2

Aelij Antonij Nebrissensis ad

artē litterariā introductiones: cū eiusdē exactissima expositione: additis cōmētarijs Christophori Scobaris viri eruditissimi. Adiectis īsuper q̄pluribus alijs opusculis elegātissimis: vt in p̄senti folio atergo facile videre est. Quae oīa hac nouissima ip̄ressione maxima diligentia castigata fuere: ꝛ miro ordine disposita.

Aelij Antonii Nebrissensis grammatici operũ index.

L. Christophori Baethici Scobaris operũ index.

¶ Præclarissimo eidemq; Illustrissimo. D. Raimundo a Cardona siciliæ pro regi clæmentissimo. L. Christophorus Scobar bethicus perpetuam fœlicitatem.

Riscam sane consuetudinem: humanissimæ Princeps: atq; frequentē scimus fuisse. Quod siquis primum principis cuiusq; conspectū adiret: id munus ad eum deferret. Quod tum se se dignum: tum principi per gratum futurum censeret. Quem adhuc morem tres illos persarum reges: memoria sacra proditū est obseruasse. Obtulerunt.n. Christo Iesu rerum omniū optimo maximoq; parenti: atq; humani generis regi & redemptori aurum: thus: & myrrham. idem ego promea erga te pietate fide & obseruantia facturus. Cœpi mecum sepissimæ contemplari: quonam ipse tecum munere agere possem: Quod & donanti & accipienti pœne foret cōsentaneum. Hæc mihi erat inexploratum te ea esse animi celsitudine atq; præstantia: eoq; claritatis fastigio: ut donātis magis amorem: q̄ rei: Qua donarere: preciū libares: atq; ualorem. Nam eo præstantissimum persarum regem Artoxersem Darii & Parysatidis filiū omnis effert antiquitas. Quod hilari & subridenti uultu aquam illam obsorbuit: Quam merce narius quidā: atq; agrestis homo: siquidem rusticāo illi nihilum erat aliud. Ex proximo riuulo utraq; manu ei equitanti obuiam factus subministrauit: longe autem pluris fecit princeps ille humanissimus lætam dantis mentem: quam ineptum aquulæ illius Cyathum. Iucundiorē etiam deo uidue quadrātem pauperculæ: quam congestissimos aliorum eosdemq; præciosissimos thesauros fuisse euangelica docet hystoria. non enim quo quisq; operosiora sed maxime ultroneus ac libentissimus munera donat aduertendum est. Accipe igitur in nostri Aelii Antonii Nebrissensis introductiones latinas commentaria cum quibusdam opusculis eadem de re: quæ intra tuos lares tuorumq; aulicorum numero ascriptus absolui. Quorum exemplo latinitatis rudimenta me præceptore subiisti homo omnium: omnium arte politissimus natura præditissimus: natalibus præclarissimus imitatione formatissimus: religiōe christianissimus. Non quod censuerim te huiusmodi ocio uel delectari superflue: uel abundare nimium: ut sis uacuus ad has minucies repetendum: quæ tui in re litteraria instituendi fuerū primordia: sed quod uidebar tue in me beneficentiæ profusissime nescio quid committi: nisi qualecumq; sit illud quod elucubramus: tuo exiret nomini consecratum. Nihil enim est tam fragile: tam exile: tam humile: tam abiiectum: quod tui dumtaxat nominis splendore insignitum non sit eruditissimo cuiq; castigatissimum & indoctis maxime formidabile. Nō enim fuisse turpe gloriam negligere: si non fuisset turpius decus Honoremq; contemnere. Vale & uiue diutissime Princeps optime.

¶ Ad artem suam auctor.

Mihi per multos caste nutrita labores.
Ars mea: quã genui: tẽpus ĩ omne uale.
Tp̃s ĩ oẽ uale: neq; .n. tuus addere qcq̃:
Sed neq; quod genitor demere possit: habet.
Quem sua nunc ætas opera ad maiora remittit.
Quæq; sibi fuerint inuidiosa minus.
Et te iam grandem latebras exire paterni
Liminis: & media uiuere luce decet.
Sed ne sola domo uadas: glossemata iunxi:
Quæ te circumstent quolibet ire uelis.
His comitata metu posito contemnere uulgus:
Et detractorum uerba maligna potes.
Qui non agnoscãt cum te: mera somnia fingunt:
Qui nihili uersus supposuere meis.

ANTO.

Mihi. Alloquitur artẽ suam Antonius quasi filiam quandã ex se genitã. quæ cũ sit multo iam tẽpore domi caste integreq; ab illo educata: iubet ipsam ualere: atq; ex latebris domesticis in lucẽ emittit. Quod tñ uirgo est etasq; ludibrio exposita: addit illi glossemata q̃si comites stipatoresq; quæ illã deducãt atq; ab inuidorũ iniuria defendãt: afferantq;. Dat illi p̃terea mãdata: ut suo noie salutet discipulos quoscũq; aut ubicũq; nacta sit. Imperat quoq; illi ut in primis regiã domũ reuerẽter adeat ubi nõ oĩno erit hospes: quippeq; illic sit inuentura sorores. fratresq;: ad quos diuertat. Deinde p̃cipit ut suis uerbis pauca Reginæ ipsi dicat. O inquit ars mẽa: quã genui. Translatio frequẽs est: nã eo modo Poetæ opera sua dicuntur gignere atq; amare quo parẽtes filios. Auctor est Aristo. in lib. ethico. viii. ¶ Tẽpus in omne. i. eternum. Sic Ouid. Effice me meritis. tempus in omne tuum. Et Ver. Salue mihi maxime Palla eternũq; uale. Tẽpus in omne. Iucũda repetitio. Sappho poetissime frequẽtissima. Tuus genitor. i. auctor. perstatq; in allegoria. Habet qd̃ possit addere aut demere. Nã in recte factis ut ait Aristo. ii. ethicorũ. nec addi: nec detrahi quicq̃ põt. ¶ Et te iam grandẽ. Ac si dicat nubilem ac uiro maturã. Exire latebras. Vbi ante hac latuisti. Et uiuer̃ ĩ media luce. i. uersari in oculis hoĩum ac frequentia. ¶ Sed ne sola. Quod ĩ uirginæ piculosum est. ¶ Glossemata. i. glossulas. sic. n. græci appellant q̃ auctorũ lectioni enarratores de suo addunt uiua: ut aiunt: uoce. ¶ Quæ te circumstent. i. satellicio quodã stipent eodẽ namq; modo glossule apponunt̃ lectioni quo stipatores cingunt latus atq; circũstat eũ quẽ comitant̃. ¶ Quolibet. i. ĩ quãcũq; partẽ. ¶ Comitata his. s. glossematis. ¶ Vulgus. i. multitudinẽ ĩpitã. ¶ Verba maligna. Ab iuidia detractorũ nascẽtia. ¶ Qui. s. hoies ĩpiti & detractores. ¶ Cũ nõ agnoscãt te. i. ĩtelligãt qd̃ cõtineas. ¶ Mera somnia. i. pura & q̃ nihil significẽt nã sunt etiã aliqd̃ significãtia illa: q̃ sunt uidelicet pituita purgatissima. Martia. semper mane mihi d̃ me mera somnia narras. Verg. in bucco. An qui amant ipsi sibi sõnia fingunt: ¶ Versus nihili. Ociosos & nullius momenti. ¶ Supposuere meis. i. quasi suppositios inferuerunt.

CHRI.

Mihi per multos. Loquitur auctor cum sua arte tã q̃ filia: quã ita p caste educauit: ut nihil prorsus: sed neq; cultus: sed neq; disciplinæ egere uideat̃: quo minus ædes patrias exire: atq; in media luce uiuere possit multo etiã labore sui custodiẽdæ gubernandæq; patrẽ subleuabit. Qui rebus momẽti maioris: minorisq; inuidiæ iam deinceps est tempus indulsurus: sed ne sola proficiscat̃ domo: atq; eat: est. n. grandiuscula satis affectatrices ei largitur ancillas. i. cõmentationes reuera lucidissimas: quarũ clypeo detrectatorũ obiiectamẽta facile refellere possit etiã uult auctor se suis discipulis plurimũ esse ab ea cõmẽdatis. Hequo tñ adeat potius quã reginã hispanã: iubet ubi & ĩueniet fratres ĩuenietq; sorores oblectatissime se recepturos. Quid deniq; suæ principi est dictura paucis subdit. auctor. Qd̃ si Regina de nr̃a tẽpestate fœlicissime optimæq; merita est: etiã auctoris lucubratiõibus atq; uigiliis nr̃o tp̃e hoĩs erũt longæ eruditiores. ¶ O mihi. i. a me. Quoniã hæc ars aliis edita est: nõ qdẽ auctori. ¶ Per multos labores. his aũt ad optimũ rerũ itur finẽ. unde illud Maronis: ĩsignẽ pietate uirũ tot adire labores. Quippe sine his laudem ad inueniet nemo ¶ Caste nutrita. trãslatio a fœminis in q̃bus castitas potissimũ circũspicit̃. sic etiã in libris nequid uitii o‥endamus uehemẽtissime laborat̃ ¶ Ars mea. Solent poetæ obiter cũ suis codicibus loqui: Martia. lib. iii. Romã uade liber: si ueneris unde requiret. Emiliane dices de regiõe uie. ¶ Genui auctores sæpe se parere libros dicũt Plin. in proemio. opus natũ apud me p̃xima futura. ¶ Tẽpus in omne uale. Poetæ etiã sæpenumero ita salutãt: atq; extollunt. Ouid. li. i. de tristibus. Este salutãti tẽpus in omne mihi. Hora. iii. Carminũ. in oẽ uirgo nobilis æuũ: hæc. n. est anadiplosis figura: nã finis carminis p̃cedẽtis principiũ s̃quẽtis est. Neq;. n. ẽ aũt ordo: neq;. n. tuus genitor hẽt qcquã. Qd̃ possit addere. sed neq; hẽt qcq̃ qd̃ possit. ¶ Demere. i. tollere. Lector bonus & amicus: & q in alienis libris nõ nimiũ igeniosus est: Velim itelligat hoc dici. Quãtũ ad latinas itroductiões attinet: qm̃ si ad totius latinitatis cõsumatissimũ opus spectat̃. nemo eẽt adeo delirus q de se talia polliceret̃ acq; p̃staret. ¶ Latebras paterni luminis. periphrasis gymnetii est. ¶ Glossemata. i. cõmẽtarios: glossa græce: lingua exponit̃. unde Quinti. glossemata q̃si uoces minus usitatas iterp̃tat̃. ¶ Te circũstẽt. Lege p anastrophẽ. i. stẽt circũ te. ¶ Sõnia fingũt alludit uel ad illud Virgilii: sibi sõnia fingũt: uel ad illud Mar. de me mera sõnia narrãt. ¶ Supposuere meis. i. adulterinos atq; supuacãeos suos uersus meis uersibus subdiderũt. Quale est illud li. iiii. quũ de ablatiuo absoluto loq̃t auctor. Rege ferdinãdo mũda ĩ deditionẽ christianorũ uenit p quo Iacobus alora p̃ceptor meus subdidit mũda christianitas uenit: & id qdẽ satis ĩsulse. ¶ Supposuere meis. supponere uero rẽ adulterinã suppositiciãq; significat. Cice. li. i. de legibus testamẽta falsa supposuere Verg. vii. lib. quis dedala circe supposita de matre nathos furatos creauit.

Ito bonis auibus: tamen impertire salute
  Multa discipuli sint ubicunq; mei:
Siue ego quos docui: uel si quis doctus ab illis.
  Nam licet: & fas est dicere utrosq; meos.
At si forte roges: quo primum uertere cursus:
  Quamq; tibi iubeam protinus ire uiam:
Te prius ad nostræ hinc Auguste limina perfer.
  Nusquam tota tibi est ianua aperta magis.
Inuenies illic ab eadem stirpe sorores:
  Quæ te subcollent excipiantq; sinu.
Altera: qua nostro mutatur sermo latinus.
  Altera: quæ hispanæ nectere uerba docet.
Præterea fratres alia sed matre gemellos
  Inuenies quos tu non aliena petes.
Alter enim latio sermonem reddit Iberum.
  Alter ab hispanis uerba latina refert.
Si regina tuos repetet uoluetq; libellos:
  Vtq; solet: uultus forte serenus erit.
Pauca tui refers memor hæc mandata parentis.
  Temporibus uestris non nihil iste dedit.
Quod si tu nobis fœlicia tempora donas:
  Et meus illustrat sæcula uestra parens.

FINIS.

¶ ANTO. Ito bonis auibus.i.auspiciis fœlicibus. Antiqui enim sine augurio nihil incipiebant. ¶ Impertire salute multa.i.saluta meis uerbis discipulos meos. sic Terentius in Eunucho. Plurima salute. Parmenonem summũ suum impertit ignato. utroq; enim modo declinatur impertior & impertio. Vtrosq;.s.discipulos & discipulos discipulorum. At si forte. Quia permittit auctor artem suam libere uagari: suadet illi ut domũ regiam in primis adeat. ¶ Auguste limina: idest Reginæ. nam uxores Cæsarum Augustæ appellantur. Verg. i.æne. Perge modo atq; hinc te reginæ ad limina perfer. ¶ Nunq̃.i.nullo alio in loco. ¶ Tota ianua. Sic Marti. Nulli tota magis ianua poste patet. ¶ Sorores. Duas artes grammatices. Alterã: quam ipsius Reginæ imperio e regione uersuũ Hispaniensem fecimus. Alterã in qua sermonem. Hispanum sub regulas atq; artis præcepta contraximus opus eiusdem Reginæ auspiciis æditum. Quæ te subcollent. Humero & collo ferant. Varro in secundo de re rustica de apibus regem inquit suum sequuntur & fessum subleuant. & si nequid uolare: subcollant. Sueto. in Othone. Donec omissa metha subcollatus. ¶ Præterea fratres.i.duo uocabularia. ¶ Alia matre. idest diuersa uocabulorum materia. Nam alterum ex sermone latino in hispanũ. Alterum ex hispano in latinas conuersum dictiones. Forma uero est: quã ars inducit. noia & uerba aliasq; partes orationis quadrans ad sermonis structurã. unde signanter dixit. Alia matre: alludẽs ad materiã uocabulorũ. ¶ Gemellos: Quia simul geniti atq; editi sũt. ¶ Latio.i.latino sermoni. ¶ Iberum.i.hispanum. Si regina quid ipsi reginæ dicat ostendit. ¶ Non nihil: aliquid. & modeste de se loquitur: atq; ex Martiale sumptum est. Quod si dicis o regina te dare nobis tpa fœlicia: & meus parens sua doctria facit secula uestra illustriora.

¶ CHRI. Ito bonis auibus: ut Iuuena. Quid tam dextro pede concipis: cuius oppositũ est: sinistro pede siue sinistris auibus. Ouid.i epi. cui mea uirginitas auibus libata sinistris. ¶ Impertire: ualla negat dici posse impertior. iris. sed ex licẽtia poetis pmissum ẽ. ¶ Salute multa: imitatio est ouidiana lib.i. de tri. uade liber uerbisq; meis loca grata saluta. ¶ Nã licet & fas est: sæpe numero hæc duo fas est & licet cõiungunt̃. Ouid. li.i. fa. si licet & fas est uates rege uatis habenas. Martia. lib. x. nũc licet & fas est sub principæ diuino. ¶ Augustæ limina perfer: alludit ad illud Vergilii: perge modo atq; te ad reginæ liminæ profer. ¶ Nusquã ianua: Quasi difficillimum: ut Horati. lib. ii. sermo. non cuiuis homini contingit abire corinthum. Allusio est ad illud Marti. Nulla magis toto ianua poste patent. ¶ Subcollent: subcollo & excollo atq; decollo cõposita sunt a collum.i. quæ corporis pars est notissima. ¶ Altera qua sermo: duplicem igitur editionem auctor fecit alteram: qua sermo latinus: alteram qua hispanus continetur. de quarum secunda ita auctor ipse in hoc libro primo loquit̃. Quomo qui era que en a quella arte en qua puse de baso de artificio el legna se castellano & reliqua. Scripsit etiam alteram: qua latinus sermo exponitur in hispanum de qua auctor ita scribit in prologo uentu ro: ut introductiones meas quas de sermone latino edideram e regione uersuum hispanienses faceremus. ¶ Nectare uerba.i.loqui. Ouid. lib. iiii. de ponto nectere uerba iuuat. ¶ Præterea fratres.i.duo uocabularia. Quorum altero latinam: altero hispanam mutuo linguã exponit. ¶ Alia ex matre: fortæ qui pfecto dal cantara non quidem reginæ illos fratres.i.uocabularia nuncupauit. uel forte q non ex grãmaticæ præceptiuæ cõstant modo uerum etiam omnium disciplinarum uocabulis. ¶ Gemellos: recte hi: quos filios appellaueris: fratres inter se nuncupabuntur. Ouid. pri. fastorum illic aspicies positos ex ordine fratres. Quos studiũ cunctos euigilauit idem. ¶ Hæc mandata parentis: alludit ad illud Verg. li. xi. uadite & hæc memores regi mandata referte. ¶ Temporibus uestris: ad illud Martia. lib. vii. alludere uidetur. Quando dixerũt temporibus præstat non nihil iste tuis: neq; priuandus me herculæ sua ipsius gloria auctor est: nã si quid latinitatis apud homines nationis nostræ est ab hoc auctore acceptum ei tanq̃ fonti potissimũ referri debet.

FINIS.

PROLOGVS

¶ Aelius Antonius Nebrissensis Isabele Principi sue. S. D.

CVm introductiones meas praeclarissimo tuo nomine recognitas atq; interpraetatas aedere coepissem: multi a me petierũt: ut illum ipsum prologum quo sum celsitudinem tuam praefatus enarrarem: tum quod propter eas antiquitates: quae in eo perstringũtur: subobscurus atq; difficilis cognitu uideretur: tum etiam q; rei litterariae professores a prohemio librorum semper auspicari consueuerunt. Et quanq̃ multa erant quae me id facere prohiberent. tum q; cõmentarios cõmentariis inculcãdo nimio apparatu tempus insumebatur. tum q; officium iterpraetis est multa in cõmendatione auctoris illius dicere: quem exponit: tum deniq; q; nullo exemplo aut perq̃ raro id fieret: ut quisq̃ auctor opus suum interpraetaretur: gessi tamẽ illius moram quibus nihil denegare potui. Expositionẽ igitur praefationis aggrediamur. Ad optimã eandemq; maximam. In titulo siue indice siue iscriptione cuiusq; operis duo praecipue annotanda sunt: nomen auctoris & subiecta libri materia. Quidam addunt & personam: cuius noie opus illud inscribitur: quae si expraessa non fuerit: nihilominus tñ intelligimus librum publicae lectorum utilitati dedicatũ. Auctor igitur est Ael Antonius Nebrissẽ. Grãmaticus. Materia est recognitio cum cõmentariis introductionum suarũ quas de sermone latino iam bis ediderat. Persona cui opus dedicatur: est optima eandemq; maxima Augusta Isabela. Titulus nõ: ut quidam furore perciti dicunt: a titane hoc est a sole dicit̃: quia illustrat: qua de re in alio opere disputatur. sed auctore festo titulus a tutando uenit. quia tuetur & prohibet. ne plagiarius quispiã librũ alieno labore partũ pro suo edat. Index uero dicitur ab eo qđ & auctoris nomen simul & materiã indicat. & quasi digito demõstrat. Inscriptio quoq; appellatur. quia prima statim fronte atq; libri initio inscribitur. Sed q̃q̃ ordo naturae desiderat ut nomẽ auctoris praeponi debeat. deinde materia subiungit: tum demũ persona: cuius noie opus editur: nos inani quadam ambitione persuasi oĩa inuertimus. postponimusq; quod fuerat praeponendum. Pari sunt in errore qui in hunc modum loquuntur. Rex & tu & ego uenimus. Nam si uerum est quod grãmatici dicunt uerbum digniori respondere debere. eadem ratione dicendum fuit. Rex & tu & ego uenit. Quod non minus absurdũ q̃ ridiculũ est dicere: quoniã in orationis seriae non tam rerum dignitas q̃ personaȝ ordo desideratur. Quare in titulo dicendũ fuit potius. Aelii Antonii Nebrissẽ. Grãmatici praefatio. in recognitionẽ cõmentariosq; introductionũ suarum ad optimã eandemq; maximã Augustam. Sed quoniã auctor est Aristo. multitudinis arbitrio loqui oportere: sentiendum uero esse cum paucis in titulo qui multitudini legendus proponit̃. Augustam nostram anteposuimus. Ad optimã eandemq; maximã. Ego non alio potissimũ dignitatis epitheto dignatus sum. Hispaniaȝ reginã: quã quod antiquitas dedit suo Ioui: quẽ Graecia in arce diuinitatis cum posuisset. Optimũ maximũq; appellauit. Optimum uidelicet propter beneficentiã. Maximũ uero. quia supraemũ gradum in uniuersitate rerum obtinere putabatur. Idem prope ualeret si dixissem. Ad altissimam eandemq; clarissimã Augustam. Nam altissimũ est quod in summo rerũ fastigio collocatũ est. Clarissimũ uero: quod uirtutis splendore conspicuũ atq; illustre reddit̃. unde gloria illa resultat quã Ci. dicit esse consensum bonorũ atq; incorruptam uocem bene indicantium de excellenti quadam uirtute: tametsi in episto. ad Lucillum. Seneca gloriam a claritudine distare putet. ut gloria sit consensus multoȝ claritudo uero tantum bonorum. Quod uero nõnulli reges serenissimos appellant id neq; usitate neq; propriae neq; latinae dicitur. Nam si uultus serenitas quae animi tranquillitatẽ promittit: uirtus est. si iustitia. fortitudo. seueritas. grauitas. magnitudo animi. largitas. beneficentia. liberalitas uirtutes regiae sunt. ut Cic. pro rege Deiotaro scribit non minus tamen ad subditos pertinent. Regum igitur propria est celsitudo claritasq;: & si ambitiose nimiũ. Vulpianus in libris digesto. titu. de senatoribus dicat senatores quoq; posse claros appellari. Augustã. Quemadmodum uxores regum. Reginae. sic imperatorum ut uulgus loquitur non imperatrices sed Auguste appellantur. Augustam igitur diximus siue ab augusto augurio q; huius auspiciis res omnis Hispana restituta est siue ab augendo: quia ipsa uires subministrante ductu atq; imperio dulcissimi coniugis respublica Hispana aucta propagataq; sit. Isabelam. Hispanus sermo nomen hoc a diui Ioannis baptistae matre Elisabe ut Hebrei dicunt. siue Elisabet per. t. exile in fine detorsisse uidetur. atq; ut graeci utrobiq; penultima acuta. nõ Elisabet per. th. atq; accentu acuto in fine ut corruptae in omnibus libris legebatur ꝓferebaturq; corruptius. Sed quia declinationis latinae ratio exigebat ut ab Elisabet Elisabeta diceremus. idq; durum tum plerisq; tum eidem ipsi reginae uisum est: ab Isabel uoce hispana nouo noie Isabelam potiusq̃ ex Elisabeth uoce hebraica Elisabetam fecimus. Huius nois tertiam. Prima nãq; huius nois regina fuit Lodouici illius filia qui primus in Gallia hoc noie regnauit. quã duxit uxorem Alphonsus ille qui Hispaniarum imperator est cõsalutatus. Secunda fuit huius nostrae ex Ioanne secũdo mater foelicissima. Hispaniae. Haec a graecis ab ibero amne siue ab iberibus. qui illam incoluerũt. Iberia dicta est. A latinis uero Hesperia minor eadem rõne. qua Hesperia maior Italia est a graecis appellata. A iunioribus deinde ab Hispali Hispania ut noiaretur obtinuit. Ac insularum nostri maris. Quod uulgus Mediterraneum uocat: latini nostrum siue herculeum mare appellant: cũ mediterranea potius dicantur loca a mari remota. ut si dixeris. Toletum est urbs mediterranea. Insularũ uero ambitiosae dixit: cum non oĩum sit regina sed tantum Pityusarum. Balearium. Sardiniae. Corsicae. Siciliae. cum reliquis illi adiacentibus insulis. Reginam. Non qua ratione uxores atq; filiae regum a latinis reginae dicuntur. sed quia regnum hispaniarum illi dotale fuit. Aelii Antonii Nebrissẽ. grãmatici. Vt Aelius sit praenomen. Antonius nomen. Nebrissensis cognomen. Grãmaticus uero agnomen ex professione sumptũ. Solent multi a me quaerere cur Aelii praenomen mihi adoptauerim: cum praenomina gentilica esse debeãt: hoc est familiae: cuiusq; propria. Quibus ego respondendum esse opinor hoc in loco simul oĩbus. quod sum singu-

latim respondere solitus:illam uidelicet fuisse mihi causam praenomen hoc assumendi.q. Nebrisse atq; in agro Nebrissensi complura sunt antiquitatis monumenta in quibus Aeliorum atq; Aelianorum familia marmoribus incissa leguntur. Licuit ergo mihi tanq̄ a maioribus meis hereditario quodam iure praenomē. hoc adoptare. cum praesertim in tota Bethica Aeliorum familia fuerit clarissima. ex qua sunt Ael. Traianus. Ael Hadrianus Caesarum praestantissimi qui mihi fuerunt prope dixerim conterranei. Dicet uero quispiā. Aelii atq; Aeliani:quos tu dicis Nebrissam tuā coluisse:quolq; falso maiores tuos fuisse iactitas. quod ipsa nomina prae se ferunt. Romano fuisse constat. qui post annos circiter septingentos a Gotthis. Vandalisq; Nebrissa pulsi sunt:atq; rursus Gotthi Roderico rege a Poenis Mauritanisq; quos tandem post annos circiter quinientos. Ferdinandus tertius omnium gentis gotthicae regum clarissimus atq; perinde sanctissimus tam diuturna possessione deiecit. Quo igitur iurae qua ue iniuria tibi inde hereditarium nomen usurpas: cuius stēma totiens interruptum est? His ego possum illud adhuc respondere. Et si fortuna illius oppidi quemadmodū & aliarum rerum:saepe mutata est. licuisse mihi tamen a romanis patriae quondam meae colonis: quorumq; uirtutis sum admirator si non per naturam saltem per adoptionem:aut per Pythagore palingenesiam: hoc est regenerationem:aut per Anaxagore potius homeomeriam: idest omnium partium atq; membrorum inter se similitudinem. quam Maro quarto aeneidis. libro significare uisus est:cum Elissam his uerbis imprecantem inducit. Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor:qui face. Dardanos ferroq; sequare colonos. Nam quemadmodū Dido optat atq; praecatur:ut ex cineribus suis aliquando oriatur:qui iniuriae sibi ab Aenea illate sit ultor. quod Hannibal postea fecisse putatur. eadem quoq; ratione possum ego dicere me unum ex posteritate Romanorum esse. ex quorum cineribus non minus ego sum ortus: quam Hannibal fuit ex ossibus Elisse. Antonius nomē est genti meae frequentissimum:quo nomine fuit mihi auus atauusq; materni: uiuitq; adhuc soror Antonia quae nomine quoq; ipso proauiam refert. Nebrissensis. De antiqtate illius oppidi quoniam multa in aliis quoq; locis carmine & prosa oratione conscripsimus illud tantum in hoc loco nō est dissimulandum: Nebrissam quae alio nomine Veneria est appellata. Turdetanorum esse oppidum per q̄ uetustum in Bethica positum a libero patre. quo tempore uictor Hispaniam lustrabat. inter estuaria Bethis quē admodum auctores sunt. Strabo Plinius & Ptolomeus appellaramq; Nebrissam a nebridibus dammarum pellibus quarum erat usus in sacris: quae Bacchus illo in loco instituerat: dicente Syllio Italico punicorū libro tertio. At Nebrissa dionyseis conscia thyrsis. Quam satyri coluere leues redimitaq; sacra nebride:& hortano menas nocturna lyeo. Nam temporibus secundi belli punici iam floruisse Nebrissam atq; singularem in eo bello operam Hannibali nauasse idem Syllius testatur. Grāmaticus. Nomen est professionis: neq; enim dedignati sumus nos a professione censeri: quae nobis tantum honoris peperit quantum etiam me tacēte obtrectatores mei confitentur. Praefatio. Sic latinae dicitur. qui graecae prologus siue prohemium appellatur. In recognitionem cōmentariosq;. Et cur utrunq; fecerit: causas in ipsa praefatione narrabit. Introductionum. Iā ab ipso statim operis initio profitemur nos non artem grāmatices absolutam & cui nihil addi possit sed itroductiones tantum latinas scribere: ne quisq̄ possit calumniari nos aliquid omisisse eorum quae ad grāmaticen pertinere existimantur: quod assequi erat infiniti cuiusdam operis: quod magis obesse q̄ prodesse poterat iis maxime quibus introductiones nostrae scribuntur. Bis ediderat. Priores ad per q̄ Reuerēdum patrem ac Illustrissimum dominum Petrum Mendozam. S.R.E. Cardinalem Hispanū. Quae quia hominibus carmini Alexandrino assuetis non multum placebant. secundam adiecimus ad nobilissimum adolescentē Guterium a Toleto: in qua illa tātum uersibus complexi sumus: quae cum sint uaria atq; de rebus minutissimis differentia. in promptu pueris habenda erant quod uidetur posse facilius carmen de se praestare.

FINIS

FINIS.

ANTO. NEBRI.

THales ille milesius. Hæc præfatio in tres partes distribuitur. Prima enumerat causas cur auctor introductiones suas iam bis æditas recognouerit. Secunda cur in illas cõmentarios adiecerit. Tertia cur Isabele hispaniarum regine potissimum dedicauerit. In prima pfationis parte artificiosa quadam insinuatione utitur. Nam cum inconstantiæ ac leuitatis nec minus ignorantiæ signum uideri posset totiens idẽ opus ædere: excusat se auctoritate milesii Thaletis: qui cum aliquando interrogaret quis esset sapiens: respõdit tempus q omnia inuenit. Hoc igitur auctore dicit quædam operi suo adiecisse: quædam rursus detraxisse. Deinde subdit aliam adhuc causam opus illud emendandi: q inscitia quorũdam atq; ignorantia impræssorũ librariorũq; multa fuerant ex exemplari deprauata: quæ tamen suis locis reddẽda sunt. Dicit igit pponens. ¶ Thales milesius. Quẽadmodũ diogenes laertius scribit Thales patriam habuit phœniciam postea uero ciuis mileti ascriptus quæ fuit urbs in ionia clarissima: obtinuit ut milesius potiusquã phœnix cognominaretur. ¶ Ille: hoc in loco emphasim quandam habet auctore ualla. Qui fuit unus ex numero septem sapientum. ¶ Idemq; primus in ordine. s. illorũ septem. Nam cum adolescentes ionii iactum retis a piscatoribus emissent: essetq; inter illos de tripode aureo cum piscibus educto exorta cõtentio: ex Apollinis oraculo qd iubebat ut tripus ille sapientissimo traderet: utriusq; partis cõsensu Thaleti datus est. Hinc igitur primũ sophiæ. i. sapientiæ nomen exoritur: quẽadmodũ philosophia a pythagora. ¶ Illorũ septem: hi ppe oium consensu fuerunt Thales milesius. Solon salaminius. Chilo lacedemonius. Pittacus mitileneus. Bias prieneus. Cleobulus lindius. Periander chorinthius: q̄q̄ Plato in protagora huius loco Misonem cheneum numerauit. ¶ Sapientiæ studiosos. i. sapiẽtes: non illi quidẽ simpliciter sapientes illa. s. sapientia. quã adhuc mortalis nemo est consecutus: sed ut uulgus: uitaq; cõmunis loquit: quæ appellat sapientes uiros ingenio doctrinaq; præstantes. ¶ Interrogatus aliquãdo: Interrogandi causa illa fuisse uidet: q cũ sapientiæ nomen ut Paulo ante diximus nuper esset inuentũ: atq; illi septẽ qui sapientes esse putabant: professionẽ tanti nois recusarẽt: interrogatus thales quis igitur esset sapiens. Tps respondit: & subdidit cãm. Quia oia inueniat. ¶ Euestigio. i. con[illegible] statim: dictum ab eo q in eodẽ uestigio insistentia fit. Deinde ppositã sniam cõmendat simul & exponit dicens. ¶ Præclara me hercule uox: hercule aduerbiũ est iurandi: quod tam etsi uidet significare per Herculẽ: uel ita me hercules amet apud nos tantũ aduerbium est dei obtestatione aliquid affirmantis. Nam q diuus Hieronymus phibet nos huiusmodi sermonibus: uti scribens in illud euangelii de filio prodigo & frugi. Absit ab ore christiano iuppiter oipotens: & me hercule me castor: loquendi modus ille sua ætate fuerit forte periculosus: cum adhuc Romæ cõplures ex gentilitate superessent: nro uero seculo qs adeo infirmus est ut offendat siue ut græci dicunt scandalizet: cũ audit me hercule: me castor: & qd poeta nr dixit. Aquel con quiẽ iuppiter tuo tal zelos.

¶ Ad optimam: eandẽq; maximã Augustã Isabelam huius nominis tertiam hispaniæ ac insularum maris nostri Reginam clarissimam. Aelii Antonii Nebrissẽn. grãmatici in recognitionem cõmentariosq; introductionum suarum: quas de sermone latino bis ædiderat. Prologus incipit fœliciter.

THales ille milesius qui fuit unus idemq; primus illorum septem: quos græcia iactat sapientiæ studiosos: interrogatus aliquando quisnam esset sapiens. Tempus inquit: subiecitq; euestigio causam. Quod omnia inueniat. Præclara me hercu-

CHRI. SCOB.

AD optimam: Vti uel non uti in scribendis prohemiis rhetorico artificio possunt auctores; quippe id humani ingenii solum refert: laborant igitur auctores artificiose dicere: si quid negocii habẽt: quod artem mereri uideatur. Qualis præsens prologus est. Quẽ si quis attentissime aduertat: nihil inueniet: qd non & arte & laude dignissimum iudicet. ¶ Ad optimã: pauci auctores personam ad quã siue prologus siue epistola mittatur: personæ mittenti prætulerunt: ut auctor hoc fecit loco. Quanq̃ quem imitet habuit Martialẽ ad domitianũ lib. viii. ita scribentẽ. Imperatori Domitiano Cæsari augusto Germanico datio Valerius Martialis salutem. ¶ Optimã eandemq; maximã: Nescio an semel hæc duo epitheta optimus maximus in diomate latino copulentur mediã coniunctione: quin potius citra coniunctionẽ offendunt. Salustius in inuectiuis. Iuppiter optimus maximus in conciliũ deorũ admisit. Cicero in clodium reperietis pro patria uocem Iouis optimi maximi promoueri. Lactãtius institutionũ lib. i. Hic iuppiter optimus maximus tanta religione cõstrictus: Plautus uero in menoc. pluraliter scripsit: qnq; sint optimi maximi ualla tamen in Iliados translatione ita pronomen interposuit. Iuppiter pater idem optimus maximus: cũ aliis uero nominibus aliquid interponere non dubitauerim ut idem in eodem opere: o iuppiter maxime & augustissime. Ci. tamen lib. iii. de finibus coniunctionẽ interposuit: atq; etiã Iouem quũ optimũ & maximũ dicimus: quã tamen ob rem Ioui hæc duo epitheta dentur Cicero pro domo explicuit dicius quo circa capitoline iuppiter quẽ Populus Ro. propter beneficia optimũ: ppter uim maximũ nominauit: quũ de aliis rebus præter Iouem loquimur liceat coniunctione uti uarro de carne loquens lib. ii. de agricultura equis succidias galli optimas & maximas facere cõsueuerunt idem de asinis præcipiens: ego inquit: de asinis potissimus dicam: ubi optimi & maximi sunt. ¶ Eandemq;: dictio composita a ab is ea id & demũ est: significat aliq̃do ẽt

ut Cicero eſt hinc coniuncta beneficentia: quã eandem uel benignitatem: uel liberalitatem appellare licet. ¶ Thales ille ex Lactantii firmiani iſtitutionum lib. primo exceptum eſt hoc: ait. n. Thales ille mileſius qui unus ex numero ſeptem ſapientium fuit: qui primus omniũ & reliqua. ¶ Sapientiæ ſtudioſos: idem Lactantius libro ſecundo at enim uerecundiæ cauſa ſtudioſos ſe ſapientiæ: non ſapientes uocauerunt. ¶ Vox præclara: Ciceronis imitatio eſt officiorum libro tertio. Magnifica uero uox & magno uiro digna ſentẽtia: quæ declarat illum & in ocio de negociis cogitare & in ſolitudine ſecum loqui ſolitum.

le uox & tali uiro digna ſententia: quæ declarat nullam eſſe artẽ ex iis quæ ſunt humano ingenio adinuentæ: quã non tẽporis lõginquitas abſoluat. Hic & Ariſtoteles tẽpus inquit rerũ repertor eſt adiutorq; probus: unde & artiũ facta ſunt additamẽta. Quod cum athalete primum deinde ab Ariſtotele poſt annos circiter tercentum dictum ſit; Cleobulus Lindius: qui fuit prope Thaleti contemporaneus ad eas artes cõtraxit: quæ ſunt circa ſermones qualis eſt grammaticæ: quam nos profitemur. Cuius ea de re uerba nos in diſtichon ſic redegimus.

Copia uerborum rerumq; inſcitia uerſat.
Mortales. Tempus perficit atq; ſapit.

Et profecto ita ſe res habet. Nam quemadmodum in frumenti ſatione proximo luxuries illa ſegetum procreatur: quam in hærba tenera depaſcendam eſſe Maro præcipit. Tum calami ad certa quædam

CANTO. Tali uiro emphaſim hẽt: quaſi uelit dicere illo q̃ ſit ab oĩbus ſapientiſſimus iudicatus. ¶ Humano ingenio: Nam quæ diuinitus reuelantur: temporis momento poſſunt ĩfundi: quanq̃ & ille temporum diuturnitate quibus non ſunt reuelate acquirantur. ¶ Abſoluat: hoc per accidens fit. Nam Ariſtotele auctore libro phyſicorum quarto tẽpus corruptionis per ſe cauſa eſt: generationis uero per accidẽs. Vnde eodem teſte prouerbiũ fuit apud græcos omnia tẽpore ſeneſcere atq; corrũpi. ¶ Hinc & Ariſtoteles: Superiori thaletis ſententiæ aſtipulari dicit Ariſtotelẽ qui primo de moribus libro ſcribit: tempus eſſe quod res inuenit adiuuatq;. ¶ Tempus inuentor adiutorq;: nam teſte priſciano maſculina & fœminina uel duorum cõmunia in. or. ĩueniuntur ẽt neutris coniuncta. ut Verg. x. æneĩ. Italiã petiit fatis auctoribus eſto. Illud quoq; figurate dicitur tempus res inuenire cum intelligendum ſit ab hominibus in tempore inueniri. ¶ Vnde: ideſt a quo tẽpore. Sic Vergil. genus unde latinum. i. a quo latino. ¶ Artiũ: ſiue ille ſint practice: ſiue theorice. ¶ Facta ſũt additamenta: Nam ſic artes abſoluunt: ſi noſtris atq; aliorum inuentis quottidie aliquid addamus. Sed quemadmodum diximus hoc per accidens fit: nam per ſe tempus cauſa eſt obliuionis atq; artium interitus. ¶ Quod cum a Thalete primum: Quod thales primum deinde Ariſtoteles in genere dixerunt. Tempus omnia inuenire: Clobulus propriæ ad eas artes contraxit: quas ſermocionales appellãt. Nam omnes artes ſiue ſcientiæ aut ſunt de rebus aut de ſermonibus. De rebus aut ſunt practicæ quarum finis eſt actio ſiue opus: aut theorice: quarum finis eſt contemplatio quo in genere ſunt Phyſica. Mathematica. Theologia. Circa ſermones quoq; tres uerſantur. Grammatica. Dialetica. Rhetorica. ¶ Poſt annos trecentos: Nam floruiſſe thaletem circa olympiada: quinquageſimã quo tempore Iudeorum captiuitas fuit. Babylone auctores ſũt Laertius. Diogenes atq; Euſebius Pamphili. Ariſtotelem uero circa olympiada centeſimam uigeſimam omnes confitentur. ¶ Cleobulus: Hic quemadmodum ſuperius memoratum eſt: unus fuit ex numero ſeptem ſapientium. Euagore filius natus. Lindi: quæ fuit urbs nobiliſſima inſule Rhodi. Sunt qui dicant hunc non Lindium: ſed ex Caria fuiſſe: quæ regio contra Rhodum in Aſiæ continenti ſita eſt. ¶ Thaleti contemporaneus: Nam ſeptem illi quos diximus omnium prope conſenſu fuiſſe ſapientes ſynchroni hoc eſt contemporanei fuerunt: quandoquidem circa olympiada quinquageſimã floruiſſe omnes fatentur. ¶ Ad eas artes contraxit. i. reſtrinxit: & ex genere ad ſpeciẽ reduxit. ¶ Quæ circa ſermones: ideſt quas Græci logicas. Latini ſermocinales appellant. ¶ Qualis eſt grammatice: ideſt quo in genere eſt habenda; quoniam circa ſermonis congruitatem uerſatur: quẽadmodum Rhetorica circa ornatũ Dialetica circa ueri falſiq; diſſertionẽ. ¶ Cuius: Hoc eſt Cleobuli uerba q̃ illa ſoluta oratiõe dixit: nos addita metri neceſſitate redegimus in diſtichon. i. in duos uerſus: hoc mõ. ¶ Copia uerboꝛ rerũq; ĩſcitia uerſat &c. Quaſi uelit dicere hoĩes in adoleſcentia duabus rebus inuoluuntur: hoc eſt reꝛ ignoratiõe & uerboꝛ abundantia: ſed poſtea ætate pficiunt & ſapiũt. Quã ſniam ſimilitudine q̃dã deinde exponit dicẽs; q; quẽadmodũ in frumẽto ſato multa pcreantur: quæ nihil ad rẽ ptinent: qbus neglectis tm̃ ſemina legunt: ſic hoĩes cũ reꝛ inſcitia tenent: abundãt uerbis q̃ſi herbis floribuſq; quibuſdã: cũ uero incipiunt ſapientiæ grana legere: uerborum illam redundantiam contẽnunt. ¶ In frumenti ſatione. i. in frumento iam ſato. ¶ Luxuries illa ſegetum: Quæ ex nimia terræ atq; anni fertilitate prouenit. ¶ In herba tenera depaſcenda: Id debere fieri Plinius libro ſecundo naturalis hiſtoriæ his uerbis præcepit. Luxuria ſegetum caſtigatur dente pecoris in herba duntaxat: & depaſte quidem uel ſæpius nullam in ſpica iniuriam ſentiunt. ¶ Maro præcepit: Vergilii uerba ſunt ex primo geor. li. Quid q̃ ne grauidis pcumbat culmus ariſtis. Luxuriem ſegetũ tenera de paſcit in herba. ¶ Tũ calami. i. poſt frumenti herbam calami pcreãtur. ¶ Ad certa: puta q̃rtma uel q̃nta internodia.

CCHRI. Inſcitia uerſat mortales: uerſat frequentatiuũ a uerto eſt: eſt autẽ uerſare aliq̃ rem ultro citroq; inuoluere: & uerſari in aliqua re aſſiduũ eſſe. Plinius iuriũ lib. iii. ad uoconiũ uiuit. n. uiuetq; ſemp atq; etiã latius in memoria hoĩum & ſermone uerſabitur Vergi. Noua pectore uerſat cõſilia.

internodia: tum spicæ: quarũ gratia nugas illas natura ludẽs produxerat: quasq; ab agricolarum spe. M. Varro dictas esse putauit: tum uero aristis folliculisq; neglectis grana ipsa deglubunt: sic in ætatis flore: in qua hoies rerũ prope oium ignoratiõe tenent: magis abundãt uerbis. audatius loquunt. temere asseuerãt: ut recte Quintilianus nr̃ dixisse uideat. quo q̃sq; minus ualet: eo se magis attollere ac dilatare conat. quẽadmodũ statura breues in digitos erigunt. Cũ uero incipiũt aliquid sapere minus minusq; uerba effundunt: nihil sine temperamento illo forte affirmãt: ut iam nullum sit maius sapientiæ signum q̃ taciturnitas: quemadmodum e diuerso nullum maius ignorantiæ q̃ loquacitas. Hæc idcirco sunt a me clarissima priceps tam multis repetita: ut nemo miretur si introductionum. latinarum editioni secundæ cui nihil iam addi posse uidebatur: quædam adiecimus quæ nobis interim tempus rerum omnium inuentor suggessit: quædam rursus detraximus: quæ uidelicet ætatis iam ingrauescẽtis ratio elimare suadebat. An mihi nõ liceat in opere presertim meo facere: quod licuit multis sacrarum atq; sæcularium litterarum scriptoribus: qui non modo in aliorũ libris quosdam locos

CANTO. Internodium appellatur illud quod duobus calami nodis hoc est geniculis continetur. ¶ Tum spicæ. i. post calamos pcreant spicæ. Quarum gra. i. causa uel fine. ¶ Natura ludens. Ac si dicat ociosa: q modus loquẽdi frequẽs est. ut apud Pliniũ lib. nono cũ de cõchis scribit: in qbus ait est magna ludẽtis nature uarietas. Et in sacris litteris puer. c. viii. Ludens corã eo oi tpe: ludẽs in orbe terrarum & illud psalmographi. Draco iste quẽ formasti ad illudẽdũ ei. i. cũ quo q̃si p ociũ luderet. Quasq; ab agricolarum spe. M. Varrõis uerba sũt in prio lib. de re rustica. ¶ Spica aũt a spe noiata ur: eã. n. qd sperãt fore: serũt. ¶ Tũ uero aristis. Eodẽ auctore spica tria habet. granũ. glumam. & aristam granũ a gerendo dictũ: quia ut id spica gerat frumẽtũ seritur. gluma a glubẽdo: qd eo folliculo detracto deglubat: hoc est detrahatur granũ. Nã gluma pprie folliculus ẽ eius fici: quẽ edimus. & p trãslationẽ frumẽti siliq̃ uel uagina. arista uero dicta: qd pria arescit. ¶ In ætatis flore. i. in adolescẽtia. ut Iuuẽa. flos asiæ ante ipm pcio maiore parus. ¶ Ignoratiõe. Propter rerum iexperientiã abũdãt uerbis: qd uitiũ simul ætatis & ignorãtie est. ¶ Temere asseuerãt. i. sine causa asseuerate affirmant. Quintilianus noster: Vel qa Hispanus ex Calagurri citerioris Hispanio oppido. aut noster qa Latinus. aut qa hũc auctorẽ i hoc potissimũ ope secuti sumus. Verba Quintiliani oratoriarum institutionũ lib. ii. sunt. Prima est eloquentie uirtus pspicuitas. & quo quis igenio minus ualet: hoc se magis attollere ac dilatare conat. ut statura breues in digitos erigunt: & plura ifirmi minant. ¶ Cũ uero icipiũt. Ecõtrario dicit oĩa senes facerẽ. ¶ Minus minusq;. Cõtra id qd dicit magis abũdãt uerbis. ¶ Nihil sine tẽperamento illo forte. Cõtra id qd dixit. Temere asseuerãt. ¶ Forte aduerbiũ tẽperamentũ est philosophorum Academicorum maxie qui nihil affirmar audẽt. ¶ Taciturnitas. ¶ Vnde Iuuena. de simulatis philosophis dixit Rarus sermo illis & magna libido tacenti. ¶ Loquacitas. A qua sermo Hispanus elegãter: quẽadmodũ & multa alia furiosos & isãos appellat locos: q̃si locutuleos & loquaces. ¶ Hæc idcirco. Ex supioribus colligit auctor se tpe admonitũ quædã introductiõibus suis adiecisse: quædam rursus detraxisse: atq; licuisse sibi in ope suo: qd licuit aliis in alieno atq; ẽt in pprio ope facere. ¶ Princeps. Nõ. Princissa: aut prĩcipissa: quẽadmodũ neq; Docissa aut comitissa. ut idocti qdã dixerũt. cũ Prĩceps dux comes. duorum generũ cõmunia sint. ¶ Tã multis. Subaudi uerba repetita q̃si a lõge petita. ¶ Quædã adiecimus. Perpauca illa qdẽ & q̃ suis locis reddẽda sũt. ¶ Quæ tẽpus subiecit. i. q̃ iter legẽdũ postea occurrerũt tpe illa suggerẽte atq; subministrãte. Quædã detraxius: sed hæc pautiora: & Quæ ætatis igrauescẽtis rõ. i. senecta q̃ plærisq; grauis & modesta ur: ut Cic. i catõe maiori õndit. Eliare id ẽ lima ueluti q̃dã deterere. ¶ An mihi nõ liceat. Supiorẽ cõclusionẽ a pũdicio arguẽs adhuc cõfirmat. ¶ In ope pserti meo. Ac si dicat lz hoc i ope aliẽo facer: ergo mlto magis hoc i pprio ope licebit. ¶ Sacrarum. Quib9 xpiana religio cõtinet. ¶ Sæcularium id ẽ pfanarum. Nã qa pfanũ a nr̃is i malã p̃tẽ accipit p eo qd nõ ẽ sacrũ sæcular. dicũt: cũ ois res aut sacra sit aut profana. sæculare uero sit qd ad sæculũ ptinet. ut ludi sæculares: carmẽ sæculare. qd utrũq; sacrũ est.

CHRI. Quædã adiiecimus alludit ad illud Quintiliãi in li. i. quare in his quoq; libris erunt eadem aliqua mutata plurima adiiecta: omnia uero compositiora: & quã nos poterimus elaborata tempus subiiecit idem hoc præcipit Quintilianus capite de emendatione. Nec dubium est. ait ille optimũ esse emendãdi genus. Si scripta in aliquod tẽpus reponant. nam & damnãda sunt: quæ placuerũt: & inuenienda: quæ fugerũt tempus inuentor sub hac forma loquendi neutrum & masculinum genus conueniunt. Licet non uoce: conueniunt tamen significatione: nomina autem uerbalia in tor & in trix suapte significatione pœne adiiectiua ad neutrum eẽ uidentur. dicimus enim luctator uinũ & arma uictricia. Plautus in aulularia: uinũ luctator est dolosus. Iuuenalis satyra. vi. Mullorum iubis & captatere macello. Virg. li. iii. æne. uictricia arma secutus qd licuit multis Hypocrates clarus medicinæ artæ uidetur honetissime fecisse. Quod quosdã errores suos ne posteri errarent cõfessus est. Cicero etiã ipse nõ dubitauit aliquos suos iam editos libros dãnare ut Quĩtilianus scribit etenim supuacuus foret in studiis labor lõgior: si nihil liceret melius inuenire pteritis. In aliorum libris de hac re sic optime scribit Valla. nõ illi iniuriã fieri: qui repræhendit: si modo recte repræhendatur.

ℭANTO. Infamiæ nota ostendēdo libros illos heresim aut falsitatē aliquā cōtinere. ℘ Inusserunt. Quasi igne atq; cauterio signū ipræsserūt.qd seruis erronibus aut fugitiuis fieri cōsueuit. ℘ Libros retractationū. Quēadmodū diuus Aurelius Augu. q in opa iam edita libros retractationū fecit. ℘ In eos qui ante nos.id est a quoꝝ præceptis atq; doctrina nōnunq̄ discessimus. ℘ Posteris: in est futuris. ℘ Me uiuo & sentētie. Ex martiale sumptū est: qui libro epigrāmatō primo scribit. Cui lector studiose qd dedisti. Viuenti decus atq; sentienti. ℘ Itaq; ego. Supioris adhuc cōclusiōis rōnē exēplo. Græcoꝝ cōfirmat. q in opibus ab aliq̄ arte ꝑfectis præterito iperfecto tpe subscriptiōes apponebāt: illud significare uolētes: nullū esse mortale opus cui non aliqd desit: qd tpe suppleri possit. ℘ In hac quoq; pte. De qua sum statim dicturus. ℘ Statius & imaginib9. Statue ex materia solida sūt ueluti auro.argēto.ere. ligno. marmore. ℘ Imagines uero sūt ēt ex colorib9. Vt mos artificū est. Qui in basibus statuarū tabularūq; calcibus noīa sua subscribere consueuerūt: dūmodo opera illa nō eēnt publicis impēsis facta. Nā fuit lex: quæ adhuc hodie extat in codice Iustiniāo: ne qd operi publico liceat iscribere. Et Cice. lib. Thusculanarū qōnū primo. Quid.n. Phidias sui similem speciē iclusit in clypeo. Mineruæ cū iscribere non liceret. ℘ Lyssippus fecit aut Polycletus. Tota hæc clausula pœne aduerbū ex Plinii præfatiōe in libros natu. histo. trāslata est. Ex illis ingt nos uelim itelligi pingiq; cōditorib9 quoꝝ in libellis his iuenies absoluta opa. & illa quoq; q̄ mirādo nō satiamur: pendenti titulo iscripsisse ut Apelles faciebat aut Polycletus: tanq̄ ichoata semp arte & iperfecta. Vt cōtra iudicioꝝ uarietates superesset artifici regressus ad ueniā: uelut emēdaturo quicquid desideraret si nō esset iterceptus. ℘ Lysippus & Policletus. Statuarii fuerūt: quoꝝ opa idē auctor illustrauit lib. xxxiiii. ℘ Fecit. Tpe ptō pfecto: ne significarent opa sua fuisse ab illis absoluta qd nihil illis addi posset: quodq; ipsum magne inuidie haberet: ut idē Plinius ē auctor. ℘ Sed titulo ipendēti. Quasi tpe iperfecto Faciebat: aut pingebat: qd faciebant. Vt superesset artifici regressus ad ueniā id ē ex eo qd populus de suis opibus iudicaret. ipi opus emēdarēt. Artifici inq. Velut emēdaturo quicquid desideraret id est deficeret. nam & hoc quoq; significat Desidero. ℘ Si nō esset interceptus id est morte raptus. ut Lucanus in prīo Abstulit ad manes parcaꝝ: Iulia seua intercepta manu. ℘ Quid quod & illa. Aliā quoq; fuisse causam recognoscēdi secundā editionē dicit: quia fuerūt nonnulli q aut ignorantia aut ausu quodā temerario pleraq; loca iuerterūt. ℘ Impræssoribus: id qui libros torculis imprimunt: quos qdā calcographos appellāt. hoc ē ereis litteris chartas iprimēdo scribētes. ℘ Librariis. Qui libros calamo uel pēna scribūt: nā q uendūt bibliopole dicunt. ℘ Detorta. id est a uero exēplari deprauata. ℘ Cū prototypo meo. id est primo illo meo atq; archetypo exēplari. ℘ Cōtuli. id est cōparaui. ℘ Et qd aberrauerat. id est a uia recta deprauatū fuerat. ℘ Ad lineā ueritatis. id est ad regulā reduxi. ℘ Hos uero cōmētarios. Hæc est secunda ꝓlogi ps: in q̄ duas affert causas: cur in itroductiōes suas auctor hos cōmētarios ediderit. Quaꝝ prīa est: qd reddēda fuit ratio: cur ab antiqs grāmaticis aliquādo discesserit. ℘ Amicis. Qui putabant a me fuisse scriptū: quod nec suspicatus quidē sum aut cogitaui. Alienoribus. i. nō amicis. qui suā ignorātiā simul & maliuolentiā in meos libros trāstulerūt. ℘ Multis in locis. Et q illi sint in ipso cōmētarioꝝ discursu patebit. Antiquoꝝ. Puta Diomedis. Phoce. Seruii. Prisciāi. Donati. Iunioꝝ. puta Alexādri. Ebrardi. Catholici. & ex iis q supsunt Peroti. Verulāi. Nigri. Mācineli. ℘ Sed cū possemus. Se id pparce dicit fecisse: cū posset adhuc aliis in locis idē facere. ℘ Cōpendio. i. breuiori uia: sicut dispendiū est uie ambages. ℘ Modice. i. cum modo.

ℭCHRI. Addere detrahere cōmutare hoc Quītil. pceptū ē. pmere tumētia: hūilia: extollere: luxuriātia: stringere: iordinata dirigere: Soluta cōpōere: exultātia cohercere. debem9. Si nō eē itercept9. Intercipio. is. nō poeticū mō uerbū est. Sed & oratoriū. Quinti. li. vi. Vt si me: qd æquū & optabile fuit. Facta itercepisset: pceptore tū patre uteref id qdē modice. Nā si quātū de quaq; re dici pōt ꝓsequamur: finis opis non reperietur:

infamiæ nota inusserunt: uerū etiā in propria opera libros retractationum edidere. Quod licuit nobis in eos: qui ante nos artis grāmaticæ ꝑcepta tradiderūt? Quod deniq; posteris: meq; etiā uiuo & sentētie præsentibus licebit: ut aliquid uelit operi meo addere: nō nihil etiā detrahere: quædā rursus in alium ordinē cōmutare? Itaq; ego græcoꝝ prudentiā quēadmodū cæteris in rebus: in hac quoq; parte uehemēter admiror: q statuis & imaginibus nō scribebāt (ut mos artificium est) Lyssippus fecit aut Polycletus: sed titulo impendenti Lyssippus aut Polycletus faciebat: ut contra iudiciorum uarietates superesset artifici regressus ad ueniam uelut emendaturo quicquid desideraretur: si non esset interceptus. Quid quod & illa: quæ fuerunt ab impressoribus & librariis detorta: cum prototypo meo: unde omnes codices emanarunt: contuli: atq; ad lineam ueritatis quod aberrauerat: quam diligentissime reduxi. Hos uero commentarios edendi causa illa in primis fuit: quod cum multis in locis a uulgata præcipiendi uia discesserim: reddenda fuit a nobis ratio tum amicis tum etiam alienioribus. cur antiquorum iuniorumq; auctoritate neglecta: præceptiōes quasdam ausus sum i aliam formam commutare. Quod cum possemus pluribus adhuc aliis in locis magno huius doctrinæ cōpēdio facere: fecimus id qdē modice: uel

CANTO. Intra modũ.i.adhuc artius q̃ in modo. Plurimũ intereat.i.magnũ cõpendiũ atq; emolumẽtũ: & ut sic dicã huius doctrinæ lucrũ faceret. Deinde qđ cũ. Hæc est secũda causa cur cõmẽtarios hos ediderit: quia itroductiões ille fuerũt simplices: quippe quæ pueroꝝ eruditiõi scripte sunt. nũc uero in hoc opere cũ adultis. uel potius cũ ipsis p̃ceptoribus sermo habẽdus est. Ingẽio tumultũ faceret. Horatianũ est. Stomachoq; tumultũ lenta feret pituita. uides ut pallidus ois cena desurgat dubia. Cũ uero iam. Q.d. cũ erãt pueri ac rudes in studio litteraꝝ. danda fuit illis doctrina simplex & q̃si lac paruulis ut Apostolus ait. Sed

intra modum potius. ne alicuius nouitatis essemus auctores: nisi ubi plurimum intereat hoc uel illo modo p̃ceptiões quasdã tradi. Deinde quod cũ introductiões nostræ pueroꝝ eruditioni scriptæ sint habẽda fuit ratio ut essent quã simplicissimæ ne q̃si ciborum redundantia stomacho: sic præceptorum uarietas illorum ingenio tumultum faceret. Cum uero iam in litteris aliquãtulũ progressi sunt. quasi solidior quidam numerosiorq; cibus est illis porrigendus. ut non modo lac pulpamentũq; degustẽt. uerum etiam ossa neruosq; possint obrodere. Quare nõ tã cũ rudibus nouiciisq; rei litterariæ professoribus: quam cum prouectis uel potius cum magistris ipsis sermo mihi in his cõmentariis habendus est. Tuæ uero celsitudini extremũ hũc artis grãmaticæ laborẽ meum dedicãdi illa ratio maxime fuit: quod nemo est: q nõ intelligat quãtæ sit tibi curæ rem publicã hãc Hispanã cũ cæteris rebus: tum uel præcipue in re litteraria quã florentissimã efficere. Quanta diligentia dulcissimos liberos tuos in hac disciplina erudiendos curaueris. Quam tibi sit iucundum quod nõ modo adolescẽtes nobilissimi: q sunt tuo ministerio dedicati; uerũ etiã reliqui oẽs omniũ ætatum atq; ordinũ hoies dent operam uel præcipuam litteris: quas ante hac quasi nimis delicatas atq; animoꝝ eneruatrices oderant. Quodq; alter sexus de se iam p̃stat: quod uiri ante hac uotis omnibus uix audebant exoptare. Nam quid ego referam quas ad me litteras ab hinc septenniũ Celsitudo tua dedit. Quas præterea mihi Archiepiscopus Illiberritanus ex tuis uerbis atq; sententia reddendas curauit: ut introductiones meas: quas de sermone latino edideram: e regione uersuum

prouectis & in ætate p̃gressis porrigẽdus est doctrinæ solidior quidam cibus.i.durior. & numerosior.i.magis uarius. Lac pulpamẽtũq;. Adhuc in translatiõe cibi ad doctrinam perstat: ut lac pulpamentũq; sit doctrina simplex & facilis. Nã pulpamẽtum est corpus sine ossibus: quod facile mandi cõficiq; dentibus potest. Ossa uero & nerui sunt difficultates doctrinæ secretioris: quæ non nisi a grandiusculis penetrari perspiciq; possunt. Quare non tam. Ex superioribus infert cui lectori hos cõmentarios scripserimus. Tuæ uero celsitudini. Hæc est tertia pars præfatiõis in qua ponuntur ratiões cur hoc opus celsitudini regie dedicatum sit. Extremum laborem. Quia nobis i animo est postea q̃ antiquitates Hispanienses absoluerimus: omne reliquum uitæ nostræ tempus in sacris litteris consumere. Quante sit tibi cure. Hæc est ratio cur frontem perfricuit auctor: ut rem tenuam atq; ieiunam tante maiestati dedicarit. quod multis argumentis intellexit: quanta illi cura sit ne rei Hispanæ hoc unum sermonis latini ornamentum desit. tum quod in eo liberos erudiendos curet. tum quod omnes alicui putant se rem iucãdissimam illi facere quod dent operam litteris præcipuam quodq; iam a fœminis expectatur: quod uiri ante hac uix optare audebant. In hac disciplina. Hoc est grammaticæ de qua nunc scribimus. Adolescentes. Exoletos purpuratos regios itelligit. Omnium ætatum. Quia etiam adulti iam hoc aggrediuntur. Alter sexus. Scilicet a uirili hoc est muliebris. Nam quid ego. Aliud quoq; signum affert. cur huic maximæ cure Regina intendit: quod ad auctorem dederit litteras humanissime scriptas: quibus illum admonebat. ut introductiones latinas e regione uersuum Hispanienses faceret: ad eum modũ quẽ præsul Illiberitanus illi præfinisset. Quas litteras. Q.d. quã comiter atq; clementer scriptas. Archiepiscopus. Ferdinandus a Talabrica regius Sẽator atq; illa tẽpestate p̃sul Abiiẽsis. Illiberritãus. Illiberri urbs ẽ: q nostro sæculo Granata dicitur: quæq; annis superioribus in deditionem Christianoꝝ uenit cum annos circiter octingentos sub ditione Penorum Mauritanorumq; fuerit. E regione id est ex opposito: hoc est ut sermo Hispaniensis sit positus contra latinum.

CHRISTO. Quas ciborum redundantia de hac re ita Quintilianus. Nam ut uascula oris angusti superfusam humoris copiam respuunt. Sensim autem influentibus: uel etiã stillantibus complentur: sic animi puerorum: quantum excipere possint uidendum est: nam maiora intellectu uelut parum aptos ad percipiẽdum animos subibunt. Lac pulmamentũq;. Quintilianus lib. secundo ita præcipit: quin ipsis doctoribus hoc curæ esse uelim: ut teneras adhuc mentes more nutricum mollius alant: & satiari ueluti quodam iucundioris disciplinæ cibo. Lactæq; patianẽ. Abhinc septennium. Sic freqũetius quã per ablatiuum. Cicero lib. quarto in uerrem. horum pater abhinc duo & uiginti annos mortuus est. Terentius in andria abhinc triennium quædam mulier commigrauit.

Hispanienses faceremus? Nemo igitur me æquus iudex ambitiose atq; petulanter fecisse putabit. quod leuissimis de rebus scribēs uigilias meas ausus sum maiestati regiæ dedicare. cum præsertim quicquid illud est: quod elaboramus. tuis auspiciis tuoq; imperio simus aggressi: neq;: ut ille inquit: existimari parua debeant: sine quibus magna constare non possunt. An uero est. qui paruam audeat artem illam appellare qua sermo latinus continetur: in quo religionis nostræ in primis sacramenta quasi depositum quoddam fidelissime seruantur? Quæ cum reliquis omnibus disciplinis ita est coagmentata: ut hæc ab illis facile secerni: illæ uero ab hac quemadmodum disiungātur: nec intelligi ullo modo possit. Nam oro te atq; per deum immortalem obtestor quotā sibi uitæ nostræ partem reliquæ omnes disciplinæ uendicant? Quotiēs in eum sermonem incidimus: ut de numeris magnitudinibusq;. Quotiēs ut de uocum astrorumq; ratiōe. Quotiens ut de moribus rerumq; natura: Quotiens ut de medicina deq; ciuilis & pontificii iuris scientia. Quotiens ut de religione atq; de re diuina disputemus? At uero grāmaticæ oī i loco omniq; tempore ita præsto est: ut si quid legas: si scribas: si cum alio loqueris si deniq; tecum ipse quid cogites. sine illa efficere nullo modo possis. Atq; ut de illa Fabius uerissime scripsit necessaria est pueris iucunda senibus: dulcis secretorum comes: & cuius amor ut idem auctor scribit non scolaꝝ tēpibus: sed uita terminatꝰ.

¶ ANTO. Hispanienses uero dixit nō Hispanas: quia introductiōes ille ī Hispanū sermonē non usq; adeo migrare potuerūt. ut nō maximā latinitatis partē retinuerint. Nam hispanū est qd in hispania atq; ex hispania est. Hispaniense uero qd nō pœnitus hispanū. sed aut in hispania ab extremis gerit. ut bellū hispaniēse quod a Romāis in hispania. aut extra hispaniā ab hispanis. ut collegiū hispaniēse. qd est Bononie ab imortalis memorie uiro Aegidio Albornozio. Sanctæ Romāæ ecclesiæ. Cardinali hispano fundatum. Quā dr̃iam uidet obseruare Martialis cū in epistola. xii. libri epigrāmaton scripsit se mittere Romā librū iam nō hispaniēsem sed hispanū. Nā cū supiores libri magna ex pte fuissent rome cōscripti: qa ab hoie hispano: hispanēses poterāt appellari. At uero duodecimus: qa in hispania & ab hoie hispano: recte hispanus dici debuit. ¶ Nemo igitur me. Ex supioribus auctor cōcludit: se non ambitiose fecisse qd opus de rebus leuissimis qualis est grāmaticæ. tante Principi dedicauerit. cū p̃sertim ab ipsa p litteras fuerit admonitus: ut iisdē de rebus scriberet. ¶ Neq; petulanter. Cū grāmaticæ nō debeat res parua iudicari. qd multis rōnibus confirmat. ¶ Ambitiose. Hoc est qd nos insinuauerimus regie familiaritati ut honoris aut aliqn̄ bonā gratiam aucuparemur. a qua suspitiōe se purgat. cū dicit se iussum iisdē de rebus scripsisse. ¶ Petulanter. i. īpudenter & ꝓcaciter. qd uidelicet illepidū fuerit donū: qd ē de rebus leuissimis & parui p̃cii. qd tamē excusat or ostendendo rei litterariæ dignitatē. ¶ Ille inqt. Quinti. est qui oratoriaꝝ istitutionum lib. i. hoc scribit. ¶ An uero quispiā. Necessitatē simul & dignitatē huius artis ostēdit. Sermo continet. Nam hoc p̃stat ars ut sermoni uitiū aliqd irrepere nō possit. ¶ Sacramēta & mysteria & sacra secreta. ¶ Quasi depositū. Hoc ex Quintiliano quoq; deductū est. qui de litteris scribens ait. hic est usus litteraꝝ ut custodiāt uoces & uelut depositū reddāt legētibus. Nam depositū p sanctæ seruādū. & cū reposcit summa fide reddendū est. ¶ Coagmētata. Cōiuncta & cōglutinata. ¶ Hæc ab illis. Nā in hoc eius dignitas ostendit. qd ab aliis oībus est absoluta. cū reliq; sine illa cōsistere non possint. ¶ Nā obsecro te. Necessitatē huius artis demonstrat. qd nulla uitæ pars illius officio uacare pōt. cū reliquæ oēs raro ī usum ueniāt. ¶ Quotā. Interrogatiue. q. d. minimā. quia raro de illis fit sermo. cū sine hac nec momēto. ut sic dixerim. tēporis esse possimus ¶ De numeris. Quod est Arithmeticæ opus. ¶ De magnitudinibus. Quod est Geometriæ. ¶ De uocum ratione. De quibus ex Musica. ¶ Astrorum. De quibus est Astrologia. ¶ De moribus. Quod ad Ethicen. ¶ De rerū natura. Quod ad Physicen pertinet. ¶ De re diuina. Quæ dicitur græce Theologia. ¶ Ita præsto est. id est præsens. ¶ Vt si quid legas. Hic locus ex prohemio Ciceronis in libros de officiis translatus est. ¶ Nulla inquit uitæ pars. neq; publicis neq; priuatis. neq; forensibus. neq; domestici in rebus. neq; si tecum agas quid: neq; si cum altero contrahas. uacare officio potest. ¶ Fabius. M. Fabius Quintilianus qui oratoriarum institutionum libro primo hoc scribit. ¶ Iocūda senibus. Quia etiam citra necessitatem altissimam quoq; eruditionē exercere potest. ¶ Dulcis secretoꝝ comes. Quia uia per illam dulces curas cogitationesq; nostras litteris mādamus. ¶ Cuius amor. id ē uoluptas. q̄ ex illa percipitur. non terminatur. dum in scolis uersamur. sed morte sola.

¶ CHRI. Hispanienses ab hispania duo illa noia quæ differre uult auctor: ut multa latinoꝝ monstrāt exēpla. hispanū & hispaniēse deriuant: qbus etiā hispāicū libeat addi. Victruuius lib. vii. tomices sparto hispanico religent. Gellius lib. viii. scuto pedestri & gladio hispanico cinctus cōtra gallū stetit. ¶ Tecū cogites locus iste ex secūdo Cice. lib. de legibus poene translatus est. qui ait. Nā illo loco libentissime soleo uti. Siue qd ipse mecum cogito: Siue quid scribo aut lego.

Et quisq̃ est adeo stupidus & a cõmuni sensu alienus q audeat hãc artẽ tenuẽ atq; ieiunã appellare & idignã: cuius libri Augustæ nostræ debuerit dicari: cũ uideamus nõ mõ uiros sũmo igenio singularíq; doctrina p̄ditos huius disciplíæ opa maximis pricipibus dedicasse. uerũ etiã duces ipsos iperatoresq; in media totius orbis terraꝝ administratione occupatos uolumia iisdẽ de rebus scripta reliq̃sse. Sed ego demens q de re iã pridẽ celsitudini tuæ cõpertissima pluribus disputẽ. Illud mõ tm̃ hic dicã: qd alio in loco magna scolasticoꝝ frequẽtia testatus sum: tuũ atq; dulcissimi cõiugis tui p̄sidiũ iprolãs. Vos inq̃ clarissimi atq; iuictissimi pricipes: quorum ductu auspiciisq; totius Hispãiæ mẽbra dissipata i unũ prope corpus rediere: curate obsecro ne fœlicitati quã nr̃o sæculo dedistis: hoc unũ latini sermonis ornamentum desit amplissimum.

CANTO. Et quisq̃ est. Ad p̄satiõis epilogũ accedit. A cõi sensu. Nõ queadmodũ physici q potẽtiã illã sopiorẽ qnq; sensib⁹ cõem sensom appellãt. sed ut Cice. p eo in quo pleriq; oẽs sapiẽtes cõueniũt. Sic Quĩti. in prio. Sensom ipm̃. q cõis dr̃. ubi discet. cũ se a cõgressu segregarit. Seneca in epistolis. Hoc phia p̄mittit sensũ cõem & hũanitatẽ. Horati⁹. Cõi plane sensu caret. Tenuẽ atq; ieiunã. i. aridã & sterilẽ. Maxĩis pricipib⁹. ut Iolius pollux ad cõmodũ Cæsarẽ de uocabulis atq; arte Grãmatica. Duce: Imparoresq;. Vt Cæsar q de anologia libros scripsit. Cõpertissima. i. certa & explorata. Alio in loco in repetitione secunda: in qua de litteris disputamus.

CHRI. Ornamẽtũ amplissimũ. uñ Quĩti. q̃re si nihil ad iis oratiõe melius accepimus. Quid tã dignũ cultu ac labore ducamus. aut i quo malimus p̄stare hoib⁹: q̃ quo ipsi hoies cæteris aĩalibus p̄stẽt. & Hercle deus ille princeps parensq; rerũ. Fabricatorq; mundi nullo magis hoiem separauit a cæteris: quæ mortalia eẽnt animalibus: quã dicendi facultate.

Suppositum de auctoribus grammaticæ latinæ: in quo doctissimus quisq; consentit.

Sed qa nostri sæculi scriptoribus eatenus fides adhibẽda est q̃tenus ea q̃ nobis afferũt rõne p̄baoerint. nemoq; est adeo iperitus. q iã nõ itelligat antiqs auctoribus ideo assentiẽdũ eẽ. qa sic locuti sunt. Iuoioribus uero qa qd nobis p̄suadere uolũt. illoꝝ auctoritate freti p̄bare cõtẽdũt necessariũ eẽ duxi hoc in loco demonstrare q̃tũ fidei scriptoꝝ cuiq; sit habẽdũ. Neq; o. oibus illis passim atq; idifferẽter credere debemus: sed illis dũtaxat q floruerũt itra ducẽtos circiter qnq̃ginta annos ab ortu Cice. ad Anto. piũ: hoc ẽ ante xp̄ianũ natalẽ annis cẽtũ ad cẽtesimũ qnq̃gesimũ: ex quo salutẽ xp̄ianã nũeramus. Nã & latinus sermo: queadmodũ & cætera mortalia aliq̃n icepit: habuitq; suã isantiã: i q̃ uix qcq̃ effari potuit. Sic locuti sũt. Ab origies primũ cũ Faunis Vatibusq;. Sic deiceps latini & Albãi. Sic postea Rõani ad annũ q̃rtũdecimũ supra qngẽtesimũ ab urbe cõdita: quo Liui⁹ Liuii salinatoris libertus fabulã prius latinis uersib⁹ edidit. Hũc secuti sũt ex poetis Ennius. Neuius. Plautus. Cecilius. Terẽtius. Pacuuius. Lucillius. Actius. Turpilius. Affrãius. Tintinius. Luci⁹. Laberius. Põpõius. Et Oratoribus. Cethegus. Cato. Sex. Aeli⁹. Gallus. Scipiões Nasica & duo Aphricãi. Gracchi pr̃ & doo filii. Lelius aliiq; cõplures: quos Cice. i lib. de claris oratoribus ad sua usq; tpa cõmẽorat. Ex iure cõsultis. Papyrius Appi duo. Corũcanus. Attilius. Mãilius. Brutus. Rutilius. Virginius. Antipater. L. Crassus. Q. Mutius. Lucilius. Iuuentius. Fuerit itaq; hæc latini sermõis puericia: in q̃ molta qdẽ emẽdate atq; diligẽter: pleraq; tñ nimis antiq̃ duriterq; dicta sũt. At uero illius iuuẽta: i q̃ & lacertos mouere & uires suas ostẽtare cæpit: cũ Cicerõe orta ẽ. cepitq; cũ Cæsare Hadrião cõsenescere. Hac ætate fuerũt auctores illi: q latinã linguã locupletarũt: quosq; imitãdos eẽ dicius. Ex Poetis. Catullus. P. Varro. Lucretius. Verg. Horatius. Mãilius. Tibullus. Propti⁹. Ouid. Germãicus. Auienus. Macer. Persi⁹. Seneca. Lucãus. Vale. Flaccus. Silius italic⁹. Martialis. Iuoẽalis. Papini⁹. Ex Oratoribus uariarũq; reꝝ scriptorib⁹. Cice. Cæsar. Brut⁹. Seruius Sulpitius. Pollio. M. Varro. Nigidius. Cato Vticẽsis. Celius. Vitruui⁹. Columela. Celsus. Iginius. Pediãus. Festus. Marcellus. Mela. Apicius. uterq; Seneca uterq; Plin. Quĩti. Ex Historicis uero. Salusti⁹. Nepos. Liui⁹ Vale. maximus. Fenestella. Solinus. Iustius. Trãqllus. Tacit⁹. Curti⁹. Florus. Aemelius. Ex iure cõsultis. Alphẽus. Offilius. Aufidi⁹. Namusa. Flaui . Proculus. Antisti⁹. Celi⁹. Trebati⁹. Casseli⁹. Tubero. Capito. Cassi⁹. Sabini duo. Labeões tres. Nerua pr̃ & fili⁹. Pegasus. Iabolẽus. Celsus. Nerati⁹. Alburnus. Iuliãus. Post Hadrianũ cepit i dies latius s̃mo lãguere & qoodã q̃si senio cõtabescere: qd nimis factũ ẽ sub aduẽtu Gorthoꝝ i Italiã regnũq; Lõgobardoꝝ ad fatalẽ illã totius hũani gñis pestẽ Mahumetheã: q̃ cũ oibus igenuis & bõis artibus sermonẽ quoq; latinũ itercepit. Hãc igiẽ recte dixerius latíæ líguæ senectutẽ: q̃ cũ annos p̄pe q̃dringẽtos qnquaginta egre spiritũ duxisset: tãdẽ cũ iperio populi Ro. extĩcta est. Hoc tẽpoꝝ iteruallo pauci admodũ repiunẽ auctores tolerabiles illi qdẽ: sed q nullo mõ cũ supioribus debeãt cõparari. Ex Poetis & Grãmaticis aliarũq; reꝝ scriptoribus. Ausonius. Claudianus. Serenus. Diomedes. Phocas. Gellius. Macrobius. Acron. Porphyrion. Victorinus. Donatus. Sergius. Seruius. Priscianus. Apuleius. Socraticus. Apuleius grammaticus. Vegetius. Frõtinus. Ex Historicis. Spartianus. Capitolinus. Trebellius. Lãpridius. Volcatius. Vospicus. Eutropius. Damasus. Orosius. Ex iure cõsultis. Arrianus. Aphricanus. Arcadius. Caius. Callistratus. Florẽtinus. Largus. Hermogenes. Martianus. Modestinus. Marcellus. Mela. Papinianus. Paulus. Sceuola. Tryphõius. Venuleius. Vulpianus. Ex iis qui pro religiõe nostra scripserũt. Tertullianus. Iuuẽcus. Cyprianus. Lactãtius. Ambrosius. Hieronymus. Aug. Ruffinus. Sedulius. Licinius. Prudẽtius. Sidonius. Boetius. Cassiodorus. Gregorius. Isidorus. Prosper. Qui sequunẽ: quod ad latini sermõis rationẽ attinet. nec digni quidẽ sunt. quoꝝ meminisse debeamus. Qui auctores cũ sint in triplici tẽpoꝝ diuersitate positi. illoꝝ tm̃ auctoritate nitemur: q fuerũt medii.

E prima declinatiõe. Grãmaticæ artis ĩchoande ratio uaria fuit apud auctores Priscianus a uoce initiũ fecit. Donatus ab octo ptibus oratiõis. Diomedes uero ab ipsius orõnis corpe. Græci a litteris fere oẽs. Nos a declinatiõe noĩs & uerbi auspicati sumus Quintiliãi auctoritatẽ secuti. q oratoriaꝝ ĩstitutionũ lib. i. scribit. Noĩa declinare & uerba in primis pueri sciant. neq. n. alter ꝑuenire ad ĩtellectũ sequẽtiũ possunt. Quare nobis q latini ꝑmõis ĩtroductiões ꝑsertim pueris ediscẽdas ꝓponimus. uisum est in pría huius opis frõte paucoꝝ noium cũ ꝓnoibus & q̃tuor uerboꝝ cũ suis formatiõibus declinationẽ explicare ex quoꝝ analogia siue ꝓportione alia quoq; noĩa & uerba declinari possint. Adiecimus ꝑterea regulas q̃sdã iis de rebus q solent inter pría artis grãmaticæ rudimẽta numerari in quo futurus est huius primi libri finis. Cũ uero declinationes noĩum q̃nq; sint. posuimus ex ordine tanq̃ exẽplaria oĩum q̃nq; declinationũ. reddituri tñ in sequẽti libro expressimus atq; limitatius. qđ nũc cõfuso quodãmodo pueris ediscẽdũ ꝓponiẽ. Nã qui semel cognouerit ꝙ musa facit i gtõ musæ idẽ quoq; facile itelliget. ꝙ ex terra genitiuus erit terre. qđ etsi plerũq; fit. nõ tñ usq; q̃q; ueꝝ est. cũ ex poetica licentia dictũ sit terrai frugiferai. & Neuius apđ Priscianũ dixerit. Runcus atq; purpureus filii. terras ꝑ terre. Quare iam inde a prĩcipio pueri admonẽdi sunt ĩdeclinãdis noĩbus & uerbis nõ semp sed plerũq; ꝓportionẽ se q̃dã eẽ. ne postea mirenẽ. si qđ ꝑter primã rõnẽ illam ĩuenerint. Sed qa primæ declinatiõis noĩum tres repiunẽ noĩatiui terminatiõis i. as. e. es. a. & in. as. es. oĩa sũt græca tãtũ masculina in. a. ꝑtim græca. ꝑtim latina. ꝑtim masculina. ꝑtim fœminina. q̃ huius declinatiõis nullũ est neutrũ nomẽ. ponit unũ fœmininũ terminatũ in. a. hoc est hæc musa. ex cuius ꝓportione reliq̃ in. as. uel in. es. uel in. a. terminata declinari possint. ut hic æneas ænee. hic Anchises Anchisæ. hic byrrhia byrrhie. hæc terra terre. Sed quæret fortasse quispiã qđ mihi uolui cum nominatiuis articulos adieci. quos in aliis casibus suppressi: aut q̃ fuit causa discedendi ab oĩbus grãmaticis antiquis & iunioribus: q noĩa cũ articulis ꝑ oẽs casus ĩflectũt: sequẽdi uero unũ Ioannẽ Pastranã: q etiã noĩatiuis articulos detraxit. Ego ut in hac q̃õne dicã semel qđ sentio: nõ possum satis mirari: cur scriptoribus latinæ grãmatices placuerit noĩa cũ articulis declinare: cũ in seriem oratiõis nunq̃ latini articulus admittãt: quibus reliq; oẽs linguæ utunẽ. aut articuli noĩbus præpositi qđ ad generis distinctionẽ cõferre possint: cũ musa nõ ꝓpterea fœmininũ sit: qa declinaẽ cũ hæc. sed declinaẽ cũ hæc ꝓpterea ꝙ est fœmininũ uel rõne significatiõis: uel qa in. a. terminaẽ. Sed uideo qđ illos deceperit: qđ. s. cũ grãmaticæ latinæ scriptores toti ex græcis pendeãt putauerũt eandẽ eẽ generis rationẽ apud utrosq;. Græci nãq; cũ in seriem oratiõis articulos admittant: iterrogãti musa cuius generis est. rñdebũt fœminini qa declinaẽ & ꝑfertur cũ articulo fœminino: quæ ratio apud latinos nullius est momẽti cũ latinus sermo quẽadmodũ diximus: articulis nõ utaẽ. Cum igitur dicet quispiã articulos noĩatiuis ꝑposuisti? Nimiꝝ ut pueris adhuc rudibus: & qui nõdũ ꝑ regulas possunt genus distinguere: habeãt quasi generis indicẽ illius noĩs qđ declinatur: idq; in ipsa statim declinatiõis príæ positione sufficit. cũ in cæteris casibus impedimẽto potius q̃ adminiculo sit. cũ uero ad secundũ huius operis librum peruenerint. nõ placebit mihi iam illa ratio. ꝙ musa ꝓpterea generis est fœminini. quia declinaẽ cũ hæc. quin potius rõne significatiõis ꝑ illam regulã. Mascula sunto tibi quasi mascula. fœmineũq; sit quasi fœmineũ. Aut rõne terminatiõis per illam. ¶ Nomẽ quod sit in. a. finitũ dic muliebre. ¶ De secunda noĩs declinatiõe. Secunda declinatio sex habet noĩatiui positiões. er. ir. ur. um. us. eus. diphthõgõ. quæ ultima terminatio tantum græcorum est. sed. in. er. ir. ur. tantum est masculinoꝝ. ut hic puer pueri. hic uir uiri. hic satur. saturi. in. um. fœmininorũ & neutrorum. ut hæc glycerium glycerii. hoc templum templi. In. us. masculinorum fœmininorum neutrorumq;. ut hic dominus domini. hæc Pyrus pyri. hoc Pelagus pelagi. In eus diphthongon masculina sunt tantum. ut hic Pentheus penthei. Huius declinationis duo ponit nomina alterum masculinum ex cuius proportione etiam fœminina declinanẽ. Alterum neutrũ ad cuius similitudinẽ etiam propria noĩa fœminaꝝ in. um. terminata in singulari declinanẽ. Sed cum oĩa nomina primæ declinationis æq̃syllabica sint. hoc est pariũ syllabaꝝ in noĩatiuo & in gtõ secũdæ declinatiõis in. ir. ur. finita crescũt in gtõ una syllaba. In. um. us. æq̃syllabica sunt. In. er. eus. ꝑtim crescũt in genitiuo. ꝑtim sunt æqualium syllabarũ.

¶ Prima declinatio nominis.

Ominatiuo hæc musa. Gtõ musæ.
Datiuo musæ. Accusatiuo musam.
Vocatiuo o musa. Ablatiuo a musa.
Plurali ntõ musæ. Genitiuo musarũ.
Datiuo musis. Accusatiuo musas.
Vocatiuo o musæ. Ablatiuo a musis.

¶ Secunda declinatio nominis.

Ominatiuo hic dominus. Gtõ domini.
Datiuo domino. Accusatiuo dominum.
Vocatiuo o domine. Ablatiuo a domino.
Plurali nominatiuo domini. Gtõ dominorum.
Datiuo dominis. Accusatiuo dominos.
Vocatiuo o domini. Ablatiuo a dominis.

Ominatiuo hoc templũ. Gtõ templi.
Datiuo templo. Accusatiuo templum.
Vocatiuo o templũ. Ablatiuo a tẽplo.
Plurali nominatiuo tẽpla. Genitiuo templorum.
Datiuo templis. Accusatiuo templa.
Vocatiuo o templa. Ablatiuo a templis.

¶ CHRI. Nominatiuo hæc Musa: Seruius donatum laudat: quod a partibus orationis initiũ fecit: plerique:

Seruius ait: artem ſcribentes a litterarum tractu inchoauerunt: plæriq; a uoce: plæriq; a definitione artis grãmaticæ: ſed oẽs uidentˀ erraſſe. Non.n. propriã rem officii ſui tractauerunt: ſed cõem & cum oratoribus & cum philoſophis: nã de litteris & orator põt: de uoce nemo magiſq̃ philoſophi tractant: definitio Ariſtoteli cõis eſt: unde magis ꝓpriæ donatus & doctius qui ab octo partibus inchoauit: quæ ad grãmaticos ꝑtinent: hucuſq; ſeruius. Sed ego neſcio: cur ſic impendius donatus a ſeruio extollatˀ. Q̃d a partibus incœperit: quæ non minus alterius ſunt artificii a grãmatico q̃ lræ: uox: aut definitio: orõnis aũt partes in dialectica in arte poetica Ariſt. quærit: imo oẽs & dialectici & oratores. Quo circa ne donatũ quidẽ artis fundamenta fideliſſimæ iecisse putãdũ eſt. Melius nẽpe Anto. re uera Quintiliani auctoritate ductus ſibi pſuaſit a noium uerborũq; declinatione incipe: cujus uerba ipſæ Anto. adduxit moſes ſic fuit uſus latinis non quidẽ moiſes. Iuuen. tradit archano qdcunq; uolumine moſes. Tacitus li. xxi. Moſes cum ingenti hoium coitu ex ægypto receſſiſſe. Sedulius libro primo de diuinis mirabilibus. Moſen uidiſſe rubrũ ardere & non uri. Idem Paulo poſt uirgam moſe in ſerpentem eſſe mutatam.

¶ Tertia declinatio nominis.

Nominatiuo hic ſermo. Gtó ſermonis.
Datiuo ſermoni. Accuſatiuo ſermonem.
Vocatiuo o ſermo. Ablatiuo a ſermone.
Plurali ntó ſermones. Genitiuo ſermonum.
Datiuo ſermonibus. Actó ſermones.
Vtó ſermones. Ablatiuo a ſermonibus.

Noiatiuo hoc tempus. Gtó temporis.
Datiuo tempori. Accuſatiuo tempus.
Vocatiuo o tẽpus. Ablatiuo a tempore.
Plurali ntó tempora. Genitiuo temporum.
Datiuo temporibus. Accuſatiuo tempora.
Vocatiuo o tempora. Ablatiuo a temporibus.

¶ Quarta declinatio nominis.

Nominatiuo hic ſenſus. Gtó ſenſus.
Datiuo ſenſui. Accuſatiuo ſenſum.
Vocatiuo o ſenſus. Ablatiuo a ſenſu.
Plurali ntó ſenſus. Genitiuo ſenſuum.
Datiuo ſenſibus. Accuſatiuo ſenſus.
Vocatiuo o ſenſus. Ablatiuo a ſenſibus.

Nominatiuo hoc ueru. Genitiuo ueru.
Datiuo ueru. Accuſatiuo ueru.
Vocatiuo o ueru. Ablatiuo a ueru.
Plurali ntó uerua. Genitiuo ueruum.
Datiuo uerubus. Accuſatiuo uerua.
Vocatiuo o uerua. Ablatiuo a uerubus.

¶ Quinta declinatio nominis.

Nominatiuo hic dies. Genitiuo diei.
Datiuo diei. Accuſatiuo diem.
Vocatiuo o dies. Ablatiuo a die.
Plurali nominatiuo dies. Genitiuo dierum.
Datiuo diebus. Accuſatiuo dies.
Vocatiuo o dies. Ablatiuo a diebus.

¶ ANTO. De tertia nominis declinatione. Tertia nominis declinatio terminationes habet nominatiui circiter ſexaginta: quarum tamen litteræ terminales ſũt undecim: partim maſculinorũ: partim fœmininorum: partim neutrorum: partim cõmunium duorum ſiue trium. In. a. e. o. c. d. l. n. r. s. t. x. ut hoc emblema emblẽmatis: hoc mare maris: hic ſermo ſermonis: hæc uirgo uirginis: hic & hæc homo hominis: hoc lac lactis: hic bogud bogudis: hic ſal ſalis: hoc animal animalis: hic titã titanis: hæc ſiren ſirenis: hoc nomen nois: hic Cæſar cæſaris: hæc mulier mulieris: hoc torcular torcularis: hic & hæc pauper pauperis: hic & hæc & hoc paris: hic ſtips ſtipitis: hæc ſeges ſegetis: hoc corpus. oris. hic hæc miles itis. hic & hæc & hoc prudẽs entis: hoc caput itis: hic calix icis: hæc prædix icis: hic & hæc & hoc fœlix fœlicis. Sed in hac declinatione duo tantũ exempla poſuimus: alterũ maſculinũ: ex cuius proportione fœminina quoq; & duorum generum declinari poſſent: alterũ neutrum: ad qđ relinquã huius declinatiõis neutra ſunt referenda. Illud quoq; eſt aduertendum genitiuos eſſe aut iſoſyllabicos. i. æq̃lium ſyllabarum: aut peritoſyllabicos. i. plurium ſyllabaꝝ: qui aut creſcunt una ſyllaba aut duabus: ut hoc mare maris: hic ſermo ſermonis: hoc iter itineris. Pauca minuũtur una ſyllaba: ut hic Iuppiter Iouis: quod tamen ex hic Iuppiter & hic Iouis declinatur. ¶ De q̃rta nominis declinatione: Hæc declinatio terminationes habet nominatiui duas. in. us. maſculinorum & fœmininorum: in. u. neutroꝝ: quæ in ſingulari non declinantˀ: in plurali declinabilia ſũt: ut hic ſenſus ſenſus: hæc manus manus: hoc cornu cornu: plurali cornua cornuum. Itaq; duo exempla poſuimus: quia ex proportiõe maſculinorum fœminina quoq; declinantur. ¶ De uarietate genitiui. qui in. us uel in uis. exit & datiui: qui in. u. uel in. ui. lib. ſequenti plenius diſputaturi ſumus. ¶ De quinta nominibus declinatione. Quinta nominis declinatio poſitionẽ hẽt noiatiui unam tm̃: & ſunt huius declinationis noia oĩa fœminina: ꝑterq̃ hic dies pro ſolis ambitu diurno: & ab eo cõpoſitum hic meridies. Nã hæc dies pro tempore multitudinis numero caret: quẽadmodum & cõplura alia huius declinationis nomina. Sed cum duo huius tantum ordinis reperiantur integra in numero plurali hic dies diei: hæc res rei: placuit maſculinum eligere: ex cuius ſimilitudine reliqua omnia: quæ fœminina ſũt: declinentˀ in his caſibus: quos habent. De triplici genitiui diuerſitate libro ſequenti differemus.

¶De adiectiuis primæ & secũdæ declinationis.

NOminatiuo bonus bona bonum.
Genitiuo boni bonæ boni.
Datiuo bono bonæ bono.
Accusatiuo bonum bonam bonum.
Vocatiuo o bonæ bona bonum.
Ablatiuo a bono bona bono.
Plurali nominatiuo boni bonæ bona.
Genitiuo bonorum bonarum bonorum.
Dtõ bonis. Accusatiuo bonos bonas bona.
Vocatiuo o boni bonæ.a. Ablatiuo a bonis.

¶Adiectiua tertiæ declinationis.

NOminatiuo hic & hæc & hoc prudens.
Genitiuo prudentis. Datiuo prudenti.
Accusatiuo prudentem & prudens.
Vtõ o prudens. Abltõ a prudente uel ti.
Plurali nominatiuo prudentes & prudentia.
Genitiuo prudentium. Datiuo prudentibus.
Accusatiuo prudentes & prudentia.
Vtõ o prudentes &.tia. Abltõ a prudentibus.

NOminatiuo hic & hæc breuis & hoc.e.
Genitiuo breuis. Datiuo breui.
Accusatiuo breuem & breue.
Vocatiuo o breuis & breue. Abltõ a breui.
Plurali nominatiuo breues & breuia
Genitiuo breuium. Datiuo breuibus.
Accusatiuo breues & breuia.
Vtõ o breues & breuia. Abltõ a breuibus.

NOminatiuo hic acer. hæc acris. hoc acre.
Genitiuo acris. Datiuo acri.
Actõ acrem & acre. Vtõ acer. acris. acre.
Ablatiuo ab acri. Plurali ntõ acres & acria.
Genitiuo acrium. Datiuo acribus.
Accusatiuo acres & acria. Vtõ acres & acria.
Ablatiuo ab acribus.

¶Nominatiuo quædam irregularia.

NOminatiuo hæc domus. Genitiuo domi uel domus. Dtõ domui. Actõ domum.
Vtõ o domus. Ablatiuo a domo.
Plurali ntõ domus. Gtõ domorũ uel domuum.
Datiuo domibus. Accusatiuo domos.
Vocatiuo o domus. Ablatiuo a domibus.

¶ANTO. De nominibus adiectiuis primæ & secundæ declinationis. Nomina adiectiua aut sunt primæ & secundæ declinationis: aut sunt tertiæ: qa quartæ & quintæ sicut nullũ est nomen græcũ: ita ẽt nec adiectiuũ. Si sunt primæ & secundæ declinationis: tres habent uarias noĩatiui terminationes in.us.a.um. uel in er.a.um. ut bonus.a.um. tener.a.um. Itaq; unũ ponit huius ordinis exemplũ: per qđ reliqua similia noĩa & pronomina & participia declinentur. Si adiectiua sunt tertiæ declinationis aut declinant̃ p tres articulos & unam terminationẽ: ut hic & hæc & hoc prudens: aut per tres articulos & duas terminationes: ut hic & hæc breuis & hoc breue: aut p tres articulos & tres terminatiões: ut hic acer: hæc acris: hoc acre: quæ posuimus q̃si exemplaria reliquorum noĩum pronoĩum & participiorũ: quæ ad tertiã nois declinationẽ referũtur. Sed est aĩaduertendũ quotiens in uno casu due sunt terminationes: priorem generis eẽ masculini uel fœminini: posteriorẽ uero tãtum neutris: ut in actõ prudentẽ: & breuem acrem cõia sũt duorum generum prudens uero breue: acre generis sunt neutri. Eodẽ modo in uocatiuo breuis ad masculinũ & fœmininũ ptinet breue ad neutrũ. Eodẽ præterea modo in noĩatiuo accusatiuo & uocatiuo pluralibus prudentes. breues. acres masculina & fœminina sunt: prudentia. breuia. acria neutris tantũmõ iunguntur. Ablatiuus tamen cum duas habet terminationes: indifferenter utraq; tribus generibus copulari potest: ut a prudente uel prudẽti uiro muliere: animali. Qđ uero in gtõ plurali quidam dicunt prudentum uel prudentium: prudentum abscisum est a prudentiũ sicut celestum & agrestum celestium & agrestium. ¶De nominibus irregularibus. Sunt q̃dam nomina: quæ non sequunt̃ proportionẽ nominum regulariter declinatorum: de quibus libro secundo sumus dicturi: sed iam ab initio pueri exercẽdi sunt in quadam irregularitatis prægustatione itaq; hoc in loco posuimus pauca nomina: in quibus maxima uidebatur esse uarietas: ntõ hæc domus: quod tũ per secundam: tum per quartã: tũ per utrãq; nominis declinationẽ inflectit̃. Ambo & duo quæ & si ad primam & secundã nominis declinationẽ referuntur: magnam tamen ab ea diuersitatem habent. Plus quoq; tam etsi tertiæ est declinationis: in singulari gñis est tantum neutri in plurali uero cõe trium generũ reperitur. Genitiuo domi uel domus: sed domi ut dicit Valla significat domũ ubi qs manet: ut sum domi: expecta me domi & nõ domus: posterior uero genitiuus qui est quarte: ipm ædificiũ: & corpus significat quod partibus & tecto constat: ut partem domus demolitus sum: pro familia quoq; sed figurate quarte est declinationis: ut habeo rationem domus meę. i. familiæ. Datiuo domui tantum quarte est. Accusatiuo domum tam secundæ q̃ quarte. Vocatiuo o domus tantum quartæ. Ablatiuo a domo tantum secundæ. Plurali nominatiuo domus tantum quartæ. Genitiuo domorum uel domuum tam secundæ q̃ quartæ. Datiuo domibus tantum quartæ. Accusatiuo domos tantum secundæ. Vocatiuo o domus. Ablatiuo a domibus tantũ quartæ.

¶ANTO Nominatiuo plurali duo:hoc nomen:sicut & reliqua numeralia:caret numero singulari: nec retinet proportionẽ adiectiuorũ primæ & secundæ declinationis. Quare uisum est hoc nomen cũ sibi simili ambo p oẽs casus explicare:ut illorũ irregularitas magis appareat. Illud uero qđ pro genere masculino duos uel duo:ambos uel ambo in actõ posuimus qa rarum est:testimonio indiget. Verg.xi.æne. Si duo ꝑterea tales idea tulisset terra uiros. Hora.i.ser. Duo si discordia uexet inertes. Idem.ii.ser. Præterea ne uos titillet gloria iureiurãdo obstringã ambo. Et Martia.vii.epigrã. Elisiũ possidet ambo nemus:pro duos & ambos.

Noiatiuo plurali duo duæ duo. Gtõ duorũ duarũ duorũ. Dtõ duobus duabus duobꝰ Actõ duos uel duo duas duo. Vtõ o duo duæ duo. Abltõ a duobus duabus duobus.

Nominatiuo plurali ambo ambæ ambo. Genitiuo amborũ ambarũ amborũ. Datiuo ambobus ambabus ambobus. Accusatiuo ambos uel ambo ambas ambo. Vocatiuo o ambo ambæ ambo. Ablatiuo ab ambobus ambabus ambobus.

Noiatiuo hoc plus. Gtõ pluris. Dtõ pluri. Actõ plus. Vtõ o plus. Abltõ a pluri. Nominatiuo plurali plures & plura. Gtõ plurium. Dtõ pluribus. Actõ plures & plura. Vtõ o plures & plura. Ablatiuo a pluribus.

¶ Prima declinatio pronominis. Cap. iii.

Nominatiuo ego. Genitiuo mei. Datiuo mihi uel mi. Accusatiuo me. Ablatiuo a me. Plurali nominatiuo nos. Genitiuo nostrum uel nostri. Dtõ nobis. Accusatiuo nos. Abltõ a nobis.

Nominatiuo tu. Genitiuo tui. Datiuo tibi. Accusatiuo te. Vocatiuo o tu. Ablatiuo a te. Plurali noiatiuo uos. Gtõ uestrũ uel uestri. Datiuo uobis. Accusatiuo uos. Vtõ o uos. Ablatiuo a uobis. Genitiuo sui. Dtõ sibi. Actõ se. Abltõ a se. Plurali genitiuo sui. Dtõ sibi. Accusatiuo se. Ablatiuo a se.

¶ De pronominis declinatione. Quindecim sunt pronomina:quorũ nulla est dubitatio apud grãmaticos iuniores:quæ oĩa ad quattuor genitiui diuersitates reducuntur: unde factæ sunt quattuor pronoĩum declinatiões. Per primã tria declinant. Ego.mei.tu.tui. genitiuo sui. quæ tamen apud antiquiores alteros habuere genitiuos:qui iam exoleuerunt.mis.tis.sis.in quorũ locũ successerunt.meus.tuus.suus. Ennius apud Priscianũ. Ingens cura mis est concordibus æquiparare. & Plautus in penul. Da diem hunc sospitem rebus meis agendis. Tis quoq; genitiuo idem auctor in milite glorioso utitur. Quia tis ĩquit ægeat & q a te careat. Atq; iterum in mercatore. Sis uero nusq̃ reperitur:suspicamur tamen fuisse apud antiqores ex proportione illorum mis.tis. Sed inter hos binos genitiuos auctore Valla illa nimirũ differentia fuit:qđ mis.tis.sis.actiue significabant mei.tui.sui.passiue:ut cura mis qđ dixit Ennius.i.cura quã ego habeo. Cura mei.i. quæ de me habetur. Ouid.in epi. Laodomie. Sit tibi cura mei. Eadẽ quoq; differẽtia est inter nostrũ uel nostri:& inter uestrum uel uestri:quia nostrũ & uestrum actiuæ accipiunt: nostri & uestri passiue: ut copia nostri.i.quæ de nobis habetur;ut Ouid.iii.metha. Ante ait emoriar:quã sit tibi copia nostri. Copia nrm .i.quã nos hẽmus. Salu.in Catilina. Sæpe maiores nostrũ miserti plebis Ro.i.quos habuimus maiores. ¶ Sed quanq̃ diximus hoc pronomen uocatiuo carere. Donatus habere illũ in plurali opinatur. Diomedes etiam in singulari:ut si exclamans dixeris:o ego foelix:o nos foelices. Sed quæret fortasse quispiã:cur sub tulimus genitiuos illos mis.tis.sis.cũ ab aliis appositi sint atq; e diuerso cur adiecimus in datiuo:mi:quod nemo alius fecit. Tam cupidus o Antoni es rerũ nouarũ: ut quod alii ponunt tollas:addas uero statim quod nemo posuit? Atq; quæ illud respondemus; nos tantum iis de rebus præcepta tradere:quæ sunt in usu latini sermonis probatissimo. Nam quemadmodũ supra diximus:genitiuos illos mis.tis.sis.eruditior ætas oblitterauit:in quorũ locũ substituit meus.tuus.suus. Plautũ uero & Ennium qui genitiuis illis usi sunt:inter priscos auctores numerandos esse alibi testati sumus. Mihi uero datiuus & si frequenter in usu reperiatur mi quoq; nõnunq̃ apud idoneos auctores legimus. Verg.vi. æne. Et mi genus ab Ioue summo. Idem in eodem. Non ulla laborum o uirgo noua mi facies inopinaue surgit. Et Ouid.xiii.me.hic quoq; mi metuendus erat. Atq; econtrario me in accusatiuo usitatum est:cum apud antiquos tragediarũ scriptores mehe ab eo quod est mihi Fabi. Quintiliani ætate:ut ipse dicit scriptum reperiretur:sicut nunc me ab eo quod est mi reperitur. sed ut diximus: quemadmodum seculum eruditius mi quandoq; recepit:ita mehe pœnitus repudiauit. ¶ Genitiuo sui:laborat Priscianus:& quidẽ frustra meo iudicio:conaturq; demonstrare cur genitiuo sui nominatiuo careat:atq; in utroq; numero cur easdem uoces habeat. Sed nos qui usu omnia probaturi sumus ideo nominatiuo carere dicimus:quia in usu nusquam reperitur. Ideo utrisq; numeri similes esse casuum uoces:quia hoc usus habet. Vsus autem quæ meliori dari possit ratio:quam quod usus est:ego nõ intelligo. ¶ Datiuo sibi. Quintilianus libro primo ait. Sibe & quase scriptum in multorum libris est. Sed an hoc uoluerint auctores nescio. Titum Liuium ita usum ex Pediano comperi:qui & ipse eum sequebatur:hæc nos.i.littera finimus.

¶ANTO. De ſecunda pronoīs declinatione: Ad hanc declinationē quinq; pronoīa: quæ hic ꝑ numeros & caſus explicanť: & oīa mittunt genitiuū in ius. & datiuū in. i. ꝑterq̄ huic ab hic hæc hoc: qđ in fine aſſūpſit. c. Præterea eſt aduertēdū qđ in huius & eius. i. cōſonās eſt in huic dtō tū cōſonās: tū uocalis reperiť. Verg. i. ge. Huic aſtirpe pedes temo ꝓtētus in octo. Idē. i. æne. Huic cōiunx. Sicheus erat ditiſſimus agri: q̄bus in locis. i. cōſonās eſt: q̄a monoſyllaba particula ē huic. Diſſyllaba uero reperiť aliq̄n ut apud Papiniū li. i. the. Letus huic dono uideas dare iura nepotes. Plau. ī dtō & abltō plurali ab hic hæc hoc hibus dixit in Curgulione: patiſſimi eſtis hibus ꝓhis. Nec eſt ab his. ea. id qđ in dtō & abltō plurali facit eis uel iis in ſynereſim coeuntibus quēadmodū in ntō plurali ei uel. ii. Ci. in ep̄la. Nā ei cām Bibuli ualere cupiebāt. Iuue. iplet & ad mechos dat eiſdē ferre cynedis. De ii & iis exēpla oībus in ꝓmptu ſūt. Nec fuerit ab re hoc ī loco illā Valla dr̄iā annotare: qđ hic hæc hoc tē primæ pſonæ demōſtrat: iſte iſta iſtud rē ſecūde pſonæ ille illa illud rem tertiæ pſonæ: ut hic liber: quē ego hēo uel ꝓpe me eſt: iſte liber: quē tu hēs uel ꝓpe te ē ille liber: quē aliq̄s hēt aut ꝓpe illū ē. Verg. i. æn. Tuaq; hāc aīam effūdere dextra. i. meā. Ci. in philippicis. Remoue paulisꝑ iſtos gladios. i. tuos. Verg. i. æne. Hic illius arma. i. Iunonis: de q̄ paulo añ dixerat. Quā Iuno ferť Priſcia. iter iſte & ille hāc dr̄iam eē uoluit: qđ iſte de ſpacio ꝓpinqore: ille de lōgiore dr̄: in quo auidius a Valla refelliť: cum hic & iſte ad primā & ſecūdā pſonā ptineant: q̄ in ſermone quodāmō ſū pñtes & ꝓximæ. Ille qđ ē tertiæ pſonæ: de rebus erit abſentibus & lōgioribus ut Verg. vii. æne. Hæc erat illa ſames. i. pñs erat illa: quā añ ꝑdixerat Anchiſes. & Terē. in an. Hic ille lachryme. Hæc illa eſt miſericordia. Aliq̄n ille illa illđ poniť ad exprimēdū dignitatē & eminētiā alicuius: quē oēs noſſe debeant: ut qđ dicimus Alexāder ille magnus. Thales ille mileſius. ¶ Ip̄e ip̄a ip̄m emphaſim q̄dā hēt in ſe & uehemētiā ſignificat: & iō reliq̄s ꝓnoībus atq; ēt noībus ad hoc exprimēdū addiť: ut ego ipſe: tu ip̄e: ille ip̄e: ſui ipſius: hic ipſe: iſte ipſe. Anto. ip̄e. Cæ. ip̄e. hō ipſe. Antiqores ꝑ eo qđ ē ip̄e ī gñe maſculino ipſus dicebāt: ut Terē. ī an. Ipſus dauos mihi dixit. Is ea id ī eo quoq; differt ab hic hæc hoc: qđ is de rebus remotioribus hic de ꝓpinqoribus dr̄: ut hic liber: quē hēo & q̄ſi pñtē demonſtro: is liber quē tibi miſi: aut quē tibi mittam: q̄ſi de abſente loquor. Ab his ea id in actō in ꝑ eū in lege duodeci tabularū apud Macro. in. i. ſatur. reperiť. Si nox inquit furtū factū ſit: ſi ī aliq̄s occiſit: iure cæſus eſto. ¶ De tertia ꝓnoīs declinatiōe. Ad hāc referunť ꝓnoīa qnq;: q̄ ex ꝓportione noīum adiectiuoꝝ prīæ & ſecūdæ declinatiōis noīum īflectunť ea ſūt meus mea meū: tuus tua tuū: ſuus ſua ſuū: nr̄ nr̄a nr̄m: ur̄ ur̄a ur̄m: q̄ iō ꝑ oēs caſus nō explicauimus: q̄a ut diximus: ex ꝓportiōe noīum adiectiuoꝝ primæ & ſecūdæ noīum declinatiōis inflectunť. Vocatiuū āt ab eo qđ eſt meus mea meū expſſimus ob eā cām: q̄a nō ſequiť alioꝝ ꝓportionē ī gñe maſculino. Nā ꝑ eo qđ debuit eē mee mi dicēdū ē. Terē. in Adel. O mi Aeſchine o mi germane. Sed ē hoc loco cōſiderādū illud qđ Valla in. ii. lib. elegantiaꝝ ſcri. nō bñ Priſcianū ſenſiſſe: cū putauit nihil itereſſe iter poſſeſſiua ꝓnoīa: & genitiuos ſuoꝝ primitiuoꝝ. Nā & ſi in noībus ita eē cōpertū ſit: ut idē auctor ꝑcipit: q̄a tantum ualet. Euandrius enſis quantum Euandri enſis: in pronominibus illa ratio non ualet. Neq; enim idem eſt amor meus qđ amor mei. Nam amor meus: eſt quē ego habeo: amor mei eſt: quē alius

¶ Secunda declinatio pronominis.

NOminatiuo hic hæc hoc.
Genitiuo huius. Datiuo huic.
Accuſatiuo hunc hanc hoc.
Ablatiuo ab hoc ab hac ab hoc.
Plurali nominatiuo hi hæ hæc.
Genitiuo horum harum horum.
Dtō his. Accuſatiuo hos has hæc. Abltō ab his.

NOminatiuo iſte iſta iſtud. Gtō iſtius. Dtō iſti. Actō iſtum iſtam iſtud. Ablatiuo ab iſto ab iſta ab iſto. Plurali ntō iſti iſtæ iſta Genitiuo iſtorum iſtarū iſtorū. Datiuo iſtis. Accuſatiuo iſtos iſtas iſta. Ablatiuo ab iſtis.

NOminatiuo ille illa illud. Gtō illius. Dtō illi. Actō illū illā illud. Ablatiuo ab illo ab illa ab illo. Plurali nominatiuo illi illæ illa. Gtō illorū illarū illorum. Datiuo illis. Accuſatiuo illos illas illa. Ablatiuo ab illis.

NOiatiuo ipſe ipſa ipſum. Gtō ipſius. Dtō ipſi. Actō ip̄m ipſam ip̄m. Abltō ab ipſo ab ipſa ab ipſo. Plurali ntō ipſi ipſæ ipſa. Gtō ipſoꝝ ipſaꝝ ipſoꝝ. Dtō ipſis. Accuſatiuo ip̄os ipſas ipſa. Ablatiuo ab ipſis.

NOiatiuo is ea id. Gtō eius. Dtō ei. Actō eū eā id. Abltō ab eo ab ea ab eo. Plurali noīatiuo ei uel ii eæ ea. Gtō eoꝝ eaꝝ eoꝝ. Dtō eis uel iis. Accuſatiuo eos eas ea.
Ablatiuo ab eis uel iis.

¶ Tertia declinatio pronominis.

NOminatiuo meus mea meum.
Vocatiuo o mi mea meum.
Noīatiuo tuus tua tuū. Vtō caret.
Nominatiuo ſuus ſua ſuum. Vocatiuo caret.
Nominatiuo noſter noſtra noſtrum.
Vocatiuo o noſter noſtra noſtrum.
Noīatiuo ueſter ueſtra ueſtrū. Vocatiuo caret.

de me hēt:qđ tñ latinæ potius dr causa mea & cā mei. Itaq; possumus dicere rogo te hoc facias cā mea & cā mei:sed diuersa est in utroq; rō:quia cā meā est:ut sic dixerim:respectu illius amoris:quo te ꝓsequor causa mei uero respectu eius amoris:quo tu me ꝓsequeris. Recte igit̃ Laurentius sensit:quēadmodū supra memorauimus genitiuos primitiuorū ꝓnoīom mis.tis.sis.nostrū.uestrū.actiue significare:sed qa illi ab usu recesserunt in locum eorū substituta esse.meus.tuus.suus.quæ actioe significarent:eadem quoq; rōne noster & uester actiue sunt accipienda:sicut & illa nostrum uestrum primitiua:quæ tamen in usu manserunt: quéadmo dū & illa passioa nři uestri.

ℭQuarta pronominis declinatio.

Nominatiuo hic & hæc & hoc nostras. Genitiuo nostratis. Noīatiuo hic & hæc & hoc uestras. Gtō uestratis. Oia pronomina carent uocatiuo: præterq̃ Nominatiuo tu.

Nominatiuo meus mea meum.

Nominatiuo noster nostra nostrum.

Nominatiuo nostras.

ℭDe noibus per pronois secundā inflexis.

Nominatiuo unus una unum.unius.uni.

Ntō nullus nulla nullū.nullius.nulli.

Nominatiuo ullus ulla ullū.ullius.ulli.

Nominatiuo solus sola solum.solius.soli.

Nominatiuo totus tota totum.totius.toti.

Nominatiuo alius alia aliud.alius.alii.

Nominatiuo alter altera alterū.alterius.alteri.

Nominatiuo uter utra utrum.utrius.utri.

Ntō neuter neutra neutrū.neutrius.neutri.

Ntō uterq; utraq; utrūq;.utriusq;.utriq;

Nominatiuo quis uel qui quæ quod uel quid.

Genitiuo cuius. Datiuo cui.

Accusatiuo quem quam quod uel quid.

Ablatiuo a quo qua quo uel qui.

Plurali nominatiuo qui quæ quæ.

Genitiuo quorum quarum quorum.

Datiuo quis uel quibus

Accusatiuo quos quas quæ.

Ablatiuo a quis uel a quibus.

De quarta ꝓnois declinatione: Ad hanc duo tantū ꝓnoia referuntur nřas nostratis:uřas uestratis quorū tantū noiatiuos & genitiuos singulares expræssimus:qa declinat̃ ex ꝓportione noium adiectiuoꝝ tertiæ declinationis. ℘ Posuimus aūt illa trium generū cōia:cum alii duorum tantū posuerint:qđ inuenio illa ēt neutris cōiuncta:ut Cice.in epi.ad cælium. Putares neunq̃ accidere posse: ut mihi uerba deessent nō solū ista uestra oratoria: sed hæc ēt leuia nostratia. Cato quoq; censorinus. Rex Seleucus arma nřatia facit. ℘ Neq; id mirum: cum noia ēt gentilia in.as.finita:quorū hæc duo ꝓnoia in significatione & terminatione sunt similia:cōia sont trium generū: quēadmodū libro sequenti dicturi sumos. ℘ Oia pronoia: Ratio huius ē:ꝙ illa pronoia atq; etiam noia tantum possunt habere uocatiuō: quorū demonstratio diffinit secundā personā præsentem:& habent significationē pronois in uocatiuo. Vnde primæ atq; tertiæ personæ pronomina uocatiuum non habent:q̄q̃ Valla Prisciano astipulat̃ suus sua suū posse uocatiuū habere ut si dixeris. Benedicite dñm angeli sui:angeli sui uocatiuus est. Sed quēadmodū ille dicit:si nulla hmōi exempla reperiantur ꝓpterea qđ raro sit opus huiusmodi sermone:ratio tamen ipsa tā ualida est: ut ea possimus est contenti. ℘ De noibus per secundā declinationē inflexis. Hæc sunt nouē noia cum suis compositis:quæ ipsa Diomedes atq; etiā oēs ꝓpe grāmatici añ donati tpa ꝓnoībus annumerāt. Rō aūt declinationis hoꝝ noium libro sequēti differet̃:cū de prima noium declinatiōe agemus. ℘ Sed iterim de hoc noie qs uel q cum suis cōpositis dicamus atq; illud in primis qđ per qs interrogamus per qui uero nunq̃ iterrogamus: sed referimus. Fuit ēt qs apud antiqores gñis fœminini:ut Plau.in aulul. qs ea est nā ophina:& paulo post:dic mihi qoæso qs est quā uis docere uxorē:atq; ab eo cōpositū qsq̃. Teren.in Eunucho. Hūc oculis nřarū qsq̃ nō uidit. Donatus in illud Terētii qñ illarū neq; qsq̃ te nouit. ℘ Quisq̃ inquit multis exēplis probat̃ ēt fœminino gñe ueteres ptulisse:quia quæq̃ dicere absurdū est. In actō quoq; q̄q̃ in gñe fœminino nemo dicere aodebit: & in lib.digestorū titu.q est de uerborū significatiōe:lege cuius initiū est. Si qs tā masculos quā fœmias cōplectit̃. ℘ Inter qđ etiā & qd illa est dřia:ꝙ qđ adiectiuum est: qd uero substantiuū:ut si dicā qđ lucrum inde hēs:& illud Socratis apud Cic. Dii boni qd lucri est emori:nō aūt recte possis ecōtrario dicere:qđ lucri aut qd lucrū:ni mirū qa qđ adiectiuū est q uero sobstantiuū:eadē quoq; rōne dicimus aliqđ cōmodū & aliqd cōmodi:qđdā bonū & quiddā boni:sed cōmodū & bonū substantiue accipiēda sunt. ℘ Cui in dtō tū monosyllabū tū dissyllabū repit̃ quēadmodū de huic supra dicebamus. Nā si i.i.cōsonātē definit:monosyllabū ē:ut Verg. i æne. Cui pr̃ itacta dederat:primisq; fugarat. Tūc uero dissyllabū ē:cū utraq; uocalis p se ꝓnūciat̃:neq; altera alterā ferit:ut Terētia.i carmie sotadico apđ Priscia.qđ cōstat duobus ionicis a maiori & tribus trocheis. Vepe ut cuiq; ē ꝓximitas loci sorori. Qui abltūs ē triū gnm p masculino. Terē.in eu.q cū pmenone p fœminino Verg.i.xi.æne. Accā ex eq̄libus unā.q cū priri curas p neutro Hora.i.ser. Aut aliq famosus magna cū libertate notabāt. p neutro quoq; substātiuo. Idē i eodē. Qui fit mecenas:ut nemo q̄ sibi sorte. Quis uel qbus nō tm̃ i abltō:qđ alii posuerūt:sed ēt i dtō repit̃. Verg.i æne. qs añ ora patrū. Troiæ sub menibus altis. & Salu. Qois ꝑcepit uti primū ueteres amicos magnis muneribus expleant.

ℭANTO. De cõpositis a qs uel qui:Hæc in triplici sunt differẽtia:qa quædã recipiunt:quæ particulas post se recipiunt:quædã ante se.⁋ Vnũ uero sibiipsi præponit:& postponit hoc est qsqs quæq; qdqd uel qdqd. Quæ recipiunt post se particulas:aut componunt cum qs aut cum q cũ qs cõponunt qnq. Quisq. Quisnã. Quispiã. Quisq̃. Quisputas. Cũ qui quattuor. Quicũq. Quidã. Quilibet. Quiuis.⁋ Quisquis:ut diximus sibiipsi præponit & postponit. Quæ uero recipiunt ante se particulas.cõponunt cum qs & sunt qnq. Aliqs. Ecquis. Nequis. Nũquis. Siqs quæ noĩatiuo singulari mittunt fœminina in.a.atq; etiã noĩatiuum accusatiuũ & uocatiuũ plurales:ut aliquis aliq̃ aliqd uel aliqd. Plurali nrõ aliq aliquæ aliq̃ : actõ aliquos aliquas aliq̃.aliqui aliquæ aliq̃ in uocatiuo:si mõ uocatiuũ habet. eodẽq; mõ reliq̃. Hora.i.ser. Concute nunq̃ tibi uitiorũ inseruerit olim. Verg.iii.æneι. Hic tibi nequa more fuerint disperendia tanti. Idem lib.x. Rhebe diu res siq̃ diu mortalibus ulla ẽ.⁋ Vnusqsq; rursus componitur ab unus particula præpositiua quæ postposita ut sit quarta ratio compositorum a quis uel qui.

ANTO. DE prima declinatio Græcorũ nominũ.cap.iii. Sermo latinus quẽadmodũ & cæterarũ nationũ linguæ non usq; adeo purus est : ut nõ aliqd sibi aliunde absciuerit. Cũ uero magna illius pars a sermone græco dependeat non mõ uocabulorũ syluã ab eo traxit:uerũ etiam cũ lr̃atura quosdã casus mere græcos usurpauit. Vnde Quintilia.in.i.his uerbis scribit. Recentiores instituerũt græcis noĩbus græcas declinationes potius dare:qd tñ ipsum nõ semp fieri põt. Mihi aũt placet latinã rõnem sequi: quousq; patit decor.⁋ Itaq; & nobis quoq; uisum est:ne declinationes latinas confunderemus cũ græcis in hunc locũ noĩum græcorũ declinationẽ cõpingere:non illam quidẽ mere græcam sed ita digestã : ut facile appareat: quos casus ex græca declinatiõe latini usurpare cõsueuerint.⁋ Sed est in primis considerandũ oĩa græca generis esse aut masculini : aut fœminini:aut neutri:nam cõis duorum rara sunt referendaq; esse uel ad primã uel ad secundã uel ad tertiã latinorũ declinationẽ. Et qa græca declinatio fere in noĩbus ꝓpriis græcorũ usurpat:quorũ rarus est usus in numero plurali:tãtũ singularẽ explicauimus:cũ præsertim pluralis ad declinationẽ plerunq; latinã referatur:nisi q genitiuus pluralis:qa græcis sp terminat in on.aliquãdo a latinis usurpat. Martia.i.epigrã. Tota notus in urbe. Martia. Argutis epigrãmaton libellis. Et illud nomẽ dei ineffabile:qd dicit Tetragrãmaton.i.q̃ttuor litterarũ. Vsurpant quoq; noĩatiuus accusatiuus & uocatiuus pluralis a noĩbus græcis masculinis & fœmininis:quæ crescunt in gtõ singulari referunturq; ad tertiã declinationẽ latinorũ:mittunt eosdẽ casus in.s.breuẽ cõ ex rõne declinatiõis latinæ sit lõga:sed & accusatiuũ in.as.quoq; breuẽ:ut hic arcas:hi arcades:actõ arcades uel arcadas.o arcades: hæc lãpas hæc lãpades. accusatiuo lampades uel lampadas.o lampades. Illud præterea est aduertendũ quinq; eẽ declinationes græcorũ:quarũ primæ quattuor sunt noĩum æquisyllabicorũ.i.parium syllabarũ in gtõ singulari : quæ oĩa reducunt ad primã & secundã declinationẽ latinorũ. Vltima est peritto syllabicorũ.i.crescentiũ in gtõ singulari quæ reducunt ad tertiã latinorũ. Prima itaq; declinatio græcorũ est desinentium in.as.& in.es.masculinorũ tantũ:quæ apud illos mittunt genitiuũ in.u.referunturq; ad primã declinationẽ latinam:ut hic æneas æneæ.hic anchises anchise. Vsurpatur aũt in his noĩatiuus:quia nullũ nomẽ latinũ reperitur in.as.aut in.es. terminatũ qd huius sit declinationis. Vsurpatur quoq; accusatiuus quando in.n.desinit : cũ uocali noĩatiui ut æneã anchisen. Nã cum.m.æneam anchisam accusatiui sunt latini.⁋ Vsurpant præterea uocatiui o ænea o anchise uel anchisa finali producta:nã latini eẽnt o ænea o anchisa finali correpta. Altõ ab ænea ab anchise: quo casu quoniã græci carent:ab ænea mere latinus est:ab anchisæ ex græcæ declinationis similitudine:quæ datiuum in.e.longũ emisit qñ ab anchisa latinũ esset.⁋ Ex ꝓportione noĩum in.es.desinẽtia declinant noĩa patronymica masculina finita in des.quæ oĩa sunt græca:nisi q ad imaginẽ græcorũ ausi sunt latini quædã pauca deducere:ut a Scipione Verg.fecit Scipiades:a Memmio Lucretius Memmiades.

ℭComposita a quis uel qui.

NOiatiuo qsq;.quæq;. qdq; uel quidq;.
Quisnã . quænã. qdnã.uel quidnam.
Quispiã.quæpiã. qdpiã uel quidpiam.
Quisq̃.quæq̃.quodq̃ uel quidq̃.
Quisputas.quæputas.quodputas uel qdputas.
Quicunq;.quæcunq;.quodcunq; uel qdcunq;.
Quidam.quædam.quoddam uel quiddam.
Quilibet.quælibet.quodlibet uel quidlibet.
Quiuis.quæuis.quoduis uel quiduis.
Quisquis quæquæ quodquod uel quidquid.
Aliquis.aliqua aliquod uel aliquid.
Ecquis.ecqua. ecquod uel ecquid.
Nequis.nequa.nequod uel nequid.
Nunquis.nunqua. nunquod uel nunquid.
Siquis.siqua.siquod uel siquid.
Vnusqsq;.unaq̃q;.unũqdq; uel unũquidq;.

ℭDe prima græcorũ declinatione. Cap. iii.

NOminatiuo hic æneas. Genitiuo æneæ.
Datiuo æneæ. Accusatiuo æneam.
Vocatiuo o ænea. Ablatiuo ab ænea.
Nominatiuo hic anchises.
Genitiuo anchisæ. Datiuo anchisæ.
Accusatiuo anchisen.
Vocatiuo o anchise.
Ablatiuo ab anchise.

¶ANTO Secunda græcorum declinatio est desinentium in.e.& in.a.fœmininoꝝ tm̄ quæ apud illos mittunt gtũm in.es.atq; ẽt aliqñ in.as.cũ.ſ.ntũs in.a.longum purũq; desinit.uel in da.uel in ra.uel in tha. ut hæc hermenia hermenias.unde est liber Aristo.pihermenias.i.de interꝑtatione.hæc leda ledas.hæc mera meras. hæc martha marthas.ad cuius genitiui sĩtudiné latini quoq; fecerũt familia familias.terra terras.referunť ãt ad primã declinationẽ latinã.¶ Sed terminatoꝝ in.e.latini oẽs casus usurpãt.ut hæc calliope.calliopes.calliope calliopen o calliope.a calliope.q casus & si mere latinus ẽ ut diximus.tñ in terminatione dtõ sĩſs est latinæ tñ sub alia terminatiõe declinanť.hæc calliopeia.e.Verg.ĩ buc.Orphœi calliopeia lino formosus apollo. Eodẽ mõ a penelope.es.penelopeia.e.Idẽ in priapeia. Mens erat ĩ cunno penelopeia tuo.Sic ꝑterea helene.es.helena.e. nympha.es.nympha.e. circe.es. circa.e.Ad horum proportionẽ declinanť noĩa patronymica fœminina in.ne.ut hæc nerine.es.adastrine es.i.filia nerei & adastri.¶ Tertia græcoꝝ atticorũ declinatio quæ ad secundã latinoꝝ referri pñt:est desinentiũ in.os.longũ masculinoꝝ & fœminoꝝ.& in.on.æque longum neutrorũ.mittuntq; apud illos genitiuũ & dtũm in.o.& actũm in.on.uel in.o. Vocatiuus sĩlis ẽ ntõ. Abltũs dtõ.ut hic androgeos androgeo. androgeo.androgeon.o androgeos.ab androgeo.Latini hoius declinatiõis usurpant ntũm ut hic androgeos. Vergil.in æneí. Androgeos offert nobis socia agmina credẽs. ubi.os.lõgũ est.Iuuena.Velificatus athos: & qcqd græcia mendax.Vsurpať quoq; gtũs ut apud Verg. vi.æneí.In floribus lætũ androgeo tũ pẽdere pœnas. Vbi androgeo esse genitiuũ. Atticum Serui.ibidẽ oñdit.Paulus quoq; apſus in epĩa corinthioꝝ prima hieronymo ĩterpræte.Ego quidẽ sum Pauli:ego aũt apollo:qui gtũs est atticus.neq; est ĩdeclinabile:ut quidã in eo loco delirant:sed declinať per hanc declinationẽ.hic apollos.apollo.apollo.apollon.o apollos.ab apollo.Itẽ Hierony.abltũm qui dtõ similis est:ꝑtulit in eadẽ epi.dicens:de apollo aũt fratre notũ uobis facio.Actũm quoq; atticum ꝑtulit in.o.Idẽ Hierony.in epi.ad Titũ dicens.Zenã legisperitũ & apollo sollicite ꝓmitte.& Verg.i.ge.Aut atho aut rhodopen atq; alta Ceraunia telo deiicit.Nã sic legendũ eẽ rõ suadet:cũ actũs in.on.huius declinatiõis finalẽ debeat ꝓducere:qa per.o.mega scribiť a græcis:sed qđ hoc in loco breuis repeiť fit rõne sequẽtis uocalis:ut apud eundẽ in buc.Te corydon o alexi:trahit sua quẽq; uoluptas.Referunť aũt hmõi noĩa ad secundã nois declinationẽ q̃q̃ apollos declinatiõe latina apollo.inis declinať.¶ Quarta declinatio græcoꝝ est desinentiũ in.os.masculinoꝝ & fœmininorũ:& in on.neutrorũ:mittunt apud illos gtũm in.u.& datiuũ in.o.& accusatiuũ in.on.uocatiuũ in.e.uel in.os.neutrorũ uero in.on.abltũs similis est dtõ.Latini huius declinationis frequenter usurpãt ntũm.ut hic logos.hæc abydos.hoc ilion.qa nullũ latinũ huius ordinis in.os.terminať.aut in.on.usurpant qooq; accusatiuũ.ut logon.abydon.ilion.& uocatiuum.ut o loge uel logos.o abyde uel abydos.o ilion. Datiuus & abltũs æque græci sunt & latini.Noĩatiuus pluralis a latinis usurpať in.e. diphthongon.Cice.de na. deo.iii.dioscore pro dioscori.Idẽ actione septima in uerrem.canephore ꝓ canephori.A Plinio quoq; multis locis hæc terminatio usurpať.ut in.iiii.natu.insulæ inqt paxe pro paxi & in.u.golge pro golgi.& in eodẽ sole pro soli. Iterũ neure ꝓ neuri.taphre pro taphri.gynecratumene pro gynecratumeni.Referunť hæc quoq; noĩa ad secundã declinationẽ latinã.¶ Quinta declinatio græcoꝝ q̃ est crescentiũ in gtõ masculinoꝝ fœmininoꝝ neutrorũq; uarias habet noĩatiui terminationes:quoꝝ in eus dipthongon desinẽtia referunť ad sœcundã declinationẽ. Vsurpať uero a latinis ntũs quia nullum nomen latinũ in.eus diphthongon desinit. & gtũs in eos.uel in.ei. dipthongon qa in ei.solutas latinũ est.& datiuus in.ei.dipthongon.& accusatiuus in.ea.& uocatiuus in.eu.ut tereus pẽtheus.orphus. Tereos terei.pẽtheos pẽthei.orpheos orphei. Teri.pẽti.orphi.Terea.pẽthea.orphea. Tereu.pẽtheu.orpheu.Martia.in distichis.Flet philomena nefas ĩcesti tereos.Et q̃ Verg.in buc. Aut ubi mutatos terei narrauerit artus.Idẽ in eodẽ orphei calliopeia lino formosus apollo.& in eodẽ.orpheaq; ĩ medio posuit syluasq; sequẽtes.Idẽ.i.geor.Te ꝑdidit orpheu.qs tãtus furor.& Hora.i.ser.pẽtheu.rector thebaꝝ.& Ouid.Accipe me capaneu.cineres miscebimus inqt iphias.q casus ſp a latinis usurpať.Qđ uero dixius gtõs ĩ ei.diphtõgo desinẽtes græcos eẽ oẽs grãmatici dicũt dtõs eẽ ꝓ gtĩs:q̃re nihil refert genitiui an datiui sint.

¶ De secunda græcorum declinatione.

NOminatiuo hæc calliope. Genitiuo calliopes. Datiuo calliope. Accusatiuo calliopen. Vocatiuo o calliope. Ablatiuo a calliope.

¶ De tertia græcorum declinatione.

NOminatiuo hic androgeos. Genitiuo androgeo. Datiuo androgeo. Accusatiuo androgeo. Vocatiuo o androgeos. Ablatiuo ab androgeo.

¶ De quarta græcorum declinatione.

NOminatiuo hic logos. Genitiuo logi. Datiuo logo. Accusatiuo logon. Vocatiuo o loge uel logos. Ablatiuo a logo.

Nominatiuo hoc ilion. Genitiuo ilii. Datiuo ilio. Accusatiuo ilion. Vocatiuo o ilion. Ablatiuo ab ilio.

¶ De quinta græcorum declinatione.

NOminatiuo hic tereus. Genitiuo terei uel tereos. Datiuo terei. Actõ terea. Vtõ o tereu. Abltõ a tereo.

CANTO. Noiatiuo hæc sappho: Noia quoq; fœminina in.o.lōgū desinētia:q̄ apud græcos I.oos.mittunt genitiuum:& reliquos casus in.o.usurpantur a latinis in oibus casibus genitiuum tamen per synæresim usurpant in.us.ut sappho sapphus.elio clius.mantho manthus.dido didus.Ouid.in epi.Sapphus. an nisi legisses auctoris noia sapphus.Idē in primo de arte.Non mihi sunt uise clio cliusq; sorores. Verg. Fatidice manthus & thusci filius annis:nam qđ quidā uoluerunt hmōi noia ad tertiam declinationem referre:atq; genitiuum mittere in.onis.ut declinētur sappo sapphonis.dido didonis.calypso calypsonis.irridētur a Quintiliano his uerbis.Neq; enim calypsonem dixerim ut iunonem:q̄q̄ secutus antiquos.C.Cæsar utitur hac ratione declinandi sed auctoritatē cōsuetudo superauit.Phocas præterea grāmaticus nō contēnendus in declinatione græca scribit errant qui didonis aut manthonis genitiuum dicunt:& uocū asperitas & ueterū auctoritas eiusmodi declinationē repudiāt. Ex hac igit̄ rōne emendandus est uersus ille in priapeia Verg.Penelopes primā didonis prima seq̄t̄. Penelopes primā didus si prima sequat̄:& in argumēto quodā æneidis uergiliane. Hospitioq; usus didonis cūcta benigne.p eo qđ est: hospitioq; usus didus p cuncta benigne.Nā in utriusq; uersus cōstructiōe didus potiusq̄ didonis desiderat̄:q̄q̄ Macro.& Serui.Quintiliani phoceq; auctoritate neglecta Cæsarē cū antiqtate sequunt̄:dido didonis & reliq̄ similia ad eundē modū declinātes. ❡ Accusatiuus in.o.exit.ut Hora.Aeoliis fidibus canentē sappho.& Verg.iii.æneí.Noīe dido sæpe uocaturū.ubi Serui.notat dido posse eē accusatiuū & uocatiuū. Idem in priapeia. athlantiadēq; calyso.& Ouid.in epi.didus.Miseramq; relinquere Dido. ❡ Alia noia huius declinationis mittunt genitiuū in.os.ut hoc epigrāma epigrāmatos.hic pan panos.hæc lampas lampados.Dtīm in.i.ut epigrāmati.pani.lāpadi. Accusatiuus in.a.os.genitiui mutata i.a.i masculinis & fœmininis.nā neutra neutrorū rōnem sequunt̄:ut hoc epigrāma accusatiuo epigrāma.h pan.accusatiuo pana.hæc lāpas.accusatiuo lampada. Vocatiuū similē habent noiatiuo.aut amittunt.s. ut o palla uel pallas. Qui oēs casus latinis usurpant̄.genitiuus ut Verg. viii.æneí.Parrasio dictū panos de more lycei. & datiuus.ut Papinius in achilleide. Palladi littore celebrabat scyros honorē: nā datiuus est græcus cum in.i.breue terminet̄. Accusatiuus ut Martia.Pallada prætereo res agit illa tuas.Vocatiuus ab eo qđ est pallas pallantos o palla.Verg.in.xi.Quin ego nō alio digner te funere palla.ab eo qđ est pallas palladis o pallas dicimus.In.is.uero desinentia quæ crescunt in gtō.ff.habent consonantē ante.os.accusatiuū in.a.mittunt ut paris.paridos.parida.eupolis.eupolidos eupolida.nam quod Persius ait.Iratū eupolidē prægandi cum sene pallas:latinam declinationē secutus dixit.Mittunt etiā accusatiuum in.in.parium syllabaræ cum noiatiuo.ut hic paris:parin.hic eupolis eupolin.Quod si uocalē habeant in genitiuo ante.os.accusatiuum in.in.semper mittunt.ut adonis adonios.adonin.tethis tethyos tethin.cuius ablatiuum Plautus in epidico rheti protulit dicens.tum ille prognatus tethy genesis.geneseos.genesin.a genesi.horum genitiuus apud latinos par est ntō.usurpatur tamen & græcus in.os.ut Lucanus in primo.phar. Tethyos unda uage lunaribus estuat horis.& quod citare solemus librū Aristotelis perigeneseos:pro quo ignari declinationis græcæ dicunt perigenos.Ad similitudinem mittentium genitiuum in.dos.declinantur noia patronymica fœminina terminata in.is.ut priamis.priamidis.priamida.o priamí.a priamide.

Nominatiuo hæc sappho. Genitiuo sapphus.
Datiuo sappho. Accusatiuo sappho.
Vocatiuo o sappho. Ablatiuo a sappho.
Nominatiuo hic pan. Genitiuo panos.
Datiuo pani. Accusatiuo pana.
Vocatiuo o pan. Ablatiuo a pane.
Nominatiuo hæc lampas. Genitiuo lampados.
Datiuo lampadi. Accusatiuo lampada.
Vocatiuo o lampas. Ablatiuo a lampade.
Nominatiuo hoc epigrāma. Gtō epigrāmatos.
Datiuo epigrāmati. Accusatiuo epigramma.
Vocatiuo o epigrāma. Ablatiuo epigrāmate.
Nominatiuo hic paris. Genitiuo paridis.
Datiuo paridi. Accusatiuo parida uel parin.
Vocatiuo o paris uel pari. Ablatiuo a paride.
Nominatiuo hæc genesis. Genitiuo geneseos.
Datiuo genesi. Accusatiuo genesin.
Vocatiuo o genesis. Ablatiuo a genesi.

❡De barbara declinatione. Cap. IIII.

Nominatiuo hic abraham. Gtō abrahæ. Datiuo abrahæ. Actō. abrahā. Vocatiuo o abraham. Ablatiuo ab abraham.
Nominatiuo hoc pascha. Gtō paschæ. Dtō paschæ Actō pascha. Vtō. o pascha. Abltō a pascha.
Ntō hic Iesus. Gtō Iesu. Dtō Iesu. Actō Iesum. Vocatiuo. o Iesu. Ablatiuo. a Iesu.
Ntō hic bel. Gtō belis. Dtō beli. Actō bellem. Vocatiu. o bel. Ablatiuo. a bele.
Ntō hic Moses. Gtō Mosis. Dtō Mosi. Actō Mosem. Vtō. o moses. Ablatiuo a mose.

ANTO.

Capitulum quartum de Barbara declinatione. Quod de græca declinatione Paulo ante diximus cum noibus græcis pleranq; in latinā migrasse:idem nunc quoq; de Barbara dicendū est hebraica maxime:in qua religionis nr̄e sacramenta iam inde ab initio scripta sunt. Constat.n.ante natalem christianū annos circiter bis centū.iussu Ptholomei cognomento philadelphi eius qui post

Ptholemeum lagi filium atq; Alexādri comitem proximus in aegypto regnauit:septuaginta interpraetes ueteris instrumēti libros ex haebraico sermōe in graecum uertisse. Cumq; utriusq; linguae uaria esset ratio non modo idiomatis:uerum etiam litteraꝝ:quod plerūq; sunt apud haebreos.quaꝝ uoces graeci nō agnoscūt. ausi sunt uiri illi plane doctissimi cum interpraetarent̄ alias in alias cōmutare. Cumq; haebrei nō per casus & declinatiōes:sed per ꝑpositiones & articulos noīa inflectant:ausi quoq; sunt dictionū:quarundā uastitatē declinatione atq; accentu graeco mollire. Quasdā uero quae illis uise sunt Paulo cōrumatiores atq; a graeco sermone plurimū abhorrētes:ideclinabiles & sub accentu barbaro iacere ꝑmiserūt. Hos postea imitati sunt scriptores graeci atq; latini:qui pro religiōe nr̄a initio plurima opa scripsere. Quoꝝ aliqui fecerūt adhuc audacius q̄ illi primi. Septuaginta nāq; nō sunt ausi ex Abrahā. Iacob. Ioseph. Eleazar quicq̄ imutare quae iuniores in abrahamus. Iacobus. Iosephus. Eleazarus uerterūt. Sed fortasse hoc recte:illud oīno itolerabile: ꝙ dictiones barbaras accētu acuto in fine ꝓlatas ausi sunt declinatiōe latina efferre. ut Adā ade. Abrahā abrahae. Daniel danielis. Iesus iesu. Moises moisi. Quod fieri nullo modo posse Prisciāus lib. v. his uerbis testat̄. Nomīa barbara ideclinabilia nō solū. in am. sed in alias quoq; litteras terminata nulla latina uel graeca declinatiōe sunt moderāda:nisi transferant̄ in aliquā formā declinabilē:qdā historici fecerūt. ut Abrahamus ab abraham. Noe quoq; qui dr̄ ab haebreis.a Iosepho hac rōne dicit̄ noeus:sicut Cham illius filius chamus. Sed qa hic error adeo iualuit. ut neq; possit. neq; si fas sit extirpari debeat. nos quoq; hoꝝ noīum declinationē nō latinā neq; graecā:sed barbarā adiecimus:ne mirent̄ postea grāmatici:cū in sacris litteris legerit. ab Adā. Abraham. Bel. Dauid. Ade. Abrahe. belis. dauidis. & reliq̄ his similia. ¶ Ad primā itaq; declinationē reperit̄ quod in. am. uel in. em. terminet̄:praeter unū nequā & tantundē & totidē a tantū & idē particula cōposita. quae indeclinabilia sunt:quantū ad terminationē attinet. Quidquod non semp nostri huiusmodi noīa declinant ipsa:ut opinior:ueritatis ratiōe coacti:quēadmodū neq; ausi sunt declinare Cherubim & Seraphim: q̄ pluralia sunt ab eo quod est cherub seraph. ¶ Pascha praeterea ad hanc reduximus declinationē: quia nullum nomen neutrum in. a. primae declinatiōis reperit̄:praeter unū polenta. qđ Ouid. singulari exemplo sub hoc genere protulit. ¶ Iesus quoq; ad secūdā barbarā declinationē reduximus:qđ etsi partim latinae partim graecae declinatiōis similitudinē habet. tamē accentu acuto in fine profert̄. ¶ Bel etiam sicut & Michael israel ad tertiā reduximus barbaram declinationem. quod accentu acuto in fine proferuntur. nā latinae hic belus beli declinari debuit. Nam bel primus assyriorum rex fuit. quem diuinitatis honore dignum antiquiores putauerunt:& quem postea belum latina declinatiōe dixerūt. Vergilius primo aenei. Qua belus & oēs a belo soliti. & in eodem de belo phoenicū rege & didus patre qui a superiori belo ducebat originē. Auxilio beli genitor tū belus opimā uastabat cypron:& uictor ditione tenebat. Moises uero barbaꝝ idcirco fecimus: qa hic moses. mosis. mosi. mosem. o moses. a mose declinari debuit. Iuue. tradidit archano qđcūq; uolumīe moses.

CCHRISTO. Pascha unum dumtaxat hoc nomen in libris latinis; licet haebreum sit generis reperitur neutri:atq; declinationis primae. Tertiae uero declinationis omnino esse non potest. Nam huiusmodi declinationis nomina graeca sunt omnia:& in ma finiuntur:ut emblema:thoreuma:problema:emblema: gramma:diadema:poema:quae apud graecos a prima praeteriti nascuntuꝝ persona:ac pascho:quod patior significat praeteritum non habet:quia apud graecos uerba in scho finita:teste Georgio Valla praeteritum imperfectum non excedunt. quae etiam si praeteritum habeāt propter mutationem litterarum pascha dici non potuit. hoc clarius est quā sit pluribus disputandum. Quominus Lactantio est credēdū:qui pascha apaschin:idest apatiendo uerbo graeco putauit deriuari. Sed ut diuus Hieronymus:diuusq; Augustinus scripserūt Pascha dictionē esse haebream: quae apud latinos trāsitum significat. Nescio fusco Priscianus noluit assentiri tutia generis neutri posse primae declinationis reperiri. demusq; non esse: ob hoc tamen recusari non poterit:quin possit quēadmodum in omni re unum aliquid reperitur tanq̄ crocodilus qui inter cūcta animalia solus maxillam mouet superiorem & hemerobius animal solum matutino tempore oritur: & in uespera semper moritur. Ita in omnibus disciplinis aliquid iure unicum inuenitur. Sitq; hoc nomē Pascha. quod inter omnia nomina primae declinationis reperiatur neutꝝ. Neq; obstat polenta quod plane generis est foeminini. Pli. libro uigesimoquarto aquae polenta addita mitigatur. Seneca ad Lucillum epistola. cxi. hēmus aquā habemus polentam. Versiculus uero ille Ouidianus. Dulce dedit testa quod coxerat ante polenta. non minus ostēdit polenta generis esse foeminini:q̄ generis neutri. quod pleriq; oēs affirmant. Quod uero pascha generis neutri primae sit declinationis omnes poene codices sacri testantur. Iuuencus libro quarto. Sed uitare dies pasche nec plebe frequenti. Hieronymus in opusculo illo cuius titulus est de celebratione paschae. Et illud Hymni. protecti paschae uespere. & paulopost explicuit genus. Iam pascha nostrum Christus est.

Rima coniugatio ex eo cognoscit q secundam personam præsentis indicatiui modi mittit in.as.& habet.a.productam ante.re.finalem infinitiui modi.

C Amo.yo.amo.
Amabam.yo.amaua.
Amaui.yo ame.ye amado.
Amaueram.yo auia amado.
Amabo.yo amare.

C Ama.amet.ama tu luego.y ame aquel.
Amato tu ille.ama tu despues.y ame aquel.

C Vtinam amarem.o si yo amasse.
Vtinam amauissem.o si yo amara.y ouiera.
y ouiesse amado.

C Vtinam amem.oxala yo ame.
C Vt amem.porque yo ame.
Amarem.yo amaria.y amasse.
Amauerim.yo aya amado.
Amauissē.yo amara.ouiera.y ouiesse amado.
Amauero.yo amar.aure.y ouief y aya amado
C Amare.amar.
Amauisse auer amado.
Amatum ire uel amaturū esse.quæ ha o espera amar.
Amandi.de amar.
Amando.en amando.y siendo amado.
Amandum.a amar.y ser amado.
Amatum.a amar.Amatu.de ser amado.
Amans.el que ama.
Amaturus.a.um.el que ha de amar.
C Amatur.todos aman.
C Amabatur.todos amauan.
Amatum.est uel fuit.todos amaron.an.y.ouieron amado.
Amatum erat.todos auian amado.
Amabitur todos amaran.
C Ametur.todos amen luego.
Amator.todos amen despues.
C Vtinam amaretur.o si todos amassen.
Vtinam amatum esset.si todos amaran.ouieran.y ouiessen amado.
C Vtinam ametur.oxala todos amen.
C CHRI. Amo as:mirū est neq; omnibus in promptu credendū hoc uerbū amo as etiam priscis pueris rudimētū fuisse atq; exemplar ad latinitatē discēdā propositū: æque ut nūc proponit qd facile ex Plauto in mercatore cognoscas. Vbi Lysimacho & Demipho iocarii īducunt.quoꝝ uterq; ita sermocinant demipho. Sed ausim ne ego tibi eloqui. qd uelim? Lysimachus audacter Demipho animū aduerte. Lysimachus fiet sedulo. Demipho hodie ire in ludū occepi litterarium:ternas scio Lysimachus quid ternas. Demipho. amo. & quæ sequuntur.

C Prima coniugatio.

Mo.amas.amaui.amare.amādi.amando.amandum.amatum.amatu.amās.amaturus. Amor.amaris.amatus.amandus.

C Actiua uoce. Indicatiuo modo.

T.p.amo.amas.amat.amamus.amatis.amant.
P.impfe.amabā.bas.bat.amabamus.batis.bant.
P.pfe.amaui.uisti.uit.uimus.uistis.uerūt.uel.re.
P.p.q.p.amauerā.ras.rat.ramus.ratis.amauerāt.
Futuro.amabo.bis.bit.amabimus.bitis.bunt.

C Imperatiuo modo.

Tempore.p.ama.amet.amemus.amate.ament.
Fu.amato tu uel ille.amemus.amatote.amanto.

C Optatiuo modo.

T.p.utinam amarē.res.ret.remus.retis.rent.
P.ūt.amauissem.ses.set.amauissemus.setis.sent.
Futuro utinam.amem.es.et.amemus.etis.ent.

C Subiunctiuo modo.

T.p.cū.amē.ames.amet.amemus.etis.ent.
P.imp.cū amarem.res.ret.remus.retis.rent.
P.pf.cū amauerim.ris.rit.amauerimus.ritis.rint.
P.p.q.p.cum amauissem.ses.set.semus.setis.sent.
Futuro.cum.amauero.ris.rit.rimus.ritis.rint.

C Infinitiuo modo.

Tempore præsenti.amare.
Præterito.amauisse.
Futuro amatum ire uel amaturum esse.
Gerundia substātiua.amādi.amando.amandum.
Supina uerba.amatum amatu.
Participia præsentis.amans.
Futuri.amaturus.

C Verbo impersonali.
Indicatiuo modo.

Tempore præsenti.amatur.
Præterito imperfecto.amabatur.
Præterito perfecto.amatum est uel fuit.
P.p.q.p.amatum erat uel fuerat.
Futuro.amabitur.

C Imperatiuo modo.

Tempore præsenti.ametur.
Futuro.amator.

C Optatiuo modo.

Tempore præsenti.utinam.amaretur.
Præterito.utinam amatum esset uel fuisset.
Futuro.utinam.ametur.

¶ Subiunctiuo modo.
Tempore præsenti.cum ametur.
Præterito imperfecto.cum amaretur.
Præterito perfecto.cum amatum sit uel fuerit.
P.p.q.perfecto.cum amatum esset uel fuisset.
Futuro.cum amatum erit uel fuerit.

¶ Infinitiuo modo.
Tempore præsenti.amari.
Præterito.amatum esse uel fuisse.
Futuro.amatum iri.

¶ Passiua uoce.Indicatiuo modo.
T.p.Amor aris uel are atur.amur amini antur.
P.ipf.amabar.aris.uel are atur.amur.amini ant.
P.p.amatus a.um.sum uel fui.
P.p.q.p.amatus.a.um.eram uel fueram.
Fu.amabor.eris.uel ere.itur.imur.imini.untur.

¶ Imperatiuo modo.
T.p.amare ametur.amemur amamini amentur.
Futuro amator tu uel ille.emur.aminor antor.

¶ Optatiuo modo.
T.p.ut.amarer eris uel ere et.emur emini.entur.
P.utinã amatus.a.um.essem.uel fuissem.
Fu.ut.amer eris uel ere etur.emur emini entur.

¶ Subiunctiuo modo.
T.p.cũ amer eris uel ere etur.emur emini entur.
P.ipf.cũ amarer aris uel re tur.mur mini entur.
P.pfe.cũ amatus amata amatũ.sim uel fuerim.
P.p.q.p.cũ amatus.a.um.essem uel fuissem.
Fu.cũ amatus amata amatum.ero uel fuero.

¶ Infinitiuo modo.
Tempore præsenti.amari.
Præterito.amatum amatã amatũ.esse uel fuisse.
Futuro.amatum iri.uel amandum esse.

¶ Participia.
Participium præteriti.Amatus amata amatum.
Futuri.amandus amanda amandum.

¶ Secunda coniugatio.
Doceo.doces.docui.docere.docẽdi.docẽdo.docendũ.doctũ.doctu.docẽs.docturus.doceor.doceris.doctus.docendus.

¶ Actiua uoce.Indicatiuo modo.
T.p.Doceo doces docet.docemus docetis docẽt.
P.ipfe.docebã ebas ebat.cebamus cebatis cedãt.
P.pf.Docui.isti it.cuimus cuistis erunt uel ere.
P.p.q.p.Docuerã ras rat.ramus ratis rant.
Futuro.Docebo ebis ebit.cebimus cebitis cebũt.

¶ ANTO. Vt ametur.porque todos amen.
Amaretur.todos amarian.y amassen.
Amatum sit todos ayan amado.
Amatum esset uel fuisset.todos amaren.ouieran.y ouiessen amado.
Amatum erit uel fuerit.todos amaren.auran.y ouieren.y ayan amado.

¶ Amari.amar todos.
Amatum esse.auer amado todos.
Amatum iri.esperar de amar todos.

¶ Amor.yo so amado
Amabar.yo era amado.
Amatus sum.yo fue y oue sido amado.
Amatus eram.yo auia sido amado.
Amabor.yo sere amado.

¶ Amare.amet.se tu amado luego.y sea aql.
Amator tu uel ille.se tu amado despues.y sea aquel.

¶ Vtinam amarer.o si yo fusse amado.
Vtinam amatus eẽm uel fuissem.o si yo fuera.y ouiera y ouiesse sido amado.
Vtinam amer.oxala yo sea amado.

¶ Vt amer.porque yo sea amado.
Amarer.yo seria.y fuesse amado.
Amatus sim uel fuerim.yo aya sido amado.
Amatus essem uel fuissem.yo fuera y ouiera.y ouiesse sido amado.
Amatus ero uel fuero.yo fuere.aure.y ouiere.y aya sido amado.

¶ Amari.ser amado.
Amatum esse uel fuisse.auer sido amado.
Amatum iri.esperar de ser amado.

¶ Amatus.amata.amatum.por cosa amada.
Amandus.amanda.amandum.por cosa que ha de ser amada:

¶ Secũda cõiugatio ex eo cognoscit. q. secundam personam præsentis indicatiui modi mittit in.es.& habet.e.productam ante re.finalem infinitiui modi.

¶ Doceo.yo enseño.
Docebam.yo enseñaua
Docui.yo enseñe.e.y oue enseñado.
Docueram.yo auia enseñado.
Docebo.yo enseñare.

¶ANTO. Doce doceat. enſeña tu luego & enſeñe aquel.
Doceto tu uel ille.enſeña tu deſpues.y enſeñe aquel.

¶Vtinam docerem.o ſi yo enſeñaſſe.
Vtinam docuiſſem. y ſi yo enſeñara. ouiera; oui eſſe enſeñado.
Vtinam doceam.oxala yo enſeñe.

¶Vt doceam.por que yo enſeñe.
Docerem.yo enſeñaria.y enſeñaſſe.
Docuerim.yo aya enſeñado.
Docuiſſem.yo enſeñaria.ouiera y ouieſſe enſeñado.
Docuero.yo enſeñare.aure.y ouiere.y aya enſeñado.

¶Docere.enſeñar.
Docuiſſe.auer enſeñado.
Doctum ire uel doctuꝝ eſſe.que ha o eſpera de enſeñar.
Docendi.de enſeñar.
Docendo.enſeñando.y ſeyendo enſeñado.
Docendum.a enſeñar.y ſer enſeñado.
Doctum.a enſeñar.doctu de ſer enſeñado.
Docens.el que enſeña.
Docturus.a.um.el que ha de enſeñar.

¶Docetur todos enſeñan.
Docebatur.todos enſeñauan.
Doctum eſt uel ſuit.todos enſeñaron. an.y ouieron enſeñado.
Doctum erat.todos auian enſeñado.
Docebitur.todos enſeñaran.

¶Doceatur.todos enſeñen luego.
Docetor.todos enſeñen deſpues.

¶Vtinam doceretur.o ſi todos enſeñaſſen.
Vtinam doctum eſſet uel fuiſſet.o ſi todos enſeñaran.ouieran y ouieſſen enſeñado.
Vtinam.Doceatur.oxala todo enſeñen.

¶Vt doceatur.porque todos enſeñen.
Doceretur.todos enſeñarian y enſeñaſſen.
Doctũ ſit uel ſuerit.todos ayan enſeñado.
Doctũ eſſet uel fuiſſet.todos enſeñaran ouieran y ouieſſen enſeñado.
Doctum erit uel fuerit.todos enſeñaren:aurã y ouieren y ayan enſeñado.

¶Doceri.enſeñar todos.
Doctum eſſe uel fuiſſe.auer enſeñado todos.
Doctum iri.eſperar de enſeñar todos.

¶Imperatiuo modo
T.p.Doce doceat.doceamus docete.doceant.
Fu.Doceto tu uel ille.doceamus docetote cento.
¶Optatiuo modo.
T.p.ũt.Docerẽ ceres ceret.ceremus ceretis cerẽt.
P.ũt.Docuiſſem iſſẽs iſſet.iſſemus.iſſetis.iſſent.
Fu.ũt.Doceã doceas doceat.doceamus atis ant.
¶Subiunctiuo modo.
T.p.cũ.Doceã ceas ceat. doceamus ceatis ceant.
P.impf.cũ Docerẽ ceres ceret.ceremus retis cerẽt.
P.pf.cũ Docuerim eris erit.erimus eritis erint.
P.p.q.p.cũ.Docuiſſem ſes ſet.iſſemus ſetis ſent.
Futuro cum.Docuero docueris docuerit. docuerimus docueritis docuerint.
¶Infinitiuo modo.
Tempore præſenti.Docere.
Præterito.Docuiſſe.
Futuro.Doctum ire uel docturum eſſe.
Gerundia ſubſtantiua.Docẽdi docẽdo docendũ.
Supina uerba.Doctum doctu.
Participium præſentis.Docens.
Futuri.Docturus.
¶Verbo imperſonali.
¶Indicatiuo modo.
Tempore præſenti.Docetur.
Præterito imperfecto.Docebatur.
Præterito perfecto.Ductum eſt uel fuit.
Præterito pluſq̃perfecto.Doctũ erat uel fuerat.
Futuro.Docebitur.
Imperatiuo modo.
Tempore præſenti.Doceatur.
Futuro.Docetor.
¶Optatiuo modo.
Tempore præſenti.utinam.Doceretur.
Præterito.utinam.Doctum eſſet uel fuiſſet.
Futuro.utinam.Doceatur.
¶Subiunctiuo modo.
Tempore præſenti cum doceatur.
Præterito imperfecto.cum doceretur.
Præterito perfecto.cũ doctum ſit uel fuerit.
P.p.q.p.cum doctum eſſet uel fuiſſet.
Futuro.cum doctum erit uel fuerit.
Infinitiuo modo.
Tempore præſenti.Doceri.
Præterito.Doctum eſſe uel fuiſſe.
Futuro.Doctum iri.

¶Passiua uoce. Indicatiuo modo.

P.p.doceor.eris.uel ere etur.emur emini entur.
P.ipf.docebar aris uel are atur. amur amini ant.
P.pfe.doctus.docta.doctum.sum uel fui.
P.p.q.p.doctus.docta.doctũ.eram uel fueram.
Fu.docebor.eris.uel ere.itur.ebimur.imini.unt.

¶Imperatiuo modo.

T.p.Docere.doceatur.doceamur.amini.antur.
Fu.docetor tu uel ille.doceamur.eminor. entor.

¶Optatiuo modo.

T.p.ũt.Docerer.eris.uel ere.et.emur.emini.ent.
P.ũt.doctus.docta.doctum.essem.uel fuissem.
Fu.ũt.docear.aris.uel.are.atur.amur.amini.ant.

¶Subiunctiuo modo.

T.p.cũ.docear.aris.uel.are.at.amur.amini. ant.
P.ipf.cũ docerer.eris.uel.ere.et.emur.emini.ent.
P.pfe.cũ doctus.docta.doctum.sim.uel fuerim.
P.p.q.p.cum doctus.a.um.essem.uel.fuissem.
Futuro.cũ doctus.docta.doctum.ero.uel fuero.

¶Infinitiuo modo.

Tempore præsenti. Doceri.
Præterito. Doctum.doctã.doctũ.esse uel fuisse.
Futuro.doctum iri.uel docendum esse.

¶Participia.

Participium præteriti. Doctus.docta.doctum.
Futuri.docendus.docenda.docendum.

¶Tertia coniugatio.

LEgo.legis.legi.legere.legendi. legendo.
legẽdum.lectum.lectu.legens.lecturus.
Legor.legeris.lectus.legendus.

¶Actiua uoce. Indicatiuo modo.

T.p.lego.legis.legit.legimus.legitis.legunt.
P.impf.legebã.bas.bat.legebamus.batis.bant.
P.pfe.legi.isti.git.imus.istis.erunt.uel.ere.
P.p.q.p.legeram.eras.erat.ramus.ratis.rant.
Futuro.legam.leges.leget.legemus.etis.ent.

¶Imperatiuo modo.

T.p.lege.legat.legamus.legite.legant.
Fu.legito tu uel ille.legamus.legitote.legunto.

¶Optatiuo modo.

T.p.ũt.legerem.eres.eret eremus.eretis.erent.
P.ũt.legissem.isses.isset.issemus.issetis.issent.
Fu.ũt.legã.legas.legat.legamus.gatis.gant.

¶Subiunctiuo modo.

T.p.cũ.legã.legas.legat.legamus.gatis.gant.
P.ipf.cũ.legerẽ.geres.geret,eremus,eretis. erent.

¶ANTO. Doceor.yo soy enseñado.
Docebar.yo era enseñado.
Doctus sum uel fui: yo fue.e. & oue sido enseñado.
Doctus erã uel fuerã.yo auia sido enseñado.
Docebor.yo sere enseñado.

¶Docere.doceat.se tu enseñado luego. y sea aquel.
Docetor tu uel ille. se tu enseñado despues. y sea aquel.
Vtinam docerer.o si yo fuesse enseñado.
Vtinam doctus essem.o si yo fuera. ouiera.y ouiesse sido enseñado.
Vtinam.docear.oxala.yo sea enseñado.

¶Vt docear.porque yo sea enseñado.
Docerer.yo seria y fuesse enseñado.
Doctus sim uel fuerim. yo aya sido enseñado.
Doctus essem uel fuissem.yo fuera. ouiera y ouiese sido enseñado.
Doctus ero uel fuero.yo fuere aure. y ouiere. y aya sido enseñado.

¶Doceri ser enseñado.
Doctũ esse uel fuisse.auer sido enseñado.
Doctum iri.esperar de ser enseñado.

¶Doctus docta doctum.por cosa enseñada.
Docendus docenda docendum.por cosa que ha de ser enseñada.

¶Tertia coniugatio ex eo cognoscitur: q̃ secundam personam præsentis idicatiui modi mittit in.is.correptam.& habet.e. breuẽ ante re in infinitiuo.

Lego.yo leo.
Legebam.yo leya.
Legi.yo ley.& oue leydo.
Legeram.yo auia leydo.
Legam.yo leere.
Lege.legat.lee tu luego.y lea aquel.
Legito tu uel ille.lee tu despues.y lea aquel.

¶Vtinam Legerem.o si yo leyesse.
Vtinam legissem.o si yo leyera.ouiera y ouiesse leydo.
Vtinam legam.oxala yo lea.

Vt legam que o porque yo lea.
Legerem.yo leeria y leyesse.

¶ANTO. Legerim.yo aya leydo.
Legissem.yo leyera.ouiera y ouiesse leydo.
Legero.yo leyere.ouiere.y aure.& aya leydo.

Legere.leer.
Legisse.auer leydo.
Lectum ire uel lecturum eẽ.que ha de leer.
Legendi.de leer.
Legendo.en leyendo.y siendo leydo.
Legendum.a leer y ser leydo.
Lectum.a leer.
Lectũ de ser leydo.
Legens.el que lee.
Lecturus.a.um.el que ha de leer.

¶Legitur.todos leen.
Legebatur.todos leyan.
Lectum est uel fuit.todos leyeron.an.& ouieron leydo.
Lectum erat uel fuerat.todos ayan leydo.
Legetur.todos leeran.

¶Legatur.todos lean luego.
Legitor.todos lean despues.

¶Vtinam legeretur.o si todos leyessen.
Vtinam lectum esset uel fuisset.o si todos leyeran ouieran.y ouiessen leydos
Vtinam legatur.oxala todos lean.

¶Vt legatur.que porque todos lean.
Legeretur.todos leerian.& leyessen.
Lectum sit uel fuerit.todos ayan leydo.
Lectum esset uel fuisset.todos leyeran.ouieran.y ouiessen leydo.
Lectum erit uel fuerit.todos leyeren.auran.ouieren.& ayan leydo.

Legi.leer todos.
Lectum esse uel fuisse.auer leydo todos.
Lectum iri.esperar de leer todos.

¶Legor.yo so leydo.
Legebar.yo era leydo.
Lectus sum ul'fui.yo fue.e.y oue sido leydo.
Lectus eram uel fueram.yo auia sydo leydo.
Legar.yo sere leydo.

¶Legere legatur.se tu leydo luego.y sea aq̃l.
Legitor tu uel ille.se tu leydo despues.y sera aquel.

¶Vtinam legerer.o si yo fuesse leydo.
Vtinam lectus eẽm.o si yo fuera.ouiera.y ouiesse sido leydo.
Vtinam legar.oxala yo sea leydo.

P.pf.cũ legerim eris erit.erimus eritis erint.
P.p.q.p.cũ legissem ses set.issemus setis sent.
Futuro.cũ legero eris erit.erimus eritis erint.

¶Infinitiuo modo.

Tempore præsenti.legere.Præterito legisse.
Futuro lectum ire uel lecturum esse.
Gerundia substantiua.Legendi legendo legendũ.
Supina uerba.Lectum lectu.
Participium præsentis.Legens.
Futuri.Lecturus lectura lecturum.

¶Verbo ipsonali.Indicatiuo modo.

Tempore præsenti.Legitur.
Præterito imperfecto.Legebatur.
Præterito perfecto.Lectum est uel fuit.
P.p.q.p.Lectum erat uel fuerat.
Futuro.Legetur.

¶Imperatiuo modo.

Tempore præsenti.Legatur.
Futuro.Legitor.

¶Optatiuo modo.

Tẽpore præsenti.utinã legeretur.
Præterito.utinã lectus esset uel fuisset.
Futuro.utinam legatur.

¶Subiunctiuo modo.

Tempore præsenti.cum legatur.
Præterito imperfecto.cum legeretur.
Præterito perfecto.cum lectum sit uel fuerit.
P.p.q.perfecto.cum lectum esset uel fuisset.
Futuro.cum lectum erit uel fuerit.

¶Infinitiuo modo.

Tempore præsenti.Legi.
Præterito.Lectum esse uel fuisse.
Futuro.Lectum iri.

¶Passiua uoce.Indicatiuo modo.

T.p.Legor eris uel ere itur.imur imini untur.
P.ĩpfe.Legebar aris uel are at.amur amini antur.
P.pfe Lectus lecta lectũ.sum uel fui.
P.p.q.p.Lectus lecta lectum.eram uel fueram.
Fu.legar eris uel ere etur.emur emini entur.

¶Imperatiuo modo.

T.p.Legere legatur.legamur amini antur.
Fu.Legitor tu uel ille.legamur iminor untor.

¶Optatiuo modo.

T.p.ũt.Legerer eris uel ere et.emur emini.ent.
P.ũt.Lectus lecta lectum.essem uel fuissem.
Fu.ũt.Legar aris uel are atur.amur amini antur.

¶Subiunctiuo modo.

T.p.cũ.Legar aris uel are atur.amur amini anť.
P.ipſ.cũ legerer eris uel ere etur.emur emini enť.
P.pſe.cũ lectus lecta lectum.ſim uel fuerim.
P.p.q.p.cũ lectus.a.um.eſſem uel fuiſſem.
Fu.cũ lectus lecta lectum.ero uel fuero.

¶Infinitiuo modo.

Tempore præſenti.Legi.
Præterito.lectum lectam lectũ.eſſe uel fuiſſe.
Futuro.Lectum iri.uel legendum eſſe.

¶Participia.

Participium præteriti.Lectus lecta lectum.
Futuri.Legendus legenda legendum.

¶Quarta coniugatio.

Audio audis audiui audire audiendi audiendo audiendum auditum auditu audiens auditurus audior audiris auditus audiendus.

¶Actiua uoce.

¶Indicatiuo modo.

T.p.Audio audis audit.audimus auditis diunt.
P.impſ.audiebã bas bat.audiebamus batis bant.
P.pſ.Audiui uiſti uit.uimus ſtis uerunt uel uere.
P.p.q.p.Audiueram ras rat.ramus ratis rant.
Futuro.Audiam audies audiet.iemus ietis ent.

¶Imperatiuo modo.

T.p Audi audiat.audiamus audite audiant.
Fu.Audito tu uel ille.audiamus auditote unto.

¶Optatiuo modo.

T.p.ũt.Audirem ires iret.iremus iretis irent.
P.ũt.Audiuiſſem iſſes iſſet.iſſemus iſſetis iſſent.
Fu.utinã.Audiam ias iat.audiamus iatis iant.

¶Subiunctiuo modo.

T.p.cũ.Audiam ias iat.audiamus iatis iant.
P.impſ.cũ Audirẽ ires iret.iremus iretis irent.
P.pſe.cũ audiuerim ris rit.uerimus ritis rint.
P.p.q.p.cũ audiuiſſem ſes ſet.ſemus ſetis ſent.
T.p.cũ audiar aris uel are atur.amur amini anť.

¶Infinitiuo modo.

Tempore præſenti.Audire.
Præterito.Audiuiſſe.
Futuro.Auditum ire uel auditurũ eſſe.
Gerundia ſubſtantiua.audiẽdi audiẽdo audiẽdũ.
Supina uerba.auditum auditu.
Participia præſentis.audiens.
Futuri.auditurus.

¶ANTO. Vt legar.que o porque yo ſea leydo.
Legerer.yo ſeria y fueſſe leydo.
Lectus ſim uel fuerim.yo aya ſydo leydo.
Lectus eſſem uel fuiſſem.yo fuera.ouiera.y ouieſſe ſido leydo.
Lectus ero uel fuero yo fuere.aure.y ouiere.y aya ſido leydo.

Legi.ſer leydo.
Lectum eſſe uel fuiſſe.aure ſido leydo.
Lectum iri.eſperar de ſer leydo.

Lectus lecta lectum.por coſa leyda.
Legendus legenda legẽdum.por coſa que ha de ſer leyda.

¶Quarta cõiugatio ex eo cognoſcitur quod ſecundam perſonam præſentis indicatiui modi mittit in.is.longam.& habet.i.productam ante re.finalem infinitiui modi.

¶Audio.yo oyo.
Audiebam.yo.oya.
Audiui.yo oy.e.y.oue oydo.
Audiueram.yo auia oydo.
Audiam.yo oyre.

Audi.audiat.oye tu luego y oya aquel.
Audito tu uel ille.oye tu deſpues.y oya aql.

¶Vtinam audirem.o ſi yo oyeſſe.
Vtinã audiuiſſem.o ſi yo oyera.ouiera y ouieſſe oydo.
Vtinam audiam.oxala yo oya.

¶Vt audiam.que o porque yo oya.
Audirem.yo oyria.y oyeſſe.
Audiuerim.yo aya oydo.
Audiuiſſẽ.yo oyera.y ouiera.y ouieſſe.oydo.
Audiuero.yo oyre.aure.y ouiere.y aya oydo.

¶Audire.oyr.
Audiuiſſe.auer oydo.
Auditum ire uel auditurum eſſe.que eſpera de oyr.
Audiendi de oyr.
Audiendo.en oyendo.y ſiendo oydo.
Audiendo.a oyr.y ſer oydo.
Auditum.a oyr.
Auditu.de ſer oydo.
Audiens.el que oye.
Auditurus.el que ha de oyr.

¶ANTO. Auditur.todos oyen.
Audiebatur.todos oyan.
Auditum est uel fuit.todos oyerõ. han y ouieron oydo.
Auditum erat uel fuerat.todos auian oydo.
Audietur.todos oyan.

¶Audiatur.todos oyan luego.
Auditor.todos oyan despues.

¶Vtinam audiretur.o si todos oyessen.
Vtinam auditum esset uel fuisset. o si todos oyeran.ouieran.y ouissen oydo.
Vtinam audiatur.oxala todos oyan.

¶Vt audiatur.porque todos oyan.
Audiretur.todos oyrian.y oyessen.
Auditum sit.todos ayan oydo.
Auditum esset.todos oyeran ouieran.y ouiessen oydo.
Auditum erit,todos oyran.auran. y ouieren. y ayan oydo.
Audiri.oyr todos.
Auditum esse.auer oydo todos.
Auditum iri.esperar de oyr todos.

¶Audior.yo so oydo.
Audiebar.yo era oydo.
Auditus sum uel fui.yo fue. y oue sido oydo.
Auditus eram.yo auia sido oydo.
Audiar.yo sere oydo.

¶Audire.audiat.se tu oydo luego.y sea aql.
Auditor tu uel ille. se tu oydo despues. y sea aquel.

¶Vtinam audirer.o si yo fuesse oydo.
Vtinam auditus essem.o si yo fuera. ouiera.y ouiesse sido oydo.
Vtinam audiar.oxala yo sea oydo.

¶Vt audiar.porque yo sea oydo.
Audirer.yo seria.y fuesse oydo.
Auditus sim.yo aya sido oydo.
Auditus essem.yo fuera.ouiera. y ouiesse sido oydo.
Auditus ero.yo fuere.aure.y ouiere .y aya sido oydo.

¶Audiri.ser oydo.
Auditum esse.auer sido oydo.
Auditum iri.esperar de ser oydo.

¶Auditus.audita.aditum.por cosa oyda.
Audiendus.audienda.audiendum. por cosa que ha de ser oyda.

¶Verbo impersonali.Indicatiuo modo.
Tempore præsenti.auditur.
Præterito imperfecto.audiebatur.
Præterito perfecto.auditum est uel fuit.
P.p.q.p.auditũ erat uel fuerat. Futuro.audietur.

¶Imperatiuo modo.
Tempore præsenti.audiatur. Futuro.auditor.

¶Optatiuo modo.
Tempore præsenti.utinam audiretur.
Præterito.utinã auditũ esset uel fuisset.
Futuro.utinam audiatur.

¶Subiunctiuo modo.
Tẽpore præsenti.cum audiatur.
Præterito imperfecto cum audiretur.
Præterito perfecto.cum auditũ sit uel fuerit.
P.p.q.p.cum auditũ esset uel fuisset.
Futuro.cum auditũ erit uel fuerit.

¶Infinitiuo modo.
Tẽpore præsenti.Audiri.
P.auditũ esse uel fuisse.Futuro.auditum iri.

¶Passiua uoce.Indicatiuo modo.
T.p.auditur.iris.uel.ire.itur.imur.imini.untur.
P.ipf.audiebar.aris.uel.are.at.amur.amini.ant.
P.pfe.auditus.audita.auditum.sum.uel fui.
P.p.q.p.auditus.audita.auditum.eram uel fuerã.
Futuro.audiar.eris.uel.ere.etur.emur.emini.ẽtur

¶Imperatiuo modo.
T.p.audiri.audiatur.audiamur.amini.antur.
Fu.auditor.tu uel.ille.diamur.diminor.diuntor.

¶Optatiuo modo.
T.p.ũt.audirer eris.uel.ere.et.emur.emini.ent.
P.ũt.auditus.audita.auditũ.essem uel fuissem.
Fu.ũt.audiar.aris.uel are.atur.amur.amini.ãtur.

¶Subiunctiuo modo.
T.p.cũ audiar.aris.uel.are.at.amur.amini.ant
P.ipf.cũ audirer.eris.uel.ere.et.emur.emini.ent.
P.pfe.cũ auditus.audita.auditũ.sim uel fuerim.
P.p.q.p.cum auditus.a.um.essem.uel fuissem.
Fu.cum auditus.audita.auditum.ero.uel fuero.

¶Infinituo modo.
Tempore præsenti.audiri.
Præteriro auditum.auditã.auditũ.esse uel fuisse.
Futuro auditum iri.uel audiendum esse.

¶Participia.
Participium præteriti.auditus.audita.auditum.
Futuri.audiens audienda audiendum.

ANTO

DE formationibus. Analogia: quã proportionem Quintilia. interpretatur in nulla grãmatices parte magis deseruit nobis q̃ in uerboꝝ cõiugatione: ut uel sola propemodũ possit in hac una parte sufficere: p̃terq̃ in p̃teritis & supinis: quæ a ꝓportione plerunq; discesserunt. Nã si amo amas fecit in p̃terito imperfecto indicatiui amabã & in futuro amabor: possis nullo pœpto sed sola analogia duce ab eo qđ est porto. as. & ab eo qđ ambulo. as. facere portabã ambulabã portabo ambulabo. Quia tñ uideo græcos & latinos circa tempoꝝ formationẽ atq; ẽt personaꝝ quæ a prima uerbi positione defluxerũt laborasse non oino & nos ociosum esse putauimus hac de re p̃cepta tradere.

¶ De formatiõe uerboꝝ regulariũ. Cap. VI.

AMo. doceo. lego. audio. non formant̃ aliunde. quin potius alia tempora formantur ab eis.

Amabam. docebam formantur a secũda persona singulari præsentis idicatiui modi ablata. s. & addita bam.

Legebã. audiebã. formant̃ a prima p̃sona singulari p̃sentis indicatiui. o. mutata in. e. & addita bam. p̃ter eo. is. qđ mittit ibam. & quæo quis quibam.

Amaui. docui. legi. audiui. nõ formantur aliunde: quin potius reliqua sex tempora quæ circũloquimur in uoce passiua: formantur ab eis.

¶ Amo: doceo: lego: audio. Cũ uerboꝝ cõiugationes q̃ttuor sint: quaꝝ diuersitas colligit̃ p̃cipue ex secunda p̃sona p̃sentis indicatiui & p̃sentis ifinitiui: ꝓponit q̃ttuor uerba: quæ explicita p oẽs uoces modos numeros & p̃sonas exhibent nobis imaginẽ totius cõiugatiõis: & q̃bus locis illius partes iter se cõueniant. ¶ Dicit igit̃ in primis ꝙ prima uerbi positio: hoc ẽ prima p̃sona p̃ñtis indicatiui nõ formant̃ aliunde: q̃n potius ipsa gignit ex se reliq̃ alia tp̃a. Est. n. hæc ĩ uerbo: qđ in noĩe rectus. Et quẽadmodũ gignendi casus in noĩe ostendit nobis quotæ declinationis est nomẽ: eodẽ mõ secunda p̃sona p̃ñtis indicatiui: quæ primũ discessit a uerbi positione: ostẽdit quote cõiugationis est uerbũ: nã quæ mittũt in. as. sunt primæ: q̃ in. es. sũt secũdæ: quæ ĩ. is. breuẽ sũt tertiæ: q̃ in. is. ꝓductã q̃rtæ: quã quidã non quartã sed tertiã productã dixerunt. Sed quẽadmodũ prima uerbi positio sp̃ terminatur in. o. uel in. or. p̃terq̃ in uerbis defectiuis & irregularibus: ita secũda cõiugatio habet ꝓpriã terminationẽ in. eo. & q̃rta semp in. io. p̃ter eo & quæo cũ cõpositis: quæ cũ sint q̃rtæ: tñ terminant̃ in. eo. Sũt p̃terea pauca uerba primæ cõiugatiõis q̃ terminant̃ in. eo. ut meo. as. creo. as. nauseo. as. & aliq̃to plura tertiæ: q̃ terminant̃ in io. ut facio. is. fodio. is. fugio. is. Primæ itaq; coniugationis positio mittit secundã p̃sonam. o. mutata in. as. ut amo amas. porto portas. Secundæ uero. o. mutata in. s. ut doceo doces: studeo studes: estq; minor una syllaba. Tertiæ uero cũ. io. desinit. o. mutata in. s. estq; minor æque una syllaba: ut facio facis: fugio fugis. Alia tamen eiusdẽ coniugationis q̃cunq; littera præcedente. o. mutata in. is. ut scribo scribis. dico dicis. scando scandis. lego legis. Quartæ coniugationis. io. uel. eo. mutatis in. is. ut audio audis. polio polis. eo is. quæo quis. Tertia p̃sona fit. s. finali secũdæ p̃sonæ mutata in. t. ut amas amat: doces docet: legis legit: audis audit. Prima p̃sona pluralis fit mu. iterposita inter. s. finalẽ secundæ p̃sonæ & p̃cedentẽ uocalẽ: ut amas amamus. Secũda p̃sona pluralis fit. ti. iterposita: ut amas amatis. Tertia p̃sona pluralis in prima q̃dẽ & secũda cõiugatiõe fit a tertia p̃sona singularis. n. iterposita inter. t. finalẽ & uocalẽ p̃cedentẽ: ut amat amant: docet docent. In tertia uero & q̃rta fit primæ positionis. o. finali mutata in. unt. ut lego legunt. facio faciunt. audio audiunt. eo eunt. ¶ Amabam docebã: Præteritũ iperfectũ primæ cõiugationis atq; secũdæ fit a secũda p̃sona singulari p̃sentis indicatiui ablata. s. & addita bam. ut amas amabã. doces docebã. ¶ Legebã & audiebã: Hoc est uerba tertiæ & q̃rtæ cõiugationũ fiunt primæ uerboꝝ positionis. o. finali mutata in. e. & addita bã: ut lego legebã: facio faciebã: audio audiebã. Eo tñ & quæo sequunt̃ rõnem uerboꝝ primæ & secundæ cõiugationis: quæ formant p̃teritũ iperfectũ: ut diximus a secunda p̃sona p̃sentis indicatiui ablata. s. & addita bam: ut quæo q̃s quibã: eo is ibã. Ad quoꝝ similitudinẽ antiquiores poetæ p̃sertim hoc tp̃s formabãt in oĩbus uerbis q̃rtæ cõiugationis: ut Verg. viii. æne. Tunc mihi prima genas uestibat flore iuuenta. Idẽ in eodẽ. Certatim squãmis serpentũ auroq; poliibant: ꝓ uestiebant & poliebãt. Secũda p̃sona singularis fit. m. mutata in. s. ut amabã amabas. Tertia p̃sona singularis fit. m. mutata in. t. ut amabã amabat. Prima p̃sona pluralis fit addita. us. ut amabã amabamus. Secũda p̃sona pluralis fit. m. mutata in tis. ut amabã amabatis. Tertia p̃sona eiusdẽ numeri fi. m. mutata in. nt. ut amabam amabãt. ¶ Amaui. docui. legi. audiui. Oĩs præteriti p̃fecti indicatiui modi prima p̃sona singularis desinit in. i. quæ tñ nullã certã proportionẽ uerboꝝ sequit̃: a q̃bus descendit: nisi ꝙ uerba primæ & quartæ cõiugationis plærunq; formantur a secunda persona præsentis idicatiui. s. ablata & addita. ui. ut amas amaui: portas portaui: audis audiui: polis poliui. Sed de ultimis & penultimis syllabis p̃teritoꝝ in tertio capite libri secundi explicabimus. Scđa p̃sona singularis fit supra primã sti. assũpta: ut amaui amauisti. Tertia p̃sona eiusdẽ numeri fit. t. assũpta: ut amaui amauit. Prima p̃sona pluralis fit assumpta mus: ut amaui amauimus. Scđa eiusdẽ numeri fit stis. assũpta ut amaui amauistis. Tertia eiusdẽ numeri fit. i. finali mutata ĩ. e. & assũpta rũt. uel re. ut amaui amauerũt uel amauere. Hoc tp̃s crebras recipit abscisiões neq; id tñ ĩ carmine: ueꝝ ẽt in p̃sa orõne: maxĩe ĩ uerbis priæ cõiugatiõis: q̃ mittũt p̃teritũ ĩ aui p̃terq̃ laui: qđ ip̃m uidet̃ abscisum ab eo qđ est lauaui: ne. ꝑ. n. possemus dicere lasti pro lauisti: & in uerbis tertiæ & quartæ quæ mittunt præteritum in iui: sed in uerbis primæ recipit tantum abscisionem in secunda persona singularis: & in secunda & tertia pluralis: ut amasti pro amauisti: amastis pro amauistis: amarunt pro amauerunt. In uerbis tertiæ & quartæ omnes p̃sonæ possunt recipere abscisionem ut sapii sapiisti sapiit pro sapiui sapiuisti sapiuit: & in plurali sapiimus

sapiistis:sapierunt uel sapiere:pro sapiuimus sapiuistis:sapiuerunt uel re:audii audiisti audiit: pro audiuimus audiuistis audiuerũt uel ere. Et in oĩbus cõpositis ab eo.is.iui.ſp fit abſciſio:ut p̄terii potiuſq̃ p̄teriui: redii:adii:inii:prodii:potiuſq̃ rediui:adiui:iniui: ꝑdiui:& eodẽ mõ de reliq̃s ꝑſonis utriuſq; numeri. Illud ẽt ẽ aduertendũ in ſecũdis ꝑſonis utriuſq; numeri duplex.i.abſciſoꝝ poſſe ꝑ ſyneresim coire in unũ.i.lõgũ:ut ſapiſti ꝓ ſapiiſti. Martia.nubere uis priſco:nõ miror paula ſapiſti:eodẽ mõ dicimus poliſti poliſtis ꝓ poliiſti poliiſtis:audiſti audiſtis:pro audiiſti audiiſtis:facimus etiã ſyncopen i hoc uerbo noui:ut noſti pro nouiſti: noſtis pro nouiſtis. Ab eo quoq; qđ eſt admoueo Verg.dixit in.iiii.æneĩ. Hyrcaneq; admorunt ubera tigres.& primo æne.ab eo qđ ẽ accedo acceſſi.Idẽ quoq; dixit aceſtis ſcopulos: uos & cyclopea ſaxa:& ab eo qđ eſt dirigo direxi:dixit in.vi.Dardana q paridis dixerit tela manuſq;.Hora.quoq; ab eo qđ ẽ euado euaſi dixit in ſecũdo ſer.Euaſti credo metues doctuſq; cauebit.Et catullus ad ortalũ. Et tu nõ orbũ luxti deſerta cubile: ꝓ luxiſti a lugeo.& Ouid.xi.me.Et quæ pars admonet abſtit pro abſtitit dixit:& Prop.quotiens raro duxti ſuſpiria motu ꝓ duxiſti.¶ Amauerã: docuerã: legerã:audiuerã. Hoc eſt primum ex circũlo quiis uocis paſſiuæ:quæ formanť a præterito ꝑfecto indicatiui.i.finali mutata in.e.& addita.ram.ut amaui amauerã:docui docuerã:legi legerã:audiui audiuerã.Secunda ꝑſona fit .m.finali mutata in.s.ut amauerã amaueras: docuerã docueras:legerã legeras:audiueram audiueras. Tertia eiuſdẽ numeri fit.m.mutata.in.t.ut amauerat:docuerat:legerat:audiuerat.Prima pluralis fit addita.us.ut amaueramus. Secũda eiuſdẽ numeri fit.m.mutata in tis.ut amaueratis. Tertia eiuſdẽ numeri fit.m.mutata in.nt.ut amauerãt. Recipit tñ hoc tp̃s abſciſionẽ in uerbis fere iiſdẽ:q̃bus præteritũ perfectũ recipiebat:ſed hoc in oĩbus ꝑſonis:ut amarã:amaras:amarat:amaramus:amaratis:amarant:norã:noras:norat:noramus:noratis:norant:cupierã:cupieras:cupierat:cupieramus cupieratis:cupierãt:audierã:audieras:audierat:audieramus:audieratis:audierant. Ab eo quoq; qđ eſt remoueo dixit Hora.in.ii.ſer. Verũ ubi ſe a uulgo & ſcena in ſecreta remorant:ſed hoc ſortaſſe tm̃ in carmine:qđ proſa oratio nõ admitteret:& ab eo qđ eſt ſurripio dixit. Idẽ oratius.iiii.car. Quæ me ſurpuerat mihi ꝓ ſurripuerat. Idẽ.ii.ſer.unũ me ſurpite morti pro ſurripite.¶ Amabo:docedo. Hoc eſt qđ futurũ indicatiui modi primæ & ſecundæ cõiugationis formať a ſecunda ꝑſona p̄ſentis indicatiui modi ablata.s.& addita.bo.ut amas amabo:doces docebo. Secunda ꝑſona eiuſdẽ numeri fit.o.finali mutata in.is.ut amabo amabis. Tertia quoq; fit.o.mutata in.it.ut amabo amabit:Prima ꝑſona pluralis fit.o.mutata in imus.ut amabimus. Secunda eiuſdẽ numeri fit.o.mutata in itis.ut amabitis. Tertia eiuſdẽ numeri fit.o.mutata in.unt.ut amabunt.¶ Legã audiã: Hoc eſt ꝙ futurũ indicatiui modi tertiæ & q̃rtæ cõiugationis fit a prima uerbi poſitione.o.mutata in am.ut lego legã:antiquiores in em.terminabant. Quintilia.lib.i. Quid non Cato cenſorius dicã & faciam dicem & faciem:eundẽq; in cæteris:quæ ſilr cadunt:modũ tenuit:qđ ex ueteribus eius libris manifeſtũ eſt: & a meſſala in libro de.s.littera poſitũ. Secũda ꝑſona eiuſdẽ numeri fit.am.mutata in.es.ut legam leges. Tertia eiuſdẽ numeri fit.am.mutata in.et.ut legã leget. Prima ꝑſona numeri pluralis fit.am.mutata in emus.ut legã legemus. Secũda eiuſdẽ numeri fit.am.mutata in.etis.ut legã legetis. Tertia eiuſdẽ numeri fit.am.mutata in.ent.ut legã legẽt. Duo tñ uerba eo.is.queo.q̃s.miſerunt hoc tp̃s in.ibo.retinentq; alterũ.i.ꝑ utrũq; numerũ & oẽs ꝑſonas:ut ibo ibis ibit:ibimus ibitus ibiunt: q̃bo q̃bis q̃bit:q̃bimus q̃bitis quibunt. Antiquiores quoq; ad horũ ſimilitudinẽ declinabant in futuro uerba quartæ coniugationis:ut audibo audibis audibit: audibimus audibitis audibunt. Cæcilius audibis male ſi male dicis mihi. Ennius in thelamone. Vbi molaꝝ ſtrepitum audibis. Propertius lenibunt tacito uulnera noſtra ſono. Plau.in aulularia. Teſtudinẽ iſtũ grandibo gradum.¶ De formatione imperatiui: Ama.doce.lege.audi. Quia imperatiuos aliquantulũ diuerſitatis habet in declinatiõe:docet formare oẽs perſonas numeri atq; tẽporis utriuſq;. Tñ aduertendũ eſt tria illa dic.duc.fac.receſſiſſe a formatione alioꝝ:ne cõcurrent:ut aiunt:cũ obliquis horum noĩum dica.dice.dux.duce.fax face.& ab eis cõpoſita:ut maledic.prædic.deduc.adduc.beneſac.maleſac.quæ apud antiquiores fuerunt dice.duce.face. Vnde & Verg.antiq̃tatis amator edice pro edic dixit.¶ Tu uoluſi armari uolſcoꝝ edice manipli:a facio uero cõpoſita ſi præpoſitionẽ acceperint:ad regulã ueniunt:ut inficio infice. Ouid.ii.meta. Infice tabe tua natarũ Cecropis unã:deficio defice. Verg.vi.æne. Dubiis nec defice rebus. Illud quoq; aĩaduertẽdũ eſt:ꝙ oẽs fere grãmatici poſuerũt in futuri tertia ꝑſona plurali eẽ duplicẽ terminationẽ:ut amãto uel amãtote:docẽdo uel docẽtote ſed terminatiões ille ſecũdæ diſceſſerũt ab uſu:atq; iõ a nobis quoq; ſublate ſũt.

¶ CHRI. Dicimus tamen dic duc:& in cõpoſitis Ci.q̃nto de finibus:qđ natura non habet induc in aĩum.

Amaueram.docueram.legeram.audiuerã formantur a prima perſona ſingulari præteriti perfecti indicatiui modi.i.mutata in.e.& addita ram.

Amabo.docebo.formãť a ſecũda ꝑſona ſingulari p̄ſentis indicatiui modi ablãta.s.& addita.bo.

Legam.audiam formantur a prima perſona ſingulari p̄ſentis indicatiui modi.o.mutata in am.præterq̃ eo.es.ibo.queo.quis.quibo.

¶ De formatione imperatiui.

AMa.doce.audi.formanť a ſecunda ꝑſona ſingulari p̄ſentis ĩdicatiui modi.ablata.s.

Lege formanť a ſecũda ꝑſona p̄ſentis ĩdicatiui modi.s.mutata in.e. Dicimus tñ dic.duc.fac.pro dice.duce.face. & eodẽ mõ de compoſitis ab illis.

Amet.doceat.legat.audiat.ſimilia ſunt tertiæ perſonæ ſingulari futuri optatiui modi.

¶ANTO. De formatione optatiui amarem:docerem:legerem:audirem:hoc est q̨ præsens optatiui modi formatur a secunda persona præsentis imperatiui addita rem:ut ama.utinam amarem:doce.utinam docerem:lege.utinam legerem:audi utinam audirem.Secũda persona fit.m.mutata in.s.Tertia.m.mutata in.t.Prima pluralis addita.s.Secunda eiusdem numeri.m.mutata.in.tis.Tertia adhuc eiusdem.m.mutata in.nt.ut utinam amarem:amares:amaret:amaremus:amaretis:amarent.Sed illa:dicerem:ducerem:facerem:sequuntur regulam antiquã a dice.duce.face.¶ Amauissem:docuissem:legissem:audiuissem.Hoc est præteritum perfectum optatiui modi : qđ est unũ ex circũloquiis uocis passiuæ:formatur a p̄terito perfecto idicatiui modi addita.s.& sem. ut amaui.utinam amauissem.docui.utinã docuissem:legi. utinam legissem : audiui.utinã audiuissem.Secunda persona eiusdem numeri fit.m.mutata in.s.& rursus tertia.m.mutata i.t.& prima pluralis addita.us.& secũda eiusdem.m.mutata in.tis.& tertia adhuc eiusdẽ m.mutata in.nt.ut utinam amauissem:amauisses:amauisset:amauissemus : amauissetis: amauissent.Hoc tempus atq; etiam præteritũ plusq̄perfectũ subiunctiui:quod est in terminatione illi simile:atq; etiam præteritum infinitiui:quod utriq;.m.finali subtracta similatur:recipiunt abscissionem in omnibus personis utrisq; numeri : in uerbis primæ coniugationis mittentibus præteritũ in aui.a.&.u.consonante extritis:in uerbis tertiæ & q̄rtæ : quæ mittunt præteritum in.iui.u.tantũ consonante displosa aut facta synerefy.i.&.u. reiectis: ut utinam amassem : cum amassem amasse: pro utinam amauissem:cũ amauissem amauisse:utinam cupiissem uel cupiissem:cũ cupiissem uel cupiissem : cupiisse uel cupiisse: pro utinam cupiuissem:cum cupiuissem:cupiuisse:utinam audiissem uel audissem:cum audiissem uel audissem:audiisse uel audisse pro utinam audiuissem cum audiuissem audiuisse . Sed he abscissiones carmini atq; orationi solute cõmunes sunt : ille tantum poeticæ:a uiuo uixi uixet pro uixisset . Vergili.xi. æne. Vixet cui uitam deus aut fortuna dedisset:& abextinguo.is.extingui.extinxem. Idem iiii.æneí.Cum genere extinxem metmet sup ĩpa dedissem.Repo.is.repsi.erepsem. Hora.i. ser.Nunquã erepsemus pro erepsissemus.Idẽ in eodem natis diuisse duobus pro diuisisse: sicut & in alio loco dixit seruis dũ munia didit pro diuidit.Abscessem pro abscessissem. Sylius libro.viii. punicorum.Neq; abscessem thalamo in magna minatus . Ab eo quoq; qđ est noui licit in prosa oỗne dicere utinã nossem: cũ nossem nosse:illud uero qđ Horati. dixit.ii.ser.Disperéant ni sũmosses omnes: licet in carminẽ tantum dicere.¶ Amẽ : hoc est q̨ uerba primæ coniugationis formant futurum optatiui modi.o.finali præsentis indicatiui mutata in.em. ut amo utinam amem. ¶ Doceã:legam:audiam:hoc est q̨ in secunda tertia & quarta cõiugatione futurum eiusdem optatiui fit ab eadem prima uerbi positione.o.mutata in.am.ut doceo doceam:lego legam : audio audiam. Secunda persona eiusdem numeri fit a prima persona eiusdem futuri.m.mutata in.s.& tertia persona eiusdem.m.mutata in.t.ut amem ames amet . Prima persona pluralis fit a prima persona singulari addita. us. secunda eiusdem numeri ab eadem prima persona singulari.m.mutata in.tis. Tertia eiusdem numeri ab eadem prima persona singulari.m.mutata in.nt.ut amemus ametis ament.¶ De formatione subiunctiui. Amem:doceam:legam:audiam:quia futuꝝ optatiui simile est p̄senti subiunctiui modi:non est opus hoc loco ab integro formari.¶ Amarem : docerem : legerem : audirem : idem dicit de præterito subiunctiui: quod est simile præsenti optatiui modi:atq; hic non est necesse iterum formari.

Amemus.Doceamus.Legamus.Audiamus. similia sunt primæ personæ plurali futuri optatiui modi.

Amate.docete.legite.audite.formant a tertia p̄sona singulari præsentis indicatiui modi addita.e.

Ament.doceant.legant.audiãt.similia sunt tertiæ personæ plurali futuri optatiui modi.

Amato.doceto.legito.audito.formãtur a tertia p̄sona præsentis indicatiui modi addita.o.

Amemus.doceamus.legamus. audiamus. similia. sunt primæ p̄sonæ plurali futuri optatiui modi.

Amatote.docetote.legitote.auditote.formantur a tertia persona singulari eiusdem futuri addita.te.

Amanto.docento. legunto. audiunto. formantur a tertia persona plurali præsentis indicatiui modi addita.o.

¶De formatione optatiui.

Vtinam amarem.docerẽ.legerẽ.audirem. formantur a secunda persona singulari p̄sentis imperatiui modi addita rem.

Amauissem.docuissem. legissem. audiuissem. formantur a prima persona singulari præteriti perfecti indicatiui modi addita.s.& sem.

Amem formatur a primã persona præsentis ĩdicatiui modi.o.mutata in.m. Doceam.legam.audiã. formantur a prima persona præsentis indicatiui modi.o.mutata in.am.

¶De formatione subiunctiui.

AMem.doceã.legam. audiam.eodẽ modo formantur quo futurũ optatiui modi.

Amarem.docerem.legerem.audirem. eodem modo formantur.quo præsens.optatiui modi.

Amauerim. docuerim. legerim. audiuerim. formātur a prima persona singulari præteriti perfecti īdicatiui modi. i. finali mutata in. e. & addita rē.

Amauissem, docuissem, legissem, audiuissem, eodē mō formantur: quo præteritū optatiui modi.

Amauero, docuero, legero, audiuero, formantur a præterito perfecto indicatiui modi, i. finali mutata in. e. & addita ro.

¶ De formatione infinitiui.

AMare, docere, legere, audire, formantur a secunda persona singulari præsentis imperatiui modi addita re.

Amauisse, docuisse, legisse, audisse, formant̄ a p̄teriti perfecti prima persona singulari addita. s. se.

¶ De formatione gerundiorum supinorum & participiorum.

AMandi amando amandum. Docendi docendo docendum, Legendi legendo legendum.

Audiendi. audiendo. audiendum. formantur a genitiuo singulari participii præsentis. tis. mutata in di. do. dum.

Amatū amatu. doctū doctu, lectū lectu. auditū auditu. non habent. unde formari possint.

Amans. docens. legens. audiens. formantur a prima persona præteriti imperfecti indicatiui modi. bam. finali mutata in. ns.

Amaturus. docturus. lecturus. auditurus. formantur ab ultimo supino addita. rus.

Amatus. doctus. lectus. auditus. formantur ab ultimo supino addita. s. littera.

Amandus. docendus. legendus. audiēdus. formantur a genitiuo singulari participii præsentis. tis. finali mutata in dus. da. dum.

¶ ANTO. Amauerim: docuerim: legerim: audiuerim: dicit ꝙ præteritum perfectum subiunctiui modi fit a prima persona præteriti perfecti īdicatiui modi. i. finali mutata in. e. & addita rim: ut amauerim: docuerim: legerim: audiuerim. Secunda persona eiusdem numeri fit ab eadem prima persona. m. finali mutata in. s. & tertia eiusdem numeri ab eadem prima persona. m. finali mutata in. t. ut amaueris amauerit. Prima persona pluralis: fit a prima singulari addita us. secunda eiusdem numeri. m. mutata in tis: tertia eiusdem quoq; numeri. m. mutata in. nt. ut amauerimus. ritis. rint. Recipit tamen hoc tempus easdem abscissiones quas reliqua circumloquia quæ a præterito īdicatiui formantur ut amarim amaris amarit: amarimus amaritis amarint: audierim audieris audierit: audierimus audieritis audierit. Hora. ii. ser. at ille qui me cōmorit. Silius quoq; qui memet finibus unquā amorim ausoniis. ¶ Amauissem. docuissem: ꝙ præteritum. p. q. perfectum subiunctiui easdem abscissiōes formationemq; habet: quā præteritum optatiui. ¶ Amauero: docuero: id est futurū subiunctiue eodem modo formatur: easdēq; abscissiones habet: quas præteritum perfectū subiunctiui: nisi ꝙ in præterito addimus rim. in futuro ro. ¶ De formatiōe infinitiui. Præsens eo modo formatur: quo præsens optatiui: & præteritum eo modo: quo præteritum eiusdem optatiui: ut amare amauisse &c. ¶ Amādi: amando: amandū: hoc est ꝙ gerundia substantiua formantur a genitiuo singulari participiis p̄sentis tēporis: tis finali mutata in di. pro primo gerūdio: & in do pro medio: & in dum. pro ultimo. Quēadmodum uero participium ipsum formetur statim dicturus est. ¶ Amatū amatu. Quod supina non habēt aliquid prius unde formentur: & ꝙ de præterito perfecto indicatiui modi diximus ꝙ nullā sequitur proportionem uerborum a quibus deriuatur. Et ita uident̄ in uerbo tres esse positiones: a quibus tota coniugatio deducitur: præsens indicatiui præteritum perfectū eiusdem: & supinum: & quēadmodū a præterito formantur reliqua sex tempora: quæ circūloquimur in uoce passiua: ita a supino format̄ participium futuri temporis actiuæ uocis: & participium præteriti passiuæ. ¶ Amans. docens: legens: audiens. Hoc est participiū præsentis temporis cuiuscunq; coniugationis formatur a prima persona præteriti imperfecti īdicatiui modi: bam syllaba finali mutata in ns. ut amabam amans. Memineris tamen participia duorum uerborum eo. is. & quo. is. cū suis compositis recepisse. e. mediam secūdū rationem huius formationis. Itaq; ab eo. is. dicimus iens euntis: & a quæo is. quiens quæuntis: quod magis in eorum compositis intelligitur: ut præteriens: rediens: prodiens: nequiēs. ¶ Amaturus: Quod participium futuri temporis actiuæ uocis format̄ ab ultimo supino addita rus: ut amatu amaturus. a. um. ¶ Amatus: ꝙ participium: præteriti temporis uocis passiuæ formatur ab eodem ultimo supino addita. s. ut ab amatu amatus. a. um. ¶ Amandus. a. um. Quod participium futuri temporis passiuæ uocis: cui gerundia adiectiua per oīa similant̄ præterq̄ in significatione: format̄ a gtō singulari participii p̄sentis actiuæ uocis. tis finali mutata in dus. da. dū. ut amans amantis amādus. da. dū. Antiqores tñ participia & gerundia tam adiectiua q̄ substantiua tertiæ & q̄rtæ cōiugationis in undus. a. um. mittebāt. Vñ adhuc sūt apud iurisconsultos tituli de cōi diuidūdo & finiū regūdoꝝ & familiæ herciscūdæ & apđ Plau. ī nr̄is mercimoniis emūdis uēdūdisq; & ius dicūdū: sed hæc exoleuerūt: p̄terq̄ ī hoc uerbo eo. is. & suis cōpositis: ut adeūdi. do. dū. adeūdus. a. um.

¶ANTO. De formatiõe indicatiui. Amor. doceor. legor. audior. Hoc est prima persona præsentis indicatiui modi passiue uocis addita. r. formatur ab eadem prima persona uocis actiuæ: ut amo amor. Secunda persona eiusdem numeri formatur ab eadem secunda p̃sona actiuæ uocis. s. mutata in ris. uel. re. in uerbis tamen tertiæ coniugationis eiusdem personæ. is. mutata. in. e. & addita. ris. uel. re. ut amor amaris uel amare. doceor doceris uel docere. legor legeris uel legere. audior audiris uel audire. Tertia eiusdẽ numeri fit a tertia simili actiuæ uocis addita. ur. ut amat amatur. docet docetur. legit legitur. audit auditur. Prima pluralis fit a prima simili actiuæ uocis. s. mutata in. r. Secunda eiusdem numeri. tis. mutata in. mini. fit a simili secunda persona actiuæ uocis. Tertia uero fit a simili tertia persona actiuæ uocis addita. ur. ut amamur amamini amanť. docemur docemini docentur. legimur legimini leguntur. audimur audimini audiũtur. ¶ Amabar. docebar. Hoc est q̧ præteritũ imperfectũ indicatiui passiuæ uocis format primam personam singularẽ a simili p̃sona uocis actiuæ. m. mutata in. r. ut amabar. docebar. legebar. audiebar. Secunda fit ab hac addita. is. uel. e. ut amabaris uel. are. docebaris. uel. are. legebaris uel. are. audiebaris uel. are. Tertia fit in simili tertia persona uocis actiuæ addita. ur. ut amabatur. audiebatur. Prima persona pluralis fit a simili persona uocis actiuæ. s. mutata in. r. Secunda a simili persona uocis actiuæ. tis. mutata in mini. Tertia a simili persona uocis actiuæ addita. ur. ut amabamur amabamini amabantur. docebamur docebamini docebantur. legebamur legebamini legebantur. audiebamur audiebamini audiebanť. ¶ Amabor. docebor. Quod prima persona futuri indicatiui modi uocis passiuæ in uerbis primæ & secundæ cõiugatiõis formať ab eadẽ prima p̃sona uocis actiuæ: ut ab amabo amabor. a docebo docebor. Secunda persona eiusdem numeri fit ab his. o. mutata i. e. & addita. is. uel. e. Tertia uero eiusdem numeri a simili persona uocis actiuæ addita. ur. ut amabor amaberis uel amabere amabitur: docebor doceberis uel docebere docebitur. Prima pluralis fit a prima simili actiuæ uocis. s. mutata in. r. Secũda eiusdem numeri a simili persona actiuæ uocis. tis. mutata in mini. Tertia eiusdem numeri fit a simili persona actiue uocis addita. ur. ut amabimur amabimini amabuntur. docebimur docebimini docebũtur. ¶ Legar audiar. Quod prima persona futuri indicatiui modi uocis passiuæ in uerbis tertiæ & quartæ coniugationis formatur ab eadem prima persona uocis actiuæ. m. mutata in. r. ut a legam legar. ab audiam audiar. Secũda eiusdem numeri fit ab eadem prima. a. mutata in. e. & addita. is. uel. e. ut legar legeris uel legere: audiar audieris uel audiere. Tertia a simili tertia persona actiuæ uocis addita. ur. ut legetur audietur. Prima pluralis a simili persona actiuæ uocis. s. mutata in. r. Secũda a sĩli p̃sona uocis actiuæ. tis. mutata in mini. Tertia eiusdem numeri a simili p̃sona uocis actiuæ addita. ur ut legemur legemini legentur: audiemur audiemini audientur. ¶ De formatione imperatiui: quia personas omnes utriusq; temporis atq; numeri huius modo satis explicite formauimus in ipsa operis lectione: ad sequentia properemus.

¶De formatione indicatiui uocis passiuæ.

Amor. doceor. legor. audior. formantur ab eadem prima persona singulari præsentis indicatiui modi actiuæ uocis addita. r.

Amabar. docebar. legebar. audiebar. formantur ab eadem prima persona singulari p̃teriti iperfecti indicatiui modi uocis actiuæ. m. mutata in. r.

Amabor. docebor. formantur a prima persona singulari eiusdem futuri indicatiui modi actiuæ uocis addita. r.

Legar. audiar. formantur a prima persona singulari eiusdem futuri. m. mutata in. r.

¶De formatione imperatiui modi.

Amare: docere. legere. audire. formantur a secunda persona singulari præsentis iperatiui modi actiuæ uocis. addita. re.

Ametur. doceatur. legatur. audiatur. similia sũt tertiæ personæ singulari futuri optatiui.

Amemur. doceamur. legamur. audiamur. similia sunt primæ personæ plurali futuri optatiui.

Amamini. docemini. legimini. audimini formanť a secunda persona plurali præsentis iperatiui modi actiuæ uocis. te. mutata in mini.

Amentur. doceantur. legantur. audiantur. similia sunt tertiæ personæ. plurali futuri optatiui.

Amator. docetor. legitor. auditor. formãtur a tertia persona singulari futuri eiusdem imperatiui modi addita. r.

Amemur. doceamur. legamur. audiamur. sĩlia sunt primæ personæ plurali futuri optatiui.

Amaminor. doceminor. legiminor. audiminor. formantur a secunda persona plurali futuri eiusdẽ iperatiui modi actiuæ uocis. totæ mutata i minor.

Amantor. docentor. leguntor. audiuntor. formantur a tertia persona futuri eiusdẽ imperatiui modi actiuæ uocis addita. r.

CANTO. De formatione optatiui. Amarer. docerer. legerer. audirer. Hoc est praesens optatiui modi formatur a prima persona eiusdem praesentis optatiui modi actiuae uocis. m. mutata in. r. ut amarem amarer. docerem docerer. legerē legerer. audirem audirer. Secunda persona eiusdem numeri formatur a prima persona addita. is. uel. e. ut amarer. ris. uel re. docerer. ris. uel re. legerer. ris. uel re. audirer. ris. uel re. Tertia persona eiusdem numeri fit a prima simili persona actiuae uocis addita. ur. ut amaretur. doceretur. legeretur. audiretur. Prima persona pluralis fit a prima simili persona uocis actiuae. s. finali mutata in. r. Secunda eiusdē numeri fit ab eadem secunda uocis actiuae. tis mutata in mini. Tertia eiusdē numeri fit a simili tertia psona uocis actiuae addita. ur. amaremur. mini. rentur. doceremur. mini. rentur. legeremur. mini. rentur. audiremur. mini. rentur. ¶ Amer. docear. legar. audiar. Hoc ē futurum optatiui modi formatur a prima persona eiusdem futuri actiuae uocis. m. finali mutata in. r. ut amē. er. doceam. ar. legam. ar. audiam. ar. Secunda persona eiusdem numeri fit a prima addita. is. uel. e. ut amer. ameris. uel. ere. docear. aris. uel. are. legar. aris. uel are. audiar. aris. uel are. Tertia eiusdem numeri fit a simili tertia uocis actiuae addita. ur. ut ametur doceat. legatur. audiatur. Prima persona pluralis fit a simili persona uocis actiuae. s. mutata in. r. Secūda eiusdem numeri a simili persona uocis actiuae. tis. mutata in mini. Tertia eiusdē numeri a simili persona uocis actiuae addita. ur. ut amemur amemini amentur. doceamur. amini. antur. legamur. amini. antur. audiamur. amini. antur. ¶ De formatione subiunctiui. Amer docear. Hoc est praesens subiunctiui eodē modo formatur quo futurum optatiui: & praeteritum imperfectum eiusdem subiunctiui eodem modo formatur quo praesens optatiui. ¶ De formatione infinitiui. Amari. doceri. audiri. Hoc est q̄ praesens īfinitiui modi primae & secundae & quartae coniugationis formatur ab eodem praesenti infinitiui modi actiuae uocis re. mutata in ri. ut ab amare amari. docere doceri. audire. audiri. ¶ Legi hoc est praesens eiusdem infinitiui uocis passiuae fit ab eodem praesenti infinitiui actiuae uocis. ere. mutata in. i. ut legere legi. uel breuius a secūda persona praesentis īdicatiui uocis actiuae ablata. s. ¶ Futurum infinitiui. Quae ratio sit circūloquendi futurum infinitiui tam in uoce actiua q̄ in uoce passiua: libro quarto cum de infinitiuo disputabitur: copiosius dicemus. ¶ Circūloquia uocis passiuae. Hoc ē septem illa tempora quibus sermo latinus caret: circumloquimur per participium praeteriti tēporis & hoc uerbum sum. es. fui. Per praesens enim & praeteritum perfectum indicatiui circumloquimur ipsum praeteritum perfectum: ut amatus sum uel fui. Per praeteritum imperfectum & praeteritum plusq̄ perfectum eiusdem indicatiui circumloquimur ipsum praeteritum plusq̄perfectum: ut amatus erā uel fueram. Per praesens & praeteritum optatiui circūloquimur ipsum praeteritum optatiui: ut utinam amatus essem uel fuissem. Per praesens & praeteritum perfectū subiunctiui circumloquimur ipsum praeteritum perfectum subiunctiui: ut cum doctus sim uel fuerim. Per praeteritum imperfectum & plusquāperfectum eiusdem subiunctiui circumloquimur ipsum praeteritum plusquāperfectum subiunctiui: ut cum amatus essem uel fuissem. ¶ Per futurum indicatiui & futurę quoq; eiusdem subiunctiui circumloquimur ipsum futurum subiunctiui: ut cum amatus ero uel fuero. Per praesens & praeteritum infinitiui circumloquimur praeteritum ipsum infinitiui: ut amatum esse uel fuisse.

¶ De formatione optatiui modi.

AMarer. docerer. legerer. audirer. formantur a prima persona singulari praesentis eiusdem optatiui modi actiuae uocis. m. mutata in. r.

Amer. docerear. legar. audiar. formantur a prima psona singulari futuri eiusdem optatiui modi actiuae uocis. m. mutata in. r.

¶ De formatione subiunctiui modi.

AMer. docear. legar. audiar. eodem modo formantur: quo futurum optatiui modi passiuae uocis.

Amarer. docerer. legerer. audirer. eodē modo formantur: quo p̄sens imperatiui modi passiuae uocis.

¶ De formatione infinitiui modi.

AMari. doceri. audiri. formantur a praesenti infinitiui modi actiuae uocis re mutata in ri. Legi formantur ab eodē infinitiuo actiuae uocis. ere. mutata in. i.

Futurum infinitiui modi circumloquimur per primum supinum & hoc uerbum ire in uoce actiua: & iri in passiua.

Circumloquia uocis passiuae non formantur; sed circumloquimur ea per participiū praeteriti temporis passiuae uocis. & hoc uerbum sum. es. fui.

Verbum impersonale simile est tertiis personis singularis numeri passiuae uocis. nisi q̄ in circumloquiis participium est quasi substantiuum in genere neutro.

¶ De uerbis irregularibus & defectiuis. Ca. VII.

SVm. es. fui. esse. ens. futurus.
¶ Indicatiuo modo.
T. p. Sum. es. est. sumus. estis. sunt.
P. impfe. Eram. eras. erat. eramus. eratis. erant.
P. pfe. Fui. fuisti. fuit fuimus. istis. erunt: uel ere.
P. p. q. p. Fueram. ras. rat. fueramus, eratis, erant.
Futuro Ero eris erit, erimus eritis erunt.

¶ Imperatiuo modo.
Tempore præsenti. Es. sit. simus. este. sint.
Futuro. Esto tu uel ille. simus, estote. sunto.

¶ Optatiuo modo.
T. p. utinã essem. esses esset. essemus. etis. ent.
P. utinam fuissem. fuisses. set. issemus. setis sent.
Futuro, utinam sim. sis. sit. simus. sitis. sint.

¶ Subiunctiuo modo.
T. p. cum sim. sis. sit. simus. sitis. sint.
P. ipfe. cũ essem. esses. esset. essemus. essetis. essent.
P. pfe. cũ fuerim. eris. erit. fuerimus. eritis. erint.
P. p. q. p. cũ fuissem. isses. isset. semus. setis. sent.
Fu. cum fuero. fueris. erit. fuerimus. eritis. rint.

¶ Infinitiuo modo.
Tempore præsenti esse. Præterito fuisse.
Futuro fore. uel futurum esse.

FEro fers. tuli. ferre. ferendi ferendo.
ferendum. latum. latu. ferens. larutus.
Feror. ferris uel ferre. latus. ferendus.

¶ Indicatiuo modo.
T. p. Fero. fers. fert. ferimus. fertis. ferunt.

¶ Imperatiuo modo.
T. præsenti. fer. ferat. feramus. ferte. ferant.
Futuro. ferto. tu. uel ille. feramus. fertote. ferunto.

¶ Optatiuo modo.
T. p. utinã ferrẽ ferres. ret. ferremus retis. rent.

¶ Subiunctiuo modo.
P. ipfe. cũ ferrẽ. ferres. ferret. ferremus. retis. rent.

¶ Infinitiuo modo.
Tempore præsenti ferre.

¶ Passiua uoce. Indicatiuo modo.
T. p. feror ferris. uel ferr̃ fert̃. ferimur rimini runt̃.

Imperatiuo modo.
T. p. ferre. ferat̃. feramur ferimini. ferantur.
Fu. fertot tu uel ille. feramur. feriminor, untot.

¶ ANTO. De uerbis irregularibus. Sũt quedam uerba: que non sequũtur analogiam, neq; formationẽ uerborum regularium: quedã rursus que deficiunt certis temporibus numeris & psonis: quare uisum est hoc loco illa cõmodissime debeř poni. Atq; ĩ primis hoc uerbũ sum. es. fui. cuius tanta irregularitas est: ut preteritũ perfectũ indicatiui & sex tempora q̃ ab eo formãtur nihil habeant simile prime uerbi positiõi. Illud quoq; notandũ secundã personã imperatiui esse nõ sis: sed es. Vergil. in buco. huc ades o formose puer. Idem in eodem opere. huc ades o melibœe. Site in secũda psona plurali p̃sentis imperatiui antiq dicebãt. Plautus in curgulione. site mihi uolentes ppicie. & in eodẽ site cã mea lydi barbari Sustulim⁹ uero qđ alii pperã posuerũt: essendi cẽndo essendũ: q̃ gerundia nusq̃ apud latinos repi uerissime scripsit Valla. Ens uero etsi latine dici nõ posse Seneca in q̃dã epła asseuerat: posuim⁹ tñ qa Prisc. ait antiquũ fuisse: & ab eo composita absens & pñs adhuc extãt: & phi necessitate utunť eo ad exprimẽdũ qđ ex græco iterp̃tať. on. usa. on. p hic ens. hæc ens, hoc ens. Futurũ quoq; ab alio uerbo sumptũ ẽ: qđ ĩ usu nõ extat: hoc ẽ suo. is. nisi tãtũ apđ Plautũ atq; Terẽtiũ aliosq; ex antiqoribus: a quo ẽt sum. es. sumpsit mutuo p̃teritũ indicatiui. hoc est fui & reliq̃ sex tẽpora: q̃ formãť ab eo. Fore quoq; ab eo qđ ẽ forẽ sumpsit: qđ accipiť p eo qđ est futur⁊ eẽ circũloquiũ uidelicet futuri ĩfinitiui modi. Cõposita ab hoc uerbo ratiõem simplicis sequũť: nisi q, possũ a pos & sum. q. cõpos sum aliq̃ndo recipit. t. mediã. ut potes. potest. potestis poterã. &c. Imperatiuo poteste potesto potestote. ĩ p̃terito & tẽporibus ab eo formatis. f. mutať ĩ. t. ut potui &c. In futuro quoq; ĩdicatiui. t. interponiť. ut potero. & ĩ participio p̃sentis tẽporis ut potẽs: qđ magis nomẽ esse uideť. iuenimus posseť pposset. Quadrigarius apud Marcellũ. cũ nõ possetur discerni utrius putareť uictoria. poteratur pro poterat. Celius apud eundem. Cur iure sine periculo. bellũ geri poteratur. Vergilius quoq; liq̃do ue potestur electro dixit. Pro sum quoq; seq̃ẽte uocali. d. mediam recipit. ¶ Fero fers. Hoc est alter⁊ ex uerbis irregularibus: qđ cũ ad tertiã cõiugationem sit reducẽdũ: p eo qđ esse debuit feris in secũda psona singulari p̃sentis ĩdicatiui: differentie cã abscissionẽ fecimus. pro eo quod. ferit ĩ tertia persona. fert. p eo quod. feritis. in secũda persona pluralis fertis. In iperatiuo quoq; pro eo qđ est fere. in secunda p̃sentis persona singulari dicimus fer & pro eo quod esse debuit ferite. in secunda plurali dicimus. ferte ¶ In futuro quoq; eiusdem iperatiui pro eo qđ est ferito & feritote diximus ferto & fertote. ¶ In præsenti optatiui & præterito iperfecto subiunctiui & p̃senti infinitiui. pro eo quod esse debuit ferrerem. ferrere. diximus ferre. ¶ In indicatiuo passiue uocis pro eo quod esse debuit ferreris. dicimus ferris uel ferre. ¶ In secunda persona singulari præsentis imperatiui pro eo quod esse debuit ferrere. dicimus ferre. & in futuro pro feritor fertor.

℃ANTO. In præsenti optatiui & in præterito imperfecto subiunctiui pro eo quod esse debuit fererer fe rereris uel ferere: dicimus ferrer ferreris uel ferrere. Et in præsenti infinitiui pro eo qđ esse debuit feri: dicimus ferri. Reliqua tempora & personę sequunť rationé uerbo℞ tertiæ. ꝑ Volo.uis.uult.uolumus.uultis.ꝑ uolis.uolit.uolumus.uolitis.ꝑ Imperatiuo caret: qué supplemus ex futuro optatiui: ab illius cõposito nolo dicimus in p̄senti.noli.nolite.nolito.nolitote.in futuro ex ꝓportione q̄rte cõiugationis. Diomedes tñ in instāti imperatiui in secunda psona fac uelis dicit: & totū pluralé ponit uelimus.uelitis.uelint.& in futuro.uelito uelimus.uelitote.uelint. Hora. mõ uelis: quæ tua uirtus expugnabilis é. ꝑ In futuro optatiui & i p̄ñti subiūctiui p eo qđ uolí: dicimus uelí.uelis.uelit.q̄q̄ Ci.ii.de na.deo.dixit.quo facilius id qđ docere uolimus irelligi possit: uolimus p uelimus scripsit. Alia tpa sequūť rõné uerbo℞ tertiæ cõiugationis. Phocas tñ carere hoc uerbū dicit gerūdiis supinis & pticipiis: sed qa utunť illis iuniores: iõ posui. ꝑ De uerbis defectiuis: Sunt q̄dá uerba: q̄ deficiūt modis aut tpibus aut psonis.ut.es.é.cuius nõ mõ prima positio deficit: uerū ét nihil aliud hét q̄.es.est. essem.esses.eét.essemus.eétis.eént.eé. Verg.iiii.æne.est mollis flāma medullas. Idē pri.geor.ut mala culmos eét rubigo.& Mar.siuis eé satur: nostrū potes esse priapū. In uoce quoq; passiua estur tñ pro ædif. Es in secúda psona iperatiui numeri singularis. Plautus in milite.es.bibe aio obsecro mecum. Ouid.i.de põto. Estur ut occulta uitiata putredie nauis. ꝑ Foré.fores.foret.forét.neq;.n.usq̄ lectū é foremus.foretis & qđ é i hoc uerbo singulare fore p futurū eé in futuro ifinitiui: oia alia uerba carent hñt quoq; ab eo cõposita affore &c. ꝑ Aio p dico dissyllabū é: habetq; s̄m Phocá p̄ñs & præteritū imperfectū subtulimus tñ aiimus & aiitis: qđ ex ꝓportiõe dicendū erat: qm̄ eas uoces uidenť aures nr̄æ quodámodo reformidare. Aiebā in p̄terito iperfecto Aiam in futuro ex ꝓportione. Plautus in rudéte: uel tu mihi aias uel neges. Cice. de finibus q̄si ego id curem quod ille aiat aut neget. Adiecimus quoq; secundá psoná singularé p̄ñtis iperatiui modi. Ai.qđ apud Plau.repiť. An nata est spōsa p̄gnás: uel ai: uel nega.& apud Teré.sæpe ain. qđ Cice.de psecto oratore interp̄tať ain p aisne. Aiens Apuleius.vi.meta.sic aiens crystallo dedolatū uasculū tradidit.

℃CHRI. Vtinā uellé: Cuius compositū est nollé: nolim: nolui: dicimus etiá non uellé nõ uelim & nõ uolui dictionibus tñ quibusdam interiectis. Ci.pro gneo nõ auaritiæ perfugiū maiores nr̄i in socio℞ atq; amicorū tectis esse uoluerunt. Quintilia.lib.i. Non tñ hoc adeo superstitiose eé uelim fieri. Idé nõ ociosas uelim s̄nias habeāt. Sed honestū aliquid monētes. Mauelim ét pro malim.i.magis uelim ueteres dicebant. Plau.in merca. arare mauelim quá sic amare. ꝑ Es est pro eo qđ edis edit: cuius compositū comedo analogiá seruat: ut comedo comes comest: & Plau.in epist. Vulpes pyrum comest.& in passiua estur. Plau.apud gelliū tunc etiá qđ est non estur. ꝑ Fore negat ualla adiungi posse cum participio: sed singulari quodá exéplo. Cæ.i cõmētariis cum pticipio p̄ñtis adiunxit. Nõnulli ét Cæ.nūciabát cū castra mouerit aut signa fieri iussisset nõ fore dicto audiétes milites. ꝑ Aio.is.diu9 Augusti. Vos adiiciétes i malo aistis dixit.

℃Optatiuo modo.

T.p.ūt ferrer.eris.uel.re.reť.remur.mini.renť.

℃Subiunctiuo modo.

P.ip.cū ferrer.reris.uel.re.reť.remur.mini.renť.

℃Infinitiuo modo.

Tempore præsenti. Ferri.

Alia tpa declināť p ꝓportioné tertiæ cõiugatiõis.

VOlo.uis.uolui.uelle.uolendi.uolédo.uolendū.uolitum.uolitu.uolés.uoliturus.

℃Indicatiuo modo.

T.p. Volo.uis.uult.uolumus.uultis.uolunt.

Imperatiuo modo caret: sed ab eo cõpositū nolo habet in præsenti noli.nolite.i futuro nolito.tote.

℃Optatiuo modo.

T.p.ūt uellem.uelles.uellet.uellemus.etis.ent.

Futu.ūt ueli.uelis.uelit.uelimus.uelitis.uelint.

℃Subiunctiuo modo.

T.p.cum uelim.uelis.uelit.uelimus.litis.uelint.

P.iperfe.cū uellé uelles uellet.uellemus.etis.ent.

℃Infinitiuo modo.

T.p.uelle. ℃Alia tempora formantur per proportionem tertiæ coniugationis.

℃De uerbis defectiuis.

ES.est.pro eo quod edis edit.in secunda & tertia persona singularis indicatiui modi. essem.esses.eét.essemus.essetis.essent.

In p̄senti optatiui & in præterito iperfecto subiunctiui. Esse in præsenti infinitiui. Estur in præsenti indicatiui modi uocis passiuæ. Quæ deficiūt supplentur ab hoc uerbo edo edis.

Forem.fores.foret.forént.pro essem.esses.esset.essent.in p̄senti optatiui modi & in p̄terito imperfecto subiunctiui reperiť: & fore pro futurū esse in futuro infinitiui. In aliis locis deficit.

Aio.ais.ait.aiunt.in præsenti indicatiui modi.

Aiebam.aiebas.aiebat.aiebamus.aiebatis.aiebāt.in p̄terito iperfecto eiusdé modi. Aiā.aias.aiat.in futuro eiusdé. Ai in secūda psona singulari p̄sentis iperatiui modi. Aiens in participio p̄sentis.

Inquio uel inq̃.inq̃s.inq̃t.inquiũt in p̃nti indicatiui.Inquisti in secũda p̃sona p̃teriti p̃fecti eiusdẽ ĩdicatiui.Inquiat in tertia singulari futuri eiusdẽ indicatiui.Inque in secunda p̃sona singulari p̃sentis imperatiui modi.Aliis in locis deficit.

Quæso.q̃sumus in primis p̃sonis utriusq; numeri præsentis indicatiui modi reperitur in usu

Infit pro inquit.& Ouat in tertiis p̃sonis singularibus præsentis indicatiui modi reperiuntur.

Faxo.faxis.faxit.faximus. faxitis, faxint, in futuro tantum indicatiui modi.

Ausim in prima persona singularis futuri indicatiui modi tantum.

Cedo pro dic.& cedite pro dicite in secundis personis tantũ utriusq; numeri imperatiui modi.

Salue.saluete:saluere. Aue.auete.auere.in eisdem secundis p̃sonis imperatiui.& in p̃nti infinitiui.

Odi.odisti.Noui.nouisti.Cœpi.cœpisti. Memini meministi.in uoce tñ habẽt p̃teritũ p̃fectũ indicatiui.& sex tẽpoꝝ quæ formantur ab eo significationẽ uero etiam omniũ aliorum temporum.

Præterito & tp̃ibus q̃ ab eo formant̃ carẽt. Furio.is.ĩsaniui.Fero tuli.Ferio p̃cussi.tollo substuli.

Quatio.is.glisco.is.cũ uerbis q̃ dñr ichoatiua.

CANTO. Inquio inq̃s quãq̃ ex p̃portiõe uideat̃ posse declinari p oẽs modos tp̃a & p̃sonas tertiæ cõiugatiõis.nos tãtũ illa posuimus q̃ in usu repiunt̃.hoc est inq̃o Cice.de oratore.Aucupari uerba oportebit inq̃o. Inquis.Persius hoc iuuat.hic inq̃s ueto quisq̃ faxit oletũ.inq̃t Iuuena.q̃n artibus inq̃t honestis.inquiũt.Cice. in uerrẽ.ubi sũt Pãphile iquiũt scyphi?Reperit̃ tñ frequẽtius inquã in p̃ria positiõe ĩdicatiui modi dicẽte Diomede & Phoca.Inquã primã p̃sonã cõtra morẽ oium p̃fert utrũq; numeꝝ modi ĩdicatiui p̃ñtis tp̃is.Inquisti.Cice.scd̃o de oratore tu uero inq̃sti.molestus nõ eris.Inq̃at idẽ ad Herẽniũ Quid.n.tibi uis aliq̃s inquiat.Inq̃.Terẽt.in phormiõe.abs te emittere iuitũ eã inq̃.p eo q̃d ẽ dic. ❡Quæso:ut dicit Phocas primã habet p̃sonã singularẽ p̃ñtis indicatiui modi.Habet ẽt p̃ralẽ eiusdẽ tp̃is ut Cice.in.i.de legibus.q̃obrẽ aggredere quæsumus.& Syllius lib.xiii.punicoꝝ.Nõ ardua regnis q̃sumꝰ, aut ĩhonora tuis. ❡Quæsit quoq; dicit Lucretius in.i. Ni diuũ pacẽ uatis adit.& p̃ce q̃sit.apud Salustiũ quoq; referẽte Phoca q̃sere lectũ est.Sed quẽadmodũ prioribus duobus uti possumus:ita his posterioribꝰ nõ est utẽdũ.❡Infit p inq̃t.Ver.x.æne.Tũc pater oipotẽs:reꝝ cui sũma potestas ĩfit.& i.xii. ita turbidus ĩfit.Varro apd̃ Priscia.li.viii. primã p̃õit p̃sonã ĩfio. ❡Ouat quoq; Phoca teste tñ habet tertiã p̃sonã singularẽ p̃ñtis ĩdicatiui & p̃ticipiũ ouãs.ut Verg.i.geor.& ouãtes gutture corui.❡Faxo fa.idẽ Phocas dicit tñ habere futuꝝ ĩdicatiui:nos tñ suẽimus faxo.faxit. faxitis.faxint.Ver.li.ix.haud sibi cũ danais rẽ faxo & pube pelasga.& Liuius lib.vi.ab urbe. faxo ne iuuet uox ista.& Ennius apd̃ Cicero. i li.de senectute. Nẽo me lachrymis decoret. nec funera faxit.& Liui.li.xxxiiii. Q̃d faxitis. deos oẽs fortũare uelim.Faxit frequẽter apd̃ Plautũ & Terẽtiũ legit̃.Ausim primã tñ habere p̃sonã futuri idicatiui modi testis ẽ Phocas.Liui.lib.i.Nec si forsan dicere ausim.Ver. quoq;.ii.geor.Ausim uel tenui uitẽ cõmittere sulco.ubi Seruius expõit ausim p ausus sum uel audebo. Festus quoq; Põpe. ausis pro audeas expõit & ausit.Oui.in.vi.meta. Et nil est q̃d nõ inopino captus amore ausit. Catullus i. epithalamio.q̃s huic deo cõpararier ausit.sed hoc rarissime iuenit̃ apd̃ auctores.❡Cedo cedite.Cice.de claris oratoribus.Cedo.q̃so oratiõis sũt.n.& Iuuena.in.vi.Cedo si breue pui sortita ẽ lateris spaciũ.Cedite quoq; i plurali p dicite Plautus ẽ usus. Cete quoq; p cedite.Neuius in lycurgo.apud Marcellũ. pro ĩdustria cete regẽ p̃pugnatũ patrẽ Ennius i medea saluete optima corpora cete.mãus uestras measq; accipite.Actius in menalippa.æneũ aliq̃s cete in cõspectũ aut nos ubi est ducite ad eũ.Pacuuius i atalanta.is uestrũ uter sit eius signũ datũ est cete.❡Salue saluete Ver.v. æne. Salue sancta parẽs.iterũ saluete recepti.Salueo tñ in p̃ria positiõe dixit Plautus in truculẽto. Salue inq̃t satis est mihi tue salutis.nil moror nõ salueo.Cice.quoq; ad atticũ futuro idicatiui est usus.& saluebis inq̃t a meo Cice.❡Auete & auere a phoca tollit̃:cũ tñ apud Martialẽ repiat̃.Mane tibi p me dicit auere liber.& Quinti.dicit i.i.fuisse uiꝝ ual de litteratũ:q̃ salutauerit.sic auete.cũ ab usu iã defecisset. ❡Odi.odisti.Hæc uerba cũ tñ i p̃tõ & tp̃ibus ab eo formatis repiant̃ hñt tñ sensũ ẽt alioꝝ tp̃orũ:ecõtrario ad ea tp̃a q̃ circũloq̃mur in uoce passiua.Nã quẽadmodũ mutuamur p̃ñs indicatiui ad circũloq̃ndũ illius p̃teritũ p̃fectũ.& p̃teritũ ip̃fectũ ad circũloq̃ndũ illius plusq̃p̃fectũ.ita e diuerso p̃teritũ p̃fectũ accomodat sua significationẽ p̃ñti.& p̃teritũ plusq̃p̃fectũ p̃terito ip̃fecto.Itaq; p̃teritũ p̃fectũ hoꝝ uerboꝝ hẽt sensũ p̃ñtis atq; sui ipsius.Præteritũ plusq̃p̃fectũ eiusdẽ modi hẽt suũ sensũ & p̃ti ip̃fecti.p̃teritũ optatiui hẽt suũ sensũ atq; ẽt p̃ñtis.Plusq̃p̃fectũ subiũctiui suũ sensũ atq; ẽt p̃teriti ip̃fecti eiusdẽ modi.Præteritũ p̃fectũ suũ sensũ atq; p̃ñtis eiusdẽ subiũctiui cũ futuro optatiui.Futuꝝ subiũctiui hẽt suũ sensũ atq; ẽt futuri idicatiui modi.Præteritũ ĩfinitiui suũ atq; ẽt p̃ñtis.Præterito carẽt.Furio q̃d aliunde assumpsit insaniui.Fero q̃d tuli.Ferio q̃d a percutio sumpsit percussi.❡Tollo quod olim habuit tetuli a sustollo sustuli mutuatus est.Quatio. is quod i usu nõ habet quassi:ut dicemus in præteritis tertiæ cõiugationis.ubi etiam de glisco & inchoatiuis.

CHRI. Inquã.Cice.lib.v.de finibus tñ apropositoinq̃:ob errãtes.Inq̃et i futuro indicatiui.Itẽ Inibi.zeno beatũ inq̃t etiã beatissimũ q̃ppe inq̃et.❡Ausim sed.Statius in.xi.pluralr absentibus ausint.Ista dies.dixit. ausis.Actius apud Marcellũ. cur cõpoere te ausis mihi.unde festus ait.ausis pro audeas.ueteres dixere.❡Cedo

non modo pro dic sed pro da:etiam reperitur. Terentius in ecyra. sine puerum Philippe: tedo ego alá idest da Apuleius.ii. Apolo.cedo tu epistolam:uel potius da sed prodic idem paulo ante.Reduc uxoré:aut quam obrem non sit opus cedo.☞Odi quod habeát hæc defectiua omnia tempora. liquet reperiri si quis crebro optimos euoluat auctores.Cicero libro primo de legibus.quæ natio ingratos non aspernatur:non odit. Liuius passiua uoce. Tertulianus in apologia frequens utitur.oditur:ait:ergo in hominibus. idem uincimus: cũ odimur. Hieronymus in libro prouer.& imprudentes odibunt scientiam sunt plurima alia uerba defectiua quæ uix apud auctores reperiant integra unquã:ut lapit:fuat:possetur:poteratur:potestur:retinerit. frecebunt.fultis.trapit.neuult.quæ iam ætate perierunt.

¶De primis puerorum præexercitamentis. Caput. viii.

PArtes orationis octo sunt. Nomen. Pronomen. Verbum. Participium. Præpositio. Aduerbium. Interiectio. Coniunctio.

Quattuor ex his declinantur. Nomen. Pronomẽ. Verbum. Participium. Quattuor non declinãtur. Præpositio. Aduerbium. Interiectio. Coniunctio.

Nomen est quod declinatur per casus & non significat cum tempore. ut hæc musa musæ.

ANTO. PArtes orationis octo sunt. Post simplicem nominis & cum eo participii pronomina uerbiq; declinationem sequens opera pueris adhibẽda est. ut incipiant partes dignoscere non quidem adhuc exacte admodum: sed quantum illa ætas capere potest: deinde quomodo inter se construuntur:ut iam incipiant quasi degustationem quandam habere eorum: quæ postea enodatius tradenda sunt. Dicit igitur in primis q̃ octo sunt orationis partes: quas enumerat. Sed non miretur postea cum dixerimus gerundia & supina alias eẽ orationis partes ab octo superioribus. quodq; libro tertio dicturi sumus alios posuisse tres tantum: ut Aristoteles & Theodectes alios quattuor ut stoici. Alios distinxisse uocabulum & appellationem a nomine alios adiecisse asseuerationem attractionemque. Sed nihil necesse est pueritie teneritudinem tanta ueluti ciborum uarietate farciri: satisq; illi fuerit octo orationis partes distinguere: qui numerus primum Aristarcho ex græcis. deinde Palemoni ex latinis placuit. quos deinde omnes grammatici græci & Latini secuti sunt. Ita tamen q̃ græci interiectionem partem aduerbii esse dixerunt. Latini interiectionem ab aduerbio separant. Articulum uero quia latinus sermo nõ agnoscit:ad pronomen referunt. Itaq; omnino partes esse octo dicunt. Quattuor ex his declinantur. Quod ex harum octo partium numero quattuor sunt declinabiles:& quattuor rursus indeclinabiles: quas explicat: græci quoq; articulum declinãt: latini quoq; gerundium & supinum:& qui distinguũt uocabulum & appellationem a nomine: tria illa eodem modo declinant.☞Nomen est declinatur per casus. hæc non est. diffinitio nominis:sed quædam proprietas: per quam puer magis ueniet in nominis cognitionẽ quã per diffinitionem: quam libro tertio reddituri sumus. Nomen est pars oratiõis corpus aut rem proprie communiterue significans.& eodem modo de reliquis partibus orationis: quarũ proprietas ponit. per quas possint a pueris rudibus litterarum dignosci. postea uero libro tertio huius operis illarum diffinitiões: quæ magis naturam ostendunt: explicabimus.

¶CHRI. Quattuor ex his declinantur Marcus autem Varro analogiæ lib. primo de partium orationis diuisione his uerbis loquitur. Quod ad partis singulas orationis deinceps dicam. cuius quoniam sunt diuisiones plures: nunc ponam potissimum inqua diuiditur oratio seruanda. ut natura in quattuor partes. unam quæ habet casus. alteram quæ habet tempora:& tertiam quæ habet neutrum:& quãtam inqua est utrumque. ☞Nomẽ est. hæc non est usq; adeo ingeniosa definitio: quam puerorum in ers ingeniolum reformidare possit: simillima illi: qua utitur Aristoteles extra hominum aleam Viri sapientissimi: quumlibet tradere quidnam sit homo: est inquit: bipes animal. tanquam difficile sit rerum differentias inertia nostra postliminio iam exules digito promere. quominus sunt ferendi litteratores illi Emiphysiologi: quibus omnino placet sui nubilum donatelli: in primis grammatices rudimentis scribentis. nomen ideo est: quia significat substantiam cum qualitate propria uel communi. quæ autem definitio uel ab ipso chrysipo uix perciperet. ita substantia pessundatur inanis & citra scholas eruditorum. aut dicant mihi. nihilum. nihil: accidens: accidentia nomina quo significant modo substantiam? Quod si mihi uelint extra doctrinam philosophari non patiar quidem nisi prius eos appellauere sapientes indocte: atq; doctos insipienter. Quo circa uerecundari debuissent phisiologi nostrates hanc nominis tenellam definitionem uel potius descriptionem cauillari. tanquam minora minoribus non conueniant. cuius contrarium scripsit Quintilianus libro primo. Minora: inquit: facilius minores percipiũt.☞Cum tempore: cum præpositio semper significat comitem auctore Valla. ut tempora cum causis canã. i. tempora & causas. Cæsar cum Pompeio appulit idest Cæsar & Pompeius. Nomen igitur significat idest habet significationem. non cum tempore: idest non significat suam significationem & etiam tempus. Sed dumtaxat suam significat significationem. quæ autem significatio siue tempus siue aliud sit nihil obstat. ut dies diem lapis lapidem repræsentat.

Pronomē est quod ponitur loco nominis proprii. ut ego. tu. ille. & sunt illa quindecim tantum.

Verbum est quod declinatur per modos & tempora: sine casu: ut amo. amas. amaui. amare.

Participium est: quod declinatur per casus cum tēpore: & deriuatur a uerbo semper. ut amans. amaturus.

Præpositio est: quæ præponitur nomini per appositionem & aliis etiam partibus per compositionem. ut a deo. ad eum.

Aduerbiū est: q̄d additū uerbo noī aut ꝑticipio significationē ei⁹ auget. aut miuit. aut mutat. ut ualde amat. minus amat. nō amat. satis doctus.

Interiectio est: quæ aliquē mentis affectum significat uoce incondita. ut hei mihi. heu me.

Coniunctio est: quæ diuersas partes orationis cōiungit. ut Pompeius & Cæsar. amat & docet.

Genera nominū ꝓnominū & participiorū quinq; sunt. Masculinū q̄d declinat̃ cū hic. ut hic dn̄s. fœmininū q̄d declinat̃ cū hæc. ut hæc musa neutrū quod declinat̃ cū hoc. ut hoc tēplū cōe duū quod declinatur cū hic & hæc. ut hic & hæc homo. cōe trium quod declinatur cum hic & hæc & hoc. ut hic & hæc & hoc amans.

ℭANTO. Genera nominū. declinabiliū oratiōis partiū elegit q̄dā accidētia: sine q̄bus nō pōt fieri illa. quā diximus. cōstructio in noīe ꝓnoīe & ꝑticipio genus numeꝝ & declinationē. In uerbo cōiugationē: uocē: significationē. atq; in oībus his ꝑsonā. ¶ De genere noīum ꝓnoīum & ꝑticipioꝝ qm̄ aliis in locis copiosius disputabit̃. q̄d ad hūc locū attinet: dicimus genera esse qnq;. Masculinū q̄d declinat̃ cū hic. &c. Sed hæc q̄ sufficienter dicant̃ qs nō uidet? Primū. ut aliis in locis diximus: q̄a nō ideo nomē est aut masculinū q̄d declinat̃ cum hic. aut fœmininū q̄d declinat̃ cū hæc. aut neutrū q̄d declinat̃ cū hoc. sed q̄a est uel masculinū uel fœmininū uel neutrū: ideo declinat̃ aut cū hic aut cō hæc. aut cū hoc. Deinde ꝙ noīa adiectiua q̄ ꝑ primā & secūdā noīs declinationē īflectūtur: & ꝓnoīa & ꝑticipia nō declinant̃ ꝑ hic & hæc & hoc sed ꝑ suas cuiq; generi terminationes accōmodatas. Præterea q̄d dubii & ꝓmiscui generis nullā facit mentionē. Sed ut diximus. hæc pueris adhuc rudibus ꝓponunt̃ q̄ ꝓuectioribus accurate magis postea tradent̃. Numeri noīum. nūerus cōis est oībus ꝑtibus orōnis q̄ declinantur. Casus uero noī ꝓnoī & ꝑticipio tm̄. sed de his postea copiosius dicet̃. ℭCHRI. Pronomē est. Est. n. ꝓnomē Pōponio teste id pœne quod nomē: nisi q̄d minus plene significat. ꝓpositio aūt pro in cōpositione fere semp alicuius substitutionē arguit ut procōsul: prorex: ꝓauus: pronepos: pronuba: proquestor. ¶ Loco noīs sunt q̄bus uideat̃ etiam quis uel qui pronomen esse debere: ut. Quod loco noīs proprii possit Pom. dicimus enim Plato differit. qui definit: & euandrius ensis pro euandri. & cū poeta proferat̃. Virgi. ītelligamus latini: atq; alia his similia deliria. Quominus hæc descriptio cōstet. q̄bus fuerat satisdicere qoīs uel qui. Euandrius: poeta licet noīs proprii pronant̃ loco: nō tamē ītra quindecim illa sunt quæ iam auctor undiq; sepsit. Sed interim repetamus altius id quod dicit̃. ¶ Loco noīs proprii ponit̃. Est autē longe senis. Loco noīs proprii poni. Quod tantū ꝓnomini accidit: quā nomē referre propriū. Quod & ad nomē & ad pronomē æque pertinet. Quinti. enim dicimus Plato differit: qui definit. dictio illa qui refert Platonē: nō quidem Platonis loco ponitur. ut hic capitur poni. est autem poni citra relationem aliquid subintelligi. Quod Darius fore spero si utar exemplis. facit. te pulsantem fores interrogem: quisnam sis: respondebis: ut opinor ego non aotem qui. at ego ponitur loco nominis tui proprii non qui quod tantum te referre potuisset: ut si dixisses Antonius differo. qui definio. Addamus etiam pronomē poni loco cuius uis nominis proprii ut ego tu: Euandrius uero: aut poeta non cuiusuis nominis proprii loco ponitur. Sed tantum pro Euandro aut Vergilio. Et hoc figorate quidem. Quod si quis dicat pronomen ita posse nomen proprium referre: ut quis uel qui iam retulit. ut si dicas Plato differit: & ille definit: quo fiet: ut ille. a. ud pronomen non sit ꝓnomen: quādo ita retulit nomen proprium: sicut paulo ante qoīs uel qui retulerat: aut fatendum erit eadē ratione quis uel qui pronomen esse oportere. & qood patet in hoc pronomine ille perliquide. implerisq; etiam pronominibus poterit constare: ut nomina referant propria. quæ dumtaxat causa fuit: cur quis uel qui pronomen esse non potuit. Sed hæc ratio non procedit: quoniam non dicimus quis uel qoī ideo pronomen non esse: quoniam referat. Sed quod cum referar loco nominis proprii poni non potest. modo autem: ille: iste; ipse: suus quāuis referant: etiam loco nominis proprii poni possunt. ille differit: idest Plato demonstrato Platone. unde pronomen non tam dicitur pronomen quia nomen proprium referat: quā qoīa loco nominis ponat̃ proprii. Sit igitur proprium pronominis loco nominis proprii poni quo cum caruerit pronomen esse non poterit. ¶ Nominis proprii. nihil obstat obiectio illa homo differit: & ipse loquitur. quominus dictio ipse sit pronomen tametsi ponatur loco nominis appellatiui scilicet homo non enim pro natura incōmuni: sed pro homine quodam singulari capitur: pœnes quem sunt actus & operatiōes Aristotele auctore. ¶ Deriuatur semper a uerbo scribit Seruius in illud. iii. æne. picturatas auri subtegmine uestes: participium esse picturatas sine origine uerbi: quod intelligi putandum est. Quatenus ad constructionem & uocem attinet: non autē ad formationem & deriuandi proportionem. picturatum enim a picturo: as: plane proficiscitur. ¶ Per appositionem & est quando casui deseruit ut apud urbem absq; stipendio. ¶ Per compositionem quādo alteri im-

misceẽ parti:noi:ut amẽs. pnoi ut mecũ.uerbo ut adeo.pticipio.ut inocẽs ꝑpositioi ut aduersum aduerbio ut ide.iteriectioi fortasse ut apage.coiũctioi ut quo circa quã. si neutro iueniamus mõ iã nõ ꝑpositio sed oĩno erit aduerbiũ.ut corã quẽ qritis adsum.¶ Voce icõdita Anto.capite accẽtus hoc se expõit mõ.¶ Incondita uoce.i.nõ plane expssa & ꝑcõmoti affectus qlitate cõfusa.¶ Diuersas ptes oratiõis ut Cice.ad Trebatiũ li.vii. Quo mitterẽ aut cui darẽ nesciebã.ubi aut iter quo & cui.i.aduerbiũ & nomẽ icidit.Mella lib.i.diuinitus & celesti igne cõceptus.ubi cõiũctio & cõplectiẽ diuersas ptes orõnis.s.aduerbiũ & nomẽ.uel diuersas partes.s. diuersitate idiuiduali.ut Põpe.& Cæsar.¶ Vel diuersas ptes orõnis.i.diuerse orõnis ptes.ut ego amo ociũ & uoluptatẽ.i.amo ociũ & amo uoluptatẽ.Quã malueris habeas igiẽ expositionẽ.cõiũgit duo noia ut Põpe.& Cæsar.duo pnoia:ego & tu:duo uerba:ut amat & docet:duo pticipia:doctus & eruditus:duo aduerbia: ut Quint.cura bene & uelociter scribẽdi.duas autẽ siue cõiunctiões siue iteriectiões nullo modo nisi materialiter ut logici dicunt cõiungere potest.Quinti.lib.i.Nã & an & aut cõiunctiões sunt:& reliqua.¶ Quinq; sunt. auctor Quintiliani exemplo ductus genus dubium atq; epicœnum in alium locum ꝑcipienda reiicit.Qui ait institutionũ lib.i.Nec statim diligentem putabo:qui promiscua quæ epicœna dicunẽ ostenderit.

Numeri nominum pnominũ uerborũ & participiorũ duo sunt.Singularis qui de uno tantũ loquitur.Pluralis qui de pluribus loquitur.

Casus nominũ pronominũ & participiorũ septem sunt.Noiatiuus.Genitiuus.Datiuus.Accusatiuus.Vocatiuus.Ablatiuus.Effectiuus.

Declinationes nominũ:ad quas etiã reduciẽ participiorũ declinatio.qnq; sunt.Prima q̃ mittit genitiuũ in.æ.diphthõgon.ut hæc musa musæ. Secũda q̃ mittit genitiuũ i.i.ut dñs dñi. Tertia quæ mittit genitiuũ in.is.ut sermo sermonis. Quarta q̃ mittit gtm̃ i.us.ut hic sensus sensus. Quinta q̃ mittit genitiuũ in.ei.ut hic dies diei.

Declinatiões pnoium q̃ttuor sũt.Pria q̃ mittit genitiuũ in.i.ut ego mei:tu tui.sui. Scda q̃ mittit genitiuũ i.ius.ut ille illius.iste istius. Tertia ad primã & secũdã nois declinationẽ referẽ.ut meus.a.um.tu⁹ tua tuũ.Quarta ad tertiã nois declinationẽ referẽ.ut nr̃as nr̃atis.ur̃as uestratis.

Cõiugatiões uerboꝶ q̃ttuor sũt.Pria q̃ habet.a.pductã ãte.re.i ifinitiuo.ut amo amas.amare.Secũda q̃ habet.e.pductã ãte re i ifinitiuo.ut doceo doces doceẽ.Tertia q̃ habet.e.correptã ãte re i ifinitiuo.ut lego.is.legeẽ.Quarta q̃ hĩ.i.pductã.ante.re.i ifinitiuo.at audio audis audire.

Voces uerborum tres sunt.actiua ut amo amas. Impersonalis ut amatur.passiua ut amor.aris.

Modi uerborum quinq; sunt.Indicatiuus.Imperatiuus.Optatiuus.Subiunctiuus.Infinitiuus.

Tpa uerboꝶ qnq; sũt.pñs.Præteritũ ipfectũ.Præteritũ pfectũ.Præteritũ plusq̃pfectũ.& futurũ.

¶ ANTO. Declinatiões noium. Sũt ãt qnq; tm̃:q numerus ex gti diuersitate colligiẽ:pronoia p duas pprias declinatiões: & p duas itẽ q̃ ad nois declinationẽ referũẽ. Particia p primã & secũdã & tertiã nois declinationẽ uariatur.¶ Cõiugatiões uerboꝶ q̃ttuor sũt. hæc diuersitas ex secũda psona pñtis idicatiui modi accipiẽda erat nã uerba q̃ mittũt illã in.as. sũt priæ cõiugatiõis.q̃ in.es.scdæ.q̃ in.is. correptã tertiæ q̃ in.is. pductã q̃rte.q̃ qdã tertiã pductã appellãt.sed qa pueri nõdũ pcipiũt qd sit syllaba pducta qd correpta i fine dictiõis uisum ẽ hãc diuersitatẽ ex ifinitiuo distinguere in quo accẽtus põt ostẽdere q̃ syllaba sit lõga q̃ breuis in penultio loco ut q̃ uerba hñt.a.pductã ante re finalẽ sint priæ:hoc est q̃ hñt accẽtũ in penultia.& eodẽ mõ de reliqs cõiugatiõibus.¶ Voces uerboꝶ tres sũt. Quia nõdũ pueri sunt capaces significatiõis uerboꝶ. q in actiuã passiuã neutrã deponẽtẽ cõemq; spgiẽ. de qbus lib.iiii.dicturi sumus hoc loco tm̃ admonẽdi sunt tres esse uerboꝶ uoces.actiuã ut amo amas.amat. Impsonalẽ ut amaẽ amabaẽ amabiẽ.passiuã.ut amor amaris uel amare.loquor loqris uẽ loqre.Quelibet rursus uox diuidiẽ in qnq; modos quos Quiti. q̃litates appellat.Indicatiuũ:quo idicam⁹ aliqd fieri.ut ego amo.tu doces ille legit.Impatiuũ: quo ipamus.ut o Verg. audi.Optatiuũ:quo aliqd optamus.ut utinã ueniret Anto. Subiũctiuũ: quo uerbũ uerbo subiũgimus.ut si legeris soluã tibi mercedẽ.Infinitiuũ quo idiffinite aliqd dr̃ qd altero uerbo diffiniẽdũ ẽ.ut oportet nos legere.bonũ ẽ nos audire.Modus iteꝶ diuidiẽ in tpa qq;.hoc est pñs qd rẽ istantẽ significat ut ego lego.Præteritũ impfectũ:quo demõstramus qd aliqd faciebamꝰ.sed nõ discimus an pfectũ sit ut ego legebã. Præteritũ pfectũ.quo oñdimus aliqd fuisse pfectũ. ut ego legi.Præteritũ plusq̃pfectũ. quo significamus añ factũ fuisse aliqd postea q̃ aliq̃ res facta fuit.ut iã ego legerã cũ tu uẽisti.Futuꝶ. quo oñdimus aliqd faciẽdũ eẽ.ut ego legam. Meminisse ãt debet puer nõ oĩa tpa eẽ in oĩbus modis.sed in idicatiuo & subiũctiuo oĩa qnq; in optatiuo & infinitiuo tria:præsens pteritũ & futurũ.In iperatiuo duo tantũ.præsens & futurũ.

¶ CHRI. Habet a pductã hoc.n.ppe ueꝶ est semp pter q̃ in do.das.& tribus ex eo cõpositis circũdo.uenũdo.pessundo.Ver.vi.li.teretes circũdare trũcos.Nã sedare a sedo.as.eadẽ pduciẽ. si mõ a se & do cõponaẽ.ut auctor li.v.iprimis syllabis ostẽdit.¶ Qui de uno tm̃ loqẽ.Ego uero dicerẽ singularis quo de uno tantum loquimur.nos enim homines loquimur per aliquem numerum.non quidem numerus ipse. Martialis hoc sub principe si sapis uiator uerbis Roma prioribus loquaris.

CANTO. Tempora pticipiorꝝ tria sunt tantū pńs pteritū & futurꝝ. pteriti ipfecti tpis & pteriti plusq̄pfecti ad uocē pticipii tpis pteriti reducit̄. ut Ver. i. æne. Et q̄ uectus abas: & q̄ grādeuus a lethes. qd expōit Seruius. i. q̄ uehebat̄: qa nos pticipio pteriti ipfecti caremus: qd tñ græci hñt. ¶ Persone noium. Persona ppriū accidēs est pnois. & uerbi: sed noia & pticipia cū sint tertiæ psonæ oīa. uocatiuus tñ ab oībus illis est secūdæ psonæ. ut paulo post dicturi sumus. ¶ Oīs noiatiuus est tertiæ psonæ. ac si dicat oīs dictio q̄ p casus declinat̄: hoc est nomē: pnomē & pticipiū est tertiæ psonæ. & facta regula ex his q̄ sūt plura: facit exceptionē huius pnois ego qd est priæ psonæ. atq; iterꝝ huius pnois tu. qd ē secūdæ psonæ: atq; huius pnois rōne excipiunt̄ oēs uocatiui. in q̄bus subītelligit̄ tu in singulari & uos in plurali. nā quēadmodū pnomē ponit̄ loco noīs pprii: ita ntūs oium ptiū q̄ p casus declinant̄ ponit̄ loco huius pnois tu. Nomē substātiuū ē. Quid sit nomē substātiuū ostēdit ex q̄dā illius ppriētate hoc ē qa declinat̄ p unū articulū uel p duos tantū. Adiectiuū uero ex alia ppriētate ōndit qd sit: hoc est qa declinat̄ p tres articulos uel p tres diuersas terminatiōes. hoc nō est docet̄ sed q̄si p q̄dā signa uel ppriētates ōndere qd sit nomē substātiuū. qd adiectiuū. Sed si cōsideremus q̄lē discipulū istituimus: nulla potuit aptior diffinitio excogitari & ex q̄ magis possit distīguere adiectiuū a substantiuo. Nā quēadmodū alio loco dicturi sumꝰ: nō ppterea nomē est substātiuū qd p unū uel p duos articulos declinat̄: neq; ideo adiectiuū: qa p tres articulos uel p tres diuersas terminatiōes iflectit̄: sed qa illud substātiuo: hoc adiectiuo accidit. Accidentia aūt q̄ substātie notiora sūt pueris psertim rerꝝ oium ignaris lib. tñ tertio plenius hac de re istruent̄. ¶ Relatiuū est. alia noīs dr̄iam ostēdit. Aliud nāq; ē relatiuū aliud antecedēs. Et qd utrūq; sit ostendit. Ex quo manifestū est relatiuū & añs noia esse ad aliqd dicta. posito. n. relatiuo: necesse est poni añs atq; ediuerso necesse est posito antecedēti poni relatiuū. ¶ Adiectiuū & substātiuū. Ponit tria pcepta: q̄ nō sermōis latini ppria uerū etiā oībus linguis cōmunia publica & quodāmodo naturalia sūt: siqdē naturale ē. ut inq̄t Aristoteles: qd apud oēs gētes idē est. Primū itaq; pceptū naturale & cōtra qd si q̄s peccauerit: nō tātū idoctus sed plāe barbarus habeat̄. est qd adiectiuū & substātiuū in tribus cōuenire debēt. in genere: numero & casu. hoc est qd utrūq; sit eiusdē generis nūeri & casus. Q̄ñ tñ hoc pceptū exceptionē patit̄ suis locis dicemus. ¶ Relatiuū & añs hoc est scd̄m pceptū naturale. q̄ relatiuū & añs i tribus cōueniūt in genere. numero. & psona. hoc est q̄ utrūq; sit eiusdē generis numeri & psonæ. De rōne aūt huius cōueniētie lib. iiii. copiosius disputabit̄. ¶ Noiatiuus & uerbū. Hoc est tertiū pceptū naturale: q̄ noiatiuus & uerbū cōueniūt in duobus hoc est numero & psona. id est q̄ ambo debēt eē eiusdē numeri & psonæ. Figurate tñ aliq̄ñ uī eē discōueniētia inter noiatiuū & uerbū. quēadmodū lib. iii. cū de figuris cōstructiōis agetur: plenius dicendū est. Omne uerbū actiuū: subaudi psonale. quod habet uocē actiuā: uel actionē significans: quale est deponēs & cōe ea parte qua significat actionē: exigit ante se hoc est in ratiōe suppositi nominatiuū pro psona agēti. & accusatiuū sed nō necessario pro psona patiēti. uel aliū casum: sed tūc passio illa nō recta & trāsitiua sed obliq̄ ē. Oē uerbū passiuū: qd ēt de psonali itelligēdū ē: uel passionē significans: qualia sunt illa exulo. uapulo. ueneo. fio. liceo. nubo. exigit ntm̄ pro psona patiēti atq; i rōne suppositi. & ablatiuū cū ppositiōe a uł ab. uł ēt dtm̄ p psona agēti. ut ego amor a te uł tibi. exulo a rege: ubi nō ausim dicere regi. p a rege.

Tpa participiorū tria sunt. psens ut amās. præteritū ut amatus. futurū ut amaturus. amandus.

Personæ nominū pronominum & uerborum tres sunt. prima. ut ego amo. secunda ut tu amas. tertia ut ille amat. Vergilius docet.

Omnis nominatiuus est tertiæ personæ. præterq̄ ego quod est primæ. & tu quod est secundæ. & omnes uocatiui. qui sunt secundæ personæ.

Nomen substantiuū est: quod declinatur per unū articulū uel p duos tantū. ut hic dn̄s. hic & hæc homo. Adiectiuū: quod declinatur per tres articulos uel per tres diuersas terminatiōes: ut hic & hæc & hoc fœlix. bonus. a. um.

Relatiuū est quod refert aliquod antecedēs. Antecedēs uero est: quod refert̄ ab aliquo relatiuo.

Adiectiuū & substantiuū in tribus conueniunt in genere numero & casu ut uir bonus.

Relatiuum & antecedēs in tribus cōueniūt. in genere numero & psona ut ego amo. qui doceo.

Nominatiuus & uerbū in duobus cōueniūt. in numero & persona. ut ego amo. tu doces.

Omne uerbū actiuū uel actionē significans exigit ante se nominatiuū pro persona agenti. & accusatiuum uel alium casum pro persona patienti.

Omne uerbū passiuū uel passionē significans exigit nominatiuū pro psona patienti. & ablatiuū cū præpositiōe a uel ab pro persona agenti.

CHRI. Præter ego quod est primæ non autem præter me qui sum primæ. nam hoc in loco ego uocē: nō quidem personam significat. identidem autem intelligitur de tu. ¶ Tres diuersas significationes dum tamen sit eadem significatio: & ea quidem adiacens rei. unde prunus: pruna: prunum: spicus: spica: spicum: adiectiua nō sunt. ¶ Tres articulos in quibus etiam requiritur una eademq; significatio. nam hic: hæc: hoc acus. pro pice acus pro purgamento acus. eris. pro instrumento illo ad suendum acus: us. ¶ Relatiuum & antecedens. de hoc lege opus nostrum. de causis corruptæ locutionis: ubi amplissime rem disseruimus.

Gerundia supina & participia exigũt post se casum cum quo construitur uerbũ a quo descendunt.
Præpositiones accusatiuo deseruientes sunt. Ad apud. ante. aduersus. aduersum. cis. citra. circũ. circa. circiter. contra. erga. extra. inter. intra. infra. iuxta. ob. per. propter. prope. propius. proxime. pridie. procul. post. præter. penes. supra. secundum. secus. trans. usq; ultra.
Præpositiões ablatiuo deseruiẽtes sunt. a. ab. abs. absq;. cum. coram. clam. de. e. ex. pro. præ. palam sine. tenus. quæ. aliquando genitiuo iungitur.
Præpositiones accusatiuo uel ablatiuo deseruientes sunt. in. sub. super. subter.
Præpositiones quæ tantum in compositione reperiuntur sunt. an. con. dis. di. re. se
Nominatiuus semp regitur a uerbo expræsso uel subintellecto in ratione suppositi.
Genitiuus plerumq; regitur a noie ex ui possessionis: nonnunq̄ ex natura nominis uel uerbi.

CANTO. Gerundia supina & participia. De gerũdiis qđ diximus ĩtelligendũ est de gerũdiis substãtiuis actioné significãtibus. ut ueni causa legẽdi Verg. & ĩseruiẽdi amicis & carẽdi uoluptatib9. & miserẽdi uiduarũ. De supinis pterea ĩtelligẽdũ est de primis: nã ultima cũ nullo casu post se cõstruunt: queadmodũ li. iiii. dicturi sumus. ut eo uenatũ feras. ĩseruitũ amicis. Participia uero siue illa sunt actiue uocis siue passiue eãdẽ rõné seruãt. Nã participia pñtis tpis cum actioné significãt cõstruunt post se cũ accusatiuo. ut amãs uirtutes. aut datiuo: ut ĩseruiẽs amicis. aut ablatiuo: ut carẽs uoluptatibus. aut genitiuũ. ut miserẽs filio℞. Eodẽ modo de participio tpis futuri uocis actiue. Participia quoq; uocis passiue passionem significãtia cõstruunt cũ ablatiuo & ꝑpositione a uel ab. aut datiuo. ut amatus a te. amandus ab illis. ⁋ Præpositiões actõ deseruiẽtes. Præpositiões aut sepabiles sũt aut insepabiles. Separabiles sunt q̃ pñt apponi casibus. Insepabiles sunt q̃ nunq̃ repiunt nisi in cõpositiõe. De separabilibus itaq; ponit primã regulã. Qđ ꝑpositiões accusatiuo deseruiẽtes sũt. ad. apud. ante &c. q̃ sequunt. Deinde subdit ꝑpositiões ablatiuo deseruiẽtes: atq; mox q̃ sunt utriq; casui deseruiẽtes. tũc demũ ponit ꝑpositiões q̃ nunq̄ repiunt nisi ĩ cõpositiõe. cũ reliqs ptibus orationis. Sed hæc uberius explicabunt li. iii. ubi de ꝑpositiõe differemus. Enumerauimus aũt hic ꝑpositiões: ut pueri haberẽt illas ĩ prõptu cũ incipiũt partes orõnis inter se connectere. ⁋ Ntũs semp regit a uerbo. Regi aliã dictioné ab alia: nihil aliud est q̄ eẽ appendicẽ illius. ut in ordine cõstructionis aliqd significet. Sed cũ uerbũ: ut ait Aristo. sit orõnis forma. neq; sine uerbo possit eẽ illud qđ græci uocãt axioma qđ Boetius enũciationẽ. Cice. tũ ꝓnũciatũ tũ ꝓloquiũ iterptatus est: cõsequẽs ẽ ut oẽs ptes orõnis a uerbo regant imediate. uel media aliqua pte oratiõis. Dicit igit ĩ primis qđ ntũs a uerbo. Nã ut uerbũ ꝑsonale nunq̄ potest esse sine ntõ: sic ntũs sine uerbo ꝑsonali eẽ nõ põt. ergo merito ab illo regit tanq̄ ab orationis forma & dat illi suppositũ tanq̄ accidẽti. Gtũs pter illã cõem significationẽ: qua regit a noie appellatiuo ex ui possessionis. aliqñ regit ex natura speciali nois: ut uini plenus. uel uerbi ut ĩpleo uini uasa. a noie inq̄ appellatiuo. qa si ꝓprio iungat: appellatiuũ ibi subintelligit. Ver. i. æne. Vnius obnoxã & furias aiacis olei. Vbi Seruius notat ex figura græca dictũ eẽ: q̄ utimur circa pẽs & maritos tm̃. ut aiacis olei itelligimus filium. deiphobe glauci: itelligius filia Hectoris andromache: itelligius uxor: gnitiuo hæc figura latis p3. nã & Euseb. pãphali dictus ẽ subaudi amicus. & Terẽ. in Andria huius byrrhiã: subaudi seruũ. nã ꝓnomẽ loco nois ꝓprii ponit.

CHRI. Tantum in compositione. ne intelligas tantum has præpositiones in compositiõe inueniri: uelut præter eas nulle sint alie compositioni obnoxie: cum sint plures: ut de. ad. post. & reliq. Sed quod hæ sex præpositiones nusquã: nisi compositæ sint repertæ. Quid quod Valla his tres alias adiiunxit. por. pol. pos. ut portendo. polluceo. possideo. Quibus etiam periculo iudicioq; nostro unam addidimus ue. ut uerror uestigo. & quãdo interponit enim ut uendico. as. Quæ etiã cum datiuo cõiuncta reperitur. ut ue tibi: ue soli. Quod si quis mihi obiecerit ue esse coniunctioné encleticam. ut Cicero legit scribit ue. & cum dicimus ue tibi interiectioné esse non quidẽ præpositioné. Huic uero pari talione dicere possum. an cũ sit cõiunctio nihil impediri: quominus sit præpositio cõpositiua ut ambigo ambio. Quo circa æque de alterutra iudicandum censemus. ⁋ Nominatiuus semper regitur. scribunt uaria linguæ latinæ regimina. quo℞ primũ nominatiui est. Regitur autem noiatiuus semper a uerbo. Quod si nõ apparuerit in clausula: per eclipsim ut subintelligatur oportet. ut Vergi. dolus an uirtus: quis in hoste requirat subintelligit sit. ⁋ Genitiuus plerumq. ponunt tria genitiui regimina. quorũ primũ ex natura possessionis fit. idq; tantum a noie regitur. Sed placet hoc in loco scribere quod de hoc regimine annotatũ Valla reliquit. genitiuus omnis: ait ille: ut taceã si qui sunt alii modi aut actiuæ aut passiuæ accipiunt: addo etiam possessiue: quod poene pro actiue accipio actiue ut prouidentia Dei: bonitas Dei. passiue timor Dei. cultus Dei. Ibi Dei prouidet; & benigne agit non ipsi prouidet & benigne fit. Hic timetur & colit: nõ timet nec colit. possessiue ut sedes Dei: regnũ dei atq; in huiusmodi oratione itellectus apertus: atq; unus est. ita in illis ambiguus & anceps. amor Dei. Charitas patris suspitio uxoris. dubiũ est deutro loquaris. an de amore. quẽ Deus in nos habet. an Deo quem nos in Deũ. de charitate patris in filios: an filio℞ in patrẽ. de suspictiõe maritali: an de suspictiõe uxoria. huc usq; Valla. regit prætere a genitiuus ex quadã speciali nois significatiõe ut similis regis. Terẽt. dñi similis es. Regit etiã ex certa quorũdam uerbo℞ significatiõe. Quæ per oĩa uerbo℞ genera spargit. ut indigeo pecunia℞. Cice. pro roscio. qđ est

in hac causa quod desensiõis indigeat. Addamus etiã huic triplici regimini aliud quod ex uĩ præpositionis fit. ut pridie iduũ postridie nonaꝝ. Apuleius lib. i. Floridoꝝ. Aquila cũ se nubiũ tenus altissime sublimauit. etiã ab hac dictiõe ergo cũ pro cã accipit. cuiusmodi illud marõis ẽ illius ergo uenimus. T. Liuius Apollinares ludos uictoriæ nõ pestilẽtiæ ergo fuisse cõstitutos sed hic possessiue põt capi. Negat Valla in apologia cõtra poggiũ scribẽs usquã genitiuũ ex aduerbio posse regi. qd aliqñ fit uirtute suplatiõis in aduerbio latentis atq; fit eius ipsius Laurẽtii exemplũ li. elegãtiaꝝ primo dicẽtis. Cæsar potuit maximæ oĩum. Aliquãdo etiã ab aduerbio locali. Salustius in Iugur. ego eo misericordiaꝝ uẽturus erã. Repit etiã genitiuus sepenumero in cõpositiõe: ut ipræsentiaꝝ ubi uis gentiũ: Iterea loci tunc tpis. aliqñ ex ui suppositi uerbi impsonalis ut cũ dicimus illius diei uenit in mentẽ pro ille dies. Quã rẽ latissime patefecimus in ope illo nr̃o de uerbis apro sopicis. mirũ est, neq; ratio suppeditat: neq; auctoritas fallit duos genitiuos citra cõiũctionẽ ab eadẽ dictiõe regi posse ex ui possessiõis. Iuuena. unde illa prioꝝ scribẽdi simplicitas & q̃ iterponunt. Cuiusmodi ẽ illud Lucæ capite primo Hieronymo iterpte Helisabeth. Impletũ ẽ tẽpus pariẽdi. Vbi Helisabeth genitiuus barbari est ut sit struitura tẽpus pariẽdi Helisabeth ipletũ est. q̃le fuit illud Iuuena. simplicitas scribẽdi prioꝝ.

Datiuus plerũq; regit a uerbo ex ui acquisitionis. nõnunq̃ uero a noie ex speciali significatione.

Accusatiuus plerũq; regit a uerbo ex ui transitionis: uel a parte ante ex natura infinitiui. uel media præpositione. nõnunq̃ etiã a noie adiectiuo uel uerbo. uel participio ex ui synechdoches.

Vocatiuus semper regitur a uerbo secundæ personæ imperatiui modi. in ratione suppositi.

Ablatiuus plærũq; regit a uerbo media p̃positiõe nõnunq̃ ex speciali nois uel uerbi significatiõe.

Effectiuus plærumq; regitur a uerbo uel participio ex ui instrumenti. quo aliquid fit. aliquãdo ex ui cõparationis: aliquando ponitur absolute

CANTO. Datiuus plerũq; regit a uerbo ex ui acq̃sitiõis. atq; ẽt cuiuscũq; rei attributionis siue illa sit utilis siue dãnosa siue idifferẽs. regit etiã nõnunq̃ a noie ex speciali significatione. ut utilis amico difficilis uxori. iucũdus familiaribus. ❡ Actũs plerũq; regit a uerbo ex ui trãsitiõis. ut amo uxorẽ. uel a pte ante ex natura ĩfinitiui. ut oportet me amare. uel media p̃positiõe. ut eo ad forũ uł ex ui finechdoches a noie adiectiuo ut niger oculos. uł a uerbo ut expleri mẽtẽ neqt. uel a pticipio. ut nodoq; sinus collecta fluẽtes. ❡ Vtũs. hæc regula multũ nouitatis attulisse uĩ iis q dicebãt utm̃ aliqñ poni absolute: qd est cũ oratio ex recta fit obliq̃. hoc est cũ ex scda psona ad q̃ loqmur fit trãsitus ad tertiã de q̃ loqmur. ut si dicas o Cæsar legat Põpe. itelligit ibi audi uł ausculta uel itẽde qd ita cẽ facilime pbat ex iterptatiõe psalmi. xxi. cuius initiũ ẽ apud hæbreos id ipm qd dñs nr̃ atq; saluator dixit in cruce. hoc est heli heli limassabachthane: qd euãgelista iterptat. deus meus deus meus ut qd dereliqsti me? At uero septuagita iterptes uerbũ subitellectũ. unde utũs ille regebat expsserũt dicẽtes. Deus deus meus respice in me q̃re me dereliqsti. aut q rõ fuit aliqd addẽdi: qd in hæbraico nõ legebat. si nõ erat in illis ipsis uerbis cõclusum? Illud qd ad huc maius est ausim affirmare: ẽt si exprimat scda ipatiui modi psona. adhuc aliud uerbũ qd attẽtionẽ significet subitelligẽdũ ẽẽ a quo uocatiuus ille regat. Quale est illud qd Marci capite. v. legimus. dicẽte dño thabita cumi. qd iterptat puella surge. at euãgelista cũ interptat. tibi dico iterposuit. qd tm̃ ualet q̃tũ audi: qd erat iclusum in eo qd dixit puella surge: neq;. n. Saluator nr̃ dixit tibi dico: sed aliquid more adiecit. qd fere sp facimus quotiẽs utõ utimur ut auditor paret se ad ea q dicturi sumus. Nã & uocatiuus a græcis rectus dr quẽadmodũ & ntũs: qa uterq; recte stans rectã substãtiã significet. uñ & uerbo suppositũ dare pñt ❡ Abltũs regit a uerbo media p̃positiõe: aut ex speciali nois uł uerbi significatiõe. ut plẽus uino, ipleo uino. ❡ Effectiuus, de quo plura li. iii. cũ de casibus nominũ disputaturi sum, dicẽda sũt plerũq; regit a uerbo: ut malo me galathea petit. cesus ferroq; petit, regit ẽt ex ui cõpatiõis. ut doctior illo. aut põit absolute. ut ducẽte deo expedior. ducẽte deo nõ regit. qa p se orõnẽ quodãmõ facit licet ipsectã. q̃lis est subiũcti ui mod: inq̃ resolui cõsueuit. ut nato Iesu in Bethlem. pro quo Hierony. uertit. cũ natus ẽẽt Iesus in Bethlẽ.

❡CHRI. Datiuus plerũq; duplex scribit datiui regimẽ. Est. n. alteꝝ a uerbo ex ui acq̃sitiõis ut uer. q̃s pœnas turne mihi dabis uel ex acq̃sitiõe q̃dã cõi oĩbus uerbis cõcessa. Nõ soli sibi postulat te uiuere. Cic. ĩ uerrẽ. Accusauit eũ cui; iuue. emit sibi dixit. Nõnunq̃ uero a noie. Ouid. in ibide. ne sis miserabilis ulli. & qd paulo ante dicebamus ad hoc regimẽ ascriscamur. Ve mihi hei tibi. ❡ Accusatiuus plerũq;. Quadruplex accusatiui regimẽ assignat: primũ quoꝝ duplex est. quodã gñrale ut. Arma uirũq; cano. Alteꝝ quorundã uerboꝝ speciale ut Tertulianus in apologia. Innocẽtiã adeo docti sumus. ❡ Natura ĩfinitiui subitellige psonalis. Cicero amicitiã nostrã nõ egere testibus: nã gtũs ille uerboꝝ ĩpsonaliũ regulæ primæ nõ mutat. Tranqllus in Iulio nõ tã sua q̃ rei publicæ iteresse arbitrabat. Sed neq; abltũs. Cice. puto aũt mea nõ nihil iteresse. ❡ Aparte ante plurimi carpũt hũc loquẽdi modũ apte ante: apte post. pro quo dicẽdũ putãt: apte anteriori: apte posteriore. Sed põt excusari singulari marõis exẽplo. Cuũ æneidos li. i. dixit. Neq;. n. ignari sumꝰ añ maloꝝ. p anteriorũ maloꝝ. ❡ Media p̃positiõe sub cuius rõne itelligi uelim & iteriiectiões q̃dã & aduerbia Verg. itur ĩ antiq̃ syluã. Vah hoiem neq̃ ocuras hoium. ecce hoiem. Varro apud Marcellũ apage a domo nr̃a istã insanitatẽ & reliq̃. ❡ A noie adiiectiuo. hoc uero poetis frequẽtissimũ est. Verg. iii. Geor. faciẽ pprior tauro. Sed aliqñ psa orõne scribẽtes id sibi usurpãt raro tñ. Gellius frõtonẽ grauiter pedes ægꝝ Apuleius li. i. asini aurei. Manus infestus humano cruore: & libro primo regũ Hieronymo interpræte scisa ueste & cõspersus puluere caput.

Nam illud Pomponii Melle brachati totũ corpus:& idem paulo post.nisi qua uident:etiã ora uestiri dictũ
est ex speciali uerborũ transitiõe:quã exposuimus supra. Vtunt etiã historici synechdoche:sed in effectiuo.
Salustius.C.Antonius pedibus eger in prelio adesse neqbat. Oratores uero pedibus ægris dixissent.atq; poe
te pedes eger canerẽt:grãmatici tandẽ nõ ambigerẽ ꝓpositionẽ subdere.in pedibus eger.& ut oĩa colligã dici
tur grãmaticæ. Vir sumus in ĩgenio.poetice uir sumus ĩgeniũ.historicæ.uir sumus ĩgenio oratorie uero atq;
elegãter.uir summo ĩgenio.¶ Verbo Apuleius uiscera quatior.¶ Participio. Ver.iiii.æne.Animũ labefactus
amore. Animaduertẽdũ synechdochen fieri nõ posse.in his rebus q̃ sunt extra nos posite.nõ.n. dicimus po
tens diuitias sed diuitiis.nõ diues agros sed agroꝝ uel agris.nõ ꝓfusus pecunias sed pecuniaꝝ.non cupidus
honorẽ:sed honoris.Horatius tñ singulari exẽplo aliter scripsit ĩ sermõibus pueri:ait:suspẽsi loculos.¶ Vo
catiuus semp regit.sicut ntũs q & rectus est sine uerbo eẽ nõ põt:ita æque & utũs q etiã rectus est. regit igit
utũs a scđis tñ ꝑsoni ĩpatiui modi utriusq; nũeri.Martialis lib.xii.saltẽ semissem garrice solue mihi. Aliqñ
uocatiuus regit:sed a uerbo subitellecto idẽ.Aui iussit fieri te theopõpe coquũ.subaudit aũt siue audi siue
attẽde.Instãt Alexãdri sectatores uocatiuũ nullo mõ regi posse sed ꝓnomẽ tu in uocatiuo latẽs:ut qñ dr garrice
rice solue mihi illud garrice nõ ordinet cũ uerbo solue sed ꝓnomẽ tu:nã garrice aiũt illi absolutũ est. Q̃d
ĩuẽtũ quã quã fuit nihili pendẽdũ:nos excutiamus quo nup ĩuẽtas cauillatiões eoꝝ refellamus. fatent pl
benter Alexãdrini noĩatiuũ regi oportere.Sed uocatiuũ diffitent prorsus.cur igit diffitent.qñ subitelligit
tu in utõ:cuius uirtute regat.At q quoq; tu subitelligit in aliis secundis ꝑsonis alioꝝ modoꝝ:imo & noĩati
uus oĩs põt sic subitelligi.ut ego in prima ꝑsona:tu in secũda:ille in tertia quominus ntũs aliqs regi deberet.
Martialis. Vua uocor lucera.i.ego Verg.vi.æne.ipsa canas oro.i.tu q̃ ꝑsonæ sæpe explicant. Horatius in arte.
Ego poeta salutor.Martialis tu dabis ipe tibi.etiã & ĩ impatiuo idẽ Martialis. Tu pallas cæsariana ueni. unde
nulla rõ est cur tu lateat ĩuocatiuo ideo utũm nõ regi debere. Quod idẽ tu in aliis secũdis ꝑsonis latẽs nõ im
pedit. Quominus noĩatiui regant.dicimus aũt.p̃ceptor doceo te.i.ego p̃ceptor doces me.i. tu p̃ceptor docet
nos.i.ille ul. aliqs. Quod si noĩa regi nõ deberẽt:qm ꝓnoĩa illic latẽtia sunt.q̃ regunt.pari rõne ꝓnoĩa illa re
gi nõ debuissent. Sed noĩa ꝓpria latẽtia itra ꝓnoĩa. Quãdoqdẽ ꝓnomẽ nihil aliud est:nisi id qđ loco noĩs ꝓ
prii ponit. Si tantope latebris uel latibulis siue latemis ꝑspicere uolebãt. Sed hos nebulões in suis latebris cõ
mittamus:neq; digni qdẽ sunt:quoꝝ meminisse debeamus. Est tñ causa ut ad diuerticulũ redeamus: cur uo
catiuus regi atq; cõgrui debeat. Nã si ntũs semp regit ab aliquo uerbo:ergo & uocatiuus semp reget etiã ab
aliquo uerbo. Vocatiuus enim sine nominatiuo intra uocatiuũ existẽti esse nõ potest.quã quã quomodo pos
sumus uocare quẽquã:sine sua ipsius nominatione qua nominatur. ĩn uocatione autẽ alicuius dũmodo per
nomen fiat semper nominatio in ibi est. Quo circa & in uocatiuo semper nominatiuus ꝑmanet. colligamus
igitur. Quod si noĩatiuus regit:& regit uocatiuus.qui sine nominatiuo esse nõ põt. At dicet quispiam regit
uocatiuus fateor. Sed nõ sua solius uirtute:sed uirtute nominatiui latentis in uocatiuo.cui ad huc responde
ri potest. Quod aliud nolumus:præterquã quod uocatiuus regat.nã de uirtute cuius regi põt nũc nõ dispu
tamus. Quã quã qũo uocatiuus nõ põt regi quũ uocatiuus ipse sit rectus sp & erit:non apud latinos modo:
sed etiam apud græcos. Virtus aũt unde uocatiuus secũdis ꝑsonis imperatiui modi ad hereat est nulla alia
præterquã idiomatis latini consuetudo.quæ ut auctor est Quintilianus est certissima loquẽdi magistra. An
si latini omnes ita essent locuti dominũ doce.garricum solue: nõ & nos pariter loqueremur? Loqueremur
nempe imo domine doce garrice audi uel solue. Solœcismus esset manifestarius. Est autẽ tanta inter nomi
natiuum atq; uocatiuũ similitudo nõ terminatione modo:sed & constructiõe ut latini auctores nõ reformi
darunt utroq; aliquando indifferenter uti.nominatiuus qđ pro uocatiuo ponatur. Iuuenalis Saty.vi. Tarpe
tum limen pronus ad ora proprone: idem Saty.ix.temerarius aspice portus pro temerarie: Virg.vi. æneido.
proice tella manu sanguis meus pro mi & illud psalmographiæ.audi populus meus legem meã pro mi po
pulæ. Sed uocatiuus pro nominatiuo frequenter ponit. Virg.iii.uicinos ignare paras in uadere portus Serui
us ait ignare pro ignarus:aliquãdo uocatiuus & noĩatiuus simul. Martialis secretusq; tua cune lauaris aqua:
Persius Saty.iii.censoremq; tuum:uel quod trabeate salutas pro trabeatus.ubi est aduertendem uocatiuum
posse iungi per omnes casus certum a uerbo subintellecto. Cicero lib.vi.de republica.grates inquit tibi sum
me solago.uobisq; reliquis celites. Martialis clamabunt omnes te liber esse meum. Silius lib.i.te surgẽte pu
er matres recusent producere partus.¶ Ablatiuus plerumq; regitur.tripliciter regitur ablatiuus.uirtute præ
positiõis & hoc indifferẽter a uerbo quocũq;. Ouid.multa de te rogatus abiit.altero modo uirtute noĩs. Sed
mediante præpositione. Idem Ouid.si melius numeras a ioue quintus eris.regitur tandem alio modo uirtu
te uerbi sed mediante præpositione expræssa. Quinti.lib.ii.neq; a nobis negligenter locus iste transibit: uel
præpositione subintellecta. Martialis lib.viii.diligeris populo nõ ꝓpter præmia Cæsar.i. a populo nisi ma
lis esse datiuum.¶ Effectiuus plerumq; tria etiã effectiui scribuntur regimina.est.n.primum uirtute instru
menti semper a præpositione abhorrenti:& hoc & a uerbo & a participio esse potest. Quod uel ex uno exẽ
plo Virgilii.iiii.æneĩ.liquet.his dictis animũ incensum inflammauit amore. Ecce inflãmauit animũ dictis.
animum incensum amore.accusatiuus aliquãdo effectiuo æquipollet:ut Põp. Mella.lib.i. latũ inter manus
farinam calcibus subigunt:in hoc loco repetendũ est qđ de duplici & datiuo & accusatiuo diximus paulo
ante.s.cõi & singulari identidẽ effectiuũ fore duplicẽ singularẽ. Martialis lib.i.templa uel archano demẽs
spoliauerat auro:generalẽ atq; omnibus uerbis cõmunẽ Verg.iiii.huc cursum Iliacas uento tenuisse carinas.
Sed utrũq; effectiuum Laurentius in inuectiuis posuit.summus:ait:põtifex quingentis me papalibus aureis
sua manu donauit.¶ Exui cõparatiõis. Iuuenalis Saty.prima. Ego possideo plus palante. ¶ Aliqñ ponit abso
lute. Ouid.primo de arte:poscente magistro.uerberibus iussas ꝑbuit ille manus.

FINIS.

iber secundus. In superiori libro iacta sũt prima artis grãmaticæ fundamenta rudia illa qdẽ ANTO.
& inelaborata sed quæ paulatim elimanda sunt: cum puerorũ ætate coalescere debẽt. Quale est illud quod de genere noium: pnominũ & participiorũ dicebamus: masculinũ esse qd declinatur cum hic: fœmininum qd declinatur cũ hæc: neutrum qd declinat̃ cum hoc. In sermone nãq; græco: hebraico: punico: aut deniq; cuiusq; alterius linguæ q̃ articulis utit̃: pceptũ illud sufficiens erat: cũ in seriæ orõnis noia plerũq; articulos hẽant cõnexus.

¶ Liber secundus de genere & declinatione nominum & de præteritis supinisq; uerborum.

¶ Caput primum de genere nominum.

Oemina masq; genus nullo mõstrante reponunt.
Mascula sunto tibi quasi mascula fœmineumq;
Sit quasi fœmineũ. Mars est proteste Venusq;

Atuero latinis: q ex idiomate articulos ignorant: regula illa nõ suffragat̃ neq; ob aliã cãm fuit pposita: nisi ut pueri cõfusam q̃dã gñis haberẽt cognitionẽ. Nã si puero iterroganti musa cuius gñis ẽ: fœminini respõdeas qa declinat̃ per hæc: subiiciet ille rursus q̃re declinat̃ per hæc. Responde bis opinor: quia gñis est fœminini ergo circulũ fecisti: qd in doctrina quã sit uiciosum. Aristo. in posterio. analecticis pclare demonstrat. Quoniã si fœmininũ idcirco est: qa per hæc declinat̃: & rursus p hæc declinat̃ qa est fœmininũ: nunq̃ oino scire poterimus musa cuius gñis est. Quare nõ pueri diutius a nobis eludantur tradende sunt illis regulæ: quibus non per articulos qui in sermone latino nulli sunt: sed per significationes aut terminationes possint genera noium cognoscere. Sed quẽadmodũ supra memorauimus: idcirco noium genus cũ declinatione & uerborũ præterita cum supinis: hoc est capita quattuor sumus carmine psecuti: qd in tota grãmatices arte nihil est tam uarium: tam multiplex: tam lubricũ & labile: sed neq; qd magis in promptu sit habendũ: quã rem facilius carmine assequi poterimus. Illud aũt mihi in hoc loco præfandum est: nõ esse carmina hæc talia ex quibus laudẽ mihi posse comparari sperem: qppe quæ sunt iis de rebus: quas muse plurimũ auersantur atq; reformidant: & quas plerunq; propter syllabarũ contumaciam uersus heroicus: quo facilius res hmõi scribuntur non admitti: ut attagen: cõparatiua: inchoatiua: in quibus syllaba breuis duabus claudit̃ longis. Circuitione uero cũ essemus usi: res ipsa obscurius diceretur: qd fecimus in illo hemisticho. Et qd dat seruio nomen: pro eo quod est seruitus: qd heroicum carmen non recipit. Cunq; nulla dictio latina per. eu. diphthongun scribi possit: nos ita hoc noie neuter neutra neutrũ: usi sumus pinde ac si græcũ eẽt. Nam. eu. diphthongon coire sæpe fecimus: nisi mauis id per synere sim posse fieri. Cum enim scripsi neutra siler: robur: si. eu. non coeat aut per diphthongon aut per synei esim primus pes pceleumaticus est: quẽ hic uersus recusat: Cũ uero dixi. Dictio nõ nomẽ pro noie sit tibi neutra: anapesto usus sum: q paria hẽt tpa cum spondeo & dactylo. ¶ Fœmina masq; genus: Præmittit regulas gñales quæ colligunt̃ ex noium significatione gñali: & quæ terminationũ regulis præferende sunt. Est igit̃ prima significationis regula: q noia propria siue appellatiua sexus alter utrius si sunt masculorũ: gñis sũt masculini. Si fœminarũ: fœminini: quarũ rem sola natura duce possumus intelligere: ẽt si nobis id monstrauerit nemo. Nã ut Priscia. ait: duo gña sunt: quæ sola rõ naturæ nouit: masculinũ & fœmininũ. Neq; id solum in humana speciæ: ut hic uir: hæc mulier: hic papa: hæc obstetrix: hic byrrhia: hæc glicerium: sed etiã in aliis rebus ĩ quibus per genitalia membra aut certa quædã signa marem a fœmina separamus: quẽadmodũ æquũ ab æqua: asinum ab asina: ceruum a cerua: canem & bouem mares a fœminis genitali: gallum uero a gallina cum crista: tum cauda: tum etiam calcaribus: atq; alias animantes certis quibusdam insignibus natura distinxit. In quibus uero sub altero tantum genere & terminatione utrunq; sexum intelligimus: q̃lia sunt illa quæ græci epicena: latini pmiscua cõsueuerunt appellare: si necesse habuerimus sexũ distinguere: additamento id facere possumus: ut qm̃ perdix gñe fœminino semper latini sermonis usus profert. si fuerit grandiuscula aut calcaribus armata: aut fœmina inierit: aut aliud quidã fecerit: qd sit maris propriũ: rectæ possumus dicere hic perdix masculus est. Ambro. quoq; in epi. ad treniũ tractans illud Hieremiæ cap. vii. clamauit pdix congregauit quæ nõ peperit: semp perdix genere masculino protulit: eodem mõ aquila masculus: piscis fœmina. Ouid. in. ii. de ar. Inuenit in media fœmina piscis aq̃. Et Varro sabiũ pictorẽ secutus lupũ fœminã dixit: quẽadmodũ Quintilia. in. i. lib. refert. ¶ Mascula sunto tibi. Secunda significatiõis regula est: q noia earũ rerũ quæ sexũ discretũ non habent si res illas tales imaginamur & fingimus: aut de illis ita loqmur q̃si sint masculi aut fœminæ gñis sunt masculini aut fœminini: ut hic Mars hæc uenus sic enĩ de diis gentiũ poetæ fabulant̃ q̃si sexum hẽant: & qd Mars uenerẽ adulterauit: quoq; illa ex Anchise æneã genuit: & talia quædã q̃ in natura diuinã cadere nullo mõ poterant. Sic pterea illũ pingunt armatũ & uiriles pugnas tractantẽ quẽadmodũ & illã fluxiori ueste & munditiis mulieribus deditã. Quanq̃ Varro in principio librorũ de re rustica Venerẽ inter deos mares posuit: qd etiã Verg. significare uisus est cũ secũdo æne. dixit. Ducente deo. i. uenere: flãmã inter & ignẽ expedior. Idẽ quoq; lib. saturnaliorũ primo. Macrobius cõfirmat auctoritate Caluileuini: aristophanisq; poetarũ. Eademq; rõne angelorũ quædã propria noia gñis sunt masculini: ut michael: gabriel: raphael: & cacodemonũ: ut belzebub sathanas lucifer. Nã appellatiua parti sunt masculina ut angelus: archãgelus: thronus: partim fœminina: ut uirtus: dñatio: potestas: partim neutra: ut demoniũ cherubin & seraphin: quæ in numero multitudinis nñi genere neutro protulerunt: cũ tamen auctore Prisciano in gn-

to libro hebraica lingua genus neutrum non habeat: sed forte fecerunt: ut ostenderent spiritus illos non habere sexum distinctum: quemadmodum ostreum: scortum: mancipium: seruitium: famulicium: sub quibus utrunq; sexum intelligi uoluerunt. Dicit ergo ꝙ nomina quasi masculina sunto: idest sint masculina: id est generis masculini: & nomē quasi fœmineum sit fœmineum: idest generis fœminini. Mars deus belli & Venus dea amorum sint pro teste: idest pro exemplo. Quod si per metonymiam. Mars pro bello accipiatur Lar pro domo. Neptunus ꝑ mari: aut rursus. Venus pro libidine. Ceres pro frumento. Tellus pro terra: quæ figura frequens est apud poetas: nihilominus suum genus retinent.

CHRI. Liber secundus de genere. Hinc incipit liber secundus: ubi auctor adolescentulo grammatico quattuor undiq; necessaria se pollicetur monstraturum: scilicet nominis genus & declinationem: uerbi uero præteritum atq; supinum. Quo circa liber hic biceps erit: duas enim orationis partes explorat: scilicet nomen & uerbum. Quas nemo ambigit ut dialectici monstrant: in sermone loquendo obtinere principatum: unde Horatius in arte. Verba nominaq; inuenerunt quibus uoces sensusq; notarent: pars prior hinc protenditur: eousq; ꝑ De præteritis supinisq; uerborum. Vbi duo nominis plus necessaria accidentia enodantur: sunt autem genus & declinatio. Sed quia sunt quædam nomina monstrosæ cuiusdam naturæ. Quo minus bonas præceptiones capere possint: quæ anormala: idest irregularia dicuntur: ideo hanc priorem partem bifariam diduximus: quoniam prius de regulari: consequenter autem de irregulari nomine agetur. Sed nos nec genus quidem aggrediemur exponendum: nisi prius discusserimus: genus ne declinatione: an declinatio genere debeat esse posterior. Sunt enim quos delectet quibusdam quasi argutiis cauillari: declinationem generi omnino esse præferendam. Argumentantur autem illi istiusmodi: illud autem statim præferri: atq; anteponi debet. Quod si auferas: in reliqua ulteriora nullo pacto poteris deuenire. Auctor tuus: aiunt isti: nisi præcognitis declinationibus genus intelligere non poterit. Quas iam præcognitas ipsæ in suo genere satis ostendit dicens. Quod declinatum dat tertia dicito neutrum. Vs declinatum per quartam: siue secundam dic maribus iunctum: & plura alia: in quibus satis indicat: illorum nominum genus cognosci non posse: nisi priorem cognoueris eorumdem declinationem. Est etiam altera adhuc causa cur genere prior esse debeat declinatio & hoc. Quintiliani auctoritate: qui ita præcipit nomina declinare: & uerba imprimis pueri sciant: neq; enim aliter peruenire ad intellectum sequentium possunt: hoc ille. Ecce in primis nomina declinare sciant: non genus cognoscere: non partes distinguere præcipit. Quintilianus omnium præceptorum & optimus & maximus. Viso igitur quid nonnulli senserint: & uideamus uicissim. Quid sit eis respondendum: etiam cur auctor hanc rem sic inuerterit: erit intuendum. Sed primo: pari argumentiolo monstremus genus declinatione esse prius. Quod sic probatum iri confidimus. Nominatiuus quam genitiuus prior est. Quare & declinatione genus prius erit. Nemo enim ambigit genitiuum a nominatiuo exoriri: nunc uero nominatiuus genus: genitiuus autem declinationem monstrat: prius ergo est genus. Quid a nominatiuo: quam declinatio quæ a genitiuo gignitur. Est animaduertendum pro huius rei consideratione: Quod duorum: quæ maximæ opus sunt: illud prius licet summi quo rem longæ & citius & melius efficiamus: ut si cui eueniat prorsus uestes exuto: torumq; linquenti ambigere utram rem prius capiat in solo tamen stans. sub buculam: ut est solitus: an calceos quos non solet sit calciatus. At ego: si ei essem consulturus. Quoniam solo stans dictum est: monerem: ut se primo calciauisset: consequenter cætera de more iduisset: illic autem potissimum cauendum est: unde maximum damnum prosilere potest: dicunt enim medici nemini licere pedum plantas diluculo frigefacere. Maiora autem: ac multo crebriora errata latino occurrunt sermoni ex generis inscitia. Quam ex declinationum ignorantia. Quippe si generis cognitionem amoueas: naturales illas præceptiones adiectiui & substantiui relatiui & antecedentis perimi necesse est. Constat enim potissimū genere confœderato. Longe uero difficilius est: cuilibet nomini suum euestigio adiectiuum impingere quā tris: quattuor ue declinandi terminationes expromere. Videmus autem bos: qui longas habent orationes: sæpius genere: quam declinatione labi. Qui inter quærendum adiectiuum suo generi compar uel insolentes temporis moras: uel uarios uultus colores obtexunt. Quo angore inuisus mihi quidam amicus nuper laborabat: erat autem amicus ut ueteri adagio dictum est. Fronte illaro sed corde tristi. Qui dum porphirii isagogen dialecticam exponebat me interuento: cœpit arduis superciliis interpraetari: illam esse falsam entymemam pro illum esse falsum entymema: & paulo post: hæc sunt: inquit prædicabilia in arbore quodam reposita: pro arbore quadam quæ cum intulisset: nihil prorsus neq; tam illepide sed neq; tam acerbe dici potest tutuderat aures meas: illinc me surripui. Vicem illius admodum dolens: & latinitatis naufragiū contemplatus ex homine amplius audire neglexi. Est præterea animaduertendum. Quod sæpissime idifferentium circulis diducitur quo magis aliquid est prius modo quoddam: eo uero alio modo reperiri posterius ut de ouo atq; gallina in Macrobio est. Nemini dubium est declinationes genere esse siue priores siue posteriores: dum modo differentiæ considerentur. Vnde Ciceronem libro secundo ad Herennium rectæ dixisse putandum est. Nihil est inquit. Quod aut natura extremum aut doctrina primum inuenerit. Declinationum autem duplex doctrina extat: altera in capite sequenti ubi de uniuersis declinationum casibus: & de singulis ultimis casuum syllabis planæ differitur: quam declinationum acceptionem uidentur argumētationes cum genere comparasse. Sed nihil obstat: quominus genus sciri possit neglectis tot omnium casuum appendicibus terminationibus: quarum a ceruus generi cognoscendo potius obesse quam prodesse poterit. Est altera declinationum consideratio illa superiore multo simplicior. Qua nomen quodcunq; cuius sit declinationis tantum appræhendimus: ut si mittat genitiuum in.e.est prima si in.i.est secunda & cætera.

Hanc uero declinationum rudem atq; tenellam doctrinam exigit genus non semper adhuc. Sed in illis dumtaxat exemplis. In quibus prius est argumentata ratio. Quãq; iam auctor generi prætulit capitæ proximo cum plerisq; aliis puerorum præ exercitamentis: ea enim genus indigebat. Quod uero ex quintiliani auctoritate altera colligit argumentatio: ut imprimis pueri declinare sciant: nihil ad auctoris ordinem qui recte poterit dicere se id iam libro primo fecisse: atq; adeo imprimis maxime uerbis quando dixit nominatiuo hæc musa. Declinationis igitur caput generis capite colligimus esse posterius. ☞ Fœmina masq; genus: Duo sunt genera quæ sola naturæ ratio nouit: scilicet masculinum & fœmeninum: cætera uero non sunt genera sed hominum usus & auctoritas conflauit: unde Vergilius in culice: & mas quicunq; est illic sua fœmina iuncta: mutata igitur nominis significatione plerunq; mutatur & genus: ut hic patina hic stella hic schola. Martialis libro octauo. Fecit hyperborei celebrator stella triũphi: nam si stella nomen esset fœmeninum dixisset Martialis celebratrix stella non celebrator. Est enim hic stella nomen proprium uiri. Hic patina. Cicero pro milone: nisi publium patinam familiarissimum suum rogaret. Hic schola: idem Cicero pro milone. C. Cassii cognomine schola familiaris meus. Quæ autem nomina terminationis aspectu & in alia significatione generis sunt fœmenini. Vergilius secundo æneido. Lapsa per umbras stella multa cum luce cucurrit: pueri ergo in genere cognoscendo duplici egent cura uel significationis ut hic fenestella: uel terminationis ut hæc fenestella: & subterminatione. um. masculina & fœmenina significati ratione reperiuntur. Plautus in truculento: quis est iste a scaphium: idem in cistillaria sequere me mea. Si lensum. Quũ uero dixit fœmina masq; genus: ubi mari fœminam prætulit naturaliter ordiné peruertit teste Quintiliano libro nono. Est naturalis ordo: ut uiros ac fœminas: diem ac noctem ortum & occasum dicas potius quam & retrorsum. Sed poetas metri ratio excusat. Oratores uero obseruantius scribunt Plinius iunior. Adnotasse uideor facta dictaq; uirorum fœminarumq;: & quæ sequuntur: ubi auctor potuit dicere fœmina uirq; genus. Sicut Martialis libro octauo non aliter hunt fœmina uirq; pares. Sed auctor fortasse non solum ad homines uerũ etiam ad cæteras animalium species respexit. ☞ Mascula funto res quas masculinas contemplamur generis sunt masculini. Quas auté fœmeninas fœmenini: ut hic Athlas. Tiber. charon. hæc mors. daphne. artos. idiomatis cuiuscunq; præcepta sunt recepta ut homines loquuntur de rebus: non quidem ut se habent res: poetæ uero ut sunt liberrimi de arboribus: de montibus: de fluminibus: de syderibus: de ipsis: deniq; nominibus æque sunt locuti: atq; si oĩa illa essent hoĩes: ut caput: ut faciem: ut mentũ: ut actiones: effectus: & ꝓprietates humanas sint consecute res huiuscemodi sæpenumero confringunt: noĩa præterea instrumentoꝝ quæ ad imaginem rerũ naturaliũ constructa sunt eiusdẽ generis sunt cuius essent naturalia: ut hic aries ꝓ tigno illo cuspide ferrato: hic equus pro machina illa troiana & plæraq; id genus. Luca. lib. i. Hic aries actus disperget saxa lacertis. Verg. ii. æenei. equũ diuina palladis arte ædificant. Spirituũ etiam noĩa de qbus auctor meminit generis masculini sunt reperta numeri capitæ. vii. Quod erat super archá testimonii inter duos cherubin tradit tamen diuus Hieronymus in diuinis neq; sexum neq; genus esse spectandum: si quidé a latinis spiritus sanctus masculino genere dicitur: a græcis neutro ab hebreis fœmenino.

Est duplici genere recipit quod sexus uterq;.
Est cõe triũ: qd ad hæc iungis quoq; neutro.

¶ ANTO. Est duplici genere: Tertia significationis regula est: q noĩa quæ ex ipsa rerum significatione ad mares & fœminas pertinét: coĩa sunt duorũ generum: ut hic & hæc pauper: homo: testis. Noĩa præterea quæ ex ipsa rerum significatione ad mares & fœminas pertinent atq; etiã neutris iungi possunt: cõmunia sunt triũ generum: ut hic & hæc & hoc prudens. sapiens. fœlix. Sed quoniá hæc regula ad innumeras prope dictiones ptinet: in qbus aliqua fuerit difficultas: quo genere sint proferende: per regulas terminationũ facilius explicabitur. Dicit igitur illud nomen est duplici genere: idest duplicis generis: septimus casus pro genitiuo: quod uterq; sexus: hoc est masculinus & fœmininus recipit. Et illud nomen est cõmune trium generum: quod ad hæc: idest ultra duo illa genera iungis neutro: quia masculinis & fœmininis & neutris iungi potest.

¶ CHRI. Est duplici: illa nomina quæ marium dixit esse masculina atq; fœminarũ fœmenina seorsum nunc uero dicit. Quod si simul in uno nomine reperirentur illud tale nomen duorum generum esse commune: ut hic & hæc agricola: parens: exul: comes. Est autem animaduertendum esse aliqua nomina adeo ptinaciter masculina ut ex illo genere ad aliud genus nunquá mutentur: ut hic sermo: culter: limes: axis. Sunt & alia quæ cum sint propriæ masculina facile mutátur in fœmenina: ut hic hæc homo: nemo: sacerdos: miles: agricola: pugil: bos: & similia. Quæ apud grámaticos indifferenter dicuntur cõmunia. Sunt autem alia ita duorum generum cõmunia. Quod si neutro generi adheserint confestim exurgunt etiam neutra & adiectiua: ut diues: locuples: pauper: teres: auctor: compos: custos: hebes: præpes: degener. Legimus autem diues solum: locuples templum: pauper tugurium teres membrum de quibus paulo inferius latissimæ dicetur: duplicia igitur sunt nomina cõmunia: quædam ad fœmeninum genus: quædam ad neutrum prona: de oĩbus tamen in hoc loco præcipit auctor. Solent plæriq; in hoc loco quærere an sit aliqđ nomen cõmune duorum generum masculino & neutro aut fœmenino & neutro: ut masculino & fœmenino accidit. Quibus rñdendũ arbitror tale nomé reperiri posse: sed nõ sub una aut significatiõe aut terminatiõe: aut latinitatis ætate. Dicimus aũt hic & hoc Anxur qñ est masculinũ Iouẽ imberbẽ: qñ uero neutrũ oppidũ qddam significat pariter dicimus hic & hoc spinter: ꝓ uiro & mũdo muliebri. Dicimus etiá hæc & hoc acus. Qđ & significatione & declinatiõe distat: hic & hoc sal: guttur q ætate distulerũt. Quod satis ex auctoris cõmétariis cõstat. Et illa q fuerũt a sua determinatiõe detorta: ut corius olim: nũc uero corium: oleaster: & oleastrũ: apiaster

& apiastrum. Colus & colũ: baculus & baculũ. Sed in his noibus potius res est cõis duoꝝ generũ: quã nomẽ: nam cũ res est una eiusdẽ rei noia sunt duplicia: unde nomen cõe masculino & fœmenino si diuerse significationis aut ætatis aut terminationis fuerit: tale nomen non duobus generibus dicetur cõmune ut hic hæc eunuchus: thyestes. Funis christallus. frons. Seps sepa: specus speca. ¶ Genere: nisi auctor se exponeret ꝑ sancte iurarem: non genere sed generi scriptum fuisse. Versus enim legitimo non constat metro: nam genere tribachus est: quẽ pedem uersus exameter non ꝑcipit. Est igitur ectasis figura. Quũ ex breui longã syllabã porrexit. Sic etiã Verg. Oia uincit amor & nos cedamus amori: quã pẽthemimerim heroicã poetæ frequẽter ꝑducunt. ¶ Est cõmune triũ. Nomẽ triũ generũ eẽ dicit: cui ꝑter genus masculinũ & fœmeninũ ẽt acciderit neutrũ: ut hic hæc hoc prudẽs: uetus: simplex: ut hic hæc altilis hoc altile: mitis & mitæ: ut hic syluester hæc syluestris hoc syluestre: acer: acris: acre. Qđ si neutrũ genus diuersam habuerit significationẽ: iã tale nomẽ non erit adiectiuũ: ne dũ trium generũ cõe. Quale est hic hæc uber ꝓ fertili & hoc uber pro uisceratiõe interiore mamillæ: aut si suã genus qđq; seorsum nanciscetur significationẽ: ut hic hæc hoc acus pro pisce: acu & scobe: ut hic hæc hoc specus. Quæ & si nõ significatione aut certe declinatiõe satis differunt. Quibus addantur prunus pruna prunũ: pyrus pyra pyrũ: amiculus amicula amiculũ: & similia: aut si substantiuã nõ amiserit significationẽ ut spicus. a. um. ꝓ spica illa nota atcinus. a. um. ꝓnucleolo illo fructuũ. Sed ista potius uidetur res cõis tribus generibus quã nomen sint diximus de re cõi duoꝝ generũ. Aiaduertendũ est latinoꝝ codices nullũ nomen ut ita dicã: actu trium generũ habere cõe. Quod ita facile persuasum iri confidimus. Quoniã nomen oẽ trium generũ capax adiectiuũ est: nunc uero adiectiuũ nomẽ illius generis semp est: cuius & substantiuũ cui adheret: erit igiṫ uel masculini uel fœmenini uel neutri uel cõis duoꝝ. Quippe substantiuum nomẽ generis alius esse non põt. Quodq; si adiectiuũ nomen absq; substãtiuo manserit. Iã nulli dubiũ quin tantũ neutrũ censeaṫ. Martia. lib. v. durũ est perdere serias nisi uolueris orationẽ loco nois poni. Figurate tamen unũ tale nomẽ tria uniuersa genera cõplecti poterit calceum togam: atq; iumentũ ꝑdidi. Quibus egeo: nã illud qbus oia genera sepsit in genere & terminatione una. Sunt q nomen q̃do uel qnq; etiã pluribus generibus cõminiscunṫ cõe esse oportere. Quandoquidẽ masculino & fœmenino & neutro cũ dubio & epiceno possit esse cõmune. Quibus facile responsum est generis acceptiones: uis ut sic dicam: esse septem. s. masculini fœmenini neutri cõmunis: omnis dubii & epiceni: at genera tantũ tria profitemur. s. masculinum fœmeninum & neutrum non enim aliud genus usquã legetur. Quanquã quis non uidet siue dubium siue epicœnum siue masculino aut fœmenino esse non posse.

Menses cum fluuiis sexu distingue uirili.

¶ANTO. Menses cũ fluuiis: Quarta regula significatiõis est ꝙ qa mensis generis est masculini: noia quoq; mensium gñis sunt masculini: ut hic aprilis: quintilis: sextilis: septẽber. Præterea: qa fluuius generis est masculini: noia quoq; fluuioꝝ generis sunt masculini: ut hic arar: garũna: bethis: atax. Proper. lib. ii. Testis arar rhodanusq; celer: magnusq; garumna. Martia. bethis oliusera crimen redimite corona. Idem in codẽ. Quẽ tremeret forti milite uictus atax. Sequuntur tñ aliquando genus terminationis. Luca. in. vii. Et dãnata diu romanis alia fastis. Ouid. iiii. fast. Clauiger & tanto est albula pota deo. nam albula is est: qui postea tybris fuit appellatus. Martia. in li. xi. masculino iunxit. d. Cui rector aquarum albula nauigerum per freta tendit iter. Lucanus neutro genere dixit libro secundo. Crustumiumq; rapax: & iuncto sapis isauro. Idem in. iiii. Et tepidum in molles zephyros discurrit iader: crustumium & iader etiam ratione significationis possunt generis esse neutri: quia flumina intelliguntur: quod Horatius expræssit: in poetria. d. aut flumen rhenum aut pluuius describitur arcus. Idem quarto carmine. Testis metaurum flumen & Hannibal deuictus: nam testis etiam neutris iungi posse suo loco dicemus.

¶CHRI. Menses cum fluuiis. i. cense mensiũ noia cum fluuiorũ noibus sexu uirili. s. genere masculino sed fluuioꝝ noibus paulo inferius reiectis noia mensiũ in hoc loco ponanṫ: hic maius: october: sextilis: tametsi duo illa priora terminatione dignosci possũt. Mensiũ noia oia aut deriuatiua ut a iano Januarius: aut cõposita ut imbre & octo october sunt deducta. Aduertendũ est. C. Cæsarẽ suo noie iuliũ mensem qui antea quintilis erat appellari e dixisse: ut octauianũ sextilem augustum noiasse: aprilis ut nere: september ut germanicus: october ut domitianus a suis noibus dicerenṫ e dixerũt. Quibus hoium usus uisus est refragari. Sed ad rem nostrã. Martia. lib. ix. Quod mereris natales ouidi tuos apriles. Hora. primo epi. Sextilem totum mẽdax desideror: dicimus aũt hoc fuit mense augusto & mense augusti. Iuuenalis Augusto recitantes mente poetas. Ci. pro lege agraria constitutũ ait imensem ianuarii. ¶ Cũ fluuiis: pomponius mella lib. i. Mulutha ille quẽ diximus amnis. Hæc fluuioꝝ noia generis esse masculini poterant iri probatũ regula illa. Masculina sunto tibi quasi mascula. Quãdoquidẽ de fluuius perinde atq; de hoibus latini obiter sũt locuti. Ouid. i. met. de fluuio eridano ita scribit. Eridanusq; senex & statim. Fletibus auget aquas: natãq; miserrimus Io luget: ut amissam: uita ne fruaṫ auctor tamen iõ se iunxit: ut clarius patuisset documentũ: hic lyris cinga bethis. Aeas. Menander. Martialis in distichis. Ceruleus nos lyris amat. Luca. ii. lib. campisq; coheret. Cinga rapax uetitus: ut fluuioꝝ nomina generis sunt masculini: ita & uentoꝝ atq; montiũ: ut hic ecthesias. Boreas. Erix. agragas. Cic. xv. epi. in ipsos scripsit: ecthesias. Martia. lib. viii. Nec boreas ipse manere uelit. Seneca in Hercule furẽti quæcunq; genuit inuius saxas erix. Verg. iii. ænei. Arduus inde aggregat ostentat. Sequuntur tamen aliquando terminationis genus: ut hæc ætna. oeta. Horatius. iii. li. car. Nec peredit impositam cœler ignis ætnam. Lucanus viii. Si tota est Herculis oeta. Hæc etiam frequentius ratione significationis masculina. Seneca in Hercule furenti: euectus equis. Titam summum prospicit oetam.

CANTO. Arboris est nomen: Quinta regula significatiōis est: q̇ qa arbor gn̄is est fœminini: noīa quoq; arboꝝ gn̄is sunt fœminini: ut hæc prunus: pyrus: sorbus: pinus: laurus: ppl̄s. Excipiunt̄ gn̄is masculini; hic rubus: hic dumus: sed rubus qa frutex potius est: qđ ad arboris altitudinē nō assurgit. Verg. in buc. Ferat & rubus asp amomū: q̄q̄ serenus fœmininū ēt ꝓtulit dicens. Mandit̄ apta rubus gingiuis. Dumus uero: qa non tā certū quoddā genus fructicis: quā fructicē ipm significat. ⁋ Oleaster: quoq; qa degenerat ab oliua: masculino gn̄e q̄si fruticē ꝓtulit. Verg. ii. ge. Indicio est tractu surgēs oleaster eodē plurimus. Qđ uero dixit amarus

Arboris est nomen muliebræ. Sed excipiatur.
Hic rubus & dumus foliisq; oleaster amarus.
Neutra siler. robur. cū subere. iunge laburnū.
Insula cincta mari. nauis. cūq; urbe poema.
Fœminei generis sunt causa significati.
Dictio non nomen pro nomine sit tibi neutra
Neutras pone notas seu græcas siue latinas.

foliis: allusit ad illud Vergil. foliisq; oleaster amaris. Calphurnius tn̄ neutro gn̄e ꝓtulit in eglogis. Me teneras salices iuuat aut oleastria putare: aut pōt esse ab eo qđ est hoc oleastrū: sic. n. possumus dicere oleaster oleastrū: sicut a pinus pinaster & pinastrū: a pyrus pyraster & pyrastrū. Pli. li. xv. pinaster nihil aliud ē: q̄ pinus syluestris: copiosam dat hæc materiā: gn̄e fœminino dixit hæc. Theophrastus quoq; interpte Theodoro gaze li. iiii. de stirpibus: sicut pinastri inqt: q̄ in locis umbrosis nascunt̄. Idē quoq; auctor eodē interpte sub alia terminatione in gn̄e neutro ꝓtulit in primo eiusdē operis: pinastrū inqt amplissimū pulcherrimūq; apricis locis emigrat. Idē in. ii. Exit ex pyro uitiatū pirastrū: cū alias pyraster sæpe dixerit. ⁋ Spinus spini: Seruius in illud Verg. ii. ge. spinos & pruna ferentes gn̄is eē masculini dicit. ⁋ Neutra quoq; sunt: siler. robur. suber. laburnū. Verg. ii. ge. Molle siler lēteq; geniste: ubi Seruius notat genus neutrū raro de arbore īueniri. Theophra. li. iii. de stirpibus theodoro interpte: q̄dam robur & nucē auellanā florere existimant. Idē eodē interpræte lib. i. Suber ēt uiride leue est: nisi forte hic de ligno locutus neutro gn̄e est usus: nā Pli. li. xvi. masculino gn̄e dixit: serotino aūt germine malus tardissimus suber. Idē in eodē iuglandes: castanee; laburnū; alpina hæc arbor nec uulgo nota: quæ cū sola materia censeat̄ merito gn̄is est neutri: ꝓsertim cū gn̄is neutri terminationē habeat: quēadmodū Verg. de materia hebeni dixit: nigrū fert hebenū. Idem lib. i. eiusdē operis & torno rasile buxū. Et. vii. æne. Mirata uolubile buxū. Ouid. i. de amori. Aut nup uile fuistis acer. Multa præterea arborū peregrinaꝝ noīa quaꝝ materia tantū ad nos peruenit: neutro gn̄e inueniunt̄ ab auctoribus ꝓlata: ut bdeliū: balsamū: cinamomū. ⁋ Insula cincta mari: Sexta regula est: q̇ qa insula: nauis: urbs: fabula poetica gn̄is sunt fœminini: noīa quoq; insulaꝝ nauiū: urbiū: fabularū ex rōne significatiōis gn̄is sunt fœminini. Itaq; q̄ttuor partes continet. Prima est q̇ noīa insularū fœminina sunt: ut samos: chios: lesbos. Verg. i. æne. Posthabita coluisse samo. Hora. i. epi. Quid tibi uisa chios bullati notaq; lesbos. Sequunt̄ tamen aliq̄n genus terminationis: ut Ouid. xi. meth. Et mitylenei potiunt̄ littore lesbi. Hora. igit̄ ex rōne significationis ꝓtulit lesbos gn̄e fœminino. Ouid. tamen respiciens terminationē genere masculino. Nauium quoq; noīa generis esse fœminini poetaꝝ usus ostendit ut centaurus pistris argo. Verg. v. æneí. Centauro inuehit̄ magna scyllaq; cloanthus cerulea: & ibidē partē rostro ꝑmit emula pistris. Idē in bucco. Erit altera q̄ uehat argo delectos heroas. Noīa ꝑterea urbiū gn̄is sūt fœminini: ut sestos: abydos: sagūtos: castulo: ꝑneste. Ouid. in epi. leandri. Vel tua me sestos: uel te mea sumat abydos. Syllius li. i. Ceu tota sagūtos igne micet. Idē li. iii. Fulget ꝑcipuis parnasia castulo signis. Verg. viii. æne. Præneste sub ipsa: & Iuuena. qs timet aut timuit gelida ꝑneste ruinam. Idē tn̄. i. geor. terminationē respiciens dixit: pontus & ostriferi fauces tentant̄ abydi. Luca. lib. iii. Obsessum poeno gessit. qđ marte saguntū. & Iuuena. Atq; coronatū & petulans madidūq; tarentū. Verg. viii. æneí. Quiq; altū ꝑneste uiri. Syllius. iii. punicoꝝ: & celebræ oceano atq; alterius fluctibus hispal. & Martia. Fluctus passeris aut superbus anxur: qđ oppidū ēt gn̄e neutro ꝓtulit. Hora. i. ser. Impositū saxis: latæ candentibus anxur. Noīa quoq; poematū hoc est comediaꝝ: tragediaꝝ: & fabulaꝝ poeticarū gn̄is sunt fœminini: ut eunuchus. Heautontimerumenos. thyestes. eneis. ilias. Teren. eas se nō negat ꝑsonas transtulisse in eunuchū suā. Idem. Hodiæ sum acturus heautontimerumenō: duplex q̄ ex argumēto facta est simplici. Et si cū Quīt. dicā uarii thyestes cuilibet græcoꝝ cōparāda ē. Papi. xii. the. neq; tu diuinā æneida tēta. & Persi. nullā tibi uēdo iliada. Quod uero Iuue. dixit. Scriptus & in tergo nec dū finitus horestes: ad uirū potius illū q̄ ad fabulā respexit. Sūt q̄ dicant nomē fabulæ cum est appellatiuū: debere esse gn̄is fœminini: cum uero propriū: retinere genus suū. Nā q̇ Verg. buco. georgica. neutro gn̄e inscripsit: alia figura dictū est: cū neq; illa ꝓpriæ poemata dicant̄: q̇ Aristo. auctore in lib. de arte poeti. debent eē unius rei & cōtinuatæ: ad qđ uidet̄ allusisse. Ouid. cū in principio suæ methamorphoseos scripsit. Primaq; ab origine mūdi ad mea ꝑpetuū deducite tp̄a carmē. Dicit igit̄ insula cincta mari: ad dr̄iam īsulæ urbanæ: hoc est noīa insulaꝝ: & nauis. i. noīa nauiū & poema. i. noīa fabulaꝝ cū urbe. i. cū noībus urbiū. sunt generis fœminini ex ratione significatiōis. Dictio nō nomē. Septima regula est: q̇ dictio quæ a prima positione sua non est nomē: si ponatur pro nomine generis est neutri: dictiones autem huiusmodi aut sunt uerba: aut participia: aut aduerbia ut hoc amare: uiuere: aue: salue; uale. Terentius in eunucho. Extrema linea amare non nihil est: idest amoris. Persius autem genus expræssit in prima satyra: Nostrum istud uiuere triste aspexi. i. nostram istam uitam tristem. Martia. aue latinum chere nō potest græcum exprimere. Ouid. in epi. laodomie tuix illud potuit dicere triste uale. Participia quoq; ut hoc inconueniens: accidens: cōtingens: antecedens: consequēs. Intelligo aut de participiis quæ nō iungunt̄ substātiuis masculini aut fœminini generis: cū exprimuntur: aut cū supprimuntur: nā illa oriens: occidens masculina sunt

qa subintelligiť sol: ꝓfluens:confluens:torrens æque masculina:qa subintelligitur fluuius. Aliq̃do tñ aqua profluens diciť:ut apud Liuium primo ab urbe:pueros in profluenté aquá mitti. Continens uero fœmininũ est:qa terra subintelligiť:consonans qa littera:sed de his cũ de genere participioꝝ differetur:plura dicemus. Aduerbia quoq; generis sunt neutri:ut decẽter:belle:euge:sophos:cras. Persius quin optes tepidũ hoc audire decenter. Idẽ euge tuũ & belle:nã belle hoc excute totũ. Idẽ ecce aliud cras egerit hos annos. Martia. Audieris cum grãde sophos dũ basia iactas. Idẽ alio loco. Qđ tam grande sophos clamat tibi turba togata: interpraetatur aũt sophos sapienter. ¶ Neutras pone notas: Octaua regula significationis est: q̃ noia litterarũ græcæ & latinæ generis sunt neutri:& hoc qa græcæ grãmata dicunť: latinæ uero elemẽta:ut hoc alpha. beta. iota. thita. Martia. est opere præciũ discere thita nouum. & Persius & potis es uicio nigrũ præfigere thita. Hierony. in euangelio. Nõ ꝑtransibit neq; unũ iota:neq; unus apex: eadẽ quoq; rõne dicemus. o. micron. ypsilon. & unũ. a. duo. b. tria. c. Ex rõne quoq; significationis qa lřa generis est fœminini: litteraꝝ noia aliq̃n genere fœminino ꝓferimus:unde alias appellamus uocales:alias semiuocales:alias mutas:alias liq̃das. Dicit igiť neutras pone notas. i. lřas:hoc est litteraꝝ noia: siue sint græca siue latina:& sunt indeclinabilia.

¶ CHRI. Arboris est nomen: dicit arboꝝ noia gñis esse fœminini: ut hæc quærcus caprificus corylus Salix. Teren. in adel. est caprificus magna. Verg. in buc. Hic iter densas corylos. ¶ Hic rubus. A. Gellius li. xviii. & lib. xvii. Rubri nãq; curuati gracilitate deficiunt. Vidit forté uicinũ rubos late alteq; abortos excidenté: nã rubi ruboꝝ oppidi nomen propriũ est. Hora. in epist. inde puenimus fessi rubos. ¶ Oleaster: Pau. ad Roma. Hierony. interpraete. Quũ esses oleaster: tu aũt insertus es. Hac etiam rõne plura arboꝝ noia in er finita masculina esse possũt:ut hic pinaster: a piaster piraster. Quæ Valla meminit elegantiaꝝ suarũ lib. i. imitationẽ potiusq̃ diminutioné significare. ¶ Insula cincta mari: q̃ttuor regulaꝝ. Hoc distichon capax est. Qđ insulaꝝ Quod nauiũ: q̃ urbiũ: q̃ fabulaꝝ noia generis sunt fœminini: ut hæc sycion: rhodos: cœlox: argo. Hispal: tarraco: amphitrion tyestes. Iuuen. unctamq; corinthũ. Martia. tarraco cãpano tantũ cessura lyxo. Manilius lib. i. tũ nobilis argo subducta cucurrit ¶ Poema. i. nomen fabule pœnæ: de hac re ita. Quintilia. lib. i. quædam tñ sunt quæ faciem solecismi habent & dici uiciosa nõ possunt: ut tragædia thyestes & lucæ floralia. Sequuntur interim hæc noia terminationis genus. Hora. sed uacuũ Thybur placet. Noia prouinciaꝝ aliquando etiã fœminina sunt significationis rõne ur hæc ægyptus. Cic. pro lege agraria. Quid alexandria cunctaq; ægyptus. Luca. lib. ii. calida medius mihi incognitus axis Aegypto. Hierony. in psalmoꝝ translatione lætata est ægyptus in ꝓfectione coꝝ. ¶ Dictio non nomé: ꝑcipit dictioné quæ officio noĩs fungitur esse neutrã. Qđ in uerbo participio atq; aduerbio solũ auctor censet formali ut sic dixerim significatione ductus: at nos non in singulis orõnis partibus modo sed in oratione ipsa & syllabis: atq; lřis ita ut uersus inferior in præsenti regula contineri possit: probatum uolumus materiali: ut dialectici dicunt significatione persuasi. Non tñ sum ignarus seruiũ sup illud. v. æneí. hac celebrata tenus scripsisse: oĩs. n. pars orõnis: quũ desierit esse id qđ est in aduerbiũ migrat. Qđ maxime de ꝑpositionibus intelligendũ est: ut corã qué quæritis ad sum. Qđ nomẽ pro uoce tñ gñis sit neutri multiplicia ꝓbant exẽplar. Luca. lib. vii. hodie Põpeius erit miserabile nomẽ: idẽ lib. ii. liceat tumulo scripsisse catonis. Martia. Pli. iunior ad grauiũ Ariannus maturius altinatiũ est princeps cũ dico princeps nõ de facultatibus loquor. Diuus Ioãnes capite euãgelii primo Hierony. interꝑte: & inuenimus messiã qđ est interpraetatus xp̃us: & illud qđ apud grãmaticos frequẽtissimũ est: reponito linter: dux facies cõe addito remex: & plurima alia: ꝓ lintré: ducé: remigem. Pronoĩs qđ ponať loco noĩs: duplex est intellectus alter q̃n non exuiť significationé pronoĩs ut ille ego q quondã: tu Tytire létus in umbra: tũc. n. ꝓnoĩs q̃ttuor genera esse possũt: de q̃bus satis li. iii. diceť: alter in quo ꝑter uocem oĩa pronomen amittit. Quale exemplũ in ꝓmptu esset illud auctoris in capite ꝓcedenti. Oĩs noĩatiuus é tertiæ ꝑsonæ ꝑter ego qđ est primæ & tu qđ est secundæ: ubi ego & tu nõ pro me & te: sed ꝓ illis uocibus tu & ego scriptũ est: cuius uel signũ esse põt: qđ si ꝓ significato formali maneret: ita esset scriptũ: ꝑter ego qui sum primæ: & tu q es secũdæ: hoc igiť mõ pronomé sp neutrũ est. Verbũ: non mõ ut Quintili. li. viii. dicit q̃n pro appellatiõe poniť: ut illud psii. Nřm istud uiuere triste: atq; Verg. Pulchrũq; mori succurrit in armis. Martia. uelle tuũ nollo dindime nolle uolo: & illud hymni sacri. Sumẽs illud aue: & alibi dicit dñs fiat fiat. Sed ét q̃n appellationé se exuit & ꝓ uoce tñ manet neutrũ est. ut Quintilia. li. i. utiq; pranoleo hét ꝓductã. Ouid. in epi. Qđ deducta mera lřa fecit amo. Participio idé accidit ut ꝓuoce tantũ gñis neutri sit. Quintilia. lib. i. prãsus quoq; atq; potus diuersum ualent atq; indicãt: ubi pransus & potus ꝓuoce tantũ. Scribunť: & neutra sunt noĩa. De partibus indeclinabilibus nemo dubitabit iã idem censeri. Teren. in eunu. aut dixti nihil moror. Martia. Cras istud q̃n: dic mihi possit emi. Teren. in adel. Quid istuc ꝓrsus est: tãetsi in his potius significatio sonat: quã tantũ uox. Syllius lib. xvii. optimũ heu nomẽ melius maiusq; triũphis. Amas Hierony. interꝑte. In cunctis q fore sũt dicere. Sed nũc de lřis syllabis & orõne ipsa exẽpla ponamus: atq; primo de lřis. Qđ apparet ex Cice. oratore: q ait in scriptas fuisse lřas in parietibus: terra cinæ tria. l. l. l. duo. m. m. Verg. in priape. Qui medium. d. uult scindere pictus erit. Reperiť & fœmininũ. Quintia. li. i. quũ p. q. & duas sequẽtes. u. u. scribereť at de græcis neutraliter. Iuuena. hoc discũt oẽs ante alpha & bethe puellæ. Martia. unũ de titulo tollere iota potes. Hierony. in ꝓlo. Hester alphabetũ ex minio usq; ad theta litterã fecimus. ¶ Notas: ꝓ lřis Ouid. in epi. his arcana notis terra pelagoq; feruntur: quæ ét elemẽta appellanť. Hora. saty. i. pueris dant crustula blandi doctores elemẽta uelint discere prima: hac rõne neutrũ illa uero fœmininũ nomé lřæ est. De orõne ita auctor scribit in ꝑsonalibus uerbis. Sed oro in terra põt dare uerbo passiuo suppositũ ut apud Ouid. xv. met. Quæriť in terrea qs tanta pondera mollis sustinere queat: sed quod pacescat esse neutrum. Teren. in adelphis uxoré nunquã habui. Quod fortunatum isti putant: quod. s. me habere uxorem.

CANTO. Nomen quod sit in.a. Propositis regulis generalibus ad cognoscendum genus nominum ex rõne significationis: nunc quod reliquum est: quodq; sub nulla ex illis regulis continetur: per terminationes ordinis alphabetarii disponit: sic tamen ut prius uocales: deinde consonantes digerantur. Dicit itaq; in primis q̧ nomina terminata in.a. generis sunt fœminini: ut hæc musa: grammatica: terra fortuna. Excipiuntur pauca generis masculini popa cum pro uentre præpingui accipitur: nam generis esse masculini Phocas testatur. Dixit autem popa uenter alludens ad illud Persius: ast illi tremit omẽto popa uenter: nam pro pingui gene-

NOmen: quod sit in.a. finitũ dic muliebre.
Accedunt maribus popa uenter. scriba lanista.
Scurraq; cum lyxa. simius adria. uacia. pansa
Vernaq; cum tabula. caculaq;: agrippaq; iungis.
Et quod ab es græco constat uenisse latinum:
Cuius fœmineum plerunq; fit in tria. uel tis.

ris esset fœminini. Pope etiam dicebantur ministri sacrorum siue uictimarii. Prop. lib. iiii. succinctiq; calent ad noua sacra pope. Spartianus in geta. Percussit inquit hostiam popa nomine Anto. Persius itaq; nõ tam propingui & obeso q̃ pro phagone & heluone uẽter dixit. Ast illi tremit omento popa uenter. ¶ Scriba: lanista. scurra. lixa. quia nomina sunt officiorũ ad solos mares pertinentia. iõ sub genere tantum masculino ponuntur. Adria quoq; ꝑ mari siue adriatico sinu semper masculinum reperitur. Luca. in. v. sonat ionio uagus adria ponto. Hora. ii. car. Adria diuisus obiecto rẽmittas quærere: & in iii. improbo iracundior adria: & in eodem: dux inquieti turbidus adrie. Seneca in thyeste. Aut seuo rapidus freto uentosi tumor adrie. Priscianus in perihegesi: nec non simul adria uastus. ¶ Vacia: pansa: uerna: tabula: cacula: agrippa: & si ratione significationis ad mares fœminasq; pertinere possunt: nunq̃ tamẽ nisi de masculinis dicunt. Noĩa quoq; græca uenientia a noĩbus terminatis in es: quæ apud primã noĩs declinationẽ latinã referũtur: gñis sũt masculini: quẽadmodũ & apud græcos: erãt ut hic scythes. e. hic nautes. e. nata. e. hic sophistes. e. sophista. e. & hic poetas. e. poeta. e. hic prophetes. e. propheta. e. hic thecnites. e. thecnita. e. hic sarmates: sarmata. e. hic getes. geta. e. ammonites. e. ammonita. e. moabites. e. moabita. e. Horatius secundo carmi. Quid bellicosos cantaber aut scythes. Cicero. v. thuscula. Scythes anacarsis potuit pro nihilo pecuniam ducere. Idẽ in academicis: at quis est nunc sophistes. Sic enim appellantur qui ostentationis aut quæstus causa philosophantur. Verg. in. v. Consiliis pare quæ nunc pulcherrima nautes dat senior: nautes enim naute interprætatur. unde & Propertius nauta cognominatus est, quia ex familia nautarum fuit. Deutero. xxiii. ammonites & moabites etiam post decimam generationem non intrabunt ecclesiam domini: & eodem modo de reliquis: quæ omnia sub hac terminatione generis sunt masculini nam fœminina in. tis. uel in tria. exeunt: ut scytha. e. scythis. idis. Ouid. v. metha. Exercere artes scythides memorãtur easdem. Eodem modo nauta. e. nautis. idis. sophista. e. sophistis. idis. poeta. e. poetis. idis. propheta. e. prophetis. idis. uel prophetissa. Persius. Coruos poetas & poetidas. non poetridas. ut quidam codices habent. Israelita. e. israelitis. idis. Leuiti. xxiiii. Ecce autem ægressus filius mulieris israelitidis: quẽ pepereat de uiro ægyptio iter filios israel iurgatus est in castris cum uiro israelita. Prudentius quoq; leuita leuitis gens dixit in paschali. Ambrosius quoq; in euãgelium lucæ cũ loqueretur capitulo quarto de Helisabet & Maria cognata inquit: quia ambe israelite erant: sed suspicamur mendum esse: quia idem paulo post dixit utiq; ruth intrauit in ecclesiam & facta est israelitis. Madianites madianitis. Numeri. xxv. Mulier madianitis: quæ pariter interfecta est: uocabatur cozbi: & paulo ante: qui occisus est cum madianite. Iezraelita iezraelitis. Carmelita carmelitis. Paralip. pri. cap. iii. dauid habuit primogenitum ammon ex achmoem iezraelitide: secundum Daniel de abigail carmelitide. Iudicum. iiii. Erat autem debora prophetis: & Lucas eodem interpræte: erat Anna prophetissa. A moabita quoq; idem Hieronymus fecit moabitis: idis libro ruth sæpe: ut hæc est moabitis: qui uenit cum noemi de regione moabitide: a Sauromata sauromatis. Pomponius mella libro tertio. Amazones. quas sauromatidas appellabunt: & a sarmata sarmatis. idis. Martia. uenit & epoto sarmata paltus æquo. Ouid. primo de ponto. Terreat & manes sarmatis umbra meos. Dicimus tamen acytharistes cytharista. e. cytharistria. e. tympanistes. sta. e. tympanistria. e. psaltres psalta. e. psaltria. e. cymbalistes. sta. e. cymbalistria. e. sambucistes. sambucista. e. sambucistria. e. Liuius ab urbe condita libro. xxxix. Tunc psalteriæ sambucistriæ: & conuiuialia ludionum oblectamenta. Iuuenalis quæ psaltria poene maiorem intulerit. Quintilianus masculino usus est: libro primo. Si psaltes inq̃t & geometres multa dicit dedisse: ab eo quoq; quod est tympanistes tympanistria fecit Hieronymus in psalmo. In medio inquit iuuencularum tympanistriarum. Illud etiam considerandum est nullum esse nomen latinum: q̃d in ista terminetur: ut ignari latinæ sermonis dicunt iurista. artista. terminista. licet tamen a græcis huiusmodi denominatiua formare: ut hic canonistes uel canonista: origenistes uel origenista: quorũ fœminina mittunt in. tis. ut canonistis. idis. origenistis. idis. Ratione quoq; significationis inueniuntur nomina montium in hæc terminatione generis masculini. Ouidius in ibin. Vtq; dedit saltus e summo thessalus ossa & in eodem. Plurima quã flammas sicanus etna uomit. Idem tamen alibi terminatione. m. respexit. d. Ingestaq; olympo ardua deuexum pelion ossa tulit.

CCHRI. Nomen q̃d sit in.a. nomina in.a. finitã præter pauca oĩa sunt fœminina: ut hæc culcitra ulua polenta. Martialis nulla tegit fractos nec inanis culcitra lectos. Verg. lib. vi. in formi limo glaucaq; ponit in ulua Pli. li. ix. c. xv. polentã græci non alienã præferunt: nã q̃d carmen illud Ouidii monstrat: nihil est quominus polenta generis possit esse fœminini. Qñ dixit: dulce dedit testa quod coxerat ante polenta: si ita ꝑtim ordinabis: polenta dedit dulce testa: q̃d dulce coxerat. s. polenta. Simili autẽ modo alterũ illud carmen cum

liquido mixta pfudit diua polenta. Vnde satis illud mixta polenta monstratur generis esse foeminini popa etiam est nomen proprium uiri. Ci. pro milone. Quin etiã audiendus est popa licinius: significat & popa ministrum cultrariũ qui cultro uictimat. Vnde tanquillus in caligula succinctus inqt popaẽ habitũ. ¶ Scriba: Hora. ii. sermo. plærunq; recocturus scriba coruũ deludet hiantẽ. Mattheus capite. viii. Hierony. interpræte. Accedens unus scriba ait illi. ¶ Lanista: Cæsar lib. vi. carra complura multosq; lanistas retraxit & ad cordubam se recipit. Cicero prorosc io: hic autem nuper ad eum se contulit lanistam: qui superauit. Est autem lanista gladiatorum præfectus. ¶ Scurra: Plautus in triennio. Ciues quos scoreas uocãt. Iuuenalis saty. iiii. Pue purcus magni euctaret scurra pallati: idem saty. xiii, fugitiuus scurra catulli cuius diminutiuũ scurrula est. Apuleius lib. x. asini aurei quidem deniq; ait præsens scurrula. ¶ Lixa: Salustius in iugurta lixæ permixti cũ militibus diæ noctuq; uagantur. Ausonius in gratiarum actione: ministeria pee duorum instaurare lixarũ. Scribit fœstus lixam quæstus gratia exercitum sequi. ¶ Adria: Hora. lib. ii. carminũ fractisq; rauci fluctibus adriæ. ¶ Vacia: Marcus Varro lib. ii. analogiæ. Si qs consuetudine ambulandi factus sit uacia aut compernis. ¶ Pansa: Quod & nomen proprium uiri etiam est. Iuuenalis saty. i. Quum pansa eripiat quicquid tibi nata reliquit. ¶ Verna. Martia. lib. xii. Nec uenit ablatis damnatus uerna lacertis. Quod aliquãdo tanq̃ adiectiuũ ponitur. Mar. lib. ix. gallum uincere uerna liber. Quod etiam in diminutiuo satis constat. Iuuenalis saty. xiiii. Vnus uernula tres domini est etiam adiectiuum nomen uernus. a. um. a uere. Pli. epi. iii. lib. i. Quid illa porticus uerna semper. Mar. arbore quod uerna luxuriosus ager. ¶ Rabula: Cicero apud nonium: non eni declamatorem aliquem aut rabulam de foro quærimus. A. Gellius. Nam quũ ille inquit rabula audaculus ita postulasset. ¶ Cacula: sunt autem cacula serui militum. Plautus apud sestum. Video caculam quendam militarem. ¶ Agrippa: Quinti. lib. i. casu nascentiũ hic agrippa dixit. Pli. lib. vii. in pedes nascentẽ procedere contra naturam est: ex quo argumento eos appellamus agrippas. Hoc ille: mulier tamen ita nascens agrippina appellat̃. Colligunt̃ plurima cognomina apud auctores in. a. terminata generis masculini: quæ mihi ascisce re huc oportunum apparuit. Sylla: q̃ sybillam frequenter legebat. Seneca quoniam senex creatus est. Catillina: quoniam fellator erat acta qui timide icedebat uitio pedum: Fuca uoracem significat perpena lardo deditum. Pansa ex pansis capillis: nerua a fortitudine uestigii: dolobella adolando publicola a populo cultus: murena a neruoso corpore: messala a messana deuicta: galba a colore lurido: gallicola quia gallos colebat. Lappa ab inculto capitæ cocta toruum significat. Sura a neruositate surarum: ha hala: ab oris halitu. Caracalla quia callidus. Capella a capilorum pilositate. Scæuola quia sinistra plus ualebat. Fenestella erat. n. caluus columella a corporis proceritate: a ruina a corporeis pinguedine pergula quoniam in pergula latuit: asina ab ingenuitate corporis. Mamula quia papillosus erat. Merenda a meridiana cœna. Merula a uelocitate. Nasica a naso curuo. Musica a corporis breuitatæ. Porcina a pulpositate. Barbula a magnitudiæ barbæ. Norma a mediocritate. Leca meretriciosus. Vappa a uapore: Ocella a paruis oculis. Elura humilis. Barbura demẽs. Bargina quoniam barbare loquebatue. Lamia uorax: nocticuba quia foris dormitat. Iaceria deformis: galba insultus: & plæraq; alia id genus masculina quæ aliquando efferuntur propria. Et quod ab es græco: litteratores: hucusq; octo aut nouem exceptis nominibus in. a. masculinis dũtaxat per quã incedebant gloriabundi. Quorum prouentus secus monstrari non potuit. Quã quo usus modo auctor est. Ordo: accedit maribus latinum. s. nomen in. a. Finitum. i. latina declinatione uariatum quod constat uenisse. i. deriuatũ esse ab. es. græco. i. a nomine græco in. es. finito: ut hic dinasces. e. hic dynasta. æ. Alethes. Aletha. æ. Acustes acusta. æ. psalites hic psalta, æ. galastes galasta. æ. anaglyptes anaglipra. æ. & Bibliopoles bibliopola. æ. Sicophãtes sicophanta. æ. cometes cometa. æ. & alia in numera quæ magno codice uix caperentur. Ci. lib. vii. in uerrẽ. Quãobrẽ ita iste pyrata cælatus est quod græcæ pyrates. æ. terminatur: & cometes. æ. Idẽ lib. ii. de diuinatione uidisti & claro tremulos ardere cometas. Sed & latinis codicibus aliquando etiam græcæ scribit̃. Diuus Hierony. interpræs lib. iii. regum: & diuulgauerunt ciuitatẽ in qua senex ille prophetes habitabat: idem in Salomonis ecclesiaste sapientissimus ecclesiastes docuit. Boetius in diuisionibus in libro Platonis qui sophistes inscribitue. Lactantius tamen institutionum libro. iiii. fœmininum scripsit. Dicent sybillam insanam mendacem demũ reminiscentur mei & nullus postea insanam mendacem: sed dei magni prophetem uocabunt me: nisi maluerris tropicos dictum esse: ut illud Terentii in Phormione. Virum me natam uellem dixit Sostrata.

Quod declinatum dat tertia: dicito neutrum.

¶ ANTO. Quod declinatum dat tertia: q̃ tertiæ declinationis nomina in a terminata generis sunt neutri: ut hoc emblamma. atis. toreuma. atis. peripetasma peripetasmatis. schema. atis. Antiquiores tamen per primam declinationem sub fœminino genere protulerũt: ut Plautus in persa: cum decora schema. Laberius nec pythagoream dogmam doctus: & Pomponius: liber diademã dedit. Ouid. tamen singulari exemplo polenta posuit in genere neutro cum sit latinum declinationis primæ. At. n. metha. v. dulce dedit testa quod coxerat ante polenta: & paulo post: cũ liquido mixta peesudit diua polenta. Tolerabilius nostri manna: mamona: & pascha neutro genere protulerunt: cum sint barbara & indeclinabilia: q̃q̃ sunt qui pascha declinari contendant tum per primam tum per tertiam.

¶ CHRI. Quod declinatum dat tertia: hæc nomina & sp terminantur in ma. & græca sunt oĩa: ut hoc diadema. tis. pegma. tis. poema. tis. diploma. tis. cima. tis. apostema. tis. dilema. tis. thema. tis. schema. tis. aroma. tis. clima. tis. Iuuenalis ille crucem præcium sceleris tulit hic diadema. Horatius scribimus indocti: doctiq; poemata passim: aliquando tamen hæc nomina & fœminina & declinationis primæ declinarunt: ut Apuleius lib. x. asini aurei caput stringebat diadema candida.

Compositum a uerbis. esto cōmune duobus.
Neutrum nomen. in. e. Mulicbria sint tibi græca.
Vnum nomen in. i. sed neutrū ponito gummi.
O finita dabis maribus uelut unio gemma.
Fœmineis iunges per. io. nec habentia corpus.
Additur atq; caro. cœnatio. portio. uel quod.
Desinit in. do. go. Tamē hæc sūt mascula. p̄do.
Ordo. pedo. cōedo. spado. udo. cardoq;. cerdo.
Cudo & herpago. mango ligo subiiciantur.

CANTO. Compositū a uerbis. Quod noīa a uerbis cōposita: quoꝝ significatio ad mares & fœmīas ptinet cōmunia sunt duoꝝ geneꝝ: sub hac terminatione. ut a gigno. is. hic hæc terrigena. e. alienigena. e. a colo. is. hic hæc celicola. e. a uenio. is. hic hæc aduena. e. cōuena. e. a sequor seq̄ris. hic hæc assecla. e. pedissequa. e. a fugio. is. hic hæc trāssuga. e. pfuga. e. ab ago. is. hic hæc auriga. e. a cedo. is. hic hæc omicida. e. pricida. e. a lego. as. hic & hæc collega. e. Phocas. sub genere posuit masculino pleraq; ex his. ut assecla. collega. trāssuga pfuga. omicida. pricida. q̄si nō & seq aliū: & eē ex corpe alicuius collegii. & trāssugere ad hostes: & parentē cedere ad fœminas etiā multo magis ptineat q̄ aurigā esse cū. Verg. lib. xii. æneid. dicat nec currus usq̄ uidet aurigāq; sororē. Quod uero qdā dñt uerbigenā ex rōne significationis eē tantū generis masculini: qa unus tm̄ Christus Iesus est uerbigena. nihil ad grāmaticū ptinet q recte poterit dicere. solū uerbigenā lunā uerbigenam. Qui qđ nec Christus uerbigēa ē: sed neq; debet appellari: cū nō sit uerbo genitus: qn potius ipse sit uerbū genitū qa gnatiōe iterna dicitur a patre: & p qđ reliq̄ oīa creata sunt: dicēte sacra scriptura. uerbo dñi cœli firmati sūt. & alio loco. ipse dixit & facta sunt. Oīa ergo p̄ter unū xp̄m sūt uerbigena. i. uerbo genita. qn quidē a gigno cōposita illo mō significāt: terrigēa ex terra genitus martigena ex marte genitus Iunonigena. iunone genitus: ex ꝓportiōe igiť uerbigena uerbo genitus. qđ de xp̄o dicere falsum ipiū atq; sacrilegū est. Inueniunť qdā ex his noībus neutro generi adiūcta: ut qđ paulo an̄ diximus oīa uerbigēa. sed figurate. uel potius qđ antiqores hmōi noīa p tres terminatiōes & tria genera declinabāt. Pacuuius. Caprigeno generi gradibus gressio est. & Cice. in ꝓgnosticis. Caprigeni generis custos. Actius ex taurigeno semine ortā fuisse hac ratione. Valer. max. in. i. lib. dixit. duo eiusdē generis alienigēa exēpla. ¶ Neutrū nomē in. e. Qđ noīa latina terminata in. e. generis sunt neutri. ut hoc mare. cubile. monile. & a noībus adiectiuis duoꝝ geneꝝ cōibus sub terminatione. is. ut hic hæc breuis. & hoc breue. hic alacer. hæc alacris. hoc alacre. uel hic hæc alacris. hoc alacre. Græca tm̄ generis sunt fœminini. ut hæc libye. es. synechdoche. es. pēthecoste. es. nerine. es. ¶ Vnū nomē in. i. Quod noīa in. i. desinētia generis sunt neutri. q̄q̄ Priscianū secuti unū tm̄ posuimus hoc gūmi. Plin. lib. xiii. Gūmi optimū eē ex ægyptia spina cōuēit. uermiculatū puꝝ deterius ex amygdalis amaris. pessimū ex prunis. Columela lib. xiii. de re rustica genere fœminino est usus sub terminatiōe. is. satius eē inqt noua dolia gūmi liqda pluere. & īfra serias crassa gūmi liuerūt: & iteꝝ talis materies. q̄lis est gūmis. Eodē mō sinapi generi neutro posuit Phocas. un̄ Serenus. Sepius ergo decet mordax haurire sinapi atq; in hūc modū. semp usus est Cornelius celsus. Repiť m̄ & sinapis genere fœminino. Plautus in pseudolo. Teriť sinapis scelerata. & Columela. Seq; lacessenti fletū factura sinapis. ami quoq; moli meli. & qdā alia noīa pegria sub hac terminatione in genere neutro repiunť ꝑlata. Plin. li. xx. Est cumino simillimū. qđ græci uocāt ami: qdā uero æthiopicū. cuminū. Verg. in priapeia. Quē cur moli uocāt mētula moli suit. meli quoq; qđ mel iterp̄tať: huius generis est: sed nō repiť apud nos nisi in cōpositiōe. ut melilothos. melimelū. Nihili uero hmōi & huiuscemodi genitiui sūt casus ab eo qđ est nihilū & modus: quēadmodū frugi & mācipi datiui. ab eo qđ est fruges & māceps. un̄ apud Plautū sepe legimus est uir bone frugi. Ergo hæc noīa nō sūt cōia triū geneꝝ ut dixit Phocas sed quēadmodū Priscia. obliq casus figurate cū oībus casibus adiūcti. ¶ O finita. Quod noīa in o desinētia generis sunt masculini. ut hic sermo. histrio. unio pro gēma uel Margarita potius grādiori: nā pro unitate si uspiā repireť. generis eēt fœminini. ergo addidit gēma. ut significaret lapillū rē corporeā. Sed auctore Phoca. i. an̄. o. habētia q̄ rem icorporeā significat: generis sūt fœminini. ut hæc religio. rebellio. talio. pduellio. & q̄ dñr uerbalia ut lectio. auditio. Caro quoq; generis est fœminini: qm̄ antiqores hæc carnis declinabāt. Liuius in odyssea: carnis aetuinūq; qđ libāt. Liui. xxvii. ab urbe con. carnis q̄ dari debet: data nō fuerat. ¶ Cenatio p̄ terea. i. locus ubi cenamus & si rem corporeā significat: nihilominus tm̄ generis est fœminini. Martialis. Mica uocor qđ sim cernis cenatio parua. Portio quoq; qn̄ rei corporee ps est corpus significat tm̄ semp generis est fœminini. supioribus etiā annumeranť desinētia in do. uľ ingo. ut hæc albedo. fortitudo. formido. farrago. suligo. uirgo. q̄ nemo unq̄ apud auctores idoneos legit masculino genere: etiā si de Ioāne euāgelista nr̄i dicāt q illi uirgini Christus uirginē matrē commēdauit. Ab hac exceptoria regula rursus excipiunť pauca noīa: q̄ duobus uersibus cōtinenť. qm̄ generis sunt masculini. ut hic p̄do &c. ordo. inis. pedo. onis. is. est q pedes habet grādiores. comedo. onis. q nimiū comedit. spado. onis. udo. onis. Martia. in disticho. cuius titulus est udones cilices. & in digestis titulo de auro & argēto legato. l. argumēto. alia inqt est cā udonū. q usum calciamentoꝝ p̄stāt. Cardo. inis. cerdo. onis. cudo. onis. Syllius lib. viii. puni. Spicula bina gerūt capiti cudōe ferino capitis ē armamētū ex corio. burdo. burdōis. etiā his iungiť: ut digestis titulo de legatis. iii. l. itē legato sella. inqt uel burdones. iiii. quoq; regū lib. capi. v. Harpago onis. Liuius. xxx. ab urbe cōdita. asseres ferreo unco p̄fixos harpagonas uocāt milites. Plautus. Noui ego hos harpagones. ¶ Mango. onis. ligo. onis.

CHRI. Compositū a uerbis esto cōmune duobus hæc regula in substātiuis tantū noībus uera uideť. ut hic hæc collega. e. terrigena. e. omnigena. e. Lucanus lib. iii. aut si terrigene tētarēt arma gigātes. Gellius. li. iii. Dat mihi librū grādi uolumine oīgenis disciplinis scaturientē. Nā ea quæ adiiectiua sunt: quū in. a. finiunť

D

lege atr, neutr nomē in .e ... ...
Neutrū nomē in e. ... omne, mulebria græca.

tantum sunt fœminina:cuiusmodi sunt a uerbis gero & fero cōposita.ut armiger.a.um.clauiger.a.um. olīui fer.a.um.lucifer.a.um.& a lego.ut sacrilegus.a.um.Ouid.in ibide sydera p̄sserūt salciferiq; senis.Idē in epistolis.Armiferā tracē q regat alter erit.Idē in eodē ope coruigerūq; caput pinu p̄cinctus acuta.Valeri.maxi. Alienigēa studio dixit.Capito actæus apđ Gelliū li.ii.Neq; uino alienigēa:sed patrio usurus.de hac dictiōe sacrilegus.a.um.Terē.legēti exēpla sūt ip̄rōptu.Sed ea noia q a dictiōibus græcis cōponunť tm̄ sūt fœminina ut orthographia ab orthos rectū & grapho scribo.¶ Neutrum nomē in.e.hoc mātile.is.uenerabilē.lis. Mar.li.xii.mātile emēsa surripuit.Hermogenes.Iuue.saty.xiii.tam uenerabile erat p̄cedere quattuor annos. ¶ Muliebria sint tibi græca.hæc calpe.es.grāmaticæ.es.Iuue.saty.xiiii.Sed lōge calpe relicta.Quint.li.i.istitu. pri.tū nec citra musicen grāmaticæ pōt eē p̄fecta.¶ Vnū nomē in.i.hoc gumi.Ouid.in medicamine pte minus q̄rta direptū corticæ gumi.Columella tm̄ fœmininū ꝓtulit.Nostrū tempoꝝ agricole existimarūt nouā dolia liq̄da gumi pluere idē.Multi cū semel dolia uel serias crassa gumi lineruūt.Sed nūc potius agumis.is. quā agumi.i.deduciť.Nā qđ Diomedes asserit frugi unicā eē dictionē ac p oēs casus uariari putādū ē quātū attinet ad cōstructionē nō aūt ad formationē.qppe a frux.gis.declinať frugi.Ennius dictū factūq; facit frux Cice.in episto.illū hoiem frugi & tibi amicū existimabā.Suetonius in claudio frugi æquo fallerato iterauerat.Martialis tam frugi Iuno uellet habere Iouē.¶ O finita dabis maribus.ut hic unio pero umbo.Mar.lib. viii.Nō iurat gellia sed p uniones.hos amplectiť.hos osculať Virg.vii.æne.crudusq; tegit altera pero.Luca. galeāq; extēsus ꝓtegit umbo.¶ Fœmineis iunges p io ut hæc ultio.legio.oratio.Iuue.prima hæc ē ultio. Qđ se iudice nemo nocēs absoluiť.ea uero noia q corpus habēt in.io.finita.masculina sūt. ut hic pusio. scorpio. morio.uespitilio.Apuleius li.ix.adulter bellissimus ille pusio.¶ Hæc caro.Iuue.saty.ii.Sup uacuā cultris abrūpere carnē.unde carūcula deduciť.Cice.li.ii.de diuinatiōe.caruncula uitulinæ quā ip̄ratori ueteri credere.¶ Cœnatio qđ sim certus cœnatio parua.Martialis ait.¶ Portio.Iuue.breuissima uite portio. ¶ Quod desinit in do go Virg.in ludo uexat mētes uesana libido.Luca.li.vii.sua queq; p̄mit terroris imago. ne te decipiat Alex.hæc noia dicēs semp eē uerbalia q in io sunt fœminina.Cuius oppositū licet cognoscas. ut hic talio.rebellio.Gellius li.xix.Nolo hoc ignores hāc quoq; ipsam talionē.Quod uirgo tm̄ sit generis fœminini latissime opusculo illo nostro.Quod legas oportet disseruimus.¶ Prædo Luca.x. fœlix p̄do iacet terrarū uindice sanctus.¶ Ordo Iuue.& comitū lōgissimus ordo.¶ Pedo.Sed plerūq; nomē ꝓpriū ē Martialis parua tui domus pedonis.¶ Comedo.Varro apud gelliū comedōes ab edēdo putat dictos. Lucillius apud noniū.uiuite luecones comedōes uiuite uētres.¶ Spado Iuue. domina factus spado.Ecclesiastes.ca.xxx.Hieronymo iterpræte.Sicut spado cōplexus uirginē & suspicās.¶ Cardo Luca.li.iiii.& sūmus olimpi cardo ¶ Cerdo.Martialis.sutor cerdo dedit tibi culta Bononia munus.¶ Cudo hūc existimant plurimi uirū esse cudentem atq; monetā facientē.Syllius tamen li.xvi.p cassìde crudi corii posuisse uideť.Scipio cōtorquēs hastam cudone comantes disiecit crines.¶ Mango.Mar.li.viii.Sed mytilenei roseus māgonis ephæbus.Quod Plin. nomē fœmininū posuit li.xxxii.Ita pueros negauit mango obstetrix.unde mangoniū ꝙ artificio mangonis & mangonizo.i.compono & recōcinno ad alliciendos emptores.¶ Ligo.Lucanus lib.i.uomere auorum passa ligonū.Iœlis capite.iii.Hieronymo interpræte concidite aratra uestra in gladios:& ligones uestros in lanceas.duo ad huc alia nomina in do leguntur masculina macedo.onis.& mando.onis.

Ad duo cōmunis homo nemo. iunge latronē.
Est cōmune triū præsto: quod sum comitatur.

¶ ANTO. Ad duo cōmunis homo. Quod hæc tria noia hō.inis.nemo.inis.latro.onis.cōmunia sunt duoꝝ geneꝝ.Ver.æneí. Nec uox hoiem sonat.o dea certe.Terē.in andria. Hoc ego scio unū:neminē pepisse hic.Tintinius.Qđ rogas neminē decet bonā.Latro quoq; a neotiricis cōis duoꝝ generū poniť:cū apđ idoeos auctores nunq̄ fœminio gn̄e repiať.sicut nec leo:q̄q̄ dicat Serui9 eē cōe duoꝝ geneꝝ & fullo cū eodē auctore nō mittat fœmininū i.a.nisi sit usurpatū.Nec dissimulādus ē hoc in loco circulus.quē p̄ter unū Phocā grāmatici oēs fecerūt:i gn̄e supponētes declinationē & i decliatiōe genus.Nā quō reliq oēs grāmatici p̄cepta tradiderūt:nunq̄ oino scire poterimus noia i do.uel i go.desinētia cui9 sūt gn̄is: aut quēadmodū mittūt genitiuū.Est cōe trium præsto.Quod hoc nomen indeclinabile præsto cōe est triū generum & semper iungitur huic uerbo sum es fui.ut præsto sum præsto fui.pro præsens sum præsens fui. Cicero in epistolis ad Appium.Fabius legatus mihi præsto fuit.reperitur etiam præsto est pro efficax est.ut Celsus libro.vi.¶ Neq; medicamentum præsto est.id est præsens & efficax.Pseudo propterea nō posuimus: qui nusq̄ est nisi in compositione.ut pseudo prophetes:pseudostomos.pseudographia.

¶ CHRI. Ad duo cōis hō.Cicer.pro cluentio quū de eius matre loquereť.cui ea stulticia est ut eam nemo hominē appellare possit.idem in epistolarū li.iiii.ei moriendū fuit:qm̄ hō nata fuerat. homo qddā minus quā uir significat Cice.ad Cæsarē li.vii.episto.probiorē hoiem meliorē uirū prudētiorē eē neminē.idē lib. vii.nā patre eius claro hoie & forti uiro plurimū usi sumus.¶ Nemo Terēt.in eunucho. Quā nemo spectet ultro ad eam uenies.Antiqui figurate homo & nemo frequēter coniungebant.idem in adelphis. neminem hominē artiū magis pricipē Cice.li.ii.de natura deoꝝ.Nemo hoiem hō agnosceret.¶ Latro.nis. ose capite. vi.Hyeronymo interprete.Quasi fauces latronum uiroꝝ.hinc colligi pōt forte alicui fœminā esse latronē. Quod nusquā offendiť.¶ Præsto Cicero ad hereniū.ita ut hirundines æstiuo tempore præsto sunt frigore pulsæ recedūt:ita falsi amici sereno uitæ tempore præsto simulatq; hyemē fortunæ uiderint deuolant omnes.Verg.in ætna.præsto sunt examina semper.¶ Præsto quod sum comitať.nō recte ergo sed neq; fontius. Sed neq; pogius.Quorum uterq; eū aliis uerbis adiunxerūt.ille in tertia satyra Persii.nō præsto cucurrisse hic uero ego ad uos præsto ueni.utrobiq; præsto pro celeriter:propere:cito:quāprimū positum [illegible]

¶ANTO. Neutrũ nomẽ. Quod noĩa in.v.desinẽtia generis sũt neutri.ut hoc cornu.ueru.pecu.gelu.genu. tonitru. Oui.ix.meta.rigidũ fera dextera cornu dũ tenet:decliat̃ quoq; hic cornus.us.genere masculino.Luca.i.vii.Cornus tibi cura sinistri.Celsus lib.vi. ceruini cornus cõbusti.& paulo post:qa cornũ habet. Plinius quoq; multis in locis hoc genere declinatiõe est usus.¶ Dicimus quoq; hoc pecu.& hoc pecus.oris.Pli.li.viii. natu.histo.eqnoctio uerno &c.pecua admittit̃.ab eo qd̃ ẽ pecu dixit pecua.hoc gelu & hic gelus. Lucretius lib.vii.qa seue gelu qd̃ cõtinet in se emittit.Actios in ꝓmeteo. Profusus flamine hiberno gelus.¶ Hoc genu.

Neutrũ nomen in: V.cornu est pro teste geluq;.
C.D.neutra dabis.reperis tñ hæc quoq; raro.
Al neutrum pones.tamen hic sal debet habere.
Et duo sunt neutris cũ melle fel annumeranda.
Nil nihil est neutrum. Vigil & pugil esto duorũ.

& hoc genus.i.Verg.i.æne.nuda genu nodoq; sinus collecta fluẽtes.Idẽ in.v.genua egra trahẽtẽ Cice.in arato.iã dextrũ genus & decoratã lumine surã.Idẽ i eodẽ tertia sob cauda ad genus ipsum lumina pãdit.ac rursus ibidẽ:ac pp leuũ genus:oĩ ex pte locatas.Hoc tonitru.& hic tonitrus.Plin. lib.xxxvi. Tonitru intus terribile exista.Ouid.i.meta.Humanas motura tonitrua mentes.Idẽ primo de tristibus: hoc mihi nõ ouiũ fibre tonitrusue sinistri.Syllius lib.xii.puni.folminaq; & tonitrus & nymbos cõcutit aer. ¶ C.D.neutra dabis.Quod noĩa desinẽtia in.c.uel in.d.generis sũt neutri:ut hoc lac.halec.aliud.qd̃.qd & de ꝓnoĩbus id:illud istud:nec alia fere iuenies.Antigores tñ hoc lacte.is.declinabãt:a quo ut̃ abscissũ fuisse lac.Plautus in menechmis:neq; lacte est lacti mihi crede usq̃ similius:hæc lactis aliud significat:est enim itestinũ:p qd̃ labit̃ cibus. Tintinius.¶ Graticula:cerebellũ:lactis agnina:sed magis utimur in plurali.Pli.li.xi. A uẽtriculo lactes in hoĩe:& oue:p q̃s labit̃ cibus.Põpo.Orate p lactes tuas. Halec quoq; & hæc Halecis posse declinari.Priscia.auctoritate ꝓbi grãmatici cõfirmat:id qd̃ & nos fatemur:sed qd̃ utrũq; putat nomẽ esse piscis:id nos asseuerate negamus:cũ halex piscis sit:ex quo sale macerato exudabat sanies: q̃ utebant̃ p salsamẽto:qd̃ dicebat̃ Halec.sed de pisce.Martialis halecẽ sed quã ꝓtinus illa uoret.Cato de re rustica:ubi olee comese erũt:halecẽ dato.Columella diminutiuo usus est dicẽs:in escã pisciũ p̃beri conoenit haleculas putreq; sardinã:& paulo post:haleculã inqt mõ captã. Theodorus in libris de aĩalibus:halecẽ sterptat̃ menã. Halec uero pro salsamẽto posuit Horatius in.i.ser.Siler.halec.fecula coa & i.ii.¶ Ego fecẽ primus & halec.Halex quoq; genere fœminino posoit Plin.lib.ix.Martialis apicius inqt e iecore muloꝝ halecẽ excogitare ꝓuocauit:cuius ntũs nõ est halecis.ut Priscia.putauit:sed halex:ut Plin.lib.xxxi.¶ Vnguiũ scabriciam tollit halex:& ibidẽ uitiũ gari est halex impsecta nec colata fex.¶ Al neutrũ pone.Quod noĩa in.al.desinentia generis sunt neutri:ut hoc tribunal.ceruical.uectigal.aĩal lupcal. Vnũ tñ reperit̃ generis masculini hic sal.Plin.lib.xxxi.aiunt dẽtes nõ erodi nec putrescere:siquis quotidie mane ieiunus salem cõtineat:donec liquescat.Salustius in iugurtha.Nec salem nec alia irritamenta gule quærebant:& illud Terentii in eunucho. Qui habet salem:quod in te est.i.quæ res. Antiquissimi tamẽ & iuniores neutro genere protulerũt:ut Affranius.Quicquid loquimur:sal merum est.Serenus.sal niueum sumes:bethicum qd̃ nomine dicũt. Et Lucas Hieronymo interpræte:bonum sal est:& Augustinus:quod si sal insatuatũ fuerit.¶ Et duo sunt neutris. qd̃ in.el.duo tantum reperiuntur nomina generis neutri:hoc mel.hoc fel.¶ Nil nihil est neutrum:q; hoc nomẽ in hil atq; ab eo abscissum nil generis sunt neutri.¶ Vigil & pugil cõmunia sunt duorum generum ex ratiõe significationis:& si Phocas & Priscianus pugilem sub genere tantum masculino posuerunt. Augustinus in libello de grammatica in.l.littera nominatiuus exiens in cõmunibus uigil & pugil.affertq; illud Terenti.in eunucho.Siqua paulo est habitior. pugilem esse aiunt. Nam & fœminas pugillatu exerceri solitas. Iuuenalis ostendit in secunda satyra.Luctantur pauce.comedunt coliphia pauce:& in sexta.Aspice quo fremitu monstratos perferat ictus:& quanto galee curuetur pondere:& quæ sequuntur.Mugil.ilis.& mugilis mugilis declinatur.Phocas mugil declinat:ut Plin. libro nono naturalis hystoriæ mugil & lupus mutuo odio flagrãt. Iuuenalis quosdam moechos & mugilis intrat.¶ Sil neutro genere pigmenti genus est:de quo multa Plinius ut libro trigesimoquarto sil inquit ceruleum.sil proprie limus est.

¶CHRI. Neutrum nomẽ in u.ut hoc ueru:genu:cornu:Iuue.saty.xiiii.genua incerare deorum.Gellius libro.xvi.itaq; gellu concretum est.¶ C.d.neutra dabis.Vergi.in Bocco.lac mihi non æstate nouum non frigore desit.Iuuenalis Satyra prima aude aliquid si uis esse aliquid.Quintilianus affert ex columna Romæ rostrata pleraq; nomina in.d.finita:ut merid dulced pro eo dicimus meridies dulcedo.¶ Al neutrũ pones ut hoc minutal:bidental:lupercal.Iuuenalis saty.xiiii.Hesternum solitus seruare minutal.¶ Hic sal.Horatius quæ debent ligna salemq;.Vitruuius libro.x.Salem addi necesse est: & extenuari. Sed in alia significatione Locanus libro decimo æquoreosq; sales longo mitescere tractu.etiam pro saceciis. Martialis libro tertio lepore tinctos actico sales narrat.Lucanus non solitos ludere sales.Seruius putat sal salis pro cõdimento in singulari declinari:pro locis uero implurali tantum reperiri.Quod satis constat exemplis.¶ Neutris cum melle fel.Martialis in distichis necearum turbantis mella salernum.Seneca.In medea.fel medusa tacitũ.¶ Nil nihil est neutrum Martialis libro primo usa est tale nihil. Siluis dum uixit in altis. Iuuenalis Satyra tertia perdidit in fœlix totum illud nihil.Martialis libro decimo.Qui scribit nil & tunc poeta est. Agrætius putat nihil aduerbium esse.Sed nihilum esse nomen.¶ Vergil.Iuuenalis satyra decimaquarta: & uigilem ponendi ad castora numi.Idem satyra decimatertia.uigile cum febre pati dolorem.¶ Pugil.Gellius libro tertio.Diagoras tris filios habuit adolescentes pugilem:alterum pamcratiastẽ:tertium luctatorem.Pius pontifex maximus in oratiõe q̃dã:discordiaꝝ manũ pugilẽ scripsit:tametsi phocas masculinũ tantũ eẽ cõtendit.

CANTO. Solus in ol.est sol q in ol.unū tantū est masculinū hic sol. Vnū quoq; eiusdē generis s ul.ut hic cōsul.& qđ Ennius apud noniū dixit mortalē summū fortūa repēte reddidit sūmo regno famul ut optius esset.pro famulus famul.is.dixit ea nāq; dignitas uiro℞ tm̄ fuit.¶ Præsul tm̄ & exul cōia sūt duo℞ generum: Macrobius prio satur.Luna qa corpo℞ p̄sul est.Sed & sedulius in paschali etiā neutro iūgit:ligno p̄sule dicens.¶ Sit cōe triū tibi nequā:q in.am.unū tm̄ repit nequā:qđ est cōe triū generū:& est īdeclinabile:qđ ipsum argumēto est nullū nomē in.am.terminatū posse declinari.¶ Vm.neutris iūges.qđ in.um.desinētia generis sunt neutri:ut hoc tēplū : regnū:donū:

Solus in ol.est sol.Hic consul dicitur esse.
Sed tamen a duo sunt cōmunia præsul & exul.
Sit cōmune trium tibi nequā.nec uariatur.
Vm.neutris iunges.exemplo sit tibi templum.
Græcū nomē in.an.& in.in.sit semper:& est mas:
En dabitur neutris.sed sunto mascula lichen.
Ren.splen.atq; lyen.atagen.cū pectiue flamē.
Addis hymen.& qđ cano cōponit tibi nomen.
Nomē in on.græcum tibi sit: maribusq; repones:
Barbiton & sindon sunt fœmineis adhibenda.

bellū:tectū.Græcū nomē i.an.& i.in.qđ noia in an.& in.in.desinētia nia sunt græca generis masculini:ur hic pean.acarnā.delphin. Pean.igit pro phebo māifestū est generis eē masculini: sed & p hymno apolinis eiusdē gn̄is est. Verg.in.vi.Letūq; choro peana canētes.& Syllius.Herculeū peana canūt A carnan pro populo epirota℞ Verg.v.æne.quo℞ unus acarnan.Delphin q & delphis & frequentius delphinus dr̄.Persius & q ceruleū derimabat nerea delphin.Auienus in arato.¶ Tum curuus caudā subit iter sydera delphis.Iuue.Quātū delphinis balena britanica maior.¶ En dabit neutris qđ noia termiata i en.gn̄is sūt neutri: ut hoc fulmē:flumē:nomē:semē: glutē:munimen:solamē.Masculina tm̄ sunt hic lichen.Martia.lib.xi.Nec triste mētū sordidi uelichenes:iterptat autē impetigo.Pli.lib.xx.ipetiginē inqt & scabiē:quā psorā & lichenē uocāt. Vtit quoq; hoc noie Hippocrates in apophorismis. Hic ren.Celsus li.iiii.Renes diuersi:q lumbis sub imis coxis īherēt a pte ea℞ resimi dr̄ quoq; hic rien testibus Phoca & Prisciāo. Hic splen hic lyen uel lyenis.Celsus lib.iiii.Lyen sub ipso septo a sinistra pte & ibidē. At lyenis ubi affectus est.¶ Attagen auis.q & attagena dr̄.Horatius in epodo. Nō attagen ionicus iucundior.Martialis cōemq; duobus attagenā:& in distichis:ionica℞ gustus attagena℞:attage.es.Hierony.in epistolis. Tu attagen ructas.¶ Pecten pro pisce & pube & instrō quo lana & capilli pectunt :sub genere masculino posuerūt oēs grāmatici.Plin.in.ix.Pectines in mari ex eodē genere habent recōditi & ipsi in magnis frigoribus.Seruius in illud Verg.in.vi.æne.iā pectiue pullat eburno pecten pro plectro generis eē neutri dicit. Nā qđ Iuuen.in.vi.satyra dixit.Inguina tradunt medicis iā pectiue nigro pro pube.& Verg.in.vii. ænei. Arguto tenues pcurrēs pectine telas pro instrō textorio:nō pōt distingi genus cū eadē sit terminatio masculini & neutri in ablatiuo secūdæ declinatiōis.¶ Flamē pro sacerdote masculo.Suetonis in Cæsare flamē dialis destinatus:nā pro fœmina flaminea uel flaminia dicimus. Flamē uero pro uento generis est neutri.Cice. in arato.Inferior paulo est aries & flamē ad austri.¶ Hymen pro deo nuptia℞ p̄side generis eē masculini uel ex significatiōe generali pōt ītelligi eiusdē quoq; generis est pro tenui illa mēbrana:qua īsantes aliqn̄ nascuntur īuoluti.pro mēbrana etiā posuit Aristo.in secūdo de aīa libro.¶ Et qđ cano cōponit qđ ab hoc uerbo cano canis cōposita sub hac terminatiōe masculina sunt:qa oīa mittūt fœmininū p.a.ut hic tubicen:hæc tubicina: tibiicen tibiicina . fidicen fidicina.lyricen lyricina.siticē siticina.oscē quoq; oscinis ex pportione oscina mittet fœmininū.Horatius.in.car.Oscinē coruū p̄ce suscitabo solis ab ortu.¶ Nomē in on græcū. Qđ noia in on.desinētia græca sunt oīa generis masculini:ut hic canon.demō.daphnō.platanō.lacon.horizon. bison. Plin.lib.xxxiiii.Quē canona artifices uocāt liniamēta artis ex eo petētes.Plin.iunior in epistolis:qđ platanō opacissimus.Mar.daphnonas platōas & aerias cyparissos.Idē cesus matre subēte lacō:cuius fœmininū est lacena.Iginius horizō circulus appellat is q terminat ea q̄ pspici aut uideri nō possunt.Martia. Gesserunt illi bubalus atq; bison.Plin.li.viii.Insignia boū fera℞ genera bisontes iubatos. Duo tantū sub hac terminatione reperiunt fœminina barbiton & sindon. Ouid.in epistola saphus:nō facit ad lachrymas barbiton ulla meas:sic enim habēt oēs codices antiq pro quo neoterici supposuerūt barbitos:a quo Horatius ptulit uocatiuū in odis.¶ Age dic latinū barbite carmē.Reperit quoq; barbiton:in genere neutro. Idē plectra inqt & barbita cōde.& ite℞.lesboū refugit tēdere barbiton.¶ Nō itaq; nego aptius coire:ut dicamus in carmie illo Ouid. Nō facit ad lachrymas barbiton ulla meas:quā barbiton ulla:cū in.on.secūdæ declinatiōis oia prope modū sint neutra:sed durum atq; periculosum est expungere dictionē:quæ uno cōsensu in oībus libris reperitur. ¶ Sidon generis esse fœminini Martialis lib.xi.demōstrat cū dicit. Quo tu quolibet ociose tendis cultus sindone nō quotidiana:& illud ex euangelio.Mathei.xxvii.Inuoluit eum in sindone munda.Sydon uero urbis nomen ad regulam generalem referendum est.Lucanus in.iii.Præciosaq; murice sydon.

CHRI. Solus in ol & sol.Sol p planeta illo q̄rti cæli singularis est: p diebus tm̄ poetice pluralis. Ouid.in ibin.Nec tibi sol clarus.Nec tibi sit splēdida phœbe. Vir.li.iii.æne. Tris adeo i certos ceca caligie soles.Repit sol nomē ppriū oppidi.Mella.li.i.Sol ad mare aliqn̄ ignobilis.¶ Cōsul.Luca.v.Cōsul uterq; uagos p munia pfes:est ēt muchril.is flu.africæ.¶ Præsul & exul.Iuue.saty.i.Exul ab octaua marius bibit.Oui. in epistolis. Exul Hipmestra p̄ciū pietatis iniquū.¶ Nequā:Varro apud gelliū meminit.Qđ ut ex non & uolo fit nolo: ita ex ne & qsquā media sylla extricta cōponit nequā.Mathe9 capite.vi.Hierōymo iterpte.Si oculus tuus fuerit nequā.Iuue.saty.vi. Vox blāda & nequā digitos hēt. Gelli.li.vii.hoc entymema nequā & uitiosum est.

¶ Græcũ nomẽ in an.& in in: Martia.li.viii. Sic myctilenæo gauisus orione delphin. uariaẜ etiã delphinus.i. Iuue.saty.x. Quãto delphinis balena britãica maior. Seneca in herculæ furẽti: titanas ausos rũpe ĩpiũ Iouis. ¶ En dabiẜ neutris. hoc lumẽ: agmẽ. Virg.i.æne. lõgũ p uales pasciẜ agmẽ. ¶ Ren. Quale est sacrũ illud: ure igne sancte spiritus renes nr̃os. ¶ Flamẽ. Qd̃ p sincopen afilamẽ deduciẜ: quodq; afilo fit generis ẽ masculini Trãqllus in iulio. flamẽdialis destinatus. Diuus Hiero. in Iouinianũ: nullũ sacerdotẽ digamũ: nullũ flaminẽ bimaritũ. ¶ Hymẽ Verg. in culice. Sic hymẽ p̃factus dedit conubia mortis. Ouid.ĩ epistolis: ut subito nostras hymẽ cãtatus adaures. ¶ Quod cano cõposuit hic tibice.nis. Quint.li.i.inq̃ poniẜ tibicẽ: q sacrificanti phrigiũ cecinerat. giziriator. festo auctore: tibicẽ olim appellabaẜ. ¶ Nomẽ in.on.græcũ. hic acmõ: typhon: æthion. Luca.li.vi.& trabibus mixtis auidos typhonas aquaꝝ. Hic agõ. Pli. Iunior ad semproniũ: gymnicus agon: apud urenses ex cuiusdã testõ celebratũ. Tertuliãus in apologia: nescitis genios demõas: & idẽ dici diminutiua uoce demõia: hæc sindon. Martialis libro quarto. In tyria sindone tutus eris. Laurentius in Herodoti interpretatione. Sindoneq; bissina alligauerunt.

Est neutrum quod non declinat tertia nomen.
Nomen in.ar.neutrũ: sed par tria debet habere.
Er.finita tibi sint mascula. neutra tamen sunt.
Spinter.iter.ruder.lasser.piper.atq; papauer.
Et cum uere siser.huber.cicer.adde cadauer.

¶ CANTO. Est neutrũ qd̃ nõ. Cũ noia in.on. desinẽtia aut sint secũdæ declinatiõis: aut tertiæ: aut ideclinabilia: & quẽadmodũ diximus tertiæ declinatiõis noia oĩa sint masculia præterq̃ sindõ: reliquũ est ut secũdæ declinationis oĩa sint neutra ut hoc ilion. epitethon. antitethon. Verg.ii.æne. Ceciditq; supbũ iliõ. qd̃ etiã sub alia terminatiõe fœmininũ repiẜ: ut apud. Oui. Sed mihi qd ꝓdest ur̃is disiecta lacertis ilios: & q̃ nſi nõ sũt ausi declinare: generis sũt neutri: ut diapason: diatessarõ: diapenidiõ. ¶ Nomẽ ĩ ar. neutrũ. Quod noia in.ar. desinẽtia gñis sũt neutri: ut hoc puluinar: nectar: torcular: instar: laqar: lacunar: iubar: qd̃ Ennius apud Priscia. masculino gñe ꝓtulit dicẽs: iterea fugit albus iubar hypionis cursũ. Lar quoq; pro domo p metonimiã: ut dixius: gñis ẽ eiusdẽ: cuius & deus. Par uero & ab eo cõposita cõpar ipar: dispar: suppar: separ: ex rõne significatiõis cõia sunt triũ geneꝝ. Repiẜ quoq; par substãtiuũ in gñe neutro Luca.in. vi. Parq; suũ uidere dei: & Horat.ii.ser. Ludere par ipar: eqtare in arũdine lõga. Hepar. græcũ est: qd̃ ad nos nõ ptinet. ¶ Er.finita tibi. Quod noia in.er. desinẽtia gñis sũt masculini: siue illa sint secũdæ siue tertiæ declinatiõis: ut puer.eri. magister.tri. anser.eris passer.eris. uesp.eris. nusq̃.n. q ego sciã gñe neutro repiẜ: qd̃ pleriq; ex iunioribus grãmaticis dixerũt. Verg.i.geor. Deniq; qd uesp serus uehat. Idem in.iii. Cũ frigidus aera uesp tẽperat. Vale.flaccus.iiii.argonautice. Iã frigidus æthẽ uesp. Idẽ in.vii. Te quoq; tessalico iam serus ab æthere uesp. Neutra uero sũt q hic digeruntẜ. ¶ Spither.eris. qd̃ fibulã siue armillã ĩ mũdo muliebri significat. Plautus in menechmis. Iubeas spinter nouũ recõcinarier: & ibidẽ Spinther nouũ nunq̃ repies. Pro cognomẽto tñ lẽtuli spintheris Romãi ciuis ex significatiõe gñis ẽ masculini. ¶ Iter: qd̃ ẽt itiner dr̃ ab antigoribus. Manilius in.i. Astronomicon fecit & ignitus itiner commertia terris. ¶ Ruder quod frequẽtius rudus.eris. declinatur: nam ruder adhuc nõ legi p̃terq̃ apud grãmaticos. ¶ Lasser eris. Plinius lib.xix. lasserpissium iquit: quod græci silphium uocant in cyrenayca prouincia repertum: cuius succum uocant lasser. Et in libris digestorum de penu ligata.l.nõ omne; piper: lygusticum: & carreum: & lasser. ¶ Papauer eris. piper.eris. uer ueris. siser.eris. Pli.li.xx. Siler erraticũ satiuo simile est effectu. & Columella. iam siser assyrio uenit q̃ semine radix. ¶ Huber pro mãma & ꝓnimia agri fertilitate. Hora. Quodq; aliena capella gerat distẽtius huber. Verg.i.vii.æne. nõ uobis rege latino diuitis huber agri troie ue opulẽtia deerit. ¶ Cicer.eris. Persius. Cicer igere large rixanti populo. ¶ Cadauer.eris. Zinziber.eris. hãc alii gingiberim. Plinius lib.xii. singiberim appellat.

¶ CHRI. Est neutrũ hoc simbolon. distichon. dyapason. Quinti.lib.i. Inueniẜ symbolon: qd est nota. Martialis lib.iii. An distichon in te factũ eẽ putas. Macrobius li.ii. de somnio Scipiõis. deduplo aũt diapason simphoniã nasci diximus. ¶ Nomẽ in ar neutrũ. Quod noia finita in.ar. neutra sunt oĩa: ut hoc subligar: calcar: calpar: Iuue.saty.vi. tenent & subligar acci. Iubar.ris. Cõstat masculinũ fuisse Verg. in ætna. Surgat iubar aureus ostro. Par cũ cõpositis adiectiuũ trium generũq; cõe est. Verg. in Bucco. cantare pares & respõdere parati. Lucanus pri.lib. pares aquilas & pila minancia pilis. Terentius in eunucho. par pari referto. de cõpositis. Cicero de amicitia. Dispares enim mores: disparia studia secunẜ. Idem in epistolis. Summa defensio. Sed cõtentio dispar. æpar.tis. latinis fuisse usui uel inde aparet. Quod plautus eius deriuatiuũ scripsit. ait.n. in gurgulio. Te igiẜ morbus agitat epatarius. ¶ Er finita tibi sunt mascula. ut hic culter: ager: imber: halter. Luca. lib. iii. præssus in cedat turribus aggen. hic uesper. Verg. viii. Deuexo interea propior fit uesper olimpo. Idem in culice: & piger aurato uesper Ausonius extinctus cassis lumine uesper. Statius lib.x. Theba. Sed uesper [illegible] eus lunares iam ducit æquos. Repeẜ etiã & uespa & uesperũ. Cice. in amicitia: reductus est ad uespera a [illegible] tribus. Idem in senectute. Cui sit exploratũ se ad uesperũ eẽ uicturũ. puer.ri. uero duoꝝ geneꝝ fuisse olim nomẽ cõe cõstat. Et qa de masculino ambigit nemo: de fœminino exẽpla ponamus. Liui. apud Priscia. Sãcta puer filia Saturni regina. Nenius apud eundẽ prima icedit cæteris ꝓserpina puer. iter. Quintil. lib.i. Prima ætas manifestũ iter ad ingenii lumẽ ostendit. ¶ Lasser. Victruuius in architectura lib.i. Nec cyrenũ lasser in ferulis nasceretur. ¶ Piper. Martialis in distichis. Cærea quæ patulo lucet ficedula lumbo. Quũ tibi forte datũ si sapis adde pip. ¶ Papauer. Ver. in Bucco. Pallẽtes uiolas: & summa papauera carpẽs. Qd̃ nomẽ clarũ est olim fuisse masculinũ. Plautus in trinumo: tu obiicias formicis papauerẽ. ¶ Ver eris. Idẽ.ii. Geor. illud erat uer. & uer magnus agebat orbis. ¶ Cadauer. Ouid. in ibin. Respuet in uisum iusta cadauer humus.

Zinziber.& tuber.cũ matre reponito linther.
Cõmune est pauper cũ pubere.deneger.huber.
Ir.maribus iunges.ir gadir sint tibi neutra.
Mascula sunt & in.or.Muliebris ponitur arbor.
Neutra dabis tñ cor.ador.cũq; æquore marmor
Cõpatiua Duplex retinẽt gẽus.& memor.auctor.
Et quod componit corpusq;.colorq;.decusq;.

CANTO. Tuber pro terre callo.sic Plinius libro.xix.appellat:ubi dicit.Lartio licinio accidisse ut mordẽti tuber deprahensus inde denarius primos dentes inflecteret.Pro tumore quoq;.Ouid.x.meth. in modico prodibant tubere tali.& Horatius.i.ser.Qui ne tuberibus ppriis offendat amicũ postulat:ignoscet uerrucis illius:nã pro re tumida & pro arbore ad regulas generales recurrendũ est:pro illius arboris pomo Martialis genere fœminino usus est dicens:& uerne tuberes:quid tibi cum libycis?Suetonius tamẽ masculino:nisi in alterutro mendũ est:ait namq; in domiciano:cũ oblatos tuberes seruare iussisset in crastinũ. ¶ Cũ matre repõito lynther:ac si dicat q lynther generis est fœminini:quẽadmodũ & mater: sed mater ratione significatiõis:lynther ratiõe terminationis.Liuius.vi.ab urbe.iam in altũ expulsa lynthere. ¶ Cõe ẽ pauper. Quod quattuor hæc noĩa pauper.puber.degener. huber cõia sunt duorũ generũ: tametsi figurate possunt etiam neutris in obliquis maxime iungi. Ver. in bucco.Pauperis & tuguri congestũ cespite culmen:&.vi.æne.Curibus paruis & paupere regno.Idem.iiii.æneid.Degeneres animos timor arguit.Lucanus in pri.de generẽ patiere togam. ¶ Puber.eris.sic enim iubet Cæsar declinare in libris de analogia:cũ probus pubis puberis declinet. ¶ Huber.eris.Lucretius in.vi.sequitur grauis imber & huber.Cato in originibus:res uber fuit anteq̃ uastassent regiões.Idem quoq; de tuber dicendũ. ¶ Ir.maribus iunges.Quod noĩa in.ir.desinẽtia generis sunt masculini:ut hic uir.treuir.& in.yr.per.y.psilon unum reperitur hic martyr & ab eo compositũ protomartyr.quæ apud græcos tantũ generis sunt masculini:nostri tamen eo quasi duorum generum cõi utuntur. Abadir siue deus:siue lapis:ille quem Saturnus dicitur deuorasse:ad regulam generalẽ deferendus est. Duo tamen reperiunt neutra hoc hir.& gadir.quod neutro genere protulit. Salusti.ii.histo.tartessum inquit ciuitatem quã nunc tyri mutato noĩe gadir habent. ¶ Mascula sunt & in.or.Quod noĩa in or.desinentia generis sunt masculini:ut hic amor:dolor:timor:color. ¶ Arbor tñ generis est fœminini q etiã hæc arbos arboris declinatur. Verg.ii.Geor.Herculeeq; arbos umbrosa corone:sic & plura ex masculinis:ut uapos:colos:labos pro uapor:color:labor:soror:pterea & uxor ex significatione fœminina sunt. Quattuor uero hæc noĩa cor.ador.æquor.& marmor.neutra sunt. ¶ Cõparatiua tñ sub hac terminatiõe cõia sunt duorũ generũ: nam neutrum terminationẽ habet propriã in.us.ut hic hæc nobilior hoc nobilius. Antiquiores etiã generi neutro terminationẽ in.or.iunxerũt Valer.antias.prior bellum qđ cum his gestũ erat.Idem cõmemorant graccho fœdus prior nõ esse seruandũ.Senior Priscianos dicit tantũ generis esse masculini:cum etiã Corne.celsus in.v.quasi a cõparatiuo dixerit:corpora seniora tentant:& Plin.xi.natur.hysto.de apibus dixerit: seniores intus operant:quæ flores cõportant prioribus pedibus:nihil ergo prohibet senior generis esse cõis duorum:cum præsertim senex etiam fœminino genere sit repertũ apud Varronẽ.His adduntur memor & auctor.Quod unum cũ uideatur uerbalis formã habere fœmininum plerunq; reperitur. Vergi.xii.æne.auctor ego audiendi.Macrob.vii.satur.natura huius fabrice auctor & nutrix.Neutro etiam iunxit. Lucanus in.v. Italiam si cœlo auctore recusas.& Verg.x.æne.dicẽs Italiam petiit fatis auctoribus:esto quẽadmodũ & memor.Idem.iiii.æne.si qđ nõ equo federe amantes cure numen habet:iustum memorq; præcatur:& in.ix.nulla dies unquã memori nos eximet euo:sed figurate sic iungi Priscianus in.vii.dicit. ¶ Cõposita quoq; a corpore.colore & decore duorũ generũ cõia reperiunt:ut discolor:concolor:decolor:bicolor.Ouid. etiã neutro cõiunxit.iii.elegi.d.discolor agmen æquis.A.gel.lib.vi.noc.atti.tunica muliebri indutus & pallio uersi colore. A corpore tricorpor fecit Ver.i.vi.& forma tricorpis ũbre. A decore quoq; Ver.idecor & Salu. dedecor fecerũt.

¶ CHRISTO. Vber idem.iiii.metamor.Vix circũeant distentũ cruribus uber. ¶ Cicer. Martialis libro primo asse cicer tepidum constat & asse uenus. ¶ Tuber. Iuuena. Saty.xiiii.qui redere tubera terræ.boletum cõdire didicit. ¶ Pauper. Iuuena. Saty.xiiii.nulla exempla beati pauperis esse putat. Lucanus.v. Ouice tuta facultas pauperis. ¶ Puber Varro apud Marcellũ:puerum puberẽ cæpisti.Diuus Bernardus puberes diuitias scripsit.Sed Horatius neutraliter dixit impube corpus. ¶ Huber. Ausonius in epigrãmatis. Ego uoluo liberos huberes.Gellius lib.vi.pecuniãq; emeruerat ex eo quæstu huberẽ:his phocas addit:iuber ris. Cõe nomẽ sicut Alexander illis superioribus sotular.ris.masculinũ.Quod nomẽ apud diuũ Hieronymũ in Iouinianum reperio.Sed hic sotular nobis elegans & nouus uidetur: in cuius significato apud latinos calceus.i.frequentissimum est.gadir etiam reperitur ratiõe significatiõis fœmininum. Auienus in arateis. Gadir prima fretum solida super eminet arce. ¶ Mascula sunt & in.or.hic clangor:nitor:pastor.Verg.ii.æne.gelidusq; per imã cucurrit ossa tremor. ¶ Arbor idem libro.vii.Gemina super arbore sidunt. idem in buco. Quod non sua seminat arbos.Sed de hac terminatione in os ita scribit Quintilianus libro primo arbos labos.uapos.clamos.ætatis fuerunt. ¶ Hoc cor.Martialis libro tertio.Cor solus habes solus & ingenium. ¶ Aequor ris. Verg. primo Geor.Ignotum ferro scindamus æquor. ¶ Marmor ris.Conuulsa marmora clamant Iuuenal. Satyra prima. ¶ Comparatiua duplex retinent genus.ut hic hæc iustior.Ouidius in epistolis.Iustior est animo uentus & unda tuo ¶ Memor.Ouidius in epistolis.At bene cautus eras & memor ante mei.Virgi.primo æneid. memorem Iunonis obiram. ¶ Auctor Iuuena.Satyra decima.Auctor qui uertere solum. Ouidius in epistolis.An nisi legisses auctoris nomina sapphus.

Vr.neutrale dabis:sed mascula sint tibi quinq̧.
Turtur auis piscis. uultur. satur. astur. & anxur.
Cōmunis generis tria sunto fur. lygur. augur.
Fœmineũ pones quod in.as. finitur. ut æstas.
Sed iunges maribus as assis. uas. uadis. & mas.
Neutra tamen dices uas uasis. fasq̧. nefasq̧.

¶ANTO. Vr neutrale. Quod noīa in ur. desinentia generis sunt neutri: sit hoc sulphur. murmur. Quod masculinũ protulit interpres. Ioan. vii. murmur multus in turba de Christo: iecur: fulgur: guttur: quod etiã masculino genere ꝓtulit Plautus in aulularia: ne obturat gutturẽ inferiorẽ. Masculina uero sunt hæc quinq̧: turtur: pro aue Ouid. ii. elegi. tu tñ ante alias turtur amice dole. Idem de Philomena: & castus turtur atq̧ columba gemunt. Idẽ in epistola Sapphus: & nigre a uiridi turtur amaẽ aue. Plautus quoq̧ tibi obustos turtures dixet. De pisce quoq̧ Iuue. carituros turture magno malorũq̧ iubis. Neq̧ audiendus est Seruius: qui dixit posse esse generis fœminini turtur qđ probare nitit̃ carmine illo Verg. in buc. Nec genere aeria cessabit turtur ab ulmo cũ aeria ex ratione carminis aptius ulmo q̃ turturi iungatur: quasi nõ aerius pro altus frequẽtius reperiatur: q̃ qđ ille uult pro aerii coloris: ut Vergi. in buco. Aerii specula de montis in undas. Idẽ. iii. æne. aerie quærcus: aut conifere cyparissi. & Martia. daphnonas: platononas: & aerias cyparissos. ¶ Sed turtur pro prisce apud unum tantũ ex iis: qui auctoritatẽ habẽt: Ambrosiũ in hexameron legit̃: atq̧ ibi genere tantũ fœminino: deceptus est ex eo quod in basilio: unde opus illud interpretatus est: trygon legit̃: qđ apud græcos tum piscẽ: tum auem significat: apud latinos tñ nusquã legit̃ turtur pro pisce sed pastinaca: neq̧ est quã uulgus opinat̃ tructa. sed ex genere pisciũ planoꝝ & cartilagineoꝝ. ¶ Vultur quoq̧: q & uulturius & uulturis ab antigoribus est appellatus. Catullus: lingua exerta auido sit data uulturio. Idem suscitat acano uulturiũ capite. Ennius apud Prisciã. uulturis in siluis miserũ mãdebat homonẽ. ¶ Satur. Iuuenal. Satur est cum dicit Horatius. euoe. cuius fœmininũ satura & neutrũ saturnũ est. Terẽt. in ecyra. Sed tu cũ satura atq̧ ebria eris: puer ut satur sit facito. ¶ Astur. Luca. i. iiii. Erat ipiger astur. Syllius. i. puni. astur auarus uisceribus lacere telluris uescitur imis. genus uero fœmineũ ad possessiuũ potius est referendũ: ut idem libr. xvi. Lelius asturica rapidos de gente iugales. ¶ Anxur. Martia. vi. epigrã. Fluctus passeris aut supbus anxur. Idẽ alio loco: cãdidus anxur aquis: qđ etiã neutro genere posuit. Hora. in pri. ser. impositũ saxis late candẽtibus anxur: utrũq̧ pro oppido ponit̃ nã cũ anxur Iouem imberbẽ significat: ex ratiõe significatiõis masculinũ erit. Furfur posuit. Serenus in genere masculino numeri singularis. d. addit̃ excessus niuea similagine furfur: plerũq̧ tñ in numero multitudinis furfures legimus: atq̧ ideo inter pluralẽ numeꝝ tantũ habẽtia posuimus. ¶ Cõis generis duoꝝ tria reperiunt̃. fur. Horati. Iulius & fragilis pedacia furq̧ uoranus: fœmininũ nõ facile reperias. ¶ Lygur qđ etiã lygus declinat̃. Luca. in. i. & nũc tonse lygur quõdã p colla decore. Salustius in iugurtha. Forte qdã lygus ex cohortibus auxiliariis. Verg. xi. æne. uane ligus frustraq̧ animis elate supbis. Persius: mihi nũc lygus ora Intepet. Salustius. ii. hist. corsa noīe lygus mulier. ¶ Augur cũ nomẽ dignitatis est: ad uiros tantũ ptinet: quoꝝ fuit Romæ collegiũ: cũ uero officiũ augurãdi significat: cõe est duoꝝ. Verg. iiii. æne. Nũc augur apollo: nũc licie fortes ueneré recte dixerimus augurẽ: cũ in. i. ænei. ipsa dicit: in frustra augurium uani docuere parẽtes. ¶ Fœmineũ pones qđ in as. Quod noīa in as. desinẽtia generis sunt fœminini: ut hæc estas. bonitas. pietas. probitas. auctoritas. honestas. Masculina uero sunt as assis. Prisci. de põderibus: siue assi ex quo qđ capimus phibemur habere. ¶ Vas uadis. Cice. iii. officioꝝ. Vas factus est alter alterius sistendi. Idẽ. v. thuscula. cũ alterũ uadem mortis accepisse: fœmininũ uero nusq̃ reperit̃: ꝓpterea qđ fœmininis iure interdictũ est uadimonium: figurate tñ possumus dicere fœmina nõ põt esse uas. sicut neq̧ cõsul: neq̧ p̃tor nec edilis. ¶ Mas maris qđ rõne significatiõis solis cõuenit masculis: nã fœmine similes maribus mascule potius dicunt̃: ut apud Horatiũ tẽperat alcei musa pede mascula sappho. ¶ Neutra uero sunt tria. uas. uasis. ut Horatius Syncerũ est nisi uas. ¶ Fas & ab eo cõpositũ nefas. Verg. i. geor. Quippe ubi fas uersum atq̧ nefas tot bella per orbem.

¶CHRI. Vr neutrale dabis: ut hoc murmur: iecur. Iuue. saty. vi. Illis lachrymis meditataq̧ murmura præstans. Martialis. Aspice quã tumeat magno iecur ansere maius. ¶ Turtur Ouidi. in Sappho. Et niger a uiridi turtur amatur aue. Martia. in distichis. Dum mihi pinguis turt̃ erit lactuca ualebit. ¶ Vultus Iuue. saty. xiii. nec saxũ aut uulturis acri. ¶ Fur. eis. In genere fœminino. Plautus in penulo. fures estis ambe. ¶ Fœmineum pones quod in as finit̃: ut hæc ætas dignitas deitas. Iuue. saty. xiii. Nona ætas agitur: prioraq̧ sæcula ferri: admoneor nũc illius qđ Valla in suis elegantiis p̃cipit. hæc noia in as finita nõ a singulis noībus deriuari: dicimus aũt a deus deitas: bonus bonitas. Sed nõ adiuus diuitas amalus malitas. Quo sunt illi minus ferẽdi: qui indifferẽter hæc noīa extorserũt: quales sunt. Raimundani phisiologi dicũt. n. a lapis lapiditas: ab alter: alteritas: & reliqua: nisi forte id fecerũt nimis priscoꝝ exemplo ducti. Accius apud Marcellũ. Neq̧ dici põt pro magnitate. Varro apud eundẽ depræhẽde frondẽ autumnitatis. De his autẽ ita præcipit Quintilianus. Nec crebra sint uetera nec manifesta. Nescio tamẽ uenustiore quo Cice. modo in epistolis dixit. rectissime putãt ullam appietatẽ & lentulitatẽ ualere plus apud me quã ornamẽta uirtutis. Etiã pollio apud Quintilianum depræhẽdit in Liuio patauitatẽ. Quos philelphus imitatus dixit Quintilianũ nescio quã sapere hispanitatem. ¶ Hic as assis. Martialis lib. ii. Si plebeia uenus gemino tibi uincitur asse. ¶ Hic uas. dis. Cicero in officiis. Vas factus est alter: ut si ille non reuertisset moriendũ esset sibi. ¶ Mas ris. Martialis lib. ix. Tantaq̧ sydereos uix capit aula mares. ¶ Hoc uas. sis. Hieronymus in ꝓlogo Abachuc. ut uas fragile: cur tale uel tale sit disputare. ¶ Fas atq̧ nefas. Iuuenalis satyra decimatertia. Quid fas atq̧ nefas incipiunt sentire per actis criminibus. Idem satyra decimaquarta. Credebant hoc grande nefas & morte prandum.

Sit cōmune trium nomen gentile. Dabuntur.
Partim fœminea tibi: partim mascula græca.
Esto nomen in: es. muliebre. Virilia sunto.
Limes. pes. fomes. termes. cū palmite trames.
Et gurges. merges. uerres cū poplite magnes.
Et paries. aries. stipes. cespesq; satellesq;.
Atq; dies. mediusq; dies pro tempore certo.

CANTO. Sit cōe trium. Qđ noīa gētilia cōia sunt triū genep: ut hic & hæc & hoc arpinas: priuernas: sarsinas: casinas: tolosas: capenas. Iuue. arpinas alius uolscop in mōte solebat. Martia. metaq; lactis sarsinate de silua: unde & Plautus sarsinas est dictus. Liui. xxii. ut se in agrū casinatē ducat. Syllius lib. viii. pu. priuernatūq; maniplos. Martia. li. xii. Nec quadra deerat casei tolosatis. Qđ uero Phocas & Prisc. hæc noīa sub cōi duop genere posuerūt: refellunt auctoritate Cicerōis: q scribēs ad atticū ait: in quo fluxus est ad iter arpinas. Idē in alio loco: ut ueni in arpinas. i. in agrū arpinatē: noīa. n. pdiorū ppe aliqđ oppidū ex noīe possessiuo illius oppidi in genere neutro figurabantur ut hoc thusculanū. i. formianū. i. albanū. i. cumanū. i. eodē modo hoc arpinas. atis. pdiū iuxta arpinū: siue in agro arpinati. Plin. li. xiiii. priuernatia uina dixit: quēadmodū & Lucillius oleum cassinas: atq; ut in declinatione pnominū diximus: ex horū pportiōe Cice. in epistolis ad cœliū uerba nostratia dicere nō reformidat. ¶ Dabunt partim fœminea. Quod noia græca ptim sunt masculina: ut adamas. antis. elephas. antis. gigas. antis. arcas. arcadis. Iuuen. Adamas notissimus & beronicrs factus in digito pciosior. Horatius. ii. epistolap. siue elephas albus uulgi cōuerteret ora. Verg. de euādro: nō equidē extimui danaū qđ ductor & arcas: & oīa noīa quæ ad primā declinationē latinā referunt: ut tiaras. e. Verg. vii. æne. sacerq; tiaras: qualia etiā sunt uentop: ut boreas. e. ectesias. e. cecias. e. aparctias. e. Plin. lib. ii. aparctias & boreas dicti: & ibidē pflant diebus. xl. quos ectesias uocāt. Gellius lib. ii. Est etiā uentus quē noīe uocāt ceciā. ¶ Partim sunt fœminina: ut hæc olympias. adis. hellas. adis. mœas adis. decas. adis. Esto nomē in. es. Qđ noīa tertiæ & quintæ declinatiōis terminata in. es. generis sūt fœminini: nā ut diximus primæ declinatiōis oīa sūt masculina: ut hæc uulpes. is. ples. is. seges. etis. teges. etis. res. rei. progenies. ei. scabies. ei. Masculina uero sūt: q hic digerunt. Limes. itis. Ver. xii. æne. Lymes agris positus litem ut discerneret agris. ¶ Pes pedis cuius cōposita cōia sūt triū genep: ut hic hæc hoc bipes. cripes. alipes pterq̄ uulpes & cōpes. ¶ Fomes. itis. Luc. in. viii. excitat in ualidas admoto fomite flāmas. ¶ Termes. itis. Gellius. lib. iii. Palme termes ex arbore cum fructu auulsus spadix dicit: nā qđ Seruius scribit in illud Verg. i. geor. Aut tēpestiuā siluis euertere pinū: ī portūo tpe arbores cese cito termites faciūt: opinor debere scribi teredines: cū teredo pprie sit ligni uermis: nā termes surculus est arboris. Hora. in epodo: germinat & nunq̄ fallentis termes oliuæ. ¶ Palmes. itis. Gellius li. xvili. Vberrimos uiciū palmites decidit. ¶ Trames. itis. Ver. v. æne. Nulli uisa cito decurrit tramite uergol. ¶ Gurges. itis. Idē. i. æne. Apparēt rari nātes ī gurgite uasto. ¶ Merges. itis. q teste Seruio in illud Verg. ii. geor. Cerealis mergite culmi: manipulus spicap est. ¶ Verres. is. q rōne sexus & geniture masculini gñis est. ¶ Poples itis. Luca. in. iii. Nisi poplite lapso ultima curuati pcederet ungula tauri. ¶ Magnes. etis. cū aliis grāmaticis cōe duop posueramus: nūc uero masculinū eē dicimus tum q nusq̄ fœmininū reperit: tū etiā q eius fœmininū in magnessa & magnetis exit: quēadmodū in fine capitis huius dicet. ¶ Paries. etis. Oui. iiii. met. fisus erat tenui rima quā duxerat olim cū fieret paries. ¶ Aries. etis. rōne sexus & geniture masculini gñis est. ¶ Stipes. itis. Ver. ī moreto. Paruulus exusto remāebat stipite fumus. ¶ Cespes. itis. Persius nūc & de cespite uiuo frāge aliqd. ¶ Satelles. itis. Iuue. Dirusq; a pōte satelles. ¶ Dies diei pro ambitu solis diurno: & hēt numep multitudinis: ut dies natalitius: dies Lustricus: dies Dñicus: nō natalitia. lustrica: dñica. Pro tpe uero fœmininū est: & caret plurali: ut lōga dies homini docuit parere leones Vergi. ii. æne. Venit summa dies & ineluctabile tēpus. ¶ A die pro eo qđ est solis ambitus diurnus aut latio eius super horizōta dicit meridies: quasi medius dies eiusdē generis cum in eadē significatiōe accipiat. Sed posuit medius dies pro meridies: quod in carmine heroico uix recipit. Pli. frequētius utitur medio die q̄ meridie: ut de fonte cyrenayco a medio die ad mediā noctem aquis seruentibus totidē horis ad mediū diem rigētibus.

CHRI. Sit cōe triū. ut hic hæc hoc nostras atinas. Colu. li. vi. illud atinas. Hoc nostras dicit. Liui. li. i. Belli fidenatis cōtagione irritati suere. ¶ Partim mascula hic papas: ælephas: adamas. Iuue. saty. vi. Tumidus pgustet pocula papas. Martia. lib. i. Quod pius & supplex elephas te Cæsar adorat. Plin. adamas diu nō uisi regibus & his admodū paucis cognitus. ¶ Partim fœminea. Hæc lampas olympias. Iuue. saty. iii. multū flamarum atq; ænea lampas. Martia. li. vii. propter senas audit olimpiades. ¶ Esto nomē in es muliebre: ut hæc proles: quies: effigies. Luca. lib. ii. Scipio lucere quā pulcherrima ples. Martia. lib. vii. Quid facit isœlix & fugitiua ges. ¶ Hic limes. Luca. i. Paruusq; secat uitalia limes ¶ Hic pes. Iuuenalis satyra decimatertia. Vbi tota cohors pede non est altior uno. ¶ Fomes. tis. Gellius libro decimoquarto. Fomitē esse quēquā dicēs & incepta bulum ingenii. ¶ Hic termes tis ramus est ex arbore cum fructu decerptus est etiā autē genus uermiculi carnem exedens. ¶ Hic palmes tis. Iuuena. saty. xii. Stratus humi palmes uiduas desyderat ulmos. ¶ Hic trames tis. Seneca in ædipo. omnia secto tramite uadūt. ¶ Gurges tis. Seneca in hærcule surēti: altum gurgitē tygris præmēs. Ioannes euangelii capi. ii. Hieronymo interpræte omnes gurgites tui & fluctus tui super me transierunt. ¶ Hic poples itis Lucanus lib. i. deposito uictū præbebat poplite collū Quint. lib. xii. Tunice prioribus oris: īfra genua Paulum ad medios poplites. ¶ Hic magnes tis. Plinius li. xxxvii. si admonitus magnes appræhenderit rapiat atq; auferat: Cuius fœmininū magnetis magnetidis. Seneca in medea explicuit. magnetida. Inquit uidimus argon. ¶ Paries tis. Quintilianus libro primo utilius ne sit domi an intra priuatos parietes studentem continere. ¶ Stipes tis. Ouidius in epistolis. Nec tua mactasset nodoso stipite theseu. ¶ Cespes tis.

Ouidius in elegiis:gramineus madidū cespes obumbrat humum.Martia.libro.v. Mollia nec rigidus cespes tegat ossa.¶ Satelles tis:Iuuena.saty.iii.Dirus a pōte satelles.¶ Aries tis:Martia.lib.ix.Hic aries astris:hic leo dignus erat.Aries āt id differt a ueruece:quod acanthierio equus: maialis a uerre:a gallo capus: ut festus est auctor.¶ Dies ei:Luca.v.Instabatq; dies:qui dat noua noīa fastis.Iuue.saty.i.Ipse dies pulchro distinguit or dine rerū.Cic.in Catillinā:& finditi mitus nobis:Iucundi atq; illustres ii dies sunt quibus cōseruamur: quā illi quibus nascimur.Geor.ualla ait dies pro tēpore certo.Et incerto in singulari reperiri uel masculinū uel fœmininū.Sed in plurali semp masculinū.Luca lib.iii.Longus sūma dies nō pmiscuit imis:hic longus di es.i.tēpus.In cōi.¶ Mediusq; dies:Corne.Celsus li.i.assumendus medio die est.Apule.tamen fere semp fœminimum scripsit:ut in.ix.asini aurei diem ferme circa mediam apparuit per figurā pro meridies: ita Lucanus libro primo,Quaqi dies medius flagrantibus æstuat horis.Meridies apud ueteres pro media etiā nocte:legitur.Varro apud Marcellum:noctis repente circiter meridiem.

Et græcum primæ:uel quod dat.tertia nomen.
Sed cōmunia sunt miles.comes.atq; superstes.
Antistes.cocles.diues.cūq; hospite sospes.
Et pedes interpres.æques.indiges.heres.hebesq;.

CANTO. Et græcum primæ: Quod noīa græca per primā uel per tertiā declinationē latinā inflexa gnīs sunt masculini:ut planetes.e.cometes.e.primides.e.tidides.e.& uentorū noīa:ut apeliotes.e.argetes.e.& q̄ supra memorauimus:cum determinatis in.a.disseruimus.¶ Lebes.etis.tapes.etis.cres.etis. Ouidi. in epist.briseidis addidit & fuluos: præcioso ex ere lebetes.Verg.ix.æne.Armaq; craterasq; simul pulchrosq; tapetas.Sed reperiuntur etiā in.es.terminata neutri generis:ut hippomanes:cacoethes:scyllites:myrtites.Iuuena.tenet insanabile multos scribendi cacoethes.Verg.iii.geor.Hinc demū hippomanes uero quod noīe dicunt pastores:lentū distillat ab inguine uirus:hippomanes qd sæpe male legere nouercæ.Iuuena.Hyppomanes carmēq; loquar coctūq; uenenum. Pli.lib.xxx.in aceto scyllite decocti.&.xxxii.idem ex aceto scylite.Idē li.xiiii.Multa de uino myrtite quō fiat ex auctoritate Catonis.¶ Sed cōia sunt:Quod noīa hic explicata cōia sunt duorū generum:ut hic & hæc miles.Ouid.ii.met.De callisto:miles erat phœbes:nec menalō attigit ulla gratior hac triuiæ.¶ Comes.itis. Verg.ii.æne.Nec comitem hinc asportare creusam:qd etiam neutris iungi pōt:ut Luca. Rerū nos sūma sequatur imperiiq; comes.¶ Superstes.itis,Ouid.in meta.O soror.o coniunx.o fœmina sola superstes.Etiā idem iunxit.iii.elegiarū:post mea mansurū fata superstes opus:huic etiā pōt annumerari præstes.itis.Martianus capella:genium etiā præstitem:qd præsit gerundis oībus uocauerunt:& Macro.i.satur.deos præstites hoī nascenti q̄tuor esse:sed a præstando potiusq̄ a præsidendo salua martiani auctoritate deductū uidet. ¶ Antistes.itis.Ci.i.de ora.Vir q̄ sit primus eius artis antistes:fœmininū frequētius reperit in.a.antistia.e. Ci.in uerrem.Sacerdotes cereris atq; illius fani antistie maiores natu probate.Verg.in ciri.icta ne barbarico cibeles antistia buxo.Ouid.xiii.meta.Tractisq; comis antistia phœbi.¶ Cocles.itis.qd ratione significationis ad utrunq; sexū pertinet.Pli.lib.xi.Ab oculis:qui altero lumine orbi nascūtur:coclites uocant.¶ Diues itis:Verg.Carthago diues opum:iungitur ēt neutris:ut apud Vale.maxi.in.ii.Diues & præporēs naturæ regnum scrutatus.Ouid.ii.fastor.Pietas pro diuite grata est munere.¶ Hospes.itis.Luca.in.v.Hospes in externis audiuit curia tectis:cuius fœmininū ēt in.a.reperitur:apud eundē lib.iii. Tūc obtulit hospita tellus puppibus accessus faciles.Verg.iii.æne.Bellū o terra hospita portas:iungit ēt neutris.Horat.i.epi. Nā quæ diserta & in hospita tesquaq; credis.¶ Sospes.itis.cuius fœmininū ēt in.a.exit.Ouid.ii.fast.de iunone.Sospita delubris credit aucta nouis.¶ Pedes.itis.Verg.iiii.æne.Congressus pedes hunc uenientē cuspide longa. ¶ Interpræs.etis.Verg.iiii.æne.Nunc ioue missus ab ipo interpræs diuū.¶ Eques.itis.qd cum nomen dignitatis est:ad uiros tantū pertinet:cū uero insidentē æquo significat:ad fœminas ēt pertinet sicut & pedes.itis. ¶ Indiges.etis.Ouid.xiiii.meta.de æne.quem turba quirini nuncupat indigetem.¶ Heres heredis: cuius significationē manifestū ē utriq; sexui cōpetere.¶ Hebes.etis.qd ēt neutris iūgit.Iuue.hebeti lautissima ferro.

CHRI. Et græcum primæ:hic sophistes prophetes psaltes.Cicero in quæstionibus academicis.Quis est inquit hic sophistes.Diuus Hierony.in prologo amos.Solus ipse erat pphetes:& illa quæ patronymica sūt: ut hic tindarides.æ.Seneca in herculæ furenti:hinc clara gemini signa tyndaridæ micant. Verg.ii.ænei.dardanidæ In sensi pœnas cum sanguine poscunt.¶ Vel quod dat tertia nomen.Verg.iiii.æne.dodoneosq; labetes dixit.¶ Comes tis.Martialis lib.ii.Sum comes ipse tuus tumidiq; ante ambulo regis.Cicero in rhetoricis cupiditas dicendi pacis est comes.¶ Miles tis:Lucanus lib.vii.Tunc miles in uulneratus sequitur.Ouid.in canace & rudis ad partus & noua miles eram.¶ Superstes tis:Gellius libro quinto.Illico concidit & domini iā superstitis animam expirauit.Seneca in oetheo:facta superstes philomena suis.¶ Antistes tis:Iuuenalis satyra secunda:sacrorum antistes conducendusq; magister.Valerius maximus libro tertio est sacrorum antistes philosophia:in hac significatione olim præstes præstitis dixerunt festo auctore.¶ Diues tis:Iuuenalis satyra vii.nam didicit diues auarus.Idem satyra sexta.Intollerabilius nihil est quam fœmina diues.¶ Sospes tis:Lucanus libro secundo:sospes & sythacis crassus uictor remeasset ab oris.Vergilius in culice.Sospes debita fœlices memoretur uita per annos.¶ Pedes itis:Lucanus.iiii.Sic pedes ex facili nullo urgente receptus. Vergil. undecimo pro camilla posuit.Ense pedes nudo puraq; interrita parma.¶ Interpræs tis:Martialis libro primo.Iocorum absit nostrorum simplicitate malignus interpræs.Iuuenalis satyra sexta.Interpræs legum solymarum & magna sacerdos.¶ Hæres edis:Iuuenalis satyra.xiiii.Ludit & hæres bullatus.Ouidius in epistolis hæres laudis amica tua est.

Et teres.& præpes.locuples.& perpes.& ales.
Inquies & uates.Quod format pes.sedeoq;.
Est quoq; nomen in.is.muliebræ.Sed esto uirile
Corbis.& ædilis.fascis quoq; piscis.& axis.
Et collis.uermis.& callis.follis.& ensis.
Mensis cũ uecti.postis.glis.fustis.& anguis.

¶ANTO. Teres.etis.qđ neutris quoq; iungit̃.Vergil.vii.æne.Sed hæc tereti mos est aptare flagello:Colla aut teretis mali:aut tecte cortice grãdis.¶ Præpes p̃petis:Luca.in.ix.de p̃seo & subitus p̃pes cyllenida sustulit harpen.Cũ neutro etiã iunxit.Ennius apud Macrobiũ.vi.satur.Nec respirandi sit copia p̃pete ferro.¶ Locuples.etis.Iuuena.Vidua est locuples:quæ nupsit auaro:qđ etiam auctore Prisciano neutris iungi põt.¶ Perpes p̃petis:pro p̃petuus & cõtinuus.Iusti.lib.v.Perpeti nocte fortunã publicã quæstibus iterant:& in hymno perpes corona præsulũ:põt etiã queãdmodũ & superiora neutris aptari.¶ Ales.itis.Verg.in moreto.Excubitorq; diem cantu prædixerat ales.Martia.Alitis eximiæ cauda supba fuit.Inquies triũ generũ est teste Prisciano.Gel.li.viii.Labor hic uigiliaꝝ inquies.Salu.apud Priscia.in.i.hist.uitio humani ingenii:qđ inquies atq; indomitum semp.Eius quoq; simplex apud antiquores reperit̃ trium generũ.Ennius.Namq; eius mentẽ fecerat fortuna quietem.Licinius:non minimopere milites q̃etes uolebãt esse.¶ Vates.is.Iuuena.Sed uatem ægregiũ cui nõ sit publica uena.Verg.iii.æne.Aut quẽ tunc uates cassandra moueret.¶ Quæ format pes sedeoq;:Quod composita ab hoc noie pes pedis:& ab hoc uerbo sedeo sedes superioribus annumeranda sunt:sed de cõpositis a pede paulo ante diximus:& a sedeo hic & hæc p̃ses.idis.reses.idis.obsedes.idis.deses.idis.Luca.in.ix.natura deside torpet:& a sedeo quoq; Martianus capella præstes.itis.deduxit:ait namq; de philologiæ nuptiis geniũ præstitẽ qđ præsit gerundis oibus uocauerunt.Macro.in.i.satur.Deos præstites hoi nascẽti q̃tuor esse.¶ Est quoq; nomẽ in.is.Qđ noia in.is.desinentia fœminina sunt:ut hæc auis.puppis.classis.nauis.messis.¶ Mascula uero sũt:quæ ponunt̃ in seriæ q̃nq; uersuũ sequentiũ:hic corbis.is.Serui.tñ.i.ge.fœmininũ esse dicit Ci.auctoritate:q ait messoria se corbe contexit.¶ Aedilis.is.qđ magistratus nomen ad uiros tantũ p̃tinet.¶ Fascis.is.Verg.in buc.Ego hoc te fasce leuabo.¶ Piscis.is.pro fœmina.Ouid.in.ii.de arte dixit.Inuenit in media fœmina piscis aq̃.¶ Axis.is.Idẽ.ii.meta.Aureus axis erat.¶ Collis.is. Verg. Collẽ q̃ pluribus urbi iminet.¶ Vermis.is.cuius diminutiuũ uermiculus masculinũ eẽ oñdit.¶ Callis.is.Verg.in.vi.secreti celant calles.¶ Follis.is.a quo diminutiuũ ẽ folliculus paruus follis.¶ Ensis.is.Iuue.Ense uelut stricto quotiẽs Lucil.ardẽs:cuius diminutiuum ensiculus & ensicula est.¶ Mensis:Vergilius totosq; ex ordine menses.¶ Vectis.is.¶ Postis.is.Vergilius Posteq; sub ipsos nituntur gradibus.¶ Glis.iris.Martialis.Somniculosos ille porrigit glires.¶ Fustis.is.a quo diminutiuum declinatur fusticulis.i.¶ Anguis.is.Vergil.ii.ænei.Gemini immensis orbibus angues.Valer.maxi.in.i.fœmininum protulit hæc anguis.

¶CHRI. Teres.tis.Verg.in uiro bono:mũdi instar habens.Teresq; rotundus:idẽ statim teretes colludere guttas.Sed neutrũ etiam inuenit̃.Tranquillus in Iulio fuisse traditur excelsa statura:colore candido:teretibus membris.¶ Locupletis:Martia.lib.xii.facturus si fiam locuples.Iuuena.saty.xiii.pauper locupletẽ optare podagrã ne dubitet.¶ Præpes præpetis:Gellius lib.viii.in portu illo inclyto:quẽ præpetẽ appellauit:idẽ in ibi:ex quo est conlectare præpetes appellatas.Ausonius aũt in epigrãmate neutrũ scripsit digesti fastos & noia præpetis.xiii.¶ Perpes.tis : Cyprianus sunt ait gubernacula spiritus perpetis.Pacuuius apud marcellũ:ut perpetem probitatẽ conseruetis:& illud hymni sacri.Infirma nr̃i corporis uirtute firmans perpeti.¶ Vates uatis: Luca.vi.tibi certior oia uates ipse canet.Verg.iii.æne.in sanã inquit uatẽ aspicies.¶ Qđ format pes:ut hic hæc bipes : tripes:cornipes:planipes:cõpes.Iuuena.saty.ix.atq; alium bipedẽ sibi quærit asellũ.Valer.apud nonũ bipedem belluã dixit.¶ Sedeo.i.cõposita a sedeo es:ut hic hæc præses:obses:deses:reses:Martia.lib.vi.nec spado nec mechus erit te p̃side cæsar.Gelli.lib.v.a domino terræ illius p̃side tutiores latebre forẽt Verg.xi.æne.armipotens belli præses tritonia uirgo.Quintilia.lib.x.Quẽ præsides studii deæ audirent:sũt aliqua noia in es finita gñis neutri:ut Eleodes: Stilytes:cacoetes:Celsus lib.v.Eleodes tenus subalbidũ.¶ Est quoq; nomen in is muliebræ:dicit qđ noia quæ in is finiunt̃.¶ Quoq.s.ut noia finita & in as & in es.Foeminina sunt oia:ut lis cuspis:genesis:pixis:uis.Martia.lib.vi.Cecidit repente magna disinu clauis.Iuue.saty.xiiii.nota mathematicis genesis tua.¶ Sed esto uirili.xxix.noia excipiuntur cum noibus in nis & ab asse deducta masculinis.¶ Corbis is:Cæsar lib.vi.gestoꝝ lapidibus plenos corbes dimisit.¶ Edilis:Gellius lib.vi.cumq; p tribu ædilem curulẽ renunciarant.Ennius tamen apud Marcellũ fœmininũ protulit.Antiqua ædilis fide custos corporis.¶ Piscis:Iuuena.saty.iiii.Non dubitaturi fugitiuũ dicere piscem.¶ Axis:horrida uitanda est hyspania : gallicus axis : est etiam axis assissia ciuitas italiæ. Propertius. Scandentiaq; axis consurgit uerticæ montis.¶ Collis:Verg.in culice.Lurida quã patulos uelabant gramine colles.¶ Vermis : Plinius libro.xxx.medentur uermes terreni ex aceto illiti.¶ Callis:Ioel Hieronymo interpræte capitulo secundo singuli calle suo ambulabant.¶ Follis:Iuuenalis satyra.vii.tunc imensa caui spirant mendatia folles.¶ Ensis: Lucanus.vii.pectoris arma sonant confracti ensibus enses.¶ Mensis:Martialis libro.iii.Quam recipit sexto mense superba uenus.Mensis in plurali menstrum etiam significat muliebre.Plinius lib.vi.menses ciet hypericis uestis.Victruuius libro.x.uestes ferreos coegerunt.Nau.cap.ix.Hierony.iterpræte: deuorauit ignis uectes tuos.¶ Hic postis:Verg. in cyri.castos altaria postes.¶ Glis:Ausonius in monosyllabis.Sõno quis optimior est glis:laberius apud nonium:me optimus atq; sumus præmit glis.¶ Fustis:Horatius secundo sermonũ porrectus uigilet cum lõgo fuste.¶ Anguis:Martialis libro.xii.cernimus gelidum sorbet hic halitus anguem:ex diminutiuo.Ci.libro quarto de finibus.Serpere anguiculos : nare anaticulas dixit.

¶ ANTO. Torris.is.Flaccus tertio argonauticæ:uiuoq; reluxit torre focus.¶ Caulis:qui etiã colis dr:unde coliculus.Hora.ii.ser.Cole suburbano qui siccis creuit in agris.¶ Torquis:qd frequentius genere fœminino reperitur.Gel.lib.viii.torquis ex auro quã ex hoste quem occiderat detractã induit: & paulo post torquem detraxit:eamq; sanguinolentã sibi in collum imponit.Iustinus lib.xliii.Torque aurea donatus. Apuleius secundo floridoꝝ.Circulo mineo ueluti aurea torqui.Hiero.quoq; multis in locis:ut iudicũ.viii.pter torques aureas cameloꝝ:sed & masculinũ reperitur:ut apud Syllium quarto puni.Colla uiri fuluo radiabãt lactea torque:& Liuius.vii.ab urbe cõdita : in tantũ uno torque spoliauit:quem respersum cruore collo circũdedit suo.Sueto.in Augu.lapsu debilitatũ aureo torque donauit.¶ Quæq; silent alii : Cum oẽs grãmatici libys : & canalis & aqualis cuius sint generis siluerint : dicit q generis sunt masculini . Nã cum libys gentile sit posset quispiã putare qd est cõe duorũ generum:nos dicimus nusq̃ reperiri nisi genere masculino.Martia.& libys in longo puluere sudet æques:& Luca.in.vi.Cũ iaculũ parua libys amentauit arena;eius fœmininũ libyssa est uel libystis:ut infra dicemus.Canalis quoq; cum oẽs sub genere fœminino reliquærint:tũ Seruii grãmaticus id expræssit:ait enĩ in illud Vergilii.iii.geo.Currentẽ ilignis potare canalibus undam:canalis melius genere fœminino pferimus.Ego contra dixerim usitatius genere masculino esse proferendũ:ut Verg.in etna.quod si diuersos emittat terra canales:& iterũ:nec tamen in rigidos exit contenta canales:atq; iterum adhuc:præssoq; canali huc illuc ageret uentos. Sene.iii.natu.q.amisso canali suo flumina primũ refundunt.Idem in.iiii.tandẽ tenuissimos canales tenent per quos angusta rupium effugiunt . Idẽ in iii.sulphuratã aquã circa canales suos durari:& in eodẽ quibus torrens in canali suo cursus est.Plini.lib.viii.sanguisuga ubi in ipso amne canali se fixit.Liui.xxiii.ab urbe.utraq; in capitolio est canali uno discreta. Celsus lib.iii.Vulua recta continuataq; ceruice:quẽ canalem uocant.Sene.in epi.cviii.Illũ turba per longi canalis angustias tractum.Apuleius.vi.meta.Canali directo pergas ad ipsam orci regiã:& ibidem angusti canalis exerto cõtecti tramite:& in libris digestoꝝ ti.de riuis.l.seruius:si quis nouũ canalẽ uel phystulã. Eius quoq; diminutiuo usus est Celsus lib.viii.Excipienda sunt ex serula facto canaliculo.Non inficior ego apud antiquores inueniri aliquãdo etiã fœmininũ :ut apud Catonẽ & apud Varronẽ:sed ego de optimoꝝ usu loquor:nã Catoni & Varroni quantũ auctoritatis haberi debeat:initio testati sumus.¶ Aqualis:ꝑterea nemo est qui ex regulis traditis non dicat esse generis fœminini:sed quomodo Varro dixit de origine lingue latine:ab aqua aqualis est dictus:unde etiam per diminutionẽ aqualiculus fit:qd ipsum argumento fuerit aqualis esse generis masculini.¶ Et quibus.n.præit.is:Quod noĩa habentia.n.ante.is.generis etiam sũt masculini: ut hic panis.cinis.ignis.funis.quod generis esse masculini.Quintilia.ex illius diminutiuo funiculus ostẽdit. Tam etsi Lucilius fœminino sit usus apud Gellium li.xii.Aurea de cœlo submisit funis & arua. Clunis.is. Iuuena.ad terrã tremulo descendunt clune puelle.Hora.ii.ser.fœmininũ esse ostẽdit qd pulchre inqt clunes.Amnis quoq; antiquiores gñe fœminino dixerunt.¶ Et qd cõponis ab asse:qd ab asse cõposita sub hac terminatione gñis sunt masculini queadmodũ & as.assis.ut semis.centussis.bessis.tressis.octussis.decussis.bigessis. In libris digestoꝝ titulo de uulgari & pupillari substitutiõe.l.si pr:ut unus semis apud te maneat.Persi.Curto cẽtusse licetur:& Lucil.apud Gelliũ li.ii.Fanni cẽtussesq; misellos.¶ Adiectiua dabis cõia:Quod noĩa adiectiua sub hac terminatiõe cõia sunt duoꝝ generũ :ut hic & hæc nobilis.fortis.breuis.tricuspis quoq; & si nõ hẽt genus neutrũ tricuspe:põt tñ in obliqs casibus etiã neutris iungi. Ouid.i.met.Positoq; tricuspide telo.

Et torris caulis.lapis.unguis.torquis.& orbis.
Et sanguis.cucumis.iunges cum uomere puluis.
Quæq; silent alii libys.atq; canalis.aqualis.
Et quibus.n.præit.is.Et qd cõponis ab asse.
Adiectiua dabis cõmunia.iunge tricuspis.

¶ CHRI. Torris:actius apud Noniũ ubi torris intersectus esset flameus.¶ Caulis:Iuuena.saty.v.pallidus effertur tibi misero caulis.¶ Lapis:Verg.i.æne.pariusue lapis circũdatur auro.¶ Vnguis. Persius saty.ii.nec pluteũ cædit nec demorsus sapit ungues:ex diminutiuo Cice.lib.iiii.de finibus unguiculoꝝ ofum deformitatem.¶ Torquis:Vegetius lib.ii.torquis aureus:solidus uirtutis præmiũ fuit;est etiã interim fœmininũ ut apud litteras sacras.Hierony.interpræte Danielis.v.Torquem auream habebis in collo.¶ Orbis: Verg.x.tot circumastantem læuos æquitauit in orbes.¶ Sanguis:Luca.vi.Hic alitur sanguis terras fluxurus in oẽs.¶ Cucumis:Verg.in copa & pendet unco ceruleus cucumis.¶ Vomis:Verg.ii.geoe.patientes uomeris unci.¶ Puluis:idem.ii.æne.mixtoq; undantẽ puluere fumũ.¶ Hic lybis: Martialis lib.iiii.hic quondam lybis impius profundo.¶ Canalis:Verg.in ætna.Quod si diuersos mittat terra canales.Idem in eodem opere.Nec tamen in rigidos exit cõtenta canales:& paulo post materiam syluamq; suam præssi canalis.Victruuius lib.vi.tegulæ habentes excelsos canaliculos digitales:idem lib.v.Sunt ad canalem:qui excipit aquã celestem:frontinus in opere de aquis:canalem consuetum ꝑduxerunt. Cornelius celsus lib.i.Largo canali quottidie debet subiicere:sed Varro fœminino usus est li.iiii.de re rustica:per canales angustas serpere:his nominibus potest addi apis:pro Tauro.Lucanus.viii.Sacer & in cineres magnus mactabitur apis.Herodotus Laurentias interpræte.Apis quem græci epaphon uocant.¶ Et quibus perit is:ut hic funis:amnis:ignis:crinis:cinis:panis:finis penis:intelligenda sunt substantiua:quoniã adiectiua duorum generũ sunt cõmunia : ut statim dicetur ut hic & hæc Immanis:solẽnis:bipennis:inanis.Iuue.saty.iii.primos cum Ianua colligit ignes: nam qd Verg.li.viii. dixit:& omnis rauca sonans:rauca aduerbium est non nomen.¶ Et quod componis ab asse:ut hic semis:tressis:uigessis.Persius non est tressis agoso.Victruuius lib.iii.ex duobus assibus:& tertio semesse sextertium uocatur:Cicero ad atticum libro.xvi.de tulliano semisse maximam adhibebis.

Samnis.dis.iuuenis.ciuis.testis.canis.hostis.
Nomē in.os.dabit maribus sed fœmineis sunt.
Hæc addēda duo.dos.cos.neutris epos argos.
Et chaos.atq; melos.iunges.os oris & ossis.
Est cōmune duum bos.custos atq; sacerdos.
Et quæ cōponit potis & pote compos & impos
Vs declinatum per quartam siue secundam.
Dic maribus iunctum.Sed fœmineis referantur.

CANTO. Samnis.itis.nō solū utriq; sexui aptari pōt auctore Cæsare i libris de analogia: ueꝝ ēt antiqores hoc samnite ꝓtulerūt:ut Neuius in carmine belli punici.Liui.tñ li.x.ab urbe nō ē ausus gñi fœminino aptare:cū nusq̄ reperiat̃ nisi masculino:ait.n.cohort iū samnitiaꝝ paul isp recruduit pugna.¶ Dis: ditis qđ etiā neutro iunctū inuenit̃.Hora.i.ser.Bruto pretore tenēte ditē asiā.Luca.in.viii.Nō illic lybice posuerūt ditia gentes rēpla atq; ēt in singulari hoc dite:qđ Priscia.negat reperire posse.Flaccus in.ii.argonautice.Non pplos non dite solū nō ulla parenti regna peto.Testis plerūq; gñi neutri coniunctū reperit̃:ut Luca.in.ix.Teste tolit cœlo uicti decus orionis:& Hora.testis me taurū flumē:& Prop.sydera testes:& Hiero.ad custochiū.Testis est tribunal añ qđ iacui. Sunt qui putēt his ꝑceptionibus deesse pauca noia q̄ iuniores grāmatici posuerūt.bipennis.altilis.molaris.Sed opinor hi nō putabāt hæc noia trium geneꝝ eē cōia:qđ si uspiā q̄si substantiua reperiant̃:illius erunt gñis cuius est substantiuū:qđ subintelligitur:ut hic & hæc bipennis & hoc bipēne declinat̃. Verg.xi.æn.Ferru sonat alta bipēni fraxinus.Idē tamē q̄si substantiuū posuit secūdo æne. Correpta dura bipēni robora pfringit.Eodē mō hic hæc altilis & hoc altile declinat̃.Pli.li.xix.Heu ꝓdigia neutris: ecce altiles spectant̃ asparagi.Idē i.ix.Coclee quoq; altiles ganeā iplerēt.Cū uero Iuue.dixit ad nos iā ueniet minor altilis:gallina itelligit̃:qđ Martia.expssit in disticho:cuius titulus ē galline altiles.Eadē quoq; rōne hic hæc molaris declinat̃:nimirū a mola possessiuū:sed cū dixit Iuue.pssoq; diu stridere molari itelligit̃ dens & cū Papi.v.rheba.uasteq; sudes fractiq; molares:intelligunt̃ lapides:qđ Verg.expssit in etna:qppe molaris illius icendi lapidis:& paulo post:ardēti lapidē cām esse molarē.Græca noia sub hac terminatiōe fœminina sūt plerūq;:sed reperiunt̃ aliqñ masculina:ut apud Verg.iiii.ge.& iapidis arua timaui.¶ Nomē i os: Qđ noia in os.finita gñis sūt masculini:ut ros.mos.flos.labos.uapos.lepos.colos.ꝓ eo qđ color.Pli.lib.xxxv.Glebis suus colos:& fere nunq̄ aliter in casu noiandi utit̃.Heros.is.cuius fœmininū ē heroina uel herois uel herossa.Fœminina uero sūt tria.Arbos oris:hæc dos dotis:hæc cos cotis:q̄ alio mō hæc cautes cautis declinat̃ pp eā affinitatē q̄ ē iter.au.diphthōgon &.o.Sed neutra sūt hoc epos.i.genus carminis.Hora.i.ser.Forte epos acer ut nemo uarius dicet. Mar.Scribebamus epos cepisti scibere:cessi.¶ Argos.i.Ouid.i.de remedio.Vacuū litibus argos erat.Luca.i.vi.Vbi nobile quondā nūc sup argos arāt.¶ Chaos.i.idē i.ii.In chaos antiquū cōfundit̃.¶ Melos.i.Persi.cātare credas pegaseiū melos q̄q̄ rō carmis nō melos sed carmē recipiat.¶ Os oris:Verg.uirgis os habitūq; gerēs.¶ Os os.Cato si qs mēbꝝ rupit:aut os fregit:qđ ēt ossum.i.antiqores declinabāt: sic Paccu.ossum ihumatū dixit.Cōia duoꝝ geneꝝ sūt bos bouis.Verg. Ille meas errare boues.¶ Custos: odis:cōe duoꝝ eē cū oēs fatent̃:tū maxie seruius exponēs illđ Verg.vi.æn.Cernis custodia q̄lis:nā cū de tisiphōe poeta loq̄ret̃:custodia ꝓ custos usurpatū eē dicit.Iuue.ēt neutro iūxit.d.tituliq; cupido hesuri saxis cinerū custobus.¶ Sacerdos:otis.Verg.i.i.æn.Donec regia sacerdos marte grauis.Gel.li.ix.fœmininū ꝓtulit sacerdotissa:cedē inqt cerimonie sūt:q̄s flaminias sacerdotissas diales seorsum aiunt obseruitare.Supioribus ēt iungunt̃ ab hic hæc potis & hoc pote cōposita:sūt āt duo:hic hæc cōpos cōpotis:ipos otis.Ouid.de.i.arte.Ifeq̄re & uoti post mō cōpos eris.Hora.i poe.Post ēt iclusa ē uoti snia cōpos.Gel.in.i.Nō idoneus ad dicēdū sed ad tacendū ipos.¶ Vs declinatū:Qđ noia secūdæ & q̄rtæ declinatiōis in.us.finita gñis sunt masculini:ut hic deus.i.dñs.i.sensus sensus:auditus us. Fœminina uero sunt q̄ hoc loco explicant̃:hæc aluus.i.Vergil.ii.æne.In latus inq; feri curuā cōpagibus aluū.Actius masculinū ꝓtulit.Maia nemus retinens grauido cōcepit in aluo.¶ Humus.i.qđ gñis fœminini semp reperitur.¶ Vannus.i.Verg.i.geor.Et mystica uannus iachi.

CHRI. Iuuenis:Apul.li.vii.uisa q̄dā honesta Iuuene.¶ Nomē i os:ut hic flos.tros.mos.Verg.i rosa dum flos nouus ex noua ꝓles.Ouid.in epi.in te fingebā troas ituros.¶ Hæc dos:Cato apud noniū: mulier magnā dotē dat:& magnā pecuniā retinet.Plau.apđ eūdē diuitiis maximis dote altili & optia.¶ Hæc cos tis: Victr.li.vii.Cote despumata reddit̃ spēs.Hora.li.ii.car.Sagittas accuēs cote cruēta.¶ Argos:Verg.vi.æn.eripiet ille argos agamēnonasq; mecænas.Luca.li.vii.Subitis dānauit noctibus argos.¶ Chaos: Luca.i. Antiquū repetēs iteꝝ chaos.¶ Melos:Quintil.li.i.uocis rōnē Aristoxenus musicus diuisit in rhytmō:& melos: & emetron.¶ Os oris:Verg.vi.oraq; cētū & ferrea uox.¶ Os os.Quinti.li.i.oēm succū igenii bibūt & ossa detegūt.¶ Est cōe duū bos:Iuue.saty.x.ruit añ arā sūmi iouis ut Vetulus bos.Marti.li.viii.Hesperias tusco lauit in amne boues.¶ Custos:Ci.li.iiii.de finibus.Sapientiā totius hois esse custodē.Iuue.saty.ii.Quis custodiet ipsos custodes.Luca.vi.Custos ꝑciose uipera cōchæ.¶ Sacerdos:Verg.vi.æn.rex hoium phœbiq; sacerdos.Iuue.sa.iiii.Sanguine adhuc uiuo terrā subitura sacerdos.¶ Potis & po.Marti.li.viii.Quid pote simplicius:cuius cōposita sūt cōpos & ipos.Tertulia.aium negādi ipotē.Plau.apud Noniū.Manū miseriaꝝ ipotē.Cornel.tñ tacitus neutrū posuit:aureū inqt seculū oratoꝝ & criminū ipos fuit.In eo uero qđ Alexā.logos neutrū ꝑcipit: ipse uiderit:at boni auctores nusq̄ eo noie neutro usi sunt.Ci.pro callio:scio oēs logos:q ludis dicti sunt.Quint.lib.vi.dialogos dedit legendos inquirendæ ueritatis:Gel.lib.iii.delectabilesq; dialogos cōmentus est.¶ Vs declinatum per quartā:Quod generis masculini sunt nomina & secundæ & quartæ declinationis in us finita ut hic ramus:calceus:senatus:arcus. Verg.vi.Aureus & foliis & lento uimine ramus.Ouidius in epistolis parce præcor teneros corrumpere febribus artus.

Aluus.humus.uãnus.ficus.dom⁹ & colus addis.
Porticus atq; tribus coniungis. acusq; manusq;
Et quæ uertentes permutant græca latinis.
Hoc plerunq; gradu,maribus qñq; repones.
Hæc tria neutra facis. uirus.uulgus pelagusq;.

¶ANTO. Ficus.i.uel ficus us:quod pro arbore ex gñali significatione secũdæ & q̃rtæ declinationis fœmininũ reperiť.Iuuena.ad quæ discutiẽda ualent sterilis mala robora fici.Cic.de orato.uxorẽ suá se de ficu suspendisse dixit.Pro pomo quoq; reperiť utriusq; declinationis gñis fœminini:aliqñ etiá masculini:sed scdæ declinatiõis tantũ.Sueto.in Augu.Caseum bubulũ manu præssum & ficus biferas petebat.Pli.quoq; li.xv.ficos & ficus sub gñe fœminino ꝓtulit pro pomo.Varro in.i.de re ru.Fici inqt quẽ edimus:& Lucillius apud Noniũ Marcel.sicuti cũ primos ficos ꝑ palá recentes ꝓtulit:ꝑcio ígenti dat primitus primos.Pro morbo uero gñis esse masculini atq; secũdæ declinationis testatur.Martia.cũ primo epigrá.lib.scri.dicemus ficos ceciliane tuos:quẽ uersum ego nõ ignoro:a diuersis auctoribus aliter atq; aliter legi.Priscia.etiá pro morbo q̃rtæ declinationis esse putat:gñis masculini : atq; ita legit: dicemus ficus ceciliane tuos. Valla pro morbo gñis masculini.Priscia.astipulatur:sed de declinatiõe ab eo dissentit:cõtenditq; sic debere legi carmen.dicemus ficos ceciliane tuos.Georg.meru.non putat Martialẽ in eo loco de morbo sensisse: sed de ipso arboris pomo.Neq;.n.ut ait:illi erat cũ ceciliano cõtentio:nisi de noĩs declinatiõe : quẽadmodũ uoluit Arist.interpræs in lib.elencoꝝ ac si poeta uoluisset dicere:nos dicemus ficus:q̃s scimus in arbore nasci:sed dicemus ficos tuos.i.quẽadmodũ tu sentis:qd.s.ficus pro pomo gñis sit masculini.Nam qd galeotus martius exposuit:dicemus ficos tuos.i.seruos & familiares:ficosos:ridiculũ est.Qđ uero Geor.putat.Mart.non fuisse adeo impudentẽ:ut tá illoto atq; illiberali ioco uteretť:ego non intelligo cur tá bene de illo sentiat cũ sint illius poetæ alii ioci multo turpiores.Neq; in eo merule assentior:qđ putat ficũ ꝑ morbo nõ ptinere ad ani circulũ:sed tñ ad caput:eũq; esse quẽ græci sycosim uocant:cũ Martia.idẽ atq; Verg.in priape.in illũ podicis morbũ sæpe iocenť:qd de morbo capitis frigidiuscule diceretť:grossos quoq; ꝑ fico cũ pomũ significat tũ gñis masculini tũ fœminini reperiť.Celsus li.v.Grossi inqt in aqua cocti.Pli.li.xv.Dephensasq; in his hyeme grossos.Domus quoq; & colus utriusq; declinationis reperiunť:sed de domo li.i.diximus de colo Iuue.Sed graue tardas expectare colos.Ci.ii.de ora.Qũo ad me uenis cũ tua colu & lana.¶ Portic⁹.us.tribus.us.acus.us.manus.us.fœminina sũt q̃rtæ declinationis nisi qđ acus.i.ꝑ pisce gñis est masculini declinatiõis scdæ.Martia.& q̃ uertentes:qđ noĩa græca in.os.finita q̃ transeũt ad nostrá declinationẽ.os.mutata in us.plerũq; sunt fœmina:ut hæc papyrus.i.Martia.Perdite niliacas:musæ mea dána papyros:hæc biblos.biblus.i.Luca.in.iiii.Nondũ flumineas mẽphis contexere biblos.Crystallos crystallus.i.Verg.in pria.Rigetq; dura barba iuncta crystallo.Costos costus.i.Catullus.Regia quá suauis expirás costus odores.& Luca.i.ix.Eoaq; costus:smaragdos smaragdus.i.Pli.lib.xxxvii.Smaragdus in q̃ exculpta fuerat amymone q̃q̃ idẽ auctor frequẽtius utitur gñe masculino:quẽadmodũ & Martia.scytas smaragdos appellauit.Phasellus quoq; & si gñis sit fœminini apud græcos.Catullus gñe masculino dixit.Phasellus ille quẽ uidetis hospites: aiunt fuisse nauiũ celerrimũ.Dicit igiť.Tu repones plerũq; in hoc gradu.i.inter fœminina illa noĩa quæ uertentes.i.interpraetes q ex sermone græco in latinũ interpraetanť qñq; terminationẽ latiná respicientes:repones illa maribus.i.inter masculina:ut in illo uerso.Insula cincta mari diximus.Tria uero reperiunť gñis neutri: hoc uirus.i.Martia.uirus ut hoc alio fallax pmutet odore.Vulgus.i.Verg.ii.æne.Scindiť incertũ studia in cõtraria uulgus:in eodẽ quoq; masculino gñe protulit dicẽs:& spargere uoces in uulgũ ambiguas.Salusti.in iugurta.Vulgũ effusum oppido cedere.Pli.li.viii.Id uulgũ credidisse uideo.Pelagus pelagi.Specus quoq; antiqores tũ gñe fœminino:tũ neutro ꝓtulerũť.Gel.lib.vii.Specus q̃dam nactus remotam tenebrosamq; penetro.& Pacuuius.Aduenio in scrupulosam specũ.Cato.Speca opposita quo aqua deuia abiret:sequẽtius tñ masculinũ reperiť.Hora.iii.car.quos agor in specus.Ouid.iii.metha.est specus in medio syluis & uimine dẽsus.Genus.i.ꝑ eo qđ ẽ genu.quẽadmodũ supra de noĩbus in.u.terminatis diximus:gñis est neutri.¶ Penus.i.penus.us.ꝑ secundá & quartá gñis sunt masculini uel fœminini : hoc penus.oris.tertiæ sp est neutrũ.Plau.in pseudolo.Nisi mihi annuus penus ab amatoribus cõgeriť.Lucillius.Magna penus paruo spacio cõsumpta peribit.Est ꝑterea titulus in libris digestoꝝ de penu legata:sed ibidẽ frequẽtius hoc penus.oris.legimus.quẽadmodũ apud Horatiũ.portet frumenta penusq;. Affranius quoq; in penus herile dixit.ab eo qđ est hoc penus.Sexus quoq; neutro gñe Plau.in rudente protulit.d.uirile sexus nunq̃ ullum habui.

¶CHRI. Hæc aluus:quæ ut festus uult tantum mulierũ est ad alendũ noĩatum nomen.Ouidi.in ibin:ut quos dimisit uastam poliphæmus in aluũ reperiť interim masculinũ.Manilius lib.iii.Si qs erit q materno excesserit aluo:idẽ Medioq; tenus distinguiť aluo.¶ Hæc humus:Martia.li.xii. Scisa nec ad manes sed cita diues humus.¶ Ficus:Iuuena.saty.xiiii.Si uis aliá deserpere ficũ.Michæus ca.viii.Hiero.interꝑte præcocas ficus desiderauit aĩa mea de cuius noĩs rõne lege plura in opere nr̃o de ficu supra ualliá.¶ Domus : Luca.vi.O miseranda domus tota nihil in orbe uideris.¶ Colus:Ouid.in epist.& minuet plenas stagmine nr̃o colos.Martia.li.vii.& raptas fatis reddidit ipse colos.¶ Porticus: Iuuena.saty.vii.Porticus in qua gestetť dñs quotiens pluit.¶ Tribus:Asconius.ii.uerrinaꝝ:ꝑ has tribus totus.p.r.diuidebatur.¶ Hæc acus us.Marti.li.ii.a nullus in certa non bene fixus acu.¶ Manus:Sene.in hercule furẽti tecũ cõseruit pestifera manus.¶ Et q̃ uer.græca latinis:ut hæc tropus:periodus:abissus:heremus.Quintil.lib.viii.plerunq; has tropos esse existimauit:idem lib.xi.deinceps periodos: quas si ad illud modum perturbes.Lucanus quarto conseritur bibula memphytis cimba papyro.Martialis libro tertio madida tegas papyro.Diuus Hieronymus in psalmorum

translatione:iuditia dei abissus multa:idem & mittet christallum suam sicut bucellas.¶ Maribus quãdo re pones:hoc erit ratione terminationis: Sed non ita frequens est masculinum ut fœmininum apparebat: hic hippodromus.Martialis libro.xii.puluureumq; fugax hyppodromon ungula plaudit.¶ Hoc uirus:Martia lis libro primo mixtum diaplasmate uirus.¶ Vulgus:Lucanus lib.vi.insegetẽ culmis cernit miserabile uul gus.¶ Pelagus: Iuuenalis saty.viii.contempsit pelagus famam contempserat olim.

Tertia quod nomen declinat dicito neutrum.
Sed duo mascula sunt lepus & mus. Attamẽ ista
Fœmineo genere sunt uirtus: atq; iuuentus.
Et palus atq; salus.& quod dat seruio nomen.
Atq; pecus pecudis.incus.subscusq; senectus:
Sint coniuncta tribus uetus.intercusq; duobus
Sint coniuncta tibi tria tantũ.sus.lygus.& grus.
Masculus est hic præs.Sed neutrũ dicitur hoc.æs:
Et duo fœminea.laus laudis.fraus quoq; fraudis.
S.muliebre datur.si consona iungitur illi.
Attñ esto mas fons.dens.pons.uulnificus.seps.

CANTO. Tertia qđ nomen:Qđ noia in.us desinentia tertiæ declinationis gñis sunt neu tri:ut hoc tp̃s.oris:corpus.oris:sydus.eris:uul nus.eris:rudus ruderis:qđ:ut diximus:ruder quoq; ruderis declinatur.¶ Mascula uero sũt duo:hic lepus:oris:hic mus muris.Fœmini na sunt octo tantum:hæc uirtus.utis:iuuẽtus. utis:palus.udis:salus salutis.& qđ dat seruio nomen.i.uerbale siue participiale nomen ab hoc uerbo seruio.is.hoc est seruitus.utis. Pe cus.udis.ꝓ una tantũ gregis animante:nã pro toto grege hoc pecus.oris dr̃.Incus.udis.sene ctus utis.Subscus udis.fœmininũ quoq; eẽ oñ dit.Pacuuius apud festum dicit:nec ulla sub scus ꝓhibet cõpagem:require in declinatiõe. ¶ Sunt cõiuncta tribus: Quod huius ordinis duo noia reperiunt̃ cõia trium generum: hic hæc hoc uetus.eris.pro quo antiquiores.ueter.eris.dicebãt.Actius. Veter fatoꝝ terminus sic iusserat:unde ẽt superlatiuũ declinatur ueterrimus.Intercus quoq; intercutis cõe trium est Gel.li.xviii. Liberarũ se eẽ aquæ ĩtercutis morbo.Idẽ lib.xi.Intercutibus ipsi uitiis madẽtes:quẽadmodũ & Cato dixerat intercutibus stupris ingnatus.¶ Duobus sint cõiuncta:qđ duoꝝ generũ cõia tria tantũ reperiunt̃ hic & hæc sus suis.Vergi.iii.ge. Detesq; exacuit sabellicus sus.Idẽ.iii.æne.Inuẽta sub ilicibus sus.Lygus uel lygur ut supra diximus:cõis duo rũ generũ est:sed ut ego suspicor:lygur gñis ẽ masculini:lygus uero cõis duoꝝ.¶ Grus.is.Verg.i.ge.Strymo niæq; grues.Hora.ii.ser.discerpta ferentes mẽbra gruis sparsi.¶ Masculus est hic præs. Qđ in.es.diphthon gon finita duo tantũ reperiunt̃:hic præs prædis masculinũ:& hoc.es.eris.neutrũ.& in.aus.quoq; dipthongõ idẽ duo fœminina:hæc laus laudis:& hæc fraus fraudis.¶ S.muliebre dat̃.Quod noia finita is.s.habẽtia cõ sonantẽ ante.s.gñis sunt fœminini:ut hæc puls pultis: hyems.is.glans glandis:ars tis.frons frondis ꝓ arboris folio:qđ ẽt hæc frons.dis.declinant̃.frons.tis.Verg.i.æne.Fronte sub diuersa scopulis pẽdentibus antrũ.Idẽ in.vi.Sed frons leta parũ & deiecto lumina uultu.Gellius tamen lib.xiiii.Tum ratione analogiæ tũ auctori tate antiquoꝝ contendit rectius debere proferre frons in genere uirili: q̃ in fœminino: citatq; Ceciliũ: qui ait:nam ii sunt inimici pessimi frõte hilaro.& Catonem in.vi.originũ dicentẽ:postridie signis collatis æquo fronte pugnauit.Probat etiã:ex proportionis ratione:quia oĩa noia in.ns.terminata si adiectiua non sunt ma sculina semp reperiuntur:ut hic mons:pons:fons:dens:quæ procul dubio masculina sunt.¶ Seps quoq; sepis masculinũ est pro serpente:addidit igitur uulnificus alludens ad illud.Luca.lib.x.Ossaq; dissoluens cũ cor pore uulnificus seps hũc.Pli.lib.xx.Sepa.e.in genere fœminino posuit.Multipedẽ inqt sepam græci uocant oblongã:pilosis pedibus.pecori præcipue nociuam.Idẽ.xxii.cerasten:aut quas sepas uocant.

CCHRI. Tertia qđ nomen:ut hoc liteus:opus:pecus:fortius:maius:plus.Martia.lib.viii.tã leue nec bom bix pendulus urget opus.¶ Lepus oris:Quod genus diminutiuũ satis indicat:ut Varro apud Noniũ Lepu sculi timentes hoc quadrangulũ.¶ Hic mus:Iuuena.satyr.vi. Sibi conscius unde fugiat mus.¶ Hæc uirtus: Luca.vii.romanaq; uirtus erigit̃.¶ Iuuentus:idẽ inibi:regum auxiliis collecta iuuentus.¶ Palus:Marti.li.xii. illinc paludis malleator hispanæ.¶ Salus:Verg.ii.æne.una salus uictis nullã sperare salutem.¶ Incus: Iuuen. saty.xiiii.incude assidua semperq; ardente camino.¶ Seruitus:Cice.in paradoxis.An eoꝝ seruitus dubia est: qui cupiditate peculii nullam conditionẽ recusarũt durissimæ seruitutis.¶ Pecus:Verg.xi.raptasq; ex oĩbus agris iugulant pecudes:olim uero quartæ fuit declinationis.Plautus in rudente:Schæmosa pecu dixit.¶ Sub scus:Victru.li.x.Schodacas sub scudes in capitibus ĩplumbauit.¶ Senectus:Iuuena.saty.xiiii.Iã torquet iuue nem longa & ceruina senectus.Salustius uero apud noniũ ut adiectiuũ ꝓtulit:oĩbus ait qbus senecto corpo re aĩus est militaris.¶ Hic hæc hoc uetus:Verg.i.æne ĩplẽtur bacchi ueteris pinguisq; farinæ.Iuue.saty.xiii.i. & monstrata diu ueteris trahit orbita culpæ:idẽ saty.xiii.Veteris q tollũt grãdia pocula tẽpli:uetus ãt nõ ad senectutẽ sed ad antiquitatẽ refert̃.Ci.pro planco.Factũ ait a iuuene uetere quondã:olim tñ ueter.ris.dixe runt.¶ Ennius apud seruiũ:Quũ ueter occubuit priamus sub marte pelasgo.¶ Intercus.tis.hoc nomen adie ctiuũ eẽ uel qdã lucillii apud Noniũ auctoritas mõstrat.Aq̃ inqt hẽre itercutẽ.¶ Sus uis:Mart.in distichis: ponat & ocholo desurdiues edat:idẽ li.i.grauidã cũ leuis suẽ hasta manu.¶ Hic p̃s.Ci.phi.ii.plancus p̃des tuos uẽderet.Auso.in monosyllabis.Quis cũ lis fuerit numaria dabit̃ p̃s.¶ Hoc æs æris:Mar.li.iiii.æs dabo nugis & emãtua carmina famis.¶ Hæc laus:idẽ li.vi.& p̃rias laudes sentiat eẽ suas.¶ Hæc fraus:Ouid.ĩ epist. Cũq; mea p̃ria fraus tua iuncta iacet.¶ S.muliebre dat̃:ut hæc glans:mens:pars:sors:Verg.ii.ge.Frons tene ra ĩprudensq; laboꝝ.¶ Hic fons.Persi.saty.i.ne fonte labra ꝓlui caballino.¶ Hic dens:Marti.li.i.Sæua serũ. rapido lacerauit dente leonẽ.¶ Hic pons tis:Iuuena.saty.vi.Quũ tibi uicinus se p̃beat emilius pons.

¶ANTO. Calybs calybis: siue ꝑ illis põti ꝓpe phalagoniã populis: siue ꝑ metonymiã pro ferro. Verg. i. ge. At chalybes nudi ferrũ: qd ex ꝓportiõe eo nõ facit fœmininũ chalybissa: quo arabs arabis. abissa. Hier. i ꝑ. Iob: & accœpit uxorẽ arabyssam. Lybs quoq; ꝑ uẽto: quẽ latini aphricã appellãt: ex significatiõe gñali masculini gñis est: ut reliq̃ uentoꝝ noĩa. ¶ Polisyllaba iunge. Qd noĩa pluriũ syllabaꝝ in. ps. desinentia masculini gñis sunt: ut hic hydrops. opis. merops. opis. epops. opis. europs. opis. cyclops. opis. adeps. ipis. manceps. ipis. Aethiops. opis. cuius fœmininũ Hierony. posuit ethiopissa. e. Numeri. xii. locutaq; est maria & aaron cõtra moysen pro uxore eius ethiopissa. Reperiẽ tñ forceps gñe fœminino: ut apud Ouid. xii. meth. Quẽ forcipe curua cũ faber duxit. Persi. Labefactẽt forcipe adũca. ¶ Et ptes assis. Quod partes assis siue ꝑ libra duodecim unciaꝝ: siue ꝑ solida here ditate gñis sũt masculini: ut hic triẽs. entis. q̃drans. antis. qncuns. uncis. sextans. antis. septuns. cis. dodrans. antis. dextans. antis. decuns. uncis. deuns. uncis. Iuuena. Nec hẽt quẽ porrigat ore trientẽ. Martia. Et q̃drãs mihi nullus est in arca. Priscia. de ponde. Septuncẽ dẽpto qncunce uocarũt. Dodrantẽ reliquũ uocãt q̃drante retracto. At si dextantẽ retrahas erit ille decunces. Tñ ẽ cõe duoꝝ. Qd qnq; noĩa quæ uno uersu cõplexus est cõia sunt duoꝝ generũ. Celebs. Hora. de seipso. iii. car. martiis celebs qd agã calendis. Idẽ primo epist. Nil ait eẽ prius melius nil celibe uita. ¶ Princeps: Iuue. Cytharedo pricipe natus. Verg. x. æn. Tu mihi nũc pugne priceps: tu diua secũdo. Pro quo iuniores dixerũt: principissa: sicut a dux ducissa: a comes cometissa. Infans ꝑ puero & puella: q ꝑ ætatẽ nondũ fari põt: nã ꝓ nõ loquẽte cõe est triũ gñm: & sic dicimus ora ifantia: & hõi ifantissimus. ¶ Bifrõs: duas hñs facies. Verg. xii. æn. Ianũq; bifrontẽ & sic rẽ q̃piã bifrontẽ possumus dicere: & dianã trifontẽ: quẽadmodũ Verg. iiii. æn. Tria uirginis ora diane: & eũ dẽ ianũ q̃drifrõte auctore Macrobio & Marti. Parẽs uterq; .i. pr̃ & mr̃. Verg. v. æn. Salue scã parẽs. Idẽ i. ii. Alma parẽs cõfessa deã. ¶ Adiectiua trib. Qd noĩa adiectiua rõne signatiõis cõia sũt triũ gñm: ut hic hæc hoc prudẽs: ingens: discors: iners: inops: & a capite cõposita: ut biceps anceps: & a capio. is. ut pticeps. municeps: q̃q̃ i plurali uix possent neutris iungi: qd aliud signare uiderẽ municipia pticipia: sed mãceps ipis. ut dixius gñis ẽ masculini: qd tñ uiris eius signatio cõpetit quẽadmodũ e diuerso forceps gñis ẽ masculini: tam etsi a capio declineẽ. Qd uero de torrẽs qdã obiiciũt: ii mihi nõ uideẽ itelligere qd torrẽs significet: neq; tantũ ẽ fluuius tẽporarius: sed ẽt qcqd fluit: ut apud Iuuena. torrẽs dicẽdi copia: & alio loco. Ipse o inqt torrentior. Verg. in buc. Torrẽtia flumina dixit. Nefrens quoq; ꝑ ablactato ꝑcello ab eo dictus: ut Var. in. iii. de re rustica scri. qd nondũ fabã aut glandẽ frendere hoc est frãgere põt ex rõne signationis nunq̃ reperiẽ nisi gñis masculini qa sp subintelligiẽ ꝑcellus: nec de alia re dr̃. ¶ Neutrũ po. ca. In. t. neutrũ reperiẽ hoc caput itis. & duo cõposita ab illo. sinciput. pitis. & occiput. pitis. nã itercipu qd qdã dixerũt nõ est latinũ. Iuuena. comedã ego flebile nati sinciput. & Persi. Occipiti ceco: postice occurrite sane. Pli. & Celsus nunq̃ occiput: sed sp occipitiũ appellãt: & Sueto. in caio. comatos quotiens sibi occurrerẽt occipitio deturpabat. Duo quoq; repio neutra ideclinabilia hoc git. frit. Pli. li. xx. Git ex græcis alii melãtiõ alii melã spmõ uocãt: optimũ q̃ excitatissimi odoris: & q̃ nigerrimũ. Esaie. ca. xxviii. seret git & ciminũ spargit. Vard. de re ru. Illud ãt in sũma spica iã matura: qd ẽ minus q̃ granũ: uocaẽ frit.

¶CHRI. Chalibs. is. Luca. vii. extremũ maculant chalibẽ carmine nullo. ¶ Hic arabs: idẽ li. ii. me domitus cognouit arabs. Verg. tñ li. vii. arabus declinauit: hircanisq; arabis neuparãt seu tẽdere ad idos: hydrops. Cor. Celsus lib. v. hydrops ãt ẽ peior multus. ¶ Et par. as. ut hic qncuns. sextãs. deuns. q̃drãs. Marti. li. vii. Septẽ uomit meros deunces. Matthei. c. v. Hiero. iterpte: donec reddas nouissimũ q̃drantẽ. ¶ In q. añ ue. p. lr̃a: ut hic cyclops. exops. Gel. li. viii. cycoplas eẽ unoculos poetæ ferũt. Verg. i culi. orbus epops. meret uolucres euectus in auras. ¶ Hic hæc ce. Sene. i medea: si satis ẽ tibi: celebs ẽ Iason. Bias apd Gel. debes ne tradere uxorẽ: an uitã uiuere celibẽ. ¶ Pricps: Mar. li. v. cẽsor maxiæ pricipũq; priceps. Iuue. sat. xiii. arguit ipsoꝝ quos lr̃a gẽmaq; priceps. Pli. iunior ad geminũ patronimos fouebat effusius q̃ pricipi fœminæ conueniret. ¶ Infans: Iuue. saty. xiiii. Sed peccaturo tibi obsistat filius ifans. Hora. li. ii. ser. puella uelut si luderet ifans. Est aliqñ in for. aris. pticipiũ. Gel. li. v. filius cressi regiæ. Quũ iã ꝑ ætatẽ fari posset ifans erat. Hora. i. li. ser. ifans nãq; pudor ꝓhibebat plura ꝓfari: ẽ nũc triũ gñm cõe. ¶ Parẽs: Verg. iii. æn. agnouit ꝓlẽ ambiguã geminosq; parẽtes. Statius. li. i. achilleidos. Quaq; fida parẽs: assuetaq; pectora mauult: ẽ ẽt appareo. es. pticipiũ tribus gñibus cõe. Verg. xi. Venulus dicto parẽs. i. obediẽs. ¶ Adiectiua tri. iun. ut hic hæc hoc isolens: igens: pñs. Salu. in catil. aius isolẽs maloꝝ reꝝ: pacuuius apd noniũ: q̃ ægritudo isolẽs mẽtẽ attẽtat tuã. Cæ. apud Gel. fugias in auditũ atq; isolens uerbũ. Sũt pterea q̃dã noĩa q̃ suaptæ natura sunt cõia triũ geneꝝ. Sed ex latini idiomatis ꝓprietate reperiunẽ masculina: ut hic tonãs: rudẽs: torrẽs: nefrens: serpẽs: bidens tñ fœmininũ frequẽs est: ꝑ Ioue: corda: riuo: ꝑcello: colubro: hostia. Iuue. saty. xiii. an dubitet solitus totũ cõflare tonantẽ. Idẽ saty. vi. & duros gaudet tractare rudẽtes. Idẽ saty. eadẽ q̃tus illi meri ueteris ꝑ crura madẽtia torrẽs. Idẽ tñ saty. v. adiectiuũ posuit: riparũ pinguis torrẽte cloaca. Verg. vii. Cẽrũ lanigeras mactat ritæ bidẽtes. In eo uero qd dixit: si uenit. p. lr̃a in polisyllabis masculina eẽ illinc excipi debẽt oĩa cõposita a capite & capio atq; ope q̃ adiectiua sũt: ut hic hæc hoc anceps: pticeps: biceps: pceps: inops: municeps. Mart. li. i. hũc leo cũ fugeret pceps. Var. apud noniũ præcipitem ciuitatem fecit. Seneca in thyeste scelus alternũ dedit in pceps. ¶ Caput: Mar. in distichis ne cadat in miserũ nr̃a ruina caput. ¶ Git: Ausonius in monosyllabis: est inter fruges morsu piper: æquiperans git.

E cum monte calybs & arabs. Polisyllaba iunges.
In quibus ante uenit. p. lr̃a. quod ꝓbat hydrops
Et partes assis. tamen est cõmune duorum.
Cælebs. & princeps. infansq;. bifronsq;. parensq;.
Adiectiua tribus iungunt sua significata.
Neutrum pone caput. git. sinciput. occiput adde.

Si monosyllaba sunt in.x.finita: referto.
Fœmineo generi sed thrax phrix mascula rex grex
Et calx cū pedis est: nā calx hæc stringit arenam.
Ad duo dux facies cōmune huic adiice coniunx.
Sunt polisyllaba in.ax.tibi tm̄ mascula thorax.
Nycticorax.limax.dropax.cū storace abaxq;.
Et duo fœminea: tibi sunt cum smilace fornax.
Ex finita tibi sunt mascula.fœminea halex.
Et forpex.uibex.carex.imbrexq;.suppellex.

CANTO. Si monosyllaba:qđ noia monosyllaba in.x.desinentia generis sunt fœminini: ut hæc pax.falx. lanx.nix.nox.lux.Mascula uero sunt hic thrax.Hora.Thrax ē gallina syro par:eius fœmininū ē thraissa: nō threissa:nā.ai.diphthongus est græca quæ soluitur:non ei:ut notauit.Georg.meru.in illud Verg.i.æne.uel q̄lis æquus thraissa fatigat harpalice.⁋ Phrix gis:cuius fœmininū est phrigia.Vergi.ix.æneí.o uere phrigie neq;.n.phriges:hoc est o uere fœminæ troianæ & nō troiani.⁋ Rex regis.grex.gis.calx.cis.ꝑ ea pedis parte: q̄ terrā calcamus.ut Serui.inquit in illud Verg.v.æne.Calcēq; terit iā calce diores. Apule.vii.meta. Expugnata patientia mea calces ualidos extulerā.Reperitur ēt fœmininū in hac significatione. Vergi.ix.æne.quadrupedēq; citū ferrata calce fatigat.Ci.i.tus.nunc uideo calcem:ad quā cū sit decursum.Gel.lib.xiii.Cursus eoꝝ ad candē uirtutis calcē tendentiū:nā utrobiq; p translationé pro fine siue extrema alicuius rei parte accipit̄:sicut plāta corporis ē terminus. Calx quoq; pro lapide in cineres ignibus soluto: q̄ utimur in structuris gñis est fœminini:iō dixit hæc calx stringit arenā:quia sine calce irritum ex terra siue argilla facile soluit̄. Vnde Caius Cæ.auctore tranqllo. Senece genus dicendi aiebat esse arenam sine calce. Duoꝝ generum cōmune est hic & hæc dux.Vergi.i.æneí.Dux fœmina facti:pro quo:ut supra memorauimus quidā perperam dicunt ducissa.Coniunx quoq; duoꝝ generum cōmune est qđ extra ordinem inter monosyllaba posuit:qa solum cū duce in genere cōueniebat.Sunt polisyllaba in.ax.Qđ noia polisyllaba in.ax.desinentia pauca reperiunt̄.hæc fere.thorax.acis.Syli.li.iii.Passurus dextras atq; irrita uulnera thorax.Vergil.xi.æneí. Bis sex thoraca petitū pfossumq; locis.Nycticorax.acis.quod generis est masculini apud græcos quēadmodum & corax:unde deriuatur:interpretatur enim nycticorax coruus noctis.⁋ Limax:acis.Colu.implicitus conche limax hirsutaq; campe.⁋ Dropax:acis.Serenus nec non apposito curant̄ dropace mēbra.Martia.li.x. Leuis dropace tu quotidiano.⁋ Storax:acis.Verg.in ciri.Non storace iō flagrantes picta capillos:declinat̄ ēt Styrax styracis:& styrace.es.sed hoc ultimū genere fœminino.⁋ Abax:acis: quod teste Prisciano idē est qđ abacus.i.Iabulenus li.xxxii.digestoꝝ:qui est de legatis.iii.l.heres:cui corinthia inqt uasa legata eēnt: abaces quoq; eorū uasoꝝ collocandoꝝ causa paratos uideri pro quo in oībus fere codicibus extrita: a lr̄a baces nihili uerbum reperitur.Duo quoq; dicit fœminina reperiri.⁋ Smilax:acis.species hedere est:ut refert Pli.li. xvi.in quā puella dicitur fuisse conuersa dicente Ouidio.iiii.met.& crocon in paruos uersum cum smilace flores.⁋ Fornax:acis.⁋ Ex.finita tibi.Quod nomina desinētia in.ex.masculina sunt:ut hic pulex.ueruex.pollex.uertex.Fœminina uero sunt halex.ecis.nam pro pisce.& pro garo generis est fœminini:quēadmodū ꝓbauimus cum de nominibus in.c.finitis dictum est.⁋ Forpex quoq; sicut & forceps generis est fœminini: nā alterum ab altero per antistechon dictum est.⁋ Vibex:icis.Persius.Si puteal multa cautus uibice flagellas. Carex caricis.Verg.iii.geor.Et carice pastus acuta.⁋ Imbrex.icis.Plinius lib.xxxv.Primusq; personas tegularum extremis imbricibus iposuit:q̄ inter initia pro totypa uocant̄.Seruius in illud Verg.iiii.geor.Angustiq; imbricæ tecti licet inqt hic imbrex lectū sit:melius secundum Plautum hæc imbrex dicitur:ait enim fregisti imbrices meas.Plautus i militæ:q; meas fregisti imbrices & tegulas.⁋ Suppellex:lectilis.Persi.Noris q̄ sit tibi curta suppellex.⁋ Culex.Plautus in calsina:eho tu nihili cana culex.

CCHRI. Si monosyllaba sunt & uix:ut hæc lanx.pax.crux.Verg.x.iuppiter ipse duas equata examine lanxes.⁋ Thrax.Ouidius in epistolis:at mea despecti fugiunt cōnubia thraces.Martialis.ix.phryx puer alterius gaudia nota Iouis.⁋ Rex:Verg.i.æneí.rex erat æneas nobis:quo non præstantior alter.⁋ Grex: Iuuena.sat.vi. Iuga pauca boum & grex paruus æquarum.⁋ Hic calx:Vergil.xi.quadrupedemq; citū calce ferrato.Persius saty.iii.in portā rigidos calces extendit.⁋ Hæc calx:Victru.lib.ii.Nisi uti saxū in fornace ad calcē coquendā uratur.⁋ Hic & hæc dux:Verg.vii.æn.dux iclytæ teucrū.Ci.li.iii.de finibus:suā deniq; cuiq; naturā eē ad uiuēdū ducē cōstat.⁋ Cōiunx:Verg.i.æn.huic cōiunx sicheus ditissimus erat.Mar.li.ii.sit nō ditissima cōiunx trux tm̄ triū gñm ē cōe:licet sit monosyllaba dictio.Sene.in oedi.gemina pnasi arx sonitū trucē dedit:idem paulo post:truces regūt iras.Neuius apud noniū:trux monumētū ierūt oēs.⁋ Sūt po.i ax mā.hic tho.Manli.vii.accipe belligeræ crudū thoraca mineruæ.⁋ Nicticorax:huius simplex.Ci.li.ii.đ oratore scripsit.Quare inqt toracē istū ufm patiamur nos.⁋ Dropax:Auso.ī epigrā.iguina qđ calido leuas tibi dropace causa est. ⁋ Limax:q̄ dictionē a limo Nonius festus deductā putare:nā qñ ē a limo as.uerbo adiectiuū ē. Plau.apud Noniū uiri limaces atterant:& cōsumāt:tria adhuc noia masculina i.ax.reperio:ut hic catax:uatrax:& blax. Nonius Marcel.catax dr̄:quē nūc coxonē uocamus:sed festus expōit catax.i.claudus.Vatrax uero eodē Nonio auctore ē pedibus uitiosus:ita ut blax.i.cupidus.Verbalia uero q̄ plurima sūt adiectiua sunt oīa: ut hic hæc hoc capax:uorax:dicax:ptinax:mēdax:rapax:loqx.Luca.vi.abruptis catilina minax fractisq; cathenis. Idē li.vii.arcu turba minax nūq̄ rexere sagittas.Sene.in theb.Et minax uasti spoliū leonis.⁋ Et.fi.ñ.sūt masc. ut hic famex:uertex:pulex:apex.Martia.lib.viii.inferiore tenet nube serenus apex.⁋ Halex:idem halecem: sed q̄ protinus illa uoret:cuius diminutiuo Columella usus est in ef̄ta ait:haleculas putrēq; sardinā. Sunt ēt in ex adiectiua plurima:ut hic hæc hoc simplex:duplex:triplex:multiplex.

Ax verbale tribus, sed in ex ix ox tamen ux que
Sunt finita dabis generi adiectiua trimembri

¶ANTO. Quod fit in.ix. Quod noīa in.ix. desinētia fœminina sunt.ut hæc pdix:cornix:filix:lodix. Iuuena. Magne mētis opus nec de lodice parāda quāq̄. Asinius pollio sermōis latini auctor exacutissimus hos lodices gn̄e masculino ꝓtulit.ut Quint.lib.i.refert. Mascula uero sūt: hic fornix.icis. Auienus in arato: demittat gemino se fornice circulus. ¶ Cilix cilicis. Luca. O nunq̄ pacate cilix: a quo fœmininū est cilissa. Quidi.i. fastoꝝ. E sonat accēsis spica cilissa focis. ¶ Phœnix.icis.pro aue.& ꝓ uēto:& pro q̄cunq; re mascula ex phœnice regiōe: nā fœmininū mittit phœnissa. Verg.i.æne. Húc phœnissa tenet.dido.& in.iiii.æne. At nō īfœlix

Quod fit in.ix.nomē est fœmineū. Excipe fornix.
Atq; cilix.phœnix.& onyx.mastyx.& iapyx.
Atq; calix.& oryx.natryx.calyxq;.uarixq;.
Quæ danť maribus.uoluox quoq; iungitur illis.
Fœmineis addes solox.cœloxq; phalāxq;.

¶De genere dubio.
Mbigui generis.tibi tradūt pauca poete.

animi phœnissa. ¶ Onyx.chis. Luc.l.x. Totaq; effusus in alua calcabať onyx.& Martia. ungētū qđ puus onyx.ab eo cōpositū sardonyx: ut statim dicemus etiā fœmininū reperiť. ¶ Mastix.gis.qđ flagellū īterpraetať: a mastico uel mastizo.qđ est flagello.as.hinc dictus. Homeromastix. Vergiliomastix. Ciceromastix: homeri: uergilii: Cicerōisq; rephēsor siue flagellum. Plin.in ꝓemio.libroꝝ natu.hist.ut obiter hos fugiā homeromastygas. Gellius libr.xvi. Lartius licinius.cuius liber etiā ferť īsando titulo. Ciceromastyx. ¶ Iapyx.igis.pro uento: q spirat ab apulia. Horati.in.iii. car. Neqđ albus peccet iapyx. ¶ Calyx.icis.pro uase potorio. Idem fecundi calices.quē nō fecere desertum. ¶ Oryx.igis. Iuuena.& getulus oryx & phenicopterus ingens. ¶ Natrix.icis.pro serpente. Lucanus in nono & natrix uiolator aquæ: quamq̄ Lucillius in.ii. satyrarū fœmininū ꝓtulit.d.si natibus natricē ipræssit crassam & capitatam. ¶ Calyx calycis.pro echino glandis siue castanee. Plinius libro decimoquinto. Armatū his echinato calyce uallum.dicitur autem calyx a calypto quod est uelo uelas: unde est apocalypsis reuelatio. ¶ Varix.icis. Celsus libro secundo. At uarix ortus uel per ora uenaꝝ: subita ꝓfusio sanguinis. ¶ Spadix.icis. Vergili.iii. georgico. Honesti spadices. Gellius lib.iii. Palme termes ex arbore cū fructu auulsus spadix dť. ¶ Bombix ꝓ materia illa: ex qua fiūt uestes generis est fœminini: unde & Plin.li.xi.caput īscripsit de bōbice coa. & in eodē assyria inqt bōbice fœmininis credimus: pro uerme tñ ad genus generale referri debet: ut sit hic bombix uermis: hæc bōbix lanugo illa Marti. Bōbix pēdulus urget opus. ¶ Voluox.ocis.ex termiatis in.ox.tm̄ masculinū est: est.n.uermis: q & cōuoluolus & īuoluolus dť. ¶ Fœminina uero sūt.solox.ocis.pro lana hirta: quāq̄ pōt etiā trium geneꝝ esse cōe.ut apud Lucilliū.mōtano hirco atq; soloce.& Tintinius lana soloci ad purpurā data. ¶ Cœlox.ocis.quoq; qđ est genus nauis apud Pliniū in.vii.aliosq; auctores. Phalanx quoq; addiť supioribus. Verg.ii.æne. Et iam argiua phalanx īstructis nauibus ibat.& Iuue. Iuncteq; umbo ne phalanges. ¶ De genere dubio. Septē sunt genera noīum quēadmodū lib.in sequēti dicturi sumus. Masculinū: fœmininū: neutrū: cōe duoꝝ.cōe trium: promiscuū: dubiū: sed de qnq; prioribus hucusq; dictū est. Promiscuū etiā ad genus terminatiōis referť. Nūc uero de genere dubio dicit esse pauca noīa: quæ auctores alio genere ausi sunt ꝓferri: q̄ usus atq; grāmatices regule exiebāt.ut talpa: dāma: cum rōne terminatiōis generis sint fœminini: ut apud Horatiū.i.car.& superiecto pauide natarunt equore dame. Vergil. auctoritate sua utrunq; sub genere masculino protulit: ut in bucco. Cum canibus timidi uenient ad pocula dame: & primo georgic. aut oculis capti fodere cubilia talpe. Quintilianus libro.ix. fiunt & circa genus figure in noībus nam & oculis capti & dame timidi a Vergilio dicuntur: sed subest ratio: quia sexus uterq; altero significatur.

¶CHRI. Quod fit in ix nomen ut hæc filix: lodix: ceruix. Persius. Sed tñ ista filix nullo māsuescit aratro. ¶ Hic fœnix. Martia.xii.nigri fœnicis ebriū poetā qras. ¶ Cilix. Lucan.vii.armenii cilices post ciuilia bella. ¶ Phœnix.idē.vii.æoa positi phœnicis in ora. ¶ Onix. Martia.xii. Calcatusq; tuo sub pede lucet onix.idē tñ li.vii.fœmininū posuit.unguētū fuerat.qđ onyx parua gerebat. ¶ Mastyx. Victruuius li.vi. Zoylus q adoptauit nomē ut homeromastyx uocitareť. ¶ Iapix. Verg.li.xi. Equo iapigę ferť. ¶ Calix. Martia.li.ii. nulli calicē tuū ꝓpinas. ¶ Orix. Martia.in distichis. Seuus orix cōstat qđ mihi morte canū. ¶ Natrix. Marcellus putat anguē esse natantē. Duo noīa masculina his etiā addi possunt.s.hic bōbix: & meddix. Martia.li.viii. bombix pendulus urget opus: ꝓpertius lib.ii. Quæ arabico lucet bōbice puella. Ennius apud festū: sūmus ibi capiť meddix: & occidiť alter. Sunt ꝑterea in ix adiectiua plurima: ut hic hæc hoc fœlix: pernix: appendix: & uerbalia in plurali tantū: ut uictrices & uictricia: ultrices & ultricia. Vergi.iii.ænei.arma uictricia dixit. Maphæus.xiii.æne.numina iustas miserūt ultricia pœnas. Et in obliquo Pōpo.li.i. Cōpedii passus uictriciū armoꝝ dedecus: idē lib.ii.gothi uictricibus signis Cōstantinopolim obsidēt. ¶ Cœlox cis. Varro apud Marcellum. Nautæ remiuagā mouēt celocē. ¶ Phalanx. Ver.xi.túc mœsta phalanx teucri sequunť. Macedones dnt teste curtio: phalāgē peditū stabile agmē. Sūt & in ox plurima adiectiua noīa ut hic hæc hoc uelox: atrox: ferox: quæ significatiōis genere dignosci possunt: æquæ atq; ea q in ax.ex.& finiunť. Sūt igiť in ax: ex: ix: ox: ux. Plurima noīa adiiectiua triū generū cōia: ut duax: uorax. Simplex: duplex: fœlix: appēdix: atrox: uelox: teux. Quæ oīa uno sumus cōplexi uersiculo. Sunt tribus ox: ux: raro: ast: ax: ex: ix: quoq; plura. ¶ Ambigui generis.his.xxii.nominibus duo etiam nomina adiungi possunt: quæ indifferenter fere uel masculina uel fœminina offenduntur scilicet serpens & ales. Ouidius in methamorpho. Ceruleus serpens horrendaq; sibila misit. Solinus libro primo. Serpens neq; nascitur neq; uiuit inuecta. Vergilius in ætna. Taurus in europē in le dam candidus ales. Senece in œdipo. Sæua in uisceribus meis incurrit ales.

serpere

Cum talpa. dama. cardo. panthera. cupido.
Et margo. bubo. finis cum puluere clunis.
Torqs. stirps. & adeps cũ scrobe specusq; penusq;.
Cortex & filex. cum pumice. linxq; latexq;.
Et nomen lapidis: quod gignit sardus onyxq;.
De noib[us] masculinis q̃ ex diuersis terminatiõibus
mittũt fœmininũ i. a. uel in. is. Draco dracæna.
Leo. leæna uel lea. Caupo caupõa. Fullo fullõa

CANTO. Panthera nusquã nisi gñe fœminino legi: ut apud Horatiũ. ii. epistola: Diuersa cõfusum genus pãthera camelo. apud græcos tñ pãther. eris. masculinũ est. ¶ Cardo. inis. cũ pleriq; oẽs masculino gñe ꝓtulerint. Gracchus in atalãta ꝓportioné secutus dixit o grata cardo regiũt egressũ idicãs. ¶ Cupido. inis. pro deo amoris gñis est masculini uel ex regula significatiõis gñali cõpertũ hẽmus: nã pro cupiditate fœmininũ ẽ rõne terminatiõis. Hora. tñ in hac etiã significatiõe masculinũ ꝓtulit. ii. carminũ dicẽs: cupido sordidus aufert. ¶ Margo quoq; rõne terminatiõis fœmininũ est: ut apud Iuue. sũmi plena iã margie libri. Papinius tñ. ii. theba. dixit. Soluerat hespii. deuexo margie ponti. ¶ Bubo e diuerso gñis est masculini. Oui. v. meta. Ignauus bubo dirũ mortalibus omen. Idẽ in. xv. eãsdẽ stygius dedit oia bubo. Plin. lib. x. Bubo funebris & maxĩe abhoiatus. Ver. tñ. iiii. æneid. auctoritate sua fœmininũ ꝓtulit dicẽs. Solaq; culminibus feriali carmie bubo. ¶ Finis & clunis ideo sũt masculina. qm̃. n. habẽt ante. is. Verg. v. æne. Fessiq; sub ipsum finẽ adoẽrabãt. & Iuue. ad terrã tremulo descẽdõt clune puelle. Verg. tñ. ii. æneid. dixit hæc finis priami fatoꝝ. & Horati. i. sermo. Qd̃ pulchre clunes breue qd̃ latus. Mirorq; seruiũ i illud Verg. hæc finis Priami putasse neq; dici posse hic finis: neq; hæc clunis. ait nãq; his uerbis oia latina noia: inanima simplicia a uerbis nõ uenientia in. nis. syllaba terminata masculina sõt. inaia pp canis. simplicia pp bipẽnis: a uerbo nõ uenientia pp finis. ergo Iuue. bene dixit tremolo descẽdũt clũe puelle. Hora. male: qd̃ pulchre clunes. ¶ Puluis. eris. masculinũ est. Hora. i. carminũ. Aut puluere troico nigrũ merionẽ: qd̃ etiã ab illo diminutiuũ cõfirmat puluisculus. Apoleios pro magia tenuẽ. cãdificũ. nobilẽ puluisculũ. Propertius tñ libro elegiaꝝ priõ fœmininũ ꝓtulit dicẽs. Sit mihi pcipue pulois ethrusca dolor. Idẽ li. ii. Et duo sint uersus q nunc iacet horrida pulois. ¶ Torqs etiã: ut suo loco diximus frequẽtius fœmininũ q̃ masculinũ repit. ¶ Stirps quoq; pro arbore rũ masculinũ tũ fœmininũ eẽ testat Seruius in illud Verg. vii. æne. quorũq; an stirpe nepotes: stirpẽ inqt cũ de gñe dicimus: tñ fœmininũ est. ut Idẽ i eodẽ. Heu stirpẽ iuisam. cũ de arbore: masculini & fœminini gñis iueniunt. Hora. Stirpes raptas & pecudes & domos. Sed de masculino Verg. ii. geor. Admorso signata in stirpe cicatrix. Idẽ lib. xii. Sed stirpẽ Teucri nullo discrimine sacrũ. ¶ Adeps. ipis. apud Cornel. Celsũ semp fœmininũ repio: ut. v. lib. adipis anserine. apud Pli. uero semp masculinũ: nisi qd me falli. nũq̃ eni aliter loqtur. nisi adeps anserinus: uerrinus: hũanus: & lib. xxviii. admixto anseris adipe seuoq; taurorũ. ¶ Scrobs. bis. ex gñali regula fœmininũ est Luca. lib. viii. Exigua posuit scrobe. q; Seruiũ dixisse cõtra artem posuisse Luca. miror: cũ etiã Ouid. vii. meta. dixerit. Scrobibus. tellure duabus: ait nãq; in illud Ver. ii. geor. Scrobibus mãdet mutata subactis: nos scrobes dicimus gñe masculio sed Luca. dixit cõtra artẽ exigua. posuit scrobe: neq;. n. qa Plautus in amphytriõe dixit scrobes effodito sexagenos. parũ latine Lucan. Ouidiũq; dixisse putãdi sõt: imo magis ex arte: scrobẽ fœminino gñe ꝓferẽtes. ¶ Specus: penos: de utroq; satis multa in genere diximus. ¶ Cortex. icis. silex. icis. pumex. icis. latex. icis. rõne terminatiõis masculina sũt. Verg. Raptus de subere cortex. & Martia. Cortice deposito mollis echinus erit. Iuue. Nec melior silicẽ pedibus quæ cõterit atrũ. Verg. v. æneid. Latebroso in pumice nidi. Idẽ in. i. æne. Laticẽq; lieũ: & iii. geor. Latices ifundere cornu leneos. Inueniunt tñ auctores etiã gñe fœminino ꝓtulisse. Verg. in bucco. Musco circundat amare corticis. ubi Seruius ait masculino potius eẽ utendõ. In illud quoq; Verg. viii. æne. Stabat acuta silix. his uerbis scribit. pene oẽs hũc selicẽ dixerũt: nã & Varro & Lucretius ita dicũt. Tãta tñ est Vergi. auctoritas: ut psuadeat nobis etiã hãc silicẽ dici. Idẽ quoq; Seruius scribit in illud Verg. Ecce maris magni claudit nos obice põtus: melius inqt dr̃ hic obex q̃ hæc obex. Ouid. quas obice firmo clauserat iliades: sed de hoc noie in defectiuis dicet: atq; ea cã hic nõ positũ ẽ. eo mõ Catullus posuit sub gñe fœminino pumicẽ: queadmodũ & Ennius laticem. Lynx pterea cũ ex regula fœmininũ sit: ut apud Ver. iii. geo. Quid lynces bacchi nariæ Hora. tñ in. ii. car. masculinũ ꝓtulit dicẽs: nec curat orion leones aut timidos agitare lyncas. ¶ Et lapis nomẽ qa sardonyx hoc genus carminis nõ recipit: circuitiõe utit dicẽs: q; ille lapillus: cuius nomẽ est cõpositũ ex sardus & onyx est generis dubii. Iuue. Radiãt testudine densi sardoniches. Idẽ tñ alio loco dixit. atq; ideo cõducta Paulus agebat sardonyche. Alia fortasse repiunt noia gñis ambigui: q̃ scriptores auctoritate sua freti cõtra usum arteq; ꝓtulerũt gñe diuerso: sed nos hæc tñ annotasse sufficiat. ¶ De noibus masculinis. Quoniã regula illa significatiõis: quã principio huius libri posuimus: q; noia q̃ ad mares ptinẽt: gñis sunt masculini: & q̃ ad fœminas fœminini: & q̃ ad utrũq; cõis duoꝝ: nimis cõfuse atq; isufficiẽter fuit posita. ptim explicata ẽ a nobis p regulas terminationũ: ptim etiã hoc loco explicabit. Nõ dico nunc de illis noibus q̃ habẽt utriusq; sexus distinctas terminatiões: ut magister magistra. lupus lupa. Romanus Rõana: sed de illis q̃ cũ possint esse gñis fœminini ex rõne terminatiõis atq; illorũ significatio ad utrũq; sexũ ptinere: tñ hñt pro alterutro sexo diuersas terminatiões. ut ecce draco rõne terminatiõis ita potuit eẽ cõe duoꝝ geneꝝ: queadmodũ hic & hæc hõ & q̃si epicenũ sub gñe masculino cõphẽdere fœmininũ: masculũ tñ appellamus draconẽ fœminã uero dracenã. Eodẽ mõ de leone lea uel leena dicimus. Ouid. iiii. meta. ut lea seua sitim multa cõpescuit unda. Verg. in buc. torua leena lupũ sequit. Strabo straba teste Pris. in. iiii. carmine facit. A caupone quoq; fullõe & latrõe: qa nũq̃ nisi de uiris dñr. usurpant ut inqt Seruius fœminina in. a. ut caupona: fullõa: latrõa: sed caupõa in usu ẽ. ful-

[illegible] l nomẽ lapidis. Sic corrige meo p[illegible] / Alis: et ille lapis quẽ sardus onyxq; dedere / uel aliter
Visum nobis est hec ita corrigere ne duo ista noia [illegible] / Ales, sardonyx hec [illegible]
[illegible] dubium genus nõ intrarent. vz ales et serpens
[illegible] sicut omnia sunt precim: [illegible] / Sequitur

lona & latrona nondũ legi:sed si mihi esset necesse illam nominare quæ nobis linthea polire solet: ego potius fullonã q̃ fullonẽ appellarem:quãdoquidẽ fullo masculorum est ꝓprium:& eodem modo latronã fœminam potius q̃ latronem & si cum grãmaticorum uulgo supra dixi.ut homo nemo iunge latronem.

¶CHRI. Draco dracõa.pueris rudibus & qbus ꝑ ætatẽ anologiã adhuc distinguere nesciũt: hoc ẽ scriptũ documẽtũ.¶ Draco dracẽa.Seneca i hercse furẽti:prius sagittas ĩbuit phœbi draco. Acti9apd̃ noniũ:ut dracẽam hac socrũ effugies.¶ Leo.Seneca i troade:at ille sæuus matre semota leo. Dãielis.vii.Hiero.iterpte. q̃si leæna & alas hẽbat aqlle.Lucillius apd̃ noniũ.Irritare leæ iacebãt corpa saltu.¶ Caupo.Iuue.saty.vii.An saga uẽdẽti nubat caupõe relicto.Cice.ii.Philippicaꝝ.deleuit inq̃dã caupõa & ibi occultãs per ocium.

Latro latrona.Lacon lacæna.Tubicẽ tũbicina.
Tibiicen tibiicina.Lyricen lyricina. Fidicẽ fidicina.Siricen siticina.Cornicẽ cornicina.Oscen oscia.Flamẽ flaminica.Astur asturica.Antistes antistia.Sambucistes sambucistria.Cytaristes cytaristria.Cymbalistes cymbalistria.Tympanistes tympanistria.Psaltes psaltria. prophetes uel propheta prophetis prophetidis uel ꝓphetissa.Poetes uel poeta poetis poetidis uel poetissa.Scythes uel scytha.scythis.idis.Sarmates uel sarmata.sarmatis.idis.Magnes magnetis uł magnesa.Cres cretis uł cressa.Moabites uł moabita.moabitis.idis.Hospes hospita. Sospes sospita . Sacerdos sacerdotissa . Custos custodia. Nepos neptis.Heros heroissa.Libs libyssa.Arabs arabissa.chalybs calybissa. Aetiops æthiopissa.Trax traissa.cilix cilissa.Phœnix phœnissa.Phryx phrygia.Rex regina.

¶De qnq̨ noium declinatioĩb⁹. Ca.ii.
NE sit opus totiens eãdẽ præcepta resumi.
Accipe quæ teneas in noibus uariandis.

¶ANTO. ¶ Lacon tantũ significat marẽ ex lacedemõe urbe Marti.uł nõ est cesus adhuc matre iubẽre lacõ.fœmininũ ab eo Verg.ꝓtulit.ii.æne. Nec tibi tyndaridis facies inuisa lacene.Cõposita quoq̨ a cano.is.i.cen.finita masculina:sũt fœminia uero mittũt i.a.ut supra dixius.cũ de noibus terminatis in.en. disputaremus.¶ Flamẽ.inis. sacerdos tm̃ de uiris dr̃. nã sacerdotissa flaminica & flaminia dicitur. ¶ Astur cũ masculinũ eẽ dixerius: ꝓ fœminino asturica dicius.¶ Antistes cũ sub cõi duoꝝ geneꝝ posuerim9:nihilomius tñ ꝓ fœmia antistiã poti9appellam9:queadmõm suis i locis dictũ est.¶ Sãbucistes.e.uel sambucista.e.fœmininũ mittit sambacistria.cymbalistes .uel cymbalista cymbalistria:cytharistes uł cytharista cytharistria : tymphanistes uel tympanista tympanistria.psaltes uel psalta psaltria. ꝓphetis uł ꝓpheta ꝓphetis ꝓphetidis uł ꝓphetissa.Poetes uel poeta poetis poetidis:q̃dã etiã dixerunt poetissa . Scythes uel scytha scythis idis . Sarmates uel sarmata sarmatis sarmatidis:de qbus oibus cõplura diximus cũ de genere noium in.a.terminatorũ differebamus. ¶ Magnes magnetis semp sub hac terminatõe masculinũ reperit siue pro lapide siue ꝓ populo thesaliæ:nã fœmininũ mittit magnetis magnetidis:uel magnesa.Oui.in epistola mede.cur unq̃ colchi magnetida uidimus argo. naois.n.cũ sit nomẽ:fœminini gñis est. Hora.iii.car.Magnesam Hippolitẽ dum fugit abstinens.Pari rõne.¶ Cres.tis.cretis cretidis.uel cressa.e. mittit fœmininũ.Syllius.ii.puni.Cres erat crisonis curetũ aduectus ab antris.& Tibullus de dedalo li.iiii.Phebo gratissima dona cres tulit.Ausonius quoq̨ ĩmonosyllabis ꝙ dedalo cres posuit.Ouid.i.de arte.cressa thyesteo si se abstinuisset amore.Verg.v.æne.Cressa genus phologe.gemini circũ ubera nati.Iuuena. nec minus sthenoboea q̃ cressa excãduit.Hospes ꝑterea & sospes quãq̃ sub hac terminatiõe cõia sunt duoꝝ geneꝝ:fœmininũ etiã mittũt i.a.hospita.sospita.qoẽadmodũ suo loco dixius. Ex terminatis i.os.sacerdos sacerdotissa.custos custodia.heros heroissa uel heroina uel herois.idis.tros.troas.adis.nepos neptis.Quæ usurpata esse testat. Seruius in illud Verg.vii.æne.Cernis custodia qualis:loquẽs.n.de Tisiphone inqt.custodia est quæ custodit usurpatũ est autẽ sicut hospita & neptis;nã hic & hæc custos facit.hæc enim q̃ finiunt in.o.ut fullo . in.os. ut nepos.in.es.ut hospes fœminina ex se nõ faciũt.quæ aũt ĩuenimus usurpata sũt.Ex terminatis i.bs.¶ Lybs libyssa uel libystis.idis.Verg.v.æne.horridus in iaculis & pelle libystidis urse.Syllius lib.i.turbeq̨ libysse insignis sagulo duris.certare mãiplis. ¶ Arabs arabissa.Calybs calibyssa:& i.ps.ethiops ethiopissa.quẽadmodũ in genere terminatorũ in.bs.&.ps.dictũ est.Ex terminatis in.x.¶ Thrax thraissa.cilix cilissa. phœnix phœnissa.phrix phrigia.rex regina.quæ oĩa suo quæq̨ loco in genere terminationũ requirẽda sunt. ¶ De qoinq̨ nominũ declinatioĩbus.Caput.ii.Iam puer eo uidet adoleuisse:ut quod ante hac faciebat:nõ debeat iflectere noia per proportionẽ illorũ:quæ in principio huius operis posita sunt:cũ declinandi modus ille sit Paulo icertior atq̨ cõfusus:sed per regulas & ꝑcepta quæ in hoc secũdo capite tradunt.Principio itaq̨ ponit documẽta.oibus quinq̨ declinatioĩbus cõia:deinde singulatim de unaquaq̨ illarũ qnq̨ declinationũ regulas ꝓsequet . Dicit igit ꝙ ne opporteat auctorẽ sepius eandẽ ꝑceptionẽ repetere:hoc est in qualibet declinatiõe. idem dicere:o auditor accipe quæ memoria teneas in noibus uariandis.i.in declinando nomina.

¶CHRI. Flamẽ.Aulus Gellius libro.x.ca.xv.equo flaminẽ dialem religio est.idem rarenter flamẽ dialis creatus cõsul ẽ.Flaminia idem ignẽ e flaminia.i. flaminis dialis domo nisi sacrũ ius nõ est.idem flaminicas. ¶ Sacerdotissas dialis seorsum aiunt obseruitare.¶ Nesit opus.Secuturas diximus genus declinationes:quas hinc constat exordiri:positis tamen toti declinatiõi quibusdam generalibus documẽtis. Quorum primum

est anologias in declinādo simplex & compositum mutuo sequi oportere. Quod si dixeris bucula.x.phanū
idest cor.cordis.sensus. us. dies.ei.necesse est tantundem dicas. Subbucula.x.prophanum.i.uecors.dis. con-
sensus.us.meridies.ei. Quodq; si notū est tibi effera.infestus.i.loripes.dis.occasus.us.supficies.ei.huiuscemo
di mittere genitiuos: etiā iā itelliges eoꝝ simplicia pariter decliari.s.fera.x.festus.i.pes.dis.casus.us. facies ei.

Compositi formā simplex & compositiuum.
Simplicis obseruant. Exanguis dat tibi sanguis.
A pede fit uulpes. & apes. nec regula seruit.
Impubis dat.eris. sed pubes dat tibi pubis.
Est requies quintæ: declinat tertia simplex.
Quartus cum quinto semper recto similantur.
In neutris. sed in.a. pluralem ponis ubiq.
Estq; uocatiuus recto similis prope semper.
Præterq̄ quintæ pluralibus in genitiuis.
Syllaba nonnunq̄ colliditur.u. capit ales.
Tertius & sextus plurales assimulantur.

CANTO. Compositi formā. Primū præce
ptū ad analogiā grāmatices pertinet: q̄ ut ait
Quintil. nō rōne nitit̄ sed exēplo. & ex certis
in certa ꝓbare nititur ut cū exploratū habue
ris ꝙ Iber facit in genitiuo iberi: intelliges ꝙ
celtiber cōpositū a celta & iber: facit in geniti
uo celtiberi. Atq; ediuerso si exploratū tibi sit
ꝙ celtiber facit celtiberi: itelliges etiā ꝙ iber
facit in genitiuo iberi. Hæc regula qa declina
tioni seruit maxime: uisum est auctori hoc lo
co illā ponere. Dicit itaq; ꝙ nomē simplex ser
uat formā cōpositi.i. ꝓportionē: & cōpositum
seruat ecōtrario formā simplicis. Habet tñ re
gula exceptionē: qa nō usq; quaq; uera est. Sā-
guis namq; genitiuū fecit sanguinis una sylla-
ba crescentē. ¶ Exanguis uero fecit exāguis pa
rium syllabaꝝ. Præterea cū uulpes & apes a
pede cōposita uideant̄: qm̄ uulpes auctore Quinti. quasi uolipes dicta est. apes quoq; uel qa sine pedibus na-
scant̄: uel potius quod pedibus p mutua nexis: ut Ver.vii.æne. ait in uue modum pendeāt. debuerūt facere
in genitiuo uulpedis: & apedis: sed amissa una syllaba fecerūt uulpis & apis: quamq̄ pro cypselo aue apedis
quoq; facit. Lepus quoq; si ut auctor est Quint. quasi leui pes dicitur. lepedis debuit facere: sed fecit leporis.
¶ Pubes quoq; mittit genitiuū parium syllabarū: sed ab eo cōpositū impubis ut probus & phocas uoluerūt:
uel impuber ut Cæsar in libris de analogia: impuberis in genitiuo facit. Cicero quarto inuectiuarū. Filium
eius impuberem legatū a patre missum. Verg. tñ regulā secutus impubis iuli dixit. & Horat.ii.car. Nec īpu-
bem parentes Troilū. & Ouid.ix.meta. Facietq; uiros īpubibus annis. ¶ Quies quietis præterea cū sit tertiæ
declinatiōis: ab eo cōpositum requies quinte reperit̄: ut apud Ver.iiii.æne. Tēpus inane peto requiē spaciūq;
furori: quāq̄ & quies quiei antiquiores etiā per quintā declinabāt. ut Affranius. Sollicito corde corpus nō po-
titur nūc quie. & Neuius: cōplexo somno corpora operiunt̄ ac suaui quie. Atq; cōtrario Cicero in Catōe ma
iore dixit. Vt mee senectutis requietē oblectamētumq; noscatis. Macrobius quoq; in primo de somno Scipio
nis: qa & de illa inquit requietis est inscia. Multa quoq; alia sunt quæ nō sequunt̄ simpliciū declinationē: ut
centimanus giges dictus est ab Horatio. sed in genitiuo centimani gige dicemus. ¶ Quartus cū quinto Secun
da regula est ꝙ noīa neutra secūdæ tertiæ & quartæ declinatiōis: quoniā primæ & quintæ nullū est neutrū.
habēt accusatiuū & uocatiuū similē nominatiuo. & in plurali semp terminant̄ in.a. ut hoc tēplū tēpla: hoc
corpus corpora: hoc ueru uerua. ¶ Estq; uocatiuus recto similis. Tertia regula est ꝙ uocatiuus oium quinq;
declinationū in utroq; numero similis est ntō. Sed dixit nō semp: sed ꝓpe.i. quasi semp ꝓpter noia secundæ
declinatiōis terminata in.us. q̄ alio modo exeūt: & ꝓpter noia græca: de qbus suo loco differemus. Præterq̄
quintæ. Quarta regula ꝙ gtūs pluralis oium declinationū p̄terq̄ qntæ pōt recipe syncopā hoc est abscissio-
nem: ut in prima æneadū pro æneadarū: graiugenū ꝓ graiugenaꝝ. Verg.i.æne. qs genus æneadū: quis troie
nesciat urbē? Idē in.viii. Optimæ graiugenū: cui me fortuna pcari. In secūda uirū pro uiroꝝ. diuū pro diuo
rū. Verg.i.æne. Arma uirū tabuleq;. Idē in.ix. Turne qđ optanti diuū ꝓmittere nemo. In tertia agrestū pro
agrestiū. celestū pro celestiū. prudentū pro prudētiū. mēsum ꝓ mensium. Ouid.xii.meta. Et quos sustinui
bis mēsum qnq; labores. Verg.i.geor. & uos agrestū p̄sentia numina fauni. & Ouid.i.meta. Vltima celestum
terras astrea reliqt. In q̄rta passum ꝓ passuū. nurū ꝓ nuruū. currū ꝓ curruū. Mar. Sed duo sūt q̄ nos distin
gūt milia passū. Lucili. apđ Macrob. in.i.sat. Hūc mille passū q̄ uicerit atq; duobus cāpanus sonipes. Idē li.
xii. Cinctaq; adest uirgo matrūq; nurūq; caterua. Verg.vi.æne. Quæ gra currū armorūq; fuit uiuis. Neq; so-
lū in carmine fit huius casus abscissio: uerūetiā in ꝓsa orone. ut Cice. in orone ꝓ sestio uestraꝝ ingt sedū tē-
plorūq; cā. & in noibus nūeralibus. ut duū ꝓ duoꝝ: q̄dragenū ꝓ q̄dragenoꝝ. tricenū ꝓ tricenoꝝ. ediuerso
ales in gtō plurali.u. suscepit tm̄ metri cā: ut dixit Seruii. illud Verg.viii.æne. Alituū pecudū genus. alituū
.n.p epēthesim ꝓ alitū posuit: sicut & māilius in ultio astronomicō: alituūq; genus studiū censusq; uocabit.
¶ Tertius & sextus. Qđ datiuus & ablt̄us nūeri pluralis in terminatiōe similes sūt in oibus qnq; declinatiōi-
bus. Itaq; cū semel datiui terminationē posuerimꝰ ablatiui ēt eādē eē itelligimus. ut dtō musis abltō a musis.
CHRI. Exanguis dat tibi sanguis ab hac regula complura nomina demunt̄: ut statim dicetur. Sed exem
pli ratiōe excipiunt̄ quinq;.s. exanguis.is. apes.pis. uulpes.is. impubis. eris. requies.ei. Quoꝝ anologia simpli-
cia nō sequunt̄. ¶ Exanguis. genitiuū habet exanguis. Quum sanguis sanguinis declinet̄. Horat. biberē exan
gue crimin ū. olim uero sanguis: sanguis sangui sanguē a sangue flectebat̄. Lucretius apud seruiū uiscus gi-
gni sanguēq; creari. Marcus. Cato apud Gelliū lib.iii.cap.vii. atq; spirantē quod sanguē deflexerat. ¶ A pede
fit uulpes. Persius seruas sub pectore uulpē. Verg. apibus quāta sit experientia parcis. ¶ Impubis dat eris. ua-
riatur impubis.eris.a puber.eris. & īpubis: impubis a pubes, pubis. licet cassius pubes puberis declinauerit.

Vnde Horatius impube corpus dixit. Idem alibi nec impubem parẽtes Troilũ. Varro apud Marcellũ puerũ puberẽ cœpisti. ☞ Est requies qntæ. aliqñ est tertiæ declinatiõis. Cice. i. de finibus. multa habere iteruálla regetis. Subdidit auctor in cõmẽtariis multa quoq; alia quæ nõ sequunt̃ simpliciũ declinationẽ. Quoꝝ exẽplũ unũ centimanus est. Sed quæret fortasse qspiã quæ multa illa sunt. Quoꝝ exẽplũ est centimanus unũ: sunt nẽpe multa: ut pes. dis. ꝑpes. tis. animus. i. exanimis. is. arma. oꝝ. in ermis. mis. iugũ. i. unde quadriiuges. munus. eris. imunis. is. & cõplura his similia. ☞ P rope semp. dixit ꝑpe pp secũdæ declinatiõis numeri singularis noia in us finita tantũ: paucis adhuc exceptis: ut Deus fluuius latinus. Terentius in andria. O mea glicerium. ☞ Præter quã qntæ. ordo. Syllaba nõnunquã in genitiuis pluralibus collidit̃. i. auferẽ p sincopen. præterquã in genitiuis pluralibus qntæ. s. declinatiõis. ales tamẽ p epenthesim aliqñ capit. u. ut dicat̃ alituũ. Sed Martia. sine epẽthesi idistichis. inter sapores fertũ alitũ primus. Luctantius p epenthesim littere. i. In phœnice dixit. Alitiũ stipata choro uolat illa p altum. Sed aliqñ alitũ Plin. lib. vii. alitũ qppe cantus audiuntur.

☙ De prima nominis declinatione.

C Vm sint qnq; puer declinãdi tibi formæ.
Q uas unus uariis ex rectis dat gẽitiuus.
Prima sit in. as. es. sed græcis. atq; latina.
Est genitiuus in. æ. diphthongon. sed tamen ai.
Dat tibi nõnunq̃. dat &. as. sed & id quoq; raro.
Octo triũ generũ sunt nomina: quæ dat in. ius.

DE prima nois declinatiõe. Formæ declinationũ ut qbusdã diomede referẽte uisum est: septẽ sũt. Nã ex secũda nr̃a duas fecerũt: alterã eorũ q̃ gtm̃ in. i. simplex: alterã eoꝝ q̃ i. i. duplex terminant̃. Duas quoq; ex quarta nr̃a: alterã eoꝝ q̃ mittit genitiuũ in. us. alterã ex aptotis in. u. desinẽtibus q̃ nõ declinant̃ in nũero singulari. Qui declinationũ nũerus ad qrariũ redactus est: qm̃ tot uidebant̃ eẽ genitiui diuersitates. Dicit igit̃: ꝙ prima nois declinatio terminatões habet noiatiui tres. ☞ In. as. ea. a. Sed i. as. & in. es. tãtũ græcoꝝ. ut Aeneas aenee. Archias archie. Anchises anchisæ. Planetes plãetæ. In. a. uero tã græcoꝝ q̃ latinoꝝ. ut musa musæ. Helena helenæ. terra terræ. fabula fabulæ. Itaq; dixit. a. latina. nõ qđ oĩa noia primæ declinatiõis in. a. desinẽtia latina sint: sed qđ cũ in. as. & in. es. oĩa sint græca. in. a. finita sunt etiã latina. Estq; illud etiã hoc loco repetẽdũ. qđ in capite supiori dictũ est: ꝙ noia huius declinatiõis in. as. & in. es. finita oĩa sunt græca & masculina in. a. uero ꝑtim græca: ꝑtim latina: ꝑtim masculina: ꝑtim fœmininaꝛ nã neutrũ nullũ est primæ declinatiõis: præterq̃ qđ Ouid. v. meta. Bis posuit i neutro gñe polẽta idq; singulari ut diximus exẽplo: quẽ opinor nr̃i secuti sũt: cũ hoc pascha pasche in neutro genere posuerũt. ☞ Est genitiuus in. e. diphthõgõ. Qđ noia primæ declinatiõis a quacunq; ueniant noiatiui positiõe mittũt genitiuũ in. e. diphthõgõ. ut aeneas aenee. Anchises anchisæ. musa musæ. terra terræ. ita tamẽ ut gẽitiuus sit pariũ syllabaꝝ. Poetæ uero aliqñ soluũt diphthõgon illã in. ai. syllabas. Ver. iii. aene. Aulai in medio libabãt pocula bachi. Idẽ in. vi. Aurai simplicis ignẽ. & in. ix. Diues pictai uestis & auri. Cice. in arato. Atq; oculos urget pedibus pectusq; nepai. ꝑ aule. aure. picte. nepe. sed hoc poetis tm̃ licitũ fuit: neq; oĩbus qdẽ sed antiqoribus aut antiqtatũ amatoribus: q̃les fuerũt Ver. Lucre. Cic. x. Est etiã hĩc gẽitiuus i. as. sed id quoq; apud antiquos: & qdẽ raro. Liuius andronicus. atq; escas hẽmus mentionẽ pro escæ ab eo qđ est esca. Neuius. rũcus atq; purpureus filii terras pro terræ. unde etiã nũc pater familias. mater familias. filius familias dicimus pro familiæ. qđ antiq sic loquebant̃. Deinde dicit ꝙ illa noia adiectiua q̃ p primã & secũdã nois declinationẽ iflectunt̃: mittũt genitiuũ in. ius. a quacũq; noiatiui terminatiõe exeãt: siue primæ: siue secũdæ sint declinatiõis. Ea sunt. Vnus una unũ. unius. uni. Vllus ulla ullũ. ullius. ulli. Nullus nulla nullũ. nullius. nulli. Solus sola solũ. solius. soli. Totus tota totũ. totius toti. Alius alia aliud. alius alii. Alter altera alteꝝ. alterius alteri. Vter utra utrũ. utrius utri. Et ab his cõposita: ut Neuter neutra neutrũ. Vterq; utraq; utrunq;. Vterlibet utralibet utrũlibet. Vteruis utrauis utrũuis. Vtercũq; utracũq; utrũcumq;. Alteruter alterutra alterutrũ. quæ oĩa mittũt genitiuũ in. ius. & datiuũ in. i. Sequunt̃ tñ aliqñ proportionẽ noium adiectiuoꝝ primæ & secũdæ declinatiõis. Cicero. nõ une rei sed oĩbus consuli putetur: pro uni. Idẽ ad Herenniũ. nõ res totæ rei necesse est similis sit. pro toti. Terentius in heautonti. Altere dum narrat forte audiui. pro alteri. Idẽ in eunucho. Mihi sole ridiculo fuit. pro soli. Cecilius. nulle natiõi tot uictorias tã breui spacio datas arbitror. ꝑ nulli. Sed in hoc noie neuter frequẽtius reperitur genitiuus regularis: q̃ genitiuus in. ius. & datiuus in. i.

☙ CHRI. Quum sint quinq; cuncta latinitatis nomina eo tendunt: ut quinq; finibus tantum sepiri possint. quos grãmatici declinatiões appellant. ☞ Quas unus dat genitiuus. i. unus casus qui genitiuus dicit̃ qui & quuplex est. ☞ Sed tamẽ ai. Lucretius nunc quæ mobilitas sit reddita materiai: etiam Vergilius uetustatis amator ut apud Quintilianũ legitur. aulai & pictai: scripsit. Quã uetustatẽ ut nimiam & uerborũ asperitatem Martialis notans dixit. Attonitusq; legis terrai frugiferai: actius & quicquid pacuuiusq; uomunt. ☞ Dat & as. Cicero epistolaꝝ lib. v. qui tot ingenuos matres familias stuprarũt. Verg. xi. Nec sonitus memor nec auras: qđ etiã dicius familiæ Colume. lviiii. nã & pater familiæ libẽtius ad spectaculũ rei suæ descẽdit. Est ẽt apđ latinos genitiuus græcus in. es. frequẽter acceptus ut lybie lybies: calliope. es: Luca. lib. i. uidimus & martem lybies: cursumq; furoris. ☞ Octo trium generũ. Simplicia. Nã cũ cõpositis sunt longe plura. Quibus quinq; composita ex quis uel qui etiam adiiungi possunt scilicet aliqua alicuius. Siqua sicuius nequa necuius equa ecuius: cũ pronominibus illis illa illius: ipsa ipsiusꝛ ista istiusꝛ ea eius. In eo uero quod auctor in commentariis scribit a neuter frequentius genitiuum neutri quam neutrius reperiri: forte causa illa est. Quod olim: Prisciano teste: neutrus declinabatur: cuius regularis genitiuus neutri est. Sed & irregularem etiam genitiuum reperimus: Quintilianus libro decimo in eloquendo neutrius æquare uirtutes.

Pone datiuis.æ.diphthongon.ſed genitiuus.
Cum tibi fiet in.us.us.rapta pone datiuum.
Omnibus ex rectis finitur in.am.tibi quartus.
Atq; uocatiuus fit in.a.cui iungito ſextum.
Rectus pluralis fit in.æ.genitiuus in.arum.
Atq; datiuus in.is.finitur.Pauca tamen ſunt.
Quæ faciunt.abus.uelut eſt equa filia.nata.
Mula.deæ.libertæ:ambabus iunge duabus.
Accuſatiui plurales.as.tibi mittunt.

CANTO. Pone datiuis.æ.Quod datiuus in.æ.diphthõgon terminat̃:ſimiliſq; eſt genitiuo. ¶ Nomina tamen q̃ miſerũt genitiuũ in.us.ablata.us.faciũt datiuũ in.i.ut unus unius uni. ¶ Oĩbus ex rectis.Quod accuſatiuus primæ declinatiõis a quacũq; exeat terminatiõe noĩatiui in.am.deſinit:fitq; a genitiuo.æ. diphthongõ mutata ĩ.am.ut muſa muſæ muſam. Sed in noĩbus græcis accuſatiuus græcus plerũq; a latinis uſurpat̃:quẽadmodũ in declinatiõe græca diximus. ¶ Atq; uocatiuus fit in.a.qđ uocatiuus in.a.terminat̃ etiã cũ uenit a noĩbus græcis in.as.& in.es.deſinẽtibus.ut æneas o ænea:Anchiſes o anchiſa:atrides o atrida. Verg.x.æne. Vigilas ne deũ gens ænea uigila.Idẽ.iii.æne. Cõiugio anchiſa ueneris dignate ſupbo Hora.ii.ſer. Ne qs humaſſe uelit aiacem atrida uetus cur. Ablatiuus quoq; ſimilis eſt uocatiuo ĩ terminatiõe.Sed qđ de accuſatiuo diximus: idẽ quoq; de uocatiuo & ablatiuo dicẽdũ eſt: frequẽtius in noĩbus græcis in.as.& in.es.deſinẽtibus uſurpari caſus græcos:ut ſuo loco diximus. ¶ Rectus pluralis fit ĩ.æ.Qđ noĩatiuus pluralis huius declinatiõis in.æ.diphthõgõ deſinit & eſt ſimilis gtõ & datiuo nũeri ſingularis. ſicut muſa muſæ:pl̃ral i noĩatiuo muſæ. ¶ Gtũs ĩ arũ.Qđ gtũs pl̃is ĩ.arũ.terminat̃ fitq; ab abltõ ſinglari addita rũ.ut hæc muſa a muſa muſarũ. Atq; datiuus in.is.Qđ datiuus pl̃is terminat̃ in.is.fitq; ab abltõ ſingulari.a.mutata in.is.ut muſa muſis.Excipiunt̃ tñ pauca q̃ dr̃iæ cã faciũt datiuũ ĩ.abus.& q̃ ſũt illa ſubiũgit:equa eq̃bus.filia filiabus.nata natabus.mula mulabus:dea deabus:liberta libertabus:ambe ambabus:due duabus.Priſ.iter hæc numerat aſina aſinabus:qđ Valla poſſe dici negat. Antiq̃ſſimi quoq; ab is ea id.eabus dixerũt.Caſſius.Hemia.põtifici q cũ eabus ſtuprũ fecerat. Iuniores etiã ab aĩa aĩabus dixerũt:ut Seruius multis in locis & nr̃e religiõis auctores. Neq; diſſimulãdus eſt hoc in loco illoꝝ error:q nõ ĩtelligẽtes uerba Priſciani qđ ille de paucis noĩbus ſcripſit:ad ĩfinita ꝑpe noĩa extẽdũt.Dicit.n.li.vii.ubi de datiuo & abltõ pl̃alibus p̃riæ declinatõis diſſerit.Inueniunt̃ tñ pauca gn̄is fœminini q̃ ex maſculinis trãſfigurant̃ nõ habẽtibus neutra.q̃ aĩaliũ ſũt demõſtratiua naturaliter diuerſum ſexũ habẽtia q̃ dr̃iæ cã in abltõ ſingularibus aſſũpta faciũt datiuũ & ablatiuũ plurales: & q̃ ſũt illa pauca ſubdit:natabus:filiabus:deabus:mulabus:libertabus:aſinabus:ambabus:duabus.Iſti uero dũ putãt ſe latinũ ſermonẽ locupletare funditus euertũt:cũ artis grãmaticæ p̄cepta cõtrahẽda atq; limitãda potius ſint q̃ ampliãda.Quis.n.unq̃ apud auctores idoneos legit qđ iſti faciũt ab agnus agna agnabus:ab iuuencus iuuẽca iuuẽcabus:a lupus lupa lupabus:a ceruus cerua ceruabus:& alia inumera.q̃ ſolẽt ſine auctoritate in exẽplũ deducere.Quid qđ neq; illa ipſa:q̃ Priſci.& Valla dicũt exire in abus.ſemꝑ ita faciũt niſi tñ differẽtiæ cã:q̃ ſi aliũde ꝑcipi põt:nihil neceſſe eſt illa noĩa in abus terminari.ut equa rõne diſcriminis potuit mittere eq̃bus. Vnde & Varro in.ii.de re ruſtica fecit caput de eq̃s & eq̃bus.ut utrũq; ſexũ cõplecteret̃.At uero Papinius lib.xxii.digeſt.titulo de uſuris & fructibus.l.eq̃s.eq̃s.inq̃t ꝑ fidei cõmiſſũ relictis poſt morã fetus quoq; p̄ſtabunt̃. Vulpianus in ti.de uariis & extraordinariis cog.l.de uſu.itẽ de eq̃s aliẽis a ſciẽte poſſeſſis fetuq; earũ:nõ dixerũt eq̃bus:q̃a de partu eaꝝ uterq; iure conſultus mentionẽ fecit neq; ambiguũ erat de quo ſexu loquerent̃.Columela quoq; lib.vii.de re ruſtica cũ de admiſſura equoꝝ in eq̃s loqueret̃: admiſſariũ inq̃t cæteris eq̃s facit inimicũ.Quod ſi ex adiũctis nõ ſatis cõſtat de quo ſexu loq̃mur.eq̃bus potius q̃ equis dicemus.ut Seruius.iii.georg.Equabis inq̃t eius imiſit furorẽ. ¶ Filia p̄terea dr̃iæ cã potuit facere filiabus.Ennius tñ in andromeda dixit: filiis ꝑp te inocens obiecta ſum nerei:nõ dixit filiabus:q̃a de nereidibus loq̃bat̃.Plautus quoq; in ſticho.ego ĩtrabo & gratulabor aduẽtũ ueſtrũ filiis:nõ dixit filiabus. q̃m Antipho ſenex de duabus filiis panegyri & pinatio ad generos duos loq̃bat̃.Hierony.quoq; iterpræs geneſeos ca.xxxi. Quid poſſum facere filiis & nepotibus meis:cũ labã de lia & rachel de ꝑhẽſis loq̃ret̃. ¶ Nata quoq; & ſi differẽtiæ cã põt aliq̃n exire in abus.Papinius tñ in achilleide dixit.Chariſq; para cõnubia natis:q̃s tibi ſydereis diuaꝝ uultibus equas fors dedit:nõ dixit natabus:q̃a lycomedes rex ſcyri filias tantũ habuit: cũ p̄ſertim ut ſexus ambiguitatẽ tolleret:adiũxit:quas equas uultibus diuaꝝ.Ouid.quoq;.xiii.met. Euboea duabus & totidẽ natis andros fraterna potita eſt:q̃a duabus dixit.nihil neceſſe habuit natabus dicere.Qđ uero Laurẽ. aſina ab hac regula excluſerit:illa forte rõ fuit:qđ nõ habuit auctores:quoꝝ teſtimonio fretus auderet dicere aſinabus:p̄ter unũ Priſc.cui nõ ſolet multuũ fidei adhibere.Nã Plin.li.xi.Aſinis inq̃t a fetu mãme dolẽt, ideo ſexto mẽſe arcẽt partus.nihil neceſſe fuit dicere aſinabus q̃a ſtatim ſubiũxit de mãmaꝝ dolore atq; illaꝝ fetu.In p̃io etiã lib. regũ Hiero.iterp̄te legimus:& de aſinis q̃s ꝑdidiſti ne ſolicitus ſis nõ dixit aſinabus q̃a ſtatim adiecit q̃s ꝑdidiſti.Eadẽ p̄terea rõne.Cice.ſcribẽs ad filiã & uxorẽ dixit duabus aĩs ſuis.nõ aĩabus q̃a illud adiũctũ duabus tollebat ſexus ambiguitatẽ.Nã qđ ſeruius:atq; religiõis nr̃æ auctores dicũt ab aĩa aĩabus.ne coincideret cũ aĩs qđ eſt ab aĩus:recte id feciſſent.ſi auctoritate niterent̃.Et qđ a dñ̃a q̃dã faciunt dñ̃abus facile refellit̃ teſtimonio.Q.curcii.q de uxore & filia Darii ſcribens dixit actũ eſt de dñ̃is.niſi forte uelint dicere:qđ q̃a hiſtoricus de fœminis loq̃bat̃:ideo dixit dñ̃is uũq̃ tñ iſti auctorẽ idoneũ mihi mõſtrabũt.q unq̃ dixerit dñ̃abus.Nã qđ nõnulli afferũt ex ep̃ſa diui Hiero.ad Demetriadẽ:dñ̃abus . ille non dñ̃abus:ſed dñ̃is ſcripſit icedẽtibus inq̃t dñ̃is:ancilla uirgo ꝓcedit ornatior.Atq; ut uno uerbo colligã qđ ſentio tunc utemur datiuo & ablatiuo in.abus.cũ põt eſſe dubium de quo ſexu loquimur.neq; id paſſim:ſed de il-

his tantũ nominibus: in qbus optimi auctores hoc fieri uoluerũt. Ambe uero & due quãuis nulla simili differentiæ causa cogente: ut Priscianus ait. habent datiuum & ablatiuum ambabus duabus. ¶ Accusatiui plurales. Quod accusatiuus numeri pluralis exit in. as. addita. s. ablatiuo singulari. ut a musa musas.

¶ CHRI. Omnibus ex rectis. nã græce & in an & in en efferẽ. Verg. æne. i. simul ænean in regia ducit. idem. vi. Quæ regio Anchisen habet. ¶ Vocatiuus fit in. a. in græcis uero in. e. Ver. vi. Dux Anchisiade nec me deus æquore mersit. ¶ Faciũt abus illud uero. Quod auctor nuper cõperit. Hæc noia nõ terminari i abus nisi differẽtiæ cã & dignissimũ iuentu & obseruatissimũ est. Cicer. ꝓ rabirio. a Ioue optimo cæterisq; diis deabusq; præcor quãq̃ diuus Hiero. lib. i. regũ ca. i. Reputes ancillã tuã quasi unã de filiabus: nõ de filiis trãstulit. Laurentius in Hærodoti trãslatiõe Darius: ait: auspicatus sit ductis duabus filiabus. Philelphus in epistolis. Sed multo magis filiabus: quos una cum genero in urbe dimiseram.

¶ De secunda nominis declinatione.

Altera dat rectis tibi sex. er. ir. ur. uel. us. aut. um.
Atq; eius diphthõgõ. sed & hãc tãtũmodo græcis.
Fit genitiuus in. i. Sed rectum non superabit.
Excipias gibber. lacer. & socer. asper. adulter.
Præsbyter atq; liger miser & gener & tener addes.
Et prosper. dexter. puer. & quod fit tibi nomen.
A gero. siue fero. uir. treuir. iunge saturq;:
Liber & ingenuus bacchus. cui iungis iberum.

De secũda nois declinatiõe. Secũda nois declinatio terminationes habet nomiatini sex. er. ir. ur. um. us. eus. quæ oẽs mittũt genitiuũ in. i. ut puer pueri. caper capri. uir uiri. treuir treuiri. satur saturi. qd in. ur. solũ repitur. nam matur latinæ nõ diciẽ etiã Priscia. auctore: q dicit in. ur unũ tantũ repiri satur. Tẽplũ templi. regnũ regni. dñs dñi. Deus Dei. In. eus. diphthõgon finita oĩa sunt græca: ut Pentheus penthei. Orpheus orphei. Reperiunẽ etiam due terminatiões in. os. & in. on. nominũ tãtũ græcoꝝ. quæ ad hanc declinationẽ referũtur quẽadmodũ in declinatione græca disseruimus. ut hic logos logi. hoc ilion ilii. Sed rectũ nõ superabit. Omnes genitiuos secundæ nominũ declinatiõis. in. i. terminari diximus. sed qa partim crescũt una syllaba: partim sunt equaliũ syllabaꝝ: ut tollat hãc ambiguitatẽ: dicit qđ genitiuus huius declinatiõis equalis est suo noĩatiuo in numero syllabarũ: ut hoc templũ templi. hic dñs domini. Excipit pauca noĩa quæ hic numeranẽ. Gibber gibberi. Suetonius de orbilio grãmatico. gibberosos se de sole in umbram transferre respõdit. erat enim Maurena gibber. Plin. lib. viii. syriacis nõ sunt palearia sed gibber. pro gibbo posuit. Martial. in distichis. sigillum gibberi fictile. pro gibberoso. Nam quẽadmodũ gibbus tum ipsum tumorẽ significat siue dorsum nasi: ut Iuuenalis. Mediisq; in naribus ingens gibbus: tum rem ipsam gibbum habentẽ. ut Martia. Non aliter ridetur atlas cũ corpore gibbo. & Celsus lib. iiii. Extrinsecus gibbum. intrinsecus cauum est iecur sic gibber. tum ipsum dorsi tumorem designat. tum eũ qui tumorẽ habet. quẽ gibberosum appellat iure cõsultus in titulo de edilicio edicto. l. uel proterui uel gibberosi. ¶ Lacer laceri. Vergilius. vi. ænei. Lacerũ crudeliter ora. ¶ Socer soceri: quod etiam per idem in secundo æne. Ab soceros & auo puerũ astyanacta trahebat. ¶ Asper asperi quod etiã per syncopã obliquos habet aliquãdo equales. Verg. ii. æne. Improuisum aspris ueluti qui sentibus anguẽ præssit. ¶ Adulter adulteri. ¶ Liber liberi: pro eo qđ est bacchus: & pro eo quod est ingenuus siue nõ seruus. Nã pro libro scripto & pro cortice libri facit. ¶ Iber iberi. pro hispãus. Lucanus in. vi. Si tibi durus iber. aut si tibi terga dedisset Vergilius. iii. geor. aut implacatos a tergo horrebis iberos. ¶ Nam pro flumine iberus iberi posuit. Lucãus in. iiii. Qui præstat terris aufert tibi nomẽ iberus. ¶ Iber iberis per tertiã populus est septẽtrionalis iuxta armeniã. Ab iber iberi fit celtiber celtiberi nomẽ cõpositum a celtis & iberis. Lucanus in. iiii. Galloꝝ celte miscẽtes nomen iberis. nõ ut historiographi nostri delirãt dicti quasi cetus tubalis. ¶ Præsbyter præsbyteri: ꝓ eo quod græci dicunt p̃sbyteros. i. interp̃taturq; senior apud nostros pro eo qđ est sacerdos: quẽadmodũ & abbas pro eo qđ est pater. & pappas ꝓ eo qđ ẽ auus noĩa sunt honoris. ¶ Liger ligeri nomẽ est celebre apđ Ver. x. ænei. Faterq; liger. sed frater Anhelos flectit equos. & paulo post gtm̃ expræssit dicens. uesani talia late dicta uolant ligeri. ¶ Miser miseri. gener generi. tener teneri: necessitate ordinis litterarum crescunt una syllaba in genitiuo: quoniã. n. uel. s. nõ possunt in eadẽ syllabe. r. litterã præcedere. ¶ Prosper prosperi. quod etiã prosperus dixit Cicero in. vi. de repub. scribẽs. Deide hominum generi prosperus & salutaris. ¶ Dexter dexteri. qđ etiam per syncopen dextri facit in genitiuo. ¶ Puer pueri. pro quo antiquissimi puerus pueri faciebant. Cecilius age puere duce me ad patrios fines. Affranius o puere puere sine me prospicere mihi. Et nomina composita a gerendo & ferendo. ut armiger armigeri: setiger setigeri: corniger cornigeri: furcifer furciferi: armifer armiferi. ¶ Vir uiri. & ab eo cõposita duumuir duumuiri: leuir leuiri. ¶ Treuir treuiri populus est galliæ Lucanus in. i. Tu quoq; letatus cõuerti prælia treuir. ¶ Satur saturi. Iuuenalis satur est cum dicit Hora. euoe. Minuuntur etiã genitiui una syllaba per syncopen. siue mauis apocopẽ. quotiens genitiuus in. i. duplex desinit: altero enim ex illis detracto genitiuus una syllaba decurtatur. ut Antonius Antoni: pro Antonii. Peculium peculi pro peculii: tugurium tuguri pro tugurii. Iuuenalis. Antoni gladius potuit contemnere si sic omnia dixisset. Vergilius in buccolicis. Nec spes libertatis erat: neq; cura peculi. Idem in eodem opere pauperis & tuguri congestum cespite culmen.

¶ CHRI. Altera dat rectis. Sex hæ terminatiões litteris tribus clauduntur. m. r. s. templum. puer. uir. satur dominus Orpheus. ¶ A gero siue fero. ut corniger coelifer hæc autem nomina per quam raro nisi apud poetas inuenias ut Cicero. in oratione post reditum: quem habuit ille pestifer annus. Et maximæ fidelem.

CANTO. Sed diphthõgus in eus.qđ noia in eus.diphthõgon desinẽtia q̃ oia diximus eẽ graeca: duplicẽ habent genitiuũ in.ei.diphthõgon copulatũ:uel in.ei.syllabas diuisum. Nã in eos.mere graecus est.ut tereus terei:uel terei uel tereos: ꝓmetheus ꝓmetei uel ꝓmetei:uel ꝓmetheos. Verg.in buc.aut ubi mutatos terei narrauerit artus. Idẽ in eodẽ opere.caucaseasq; refert uolucres furtũq; ꝓmetei. Martia. Flet Philomẽa nefas incesti tereos.& q̃.sed hic genitiuus ex graeco usurpať:q̃re in suũ locũ referẽdus est. Ambiget uero q̃spiã mulciber q̃uo mittet genitiuũ. Nã si mulciberi facit:turpe est a nobis fuisse ꝑtermissum:cũ ab aliis q̃busdã grammaticis hoc in loco positũ sit. Ad qđ illud est rñdẽdũ:hoc nomẽ Prisc.teste duos hr̃e gẽitiuosq; : sed utrũq; tertiae mulcibris: & mulciberis quẽadmodũ suo loco dicemus. Cice.tũ.ii.thuscu. mulcibri dixit in secũda declinatiõe:qđ colligiť ex rõne carminis senarii : qđ ex Aeschilo poeta graeco uertit in latinũ sermonẽ in hunc modũ. Iouisq; numẽ mulcibri asciuit manus.ubi neq; mulcibris neq; mulciberis:sed neq; mulciberi eẽ põt ut in q̃busdã codicibus legiť.necesse ẽ.n. ut iabus sit in q̃rto loco. Conserite obsecro uos nũc.q alios auctores admirari soletis:breuitatẽ nostram simul & facilitatẽ & copiam cũ alioꝝ praeceptis inextricabilibus:& cũ multa uerboꝝ perplexitate diminutis.

Sed diphthongus in eus ei.dat uel ei.genitiuo.
Atq; datiuus in.o.dabitur.cui iungito sextum.
Accusatiuo.um.dat declinatio nostra.
Vs.recti mutans in.e.casum pone uocandi.
Sed dices fili.fluuius.deus.atq; latinus.
Si tamen propriũ est per ius.tunc us rapiatur.
Rectus pluralis fit in.i.Genitiuus in.orum.
Atq; datiuus in.is.Sed dat tibi dii deus & diis.

¶ Atq; datiuus in.o.qđ datiuus & ablatiuus singularis in.o.terminať:fiuntq; a genitiuo.i.finali mutata in.o.ut dominos domini dño:a dño:puer pueri puero:a puero. Accusatiuũ quod accusatiuus in.um.definit:fitq; a genitiuo.i.finali mutata in.um.ut domini dominũ:pueri puerum:quod de noibus latinis aut graecis latinae declinatis est dicendũ:atq; ideo adiecimus declinatio nostra.i.latina. Nam si quaesieris a me Theseus quẽadmodũ mittit accusatiuũ : respõdebo thesum uel thesea:sed theseum declinatiõe latina:thesea declinatione graeca.qui casus ut alias diximus:a latinis usurpať. Verg.in.vi. Quid thesea magnũ : quid memorẽ alcide. Cicero de natura deoꝝ accusatiuũ latinum protulit. Theseum inquit & Hyppolitũ. ¶ Vs recti mutans; quia superius posuit regulam generalẽ quod uocatiuus est similis noiatiuo : immo apud antiquiores idem fuit in terminatiõe:atq; a graecis uterq; rectus appellatur:& quia in regula illa generali adiecimus temperamẽtum prope:nunc praeceptũ illud limitans dicit:ꝙ cum nominatiuus terminať in.us. uocatiuus exit in.e.us.nominatiui mutata in.e.ut dñs o dñe. Marcus o marce. Patitur tamen regula illa exceptionẽ:quoniã hoc nomẽ filius debuit facere filiae & facit o fili:quod etiam apud antiquiores o filiae fecit. Liuius Andronicus: pater noster saturne filiae:fluuius quoq; deus & latinus:atq; etiã si uis populus & fortasse alia huiusmodi nomina apud antiquiores in uocatiuo similes nominatiuo reperiunť. Verg.viii.aenei. Corniger hesperidũ fluuius regnator aquarũ:pro o fluuie. Idem in priapeia.de cera facta dat tibi poma deus:sed hoc nomẽ de antiquitate nihil uideť mutasse:nemo.n.dixit o dee. Idem socer arma latinus habeto pro o latinae:sic quoq; Lucanus dixit in.ii. Degener o populus uix:saecula longa decorũ:& qđ in re diuina quotidie audimus. Agnus dei qui tollis peccata mundi.pro agne.& alio in loco attendite popule meus pro o mi popule. ¶ Si tamen est proprium:ꝙ noia propria in ius.finita mittũt uocatiuũ in.i.ablata.us.nominatiui.ut Verg.o uergili. Mercurius o mercuri. Larius o lari.q lacus est Italiae de quo Verg.ii.geor. Te lari maximae teq; fluctibus assurgens. Genius quoq; & si nomẽ est appellatiuũ plures enim sunt genii hoium & locoꝝ : tamen quasi noie proprio Tibullus uocat eum libro.iiii.mane geni capethura libens. Antiqores tamẽ qđ de filius diximus:haec quoq; noia in.e.terminabãt.ut Verg.o uergilie. Mercurius o mercurie. Illud quoq; animaduertendũ est: uocatiuũ hũc quãdoq; desinere in.i.uocalẽ:quãdoq; in.i.cõsonantẽ:nã si in nominatiuo.i.consonans est ante.us. ablata.us.relinquitur in fine.i.cõsonans.ut uulteius o uultei. Horati.i.epistolarum. Durus ait uultei nimis attentusq; uideris.ubi uultei dissyllabum est rõne carminis.ergo in.i.cõsonantẽ desinit. Nã in accusatiuo:q nominatiuo par est in numero syllabarũ:uulteiũ trisyllabũ posuit dicẽs uulteiũ noie menã. ¶ Quod si ante.us:in nominatiuo est uocalis.in uocatiuo quoq; ablata.us.uocalis erit.ut caius o cai. Martia. Quod peto da cai nõ peto cõsiliũ. Nam in ntõ trisyllabũ posuit idem auctor alibi dicens. Caius ut fiat Iulius & ꝓculus. Quod uero Ouidius Põpei trisyllabũ posuit in.iiii.lib.de ponto cum dixit. Accipe Pompei deductũ nomen ab illo: eadem ratione potuisset Pompeius in nominatiuo quadrisyllabum ponere. Quod si rectus trisyllabus est: ut apud Lucanum Põpeius ue parem:necesse est uocatiuũ duarum esse syllabarũ. ¶ Rectus pluralis. ꝙ nominatiuus pluralis secundae declinatiõis in.i.terminatur.est quae in terminatiõe similis genitiuo singulari: ut dñs dñi:plurali dñi. ¶ Genitiuus in.orũ.qđ gẽitiuus eiusdẽ numeri & declinatiõis in.orũ.terminať : fitq; ab ablatiuo singulari assũpta.rũ.ut a dño dñorũ. ¶ Atq; datiuus in.is.qđ drũs pluralis eiusdẽ declinationis terminať in.is.fitq; ab ablatiuo singulari.o.finali mutata in.is.ut a domino dominis. Ambo uero & duo.quae noia ad hãc declinationẽ potissimũ referunť:quẽadmodũ i aliis quoq; locis diximus: i hoc casu ambobus: ambabus:ambobus fecerũt. Sed deus in noiatiuo atq; cõsequenter in uocatiuo pluralibus facit dei regulariter.& dii p synerесim.atq; cadẽ rõne in dtõ deis uel diis. Luca.in.ii.o utinam coeliq; dies herebiq; liceret.

CCHRI. Sed dat tibi.propriae dei & deis;figurate dii & diis Martialis li.ix. O dilecta deis magnis Caesaris arbor. Lucanus.vii. Crede diis longo fatorum crede fauori;etiam in prosa oratione li.ii.capitulo.viii. Veniam quoq; a deis petimus.idem libro primo capitulo septimo.etiam aliqua obscena pro diis habent.

CANTO. Actī.qđ actīūs in.os.terminaẗ fitq; ab ablīō singulari addita.s.ut a dño dños. ¶ Noībus neutris: Quia in principio huius secūdi capitis dictū est qđ noīa neutra tres casus hñt similes.nīm actīm & utīm:& in plurali terminabāẗ in.a.nūc regula illa cōtrahiẗ magis atq; limitaẗ.diciq; formari a gtō singulari in.i.finali mutata in.a.Nā si gtūs in.i.duplex desinit:neutra plōralia in.a.purū.i.uocale antecedēte desinūt.Vt hoc augariū.i.hæc auguria.hoc peculiū ii hæc peculia.si uero in unico.i.desinit gtūs singularis:pluralia neutra in a.mixtū cū cōsonāte q̄ pcedit illud.i.desinūt.ut hoc templū.i.tēpla hoc donū.i.dona. ¶ De ter.no.de.quē-

Accusatiui plurales.os.tibi mittunt.
Nominibus neutris in.a.uertitur.i.genitiui.

¶ De tertia nominis declinatione.

TErtia diuersos dat declinatio fines.
Et q̄q̄ uarie.tñ exit in.is.genitiuus.
Ex.a.ponit.atis. Ex.e.facit.is.genitiuus.
Onis.ab.o.fiet.Per.inis.nonnulla dabuntur.
Cardo.ordo.turboq;.hō.nemo.iunges apollo.
Et quod fœminei generis datur in.do uel in go
Vnedo dat.onis.seu pomum siue sit arbos.
Ast anio.& nerio dant.enis.dat caro carnis.
Lac tibi dat lactis.halec halecis habebit.

admodū pría declinatio tres hñt nti terminatiōes:scđa uero sex:ita tertia hēt multo plures:q oēs mittunt gtūm i.is.atq; iō dicit tertia diuersos dat declinatio fines:qa q̄q̄ lr̄e terminales huius declinatiōis sint undeci.a.e.o.c.d.l.n.r.s.t.x.terminatiōes qnq̄ginta sūt:& eo amplius:q̄s cū de gtō disputauimus:ex ordie psequmor. ¶ Ex.a.po.atis.qđ noīa tertiæ declinatiōis i.a.desinētia:sup.a.nti.tis.assūpta mittūt gtūm i.atis.ut hoc toreuma.atis.schema.atis. pegma.atis.syrma.atis.pneuma.atis.hæc antiqores ēt p primā declinabant:sūtq; oīa græca.ut i gñe diximus. ¶ Ex.e.facit.is.gtūs.qđ huius declinatiōis noīa i.e.finita mittūt gtūm.e.mutata in.is.ut hoc mare.ris.cubile.lis.matile.lis.sūtq; oīa neutra atq; latina.nā græca fœminina sūt:reducūturq; ad primā declinatiōnē latinā. ¶ Onis.ab.o.fiet.qđ noīa tertiæ declinationis in.o.desinētia mittūt gtūm in.onis.sup.o.nti assūpta.nis.ut hic sermo.onis. harpago.onis.unio.onis.porphyrio.onis. ¶ Per.inis.nōnulla dabūẗ.qđ hæc noīa:q uno uersu cōplectūẗ:mittūt gtūm nō i.onis. sed in.inis.hic cardo.inis.ordo.inis.turbo.inis.p uentoꝝ uertigine:aut p pueroꝝ trochisco. Verg.in.i.turbine corripuit:scopuloq; īfixit acuto. Hora.i epo.Citūq; retro solue turbine.Nā cū ,ppriū est nomen gladiatoris cuiusdā:gñalē regulā sequiẗ.Idē.ii.sermo.Rides turbonis in armis spiritū. ¶ Hō.inis.& nemo.inis.qđ ab hoīe compositū est.apod antiqores gtūm misit in onis.Ennius apud Priscia.Vulturis in syluis miserū mandebat homonē.Ipse quoq; gtūs neminis antiquus est:quo uix uti possumus.Plau.In captiuis.Neminis misereri certū est.& Lucil.Neminis igenio quēq̄ cōfidere oportet. ¶ Apollo:apollinis:cuius gtūs atticus est apollo ut Pau.in epi.ad corin.prima Hierony.iterpræte Ego qdē sum Pauli.ego ír apollo sed de hoc in declinabile græca diximus.antiqores quoq; Festo auctore appellinis dicebāt. ¶ Et qd fœminei gñis:qđ noīa ēt desinentia in do.uel in go.quæ sūt gñis fœminini:mittunt gtūm in inis.ut hæc teredo.inis.formido.inis.oirgo.inis.uligo.inis.Vnedo tñ pro arbore & p pomo & si gñis est fœminini:gtūm fecit unedonis.Pli.li.xvi.qbusdā arboris cortex cadit.ut malo unedoni.Idē li.xv.de unedone arbore ipsa fruticosa cui nomē ex argumento sit unō tantū edendi.Mendū est icredibili consensu in oibus libris receptū:qđ a me primū est depræhensum in expositiōe.Seruii sup illud.Verg.i.ge.Arbuta sacre deficerent siloe ait nāq; arbuta sunt rubra poma syluaꝝ:quæ Pli.oredones uocat:q asperitate sua plures edi non pñt.Atq Pli.nō oredones:sed unedones appellat.Ergo uel meo periculo emēdandus est ille locus:atq; fidei pristine restituēdus. ¶ Ast anio & nerio.qđ hæc duo noīa hic anio uel anien.& hæc nerio uel nerien.mittūt gtūm in.enis.ut anienis.nerienis.Hora.car.i.& p̄ceps anio ac tiburti locus.qđ antiqssimi secūdū analogiā declinabant anien.enis.Cato.Nū minusq̄ qndecim milia anien abest.Papinius ēt i syluis priscos imitatus p̄ceps aniē dixit.Declinaẗ ēt hic anienis.ut Syllius li.puni.i.Qua pr̄ acceptis anienis ditior undis:q̄q̄ pōt esse gtūs anienis:siue igiẗ pría nti positio sit anio : siue auiē:siue auienis.gtūm hēt anienis.Loca.ii.Gelidas anienis ad undas.Ouid.xiiii.me. Quaq; anienis aq cursuq; breuissimus almo.Nerio quoq; ot.A.Gel.li.xii.noctiū atticaꝝ scribit:a ueteribus sic declinabaẗ q̄si anio nā pinde inqt ot aniené:sic neriené dixerunt:tertia syllaba ,pdocta.Plau.in trucu.mars pegre adueniēs salutat neriené uxoré suā.Martia.in nuptiis philologiæ.certūq; esse gradiuū nerienis cōiugis amore torreri.Declinaẗ ēt hæc nerienes.is.ut Var.i saty.menippea:nerienes inqt:minerua:fortuna acceres. ¶ Caro: p̄terea a regula excipiẗ:facitq; in gtō carnis:qm̄ apđ priscos hæc carnis.is.declinabaẗ.Liui.andronicus:carnis ait:uinūq; qđ libāt.T.Liui.xxv.ab orbe laurētibus carnis q̄ dari debet data nō fuerat.Itaq; ab eo qđ est caro caruncula:& ab eo qđ carnis carnicula diminutiua declinata sunt. Animaduertendum hoc in loco qđ in græcoꝝ declinatione diximus:noīa græca fœminina in.o.longum desinentia in.onis.fecisse gtūm apud priscos : atq; reliquos casus consequēter.ut.io.onis.calipso.onis.dido.onis.Plau.in aulularia.Argus quē quondā ioni iuno custodem dedit.Liui.andro.apod nymphā athlātis filiā calipsonē.Ennius:penos didone oriundos. Sed hmōi declinatione iā non esse utendū ostendit.Quintil.li.i.his uerbis:mihi aūt placet latinā rōnem seq quousq; patiẗ decor:neq;.n.calipsonē dixerim ut iunonē:q̄q̄ secutus antiquos cæsar utiẗ hac rōne declinandi. Illud p̄terea est.annotandū.masculina græca in.on.finita in hanc terminationē plerūq; a latinis referri:ut tarchon tarcho:raphō rapho.agāmenon.agāmeno.Verg.ix.æn.Hic tarcho & tyrrhēi tuta tenebāt . Idē i.x.ptheniūq; rapho:& p̄duꝝ uiribus orsen.Papi.i ach.Stimulatq; agāmeno uolētes. ¶ Lac tibi dat lactis:qđ in.c.duo tantū noīa reperiuntur huius declinationis hoc lac lactis qđ antiquissimi hoc lacte lactis declinabāt. Plau.in me-

nechmis.nec lacte est lacti usq̃ similius:nam lactes in plurali:ut alias diximus sunt intestina per quæ labitur cibus.ut scrib. Pli.lib.xi.natu.histo.Singulariter quoq; lactis in ntõ dixit.Pomponius in ferenti nati.cerebellum inqt:lactis agmina.Halec quẽadmodũ in genere memorauimus salsugo erat ex pisciculis halecibus sale maceratis cõfecta:qđ etiã garũ uocabaẽ.facit in gtõ halecis:quẽadmodũ & halex halecis.ut ĩfra dicemus sed halec caret numero multitudinis:quẽadmodum & alia multa huiusmodi nomina.

¶CHRI. Tertia di.d.d.f.putaẽ.n.eẽ fines circiter.lx.i.a.Lẽna.tis.i.e.mare.ris.i.o.smo.nis.ac lac ctis.ec halec.id.Dauid.dis.ud bogud.dis.al.Sal.is.el mel.lis.il.uigil.is.ol.sol.lis.uel cõsul.lis.an titã.is.en nomẽ.is.i delphin.is.on canõ.is.ar.par.ris.er pr.is.ir.martyr.is.or.amor.is.ur guttur.is.as.æstas.tis.es.miles.is.is.piscis.is.os.dos.tis.us uirtus.is.es.ps.dis.aus.laus.dis.abs arabs.is.obs.celebs.is.obs.scrobs. is.ybs.calybs.is.&.bs.urbs.is.ls.puls.tis.ms.hyems.mis.ans.dodrãs.tis.ens.mens.tis.ins.thyrins.is.ons.fons.tis.uns.Arunx qđ alii acunx scribunt aps daps.is.eps.anceps.is.ips.cyniphis.is.ops inops.is.rps.stirps.is.ars.pars.is.ers.solers.is.ors.mors.is.ax.pax.is.ex lex.is.ix.nix.is.ox.uox.is.ux.crux.is.alx.falx.is.anx.lanx.is.iax.meninx.is.unx.Cõiunx.is.arx.is.erx.merx.is.ut caput capitis.¶Tamen exit in.is genitiuus:sed in græcis quando nominatiuũ superat genitiuus plerunq; exit in.os.Ouid.i.meta.Archados hinc sedes & in hospita tecta tyranni.

Bogud format.udis.nostri dixere dauidis.
Additur.is.post.l.Sed lis.mel felq; recepit.
Nomen quod fit in.n.assumit.is.in genitiuo
Men finita dabunt.inis.& quod definit in cen.
Atq; inguen.pecten.iunges cunq; inguine glutẽ
Et quandoq; datur ex.on.genitiuus in.ontis.
Is post.r.iunges. tamen.r.tibi far geminabit.
Cris dat acer.uolucer.alacer.bris.accipit imber.
Et sua composita.celeber.quibus.adde saluber.

¶ANTO. Bogud format udis: qđ i.d.unũ tm̃ reperiẽ nomẽ huius declinatiõis bogud:q fuit rex mauritãiæ.facitq; i gtõ bogudis.Liui. apud Prisciã.li.cxiii.ab urbe cõdita.Cassius iqt & bogud castra adorti. Idẽ i eodẽ bogudis cã exercitum in aphricã traiicere conatus sit. Opius i cõmẽtariis.rex bogud cõiũctis suis copiis & cognito regis Iubæ ægressu.& ibidẽ paulo añ pfectus ab utica in mauritaniã regnũq; bogudis ẽ igressus.¶Nři dic.da.ac si dicat q; hoc nomẽ dauid cũ finalẽ syllabã acuat: neq; possit declinari:qa barbaꝝ est:tñ nři:hoc ẽ religiõis xpiane scriptores aliqñ ausi sũt hic dauid.idis.declinare penultima in gtõ longa:qa dauid ultimã acuit:ergo necesse ẽ ut gtm gẽat penul. pdu.ut michael.elis:daniel.elis.¶Addiẽ.is.p.l.qđ huius declinatiõis noia i.l.lrãm finita faciũt gtm̃ assũpto.is.sup nti terminationẽ.ut hoc aĩal.alis.tribunal.alis.uectigal.alis.michael.elis.uigil.ilis.sol.lis.cõsul.lis.Deide dicit qđ hæc duo noĩa mel & fel i gtõ assumũt.lis p.is.ita gtũs & reliq casus q pẽdẽt a gtõ duplici.l.scribũẽ.ut mel.lis.fel.lis.melli.felli.a melle a felle.¶Nomẽ qđ fit i.n.finita mittũt gtm̃.is.assũpta.ut hic titan.nis.hæc syrẽ.renis.delphin.nis.cano.nis.sed quẽadmodũ in gñe diximus in an.& in.in.& in.on.finita oĩa sũt græca in.en.uero partim græca partim latina.¶Men fi. qa supior regula tm̃ finali syllabæ gtĩ pspexit.dicit nũc qđ noĩa terminata in men.ut hoc fulmẽ.numẽ.& in cen.ut cõposita a cano.nis.q̃lia sũt tubicen.fidicẽ.cũ his qttuor noĩbus unguẽ.pecten.iguen.gluten.mutãt.e. nti i.in.ut fulminis.numinis.tubicinis.fidicinis.unguis.pectinis.iguinis.glutinis.qđ Pli.lib.vii.glutinũ dixit.glutiuũ inqt.ppendiculũ.& terebrã.Hymen uero qũo mittat gtm nõ expssit:qa nusq̃ eius obliq repti sũt qđ si declinareẽ nihil dubiũ est qn hymenis gtm̃ faceret:& reliquos casus cõseqnter.¶In.on. uero q ut diximus oĩa sũt græca parti mittũt gtũm i.ontis.ut lacoõ.ontis.demophoõ.ontis.hippocoon.ontis. hippomedõ.ontis.phaeton.ontis.acherõ.ontis.tharchon.ontis.bison.ontis.parti in.onis.ut demõ.onis.canon.onis.daphnõ.onis.sindon.onis.sidon.onis.sinõ.onis.hieron.onis.Euã quoq; unũ de bachi noĩbus auctore Prisci.tis.i gtõ assumit dicitusq; euãtis.Papi.v.the.& a sũmis auditus mõtibus euã.Verg.vi.æn.Illa corũ simulãs euantis orgia circũ. Ser.pricipiũ eẽ uult euãtis.q̃si bachãtis.¶Is.p.r.iũges qđ huius declinatiõis noia i.r.lrãm terminata assumũt i gtõ.is.q̃cũq; uocali pcedente:ut puluinar.aris.torcular.aris.anser.eris.passer.eris.gadir.iris.amor.oris.decor.oris.murmur.uris.fur.ris.¶Far:uero accepit in gtõ.ris.itaq; p.r.duplex scribiẽ:far.ris.& reliq cõsequẽter casus:q a gtõ formãẽ:farris ãt iõ putãt.nã gtõ sũpsisse:ne coiciderct cũ scđa psona huius uerbi for faris. Deide dicit q; tria noĩa i.cer.desinẽtia mittũt gtm̃ cer.mutata i cris.ea sũt acer acris.p fortis & uehemẽs & acutus.nã p arbore aceris i gtõ facit.Soli.de thure scribẽs ramis inqt ad aceris eq̃litatẽ.¶Volucer.uo.alacer.cris.Deide q; hoc nomẽ iber.& ab eo cõposita septẽber.october.nouẽber.decẽber.mulciber.format gtm̃.ber.mutata in bris ut ibris.septẽbris.octobris.nouẽbris.decẽbris.mulcibris.nã a mulcendo & ibri cõpositũ uideẽ: & recte simplicis declinationẽ seruat.Sed Ouidi.in.ii.de arte mulciberis posuit dicens mulciberis capti marsq; uenusq; dolis.Ci.ut i.ii.declina.dixius gtm̃ mulcibri ptulit.ii.li.tusc.Celeber quoq; & saluber gtõs faciũt celebris & salubris.possunt autẽ hæc duo adiectiua cũ illis tribus acer.uolucer.alacer.& cũ illis quæ terminantur in ster etiã sub terminatione in.is.p gñe masculino & fœminino declinari.ut hic & hæc alacris & hoc alacre.hic & hæc acris & hoc acre.Vergilius.vi.æne.Anchises alacris palmas utrasq; tendit:& Ennius apud Priscianũ.Somnus repente in campo passim mollissimus perculit acris.

¶CHRI. Bogud format udis:Asinius polio lib.x.epi.Cic.traiecit in regnũ bogudis bene peculiatus.¶Nostri dixere dauidis:q̃le est illud sacrũ:Qđ ramoꝝ dñico die cantaẽ:Tu es rex israel:& dauidis inclita proles Baptista in pthenice prĩa declinationẽ græcã.secutus dixit.Sic dauida pr̃ tulit:ezechiasq; manassen.¶Per.e. f.p.d.hic potuit excipi unũ nomẽ qđ apđ auctores frequẽtis ẽ rudis.eris. Pli.li.xxxvii.c.xxv.deide rudus i quo due gnte calcis:tidẽ i ibi:& ruderi nouo tertiã ptẽ addi.Cal.li.vi.sicut i se africa rudere nõ tegẽis tegũẽ.

CANTO. In tris plura dabis qđ in ter.desinentia noia multa reperiunť mittentia gtm̃ in.tris.non tñ oĩa:ut qdá putauerunt:qm̃ græca oĩa mittunt gtũm in.eris.ut soter.soteris.panther páthens.character characteris. physeter physeteris.stater stateris.luter luteris.spinther spintheris.nõ spinthris.& cõplura alia.de qbus li.v. cũ de crementis noium diceť plenius disserendũ est.¶ Quæ uero in.tris.mittunt gtũm hæc sunt fere.frater fris.mř matris.př patris.& ab eo cõposita.ut diespiter diespitris.marspiter marspitris.opiter opitris.iupiter iupitris.qđ ẽt iouis facit.sed hoc a ntõ iouis ẽ.quẽadmodũ iupitris a iupiter.qua declinádi rõne.Iginus fre-

In tris.plura dabis.frater.mater.pater.uter.
Accipiter.uenter.linther.quod desinit.in ster.
Iuppitris atq; iouis dat iuppiter. O facit ex.u.
Femur ebur robur iecur.at cor dat tibi cordis
Suscipit.atis.ab.as.genitiuus. Demitur inde
Vas uadis & uasis.as assis.mas maris.Atq;
Græcum ponit.addis.genitiuo.ponit & antis.
Cum sit in.es.nomen mas aut cõmune duorum.
Dat genitiuus.itis.Sed uerres dat tibi uerris.
Et uates uatis.Dat etis.paries aries q;
Perpes & interpræs.teres.indiges.p̃pes.hebes q;.
Inquies & locuples.magnes. Heres q; dat edis.
Pes pedis. At nomen dat.idis.quod de sedeo fit

q̃nter utitur.ut uter utris.accipiter accipitris. uẽter uẽtris.lynther lynthris.etiá si græcũ sit. Et noia adiectiua p gñe masculino desinẽtia in ster.mittũt quoq; gtm̃ in.stris.ut Syluester.tris.qđ cũ est uiri propriũ syluester syluestri. p secũdá declinať rurester.tris.eqster eqstris. pedester.stris.paluster.stris.cápester.stris.seq ster.stris.qđ etiá p secũdá & primá declinať. seqster.tra.trũ.Sed q̃ret fortasse qspiá cur nõ fecit mentionẽ hoc loco huius nois iter.At qđ illud dicimus hoc nomẽ i usu nr̃o ex duobus rectis constare hoc est iter iteris.& itiner itineris:sed in ntõ & duobus reliqs casibus: q neutris noibus sũt ntõ similes magis est in usu : in reliqs obliqs magis est itiner.sed de hoc isra iterũ dicemus cũ de hñtibus duplex cremen tũ differeť.Eadẽ rõne:cũ iuppiter & iouis in ntõ dicať:atq; in gtõ iupitris & iouis : iupiter in ntõ magis est in usu quẽadmodũ & iouis i gtõ:q ẽ ab eo qđ hic iouis.Cecilius apđ Prisc. Nõ nobis quidẽ deus reptus est iouis.& Actius apud eũdẽ lucifera lápade exurat iouis arietẽ.¶ O facit ex.u.qđ hæc q̃tuor noia.femur.ebur.robur.iecur.& si regulá sequunť terminatoꝝ in.r.q̃tũ ad syllabá gti terminalẽ attinet:tñ in penultima mutant.u.nti in.o.dicimus q; femoris.eboris.roboris.iecoris.qđ ẽt in gtõ iecinoris uel iocinoris fecit:q̃q̃ uideať ab eo qđ est iecinus uel iocinus declinari.Persi.Rupto iecore exierit caprificus.Liui.viii.ab urbe.caput iocineris a familiari parte cesum.Antonius gniso:quẽ Ci.post fori laborẽ frequẽter audiebat:ab eo qđ esi ebur & robur ebura & robora faciebat:auctor est.Quintil.in.i.Deide dicit q̃ hoc nomen cor accepit.d.lfam mediá:fecit q; in gtõ cordis.Hepat uero qđ apud græcos hepatos gtm̃ facit:iõ non posui:qa hoc nomen a latinis receptũ non est:cũ propriũ hñt iecur:& qđ ex antiqoribus grámaticis nullus posuit:qđ ip̃m argumento est eo non esse utendũ.Lar quoq; pro rege uegentiũ:qđ Priscia.posuit facere gtm̃ lartis:ego nõ posui:qđ huius nois tantũ obliquos reperio.Liui.lib.iiii.Larte tolũnio rege uegẽtoꝝ.& Ouid. Larte ferox cesso cossus opima tulit.¶ Suscipit.atis.ab.as.qđ noia tertiæ declinatiõis in.as finita mittũt gtũm in.atis.s.nti mutata in.tis.ut pietas pietatis.sanctitas.tatis.ciuitas.tatis.ueritas.tatis.& noia gentilia: ut arpinas. atis.altinas.natis.tolosas.satis.q antiqores p.is.&.e.declinabát ut arpinatis.nate.altinatis.nate.Excipiũť q̃tuor monosyllaba.q aliter exeũt in gtõ.ea sũt uas uadis.Ci.iii.offi.Vas:factus est alter eius sistẽdi.Hora.i.ser.Ille datis uadibus:q rure extractus in urbẽ.¶ Vas uasis:qđ ẽt antiqores hoc uasum uasi declinabát.atq; iõ in plurali tm̃ scđæ reperiť declinatiõis.Cato apud Gel.li.xiii.noctiũ atticaꝝ:neq; uasum neq; uestimẽtũ ullũ est i manu p̃ciosum.¶ As assis: p libra duodeci unciaꝝ siue p solida hereditate.¶ Mas maris: p masculino in q̃libet spẽ:qđ aliqñ figurate ẽt neutris iunximus q masculinũ sicut & fœmininũ uersus heroicus nõ recipit.itaq; aliqñ nomẽ mas aliqñ masculinũ diximus qđ utrũq; ipropriũ ẽ.¶ Atq; græcũ ponit addis:qđ noia græca parti mittũt gtm̃ i.adis.ut arcas.adis.pallas.adis.monas monadis:ogdoas ogdoadis.decas decadis.hel la helladis.orchas orchadis.parti in.antis.ut pallas.antis.calchas.antis.thoas thoantis.elephas elephátis.gigas.gátis. adamas adamantis.atlas atlantis.peas peantis.Sed quæ sunt illa quæ mittunt in.adis.quæ in.antis.a declinatione græca p̃tendũ est:nam quæ illi mittunt in.ados.nos in.adis quæ illi in antos nos i antis uertere debemus. ¶ Cum sit in.es.nomen quod noia masculina aut cõia duorũ generũ terminata in.es.mittunt gtũm in.itis.e. noĩatiui mutata in.i.&.s.mutata in.tis.ut hic stipes stipitis.hic trames tramitis.hic & hæc miles militis. hic & hæc sospis sospitis.Excipiuntur duo.hic uerres.hic & hæc uates.quæ formant genitiuũ es mutata in.is.uerres uerris.uates uatis.¶ In.etis.uero mittunt gtm̃ undecim noia.quæ sequunť.paries.etis.aries arietis.perpes etis.interpræs iterprætis.teres.etis.indiges.getis.perpes.etis.hebes.betis.inquies.qetis.locuples.pletis.magnes magnetis.mãsues.suetis.qđ apud priscos fuit.Actius in meleagro.misericordia mansues sit.Plau.in asinaria. reddá ego te fera fame mansuetẽ.Apule.vii.meta.mansuetes ac mãsues inde sactos.Idẽ in.xi.uide & ursam mansuem.ab eo qđ mãsuis.e.uideť fecisse utrobiq;.ipes impetis tm̃ in abltõ siue septimo casu reperiť: atq; iõ ad defectiua noia reiecimus.apud Colu.quoq; reperi in scđo de re ru.compitibus.ab eo qđ est cõpes cõpitis .e.uepribus inquit compitibus q; congesta colligere.Duo tñ ponit mittẽtia gtũm in edis.heres heredis.Cõposita quoq; a sedeo sedes.exeunt in.idis.ut obses obsidis.reses residis.præses præsidis.

CHRI. Iupitris atq; iouis dat iupiter.Var.l.ii.ana.nõ uidet.Quur negeť illi casus oblig diespitris.tri.die spitre.a.tre.nisi qđ minus ẽ tricũ i cõsuetudie q̃ diespiter:nũc uero diespiter & iuppiter eadẽ rõnẽ obtinẽt.

CANTO. Græcum nomen in.es.quod nomina græca in.es.finita plerūq; mittunt genitiuum in.etis.ut cres cretis.lebes lebetis.tapes tapetis.quod etiam hoc tapete.uel hoc tapetum declinari potest. Syllius.iiii.punicorum:illum sydonio fulgentem ardore tapeta.Verg.in.ix.æne.Pulchrosq; tapetas.Pli.lib.viii.In tapetis antiquissima gratia & digestis in titulo de auro & argento legato.l.argumento.tapeta inquit uesti cedunt: quæ aut sterni aut inici solent.Nam quod Verg.ix.æne.dixit:qui forte tapetibus altis:ab eo quod est tapes tapetis uel tapete tapetis esse potest.Nomina uero propria uirorum quandoq; mittūt genitiuum.es.mutata in.is.ut

Græcum nomen.in.es.genitiuū mittit in etis.
In propriis.ex.es.facit.is.quandoq; dat.etis.
Es.tibi fœmineū conuertit in.is.genitiuus
Sed teges.atq; seges.abies.quiesq; dat.etis.
Merces mercedis facit.in cereris ceres exit.
Is finita tibi mittunt similem genitiuum.
Cuspis format.idis.cassis.lapis.additur illi.
Semis semissis.dat sanguis sanguinis.& quæ
Dāt.eris.ut cucumis.uomis.& cinis addito pul-
Impubis iunges.glis gliris.lisq; dat itis. (uis.
Samnis samnitis.dis ditis adde quiritem.

Ioannes Ioannis:Diomedes diomedis:ulysses ulyssis:achylles achyllis:quādoq; mittunt genitiuū.es.mutata in.is.atq; etiam in.etis.ut dares daris uel daretis:thales thalis uel thaletis: chremes chremis uel chremetis: rhamnetis: pheres.is.uel pheretis.Vergil.v.æne.Vastis cū uiribus effert ora dares. Atq; iterū præcipitē darē ardens agit:& paulo post:fessumq; dareta eripuit mulcens dictis iuuena.Et mitte thaletis ingenium.Terē.in andria. Puerum inde abiens conueni chremis.Idem in eadem:chremetis affinitatē effugere potero. Verg.ix.æne. Eurialus phaleras rhamnetis & aurea bullis. Papi.ix.the.ide pheres acerq; tichus: sed cassa pheretis.☞Es tibi fœmineum: q; noia fœminina in.es.desinentia mittūt genitiuum.es. mutata in.is.ut apes apis.uulpes uulpis. ples prolis.soboles sobolis.Quattuor uero fœminina:quæ hic explicantur:mittunt genitiuū in.etis.ea sūt.☞ Teges tegetis:seges segetis.abies abietis.quies quietis.quod ut supra diximus.ueteres per quintā nois declinationem proferebant.☞Merces facit mercedis:& ceres cereris.Quod uero iuniores ab eo quod est agnes agnetis in genitiuo fecerunt:arte exemploq; caret nullum enim græcum fœmininum est huius declinationis qđ facit genitiuū in.etis.& Diuus Ambrosius.qui nobis uitā atq; historiam beate agnes scriptā reliquit:cū frequenter nomen uirginis repetat:nunq̄ agnetis agneti agnetē ab agnete dixit:sed agne agnes:& reliquis casibus græcæ declinationis semper usus est.Nam cum agne nomen sit græcum:interpretatur namq; casta aut declinatione græca flectendum est:agne agnes.aut latina agna agne.ut Hora.i.sermo.Delectat ueluti balbinum polypus agne.Quid quod in codicibus antiquis atq; fidei probatissime in quibus rei diuine mystica peractantur cum uirginis martyrisq; cōmemoratio fiat.non agnetis & agnete:sed agnes & agne legitur.Quam scripturam adhuc retinent uiri religiosi:atq; antiquitatū ueteq; lectionis diligentissimi indagatores qui habitu moribus & uitæ sanctimonia diuum nobis Hieronymū repræsentant.☞Is finita tibi mittunt quod nomina in.is. desinentia habent genitiuū similē noiatiuo ut panis panis.ignis ignis.nauis nauis.classis classis.Tria tamē nomina mittunt genitiuū in.idis.☞Cuspis:cuspidis.atq; ab eo compositū.tricuspis.idis.Ouid.i.met.posito tricuspide telo.☞ Cassis:cassidis quod etiam hæc cassida.Vergil.libro.xi.dixit.Aurea uati cassida.☞Lapis lapidis:a quo.Ennius in.vii.casu fecit lapi.d.occumbunt multi loetum ferroq; lapiq;.☞Semis:præterea fit semissis:ut in digestorum libris de uulgari & pupillari substitutione.l.etsi per bonorum possessionē semis ei ablatus sit.Nominatiuum posuit Pris.de ponderibus & mensuris.d.post hæc semissis solidi pars maxima fertur. Cum uero non sex uncias aut assis medietatem:sed tantū alicuius integri dimidium significat:siue sit aduerbium:siue sit nomē:indeclinabile est.☞Sanguis:sanguinis:a quo exanguis compositū exanguis fecit in gtō exanguis:ut supra memorauimus.☞Et quæ dant eris.q; qnq; noia q̄ hoc in loco explicant:mittūt gtūm in eris. ☞Cucumis:cucumeris.Verg.in copa.& pendet iunco ceruleus cucumis: declinat etiā cucumer cucumeris. imo quantū suspicamur hæc noia duplices habuere casus ex duplici nti terminatione profectos: cucumer uel cucumis: cucumeris uel cucumis.cucumeri uel cucumi.cucumerē uel cucumi.Pli.li.xix.Cucumin uero & in colore & in odore similē.Idē li.xx.cucumi siluestrē eē dicimus multo ifra magnitudinē satiui:& paulo post cucumi q magnificant.☞Vomer uel uomis.eris.Serui.i.ge.Vomer inqt uel uomis ab utroq; uomeris.Et eodē mō.☞Ciner uel cinis cineris:puluer uel puluis pulueris.ipuber uel ipubis ipuberis.quēadmodū i pricipio huius libri diximus.Cæsar in libris de analogia puber puberis declinare pcepit. Probus uero grāmaticus eruditissimus pubis puberis.Nos tñ cum apud Ci.in.ii.de ora.legamus.Quod nisi puberē te inqt haberem & apud.Salu.in iugur.deinde oēs puberes numidas atq; negociatores interfecit:suspicamur ex analogia q̄ habent inter se dictiones simplices & ab eis composite duplices fuisse noiatiui terminationes.atq; utrāq; regularē habuisse gtm̄ puber puberis.a quo fit compositū ipuber.eris.quēadmodū.Ci.in.iiii.iuecti.dixit filiū eius ipuberē legatū a pre missum.& hic & hæc ipubis & hoc ipube.q̄ declinandi rationē.Verg.secutus ait impubis iuli.& Hora.ii.car.Impubē parentes troilū.& idem in epodo.trementi qstus ore constitit puer impube corpus.☞Glis gliris:aial notum est.de quo Martia.in distico cuius lēma est:glires:inquit.Tota mihi dormitur hyems & piguior illo tpe sum:quo me nil nisi somnus alit.Qđ uero quidā glitis & glissis ab eo qđ ē glis fecerūt:adhuc nusq̄ legi.☞Lis:litis.☞Sānis samnitis:dis ditis.gtm̄ in tis.miserūt.Quirites quoq; qđ phocas in numero tñ multitudinis declinat:ex pportione in singulari quiris quiritis declinari pōt:q̄ rōne.Ouid.secutus in elegis.dixit.an si pulsassem minima de plebe quiritē.& Persi.Quibus una quiritē uertigo facit.

CANTO. Græcum mittit.idis: Quod noĩa græca huius declinationis terminatã in.is.mittunt genitiuum in idis: ut paris paridis: adonis adonidis: eupolis eupolidis: doris doridis: thetis thetidis: iaspis iaspidis. Aliqñ habent genitiuũ parium syllabarum: cum.s.gtũs apud græcos in.is.purũ desinit: ut paris parios: paris paris: adonis adonios: adonis adonis: neapolis neapolios: neapolis neapolis. Pleraq; tamen ex.iis.quæ græci terminant in.ios.in genitiuo mittunt apud nos genitiuum in.idis.ut tigris tigrios.tigris tigridis. ¶ Simois pyroisq;: Quod hæc duo nomina græca pyrois & simois reperiuntur apud latinos facere genitiuum: in entis ut pyrois

Græcũ mittit.idis.Simois.Pyroisq; dat entis.
Q̃d fit in.in.& in.is.dabit.inis.iungito pollis.
Otis.nomen in.os.mittit. Tamen exit.in.oris.
Ros.flos.mosq;.lepos.os.transit in oris.& ossis
Custos custodis dat.bos bouis. Et tamen ois.
Græca dabuntur tros.thos.minos.additᷣ heros
Vs.tibi mittit.oris.Per.eris sed plura dabuntur.
Hulcus.acus.uiscus.fœdus.cum pondere sydus.
Vellus.holusq; scelus funus.genus.addito uulnus
Munus.onusq;.latus.uetus.atq; opus.& tñ udis.
Dãt subscus.incus.palus.& pecus hæc mulicbre
Telluris.ueneris q; dabunt tellusq; uenusq;.

pyroentis.simois simoentis. Ouidi.ii.metha. Interea uolucres pyrois eous & ethon. Valeri. flaccus l.v.argonautice. & formidantẽ patrios pyroenta dolores. Vergil.i.æne. Vbi tot simois correpta sub undis. Idem in eodem. Alma uenus phyrigii genuit simoentis ad undã. ¶ Quod fit in.in.q̃d noĩa græca quæ in nrõ duplicẽ habent terminationẽ hoc ẽ.in.in.uel in.is.mittunt genitiuũ in inis.uel eleusin eleusis eleusinis: salami uel salamis salaminis: trachyn uel trachys trachynis: delphin uel delphis.delphinis: phorcyn uel phorcys phorcynis. Ouid.in episto.phedre.tempore quo nobis inita est cerealis eleusis. Idẽ.vii.meta. Cerealis eleusis iterũ dixit. Serui.in illud Verg..i.geor. Vomis & inflexi primũ graue robur aratri: græci inq̃t delphin & delphis dicunt: eleusim & eleusis: sed uerius in.n.desinũt q̃d in obliquis habent.n.delphinos: eleusinos.dicitur etiam & eleusina. Iustinus lib.v. Tyrannos inquit eleusina emigrare iusserat. Ouid.xiiii.meta. Dñe sub imagine signum seruat adhuc salamis. Horati.i.car. Teucer salamina patreq; cum fugeret. Trachyn & trachys q̃d interpretatur aspera; urbs est boetiæ. Lucanus. Trachyn præcloq; nefande lampados: & Ouid.in.ix.metha. Herculeam trachyna iube. Quod uero dicit iungito pollis: quantum ad terminationẽ.is.intelligendum est: nam illa in inis: penultima longa faciunt; hoc penultima breui: illa præterea græca sunt: hoc latinum: declinatur etiam pollem pollinis: auctores ꝓbo & Cæsare in libris de analogia: phocas uero & carisius pollis pollinis declinant sed quemadmodũ de recto non satis constat: ita de obliquis exploratum est. Serenus. Proderit & madida frumentũ pollinetur gens. Celsus libro: secundo ex pollini infirmissimus cibarius panis. Pli.lib.xxxiii. Illiunt inquit cum polline. ¶ Otis: nomẽ in.os. Alii hanc regulam determinatis.in.os.aliter posuerunt: dicentes mittere frequentius genitiuũ in.oris. nos aũt illã inuertentes diximus generaliter facere genitiuũ in.otis.q̃d plura in.otis.facere reperiunᷣ quã in oris.ut rhinoceros.otis.monoceros.otis.niceros nicerotis.egoceros.otis.heros herotis.phileros.otis.nepos nepotis.dos dotis.cos cotis.sacerdos sacerdotis.cõpos.otis.ĩpos otis.Martia.in primo.q̃ non ꝓmisit ꝓlia rhinoceros. Idem in eodem. Et pueri uasum rhinocerotis habent. Plinius libro.viii. Asperrimam autem ferã rhinocerotem. Luca.humidus egoceros nec plus leo tollitur urna. Martia. Cum placeat phileros tota tibi dote redemptus: & paulo post: perpetuã dii te faciant philerotis amicam: & in libris digestorũ titulo de fidei cõmissis.l.Lucius.eros eroti liber tamen nõ dedit. In oris uero exeunt pauca: quæ hic enumerat: ros.roris.flos floris: mos moris: lepos leporis.os.oris.& quæ terminanᷣ etiam in.or.ut arbor uel arbos arboris.color uel colos coloris.uapor uel uapos uaporis.odor uel odos odoris.honor uel honos honoris. Verg.in buc. Nunc oĩs parturit arbos. Pli.xxxv. Glebis inquit suus colos: atq; ibidem sæpius ea declinandi rõni utitur. Lucre.lib.v. Et uolitans permanat ad hos frigusq; uaposq;. Plautus in captiuis. Cuius odos sub basilica nos ois adegit in forum. Verg.i.æne. Hic pietatis honosᷣ sic nos in sceptra reponis. Timor etiam uel timos apud Marcellũ legitᷣ. Os quoq; in alia significatiõe ossis facit. ¶ Custos custodis: bos bouis. ¶ Et tamen ois: Q̃d quædam noĩa græca reperiunᷣ mittẽtia gtũm in.ois.ut minos minois.tros trois.thos thois.heros herois.ab eo quod est minos minonis fecit. Salustius apud Priscianũ in.ii.histo. Dedalus iquit e sicilia profectum quo minois fugerat irã. sed potest esse hic genitiuus ab eo quod minon. Verg.primo æne. Tros tiriusq; mihi nullo discrimine agetᷣ. Et in eodem troas reliquas danaum: & troes te miseri uentis maria: omnia uecti. Plinius libro.viii. Nam toes luporum id genus est. ¶ Vs tibi mittit: sæpe de hac quoq; regula inuertenda cogitauimus: propterea q̃d aliquanto plura excipiebantur: quã continebat: sed ne simus tante nouitatis auctores dicamus: quod huius declinatiõis nomina terminata in.us.mittunt genitiuum in.oris.ea fere sunt. Corpus corporis.decus decoris: lepus leporis: litus littoris: fœnus fœnoris: figus figoris: nemus nemoris: pectus pectoris: pignus pignoris: pecus pecoris: stercus oris: tempus temporis: tergus oris: facinus oris.& nomina comparatiua sub terminatione us.ut nobilius nobilioris: breuius oris. Excipiuntur uero septemdecim nomina.quæ tribus uersibus cõtinenᷣ. q̃ gtũm mittunt in eris. ¶ Hulcus: ulceris: acus aceris: uiscus uisceris fœdus fœderis: põdus põderis: sydus syderis: uellus.ris.holus.ris.scelus ris.funus funeris.genus gñis.uulnus uulneris.munus muneris.onus oneris. latus lateris: uetus ueteris.opus operis. Illa quoq; duo pignus & fœnus etiam in eris.quoq; exeunt. Iuuena.milia fœnus pigneribus positis: a fenere quoq; feneror & fenero declinata sunt. ¶ Et tamen udis: quod huius declinationis quattuor tantum noĩa exeunt: in udis.subscus.udis.incus.udis.palus.udis.pecus.udis. Quatuor-

decim anni sunt: ex quo hãc regulã magno honoris nostri periculo cœpimus edere: ut aliorum auctorum perplexitatem fugeremus: qui hac in parte genus cũ declinatione atq; utrunq; cum syllabarum q̃titate confundũt in quo q̃to breuiores faciliores q; fuerimus q̃ cæteri: addo & copiosiores: etiã maleuolis iudicandũ relinquo. Sed in tanto tp̃is interuallo ex frequenti librorum lectione: quos lexici mei gr̃a excussi: unũ tantũ reperi nomẽ qđ regulis a me traditis nõ continebat: cuius neq; alii quoq; grãmatici mentione fecerant. Id erat subscus sub scudis. Ennius apud festũ: neq; ulla subcus prohibet cõpagen. Cato de re ru. subscodes ilignas adindito. Qđ uero dixit pecus hæc muliebre: dictum est propterea quod hoc pecus pecoris facit in genitiuo.

Cætera fœminei generis mittuntur in. utis.
Quæ polisyllaba sũt. monosyllaba dant in. uris
Grus & sus dat. uis. intercus. utis. tibi mittit
Græcũ nomen in. us. genitiuũ mittit. in. untis.
De pus. exit. odis. tibi sit pro teste melampus
Dat diphthõgus in. æs. præs. dis &. æs. dabit æris
Dat diphthõgus in. aus. fraus. dis. laus. quoq; dis
S. b. p. phi. præit. s. mediam. dabis. i. genitiuo.
E mutatur in. i. quando præponitur illis
Si polisyllaba sũt. Tñ aucupis exit ab auceps
Ponit hyems. emis. Plus pluris. mittere debet.
Si præit. n. aut. r. mediam dat ti. genitiuus.
Lens lẽdis. mittit frons frõdis. glãs quoq; glãdis.

CANTO. Cætera fœminei gñis: sũt aũt tñ gnq;: ut in gñe disputauimus uirtus uirtutis: senectus senectutis: salus salutis: seruitus seruitutis. ¶ Monosyllaba dãt: qđ noia monosyllaba huius declinationis terminata in. us. mittunt gtũm in. uris. ut mus muris. ius iuris. crus cruris: thus thuris: pus puris: quo frequenter & in obliqs. Celsus utit. ¶ Grus: tñ facit gruis & sus suis. Lygus uero rõnem monosyllaborum sequit: aut gtũm ab altera terminatiõe hoc ẽ lygur accœpit: fecitq; cũ illo lyguris. ¶ Hoc nomẽ intercus. t. in gtõ accœpit: ppea qđ ab inter & cutis cõponit. ¶ Græcũ nomẽ in us. qđ noia græca terminata in. us. mittũt gtũ in untis. ut amathus. untis. sipus untis. phycus. untis. hiericus. untis. opus. untis. trapezus. untis. hydrus. untis. philus. untis. Verg. x. æne. Est amathus: est celsa mihi paphos. Ouid. x. met. At si forte roges fecũdã amathunta metallis. Luca. in. vii. Et subdita sipus montibus. Syllius. ix. punicorũ. Terras & littora sipus: urbs est Apuliæ: quæ postea sipontus dicta est. Pli. in cyrenaice descriptione: promontoriũ inqt phycus per creticũ mare excurrit. Luca. in ix. Seuas meritũ phycunta ruinas sparsit. Ptolomeus in palestinæ descriptiõe hiericus in recto posuit: accusatiuũ uero. Pli. li. v. Hiericuntẽ inquit palmetis consitã fontibus irriguam. Opus opuntis oppidũ a ptolomeo ponitur in achaia. Ouid. in. i. de ponto. Cede puer facta patroclus opunta reliquit. Pli. lib. vi. Aphanece centũ milia passuũ trapezus: & paulo post. A trapezunte inquit centũ quadraginta mille. P. Curtius regionẽ eam usq; ad trapezunta desendere. Lucanus in. vii. Quas auius hidrus antiquusq; bares. Pli. in. iii. Ab hydrunte in primis italiæ portu nobili. Cic. in epi. Ab hydruntem inquit ludibundi peruenimus. Phlius quoq; ab Ptolomeo in sicionia ponitur. Pytagoram uero ad leontem phliunta uenisse legimus. ¶ De pus exit odis: qđ noia composita a pus podos græce qđ interpretatur pes: mittunt in odis ut tripus tripodis: nõ tripos odis: ut indocti grãmatici dicunt: edipus edipodis. Martia. Qui legis odipodem caligantẽq; thyestem. Plau. in penulo p secundã declinauit. Isti inquit orationi edipo opus est coniectore. Sueto. quoq; in Cæsare eadẽ declinatione usus est. Papinius etiã prima in primo Thebaidis. cũ dixit Ediopode confusa domus: ab eo quod est hic edipodes. de. ¶ Melampus. odis. hic diuinus fuit amithaonis filius: a quo melampodium herba dicitur reperta. ¶ Dat diphthongus in es. qđ duo reperiunt noia in. es. diphthongon finita hoc. es. qđ facit in gtõ eris. & hic præs quod facit prædis. ¶ In aus. quoq; duo: hæc laus: hæc fraus: quod utrũq; facit genitiuũ in dis. fraudis & laudis. ¶ Si. b. p. phi. præit. s. quod nomina habentia. b. aut. p. aut. ph. quæ a græcos dicitur phi. ante. s. formãt genitiuũ interposita. i. inter. b. p. ph. & s. ut arabs arabis. plebs plebis. chalybs ybis. scobs scobis. urbs urbis. lelaps lelapis. seps sepis. stirps stirpis. inops inopis. gryphs gryphis. ciniphs iphis. qui fluuius est aphricæ ad garamantes. ¶ E mutatur in. i. hæc regula ad genitiui penultimã pertinet: dicitq; q noia plurium syllabarum habentia. e. ante. bs. aut. ps. mutant illud. e. in. i. in gtõ. ut celebs celibis. princeps principis. Quod si monosyllaba sunt: non mutant. e. in. i. ut plebs plebis: seps sepis. Auceps tamen neq; fecit aucepis: neq; fecit aucipis sed aucupis. Probus tamen eos dicit errare: qui dicunt auceps aucupis: cum dicendũ sit aucupes aucupis. Sed ego nescio qd sibi uoluerit uir doctissimus: cũ nunq̃ aucupes: sed frequenter auceps reperiatur: ut apud Ouidi. xi. meta. Laqueis quos callidus abdidit auceps. Ponit hyems hyemis: qđ in. ms. unũ tantum reperit nomẽ hæc hyems: qđ fecit hyemis: & in. is. unũ quoq; hæc puls: quod fecit pultis. Pli. lib. xviii. uidetur tam puls ignota græciæ fuisse: q̃ italiæ polenta. Iuuena. Et grandes fumabant pultibus olle. ¶ Si præit. n. aut. r. quod noia habentia. n. aut. r. ante. s. mittunt genitiuũ: interposita ti. inter ns. aut. rs. ut hic dodrans. antis. sextans. antis. sapiens. entis. mens. mentis. tiryns tirynthis: qđ. th. aspiratũ recepit. frons frons. aruns aruntis. ¶ In. dis. tamen genitiuũ faciunt quinq;. ¶ Lens lendis: aĩal illud siue bestiola: quæ in capillis palpebrisq; innascitur. Serenus unda maris lendes capitis decutit iniquas. Pli. lib. xxxv. Item lendes in palpebris tollit. ¶ Lens: uero cum facit lentis legumen est notum. ¶ Frons: frondis. Verg. ii. geo. Præcipue dũ frons tenera: ubi Seruius ait ueram lectionem esse frondis: sed a fronte & a fronde unum ait esse nominatiuum. Varro quoq; in libris de re rustica & frons in nominatiuo protulit: cum uero facit frontis: partẽ capitis: aut faciẽ alicuius rei significat. ¶ Glans: glandis. Ouid. xiiii. meta. Missa solet medio glans intabescere cœlo. & Cæsar in cõmentariis: eodẽ tp̃e glans missa est inscripta: & digestis de glãde legata: glãdis noie oĩs fructus continet. Verg. tantũ pluit ilice glandis dixit.

¶ ANTO. Nefrens:idis pro porcello:ut in genere diximus:qui cum ablactatus sit: nondũ tamen fabá aut glandẽ frendere hoc est frangere põt:& Libripens libripendis:qđ a libra & pendo.is.a quo est apendo & suspendo.Pli.lib.xxxiii.Stipis ponderádæ pensatores dicunt libripẽdes.Liui.andronicus apud Priscia.ipubis libripens esse non põt.¶ Vt cor dat cordis:qđ etiam cõposita a corde faciunt in gtõ quẽadmodũ simplex cor cordis:ut cõcors cõcordis:discors discordis:uecors uecordis:secors secordis:pauicors pauicordis:misericors misericordis.¶ Vncia qđ no.qđ cõposita ab uncia mittũt gtĩn in uncis:ut qncuns uncis:septuns uncis: decuns

Nefrens nefrendis.Q đ pendoq; libraq; gignit.
Vt cor dat cordis.sic quæ componis ab illo.
Vncia quod nomen cõponit mittit in uncis.
Dat capitis caput.incipitis.sua compositiua: &
Q uæ dant cremẽtũ tibi duplex. Adde suppellex
Atq; iter:aut itiner.dant lectilis hæc itinerisq;.
X.finita dabunt.x.rapta.cis. genitiuo.
E mutatur in.i.quando præponitur illi:
Dũ polisyllaba sint.ueruex.halexq; dat.ecis.
In gis.multa dabis.lex.rex.grex.addito remex.
Inq; petix.& frux. A coniunx coniungis exit.
Illex.ac:aquilex.mastyx.menyxq; lelexq;.

uncis:ũn uns uncis.Sũt q p.x.i fine pcipiát scribere:quincunx:septunx:decunx: deunx i illa opinor rõne ducti:qđ ppriũ est desinẽtiũ i.x. mittere gtũm i.cis.Dat capitis caput i.t.finitũ nomẽ qđ declinet unũ tantũ repit nomẽ caput qđ facit i gtõ capitis & duo ab illo cõposita sinciput & occiput faciẽtia gtĩn icipitis: sincipitis:& occipitis.Dicit pterea i cipitis mittere gtĩn cõposita a capite:hñtq; duplex gti cremẽtũ: ut biceps bicipitis:triceps itis.anceps itis.pceps.itis.q ẽt antiqssimi anticeps.tis.& pcipes pcipitis declinabãt.Plau.apud Priscia.i cõmoriẽtibus.saliá i puteũ pcipes.Idẽ i rudẽte altrinsecus ẽ securicula ancipes.atq; e diuerso pcipes pcipis.atq; anceps.cipis.declinabant. Liui.andronicus apud Priscia. Scq; i alta maria pcipẽ inops dedit.& Ennius apud eundẽ. Intra muros aut extra pcipe cá. Superioribus quoq; annumerant duo noía duplex crementũ hñtia:suppellex suppellectilis:& iter itineris:sed iter: ut supra dixius:iteris fecit:quẽadmodũ itiner itineris: ex qbus duobus eruditior ætas unũ conflauit.iter itineris. Itaq; nõ dicimus itiner in recto:neq; iteris iteri.itere in obliqs.Supellex uero iõ fecit supellectilis qđ antiquores hæc suppellectilis declinabãt.sic Cato apud Priscia.qsi suppellectilis inqt solet:núc uero hæc suppellex dicitur:ut Hora.cápana suppellex.& Persi.Quá sit tibi curta suppellex.Verg.i.ge.Virgea pterea cœli uilisq; suppellex:ubi ait Serui.Suppellex usurpatũ est:ná artis suppellectilis est:qa gtũs aut par eẽ debet aut maior una syllaba:si duabus cõtra artẽ.i.¶ X.finita dabũt:qđ noia desinentia in.x.faciunt gtũm ablata.x.& cis.addita:ut hæc pax.cis.fex.cis.merx.cis.pix picis.uox uocis.lux.cis.Deinde dicit qđ si noia pluriũ syllabaꝝ terminata s.x.habuerint.e.añ.x.illud.e.mutat in.i.ut hic idex.cis.pollex.cis.iudex.cis.ilex.cis.uindex.cis.cortex.cis. qđ si unius tm̃ syllabe sũt:nihilominus.e.retinẽt:ut fex fecis.nex necis.Duo quoq; noia ponit q cũ sint pluriũ syllabaꝝ:nihilominus in gtõ & in reliqs obliqs:qui ab eo formant.e.retinent:ea sũt ueruex.ecis.Iuue. Sutor & elixi ueruecis labra comedit:& alio loco.ueruecũ in pria crassoq; sub aere nasci.¶ Halex halecis de quo require supra:qđ in capite gñis noium terminationũ i.c.diximus.Duo pterea reperio terminata in.ex.q genitiuũ eque mittunt in ecis:sed iõ non posui:qm̃ apud auctores rara sunt inuentu:ea sũt myrmex myrmecis ppriũ serui nomẽ apud Apule.ix.lib.met.Resex.ecis.quo utit Colu.in libris de re ru.pro subsidiario palmite.¶ In gis.multa dabis:qđ etsi noia in.x.finita mittunt plerũq; gtũm in.cis.multa sũt tm̃ q in.gis.exeunt.ea sũt fere. ¶ Lex:legis.¶ Rex:regis.¶ Grex:gregis.¶ Remex:remigis:qđ secutũ est rõnẽ habenitũ.e.añ.x.pluriũ syllabaꝝ.Impetrix ipetigis: p eo qđ est ipetigo ipetiginis auctore festo:quá nos ipetiginẽ dicimus græci lichenẽ: dicitq; ab ipetendo.Sed qa syllaba breuis posita est iter duas lõgas: usi sumus epẽthesi hoc est syllabe iterpositione:uel potius themesi.¶ Frux fru.Enni.dictũ factũq; facit frux.Idẽ si iá data sit frux.Auso.quoq; burdegalẽsis iter monosyllaba posuit frux frugis:d. Añ æq dẽ capis q spicea suppeteret fux.¶ Cõiunx cõ.qđ a coniungo cõiungis uenit sed i gtõ.n.amisit drĩæ cá.¶ Illex:illegis.p.l.duplex qa p unũ.l.arbor est: cũ uero fecit gtũm illicis ẽ res bládit iis & illecebris ad se trahẽs:at uero cũ legibus inobediẽtẽ signat.e.atq.g.simplicis:unñ cõponit:retinet.Plau.i psa.ipure ihoneste:iniuriæ illex.Eadẽ quoq; rõne exlex exlegis.facit Ci.pcluẽtio:nõ qđ illi ex legẽ syllabá arbitret.¶ Aqlex:aqlegis.Var.Hoc pacto inqt utilior thuscus aqlex.Sene.i.iii.natu.q. sudorẽ aqleges uocãt:qa gutte qdá uel pssura loci elidunt uel estu euocãtur. Pli.xxvi. Tussilago ubi nascit subesse aquas credunt:hoc hñt signũ aqleges sũt ãt putearii:hoc est q putei effodiẽdi certis i locis rõnẽ hñt. ¶ Mastix:mastygis:qđ flagellũ iterpretat.uñ omero mastix.igis.Ci.mastix.gis Verg.mastyx.gis.quẽadmodũ i capite gñis dictũ ẽ.¶ Menynx.gis. p cerebri pánicula:quá dictionẽ medici corruptá hñt.Menynx quoq; lotophagoꝝ terra fuit ut inqt strabo:cuius Omerus in odyssea meminit:fuit & nympha ibidẽ:ad quá ulysses diuertit homero teste. Syllius lib.iii.spectatus Marte coaspes naricia menynge satus. Plin.in descriptione insularũ aphricæ clarissima est inquit menynx ab eratostene lothophagites appellata:oppida hẽt duo menyngẽ & gnam.¶ Lelex:lelegis.Ouid.viii.meta.narciusq; lelex. Verg.viii.æne.hinc lelegas carrasq;.

¶ CHRI. Nefrẽs dis.dicit fest9. Arietes dici nefrẽdes q dẽtib9 frẽdere nõ pñt:alii dicũt nefrẽdes ifantes eẽ nõ dũ frẽdẽtes.i.frãgẽtes:hoc festus.¶ Ingis:his ẽt noib9 pt addi biturix gis.Luc.i.li.& biturix lõgisq; leues axões i armis.Ceteꝝ uero apđ hist.quẽuis leges.Bituriges:iocos & cubos.¶ Peluis:Vale.apđ Marc.amore ce eidi táq blatta i pelui apđ eũdẽ Cecil.i uenatore.Pelui sibi poposcit.Fest9 Põp.dicit pollubꝝ eẽ pelliuũ uas qđ nos pelluĩ appellam9.Apu.tñ.ix.asini aurei peluẽ scripsit:aq:iqt recẽtis cõpletá peluẽ offerrẽt potui meo.

Spix.phryx.atq; phalāx.ftynx.fyrix.ftryx.& iapyx
Allobrox & oryx cum pompholige exit iazix.
Et reges galli: quorum fit rectus in orix.
Nixniuis.atq; fenex fenis īfert:nox quoq; noctis
Et duo dant tactis hiphonax.aftinaxq;.
Sufcipit.h.maftix.& onyx bryaxq; dat atis.
Fitq; datiuus in.i.fi tollas.s.genitiui
Accufatiuus fit in em.Sed in im.tibi mittunt
Et fitis.& tuffis.uis.buris.peluis. At ifta
Dantur in.em.uel in.im.reftis.turrifq; fecuris
Et puppis.febris. Sed in.im.tantūmodo græca.
In quibus eft recto non diffimilis genitiuus.
Q uæ mittis & in.in.plerūq;.ut nafo carybdin.

CANTO. Spinx:gis animal fuit & monftrū folitum uiatoribus enigmata pponere ab edipode interfectū. ¶ Phryx phrygis: Ouid.in epi.paridis:phryx erat & nfo genitus de fanguine. Verg.in.i.æne. Hæc phryges iftaret curru criftatus achilles. ¶ Phalanx:angis.Idē.ii.æne. Et iā argua phalāx iftructis nauibus ibat.& ibidē agamēnoniæq; phalanges. ¶ Stix.gis.pro palude ifeιoꝝ & filia thetidis & oceani. ¶ Syrinx.gis: nympha fuit i calamū paluftrē uerfa: de qua Ouid.i.met.nais una fuit:nymphæ fyringa uocabāt. ¶ Strix.gis.auis:nocturna Serenus. Præterea fi forte pmit ftrix atra puellos. Tibullus:& e tectis ftrix uiolenta canat. Ouid.vii.met. Strigis & ifames ipfis cū cornibus alas. ¶ Iapyr iapygis:uētus q fpirat ex apulia de quo Hora.i.car. Ventorūq; regat pī obftrictis aliis præter iapyga. Idē rectum ptulit in tertio carminū. Ne quid albus peccet iapyx. ¶ Allobrox allobrogis: Hora.in epodo. Nouifq; rebus īfidelis allobrox. Iuuena. Ruffus q totiens Ciceronē allobroga dixit. ¶ Oryx:origis. Martia. Seuus oryx conftat quot mihi morte canū Pli. Orygen inqt appellat ægyptus. ¶ Pompholix pompholigis: Pli.lib.xxxiiii.ēt nunc in erraris reperiunſ quæ uocam pompholigē & fpondiō dr̄ia: qd̄ pompholix lotura paratur t fpōdios illota ē: hifpanæ dicimus atutia. ¶ Iazys iazygis. iazyges populi funt feptētrionales. Ouid.iiii.de pom.ipfæ uides onerata ferox ut ducat iazyx.idē in.i.eiufdē aut qd fauromate faciant: qd iazyges acres. Dioryx qd̄ foffa fiue alueus interpraetatur. Pōponius lib.iii.tū manu factus amnis iōq; referendus:qm̄ ex nili alueo dioryge adductus. ¶ Et reges galli: qd̄ etiā noīa quorundā reguloꝝ gallie in oryx finita mittunt gtīm in origis; ut orgentorix.igis. dūnorix.idis.ambiorix.igis.uercingentorix.igis. Cæfar in cōmentario belli gallici primo nobiliffimus.& ditiffimus: fuit orgentorix: & paulo poft.orgentorigem ex uinculis cām dicere coegerunt: idē in eodem. Dū norix gr̄a & lagitione apud fequanos plurimū poterat & ibidē legatos ad dū norigē heduū mittunt: reliqua ad huc in modū in eodē opere frequenter declinata reperies. ¶ Aux quoq; apud iuniores grāmaticos reperiſ mittens genitiuū in.gis.fed correpta eft dictio aux augis: pro abfis abfidis: qua Pli. utitur frequenter in fecūdo natura.hifto.lib. ¶ Nix niuis:& fenex fenis pter alioꝝ proportionē miferunt genitiuū. Nox pterea qd̄ in gtō.t.fuper.c.accœpit: dicimufq; noctis: atq; ab eo compofitū pernox pernoctis. Sed & nix apud antiquiores ninguis fecit: quos imitatus. Apuleius in hermagora dixit. Oīa ninge cādebāt. Eft ab eo qd̄ eft fenex fenecis in gtō protulerūt: ut in ciftellaria. Plautus. Doctores belliffimi negotioli fenecis folet effe: noctis quoq; gtūs a græcis pendet: q nix nyctos declinant. ¶ Et duo dant actis: Qd̄ duo hæc noīa hypponax & aftyanax mittunt genitiuū in actis.affumpta.t.fup.c.dicimufq; hipponax hipponactis: aftynax aftynactis. Ruffinus. Vtitur hipponax hoc metro fæpius auctor. Pli.lib.xxxvi. Quod hipponax idignatus: & ibidē hipponactis ætate poetæ: atq; iterū hipponacti notabilis fœditas uultus erat. Ouid.xiii.met. Mittiſ aftyanax illis de turribus. Idē ad Liuium: & pater & coniunx aftynaxq; puer. Verg.iii.æne. O mihi fola mei fup aftyanactis imago: & in fecundo eiufdē. Puerū aftyanacta trahebat: bibrax quoq; apud Cæfarē in cōmentariis bibractis fecit in gtō: oppidū eft galliæ. Duo quoq; noīa dicit affumere in gtō.ch.afpiratā: maftyx: maftychis qd etiā maftyche maftyches: declinatur: & onyx onychys: & ab eo cōpofitū fardonyx fardonychis. ¶ Bryax bryaxis. Pli.lib.xxxvi. A feptentrione celauit bryax a meridie thimotheus: & ibidem fcopas habuit emulos bryaxi.& timotheū. ¶ Fitq; dtūs in.i.qd dtūs fingularis tertiæ declinationis in.i.terminatur: fitq; a gtō eiufdē numeri ablata.s.ut patris patri: corporis corpori: fœlicis fœlici. ¶ Actūs fit in.em.q actūs eiufdē declinationis atq; numeri terminatur in.em.fitq; a gtō.s.mutata in.em.ut patris patrē: fœlicis fœlicē: hoīs hominē. Quædā tamen: quæ hic explicantur: mittunt actūm in.im.ea funt. ¶ Sitis fiti. Verg.in buc. Dulcis aquæ faliente fitim reftriguere riuo. ¶ Tuffis tuffim: Pli.lib.xxvi. Tuffim fedat bechiō: quæ & tuffi lago dr̄. ¶ Vis: ui. Verg.vi.æne. Nec uim tela ferunt. ¶ Buris: burim. Idē.i.geor. Domaſ in burim & curui formā accipit ulmus aratri. ¶ Peluis: peluim: quod oēs dicunt mittere actūm in.im.fed exemplū mihi non fuccurrit. At uero in em.fimul.& in.im faciunt hæc. ¶ Reftis: reftē: uel reftim. Teren.in eunu. Ad reftim mihi quidē res rediit: ab eo qd̄ eft reftem refte fecit in abltō. Iuuena.dicens. Putens nec longa refte mouendus. ¶ Turris: turrē uel turrim. Verg.ii.æne. Turrim in pcipiti ftantē. ¶ Securis: fecurē uel fecurim. Idē in eodem: & incertā excuffit ceruice fecurim. ¶ Puppis: puppim: Idē.i.æne. Ingens a uerticæ pontus in puppim ferit. ¶ Febris: febrē uel febri. Martia. non habui febrim fymmache: nunc habeo. De terminatiōe.em.ubiq; reperies exempla. Verg.ix.eratam quatiens tarpeia fecurē. Iuuena. Dicendū ftatue: reftēq; fequunſ. Aqualis quoq; apud Plautū. Date inqt. Ifti fedē: ut fedeat & aqualim cū aqua. ¶ Sed in.im.tantūmodo græca qd̄ noīa græca terminata in is.habētia genitiuū noīatiuo fimilē mittūt actōs in.im.ut eclypfis eclypfis eclypfim: leucafpis leucafpis leucafpim: mephitis mephitis mephitim: opis opis opim: magudaris uel magydaris: magudarim uel magydarim. Vergil.vii.æne. Leucafpim & liciæ ductorē claffis orontem. Idē in.vii. Seuamq; exhallat opaca mephitim. Idem in.xi.

Velocem interea superis in sedibus opim. Plinius libro.xix. Alterum genus silphii est:quod magudaris uocatur. Columela libro.vii. Radix inquit quam græci uocant magudarim: nostra consuetudo lasserpitium appellat:quod si græcum est:quid opus fuit a grãmaticis inter nomina latina explicari:cum ad regulã græcorum potuerit reduci? Quod uero Verg. in bucco. dixit aut ararim partus bibet:aut germania tigrim. ararim nõ est ab eo quod est arar;sed ab eo quod araris. nam in utranq; terminationem desinens reperitur. Sed in.im. accusatiuus latinæ declinationis est. in.in. uero per.n. græca declinatio est:ut suo loco diximus:ut charybdis charybdys charybdin. acis acidis uel acis acin. Ouidius de ponto charybdin achei. Idem.xiiii. metamorpho. Acin amas præfersq; meis amplexibus acin.

¶CHRI. Sed in in tantummodo græca ut charybdim orexim. Lucanus.iiii. Taurominitanam uincũt feruore caribdim. Iuuenalis satyra septima. Ducitur ante cibum rabidam facturus orexim. ¶ Quæ mittis & in. in. ut tropin. caparin. Martia. libro duodecimo. Tumose feret ipse tropin de fece lagenæ. uerũtamen quando nominatiuum genitiuum superat in.a. etiam effertur accusatiuus græcus. Cicer. ad appium libro tertio epistola. non solum pallada. Sed etiam appiada nominabo.

Nomẽ in.e.uel.in al.uel ĩ ar.modo sit tibi neutrũ.
Exit in.i. sexto.sed in.e.perpauca dabuntur.
Far præneste.iubar.soracteq;.gausape nectar.
Mittis in.i.menses.& in.as.gentilia iunges.
Et quæ fecerunt uel in.im.uel in.in.tibi quartũ.
Nam quæ danť in.im.uel ĩ. em.dãt.e.uel.i.sexto.
Ciuis.auis.nauis.clauis iungatur & anguis.
Vnguis.& amnis.uectis.postis.neptis.& ignis.
Strigilis.& classis.pugil & uigil atq; supellex.
Additur his imber.uerbaleq; quod facit in trix.

¶ANTO. Nomen in.e. Ablatiuus tertiæ declinatiõis:quoniã in.e. uel in.i. definit: prio ponit regulas nominũ desinentiũ in.i. tantũ: aut in.e. uel. in.i. deinde terminatoꝝ in.e. tantum. Dicit igiť in primis:quod huius declinatiõis nomina desinentia in.e. uel in.al. uel in.ar. si generis sunt neutri mitunt ablatiuum in.i. tantũ ut hoc mare. a mari. hoc rete. a reti. quæ ipsa etiã antiquiores in.i. terminabant. ut Plautus in rudente. Dicant in mare communi captos. Ouid.v. fastoꝝ. Cur tibi pro lybicis: claudũtur rete leenis. Suetonius quoq; in nerone. rete aurato dixit. Quãquã uideri possit ab eo qđ est nominatiuo hæc retis qđ Plautus in truculento. genere posuit masculino dicens nõ uides proferre me ubidum retem:& ibidẽ itez ut dimisi retem atq; hamum. ¶ In.e. tamen ablatiuum mittunt:quæ sequuntur. ¶ Hoc far a farre. Iuuenalis. Cum farre & uino ianum uestamq; rogabat. ¶ Præneste a præneste. Vergilius octauo æneid. Quiq; altum præneste uiri, atq; idem in octauo. Cum primam aciem præneste sub ipsa: figurate enim ad urbem retulit sub ipsa. Iubar a iubare. Vergilius quarto æneido. It portis iubare exorto delecta iuuentus. ¶ Soracte a soracte: q̃q̃ Plinius libro septimo masculino genere dixit quod fit ad montem soractem. nam Horatius hoc soracte. is. dixit in primo car. Vt alta stet niue candidum soracte. ¶ Gausape a gausape. Persius. Balanatũ gausape pectis. Horatius. ii. ser. Gausape purpureo: mensam pertersit. ¶ Nectar a nectare. Verg. i. æneid. dulci distendunt nectare celas. ¶ Mittis in.i. menses. Quod nomina mensium quæ per tertiam declinationem inflectuntur: mittunt ablatiuum in.i. ut quintilis a quintili. sextilis a sextili. september a septembri. decẽber a decembri. Iuue. Medio seruare minutal septembri. Idem alio loco: toto uinum nescire decẽbri. ¶ Et in.as. Qđ nomina gentilia terminata in.as. mittũt etiã ablatiuũ in.i. ut arpinas ab arpinati. cassinas a cassinati. Nã & Priscia. libro septimo inqoit perfecta eorum reperiuntur apud antiquos in.tis. desinentia unde neutra quoq; eorum in.e. desinunt:& ablatiuum in.i. more eorum quæ in.is. desinunt & in.e. quæ etiam apud priscos in.e. terminare ablatiuum reperimus:ut apud Ouidiũ in epistola paridis. hoc mihi nam recolo fore ut a celeste sagitta. ¶ Et quæ fecerunt uel in.im. Quod nomina mittentia accusatiuum in.im. per.m. uel in.in. per.n. mittũt ablatiuum in.i. quæ uero fecerũt in.em. uel in.im. mittunt in.e. uel. in.i. ut charibdis charibdin. a charibdi. puppis. puppem uel puppim a puppe uel a puppi. In.e. Præterea & in.i. mittunt ablatiuum nomina hic posita. ¶ Ciuis a ciue uel ciui. Iuue. quid illo ciue tulisset? Cice. in philippicis. In principe ciui non est satis. ¶ Auis ab aue uel aui. Horatius. i. car. Fata mala ducis aui domum. ¶ Nauis a naue uel naui. Terenti. in andria. Naui fracta apud andrum. ¶ Clauis a claue uel claui. Verg. in moreto. Et referat clausa quæ præuidet ostia claui. ¶ Anguis ab angue uel angui. Hora. i. episto. Alter militi textam cane peius & angui. ¶ Vnguis ab ungue uel ungui. Idem in codẽ. Luctantis acuto ne secer ungui. ¶ Amnis ab amne uel amni. Vergi. i. georg. Prono rapit alueus amni. ¶ Vectis a uecte uel uecti. Teren. in eunucho. In mediũ huc agme cũ uecti. ¶ Postis a poste uel posti. Ouid. v. meta. Raptaq; de dextro robusta repagula posti. ¶ Neptis a nepte. uel nepti superioribus annumerať: sed exemplũ nõ succurrit. ¶ Ignis ab igne uel igni. Vergi. iiii. æne. Vulnus alit ueuis: & ceco carpitur igni. ¶ Strigilis a strigile uel strigili. Hora. ii. ser. Qui puer unam furtiua mutat strigili. ¶ Classis a classe uel classi. Verg. viii. æne. Aduectũ ænea classi: uictosq; penates. ¶ Pugil & uigil a pugile uel pugili. a uigile uel uigili. Iuue. Præterea lateris uigili cũ febre dolorẽ. ¶ Supellex a supellectile. uel supellectili. unde est in libris digestorũ titulus de supellectili legata. ¶ Imber imbre uel imbri. Verg. in bucco. Iuppiter & leto descendet plurimus imbri. ¶ Verbaleq; qđ facit in trix. Quod noia uerbalia siue participialia fœmmina terminata in trix. mittunt etiam ablatiuum in.e. uel in.i. ut uictrix a uictrice uel uictrici. Luca. in. i. In sua uictrici conuersum uiscera dextra. unde etiam in plurali cum figurate neutris cõiũgimus. uictricia & ultricia dicimus. Idẽ in codẽ. Tollite iam pridẽ uictricia tollite signa. Verg. iii. æne. Res agamenonias uictriciaq; arma secutus.

CANTO. Adiectiua trium. Quod noia adiectiua huius declinatiõis nõ habẽtia genus neutrũ in.e.terminatum; mittũt ablatiuũ in.e.uel.in.i.ut hic & hæc & hoc prudẽs a prudẽte uel prudenti, fœlix a fœlice uel fœlici: uelox a ueloce uel ueloci. Quod si genus neutrũ habẽt in.e.mittũt ablatiuũ in.i.tm̃.ut hic & hæc breuis & hoc breue: a breuis. hic acer hæc acris hoc acre. ab acri. Deinde dicit q noia qnq; uno uersu explicata & si neutris iungi possunt: quẽadmodũ i gñe diximus: ablatiuũ tñ p.e.tm̃ mittũt: ut degener a degenere. pauper a paupe: huber ab hubere: hospes ab hospite; sospes a sospite. Illud etiá aiaduertẽdũ noia ppria ab adiectiuis in.is.& in.e. definẽtibus deducta mittere etiá ablatiuũ in.e.tantũ: ut Iuue. a Iuuenale: ab eo qđ est hic & hæc Iuuenalis & hoc Iuuenale. Eodẽ modo Martia. laterẽsis annalis. Martia. cũ Iuuenale meo qđ me cõmittere tẽtas. Cice. pro plaucio. cõfiteor in laterẽse summa ornamẽta eẽ. Idẽ pro fundanio apud Priscia. Nõ hoc modo a Iulio annale factũ pbari põt. Reperiunť quoq; adiectiua in.is.& in.e. desinẽtia mittere ablatiuũ in.e. Ouid. xv. meta. Finẽ specie celeste resumpta luctibus iposuit. Idẽ in episto. paridis. fore ut a celeste sagitta. Idẽ quoq; in fastis. amne peremne latens anna peremna uocor. Ast ablatiuos. Quod reliqua oia huius declinatiõis noia mittũt ablatiuũ in.e.a quacũq; ueniát terminatiõe. ut emblẽma ab emblẽmate: sermo a sermone: lac a lacte: Asdrubal ab asdrubale titan a titãe. Cæsar a Cæsare: pietas a pietate. caput a capite: pax a pace. ¶ Rectus pluralis fit in.es. Qđ nomina tertiæ declinatiõis masculina uel fœminina, uel cõia duoꝝ geneꝝ: mittũt noiatiuũ & actũm atq; etiá cõsequẽter uctũm plurales in.es.is.gti singularis mutata i.es.ut hic pr̃ pr̃is hi pr̃es pr̃es o pr̃es: hæc mater m̃res o m̃res: hic & hæc breuis breues: o breues. Illa uero q̃ fecerunt gtũm in.yos.uel in.yis.diphthõgõ.a noibus desinẽtibus i.ys.mittũt pluralẽ in.yes. ut hic libys libyos uel libyis: plurali lybyes: hæ erinnys erinnyos uel erinnyis erinnyes. Proptius li.ii. Tũme uľ tragice uexẽt erinnyes. Salustius in iugurtha. Aphricá i initio habuere geruli & libyes. Repiunť etiá pauca noia græca mittẽtia pdictos casus in.is.ut hæc trallis: syrtis: alpis: sardis. Eusèb. iterpte Hiero. Trallis iqt terremotu cõciderũt. Hora.i.episto. Quid crœsi regia sardys. Qđ si mittis.ium. Qđ noia huius declinatiõis mittentia gtũm pluralẽ in.ium. quoꝝ gtũs singularis nõ crescit sup noiatiuũ plerũq; mittũt actũm pluralẽ in.is.ut hic & hæc ois: gtõ plurali oium: actõ ois: hoꝝ rõnẽ sequunť pr̃ declinata: q̃ si haberẽt numerũ singularẽ ex illoꝝ pportiõe declinarenť. ut plurali noiatiuo tres. actõ tris. Verg.i.æne. Tris notus arreptas in saxa latentia torquet: & paulo post. Tris eurus ab alto in breuia & syrtes urget. Eo mõ dicit tris: quo Salustius in Catilina. Ois hoies q sese studẽt cæteris pstare aiantibus. ¶ Cũ dedit.i.sextus. Hæc regula limitatio ẽ illi9 quartus cũ qnto semp recto similanť in neutris: ubi dixit neutra in plurali tribus in casibus terminari in.a. nũc uero dicit qđ noia illa q̃ fecerũt abltũm in.i.accepta.a.habẽt ĩ plurali.i.ante.a.ut a puluinari puluinaria.a breui breuia. Quæ uero fecerũt ablatiuũ in.e.tantũ mutant illud.e.in.a.ut a tẽpore tẽpora. ab emblẽmate emblẽmata. Deinde dicit quod noia cõparatiua q̃q̃ fecerũt ablatiuũ in.i.nõ tamẽ in plurali mittũt neutra p.ia.sed tãtum per.a.ut a breuiore uel breuiori nõ breuioria: sed breuiora dicimus. Præterea hoc nomen plus: qđ etsi quantũ ad uocẽ cõparatiuũ nõ uideať: quãtũ ad significationẽ cõstructionẽq; attinet: cõparatiuũ est: cũ fecerit in ablatiuo plurali. in plurali neutro nõ tantũ pluria & cõpluria qđ apud antiquissimos frequẽter legimus: sed etiá plura & cõplura dicimus. ¶ Aplustre quoq; qđ in ablatiuo fecit aplustri: nõ tãtũ aplustria: sed & aplustra fecit in numero multitudinis. Syllius lib. x. puni. Laceroq; aplustria uelo. Cice. in arato. Nauibus assumptis fluitãtia quærere aplustra. ¶ Vetus qđ fecit uetere uel ueteri: nõ ueteria sed uetera facit. Dat genitiuus.iũ. Quod noia q̃ fecerũt abltm̃ singularẽ in.i.mittũt genitiuũ pluralẽ in.ium. ut ab aiali aialiũ. a prudẽte uel prudẽti prudẽtiũ: q̃ tamẽ plerũq; abscissionẽ recipiũt ut supra diximus: & dicimus hoc mõ uerba sapiẽtum. responsa prudentũ pro sapientiũ & prudentium. ¶ In.um. uero mittunt ea quæ sunt hic posita. a uigili uigilum. Verg. ix. æneid. Interea uigilũ excubiis obsidere portas. Ex proportiõe quoq; a pugili pugilũ dicemus. Supplex a supplici supplicum: ne coiciderei cum hoc nomine supplicium supplicii. ¶ Opifex ab opifici opificum: ne coincideret cum hoc nomine opificium opificii. Cicero pro ligario: nos iacentes ante pedes supplicum uoce prohibetis. Verg.i.æne. Artificumq; manus inter se operumq; laborem.

Adiectiua trium generum uel in.i.uel in.e.pones.
Dummodo neutra per.e non declinet tibi rectus.
Quæ sic declinans. per.i.tantum mittere debes.
Degener. & pauper. huber. cunq; hospite sospes.
Dant ablatiuos per.e.tantum. plus quoq; pluri.
Ast ablatiuos per.e.solum cætera mittunt.
REctus pluralis fit in.es.cui iungito q̃rtũ:
Quod si mittis iũ pluribus in genitiuis.
Accusatiui quandoq; per.is.tibi fient.
Cum dedit.i.sextus: p.ia.tibi neutra dabuntur.
Comparatiua tamẽ per.a.solum mittere debes.
Plus. & aplustre. uetusq; adduntur cõparatiuis.
Dat genitiuus.ium. si fecit in.i.tibi sextus.
Tolle. uigil. pugil. & suplex. opifexq;. uetusq;.

CHRI. Adiectiua triũ geneꝝ: uel in.i.uel.in.e.pones. Septius uero casus absolute positus potius in.e.quã in.i.finiť: ut Cic. afflãte fortũa. Ver. pluuia ipẽdẽte recedũt: ẽt qñ fœminia noia iũgunť cõpatiuis: ut meliore rõne clariore snia. ¶ Cũ dedit.i.sextus i eo uero. Qđ & Prisc. Quẽ & imitať Alex. abstulerũt hic: ludicra credẽtes a ludicris & ludicre formari. Satis id Laurẽ. li.i. refutat: nã ludicra a ludicrus.a.ũ. satis cõstat driuari. Põpo. mella li.i. ludicris uirginũ iter se decertãtiũ celebrãt. Tertulia.i apologia risimus iter ludicras meridianoꝝ crudelitates. idẽ paulo post ludicra ista sũt. Vale. max. ludicra ars deiq; ad satyraꝝ modos prexit.

CANTO. Memor quoq; a memori nō memoriū sed memorū facit:& cōsors a cōsorti nō cōsortiū sed cōsortū.& inops ab inopi nō inopiū sed inopū. Et noia cōparatiua:ut a breuiori breuioꝝ:a meliori meliorum. Præterq̄ plus qđ cū sit cōparatiuū qua rōne supius diximus feceritq; in abltō pluri: in gtō plurali non plurū:sed pluriū fecit:& ab eo cōpositū cōpluriū.ut Cice.ad herēniū:cōpluriū negocioꝝ. A capio etiā cōposita:q̄uis abltm̄ in.e.& in.i.fecerint in gtō plurali nō in.ium sed in.um.faciūt:ut pceps a pcipe uel patticipi participū:ne coincidat cū hoc noie pcipiū pcipii. Municeps a mūcipe uel municipi municipū:ne coinci-

Artifici memor.& consors addatur inopsq;.
Præterq̄ pluri iunguntur comparatiua.
Et quæ de capio componis iungere debes.
Ablatiuus in.e.si definit.um.tibi mittit.
Sed p.iū.dabit.as.mas.uas. uadis & caro corq;.
Os.nix.nox.sānis.lis.dis.glis.adde quiritem.
Et quæ dantur in.es.nec crescunt in genitiuo.
Excipias tamen hæc iuuenis.panisq; canisq;. Et
Quæ monosyllaba sunt qbus.s.b.ꝑuenit.aut.p.
Et quibus.l.aut.n.aut.r.subit.s.subit.aut.x.
Nomen in es tantum pluraliter & uariatum.
Mittit.ium.sed &.um.penitus si consulis aures.
Atq; boum dat bos.sed bobus pone datiuo.
Datq; datiuus.ibus.dat.atis.sed cū dat. a. rectus.

deret cū hoc noie municipiū municipii. Mānceps mācipe uel mācipi mancipū:ne coincideret cū hoc noie mancipiū mancipii. ¶ Ablatiuus in.e.si definit. Quod noia q fecerūt ablatiuū singularē in.e.mittūt genitiuū pluralē in.um.e.ablatiui mutata.in.um.ut a toreumate toreumatū:a Cicerōe ciceronū:a cōsule cōsulū:a noie noium:a Cæsare cæsarū: a sacerdote sacerdotū:a capite capitū:a fornace fornacū. ¶ In.ium.uero faciūt:ut uult Prisc.noia latina in.as.finita ut ciuitas ciuitatiū; pbitas pbitatiū:bonitas bonitatiū:sed p syncopā facere bonitatū ciuitatū pbitatū:qđ ego nō auderē dicere:cū illa supiora nunq̄ legerim: hæc uero iferiora plerūq; reperiant. ¶ In.ium.uero mittūt gtm̄ pluralē.quis miserūt ablatiuū in.e.q sequunt.as.assis ab asse assiū: mas maris a mare mariū:uas uadis a uade uadiū; nā uas uasis in plurali p secūdā declinationē esset uasa uasoꝝ. ¶ Caro carnis a carne carniū. cor cordis a corde cordium. Os ossis ab osse ossium. Nix niuis a niue niuium. Nox noctis a nocte noctium. Sānis sānitis:a sānite sannitiū. Lis litis a lite litium. Dis ditis a dite ditium. Glis gliris a glire glirium: & ex analogia. Quiris quiritis.a qrite quiritū. ¶ Et quæ dant in.s. Quod noia in.s.desinētia nō crescētia in genitiuo singulari q sunt fere in.es.& in.is. finita gtm̄ pluralē mittunt in.ium.licet ablatiuū singularē in.e.fecerint.ut hic uerres:a uerre uerrium:hic uates a uate uatium.hæc cedes a cede cedium:hæc sedes a sede sediū:hic collis a colle collium:hic mēsis a mense mensium;quæ ut supra memorauimus aliquādo syncopā recipiunt:ut Cicero pro sextio uestraꝝ sedū tēploruq; causa. Verg.iiii.æneí. Heu uatū ignare mētes quid uota furentē. Ouid.v.fasto.cū tua sint cedātq; tibi cōfinia mensum. Ab hac rursus regula exceptoria excipiunt hæc pauca mittētia genitiuū pluralē in.um. panis a pane panum:si modo panis numerū habet multitudinis:iuuenis a iuuene iuuenū:canis a cane canū. ¶ Et quæ monasyllaba sunt. Ab illa quoq; regula ablatiuus in.e.excipiunt nomina monosyllaba terminata in.bs. aut. ps.aut.ls.aut.ns.aut.rs.aut.lx.nx.rx..desinētia quæ etsi fecerūt ablatiuū in.e.nihilominus tamē mittūt genitiuum pluralē in.ium.ut hic trabs a trabe trabiū.plebs a plebe plebiū:scobs a scobe scobiū:urbs ab urbe urbium:daps a dape dapiū:seps a sepe sepium:stirps a stirpe stirpiū:puls a pulte pultiū:glans a glāde glandiū: gens a gente gentiū:mons a monte montium:ars ab arte artiū:sors a sorte sortiū.falx a falce falcium: lanx a lance lanciū:linx a lince linciū:arx ab arce arciū:merxs a merce mertiū. ¶ Nomē in.es. tantū q noia huius declinatiōis pluraliter tantū declinata mittūt gētiuū in.ium.ut hi manes maniū:penates.ium.casses.ium. he uires uiriū:fors foriū:tres trium. Dicit tamē & hæc & alia cōplura posse mittere genitiuū in.um.si genitiuus ille in.ium.foret absonus.quare dicit cōsulēdas esse aures poenitus.i.pfunde:sed nō quorūcunq; sed: tantū eruditorū:queadmodū & musici facere cōsueuerūt:q nō oia permittūt rōnibus & arti sed aliqd etiā sensui auditus putāt esse tribuendū. Ego nāq; potius dicerē penatū & pcerū & ciuitatū q̄ penatiū pcerium ciuitatiū. ¶ Atq; boum dat bos q hoc nomē:bos cū in ablatiuo a boue fecerit debuit facere genitiuū pluralē bouū & fecit boū.u.cōsonāte extrita. Præterea cū ex aliorū pportiōe in datiuo & ablatiuo debuerit facere bouibus:expuncta ui syllaba fecit bobus aut bubus quēadmodū apud Catonē. Varronē. Columelā:& Plinium sepe legimus. Verg.iii.æne. Leta boum passim cāpis armēta uidemus:& Hora.in epo. Paterna rura bobus exercet suis. ¶ Datq; datiuus ibus.q datiuus pluralis huius tertiæ declinationis in ibus terminant: fitq; a genitiuo singulari.bu.iteriecta inter.i.&.s.finales:ut hois hoībus:patris patribus. Sed nomina in.a. desinētia: quæ oia græca esse diximus:hūc casum nō in.ibus.sed in.atis.plerūq; mittūt:ut hoc peripetasma pipetasmata.atis.emblēma emblēmata.atis.poema poemata.atis. Cice.in uerrē.nunc de peripetasmatis quēadmodū expedias nō habes. Idem in eodem. Scaphia inquit cum emblēmatis.& in.iiii.ad herennium:de orationibus aut poematis. Sed q̄q̄ hæc declinatio uideatur esse ab eo quod est in nominatiuo hoc pipetasmatū peripetasmati:emblēmatū emblēmati:poematū poemati illud est certissimum auctores idoneos potius usos in his nominibus tertia declinatione:atq; datiuum & ablatiuum in.atis.potius q̄ in.ibus.terminasse.

CHRI. Dat atis. Quinti.li.vi.earum dictiōes his uelut emblēmatis exornent. Cicer. Quod in poematis & picturis usu euenit. Terminant etiā hæc noia in ibus. Trāquillus in octhone etiā diplomatibus primusq; epist.suis scripsit. Gellius lib.i.theorematibus nugalibus & puerilibus isagogaꝝ cōmētatiōibus dillatrātes.

CANTO. Quarta dat us recto. Quod quarta nois declinatio duas habet noiatiui positiones in.us.& in.u. sed in.us.masculinorum & foemininorum: in.u.neutrorum tantú quæ cú in singulari aptota sint.in plurali p hãc declinationé inflectunt:ut hic sensus sensus:hæc manus manus:hoc cornu cornu:plurali cornua cornuú. Genitiuus in.us.tibi fiet:qđ gtús huius declinatiõis in.us.terminat:estq; noiatiuo similis i terminatiõe litterarum nõ tamé in tpibus ut suo loco dicemus in.u.uero finita ut diximus nõ declinant. Ná qđ Lucan.in.vii. dixit. Cornus tibi cura sinistri lentule.& Celsus lib.vi.ceruini cornus cõbusti.& paulo post:qa cornú habet.& Plinius multis in locis non est ab eo qđ cornu in noiatiuo:se potius ab eo qđ est hic cornus cornus. Reperit quoq; gtús huius declinatiõis in uis.syllabas terminatus ut apđ Terét.in heauton. Eius anuis opinior causa: q erat mortua. Cato anuis enim ut sanguis deterior.sic & lac. Varro secúdo de re rustica. Eius saluá eé fructuis ueneno.pro anus & fructus.& genitiuus ille est a quo exit datiuus in.ui.ut statim dicemus. Sepe datiuus.ui.qđ datiuus huius declinatiõis in.ui.syllabas terminat. ut hic sensus sensus sensui: hæc manus manus manui. Exit tamé aliquãdo in.u.ut Verg.iiii.georgi. Nãq; aliæ uictu inuigilát & federe pacto.& paulo post.qđ nec cõcubitu indulgét pro uictui & cõcubitui dixit Seruius Verg.posuisse. Idé.i.æne. Flectit equos curruq; uolãs dat lora secúdo: ubi Seruius his uerbis scribit. Ars antiqua uolebat qđ noiatiuus pluralis regat gtm singularé:ut he musæ huius musæ: & dtús singularis regat a gtó singulari:ergo hi currus:huius currus facit:& huic curru:ná huius curruis huic currui hoc modo irregularia sunt:sed usus obtinuit ut in gtó currus frequéter:curruis raro & in dtó curru raro:currui frequéter dicamus. Gellius tñ lib.iiii.noct.affirmat M.Varroné.&.P.Nigidiú uiros illo seculo.oium doctissimos nõ aliter fuisse locutos atq; etiá scripsisse:q senatuis.domuis.fluctuis in gtó ab eo qđ est senatus domus fluctus. Accusatiuo dabis.um.qđ actús huius declinatiõis in.um.desinit.noiatiuo.s.mutata in.m.ut hic sensus sensú.hæc manus manú. Dabis.u.quoq; sexto.qđ abltús huius declinatiõis finit in.u.fitq; a ntó ablata.s.ut hic sensus a sensu:hæc manus a manu. Rectus pluralis:qđ ntús & actús plurales quartæ declinatiõis terminant in.us.& sunt similes gtó singulari:ut hic sensus:hi sensus sensus:hæc manus:he manus manus. Dat gtús.uú.qđ gtús pluralis in.uú.terminat fitq; ab ablatiuo singulari.addita.um. ut a sensu sensuú.a máu manuú. Sed ibus.tu pone dtó.qđ dtús pluralis i.ibus terminat fitq; ab ablatiuo singulari.u.mutata in.ibus.ut a sensu sensibus.a manu mãibus. Pauca tñ noia q hic explicant.exeút in.bus ablatiui.u.retenta:ea sunt ficus ficubus:sed in hac terminatiõe adhuc nõ legi:sed neq; ficibus:sed tñ ficis p ficđam:sed idcirco posui:qđ uideo artis grãmaticæ scriptores ficubus posuisse. Tribus tribubus. Suet.in augusto legauit populo Ro.quadrigéties:tribubus:qnqes tricies sestertiú. Sene.in epistolis:q putas eé iucúdú tribubus uocatis. Arcubus ab eo:qđ é arcus:ideo sic exire grãmatici dicút:ne coincideret cú arcibus ab eo qđ est arx arcis sed cur arcubus ab eo qđ est acus acus:nõ fecit acibus qñquidé a nulla alia nominatiui positiõe uenire poterat? Nimirú qa totú hoc usu cõstat. Partus ptubus quéadmodú Seruius.iiii.geor.exponés illud. Verg.aut fetus nixibus edút:nixibus pro ptubus expõit.& Horati.in epodo. Si uocata ptubus lucina ueris affuit. Portus portubus. Põpo.in.ii.de cosmographia:mare caspiú oé atrox sine portubus. Prif.in pihegesi.auris difficiles nautis uel portubus apte. Lacus lacubú. Oui.iii.fasto. Præmia de lacubus proxima musta tuis. Idem. xii. metamor.quod forcipe curua cú faber eduxit lacubus demittit. Quærcus quercubus cú omnes sic exire dicant:nullius auctoris mihi succurrit exemplú. Specus specubus. Vergi.iii.geor.ipsi in defossis. specubus secura sub alta. Artus.artubus. Seruius in illud Verg.iii.georgi.micat auribus & tremit artus. artus pro artubus exponit. Veru uerubus. Idé primo æneido. Verubusq; trementia figút. Quæstus quæstubus a quæro quæris:nam a quæror.eris.quæstibus exire nemo unq̃ dubitauit. Verg.iiii.æneid. Coelum de hinc quæstibus implet. Idem.iiii.georg. Integrat & moestis loca late quæstibus implet. Sene.in thyeste. Fasq; omne ruptú quæstibus uanis agis. Flaccus libro secundo argonautico:tum uoce deos:tum quæstibus implent. Idem lib. primo quæstibus magni & numé maris excitat helle. Idem in septimo. Commotis quæstibus estus: & in eodem.hinc coelum quæstibus implent. Iustinus libro quinto. Perpetim nocte fortuná quæstibus iterant. Ego non inficior reperiri semel apud Ciceronem de artificiis & quæstibus:& iterum apud Ouid.iiii.fast. multa professam qstibus apta uenus. Sene.de uita btá.opes sine tanq̃ iniuria ptas sine sordidis qstibus: ab eo qđ é quæro.is. Sed aut nr̃a uel potius Laur.dña nihil é:aut credibilius é unú aut alterum q̃ céná locos fuisse deprauatos.

De quarta nominis declinatione.

Quarta dat.us.recto.dat.&.u.s; dic uarie (tri.
Plurali tm̃.Gtús in.us.tibi fiet.
Sede datiuus.ui.sed &.u.nõ sæpe repõit.
Accusatiuo dabis.um.Dabis.u.quoq; sexto.
Rectus pluralis fit in.us.cui iungito quartum.
Dat genitiuus.uum.Sed ibus.tu pone datiuo.
Dant.ubus.hæc tãtú.ficus.tribus.arcus. acusq;.
Et partus.portus.lacus.& quercus.specus.artus.
Cumq; ueru quæstus:qđ quæro dat tibi nomen.

CHRI. Quarta dat us recto. Illud unum admoneor tantum in hoc loco dicere complura nomina:quæ nunc quartæ sunt declinationis:apud ueteres fuisse secundæ. Quod unicuiq; ex nonio compertum esse potest:ut hic portus.i.partus.i.fructus.i.luctus.i.exercitus.i.aspectus.i.gemitus.i.senatus.i.quæstus.i. Turpilius in certo itinere porti indigentes. Plautus in aulularia tantum gemiti hic dies attulit. Sed &.u.non sæpe. Terentius in andria.daui suasu non repugnat Pamphilus. Cumq; ueru. Verg.libro quinto. Subiciút uerubus prunas & uiscera torrent: idem georgi. Pinguiaq; in uerubus torrebimus exta colurnis. Iuuenalis uerubus lõgum usq; adeo tardum.

CANTO. Quinta dat.es.tm̄.qđ q̄nta noīs declinatio unā tm̄ hēt noīatiui terminationē in.es.semp fœmineo℞ ꝑterq̄ in uno masculino hic dies:& eius cōposito hic meridies. Cuius gt̄ūs & dt̄ūs semp exeūt in.ei.ut hæc ꝓgenies ꝓgeniei:hæc materies materiei:hæc spēs speciei. Antiqores in̄ hūc gt̄m̄ cū in.e.tū in.es.tū in.ii. duplicē terminabāt Salu. dubitauit.acie ps ꝓ aciei. Ver.i.geor. Libra die sōniq; pes ubi fecerit horas.ubi Seruius dicit hūc eē gt̄m̄ regularē:qa ut paulo an̄ dixius ntūs pluralis debet regere gt̄m̄ singularē: ut cū illo sit pariū syllaba℞. A. Gellius li.viii.noctiū attica.multis testimōiis ꝓbat aq; cōfirmat hūc genitiuū in es. quoq;

℞De quinta nominis declinatione.

Vinta dat.es.tm̄ rectis. Genitiuus in.ei.
Atq; dtūs erit. Em quartis.e.dato sextis.
Rectus pluralis fit i.es.cui iungito q̄rtū.
Erum.ebusq; dabis genitiuis atq; datiuis.

℞De noibus anomalis. Caput. iii.

Vnt quædā noia q̄ dicunť anomala. hoc est irregularia. aut quia mutāt genus aut declinationē:aut carēt altero nūero; aut deficiunt certis casibus in utroq; numero.

℞Masculina in neutra.

Mænalus.i.menala.o℞.Ismarus.i.ismara.orum.
Gargarus.i.gargara.o℞.Dindimus.i.didima.o℞.
Tænarus.i.tænera.orū.Tartarus.i.tartara.orum.
Auernus.i.auerna.orum.Pileus.i.pilea.orum.

& duplex.ii.aliqn̄ exiisse. Ennius. postrema longinq̄ dies cū fecerit etas ꝓ diei. Cice. ꝓ sextio eqtes daturos illius dies pœnas. Adducit quoq; Gellius testes:q dicebāt se uidisse librum. Verg.idiographū.i.ꝓpria illius māu scriptū in quo legebať libra dies sōniq; pes ubi fecerat horas:atq; eiusdē Ver.māu fuisse scriptū in.i.æne.munera leticiāq; dii:nō dei ut qdā legūt neq; die ut Ser.sed dii.ꝓ diei. Nā sic dies dii a ueteribus declinabať:ut fames famii:ꝑnicies pnicii:spēs specii:ꝓgenies ꝓgenii: luxuries luxurii:acies acii. Cato. pueri atq; mulieres extrudebanť famii cā.ꝓ famei. nā ꝓ q̄ntā hoc nomē antiq declinabant cuius abltūs abhuc ī usu repiť. Lucil. rugosū inqt atq; famii plenū. Sisēna. Romāos ferēdi pnicii cā uēisse ꝓ pniciei. Cice. etiā ꝓ sextio. quo℞ nihil pnicii cā diuino cōsilio. sed in ipsa & magnitudīe re℞ factū putamus. Pacunius.pr supme nr̄æ ꝓgenii pr̄is ꝓ ꝓgeniei. En. mactus. an māeat specii simulachrū in morte silētū. Gracchus ea. luxurii cā aiunt isti tui. ꝓ luxuriei. In dtō quoq; eodē Gellio teste q purissime locuti sūt:nō faciei ut nūc dr̄:sed facie dixerūt. Lucil.& primū inqt facie honestas accidit. Idē.q te diligit:etati facieq; tuæ se fautorē ōndit. Em q̄rtis.qđ actūs singularis in em. desinit.s.ntī mutata ī.m.ut hic dies diē.hæc spēs speciē.℞E dato sextis.qđ abltūs i.e.terminať fitq; a ntō ablatas.s. ut hic dies a die:hæc spēs a specie.℞Rectus pl̄alis fit i es.qđ ntūs & actūs pl̄ales hui9 decliatiōis i.es.terminātur.fiūtq; siles noīatiuo singl̄ari.ut hic dies hi dies.℞Erū.ebusq; dabis.qđ gtūs pl̄alis ī erū dſinit.fitq; ab abltō singl̄ari assūpta rū.ut a die die℞. Dtūs i.eb9 desinit. fitq; ab eodē abltō addita.bus.ut a die dieb9. a re rebus. Nā hæc duo noia tm̄ hn̄t nume℞ pl̄alē itegrū.ut alio loco dixius.℞De noibus anomalis. Cap.iii. Anomaliā uoco oēm uarietatē aut gn̄is.aut declinatiōis aut casuū defect9. Nā dictiōes aliq̄ iueniūť accidētibus qbusdā orbatæ:qđ fit aut sigñatiōis repugnātia.neq;.n.dicius puerpus:quēadmōm dicius puerpa.aut icōsonātia siue ifa℞ icōsequētia.ut ab eo qđ ē cursor nō recte dicius curstrix:nec a nutrior nutritix ut fas nō hēt gt̄m̄ fariss aut faris aut fassis.ne cū aliis dictiōib9 coicideret aut dēiq; qa ī usu nō fūt. Itaq; cū supiora duo capita ad nomina regl̄ariter atq; solide iflexa ptinerēt:i hoc.iii.capite de illo℞ irregularitate atq; defectu ptractabiť.atq; declarabimus in qb9 noib9 aliq̄ ē declinatiōis diuersitas.qđ fit aut qa gēus a singl̄ari i pl̄em mutať.ut hic menalus hæc mēala.aut qa mutať decliatio.ut hoc uas.hæc uasa.aut qa utrūq; mutať.ut hic euētus.us.hæc euēta.o℞.aut qa carēt altero nūero.ut acetū.pl̄i & māes singulari.aut deficiūt casibus.ut tabi tabo.℞Masculīa in neutra. Sūt q̄dā noia i singl̄ari masculīa:i pl̄i uero neutra.q̄ lia sūt q̄ hic describūť.℞Mænalus.i.mēala.orū. Ver.i buc. Mēalus argutūq; nemus pinosq; loquētes. Idē.i.geor. Pan ouiū custos:tua si tibi mēala cure mōs ē archadie.℞Ismarus.i.ismara.o℞. Idē I buc.nec tm̄ rhodope mirať & ismar9 orphea. Idē.ii.geo. Iuuat ismara baccho.cōserere atq; olea igētē uestire taburnū.℞Gargarus.i.gargara.o℞.gargarus auctore Macrob. v.sať. Vrbs ē I imis radicibus idē silue posita. Gargara āt sūt ipa mōtis capita. Verg.geor. Ipsa suas miranť gargara messes.℞Dindimus.i.Ouid.iiii.meta. Dindimō & cibelē.teste Ptolo.mōs ē phrigie.quē ēt ī pl̄i dindima appellāt. Ver.x.æne. Alma parēs idea deū:cui dindima cordi.& Sylli.li.xvii.pūico℞.gemio q dindima mōte. ℞Tænarus.i.mōs ē lacōie q ēt ī pl̄i tenera.orū dr̄. Luca.in.ix.& aptā tenarō umbris.℞Tartarus.i.tartara.o℞. Verg.vi.æne. Tū tartarus ipse bis patet in ꝑceps tātū. Idē in.v.nō me ipia nāq; tartara hn̄t.℞Auernus.i.auerna orū. Idē in.vi. Inde ubi uenere ad fauces graue olētis auerni.atq; ibidē.& auerna sonātia siluis.℞Pileus.i.pilea.orū. declinať aūt hic pileus in singulari teste Seruio.ii.æne.q dicit tyara phrygius pileus est.quāquā Laurentius in raudēsem negat genere masculino repiri.& apud festū legimus albogalerus capitis pileū est.hinc igiť Persius dixit.hæc mera libertas.hāc nobis pilea donant.& Martia.totis pilea sarcinis redemi.

℞CHRI. Gtūs in ei.ē ēt apud poetas freqūēs gtūs i.e.ut dies.die.facies.e.Iuue.saty.v. Et glacie aspsum maculis. Ouid.iii.meta.fide uocisq; rate tētamia sūpsit. Idē Oui.li.vi. Fide pignus dextras utrasq; poposcit. Doctissimus āt porphiriō ī hora.cōmētatiōib9 dixit ueteres ea fortasse rōne Achillei & ulixei ꝓtulisse. Qua & in noibus q̄ntæ declinatiōis dr̄ diei supficiei.℞Sunt quædā noia quæ dicuntur carēt altero numero. totum hoc excerptum ex Quintiliano est qui libro.i.ita scribit. Accidit ut quædam pluraliter non dicantur. quædam contra singulari numero:quædam casibus careant:quædam positionibus statim mutentur.

Intybus.i.intyba.orũ.Baltheus.i.balthea.orum.
Sibilus.i.sibila.orũ.Supparus.i.suppara.orum.
Loc⁹.i.loca.orũ.uel.loci.Ioc⁹.i.ioca.orũ.uel ioci.
Cetus.i.cete ĩdeclinabile.Euentus.us.euẽta.orũ.
Iussus.us.iussa.orũ.Permissus.us.permissa.orũ.

¶Fœminina in neutra.

Pascua.æ.pascua.orũ.Carbasus.i.carbasa.orum.
Suppellex.supellectilis.supellectilia.supellectillũ.
Pergamus.pergami.pergama.pergamorum.

¶Neutra in masculina.

Porrum.i.porri.orũ.Rastrum.i.rastri.orum.
Cœlum.i.cœli.orum.Argos.i.argi.orum.
Frenũ.i.freni.orũ.Capistrum.i.capistri.orum.

¶Neutra in fœminina.

Epulũ.i.epulæ.arũ Deliciũ.ii.deliciæ.arum.
Balneũ.i.balneæ.arũ.Cepe ĩdeclinabile.cepe.arũ.

¶ANTO. Intybus.i.intyba.orum.Celsus libro secũdo.Radicula.intybus.ocymũ.Verg.i.georg.Et amaris ityba fibris.¶Baltheus.i.balthea.orũ.Verg.xii.æne.Infœlix humero cũ apparuit alto baltheus.Iuue. Quotiens rumoribus ulciscunt̃ balthea.¶Sibilus.i.sibila.orum.Verg.in buc.Nã neq; me tantũ uenientis sibilus austri.Idem.ii.æne.Sibila lambebãt linguis uibrãtibus ora.Seruius tñ in bucco.res inq̃t ipsa sibilus est:sibila uero participialiter accipit̃ pro sibilãtia.¶Supparus.i.suppara.orũ.Luca.in.ii.Suppara nudatos cingũt angusta lacertas.¶Cetus.i.cete indeclinabile.Auienus in arato Distantẽ andromedã prolixo tramite mundi p terret cetus.Plin.lib.ix.Hoc genus solũ ut ea quæ cete appellãt aĩal parit.& Ver.Immania cete.¶Locus.i.loca.orũ.Ver.i.ænei.Loca seta furẽtibus austris.idẽ ĩ eodẽ.Deuenere locos: ubi nũc ĩgẽtia cernis menia.¶Iocus.i.ioca.oꝝ. Ouid.& cũ Iunone remissos agitasse iocos Salu.ĩ iugurtha.Ioca feriaq; cũ hũilimis agere. ¶Permissus.us.pmissa.oꝝ.ut in digestis titulo de acqrẽdo reꝝ.d.l.in laqueũ pmissu inq̃t eius cuius fũdus erat.¶Iussus.us.iussa.oꝝ. a quo est etiã iniussus.us.ut Cice.ĩ.vi.de rep. Neq; iniussu eius a quo ille est uobis datus. ¶Euẽtus.us.euẽta.orũ.Ouid. Quisq; ab euẽtu facta notãda putat.Nõ tñ dicimus in pl̃i pmissibus.iussibus.euẽtibus:sed pmissis.iussis euẽtis.ut Valla oñdit.Ver.in buc.Accipe iussis carmina cepta tuis.Cice.in lib.de oratore. Ex alioꝝ factis aut dictis & euẽtis.Idẽ ad Lucreciũ.Fabulã reꝝ euẽtorũq; meoꝝ.ad cuius similitudinẽ.Oui.dixit.ii.meta.Successorũq; mineruæ idoluit:qd utrũq; reperit̃ etiã quarte.¶Fœminina in neutra.sũt pterea q̃dã noĩa in singulari fœminina & in plurali neutra.ut pascua pascue.pascua pascuoꝝ.ut ĩ psal.xxii. Hiero.iterp̃te.ĩ loco pascue:ibi me collocauit.Oui.iiii.met.Axe sub hespio sũt pascua solis equoꝝ.¶Carbasus carbasi.carbasa carbasoꝝ.Ver.viii.Glauco uelebat amictu carbasus.Luca.in.iii.Fluxa coloratis astringũt carbasa gẽmis.¶Suppellex suppellectilis.suppellectilia suppellectiliũ.qd Diome.iter pl̃i nũero carẽtia nũerat.& adhuc re uera nõ memini me legere.¶Pergamus pgami.pgama pgamoꝝ.sed quãq̃ hoc nomẽ iter heteroclita ponat̃ a grãmaticis re uera nõ est.Est.n.pgamus ciuitas in Asia minori:q̃ fuit attali regis.& cuius mẽinit diuus Ioã.in apocalypsi.Pergama uero phygie urbs fuit.regis Priami de q̃ Ver.Nãq; uidebat uti bellãtes pgama circũ.Repio tñ apd unũ Sene.ĩ troade pgamus p pgama positũ.¶Neutra ĩ masculina.Qd sũt q̃dã noĩa in singulari neutra:& in nũero mltitudinis masculĩa:ut hoc porꝝ porri.porri porroꝝ.Iuue.Quis te cũ sectile porꝝ sutor̃ a quo ẽt in pl̃i porra neutro gñe repit̃ apd Ver.in moreto.ait.n.& siser & capiti nomẽ debẽtia porra.Codices tñ Vergiliãi quos nõ dubitarẽ castigatiores eẽ sic hñt.Hic cicer & capiti debẽtes noĩa porri.sic ediuerso apd Celsũ porrus in singulari gñe mascu.legiĩus.Ait.n.li.iiii.Porrus cũ pullo gallinaceo coctus sit.¶Rastrũ rastri.rastri rastroꝝ.Ver.ĩ buc.Nõ rastros patiet̃ humus nõ uinea falcẽ.¶Cœlũ cœli.cœli cœloꝝ.Cœlũ q̃a unũ tñ est:nũero multitudinis carere.Cæsar in lib.de analogia ad Cice.scrib.referẽte Gellio li.xviii.noc.atti.Varro tñ in pl̃i usus ẽ in origĩe lĩguæ latinæ dicẽs.Cœli dñt loca supa & ea deoꝝ Locret.quoq; dixit.Quis totidẽ uertit cœlos.¶Argos argi.argi argoꝝ.Luca.ubi nobile quõdã desup argos arãt.Ver.ii.æne.Si p̃rios unq̃ remeassẽ uictor ad argos.¶Frenũ freni.freni frenoꝝ.Cic.de claris oratoribus.alteri se calcaria adhibere.alteri frenos.Ver.tñ.iii.geor.dixit.Frena pelectrõii lapithe girosq; dedere.Eodẽ mõ.dicim⁹ capistrũ capistri.capistri.oꝝ.& capistra oꝝ.Filũ fili.fila filoꝝ.uel fili filoꝝ.Claustrum claustri.claustri claustroꝝ:uel claustra claustroꝝ.¶Neutra fœminina.Qd repiunt̃ q̃dã in singulari neutra.in pl̃i uero fœminĩa.ut hoc epulũ epuli.epule epulaꝝ.quãq̃ auctore Valla.Epulũ sit conuiuiũ nũerosis ciuibus paratũ.Gelli.li.xi.Solẽni die Ioui epulũ libaret̃.& Iuue.un̄ epulũ possis cẽtũ dare pitagoreis.Epulæ uero sũt ẽt singulis nõ mõ hoibus:sed & reliqs aĩantibus pate.Ver.iiii.æne.Epulasq; dracõi q̃ dabat.¶Delitiũ delicii delitiæ delitiaꝝ.Catullus.Passer deliciũ meæ puelle:atq; illũ imitatus.Martia.Stelle delitiũ mei columba. Ver.in buc.delicias dñi:nec qd sparet hẽbat.Repit̃ tñ etiã apd Plau.delicia in singulari mea inq̃t uoluptas mea delicia.¶Balneũ balnei.balnee balneaꝝ.Gelli.li.ix.Parũ cito balneas sibi traditas eẽ:& parũ lautas fuisse.dñr etiã balineæ.ut apud Plin.li.xxxiii.Stratas argẽto mulierũ balineas.Reperit̃ etiã in pl̃i balnea ab eo qood est balneũ.Iuoena.Et crudũ pauonẽ in balnea portas.¶Cepe indeclinabile in singulari.Gellius libro.xix.Cepe inquit reuirescit:& cõgerminat decedenti luna.Iuoe.Porrũ & cepe nefas uiolare & frangere morsu.declinatur etiam cepa cepe.Verg.in moreto.Cepa rubens sectiq; famem domat area porri.

¶CHRISTO. Euentus us.a.orum.hoc forte de usu frequentiore præceptum est:quoniam & euentũ.euenti.& euentus euentus.lectum est.Lucretius libro primo euentum dici poterit quodcunq; erit actum.Vergi.libro sexto.Cæcosq; uolutat euentus.Quodq; etiam de iussu dici potest.

CANTO. Variæ declinationis nomina. Reperitur etiam uarietas in declinatione: quoniam quædam nomina reperiunt̃ alterius declinatiõis in singulari: alterius in plurali. Præterea quædá reperiunt̃ p duas atq; etiam plures declinatiões inflexa: & ponit aliqua cũ alia multo plura reperiant̃. Dicit igitur in primis: quod iugerum in singulari secundæ est declinationis. Varro in primo de re rustica iugerum dictum quod quadratos duos actos habeat. Idem de origine linguæ. l. iugerum dictum iunctis duobus actibus quadratis. & Columela duo actos iugerum efficiunt. Et ibidem actus duplicatus facit iugerum. In plurali uero est tertiæ.

Variæ declinationis noía.
Iugerum.i.iugera.um. Vas uasis uasa.orum.
Pœnus oris.pœnus.pœnus.Specum.i.specus.us.
Laurus.i.laurus.us.Pinus.i.pinus.us.
Quercus.i.quercus.us: Cornus.i.cornus.us.
Ficus.i.ficus.us.Colus.i.colus.us.
Domus.i.domus.us.Acus.i.acus.us.
Arcus.i.arcus.us.Fasti.orum.fastus.uum.
De masculinis plurali carentibus.
Sãguis.inis.Limus.i.Fumus.i. Fimus.i.

Martialis & casa iugeribus non onorosa suis: & illud iureconsulti: ex mille iugeribus quæ unum iugerum pro indiuiso solidũ habet. Reperimus tamen in singulari etiam tertiæ apud Propertium. Vt multo innumeram iugere pascat ouem. Econtrario uas uasis in singulari tertiæ est declinationis: in plurali secundæ: quanquá etiam in singulari apud antiquiores reperitur secundæ. Cato apud Gelliũ duodecimo noctium atti. neq; uasum neq; uestimentum ullum est in manu præciosum. Pœnus pœnoris uel Pœnus. Specum speci. uel specus specus. De generis atq; declinationis uarietate in his duobus nominibus: cũ de genere nominum terminatorum i.us. differebamus abunde dictum est. Laurus lauri. hæc nomina quæ sequuntur & secundæ & quartæ declinationis reperiuntur in utroq; numero: sed quidam sunt casus in alterutro frequentiores. Vergilius in bucco. Et uos o lauri carpam & de proxima myrthæ. & ibidẽ. Fragilis incẽde bitumine laurus. Pinus pini uel pinus pinus: Verg. in bucco. Menalus. argutũq; nemus pinosq; loquẽtes. Idẽ in. xi. altas ad sydera pinus. Quærcus quærci uel quærcus quærcus. Cice. in chronographia. ibi. quærcorũ rami ad terrá iacent. Verg. viii. æneid. Arma sub aduersa posuit radiantia quærcu. Cornus corni. uel cornus. Serenus. uel corno ex arbore fertũ. Papinius. vii. theba. Cornu depræssus achiua. Ficus fici uel ficus de hoc multa in gñe diximus. Lacus. i. uel lacus. Seneca. iiii. natura. quæstio. cõtinuatis aquis in faciẽ laci ac turbidi maris. Colus coli uel colus. Verg. viii. æne. Cui tolerare colo uitam tenuiq; minerua. Papinius. vi. thebai. Extra iam colu fila datur ordo. Domus domi. uel domus. De uarietate declinationis & quos ex utraq; casus habet libro. i. diximus. Neq; ab re fuerit hoc loco dicere quod Suetonius tranquillus animaduertit in epistolis Augusti cæsaris: semper in genitiuo singulari domos & nunq̃ domus scriptum quod est cõsentaneum epitaphio antiquitatũ multaꝝ pleno: quod anno superiori Romæ erudeeratũ est: cuius etiam mihi copiam fecit amicus harum rerum curiosus idagator. scriptio autem fuit huiusmodi. D.MAN.C.MAN.F.INFERNO. PLOTONI TRICORPORI OXORI CARISSIMAE PROSERPINAE: TRICIPITIQVE CERBERO MVNVS MECVM FERENS DAMNATAM DEDO ANIMAM ℲIℲAM. QVAE HOC ME CONDO MONIMENTO: NE OBRVTIS DOMOS LAPSV FILIIS SEX: QVOS. P. SCIPIO PATRIIS CAMERTIBVS A SALE EX LIBIA INCOLVMES RESTITVERAT INDESOLATA ORBITATE SVPER SIMMISERA. ℲIXI. ANN. LVI. M. I. D. V. HORAS SCIT NEMO. ℲALE ℲITA. Quod est. Caia manlia. Caii. manlii filia inferno Plotoni tricorpori oxori carissime proserpine tricipitiq; cerbero munus mecum ferens damnatá dedo animam uiuam quæ hoc me condo monimẽto: ne obruris domos lapsu filiis sex: quos. P. Scipio patris camertibus a sale ex libia incolumes restituerat: indesolata orbitate supersim misera. uixi annos quinquaginta sex mensem unum. dies quinq; horas scit nemo. uale. uita. Acus aci. uel acus. Martia. & Satius tenuem ducere credis acos: sed hic pro pisce. Iuuena. Emerita quæ cessat acu. Arcus arci. uel arcus. Cicero in. iii. de natura deorum. Cur arci species non in deorum numero præponatur. Ennius apud Priscianum. Arcus ubi aspiciunt mortalibus quæ perhibentur. Fasti fastorum. fastus fastuum utrunq; in plurali tantum pro libro in quo continentur annales: atq; fasti & profesti dies. unde Ouid. opus illud suum fastorum inscripsit. Lucanus in decimo per quartam protulit dicens nec meus eudoxi uincetur fastibus annus. quod ex errore scripsisse. Lucanum testatur Seruius in. iii. lib. æne. Vergiliane. Ceterum ipse fallitur: cum Hora. quoq; in. iii. carminum dixerit: per memores genus omne fastus. Varro præterea in ephemeride causa Iulii Cæsaris qui fastus porrexit: mensis Iulius appellatus est. fastus in singulari superbiam & arrogantiam significat. De nominibus plurali carentibus. & primo de masculinis. Sanguis sanguinis: cuius pluralis est abusus frequenter in sacris litteris. ut in psalmo. Libera me de sanguinibus & alio loco. Virum sanguinum & dolosum abhominabitur dominus. Limus limi. Fumus. fumi quo in numero multitudinis usus est in commentariis Cæsar pro signis illis quæ inter hostes per diem fumi solent fieri. quemadmodum per noctem ignibus. Martialis quoq; in alia significatione dixit. Vendere nec uanos circum palatia fumos. Fimus fini.

CHRISTO. Iugerum. i. uidetur hoc nomen in singulari numero etiam ut in plurali tertiæ esse declinationis. Pomponius Mella libro primo. Plus iugeris spacio sublimis. Tibullus iugere pascat ouem. Domus. us. aliquãdo hoc nomen in genitiuo domos habuisse singulari. uel ex Vergilii carmine cognosci potest. Qui ut Octauiano gratificaret sic loquenti in culice dixit. Si nitor auri sub laquare domos pro domus.

Muscus.i.Mundus.i. Pontus.i.Nemo.inis
Sol solis. Vesper.eris.Carcer.eris.

¶ Fœminina plurali.carentia.

Vita.æ.Gloria.æ.Fama.æ.Gaza.æ.Iuuenta.æ.
Senecta.æ.Cholera.æ.Fuga.æ.Culpa.æ.prosapia
æ.Memoria.æ.Eloquētia.æ.Sapiētia.æ.Diligē-
tia.æ.Socordia.æ.Negligētia.æ.Parsimonia.æ.
Auaricia.æ. Vecordia.æ.Stulticia.æ.Insania.æ.
Amētia.æ.Demētia.æ.Arena.æ.Humus humi.
Mors mortis.fames.is.sitis.is.lux.cis.pax.cis.
pix.cis.sal⁹ utis.Lues.is.Tabes.is.Labes.is.pro-
les.is.soboles.is.Indoles.is.Strues.is.Tussis.is
Bilis.is.Paupertas.atis.Fides.ei.Rabies.ei.Per-
nicies.ei.caries.ei.Dies.ei.pro tempore.

¶ Neutra plurali carentia.

Vulgus.i.Pelag⁹.i.Virus.i. Pus puris.Barathrū.
i.Fœnū.i.Cœnū.i.Viscū.i.æuū.i.Iusticiū.ii.Lœ-
tū.i.Lutū.i.Soliū.ii.Seniū.ii.Salū.i.Ador.Fas
nefas.indeclinabilia.nil nihil nihilū.i.instar.Vi-
trū.i.necesse necessum.Halec.cis.Ver.eris.

¶ ANTO. Muscus musci. Mundus mundi.qa cū nō sit nisi unus mūdus:merito caret numero plurali:sicut supra de cœlo diximus:sed figurate dixit Plin.in.i.natu.hist.alios innumerabiles tradidisse mūdos. ¶ Pōtus pōti.Nemo neminis.Sol solis.Vesper uesperis.qđ de cœlo & mundo diximus. idē de sole & luna & uespere & phosphoro & reliqs stellaꝝ planetarūq; noībus dicendū est qđ qa singulares sunt.numero multitudinis carēt:sed figurate possunt habere.Verg.i.æne.Quid tantū oceano pperent se tingere soles hiberni.& qđ legimus tris soles Romæ simul ortos paulatim in eūdē coiisse orbē.& Pli.li.ii.totidē tn̄ soles:totidēq; lunas.& Claudia.in eutropiū.binasq; polo concurrere lunas:& geminos soles mirari desinat orbis.Addit quoq; supioribus phocas genius genii.cū Pli.li.ii.dixerit.totidē faciat Iunones geniosq; adoptādo sibi. Alii addunt uespere uesperis.& hespus hesperi q̄ pro stella siue diei pte carēt plurali:nā uesperi uesporū quod isti dicūt:qua rōne posset dici ego non uideo sed neq; uespere uesparū:cū potius dicere debeamus illos psalmos uesptinos:qa uespi canunt:has horas uesptinas:qa eo tpe agit aut agi debebat res diuina quo uesper ppter solis occasum icipit apparere.Nā multa hmōi:qa in cōpēdiū scripta sunt:dū populus aut sacerdos in psona populi corpus xpi Iesu degustat qđ cōicare a nr̄is dicit:& pro eo qđ impiti legunt post cōmunicāda.debet legi post cōmunionē hoc est ōro illa quā sacerdos in psona populi atq; sua recitat.Eodē mō dicūt psa pro eo qđ esse debet psa.nā distinguit.a uersu.& capla pro caplm.& alia cōplura de qbus in annotamētis q̄ ppediē edituri sumus copiosius disputabit. ¶ Carcer carceris.pro loco ubi detinent i cōpedibus noxii. numero multitudinis caret.nā carceres in plī ut paulo post dicemus.aliud significat. ¶ Fœminina plurali carētia:Phocas & Diomedes pauca huius ordinis noīa ponūt.alii multo plura:q̄ reperiunt plerūq; in numero multoꝝ:ut uita p anima.Verg.vi.æne.Tenuis sine corpore uitas & pro uiuēdi modo.Laertius scripsit uitas philosophorū.& Hiero.uitas patrum.Glorias quoq; in plī dixit Gellius lib.i.Has inqt ille glorias cū iactaret.Plautus in trinummo.hascine in me ppter res maledicas famas ferūt.Et eodē mō de reliqs q̄ sequunt:q̄ etsi raro inueniant in numero multitudinis.aliqn̄ tn̄ auctores illis usi sunt.ut Luca.lib.vii.Eoasq; pmunt tētoria gazas.& Sene.in hercule furēti gazis inhians:& est cōgesto pauper in auro. ¶ Arenas quoq; etsi Cæsar in lib.de analogia ad Ciceronē dicat uitiose dici in nūero multitudinis.Luca.tn̄ li.x.dixit.Et diras calcauit Cæsar arēas.Mortes quoq; in plī dixit Opius siue Hirtius i cōmētario hispāiēsi.mortibus inqt mortes exaggerabāt.Aug.li.iii.de ciuita.Neminus hēret mortiū Roma q̄ uicerat.Et iterū isra.Sene.i natura.q.ergo tu in tātis erroribus es:ut existimes deos mortiū signa pmittere. ¶ Pax etiā & si Diome.& Phocas scribāt plī carere.Hora.tn̄ i.i.epłarū dixit.Bellaq; & paces lōgū diffundit in euū.& Plau.in psa etiā pacibus dixit.Sic & phi dicūt tres esse labes reꝝ publicarū:cū grāmatici dicāt labē carere nūero plī.Neutra plī carētia.Diomedes tātū ponit hæc pauca iter ea quæ numerū pluralē nō habēt.uirus.i.pus puris.barathrū.i.alliū allii.crocū.i.ingeniū ingenii.allec.cis.iusticiū sinapi:sed alliū & ingeniū in frequenti usu habēt pluralē.Crocū & sinapi ad res quæ mensurant ptinent.Halec pro salsamēto caret plurali sicut & garū.halex quoq; pro eo quod halec etiā plurali caret.nā p pisce numerū multitudinis habet.Phocas addit coenū.i.fenum.i.lutum.i.uiscum.i.euum.i.uulgus.i.pelagus.i.pœnus.oris.siue pœnus.i.uel pœnus.us.Solum quoq; soli pleriq; his annumerant.cum Verg.i.georgi.dixerit:ne saturate fimo pingui pudeat sola.Sic Apuleius in.iii.meta.In asini inquit faciem fena rodebamus.

¶ CHRI. Mūdus Sed figurate Lucanus.vi.Et chaos & innumeros auidus cōfundere mundos. Lactantius in libro de ira dei.Sed concedātur impune de mūdis delyrauerit. ¶ Fama Plautus plurali usus est in trinummo propter res maledictas famas ferūt. ¶ Parsimonia.nō auaritia est.quæ est uitiū.Sed uirtus quædā. Quā acrō Horatii cōmentator sic exponit.Parsimōia est uirtus qua cauemus:ne quod dispendiū fiat ultra modū & res familiaris quoad poterit fieri sine cuiusq; iniuria cōseruetur.unde Horatius ipse i odis de parsimonia antiquorum scribit multa. ¶ Soboles.Cornelius celsus pluraliter scripsit in libro de filiorū educatione.omnes ait familiæ soboles committētur. ¶ Nihilum.Dictio composita est ex.ni.& hilum.i.ut auctor est festus.Hilum autem illud est quod fabæ grano adheret. ¶ Instar.& equiperantiam & similitudinem significat.Cicero in uerrem libro septimo.Hauis instar urbis:ita magna uideretur.Vergilius in uiro bono.Mundi instar habens teres:atq; rotundus. ¶ Iusticium.ii.Lucanus libro.ii.Iusticium latuit plebeio tectus amictu.

¶ANTO. Plurali pterea: carēt noīa propria deoꝝ: ut iuppiter. mars. uulcanus hoīum: ut priamus: hector achilles. montiũ. ut apeninus. pyreneus. temerianus. ſyluarũ ut ida. hercinia. fluuioꝝ. ut anas. tagus. insulaꝝ. ut sardinia. ſicilia. urbiũ. ut corduba. hiſpalis. cæterarũq; rerũ. ut canũ. æquoꝝ. boũ. caprarũ. ut apud Ouid. lelaps apud Verg. rhoebus. Inueniunt tñ quædã ꝑpria ex his pluraliter declinata: & tunc carēt numero singulari. ut gades gadiũ. baleares. ium. athene. arũ. celene. arũ. cythera. orũ. Aliqñ etiã sub diuersis gñibus inueniunt declinata in utroq; numero. ut supra dixius menalus. i. menela. orum. tenarus tenari. tenara. tenarorũ.

Plurali pterea numero carēt noīa deoꝝ ꝑpria hominũ. montiũ. ſyluarũ. fluuiorũ. insularũ. urbiũ. cæterarũq; rerũ: nisi q̄ pluraliter declinant. Dicimus tamen scipiones. fabios. metellos: sed tunc appellatiua potius q̄ propria dicenda sunt.

Noīa quoq; elemētoꝝ. ut aer. ignis. æther. & metallorũ. ut aurũ. argētũ plumbũ. & significantia res aridas. & liquidas quæ in pondus & mensurã referuntur. ut triticũ. cicer. oleum. acetum. Quæ tamen nõnunq̄ pluraliter efferuntur: maxime cum partes illarum rerum significare uolumus.

¶De masculinis singulari carentibus.

Cani. oꝝ. Cancelli. orũ. Fori. orũ. Fasti. orũ. uel fastus uum. Superi. orũ. Inferi. orũ. Loculi. orum. Liberi. orum. Posteri. orum. Pugillares. ium.

Aliqñ ét sub eodẽ gñe. ut mycene. es. mycene. aꝝ. Verg. v. æn. Argolico ue mari deprehēsus & & urbe mycene. Idẽ in. ii. & nunc quod patrias uento petiere mycenas. Sed cum dicimus scipiones. fabios. metellos. camillos. curios. scauros: iam desinunt esse propria. & incipiunt eẽ appellatiua. Nam cum sit nomen propriũ qđ de uno dicitur: appellatiuũ qđ de pluribus cum dico scipiones itelligo plures ex ea familia. ut æncium & publium scipiones: ergo scipio tunc appellatiuum est. cum de oībus illis dicatur. Sic Iuuena. dixit: qui curios simulant & fictos contēnunt scauros. Et Luca. ad syllas mariosq; redis. Nomina elementorum carent etiam numero multitudinis. ut aer aeris. ignis ignis. dicimus tamen in plurali ignes ignium pro particulis ipsius elementi: ut apud Verg. crebris micat ignibus ether. & alio loco: aut ignibus egra dedere. Et noīa metallorum. ut aurum argentum plumbum: neq; enim dicimus in plurali aura argenta plumba. dicimus tamen era in tribus casibus pro rebus ex illa materia fabricatis: ut paulo post dicturi sumus. Et nomina significantia res aridas & liquidas: quæ in põdus & mensuram referuntur. ut triticum. cicer. piper. crocum. neq; enim dicimus tritica. cicera. pipera. croca. Dicimus tamen ordea. ut Verg. in buco. Grandia sæpe quibus mandauimus ordea sulcis. pro granis ordei. sic etiam dicimus fabas. lupinos. & pisa pro granis illorum leguminum. & Iuuena. Spirantesq; crocos & in urna perpetuum uer pro flores. Vinum quoq; & mustum. sapa. defrutum. passum. lac. serum. amomũ. & alia huiusmodi liquida. numero plurali carent plerunq;. dicimus tamen in plurali. uina. musta. defruta. mella. balsama. cinnama: cũ partes aut gñã illarũ rerũ significamus. Verg. in buc. Vina nouũ fundã calathis aruisia nectar. Idẽ. iiii. ge. Aut igni pinguia multo defruta. Idẽ. i. æne. Redolentq; thymo fragrãtia mella. Iuuen. Spirãt opobalsama collo quæ tibi. Martia. cinnama qđ redolent. Hæc Seruius in. ii. geor. dicit in plurali tantũ habere tres casus. Nam Ouid. nimis licenter in plurali mustis dixit ab eo quod est mustum. Itaq; in hmõi noībus multo minus significat pluralis numerusq; singularis. Nam cum dixi terram: totum elementũ itelligo: cum uero terras: particulas quasdã aut terre genera. Verg. ii. geor. difficiles primũ terræ colesq; maligni: multo ergo minus dixisti: cum dicis habeo duas aut tres terras: q̄ cum dicis habeo terram. Eodem quoq; modo aera dicimus. ut Martia. Aera sed a cuneis ulteriora petis. Cato quoq; ut inquit sestus aeribus dixit. ¶ De masculinis singulari numero carentibus. & primo ponit masculina: quoꝝ pleraq; etiã in singulari apud auctores reperiuntur ut pro eo qđ est fori. orũ. pro parte illa nauis qua a prora. in puppim discurrit. Ennius dixit. multa foro pon[...]ns ageaq; longa replet. nam Verg. in plurali dixit lib. vi. deturbat laxatq; foros. ¶ Fasti. orum. uel fastus fastuũ secundæ & quartæ declinationis ut paulo ante diximus: singularẽ numerũ non hẽt pro eo qđ ẽ liber annaliũ. ¶ Supi. oꝝ. & iferoꝝ ꝑ diis celestibus & iferni. Liui. tñ andronicus in odyssea dixit: iferus an superus tibi fert deus funera ulyxes. ¶ A loculis quoq. Martia. Locellus in numero singulari fecit dicẽs in disticho cuius titulus est loculi. Ipse locellus erit. ¶ Liberi. orum. quanq̄ in singulari liber. a. um. cũ adiectiuũ est declinetur pro filiis atq; etiam nepotibus pluraliter dicitur. atq; etiam de uno tantum: usq; adeo reformidat numerum singularem. Idem quoq; de posteri posterorum dicimus: & si posterus. a. um. declinetur. Pugillares quoq; pro tabellis: licet hic & hæc pugillaris & hoc pugillare dicamus pro re quæ pugillo contineri põt: aut pugilli magnitudinẽ æquat. ¶ Codicilli. orum. pro testõ illo secundario: nã pro paruo libro uel ligno etiã singulariter dici põt. Cato de re rustica. in tabulato condito codicillos oleaginos.

¶CHRI. Plurali numero deoꝝ: Vt iuppiter apollo. ¶ Hoīum: Iulius nero. ¶ Montium: ut agragas etna. ¶ Syluarũ: micana zona. ¶ Fluuiorũ: bethis. Metaurus. ¶ Insulaꝝ: rodus. Sicilia. ¶ Vrbiũ: hispa. roma. ¶ Cæterarũq; reꝝ: ut canis lælaps: æq ebes. Hastæ pelias. ¶ Nisi quæ plu. efferun. ut thebæ. aꝝ. gades. ium. Ouidi. li. ii. de tri. Qur tacui thebas uulnera fratrũ: idẽ in epi. atq; aliqs doctas iã nũc erat inqt athenas. ¶ Fori. oꝝ. Ci. de sene. alii malos scandunt: alii ꝑforos cursitent: cuius diminutiuũ forulus. i. in utroq; numero ꝑ libroꝝ scrinio accipit. Actius apud noniũ plenissimũ corio picto forulũ. Iuuena. sat. iii. hic dabit libros & forulos. ¶ Cãcelli: deriuarũ a cautio. Apul. li. vi. orci cautios iã ipsos adhesisti. Ci. ꝑ Quĩtio. extra hos cãcellos eggredi conabor. ¶ Pugilares: sed idẽ Iuuen. Adiectiue sat. xi. dixit: nec pugilares defert i balnea raucus testiculos.

Codicilli.orũ. Antes.ium. Casses.ium. Carceres.rũ. Furfures.um. Lemures.rũ. Manes.ium. Cælites.tũ. Maiores.rũ. Minores.rũ. Natales.iũ. Optimates.tũ. Primores.rũ. Proceres.rum. Penates.tiũ. Quirites.tũ. Sales.iũ. Veprẽs.iũ. Artus.tuũ.

¶ Fœminina singulari carentia.

Argutiæ.aꝝ. Antiæ.aꝝ. Aedes.ium. Antẽnæ.aꝝ. Bigæ.aꝝ. Quadrigæ.arũ. Copiæ.arũ. Cunæ.arũ. Cerimoniæ.arũ. Calendæ.arũ. Diuitiæ.arum.

¶ANTO. Antes.ium.pro uitiũ ordine.Verg.in.ii.ge.Iam canit extremos effetus uinitor antes. ¶ Casses cassium.Ouid.decidit in casses præda petita meos.Seneca tamen singulariter protulit in agamẽnone dicens.at ille ut altis hispidus syluis aper cum casse uinctus. ¶ Carceres.um.ut supra memorauimus: pro repagulis æquorum.Verg.i.geor.Vt cũ carceribus sese effudere quadrigæ.Cicer.de claris oratoribus nec in quadrigis eum secundũ numerauerim aut tertiũ:qui uix e carceribus exierit.Idem tamen.Verg.v.æne.in singulari carcere pro carceribus posuit dicẽs ruuntq; effusi carcere currus:ubi Serui.inq̄t carcere usurpauit: nam carcere est in numero singulari custodia noxioꝝ: carceres uero tantũ in plurali ostia quibus æqui arcẽtur. ¶ Furfures.um.ꝑ illis pustulis: quæ ex capite resoluuntur:nam pro farine purgamento etiam in singulari dixit.Serenus additur excussus niuea similagie furfur. ¶ Lemures.rum.Manes.ium.Apul.in lib.de deo Socratis singulariter ꝓtulit lemurem & manem hunc inquit uertere latina lingua inuenio lemurem dictitatũ & paulo post:utrum lar sit in larua noĩe deum manẽ uocant. ¶ Celites.um.etsi cõmunis duoꝝ generis esse potest:ab auctoribus inter masculina singulari carentia ponitur.neutro quoq; iunxit.Ouid.i.fastorũ. celitibus regnis a Ioue pulsus erat. ¶ Maiores.i.qui nos præcesserũt:sic minores.i.posteri diçũtur. ¶ Natales ium.pro generis nobilitate ut Diomedes putat:uel potius ut Valla scribit pro conditione nascendi:in plurali tantũ reperitur.nã in singulari diem natalíciũ significat hic natalis. ¶ Optimates.um.Primores.rum.Proceres.rum.non usq; adeo singularẽ numerũ reformidant:ut non possint etiam de uno tantũ dici:unẽ & Prisc. ait in.iiii.ab optimus optimas.atis.deriuatur.& Syllius li.xi.punicoꝝ dixit:his sup excisum primori in parte saguntũ.& Iuuena.Agnosco procerẽ salue getulice. ¶ Pœnates.tium. Quirites.ium. Persi.tñ in singulari dixit:quibus una quiritem uertigo facit:& Ouid.in elegiis:an si pulsassem minima de plebe quiritẽ.& Horat. amici dona quiritis scripsit.i.epi. ¶ Sales.ium.pro facetiis.Luca.in.ii.nõ soliti lusere sales nec more sabino.& Iuuena.& salibus uehemens intra pomeria natis.in hac quoq; significatione sed figurate dixit Teren.qui hẽt salem:qđ in te est. ¶ Vepræs.ium.Diomedes & Phocas in plurali tantũ reperiri dixerunt. Ouid.tantũ a uepre in ablt͞o posuit singulari.& Colu.lib.xii.hunc ueprẽ dixit manifestũ est interire non posse. ¶ Artus.uum nam quod.Verg.iii.geor.dixit micat auribus & tremit artus:artus accusatiuus pluralis est figurate iunctum cum uerbo tremit:unde Seruius exposuit artus pro artubus. ¶ Fœminina:singulari numero carentia. ¶ Argutiæ.arum.Phocas in hoc ordine posuit.Apule.tamen in primo meta.Argutia inquit nilotici calami scripta: & ab eo diminutiuum fecit.Gel.argutiola lib.ii.argutiola quippe hæc inquit friuola & inanis est. ¶ Antiæ.arum.Apule.i.met.Crines inq̄t apollinis præ mulsis antiis. ¶ Aedes ædiũ:pro priuata domo: nã in singulari tẽplũ signt:uñ sp additur cuius dici est.aut cõsecratio:ut ædes castoris:ædes sacra. ¶ Antene.aꝝ.q̄q̄ Hiero.in epi.ad heliodorũ dixit:& antẽna crucis figat̃ in fronte. ¶ Bige.aꝝ.q̄drige.aꝝ.addit etiã phocas trige.aꝝ. Pli.tñ li.xxxv.biga dixit in singulari:euclides inq̄t pinxit bigã regis cũ uictoria.& Papi.xii.theba.tenuerat aera biga.Quadrigas quoq; etsi.Cæsar in lib.de.analogia ad Ciceronẽ referente Gellio dicat semp numero plõi uo dicendas esse.Pli.tñ lib.xxxiiii. quadriga inq̄t regitur ab alcibiade:& in eodẽ diminutiuũ ꝓtulit dicens. Leua tribus digitis quadrigulã tenuit:& in libris digestoꝝ delegatis tertio.l.peculiũ:quadrige legatũ æquo postea mortuo:Gellius li.xviii.qđ unum rarissimũ uidebat̃:inuenimus quadrigã numero singulari dictã: in lib.satyrarũ.M.Varronis q inscriptus est demetrius. ¶ Copiæ.arum.pro exercitu teste Valla numero singulari caret.Nã Verg.qđ dixit in.ii.æne.respicio:& quæ sit me circũ copia lustro:ibi ẽt Ser.notat q̄si auctoritate sua fretus de exercitu copiã i singulari dixit:cũ copias de exercitu nũero pl̄i dicamus:ut Salu.memorare possum q̄bus i locis maxias hostiũ copias pp̄s ro.pua manu fuderit.sed Verg.excusare põt metri necessitas:q̃m copiæ.aꝝ.i pl̄i carmẽ heroicũ nõ recipit. ¶ Cunæ.aꝝ.phocas & Diome.i hoc ordie posuerũt. ¶ Cerimoniæ.aꝝ.Diome.itẽ posuit Ci.tñ i.ii.de legibus magnã inq̄t religionẽ cerimoniãq; declarat:q̄q̄ frõto apud Gel.li.xviii.dicat scriptores ueteres nũq̄ cerimoniã singl̄ari nũero appellasse.Diuitiæ.aꝝ.Delitiæ.aꝝ.a Phoca & Diome.iter supiora numerãt̃:sed queadmodũ supra dixius:delitiæ & delitia & delitiũ i singl̄ari hñit.

¶CHRI. Codicilli.oꝝ.Ci.li.vi.epi.Quæsiui e balbo codicillos q eẽnt i lege. ¶ Lemures:Persi.sat.v.tũc nigri lemures:ouoq; picula rupto. ¶ Natales:nã in singulari adiectiuũ ẽ.Ouid.i.de põto:nescio q̄ natale solũ dulcedie cũctos Ducit & imemores nõ sinit eẽ sui.Boe.i cõso.Quos natalis p̄riæ reuocat dulcedo. ¶ Optimates:Nau.c.iii.Diuo Hiero.iterp̄te:oẽs optimates eius cõfixi fũt in cõpedibus:& in gñe fœminino.Ci.ad treb. li.vii.epi.arcẽ altã hẽbant matronæ opulentæ optimates. ¶ Proceres:Persi.at bona pars procerum tanta libabit acerra. ¶ Pœnates:Cic.pro sylla dii patres ac pœnates:qui huic urbi: atq; huic senatui p̄sidetis. ¶ Quirites:singulariter multi dixerũt.Ouid.ii.fast.Hasta q̄ris priscis dicta sabinis.Luca.li.ii.Sup morã more q̄ritis. Iuue.sat.vii.Ima de plebe q̄ritẽ. ¶ Veps:Verg.li.viii.p syluas & sparsi rorabãt sanguie ueps. ¶ Bige.aꝝ.Seruius in arte ait q̄ de pluribus efferunt̃ cõstat pluraliter dici. ¶ Vt bigæ.mapæ.Nau.c.ii.Hiero.iterp̄te.Succẽdã ad sũmũ q̄drigas tuas. ¶ Cerimoniæ:Tertulia.cerimonias tuas nõ frequẽto. ¶ Kalẽdæ: Martia.li.xii.ducere possum duas kalẽdas Esaiæ.c.ii.Hierony.interpræte.kalendas uẽas & solẽnitates odiuit aĩa mea.

Diræ.arum. Excubiæ.arum. Exuuiæ:arũ. Exeqæ: arũ.Feriæ.arũ. Facetiæ.arum.Fortunæ.arũ.Genæ.arum. Ginginæ.arum. Inferiæ.arum. Inimicitiæ.arum. Illecebræ. arum. Induciæ.arũ. Insidiæ insidiarum. Idus iduum. Latebræ latebrarũ. Lactes lactium. Litteræ litterarum. Mine minarum. Manubiæ manubiarum. Nundine nundinarũ. Nugæ.arum. Nuptiæ.arum. Nonæ.arũ. Neniæ.arũ. Nares narium. Opes opum. Paleæ.arum. Præstigiæ.arum. Plagæ.arum. pro reti. Primitiæ primitiarum. Quisquiliæ.arum.

CANTO. Diræ.arum.& Furiæ.arum.& eumenides semp in numero plurali reperiuntur:qa triplices sũt quẽadmodũ & gratiæ:nisi de una illarum loquaris. Verg.in.iiii.æne.ultricesq; sedent in limine diræ:& ibidẽ heu furiis incensa feror. atq; etiam ibidẽ eumenidum ueluti demens uidet agmina pentheus. ¶ Excubiæ.arum. Exuuiæ.arum. Exequiæ.arum.a phoca & Diomede & Frontone in hoc numero ponuntur. Verg.in.iiii.æne. Excubias diuũ æternas.& in eodẽ dulces exuuiæ dum fata deusq; sinebantur.& in.vii.at piis exequiis æneas ritæ solutis. Ambrosius in euangeliũ lucæ.cap.xii. Non enim solicitam deus curæ numerantis intendit excubiam.in singulari dixit. ¶ Feriæ.arum.a phoca & Diomede.& Gellio nunq̃ nisi pluratiuo numero efferri dicuntur.nostri tamen aliter accipiunt: cum dicunt feria secunda:feria tertia:feria quarta. ¶ Facetiæ.arum.phocas iter hæc numerat. Diomedes fores forium. Hora. tamen in.i.sermo.dixit.exclusus fore:cũ longaremus foret intus. ¶ Fortunæ.arum.pro diuitiis ac fortuna prospera: ut apud Terentiũ in andria. Laudare oẽs fortunas meas.in singulari: media est & ad bonam & ad malã. ¶ Genæ.arum. phocas inter hæc posuit. Diomedes uero gingiuæ.arum. possis tamen si opus fuerit dicere hic habet genam dextram eminentiorem sinistra.& Iuuena.dixit.frangẽdus misero gingiua panis inermi atq; eius diminutiuo. Apuleius pro magia est usus: complanatorem inquit tumide gingiuulæ. Quod uero Cæsar in libris de analogia atq; Diomedes & phocas dicũt inimicitias in plurali tantum declinari:ego tamen ut ille apud Gellium ait non uideo cur non eadem ratione dicamus inimicitiam:qua inscitiam: impotentiam: iniuriam:ut Cicero thuscu.iiii.dixit. Inimicitia est ira ulciscendi tempus obseruans:atq; ibidem sæpe singulari utitur numero. ¶ Illecebræ.arum.ab oĩbus grãmaticis fere ponuntur in hoc ordine. Cice.tamen in.i.de legibus dixit.quæ & si est illecebra turpitudinis.& Gellius lib.ii.cum audiendi quadam illecebra induit. Plautus in asina.atq; ecclesia illecebra exiit tandem. ¶ Induciæ induciarum: Insidiæ insidiarum. Idus iduum:quẽadmodũ & kalendæ kalendarum:& nonæ nonarum semper pluratiua reperiuntur. ¶ Latebræ latebrarum:phocas superioribus annumerat. Cicero tamen in epistola ad Appium:ne in tabelle quidem latebra absconditam maliuolentiam.& Gellius lib.xi. dicit. impunitatem ex ea latebra sperarent. ¶ Lactes lactium:pro intestinis hominum atq; ouium per quas labitur cibus:ut supra ex Plinii uerbis annotatum est cum de hoc nomine lac disserebamus. ¶ Litteræ.arum.pro epistola ut dicit Diomedes numero tantum plurali utimur:excusantur tamen poetæ carminis necessitate : ut Ouidi.in epistola briseidis:quam legis a rapta briseide littera uenit unde fit ut quia heroicum atq; elegum carmẽ litteræ.arum.in plurali non recipit:frequentius utamur eius diminutiuo litterulæ.arum. Minæ.arum. Manubiæ.arum.semper pluratiua reperiũtur:quẽadmodũ & nundinæ.arum.& nugæ.arum.& nuptiæ.arũ. Nam neniæ.arum.& nares narium etiam in singulari declinantur aliqñ. Hora.i.epist.an puerorum nenia:quæ regum recte facientibus offert.& in odis.dicet merita nox quoq; nenia. Ouidi.v.met. Acta retro naris:medioq; est fixa palato. ¶ Opes opum:pro diuitiis:nam in singulari opis.opem.ab ope:ut infra dicetur:auxiliũ significat. ¶ Paleæ.arum.quod etsi a grãmaticis iter noĩa pluratiua ponitur. Verg.tñ in singulari eo utitur.i.geor. Pinguis paleæ terit area culmos ait ubi Serui.notat paleã dicam esse singulari numero contra artẽ: qa ut dicit:quæ ex pluribus constat numeri sunt tantũ pluralis:ut cancelli.bige.scope.præstigie.arum.phalere.arũ. Plage.arum. Pro reti. Primiciæ.arum.huius esse ordinis Diomedes & phocas testantur. Nam qđ. Ouid.xii.meta.dixit principium torrem ab eo quod est primicus.a.um.adiectiuum substantiue tamen exceptum pro re primicie.arum.declinat. ¶ Quisquilie.arum.pro purgamento atq; reparui aut nullius precii.& quæ proiicienda est quasi inutilis. Apule.i.meta. At has quisquilias quanti.parasti? de piscibus minimi p̃cii dixit: q[...]quiliam uero pro arbuscula siue frutice.qui cocum procreat: dixit Plinius libro.xvi. Omnes inquit has dotes ilex solo p̃uocat cocco.granum hoc primoq; ceu spectes frutices paruos aquifolie illicis: q[...]quiliã uocant.

CCHRI. Excubiæ. Propertius lib.i. Supplicis a longis tristior excubiis. ¶ Faceciæ: Quintil.li.v.in narrando. Ci.consistere facetias putat. ¶ Inferie: Verg.lib.viii.absenti ferat inferias:decoretq; sepulchro. ¶ Idus.um. Martia.li.xii.idus sæpe colas:& has & illas:sũt q dicant tantũ pridie idus nonas.kal.dici posse. Sed Ci.ad atticum lib.ix.tris epi.tuas accepi postridie idus dixit. ¶ Minæ: Prop.lib.i.nec memini ponere minas. ¶ Manubiæ: Cice.pro lege agraria cunctæ:cuiusq; fuerunt manubiæ. ¶ Nundinæ:unde nundinor.aris. Ci.utitur li.iii.in uerrẽ:qui ab isto ait:ad utilitatẽ nundinarentur. ¶ Nugæ: Iuuen.saty.xi.nõ capit has nugas humilis domus. ¶ Nuptiæ:hic dies nuptiis dictus est. Teren.ait. ¶ Nonæ: Ci.o nonæ illæ quæ me cõsule fuistis. ¶ Neniæ.arum. Diuus Hierony.in prologis:nenias liberias dixit. Hora.tñ i singulari numero scripsit sæpe:ut hoc nomẽ. ¶ Nares. Verg.li.vi.& truncas i honesto uulnere nares. ¶ Præstigiæ: Hiero.i uigilãtiũ:has p̃stigias demonũ ẽẽ cõfingas. ¶ Plagæ: Ouid.i.de ar. Capies tu mõ tene plagas. Ci.i utroq; nũero usus fuit in li.de ami.s.tẽde plagas:& stati i eadẽ significatiõe tãq̃ plagã ponas dixit:sed Quĩtili. p uibice li.i.phi.is.ẽt ait:ad plagas durabit. ¶ Quisquiliæ: Diuo Hiero.interpræte. Amos cap.viii.& q[...]quilias frumenti uendemus.

Reliq̄æ.aꝝ.Sortes.ium.ꝓ oraculo. Sordes.ium.
Scopæ aꝝ.Scalæ.aꝝ.Suppetiæ.aꝝ.Sētes.iū.Ter
mæ.aꝝ.Tenebræ.aꝝ. Trichæ.aꝝ. Valuæ.arum.

¶Neutra singulari carentia.

Arma.oꝝ. Castra.oꝝ. Crepundia.oꝝ. Cunabula.
oꝝ.Incunabula.orū.Cibaria.orū.Extra.orū. Ilia
iliū.iuga.oꝝ.Iusta.orū.Lustra.orū.Mœnia mœ
nium.Magalia magaliū.Mapalia mapaliū.
Præcordia.oꝝ.Spolia.oꝝ.Serta.oꝝ.Spōsalia.oꝝ.
Tripudia.oꝝ. Tesqua. tēpe.tot.quot.pondo.
Festoꝝ quoq; noīa ut saturnalia.oꝝ.uel.ium. Bac
chanalia.oꝝ.uel.ium.Vinalia.orū.uel.ium.ago
nalia.orū.uel.ium. Quinquatria. orū. uel.ium.
neptūalia.oꝝ.uel.ium. Vulcanalia.oꝝ.uel.ium.
Lupercalia.orū.uel.ium.& eodē mō de reliquis.

¶ANTO. Reliq̄æ.aꝝ.supioribus a phoca addit̄. Apule.tñ ꝓ magia dixit. Cōuerritore pridiane reliq̄e:ne q̄ uisat̄ terra labes sordiū sed ꝑt excusari qa ē carmē:nā i ꝓsa ofone uix dici posset.¶ Sortes.ium. ꝓ oraculo atq; deoꝝ rñso. Diome.& phoca iter hæc noīa ponit̄:i ea tñ sigñatiōe ēt singulariter dictū ē illud ex actibus apsoꝝ.cecidit sors sup mathia.i.spūs sci oraculū:quo apls ē declarat⁹.Neq;.n.de tāta re uiri scissimi sortirēt̄ sed potius expectare debuerāt.q̄ i ea re diuia erat uolūtas.¶ Sordes.iū. ꝓ auaricia & ꝓ imūdicia.¶ Scopæ.aꝝ. & scale.aꝝ.a Cæ.Gel.Phoca. Diome.& Ser.iter plr decliata numerāt̄.Hiero.altero usus ē i singulari i Esaia altero i li.genesceos.iurecōsultus i digestis tit. de fur.l.si prius armariū inqt uī scalā.Suppetie suppetiaꝝ:imo uero suppetias tm̄ in actō psi cū his uerbis fero & mitto.ut Valla putat. Cæ.ēt i cōmētariis cū uenio uenis iūxit dicēs auxilia magna æqtatus oppidāis suppetias uenire.¶ Sētes se. Tenebræ.aꝝ. Thermæ.aꝝ. Trichæ.aꝝ. Value.aꝝ.nūq̄ nisi i mltitudis numero reperiuntur. Neutra sin.c.Arma.oꝝ. qđ iō Prisc.nūeri singulari carere:putat : qđ uarias res hoc nomē sigñt:q̄ꝝ singula hñt sua noīa: ut scutū.galea.tibiale.¶ Castra.o. ꝓ exercitu: aut exercit⁹ statiuis:qđ ēt de sīlibus ē dicēdū ut estiue.oꝝ.hiberna.oꝝ.statiua.oꝝ. Castrū i singulari:idē ē qđ castellū:ut apđ Verg.i.vi. castꝛ iuibolāq; corāq.¶ Crepūdia.o.Cibaria oꝝ.quoꝝ prius iter hui⁹ordis noīa posuerūt Diome.& phocas:posterius Diome. tātū quēadmodū & extra.oꝝ.focas solus.¶ Cunabula oꝝ.& icunabula.oꝝ.sp plralia reperiūt̄.¶ Ilia il.nā qđ Ser.dicit hoc ile ilis i singulari declinari:nō magis repit̄ i usu q̄ q. Marylus mimographus eodē Seruio referēte ad fabulā alludēs dixit.tu ut hector ab ilio nūq̄ discreris.¶ Iuga.oꝝ. ꝓ mōtiū sūmitate. Ver.tñ li.vi.Hoc supare iugū dixit.¶ Iusta.o. ꝓ exeqiis nūero singulari caret.Flac.i.v.argo. Tū comiti pia iusta tulit.Salo.i iug.Postq̄ illi more regio iusta magnifice fecerāt.¶ Lustra.oꝝ. ꝑferaꝝ atq; meretricū latibulis.Verg.i.ge.Nō absūt illic saltus ac lustra feraꝝ: ꝓ lupanari apud Plau.q̄ sæpissimæ.in singulari uero q̄ttuor annoꝝ spaciū sigñt q̄ græcæ dr̄ olympias.¶ Mœnia.m.magalia.liū.& mapalia.liū.sp pluralia sūt.¶ Præcordia.oꝝ.nō pcordiū.sic.n.apud Celsum legit̄ sp.ut li.i.Qui erudū inqt sine pcordiū dolore ructat.& diuus Thomas in hymno.Et ex pcordiis sonēt pconia.Spolia spolioꝝ licet.Verg.i singulari spoliū dixerit.¶ Serta.oꝝ. ꝓ corona ex floribus.Serta.e.i singulari posuit.Cato de re ru.ꝓ herba:q̄ græci melilotbont medici sertulā cāpanā uocāt.Aut nāq; iris aride cōtuse heminā & sertā cāpanicā.¶ Spōsalia.oꝝ.uel spōsalium Gel.li.iiii.Hoc ius spōsalioꝝ obseruatū dicit:& de spōsalibus est titulus apud iurecōsultos.¶ Tripudia.oꝝ. Tesqua oꝝ. Tempe:indeclinabile sicut tot:quot: & pondo cuius singulare:ut phocas dicit i librā esset̄.Itaq; dicimus una libra:& nō unū pondo:& ecōtrario duo & tria pondo:& nō due aut tres libre.¶ Festoꝝ : quoq; noīa.ut Saturnalia.oꝝ.uel saturnaliū:sed quēadmodū.Macro.i.i.satur.deducit i gtō plorali frequētius utimur scđa declinatiōe:in dtō & abltō frequētius tertia.Nā saturnaliū & saturnaliis uix pōt dici:at uero saturnalioꝝ & saturnalibus fere sp. Verrius flac.saturna.inqt dies apud græcos quoq; festi habent̄. Atq; iterū idē de cōstitutiōe saturnalioꝝ scripsisse arbitror.Itē iulius modestus de feriis saturnaliorū inqt ferie. Hora.ii. ser.quid fiet ab ipsis saturnalibus huc fugisti.Eadē rōne.Salust.apud Gelliū lib.iii.hystoriaꝝ bacchanaliorū dixit cuius singulare.Plautus in bacchidibus ptulit dicens:qa bacchis bacchas metuo & bacchanal tuū. Masurius quoq; sabinus uinalioꝝ inqt dies ioui sacer est.& Valerius antias agonalioꝝ repertorē numā pompiliū refert.Eodē pterea modo quinquatria.oꝝ.quinquatribus.Hora.ii.epistolaꝝ.Festis qnquatribus olim. & iuuena.totis quinquatribus optat.Cic.in epist.ad celiū.ita tumultuose conciones:ita moleste quinquatriis afferebant̄:nisi forte mendū est quinquatriis pro qnquatribus.At uero econtrario dicimus potius floraliū q̄ floraliorū liberaliū q̄ liberaliorū : lucariū q̄ lucariorū. Varro ferialium inquit dies a ferendis in sepulchra epulis dicti.& idem alio loco:floralium non floraliorum dixit.Masurius quoq; sabinus liberalium inquit dies a pontificibus agonium martiale appellatur:& idem alio loco:eam noctem deinceps insequentem diem:qui est lucarium:erant autem lucaria festa:in quibus fiebant lucorum sacra.

¶CHRI. Sortes:Martia.in distichis:alternas pauperis accipe sortes:nā pro eo qđ dr̄ uulgo locatiali singulare hēt. Terē.Hei mihi ēt de sorte nūc uenio i dubiū.¶ Sordes:Iuuen.saty.i.Quis ferat has sordes luxuriæ. ¶ Scopæ:Sueto.i nerone in singulari numero dixit:alterius inqt collo scopa deligata.Nā scopas.e.nomē propriū uiri ē.Verg.i pria.Nō praxiteles scopasue me fecit:nā scopa regia uiolæ spēs ē. Pli.li.xxi.c.vi.nō leuior q̄ scopā regiā appellant.¶ Scale.a. Verg.ii.æne. Scalæ parietibus herēt:idē.viii.& scalis ascēdere muros:& paulo post:& scalas imenia poscit. Iuuena.saty.vii.& scalaꝝ gloria palmæ. Machabeoꝝ.lib.i. Hierony.interpræte erat populus portantes scalas & magnas scalas.Sed ab eodē interpræte in ꝓlogo abacuc:exigis & quasi quosdā gradus & scalas.Aliqñ tñ & in singulari reptū est.Corne.Cel.li.viii.necessaria est scala lignea.Caius

li.viii.uel scalā sciens cōmendauerit.¶ Sentes: Verg.in culi.teneras fruticū sentes rimanť: idē.ix.masculinū posuit: si mō codices mendosi nō sunt. Horrida q̄ densi cōplerunt undiq; sentes.¶ Therme: Iuuena.saty.vii. dū petit aut thermas aut phœbi balnea.¶ Triche: Marti.in disti. Sūt apinæ trichæ: & si qd uilius istis.¶ Valuę: Iuue.sat.iiii. Facili patuerūt cardine ualuæ.¶ In cu.Ci.ii.de legibus: gaudeo igiť me incunabula mea tibi ōndisse.¶ Cunabula. Verg.iii.æne. Et gētis cunabula nr̄æ.¶ Spōsalia. Iuue.sat.vi. Conuentū & spōsalia paras.¶ Tesqua: Hora.meq; teq; deserta & in hospita tesqua.¶ Tēpe: Verg.in cu. O pecus o panes o gratissima tēpe.¶ Saturnalia: Mar.li.xi.clamāt ecce mei saturnalia uersus.¶ De re.ut Comitia.floralia.cōpitalia. lucaria.feralia.orgia.parētalia. Persi.saty.v. nr̄a ut floralia possint. Diome.uult lumina ꝓ oculis carere ēt numero singulari. Ouid.in epi. Respice laertē ut iam sua lumina condas. Verg.tamen.iii.æne.ter singulariter dixit: telo lumen terebramus acuto. Idem. Cernimus astantes lumine toruo: idem monstrum horrendum. In forme ingens cui lumen ademptum.sed in his locis pōt admitti: nā loquitur de cyclope qui unoculus erat.

Libri quoq; eorum qui græcæ: aut ad imaginē græcorum opera sua inscripserunt.ut rhetorica.orū. œconomica.oꝝ.æthica.oꝝ. Bucolica orum.

Cōia trium sunt generꝝ noia numeralia.carent numero singulari p̄terq̄ unus.a.um.qđ caret numero multitudinis: nisi cū iungiť noibus plr̄ declinatis. Sūt āt oīa īdeclinabilia usq; ad centū p̄terq̄ tria pria.hoc ē un⁹.a.um.duo duæ duo.tres tria.

Singulari p̄terea numero carēt noia diuidua siue ꝑ certos numeros distributiua.ut singuli.æ.a.bini.æ.a.terni.æ.terna.q̄terni.æ.a. quinqueni.æ.a.

¶ Noia certis casibus deficientia.

Vc̄tō carent noia interrogatiua.ut qs? q̄lis? q̄tus? cū īterrogatiue ꝓferunť. Et īfinita.ut qdā. aliqs. Et relatiua.ut q q̄lis.q̄tus cū aliqđ referūt. Et negatiua.ut nullus.nemo.& distributiua.ut ambo. uterq; & q̄ supra memorauim⁹ bini.æ.a.terni.æ.a.

Ius iuris.rus ruris.os oris.mare.aris. & noia qnte declinationis: præterq̄ hic dies.& hæc res gtō.datiuo.& ablatiuo.pluralibus deficiunt.

¶ ANTO. Libri quoq; eorum: ut rhetorica.oꝝ.nā si de arte rhetorica plures libri partiales sunt rhetoricoꝝ īscribunť in numero multitudinis sin tn̄ est tm̄ unus: rhetoricus potius in singulari dr̄. Sic.n.citare solemus. Aristo.in rhetoricis ad theodectem: & in rhetorico ad Alexan.qa noie illius tres libros de arte rhetorica scripsit.ad hunc uero unum dūtaxat libellū.¶ Duos: p̄terea quos de re familiari libros scripsit: ut economicoꝝ appellauit; at uero Xenophō qui ea de re unū cōposuit economicon inscripsit: ut Hiero.in Eusebii interp̄tatione de tpibus: cū aratum iquit hexametris uersibus romanū fecisset: in xenophōtis economico lusit. Sic p̄terea dicimus buc. Verg.qa decē sūt: & georgica qa q̄tuor libros op⁹ illđ cōtinet. At uero cū de uno loqmur dicemus.& citabimus. Vergi.in.i.uel.ii.buc.¶ Cōia.t.g. Carēt ēt numero singulari noia numeralia p̄terq̄ unus una unum: qđ caret numero multitudinis: nisi cum iungitur nominibus pluraliter declinatis. Salustius in catilinario: hi postea q̄ in una menia conuenere: idem in iugurtha ubi une & altere scale comminute sunt: & in digestis titul. de damno infecto.l.si edibus.& si unas inquit ædes cōmunes. Nam ut supra dixius menia.scale.ædes pluraliter declinantur. Nomina quoq; diuidua siue in singulos distributiua carent numero singulari: ut singuli.e.a.bini.e.a.&c. Vt si dicas p̄dices eunt singulæ: aut bine: aut terne: dicis qđ q̄libet icedit singularis aut solitaria.aut q̄libet duæ: aut q̄libet tres incedūt: aut si rursus dixeris ciuibus distribuūť singuli: aut bini: aut terni aurei: dicis qđ cuilibet ciui dať unus aureus.aut duo aurei.aut tres aurei. Poetæ tn̄ aliqñ ponunt distributiua pro numeralibus. Verg.i.æne. Bina manu lato crispans hastilia ferro.bina dixit pro duo.& Luca.in.viii.gurgite septeno dixit pro sepē gurgitibus. Iunguń ēt hm̄ōi noia distributiua noibus pluraliter declinatis eo mō quo unus una unū: cū pluraľr declinať: ut Ci.binas līas tuas accepi.& Verg.viii.æn. Terna arma mouenda: ter loco sternūdus erat.¶ Nomina cer.ca.de. Dictū est hucusq; de noibus īegris: aut altero numero deficientibus: nunc de illis agit: q̄ certis casibus deficiūt. Dicitq; in primis qđ noia interrogatiua & infinita & relatiua & negatiua & distributiua siue diuidua carent utō. Oīa.n.hæc utm̄ hēre non pn̄t: qa ut Priscia.ait utūs ad aliq̄ p̄ntem personā atq; finitā fit: ad q̄ sermo dirigitur.¶ Ius iuris: Qđ hæc q̄tuor noia cum noibus qntæ declinationis præterq̄ hic dies & hæc res carēt gtō dtō & abltō pluralibus. Pli.tn̄ iunior in epi.fontibus ruribus.& agro dixit. Verg.viii.æne. Cōponens manibusq; manus atq; oribus ora: & rursus li.x. Quinquaginta oribus ignē pectoribusq; arsisse. Cæ.in cōmentariis: paulo latiores inqt q̄ qbus in reliqs maribus utimur. Eisdē quoq; casibus deficiūt noia qnte declinatiōis. Neq;.n.dicimus specieꝝ spēbus: facieꝝ faciebus q̄q̄ apud antiquos & antiq̄rios legamus hæc & alia hm̄ōi. Apule.in lib.de mundo perseuerantia inquit amicitiæ inter se dedit elementis specierum ipsarum partitio. Cato censorius apud Priscianum.earum facierum signa domi pro suppellectili statuere.iuniores quoq; non dubitant dicere faciebus & speciebus: quod Cicero reformidat: scribit enim in topicis. In diuisione formæ sunt quas græci ideas uocant nostri si qui hæc forte tractāt species appellant. Non pessimæ id quidem: sed inutiliter ad mutandos casus in dicendo: nolim enim nisi latine dici possit specierum & speciebus dicere.& sæpe his casibus utendum est: at formis & formaꝝ uelim.

¶ CHRI. Quū aliquid referunt: Quod si secus acciderit uocatiuū interim habebunt. Verg.in bucco. Talia secla occurrite suis fusis dixere parce expes. Persius Satyra.ii. Iā dabiť. Iamiam donec deceptus & expes.

Satias uel saties tantū noīatiuum habet singularis
Præsto utriusq; numeri nominatiuum.
Expes o expes nominatiuum & uocatiuum tantum habet.
Fors o fors a forte.ntm̄ uocatiuum & ablatiuum
Vis.uim.o.uis.a ui.ntm̄ actm̄ uocatiuū & abltm̄ habet tantum.in plurali uires uirium uiribus integrum est.siue sit a ui siue aliunde.
Tabi a tabo.genitiuū & abltm̄ tantum habet
Dicionem a dicione.Laterem a latere.uicē a uice accusatiuum & ablatiuum singularem habent.
Laterem uero & uicem in plurali integra sunt.
Tantundem & tantidem noīatiuum & genitiuum & accusatiuum singularis tantum habet.
O macte & macti tantum in uocatiuo utriusq; numeri reperiuntur.

CANTO. Satias & saties nam utrunq; legitur.noīatiuum tantū singularē habere dici phocas. Syllius.iiii. punicorum. Nec finis satiesue:noui sed sanguinis ardor.& Gel.lib.vii. Quorum satias nunq̄ est. Accusatiuū tamē secuti proportionē fecimus in quodā disticho:in quo solonis celebrē sniam cōplexi sumus:diuitiæ gignunt satiē:satiesq; superbū. ¶ Præsto:quoq; pro eo qđ est p̄sens. Valla dicit sp iungi cū uerbo sum es fui in utroq; numero in ratione suppositi. Ci.pro murena laborauit:præsto multis soi. Idē ad herenniū:hirundines estiuo tēpore præsto sunt:hyeme pulse recedunt. Memini me tn̄ legere in actō præsto cum infinitiuo huius uerbi sum.es.fui.constructū:idq; notaueram opinor in epistolis familiaribus Cicero. ¶ Expes: pro eo quod est sine spe nominatiuum habet & consequenter uocatiuum tantum. Horati. in poetria. Quidhoc fractis enatat expes nauibus. ¶ Fors:nominatiuum habet & uocatiuū & ablatiuum tantum. In nominatiuo ab ausonio inter monosyllaba numeratur. Terentius uocatiuū posuit dicens.o.fors fortuna. Verg. ablatiuum pri.æneid. forte sua libycis tempestas appulit oris. ¶ Vis: genitiuo & datiuo caret:in nominatiuo. Vergili.i.georgico. Ni uis humana quotānis:& Salustius in catilina. Ois nostra uis in animo & in corpore posita est. Vergilius.vi.æneid. Nec uim tela feront: & in pri.ui superū & seue memorem iunonis ob iram. In numero multitudinis uires uiriū uiribus uires o uires a uiribus dicimus: sed an sit a prima positione nti singularis:hoc est uis an nomen per se pluraliter declinatum: siue ab alia positione numeri singularis quæ nō sit in uso:grāmatici dubitare uidentur. Nā Lucretius antiqratē secutus has ois in plurali dixit. ¶ Tabi a tabo:phocas & diomedes hoc nomen ablatiuum tantum habere dicunt:& reuera genitiuum non memini me legere. ¶ Tabes:uero in noīatiuo accusatiuo & ablatiuo tantum repperi. Itaq; si genitiuo eēt opus:potius utemur tabi q̄ tabis datiuus a neutro est. ¶ Dicionem a dicione:hæc tria nomina duas tātum habere casus accusatiuum & ablatiuum numeri singularis. Diomedes & phocas testantur:dicionis tamen in genitiuo & dicioni in datiuo freqoenter utitur. Hierony.interpratatione sacratum litterarum quemadmodū geneseos.c.xxxvii. Nunqd rex noster eris aut aut subiiciemur dicioni tue? ¶ Lateres:quoq; & lateribus utitur Pli.lib.xxxv. Lateris inquit non sunt e sabulo.& ibidem. Loto & lateribus crudis extrui quis ignorat. Idē quoq; ab eo qđ est uicem a uice:in plurali dicimus uices uicium uicibus. Tantūdem a tantum & dem particula compositum in nominatiuo genitiuo & accusatiuo solum reperitur:nemo enim tantodem dixit.at tantidem sæpe reperias:ut apud Terentiū in adelphis tantidem emptam.& in digestis ti.de diuortiis.tantidem.estimata redderes. ¶ O macte: Est autem mactus ut sic dixerim auctore festo magis auctus:sed nunq̄ reperitur nisi in uocatiuo cum exhortatione quadā ad uirtutem & gloriam. Verg.ix.æne. Macte puer uirtute noua sicitur ad astra.& Hora.in.i.ser. Macte o irtute esto inqoit sententia dia catonis.& in plurali. Pli.lib.ii. Macti ingenio cœli interpraetes. Sponte ablatiuum tantum habere phocas dixit. Verg.ii.geor. Sponte sua ueniunt.ubi Seruius dicit:nomen esse nō aduerbium: quia iunctum est ei genus cum dixit sua. Sed & Gellius lib.xii.genitiuum posuit dicens:spontis sue mortem & Colu.libro.xii.de re rusti. Neq; sue spontis aquam ministrare patitur. Spons quoq; in ntō. Ausonis posuit inter monosyllaba. Impete idem phocas & cum eo alii complures grāmatici in ablatiuo tantū plorali posuerunt. Ouid.iii.meta. Impete nūc uasto ceu concitus imbribus amnis fertur. Idem in.viii. Sic ipete uulnificus sus fertur. Gtm̄ etiā protulit. Syllius lib.vi.puni. Nec frustra rapidi stimulāte dolore fuisset ipetis.& Lucre. lib.i.abltm̄ pluralē posuit.d.quālibet in partem tradunt res ante ruuntq; ipetibus crebris.

CCHRI. Præsto:Exempla complura monstrant hoc nomen accusatiuum utriusq; numeri habere. Terentius in andria. Ipsum adeo præsto uideo adesse cum dauo. Cicero libro primo de finibus uidebat uirtutes esse præsto ut ancillas. Idem in uerrem libro septimo existimatis hos quadruplatores ad fretum præsto fuisse:idem paulo post. Si tantulum oculos deiecerimus præsto insidias esse uidemus: idem in eodem opere. Se præsto futurum dixit idem Philippi.xiii.animum præsto fuisse intelligitis. Lentulus libro duodecimo epistolarum Ciceronis classem:inqoit:fore præsto Plaotus in rudento equidem tibi me dixeram præsto fore ad ueneris templum. Cicero libro sexto ad torenum. Ego possim me tibi saluti tue liberisq; tuis summo cum studio præsto semper futurus:idem ad atticum libro decimo illum rogari præsto clientem esse. ¶ Laterem:neutrum & fœmininum inuenitur. Varro apud Marcellum. Flumen ait:tulit aureum later. Ezechielis quarto capitulo. Hieronymo interpræte sumes laterem tibi. Si pones eam coram te. ¶ Tantundem:in nominatiuo. Iuuenalis satyra tertia. Tacitusue recedas tantundem est:in accusatiuo. Lactantius lib.i. Quod tantundem potestatis capiat posteritas.

CANTO. Natu: quoq; quod uidetur esse ab eo quod est natus: natus: in ablt̃o tantū reperitur: ut cum dicimus grandis natu. maior natu minor natu pro eo qđ est ætate. ☞ Obiice: iter abltm̃ tantū habētia posuit phocas in numero singulari. Syllius tñ lib. iiii. punicoꝝ dixit in actõ plurali: & firmos certant obiices arcessere sylua: & abltm̃ eiusdem numeri. Verg. posuit. ii. ge. d. qua ui maria alta tumescāt obicibus ruptis. ☞ Noctu. diu. qui casus ablatiui nõ sunt a nox & dies: sed ab alia forsan positione uenerūt: quæ in usu nõ est: sed neq; semp aduerbia sunt: q̄uis aliq̄n aduerbialiter posita reperiant̃. Ennius apud Gel. q̄ galli furtim noctu sūma arcis adorti menia concubia: ex duobus igit̃ adiunctis nocte & concubia colligit̃ noctu esse nomen. Id ē quoq; in. iii. annaliū. Hac noctu filo pendet hetruria tota. Et etiā q̄drigarius apud eundē Gelliū: senatus de noctu plurima conuenire. & noctu multa domū demitti. Illud ad hoc qđ oēm superat antiquitatē reperi in quadā lege duodecim tabulaꝝ. Si nox inquit futurū factū sit: si ira aliqs occisit: iure cesus esto nox posuit ꝑ noctu uel nocte. De diu nõ ita succurrit exemplū: ut ex adiunctis possit ostendi esse nomen. Nā illud Salustii diu noctuq; laborare: & illud Gellii lib. xvi. fumare noctu etiā flāmigare. Serui. in. i. geo. aduerbia esse dicit. ☞ Suppetias & inficias: ut ait Valla semp in accusatiuo plurali reperiuntur sed illud constructum fere cū his uerbis fero: mitto. eo. uenio hoc uero cū eo is tantum. Plautus tamen in epidico. auxilia inquit & sepetie mihi sunt domi. Inficias ire idem est qđ inficiari & negare. ☞ Grates in plurali tātū reperit̃: nemo tñ unq̄ legit gratiū & gratibus: sed grates. Verg. i. æne. Grates: per soluere dignas. Et si dixeris magne grates habende sunt bñfactori: q̄q̄ Lauren. hoc nomen poeticū esse dicit: etsi Ci. in. vi. de rep. scripsit. Grates tibi ago sūme sol. ☞ Opis opem ab ope: genitiuū & accusatiuū & abltm̃ singularis numeri hēt ꝑ eo quod est auxiliū. Verg. i. æne. Non opis est nostræ dido: & in secūdo. Nec spes opis ulla dabatur. In plurali uero pro diuitiis: ut auxilio tutos dimittam opibusq; iuuabo. Opis opis: est cybelle saturni uxor. Opis opis nympha: de qua Verg. iiii. geo. Atq; ephyre. atq; opis. Idem. xi. æne. Velocem interea superis in sedibus opim. Verbere ab eo quod esse debuit uerber. eris. tantum in ablatiuo numeri singularis reperitur: nā in plurali uerbera uerberum uerberibus integrū est. ☞ Compositi formā simplex: Quod in principio declinatiõis nominū proposuit: noia simplicia sequi rationē compositoꝝ: atq; e diuerso composita rationē simpliciū: idē quoq; nunc in declinatione uerboꝝ repetit: uidelicet qđ uerbum simplex seruat rationē cõpositi: & econtrario compositū rationē simplicis: ut si exploratū habueris qđ impleo est secundæ coniugationis: & facit in ꝑterito impleui: intelliges etiam qđ pleo plebs: qđ uerbū non est in usu: fuit eiusdē coniugationis & fecit in ꝑterito pleui. Atq; econtrario si exploratū habueris quod sono sonas: qđ est uerbum primæ coniugationis fecit in præterito somni intelliges etiā qđ insono insonas est uerbū eiusdē coniugationis: facit in præterito insonui. Habet tamen hæc regula exceptionē quæ partim hoc in loco: partim in capitibus præteritorū & supinorum sequentibus explicanda est. Principio itaq; excipiunt̃ composita ab hoc uerbo do das dedi: qđ cū sit primæ coniugationis: oīa composita ab illo sunt tertiæ: ut addo addis. didi. trado. dis. didi. perdo perdis pdidi: uendo. dis. didi. credo. dis. didi. sequuntur tamē simplicis rationem tria tantū: uenundo. das. uenundedi. circūdo. das. circundedi. pessundo. das. pessundedi. Composita quoq; a lauo lauas: quod est primæ coniugationis omnia sunt tertiæ: ut alluo alluis allui: perluo pluis perlui: diluo diluis dilui: interluo interluis interlui: proluo proluis prolui. Composita præterea a cubo cubas: quod est etiā primæ coniugationis: si recipiunt. m. inter. u. & b. hoc est si finiuntur in umbo: omnia sunt tertiæ: ut incumbo incumbis incubui: procumbo procumbis procubui: accumbo accumbis accubui. Quod si. m. non recipiunt: nihilominus sequuntur simplicis rationem: ut incubo incubas incubui: procupo procubas procubui: accubo. as. accubui. ☞ Et mico dat micuit hoc uerbum mico micas in præterito fecit micui: & ab eo compositum emico emicas emicui. Lucanus in primo: qualiter expræssum uentis per nubila fulmen emicuit. ☞ Dimico: tamen quod ab eo compositum est: facit dimicaui: quod Priscianus auctoritate. Liuii probat: qui lib. xxiii. ab urbe condita scribit: iusta quoq; acie & collatis signis dimicatū est: qđ nõ potui dici: nisi a dimico fuisset præteritū dimicaui & supinū dimicatū. Ouid. tñ simplicis rõnem secutus in secundo elegiarū dixit: hac tibi sit pugna dimicuisse satis.

Sponte. Impete. Natu. Obiice. Noctu. Diu. ablatiuum tantum habent numeri singularis.
Suppecias & inficias accusatiuum tantū pluralem.
Grates nominatiuū actūm & uocatiuū pluralis.
Opis opem ab ope ntõ datiuo & uocatiuo caret.
Verbere tantū in ablatiuo in plurali uerbera. um. integrum est.

De præteritis uerborum. Cap. iiii.

Compositi formā simplex & compositiuū
Simplicis obseruat uerbū qđ ponis ubiq;
Præter uenūdo. circūdo. do quoq; pessū.
A do compositum declinat tertia: iunges
Qđ lauo: quoq; ꝑcubo cõponēs mittit in umbo
Et mico dat micui: sed dimico mittit in aui.

CHRI. Inficias: Terentius in adelphis. Si inficias ibit: testis est annulus. Diuus Hieronymus in commentario epistolarum Diui Pauli ad gallatas. Litterati ac sanctissimi uiri fuere complures nequaquam ibit inficias. ☞ Tabi: Lucanus sexto. Stillantis tabi sanies: idem ibi taboq; medulas dixit. ☞ Verbere: Lucanus primo libro mox ubi se saeua stimulauit uerbere cauda. Ouidius in arte: uerberibus iussas præbuit ille manus. Vergilius in etna: Quum super incudem numerosa in uerbera fortes.

CANTO. Dat maneo mansi:Quod maneo manes:facit in præterito mansi:quã rõnem sequuntur cõposita ab illo ut permaneo permansi:remaneo remansi.Quæ uero in cõpositione mutant.a.in.i.mittunt p̃teritũ i ui.syllabas:ut pmineo promines prominui:emineo emines eminui:imenio imines iminui: p̃mineo p̃mines p̃minui.Præterita illa mittunt supina in sum:ut maneo in supino habet mansum:pmaneo permansum : remaneo remansum:emaneo emansum:hæc uero carent supinis:qđ uero dicit sed in.e.pro.præ.intelligit qđ cõposita a maneo cũ illis p̃positionibus si mõ mutant.a.in.i.faciunt p̃teritũ in.ui.syllabas. Atq; oleo dat.ui.

Dat maneo mansi:sed in.e.pro.præ.minui dant
Atq; oleo dat.ui.sed.in.eui compositiua.
Et cio uel cieo ciui.sed compositiua.
Semper sunt quartæ.Lego legi.sed tamen.exi.
Hæc tria dant intelligo.diligo.negligo tantum
Dat sapio sapere.sed resipio resipire.
Quod trahis a pario infinitum mittit in.ire.
Quod si præteriti geminetur syllaba prima:
Verbaq; componas.ex illis tolle priorem.
Quam retinet posco cum disco.stetiq; dediq;
Dic pupugi cum re.sed cum præpone cucurri.

qđ oleo oles:ut infra dicemus:mittit præteritum in.ui.syllabas:tamen ab eo cõposita: maxime quæ mutant significationẽ:mittunt præteritũ.eui.ut adoleo.es.adoleui.aboleo.es.aboleui.Soleo:qđ ab eo compositũ uidet̃:solitus sum uel solui trisyllabũ fecit. Salu.ii. hysto. Neq; subsidiis uti soluerat:a quo rursus cõpositũ obsoleo obsoleui fecit. Et cio uel cieo: qđ ab hoc uerbo cio cis.qđ est quartæ cõiugationis:uel cieo cies:qđ est secundæ:oia cõposita sunt q̃rte cõiugationis:ut concio concis conciui.accio.is.acciui.excio.is.exciui.Plau.in milite.Ego illũ probe iam oneratũ huc acciebo dixit. Lego legi:qd hoc uerbũ lego legis cũ suis cõpositis mittit p̃teritũ in egi:ut lego legi plego.egi.relego.egi.colligo.egi. Tria tñ mittunt præteritũ in.xi.intelligo intellexi:diligo dilexi:negligo neglexi.Quanq̃ emylius macer simplicis rõnẽ secutus dixit:oĩum nostrũ neglexerit auctoritatẽ:p neglexerit. Dat sapio sapere:qd hoc uerbum.sapio.is.tertiæ cõiugationis est:atq; ab eo compositũ desipio desipes desipere:resipio tamen auctore diomede nõ resipere:sed resipere facit:ac si per quartã uerboꝝ coniugationẽ decl inet̃.Quod trahis a pario:qđ a pario paris cõposita:q̃uis suum simplex sit tertiæ cõiugationis:ipsa per quartã declinant̃:ut cõperio cõperis cõperire:reperio reperis reperire:opero operis operire:aperio aperis aperire. Quod si p̃teriti:qđ uerba cuiuscunq; cõiugationis geminantia in p̃terito syllabas primas:cũ in cõpositione ueniunt:amittunt ex illis priorẽ:ut spondeo spõdes spopondi:respondeo respondes respondi:despondeo.es.despondi:pendeo pendes pependi:depẽdo.es.dependi:tondeo tondes tondi:detondeo.es.detondi:pro quo antiquiores ẽt detotondi protulerunt ut Var. detotonderat forcipibus.Sunt aũt uerba geminantia primas in præterito syllabas:nisi qd me fallit:tria & uiginti:primæ cõiugationis duo:do das dedi:sto stas steti:secũdæ q̃ttuor:mordeo mordes momordi: spõdeo spõdes spopondi:tondeo tondes totondi:pẽdeo pẽdes pepẽdi.Reliq̃ oia sũt tertiæ.Pario paris peperi: disco discis didici:posco poscis poposci:parco partis pepci:cado cadis cecidi:cedo cedis cecidi:pẽdo pendis pepẽdi:tendo tendis tetendi: tundo tundis tutidi:tango tangis tetigi:pungo pungis pupugi:pango pangis pepigi: fallo fallis fefelli:pello pellis pepuli:tollo tollis tetuli:cano canis cecini:curro curris cucurri . Scindo quoq; apud antiquiorem scicidi faciebat.Affranius:Satis fortiter paulo uestras scicidistis colus. Actius : Non ergo ut prædicant sciciderat pectus.Neuius:imo qđ sciciderã:conscindã atq; abiiciam.Ennius.Cũ saxum sciciderit.Apud iuniores tamẽ scidi facit.Luca.in.iii.Qua mare tellurẽ subitis aut obruit undis:aut scidit.Papinius viii.the.& uiridẽ scidit horrida uestẽ.Siue igit̃ geminet præteritũ:cõposita priore syllabã amittunt: siue nõ geminet rõne simplicis sequunt̃:ut abscindo.dis.abscidi.cõscindo.dis.conscidi.rescindo.dis.rescidi . Deinde dicit q̃ ab hac regula excipiunt̃ cõposita a posco poscis poposci:& a disco discis didici:qa in p̃terito priores syllabas nõ amittunt:ut deposco deposcis depoposci:reposco reposcis repoposci:addisco addiscis addidici:dedisco dediscis dedidici.Præterea cõposita a sto stas steti:& do das dedi:retinent ẽt priorẽ illã syllabã in p̃teritonisi qd mutant.e.in.i.ut resto restas restiti:cõsto constas cõstiti:p̃sto præstas p̃stiti:trado tradis tradidi:reddo reddis reddidi:credo credis credidi.Sed a do cõposita quæ tũ simplici per primã coniugationẽ declinant̃:non mutant in p̃terito.e.in.i.ut uenundo.das.uenundedi:circundo.das.circũdedi:pessundo.das. pessundedi.Pungo pungis:qñ componit̃ cũ.re.repupugi facit.Vnde caper apud Priscia.cũ ei qui nos pupugit talionẽ.i.uicem a nobis redditã ostendimus repupugi dicimus:cũ aliis præpositionibus cõpositũ alterius p̃teriti hoc est punxi rationẽ sequit̃:ut expungo expungis expunxi:dispungo dispungis dispunxi : cõpungo cõpungis compunxi.Curro quoq; cũ præ etiam eandẽ retinet:ut Plau.in sticho . Præcucurri ut nunciarem nunciũ exoptabilẽ. Teren.in ecyra.Vna illaꝝ intereã ppere præcucurrit.Alias uero eandẽ amittit. Verg.iiii. æne.Ecce fere sũmo deiecte uertice capræ decurrere iugis.Liuius uicesimo ab urbe condita:& si fortius procurrissent.

CDe p̃teritis primæ coniugationis.
PRæteritũ primæ facit.aui.Demito pauca
Quæ mittũt in.ui.diuisas.ut crepo nexo

De præteritis primæ cõiugationis:Quoniã supra dictũ est in coniugatione uerboꝝ proportionem esse sequendã illoꝝ quattuor:quæ in primo libro per modos tẽpora numeros & p̃sonas explicauimus atq; insup nequid in ea re fallere nos posset:formationẽ adiecimus:iam tẽpus est ut de p̃teritis uerborũ atq; supinis differamus:quæ ipsa ab analogia uerboꝝ aliquanto discessere:& quodãmodo altere uerboꝝ positiones habẽde sunt.Nã & a præterito sex illa tpa formant̃:quæ in uoce passiua circũloquimur:& a supino tum

participia quædã tñ noia participialia formari docemus. In primis illud animaduertẽdũ est præteritũ perfectũ idicatiui modi aut pariũ esse syllabaꝝ cũ prima psona psentis eiusdẽ modi. ut iuuo iuui. lauo laui. doceo docui. habeo habui. lego legi. scribo scripsi. audio audiui. munio muniui. Aut minuit una syllaba: ut fa-ueo faui. ficio feci. cõperio cõperi. Aut crescit una syllaba. ut amo amaui. cado cecidi. Præterea exit pteritũ in uarias terminatiões in. bi. tantũ tertiæ. ut bibo bibi. in. ci. etiã tertiæ. ut facio feci. In. di. unũ tãtũ primæ do dedi. scdæ plura: ut sedio sedi: tertiæ adhuc plura: ut scãdeo scãdi. In gi. tñ tertiæ. ut fugio fugi. In. li. tertiæ quoq; tñ: ut fallo fefelli. In. mi. unũ tñ tertiæ: emo emi. In. ni. tñ tertiæ: ut cano cecini. In. pi. tertiæ tñ ut rumpo rupi. In. ri. tertiæ & quartæ. ut pario peperi. cõperio cõperi. In. si. secũdæ tertiæ & quartæ. ut fulgeo fulsi. ludo lusi. fulcio fulsi. In. ti. tantũ tertiæ. ut uerto uerti. atq; unũ primæ. sto steti. In. xi. secũdæ tertiæ & quartæ. ut lugeo luxi. dico dixi. sancio sanxi. In. ui. syllabã omniũ quattuor cõiugationũ. ut amo amaui. faueo faui. sino siui. audio audiui. In. ui. uocales etiã oium quattuor ut seco secui. doceo docui. colo colui. amicio. amicui. Igitur primæ cõiugatiõis uerba mittunt præteritũ perfectũ indicatiui modi in. aui. fiuntq; a secũda persona præsentis idicatiui modi numeri singularis. s. finali mutata in. ui. ut amo amas amaui. ambulo ambulas ambulaui. Excipiunt tñ pauca mittentia præteritũ in. ui. diuisas. ea sunt. Crepo crepas crepui. & ab eo cõposita ut discrepo discrepas discrepui. Cice. iii. de ora. nil sane ad rẽ ptinet siqua in re discrepuit ab Antõii diuisione. Hora. in poetria. nõ discrepuit sentẽtia delphis. ¶ Cõcrepo cõcrepui. increpo icrepui; quod apud Plautũ repitur increpaui. Persius: si increpuit: cessas nugator. ¶ Nexo nexas nexui. uel nexo nexis. nexui: nã primæ & tertiæ cõiugatiõis reperit. Verg. v. æne. Nexantẽ nodis: seq; in sua mẽbra plicantẽ. Liuius Andronicus apud Priscianũ. Nexebãt multa interflexu nodoꝝ dubio. Verg. v. æne. Et paribus palmas amboꝝ innexuit armis.

¶ CHRI. Præteritum primæ. singula uerborum primæ coniugationis præterita quattuor syllabis fepiuntur. s. in ui ut amaui. in ui syllabas. ut domui. in ti. ut steti. in di. ut dedi.

Et cubo cũq; tono sono. iunge domoq; uetoq;.
Et seco. cũq; mico frico. Sed duo dant & in aui.
Hæc plicat atq; necat. Sed de iuuat accipe iuui.
Præteritũ sto. do. misere. stetiq; dediq;.

¶ De præteritis secũdæ cõiugationis.

Præteritum per. ui. uocales põe secũdæ.
Ardeo. mulceo. rideo. suadeo. torq̃o dãt si
Algeo. mulgeo. fulgeo. tergeo. turgeo. iunges.
Vrget & indulget. manet. heret. sorbeo. sorpsi.
Siue. bui. iubeo. iussi. quod &. s. geminauit.

¶ ANTO. Cubo. as. cubui. & ab eo cõpositas quæ sunt primæ atq; etiã tertiæ cõiugatõis: ut accubo. as. accubui. accũbo. is. accubui. Plaut. in menechmis regulã secutus dixit. prãdi potaui scortũ accubaui. Apuleius. vi. meta. Europã inqt tauro supcubasse. Hiero. quoq; in ezechiele cap. viii. etiã simplex in. aui. fecit quare mt tua Leena iter leones cubauit. ¶ Tono. as. tonui. & ab eo cõposita. ut ptono. as. ptonui. intono. as. itõui. Sono. as. sonui. Mãilius tamẽ. v. astronomicõ regulã secutus dixit. Aura per extremas resonauit flebile ripas. Apuleius quoq; in. v. meta. aciẽ direxit & classicũ psonauit. Domo. as. domui. pdomo. as. pdomui. indomo. as. indomui. Veto. as. uetui. Seco. as. secui. Mico. as. micui. Ouid. vii. meta. Neq; n. micuerunt sydera frustra. Dimico tñ: ut supra diximus: & dimicui & dimicaui facit. ¶ Frico. as. fricui. Sed duo dãt & in aui. quod hæc duo uerba plico plicas. & neco necas. mittunt præteritum non solum in. ui. syllabas: sed etiam in. aui. unde dicit: sed duo dant & pro etiam in. aui. ut plico plicas plicui. uel plicaui: & ab eo cõposita. ut explico. as. explicui uel explicaui. implico. as. implicui. uel implicaui. applico. as. applicui. uel amplicaui. Supplico. tamẽ duplico. triplico. multiplico. & similia cũ noibus numeralibus aplico cõposita mittunt præteritũ in. aui. semper ut supplicaui. duplicaui. multiplicaui. ¶ Neco. as. aui. uel. aui. De iuuat accipe iuui. qd hoc uerbũ iuuo relicta proportiõe uerboꝝ primæ cõiugatiõis mittentiũ præteritũ in. ui. diuisas. & in. ui. misit præteritũ extrita syllaba. fecitq; iuui. quãq̃. Mani. in. iiii. astronomicõ etiã iuuo aui. dixit. syllabã quoq; expũxit lauo. as. qd fecit laui; quãq̃ & laui apud auctores reperiat. pterea diuersum in modũ exeunt hæc duo uerba sto stas qd fecit steti. & do das qd fecit dedi. de cõpositis illoꝝ paulo ante diximus. ¶ De pteritis scdæ cõiugatiõis ꝙ uerba secũdæ cõiugatiõis mittũt pteritũ in. ui. diuisas ut debeo. es. debui. noceo. es. nocui. studeo. es. studui. uigeo. es. uigui. doleo. es. dolui. tumeo. es. tumui. teneo. es. tenui. stupeo. es. stupui. deliq̃o. es. delicui. dẽseo. es. dẽsui. niteo. es. nitui. ¶ Ardeo. mulgeo. qd i si mittũt pteritũ uerba. q̃ hic ponunt. Ardeo. es. arsi. exardeo. es. exarsi. Mulceo. es. mulsi. pmulceo. es. pmulsi. Ennius apud Priscian. Mulserat huc nauẽ cõpulsam fluctibus pontũ. ¶ Rideo. es. risi. derideo. es. derisi. Suadeo. es. suasi. psuadeo. es. persuasi. Torqueo. es. torsi. cõtorqueo. es. cõtorsi. Algeo. es. alsi. Mulgeo. es. mulsi. qd etiã misit pteritũ cõe cũ mulceo Ver. iii. georg. Qd surgẽte die mulsere horisq; diurnis. ¶ Fulgeo. es. fulsi. qd etiã fulgo. is. p tertiã declinat. ¶ Tergeo. es. tersi qd etiã tergo. is. p tertiã dr. ¶ Turgeo. es. tursi. Ennius apud Priscia. cyclopis uenter uelut olim turserat alti carnibus humãis distẽtus. ¶ Vrgeo. es. ursi. quãq̃ phocas de hoc uerbo dicat nesciri qũo pteritũ mittat. ¶ Indulgeo. es. idulsi. Iuue. Et uẽtri idulsit nõ oẽ legumẽ. ¶ Mãeo. es. mãsi. de cuius cõpositis i supiorib. dictũ ẽ. ¶ Hereo. es. hesi. adhereo. es. adhesi. Sorbeo. es. sorpsi. absorbeo. es. absorpsi. exsorbeo. es. exorpsi. q̃ mittũt et ptm̃ regulare i ui. diuisas. sorbui absorbui. exsorbui. Luca. i. iiii. Absorpsit pẽitus rupes ac tecta feratũ. Cice. i philippicis. Sãguinẽ ciuilẽ exhausit uel poti. exorbuit. ¶ Iubeo. es. qd in pterito iussi p. s. duplex fecit.

¶ CHRI. Præteritũ p ui uocales secũdæ cõiugatiõis quæcũq; pterita in aliqua syllabaꝝ quinq; finiunt. in ui. Syllabas. ut hobui. in ui. ut fleui. in di. ut uidi. in si. ut arsi. in xi. ut mulxi.

In.xi.prætereunt.hæc frigeo cõniueoq;.
Augeo.mulgeo.lugeo.luceo.Quattuor in di.
Mittunt præteritum quæ sunt uideo sedeoq;
Strideo seu strido cum prãdeo:Sed tamẽ addes.
Quorũ præteriti geminatur syllaba prima.
Hæc sunt mordeo.spondeo.pendeo.tondeo tm̃
A leo siue pleo deductum mittit in eui.
Adde fleo atq; neo.Sed dat cieo tibi ciui.
Dicoleo per.ui diuisas.Sed ueo dat.ui.

De præteritis tertiæ cõiugationis.

Tertia præteritũ diuerso fine reponit
Dat iacio ieci.facio feci.Tamen exi
Allicio mittit.& pellicio.illicioq;.
Quod spicio uerbum componit.iungitur illis
Elicio dat.ui.diuisas.meioq; minxi.
Dat fodio fodi.Sed dat fugio quoq; fugi

CANTO. In.xi.p̄tereũt qd uerba q̃ hic ponũt:mittũt p̄teritũ i.xi.ut frigeo.es.frixi.nõ ut qdã dñt frigui. Iuue.Et si p̄frixit cãtat bene Mart.Perfrixisse tuas q̃sta ẽ p̄fatio fauces & Terẽt.refrigerit res. Cõniueo.es.cõnixi.Turpili.apud Pris.Dũ ego cõnixi sono. Augeo.es.auxi.adaugeo.es.adauxi.Mulgeo.es.mulxi.qd quẽadmodũ paulo ante diximus:fecit etiã mulsi. Lugeo.es.luxi.atq; etiã luceo.es.luxi.ptm̃ hñt cõe. Quattuor in di.q̃ quattuor uerba q̃ hic explicant:mittũt p̄teritũ in.di.ea.sunt.uideo.es.uidi.p̄uideo.es.p̄uidi.Sedeo.es.sedi.desideo.es.desedi. Strideo.es.stridi.uel strido.is.p tertiã qd etiã facit stridi.prandeo.es.prãdi.quod etiã prãsus sum facit.quẽadmodũ & illa gaudeo & audeo q̃ apud antiq̃ssimos fecerũt preterita gauisi & ausi.nũc gauisus sum & ausus sũ dicimus.Liuius andro.apud Prisc.Qm̃ audiui inq̃t pacẽ:gauisi.Cato cẽso.apud eũdẽ. ex illo die nõ ausi recusare. Sed tñ addes.quod quattuor uerba q̃ hic ponunt mittũt etiã p̄teritũ in.di.geminãtq; primas p̄teriti eiusdẽ syllabas.Ea sunt mordeo.es.mordi.quod etiã ut auctor ẽ Gellius.vii.noc. memordi fecit apd antiq̃ores.Ennius at si me canis memorderit. & laberius.de itegro patrimonio meo cẽtum millia nummũ memordi.Nigidius.Serpẽs si memordit gallina deligit. Spondeo.es.spopõdi:qd etiã speponđi fecit.Gracchus. q̃stor mãcino in hispãia fuerat:& cæteri q̃ pacẽ spepõderãt. Pẽdeo.es.pepẽdi.tõdeo.es.totõdi.quoꝝ alterũ.e.habet.ab altero tetõdi nõ repitur. Aleo siue pleo.qd uerba cõposita a leo.es.& pleo.es.q̃ uerba nõ extãt: mittũt p̄teritũ in.eui.ut deleo.es.deleui.releo.es.releui. suppleo.es.suppleui.cõpleo.es.cõpleui.Duo quoq; uerba mittũt etiã p̄teritũ in.eui.fleo.es. fleui.neo.nes.neui.Cieo cies ciui. Vergil.i.æneí. Bella cieñt:primaq; uetãt cõsistere terra.Idẽ in.vi.lachrymasq; ciebat: & in eodẽ ere ciere uiros martẽq; accẽdere cantu.& in.iiii.tonitru cœlũ omne ciebo.Reperit etiã p quartã.Lucreti⁹ auaꝝ cimus ad ortus. & illud ex hymno q̃ in re diuina cãitur.Iesum ciamus uocibus.Plin.etiã frequẽter hac rõne declinandi utit dicens. aluũ cit ruinã cit.Cõposita ut diximus semp sũt quartæ cõiugationis ut accio.is.acciui.excio.is.exciui. Oleo.es.olui.Hora.i.epistola.Vina fere dulces oluerũt mane camene.Martia. atq; oluere lares cõmessatore lyeo. quãq̃ & oleui posse facer ex analogia cõiectam⁹:qa fecit i supio oletũ.Persius.ueto q̃sq̃ faxit oletũ.Nã ab eo cõposita ea maxĩe q̃ mutãt significationẽ a simplici:i eui.mittũt p̄teritũ:quẽadmõ supra diximus. Sed ueo dat ui.qd uerba desinẽtia i.ueo.mittũt ptm̃ i.ui.syllabã.ueo.mutata i.ui.ut moueo.ui.foueo.ui. ferueo.ui.uoueo.ui.caueo.ui.paueo.ui.cõniueo.ui.Crassus i iliade. Nã cõniui ego oculos deide sopore.qd etiã cõnixi ptm̃ fecit. De p̄teritis tertiæ cõiugatiõis. Qd uerba tertiæ cõiugatiõis mittũt ptm̃ i multo plures terminatiões q̃ aliaꝝ triũ cõiugationũ:& primo põit p̄terea uerboꝝ hñtiũ.i.añ.o.in p̄ria positiõe:deinde p̄sequætur de hñtibus cõsonãtes añ.o.Dicit igit in primis qd duo repiunt uerba desinẽtia in cio.mittẽtia ptm̃ i.eci.ea sũt.iacio ieci.facio feci:cũ suis cõpositis.ut abiicio eci.deiicio.eci.p̄ficio.eci.cõficio.eci.Et cõposita a licio.is.& spicio.is.q̃ uerba nõ extãt:q̃ mittũt ptm̃ i exi.ut allicio.is.allexi.pellicio.is.exi.illicio.is.exi.q̃ ẽt i.ui.syllabas repiunt.ut Piso.apđ Prisc.cuius unius p̄mio multoꝝ allicuit aios.& Varro.deinde ubi pellicuit dulcis leuis unda saporis.Elicio uero tantũ elicui facit.Liui.lib.iiii.Ab urbe condita ad colloquiũ uatẽ elicuit. De cõpositis aspicio.is.aspicio.aspexi.respicio.exi.cõspicio.exi.ispicio.exi.circũspicio.exi.Meio meis.quod hẽt.i.cõsonãtẽ ante.o.mixi.facit in p̄terito.nec est ab eo qd mingo qd nusq̃ repit.Hora.ii.ser.Dicior aut formæ melioris meiat eodẽ.Marti.Matella curto rupta latere meiebat.Idẽ minxisti currẽte semel pauline carina meiere uis iterũ.iam Palinurus eris.& Iuue.cuius ad effigiẽ nõ tm̃ meiere fas ẽ;p̄ticipiũ quoq; p̄ntis posuit Catullus dicẽs.Meiẽtis mule cũnus olere solet.Nã qd in sacris lr̃is legit:sepe nõ reliq̃t usq; ad mingẽtẽ ad parietẽ:aut mẽdũ est.aut nõ dr̃ latinæ. Dat fodio fodi.qd in dio unũ tm̃ reperit uerbũ fodio.is. qd facit fodi.& ab eo cõposita.ut defodio.di.effodio.di.Vnũ quoq; in gio. fugio fugi.& ab eo cõposita. ut confugio.gi.refugio.gi.In pio reperiunt.Rapio.is.rapui.& ab eo cõposita ut corripio.pui.eripio.pui.

CHRI. Quorum præterita geminat syllaba prima.& qui non dicimus spopodi:totodi:momodi: pepedi:sed spopondi:totondi:momordi:pependi:quo circa censeatur auctor ininus recte præcepisse. uereri debuissent:qui his nugis laborant nam auctor maiorem syllabæ partẽ pro tota syllaba scripsit tedet.n.aliquãdo usq; ad præcordia resecari nã ut ait Quintilianus inter uirtutes grãmatici habebitur aliqua nescire præsertim qd aliqua sunt interp̄ti relinquẽda. Tertia p̄teritũ. Tertia cõiugatio q̃ndecim p̄teritoꝝ syllabis ultimis uarioꝝ est.capax.Quippe finiunt aut in.ui.syllabas.ut rui.aut in.ui.ut petiui:aut in.bi.ut bibi: aut ci.ut feci:aut di.ut pandi:aut gi.ut fugi:aut li.ut fefelli:aut mi.ut emi:aut ni.ut cecini:aut pi.ut rupi: aut qui. ut liqui:aut ri.ut uerri:aut si.ut clausi:aut ti.ut uerti:aut xi.ut struxi.

CANTO Sapio.pui.uel.iui.Plautus in rudẽte.Polmagis.sapuisset:si dormisset:domi Affranius. æquidẽ nunc resipui:postq̃ pectus leticia est onustum.Neuius.quãdo ego plus sapiui:qui fullonẽ compræssi.Sed resipuo queãdmodũ diximus:ad quartã cõiugatiõem pertinet auctore Diomede.¶ Cupio cupis cupiui quod etiã antiquiores per quartã declinabant.Lucretius.Effingere ut arte naturæ primus terrarũ claustra cupiret. ¶ Capio.is.cœpi.sine diphthõgo.Nam cœpi per œ diphthõgon ab eo quod est cœpio.is.uenit:qđ non est in usu:quãq̃ apud Terentiũ in adelphis reperit:prius ingt olfecissem:q̃ ille quicq̃ ceperet pro inciperet.Plau

Dat rapio rapui.Sapio sapui.atq; sapiui.
Et Q uatio quassi gemino.s.Cupioq; cupiui.
Dat pario peperi.Sed dat capio quoq; cepi.
Cœpio dat cœpi:uenit unde incipio uerbum.
V.si uocalis præuenerit.o.tibi purum.
Præteritum per.ui.diuisas ponere debes.
At fluo dat fluxi.struo struxi.sed pluo pluui.
Si tamẽ.u.liquidũ præit.o.tũc præterit.in.xi.
Vt tingo lingo.coquo.sed dat linquere linqui.
Q uattuor in.uo.sunt hæc uolo soluoq; caluo
In ui præteritũ mittentia.Viuoq; uixi.
Bo.finita dabis in bi.Sed nubere nupsi.
Scriboq; dat scripsi.Per.ui.quæ decubo ducis
In.ui.præteritum mittit quod desinit in sco.
S.tamen ablata.De posco mitte poposci.
De disco didici.Sed præteritis caruere
Glisco cum uerbis quæ dicunt inchoatiua.
Aut certe capiunt a uerbis:unde trahuntur.

tus in menechmis.Neq; pugnas uelitis cœpio Cato.Cœpiã seditiosa uerba loqui ab hoc cõponit incipio icipis secũda pducta:quod facit in pterito cœpi per.œ.diphthõgõ nã a capis.is.incipio incipis:secũda breuiat:& in pterito icepi sine . œ.diphthongo facit. Interposuit quoq; duo uerba alterũ in rio.hoc est pario:qđ facit in pterito peperi:qđ ueteres p qrtã etiã cõiugationẽ pferebãt:ut Ennius oua parire solet pẽnis genus cõdecoratũ.Alterũ i rio.hoc est q̃tio is.qđ fecit q̃ssi p duplex.s. qđ pteritũ & si in usu nõ ẽ repiunt tñ cõposita ab illo ut cõcutio cõcussi:pcutio percussi:discutio discussi.Furio.is.quãq̃ a grãmaticis inter uerba carẽtia pteritis nũerat:Sedu.tñ dixit. Nec minus & darii.furuerũt iussa tyrãni.¶ V.si uocalis.u.lra apud latios triplici fungit officio nã aut est uocalis:aut liq da:aut cõsonãs.Vocalis est cũ sequentẽ uocalẽ nõ ferit:ut ruo ruis.liquida cũ neq; sonũ habet ut uocalis:nec sequentẽ uocalẽ ferit:sed quodãmodo in pnũtione lãguescit:ut tinguo tinguis. Cõsonãs est cum uocalẽ sequentẽ ferit: ut soluo soluis:triplex ergo ponit regula uerborũ habentiũ.u.lram.ante.o.finalẽ.¶ Prima nãq; est.qđ uerba habẽtia.u.uocalẽ ante.o.purũ.i.cũ nulla consonante mixtũ:nã uocalis pura dicit a græcis:quã nulla cõsonãtes ferit:mittũt pteritũ in ui.diuisas:ut acuo.is.acui.imbuo.is.imbui.induo.is.indui.metuo.is.metui.arguo.is.argui.nuo.is.nui.¶ In.xi.uero mittũt præteritũ duo ex illis fluo.is.fluxi.& struo.is.struxi.¶ Pluo quoq; aliũ in modũ misit pteritũ:hoc est pluui.Liuius.ii.ab urbe.lapidibus pluuisse:& iterũ.xxiii.sanguine pluuit.¶ Si tñ.u.liqdũ:qđ uerba.u . liqdũ ante.o.habẽtia mittũt pteritũ in.xi.ut tinguo.is.tinxi.extiguo.is.extinxi.unguo.is.unxi.linguo.is.linxi niguo.is.ninxi.coquo.is.coxi.stinguo.is.stinxi.¶ Linquo tñ amissa.u.lra:diuersum in modũ misit pteritũ hoc ẽ liq & ab eo cõposita:ut delinquo deliq:reliquo reliq.¶ Quattuor in.uo.sũt.qđ habẽtia.u.cõsonantẽ ante.o.tria mittunt pteritũ in.ui.syllabã:hoc est uoluo.is.uolui.soluo.is.solui.caluo.is.calui.Salustius.iii.histo.apud Prisc.ĩfinitiuũ passiuũ ptulit dicẽs:cõtra ille calui ratus:pro decipi: sed deponẽs ptulit Plau.i cassina: ubi domi sola sum soror:manus caluit.i.decipit:iter hæc posset numerari cauo cauis caui: p eo qđ est caueo.es . neq; enĩ secũdã psonã impatiui modi singularis nũeri in.e.breuẽ terminaret:nisi huius eẽt ordinis.Propertius. Tu caue ne tristi cupias pugnare puellẽ:& Hora.Tu caue ne minuas:tu me maius facias id.¶ Vnũ uero misit pteritũ in.xi.uiuo.is.uixi.¶ Bo finita dabis in bi.Incipit differere de pteritis uerborũ habẽtibus consonantẽ ante.o.finalẽ:& primo desinẽtibus in bo.& dicit q mittunt pteritũ in.bi.bo.mutata in bi.ut bibo.is.bibi. scabo.is.scabi.glubo.is.gludi.lãbo.is.lãbi.Oui.vi.meta.uerbaq; ebiberat auidi lactẽtia nati. Lucilius.Iucũdusq; puer:q lãberat ore placẽtas.Idẽ scaberat ut porcus cõtritis arbore costis.¶ In psi uero duo uerba mittũt pteritũ nubo.is.nupsi.& scribo.is.scripsi.Cõposita uero acubo.as.quæ accepta.m.littera p hãc cõiugationẽ iflectunt extrita.m.mittũt pteritũ in.ui.disiũctas:de quo in principio capitis huius dictũ est.¶ In ui pteritũ qđ uerba desinẽtia in sco.mittũt pteritũ.in.ui.ablata.s.& co.finali mutata in ui.ut pasco.is.paui.cuius cõposita: q mutãt.a.in.e.ut statim dicemus:i.ui.syllabas mittũt pteritũ:cõpesco.is.cõpescui.dispesco.is.dispescui.cresco.is.creui.nosco.is.noui.qesco.is.qeui.suesco.is.sueui:sed duo uerba geminãt in pterito primas syllabas mittũtq; pteritũ sci.ea sũt.posco.is.poposci.disco.is.didici.Antiqores tñ ut Gellius li.vii.noc.atti.scribit: peposci p poposci.dicebãt Valer.antias in annalibus:diẽ a.Q.Martio.ptore peposcit.Deinde dicit qđ uerba q̃ aliis ab grãmaticis dñr ĩchoatiua a Laurẽtio cõtiuũ ĩcremẽtũ significãtia:carẽt pteritis.Laurẽt.tñ illa pterita magis ppria eẽ dicit ĩchoatiuorũ q̃ primitiuorũ:ut calesco.is.calui:cuius opiniõi refragari uĩ Nonius Marcel.q dicit hoc uerbũ calesco.is.apud antiqores fecisse calesci:iducitq; Catonẽ cẽsorẽ de bello carthaginẽsi dicẽtẽ. Aures nobis calescerũt ad iniurias rõ.aũt Valle in hoc stat:q cũ iter macreo & macresco illa sit dñia q cum macreo significet macer sum:macresco macer fio:macrui in pterito potius significat macer factus sum q̃ macer fui.& eodẽ modo de similibus.His dicit annumerari hoc uerbũ glisco.is.qđ ipsum cũ ĩchoatiuũ nõ sit formã tñ inchoatiuorũ habet antiquiores gliscor.eris.declinabãt.ut Marcellus auctoritate Sẽpronii pbat.

CANTO. Compesco.is.& dispesco.is.& si composita sint a pasco.is.paui.compescui & dispescui fecerunt. ¶ Ico dat ici.de non habentibus.s.ante co.dicit:quod hoc uerbum ico icis facit præteritum ici. Celius apud Priscianum:qui cum his ita fœdus icistis. ¶ Vinco præterea ablata.n.facit uici. & parco quod in præterito primam geminauit.peperci.Lucanus in.ii.sanguinis effudit iugulo:flammisq; pepercit:facit etiam parsi: ut apud Terentium hanccine ego utinam parsi perdere? Plautus duorum ego hominum labori parsissem libens:fecit quoq; apud antiquiores parciui.Neuius apud Marcellum nemo parciuit suo labori.Duo sunt facientia præteritum in.xi.dico.is.dixi. duco.is.duxi. ¶ O mutatur in.i.quod huius coniugationis uerba finita in do.mittunt præteritū.o. finali mutata in.i.ut scando scandis scandi.pādo pandis pandi:desendo.is. desendi. offendo.is.offendi:ascendo.is.ascendi:descendo.is.descendi: quod etiam fecisse descendidi finali syllaba geminata confirmat Gellius auctoritate Valerii antiatis:q dixit:deinde funere locato ad foræ descendidit. Laberius quoq; in catulario apud eundem Gellium. Ego inquit mirabar:quomodo mānæ mihi descendiderant. ¶ A fido.is.Priscianus dicit se præteritum non repperisse:ex proportione tamen: fidi.debuit facere: quēadmodum & strido.is.uel strideo.es. stridi. Ab edo.es.pro eo qđ est comedo. Martialis fecit edi in præterito: boletus inquit qualem claudius edit edas.nā pro eo quod est publicare:edidi facit. cum a do das compositum sit.Deinde dicit:quod.n.litteram in præterito dispungunt tria uerba scindo.is.scidi.fingo.is.fidi.fundo.is.fudi.A.Gellius.vii.noc.atti.a scindo.is.præteritum dicit fuisse scicidi primā syllaba geminata.idq; Priscia.Acrii auctoritate confirmat dicens:non ergo aquila uti prædicant sciciderat pectus:quod & assimonius in arte quam ad Constantinum Cæsarem scripsit:solum in usu esse putat: cum Luca.in.iii.dixerit:tellurem subitis aut obruit undis aut scidit.& Martialis. Vnguētum fateor bonum dedisti conuiuis here sed nihil scidisti.Deinde dicit quod sex uerba quæ hic explicant: geminant primas præteriti syllabas.ut tundo.is.tutudi:quod.n.in præterito amisit:quemadmodū & tria superiora: cedo.is.per.e.diphthongon pro eo quod est ferio:quod fecit cecidi penultima longa:nam cado.is.cecidi.pro eo qđ est labor penultimā breuiat. ¶ Pendo.is.pependi pro eo quod est soluo pensionē siue suspendo:habetq; præteritum cōmune cum hoc uerbo pendeo es.quod significat suspēsum esse.Pendo.is.pepedi.Horat. quantū uesica pepedi. ¶ Tendo.is.tetendi.Cōposita quoq; a do das dedi:quæ per hanc cōiugationē declinant: geminant finales præteriti syllabas:ut addo.is.addidi.perdo.is.perdidi.trado.is.tradidi.prodo.is. prodidi: sed quemadmodum facile apparet a dō das uerba esse composita cum præpositione:ita non satis liquet an credo & uendo sint composita illud a cretus & hoc a uenum est enim crede quasi cretum do:& uendo quasi uenum do.Prendo quoq; quasi a do compositum geminauit Hiero.in.xxi.afferte.inquit de piscibus:quos prēdidistis. ¶ In si prætereunt:quod uerba:quæ hic enumerantur mittunt præteritum in si ut claudo.is. clausi.quod etiam cludo.is.clusi.declinatur propter illam affinitatē:quæ est inter.au.diphthongō.&.u.Martialis. Videor mihi meo iure facturus:si epistolam uersibus clusero. ¶ Diuido.is.diuisi.Plaudo.is.plausi. cuius cōposita mutant au.in.o.propter affinitatem quæ est inter au.&.o.ut complodo.is.conplosi.explodo.is. explosi.displodo.is.displosi.Ludo ludis.lusi.ledo ledis lesi.cuius composita mutant.e.diphthongon in.i.longum ut collido collidis collisi.illido.is.illisi.allido.allidis allisi.Rado radis rasi.Rodo rodis rosi.Trudo trudis trusi.Cudo cudis cussi.secundum Diomedem Carisium & Phocam. At uero Priscianus in illud Vergilii. primo.æneid. Ac primum silicis scintillam excudit achates:excudit īquit tam præsentis q̄ præteriti est: sed quia Vergilius suscepit subiunxit.melius præteritum potest intelligi.idq; etiam Seruius comprobat expo nens illud uerbum excludit inquit.i.feriendo eiecit. ¶ Cedo præterea pro eo quod est do locum cessi facit. & ab eo composita.ut recedo recedis recessi.concedo cōcedis cōcessi.procedo procedis processi. Cedo uero pro eo quod est labor.eris.cecidi facit:ut paulo ante diximus:differentia quod hoc primā breuiat.illud producit eandē.nam cedo pro eo quod est ferio per.e.diphthongon scribit:quemadmodū modo dicebamus. ¶ In go.qđ uerba huius cōiugationis desinentia in go.mittunt præteritū in.xi.ut pingo.gis.pinxi. cingo.gis. cinxi.ango.gis.anxi.rego.gis.rexi.cōposita in præsenti mutant.e.in.i.ut corrigo.is.correxi. dirigo.is. direxi. porrigo.is.porrexi.qđ etiam per syncopā porgo.is.porrexi facit.quēadmodū pergo.is.perrexi.pro perrigo. is.dicimus quoq; surrigo.is.surrexi.& per sincopā surgo.is.surrexi. Deinde ponit exceptionem dicens quod tria uerba huius terminationis mittunt præteritum in si.ut spargo spargis sparsi.cuius composita quoq; mutant.a.in.e.quandoq; nō muttant.ut dispargo dispargis disparsi.uel dispergo dispergis dispersi. conspargo conspargo consparsi.uel conspergo conspergis cōspersi.respargo.is.resparsi.uel respergo.is.respersi.Mergo. is.mersi.tergo.is.tersi.quod etiam secundæ reperitur:ut supra diximus.

Compesco dat ui. dispesco iungitur illi.
Ico dat ici. Vincoq; uici. Parco peperci.
Seu parsi. Dico dat dixi. Ducoq; duxi.
O mutatur in.i.si uerbum desinit in do.
N.tamen amittunt tria scindo.findoq; fundo.
Sed geminat tundo tutudi.cædoq; cecidi.
Pendo pependi dat.cecidi cado pedo pepedi.
Atq; tetendi dat tendo.Sed di geminatur
A do compositis.his credo.uendoq; iunges.
In si prætereunt hæc claudo.diuido plaudo
Et ludo.lædo.cum rado,rodoq; trudo.
Et uado.cudo dat cussi.cedoq; cessi.
In go.quod uerbum finitur:præterit in xi.
Spardo sparsi.mergo mersi.tergoq; tersi.

CANTO. Egi mittit ago. q̄d uerba: quæ tribus uersibus explicant̃: mittunt p̄teritũ in gi. sed uariis modis: nã ago facit in p̄terito egi: cuius cõposita mutãt in p̄nti. a. in. i. ut redigo. is. redegi. adigo. is. adegi. exigo. is. exegi. cogo. is. coegi. a littera dispũcta ab ago agis: & n. a. cõpositiõe: quẽadmodũ in redigo redegi. d. littera interposita. ¶ Lego legis legi. cuius cõposita quædã mutãt. i. in. e. ut colligo colligis collegi. seligo. is. selegi. q̃dã nihil mutãt: ut relego. is. relegi. plego. is. plegi. Ex iis uero q̃ mutãt. e. in. i. q̃dã etiã mittũt p̄teritũ in exi. sunt aũt ut supra in principio huius capitis dictũ est tantũ tria: ĩtelligo ĩtelligis ĩtellexi. diligo diligis dilexi. negligo negligis neglexi. quæ & ipsa aliq̃n miserũt p̄teritum cũ simplici. ¶ Frãgo frangis fregi. cuius cõposita in præsenti mutãt a. in. i. ut ĩfringo infringis ĩfregi. cõfringo cõfringis cõfregi. refringo refringis refregi. Pango pangis pegi. Pacuuius apud Prisciã. in medio tonsillam pegi leto in littore ab eo cõposita in p̄nti mutãt. a. in. i. ut cõpingo cõpingis cõpegi. impingo ĩpingis impegi. Luca. in. v. Fortũæ q̄d te nostris impegit arenis: facit quoq; secundũ Carisiũ pepigi & panxi: sed auctore Quinti. pepigi non est a pãgo pãgis: sed a pago pagis: scribit enim oratoriaꝝ ĩstitutio. lib. i. Memoria repeto cõuictos a me q̃ rep̄henderãt: q̄d hoc uerbo pepigi usus eẽm. nã id q̄dẽ dixisse summos auctores cõfitebant̃. rõnem t̃n negabãt p̄mittere q̃a prima positio paciscor cũ haberet naturã patiendi: faceret tp̄e p̄terito pactus sum nos p̄ter auctoritatẽ oratoꝝ atq; historicoꝝ analogia hoc quoq; dictũ tuebamur. Nã cũ in. xii. tabulis legeremus ni ita pagunt. iueniebamus simile huic cadũt: inde prima positio etiã si uetustate exoleuerat: apparebat pago ut cado. Vnde nõ erat dubium sic pepigi nos dicere: ut cecidi. Quid q̄d Cice. in. li. ad Herẽni. eo uerbo est usus: q̄d Quinti. exoleuisse dicit: rem inq̃t ubi pagũt oratiõe pagunt. Deinde dicit q̄d hoc uerbũ pungo facit in p̄terito p̄ regulã punxi. a quo sunt cõposita dispungo dispũgis dispunxi. expũgo. is. expũxi. cõpungo. is. cõpunxi: facit etiã pungo pupugi a quo est repungo. is. q̄d pro eo q̄d est retaliare facit repupugi: facit p̄terea pungo pupupi q̄d Gellius lib. vii. noc. atti. Actii. auctoritate cõfirmat dicẽtis in edilitio: si pepugero: metuet. ¶ Tango quoq; tetigi facit cuius cõposita mutãt. a. in. i. tã in p̄nti q̃ in p̄terito. ut cõtingo. is. cõtigi attingo attingis attigi. ¶ A clango. is. Hierony. fecit clãgui in lib. numeroꝝ cap. x. Si semel inq̃t clãgueris: uenient ad te principes. ¶ A ueho dic uexi. duo reperiunt̃ uerba in. ho. desinẽtia. quæ mittũt p̄teritũ ĩ. xi. ueho uehis uexi. & traho trahis traxi. ¶ Lo finita lui. q̄d huius cõiugatiõis uerba finita in lo mittũt p̄teritũ in. lui. ut colo colis colui. molo molis molui. alo alis alui. uolo uis uolui. cõsulo cõsulis cõsului. occulo occulis occului. Tria uerba geminãt in p̄terito primã syllabã. ea sũt fallo. is. fefelli. pello pellis pepuli. tollo tollis tetuli q̄d p̄teritũ nõ est in usu: sed cõpositũ ab eo q̄d est substollo substuli. Terẽt. referẽte Diomede. huc inq̃t tetulissẽ pedẽ. & Catullus ad ortalũ. si reditũ retulisset. is. aut ĩ tp̄e lõgo. Plautus ĩ amphy. me salutauisti & ego te. & osculũ tetuli tibi. ¶ Percello duplex habet p̄teritũ p̄culsi & p̄culi. Terẽt. in andria. p̄culsit ilico animũ. Verg. v. æne. p̄culit & fulua moribundum extẽdit arena. & quẽadmodũ p̄cello fecit p̄culi. ita etiã ex analogia excello. is. exculi. debuit facere nam excellui. ab eo est p̄teritũ q̄d excello. es. Cice. in ep̄lis ad filiũ. quare effice & elabora ut excelleas. ¶ Sallo. is. salli. Lucillius apud Prisciã. sallere murenas mercẽ in frigidaria ferre. Rep̄it̃ etiã p̄ quartã. ut apud Celsum lib. ii. de medicina. Pisces inq̃t q̃ salẽ nõ patiunt̃: solidi ue saliunt̃. ¶ Vello. is. uelli uel uulsi. Ver. in buc. Cinthius aurẽ uellit & admonuit pastorẽ. Luc. in. iiii. castrorũ siccas de cespite uulserat herbas. ¶ Psallo. is. psalli. Bassus calliope princeps sapiẽti psallerat ore. Plautus in amphi. ne ego homo ĩfœlix fui qui nõ ĩteruelli alas. ¶ Mo tibi mittit. ui. diuisas q̄d uerba finita ĩ. mo. mittũt p̄nĩ ĩ. ui. syllabas. ut uomo. is. uomui. gemo. is. gemui tremo. is. tremui. fremo. is. fremui. Quattuor t̃n uerba q̃ sequunt̃. mittunt p̄teritum in. psi. como comis cõpsi. demo. is. dempsi. sumo. sumis sumpsi. p̄mo p̄mis p̄mpsi. Præmo t̃n facit in p̄terito præssi. cuius cõposita in p̄nti mutãt. e. in. i. ut cõprimo cõprimis cõpressi. ĩprimo ĩprimis ĩpressi. reprimo reprimis repressi. ¶ Emo emis facit in p̄tõ emi: sed ab eo cõposita mutãt. e. in. i. in p̄nti. ut redimo redimis redemi. p̄imo. is. peremi. adimo. is. ademi. dirimo. is. diremi. q̄d Euphonie cã. r. mediã accepit: quẽadmodũ redimo. & adimo. d. litterã acceperũt. ¶ Coemo. is. coemi. nõ mutauit. e. i. i. ¶ Pono. is. posui. q̄d ĩ. no. desinẽtia rep̄iunt̃ pauca uerba. q̃ q̃a nõ possunt sub regulã colligi: singuloꝝ p̄terita explicant̃. Itaq; dicit q̄d pono põis: facit in p̄tõ posui: pro quo antiquores posiui dixerũt. Plautus apud Prisci. in uidularia. Vitulũ sequæstrũ posiuimus: & Apuleius in hermogara. cibatũ quẽ iucũdũ eẽ uobis animaduerterãt eũ apposiuerũt. ¶ Gigno gignis genui. q̄d ueteres geno. is. genui. declinabãt. Varro in andabata: sed quod hæc aliquid genunt. & Lucretius in. iiii. totum posse extra corpus durare. geniq; pro gigni posuit in ĩfinitiuo. ¶ Cano canis cecini. cuius cõposita mutãt. a. i. i. mittuntq; præteritũ in. ui. syllabas. ut cõcino. is. cõcinui. præcino. is. præcinui. occino. is. occinui. q̄d Salustius in primo historiarũ ita cõposuit. ut. a. in. i. nõ mutaret: iussu inquit metelli. cornicines occanuere.

Egi mittit ago. lego. frango pangoq; iunges.
Quod dedit & pepigi. uel panxi. pungoq; pũxi.
Sed dabit & pupugi. tetigi sed dat tibi tango.
A ueho dic uexi: sed de traho dicito traxi.
Lo. finita lui mittunt. Dat fallo fefelli
Et pello pepuli. tollo tetuli dedit olim.
Percello tibi dat perculsi. perculeratq;.
Exculit excello. de sallo dic quoq; salli.
Vello dat uelli uel uulsi. psalloq; psalli.
Mo tibi mittit. ui. diuisas. Sed dabis in psi.
Quattuor hæc como cum demo sumoq; promo
S. duplici pressi premo dat. sed emo facit emi.
Pono dat posui. gigno genui. ceciniq;.
Dat cano. sed per. ui. quæ conponuntur ab illo.

Temnoq; dat temsi.sino siui.cernoq; creui.
Et sperno spreui.sed sterno mittit in aui.
De lino dic liui uel lini.dic quoq; leui.
In po.pauca dabis mittentia præteritū in psi.
Sed strepo dat strepui.de rumpo fit tibi rupi.
Dat uerro uerri uel uersi dat gero gessi.
Mittis ab uro ussi.de curro mitte cucurri
Quæro quæsiui.tero triui.dat sero seui.
Cuius compositum per.ui.mitatur & eui.
So tibi dat siui.Tria dant si.uiso.capesso.
Atq; facesso.sed de pinso pinsuit exit.
Xi.duo dant plecto cū flecto.Sed duo dant.xi
Siue.xui.necto cū pecto quod dat &.iui.
Dat mitto misi de uerto ponito uerti.
Stertuit a sterto.meto messuit.atq; petiui.

CANTO. Temno temnis tempsi:cuius compositum contemno contemnis contempsi magis est in usu.¶ Sino sinis siui.Terentius in adelphis:quia non siuit egestas.Diomedes etiam sini in præterito posse facere dicit auctoritate Publii.qui de uita sua scribens inquit:quod si me inuitum abire sinisset:melius tamen ut ait dicimus siui.quemadmodum Varro complexionum.iii.ad mortem nō siui me producens.Plautus in cistelloria.nunq̄ ego hanc uiduam cubare siui.Compositū quoq; ab eo desino.is.desiui:facit non desini.¶ Cerno cernis creui.Plautus in cistellaria.Cum ego te amaui mea antiphila:& mihi amicā eē creui.pro eo quod est uidi.¶ Sperno spernis spreui.Sterno sternis straui.Lino linis.triplex habet præteritum lini.liui.leui.sed lini uel liui raro sunt in usu ut apud Varronem de re rustica cum obliuerit uasa.¶ Leui uero potius ab eo simplici nascitur quod non est in usu.leo.les.leui.a quo sunt deleo deles deleui.releo reles releui.dicimus quoq; a lino linis.relino relinis releui.ut apud Terentium in heauton.Releui dolia omnia.simplex etiam protulit.Horatius in.i.carminum.Conditum leui datus in theatro cum tibi plausus.¶ In po.pauca dabis:qđ huius coniugationis uerba in.po.desinentia pauca sunt mittentia præteritum in.psi.ut carpo.pis.carpsi.cuius composita mutant.a.in.e.ut decerpo.pis.decerpsi.concerpo concerpis concerpsi.discerpo.pis.discerpsi.repo repis repsi.serpo serpis serpsi.scalpo scalpis scalpsi.a quo ē compositum exsculpo exsculpis exsculpsi.clepo clepis quod raro inuenitur.clepsi fecit in præterito.¶ Strepo.is.strepui.atq; rūpo rūpis rupi.alium in modum q̄ superiora præteritum misere.¶ Dat uerro uerri.in.ro.uerba desinentia cū non possint in unam quandam regulam contrahi eorum præterita singulatim explicauimus.nam uerro secūdum Seruium uersi secundum Carisium uerri facit quod magis usu probatur.Licinius.hisce etiam reliquias auerrerunt.& Publius cellas inquit seruorum conuerri.¶ Gero geris gessi.uro uris ussi.s.duplex in p̄terito acceperunt.¶ Curro.is.primam geminans syllabam cucurri fecit.Vergilius secundo æneid.Gelidusq; per ima cucurrit ossa tremor:fecisse etiam cocurri auctor est Gellius libro septimo noc.atti.dicitq; probum annotasse uerba.Aelii tuberonis.ad Oppiū scribentis si generalis species occecurrit pro eo quod est occurrit.¶ Quæro quæris quæsiui.cuius cōposita mutant.æ.diphthongon in.i.longum.ut conquiro conquiris conquisiui.acquiro acquiris acquisiui.requiro requiris requisiui.¶ Tero teris triui.Sero.is.seui.antiquiores serui.quoq; per.ui.diuisas dixerunt.ut Enni.quā tanto studio seruit:sed composita a sero seris.cum retinent simplicis significationem faciunt in.eui.ut consero.is.conseui.insero.is.inseui.assero.is.asseui.Hora.primo ser.Nunquā tibi uitiorum inseuerit olim natura.Quod si mutant simplicis significationem.in.ui.syllabas mittunt præteritum.ut consero.is.cōserui.insero.is.inserui.assero.is.asserui.¶ So tibi dat.siui.quod uerba huius cōiugationis in so desinētia mittunt præteritum in iui.ut accerso accersis accersiui.Lacesso lacessis lacessiui.quæso quæsis quæsiui.pro eo quod ē rogo:a quo iam non extat aliud q̄ quæso & quæsumus.Salustius in primo historiarum.Curionem inquit quæsiui uti adolescentior.& populi suffragiis integer etatim concederet mamerti.¶ In si tamen mittunt præteritum tria uerba secundum Diomedem & Carisium.uiso uisis uisi.capesso capessis capessi.facesso facessis facessi.Cicero in diuinatione innocenti periculum facesseris.frequentior tamen usus habet ut uerba huiusmodi mittant præteritum in.iui.ut Cicero apud Augustinum in secundo libro de ciuitate dei.eschisnes inquit cum adolescens tragedias actitasset.rempublicam capessiuit.Salustius apud Priscianum in libro secūdo historiarum.diuersa solet uti rebus perditis capessiuit.Idem in.iiii.legiones pridie in monte positas lacessiuit.Et Cicero pro roscio.accersiuit inquit aliquem.¶ Pinso pinsis in præterito pinsui debere facere probus auctoritate Pomponii affirmat dicentis.Neq; molis molui neq; palatis pinsui.¶ Xi duo dant plecto.Cum uerba huius coniugationis desinentia in.to.non possint sub una regula compræhendi omnia aut pleraq; ex illis explicat singulorum præterita dicens.quod in.xi.mittūt præteritum hæc duo uerba plecto plectis plexi.flecto flectis flexi.Liuius Andronicus apud Priscianū:insolito plexi munere.Vergilius secundo æneido.nec prius amissam respexi animum ue reflexi.Duæ quoq; mittūt præteritum in.xi.simul & in.xui.necto nectis nexi uel nexui.Salustius.in primo historiarum.Nexuit inquit catene modo.Vergilius quinto æneid.Et partibus palmas amborum inexuit armis.Propertius.At tibi qui nostro nexisti retia lecto.¶ Pecto pectis pexi uel pexui.Mecenas in octauia.pexui capillum nature muneribus gratum.facit quoq; capro auctore pectiui.a quo Columela fecit supinum pectitū:sed penultima breui ut suis locis dicemus.¶ Mitto mittis misi.Verto uertis uerti:In.ui.syllabas duo mittunt præterita.sterto stertui.Persius.postq̄ destertuit esse menipes quintus.¶ Meto metis messui.quod in præterito.s.duplex accepit.Cato.apud Priscianum.In campo īquit tiburti:ubi ordeum demessi.¶ Peto petis petiui.

CANTO. Sed sisto stitit mittit: hoc uerbum sisto.is. aut actiuum est. facitq; in præterito stiti. aut absolutū neutrum facitq; steti. quemadmodum & sto stas. cui simile est genere & significatione ab hoc composita mit tunt præteritū. e. mutata in. i. ut obsisto.is. obstiti. resisto.is. restiti. cōsisto.is. cōstiti. īsisto.is. institi. quemadmo dum & composita a sto.as. ut obsto.as. obstiti. resto.as. restiti. consto.as. constiti. insto.as. institi. Quo piaculo mihi satissacere possunt q pro eo quod ego scripsi. sisto. stiti. pro stiti. statui. supposuerunt: forte illa ratione ducti quod legerāt apud Prisci. sisto quando actiuā hēt significationē in ptō debere. itaq; ut uerba defectū resarcirent: a statuo statius pteritū statui mu tuati sunt itaq; mihi accidit tale quidam hoc in loco: quale narrat a Gellio accidisse. Marci Catoni cum peruersis quibusdam suorum operum emendatoribus. Nam ego cum stiti hoc in loco scripserim id quod in archetypis commentariis meis adhuc mōstrare possum: audaculi isti emendatores prostiti statui po suerunt. uerba Gelii ex libro secundo noctia rum atticarum huiusmodi sunt: in libro ue teri. M. Catonis: qui inscribitur contra Tiberi um exulem iscriptum quidem sic erat. quod si uadimonium capite obuoluto stitisses: re cte inquit ille stitisses scripsit: sed falsi emen datores. e. scripto per libros stetisses fecerunt tanq̄ stitisses uanum & nihili uerbum esset: quin potius ipsi nequā & nihili sunt qui igno rant stitisses dictum a Catone: quoniam siste aperio retur uadimonium non staretur.

A peto. sed sisto stitit mittit steteratq;.
Nexo præteritūq; per. ui dat texoq; iunges.

De præteritis quartæ coniugationis.

Vartæ præteritū ppe semp mittit in. iui.
In. xi ptereunt duo. sancio. uincio. tantū
Dat salio salui. micui facis ex amicire.
Sepio dat sepsi. sed ab haurio mittitur hausi.
Quorū præteritū plerumq; reponis in. iui.
Fulcio. sartio. farcio. raucio sentio dant si. sarcio
Et uenio ueni. Sed quæ pario tibi formant:
Præteritū per. ui. diuisas mittere debent.
Comperio dat eri. cui iungitur & reperire.

Nexo præteritum quod duo uerba reperiuntur finita in. xo. mittentia præteritum in ui. diuisas. nexo nexis nexui. & rexo texis texui. De præteritis quartæ coniugationis: quod uerba quartæ coniugationis mittunt præteritum in iui. secundæ personæ præsentis idicatiui modi. s. finali mutata in ui. ut audio audis audiui. munio munis muniui. insanio insanis insaniui. scio scis sciui. nutrio nutris nutriui. Deinde dicit quod duo tantum uerba mittunt præteritum in. xi. sanxio sanxis sanxi. Horatius secūdo epist. tabulas peccare uetātes: quas bisquinq; uiri sanxerunt. Vincio uincis uinxi. pro eo quod est uinculo astringere. Duo quoq; dicit reperiri uerba hu ius coniugationis mittentia præteritum in. ui. syllabas salio salis salui. Ouidius primo fastorum. Per flammas saluisse pecus saluisse colonos: cuius composita mutant. a. in. i. ut insilio insilis insilui. desilio desilis desilui. prosilio prosilis prosilui. Lucanus in quarto insiluit solo nociturus pondere. Vergilius quinto æneidos. Haud mora. prosiluere omnes. Idem in. xi. portis regina sub ipsis desiluit. Amicos amicis. Diomede auctore amicui quoq; facit. ut Brutus in laudatione: Apii claudi. toga inquit Prætexta amicuit. Apud Actiū quoq; lectum est ab amicio amicis amixi in præterito. Sepio sepis sepsi. haurio hauris hausi. Vergi. primo æneidos. at uenus obscuro gradientes aere sepsit. idem in quarto & uocem his auribus hausi: sed hæc omnia uerba ex proportione uerborum quartæ coniugationis mittunt aliquādo præteritum in. iui. ut sancio sancis sanciui. uincio uincis uinciui. salio salis saliui. amicio amicis amiciui. Pomponius secundus. sancierat ius utile ciuitati. pro sanciuerat. Papinius nono theba. excussi salierunt cuspide dentes. pro saliuerunt. Vergilius tertio georgicorum. mollibus in pratis unctos saliere per utres: pro saliuere. Varro ad Ciceronē: cum idem quoq; haurierit pro hauriuerit dixit. Esayas capitulo quinto. Hieronymo interptæte. sepiuit eam & lapides exegit. Deinde dicit quod quinq; uerba quæ uno uersu complectuntur. mittunt præterita in. si. ea sunt fulcio fulcis fulsi. Ouidius in epistola deyanire Herculæ supposito sydera fulsit atlas. Phocas tamē hoc uerbum in. xi. dixit exire fulxi. Sarcio sarcis sarsi. sartio sartis sarsi. cuius composita mutant. a. in. e. ut refercio refercis refersi. differtio differcis differsi. Cicero secundo thusculanarum: cuius uerbis etiam omnia refersserunt. Raucio raucis rausi. Cicero primo de oratore. esopum etiam si Paulo irrauserit: explodi. Sentio sentis sensi. Venio uenis præter morem uerborum quartæ coniugatione fecit præteritum ueni. Deinde dicit quod a pario paris. Composita mittunt præteritum in. ui. syllabas: aperio aperis aperui: operio operis operui. cooperio cooperis cooperui. Duo tamen a pario composita miserunt præterita in. eri. comperio comperis comperi. reperio reperis reperi.

CHRI. Quartæ præteritum prope semper. Scribit quarta coniugationis præterita sex terminationibus concludi. In. ui. syllabas ut amicui. in. ui. ut audiui. in. ni. ut ueni. in. ri. ut comperi. in si ut sensi. in. xi. ut sancio sanxi. Præteritis in bi. Supina omnia quattuor tantum finibus sepiuntur. tum: num: sum: xum: In tum: uero quæ finiuntur omnium sunt coniugationum consonante interim: interim quidem uocali præcedente: ut amo amatum: impleo impletum: sterno stratum: audio auditum. Sed quod præcedat consonans: neco nectum: doceo doctum: rego rectum: sanctio sanctum: in num: unum tantum finitur uerbum quartæ cōiugationis. Veneo uenis uenum. In sum supina atribus solum coniugationibus proficiscuntur aliis præter primā ut suadeo suasum: curro cursum: sentio sensum. Duæ tandem coniugationes in xum: supina miserunt prima: ut nexo nexu. Tertia ut pecto pexum. uieo. es. eui. etum excipi oportuit in secunda coniugatione Plautus in mene. uin tu illi oculos uiere.

¶De supinis uerborum. Caput. v.

Præteritis in bi. tum iūcta pone supinū.
In. ci. finitis: tum debes ponere semper
Dat parsi parsū. pitum sed mitte pepci
Ex. di. præteritis in sum. transmitte supina.
Dū deo præsentis dio uel do in sum uariatur.
S. geminat sedeo sessum. fodio quoq; fossum:
Scindoq; scissum: findoq; fissum: pādoq; passum
N. tamen amittunt cum fundo tondoq; tusum.
Dat tamen & tunsum: de tendo dicito tensum.
Vel tentū. sed edo dabit estum mittit & esum:
A do pone datum. sed quæ cōponis ab illo.
Si non sunt primæ: per itum misce re supinum.
Actum mittit ago. cum pango. tangoq; frango.
Dat fugitum fugio. lego lectū. pungo punctū.
Dat fallo falsum. sallo salsum atq; salitum.

¶ANTO. De supinis uerborū. ca. v. Tota cōiugatiōis difficultas uersat in cognoscēda pria uerbi positiōe: deide ptō. tū demū supio: sed qa supia ex ptis plerūq; nascūt uisū ē ex pteritorū uaria termiatōe supia oius simul cōiugationū elicere seruato lrarū ordie. Dicit igr i primis: qđ uerba q fecerūt pteritū in bi. mittūt supia in. itū. sup. i. finalē pteriti addita tū. ut bibo bibis bibi bibitū glubo. bis. bi. bitū. Lābo lābi & scabo scabi supinis carēt. ¶ In. ci. finitis. qđ uerba q fecerūt pterita i. ci. mittūr supia i. ctū. sūt. aūt duo pcipue facio facis feci factū. iacio iacis ieci iactū. quorū cōposita i supinis mutāt. a. i. e. si in pria positiōe mutauerūt. a. i. i. ut pficio pficis pfeci pfectū. ificio ificis ifeci ifectū. reficio reficis refeci refectū. ¶ Ico. icis. horū rōnē sequēs qa fecit in ptō. ici. i supio quoq; ictū fecit. At uero parco parcis. qa duplex hēt pteritū parsi & pepci: parsi facit parsū. a pepci parcitū. Pli. li. xxxiii. natu. hist. Italiæ parcitū est uetere iter dicto patrū. ¶ Ex. di. ptis. qđ uerba q fecerūt pterita i. di. mittūt supia in sum: ita tñ qđ uerba secūdæ cōiugatiōis terminata in. deo & tertiæ in dio uel i do. mittūt supina deo uel dio uel do mutata i sum. ut mordeo morsū. tōdeo tōsum. fodio fossū sed hoc. s. geminauit ut stati dicemꝰ. Scādo scāsum cado casum. cedo cesū. Deinde dicit q qnq; uerba hic posita hñt duplexs. i supinis. ea sūt. sedeo sessū. fodio fossū. scido scissū. findo fissū. pādo passū. quorū tria posteriora amittūt. n. i supinis queadmōm & duo q addit: fundo fusū & tūdo tusū. qđ euphōie cā. Seruiꝰ atq; Prisc. dñt eē factū. Sed i cōpositiōe huiꝰ uerbi tundo. n. semp exterit. ut cōtūdo cōtusū. retūdo retusū ptūdo ptusū. i simplicitate potiꝰ retinet. ut apđ. Ver. i. æne. suppliciter tristes & tūse pectora palmis. ¶ Tēdo. is. duplex hēt supinū tēsū & tētū. Luca. in. i. & uarias ignis tēso dedit aere formas. Idē in. ii. tēsisq; rudētibus acte. Ver. in priapeia tētaq; ad exēplū sit sua turba dei. In cōpositis quoq; utrūq; reperit. ut ostēdo. is. ostētū uel ostēsū: ptēdo ptētū uel ptēsū. itēdo itētū uel itēsum. extēdo extētū uel extēsū. Edo. s. duplex hēt etiā supinū estū & esum. qđ magis in cōpositis appet. ut comedo comestū uel comesū. Cice. p cluētio. potius comestū q epotū in uenas atq; oēs ptes corpis pmanaret. & Salustius referēte Diomede: comesta inqt patrimōia Iuue. & cito rapturus de nobilitate comesa qđ superest. alia potius in esum q in estū mittūt. ut ambedo ambesus. adedo adesus. exedo exesus. Verg. in. iii. æne. Ambesas subigat malis cōsumere mēsas. Idē in. ix. & postibus hesit adesis. Idē. i. geor. Nigris exesa chelydris. ¶ Ado pone datū qđ hoc uerbū do das dedi facit in supino datū. & ab illo cōposita si sūt primæ cōiugatiōis hñt etiā simplicis rōnē. ut circūdo. as. circūdedi circūdatū. Sin uero sūt tertiæ. mittūt supina in. itū. ut trado. is. tradidi traditū. uēdo. is. uēdidi uēditū. credo. is. credidi. creditū. abscōdo. is. abscōdi uel abscōdidi abscōsum uel abscōditū: sed queadmodū Diomedes ait melius dicimus abscōditū. ¶ Pedo. is. pepedi. aut caret supinis aut peditū facit. Catullus subtile ac leue peditū liboni est. ¶ Actū mittit ago in. gi. repiunt tñ sex uerba faciētia pteritū: quorū supina singulatim explicat. ea sūt ago. is. egi. actū. tāgo. is. tetigi tactū. pāgo. is. pegi. uel potius pago. is. pepigi pactum. frāgo. is. fregi fractū q duo in supinis euphonie cā. n. litterā extriuerūt: sed ab eis cōposita etiā si in præsenti mutāt. a. in. i. in supinis illud a retinēt. ut ago. is. egi. actū. redigo. is. redegi redactū. adigo. is. adegi adactū. tango. is. tetigi tactū. cōtingo. is. cōtigi. cōtactū. attingo. is. attigi attactū. frango. is. fregi fractū. infringo. is. infregi infractū: pfringo. is. pfregi pfractū. pango. is. pepigi pactū. impingo. is. impegi. impactū. fugio quoq; qđ in pterito fecit fugi: in supinis fecit fugitū. Lego. is. legi fecit lectū. cōposita uero ab illo q mutāt. e. in. i. retinēt illud. e. ut colligo. is. collegi collectū. seligo. is. selegi selectū. pūgo. is. pupugi punctū. tā ab eo qđ est pupugi q ab eo qđ punxi. ¶ Dat fallo falsum. in li. pteritū mitētia hæc fere repiunt mittētia supinū in sum. fallo. is. fefelli falsum. sallo. is. p eo qđ est salē ifundere alicui rei: tertiæ cōiugatiōis cū est: fecit in pterito salli. atq; ide mittit in supino salsū. hinc Munius dixit. isthæc sum multo sale salsurus & dicimus hoies salsos & insulsos. Repit etiā quartæ cōiugatiōis & tūc facit in ptō saliui & in supio salitū qđ frequētius repit q salsum. Liui. andronicus saliturus istec inqt mittā salē. Cornel. seuerus. ad quē saliti pomiliōes afferebant. idē alio loco. distractos atq; salitus. Salustius apđ Diomedē in. iiii. histo. reliq inqt cadauera salita. Itaq; cū tertiæ cōiugatiōis ē primā, pducit positiōe. l. duplicis. ut facile apparet ex Lucilii poetæ uersu illo. Sallere. murēas mercē in frigidaria ferre. itaq; ea rōne. l. accepit duplex q relligio & relliqe. Cū uero ē qrtæ. qa nusq in carmine repit p. l. simplex scribi debet salio. is. Diomedes putat salitus a sallo nō a salio deduci. scribit. n. his uerbis. ueteres ambiguitatē appellatiōis uitātes & analogiā salitus sum dixerūt a sallo. is. non a salio. nos tñ cū apud Celsum lib. ii. de medicina legerimus pisces q salē nō patiunt: solidi ue saliunt & apud Lucā Hieronymo iterpræte. qđ si sal euanuerit in quo salief: utrāq; uerbi positionē in utraq; cōiugatiōe posuimus. reperit etiā salleo. es. secundæ cōiugatiōis apud Fabianū referente Diomede cum caro sallet: diuturnus est inquit.

CANTO. Vello.is.duplex habet pteritű uelli uulsi.sed ab utroq; misit supinű uulsum : pro quo antiquores dicebāt uolsum.Martia.sed mens est pāniche uolsa tibi.¶ Pello.is.pepuli pulsum. Tullo.is.q̃ apud antiquores ut diximus fecit tetuli.in supino debuit facere latű:sed cű in usu nő sit quéadmodű loco tetuli posuimus substuli.ita p eo qd esse debuit latű.suffecimus sublatű.¶ Percello.is.duplex hēt ptm̄ pculi pculsi.sed ab utroq; misit supinű pculsum.ut apud Verg.grű sacra fero igēti pculsus amore.¶ Excello.is.culi celsum:ná cű scdæ cőiugationis.est excelleo.uix hēre pōt supinű ex pportionis rőne.¶ A psallo.is.li.supina nő reperiunť ideo nő meminit hoc in loco.¶ Emptű mittit emo:qd unű mő uerbű reperiť qd facit ptm̄ in mi.emo.is.emi.facitq; in supino tű.cuius cőposita retinent.e.pteriti in supinis ut redimo redemi redēptű:adimo ademi adēptű.¶ In.ni.duo tantű reperiunť fecisse ptm̄.uenio.is.ueni qd fecit uentű.& cano.is.cecini qd fecit cantű.Apoc.tñ.viii.canituri dixit. Et rűpo ruptű in pi.tria uerba mittunt præterita.rűpo.is.rupi.qd facit ruptű.capio.is.cepi.qd facit captű.cepio.is cepi.a quo tantű est in usu ptm̄ cepi.& tpa q̃ furmanť ab eo.facitq; in supino ceptű.¶ De curro cursu qd tria uerba q̃ hic ponuntur mittentia præteritű in.ri.mittunt supina uariű in modű.ná curro.is.cucurri facit cursum.uerro.is.uerri facit uerritum uel uersum:sed ab eo qd é uersi uideť eē uersum ab eo qd uerri uerritű.Verg.i.æne.uersa puluis inscribiť hasta.qd participiű teste Seruio ibidé nő auerto.is.sed a uerro.i.deduciť.quéadmodű & Plau.dixit.i uentű oia uersa.Apul.in apologia p magia ab eo qd est cőuerro.is.cőuerri.cőuerritű dixit conuerritoré tu mide gingiuule.¶ Pario.is.qd ex deriuatis ab eo possumus intelligere : duplex hēt supinű partű & paritű.ná a partu dicimus partus.a.um.partus.us.parturio.is.ab eo qd é paritű.Papi.x.the.dixit atq; hosti ueniat paritura marito.Cőposita uero a pario q̃ oia ut dixius q̃rtæ sűt cőiugatiőis siue mittát ptm̄ in.ri.siue in.rui.sp mittűt supina i ertű.ut cőperio.is.cőperi cőpertű.repio.is.repperi.tű.apio.is.apui.tű.opio.is.opui.tű.¶ In si.ptm̄ qd uerba facientia ptm̄ in si.mittűt supina in sum.ut mulceo.es.mulsi.sum.uñ Ci.apud Pris.pmulsa atq; recreata.& Var.apud eundé capite pmulso dixit.Salu.in.iii.hist.Postera inq̄t die liberalibus uerbis pmulsi sűt.¶ Ludo.is.lusi lusum.ledo.is.lesi.sum.sentio.is.sensi.sum.raucio.is.rausi.sum.Lucil.Rausuro tragicusq carmina pdit oreste. Quinq; tñ uerba q̃ hic ponunť geminát.s.in supinis ea sűt mitto.is misi missum.cedo.is.cessi.sum.cudo.is.cudi uel cussi cussum ab utroq; pterito fecit in supino cussum.iubeo.es.iussi.sum.pmo.is.pssi.pssum. Indulgeo.es.idulsi ex pportiőe facit idulsű:sed & idultus dixit.Marcelli.táq̃ licétia inq̄t crudelitati idulta.¶ Gero.is.gessi gestű. Torq̃o.es.torsi.tortű uel.sum.¶ Vro.is.ussi.stű. Sarcio.cis.si.sum.uñ sartores & sarta tecta dicunť.¶ Farcio.is.si.tű.a quo fartus.a.um.& fartores dicti.¶ Fulcio.is.si.tum.Iuuena.Nos urbé colimus tenui tibicine fultá.¶ Haurio.is.hausi uel hauriui.haustű uel hausum uel hauritű.Verg.iiii.æne.q̃ bella ex hausta canebat:idé in eodé supplicia hausurű scopulis & noie Dido sæpe uocaturű. Apule.ii.meta.Lagena inq̄t facilis hauritu.Idé in.iii.haurito plusculo uncto corpis mei mébris psricui.& in.iii.roré rigenté hauritum ista cősestim deserto urnula.¶ Cābio.is.nunq̃ nisi in apuleio pro magia legi.opas inq̄t tuas cum ulcinis cambias.eius ptm̄ referéte Prias.Carisius ptulit cāpsi.qd io nő posuimus:q̃a nusq̃ iuenimus.Itaq; supinű hoc in loco extra ordiné posuimus q̃m̄ ab eo deriuať frequentatiuű cāpso.as.quo Ennius usus est.Leucatá inq̄t cāpsant.& iuniores ab eo fecerűt cāpsor cāpsoris.Qd si ptm̄.uerba illa q̃ fecerunt ptm̄ in psi.mittunt supina in ptű.ut nubo.is.psi.ptű.como.is.cőpsi cőptű.sorbeo.es.sorpsi sorptű.ná ab eo qd est sorbui sorbitű fit uñ est sorbitio.& sorbiciuncula.Persi.surbitio tollit qué dira cicute.¶ Statű siue statű.In.ti.tria tátű uerba mittunt ptm̄.sto steti.sisto.steti uel stiti.uerto uerti qd sine cőtrouersia facit in supino uersum quéadmodű & uerro ris.ri.Sed sto steti facit statű prima idifferenti qd significať cű dicit statű siue statű dat sto.ná in priori sta.pduciť.i posteriori sta breuiať i simplicitate tñ sp status.a.um.breuiať staturus.pduciť.In cőpositiőe si.a.mutať in.i.breuiať:ut psto pstitű.insto institű.si manet integra pduciť.fit p̄sto p̄statű.insto instas instatű.Sed de his li.v.differemus.Núc uero tantű dicamus qd a sto stas cőposita mittunt supina in itű.uel.atű.ut cősto.as.itű.uel.atű.asto.as.itű.uel astatű.p̄sto.as.præstitű uel præstatű:a quo frequéter in libris digestorű legimus p̄statio.Sisto.is.cű absolutű est eandé rőné sequiť in supino quá sto stas.cű quo uerbo præteritű & supinű hēt cőe.ut sisto.is.steti statum.sed cőposita semp exeunt in.itum.ut circűsisto circű sistis.circűstiti circűstitű.assisto assistis astiti astitű.¶ Sisto.is.stiti.cű actiuű est:ego nő abnuerim hēre supinű in atű.sed prima pducta:a quo est stator p eo qui sistit aliqué corá prætore uel alio magistratu.sed de his suo loco disputabiť.

Vello uulsum.pello pulsum.tolloq; latum.
Percello culsum dabit:excello quoq; excelsum:
Emptű mittit emo. Venio uentum.cano cantű.
Et rumpo ruptum.capio cum cœpio dant ptum.
De curro cursum.de uerro ponito uersum.
Dat pario paritum uel partum. Compositűq;
Quod uenit a pario:semper mittatur in ertum.
In si.præteritum plærunq; reponitur in sum.
S.geminant missum de mitto.cedoq; cessum.
Et cudo cussum.iubeo iussum.præmo pressum.
Indulsi indultum dat & indulsum.gero gestum:
Tortű uel torsum dat torqueo. At uro dat ustű
Sartio sartum.fartio fartű.fulcio fultum.
Haustű uel hausum dedit haurio. Cābio cāpsum
Quod si præteritű dat psi.ptum pone supino.
Statum siue statum dat sto cű sisto.sed illud
Quod sto cőponit:dat itű. quādoq; dat atum.
Quæ tibi dat sisto per itum misere supina.

CANTO. De.xi.ctum mitte supina quod uerba quæ fecerunt præterita in.xi.mittunt supina in ctum.ut lugeo.es.luxi luctum.dico.is.dixi.dictū.uincio.is.uinxi.uinctum.sancio.xi.ctum.nam ab eo quod est sanciui sancitū dicimus.Lucre.quod porro nequeas sancitū quandoquidē extat.¶ Quinq; tamen uerba quæ hic ponuntur amittunt.n.in supinis.ea sunt pingo.is.pinxi.pictum.stringo.is.strinxi.strictum.fingo.is.finxi.ctū.ringo.is.rinxi.rictum.quod etiam ringor.eris.declinatur.meio.is.minxi.mictum.qđ nonnulli mingo.is.declinauerunt:sed quēadmodū supra dixi ego nusq̄ legi.Deinde dicit quod altera quinq; uerba quæ fecerunt præterita in.xi.mittunt supina in.xum.ea sūt.

Vertoq; dat uersum.de.xi.ctum.mitte supina.
N.tamen abiiciunt hæc pango.stringoq; fingo.
Ringoq; cū meio.sunt qui dicant quoq; mingo
Necto.fluo.figo.cum pecto.flectoq; dat xum.
Mittit itum:quod.ui.diuisas præteritum dat.
Sed necui nectum.fricui frictum.seco sectum.
Censco censum.misceo mixtum.torreo tostum.
Et doceo doctum.teneo tentum.pateoq;.
Dat passum.careo cariturus.dat quoq; cassus.
Si præsens dat.uo.disiunctas:exit in.utum.
Sed ruitum semper ruo dat.Quæ ducis ab illo:
Dant tibi semp utū.rapio raptū.meto messum.
Consulo consultū.colo cultū.excelloq; celsum.
Deq; alo dic alitū.dat & altū.ast occulto cultum.
Pinso pistus.texo textus. nexoq; nexus.
Pectoq; dat pexus.& pectitus.& tamen entum.

necto nectis nexi uel nexui nexum.siue eni sit a necto nexi uel nexui. siue a nexo nexas uel nexo nexis nexui.semp facit in supino nexū.¶ Fluo fluis.fluxi fluxum.unde fluxas uestes & fluxa corpora dicimus.& fluxus aquarum. Antiquiores quoq; auctore Priscia. fluxum a fluo.is.dixerunt: unde est adhuc fluctus.us. & murena flucta.¶ Figo.is.fixi.fixū.q̄q̄ scaurus apud Diome.sagitta cōfictus dixerit.¶ Pecto pectis pexi pexum.nam a pectiui pectitū fecit:a pexui æque pexum.¶ Flecto flectis flexi flexum.Plexi quoq; ab eo qđ est plecto.is. qđq; sumus poene obliti plexum in supino facit.Catul.hos instinctis plexos tulit ipse corollis.hic est ab amplector.xus.a.complector cōplexus.¶ Mittit itum.qđ uerba facientia præteritū in.ui.syllabas mittunt supina in.itum. penultima breui.ut domo.as.domui domitū q̄q̄ ab eo qđ est domatū. Tibullus li.iiii.dixit Te duce nō alias conuersus terga domator.& domatio nomē participiale. Valla formauit. ¶ Sono.as.sonui.sonitū:& si ab eo qđ est sonatu.Hora.dixit: magna sonaturū des nois huius honorē.sicut a tono.as.tonatum.Idem in epodo.dixit.Si quos eois intonata fluctibus hyems ad hoc uertit mare.Sene.in.ii.na.q.illa ut sic dicam cōminatio & tonatio sine ictu.¶ Neco. tñ cum duplex hēt ptm̄ necui & necaui ab eo qđ ē necui facit nectum.ab eo qđ necaui necatū.Sed inter nectus & necatus non est illa differentia quā putauit Prisci.ut necatus sit ferro.nectus uero alia ui peremptus sed potius necatus est omnino extinctus.ut Cice.ueneno necatus dixit.& Quintil.fame necatus.nectus uero quasi exanimatus & mortuo similis. Cicero.ii.thuscu.Enectus siti tantalus.& Hora.in epistolarū.bos est enectus arando.¶ Frico.as.fricui frictū. Iuuena.si prurit frictus ocelli angulus.ab eo tamen quod est fricatum.Pli.li.viii.dixit pantheras per carnes fricatas aconito uenantur barbari.Celsus lib.vi.ante oleo perfricatus.& Marce.urtice foliis reuocatur uulua fricata.¶ Seco secas secui sectum. Vergil.i.geor. Via secta per ambas.Apuleius.i.meta. A secatu dixit impetu teli præsecata gula.¶ Censeo censes censui censum quod secundū analogiā fecit etiam cēsitum.¶ Misceo misces miscui mixtum per.x.quod etiam in marmoribus antiquis per.s.mistū legimus.¶ Torreo.es.torrui tostum.Doceo doces docui doctum. Teneo.es.tenui tentum.Pateo.es.patui passum:quod etiam a pando pandis.& patior.eris supinū est cōmune. Vergilius primo æneí.Crinibus iliades passis peplumq; ferebant:quod a pando uel pateo eē potest.¶ Careo cares carui caritum uel cassum.Sed a caritu formatur participium futuri in rus.cariturus.Iuuena.cariturus turture magno mulorumq; iubis a cassu formatur participium præteriti cassus.Verg.secundo æneí.nunc cassum lumine lugent.¶ Si præsens dat.uo.disiunctas.quod uerba tertiæ coniugationis desinentia in.uo.uocales mittunt supina in utum.ut nuo nuis nui nutum.suo suis sui sutū. acuo.is.ui.acutum.arguo arguis arguiui argutum.Plautus in pseudulo.Argutus inquit malorum facinorū. Salustius tamen apud Priscianus in secundo historia.Arguiturus quasi ab arguitu dixit:multi inqt ex bithinia uolentes occurrere falsum filium arguituri.¶ Ruo ruis rui : semper facit ruitum in supino. Lucanus in quarto.Ruituraq; semper stat moles ab illo uero composita omnia exeunt in utum.obruo obruis obrui obrutum.diruo diruis dirui dirutum.eruo eruis erui erutum.Rapio rapis rapui.facit raptum.¶ Meto metis messui per.s.duplex facit etiam supinum.¶ Consulo consulis consului consultum. occulo occului occultū Excello excellis excellui siue exculi excelsum. ¶ Alo alis alui alitum facit per regulam aliquando:sed frequentius altus reperitur.Salustius in iugurtha.Omnem inquit ætatem arpini altus:reperitur etiam altor & altrix ab altu formata. Vergilius tertio æneí.Et terram altricem diri execramur ulyssi.¶ Occulo occulis:occului occultum.Pinso pinsis pinsui pistum.a quo est pistor pistoris. ¶ Texo texis texui textum . Nexo nexis nexui nexum.Pecto pectis pexi uel pexui pexum.Nam ab eo quod est pectiui pectitum exit. Columella libro.xiii.præparate sint & pectite lane. Idem etiam de cura hortorum uerum ubi iam puro discrimine pectita tellus.sed quia penultimam breuiauit potest uideri ductum ab eo quod est pecto pectis pectui : quod nullus unquā posuit.Composita uero a cano canis mittunt supina in entum.ut occino occinis occinui occentum.concino.is.concinui concentum.accino.is.accinui accentum.

CANTO. A pario.is.cōpoſita tam illa q̃ fecerūt in ri.ꝑteritū de q̄bus paulo ante diximus:q̃ illa q̃ in rui.de q̄bus nūc agimus mittūt ſupina in.ertū.ut aperio.is.aperui.apertū.operio.is.operui optū. ☞ A ſero.is.quoq; cōpoſita q̃ mutāt ſimplicis ſignificationē q̄q; dixius facere ptm̄ in.ui.ſyllabas mittūt ſupina in.ertū.ut diſſero.is.diſſerui diſſertū.aſſero.is.aſſerui aſſertū.cōſero.is.cōſerui cōſertū. ☞ In.ui.ptō ſp uertiť in tū: qđ uerba faciētia ptm̄ in.ui.ſyllabā mittunt ſupina ui mutata in tū:ut amo amas.ui.tū.moueo.es.moui.tū.cupio.is.piui.pitū.audio.is.diui.ditū.Excipiunť uero pauca uerba mittētia ſupinū aliter:ea ſūt poro.as.potaui qđ fa-

Quod cano cōponit. Pario & ſero mittit in ertū.
Amicui dat ctum.dat amixi.datq; amiciui.
In.ui.præterito.ui.ſemper uertitur in tum.
Poto dat potum.lauo lotum.& uterq; dat atum.
Et caueo cautum.faueo fautum.ſed adultum.
Mittitur ex adolet.de paſco mittito paſtum.
Dat gnitus agnoſco.cognoſcoq; dat ſero ſatum.
Inſitus inſeui.conſeui conſitus atq;
Dat utum.ſoluo cum uoluo.ueneo uenum.
Et ſalio ſaltum.mittit ſepelire ſepultum.

De ſupinis uerboꝝ deponētiū & cōium. cap.vi.

DEponētiū & cōium uerboꝝ ſupina fiunt ex ꝓportione uocis actiuæ.ut lætor.aris.leto.as.aui.atū.uereor.eris. uereo. es.rui.itum.fungor.eris. fungo.is.funxi. functū. Pauca tñ quæ ſequuntur aliter mittunt ſupina.
Reor.reris.ratum. Miſereor.eris. miſertum.
Fateor.eris.faſſum. Gradior.eris greſſum.
Patior.eris.paſſum.Loquor.eris.locutum.
Sequor.eris.ſecutū.Fruor.eris.fructū uel fruitū.
Labor.eris.lapſum.Cōminiſcor.eris. cōmentū.

cit potū.Verg.in buc.huc ipſi potū uenient p prata iuuēci.& ibidē.& potū paſſas age tityre & iter agendū.Luca.i.v.poture te nile graues. Terē.tñ ꝓportionē ſecutus dixit in phormione.nā apud me potaturus eſt. ☞ Lauo.as.laui lotū uel lautū ꝓpter eā affinitatē quæ ē inter au.&.o.uel lauatū.Terē.in eu.abeunt lauatū. Ouidi.iii.faſto.Sacra lauaturas mane petebat aq̄s.Hora.eſt ubi me feſſum ſol acrior ire lauatū admonuit.qđ nimis licenter dici putat. Verg.iii.ge. ☞ Caueo.es.caui cautū.faueo.es.faui fautū.ab illo ē cautus & cautio.ab hoc fautor:q̄q̃ Plautus in amphytrione regulā ſecutus dixit fauitor. ☞ Adoleo uel adoleſco adolui uel adoleui adultus. Paſco.is.paſtum.qđ ſolū in ſupino.s.retinuit. ☞ Agnoſco.is.agnoui agnitū.cognoſco.is.cognoui cognitū. Iuuena. Agnitus accipies:iubet a p̄cone uocari. Luca.i iii.calida mihi cognitus axis ægypto. Salu.tñ regulā ſecutus in.ui.hiſto.dixit.neq; inermes ex p̄lio uiros quēq̃ agnotuꝝ. ☞ Sero.is.ſeui ſatū.cuius cōpoſita retinētia ſimplicis ſignificationē q̃ fecerūt p̄terita in.eui.mittūt ſupina in itū.ea ſunt inſero.is.inſeui inſitū.cōſero.is.cōſeui cōſitū.Verg.ii.ge.Mutatāq; iſita mala ferre pyrū.Ci.quoq; in uerrē ab eo qđ eſt obſero.is.obſeui.dixit.ut cū obſitū leoncinū agrū uidiſſes:& ab aſſero.is.aſſeui aſſitū. ☞ De facientibus p̄terita in.ui.paulo ante diximus mittere præteritū in ertū. ☞ Soluo.is.ſolui.& uoluo.is.uolui facere ſupina ſolutum & uolutū.u.conſonante in uocalem mutata & extrita.i.atq; ex horum proportione caluo.is.debuit facere calutum:niſi quod in uſu non eſt. ☞ Veneo.is.ueniui uenū pro eo qđ eſſe debuit uenitū.nunq̃ reperiť niſi coniunctū aut compoſitū cum hoc uerbo do das dedi:dicimuſq; uenundo.as uenundedi. ☞ Sepelio.is.ſepeliui ſepultū. Verg.ii.æne. Inuadunt urbē ſomno uinoq; ſepultam. Cato proportionē ſecutus:dixit:mortuus eſt ſepelitus eſt. ☞ De ſupinis uerboꝝ deponentiū & cōmuniū cap.vii. Quoniā in capite ſuperiori expoſuit regulas ſupinorū deductas a præteritis uerborū actiuæ uocis.hoc in loco oſtendit qua ratione a uerbis deponentibus & cōmunibus formari debeant ſupina. Itaq; dicit in primis qđ ſi uoluimus ſcire ſupinum alicuius uerbi deponentis aut cōmunis debemus ex analogia fingere uocem illius uerbi actiuam & per regulas ſuperius traditas formare ſupina:ut ecce letor letaris ex proportione debuit facere in præterito letaui.faciet igitur in ſupino letatum per illam regulam in.ui.præterito.ui.ſemper uertitur in tū. præterea uereor uereris.ex proportione debuit facere in præterito uerui.ergo in ſupino faciet ueritum per illam regulam mittit itum.quod.ui.diuiſas præteritum dat. ☞ Fungor.eris.ex proportione debuit facere in præterito funxi.faciet igitur in ſupino functum per illam regulam.de.xi.ctum mitte ſupina. Quædam tamen uerba non ſeruant regulas atq; proportionem.ut Reor reris quod debuit facere.rui.atq; in ſupino ritū. facit tamen ratum. Verg.ii.æne. Nos abiiſſe rati & uento petiiſſe mycenas. ☞ Miſereor.eris.quod debuit facere in præterito miſerui.& in ſupino miſeritum:fecit tamen miſertum. ☞ Fateor.eris.debuit facere in p̄terito fatui:& in ſupino fatitū:& fecit faſſum. ☞ Gradior.eris.ex ꝓportione huius uerbi fodio.is.debuit facere gradi in præterito & in ſupino graſſum.& fecit greſſum. ☞ Patior patieris. fecit paſſum ſecutus proportionem huius uerbi quatio.is.quaſſi quaſſum:potius quā huius potior potiris:quod fecit potitus. ☞ Loquor loqueris.ex proportione huius uerbi linquo linquis.debuit facere loctum & interiecta.u.fecit locutum : eadem quoq; ratione a ſequor ſequeris.fecimus ſecutum.q.mutata in.c.propter affinitatem utriuſq; litteræ. ☞ Fruor frueris.debuit facere in præterito frui.& in ſupino frutum.& interiecta.c.fecit fructum quemadmodum ſtruo ſtruis.ſtruxi ſtructum.Cicero in hortenſio.antenitate ſumma fructus eſt . Vulpianus tamen fruiturus dixit in participio futuri temporis ſignificationis actiuæ. ☞ Labor laberis:debuit facere in præterito lapſi & in ſupino laptum:ſicut ſcribo ſcripſi ſcriptum : & fecit lapſum. ☞ Comminiſcor comminiſceris : debuit facere comminiui comminitum.& fecit commentum.

CANTO. De.xi.ctum mitte supina quod uerba quæ fecerunt præterita in.xi.mittunt supina in ctum.ut lugeo.es.luxi luctum.dico.is.dixi.dictũ.uincio.is.uinxi.uinctum.sancio.xi.ctum.nam ab eo quod est sanciui sancitũ dicimus.Lucre.quod porro nequeas sancitũ quandoquidẽ extat.¶ Quinq; tamen uerba quæ hic ponuntur amittunt.n.in supinis.ea sunt pingo.is.pinxi.pictum.stringo.is.strinxi.strictum.fingo.is.finxi.ctũ.ringo.is.rinxi.rictum.quod etiam ringor.eris.declinatur.meio.is.minxi.mictum.qđ nonnulli mingo.is.declinauerunt:sed queadmodũ supra dixi ego nusq̃ legi.Deinde dicit quod altera quinq; uerba quæ fecerunt præterita in.xi.mittunt supina in.xum.ea sũt.

Vertoq; dat uersum.de.xi.ctum.mitte supina.
N.tamen abiiciunt hæc pango.stringoq; fingo.
Ringoq; cũ meio.sunt qui dicant quoq; mingo
Necto.fluo.figo.cum pecto.flectoq; dat xum.
Mittit itum:quod.ui.diuisas præteritum dat.
Sed necui nectum.fricui frictum.seco sectum.
Censco censum.misceo mixtum.torreo tostum.
Et doceo doctum.teneo tentum.pateoq;.
Dat passum.careo cariturus.dat quoq; cassus.
Si præsens dat.uo.disiunctas:exit in.utum.
Sed ruitum semper ruo dat.Quæ ducis ab illo:
Dant tibi semp utũ.rapio raptũ.meto messum.
Consulo consultũ.colo cultũ.excelloq; celsum.
Deq; alo dic alitũ.dat & altũ.ast occulto cultum.
Pinso pistus.texo textus.nexoq; nexus.
Pectoq; dat pexus.& pectitus.& tamen entum.

necto nectis nexi uel nexui nexum.siue eni sit a necto nexi uel nexui.siue a nexo nexas uel nexo nexis nexui.semp facit in supino nexũ.¶ Fluo fluis.fluxi fluxum.unde fluxas uestes & fluxa corpora dicimus.& fluxus aquarum.Antiquiores quoq; auctore Priscia.fluxum a fluo.is.dixerunt:unde est adhuc fluctus.us.& murena flucta.¶ Figo.is.fixi.fixũ.q̃q̃ scaurus apud Diome.sagitta cõfictus dixerit.¶ Pecto pectis pexi pexum.nam a pectiui pectitũ fecit:a pexui æque pexum.¶ Flecto flectis flexi flexum.Plexi quoq; ab eo qđ est plecto.is.qđq; sumus poene obliti plexum in supino facit.Catul.hos instinctis plexos tulit ipse corollis.hic est ab amplector.xus.a.complector cõplexus.¶ Mittit itum.qđ uerba facientia præteritũ in.ui.syllabas mittunt supina in.itum.penultima breui.ut domo.as.domui domitũ q̃q̃ ab eo qđ est domatũ.Tibullus li.iiii.dixit Te duce nõ alias conuersus terga domator.& domatio nomẽ participiale.Valia formauit.¶ Sono.as.sonui.sonitũ:& si ab eo qđ est sonatu.Hora.dixit:magna sonaturũ des nõis huius honorẽ.sicut a tono.as.tonatum.Idem in epodo.dixit.Si quos eõis intonata fluctibus hyems ad hoc uertit mare.Sene.in.ii.na.q.illa ut sic dicam cõminatio & tonatio sine ictu.¶ Neco.tñ cum duplex hẽt ptm̃ necui & necaui ab eo qđ ẽ necui facit nectum.ab eo qđ necaui necatũ.Sed inter nectus & necatus non est illa differentia quã putauit Prisci.ut necatus sit ferro.nectus uero alia ui peremptus sed potius necatus est omnino extinctus.ut Cice.ueneno necatus dixit.& Quintil.fame necatus.nectus uero quasi exanimatus & mortuo similis.Cicero.ii.thuscu.Enectus siti tantalus.& Hora.in epistolarũ.bos est enectus arando.¶ Frico.as.fricui frictũ.Iuuena.si prurit frictus ocelli angulus.ab eo tamen quod est fricatum.Pli.li.viii.dixit pantheras per carnes fricatas aconito uenantur barbari.Celsus lib.vi.ante oleo perfricatus.& Marce.urtice foliis reuocatur uulua fricata.¶ Seco secas secui sectum.Vergil.i.geor.Via secta per ambas.Apuleius.i.meta.A secatu dixit impetu teli præsecata gula.¶ Censeo censes censui censum quod secundũ analogiã fecit etiam cẽsitum.¶ Misceo misces miscui mixtum per.x.quod etiam in marmoribus antiquis per.s.mistũ legimus.¶ Torreo.es.torrui tostum.Doceo doces docui doctum.Teneo.es.tenui tentum.Pateo.es.patui passum:quod etiam a pando pandis.& patior.eris supinũ est cõmune.Vergilius primo æneI.Crinibus Iliades passis peplumq; ferebant:quod a pando uel pateo eẽ potest.¶ Careo cares carui caritum uel cassum.Sed a caritu formatur participium futuri in rus.cariturus.Iuuena.cariturus turture magno mulorumq; iubis a cassu formatur participium præteriti cassus.Verg.secundo æneI.nunc cassum lumine lugent.¶ Si præsens dat.uo.disiunctas.quod uerba tertiæ coniugationis desinentia in.uo.uocales mittunt supina in utum.ut nuo nuis nui nutum.suo suis sui sutũ.acuo.is.ui.acutum.arguo arguis arguiui argutum.Plautus in pseudulo.Argutus inquit malorum facinorũ.Salustius tamen apud Priscianus in secundo historia.Arguiturus quasi ab arguitu dixit:multi inqt ex bithinia uolentes occurrere falsum filium arguituri.¶ Ruo ruis rui:semper facit ruitum in supino.Lucanus in quarto.Ruituraq; semper stat moles ab illo uero composita omnia exeunt in utum.obruo obruis obrui obrutum.diruo diruis dirui dirutum.eruo eruis erui erutum.Rapio rapis rapui.facit raptum.¶ Meto metis messui per.s.duplex facit etiam supinum.¶ Consulo consulis consului consultum.occulo occului occultũ Excello excellis excellui siue exculi excelsum.¶ Alo alis alui alitum facit per regulam aliquando:sed frequentius altus reperitur.Salustius in iugurtha.Omnem inquit ætatem arpini altus:reperitur etiam altor & altrix ab altu formata.Vergilius tertio æneI.Et terram altricem diri execramur ulyssi.¶ Occulo occulis:occului occultum.Pinso pinsis pinsui pistum.a quo est pistor pistoris.¶ Texo texis texui textum.Nexo nexis nexui nexum.Pecto pectis pexi uel pexui pexum.Nam ab eo quod est pectiui pectitum exit.Columella libro.xiii.præparatæ sint & pectitæ lanæ.Idem etiam de cura hortorum uerum ubi iam puro discrimine pectita tellus.sed quia penultimam breuiauit potest uideri ductum ab eo quod est pecto pectis pectui:quod nullus unquã posuit.Composita uero a cano canis mittunt supina in entum.ut occino occinis occinui occentum.concino.is.concinui concentum.accino.is.accinui accentum.

CANTO. A pario.is.cōposita tam illa q̄ fecerūt in ri.p̄teritū de q̄bus paulo ante diximus:q̄ illa q̄ in rui.de q̄bus nūc agimus mittūt supina in.ertū.ut aperio.is.aperui.apertū.operio.is.operui optū. ¶ A fero.is.quoq; cōposita q̄ mutāt simplicis significationē q̄q; dixius facere ptm̄ in.ui.syllabas mittūt supina in.ertū.ut differo.is.differui differtū.assero.is.asserui assertū.cōsero.is.cōserui cōsertū. ¶ In.ui.ptō sp uertit̄ in tū: qd uerba faciētia ptm̄ in.ui.syllabā mittunt supina ui mutata in tū:ut amo amas.ui.tū.moueo.es.moui.tū.cupio.is.piui.pitū.audio.is.diui.ditū.Excipiunt̄ uero pauca uerba mittētia supinū aliter:ea sūt poto.as.potaui qd facit potū.Verg.in buc.huc ipsi potū uenient p prata iuuēci.& ibidē.& potū passas age tityre & iter agendū.Luca.i.v.poture te nile graues. Terē.tn̄ ꝓportionē secutus dixit in phormione.nā apud me potaturus est. ¶ Lauo.as.laui lotū uel lautū ꝑpter eā affinitatē quæ ē inter au.&.o.uel lauatū. Terē.in eu.abeunt lauatū. Ouidi.iii.fasto.Sacra lauaturas mane petebat aq̄s.Hora.est ubi me fessum sol acrior ire lauatū admonuit.qd nimis licenter dici putat. Verg.iii.ge. ¶ Caueo.es.caui cautū.faueo.es.faui fautū.ab illo ē cautus & cautio.ab hoc fautor:q̄q̄ Plautus in amphytrione regulā secutus dixit fauitor. ¶ Adoleo uel adolesco adolui uel adoleui adultus. Pasco.is.pastum.qd solū in supino.s.retinuit. ¶ Agnosco.is.agnoui agnitū.cognosco.is.cognoui cognitū. Iuuena. Agnitus accipies:iubet a p̄cone uocari. Luca.i iii.calida mihi cognitus axis ægypto. Salu.tn̄ regulā secutus in.ii.histo.dixit.neq; inermes ex p̄lio uiros quē q̄ agnotuꝝ. ¶ Sero.is.seui satū.cuius cōposita retinētia simplicis significationē q̄ fecerūt p̄terita in.eui.mittūt supina in itū.ea sunt insero.is.inseui insitū.cōsero.is.cōseui cōsitū.Verg.ii.ge.Mutatāq; īsita mala ferre pyrū.Ci.quoq; in uerrē ab eo qd est obsero.is.obseui.dixit.ut cū obsitū leoncinū agrū uidisses:& ab assero.is.asseui assitū. ¶ De facientibus p̄terita in.ui.paulo ante diximus mittere præteritū in ertū. ¶ Soluo.is.solui.& uoluo.is.uolui facere supina solutum & uolutū.u.consonante in uocalem mutata & extrita.i.atq; ex horum proportione caluo.is.debuit facere calutum:nisi quod in usu non est. ¶ Veneo.is.ueniui uenū pro eo qd esse debuit uenitū.nunq̄ reperit̄ nisi coniunctū aut compositū cum hoc uerbo do das dedi:dicimusq; uenundo.as uenundedi. ¶ Sepelio.is.sepeliui sepultū. Verg.ii.æne.Inuadunt urbē somno uinoq; sepultam.Cato proportionē secutus:dixit:mortuus est sepelitus est. ¶ De supinis uerboꝝ deponentiū & comuniū cap.vii. Quoniā in capite superiori exposuit regulas supinorū deductas a præteritis uerborū actiuæ uocis.hoc in loco ostendit qua ratione a uerbis deponentibus & cōmunibus formari debeant supina.Itaq; dicit in primis qd si uolumus scire supinum alicuius uerbi deponentis aut cōmunis debemus ex analogia fingere uocem illius uerbi actiuam & per regulas superius traditas formare supina:ut ecce letor letaris ex proportione debuit facere in præterito letaui.faciet igitur in supino letatum per illam regulam in.ui.præterito.ui.semper uertitur in tū. præterea uereor uereris.ex proportione debuit facere in præterito uerui.ergo in supino faciet ueritum per illam regulam mittit itum.quod.ui.diuisas præteritum dat. ¶ Fungor.eris.ex proportione debuit facere in præterito funxi.faciet igitur in supino functum per illam regulam.de.xi.ctum mitte supina. Quædam tamen uerba non seruant regulas atq; proportionem.ut Reor reris quod debuit facere.rui.atq; in supino ritū. facit tamen ratum. Verg.ii.æne.Nos abiisse rati & uento petiisse mycenas. ¶ Misereor.eris.quod debuit facere in præterito miserui.& in supino miseritum:fecit tamen misertum. ¶ Fateor.eris.debuit facere in p̄terito fatui:& in supino fatitū:& fecit fassum. ¶ Gradior.eris.ex ꝓportione huius uerbi fodio.is.debuit facere gradi in præterito & in supino grassum.& fecit gressum. ¶ Patior patieris. fecit passum secutus proportionem huius uerbi quatio.is.quassi quassum:potius quā huius potior potiris;quod fecit potitus. ¶ Loquor loqueris.ex proportione huius uerbi linquo linquis.debuit facere loctum & interiecta.u.fecit locutum: eadem quoq; ratione a sequor sequeris.fecimus secutum.q.mutata in.c.propter affinitatem utriusq; litteræ. ¶ Fruor frueris.debuit facere in præterito frui.& in supino frutum.& interiecta.c.fecit fructum quemadmodum struo struis.struxi structum.Cicero in hortensio.antenitate summa fructus est. Vulpianus tamen fruiturus dixit in participio futuri temporis significationis actiuæ. ¶ Labor laberis:debuit facere in præterito lapsi & in supino laptum:sicut scribo scripsi scriptum: & fecit lapsum. ¶ Comminiscor comminisceris: debuit facere comminiui comminitum.& fecit commentum.

Quod cano cōponit. Pario & fero mittit in ertū.
Amicui dat ctum.dat amixi.datq; amiciui.
In.ui.præterito.ui.semper uertitur in tum.
Poto dat potum.lauo lotum.& uterq; dat atum.
Et caueo cautum.faueo fautum.sed adultum.
Mittitur ex adolet.de pasco mittito pastum.
Dat gnitus agnosco.cognoscoq; dat sero satum.
Insitus inseui.conseui consitus atq;
Dat utum.soluo cum uoluo.ueneo uenum.
Et salio saltum.mittit sepelire sepultum.

¶ De supinis uerboꝝ deponētiū & cōium. cap.vi.

Deponētiū & cōium uerboꝝ supina fiunt
ex ꝓportione uocis actiuæ.ut lætor.aris.
leto.as.aui.atū.uereor.eris. uereo.es.rui.
itum.fungor.eris. fungo.is.funxi. functū. Pauca
tn̄ quæ sequuntur aliter mittunt supina.
Reor.reris.ratum. Misereor.eris. misertum.
Fateor.eris.fassum. Gradior.eris gressum.
Patior.eris.passum.Loquor.eris.locutum.
Sequor.eris.secutū.Fruor.eris.fructū uel fruitū.
Labor.eris.lapsum.Cōminiscor.eris. cōmentū.

¶ CANTO. Aestiuo.as.estuaui:a quo q̃si ab actiuo estuatũ fecit. Hiero. in fine ecclesiastici: in medio inquit ignis nõ sum estuatus. ¶ Ardeo.es.arsi:qđ ex ꝓportiõe diximus fecisse arsum:algeo.ges.alsi:q. alsum:fulgeo es.fulsi:qđ fulsum:turgeo.es.tursi qđ tursum. Strideo.es.uel strido.is.stridi. Cõniueo.es.xi.qđ debuit facere cõnictũ. ¶ Cõquiesco.xi.qđ uerbũ fuit apđ antiquos significabatq; caput iclinare & q̃si cõniuere. Põponi.ad eũ cõquexi:inter ſ mulieres cõspiciũt. ¶ Sido.is.sidi.qđ uerbũ supina a sedeo.es.mutuaẜ:uel potius caret il-lis. ¶ Rudo.is.di.qđ debuit facere rusum:dego.is.degi:qđ dactũ. ¶ Satago.is.gi.quod satactũ:qa cõposita ab ago.is.egi.actũ. ¶ Sterto.is.tui.qđ stertitũ:obedio.is.obediui:qđ obeditũ:a quo Pli.li.xvii. natu.hist.obediturus dixit ramo inquit oleæ q̃ maxie sequaci atq; obedituro. Et uerba neutra secundæ cõiugationis facientia præteritũ in.ui.syllabas:quæ debuerant mittere supina in itum:ut hebeo.es.hebui.flacceo.es.flaccui. studeo.es.studui. uigeo.es.uigui.oleo.es.olui ab eo tñ Persi.fecit olerũ: ut suo loco dixius: tumeo.es.tumui.seneo.es.senui.a quo antiquores senectus senecta senectum:participiũ fecerunt. Pauca tñ huius ordis uerba hñt supina: ea fere sunt. ¶ Placeo.es.placui placitũ: a quo sunt participia placitus pro placẽs & placiturus:noceo.es.cui.nocitũ : a quo est nociturus. Iuuen.nocitura toge nocitura petunẜ militiæ ualeo.es.ualui ualitũ:a quo teste Prisciano ualiturus fecit.Ci. ¶ A doleo.es.dolui dolitũ.reperiẜ doliturus:& a caleo.es.calui.caliturus.a soleo.es.tantũ soliturus.a.um.reperitur : neq; eni usq̃ lectũ est solens aut soliturus. Hoc uerbum pateo.es.patui ut aliis in locis diximus: cõe habet supinũ cum pando.is.& patior.eris. Illud hic quoq; notandũ est hoc uerbũ fio his neq; habere supina neq; participia:neq;.n.usq̃ reperitur fiens: neq; fiendus : ut inqt Diome. nam factus.a.um.atq; faciendus.a.um.a facio facis feci mutuatũ est. ¶ Deponẽtia supinis carentia sunt:Reminiscor.eris.qd debuit facere reminitũ:& Vescor.eris.qđ debuit facere uetum:& medeor.eris quod debuit facere meditũ;opperior.iris.qđ debuit facere oppertũ:quoꝝ circũloquia ut inquit Diomedes aliunde supplenẜ reminiscor.eris.recordatus sum:uescor.eris.pastus sum.medeor.eris. medicatus sum:opperior.iris.oppertus.sum:liquor.eris.quod debuit facere lictũ: in circũloquiis dicimus liquæfactus sum uel fui:liquefactus eram uel fuerã &c. ¶ Liceor.eris.qđ debuit facere licitum:qđ cũ in usu non sit ab eo tamen factũ est licitor.aris.eiusdẽ prope significationis uerbũ : per qđ supplentur circũloquia sui primitiui. Carent etiã supinis oĩa uerba præteritis carentia:nam cum supina ex præteritis quodã mõ pendeant:merito deficientibus præteritis deficient etiã supina. ¶ Ea sunt.aio.is.qđ a dico.is.præteritũ mutuaẜ. ¶ Furio.is.qđ suppletur ab insanio isaniui. ¶ Sido.is.qđ Prisc.ꝑterito dicit carere mutuaẜ illud tñ ut putat a sedeo sedi:atq; consequẽter supinũ ut paulo ante dicebamus ferio.is.qđ a ꝑcutio mutuaẜ præteritũ ꝑcussi. Ambro.tñ de obitu Theodosii iperatoris a ferio feriturus fecit. Isaac inqt per fidẽ nec gladiũ feriturı parẽtis expauit. ¶ Sisto sistis:qđ ptõ carere auctores sunt Phocas & Prisci.nos tñ Gellii & Catonis auctoritate ꝑsuasi cũ actiuũ est stiti facere dicimus:& in supino statũ cũ absolutũ steti:& æque statũ in supino. ¶ Quatio.is.ꝑterito carere dixit Phocas:qđ ex analogia quassi & quassum facere ex cõpositis manifestũ est:dicimus.n.cõcutio.is.cõcussi cõcussum:ꝑcutio.is.ꝑcussi ꝑcussum. Præteritis ẽt caret ut supra dictũ est:hoc uerbũ glisco is.& uerba ĩchoatiua quæ ex cõsequenti supina non hñt. ¶ De uarietatæ quadã uerboꝝ.cap.viii. Et si de hac uerboꝝ uarietate sparsim per singulas cõiugationes aliqd perstrinximus:uisum tñ est hoc in loco simul de oĩbus hmõi uerbis dicere. Ponit igitur in primis uerba primæ atq; aliaꝝ coniugationũ. ¶ Lauo.as.lauo.is.ꝑ tertiã. Verg.iii.æne.fluidũ lauit inde cruorem. Idẽ in.x. Lauit iproba teter ora cruor:ꝑsentis.n.indicatiui eẽ utrobiq; ex q̃titate syllabæ deꝑhendimus:nã in ꝑsenti prima breuiaẜ : in ꝑterito ꝓduciẜ. ¶ Arto artas : artio artis.iui.quartæ cõiugatiõis. Neuius apud Marcellũ. Artiuit linguã in palatũ:cœpit labia suggere. Idẽ apud eundẽ conatus inqt artuit mater. ¶ Sono.as.sono.is.per tertiã. Lucre.in caligare oculos:sonere aures. Idẽ alio loco littora lata sonunt. ¶ Denso.as.denseo.es.per secundã. Verg.x.æne. Extremi addensent acies:sic eni legẽdum esse Priscianus testatur. Idem primo geor. Denset erant quæ rara modo quæ densa relaxat. ¶ Cõposita a cubo.as.qđ aliis in locis diximus per primã & tertiam declinantur:habentq; præteritum cõe:ut incubo.as. incumbo.is.accubo.as.accumbo.is.procumbo.as.procumbo.is.recubo.as.recumbo.is.dicimus tamen secubo as.& non secumbo.is.atq; e diuerso succumbo.is.& non succubo.as.

Aestuo.as.aui. Ardeo es arsi. Strideo.des.di.algeo alges.alsi. Fulgeo.ges.fulsi: Turgeo.ges.tursi. Lugeo.ges.xi. Frigeo.ges.xi. Cõniueo.es.xi. Cõquinisco.is.xi. Sido.is.di. Rudo.is.di. Dego.is.gi. Satago.is.gi. Sterto.is.tui. Obedio.is.diui. Et uerba scdæ cõiugatiõis.mittẽtia ptm̃ i ui: syllabas.ut rubeo.rubes.bui. Palleo.es.lui:pauca tñ huius ordinis hñt supia hæc fere. Placeo.ces.cui.placitũ. Noceo.ces.cui.itũ. Valeo.es.lui.litũ. Doleo.es.dolui itũ:Caleo.es.calui calitũ. Soleo.es.solitũ. Pateo.es tui.passũ. Deponẽtia uerba supinis carẽtia sunt. Reminiscor.eris. Vescor.eris. Medeor.eris. Opperior.iris. Liquor.eris. Liceor.eris.

Carent ẽt supinis oĩa uerba ꝑteritis carẽtia: ut Aio ais. Furio.ris. Sido.is. Ferio.is. Sisto.is. Quatio. is. Glisco.is. Et uerba q̃ dicunẜ inchoatiua.

¶ De uarietatæ quadã in uerbis. Cap. viii.

Verba diuersis cõiugatiõibus declinata sũt Lauo.as. Lauo.is. Arto.as.artio.is. Sono as.sono.is. Denso.as.dẽseo.es. Cõposita a cubo.as.ut accubo.as.accumbo.is. Procubo.as.

CANTO. Nexo.as.& nexo.is.Verg.v.æne.nexantē nodis seq; in sua mēbra plicantē. Liui.andronicus apud Priscia.nexebāt multa iterflexu nodoꝝ dubio. Deīde ponit uerba secūdæ & tertiæ cōiugatiōis. ¶ Strideo.es. strido.is.de quo ī secūda cōiugatiōe diximus. ¶ Fulgeo.es.fulgo.is.Verg.v.æne. Ductores auro effulgēt. Idē in.viii.auroq; effulgere fluctus. ¶ Tergeo.es.tergo.is.Iuue. Vasa aspera tergeat alter. Hora.quā gallina tergere palatū: de tertia cōiugatiōe nō succurrit mihi exēplū atq; idcirco de industria. Hora.uersum illū imitari quodā ī loco dixius. Si placere famē tibi uētris olufcula possent: nō tua sordidior tergeret ora cibus. ¶ Claudeo.es.claudo.is.p eo qđ est claudico.as. Cecilius: aut ubi uos sitis ibi cōsiliū claudeat. Salu.iiii.hist. Cōiuratiōe claudit p eo qđ claudicar. ¶ Cōniueo.es.cōniuo.is. Caluus cū grauis īgēti cōniuere papula somno. Persi.ue nisi cōniues. ¶ Ferueo.es.feruo.is.Verg.i.æn. Feruet opus: redolētq; thymo fragrātia mella. Idē in viii. feruere leucatē: auroq; effulgere fluctus. Lucilius quoq; apud Quintil.li.i.oratoriarū īstitutionū. Feruit aq̄ & feruet: feruit nūc feruet ad annū. ¶ Caueo.es.cauo.is.nā tertiæ cōiugationis etiā fuisse supra notauimus: cū de uerbis in.uo. syllabā desinētibus dictum est. ¶ Oleo.oles.olo.olis.Plau.in cornicula apud Diome.olunt ædes arabicas. ¶ Excelleo.es.excello.is.de quo in tertiæ cōiugatiōis uerborū pteritis diximus. ¶ Rideo rides: rido.is. Brutus de patiētia apud Diome. Irridunt hoꝝ lachrymas. ¶ Cieo.es.cio.cis.quēadmodū in superioribus dictū est: tā secundæ quā quartæ cōiugationis reperit: in cōpositione uero tantū quartæ: qđ etiā de pario paris & suis cōpositis dicendū est: nā per tertiā dixit. Teren.in phormione. Nec parere hæc iā diū per ætatē pōt: & per quartā. Ennius oua parire solet genus pennis cōdecoratum: Cuius cōposita oīa sunt q̄rtæ coniugatiōis. ¶ Cupio cupis.cū plerunq; tertiæ reperiat. Lucre.in.i.dixit. Portarum claustra cupiret. Atq; e diuerso cū uenio uenis pro quartā prope sp reperiatur. Ennius apud Marcellū dixit. senex sum: & mortē occupem priusq̄ euenat: quasi per tertiā eueno euenis declinet. Sedulius quoq; in paschali secundā personā psentis indicatiui modi numeri singularis quæ in q̄rta cōiugatione semp in fine producitur: perinde ac si esset tertiæ: breuiauit dicens: peruenis ad xpm: non xpus peruenit ad te. ¶ Potior.eris.potior.iris tertiæ cōiugationis plerunq; reperitur: nōnunq̄ etiam quartæ maximæ in infinitiuo. Vergi.iii.æne. polidoꝝ obtruncat & auro ui potitur. Ouid.xiii.meta. Tuq; tuis armis: nos te poteremur Achille. Neuius apud Prisci. secunde penetrat pœnitus thalamoq; potitur. Lucillius apud eūdē. Deficit alma ceres nec plebes pane potit in infinitiuo nō poti sed potiri semp facit. ¶ Morior moreris: & morior moriris. Luca.in.iiii. Nō gratis moritur iugulo qui prouocat ensem. Verg.ii.æne.nunc morere. Ennius. Nunc est ille dies: cū gloria maxima sese nobis ostendat: seu uiuimus siue morimur. Teren.in eunu. Risu emoriri oēs: frequentius tñ in infinitiuo mori q̄ moriri reperitur. ¶ Orior oreris.orior.iris. Verg.ii.æne. Nostroꝝ obruimur oriturq; miserrima cædes cuius infinitiuū semper reperies quarte coniugationis oriri. Cōplura alia uerba reperiunt diuersarū coniugationū: sed diuersi gñis & significationis: ut albo albas primæ coniugationis actiuū est: & albeo albes secundæ neutrū: eodē modo nigro nigras.nigreo.es.duro.as.dureo.es.atq; etiā tertiæ albesco albescis nigresco.cis. duresco durescis. ¶ Liquo.as.per primā actiuum est. Persius. Vatū & plorabile siquid eliquat. Verg.in moreto. Foraminibusq; liquatur emundata ceres. ¶ Liqueo liques: per secūdam: & liquesco liquescis per tertiā neutra sunt absoluta. ¶ Liquor liqueris deponens est absolutum. ¶ Miseror.aris.per primā: & misereor misereris per secundam: præterea medico.as.siue medicor.aris.per primam: & medeor.eris.per secūdā sola constructione & coniugatione differunt sed de constructione suo loco dicetur. ¶ Tueor.eris.pro eo qđ est defendo.tuor.eris.pro eo qđ cerno: cōiugatione & significatione differunt: ut supra diximus. ¶ Variæ significationis: sūt quædā uerba: quæ cū eadem habeāt positionē cōiugatione mutata mutent etiā significationē: ut mando mandas mandaui: qđ est propemodū cōmendare. Mando mandis quod est dentibus conficere: cū illud sit primæ coniugationis: hoc est uero tertiæ. Eodem modo. ¶ Fundo.das.pro eo qđ est fundamentū iacere: fundo fundis: pro eo quod est spargere. ¶ Dico dicas: pro eo quod est appropriare siue consecrare. dico.is.pro eo qđ artificiose loq. ¶ Prædico.as.pro eo qđ est laudo: pdico.is.pro eo qđ ante dicere siue diuinare.

procumbo.is. Nexo . nexas.nexo.is.Strideo.es.
Strido.is.Fulgeo.es.fulgo.fulgis.Tergeo.terges.
Tergo.tergis.Claudeo.claudes.claudo.is.
Conniueo.es.cōniuo.is.Caueo.caues.cauo.is.Ferueo ferues.feruo.is.Oleo.es.olo.is. Rideo.es.rido.ridis.Excelleo.es.excello.is.Cieo.cies.cio.cis.
Pario paris parere. pario.is. parire.
Potior.eris.potior.iris.in infinitiuo potiri.
Orior.eris.uel orior.iris.in infinitiuo oriri.
Morior.eris.uel morior.iris in infinitiuo mori.
Complura alia uerba.reperiuntur diuersarū coniugationū; sed diuersi generis & diuersæ significationis.ut albo albas.albeo.albes.
Duro duras.dureo dures.
Liquo.as.liqueo.es.liquesco.is.liquor. eris.
Miseror miseraris.misereor misereris.
Medico medicas.medeor mederis.
Tueor.eris.tutus uel tuit⁹.tuor tueris.tutus uel tuitus

¶ Variæ significatiōis & cōiugatiōis uerba.

Mando mandas mādaui.mādo mādis mandi
Fundo fundas fundaui.fundo fundis fudi.
Dico dicas dicaui.dico dicis dixi.
Prædico.as.aui.prædico prædicis prædixi.

¶ANTO. Volo.as.ad aues ptinet:uolo uis ad hoies atq; deos ĩmortales.¶ Lego.as.ẽ mittere legatũ aliquo siue testõ aliqd post mortẽ alicui relinqre.¶ Lego.is.ẽ colligere furare & libros legere.¶ Sero.as.est claustra adhibere.sero.is.ẽ semẽ spargere.¶ Educo.as.p eo qđ ẽ nutrire.educo.is.p eo qđ ẽ extra uel sursum duco.¶ Appello.as.& cõpello.as.p eo qđ ẽ alloquor siue uoco:cõposita uerba a pello.as.qđ ĩ usu ñ ẽ.At uero appel lo.is.& cõpello.is.cõposita sũt a pello.is.pepuli.signtq; illud applicare:hoc uero cogere siue adunare.¶ Eadẽ pterita:ẽ & alia ĩ uerbis cõsideratio:qđ qdã sũt pterita a diuersis uerbo℞ positionibus deriuata:ut aceo.es.p eo qđ est acidum esse & acuo.is.pro eo quod est acutum facere : idem atq; cõmune habent præteritũ:atq; eodẽ modo de reliquis uerbis q̃ hic ponuntur. Præterea duplicia ab eodẽ uerbo. Sunt econtrario quædã uerba duplex habentia præteritũ ut plico.as.plicui.uel plicaui.& ab eis cõposita ut explico.as.explicui uel explicaui sed de his cõpiosius in capite pteríto℞ disputatũ est.¶ Eadẽ supina diuersis uerbis;ut Verro.is.& uerto.is.qđ utrũq; facit ĩ supino uersum.& pateo.es.patui.pãdo.is.pãdi.patior.eris.q oĩa cõe hñt supinũ passum.¶ Supina duplicia.e diuerso sũt q̃dã uerba q̃ duplicia supina hñt:ut torq̃o.es.tortũ uel torsum.Sed de his oĩbus in capite pterito℞ & supino℞ plenius dictũ est.nũc tñ uolumus lectorẽ admonere quẽadmodũ uerbis diuersitates hmõi reperiant.De cõpositiõe uerbo℞. ppositiões cõponunt cũ reliqs oĩbus fere orõnis ptibus:sed cũ uerbis frequentissimæ.Itaq; uisum ẽ hoc in loco pauca de cõpositione uerbo℞ & alia℞ partiũ orõnis cũ ppositionibus annotare.Cũ igit ppositiões ueniũt in cõpositionẽ cũ uerbis:aut corrũpunt uerbi integritate manẽt:ut appono.is.apposui.qđ cũ ex ad ppositiõe & pono.is.cõponat:corrũpit ad.d.mutata in.p.ipso uerbo manẽte integro. Aut corrũpunt uerba ipsis ppositiõibus manentibus itegris:ut pficio.is.pfeci.qđ ex p ppositione & facio.is.componit uerbũ corrumpit.a.mutata in.i.præpositiõe integra manẽte. Aut ppositiones simul & uerba corrumpuntur:ut efficio.is.qđ componitur ab ex præpositione & facio.is.corrumpitur ex.x.mutata in.f.& facio uerbũ.a.mutata in.i.Aut præpositiones simul & uerba manent itegra.ut deamo.as.qđ ex de ppositione & amo.as.componit.Sed q̃q̃ de ppositionũ corruptiõe in ea parte quæ est de orthographia copiosius disputet : ne hoc a nobis intactum oĩno reliquatur:libuit pauca delibare:prius tamen de præpositionibus:deinde de uerbis differemus.Igitur præpositiones in.b.desinẽtes sunt.ab.ob.sub.Sed si cõponantur ab.cum dictione incipienti a uocali exili uel aspirata:integra manet.ut abactor.oris.aberro.as. abigo.is. abominor.aris.abundo.as.abhoreo.es.Cum incipientibus a.b.non componitur nam abbreuio & si cum.b.ab aliquibus scribatur:ex ad.non ex ab.componit:quod etiam de adbibo dicendũ est. Cum incipiẽtibus.a.c. abs. componitur.ut abscedo.is.abscondo.is. Cum incipientibus.a.d.manet integra ut abdico.as.abdo.is.abduco.is.Cũ incipientibus ab.f.partim manet integra:ut absui:absuturus: absore partim.b.mutatur in.u.uocalẽ:ut ausero ausugio.Cũ incipientibus a.g.non componit.Cũ incipiẽtibus ab.l.manet itegra ut ablacto:ablego:abluo.Cũ incipientibus ab.m.non componit præterq̃ cũ hoc noĩe matertera : dicimusq; ab matertera.Cũ incipiẽtibus ab.n.manet integra ut abnego:abnepos:abnuo.Cũ ĩcipiẽtibus a.p.nõ cõponit pterq̃ cũ hoc noĩe patruus.dicimusq; abpatruus.Cũ duobus uerbis.b.mutat ĩ.s.pto.as.& pello.is.dicimusq;

Volo uolas uolaui.uolo uis uolui.
Lego legas legaui.lego legis legi.
Sero seras seraui.sero seris serui uel seui.
Educo educas educaui.educo educis eduxi.
Appello.as.aui.appello appellis apuli.
Compello.as.aui.compello compellis compuli.

¶Eadem pterita a diuersis instantibus.

Aceo aces acui.acuo acuis acui.
Frigeo friges frixi.frigo frigis frixi.
Luceo luces luxi.lugeo luges luxi.
Fulgeo fulges fulsi.fulcio fulcis fulsi:
Cerno cernis creui.cresco crescis creui.
Paueo paues paui.pasco pascis paui.
Pendeo pendes pependi.pendo pendis pependi
Fero fers tuli.tollo tollis tetutili uel tuli.
Sto stas steti.sisto sistis absolutum steti.

¶Præterita duplicia ab eodem uerbo.

Plico.as.plicui ul'.aui.neco necas necui uel necaui
Sorbeo.es.sorbui uel.psi.sapio.is.sapui uel.iui.
Parco.is.pepci uel psi.pãgo.is.pepegi uel panxi
Pũgo.is.pupugi.uel pũxi.uello.is.uelli.uel uulsi.
Lino.is.lini uel liui.uel leui.sino is.sini uel siui.
Verro.is.uerri.uel uersi.necto.is.nexui uel nexi.
Pecto.is.pexui.uel pexi uel pectiui siue pectui.
Sãcio.is.sanxi uel sanciui.uĩcio.is.uinxi ul' uinciui
Salio.is.salui uel saliui.amicio.is.amicui uel.iui.
Sepio.is.sepsi.uel sepiui.haurio.is.hausi uel.riui.

¶Eadem supina a diuersis uerbis.

Verro uerris uersum.uerto uertis uersum.
Pateo.es.pando.is.patior.eris.passum.

¶Supina duplicia ab eodem uerbo.

Torq̃o.es.tortũ uel torsum.Tẽdo.is.tẽtũ ul' tẽsũ
Abscõdo.is.abscõditũ uel sũ.alio.is.alitũ uel altũ.
Figo.is fictũ uel fixũ.niror.eris.nisum uel nixum.

¶De cõpositione uerbo℞ cũ ppositionibus.

Præpositiones cũ ueniunt in compositionem cum

asporto.as.aspello.is.Cum incipientibus ab.r.b.aliquando mutatur in.r.ut arreptus.a.um.arripio.aliquãdo manet integra ut abrado abrogo.abrumpo.Cum incipientibus ab.s.integra manet:ut absumo.absorbeo.Cũ incipientibus a.t.abs.componit.ut abstraho.abstergo.abstineo.Cũ incipientibus ab.x.uel.a.z.non componit. Cũ incipientibus ab.i.consonante manet integra.ut abiuro.abiudico.Cũ incipientibus ab.u.consonante non componit ab:sed a ut auoco.as.auerto.is.¶ Ob ꝓpositio qñq; manet integra.qñq; transit in consonantẽ quæ sequitur qñq; abiicit.b.Cũ incipientibus a uocali manet integra:ut obaudio.oberro.obitus.oborior.obũbro. Cũ incipientibus a.b.manet integra ut obibo.is.Cũ incipientibus a.c.recipit.s.mediã aliqñ.ut obscurus:qđ ex ob & carus cõponit.obscenũ qđ ex ob & cenũ obsoleo qđ ex ob & oleo.aliqñ.b.mutat i.c.ut occũbo.is.occurro.is.occido.is.Cũ icipiẽtibus a.d.manet integra.ut obdo.is.Cũ icipiẽtibus ab.f.b.mutat i.f.ut officio.is.ex ob & facio.offendo.is.ex ob & fendo:qđ uerbũ nõ ẽ i usu.dictus tñ ab ob & sũ obsum obes obfui i pterito.Cũ icipiẽtibus a.g.b.mutat i ipsam.ut oggãnio.is.ex ob & gannio.Cũ icipiẽtibus ab.l.manet itegra:ut oblatus oblecto.obligo.obloquor.obluctor.Cum icipiẽtibus ab.m.parti manet itegra:ut obmurmuro parti.b.obterit:ut omitto:omutesco:sũt q scribãt p.b.obmutesco.Cũ icipiẽtibus ab.n.manet itegra:ut obnitor.eris.obnudo.is.onnoxius.Cũ icipiẽtibus a.p.b.mutat i ipsam:ut oppono.is.oppugno.as.Cũ icipiẽtibus a.q.nõ cõponit.Cũ icipiẽtibus ab.r.manet itegra:ut obrado.is.obrepo.is obruo.is.Cũ icipiẽtibus ab.s.manet itegra:ut obsideo:obsto:obstupeo:obstrepo.Cũ icipiẽtibus a.t.manet itegra:ut obtineo:obturo:obtẽpero:i qbus auctore Quintil.potius.p.q̃.b.sonat:uñ sũt q putẽt p.p.scribẽda eẽ. Cũ icipiẽtibus ab.i.uel.u.cõsonãtibus manet itegra:ut obiuro.as.obiurgio.as.obiicio.is.oburro.is.obuio.as. Cũ icipiẽtibus ab.x.&.z.nõ cõponit.¶ Sub ꝓpositio i cõpositiõe aliqñ manet itegra:aliqñ.b.mutat i cõsonãtẽ q seqt.Cũ icipiẽtibus a uocali manet itegra:ut subaudio.is.subeo.is.suborno.as.Cũ icipiẽtibus a.b.manet itegra:ut subbibo.is.subblãdior.iris.Cũ icipiẽtibus a.c.trãsit.b.i.c.ut succurro.is.succũbo.is.Cũ icipiẽtibus a.d.manet itegra:ut subdo.is.subduco.is.Cũ icipiẽtibus ab.f.trãsit.b.i.f.ut suffero.ers.sufficio.is.suffundo.is. Cũ icipiẽtibus.a.g.trãsit ẽt i ipsam:ut suggero.is.Cũ icipiẽtibus ab.l.manet itegra:ut subleuo.as.subligo.as. subluo.is.Cũ icipiẽtibus ab.m.d.trãsit i ipsam:ut sũmitto.is.sũministro.as.sũmoueo.es.Cũ incipiẽtibus ab.n.manet itegra:ut subnecto.is.subnitor.eris.Cũ icipiẽtibus a.p.b.mutat i ipsam:ut suppono.is.supprimo.is. supputo.as.Cũ icipiẽtibus a.q.nõ cõponit.Cũ icipiẽtibus ab.r.manet itegra:ut subrado:subrepo:subruo.is. Cũ icipiẽtibus ab.s.manet integra:ut subsano.as.subsideo.es.subsum.es.aliqñ abiicit s.ut suspiro.as.a sub & spiro:nisi forte a sursum cõponit:queãdmodũ & suspicio.is.Cũ icipiẽtibus a.t.manet integra:ut subtexo.is. subticeo.es.subtraho.is.cũ hoc uerbo teneo.s.accipit loco.b.ut sustineo:nisi mauis a sursum & teneo cõpositũ eẽ.Cũ icipiẽtibus ab.i.&.u.cõsonãtibus manet itegra:ut subiũgo.is.subuenio.is.Cũ icipiẽtibus ab.x.&.z.nõ cõponit.¶ Ad ꝓpositio i cõpositiõe:aliqñ manet itegra:qñq; trãsit i cõsonãtẽ q seqt:qñq; poenitus exterit cũ dictiõibus a uocali exili uel aspirata icipiẽtibus manet itegra:ut adamo.as.adeo.is.adpro.as.aduro.is.adhereo.es.adhortor.aris.Cũ icipiẽtibus a.b.manet itegra:ut adbibo.is.adbreuio.as.Cũ icipiẽtibus a.c.trãsit i ipsam:ut accurro.is.accomodo.as.Cũ icipiẽtibus a.d.manet itegra:ut addico.is.addo.is.adduco.is.Cũ icipiẽtibus ab.f.trãsit i ipsam:ut afficio.is.affero.rs.Cũ icipiẽtibus a.g.trãsit i ipsam:ut aggero.as.Cũ icipiẽtibus a.gn.d.poenitus expugnit:ut agnosco.is.agnitus agnatus.Cũ icipiẽtibus ab.l.trãsit i ipsam:ut alleuo.as.allido.is. alludo.is.adlubesco.is.quo uerbo freqũter utit.Apul.atq; nõnũq̃ Martianus capella:cũ antiqtate.d.quoq; retinuit:cũ icipiẽtibus ab.m.itegra manet:ut admitto.is.admoueo.es.admurmuro.as.Cũ icipientibus ab.n.d.trãsit i ipsum:ut amittor.eris.amoto.as.annumero.as.Cũ icipiẽtibus a.p.trãsit i ipsum:ut apparo.as.apporto.is.Apperio.is.qđ ex ad & pario cõponit.d.extriuit atq; primã breuiat.Cũ icipiẽtibus a.q.d.trãsit i.c.ut acqro.is.acqesco.is.Cũ icipiẽtibus ab.r.d.uertit i ipsum:ut arrideo.es.arrogo.as.Cũ icipiẽtibus ab.s.d.trãsit i ipsum:ut assumo.is.assumulo.as.Qđ si cõponat cũ dictiõibus ab.sc.&.sp.icipiẽtibus.d.poenitus exterit:ut ascẽdo.is.ascisco.is.aspicio.is.aspgo.is.aspernor.aris.Cũ icipiẽtibus a.t.i ipsum uertit:ut attero.is.attingo.is. attono as.Cũ icipiẽtibus ab.i.&.u.cõsonãtibus itegra manet:ut adiuuo.as.aduerto.is.aduco.as.¶ Dis & di ꝓpositiões iseparabiles cõponunt aliqñ itegre manẽtes:aliqñ.s.mutata i sequẽtẽ cõsonantẽ.Cũ dictionibus a c.p.q.s.t.incipientibus componitur dis:ut discalcio.discedo.disputo.dispicio.disquiro.dissono.dissuo.disturbo.distraho.Cũ icipiẽtibus a.d.g.l.m.r.di.cõponit:ut diduco.is.digero.is.diluc.is.dimitto.is.diruo.is.Cũ icipiẽtibus ab.f.s.mutat i.f.ut diffido.is.diffundo.is.Cũ icipiẽtibus ab.i.cõsonãte dis cõponit:ut disiungo.is.disiicio.is.Cũ icipiẽtibus ab.u.cõsonãte di cõponit:ut diuerto.is.diuẽdo.is.¶ Ex ꝓpositio i cõpositione aliqñ manet itegra:aliqñ.x.mutat i cõsonãtẽ q subseqt:aliqñ.x.exterit:itegra manet cũ dictiõibus incipiẽtibus a uocali exili uel aspirata:ut exaudio.is.exero.is.exigo.is.exoro.as.exudo.as.exhaurio.is.exheredo.as.exhibeo.es exhorreo.es.integra quoq; manet cũ dictionibus icipiẽtibus a.c.ut excrucio.as.excurro.is. a.p.ut expello.is.expungo expungis.a.q.ut exqro.is.&.a.t.ut extẽdo.is.extrudo.is.Cũ incipiẽtibus ab.f.x.mutat i ipsum ut efficio.is.effugo.is.Cũ icipiẽtibus a reliqs cõsonãtibus.e.cõponit:ut ebulio.is.edico.is.egero.is.eluo.is.emitto.is.enumero.as.erudio.is.euado.is.Cũ icipiẽtibus ab.s.integra manet:sed exterit.s.ne duo.s.inculcent:alterũ qđ.x.hẽt iplicitũ.alterũ ipsius dictiõis cũ qua cõponit:ut exanio.as.exequor.eris.

uerbis:aut corrũpuntur uerbi integritate manẽte:aut ipsis manẽtibus integris uerba corrumpuntur:aut inuicem præpositiones & uerba corrũpũt & corrũpuntur:aut utraq; manet integra. Sed quẽadmodũ corrũpant ꝓpositiones in ea parte:q̃ ẽ de orthographia differitur:nunc queãdmodum uerba corrumpantur dicemus monentes in primis.

Præpositiones in compositione aliquando agere uerbi significationẽ.ut amo.as.deamo.as.aliquã do minuere.ut.doceo.es.dedoceo.es aliquando in totum mutare.ut mico.as dimico dimicas.

¶De uerbis mutantibus .a.in.e.

Lacto.as.aui.delecto.as.oblecto.as.
Mando.as.aui.comendo.as comendaui.
Patro.as aui.perpetro.as.aui impetro.as.aui.
Hallo.as.aui.anhello.as.anhellaui.
Sacro.as.aui.consecro.as.aui.execror.aris.
Damno.as.aui.cõdemno.as.aui.indẽno.as.aui.
Apto.as.aui.ineptio.is.uel ineptior.iris.
Tracto Tractas.detrecto detrectas.obtrecto obtrectas.cõtrecto cõtrectas.
Arceo arces arcui.coerceo coerces.exerceo exerces.aberceo aberces.
Pario paris peperi.comperio comperis.reperio reperis.operio operis.
Pasco.is.paui.compesco.is.dispesco.is.
Scando scandis scandi.ascendo ascendis.descendo descendis.conscendo conscendis.
Parco.is.parsi uel peperci.deperco.is depersi.
Fatisco.is.caret præterito.a quo defetiscor.eris.
Spargo.is.dispergo.is.cõspergo.is.aspergo.is.
Carpo carpis carpsi.decerpo decerpis.cõcerpo cõcerpis.discerpo discerpis.
Paciscor.eris.pactus.depeciscor.eris depectus.
Partior.iris.partitus.impetior.iris.dispetior.iris.
Gradior graderis.gressus.cõgredior congrederis digredior digrederis.
Patior.eris.passus.perpetior.eris.perpessus.
Farcio farcis farsi.confercio confercis.refercio refercis.differcio differcis.

¶De mutantibus.a.uel.e.in.i.

Amico.as.amicaui.inimico.as.inimicaui.
Maneo manes mãsi.emineo emines.immineo immines.promineo promines.
Taceo.es.cui.conticeo.es.reticeo.es.obticeo.es.
Placeo.es.ui.displiceo.es.cõplaceo non mutata.
Habeo habes habui.cohibeo cohibes.adhibeo adhibes.prohibeo prohibes.
Lateo lates latui.deliteo delites delitui.
Fateor fateris fassus.confiteor confiteris.
Profiteor profiteris.diffiteor diffiteris.

exicco.as.exudo.as.Reliq̃ oẽs præpositiões cũ in compositionẽ ueniunt:fere integre manẽt: nisi qđ & in & cõ cũ dictionibus.a.b.m.p. incipientibus composite.n.mutãt in.m. ut imbuo is.imitto.is.imputo.as.cõbibo.is.cõmuto.as. cõputo.as.Con etiã cũ dictiõibus.a uocali icipiẽtib9 cõposita exterit.n.lĩam.p̃terq̃ in hoc uerbo comedo qđ ex cõ & edo cõponiť.n.mutata in.m. & in hoc uerbo cõburo:in quo.b.ẽ assũpta post.m.Nã ex cõ & uro cõponiť.sicut amburo ex an & uro cũ dictiõibus ab.r.icipiẽtibus.n.mutať i.r.ut corrigo.is.corruo.is.Aliq̃n etiã detrahiť littera ut demo.is.qđ a de & emo cõponiť.debeo.es.qđ a de & habeo.præbeo a p̃ & habeo.dego.is.qđ a de & ago.cogo.is.qđ a cõ & ago.a rego.is.surgo.is.porgo.is.pgo.is.aliq̃n addiť lĩa.ut redamo.as.qđ a re.& amo.redigo.is.qđ a re & ago.redimo.is.qđ a re & emo.Deinde notat p̃positiões in cõpositione cũ uerbis aliquãdo augere uerbi significationẽ.ut deamo.as.i.ualde amo demereor eris.pro ualde mereor.aliq̃n minuere.ut dedoceo.es.qđ est falsum ostendere qđ alius docuit.deficio.is.ab eo quod factũ est diminui.aliq̃n in totum mutare.ut mico.as.significat splendere.dimico.as.ferro decertare.emico.as.cũ pro exilio accipitur.Vergilius in.vi.Iuuenũ manus emicat ardẽs littus in hesperiũ. ¶De uerbis mutantibus.a.in.e.Superius prę diximus quemadmodum præpositiões in cõpositione cum uerbis corrumpuntur.nũc dicit q̃ etiã uerba in compositiõe corrũpuntur. ut lacto.as.quod ẽ lac præbere cõponitur cũ ab.dicimusq; ablacto.as.qđ est depellere atq; a lacte remouere:sed in ista cõpositione nihil immutatum est.¶Lacto.as.per trãslationẽ ẽ blãdiciis delinire:unde est illud.Salomonis.Hieronymo interp̃te:fili mi si te lactauerint peccatores:ne acq̃escas eis:ab hoc uerbo i hac significatiõe cõponunť oblecto.as.& delecto.as.pro eo qđ est uoluptatibus demulcere.Eodem modo de reliquis uerbis.q̃ hic ponũtur quæ cum in compositionẽ ueniunt:non semp mutãt litteras alias in alias.ut mando.as.demando.as.remando.as.commendo.as.hallo.as.exhallo.as.anhello.as.apto.as.adapto.as.ineptio.is.tracto.as.ptracto.as.retracto.as.detracto.as.obtrecto.as.Spargo.is.dispargo.is.uel dispergo.is.conspargo.is.uel.conspergo.is.respargo.is.uel respergo.is.pasco.is.depasco.is. uel depesco.is.compasco.is.uel cõpesco.is.dispesco.is.quod ẽ quasi a pastu arcere.itaq; cõpescere & dispescere si originẽ unde deriuantur aspicias:pprie est pecudes a pastione phibere:sed p translationẽ accipiunť pro eo qđ est frenare.¶De mutãtibus.a.uel.e.i.i.ut amicas amicas.inimico inimicas.quæ compositio prius facta eẽ uideť in amicus & inimicus.sed nihili refert.¶Maneo manes cũ his præpositionibus per.re.con.nõ mutat.a.in.i.ut permaneo pmanes:remaneo remanes:cõmaneo cõmanes. cũ his p̃positiõibus.e.in.pro.p̃.mutat.a.in.i.ut emineo:p̃mineo:imineo:p̃mineo:dicimus tñ emaneo.es.& ímaneo.es. ¶Placeo places cõpositũ cũ dis.mutat.a.in.i.ut displiceo displices.cum con uero nõ mutat.ut cõplaceo.es.

CANTO. Facio facis compositum cũ praepositionibus mutat.a.in.i.ut afficio afficis.cõficio conficis.cum alio uerbo nihil mutat.ut tepefacio tepefacis.calefacio calefacis.frigefacio frigefacis.por eo quod est facere aliquam rem tepere.calere.frigere.nisi mauis a nominibus & uerbo composita esse.ut sit calefacio.frigefacio.tepefacio.calidum.frigum.tepidum.facio.Cum quibusdam nominibus cõpositum mutat.a.in.i.sed mutat coniugationem atq; exterit suum.i.ut.amplifico amplificas.magnifico magnificas.candifico candificas.fortifico fortificas.pro eo quod ẽ amplũ.magnum.candidum.fortem facio. Cado cadis.& cedo cedis.in compositis suis tandẽ habent litteraturam: differunt tamen accentu: nam a cado composita breuiant.ci.a cedo cedis producunt eandem.ut occido occidis occidi:penultima breui a cado cadis.occido occidis occidi.penultima lõga a cedo cedis.Ago agis.egi.cum per compositum nihil mutat.ut perago peragis peregi.cum reliquis praepositionibus mutat.a.in.u.

De mutantibus.au.in.e.ut audio audis:obedio obedis:nam ex ob & audio componitur.reperitur etiam obaudi obaudis:sed in cõtraria significatiõe ei quod est obedio.Defrudo pro eo quod est diminuo:unde est uinum defrutum dictum quod fit decoctione defrudatum.id est diminutum.

De mutãtibus.a.in.u.Scalpo scalpis.a quo sunt exsculpo & insculpo.nam sculpo.& sculptile:quod in aliquibus libris legimus:mendum esse suspicamdr:pro exculpo & exculptile.aut ꝑ suis simplicib9 scalpo & scalptile.

De mutantibus.e.in.i.Sedeo sedes:cum super compositum nihil mutat:dicimusq; supsedeo supersedes supersedi:cum reliquis mutat.e.in.i.Lego legis.cũ per & re.nihil mutat.dicimusq; perlego perlegis perlegi.relego relegis relegi.cum reliquis mutat.e.in.i.

Iacio iacis ieci.proiicio proiicis.reiicio reiicis.
Obiicio obiicis.abiicio abiicis.
Facio facis feci.proficio proficis.reficio.is.
Officio officis.afficio afficis.
Sapio sapis sapui.desipio desipis.resipio resipis.
uel resipisco resipiscis.
Rapio.is.ui.diripio.is.corripio.is.arripio.is.
Capio.is.cepi.concipio.is.accipio.is.recipio.is.
Cado.is.cecidi.occido.is.recido.is.incido.is.
Caedo.is.cecidi.concido.is.recido.is.incido.is.
Laedo.is.laesi.collido.is.allido.is.allido.is.
Quaero quaeris quaesiui.conquiro conquiris.disquiro.is.requiro.is.
Ago.is.egi.redigo.is.adigo.is.
Prodigo prodigis.exigo exigis.
Tãgo.gis.egi.cõfingo.is.ꝑfringo.is.infringo.is.
Tango tangis tetigi.attingo.is.pertingo.is.cõtingo contingis.
Pãgo.is.pepigi.uel pegi.impingo.is.cõpingo.is.
Cano.is.cecini.cõcino.is.ꝑcino.is.accino.is.
Salio.is.salui.desilio.is.assilio.is.resilio.is.

De mutantibus.au.in.e.o.u.

Plaudo plaudis plausi.complodo complodis.
Explodo explodis.displodo displodis.
Claudo claudis clausi.includo includis.
Excludo.excludis.recludo recludis.
Fraudo fraudas fraudaui.defrudo.as.

De mutantibus.a.in.u.

Quatio quatis quassi.concutio concutis.discutio discutis.excutio excutis.
Salto.as.aui.insulto.as.resulto.as.assulto.as.
Calco.as.aui.inculco.as.ꝓculco.as.exculco.as.
Scalpo.is.scalpsi:exculpo.is.insculpo.is.
Capio capis cepi.occupo occupas occupaui.

De mutantibus.e.in.i.

Teneo tenes tenui.cõtineo contines.pertineo pertines.retineo retines.
Sedeo sedes sedi.resideo residis residi.consideo cõsides consedi.desideo desides.
Rego.is.rexi.corrigo.is.dirigo.is.erigo.is.
Lego.is.legi.colligo.is.deligo.is.intelligo.is.
Emo.is.emi.adimo.is.redimo.is.perimo.is.
Premo premis pressi.reprimo reprimis.cõprimo comprimis.imprimo imprimis.

De mutantibus.u.in.e.

Iuro iuras iuraui. peiero peieras peieraui. deiero deieras deieraui.

¶ De qbusdã uerborũ cõsiderationibus aliis.

Si in prima uerbi positiõe fuerit.a.etiam si in præterito mutetur:semper manet ĩ supinis.ut do das dedi datum.sto stas steti statũ.pario paris peperi partum.tango tangis tetigi tactum.fallo fallis fefelli falsum.

Si in compositione uerbi.a.mutatur in.i. aliquando in præterito manet.e.simplicis &.a.in supinis. ut frango fregi fractum.infringo infregi infractũ. aliquando.a.uertitur in.e.ut facio.feci factum.inficio infeci infectum.

Sunt uerba:quæ in compositione mutant cõiugationem.ut do das dedi.reddo reddis reddidi. Cubo cubas cubui.incumbo incumbis incubui. Facio facis feci.amplifico amplificas amplificaui.Sapio sapis sapere.resipio resipis resipire.

Sunt etiam quæ mutent genus in compositione. ut eo.is.quod est neutrum.prætereo.is.adeo.is. & fere omnia composita ab illo:quæ sunt actiua. Facio facis.quod non habet facior faceris. Perficio perficis.habet perficior pficeris.& uersificor. aris.quod est deponens.

Sunt etiam quæ reperiuntur tantum in compositione.ut pello pellas.appello appellas.compello compellas.Clino clinas.inclino inclinas.reclino reclinas.declino declinas.Cuso cusas.accuso accusas.recuso recusas.incuso incusas. Sipo sipas. Dissipo dissipos.Frigero frigeras.refrigero.refrigeras.Fragor.fragaris.refragor.refragaris.Suffragor suffragaris.Pleo ples.impleo.imples.compleo comples.depleo deples.Leo les.deleo deles. releo reles.Spicio spicis.despicio despicis.conspicio conspicis.respicio respicis.Licio licis.elicio elicis.pellicio pellicis.allicio allicis.illicio illicis. Fendo fendis.offendo offendis.defendo defendis.Pedio pedis.impedio compedio præpedio.

FINIS.

¶ CANTO. De quibusdam aliis uerborum considerationibus.Reperiuntur adhuc in uerbis alie communes considerationes:qualis est illa.quod si in prima positione:hoc est in prima persona aut secunda præsentis indicatiui modi reperitur.a.etiam si in præterito mutetur:in supino quoq; redditur.ut sto stas steti statum.do das dedi datum.facio facis feci factum.iacio iacis ieci iactum.capio capis cepi captum.pario paris peperi partum.cado cadis.cecidi casum.ago agis egi actum:frango frangis fregi fractum:pango pangis pepigi pactum.fallo fallis fefelli falsum.cano canis cecini cantum.Gradior tamen in supino.a.mutauit in.e.dicimusq; gressus non grassus. ¶ Si in compositione.alia cõsideratio est quod in compositione uerbum mutat.a.in.i. aliquando in præterito manet.e.simplicis.ut iacio iacis ieci.coniicio coniicis conieci. proiicio piicis proieci.facio facis feci.conficio conficis cõfeci.proficio proficis profeci.capio capis cepi. concipio concipis concepi.recipio recipis recepi.frango frangis fregi. confringo confringis confregi.ago agis egi.exigo exigis exegi. cogo cogis coegi.pango pangis pepegi.uel pegi. cõpingo compingis compegi.impingo impingis impegi.tango tangis tetigi.& cado cadis cecidi.sequuntur in præterito regulam geminantium primas syllabas. ¶ In supinis uero quandoq; retinent.a.simplicis.ut frango fractum. infringo infractum.perfringo perfractũ.tango tactum.contingo contactum.intingo intactum.pango pactum.impingo impactum.cõpingo compactum.ago actum.redigo redactum.adigo adactum.cado casum.occido occasum.recido recasum. ¶ Quandoq;.a.uertitur in.e.ut iacio iactum.coniicio coniectum. proiicio proiectum.facio factum.conficio cõfectum.proficio profectum.rapio raptũ corripio correptum.diripio direptum.capio captum.concipio conceptum.cano cantum concino concentum.accino accentum.fateor fassum.profiteo professum.confiteor cõfessum. ¶ Sunt uerba quæ in compositione. alia consideratio est quod quædam uerba sunt quæ cõposita mutant coniugationem sui simplicis: sed de hoc in principio capitis qđ est de præteritis dictum est. ¶ Sunt quæ mutant genus alia consideratio est quod quædam sunt uerba:quæ composita mutant genus sui simplicis.& ponit exempla de compositis ab eo.is.& facio facis. ¶ Sunt quæ reperiuntur.alia consideratio est quod sunt.quædam uerba quæ tãtum in compositione reperiuntur.ut appello appellas.& compello compello.a pello pellas.cõponuntur:quod uerbũ nõ est in usu.& eodem modo de reliquis uerbis quæ hic explicantur.

ANTO. Ic mihi quā artē ꝓfiteris. Postea q̄ libris ſupioribus īſtituti ſūt a nobis pueri ī declinatiōe noīs & uerbi: inq̄ uelut in qbuſdā cardinibus tota ꝓprie res lr̄aria uerſat̄ iam paulatim q̄ſi manu ducēdi ſunt p oēs artis grāmaticæ ptes ut a p̄ceptoribus iterrogati ſciāt rn̄dere: qd de quaq; re ſenciāt. Nā & hoc cōtra dialogoꝝ rōnē fecimus: in qbus reꝝ de qbus diſputat̄ minus eruditi doctiores iterrogare cōſueuerūt: illiſq; aſſentiunt̄: nos uero p̄ceptorē īduximus pcōtantē qd de iterrogatis diſcipulus ſentiat. Tū qa illud ipſum Quinti. oratoriaꝝ īſtitutionū li. i. iubet p̄ceptores facere. ut crebro pueros iterrogēt iis de rebus: crebraſq; ab illis opas exigāt: tū qa in hac re lōge diſticilius eſt iterrogare q̄ rn̄dere: tum etiā qa puectiores iam aliquāto diſcipulos iterrogamus.

¶ Aelii Antonii Nebriſſenſis grāmatici introductionū latinarū liber tertius: q eſt de erotymatis. hoc eſt interrogationibus quibus pueri de omnibus grāmaticæ partibus interrogandi ſunt.

¶ De Erotymatis grāmaticæ. Cap. i.

Ic mihi: quam artem profiteris? Grammaticam.

Q uid eſt grammatica? Scientia recte loquēdi: recteq; ſcribēdi ex doctiſſimoꝝ uirorū uſu atq; auctoritate collecta.

Dicit igit̄ p̄ceptori diſcipulū iterrogās quā artē ꝓfiteris? id eſt diſcis: Nā ſi ad p̄ceptorē referas: ꝓfiteri eſt docere: ſi ad diſcipulū: eſt dicere. Cui diſcipulus rn̄det grāmaticā. ſubaudi ꝓfiteor. Et eadē rōne ſunt iterrogata & rn̄ſa: q̄ ſequunt̄. ¶ Quid eſt grāmatica? Queſtio an aliq̄ res ſit: quēadmodū inqt Ariſt. reliq̄s oēs q̄ones p̄cedere debet. ſequēs uero eſt qd res eſt. Sed qa nemo eſt ut Quinti. de rhetorice ait adeo nō ab eruditione modo ſed ab hoībus ſenſu remotus: fabricādi & texēdi & e luto uaſa fingēdi artē putet grāmaticē uero exiſtimet ſine arte uēire poſſe. Reliqua eſt illa qō qd ſit grāmatica q̄ quia de ſubſtātia grāmatices inqrit: diſſinitiōe demōſtrādū eſt: qd quærit̄. ¶ Grāmatica eſt ſciētia recte loq̄ndi: & qa ut Quinti. ait. ſcribēdi rō cū loquēdo cōiuncta eſt: ut rem magis explicaret: ſubiūxit: recteq; ſcribendi. ¶ Ex doctiſſimoꝝ uiroꝝ uſu hoc adiecimus ad illoꝝ temeritatē coarguēdā: q putāt i hoc aliud ēē artē aliū uſum cōſuetudinēq;. Dicūt. n. aliqd ex arte poſſe dici. qd uſus reformidet. Atq; e diuerſo aliqd ex uſu poſſe dici: qd ars repudiet. Nō. n. ut Quint. ait: cū primū fingerent̄ hoīes analogia miſſa cœlo formā loquēdi dedit: ſed iuenta eſt poſtq̄ loq̄bant̄: & notatū in ſermōe qd quoquo mō caderet: itaq; nō rōne nitit̄: ſed exēplo. An ꝓpterea hō facit in gtō hoīs: qa nos ita dicere ars docuit: an potius hoc in artē reductū ē. qd uſus frequētior doctiſſimoꝝ in ſermōe latino uiroꝝ hoc hēt. Nā quo tpe Ennius poeta dixit. Vulturis in ſiluis miſerū mādebat homonē. ne qa putet ex arte fuiſſe dictū tā uſus fuit illi9 ſeculo dicer̄ hō homōis. quā nr̄o hō hoīs: ſed quēadmodū diximus alio loco: priſcus ille uſus ab eruditiori ſeculo ē exploſus: ut uel īde hoīes ītelligāt totā hāc rōnē uſu cōſtare. quē pœnes arbitriū uis ē & norma loquēdi. Sed de quo uſu ītelligamus ſubiūgit. Doctiſſimoꝝ uiroꝝ. Nā idoctoꝝ potius abuſus q̄ uſus appellādus eſt. Atq; ut pulchre Quinti. ait. Cōſuetudo nō ex eo accipiēda eſt: qd plores faciūt. nā hæc rō piculoſa eēt nō mō in ſermōe: ueꝝ etiā in uita humana. ſed ex eo qd optius atq; ſapiētiſſimus qſq; exeq̄t: ut ſit cōſuetudo ſermōis eruditoꝝ. quēadmōm uiuēdi cōſenſus bonoꝝ. Sed dicet qſpiā. ſi res lr̄aria uſu cōſtat. qd mihi ars cōferet. Hoc loco repetēdū nobis ē qd ſcripſim9 i pricipio illi9 artis. i q̄ ſermonē hiſpanū ſub reglas atq; p̄cepta cōtraxim9. Artē licet ſit collecta ex uſu doctiſſimoꝝ uiroꝝ ꝓhiber̄ tn̄ apd hoīes ꝓbati uſus īpitos ne abuſus irrepe poſſit. ut latinū ſmonē corruptat Nā qa uſus loq̄ndi mlto idiget tpe. neq; facile niſi ab iis q ſūt ī tenera etate cōpari pt. excogitata ē ars q̄ nō mō ſit utilis latiæ liguæ īpitis ueꝝ et pitis. īpitis in q̄ ut p ea ipſa p̄cepta in uſū illū facilius deducant̄. Peritis uero. ut ea q̄ ſunt prope infinita. & ſparſim ex lōgo uſu ſciunt. ſub paucis regulis atq; præceptis cōplectantur.

CHRI. Ic mihi. hæc Quintiliani præceptio eſt dicentis. Nec ſolum debebit docere præceptor. Sed & frequenter iterrogare. ¶ Dic mihi. i. indica ſiue reſpōde mihi. Verg. dic mihi dameta cuium pecus? Dicere. n. apud poetas etiā cātare eſt. Verg. Alterni dicetis amant alterna camene. Oratoribus uero dicere elegāter & facunde loqui eſt. Quinti. lib. ix. Nā mihi ne dicere qdē uidet̄ niſi q diſpoſite ornate: copioſe dicit. ¶ Profiteris. i. palam fateris: publiceq; polliceris ſtudēdo ſiue diſcēdo. Quod idē ipſum p̄ceptoribus cōuenit legēdo quos ꝓfeſſores appellamus Quinti. lib. ii. nec inficiabor aliquē ex his qui grāmaticen profitēt̄. i. docēt. ¶ Grāmaticā nō grāmaticalē. Quod grāmariſtæ dicūt iſti nō logicalē nō theologalem: nō rhetoricalē: ſed legalē: medicinalē: iuridicialē diſciplinā poſſumus appellare nō. n. a græcis ſed a latinis noībus hæc noīa in alis afferri ſolent. præter pauca ut brumalis. triūphalis Trāquillus in Iulio. dolobellā cōſularem uirū & triumphalē repetundaꝝ poſtulauit. ¶ Sciētia recte loquēdi hæc recta locutio nō habitu cōcluſionis p demonſtrationē acquiſito: ut auctor eſt Ariſto. æthicoꝝ lib. vi. Sed cōſuetudine: quæ eſt optima loquēdi magiſtra. ut tectis eſt Quinti. lib. Inſtitutionū primo: cōſtat quæ ars ut ipſe idē Quintilia. ſcribit. tenuis a fonte ſumptis poetaꝝ hiſtoricorūq; uiribus pleno. Iam ſatis alueo fluit. Quæ præter rōnem loquēdi recte nō parum alioqui copioſam prope omniū maximaꝝ artium ſcientiā amplexa ſit. recte loquēdi ſermo rectus: ut auctor eſt Quinti. & ſecundū naturā enūciatus: nihil habere ex ingenio uidet̄. ¶ Doctiſſimorū uiroꝝ. Ambigēti qui nā libri primo legēdi ſunt. Quintili. reſpōdit. Ego optimos quidē & ſtatim & ſemper. Sed tamē eorū candidiſſimū quēq; & maxime expolitū uelim. ¶ Vſu. uſitatis. Quintili. auctore. Tutius utimur noua nō ſine quodā periculo fingimus. ¶ Auctoritate. auctoritas ut idem auctor eſt Quintilia.

ab oratoribus uel historicis peti solet nã poetas metri necessitas excusat. ℞ Collecta. de huiusmodi collectione sic Quintilianus scribit. homines enim sicut in medicina quum uiderent alia salubria: alia insalubria: ex obseruatiõe eorũ effecerũt artem. ita quũ in loquẽdo alia utilia: alia inutilia depræhẽderẽt: notarunt ea ad euitandũ imitandumq;: & quædã secundũ rationẽ eorũ adiiecerũt ipsi: hæc aũt cõfirmata sunt usu.

Vnde dicitur grammatica? A grammatis: hoc est a litteris: quasi scientia litteraria.

Quotuplex est grammatica? Quintiliano auctore duplex: Historice: quæ in enarrandis auctoribus uersatur ad imitationẽ proposita. Et methodice: quæ artis præcepta continet.

Quot sunt partes præceptiuæ grãmaticæ? Quattuor. Orthographia: cui respondet littera. prosodia: cui respondet syllaba. Etymologia cui respõdet dictio. Syntaxis: cui respondet partium orationis constructio.

ℭANTO. Vnde dicit̃ grãmatica? Sequens questio ẽ unde dicit̃ grãmatica. hæc q̃stio cũ ad oẽs q aliqua de re disputãt. ptinere possit: ut ingrãt unde id dicat̃ de quo disputãt. tum maximæ ad grãmaticũ: cuius officiũ est demõstrare unde cuiusq; dictiõis origo sit si modo aliunde dicat̃. ℞ A grãmatis græce rñdet. qđ est a litteris latinæ: ut sit grãmatica sciẽtia uel ars lr̃aria: nõ ut idocti dicebãt a grammalr̃a & tica sciẽtia grãmaticã esse dictã: nã i grãmatica tita nõ plus addit: q̃ ut Cice. ait in topicis timus i finitimus legitimus: aut ensis in hispalensis. cordubẽsis. italicensis. neq;. n. in illis dictiõibus timus & ensis aliud sunt. quã ꝓductiões nominũ deriuatorũ a fine. lege. ẽde. hispali. corduba. Italia. Sed hoiẽs græcaꝝ litterarũ ignari occasionẽ errãdi habuerũt. ex eo qđ inueniebãt pro grãmatica iterpretatũ in latinũ sermonẽ. sciẽtia uel ars lr̃aria pro dialectica sciẽtia uel ars disputatiua. pro rhetorica sciẽtia uel ars oratoria. Nã sciẽtiaꝝ noia q̃ sunt græca plerũq; a latinis in hũc modũ uerti cõsueuerũt. ut politice. res. pu. economice res familiaris. georgicæ res rustica & eodẽ mõ grãmaticæ res litteraria. ℞ Quotuplex est grãmatica. q̃si uelit dicere. grãmatica in gñe accepta inquot ptes siue species diuiditur. Huic q̃oni rñdet ex Quintiliani auctoritate q oratoriaꝝ istitutionũ lib. i. his uerbis inq̃t. Et finite qdẽ sunt ptes due. quas hæc ꝓfessio pollicet̃. id est ratio loquendi & enarratio auctoꝝ. quarũ illã methodicen. hãc historicen. uocãt. Idem quoq; Diomedes grãmaticus sentit aliis tñ uerbis dicẽs Grãmaticæ ptes sũt due. altera q̃ uocat̃ exegetice. altera historice. nã tota grãmatica cõsistit ꝑcipue itellectu poetaꝝ scriptoꝝ & historiarũ ꝓmpta expositiõe. & recte loquẽdi sciẽtia. Quã ergo grãmatices partẽ Quinti. uocat istoricẽ. i. narratiuã. qm̃ historeo græce iterpretat̃ narro. hãc eadẽ Diomedes exegeticẽ noiat. q̃ equæ narratiua iterꝑtatur. Quã rursus Quinti. methodicẽ appellat. i. doctrinalẽ: qm̃ methodus doctrina iterꝑtat̃. eã ipam Diomedes uocat historicẽ. i. diffinitiuã. qa horizo græce est latinæ diffinio siue determino. Ergo recte dixit historicẽ siue exegeticẽ uersari in enarrãdis exponẽdisq; auctoribus. ad quoꝝ imitationẽ post artis ꝑcepta se debẽt pueri cõponere. Methodicẽ uero siue historicẽ uersari circa eadẽ ipa artis ꝑcepta. q̃ ut diximus. ex optio auctoꝝ usu collecta sũt. ℞ Quot sũt ptes ꝑceptiue grãmaticæ. Omissa altera grãmatices pte. quã diximus historicen siue exegeticen. q̃ nõ est huius cõsideratiões. rursus iterrogat quot sũt ptes Methodices siue historices. hoc ẽ ꝑceptiue grãmaticæ. Et rñdet eẽ q̃ttuor illi9 ptes. Quæ uero ille sint. & q̃ cuiq; subiecta materies enumerat. Nã orthographia disputat de lr̃a. Prosodia de syllaba. Etymologia de dictiõe. Syntaxis de ptiũ siue dictionũ iter se cõstructiõe. Ex quo Ioãnis pastrane cõuincit̃ erratũ atq; artis dialectice ignorãtia. q in pricipio illius opis qđ in pnicie sermõis latini casso labore cõposuit scripsit ptes orõnis eẽ q̃ttuor q̃s nos ptes grãmatices eẽ diximus. lr̃am. syllabã. dictionẽ orõnẽ. Aliđ ẽ. n. grãmatica. aliđ orõ. illi9 ptes sũt cõsiderare de lr̃is. qđ ẽ minimũ i orõne. aut de syllabis. q̃ lr̃is cõstãt. aut de dictiõibus q̃ syllabis cõficiũt̃. aut de orõne. q̃ ex dictiõibus cõstruit̃. hui9 uero ptes sũt ptes. i q̃s orõ ipsa diuidit̃. Quẽadmõm aliđ ẽ rhetorica: aliđ ẽ orõ qđ ẽ op9 rhetorices. Nã ptes rhetorice sũt iuẽtio. dispositio. elocutio. memoria ꝓnunciatio. Orõnis uero. exordiũ. narratio. particio. cõfirmatio. cõfutatio. cõclusio. Quẽadmõm. n. nulla ẽ ps orõnis rhetorice i q̃ nõ sit iuẽtio. dispositio. elocutio. memoria; ꝓnũciatio. eadẽ quoq; rõne nulla ẽ ps orõnis grãmaticæ. i q̃ nõ cõsiderem9 qbus lr̃is scribẽda sit. quo accẽtu q̃q; syllaba enũciãda. qđ dictio significet. & q̃ hẽat accidentia & q̃ rõne in cõstructiõe orõnis ueniat. Nõ recte igit̃ pastrana cõfũdit ptes orõnis cũ ptib9 grãmatices. Quẽadmõm. n. dialectici diffiniũt & usurpat̃ a Cice. in. ii. li. de finibus bonoꝝ & maloꝝ uitiosũ ẽ in diuidẽdo ptẽ in gñe nũerare. qđ hic nr̃ facit. q litterã q̃ pars syllabæ est. & syllabã q̃ pars dictiõis. & dictionẽ q̃ pars oratiõis. sub uno gñe hoc ẽ oratiõe ex equo diuidit. qđ est ut Cice. uerbis utar. nõ ptiri sed frãgere: nõ aliter q̃si q̃s animalis corpus diuidat in caput. oculum & pupulam. cum pupula pars oculi sit. oculus capitis. caput uero totius corporis.

ℭCHRI. A grãmatis meli9 quã cæteri. Qui agrãmatõ dixerũt: ꝓpositio. n. a. ablm̃: nõ qdẽ gẽitiuũ exigit. ℞ Lr̃aria. lino liui dedit litũ. litũ uero litura littura p additionẽ atq; imutationẽ pepit lr̃a. ide postrẽo lr̃ario & lr̃ator. atq; lr̃atus ꝓfluxerũt. ℞ Duplex nõ tñ defuerũt q triplicẽ grãmaticã assignarũt: cuiusmodi est georgius. Valla cuius hæc uerba legunt̃. grãmatica igit̃ nr̃a qdẽ insa i tres diuidit̃ ptes Methodicen. historicen. & mediã. Methodice est q̃ ꝑceptis cõstat. historice uero oratoꝝ & poetaꝝ amplectit̃ narrationẽ media uero iter utrãq; ꝓcedit: q̃ nõ utiq; narratiõibus ꝑceptisq; admõm cõstat sed pticularia singulariaq; magis cõsectat̃ eũ exponẽdo: tũ ꝓscribendo ac potius cõe faciẽdo. Sed his ulterioribus grãmaticis i aliũ locũ reiectis solã auctor Methodicen pollicetur cuius adhuc partes sunt tres. locutio. scriptura. pronunciatio. locutio uero litteram syllabam dictionem atq; orationem siue constructionem habet partes.

oristice
oristice

¶De erotymatis Orthographiæ. Cap. ij.

QVid est Orthographia? Scientia docẽs q̃bus litteris quæq; dictio scribenda sit. Vñ dr̃ Orthographia? ab orthos qđ est rectũ. & grapho scribo: q̃si sciẽtia recte scribendi.
Quid est littera? Vox quæ scribi potest īdiuidua.
Vnde dicitur littera? A lituris: quod antiqui tabulis ceratis scribere solebant & postea delere.
Quot sunt litteræ in usu apud latinos? Duæ & uiginti &. h. quæ nõ est littera. sed aspiratiõis nota.
Quod sunt genera litterarũ? Duo. quædam enim sunt uocales. quædam uero consonantes.

¶ANTO. De erotymatis orthographiæ. Totũ artis grãmaticæ negociũ Quint. auctore in duobus maxĩe cõsistit. in recte loquẽdi recteq; scribẽdi rõne. Recte loq̃ndi regulas cõtinet ꝓsodia. etymologia. syntaxis. Recte scribẽdi uero ea quã græci orthographiã uocat. & a q̃ potissimũ tota grãmaticæ nomẽ assũpsit. Quærit igit in primis. ¶ Quid ẽ orthographia. Cui r̃ndet. Sciẽtia docẽs q̃bus lr̃is quæq; dictio scribẽda sit. Breuius & fortasse melius dixisset scĩa recte scribẽdi. Cuius rõ ut inq̃t Fabius nõ in hoc posita ẽ ut nouerimus q̃bus neq; syllaba lr̃is cõstet sed tota eius artis subtilitas uersat circa rectã scriptionẽ dictionũ græcaꝶ. atq; etiã latinaꝶ. q̃ nõ sũt in usu frequẽti. & q̃ diphthõgo. q̃ uocalibus aspiratis aut cõsonãtibus. q̃ p. ypsilon scribant. Nã si Arist. auctore uirtus & ars circa difficile uersant. hic labor hic tota difficultas orthographiæ uersat. Quæ & si cõsuetudini seruit: ĩoq; sepe mutata ẽ: queadmodũ ait Quint. illã tñ scribẽdi rõnẽ seq̃mur: ĩ quã doctissimus. q̃sq; cõsentit. Atq; ubi illi inter se uarii sũt: in qđ plures illoꝶ cõueniũt. Rursus q̃rit uñ dr̃ orthographia: & q̃a græca dictio atq; cõposita est. R̃ndet: qđ ab orthos qđ ĩterꝑtat rectũ & grapho qđ ẽ scribo cõponit: ut sit qđ ipsa orthographiæ diffinitio explicat: scĩa recte scribẽdi. ¶ Quid ẽ lr̃a. Quia ut diximus orthographia circa lr̃as q̃si circa subiectã materiã uersat: iterũ q̃rit: q̃d est lr̃a. Memineris aũt lr̃as ab elemẽtis auctore Prisc. distare: q̃ lr̃æ sũt ductus siue caracteres: q̃ scribunt. Elemẽta uero sũt ꝓnũciatiões ipsæ q̃ scribunt cõfundũt tñ auctores hãc dr̃iam alteꝶ ꝓ altero accipiẽtes. R̃ndet uero ex diffinitiõe Prisciãi dicẽs. ¶ Lr̃a est uox ĩdiuidua: q̃ scribi põt. hic lr̃am ꝓ elemẽto accipit. sed q̃a ut inq̃t Fabius: sic q̃dq; scribẽdũ ẽ: queadmodũ sonat: q̃a hic ẽ usus lr̃aꝶ ut custodiãt uoces: & uelut depositũ legẽtibus reddãt: qđ de lr̃a ꝓlata dicius: descripta quoq; est ĩtelligẽdũ. Recte igit Prisc. diffiniuit lr̃a est uox q̃ scribi põt ĩdiuidua. Si. n. scribi nõ põt q̃les sũt uolucrũ uoces: & mugitus boũ: & gemitꝰ hoĩum q̃s Prisc. illiteratas uocat: illa nõ recte appellabit lr̃a. Indiuidua aũt subiecit: q̃a ut alia diffinitiõe Prisc. ostẽdit. Lr̃a est minima ps uocis cõpositæ. minimũ aũt est qđ amplius diuidi nõ põt cuius modi est lr̃a. Ex quo ĩfert psi. lr̃am apud græcos &. x. apud græcos & latios nõ eẽ lr̃as: q̃ñ q̃dẽ altera ĩ. ps. altera in. cs. uel. gs. diuidit sed potius dicẽdũ est utrãq; figurã binaꝶ lr̃aꝶ eẽ cõpẽdiũ. ¶ Vnde dr̃ lr̃a r̃ndet ex Prisciãi uerbis lr̃am dici a lituris. Verba Pris. sũt dr̃ aũt lr̃a q̃si legitera. eo qđ legẽdi iter ꝑbeat. uel a lituris ut q̃busdã placet: q̃ꝗ plerũq; antiq̃ in ceratis tabulis scribere solebãt. & postea delere. Ideo aũt ex hac rõne. t. geminauit: q̃a litura primã syllabã breuiat: q̃ in lr̃a lõga est: ergo hic de lr̃a scriptili r̃ndet. ¶ Quot sũt lr̃æ ĩ usu: hic quoq; de nũero lr̃aꝶ q̃ scribunt: inq̃rit. ¶ Neq;. n. recte duo & uigĩti r̃ndisset cũ apđ latinos sex & uigĩti sũt ꝓnũciatiões lr̃aꝶ distincte: & totidẽ cõsequẽter debeãt eẽ lr̃æ queadmodũ paulo post dicemus: & exactius disputatũ est in repetitiõe: quã de lr̃is habuimus. & in ope illo qđ de sermõis hispani grãmatica fecimus. q̃bus ĩ locis deductũ est octo eẽ uocales apud latinos: & duo de uiginti cõsonãtes. Ergo figure lr̃aꝶ: q̃ scribunt: due sũt & uiginti. &. h. q̃ & si quãtũ ad figurã lr̃a sit: atq; in ordine lr̃aꝶ ponat: nõ est elemẽtũ: q̃a nõ sonũ: sed tñ spiritum siue flatũ hẽt: unde & illã flatilẽ plures dixerũt. q̃ cũ addit lr̃is. c. p. t. quodãmodo sonũ illaꝶ alterare ut: & aliud genus lr̃æ efficere qđ q̃a in uocalibus &. r. littera nõ appet. græci. c. p. t. aspiratis diuersos caracteres dederũt. r. uero nõ dederũt: q̃a aspiratio illi nõ coheret: sed potius uocali q̃ seq̃t. uocalibus uero: q̃a in illis nõ eminet atq; ideo græci uocalibus aspiratis apices aspirationẽ designãtes imponũt. ¶ Quod sunt genera lr̃aꝶ ac si dicat lr̃æ in quot ptes siue spẽs diuidunt ut lr̃a sit genus & q̃rat de eius ptibus siue speciebꝰ ut dñt dialectici: qđ tñ Cice. dicere reformidat. R̃ndetq; duo eẽ genera. alteꝶ uocaliũ. alteꝶ cõsonãtiũ. Quærit deĩde.

¶CHRI. Quibus litteris quæq; dictio grammati est cognoscere q̃bus litteris quæcũq; scribatur dictio. ut si interrogeris. q̃bus litteris scribitur musa dicas oportet duplici uocali. u. &. a. atq; totidem cõsonãtibus. m. &. s. Nã quo plus litteris illis: quã aliis scribat. Musa si quærat: id ipsum infra grãmati officium est. nõ enim quare sic scribit musa: sed quo scribat modo grãmaticus nouit. ¶ Indiuidua neq; est quod aucteri noceat in eo quod scripsit ĩpso statim libri quinti initio. Quãdo dixit omnes littereas uocales apud latinos esse communes: hoc est produci & breuiari posse. Quod si producũtur dicet quispiam duo tẽpora in illis consumũtur. unde & in duo tempora quæq; uocalis diuidi poterit: atq; subinde diuiduã uocem nõ indiuiduã litterã quidem esse suadebunt. Quibus facile respõdemus: uocalem duo tempora consumere posse: nõ ea ratione qua littera est: sed qua syllaba tempus enim syllabæ non quidem litteræ accidens est. ¶ Tabulis cæratis. Plinius libro decimo tertio de hac re ita scripsit. palmarum foliis scriptitabãt: quandoq; etiam in arborum libris. unde libri dicti sunt: interdum & in plumbeis uoluminibus & in lintheis & cæteris scriptum est: ex papyro autem prima confectio fuit. Quod in plaustribus locis ægypti gignitur. ¶ Quædam enim sũt uocales hoc ex Quintiliano sumptum poene est. ait enim ne quis igitur tamquam parua fastidiat grammatices elementa non quia magne sit opere consonantes a uocalibus discernere: ipsasq; eas in semiuocalium numerum mutarumq; partiri.

¶ANTO. Quid est uocalis.Rñdet uero & qd sit:& unde dicat̃.Est.n.uocalis littera q̃ p se & pura : id est nulli alteri lrẽ admixta ꝓnunciari põt ut cũ.dico.a.sic sonat pura & impmixta.ut a nulla undiq; alia lra feriat̃.Ex qua diffinitiõe originẽ uocalis ostẽdit dicẽs.Qd uocalis ex eo dicit̃ qd p se ipsam uocẽ habeat.¶ Postea de numero uocaliũ inqrit dicẽs.¶ Quot sũt uocales.Rñdet aũt eẽ sex.A.E.I.O.V.Y.psilon.Ex quo facile apparet qõnẽ hãc de uocalibus eẽ.q̃ scribunt̃.nã q̃ tẽpestatis nr̃ẽ hoĩbus enunciant̃:qnq; sũt tñ̃.q̃ uero ab antiqoribus.octo.a.e.i.o.u.y.psilon:& due alie uocales.altera q̃ sonat iter.e.i.altera iter.i.u.quẽadmodũ

Quid est uocalis?Littera quæ per se & pura ꝓnũciari potest unde & uocalis dicitur quod per seipsam uocem habeat.

Quod sunt uocales?Sex.a.e.i.o.u.y.psilon.

Quod est consonans?Littera quæ nisi feriat uocalem pronunciari non potest.unde & cõsonans dicitur.quod cum uocalibus sunt.

Quot sunt consonãtes?sedeci reliq̃ a uocalibus

Quod sunt spẽs cõsonãtiũ?Duæ.nouẽ mutæ.b.c.d.f.g.k.p.q.t.Et septẽ semiuocales.l.m.n.r.s.x.z.

Quare dicuntur mutæ? Quia comparatiõe uocalium & semiuocalium nihil prope sonent.

ĩ repetitiõe supius memorata satis copiose deduximus.Illud tamẽ iterim nõ est dissimolãdũ:uocales illas oẽs in eadẽ gutturis pte formari:sed oris labiorũq; distorsionẽ facere illaꝵ diuersitatẽ:ut ex eo uł facile ĩtelligi possit:cũ ĩnumere sint oris laborũq; figure:ĩfinitas quoq; eẽ posse uocales:ne dũ octo illas q̃s supra memorauimus:dr̃ias tñ̃ illaꝵ nõ sentiri.Nã quẽadmodũ in arcu celesti:q̃ ut Verg.ait.Mille trahit uarios aduerso sole colores:oculi nõ pcipiũt nisi tres tm̃:& in quo ut Oui.ait:niteat cũ mille colores.Trãsitus ipe tñ̃ spectantia lumina fallit.Usq; adeo qd tangit idẽ est:tñ̃ ultima distãt eodẽ modo cũ aures nr̃ẽ tñ̃ uocales qnq; sentiãt:rõ tñ̃ intelligit tot esse quot pñt eẽ oris diuersitatis.Nã & mathematici dicũt quãtitatẽ cõtinuã nõ habere finẽ in diuidẽdo.Quid est cõsonãs:& rñdet eẽ lram q̃ p se nõ põt enũciari:nisi uocalẽ feriat.ut si uelis ꝓnũciare.b.nõ possis efficere nisi uocalẽ.sequẽtẽ aut pcedẽtẽ feriat:põt tñ̃ & sequẽtẽ media altera cõsonãti ferire.Ex hac cõsonãtis diffinitiõe ĩfert originẽ un̄ dr̃ : qa ab eo q̃ cũ uocalibus sonet.¶ Quot sũt cõsonãtes:qa de nũero q̃siuit:rñdet eẽ sedecim reliq̃s a sex uocalibus:cũ tñ̃ sint aliquãto pl̃res quẽadmodũ e uestigio deducemus.¶ Quot sũt spẽs cõsonãtiũ.Quærit adhuc an cõsonãs q̃ erat lrẽ spẽs:possit in ptes diuidi.Et dicit eẽ duas adhuc cõsonãtiũ spẽs:alterã mutarũ: alterã semiuocaliũ.Sed cũ dixit nouẽ eẽ mutas:& septẽ semiuocales:mãifestũ ẽ de simplicibus lraꝵ figuris rñdisse:nã ꝓnũciatiões ut dixius duo de uigiti sũt:duodeci mutaꝵ & sex semiuocaliũ:qd sic ꝓbari põt. Ait Pli.lib.natu.hist.vii.Latinos hẽre uim oĩum lraꝵ:q̃s græci hñt:nã dictiões græce cũ lratura in latinũ sermonẽ trãsferre placuit.Illi nãq; nouẽ hñt mutas in triplici dr̃ia positas.p.c.t.subtiles.ph.ch.th.crassas.b.g.d.medias.q̃rũ subtiles & medias hñt latini:hñt quoq; & spissas.sed tñ̃ ĩ dictiõibus græcis.ut phia.chorus.thalamus q̃s qa figuras nõ hẽmus.p subtiles aspiratiõe addita repsentamus cũ tñ̃ diuerse oĩo sint ab illis.multoq; magis in ꝓnũciatiõe distẽt.quã ab illis q̃s diximus eẽ medias.Cũ ergo diuersitas lraꝵ nõ in figuris sed in ꝓnũciatiõe sit.mãifestũ est.ph.ch.th.alterius eẽ gñis:quã.p.c.t.cũ nõ aspirant̃.Hñt pterea latini tres mutas quas ignorãt est.f.i.u.cõsonãtes:ut.n.alio in loco ꝓbauimus iter.f.&.ph.tãta est dr̃ia:ut iter duas lras eiusdẽ gñris nulla maior eẽ possit.f.uero mutã eẽ oẽs grãmatici testant̃.a q̃ nõ multũ in ꝓnũciatiõe differt.u.cõsonãs.qd antigores digama eolicũ appellabãt.i.cõsonãs quẽ hẽat sonũ fateor me ignorare.nã quẽadmodũ cõptũ habeo nõ eũ eẽ.quẽ hispani pferũt.quẽq; ego cõtẽderim nõ aliunde q̃ a pœnis hispaniã eccepisse.ita suspicor pxime accedere ad sonũ.i.uocalis.nisi qd.i.sibi ipsi ĩsidet reliq̃sq; uocales frãgit.Sed iterim reiiciamus illã in numerũ mutaꝵ.¶ Colligamusq; duodeci eẽ mutas:tres græcoꝵ pprias.ch.ph.th.tres latinoꝵ.f.i.&.u.cõsonãtes.sex cões græcis & latinis.b.c.d.g.p.t.Nã.k.&.q.ociose sũt:cũ eũ dẽ sonũ hẽant:quẽ hẽt.c.neq; figuraꝵ diuersitas debeat numeꝵ augere lraꝵ.Sed tñ̃ eẽ semiuocales diximus:cũ reliq oẽs grãmatici græci & latini dixerint eẽ septẽ & quẽ fecimus rñdentẽ discipulũ septẽ quoq; eẽ dixit.Sed hi oẽs de figuris loquunt̃ lrarũ nos uere de illaꝵ oĩ ꝓtãteq; differimus.cuius rõ cõuincit.x.nõ eẽ lram.sed ut supra memorauimos: duarũ lraꝵ cõpẽdiũ.quaꝵ altera hoc est.c.uel.g.ad mutas.altera hoc est.s.ad semiuocales referẽda ẽ. Quare dñr mutæ.Cui q̃õni rñdet:mutas ideo dici nõ qa ille ptes uocis nõ sint.sed qa cõparatiõe uocaliũ & semiuocaliũ nihil ꝓpe sonẽt.Qd exẽplo Prisc.oñdit sic.quẽadmodũ in formis dr̃ mulier nõ q̃ caret forma sed:qa ẽ male formata sic etiã muta dr̃.nõ qa oĩo caret uoce:sed qd exiguã ptẽ uocis hẽat.Immo uero possem ego dicere mutas id circo appellatas.q̃ p se nulla rõne possint enũciari.cũ in ea oris pte forment̃.q̃ nullo mõ possit uocis eẽ iter.Nã.p.b.ph.ore clauso labrisq; p̃ssisq; effingunt̃.t.d.th.lingua iter dẽtes cõpræssa priori pte.c.g.ch.ipsius arterie faucibus clausis.f.uero.&.u.cõsonãs prioribus dẽtibus inferiori labro impssis.nisi qd & Quinti.ait p dentiũ discrimina extrorsum efflat̃.u.uero spũ quodãmodo atracto.i.uero cõsonãs quã hẽat uocẽ iã cõfessi sumus nos ignorare.Cũ igit̃ oĩbus in his locis ea sit oris figura.ut nulla rõne uox exire possit quia p se nõ pñt enũciari.nisi uigore dũtaxat uocaliũ.merito dicunt̃ mutæ.qppe q̃ nullã p se uocẽ hebeãt.

¶CHRI. Y.psilon.Quod.y.psylon sonũ longe aliũ quã quẽ.i.Iota tenet habeat.Quintilia.auctor est qui institutionũ libro.xii.sic scripsit.Quod cũ cõcingit nescio qũo hilarior ꝓtinus renidet oratio ut in zephyrus zopyrusq;:q̃ si nostris litteris scribant̃:surdũ qdẽ & barbaꝵ efficient sonũ.¶ Feriat uocalẽ.Quinti.li.i.Consonantiũ nulla nisi uocalẽ frangit.¶ Quare dicunt̃ mutæ.de hac re festus Pomponius ita scribit:mutæ dicuntur litteræ quæ positæ in ultimis partibus orationis obmutescere cogant loquentes.

Quare dicuntur ſemiuocales? Quia in ſonoritate proxime ad uocales accedant.

Quot accidunt litteræ? Quinq;. Nomen. Figura. Poteſtas. Cognatio. Ordo.

Quid eſt nomen in littera? Vocabulum quo unaquæq; appellatur ad aliarum litterarum diſcretionem.

Quid eſt figura in littera? Eius deſcriptio certis lineamentis terminata. puta lóga. breuis. rotũda.

Quid eſt poteſtas in littera? Ipſa litteræ pronũciatio ꝓpter quá & figuræ & noia ſunt inuenta.

Quid eſt cognatio in littera? Quædam affinitas qua alia in aliã cõmutatur. aut per interpretationem. ut a lida leda. aut per deriuationẽ. ut a tego toga. aut per cõpoſitionẽ. ut ab amicus inimicus. aut per declinationem. ut a facio feci.

Quid eſt ordo in littera? Ratio demonſtrans quæ præponi: quæ ſubſequi debeat in ꝓnunciatione.

Quis eſt ordo in uocalibus? Quod cum in diphthongon coeunt. quædam ſemper præponũtur. ut. a. o. y. quædam ſemper poſtponuntur. ut. i. u. quædam aliquando præponuntur: aliquando poſtponuntur. ut. e.

ANTO. Quare dicunť ſemiuocales. Reſpõdet ideo ſic appellatas. q in ſonoritate ꝓximæ ad uocales accedãt. Nã ut ait Priſci. ſic appellatæ ſũt. qa plená uocẽ nõ habeãt: ut ſemiuiros appellamus. nõ qđ dimidiam ptẽ habẽt uiroꝝ: ſed qa pleniuiri nõ ſunt. Cur aũt magis q̃ mutæ: minus aũt quá uocales ſonẽt. Ratio. eſt qa in ea oris pte figuraq; formanť in qua hoc effici poſſit. Nã ore faucibuſq; ſemi adaptis lingua ad palatũ coelũq; ipſum illiſa ſemiuocales enũcianť ꝓterq̃. m. q & ipſa potius iter mutas enumerari deberet. ꝓpterea qđ in ꝓnunciatiõe ad. b. ꝓximæ accedat niſi q. b. labiis clauſis. m. quodãmodo p nares efflať. Quot accidũt litteræ? Poſtea q̃ dixit qđ eſt lra atq; illã in ptes diuiſit q̃rit quot ſũt illius accidẽtia. Rñdetq; eſſe qnq;. Nomẽ eſt quo unaquæq; appellať. Figura qua deſcribiť. Poteſtas qua ꝓnũciať. Cognatio. quá cum alia habet lra. Ordo. quo cũ alia lra ſyllabicať. Quid eſt nomẽ in lra? Vocabulũ inqt: quo unaq̃q; appellať. ut quã græci uocant alpha. hæbrei aleph. pœni alipha. nos ipſius uocis noie appellamus. a. magna ꝓfecto utilitate illoꝝ. q ex litteris icipiũt ſyllabas cõiungere. Nã græcis hæbreis & pœnis euaneſcũt ptites lrarũ cũ in ſyllabicãdo illas lõgo circuitu noiu ſuoꝝ appellãt. ex quo fit ut hac una in re multo plus latini triduo ꝓficiãt quá illi mẽſe. ¶ Quid eſt figura in lra? Deſcriptio inqt. ſiue linearũ ductus certis lineamẽtis & caracteribus termiata. qđ exẽplo declarat. ut. l. lõga. i. breuis. o. rotũda. & cõpoſita ex lõga. & rotũda. b. d. p. ex breuibus. m. n. & eodẽ modo de reliqs. Illud mõ memineris lineamẽtoꝝ uarietatẽ nõ facere diuerſitatẽ lrarũ. ¶ Quid ẽ poteſtas in lra? Ipſa rñdet lræ ꝓnũciatio. Nã quẽadmodũ lrarũ diuerſi ductus atq; tractus nõ diuerſificãt lram: ita ediuerſo ſi una lræ figura plures ſoni repſentenť. plures quoq; lras illã unã ẽẽ itelligemus. ¶ Quid eſt cognatio in lra? hãc lræ accidẽtiã. Quinti. ꝓcepit ut pueri ſciãt. Scribit. n. his uerbis: quare diſcat puer qđ in litteris ꝓpriũ: qđ cõe: q cũ qbus cognatio: nec mireť cur ex ſcãno fiat ſcabellum neq; has modo nouerit mutationes quas afferunt declinatio aut præpoſitio. ſed & quæ rectis caſibus ætate tranſierũt. Quibus in uerbis quattuor modos mutationis litterarum in alias litteras tangit. deriuationis cum dicit. cur ex ſcamno fiat ſcabellum quia propter eam cognationem quæ eſt. m. cum. b. declinatiõis. ut cum ſubdit ſecat ſecuit. præpoſitionis per quá intelligimus cõpoſitionem. quia præpoſitiones plerunq; ueniunt in compoſitionem ut cum ſubdit cado excido. De interpretatione ſiluit. tamen adiecit alium modum cognationis cum dicit. quæ rectis caſibus. i. manente prima nominis poſitione. ætate. i. temporis uetuſtate tranſierũt idest aliæ litteræ in alias mutatæ ſunt. ut ualeſii & fuſii. in ualerios & furios. s. mutata in. r. Ergo a lida leda. i. mutata eſt. i. e. a tego toga. e. mutata eſt in. o. ab amicus inimicus. a. mutata eſt in. i. a facio feci. a. mutata in e propter eam quam diximus litterarum cognationem cuius conſideratio. quia latiſſime patet: ſatis erit in præſentiarum pueros admonuiſſe cognationis litterarum. ne poſtea mirentur cur aliæ in alias tranſeant. Quid eſt ordo in littera? Accidit præterea litteræ ordo non quemadmodum iſido. ait quod. a. ponitur ante. b. & b. ante. c. & c. ante. d. quoniam ille ordo litterarum eſt quæ ſcribuntur. nihilq; ad grammaticũ pertinet: ſed quærit de ordine litterarum enunciatarum cum in unam ſyllabam colliguntur. ideo reſpondet ordinem in littera eſſe rõnẽ q demõſtrat q ꝓponi q ſubſequi debeat. non in ſcriptura; ſed in pronunciatione. Sed quia litteræ aut ſunt uocales aut conſonantes. quærit primo de ordine uocaliũ dicens. Quis eſt ordo in uocalibus? quia tamen uocales in ſyllabam coire poſſunt niſi diphthongo. reſpondet q cum in diphthongon coeunt quædam ſemper præponuntur. quædam ſemper poſtponunť quædã aliquando præponuntur. aliquãdo poſtponuntur. Cum enim apud latinos ſex in uſu diphthongi ſunt. ae. au. ei. eu. yi. oe. facile colligitur. o. a. i. præpoſitiuas ẽẽ. i. u. poſtpoſitiuas. e. uero communem. nam in ei præponitur in ae poſtponitur.

CHRI. In ſonoritate. melius nempe uocalitatem dixiſſet. Quo uocabulo & ipſe Quintilianus utitur. Sola inquit: quæ notari poſſit uelut uocalitas. Nam ſonoritas quo etiam perperam utitur Priſcianus: non niſi de magno ſono dicitur a ſonorus: ſicut canoritas a canorus. ¶ Quis eſt ordo. hoc. P. Nigidii apud gellium eſt qui huic ærotymati his uerbis reſpõdet. a. & o. ſemper principes ſunt. i. & u. ſemper ſubditæ. e. & ſubit & præit. In euripo præit. In Aemilia ſubeſt hoc ille.

Quid est diphthongus? Conglutinatio duarũ uocaliũ in eadẽ syllaba suam uim retinentium.

Vnde dicitur diphthongus? A dis quod est bis & phthongus sonus: quasi duplex sonus.

Quot sũt diphthõgi quibus utuntur latini: sex. ae. ubi supprimitur. a. & profert. e. ut musae. au. ubi profert. a. & rapit. u. ut audio. ei. ubi supprimit. e. & pfert. i. ut péthei. eu. ubi pfert. e. & rapit. u. ut péthe*. yi. ubi utraq; uocalis i. i. lõgũ pfert. ut harpyia. oe. ubi supprimit. o. & pfert. e. ut poena.

Quis ẽ ordo in cõsonãtibus? Q ð plures quã tres nõ põt pcedere uocalẽ. nec plures q̃ totidẽ succedere. ut scrobs. stirps. & qd si sequẽs syllaba incipiat a uocali necesse est pcedẽtẽ in uocalẽ desinere. Q ðq; si pcedens syllaba in cõsonantẽ desinit: necesse est sequentẽ a consonante incipere. Q ðq; nõ est necesse si sequẽs syllaba a cõsonante icceperit: pcedentẽ quoq; in consonantẽ desinere.

Quae regulae sunt uerae in dictionibus simplicibus non tamen in compositis.

CANTO. Quid est diphthongus? Occasiõe habita ex eo qð diphthõgi meminit: quirit rursus qd est diphthõgus. Cui rñdet est cõglutinatio. i. cõstricta qdã & ferruminata cõiunctio duarũ uocaliũ. nã tres Quĩtil. auctore nũq̃ põt coire in sermone graeco aut latino cũ tñ in hispano frequẽter coeant. quẽadmodũ alio loco pbauimus. ¶ Quod si qs obiecerit has pticulas. q̃ qro. ue. uecordia. dicimus in prioribus illis. u. non eẽ uocalẽ. sed uocalẽ liqdã. in posterioribus uero eẽ cõsonantem. qð. n. Hora. in. i. carmi. dixit. Nũc mare nũc sylue. ubi. u. ex rõne carminis uocalis est. dicimus factã est illic solutionẽ. ut. u. iã nõ ptineat ad diphthongon quae sequit: sed per se ipsam syllabã efficiat. Et subiungit deide in eadẽ syllaba suã uim retinentiũ. qð si uerũ est idq; oẽs grãmatici antiqui & iuniores fatent. ego nõ uideo cur tãta iniuria debeat fieri uocalibus illis q̃ exterũt. ut oino illas supprimamus. Qð si Quintili. & cũ illo oẽs qui de orthographia scripserũt recte dixisse putant cũ aiunt sic scribendũ esse ut pnũciamus. atq; e diuerso sic pnunciãdũ ut scribimus. ego nõ intelligo quid ad rẽ ptineat diphthongos scribere. si pferende nõ sũt. aut si in eadẽ syllaba suã uim retinẽt. cur ambe ille uocales enunciari nõ debeãt. Qð uero quidã dicũt illud suã uim retinẽtiũ debere itelligi q̃tũ ad syllabe q̃titatẽ ridiculũ est. cũ uel ex ipsa diphthongi deriuatione facile appareat utrãq; uocalẽ debere enũciari. Dr. n. diphthõgus ut statĩ subiungit. a dis graecae qð est bis latine & pthongus sonus. q̃si duplex sonus. Sed qd ego hac de re sentiã in sequẽti erotymate declarabo. ¶ Quot sũt diphthõgi. Sex diphthõgi sũt in usu apð latinos. ae. au. ei. eu. yi. oe. quorũ tres. ei. eu. yi. in dictiõibus tñ graecis reperiunt reliq tres. ae. au. oe. i graecis pariter & latinis. Sed quẽadmodũ uocales in diphthõgis pnũciari debeãt. significauimus i hũc modũ. ut i. ae. ei. oe. priores uocales supprimãt. i. paululũ qd dã atq; obscurũ sonẽt. quo Ouid. i. meta. dixit. Supprimit extẽplo uocẽ: sequentes uero uocales plene enunciẽt. In reliquis uero tribus. au. eu. yi. priores uocales enuncient itegre. sequẽtes uero rapiãt. i. raptim pferant. ut iter supprimere & rapere faciamus drãm q̃tũ ad hũc ptinet locũ. qð supprimere sit minus q̃ rapere: quẽadmodũ & rapere minus est q̃ pnunciare siue enũciare siue pferre. Qð uero in. yi. diphthõgõ diximus utrãq; uocalẽ in. i. lõgũ pferri: uolebamus significare q cũ. i. subtilis sonus sit nobis icognitus. i. uero latini oĩbus notus. utraq; uocalis in sonũ nobis cognitũ cõfundebat quẽadmodũ ut diximus. y. graeci exp̃ssa pnunciatio ab hoibus nr̃i seculi non pcipiat. ¶ Quis est ordo in cõsonãtibus: haec q̃stio per q̃ utilis est. tũ librariis. tũ in icipiẽtibus primas lrãs in syllabã cõiungere. tũ deniq; ipsi pnunciatiõi cuius cã & libri scribunt & lrãs legimus. Librariis inq̃ & reliquis scriptoribus qð cũ in fine linearũ dictiões lõgiusculas diuidere necesse est: nesciũt q̃s cõsonãtes in sequentẽ lineã transferãt quas relinquãt. in quẽ errorẽ ne Augustus Caesar icurreret cõsueuit lineas cũ dictionibus finire. Scribit. n. Tranqllus in uita illius his uerbis Notaui & in cirographo eius illa pcipue nõ diuidere uerba nec ab extrema parte uersuũ abundãtes lrãs in alterũ transfert. sed ibidẽ stati subiicit circũ ducitq;. Hoc quoq; obseruamus hodie fieri ab hebreis & poenis. quod Sueto. dicit augustũ obseruasse. Prodest ẽt pueris illorũq; pedagogis. ut in syllabicãdo sciant q̃s consonantes praecedenti uocali quas in sequenti cõiungere debeant. Confert quoq; ad pronunciationẽ. ut in proferendo sciamus quae cõsonãs cui uocali adhereat. Quod plures quã tres. Ponit primo huius negocii regulas quasdã generales deinde subiungit particulares. Prima igitur regula est q in eadẽ syllaba nunq̃ possunt praecedere uocalẽ plus q̃ tres cõsonantes. ut scribo. stratũ. scrobs. nec rursus possũt subseq uocalẽ pluſq̃ totidẽ. ut stirps. Et q si sequens syllaba. Secũda regula est: q si in dictione pluriũ syllabarũ sequens syllaba incipit a uocali: necesse est pcedentẽ in uocalẽ desinere: ut deus tuus. Ratio autẽ huius est. qa aut inter duas uocales nihil est medium aut est una consonans: aut due aut plures si nihil est mediũ habet locum secunda regula. Si fuerit media una tantũ consonans: habet locũ quarta regula: quoniam illa semper pertinet ad uocalem sequentẽ praeterq̃ in dictionibus compositis. ut statim differemus. Si uero plures fuerint consonantes aut pertinent ad sequentẽ syllabã oẽs ut scriptus. rescribo. aut quaedã ẽt pertinẽt ad praecedentẽ. ut forte. pscribo. quo in casu hẽt locũ tertia regula. Sed quando cõsonantes ptinent ad uocalẽ praecedentẽ qñ ad sequentẽ statim explicabimus. Dicit tñ regulas superiores esse ueras in dictionibus simplicibus: qm̃ in compositis cõsonãtes eunt illius uocalis cuius fuerãt ante cõpositionẽ. ut inimicus cõponit ex in & amicus: q̃uis. n. consonans sit in medio duarũ uocaliũ. deberetq; ex rõne regule supioris ad uocalẽ seqntẽ ptinere: ex hac limitatiõe nõ ptinet nisi ad

præcedentem. eodem modo si fuerint plures consonantes. ut resto rescribo. quæ componuntur: ex sto & scribo cum hac præpositione re: manifestũ est oẽs illas consonantes medias ptinere ad sequentes uocales. Quintilia. lib. i. Est etiã in diuidendis uerbis obseruatio mediã litterã consonantẽ priori an sequenti abiungas syllabe. Aruspex. n. quia a spectando pars eius posterior est. s. litterã tertiæ dabimus. abstemius qa ex abstinẽtia temeti cõposita uox est. primæ relinquetur. Sed uideamus qñ in dictionibus simplicibus cõsonantes mediæ ptinent ad uocalẽ sequentẽ: qñ ad pcedentẽ. qua de re hmõi regulas dabimus. in qbus et oñdemus q cõsonantes ante qs esse pñt in principio & in medio dictionũ. B. põt ante. d. poni. ut bdeliũ. abdera. ante. l. ut blandus hybla. ante. r. ut breuis. fabrica. ante. s. ut absyrtus. C. põt poni ante. l. ut clarus amyclas. ante. m. ut pyracmon. ante. n. ut cnidos. racne. ante. t. ut ctesiphon. doctus. ante. s. habet sonũ qui nũc per. x. repræsentatur. D. põt poni ante. l. ut abodlas. ante. m. ut ad metus. ante. n. ut cidnus. ante. r. ut draco, cedrus. F. põt poni ante. l. ut flagellum perflo. ante. r. ut frango refringo. G. põt poni ante. l. ut gladius. egle. ante. m. ut agmẽ. ante. n. gnauus ignis ante. r. ut gratus. pigricia. L. ante nullã consonantẽ poni põt: sed ipsa postponit̃. b. c. d. f. g. p. t. M. ante nullã consonantẽ poni põt præterq̃. n. ut mnemosyne. amnis somnus. solẽnis. contẽno: pro quo iperiti huius rõnis. p. interiecta scribebant sompnus. sulẽpnis. contẽpno. N. ante nulla cõsonantẽ ponit̃: sed ipsa postponi põt aliis. P. põt poni. ante. l. ut placeo. duplico. ante. n. pneuma spũs. ante. r. ut pratũ: capra. ante. s. ut psalmus. scripsi. ante. t. Ptolemeus scriptus. Qu. ante nullã consonantẽ poni põt: qa ipse semp ponit̃ ante. u. liquidã. R. ante nullam cõsonantẽ ponit̃. sed ipsam relique præcedunt. S. põt poni ante. b. ut albestos. ante. c. ut scribo, ascra. ante. l. ut slatarius. ante. m. ut smaragdus. ante. p. ut spaciũ aspis. ante. q. ut squalor. ante. t. ut status. iste. T. poni põt ante l. ut tlepulemus. atlas. ante. m. ut tmolus. ante. n. ut etna. X. ante nullam consonantem poni potest.

CHRI. Non tamen incompositis: Ne itelligas uelim hoc documentũ generaliter esse præceptũ: Nã hæc regulæ sæpe numero in dictionibus compositis maxime uere sunt; ut in admoneo: ubi præcedens syllaba ad desinit in consonante; atq; sequens syllaba mo tantũdem a consonante incipit. Quod licet aduertas: in cõpono: disputo: ambulo: atq; in seorsum ubi sequens syllaba or. incipit a uocali cum tamen præcedens in uocali desinat. Quod licet aduertas in præco anteit deorsum: atq; in derogo: ubi sequens syllaba incoepit a consonãte ro. non tñ oportuit pcedentẽ in consonantẽ desinere: desinit. n. in uocali. s. de Qd etiã patet amplissimæ. ut in repeto. seduco. eligo. ppono. igit̃ dicendũ est: ut cauillis caueamus: non tñ aliqñ in compositis.

De erotymatis prosodiæ. Cap. iii.

Quid ẽ psodia? sciẽtia demõstrãs quo accẽtu quæq; dictionis syllaba proferatur. Vnde dicit̃ psodia? a pros qd ẽ ad & ode cantus quasi accẽtus. hunc latini tum uoculationem, tũ tenorẽ. tum tonũ interpraetati sunt.

Quid est syllaba? Cõpræhensio litteraꝶ enũciataꝶ q̃ uno accẽtu & uno spũ indistãter profertur.

Vnde dr̃ syllaba? a syllabin qd est cõpræhẽdere.

Quot accidũt syllabæ? Quattuor. tenor. spiritus. tempus & litterarum numerus.

Quid est tenor in syllaba? Modus quo aut eleuat̃ aut deprimitur. aut eleuatur simul & deprimitur.

CANTO. De psodie erotymatis: Secundũ particionẽ grãmatices. qua supius usi sumus: hæc est secunda pars. in qua qrit de psodia & de syllaba hoc est materia circa quã prosodia uersat̃. Et principio quærit qd est prosodia? Scientia inqt demõstrãs quo accẽtu quæq; dictionis syllaba proferat̃. Nam in unaquaq; dictione ut paulo post dicemus. est una syllaba in qua est accentus pdominans acutus uel circũflexus. reliquæ oẽs proferuntur accẽtu graui. Vnde dr̃ prosodia? Rñdet a pros ppositione græca qd est ad. & ode odes. qd interprætãt cantus: ut sit uerbũ ex uerbo accentus: quẽ latini ut auctor est. Gellius tũ uoculationẽ. tũ tenorem. tũ tonũ iterpraetati sunt. Nã quẽadmodũ ait Boetius in arte musica: poetaꝶ carmen inter sermonẽ & cantilenã est: ac si uelit dicere. ꝙ hõ cum loquitur & poeta cũ in carmine quosdã flexus facit: & musicus cũ cãtus modulatur: oẽs suo modo canunt. Igitur qa qui loquitur: quasdã in dictionibus attollit uoces. quasdã deprimit. quasdã circũflectit: quodãmodo uidet̃ canere. & huiusmodi modulatio est accentus hoc est quasi cantus. Quid est syllaba? Ad diffinitionẽ Prisciani addit enunciata & indistanter: & tollit quod ille dixit consequens. Ait enim syllaba est compræhensio litterarũ consequens sub uno accentu & uno spiritu prolata. Compræhensio inquit litterarum. nam si una uocalis syllabam facit per se ipsam. non appellabitur proprie syllaba cũ etymologia & diffinitio syllabe nũ conueniat illi: quæ sunt syllaba est cõpræhensio litteraꝶ enunciata inquit: quia syllabe forma enunciatiu est. nõ scriptio. & quod Priscia. addit consequẽs magna ex parte explicat syllabe diffinitionẽ: quia si lr̃æ nõ sunt. cõsequentes. i. non pñt syllabicari. non erit syllaba plata sub uno accentu & unu spũ: qa ut diximus qlibet syllaba hẽt unũ accentũ qui est forma illius syllabæ. adiecimus ãt instãter: qa oẽs ille lr̃æ colligende sunt sub unũ uocis ictũ. Vñ dr̃ syllaba? Et qa originẽ hẽt græcã. dicit ꝙ a syllabin græcæ qd est cõpræhẽdere latine. ut sit qd ipsa diffinitio demõstrat cõpræhẽsio lr̃aꝶ. Quod accidunt syllabæ? qttuor esse rñdet syllabæ accidentias: qs enumerat atq; iterũ de singulis illarũ quærit. Et primo. Quid est tenor in syllaba? Diximus supra quem accentum grãmaticorum uulgus appellat: tũ uoculationem tum tenorem. tum tonum a uiris doctis fuisse uocatũ & rñdet esse modũ siue modulationẽ: quo syllaba eleuatur: cum profertur accentu acuto aut deprimitur cum profertur accẽtu graui. aut eleuat̃ & deprimitur cũ profert̃ accentu circũflexo. simul aũt dixit non ꝙ eodẽ tpe eleuatur & deprimit̃ sed ꝙ prior pars duratiõis syllaba eleuat̃ posterior uero deprimit̃ & ita fit qsi qdã flexus a sursum deorsum.

CANTO. Quod sunt tenores? quia dixit quid tonus esset: quærit rursus de numero partium illius? Respondetq; eē tres & nominatim exprimit quid uno quoq; illorum efficiat. sed quia hoc negociū ad quinti libri dispositionē pertinet quæ hoc loco cursim tetigimus in illum reiicienda sunt ubi copiosius disputabuntur. Quid est spiritus in syllaba. Ex quattuor syllabe accidentibus. spiritus pertinet ad qualitatē. tenor & duratio ad quantitatē continuā. numerus litterarū ad quantitatē discretā. Itaq; respondet spiritū esse qualitatē qua syllaba aspere uel leniter profertur. Asperum enim & lene q̄q̄ sunt differentiæ tangibilium transferuntur tamen ad sonos qui perueniunt ad aures demulcendo aut ex asperando sensum auditus. Quid est tempus in syllaba: hic de longitudine durationis. in syllaba quærit. quēadmodum de tenore interrogatus de syllabe profunditate quærebat. & quia pars maior quinti libri est de hac re hic tantum dicit esse durationem siue tractum siue extensionem siue porrectionem in qua syllaba pronunciatur. Quottuplex est tempus in syllaba. Quod est satis puero nondum in re scrupulosa erudito respondet esse duo tempora breue & lōgum. libro tamē quinto dicturi sumus alios ista exquisitius distinxisse in quinq; temporū diuersitates. hoc est unum. unum & semis duo. duo & semis tria. Quid ē numerus in syllaba: hic de quantitate syllabe discreta quærit. hoc est quot litteris constat. Nam quēadmodū littera indiuidua est ita syllaba in litteras diuiditur. Itaq; respondet ex syllabe diffinitione eē compræhensionem certi numeri litterarū ex quibus syllaba constituitur: & rursus quærit de numero. Respōdetq; esse posse sex cū plurimæ sunt ut scrobs. stirps. possunt eē una minus. ut trans. possunt esse quattuor. ut trā. possunt esse tres ut tra. possunt esse due. ut ra. ut minimū potest esse una. ut. a. sed ut supra memorauimus. tunc propriæ non dicitur syllaba cum neq; diffinitio neq; etymologia syllabe illi conueniat. ¶ Cap. iiii. Quid est etymologia. Incipit inq̄rere de tertia grāmatices parte hoc est de etymologia. quæ circa dictiones singulas uersatur. Etymologia præcipue quærit de origine dictionum unde sunt deductæ.

Quot sunt tenores? Tres. Acutus. Grauis. & Circumflexus. Acutus enim est quo syllaba eleuat̄. Graui: quo syllaba deprimitur. Circūflexus: quo syllaba partim eleuatur: partim deprimitur.

Quid est spiritus in syllaba? Qualitas quædā qua aspere uel leniter syllaba profertur.

Quid est tempus in syllaba? Duratio uel tractus in quo syllaba pronunciatur.

Quottuplex est tēpus in syllaba? Duplex: q̄a aut habet unum tēpus in quo p̄fert̄: & dicitur breuis aut habet duo tempora & dicitur longa.

Quid est numerus in syllaba? Compræhensio litterarum syllabam constituentium.

Quot possūt esse litteræ in syllaba? ut multū sex ut minimū una: sed tunc p̄prie nō dicitur syllaba cum plures litteras non compræhendat.

¶ De erotymatis etymologiæ. Cap. iiii.

Quid est etymologia? Scientia ostendens ueram dictionum originem cum reliquis accidentibus.

Vnde dicitur etymologia? Ab etymon q̄d est uerū & logos sermo. quasi uerilōquiū quod Cicero reformidans notationē appellat. Hæc ab Aristotele symbolum. a quibusdam originatio dicitur.

ut an celebs dicatur: quia celestis: eo quod onere grauissimo uacet. ut uult Gabinius: an ab eo ut putauit Modestus. quia coelo Saturnus genitalia abstulerit: hoc nomine appellatum qui uxore careat sed considerat ēt de reliquis accidentibus singularum partium orationis. ut ad dictionum substantiam pertineat quid significent & unde dicantur. reliqua uero sint aliarum accidentia. Quomodo autem etymologia: quæ est accidens dictionis. demonstret substantiam ipsam & accidētia illius nihil ad grāmaticum pertinet. qui pinguiori minerua res huiusmodi considerare debet. Vnde dicitur etymologia. Ab etymo quod ex græco interpratatur uerum & logos sermo quasi sit latinæ uerilōquium. hic locus ex Quintiliano sumptus ē qui libro primo institutionum oratoriarū ait his uerbis. Etymologia quæ uerbo℞ originē inq̄rit: a Cicerone dicta est notatio: q̄a nomen eius apud Aristo. inuenitur symbolū. q̄d est nota. Nā uerbū ex uerbo ductū. i. uerilōquium ipse Cic. qui finxit reformidat. sunt qui uim potius intuiti originationē uocent. Hæc Quintilianus.

¶ CHRI. Quid est ethymologia: huius autem grāmaticæ partis parum certitudinis est. Nam in quocūq; idiomate ut multū auctoritatis exigit̄: ita rōnis minimū: rationē uero: ut est auctor. Quintilia. analogia p̄cipuæ præstat: nōnunq̄ & ethymologia: de cuius cōuitio ita Ci. lib. iii. de na. deo. scripsit. In enodandis aūt noībus. Quod sit miserandū laboratis. Saturnus q̄d se saturat annis. Mars q̄a magna uertat. Minerua q̄a minuat aut q̄a minuatur. Venus q̄a ueniat ad oīa. Qua p̄nitiosa cōsuetudine in multis etiā noībus herebitis. Quid me ioui facies. Quid uulcano? q̄q̄ q̄m neptunū a natandū putas? nullū erit nomen: q̄d non possis una lr̄a explicare: uñ dictū sit in quo q̄dē magis tu mihi natare uisus es: quā ipse neptunus: hæc Ci. un Quītil. de ethymologia p̄cipiēs ita scripsit. Quidā nō dubitauerūt ethymologiæ subiicere oēm noīs cām: ut ex habitu quēadmodū dixi longos & ruffos pleraq; & his silia quæ sine dubio aliunde originē ducunt. Quo circa Marcus Varro li. ii. de analo. ita scripsit: primū q̄d aiunt: qui bn̄ loq uelit consuetudinē seq oportere nō rōnū silitudinē illud tandē hoc in loco scribere admoneo. Q̄d Seruius in. xi. æne. annotauit nullū græcū nomē: latinā recipere ethymologiā. Deus aūt atheos græco p̄fluxit: quare ipsi uiderit. q dans oīa suis deus interp̄tant̄.

Quid est dictio? Minima pars orationis constructe: idest in ordine compositæ.

Dictioni quot accidunt? Quattuor. Significatio. Etymologia. Figura. Ordo.

Quid est significatio in dictione? Illud quo breuiter ostenditur quid dictio significet.

Quid est etymologia? Dixi esse scientiā qua ostenditur uera dictionum origo.

Quid est figura in dictiōe? Forma qua dictio simplex a composita distinguitur.

Quid est ordo in dictione? Qualitas q̄ in oratiōe alia semp præponit̃. alia semper postponitur. alia modo præponitur modo postponitur.

Partes orōnis quot sūt? octo nomē. ꝑnomē. uerbū. pticipiū. ꝓpositio. aduerbiū. iteriectio. cōiunctio.

Quot sūt ptes orationis declinabiles? Quattuor. Nomen. Pronomen. Verbū. Participium.

Quot sūt ptes orōnis indeclinabiles? q̄ttuor. Præpositio. Aduerbiū. Interiectio. Cōiunctio.

ANTO. Quid est dictio? Quia etymologia circa dictiones uersatur: quærit quid est dictio? Rñdetq; ex Prisciani uerbis in hūc modū diffinietis. Dictio est pars minima orōnis cōstructæ. i. in ordinæ cōpositæ. Pars inqt Prisci. q̄tū ad totū intelligendū. i. totius sensus intellectū: qa si dictio diuidat̃: nō ad totū intelligendū hæc fit diuisio. ut si diuidas uires in ui & res. nihil partes ille significāt: quantū ad totius rōnē pertinet. Et quēadmodū una lrā ꝓpriæ non facit syllabā: cū syllaba ꝓpriæ sit cōpræhensio litterarū sic nec syllaba dictionē cum debeat dictio constare syllabis. nec dictio orōnē quæ debet cōstare dictiōibus q̄ sūt partes orōnis. pōt tñ una lrā facere non mō syllabā sed dictionē & orationē ut si dixeris. i. in secūda iperatiui ꝑsona ab hoc uerbo eo is iui. sed nō in quantū est lrā aut syllaba aut dictio. sed q̄tenus orōnis hēt ui. ¶ Dictioni quot accidūt? ac si dicat dictionis sic in genere accepte quot sūt accidētiæ? Rñdetq; esse q̄ttuor q̄s enumerat: & rursus de singulis q̄rit. & primo de significatione quā dicit esse illud quo breuiter ostendit̃ qd dictio significet. hoc p diffinitionē maxīe exprimitur: sed qd ad grāmaticū spectat. satis ē digito: ut aiunt. qd quæq; dictio significet ostēdere q̄ partē assecuti sumus i octo codicibus: quos de uocabuloꝝ significatione partim edidimus: parti sūt edēdi. Quærit rursus. Quid est ethymologia? Ethymologia hic ꝓpriæ accipit̃ pro illa. s. grāmatices parte quæ ostēdit uerā dictionū originē. & tūc pars siue spēs est eius ethymologiæ: q̄ supra diffiniuimus. ad quā ptinet cōsiderare nō solū dictionū originē sed & significationē & alias cuiusq; dictiōis accidētias. ¶ Quid est figura. Quāq̄ figura oībus accidit orōnis partibus. ꝑcipue de illa disseremus in capite erotymatū noīs & uerbi: qa numerosior ē illic figuræ disputatio. ¶ Quid est ordo? De ordīe quoq; pauca diximus li. i. nō nihil etiā dicendū est i fine huius tertii cū de sintaxi agemus. Nā totus liber quartus hac de re est. Dicit igit̃ quasdā dictiones semp præponi. ut nomen uerbo. adiectiuo substantiuū. relatiuo antecedens. Præpositio dictiōi q̄ p casus declinat̃. uerbū aduerbio. Sed hic ordo nō pro serie partiū orōnis accipit̃ sed ꝓ ordine quo i disponēdis clausule cuiusq; dictiōbus utimur. Nā i seriæ orōnis sola ꝑpositio & cōiūctio aliqñ præponit̃. ut ad apud. & at. aliqñ postponit̃. ut tenus uersus. quæ quoq; aliqñ præponitur & postponit̃. ut cōtra. cum ergo. itaq. Interiectio & præponi & postponi pōt: qa idcirco dicta est interiectio: qa interponit̃ reliqs partibus orōnis. quarū seriē potest obrumpere. ¶ Quod sunt partes orōnis? Quia dictio nihil aliud est q̄ pars orōnis: quærit de numero partiū orōnis: ac si uelit dicere: quot sūt gña dictionū; ex q̄bus ueluti ex q̄busdā partibus itegralibus orō construit̃. Rñdet autē esse octo. q numerus. Aristarcho primū placuit: quē deide secuti sūt græci & latini artis grāmatice scriptores. Sed quēadmodū lib. i. diximus græci interiectionē aduerbio annumerāt. articulū uero a pronoīe distinguūt quē latini qa nō agnoscunt in ꝑnomen reiecerunt. Fuerūt tñ qui pauciores orōnis partes q̄ octo posuerūt. fuerunt etiā qui plures. Nā referēte. Quintili. Arist. & theodectes uerba modo & noīa & cōiunctiones tradiderunt. uidelicet q in uerbis sermonis formā: in noībus materiā: in cōiunctionibus autē eorū cōplexū iudicauerunt. Dialectici cæteras orationis partes a noīe & uerbo syncathegoremata uocant. i. consignificantia. Paulatim deinde a philosophis auctus est numerus. Stoici noī uerbo & coniunctioni pronomē & uocabulū addiderunt. articulū pronoī annumerantes. post adiectæ sunt ꝑpositiōes noībus. appellatio deide. & participiū deide mixtū uerbo. Sed ut diximus. Aristarchus octo partes orōnis posuit. Nomē. Pronomē. Articulū. Verbū. Præpositionē. Aduerbiū. Cōiunctionē. Palemon uicētinus apud latinos itē octo. Nomē. Pronomē. Verbū. Participiū. Præpositionē. Aduerbiū. Interiectionē. Cōiunctionē. hūc secuti sūt auctores grāmaticæ q post illū fuere. Hic est ille palemon: qui iterrogatus quo distaret gutta ab stilla: gutta inqt stat: stilla cadit. qq; dixit. Ver. de se uaticinatū dixisse i bucolicis. Audiat hæc tñ uel qui uenit ecce palemon: qppe multas in grāmatica enodaturus erat q̄stiones quēadmodū ille iudex arbitrarius fuit inter dametam & menalcam disceptantes. Qui uocabulū a noīe distinxerunt nouem faciūt qui rursus appellationē a uocabulo decem ut nomen esset tantū id. quod nos propriū diximus. ut Cæsar Pōpeius. Vocabulū quod significat rem corporeā uisu tactuq; manifestam: ut aqua lapis. Appellatio. cui alterū deest. ut cœlum. aer uel utrunq; ut deus uirtus. Fuerunt qui adiicerent asseuerationē. ut heheu. quidam attractionē. i. contractionē. i. cū aliqd p multa trahit̃. ut uiritim: alii infinitū: qd qdā nomē ifinitū. qdā uerbū ifinitū dixerūt. Sed nos appellationē & uocabulū ad nomē: asseuerationē ad iteriectionē attractionē ad aduerbiū. infinitū ad uerbū reduximus. gerundia uero & supina alias ab octo superioribus posuimus.

CANTO. Musa quæ pars orõnis est? Incipit de erotymatis noium differere. & cũ interrogãti musa quæ ps orõnis est: respõdisset nomẽ: subiecit rursus. Quid est nomẽ? Rñdetq; iá nõ tanq̃ rudis in arte. ut primo lib. nomẽ est qd̃ declinat̃ per casus & nõ significat cũ tpe. Sed nomẽ est ps orõnis declinabilis corpus aut rẽ propriæ cõiterue significãs. hæc. n. diffinitio dialectica ẽ cõstans ex gñe & gñis differẽtiis. declinabilis át dicit ad drĩam indeclinabiliũ. corpus át aut rẽ dixit: ut sub hac diffinitiõe cõpræhẽdat uocabulũ & appellationẽ ꝓprie cõiterue significãs. ut itelligamus nomẽ nõ tantũ dici de ꝓprio qd̃ faciebát q uocabulũ & appellationẽ a

De erotymatis nominum. Cap. y.

Musa quæ pars orationis est? Nomen

Quid est nomẽ? Pars orõnis declinabilis corpus aut rẽ. ꝓprie cõiterue significans.

Vnde dicitur nomen? Ab onoma græcæ: quod latinæ interprætatur nomen.

Quottuplex est nomẽ? duplex substantiuũ & adiectiuũ.

Qd̃ est nomẽ substãtiuũ. Qd̃ substãtiã uel q̃si substantiã significat. ut homo albedo.

Quod est nomẽ adiectiuũ? qd̃ adiectũ substãtiuo significat in eo aliqd accidẽs. ut hõ bonus.

Musa igit̃ q̃le nomẽ ẽ. Substãtiuũ. significat enim rẽ per se subsistentẽ obnoxiãq; accidentibus.

Nomini quot accidunt? Sex q̃litas. species. genus. numerus. figura. casus. cum declinatione.

Quid est qualitas in nomine? Accidens per quod proprium nomen a cõmuni distinguitur.

noie distinguebát. Corpus át a re distinxit ꝑinde ac si corpus nõ sit res quẽadmodũ & iuriscõsulti distinguũt actionẽ in rẽ & in ꝑsoná q̃si ꝑsona non sit res: sed hi rẽ accipiũt pro eo qd̃ q̃sq; possidet. in diffinitiõe uero nois ꝑ re itelligimus oẽ illud qd̃ nõ ẽ corpus. ná oĩs res aut est corporea aut icorporea. res corpora dr̃ corpus. res in corporea qa nõ hẽt nomẽ: appellat̃ noie sui gñis: qd̃ multis in locis fit. ut cum spẽs caret noie gñis nomẽ accipiat. Donatus in diffinitiõe adiecit cũ casu. Diome. cũ casu sine tpe. ut distingueret nomẽ a uerbo & participio. Prisci. paulo obscurius sed tamẽ uerbis idẽ significãtibus diffiniuit nomẽ ẽ ps orõnis q̃ unicuiq; subiectoꝝ corporũ seu rerũ cõem uel ꝓpria q̃litatẽ distribuit. Vñ dr̃ nomen? Et rñdet ducere originẽ ex græco: illi. n. onoma. atos. dicũt a quo detracta. o priori fecimus nomẽ. inis. Prisci. mauult a nemo. qd̃ est distribuo deducere. qd̃ ipm uerbũ in diffinitione nois exp̃ssit uel põt dici nomẽ ut ait Serui. ab eo qd̃ res notas efficiat ut sit nomẽ q̃si notamẽ media syllaba ut Diome. inqt p syncopã subtracta. ¶ Quottuplex est nomẽ: Inqrit de q̃dá drĩa: q̃ ad nois distinctá cognitione ẽ necessaria. Rñdetq; esse duplex nomẽ. substantiuũ & adiectiuũ & subiungit substantiuũ esse: qd̃ substantiã uel q̃si substantiã significat. ut homo albedo. Adiectiuũ uero esse qd̃ adiectum substantiuo significat in eo aliqd̃ accidens atq; ideo adiectiuũ dicit̃ qd̃ adiici solet noibus propriis aut appellatiuis substantiã significantibus ad manifestandá coꝝ qualitatẽ aut quantitatẽ: quæ augeri uel minui sine substantiæ consumptione possunt. ut bonus homo. arbor procerior. albedo intensa. nigredo remissa. Vides quẽadmodũ puer iam dedignatus est respõdere ex eo: qd̃ ii. primo didicit. Nomen substantiuũ esse qd̃ declinat̃ per unum articulũ uel per duos. adiectiuũ uero qd̃ per tres diuersas terminationes. Neq; eni propterea est nomen substantiuũ uel adiectiuũ qa illo uel illo mõ declinatur sic uel sic qa est substantiuũ uel adiectiuũ. Ná qa adiectiuũ põt iungi noibus substantiuis quæ sunt aut masculina aut fœminina aut neutra: ideo est cõe trium generũ. declinaturq; uel ꝑ tres articulos. uel per tres diuersas terminationes. ¶ Musa igit̃ quale nomẽ est? Respondetq; esse substantiuũ & ex eo qd̃ supra dixerat cãm reddit cur sit substantiuũ: qa iquit significat rem per se subsistentẽ obnoxiãq; accidentibus. ut musa docta pulchra. canora. ¶ Noi quot accidunt? Cum nois accidentias alii aliter enumerauerint. rñdet esse sex. accidentias siue obseruationes nois. ut ait Diomedes qui cum donato numerat iter eas cõparationẽ. silet spẽm. Prisci. tollit comparationẽ & addit spẽm qui qualitatẽ quasi proprietatẽ q̃dá in nois diffinitionẽ reiecit. ¶ Quid est qualitas in noie? Per qualitatẽ nois uoluerunt grãmatici significare illud per qd̃ nomen propriũ distinguit̃ a cõi siue appellatiuo. & rursus quærenti qd est nomen propriũ. respondet eẽ qd̃ uni tantũ conuenit. i. quo res indiuidua demonstratur. denoiaturq;. ut calliope est nomen propriũ. quia eo designamus uná ex nouẽ musis: hoc est principẽ illam sui chori. Sed est aduertendũ q̃ttuor eẽ ꝓprii nois spẽs. ꝑnomen. nomen. cognomen. agnomen. Prænomen est qd̃ præponit̃ nomini gentilitio. uel drĩæ cá. quod plures in eadẽ familia uno noie uocabant̃. ut. P. Scipio. L. Scip. uel potius in signũ nobilitatis aut honoris. ut Hora. ii. ser. Quinte puta aut publi. gaudent ꝑnoie molles. uñ & serui ꝑnoia nõ habuerũt: ut colligimus ex Persii carmine hic dama est nõ tressis agaso. & sequit̃ momento turbinis exit. Marcus dama. hui. Marco spõdente recusas credere tu nũmos. quin potius malemeritis de re publica ignotam ignomine q̃uis essent nobiles detrahebatur. ut. M. manlio qui capitoliũ defenderat: affectari regni crimine dãnato constitutũ: ne quis in illius familia. Marci prænomen haberet. Scribunt̃ autẽ prænoia in compendiũ singulis. aut binis. aut ternis l̃ris. singulis si a uocali aut simplici consonante incipiãt. ut. A. pro Aulus. C. pro Gaius. D. ꝑ Decius. L. pro Lucius. M. ꝑ Marcus. P. ꝑ Publius. Q. ꝑ qntus. T. ꝑ titus. Binis. ut. cn. ꝑ gneius. Sp. ꝑ spurius. Ternis si a cõsonãte incipit prima ꝑnois syllaba & in cõsonãtẽ desinit. ut sex ꝑ sextus Tul. ꝑ Tullius. qd̃ fit drĩæ cá. ne si primas tm̃ l̃ras poneremus: aliud posset itelligi. ut si ꝑ Tullio. t. poneremus q̃spiá legeret nõ tullius sed titus.

CHRI. Ab onoma: imo ab onomatæ. Ná qd̃ græci dicũt onoma. tos. latini nomẽ. inis. dixerũt. itaq; ab onomate sicut paulo ante a grãmatis. dicẽdũ fuit nisi hic onoma ꝓuoce acceperis tm̃: non qdẽ pro re significata.

CANTO. Nomen propriũ est uniuscuiusq; propriũ. ut Priscia. inqt. addit Diome. esse gentilitiũ. i. qđ origiñe gentis uel familiæ declarat. ut portius Cornelius. Iulius. Et aduertẽdũ est nomẽ qđ prius erat genus ad ꝓpriũ nomẽ & appellatiuũ nũc est nois ꝓprii spẽs. Cognomen est totius cognatiõis & familiæ cõe. ut Scipio. Ci. subiungiturq; sp gentilitiis noĩbus. Agnomen est qđ ab aliquo euentu imponit. ut Aphricanus. ponticus. isauricus. q aphricã. pontũ. isauros deuicit. deq; eis triũphauit. ut si dixeris. P. Cornelius. Scipio. Aphricanus P. prænomen est ad. cn. differentiã: siue ad nobilitatis insigne monstrandũ. Cornelius nomen ꝓpriũ: qđ originẽ corneliæ gentis ostẽdit. Scipio cognomẽ: qđ in ea familia sic oẽs cognominabant. qđ in illo primo. Scipione fuit agnomẽ i q Scipione . i. baculo innitebat. Aphricanus aũt agnomẽ a deuicta aphrica. Eodẽ mõ. M. portius. Cato cẽsorius. M. Tullius. Cice. arpinas siue orator. Estq; illud aĩaduertẽdũ noĩa ꝓpria aliquãdo poni ꝑ appellatiuis: & e diuerso appellatiua ꝑ ꝓpriis ut uenus ꝑ uenustate aut libidine. Bacchus ꝑ uino. & cupido pro illo deo amoꝝ ꝑ fide. Donatus foelix macer. & fere nullũ ẽ nomen ꝓpriũ: qđ non fuerit aliqñ appellatiuũ: nisi qđ in plerisq; originẽ nescimus. Estq; hoc mirũ in hebraico sermone oĩa ꝓpria esse appellatiua: cũ ꝓsertim antiquior sit græco atq; latino. Ponunt quoq; ꝓnoĩa pro noĩbus ꝓpriis & cognomina & agnomina ꝑ se inuicẽ. ¶ Qđ est nomen cõe? Quærit de altero diuisionis mẽbro qđ est nomen cõe: qđ alii appellatiuũ appellant dicitq; esse illud qđ pluribus cõuenit. i. de pluribus dr: aut queadmodũ dialectici dicunt de pluribus prædicat: ut musa q dicit de qualibet sororũ. cõe est caliope. uraniæ clio. melpomone. hõ cõmune est Cæsari. Põpeio. Marcello. & reliqs ĩdiuiduis sub specie humana cõtentis. ¶ Quid est species in no. inqrit de scda nois accidentia. i. de spẽ & prio qrit qđ sit spẽs in noĩe. nã cũ spẽs multis modis dicat quãrũ ad grãmaticũ attinet: spẽs in noĩe accipit ꝑ illo quo primitiuũ a deriuatiuo distinguit. Itaq; occasiõe idẽ accepta quærit de numero ut sic dixerim specierũ: dicitq; eẽ duas. primitiuã & deriuatiuã. ut sit primitiua q nõ trahit. i. deriuat aliunde. ut mons. scola. Deriuatiua q aliunde deriuat. ut mõtanus montuosus a mõte. scholaris scholasticus ab schola. Sed cũ nullũ sit nomẽ nõ mõ apud latinos: ueꝝ ẽt ut Plato i cratylo deducit apd græcos: qđ nõ aliũ deducat. dicius tñ illud nomẽ eẽ primitiuũ: siue ut Var. dicit primigeniũ. cuius deriuatiuo nõ est in ꝓmptu: cũ forte a græco uel osco uel opico uel deniq; alterius lingue uel antiquoris uel ĩcognite uerbo deriuet. ¶ Musa igit cuius spẽi ẽ? musa aut primitiuũ ẽ. aut a moso qđ est iterrogo uel ingro deriuat. ut sint musæ qsi ingsitrices reꝝ aut iuentrices. ¶ Deriuatoꝝ noĩum. i. noĩum q aliunde deriuant: quot sũt spẽs siue drĩæ siue modi? Rñdetq; esse nouẽ. qs primo enumerat. deide ꝓsequit de singulis eaꝝ. ¶ Qđ est nomẽ patronimicũ? qrit de prima noĩum deriuatoꝝ spẽ: qđ ẽ patronimicũ dictũ qa plerũq; a noĩbus patrũ format. Rñdetq; esse illud qđ signt filiũ uel filiã. nepotẽ. uel neptẽ. uel aliquẽ ex posteris: & ut sic dicã descendẽtibus ab illo. uñ nomẽ patronymicũ format eacides signt filiũ eaci hoc est peleũ. uel nepotẽ hoc est achillẽ: uel aliquẽ ex posteris: ut pyrrhũ achillis filiũ & pyrrũ regẽ epirotarũ. qui ab illo ducebat originẽ. formant ẽt patronymica a noĩbus matrũ. ut ab ilia iliades romulus. a maia maiades mercurius. a phyllira phyllirides chiron. Ouid. xiiii. meta. Quas obice firmo clauserat iliades. fit etiã a noĩbus fratrum ut Verg. in buco. Tum phaetontiadas musco circundat amare corticis. i. sorores phaetontis. Et Ouid. i. meta. Mala tanta phoronidos ultra. i. ius quæ fuit soror phoronei & a filiis ut althea meleagris ab ibico dicta est referente Diomede. fiunt præterea a nominibus principum. ut Cecropide & theside dicti sunt atheniẽses a cecrope primo urbis cõditore & a theseo illorum quoq; rege. Patronymica masculina in nominibus primæ declinationis formantur a genitiuo. e. mutata in. des. ut æneas æneæ æneades. e. maia maie maiades. e. In nominibus secundæ declinationis fiunt a genitiuo addita. des. ut eacus eaci eacides. e. priamus priami priamides. Quæ tñ in. eus. diphthongon terminant cũ duplicẽ hẽant genitiuũ i ei alterũ solutas & in ei diphthõgon alterũ: formant ex se patronymicũ ab hoc scdo gtõ addita des. ut prometheus ꝓmethei uel ꝓmethi ꝓmethides. e. theseus thesei uel thesi thesides theside. Ouid. i. meta. Inde promethides placidis epimetida dictis. & Verg. ii. geor. Præmiaq; ingẽtes pagos & cõposita circũ theside posuere. In noĩbus tertiæ declinatiõis ꝓronymica formantur a dtõ addita. des. ut nestor. oris. ori. nestorides. antenor. oris. ori. antenorides. Verg. vi. æne. Tris antenoridas cereri sacrũ polybeten. Sed hæc regula nõ ẽ usqueq; uera. nã auctores aliqñ addũt aliqd. aliqñ detrahũt. ut ab athlas. antis. anti. athlãtiades. amphytrion. onis. oni. amphytrionides. Ouid. Risit athlã-

Quid est nomen propriũ? Quod uni tantũ conuenit. ut calliope uni ex nouem musis.

Quid est nomen cõmune? Quod pluribus conuenit. ut musa calliopæ. uraniæ. clio.

Quid est species in nomine? Illud quo primitiuũ nomen a deriuatiuo separatur.

Species nominum quot sunt? duæ primitiua quæ aliunde non trahitur. ut mons. Deriuatiua quæ aliunde deriuatur. ut montanus a monte.

Musa igitur cuius speciei. deriuatiuæ speciei: dicitur enim a moso quod est inquiro.

Deriuatiuoꝝ noĩum quot sunt differentiæ? Nouẽ. Patronimicum. Possessiuũ. Denominatiuũ. Diminutiuum. Comparatiuum. Superlatiuũ. Verbale. Participiale. Aduerbiale.

Quod est nomen patronymicũ? Quod significat filiũ uel filiã. nepotẽ uel neptẽ uel aliquem ex posteris illius a quo deriuat. ut priamides filius uel nepos: uel aliquis ex posteris priami.

tiades & me mihi decipis inqt. Verg. viii. æne. Amphytrionide magno diuisq; ferebat. Ouid. i epi. penelopes siue maneciadē falsis cecidisse sub armaris. Ab æneas quoq; fecit Verg. æne. viii. æne. Sit satis ænide telis ipune numanū. Idē quoq; scipiades fecit p scipionides dicēs: duo fulmia belli scipiadas. & Hora. ii. ser. Virtus scipiade & mitis sapiētia leli & Ouid. deucalides p deucalionides. declinātur q; oia p primā nois declinationē. Patronymica fœminina fiūt a patronymicis masculinis ablata. de. ut Priamides. e. priamis. idis. eolides. e. eolis idis. Aliqn tn aliter exeunt: ut ab æne. e. æneis. idis. a thesides. e. theseis theseidis. Papi. li. xii. the. Viue pcor. nec tu diuinā æneida tenta. & Iuue. Vexatus totiēs rauci theseide codri. declinantur q; p tertiā nois declinationē. Reperiūt quoq; noia fœminina patronymica terminata i. ne. p primā nois declinationē uariata. ut nerine filia nerei. adrastine filia adastri. acrisiōe. filia acrisii. Verg. i buc. Nerine galathea thymo mihi dulcior hyble. Patronymica nō sūt i usu apud eos q i orōne soluta scribūt. sed tn apd poetas & raro qdē a noibus latinis. nā illa quidē p̄ronymica. iustinus iusti filius. albinus albi filius. lōginus lōgi filius potius dicēdū ē eē possessiua p patronymicis: sicut e diuerso ponūt patronymica p possessiuis. ut Verg. æneis. p opere illo Vergilii.

Quod est nomen possessiuū? Quod cū genitiuo sui principalis significat aliquid ex his quæ possidentur. ut euandrius ensis pro euandri ensis.

Quod est nomen denoīatiuū? Qđ a noie deriuat neq; denoīatur ab aliqua speciali significatiōe ut a iustus iustitia a sapiens sapientia.

Quod est nomē diminutiuū? Quod significat diminutionem sui principalis. ut a rege regulus.

CANTO. Qđ est nomē possessiuū? secūda spēs noium deriuato℞ est eo℞ q dnr a græcis cretica. a latinis possessiua: dicta ut discipulus ex prisciani uerbis rñdit: qđ cū gtō principali .i. illi9 nois uñ deriuat. signt aliqd ex iis q possident. Cū. n. gtūs possessionē plerūq; significet: nomen qđ dr possessiuū eqpollet gtō illi uñ deducit. ut qđ Vergil. x. æne. dixit. Nā tibi tymbre caput euādrius abstulit ensis: pinde ē ac si dixisset euādri ensis. Sūt ēt qdā noia possessiuis silia hoc ē q cū nō sint possessiua proprie tn habent formā possessiuo℞. ut Quitil. Iulianus. Gētilia quoq; possessiuis silia sūt. ut romanus hispanus. Exeunt āt hmōi possessiua siue gentilia in uarias terminatiōes in eus penultima breui. ut æthereus. a. um. nestoreus. a. um. terreus. a. um. In eus penultima. e. diphthōgo scripta. ut thebeus. a. um. acheq a. um. acteus. a. um. q ppria sūt græco℞. In. ius. penultima breui. Persaius. a. um. phineius. a. um. In. ius. penultima lōga. ut dius. a. um: chius. a. um. phthius. a. um. q & ipsa ppria sūt græco℞. In. ous. quoq; græca sūt, ut argous. a. um. herous. a. um. myrtous. a. um. In. us. qcūq; pcedēte cōsonāte. ut arabus. a. um. Lybicus. a. um. indus. a. um. Exeunt p̄terea noia gentilia plerūq; in ensis. ut ab ithaca ithacēsis. ab athenis atheniensis. a carthagine. carthaginēsis. Exeūt & i. as. ut a cesena cesenas. atis. ab arpino arpinas. atis. a. sasina sasinas. atis. Exeunt & in. er. is. e. uel. i. & e. ut cāpester cāpestris. stre. syluester. stris. stre. æqster. stris. stre. a cāpo. sylua. æquo. ¶ Qđ est nomen denoīatiuū? Rñdet ex Priscia. uerbis. Denoīatiuū nomē est qđ a noie deriuat. & qa patronymica & possessiua: de qbus supra diximus diminutiua. cōparatiua & suplatiua. de qbus infra dicendū est a noie deriuātur. posset q; aliqs illa rōne ductus appellare denoīatiua subdit neq; denoīatur ab aliq spāli significatiōe. Nā patronymicū ex eo dr: qđ a noie pris deriuat. possessiuū ex eo: qđ significat aliqd ex iis quæ possident. Diminutiuū: qđ significat diminutionē sui principalis. Cōparatiuū: qđ cū itellectu positiui signt magis aduerbiū. Suplatiuū: qđ oibus superponit. At uero denoīatiuū nō ab aliq hmōi speciali significatiōe sed tantum a gñali appellat denoīatiuū: qa ut sæpe diximus: quotiēs spēs nomē non hēt necesse est ut noie gñis appellet. Exeunt itaq; denoīatiua in. a. ut a iustus iustitia. a prudēs prudētia. a cautus cautela. a cātus cantilena. Exeunt in. o. ut a capite capito. onis. a naso naso. onis. a fronte fronto. onis. Exeunt in. al. ut a ceruice ceruical. a tribunio tribunal. a puteus puteal. In. il. ut pugillus pugil. In. ium. ut a sole solariū. a rosa rosariū. In. etū. ut oliuetum ab oliua. coryletū a corylo. In bulū. ut a cunis cunabulū. a uesta uestibulū. In. ar. ut a lupa lupanar. a lacū lacunar. In. er. ut ab olea oleaster. a pyro pyraster. In. as. ut a bonus bonitas. a pbus probitas. In. es. ut ab æquus æques. a pes pedes. In. is. ut a fides fidelis. a crudus crudelis. In. os. ut a lepus lepos. In. us. ut a tribus tribunus. In ceus. a. um. & i. cius. materiā signt. ut triticius. harū denaceus. cemēticius. ex materia tritici. arūdinis. cemēti. In. eus. ut terreus. aureus. frōdeus. arboteus. ex materia terræ auri. frōdis arbuti. In. osus. habitationē siue copiā significāt ut aiosus. saxosus. i. hñs ai uehemētiā & copiā saxo℞. ¶ Qđ est diminutiuū? Ex Priscia. ppemodū uerbis rñdet diminutiuū est qđ diminutionē sui pricipalis siue primitiui demōstrat. ut a rege regulus. a fratre fraterculus. Prisc. addit absolute ad cōparatiuo℞ drīam qa cōparatiua aliqñ minuūt uim primitiui: sed nō absolute sed cōparatiue. Exeunt diminutiua in uarias terminatiōes: sed plerūq; in ulus. ula. ulū. ut a frater fraterculus. a soror sororcula. a munus munusculū. a bonus bellus bellulus. a. um. a bimus bimulus. a. um. Exeunt aliqñ in. io. ut ab hoie homuncio. a sene senectio. Aliqñ i. aster. stra. strū. q pprie nō sūt diminutiua: sed imitatione qdā significātia. ut a pyro pyraster. a filia filiastra. a mēta mētastrū. Exeūt & i olus. a. um. ut a sergio sergiolus. a corona corola. a pallio palliolū. Aliqñ i ellus. a. um. ut a cane catellus. a puera puella. a scāno scabellū. a tener. a. um. tenellus. a. um. Aliqñ i illus illa illū: ut a pugnus pugillus. ab horeste horestilla. a paruo pusillus. a. um. Aliqñ i. eus. ut ab æquo æquuleus. Aliqñ i iscus. ut a pan paniscus. a petrus petriscus. a syro syriscus. sed hæc forma ē a noibus græcis. Sūt qdā q cum formā diminutiuo℞ hēant diminutiua nō sūt. ut auūculus. i. cuniculus. i. musculus. s. p neruosa torositate. pediculus. i. cuculus. i. cicercula. e. nouacula. e. lēticula. e. acicula. e. auricula. e. mētula. e. fidicula. e. cubiculū. i. curriculū. i. umbraculū. i. crepitaculū. i. quidē deducta. ab. auo. cūno. mure. pede. cicere. nouo. lēte. acu. aure. mente. fide. cubili. curru. umbra. cubitu.

Quod est nomen comparatiuũ? Quod cũ in intellectu positiui uel aliquo participe sensus positiui significat magis aduerbium. ut iustior magis iustus. inferior magis infra.

Comparatiua unde formantur? A nominibus adiectiuis quæ possunt incremẽtũ diminutionẽq; suscipere. ut a bonus. a. um. melior. Et a uerbis, ut a detero deterior. & ab aduerbiis & præpositionibus. ut a pridem prior. ab ultra ulterior.

CANTO. Quod est nomen comparatiuũ? Cõparationẽ ut supra memorauimus. Diome. & Donatus inter nois accidentia numerant. nos aũt plerosq; grãmaticorũ secuti cõparationẽ in speciei partes reiecimus illa psuasi rõne: qđ non oibus: sed certi cuiusdã generis & significatiõis noibus accidit cõparatio. Cuius gradus cũ sint tres: hoc est positiuus cõparatiuus: & superlatiuus. omisso positiuo hoc est primo cõparationis gradu: a quo tanq̃ a prima positione reliqui duo formantur: tria de quolibet illorũ quærit. primũ quæ sint cõparatiua & suplatiua. Secundũ a quibus noibus deriuant. Tertium quõ debeant formari. Cũ quibus casibus construantur lib. iiii. dicturi sumus. Igitur interroganti quod est nomen comparatiuũ: respõdet non quid est. sed quid significet dicens ex Prisciani uerbis. Cõparatiuũ est: quod cũ intellectu positiui. i. ultra illud qđ significat nomẽ positiuũ. aut aliquo participe sensus positiui. i. quacunq; alia parte orationis quæ ponitur loco nois positiui. puta uerbo. participio. pposítione. aduerbio. a quibus. ut mox dicet. cõparatiua possunt deriuari: significat aduerbium magis. ut fortior magis fortis. Nam oia cõparatiua in magis & suum positiuũ resolui possunt præterq̃ ipsum magis qđ cum sit cõparatiui aduerbiũ ab eo qđ est maior & maius litteratũ facta mutatione nõ potest in aliquid aliud resolui. Quod uero Laurentius ait cõparatiua æque posse resolui in plus. uehementius. & ualidius. ut fortior plus fortis, uehementius fortis. ualidius fortis. non inficior: sed ea ipsa rursus in magis resoluuntur. ut plus. i. multo magis. ualidius magis ualide. uehementius magis uehementer. ipsum magis in aliud non potest; nam isto modo nullus in resoluendo terminus occurreret. Sed cum comparatiuus aliquid addere uelit positiuo: quotiens reperitur absolutum hoc est non cõparatum aut idem ualet quod positiuus dicente. Quintiliano primo institutionum. utimur uulgo comparatiuis pro positiuis. ut si quis se infirmiorem appellans. non dixit pro minus q̃ ĩfirmus. Aut etiam minus significat q̃ positiuus. ut Priscia. exponens illud Verg. i. æne. Tristior & lachrymis oculos suffusa nitentes. tristior inq̃t pro ex parte tristis. Serui. pro tristis tãtum: hoc est pro positiuo exponit. Neq; assentior. Valle qui a uidiuscule repræhendit Seruium & cum illo Varronem Pliniumq; dicentes senior & iunior esse comparatiua per diminutionẽ ut sit senior nondũ aut non satis senex. iunior non satis iuuenis. Qui mihi rectius q̃ Valla sentire uidentur. Quotiens nãq; non exprimitur is ad quem fit comparatio. quẽadmodũ supra memorauimus: cõparatiuũ minus significat q̃ positiuũ aut tantũdem. ut Verg. vi. æne. de carone. Iam senior: sed cruda deo uiridisq; senectus. Quid enim amplius desideramus. cum ipse Verg. exponat quid sit senior subiiciẽs: sed cruda deo uiridisq; senectus. hoc est non adulta aut præceps: sed uiridis & cruda hoc est incipiens. Quod uero Laurẽtius affert ex Ouidio de tristibus. sospite sic te sit natus quoq; sospes. & olim imperium regat hoc cum seniore senex. Non uidet homo auiditate carpendi cecus significationẽ hoc loco senioris augeri: quia fit comparatio senioris ad senem? Priscia. autem Seruius. Varro & Plinius de absoluto non de comparatiuo intelligebant. Eadem quoq; ratione comparatiuus ut mox dicetur: potest transcendere superlatiuum si illi supponatur. ut si dixeris. Hector fuit fortissimus; sed Achilles fortior. idem quoq; dicendum est de eo quod affert ex Quintiliano de Isocrate. eoq; iam seniore. octauum enim & nonagesium compleuit annum manifestum est enim comparari. Isocratem iam seniorem sibiipsi seni. ut si dicat senex ad decẽ annos sum futurus senior. Cicero in fine tertii officiorum. Vale mi Cice. tibiq; persuade esse mihi charissimũ: sed multo fore chariorem si talibus monumentis præceptisq; letabere. ¶ Comparatiua unde formantur. Respondetq; non passim ab omnibus partibus orationis formari sed tantum a nominibus adiectiuis: quæ possunt incrementum diminutionemq; suscipere. aut quemadmodum aiunt Diomedes & Donatus quæ qualitatem aut quantitatẽ significant. Nam qđ ab ipse ipsa ipsum. Plau. fecit ipsissimus. & in penulo nullus me est penus penior. & qui a Nerone neronior a lapide lapidior fecerunt; nimis licenter abusi sunt comparatiuo & superlatiuo. A participio futuri in. rus. siue in dus comparatiua & superlatiua non formantur. nisi quod Plautus more suo in rudente finxit a periturus periturissime: cedo inquit sis mihi talentum magnum argẽti periturissime: & quod iuniores dicunt reuerendissimus & obseruandissimus. Ex quo infertur comparatiuum non posse formari a noibus quorũ significatio non põt crescere: q̃lia sunt ingens. unicus. sũmus. imus. oipotens q̃q̃ Macro. dixit oĩpotentissimus. Sunt quædã cõparatiua & suplatiua sine positiuo. ut ocyor ocyssimus.

CCHRI. Iustior magis iustus sunt. nõnulle dictiones quæ æquipollent huic dictioni magis: q̃lis est æque Plau. in epidi. Nullũ opinor esse agrũ æque feracem: quã hic est: & præter pro magis siue maxime. Cic. pro Gneo Pom. & semp appetentes gloriæ præter cæteras gentes: atq; auidi laudis fuistis. i. magis cæteris gentibus: uel maxime cæterarũ gentiũ. Hora. in sermo. Hoc iter ignaui diuisimus; altius ac nos præcinctis unũ ut sit structura. unũ iter. i. iter unius diei est præcinctis altius ac nos. i. quã nos sumus. Supple. Aiaduertendum hanc dictionẽ subaudiendã eẽ in dictione cõparatiua magis sæpe numero referri ad aliã dictionẽ: non autẽ ad illam in qua latere putatur. ut si uelis dicere. Cosa honesta e amare piu la scientia quæ non la roppa: recte dicas latinæ. honestius est; doctrinã quã opes colere. Salust. rectius esse uidet ingenii: quã uiriũ opibus gloriam quærere. pro eo quod quisq̃ dixisset. Recte esse uidetur magis quærere gloriã ingenii &c.

CANTO. Cōparatiua qūo formant̄? R̄ndet qd̄ cū noia adiectiua ex qbus pōt cōparatiua formari. aut sint primæ declinatiōis & secūdæ aut etiā tertiæ in illis prioribus format̄ a gtō terminato in. i. posterioribus addita. or. a ꝓpositiōe aduerbio & uerbo nullā certā rōnē sequunt̄. ꝑ Qd̄ est nomē suplatiuū? Quærit rursus sui gn̄is. qa cōpatiuus etiā ad unū & ad plures diuersoꝝ geneꝝ pōt cōparari: oibus supponit̄. i. oēs in significato suplatiui trāscēdit. ut Plato græcoꝝ lōge doctissimus. Plato. n. cū sit græcus ad reliquos oēs cōpatus oibus supponit̄. neq. n. recte atq latinæ diceret̄. Plato latinoꝝ doctissimus. cū Plato latinus nō fuerit. At uero

Cōparatiua quomodo formantur. In noibus adiectiuis secūdæ declinationis formant̄ a gtō terminato in. i, addita. or. ut albus albi albior.

In noib⁹ uero tertiæ declinationis a dtō addita. or. ut fortis forti fortior. A noibus habentib⁹ uocalem ante. is. uel. us. comparatiua nō formant̄ sed supplentur ex hoc aduerbio magis & positiuo ut tenuis magis tenuis. arduus magis arduus.

Quod est suplatiuū nomē? quod ad plures sui generis comparatū omnibus superponitur. uł per se prolatum significat quātū positiuū cū hoc aduerbio ualde. ut plato græcorum doctissimus. & plato doctissimus. i. ualde doctus.

Superlatiua unde formantur? Ab eisdem noibus adiectiuis unde formantur comparatiua.

Suplatiua quō formāt̄? In noib⁹ adiectiuis i er desinētibus suplatiua formāt̄ addita. rimus. ut tener tenerrimus. paup pauprimus. alias uero aut positiua sūt secūdæ decliatiōis. aut tertiæ. Si scdæ declinatiōis suplatiua formant̄ a gtō terminato i. i. addita. s. simus ut albus albi albissimus. Si tertiæ formant̄ addita simus tm̄. ut fortis. is. fortissimus.

Patiuntur iste regulæ exceptionem? Nimirum pa-

ꝑ cōpatiuū recte dixeris græci doctiores sūt latinis. & Plato eloquētior Cice. & addit uł ꝑ se platū. i. nō facta cōparatiōe sed absolute positū: significat quātū positiuū cū hoc aduerbio ualde. ut Plato doctissimus. i. ualde doctus. qd̄ iepte a Prisc. exponi. Valla his uerbis ōn̄dit. qd̄ inqt absurdius: q̄ cū expōamus cōparatiuū ꝑ cōpatiuū: expōere suplatiuū ꝑ positiuū: sed quēadmodū hoc auidius: ita illud iustissime rep̄hendit qd̄ Prisc. expōit fortissimus græcorū fuit Achilles. i. sup oēs græcos fortis. cēt. n. sup se fortis Achilles: cū sit græcus. Itaq; īfert exponēdū fuisse potius Achilles fuit græcoꝝ maxīæ fortis: qn̄quidē fortior exponit̄ magis fortis. sed de graduū cōparatiōe li. iiii. qd̄ reliquū est dicturi sumus. Suplatiua un̄ formant̄? Ab eisdē r̄ndet noibus adiectiuis a qbus formant̄ cōpatiua. hoc ē ab iis q̄ icremētū diminutionēq; pōt recipe. Suplatiua qūo formāt̄: & quēadmodū forment̄ satis explicite demōstrat. Regulæ tn̄ supiores q̄ de cōpatiuis & suplatiuis traditæ sūt: patiūtur ex pte aliqn̄ exceptionē. ut in his Bonus bona bonū. a quo debuit eē bonior bōissimus. & dicimus Melior optimus. Malus mala malū. ꝓ malior malissimus dicimus peior pessim⁹. Magnus magna magnū. ꝓ magnior magnissimus. dicimus maior maxius. Paruus pua paruum. ꝓ paruior puissimus. dicius minor minimus. Multus multa multū. ꝓ multior multissimus. dicimus plus tm̄ gn̄e neutro in singulari & in pl̄i plures & plura cōe triū geneꝝ in cōparatiuo. & in superlatiuo plurimus plurima plurimum. Dexter dextera dexteꝝ. qd̄ ēt ꝑ syncopā dexter. dextra dextrū dr̄ ꝓ dextrior dextrissimus. uel dexterissimus: dicimus dexterior dextimus Salu. i iugurtha. Sylla cū eqtatu apd̄ dextimos. Varro de cresib⁹ a prīo cōpito dextimā uiā munit. Eadē quoq; rōne a sinister sinistra sinistrū. ꝓ sinistrior sinistrissim⁹. dicius sinistrior sinistim⁹. Senex senis cū sit substātiuū gn̄is masculini: fecit ex se cōpatiuū tm̄ senior. quēadmōm & iuuēis iunior ꝓ iuuēior. neq; tn̄ dicim⁹ senissimus & iuuēissim⁹. Nequā cū ideclinabile sit. tn̄ ex ꝓportiōe regulariū formauit neqor neqssim⁹. Matur⁹ matura maturū debuit formare suplatiuū maturissim⁹. & fecit maturim⁹ ut Cice. de ora. qppe q oīum maturrime ad cās publicas accesseri. quāq̄ idē i. v. ad Herēniū dixit i ætate maturissima uelit cōpare. Eadē quoq; rōne uetus formauit suplatiuū ueterrim⁹ ꝓ ueterius. Ver. ii. æne. Ingēs ara fuit iuxtaq; ueterria laurus. quāq̄ uideri pōt eē deriuatū ab eo qd̄ ātiqores ueter dicebāt. ut Enni⁹. Cū ueter occubuit Priam⁹ sub marte pelasgo. Magnificus & reliq̄ hui⁹ formæ a faciō cōposita q̄lia sūt. mūificus. mirificus. malefic⁹. bn̄ficus. a formatōe alioꝝ discedētia fecerūt cōpatiuū i entior & suplatiuū i entissim⁹. ut magnific⁹ magnificētior magnificētissimus. mūificus mūificētior mūificētissim⁹. mirific⁹ mirificētior mirificētissim⁹. malefic⁹ maleficētior malificētissim⁹. bn̄fic⁹ bn̄ficētior bn̄ficētissim⁹. antiqores tn̄ ꝓportionē secuti magnificissim⁹ & bn̄ficissimus dicebāt. ut Cato de Ptolomeo rege bn̄ficissimo. & Acti⁹ magnificissimo excellētissimoq; honore. & Terēt. i Phormiōe. q dnā arbitrare nescio atq; q mirificissim⁹. Maledic⁹ quoq; bn̄dic⁹. ueredic⁹ i hūc modū gradus formāt maledicētior maledicētissim⁹. bn̄dicētior bn̄dicētissim⁹. ueridicētior ueridicētissim⁹. Bēiuol⁹. maliuol⁹ ad superioꝝ formā bēiuolētior bēiuolētissim⁹. & maliuolētior maliuolētissim⁹ faciūt. Vaniloquus. mītiloqu⁹ & sīa a loquor. eris. cōposita eodē mō mittūt cōpatiuū & suplatiuū. ut Magniloqu⁹ magniloqntior magniloqntissim⁹. mītiloqu⁹ mītiloqntior mītiloqntissim⁹. Vāiloqu⁹ uāiloqntior uāiloqntissim⁹. Facilis. agilis. hūilis. gracilis. sīlis. suplatiuū misere i limus. ut facilis facillimus. agilis agilim⁹. hūilis hūilim⁹. gracilis gracilimus. sīlis sīlimus. A uerbis duo uenerūt cōpatiua & totidē suplatiua. quāq̄ sunt q illa eadē a noibus deriuare cōtendāt. a deter qd̄ in usu nō est deterior deterimus: qd̄ a detero potius deriuatur. & a potis & pote potior potissimus quod a potior. iris. magis deriuari uidetur: cum a significatione potis & poti recesserit.

CCHRI. Non formanť cõparatiua uocales huiusmodi ante is.uel us.quattuor esse putantur.e.i.o.u. nam aethereus.aureus.lateritius.cemẽtitius & a nomine iam cõparato ut fortius.iucundius.eous.Myrthous.innocuus.uacuus.cõspicuus.nõ formanť cõparatiua.A cõparatiuis tamen:quaedã nomina diminutionẽ significantia ut a maius maiusculũ.a grandius grandiusculũ dicimus.Non formanť praeterea neq; comparatiua neq; superlatiua a nominibus per secundã declinationẽ pronominis inflexis.Nã a totus.unus.solus.alter.nõ dicimus totior.totissimus.unior.unissimus.solus.solior.solissimus.alterior.alterrimus.nisi.quod ab ipse.a.um.ipsissimus nõ nulli formarunt praeterea nõ formanť a nominibus numeralibus relatiuis indefinitis.negatiuis.possessiuis.distributiuis.Non.u.dicimus a binus biniot.binissimus.secundus.secundior secũdissimus nisi per prospero accipiať.Suetonius in iulio.reliqua militia secundiore fama fuit.Caesar lib.iiii.de bello Alexandrino.ita proelium secũdissimũ est factum nec a talis talior talissimus.ab aliquis.aliquior aliquissimus.a nullus nullior nullissimus a sciculus.siculior siculissimus.ab omnis omnior omnissimus.Sed neq; a nominibus a gero & fero cõpositis.ut si uelles formare a corniger cornigerior cornigerrimus.& a lucifer.luciferior.luciferrimus.Quod inauditũ est.Formarũt praeterea plaeriq; superlatiuũ a superlatiuo.ut ab extremus.extremissimus.& a postremus postremissimus.Quam rem latissime cognosces.ex opusculo illo ubi ꝓ Prisciano in Vallam scripsimus.Nescio praeterea an a nominibus adiiectiuis ĩ alis finitis superlatiua possint deduci;ut a naturalis naturalissimus.Quinti.lib.i.non naturalissimo.Sed maximo naturali dixit.Cuius haec sunt uerba.In hoc maximae naturali aetatibus illis impetũ iaceat.Iam uero a participiis finitis in rus & in dus neq; superlatiua neq; comparatiua formari solent;ut ab amaturus & colendus.non amaturior.non amaturissimus.nõ colendior.nõ colẽdissimus dicimus.multa ꝑterea noĩa adiectiua quoq; certa regula dari nõ põt hac formatiõe suplatiui & cõparatiui carent.ut simplex duplex.uulgaris agrestis.uolucer.fugitiuus declaratiuus.Seruilis.nubilis.modicus.imus.summus.unicus.opimus.opiparus.additialis.tenellus.uetulus.& itilis finita.ut uersalitis.tortilis.& imbundus.ut gemebũdus.a docilis.docillimus.nõ docilissimus deduxit Valla a nominibus inernus gradus neuter formari solet.externus.internus.hodiernus & pleris aliis praedictorũ nominum proportionem habentibus huiusmodi formatio non datur.¶ Ad plures sui generis aliquãdo ad omnes sui generis propinqui.Gellius.uillosissimus omnium animalium lepus.Plinius.uelocissimus omnium animalium delphinus.Aliquando uero remoti.Ouidius in phedra o utinam nocitura tibi pulcherrima rerum.Horatius lib.i.sermonum;uenit uilissima rerum hic aqua.Idem quid agis dulcissime rerũ.Plinius iunior.Regulus omnium bipedum nequissimus.Animaduertendum est tria esse graduum genera.s.positiuum.comparatiuum.superlatiuum.quae tamen inter se cõparantur.Plautus exopto ut fiam miserorũ miserrimus.Aliquãdo uero fit superlatio inter duas qualitates.Martia.cõtigit ausoniae procerũ mitissimus aule.Altera.n.honoris altera animi est.fit praeterea superlatio per alienũ superlatiuũ ne eadẽ dictio saepius repetatur.Philippus in oratiõe ad senatum.Aemelius omniũ flagiciosorũ postremus.i.flagiciosissimus.

tiuntur:quoniam & a uerbis & ab aduerbiis & a praepositionibus aliquando formantur.Sed & a nominibus non legitime formantur.

CANTO. Ab aduerbiis quoq; & praepositionibus formantur comparatiua & superlatiua.ut a Poenitus poenitior poenitissimus.Apuleius socraticus in hermagora.trahere inquit se in poenitiorem partem domus.Plautus praeterea in persa furtiuam aduectam ex arabia penitissima.quãq̃ possunt uideri formata a nomine Prisco poenitus poenita poenitum:quo Plautus in asinaria est usus.Age quaeso Hercule usq; ex poenitus faucibus.A pridem prior.nam superlatiuum esse hoc ex cõstructione intelligiť.dicimus enim primus oium.Ab extra dicimus exterior extimus.ab intra interior intimus.a citra citerior citimus.ab ultra ulterior ultimus.quãq̃ exterior extimus & extremus:a quo iterum cõparatiuũ fecit Apuleius.i.meta.dicẽs.si qd est tñ nouissimo extremus:possunt uideri formata ab exter extra extrũ.quo Verg.est usus.iiii.aene.& nos fas extra quaerere regna.& Papinius.xi.thebai.Neqs sua pignora cure hexter honos.A citer.a.um.quo est usus Cato & Affranius:citerior citimus.Cice.vi.de rep.ea minima q̃ ultima a coelo citima a terris luce lucebat aliena.A supra supior supremus.ab infra iferior ifimus:q̃ & ipsa pñt uideri formata a supus.a.um.& iferus.a.um.qbus ẽ usus Liui.andro.Inferus an supus tibi fert deus funera ulyxes:nũc tm̃ ĩ pĺali dicius supi supoꝝ & iferi iferoꝝ.Post quoq; format ex se posterior & postremus:quãq̃ uideri põt deductũ a posterus postera posteꝝ.Ante format cõpatiuũ anterior:suplatiuo caret:sicut a sene senior.Prope fecis cõpatiuũ ꝓpior:& suplatiuũ ꝓximus qd & ipm ex se cõpatiuũ fecit ꝓximior.Vulpia.ad ediciũ.Si qs ꝓximior cognatus nasceret.& Vegetius ꝓximior dextra sit:q̃ plagã possit iferre.A nup Cice.fecit nuprime scribẽs ad herẽniũ.qd nuprime inqt dictũ est:facile memorie mãdať.põt & ab eo qd est nupus.a.um.quo Plautus utiť in captiuis:deriuari recẽs.inqt captũ hoiem nuperũ & nouiciũ.Ocior pro uelocior nõ habet positiuũ latinũ:unde formeť.ocyssimus quoq; pro uelocissimus deriuanť tñ ab ocys graece qd uelox interpraetať.Cõparatiua quoq; & suplatiua nõ formanť a noibus adiectiuis hñtibus.i.u.s.u.uocales ante.is.uel.us.ut pius.arduus.q̃ supplẽda sunt ꝑ aduerbia magis & ual de.antiquiores tamẽ pientior pientissimus dicebant.& ab egregius.Iuue.dixit.egregius coenat meliusq; miserrimus:pro egregius.& Pacuuius.mulier egregiissima forma & a strenuus strennior fecit Plautus in epidico.d.nam strenuiori deterior si praedicat suas pugnas.& Lucillius.uillicus strennior si euaseris.Ab idustrius quoq; industrior.C.Gracchus in tuberonem.ut in me industrior sis quam in te.& innoxius innoxior.Cato antiquiorem animum inducent esse q̃ innoxiorem.& a perpetuo perpetuior & perpetuissimus idem Cato fecit dicẽs.Idq; perpetuius atq; firmius repsit.& alio loco idem.fugit maxima flagella perpetuissimo curriculo.

Quod ē nomē uerbale? qđ a uerbo deriuat᷑. ut ab amo amas. hic & hæc amabilis & hoc amabile.

Quod est nomen participale? Quod a participio deriuatur. ut a lectus lector & lectio.

Quod est nomē aduerbiale? Quod aduerbio deriuatur; ut a perendie perendinus.a.um

Quid est genus in noīe? Illud quo masculinū a fœminino distinguit᷑ & neutrū ab utroq;.

CANTO. Qđ ē nomē uerbale. uerbalia noīa sub uariis formis exeūt a uerbo. In.a. ut a cādeo cādela. a suadeo suadela. a caueo cautela: siue sit a cautꝰ.a.um. In.e. ut a sedeo sedile. a cubo.le. In.o. ut lateo latro. a lenio leno. a palpo.as. palpo palpōis. In.il. & in.ul. ut a uigilo.as. uigil. a cōsulo.is. cōsul. ab exulo.as. exul. a p̄sū.es. p̄sul. In bulū. ut a uoco.as. uocabulū. a sto stas stabulū. a pasco.is. pabulū. In culū. ut a diuerto.is. diuerticulū. ab oro as. oraculū. a ꝓpugno.as. ꝓpugnaculū. Alia exeūt ī mētū. ut ab īduo.is. īdumētū. a munio.is. mūimētū. a fulcio.is. fulcimētū. In men. ut a foro.as. foramē. a certo.as. certamen. a nuo.is. numē. & sunt hmōi noia plerūq; poetica. ut solamē solaminis. munimē muniminis. molimē moliminis. oblectamē oblectaminis. In.er. ut a rubeo.es. ruber. a macero macer. a lacero lacer. In.or. ut a coloro color. ab honoro honor. a laboro labor. In.ur. ut a murmuro murmur. ab auguror augur. a saturo sat᷑. In.es. ut a tego tegis. teges tegetis. a mergo mergis. merges.itis. a struo.is. strues.is. In bilis. quæ passionē significāt. ut ab amo amabilis. a lego legibilis. ab audio audibilis. i. qđ pōt amari legi. audiri. Exeunt in illis. aliis cōsonātibus p̄cedentibus. ut a doceo docilis. a sentio.is. sensilis. Lucretius in.ii. Ex insensibili ne credas sensile nasci. ab utor utilis. i. qđ pōt doceri. sentiri & possumus uti. penetrabilis tñ actiue repit᷑. Verg. i. geor. Penetrabile frigus adurat. &. xii. æne. A spicenū mage sit nr̄m penetrabile telū. & Ouid. xv. met. Penetrabile fulmē. Idē tñ li. xii. eiusdē passiue dixit. nullo penetrabile telo. Gressibilis qđ gradit᷑. rōnabilis. actiue & passiue. Terribilis qđ terret. & q̄ dialectici finxerūt risibilis. hinnibilis. p risiuus. hinnitiuus. & sīlia. ut cruciabilis. & dissociabilis. In.os. ut a custodio.is. custos. odis. a do das. dos dotis. In.us. ut a supbio.is. supbus. ab orbo.as. orbus. a parco.is. parcus. In būdus. significāt cū pticipio p̄ntis tpis & q̄dā nimietate. nō ut Prisc. putauit sīltudinē. ut uitabūdus ualde uitans. moribūdus ualde moriēs. In.ax. ut a uoro.as. uorax.acis. a teno.es. tenax.acis. a peto.is. petax.acis. a sago.is. sagax.acis. In.ex. ut lateo.es. latex.icis. a uerto.is. uertex.icis. In.ox. ut a uoco.as. uox uocis. In.ux. ut a luceo.es. lux. a duco.is. dux. In nx. ut a cōiungo. cōiunx. In.rx. ut ab arceo.es. arx. a mereor.eris. merx. Qđ est nomē participiale. Noia participialia sunt: q̄ a pticipiis siue a uerbis pticipialibus: q̄ alii dicūt supina formant᷑. Horū q̄dā terminant᷑ in.io. fiuntq; ab ultimo supino.u. finali mutata in.i. & addita.o. ut a lectu lectio. ab auditu auditio. a uisu uisio. dicimus tñ a cubo.as. cubitū cubitu nō cubitio: sed cubatio. Varro de origine linguæ latinæ. a cubatiōe inqt cubiculū est. a domo.as. domitū domitu nō domitio. sed domatio: q̄a ut in supinis diximus: etiā domator a domatu deducit᷑. a lauo.as. lotū nō lotio: sed lauatio. ab alio supino qđ est lauatū. Cice. ad Varronē: ante te certiorē faciā: ut lauatio pata sit. A frico.as. frictū frictio. ab eo qđ eū fricatū fricatio. Celsus lib. i. In ipso quoq; itinere frequēs frictio. Pli. li. xxxiii. frictiōes īhibeat oculoꝝ: Columela li. vii. cū fricatio nihil ꝓfuit: sacrificatiōe demit᷑. Eodē mō auctore Valla a tonatu potius dicimus tonatio: q̄ a tonitu tonitio. a sonatu. atio. potius q̄ a sonitu sonitio. a p̄statu p̄statio: potius q̄ a p̄stitu p̄stitio. Quædā terminant᷑ in or q̄ formant᷑ ab ultimo supino.u. finali mutata i.or. ut ab amatu amator ab auditu auditor. & oia significāt actionē p̄ter unū uector qđ actionē & passionē significat. eū uidelicet q uehit. & q uehit᷑. Luca. in. iiii. uectoris patiēs tumidū sup emicat amnē. Idē. i. v. cū timoris uectorē nō nosse tuū utrobiq; passiue. Marti. posuit actiue. p te pq; tuā uector lasciue puellā. & Seneca i hercule surēte. tyrie p undas uector europe nitet. Ab his rursus formant᷑ fœminina noia terminata i trix. tor. mutata i trix. ut amator amatrix. creator creatrix. altor altrix ab eo tñ qđ ē nutritu nutrior euphōie cā dixius nutrix & nō nutritrix. Propter icōsequētiā quoq; lraꝝ a noibus termiatis i sor. formātes fœminina. t. īterponimus. ut ab assessor assestrix. a possessor possestrix. a tōsor tōstrix. ab expulsor. s. lra extrita expultrix. Affrāius assestricē me sibi adesse uocat. & philo. Hiero. iterpte. da mihi sediū tuaꝝ assextricē sapiam. Marti. Tōstrix subure faucibꝰ sedet primis: sed ista tōstrix amiane nō tōdet. Cice. v. thus᷑. de phia. īdagatrix inqt uirtutū expultrixq; uitiorū. Sūt tñ q̄dā: a qbus nemo audeat formare fœmininū in. trix. ut a cursor curstix. a derisor deristrix. a morsor morstrix. a psuasor psuastrix. Plautus i bachidibus. ꝓbri p lecebre & psuastrices. & sīlia. In tilis. silis. & xilis. desinētia i significatiōe sīlia. sūt pticipiis uñ formant᷑. ut fictilis. rasilis. nexilis. qđ fictū. rasū. & nexū est. In eius quoq; terminata eiusdē ꝓpe sūt significatiōis cū pticipiis uñ formant᷑ ut scripticiꝰ. facticiꝰ. dediticiꝰ. qđ factū. scriptū & deditū ē. In iuus. iua iuū. tū actionē tū passionē significāt. ut Actius qđ agit. Passiuꝰ q̄ patit᷑. Indicatiuus qđ īdicat. Insitiuus nō qđ īserit: sed qđ īserit᷑. Hora. ī epodo. ut gaudet īsitiua decerpēs poma. ¶ Qđ ē nomē aduerbiale? Aduerbialia dñr noia nō tm̄ q̄ ab aduerbiis deriuant᷑: sed ēt q̄ a p̄positiōibus: q̄ quotiēs causalibus suis nō apponunt᷑: aduerbia potiꝰ dñr. ut ab hodie hodiernus ab heri hesternus a cras crastinꝰ. a perēdie pendinꝰ. ab īfra īfernꝰ. a supra supnus. ab extra externus. ¶ Quid ē genus ī noie? genus ī noie aut naturale ē: aut ab usu atq; auctoritate descēdit. naturale est eaꝝ reꝝ q̄ sexu distiguūt᷑: hoc ē mariū & fœminaꝝ q̄ sūt ī natura gn̄atiōis pricipia. uñ & ab his duobus gn̄a dicta sūt a gn̄ rādo: de qbus Prisc. dixit: duo gn̄a sūt q̄ sola rō nature nouit masculinū & fœmininū. Genꝰ illud alteꝝ qđ ab auctoritate defluxit: nullū sexū p̄se fert: sed illđ tm̄ seqmur qđ usus cōfirmauit. ut lapis. terra cum in natura nullius certi sint sexus: alterū masculino alterum fœminino genere usus protulit ergo recte dixit genus in nomine esse notionem quādam: qua masculinum a fœminino distinguitur aut natura duce. aut usu. & neutrum ab utroq; nam ex illis duobus & ex hoc reliqua genera sunt.

CANTO. Genera noium quot sũt? ad qnq; gña q̃ lib. i. & scđo posuit: duo reliq̃ adiecit dubiũ & ꝓmiscuũ de qbus itex singulatim q̃rit. ¶ Qđ est nomẽ masculinũ? nõ magis satisfacit hoc loco: quã li. i. nã ut illic dicebamus: nõ ꝓpterea dñs ẽ masculini gñis: qa declinat̃ cũ hic: sed declinat̃ cũ hic: qa ẽ gñis masculini. Sed in hoc seqt̃ uulgarẽ rõnẽ. Nã uera rõ erat: cur dñs sit gñis masculini: aut qa repit̃ cõiũctus cũ noibus adiectiuis gñis masculini: aut rõne significatiõis: q̃ ad masculos tm̃ ptiet: aut deniq; qa scđæ ẽ declinatiõis. i. us. terminatũ. Sed ut in capite gñis dictũ ẽ: illa rõ ualet apud græcos plurimũ: q loquunt̃ p articulos. apđ latios nullius est momẽti. ¶ Qđ ẽ nomẽ dubiũ? Quia de dubiis siue icertis gñibus in fine capitis qđ de gñe scripsimus: satis copiose dictũ ẽ nihil aliud hoc loco diclus: q̃ qđ dubiũ genus differt a cõi duox: i eo qđ dubiũ ẽ. quo auctores nulla rõne ducti sed sola auctoritate sub alio gñe usi sũt. Cõe uero est: ubi uisu secernimus sexũ. quẽ utrũq; sub una terminatiõe ꝓferimus. ut hic & hæc hõ. hic & hæc canis in quo etiã ab epicẽo differt: ut statim dicem9. ¶ Qđ est nomẽ ꝓmiscuũ? qđ græce epicenũ: latinæ interp̃tat̃ ꝓmiscuũ siue cõfusũ: iter qđ & cõe hoc distat: qđ cõe ẽ: ubi uisu secernimus sexũ epicenũ uero: ubi uisu nõ secernimus sexũ: & sub uno articulo quẽ uidelicet firmauit auctoritas: uterq; sexus itelligit̃. Cũ. n. naturafe nõ possimus in ꝓmiscuis sexũ depħẽdere: uocẽ illius sexus seqmur: quẽ usus elegit. Nã cũ in natura sit distictus sexus cuiusq; spẽi aliũ pfectox: puta milui: aqle: cũ nos altex ab altero distinguere nõ possumus placuit in altero masculinũ i altero fœmininũ eliget̃ ita tm̃ ut sub altero illox subitelligerem9 altex. ¶ Musa igit̃ cuius gñis est? Rñdetq; adhuc prio tãq̃ rudis i hac gñis rõne sed itex iterrogat9 affert regulã: qđ musa ꝓpterea ẽ gñis fœminini: qa terminat̃ i. a. potuisset etiã illã rõnẽ siue regulã afferre: qđ noia fœminax aut q̃si fœminarũ gñis sunt fœminini. Cũ igit̃ musæ q̃si fœminæ dicant̃ genite ex Ioue & mnemosyne. i. memoria: iuste gñis fœminini dicẽdũ fuit eẽ musa. ¶ Quid ẽ nũerus i noie? Rñdet eẽ icremẽtũ quãtitatis subaudi discrete. ꝓcedẽs ab uno. q nũerus finis ẽ. ad plura ꝓcedẽs: qa ad ifinita nũero extẽdit̃ illi9 significatio. ad quã ifinitatẽ determinãdã nũeri sũt iuenti. ut centũ hoies. mille hoies. nã cũ dixi tm̃ hoies. nil definite locutus sũ. ¶ Nũeri noium quot sũt? Duo inqt. Sed unius ꝓpriæ nũerus nõ dr̃: sed qa principiũ ẽ nũerãdi. & in ip̃m reliq nũeri resoluunt̃. quodãmõ nũerus est. queãdmõm nõ iter casus nũerat̃. nõ qđ i decliatõe ab alio cadat. s; qđ ip̃e pricipiũ ẽ cadẽdi. ¶ Illđ quoque aiaduertendũ est græcos tres nũeros hr̃e singularẽ. q ad unũ ꝑtinet. dualẽ. q ad duos pluralẽ. q ad plures q̃ duo. at uero latinus sermo dualẽ nõ hẽt. nisi tm̃ in his noibus ambo ambe ambo. duo due duo. q nõ minus carent nũero multitudinis. q̃ singulari. ¶ Sed q noia singulari. q pl̃i numero carẽt libro supiori disputauimus. ¶ Quid ẽ figura i noie? Figura in noie dr̃ a siĩtudine figuræ q̃titatis i corpe. nã queãdmõm corporis figura lineamẽtis ꝓtrahit̃ sic in noie alia ẽ figura quãtitatis in simplici. alia in cõposito. Dicit ergo q figura in noie ẽ illud q simplex nomẽ a cõposito distinguit̃. Deinde rursus q̃rit. ¶ Figuræ noium quot sũt? Rñdet ex auctoritate Donati atq; Seruii cũ sergio. duas eẽ figuras in noie simplicẽ atq; cõpositã. Prisc. græcos secutus addit etiã de cõpositã. hoc ẽ q deriuat̃ adiectiõe iã cõposita, ut pricidiũ a pricida. magnanimitas a magnanimo. Addit Prisc. cãm cur de cõposita figura nõ sit idẽ qđ cõposita. qm̃ cõposita põt diuidi i ptes. q p se.

Genera nominũ quod sunt? Septem. masculinum. fœmininum. neutrum cõmune duorum. comune trium. dubium. promiscuum.

Quod est nomen masculinum? Quod declinatur cum hic ut hic dominus hic sermo.

Quod est nomẽ fœmininũ? Quod declinatur cũ hæc. ut hæc musa. hæc terra.

Quod est nomen neutrũ? Quod declinatur cum hoc. ut hoc templum: hoc regnum.

Quod est nomen cõmune duorũ? Quod declinat̃ cũ hic & hæc. ut hic & hæc sacerdos. conuiua.

Quod est nomẽ cõe triũ. qđ declinat̃ cũ hic & hæc & hoc. ut hic. & hæc & hoc prudens. fœlix.

Quod est nomen dubiũ? quod declinat̃ cũ hic uel hæc ut hic uel hæc finis. hic uel hæc cortex.

Quod est nomen promiscuũ? quod cum articulo hic uel hæc significat animalia utriusq; sexus. ut hic miluus. hic mus. hæc aquila. hæc dorcas.

Musa igit̃ cuius generis est? Fœminini generis. declinat̃ eni cũ hoc articulo hæc: ut hæc musa. æ.

Da regulã generis. Nomen quod sit in. a. finitum dic muliebre. neq; eni ab ea excipis musa.

Quid est numerus in noie? Incremẽtũ quãtitatis ab uno usq; ad plura procedens.

Numeri nominũ qđ sunt? duo. Singularis q unũ significat. ut homo. Pluralis q plura. ut hoies

Musa igitur cuius numeri est? Singularis numeri quia unum significat tantum.

Quid est figura in nomine? Illud quo nomen simplex a composito distinguitur.

Figuræ nominũ quod sũt? Duæ. simplex q̃ nõ põt diuidi in ptes significatiuas eius qđ itegrũ significabat. ut parẽs. Cõposita q̃ põt diuidi i ptes significatiuas eius qđ itegrũ significabat. ut parricida.

Musa igitur cuius figuræ est? Simplicis. nihil eni significãt. mu, &. sa. per se separata.

aut integre sūt aot corrupte.una quæq; illaꝝ aliq d significat.neq; rursus simplex.qm̄ a cōposita deriuaẜ.Magnanimitas uero.pricidiū & hmōi nō pnt diuidi in ptes aliqd significātes animitas.n.& cidiū nihil p se significat.Sed hæc rō Prisc.atq; græcoꝝ qoātū ualeat cōtra Donati auctoritatē nemo ē q nō intelligat.si cōsideret eādē eē rōnē ptiū corruptaꝝ cū i cōpositiōeȝ uēiūt.pri.n.& cida nihil magis p se significāt.q̄ cidiū & animitas.Vtcūq; tm̄ sit nos dicamus figura cōpositā eē dictionū.q p se cōponunẜ aut deriuanẜ a dictiōibus p se cōpositis.Dicit uero i ptes significatiuas ei⁹ qđ itegrū significat iō:qa parēs pōt diuidi i ptes significatiuas hoc est in par.& i ens:sed nō significatiuas ei⁹qđ itegrū significat.qđ ē pr̄ aut mr̄.Cōponunẜ ēt noia q̄ttuor mōis.Ex duob⁹ itegris.ut resp.suburbāus.Ex duob⁹ corruptis.ut efficax.mūiceps.Ex itegro & corrupto.ot iept⁹ qđ ab i & apt⁹ cōponiẜ iermis qđ ab i & armis.Ex corrupto & itegro:ut oipotēs.ex ois & potēs. nugigerulus a nugis & gerul⁹.Cōponūẜ ēt ex plrib⁹.ut ipterrit⁹ ex i.p & territ⁹.Inexpugnabilis.ex i & ex.& pugnabilis.sine p̄positiōib⁹ raro fit triū dictionū cōpositio atq; ut Quīt.inqt.hoc latio sermōi icōcessū ē:q̄uis capsis Cic.dicat i lib.de pfecto oratoꝛ cōpositū eē ex cape.si ois.Et solitaurilia ex sue oue & tauro.dicēte Var.i.ii. de re rustica.Ppls Ro.cū lostraẜ solitaurilib⁹.circūagūẜ uerres:aries:tauros.Sed ut Quīt.subdit.hæc nō tā ex tribus q̄ ex pticulis triū coeūt.Ex duobus ntis cōposita ab utraq; pte declināẜ ut resp.rei pub.excerto & ex obliquo a pte nti tm̄.ut senatuscōsultū.sēatuscōsulti.p̄fect⁹ p̄torio.p̄fecti p̄torio.Alteruter tā & si ex doob⁹ rectis cōpōaẜ:a priori pte n̄ iflectiẜ.itaq; dicius alteruter alterutri⁹.alterutri & cur ita fiat laborat Pris.afferꝛ cām.

Quid est casus in nomine? quidā gradus declinationis per quos nomen inflectitur.

Casus nominū quot sunt? Septem. Nominatiuus. Genitiuus. Datiuus. Actūs. Vocatiuus. Ablatiuus. Effectiuus semper ablatiuo similis.

Quare dicitur noiatiuus? quia p illū noiatur. Rectus uero idem dicitur.quia aliunde non cadit.

Quare dicitur genitiuus? quia per eū ostēdimus cuius sumus filii.ut Antonius Ioannis.

Quare dicitur datiuus? qui in eo casu ponimus illum cui aliquid damus.ut do tibi pecunias.

Quare diciẜ actūs? quia in eo casu ponimus illū quē accusamus.ut Pōpeius accusat Cæsarem.

Quare diciẜ uctūs? qa in eo casu pōimus illū quē uocamus.ut o musa mihi causas memora.

Quare diciẜ abltūs? qa in eo casu ponimus illū a quo aliqd auferimus.ut ego aufero a te libros.

Quare dr̄ effectiuus? qa in eo casu ponimus instrumentū quo aliqd efficiẜ.ut ego peto te saxo.

Musa igiẜ cuius casus ē noiatiui siue uocatiui siue ablatiui:quia in his casibus declinādo repericur.

CANTO. Quid est casus in noie? Et rn̄det eē quosdā gradus declinatiōis: p quos nomē iflectiẜ.i.gradatī cadit.Pris.dicit casus ē declinatio nois q̄ maxīæ.i.plerūq; fit i fine.nā & aliqn̄ fit i medio ut i dictiōib⁹cōpositis. q̄les sūt plerusq; pleraq.plerūq; q libet.cuiuslibet.cuilibet.☞ Casos noiȝ quot sūt? Et rn̄det eē septē nā & septimō adiecim⁹ cōtra cōem doctrinā ꝓpterea qđ auctores plerūq; illi⁹ meminerūt.& qđ nr̄ Quīt.grāmaticū iubet ingrere an sit apđ latios uis q̄dā septimi casos.nā subdit.cū dico hasta pcussi nō utor ablti natura. Laborat Pris.& qdē iudicio meo frustra ꝓbare nō eē casū septimū apud latios : idq; p̄cipue illa rōne:q nulla dr̄ia uocis distet a sexto : q̄ rō si uera eēt:neq; ex diuersitate significatōis poti⁹ q̄ termiatiōis casos distigueret:idē eē abltūs plis cū dtō eiusdē nūeri & utūs cū ntō qa i terminatiōe sp sibiipsis siles sūt. Qđ uero idem Pris.ait neminē appellare septimū casū illū cū quo cōstruiẜ cōpatiuū:imo nullus auctor ē q septimū casū admittat: q idē nō dicat cōpatiuū cōstrui cū septimo casu nūq̄ oero cū abltō.Ergo cū dixit sp abltō siles:itelligēdū ē i terminatiōe:nō i significatiōe:qm̄ sile cū dtō iōctō silitudinē q̄titatis & lineamētoꝝ significat.☞ Quare dr̄ ntōs? Casus oēs sioe ab spāli qdā illoꝝ significatiōe dicti sōt ut ntūs : qa p eū noiamur.ut ego uocor Anto . cur nō & factiuus:uľ actio⁹ cū p eū qd facim⁹ of agim⁹.cur nō passiu⁹:cū p eū patimur.Eodē mō gtūs dr̄:qa i eo casu ponim⁹ nomē genitoris.cur nō & possessiuus cū ei⁹ significatio cōior sit possessio.cur nō & suplatiu⁹:qn̄ qdē suplatiu⁹ grad⁹ cū illo cōstruiẜ.& eodē mō de reliqs p̄ter utm̄.cui⁹ significatio sp hēt oocādi uim.Ntūs uocaẜ ēt rect⁹:qa cū cæteri casus ab illo cadāt.uñ ēt obliq dn̄r:ipē in prīa sua positiōe rect⁹ subsistit.oñ ēt iproprie cāus noiaẜ.ut paulo an̄ memorauim⁹.cū de nūero agebaẜ.Vctm̄ quoq; græci rectū appellāt:& si nō nūq̄ a ntō cadat. Gtūs quoq; tū casus patrius.tū pfnus.tū gignēdi uocaẜ.P.Nigidi⁹ teste Gellio li. xii.iterrogādi casū appellat.ot cui⁹.Dtūs eodē mō dādi casus & Actūs accusādi casus:quē ēt Diomedes icusatiuū noiat.Vctūs ēt uocādi.& Abltūs auferēdi casus dr̄.Effectiuū quoq; nouo noie ad supiorē silitudinē nos primū appellauimus:cū ab aliis sp septimus uoceẜ ut abltūs sextus latinus a Diomede uocaẜ.Et quāq̄ effectiuus alīas hēt significatiōes q̄ cū p instr̄m aliqd efficimus:noiaẜ tm̄ ab hac spāli significatiōe:qoēadmodū de reliqs supioribus dicebam⁹.Sūt q octauū casū ponāt:cū.s.utimur datiuo pro actō & p̄positiōe.ut Vergili.it clamor cœlo.i.in cœlū.Illud quoq; est aduertendū noia aptota dici:qoæ tantū noiatiuo casu reperiunẜ.ut iupiter.fas.instar.sed in illis casus ntō similes etiā reperiunẜ.ut in masculinis & fœmininis uocatiuus:in neutris accusatiuus & uocatiuus.ut hic iupiter o iopiter.hoc fas accusatiuo fas.uocatiuo fas & dr̄ aptotū.ab a.qđ priuat & ptosis casus.quasi reliqs casibus carens.

CHRI. Quidam gradus.sub audi.sunt quod relatiuum statim declarat.per quos scilicet gradus quodam nomen inflectitur.

CANTO. Quid eſt declinatio in noie? declinatio dr̃ a declinãdo. hoc eſt diſcedẽdo. diſcedunt.n. atq; declinãt: ut diximus reliq caſus a recto: idq; fit p quoſdã ueluti ſcalarũ gradus: q declinatio fit in fine. Declinatiões noium quot ſũt? qnq;. Alii ſepte declinatiões fecerũt. Nã tertiã fecerũt ex noibus: q mittũt gtm̃ i. ius. & dtm̃ in. i. atq; ex tertia nr̃a fecerũt quartã & rurſus ex quarta nr̃a noium maſculinorũ & fœmininorũ fecerũt quintã. & ex qnta ſextã. Septimã uero fecerũt ex noibus neutris in. u. terminatis q nos p quartã noim declinationẽ iflectimus. Muſa igit̃ quotę declinatiöis eſt? Quotiẽs de ordine qrimus p quotus quota quotũ. iterrogare debemus de ſubſtãtia uero p quis uel q. itaq; cũ qrimus muſa quotę declinationis eſt: rñderi debet p nomẽ ordinale: qd eſt prius pria primũ. Quod ſi qreremus cuius declinatiöis eſt: rñdendũ fuiſſet: eius q mittit genitiuũ in. ae. diphthõgon. Quotuplex eſt noim iflexio? de formis declinationũ quærit quot ſũt. Et rñdet ſex eẽ formas. Monaptotã q p oĩ caſu una eadẽq; terminatiõe fungit̃: q inflexiõe declinant̃ oĩa noĩa lrãrũ & noĩa numerorũ a tribus uſq; ad centũ. Mille quoq; cũ eſt adiectiuũ pl'r declinatũ. nã cũ eſt ſubſtãtiuũ: hoc mile milis mili milia miliũ milibus declinat̃. hac quoq; forma declinant̃ noĩa barbara: quæ per noſtram declinationem iflecti non poſſunt: in quibus ſola conſtructio facit caſuum diuerſitates: non articuli cum latini illos nõ habeant.

De pronomine.

EGo q pars orõnis eſt? Rñdetq; ex Priſ. diſſinitiõe. pnomẽ eſt ps orõnis adiecit tñ declinabilis ad drñaʒ ptiũ ideclinabiliũ. q pnoie pprio cuiuſq; accipit̃. Nõ tñ ut ait Serui. in artẽ donati pnoia ideo dicent̃ eẽ noia. qa noĩm fungunt̃ officio: qm̃ & ſi noĩm uim exprimũt: nõ tñ plene exprimũt. uñ in pnoĩm diſſinitiõe. Diomedes & Donatus pœne aduerbiũ adiecerũt dicẽtes. pnomẽ eſt pars orõnis q p noie pprio poſita idẽ tantundẽq; pœne ſignificat. Perſonaſq; finitas recipit. Non oĩa pronomina pſonas finitas recipiũt. ut mox dicemus q̃re Diomedes & Donatus nõ dixerũt ſimpliciter pſonas finitas recipit: ſed adiecerũt in pronoĩs diſſinitiõe: pſonaſq; finitas interdũ recipit. ut ego tu ille. hæc tria pnoĩa ut ait Seruiꝰ pſonas finitas tm̃ recipiunt: qa ad pñtẽ pſonã referunt̃. quãq̃ ille uariat ut ſtatim dicemus. Vnde dr̃ pnomẽ? origo pnoĩs ſatis expſſa eſt diſſinitiõe illius. Pronomini quot accidũt? Rñdet ex Priſc. ſnĩa ſex eẽ pnoĩs accidentias: quas enũerat. Diomedes & Dõatus adiecerũt ſupioribus q̃litatẽ. & ſubſtulerũt ſpẽm. Diomedes etiã adiecit ordinẽ. Qualitatẽ i pnoĩe oẽs grãmatici antiquiores poſuerunt. Ea triplex erat. finita infinita. minus q̃ finita. Finita eſt quæ notat certũ numerũ: & geſtum dirigit ad certã perſonam. ut ego tu. Infinita quæ certam nõ recipit perſonã: ſed cuilibet poteſt aptari qualia ſunt illa ſeptem. quæ illi inter pronomina. nos inter nomina ponimus. quis. talis. qualis. tantus. quantus. totus. quotus. Nomina enim quemadmodum & tertiæ uerborum perſonæ: infinita ſunt: cum nulla in eis certa finiatur perſona: niſi pronomini finito adiũcta. Minus q̃ finita eſt quæ certis & incertis perſonis aptari poteſt: qualia ſunt illa. ſui. hic. ille. iſte. ipſe. is. Pronomina autem poſſeſſiua & infinita & minus q̃ finita eſſe poſſunt. Pronominum ſpecies duæ ſunt ſicut i nomine. Primitiua & deriuatiua. & enumerat pronomina primitiua: quæ dicit eſſe octo. & rurſus deriuata: quæ dicit eſſe ſeptem. ut ſint omnia quindecim: cum alii duo & uiginti, Diomedes aliquanto plura poſuerit.

Quid eſt declinatio in noie? Vocis uariatio q̃ circa finẽ tm̃ attendit̃. ut muſa muſæ muſam.

Declinatiões noim quot ſunt qnq;. Prima q̃ mittit gtm̃ in. æ. dipthõgõ. ut muſa muſæ. Secũda q mittit gtm̃. i. i. ut dñs dñi. Tertia q̃ mittit gtm̃ i. is. ut ſermo. onis. Quarta q̃ mittit gtm̃ i. us. ut ſenſus. us. Quinta q̃ mittit gtm̃ in. ei ut dies diei.

Muſa igit̃ quotæ declinationis eſt? Primæ. mittit enim gtm̃ in. æ. dipthongon. ut muſa muſæ.

Quottuplex ẽ nominum inflexio? Sexcuplex. Monaptota inflexio ẽ. cũ p oẽs caſus nuſq̃ nomen uariatur. ut ntõ ador. gtõ. ador. dtõ. ador. &c. Diptota iflexio ẽ: cũ p duos caſus tm̃ nomẽ uariat̃. ut ſapho ſaphus. Triptota inflexio eſt: cũ p tres caſus tantũ nomẽ uariat̃. ut tẽplũ tẽpli tẽplo. Tetraptota inflexio eſt: cũ p quattuor caſus nomen uariat̃: ut deus dei deo deũ. Pentaptota inflexio eſt. cum p qnq; caſus nomen uariat̃. ut ſermo ſermonis ſermoni ſermonem a ſermone. Hexaptota inflexio eſt: cum per ſex caſus nomen uariatur. ut unus unius uni unũ o une ab uno.

De erotymatis pnominũ. Cap. vi.

EGo quæ pars orationis eſt? Pronomen. Quid eſt pronomẽ? Pars orationis declinabilis: q̃ pronomine pprio cuiuſq; accipit̃: pſonaſq; finitæ recipit. ut ego tu ille.

Vnde dicitur pronomen? A pro præpoſitione & nomen: quia pro eo ponitur in oratione.

Pronomini quot accidũt? Sex. Species. Genꝰ. Numerus. Figura. Perſona. Caſus cũ declinatione.

Species pnominũ quod ſũt? Duæ. ſicut in nomie Primitiua. ut ego. Deriuatiua ut meus.

Quot ſunt pronomina primitiua? Octo. ego. tu. ſui. hic. iſte. ille. ipſe. is.

Quot ſunt pnomina deriuatiua? Septem. meus tuus. ſuus. noſter. ueſter. noſtras. ueſtras.

Ego igiť cuiꝰ speciei é? primitiuæ: nõ enim aliũ detrahitur: quãq̃ græce dicitur ego. Fac ex eo deriuatiuum. meus mea meum.

Genera ꝓnominũ quot sũt? quattuor masculinũ ut meus. Fœmininũ ut mea. Neutrum ut meum. Commune trium ut ego. nostras.

Numeri pronominũ quod sunt? Duo sicut in nomine. singularis ut ego. pluralis ut nos.

Figuræ pronominũ quot sunt? Duæ sicut in nomine. Simplex ut hic. Composita ut isthic.

Quod modis cõponunť ꝓnoia? q̃ttuor. Primo cũ noibꝰ: ut eiusmodi. huiusmodi. secũdo cũ altero ꝓnoie. ut isthic. istæc. istuc. Tertio cũ ꝑpositione ut mecũ tecum. Quarto cum aduerbiis aut syllabicis adiectionibus. ut egomet.

Quot sunt adiectiones syllabicæ? quattuor. me. te. ce. pte. ut. egomet. tute. hicce. meapte.

Personæ pronominũ quot sunt? Tres. Prima quæ de se loquitur. Secũda ad quam prima loquitur. Tertia de qua prima loquitur.

CANTO. Ego igiť cuius spẽi est. Ex supiori enũeratiõe rñdet eẽ primitiue: cũ tñ uideať ex græco sermõe deriuatũ. Sed quẽadmodũ diximus paulo añ cũ de spẽ noim agebamus: cũ in ꝓmptu nõ hẽmus unũ nomẽ uľ q̃cũq; alia dictio deriuať: dicimus esse primitiuũ. Fac ex eo deriuatũ & facit meus mea meũ. fac rursus. nř nřa nřm. fac adhuc. nřas nřatis. ¶ Gña ꝓnoim quot sũt: & rñdet eẽ q̃ttuor. qđ iductiõe ꝓbat. nã aut hñt tres articulos. ut hic & hæc & hoc nřas & sic sũt cõia triũ geneꝝ. aut hñt tres diuersas termiatiões. ut meꝰ mea meũ. & sic priæ rñdet genus masculinũ. scdæ fœmininũ. tertiæ neutrũ. aut illoꝝ sigñatio cõis est tribus gñibus. ut ego tu sui. ¶ Nũeri ꝓnoim quot sũt. Oĩa repetẽda sũt ex iis q̃ diximus cũ de nũero noim differebamus. ¶ Figuræ ꝓnoim quot sunt: & dicit eẽ duas sicut in noie simplicẽ & cõpositã. & subdit modos q̃ttuor cõpositiõis ꝓnoim. Cũ noie. ut hmõi huiuscemodi: q̃ Prisc. noibꝰ annumerat. Cũ altero ꝓnoie. ut isthic ab iste & hic. Sed aduertendũ hãc cõpositionẽ nõ fieri nisi p ntm̃ actm̃ & abltm̃ singlares & p ntm̃ & actm̃ plurales tm̃ gñis neutri. ut isthic. isthæc. isthoc. isthũc. isthãc isthoc. ab isthoc. isthac. isthoc. Plurali ntõ isthæc actõ isthæc. q̃ per aspirationẽ nõ eẽ scribenda miror placuisse. Prisc. Cũ ꝑpositiõe quoq; ꝓnomẽ cõponiť p anastrophẽ hoc ẽ iuersionẽ ꝓnois & ꝑpositiones. ea fit tm̃ in casu cui seruit hæc ꝑpositio cũ ex q̃ cõponunť tria tãtũ ꝓnoia triũ ꝑsonaꝝ. hoc est mecũ. nobiscũ. tecũ. uobiscũ. secũ in utroq; nũero. Cũ qs uel q etiã qđ ipm̃ iter ꝓnoia antiqores nũerabãt. ut qcũ. qbuscũ. Cõponunť quoq; cũ aduerbio. siue syllabicis adiectiõibus. ut idẽ. qđ ab is & demũ facta utriusq; finis abscisiõe. ut fit idẽ q̃si iterũ. is. in neutro quoq; geminať cõpositio: dicimusq; idẽtidẽ qđ magis uř aduerbio cedere. ut significet idẽ qđ sepe. Cice. in sexto de repub. hæc ego admirãs referebã tñ oculos ad terrã idẽtidẽ. Idẽ in. iii. thuscu. q. scindẽs dolore idẽtidẽ intõsas comas. Eccũ. eccã. ellũ. ellã. eccos. eccas. ellos. ellas. Prisc. & Sergius i donati artẽ ꝓnoia eẽ dñt ab ecce & is. ea. id. & ille illa illđ cõposita: q̃ tñ Laurẽtius in aduerbia resoluit. Ex eo qđ dicit aut syllabicis adiectiõibus q̃rit rursus quot sunt huiusmodi syllabæ: dicitq; eẽ quattuor. me. te. ce. pte. Met iungiť ꝓnomini primæ ꝑsonæ p oẽs casus. ut egomet. meimet. mihimet. memet. amemet. eodẽ modo in plurali. Cũ pronoie uero scdæ ꝑsonæ tantũ iungiť obliquis singularibus. & omnibus casibus pluralis. dicimusq; tuimet. tibimet. temet. a temet. & eodẽ modo in plurali. in ntõ singulari non dicimus tumet: ne uideatur coincidere cum tertia persona singulari præsentis indicatiui huius uerbi tumeo tumes tumet. Dicimus tamen pro tumet tute te syllaba breui adiecta: aut tuemet. Lucretius in. i. Accipe præterea quæ corpora tute necesse est. Idem in eodem. tuemet a nobis iam quouis tempore uatum. iungitur quoq; met tertiæ personæ triptoto. suimet. sibimet. semet. a semet. Pte quoq; iungitur ablatiuo tantũ quinq; pronominũ possessiuoꝝ. mea. tua. sua. nostra. uestra. Dicimusq; meapte. tuapte. suapte. nostrapte. uestrapte. Cice. in. i. de finibus bonorũ qua uos doceat & ad se alliciat suapte natura. & idem. iii. de perfecto oratore. P. Crassum suapte interfectã manu. Idem etiã masculino genere protulit. in. i. thuscu. q. suopte inquit nutu & suo pondere ad pares angulos feranť. Ce. particula tantũ additť casibus illorũ pronominũ hic ille cũ in. s. litterã terminanť. ut huiusce. hisce. hosce. hasce. illusce. ueteres. tamẽ. hicce. hocce. illicce. illucce. dicebãt: qđ usus reformidat. At uero Prisc. ex his particulis nõ fieri cõpositionẽ asseuerat: cũ per se & separate nihil significent. quæ ratio si uera est. neq; ex præpositiõibus insepabilibus posset fieri cõpositio. quoniã nusq̃ nisi in cõpositiõe reperiunť: qđ nemo unquã: sed neq; ipse Prisc. dixit. Quid qđ eodẽ Prisciãno teste addite significãt aliquid: ne puteť ut ille dicit esse ꝓnoium porrectiões siue extensiões: ut quod affert ex Terẽtio in adelphis egomet rapui: intelligiť ego & nõ alius: ac si dixisset ego ipse. ¶ Quæ igiť partes orationes sunt dicet aliquis? Ego aduerbia inseparabilia dicerem: quẽadmodũ particulas illas. re. con. se. di. an. præpositiões inseparabiles. ¶ Personæ pronominũ quot sunt. Respõdetq; esse tres: & quid proprietatis quælibet habeat subiũgit dicens. Prima persona est quæ de se loquiť. Hæc ratio non placet Prisc. sed dicit prima ꝑsona est cũ ipsa quæ loquitur de se pronunciat: quia uidelicet põt prima ꝑsona nihil de se loqui: sed secunda persona uel tertia: essetq; dubitatio. Itaq; uideť Prisc. facere dñiam inter loqui & ꝓnunciare de se. est loqui de se ut aliquid de seipso dicere: ꝓnunciare de se est ex ꝑsona sua aliqđ de se uel de aliis dicere. Quod in hoc ulla dñia est. magis exprimereť per has præpositiões de & ex. q̃ p uerba loquor & ꝓnuncio. ut loquor & ꝓnũcio de me sit habere sermonẽ de me. loquor & ꝓnũcio. ex me sit hẽre sermonẽ i ꝑsona mea uel de me uel de te uel de aliis.

¶ANTO. Quot sunt ꝓnoia primæ ꝑsonæ & rńdet esse unū tantū ego. Idq; in singulari tantū. Nā in plurali cōceptionē facit aliaꝝ ꝑsonaꝝ secūdaꝝ: qn̄ ad ipsas p̄ntes loqmur. ut ego & uos faciamus. Tertiarū quādo ad secundā & alios uel p̄ntes uel abn̄tes sibi adiunget. ut ego & uos & illi fecimus. Eodē quoq; modo dicit eē unū tantū ꝓnomē secūdæ ꝑsonæ sed in utroq; numero. sed adiicit oēs uctōs noim & reliquoꝝ ꝓnoim cum participiis. Casus ꝓnoim quot sūt: dicitq; eē septē: nisi qd carēt uctō oia p̄terq̄ tu. meus. nr̄. nr̄as. & quēadmodū paulo ante diximus: ntō ego: & ut lib. i. dictū est: ntō suus sua suū: sed illa nō ꝓprie sed figurate. ¶ Declinatiōes ꝓnoim quot sunt: & ōndit p exempla esse quattuor. Nā per primā declinantur tria. Ego. tu. sui. per secundā quinq;. hic. iste. ille. ipse. is. p tertiā qnq; meus tuus suus nr̄ ur̄: per q̄rtā duo nr̄as. ur̄as.

De Verbo.

AMo q̄ pars orōnis est. Rńdetq; eam uerbū. Dicitq; eē partē orōnis declinabilē ad dr̄iam partiū indeclinabiliū. cū modis ad dr̄iam nominis & participii: & tēporibus ad dr̄iam noīs. sine casu ad dr̄iam participii agēdi uel patiēdi significatiua. Donatus addidit aut neutrū significās ꝓpter uerbū iꝑsonale q̄ propriæ neq; actionē neq; passionē significat. Vnde dr̄ uerbū. dicitq; a uerbero. as. deriuari: qa uerberato aere orō proferr̄: qd licet oībus oratiōis partibus accidat: tamē p̄cipue in hac dictione quasi ꝓpriū eius accipit̄: quo frequētius utimur in oratiōe atq; i cuius ui reliquæ orōnis partes significāt. un̄ & in illius diffinitiōe Diomedes adiecit praecipue dicens. Verbū ē pars orōnis p̄cipua sine casu. ¶ Verbo quot accidūt dicitq; octo eē uerbi accidentias: quas enumerat. Deinde quærit: rńdetq; de singulis illarū. ¶ Genera uerboꝝ quot sunt. Genus in uerbo alii significationē uerbi appellāt. ut. n. i noib⁹ sūt gn̄a: qbus explorat̄ sexus: ita in uerbo genus est q̄ significat̄ utrū actiuū sit an passiuū: sūt aūt qnq; gn̄a uerboꝝ. Loqmur āt de uerbis itegris. nā repiunt̄ q̄dam uerba defectiua quorūdā p̄dictoꝝ accidētiū: & q̄ reduci non pn̄t ad unū quoddā ex his qnq; gn̄ibus: qd fit ut Prisc. ait uel naturæ necessitate: uel fortūa & casu ul' dr̄iæ cā. Naturæ necessitate: ut pluo ferēo: q̄ uerba cū sillib⁹ cū ad solā ptieāt naturā: q̄tū ad sermonē nr̄m attinet defectiua sūt nisi fiat ꝓsopopeia. i. ꝑsonæ fictio. Fortuna & casu. aut qa iusitata sūt: aut qa turpia & incōcinna. iusitata ut qa a saris & sare & daris uel dare nō hēam⁹ sor & dor: icōcina & turpia. & q̄ a metuo nō hēam⁹ pticipia metuus & meturus. dr̄iæ cā: ut a facio. dico. duco. fero. in scd̄a ꝑsona singl'ari ipatiui dice duci face fere nō dixius: ne coiciderēt cū obliqs casib⁹ quorūdā noim. ¶ Qd ē uerbū actiuū. qd desinit i. o. subaudi i pria uerbi positiōe & hēt passiuū i. or. Quid aūt dicēdū ē de hoc uerbo do. qd ut paulo an̄ dicebāus. nō hēt i uoce passiua dor. Dixius hoc uerbū eē mācū nō repugnāte significatione sed ul' nusq̄. n. apud auctores lectū ē dor. ergo q̄tū ad rōnē significatiōis actiuū ē. idē quoq; de facio. is. dicēdū est: qd nō mitit passiuā in. or. supplet̄ tn̄ ab alio uerbo: qd est fio. fis. ¶ Qd est uerbū passiuū: qd desinit in. or. & hēt actiuū in. o. Inuenimus tn̄ aliq̄ in uoce atq; significatiōe passiua: q̄ nusq̄ repiunt̄ in actiua. ut cōsternor pro exanimor. Ouid. ii. metha. Cōsternat̄ equi atq; idem. xii. Consternatiq; timores. & Liui. xxviii. ab urbe condita. cōsternati e cornibus in mediam aciem sese intulerant. nusq̄ tamen legimus consterno. cōsternas. Eiusdē prope significatiōis reperit̄ in uoce & significatiōe passiua tantū linquor aio. ut Suet. in uita Cæsaris ni qd extremo tēpore linqui aio solebat. nemo tn̄ diceret aius lingt me. aut ego linquo te aio.

Quod sunt pronomina primæ personæ? Vnū tātū. Nominatiuo ego. Genitiuo mei.

Quot sunt pronomina secūdæ personæ? Itē unū. Nominatiuo tu. Genitiuo tui. cū omnibus uocatiuis nominū. pronominū. & participiorū.

Quod sunt ꝓnomina tertiæ personæ? Reliq̄ tredecim cū oībus nominibus & participiis.

Casus ꝓnominū quot sunt? Septem sicut in noīe. Carent tn̄ uocatiuo oia pronoia: p̄terq̄ tu. meus mea meū. noster nr̄a nr̄m. nr̄as. atis. caret etiā nominatiuo cum uocatiuo. Genitiuo sui.

Declinationes ꝓnominū quot sūt? quattuor. Prima q̄ mittit genitiuū in. i. ut ego mei. tu tui. Gtō sui. Secūda q̄ mittit gtm̄ in. ius ut hic huius. iste istius. ille illi⁹. ipse ipsius. is eius. Tertia q̄ mittit gtm̄ in. i. æ. i. ut meus mea meū. mei meæ mei. tu⁹ tua tuum. tui tuæ tui. suus sua suū. sui suæ sui. noster nr̄a nostrū. nostri nostræ nr̄i. uester ur̄a ur̄m uestri uestræ ur̄i. Quartā quæ mittit genitiuū in is. ut nostras nostratis uestras uestratis.

¶ De erotymatis uerborū. Caput. v.

AMo quæ pars orationis est? Verbum.

Quid est uerbum? Pars oratiōis declinabilis cum modis & temporibus sine casu agendi uel patiendi significatiua.

Vnde dicit̄ uerbū? A uerbero uerberas: qa uerberato aere oratio ꝓfert̄: q̄ sine uerbo eē nō potest.

Verbo quot accidūt? Octo. Gen⁹. Mod⁹. Tēpus. Numerus. Persona. Species. Figura. Cōiugatio.

Genera uerborum quot sunt? Quinq;. Actiuum. Passiuū. Neutrum. Commune. Deponens.

Quod est uerbum actiuum? Quod desinit in. o. & habet passiuum in. or. ut amo amor.

Quod est uerbum passiuum? quod desinit in. or. & habet actiuum in. o. ut amor ab amo.

CANTO. Quod est uerbum neutrum: huius generis significatio latissimæ patet. aliud namq; actiõe significat. ut ambulo curro. aliud passionẽ. ut uapulo. exulo. aliud in quo nec agentis nec patientis significatio dignoscit. ut sedeo. sudo. algeo. esurio. q̃q̃. qđ ad grãmaticũ attinet: hæc potius actionẽ significare dicendũ est: hæc quidã supina. alii absolutiua. nõnulli depositiua appellant. ¶ Quod uerbũ deponens. Deponens dicitur uerbũ: ut ait Diome. uel per antiphrasim hoc est econtrario qoia uerbum. r. littera finitũ deponere eam nõ potest. uel quia cum oia uerba deponentia apud antiquiores coia essent: alteram. i. passiuã significationẽ deposuerunt. ut loquor loqueris. sequor sequeris. ¶ Quod est uerbum commune: Verbum commune dicitur. quod sub una uoce actiuam & passiuam significationem habet. quẽadmodum & nomẽ commune dicitur quod duo aut tria genera sub ona uoce complectitur. Impersonalis uerborũ significatio in actiuam passiuamq; uocem referuntur. ¶ Modi uerborum quot sunt? Modus in uerbo: quã Quintilianus appellat qualitatem est. inclinatio uarios animi affectus demõstrans. Hi sunt quinq;. indicatiuus: quem alii finitiuum: alii diffinitiuum. alii pronunciatiuum appellant. Imperatiuus: qui & percontatiuus optatiuus. subiunctiuus. qui & coniunctiuus & adiunctiuus ab aliis dicitur. Infinitiuus: qui & ipersonatiuus dr: quia personas diffinitas nõ habet. dicit & perpetuus: qa finem non habet. ¶ Quis est indicatiuus modus: quo idicamus inqt siue ostendimus siue pnunciamus aliqd fieri sine ulla alterius modi iclinatione uñ & finitiuus a Diome. dr: qđ q̃si finita & simplici utimur expositione. cũ per ipsum mentis sensum depromimus. ¶ Quis est iperatiuus modus? quo iperamus inquit aliqd fieri. plerũq; aũt & per eum præcamur: uñ ab Arist. depræcatiuus dr ut Verg. Musa mihi causas memora: neq;. n. tã iperat q̃ præcat. ¶ Quis est optatiuus. hũc modũ usurpamus cũ p̃cibus aliqd a diis exposcimus ut inqt Diome. oñ optandi aduerbiis illũ adiungimus. ut uidelicet & utinã. & o. & osi in sermone hispano mutuamur a penis oxala: qđ interpræcat deus uelit. deus faciat. Reperit etiã sine aduerbio optandi. ut Luca. in. i. dii uisa secundent: & fibris sit nulla fides. ¶ Quis est sobiunctiuus: Subiunctious qui & dubitatious dr: iõ dictus est: qđ per se non exprimit sensum: nisi alteri uerbo iungatur alterum. quod fit media coniunctione ut si audiueris: legam. Cum amaueris: docebo. ¶ Quis est infinitiuus: qui caret inquit numeris & personis: hoc & impersonale uerbum habet. indiget uerbo alterius modi. hoc & subiunctiuus habet: sed utrunq; simul solus infinitiuus. His quinq; superioribus modis quidam adiecerunt sextum: quem appellauerũt promissiuũ ut ego amabo. ego docebo. sed hunc indicatiui futurum nos fecimus. quidam impersonalem modũ coniungunt: ut sint modi septem: sed nos ut diximus in actiuam passiuamq; uocem hũc modũ reduximus. Adhuc alii cõmendatiuũ ab imperatiuo separant quoniam per imperatiui præsens siue instans ut confestim aliqd fiat imperamus: quem ideo imperatiuum dixerunt. per futurum uero tempus: ut aliquid in perpetuũ & ad multa tempora fiat cõmendamus: atq; ideo hunc quasi diuersum a superioribus modum mandatiuum appellaueront. Fuerunt adhuc qui coniunctiuum a subiunctioo separarent ut essent modi nouem. adhuc alii adhortatiuum ab imperatiuo separant. Gerundia quoq; & sopina uerbi modos esse dicunt. Sed nos quinario modorum numero contenti fuimus ad quos reliqui sunt reducti. nisi quod gerundia & supina non recusamus ab octo partibus orationis separare. ¶ Tempora uerborum quot sunt: Tempus in oerbo ut inqt Diomedes: est uicissitudo rerum triformi mutabilitate compræhensa. Cum uero tempus ut phylosophi dicũt indiuidoum sit. nos illud in partes diuidimus: sed non tam ipsum tempus: quã actiones nostras per tempora diuidentes. ea quantum ad nos attinet tria sunt. præsens. quod a quibusdam instans appellatur. præteritum & futurum. quod a nõnullis ut supra dictum est: promissiuus dicitur modus quod alii infinitum tempus appellant: quia incertum sit.

Quod est uerbum neutrum? quod desinit in. o. & non habet passiuum in. or. ut seruio. is.

Quod est uerbũ deponens? qđ desinit in. or. & tñ habet actiui significationẽ. ut loquor. eris.

Quod est uerbum cõmune? quot desinit in. or. & habet actiui & passiui significationem: ut amplector amplecteris.

Amo igitur quod uerbum est? Actiuum.

Modi uerbo℞ quot sũt? Quinq; idicatiuus. Imperatiuus. Optatiuus. Subiunctiuus. Infinitiuus.

Quis est indicatiuus modus? Quo indicamus aliquid fieri. ut ego amo. tu amas. ille amat.

Quis est imperatiuus modus? Quo iperamus aliquid fieri. ut o Antoni lege.

Quis est optatiuus modus? Quo optamus aliqd fieri. ut utinam ego legerem.

Quis est subiunctiuus modus? Qui indiget altero uerbo: ut perfectum sensum significet, ut si legeris audiam.

Quis est ifinitiuus modus? Qui caret numeris & pſonis. & indiget uerbo alterius modi: ut aliquid determinatũ significet. ut cupio legere.

Amo igitur cuius modi est? Indicatiui modi.

Tempora uerborum quot sũt? Quinq;. Præsens. Præteritũ imperfectum. Præteritum perfectum. Præteritum plusquãperfectum. Futurum.

Quod est tempus præsens? Quo aliquid in pſentiarum fieri ostendimus. ut ego lego.

CANTO. Præteritū:adhuc in triplici differentia est:īperfectū:perfectū.& plusquāperfectū. Præteritum īmperfectū:qđ inchoatiuū alii dicunt est per qđ significamus nos aliqđ in tpe perfecto incœpisse. nec pfecisse tñ.ut ego amabam. Præteritū perfectū est:per qđ significamus uos aliqđ in tpe pterito incœpisse.atq; perfecisse.ut ego amaui. Plusq̄perfectū oēs antiq & iuniores grāmatici uident̄ mihi nō recte diffiniuisse: dicunt enim esse:cum tēpus iam pridē exactū demonstramus:ita ut per præteritū pfectū rem factā breui aut non multo tpe ante ostendamus. per plusq̄perfectū uero illud qđ iam longo tēpore inueteratū est. Quæ rō si uera est:nō possemus latinæ atq; grāmaticæ dicere: qđ in ipso statim sacrarū līrāꝝ initio scriptum est. ℣ In principio creauit deus cœlum & terrā.& qđ sequit̄: dixit deus fiat lux & facta est lux q̄ actione nulla prior.nulla antiquior est. Sed neq; rursus diceremus recte:cū tu uenisti iam ego legerā qđ de re paulo ante facta dici posse;nemo est adeo stupidus: qui nō confiteat̄. Sed hæc duo tēpora nō eo cēsentur:quo isti putant.sed illo potius.qđ pteritū plusquāperfectū pterito pfecto cōparatū antiquius est.siue id in multo siue in paruo tpe exacto sit.atq; iō adiecimus inueterasse circa pteritū perfectū.ut si dixerim.ego legerā: cū tu uenisti:dico te uenisse post id tps.quo ego legi. Sic Ouid.i.met.Sic mō quæ fuerat rudis & sine imagine tellus. Induit ignotas hoium cōuersa figuras. Qđ si præteritū.p.q.p.præterito pfecto non cōparet̄.nihil aliud quā ipsum ptm pfectū significat.ut Ouid. Legerat huius amor titulū nomenq; libelli.i.legit̄. Sed indicatiuus cū subiunctiuo habet oīa quinq; tēpora:quoniā per illa omnia possumus indicare qđ facimus.fecimus.aut facturi sumus:cuius ē p oīa similis subiūctiuus. Imperatiuus duo tantū habet tēpora instans & futuꝝ sed in singulari primā non admittit personā. Absurdū náq; esset quenq̄ sibi īperare cū promptus sua sponte sit imo ultro facere qđ uult. externe uero psone īperio īdigent nisi figurate q̄si ad aliū loquens in scđa psona seipm pferat.ut Iuue. Tecū prius ergo uoluta hæc. In plurali uero ēt primā adhibet:qa cū imperat:se quoq; in idē ministeriū uocat. Sed est aīaduertendū qđ per īperatiui pñs īperamus aliqđ euestigio fieri.ut o puer lege.i.fac ut statī legas. p futuꝝ uero īperamus aliqđ in posteꝝ faciēdū atq;:ut ita dicā:ī ppetuū. Est quoq; eadē dfia īter futuꝝ īperatiui & alioꝝ modoꝝ futura qđ hæc īdifferēter futurū tps significāt:qđ est p aduerbia distinguēdū.ut ego legā mox.cras perēdie.die q̄rti.die q̄nti.die pximi. Impatiui uero futurū nō significat ut cōfestī aliqđ fiat:sed ut diximus sp in posteꝝ faciēdū eē.ut si uis eē doctus:legito libros.i.fac ut sp legas libros:qđ possis come de facere.neq; opus ē adiūgere aliqđ:qđ tpis diuturnitatē illā exprimamus. Inuenit̄ tñ apud antiqores futuꝝ p pñti:ut Terē.in heauton loqtur paucula.& idē ī adelphis.de te largitor puer. p eo qđ est loq̄re.largire.quos Verg.antiqtatis amator secutus dixit.v.æne. Primus æquū phaleris insignē uictor habeto.& paulo post tertius argolica hac galea cōtētus abito.p eo qđ est hēat & abeat. In uoce passiua plurale futuri tpis hmōi reperit̄.idq; apud antiqores tm̄ in legibus & federibus:q̄ fiūt & pmulgant̄:ut sic dixerim:ad ppetuā rei memoriā. Optatiuus tria tm̄ hēt tēpora.pñs pteritū & futurū. Sūt q ab optō pñs tps exclaudant.qm̄ futura sunt quæ optamus. Alii pñti pteritū īperfectū adiungūt ut significet̄ tpis sub illa uoce ambiguitas. Nos tñ pñs posuimus:non ppea.qđ ips illud pñs aliqđ demōstraret:qđ p illud aliqđ pximū tpis pñti optamus.ut utinā legeret pceptor itelligit̄ nūc aut mox.qđ si ī futuro dixeris utinā legat pceptor: de tpe remotiori optas. Sed dicet qspiā quō possumus pterita optare. Ad qđ dicēdū qđ nō solū futura optare possumus:ueꝝ ēt plerunq; optamus nos aliqđ fecisse: qđ tñ nō fecimus.ut utinā ego legissem. Infinitiuus eque tria tpa hēt.pñs ptm̄ & futuꝝ. Vsurpat̄ tñ plerūq; pñs infinitiui pro ptō īperfecto indicatiui.quo genere dicendi plerūq; utunt̄ historici. Salu.eqtare cur sit.cū æqlibus certare:& cū oīs anteiret:oībus tñ charus eē.pro eqtabat.certabat.erat. ℣ Numeri uerboꝝ quot sūt. Duo inqt sicut in noīe. Fuerunt tñ qui in tertia psona plurali pteriti perfecti indicatiui modi dualē numeꝝ a plurali distinxerūt in illis duabus uocibus amauerūt uel amauere.ut amauerūt sit ad plures.amauere ad duos tantū referendū. Sed ut Quintili.refert apud nostroꝝ neminem hæc obseruatio reperitur:cum econtrario quot Vergil.i.æne.dixerit. De Venere locos.ubi nunc ingentia cernis.& idē in.ii. Conticuere omnes intentiq; ora tenebant.& Ouid.xiii.meta. Consedere duces & uulgi stante corona.aperte nos doceant: nihil hoꝝ ad duos pertinere. ℣ Personæ uerborū quot sunt? Tres inquit.& repetendū est hoc loco id quod de persona in capite superiori diximus:cū de personis pronominis agebatur. Illud tantū addimus:qđ Diome.ait personā esse rōnabilem substantiā:quod pprie in prima & secūda persona reperit̄:nisi fiat prosopeia.

Qđ est præteritū īperfectū? quo oñdimus ꝙ aliqđ fiebat:sed non fuit perfectū.ut ego legebam.

Qđ est præteritū perfectū? quo oñdimus aliqđ iā factum atq; perfectū esse.ut ego legi.

Qđ est præteritū plusquāperfectū? Quod ostendimus id quod factum est.inueterasse citra pteritū perfectum.ut ego legeram anteaq̄ tu uenisti.

Quod est futurū? Quo ostendimus aut promittimus aliquid faciendum esse.ut ego legam.

Amo igitur cuius tēporis est? Præsentis tēporis.

Numeri uerboꝝ quot sunt? Duo sicut in nomine. Singularis:qui de uno loquit̄.ut ego amo. Pluralis.qui de pluribus loquit̄.ut nos amamus.

Amo igit̄ cuius numeri est? Singularis numeri.

Personæ uerboꝝ quot sūt? Tres. Prima q̄ de se sola uel de se cum aliis loquit̄.ut ego amo.nos amamus. Scđa ad quā solā uel cū aliis pria loq̄t̄ ut tu amas.uos amatis. Tertia de q̄ sola uel de quibus prima loquit̄.ut Cice.legit.hoies legunt.

CANTO. Species uerbo℞ quot sunt? Duæ inquit sicut in noīe. primitiua & deriuatiua. Deriuato℞ rursus septem dicit esse formas: quas Diome. & donatus ad uerbi referūt qualitatē. alii ad genus siue significationē. Deinde q̄rit respōdetq; de singulis septē uerbo℞ formis. ¶ Quæ dicunt inchoatiua: Oēs grāmatici qui unq̄ fuere ante Laurentiū Vallā: appellauerunt uerba inchoatiua: quæ in sco. desinūt: q̄lia sunt frigesco. tepesco. albesco. dixeruntq; inchoationē q̄dam significare: qđ esse falsum ualidissimis rōnibus cōuincit. qui in potius hæc uerba incrementū passionis innatæ significare uidenť: quā significāt uerba a quibus deriuanť. ut ęgresco

Species uerborum quot sūt? Duæ sicut in noīe. Primitiua. ut lego. is. deriuatiua. ut lectito. as. Deriuatorum uerbo℞ formæ quot sunt? Septē. Inchoatiua. Meditatiua. Desideratiua. Frequentatiua. Diminutiua. Denominatiua. Aduerbialis.

Quæ dicunť ichoatiua? Quæ laurētius dicit cōtinuū icremētū passiōis inatæ significare. fiūtq; tm̄ a uerbis neutris absolutis scdæ cōiugatiōis. formātur q; a scđa psona pn̄tis idicatiui modi addita co. ut a tepeo. es. tepesco. is. i. in horas magis tepefio.

Quæ dicuntur uerba meditatiua? Quæ laurētius appellat desideratiua: fiūtq; ab ultimo supino addita. rio. hæc fere ab edo. is. esu esurio. a cœno. as. cœnatu cœnaturio. a pario. is. partu parturio. a meio. is. mictu micturio. a caco. as. cacatu cacaturio. ab emo. is. emptu empturio.

i. magis magisq; eger fio. albesco. nigresco. i. i dies magis magisq; albeo. & nigreo & uelut ipse exponit: albefio & nigrefio. Hæc uerba alii ante Laurentiū dixerūt a uerbis neutralibus tantū deriuari. nos āt adiecimus a uerbis neutris non quidē sed tantū secundæ cōiugatiōis nā ab aliis cōiugationibus deducta non tā inchoatiua q̄ inchoatiuo℞ similia esse dicenda sunt ut illa labasco. is. integrasco. is. & ab hio. as. hisco. as. a concupio. is. concupisco. is. Sunt p̄terea huius formæ uerba quo℞ primitiua i usu non sunt. ut herbesco. is. siluesco. is. lignesco. is. ignesco. is. iuuenesco. is. & similia quæ possūt uideri a noībus. herba silua. ligno. igne iuuene potiusq̄ ab herbeo. es. silueo. es. ligneo. es. igneo. es. iuueno. es. deriuata. Nā uerba huius formæ certis regulis cōstāt: q̄rū una si defuerit: ichoatiua: siue: ut Laurē. mauult: augmētatiua nō erūt prima ē qđ in. sco. desinant. deinde qđ a secunda psona præsentis indicatiui modi uerbo℞ neutraliū secundæ coniugationis passionē innatā significantiū formentur. præterea qđ deficiant in p̄terito perfecto indicatiui modi & in reliquis tēporibus quæ formanť ab eo qđq; per tertiā uerbo℞ coniugationē declinenť.

¶ Quæ dicunť meditatiua: Secūda uerbo℞ forma est meditatiua. quæ Lauren. & quidem recte desideratiua siue optatiua esse dicit. Neq; enim esurire est meditari comedendū esse: qđ ad intellectū ptinet. sed cupere seu optare: qđ est opus partis apetitiuę. Formanť aūt ab ultimo supino addita. rio. reperiturq; hæc uerborum forma in paucis uerbis apud antiquiores fortasse in pluribus: sed quo℞ ego memini in his fere. Ab edo edis esum esu esurio. is. a ceno. as. cenatū cenatu cenaturio. a pario. is. partum partu parturio. a meio. is. mictū mictu micturio. a caco. as. cacatum cacatu cacaturio. ab emo. is. emptum emptu empturio. i. cupio siue libido mihi incessit ædere. cœnare. parere. meiere. cacare. emere. Iuuena. Esurit intactam paridi nisi uendat agauē. Martia. xi. epigrā. Cenaturit uacerra non cacaturit. Iuue. Noctibus hic ponunt lecticas: micturiunt hic. Verg. in buco. Nunc ois parturit arbos. Varro. ii. de re rustica. Te empturientem in campos macros abducunt crebro pedes. Ex quibus exemplis facile colligitur inter meditatiua & formę perfectę siue absolutę uerba illā esse differentiam: quod absoluta actum. meditatiua effectum mentis non meditationē significant. ut Liuius quod diu parturiuit animus uester aliquando pariat. & illud psalmographi. Ecce parturit iniustitiam concepit dolorē & peperit iniquitatē. ergo parturire est cupere a partu liberari. parere illud ipsum qđ conceptū est qđq; cupimus parere in luce edere. Dicturio a dico. is. dictu. Macro. vi. saturna. usus est qđ duces inquit & milites: qui fortiter a se facta semper dicturiunt. Idem lib. i. ne ultra te dicturientem retardem. & Apulei. a nubo. is. nuptu nupturio. sine ulla unquā magia iam olim nupturisse. Inter scaturio. is. quod uidetur huius formæ uerbum esse & scateo. es. a quo deriuari uidetur. nulla talis differentia reperitur: idem namq; est scaturio scateo. declinanť autem hmōi formæ uerba oia per quartā uerborum coniugationē.

CHRI. Quæ dicunť inchoatiua: in his uerbis. Probus ita scripsit. Ex oībus uerbis in quibus sunt tpa: & psonæ formanť ichoatiua. Sed nos hoc probi exēplis cōprobemus ab amo. as. amasco. ab augeo. es. augesco. a timeo. es. timesco. quæ auctiua sunt. Valerius maxi. de paup. oia nimirū hēt qui nihil cōcupiscit: atq; a deponentibus. ut in Gellio legimus a fruor. fruiscor. & a misereor miserescimus ultro dixit. Verg. nisi malueris a miseret deduci qđ ipersonale ē. ut Cato nolito aq̄ dare multū ne pertedescat. Apule. uero de pudesco utiť. Sed usus emendatior ea reiicit: nō n. dicimus. portasco. amasco. docesco. nocesco. trahisco. metuisco. nō seruisco nō uestisco. Sed a neutris absolutis. Cōiugatiōisq; secūdæ a seneo senesco. Syluco syluesco a crasseo crassesco a maceo. es. macesco. Colu. ne sup uacuis sarmētis syluescere. Pli. Aqua cœlesti donec crassescāt. M. Varro macescētes melius cōcipere dicunť: atq; his similia plurima uerba hilaresco grauesco. floresco. lapidesco. cinheresco. herbesco. adolesco. flauesco. nitesco. lattesco. canesco. clacesco. hebesco. cōualesco. flamesco. rubersco. pallesco. teneresco. uiresco. a puero uero puerascens & puerecēs dedicūť. ut sit puerasco. is. in ætate senili puerilibus uti moribus. pueresco. is. trās. Infantiā p pueritiā adolescere. Plau. i merca. Senex cū ex tēplo ē: iā nūc nec sentit: nec sapit aiūt solere eū repuerascere. Sueto. Quo℞ duo infantes adhuc rapti: unus iā puerescēs. ¶ Cōtinuū icre. Ci. p archia. lenitas floresceret quotidie magis. Verg. li. viii. magis erudescūt effuso san-

guine pugne. Teren. in heuanto: nā quottidie augescit magis ægritudo. Pli. li. xxi. rosa paulatim rubescens hi scit. In eo uero qđ Antonius pcepit lib. Supiore uerba ichoatiua ptō carere: nihil laurētio refragaᷣ: licet Laurētius tradat uerba inchoatiua ptm̄ hēre: atq; eo℞ primitiua eodē carere. Nā Anto. formatione Laurētī. qdē significationē respexit. Quippe macrui macer factus fui significat: qđ a macreo legitime formaᷣ: ut a noceo nocui. Macreo uero secundū significationē suā: q est macer sum. In pterito macrui. i. macer fui inducit. Qđ auctoritate cōprobandū est. sed maxie Verg. extra hoium aleā poetæ castigatissimi: q æne. lib. vi. Sic scripsit ostia. Iāq; domus patuere igentia centū hic patuere: nō qđ fuerint aliqn̄ aperte tanq̄ qđ tūc nō erant. Sed qđ aperte factæ cū fuerint antea: tūc etiā aperte erāt. Qđ uero hæc uerba nō solā significent inchoationē plurimæ demonstrāt rōnes: sed huic loco faciat satis hoc unū. Ita eque posse dicere icipit tumescere pōtus. Sicut desinit turgescere morbus: & qđ legimus in Verg. æthna æternū pinguescat ab ubere sulphur: ubi quoniā modo æternū sulphur incipiet turgere: qn potius in dies magis pingueat ut sensit ualla. ¶ Empturio: pariter dicetur facturio. i. coire cupio. Plautus facturit postquā ancillam aspexit.

Quæ dicuntur desideratiua? Quæ laurentius non mētis affectum: sed actum corporis significare dicit. Sunt uero q̄ rarissima. ut uiso. is. lacesso. is. facesso. is. capesso. is.

Quæ dicunᷣ frequētatiua? Quæ assiduā in agēdo ui hēre significāt. fiuntq; ab ultimo supino. u. mutata in. o. ut a curro curris cursu curso cursas. a duco ducis ductu ducto ductas. Aiaduertēdū tm̄ est in uerbis primæ cōiugatiōis supina a q̄bus formātur frequētatiua: mutare a penultimā supini in. i. breuē. ut ab ipero iperas iperatu iperito iperitas. Dicimus tamen ab ago agis. actito. actitas. & agito. agitas. a dico. is. dicto. dictas. & dictito. as.

CANTO. Quæ dicūtur desideratiua? Tertia uerborū forma est eo℞ quæ dicunᷣ desideratiua. Laurentius tm̄ non affectū mētis desideriūq; hæc significare dicit: sed actum corporis. Nā qđ Priscia. affert illud Verg. in. viii. Nā memini hesiōe uisentē regna sororis. Laomedontiadē priamū: expositq; uisentē p cupientē uidere oino rōne caret. Nā si uisere est cupere uidere: sp Priamus sororē hesionā uisebat postea q̄ ablata fuit: nec minus cū erat in Troia: q̄ cū ut illā uideret pfectus est salamina. Ergo uisere non cupere uidere. sed ire ad uidendū significat. Qđ si uiso cupio uidere significaret: nunq̄ Cic. ad atticū scripsisset: cupio alexandriā reliquāq; epyrū uisere. sed uiso alexandriā reliquāq; ægyptū. Vsurpanᷣ tm̄ hæc uerba p ipso℞ primitiuis. ut lacesso p eo ad lacerādū uel lacero. facesso. eo ad faciēdū uel facio. Verg. iiii. æne. Ocyos oēs iperio leti parent. ac iussa facessunt. Reperitur tm̄ pro eo qđ est recedere uel ire ad recedendū. Ci. i. de legibus. Paulisper facessant rogemus. Reperitur etiam facesso pro prohibeo. Cic. in uerrem. ne innocenti periculū facesseris. idem quoq; in eundem: cum audiuissent ei negociū facessitum. Capesso. is. pro capio uel eo ad capiendum. Verg. i. æne. Mihi iussa capessere fas est. Cic. i. tuscu. is animus soperiora capessat necesse est. Accerso. is. uel arcesso litteris inuersis pro eo ad uocandum. Teren. in andri. Obstetricem accerso. sed cum omnia huius formæ uerba sint tertiæ coniugationis & in so desinant: hoc reperitur etiam in. io. terminatū. declinatūq; per quartam coniugationem. ut Cice. de claris oratoribus. accersiuisti ex urbe ea quæ domus est semper habita doctrinæ. Et actuum. cap. x. mitte in ioppen & accersi Simonem quēdā. Ex quibus exemplis colligimus uerum aut uero proximū esse quod Valla suspicaᷣ. prædicta℞ forma℞ uerba ab antiquissimis aliter fuisse appellata: q̄ a grāmaticis iunioribus nunc dicunᷣ: & illo℞ noia sic fuisse inuersa: ut pro meditatiuis dixerint inchoatiua. p desideratiuis meditatiua: pro actū corporis significātibus desideratiua. Sed quæ nos ex eo qđ significant nouo noie diximus augmentatiua. Laurentius opinaᷣ ab antiqoribus fuisse meditatiua appellata ex illa reconditiore significatiōe qua meditor significat exerceri ut apud Iuuena. Staua meditatur p̄lia lusca. & alibi Marmorea meditatus prælia uilla. ut sic calesco quasi exerceor calore. frigesco exerceor frigore & similia eodem modo. ¶ Quæ dicuntur frequentatiua: Frequētatiua uerbo℞ forma: quam Diome. iteratiuā appellat. est quæ assiduā uel potius frequentē in agendo uim habet: un̄ & appellationē habet quoniā frequenter agendo iterat affectū. formanᷣ aūt ab ultimo supino. u. finali mutata in. o. declināturq; per primā coniugationē. ut a curro curris cursu. curso cursas. a quo est occurso occursas. i. frequēter occurro. Verg. in buc. Occursare capro cornu ferit ille cauero. ¶ A duco ducis: ducto ductas. i. frequēter duco. Salu. in catilina. L. sylla exercitū quē in Asia ductauerat. a mergo mergis mersu. merso mersas. i. frequēter mergere. Verg. i. ge. fluuio mersare salubri. Est & frequentatiuū a frequentatiuo cursito cursitas. Hora. ii. ser. Veluti succinctus. cursitat hospes. In uerbis tm̄ primæ cōiugationis mittentibus supinū in atum. fiunt frequētatiua a penultima in. i. breuem mutata. ut ab ipero iperas imperatu. iperito imperitas. Hora. i. ser. Olim qui summis legionibus iperitarunt. a uolo uolas uolatu. uolito uolitas. Rogo rogas rogatu. rogito rogitas. ¶ Ab ago agis. actu non dicimus acto actas. sed actito actitas. Martia. Cogit me titus actitare causas. dicimus etiam ab ago agis in alia significatione agito agitas. Verg. ii. geor. Ipse dies agitat festos fususq; per herbam. ¶ A dico dicis: dictu dicto dictas. quod est alio scribente dicere. Iuuena. Celso dictare parat. dictito dictitas. quod uidetur esse frequentiuum a frequentatiuo est frequenter dicere. Hora. ii. episto. Dictitet albano musas in mōte locutas. A quæro. is. debuit esse quæsito quæsitas. penultima longa sed dicimus quærito. tas. eadem breui. A scribo. is. scriptu. scriptito. tas. A scio. is. iui. scitu scitor. aris. & sciscitor sciscitaris A nosco. is. notu noto notas. noscito. tas. A cogo. is. coactu: nō coacto. tas. sed cogito. tas. dicius. & a sequor seq̄ris secutu. nō secutor secutaris. sed sector. aris. formaᷣ.

Quæ dicunt̃ diminutiua? quæ a suo pricipali diminutionem significant. ut a garrio. is. garrulo. as. a sorbeo. es. sorbillo. as. a caluo. is. cauillor. aris.

Quæ dicunt̃ denominatiua? Quæ a nomine deriuantur. ut a patre patrisso. as. a græco græcisso. as & græcor. aris. a frumento frumẽtor. aris. a pabulo. or. aris. a rure rusticor. aris.

Quæ dicuntur aduerbialia? Quæ ab aduerbio deriuantur. ut a perendie perendino. as. a supra supero. as. ab intra intro intras.

Amo igit̃ cuius speciei ẽ? Primitiuæ speciei. Nõ. n. habet (qđ ego sciã) unde possit deriuari.

Figuræ uerboꝝ quot sunt? Duæ sicut in noĩe. Simplex ut amo amas. Cõposita ut deamo deamas.

Amo igitur cuius figuræ est? Simplicis figuræ. nõ enim põt diuidi in partes significatiuas eius qđ integrum ante compositionem significabat.

Cõiugatiões uerboꝝ quot sũt? Quattuor. Pria q̃ scđam p̃soñã singularẽ p̃ñtis ĩdicatiui modi mittit in. as. ꝓductã ĩ uoce actiua & ĩ aris uel. are. ĩ uoce passiua. ut amo. as. letor. aris. uel are. Scđa q̃ eãdẽ scđam p̃soñã mittit ĩ. es. ꝓductã ĩ uoce actiua. & ĩ eris. uel. ere. in uoce passiua. ut doceo. es. medeor. eris. uel. ere. Tertia q̃ eãdẽ scđam p̃soñã mittit ĩ. is correptã ĩ uoce actiua. & ĩ eris. uľ ere. penultĩa correpta ĩ uoce passiua. ut lego. is. loquor. eris uľ. ere. Quarta q̃ eãdẽ scđam p̃soñã mittit ĩ. is. ꝓductã ĩ uoce actiua. & in iris. uel ire. penultima ꝓducta ĩ uoce passiua. ut audio. is, ordior. iris. uel ire.

CANTO. Quæ dicunt̃ diminutiua? Est qnta uerboꝝ forma eoꝝ quæ dicunt̃ diminutiua eo qđ significãt diminutionẽ a suo principali uñ deriuant̃. ut a sorbeo. es. sorbillo. as. q̃si minuti sorbere. a garrio. ris. garrulo as. a caluo. is. cauillo. as. & cauillor. aris. Sũt p̃terea q̃dã diminutiuoꝝ formã habẽtia sine origie formæ p̃fectæ ut pitisso. as. p̄ minuti bibere. uacillo. as. p̄ eo qđ est alterno motu fluctuare. Terẽ. in heautõ. pitissando mõ mihi qd uini absumpsit. Ci. de cla. ora. cũ ex eu toto corpore uacillãte q̃siuit: qs loq̃ret̃ e lynthre. huius ordĩnis uident̃ mihi eẽ uerba illa: q̃ paulo ante frequẽtatiua eẽ dixius. ut dormito. as. scriptito. as. qđ est nõ ꝓfunde dormire. aut plene scribere: sed per interualla id facere significant: ut sit dormitare minusq̃ dormire. scriptitare minusq̃ scribere ut illud dormitauerunt omnes & dormierunt. ¶ Quæ dicunt̃ denoiatiua? Sexta uerboꝝ forma est eoꝝ quæ dicunt̃ denoiatiua: eo quod a noĩbus deriuantur. ut a patre patrisso patrissas: a græco græcisso græcissas. & græcor. aris. ab attico atticisso atticissas. quæ uerba imitationẽ q̃dã significant: dicimus quoq; a pabulo pabulor pabularis. a frumẽto frumentor frumẽtarius. a ligno lignor lignaris. ab aq̃ aquor aq̃ris. p̄ eo qđ est ire q̃situ pabulũ. frumentũ. ligna aquã. Liui. xxv. ab urbe condita lignatũ pabulatũq; ꝓgressus exciperent. & Gell. li. xvi. noctiũ atticaꝝ. ea figura est captant̃: q̃ lignantur pabulant̃. & aquant̃. Liui. xxii. tertiã partem militum frumentatum dimisit. Dicimus quoq; a rure rusticor rusticaris. Ci. ii. de orat. Lelium semp fere cũ Scipione solitũ rusticari. pro quo antiquiores ruro. ras. & ruror. raris a philosophia philosophor philosopharis. a poeta poetor poetaris. quæ posteriora significãt dare operã philosophiæ. poetriæ. ¶ Quæ dicunt̃ aduerbialia? Septima uerboꝝ deriuatiuoꝝ forma ẽ eoꝝ: q̃ dñr aduerbialia eo qđ ab aduerbiis deriuãt̃. ut a perẽdie perendino perendinas qđ est in diẽ tertiã differre. a cras. crastino crastias. ab ĩtro ĩtras. ¶ Amo igit̃ cui9 spẽi ẽ? primitiue inq̃t neq;. n. hẽt uñ deriuet̃ sed tẽperamẽtũ adiecit. qđ ego sciã. fieri. n. põt ut originẽ hẽat uñ dicat̃. Sed neq; format ex se ichoatiuũ ut isti dicũt amasco. is. neq; desideratiuũ amasso. is. nec meditatiuum amaturio. is. neq; frequẽtatiuum. amito. as. ¶ Figuræ uerboꝝ quot sunt: Duæ inq̃t quẽadmodũ in noĩe. Simplex amo. as clamo. as. composita ut deamo deamas. declamo declamas. cõponũt̃ ãt uerba q̃ttuor modis sicut & nomẽ. ex duobus ĩtegris ut examo deamo. as. ex de & amo. as. ex ĩtegro & corrupto ut diligo. is. ex di & lego. is. aut ex corrupto & ĩtegro ut alligo. as. ex ad & ligo. as. aut ex duabus corruptis. ut officio officis. ex ob & facio facis. Cõponuntur eñi uerba frequenter cũ præpositionibus sed nõnunq̃ cũ noĩbus ut tepefacio a tepidus & facio. uersificor a uersus & facio. belligero a bellũ & gero. Cõponunt̃ etiam ex p̃positione. noĩe & uerbo. ut pterrefacio. is. a per & terrorẽ & facio. ex duabus p̃positionĩbus & uerbo. ut recompenso. as. recondo. is. Sed quẽadmodũ in cõpositione corrũpant̃: in fine libri supioris dictũ est. ¶ Cõiugationes uerboꝝ quot sũt: Antiqores grãmatici fere oẽs tantũ ponebant coniugationes tres sed tertiã rursus diuiserunt in breuem siue correptã. in longã siue ꝓductã. Nos ãt iuniores secuti grãmaticos: qa nihil referebat. q̃ttuor cõiugationes posuimus. Cõiugatio est cõsequẽs uerboꝝ declinatio. dicta qđ una eadẽq; rõne declinationis plurima coniugantur uerba. ut ad similitudinẽ amo. as. oĩa uerba prime cõiugationis. hæc a græcis sycigia dr̃. Prima quæ secũdam personã. Iã puer nõ respõdet ex eo qđ lib. i. didicit. Prima cõiugatio est quæ hẽt. a. ꝓductã añ re in infinitiuo: qđ ex ipsa ꝓnunciatiõe atq; accẽtu poterat ĩtelligere: sed ex eo qđ iam lib. v. audiuit secundã p̃sonã præsentis indicatiui modi primæ coniugationis in numero singulari in. as. longã terminari. Secundæ uero in. es. æque longã. Tertiæ in. is. breuẽ. Quartæ in. is. longã. Quæ rõ & si eadẽ est cum superiori: hic respõdit q̃si ꝓuectus ex Dione. Donati. Phocæ. Priscia. oĩumq; antiquoꝝ uerbis: qui ex scđa p̃sona ĩdicatiui colligũt diuersitatẽ cõiugationũ illic uero q̃si rudis didicit rẽ ex eo qđ erat intellectu facilimũ.

¶ De participio.

Mmans quæ pars orationis:De inde respondet participium esse partem orationis declinabilē ad differentiam indeclinabilium.quæ pro uerbo accipitur.ex quo deriuatur.nam uerborū significationes habet atq; pro uerbo ponitur:sed ab eo differt. q̄m genus & casus habet ad similitudinē nois a quo rursus differt:qa accidentia uerbi habet modos & personas:quibus participium caret. ⁋ Vnde dicitur participiū? Ab eo respondet qđ duarum partiū:quæ sunt principes in oratione:hoc est nois & uerbi partem capiat & participet:ut sit participium.ut cum Seruio dicit.Sergius:quasi particapiū.accipit enī ut diximus a noie genera & casus.& a uerbo tempora & significationes.ab utroq; numerum & figurā. ⁋ Participio quot accidūt? Sex īquit:duo quæ diximus accepisse a noie.i.genus & cāus duoquoq; quæ a uerbo.hoc est tēpus & significatio.Duo p̄terea quæ ab utroq: hoc ē figura & numerus. ⁋ Genera participiorum quot sunt?quatruor eē dicit genera participiorum.Masculinū eorum qui terminanť in.us.ut amaturus amatus amandus. fœmininum eorum quæ terminantur in a.ut amatura amata amanda.Neutrū eorum quæ terminantur in.um.ut amaturum amatum amandū.Cōe trium eoꝝ quæ terminantur in.ns.ut hic & hæc & hoc amans hic & hæc & hoc docens.Reperiunť tamen participia in.ns.terminata in gn̄e masculino q̄si substantiuę posita ex eo qđ in illis subintelligiť nomen substantiuū gn̄is masculini.ut hic oriens.hic occidēs. ubi intelligitur sol.Vergi.v.æne.Et me seuus equis oriens afflauit anhelis. Aliq̄n tn̄ ipsum substantiuū exprimitur.dicimusq; ab oriēte sole.ab occidentē solē rudens.qa intelligitur funis.torrēs qa fluuius gn̄is quoq; sūt masculini.Profluens & confluens qa subintelligitur aqua:gn̄is sūt fœminini.Liui. primo ab urbe condita.pueros in profluentē aquā mitti.Cæsar in cōmentariis.Cū ad confluentē mosę & rheni conuenissent.& Iustinus in trogi epitome:pars quædā in confluēte danubii.& sabii consedit.Est aūt profluens in ea parte fluminis qua est uiolentior aquæ uena.cōfluens uero:qua duo flumina iunguntť:quā Ptolomei interpraes scissionē fluminis appellat. Continens quoq; pro terra quæ non est insula ēt generis fœminini:qa subintelligitur terra . Pli. lib.vi.alimnū a p̄xima continente abest septē mille centum quinquaginta passus.Consonans quoq; pro littera quæ non est uocalis hoc genere profertur. Animans tum genere masculino reperitur.ut Hora.ii.sermo.Sed hic stilus haud patet ultro quenq̄ animantem.tum fœminino.ut Cice.in primo de legibus.nam cum cæteras animantes abiecisset ad pastum.Reperitur quoq; genere neutro:sed in plurali tantum animantia.Serpens fœmininum reperitur.Iuuena.Et mouisse caput uisa est argentea serpens. Verg.ii.æne.masculinum protulit dicens:serpens complexus uterq;. Prægnans quoq; quod participii formam habet sine origine uerbi ratione significationis tantum generis est fœminini.In neutro genere participia reperiuntur quasi substantiua.ut antecedens.consequens.decens. conueniens.⁋ Tempora participiorum quot sunt?tria inquit.Sed animaduertendum est:quod non ex omni uerbo oia tempora nascuntur:quēadmodū statim de significationibus participioꝝ dicemus.Illud quoq; est cōsiderandum:quod licet latini non habeant participia præteriti imperfecti temporis & plusq̄ perfecti : inueniuntur tn̄ pro illis participia præteriti posita.ut apud Verg.i.æne.& qua uectus abas:& qua grandeuus alethes:quod Serui.pro uehebatur exponit.⁋ Significationes participiorū quot sunt?Duæ inqt actiua & passiua.Sed quæ participia significent actionem.quæ passionem subiungit dicens:quod a uerbis actiuis & neutris.nō quidem omnibus sed q̄ significant actionem participia p̄sentis & futuri in rus significant actionē.ut amās.qui amat.amaturus qui amabit.seruiens qui seruit.seruiturus qui seruiet.⁋ A uerbis passiuis uel passionē significātibus q̄lia sunt.exulo.uapulo.caleo.ardeo.participia oia significāt passionē.ut amatus quē amauit q̄spiam.amādus q amabiť.uapulās q uerberať.uapulaturus q uerberabiť.exulans q mittiť in exiliū.exulaturus q mittetur.Quintili.in.i.adde qđ uapulantibus multa dictu deformia.Ci.iii.tuscu.q. Thelamonē pulsum patria exulantē atq; egentē.Iustinus in epitome trogi.Ille quasi in perpetuū cū uiris exulaturæ.

De erotymatis participioꝝ. Cap. viii.

Mans quæ pars orationis est? Participiū.
Quid est participiū? pars orationis declinabilis quæ p̄ uerbo accipiť : ex quo deriuať genus & casus habēs ad similitudinē nois:& accidētia uerbi sine discretiōe modoꝝ & p̄sonaꝝ.
Vnde dicitur participiū? q̄si particapiū qa partē accipit a noie.partē a uerbo.partē ab utroq;.
Participio quot accidūt? Sex.genus.tp̄s.significatio.figura.numerus. casus.cū declinatione.
Genera participioꝝ quot sunt? quattuor. masculinum ut amatus:fœmininū ut amata.neutrum ut amatū.cōe triū.ut hic & hæc & hoc amans.
Amans igitur cuius generis est? Cōmunis trium.
Tempora participiorum quot sunt? tria . Præsens ut amans præteritum ut amatus.futurum ut amaturus . amandus.
Amans igitur cuius tēporis est? Præsentis t̄pis.
Significationes participiorum quot sunt? Duæ. Actiua ut amans.Passiua ut amatus.
Quæ participia significant actionē? A uerbis actiuis & neutris actionē significātibus actionē significāt p̄ticipia p̄n̄tis.& futuri i.rus.ut amās amaturus.seruiēs seruiturus. A uerbis passiuis uel neutris passiuis.uel neutris passionē significantibus. p̄ticipia oia significāt passionē.ut amatus aman-

dus.uapulãs uapulaturus. A uerbis deponentibus participia p̄sentis & p̄teriti & futuri in.rus.significãt actionē futuri uero in dus passionē.ut loquens.locutus.locuturus.loquendus. A uerbis cōmunibus participia præsentis tēporis & futuri in.rus.significabãt actionē p̄teriti actionē & passionē.futuri in.dus.tantū passionē.ut criminans.criminaturus.criminatus:criminandus.

Est ne hoc semp uerū? Propemodum id quidē nisi q̄d a uerbis actiuis & neutris participia p̄teriti significant nōnunq̄ actionē.ut Argutus.a.um.ab arguo.is.Adultus.a.um.ab adolesco.is.Ausus.a.um.ab audeo.es.Assuetus.a.um.ab assuesco assuescis.Cōsuetus.a.um.a consuesco.is.Cautus.a.um.a caueo caues.Cōsideratus.a.um.a considero.Circūspectus.a.um.a circūspicio.Contentus.a.um.a contineo.Cassus cassa cassum.a careo cares:Cœnatus cœnata cœnatum.a cœno cœnas.Disertus.a.um.a dissero.is.Defectus.a.um.a deficio.is.Discessus.a.um.a discedo discedis.

CANTO. A uerbis deponentibus:quattuor ueniūt participia:sed p̄sentis p̄teriti & futuri in rus.actionē significāt futuri uero in dus passionē.q̄d q̄a Alexandrini nō recipiebant:auctoritate p̄bandū est.a loquor loquēdus.Hora.iiii.car.p̄lia coniugibus loquēda.a sequor sequēdus.Ouidi.in epist.phyllidis.nō tibi sic dices phylli sequēdus erā.ab inficior īficiandus.Idē in epi.deianire.Decolor & factis inficiāda tuis.a patior patiendus.idem in.iii.de arte multaq; tyroni nō patienda feret.ab imitor imitandus.Idē in epi.phedre.Arcus & arma tue tibi sūt imitāda Dianæ.a fateor fatēdus.Ouid.in.i.de trist.Sūt tn̄ euentu dura fatēda meo.& ab illius composito p̄fiteor p̄fitendus.idē in.i.de arte.nec species ueneris semp profitenda roganti.A tueor tuendus.idē in.iii.de arte huic ægros illi signa tuenda dedit.A modulor modulandus.Hora.ii.epi.fidibus modulanda latinis.& fere ab oībus uerbis deponentibus quæ cū actō construunt:passim reperies:hmōi participia.Sunt etiā ex deponentibus quæ cū aliis casibus construunt.ut ab utor utendus.Gell.li.vii.qui iumētū aliorsum.duxerat:quā quo utendū acceperat.& in digestis titulo de acquirenda possessione.l.si q̄s rem utendā dederat sed hoc uerbū etiā cum actō construi potest.ut apud Cic.ii.de oratore.si ærarii corpus utimur ad belli adiumenta & ornamenta pacis.& Gel.lib.xviii.quas uoces nos possemus uti.Quid quod actiuū reperit.ut apud Neuiū.q̄a suppellex multa quæ non utit:emit.Eodem modo a uescor legimus uescendus.quia Pli.li.viii.dixit.Caprinū iecur si uescatur.ab eo q̄d est uesco.is.& a fungor fungēdus:quia Teren.in adelphis dixit.Aeschinus tuus neq; boni neq; liberalis functus est officiū uiri,& quod Plau.in trinūmo etiā actiue protulit dicens.ut munus fungas tuū.Quod si dixerit quispiā hæc uerba olim fuisse cōia.atq; inde prouenisse hæc participia futuri in dus.ego non inficior sed illud dico q̄d aut nullū ē uerbū deponens:aut si q̄d est q̄d deponens dicat si cum actō construitur.posse habere participium futuri in dus.q̄d passionē significet.Participiū quoq; præteriti aliq̄n significat passionē illa rōne q̄d oli cōia fuerunt.ut a comitor.aris.comitatus.Verg.i.æne.ipse uno gradit comitatus achate.ab imitor imitatus.Ouid.ix.met.nec abest imitata uolupeus. ¶ A uerbis cōibus:q̄tuor ueniūt participia p̄sentis & futuri in.rus.q̄ significāt actionē.& p̄teriti q̄d significat actionē & passionē.& futuri in.dus.q̄d passionē.ut criminās qui accusat.criminaturus q̄ accusabit criminatus q̄ accusauit & q̄ accusatus est.criminādus qui accusabit.Reperit quoq; nōnunq̄ a uerbis neutris participiū in dus.ut a careo carēdus.Ouid.in epi.penelo.Virq; mihi dēpto fine carendus abest.& ab īpersonalibus:ut a pudet pudendus.ut Ouid.in epi.deianire:huic uictor uicto nēpe pudēdus eras.a piget pigēdus.Ci.de claris oratoribus:ad misericordiā inducit ad pudēdū:ad pigēdū.a facio.is.faciendus nō fiendus dr̄. ¶ A uerbis quoq; neutris absolutis ut a reuiuisco.Pli.li.vii.c.liiii.siliis de asseruādis corpibus hoium ac reuiuiscēdis p̄missa.pro reuicturis. ¶ Est ne hoc semper uerum? Propemodū.i.quasi fere uerum est:facit tamē exceptionem dicens quod a uerbis actiuis & neutris participia præteriti aliquando significant actionē.ut ab arguo.is.q̄d est actiuū:argutus.a.um.i.acute arguens & inuestigans.inde argutie dicte sunt īgenii cautele.& argutor.aris.argute loq. ¶ Adultus.a.um.qui adoleuit ab adolesco.is.quod est neutrum. ¶ Ausus.a.um.qui audet ab audeo audes.quod ēt passiue acceptum reperitur.Martialis.Hoc tibi pro meritis & talibus imp̄tæor ausis.& ab eo compositum inausus.a.um.Idem nil intentatum selius nil linquit inausum. ¶ Assuetus.a.um.ab assuesco.is.qui assueuit.& quod assuetum est passiuæ.& eodem modo consuetus qui consueuit.& quod est consuetum ¶ Cautus.a.um.i.qui cauet.& quod cautum est.Consideratus.qui considerat.& quod est consideratum.insuetus qui insueuit.& quod est insuetum. ¶ Circunspectus:qui circūspicit.& quod circūspectum est. ¶ Cōtentus:qui cōtinet.& quod continetur. ¶ Cassus:qui caret tantum:nam a uerbis neutris huiusmodi participia actionē tantum significant:quēadmodū ab actiuis actionem & passionē. ¶ Cœnatus:qui cœnauit.Disertus qui disserit.q̄d a suo simplici alterum.s.expunxit:unde & prima breuis reperitur. ¶ Defectus:qui deficit.Martia.dulcia defecta modulatur carmina lingua.Quintilia.Defecta labore senectus. ¶ Discessus:qui discessit.quemadmodum occasus qui occidit.& obitus qui obiit. ¶ Cecilius:custodibus discessis multi interficerentur.Lucil.quæ oris sublata duabus oīa sūt sole occaso ductoq;.Liui.andro.cupidius miserulo obito.sic Claudius quadrigarius ab intereo interitus fecit acriter inquit cōmissa pugna multis interitis.a senesco.is.Salustius facit senectus.a.um.Omnibus inquit quibus senecto corpore animus militaris erat.

Decretus decreta decretū. a decresco. scis. Excretus a. um. ab excresco. is. exoletus. a. um. ab exolesco. is. Euasus. a. um. ab euado euadis. Falsus. a. um. a fallo fallis. Fluxus fluxa fluxū. a fluo. is. Iuratus. a. um. a iuro iuras. Ignotus. ta. tū. ab ignosco ignoscis. Profusus. a. um. a profundo. is.

Passus. sa. sum. a pateo. pates. Placitus. a. um. a placeo places. Pransus. a. um. a prandeo. es. Potus. a. um. a poto. as. Scitus. a. um. a scio. is. Sparsus. a. um. a spargo. is. Tacitus. a. um. a taceo. es. Titubatus. a. um. a titubo. as.

Reperiunt̄ quoq; participia p̄sentis tp̄is a uerbis actiuis significātia passionem. ut uolués uolutás quassans. p̄cipitans pro eo qd̄ uoluit̄ uolutatur. quassatur. præcipitat̄. Et quod dicit̄ euidens negocium. i. quod uidetur & perspicuum est.

Amans igitur cuius significationis est? Actiuæ significationis.

Figuræ participiorum quot sūt? Duæ. Simplex ut amans. Cōposita ut adamans. Quanq̄ sūt qui dicant quia participiū per se non cōponit̄: non esse compositæ: sed decompositæ figuræ.

Amans igitur cuius figuræ est? Simplicis figuræ.

Numeri participiorū quot sūt? Duo sicut in noie. Singularis ut amans. Pluralis ut amantes.

Amās igit̄ cuius numeri ē? Singularis numeri.

Casus p̄ticipiorꝝ quot sūt? Septē sicut in noie.

Amans igitur cuius casus est? Nominatiui casus.

Declinatiōes p̄ticipiorꝝ quot sūt? Tres. Nā participia p̄teriti & futuri tā in rus. q̄. in. dus. declinātur per primā & secundā nois declinationem.

Præsentis uero p tertiā. nisi q̄ iens participiū ab eo is. mittit genitiuū in euntis cum compositis.

Amās igit̄ quotæ declinatiōis est. Tertiæ nois.

CANTO. Decretus. a. um. qui decreuit a decresco. is. Liui. andro. nocte dieq; decretū & acutū. ¶ Excretus quoq; q excreuit. Exoletus: qui exoleuit & adultus est. aut quēadmodū. Festus ait: q adolescere desiit. Verg. iii. ge. multi iā excreto p̄hibēt a matribus hedos. & Martia. stat oxoletus suggeritq; ructāti. ¶ Euasus: q euasit. Liui. xxii. ab urbe. exercitū inqt. cæsum seq; euasum eē. ¶ Falsus q fallit. & qd̄ falsum hoc ē deceptū ē. Ver. i. ge. solē qs dicere falsum audeat. i. fallentē. ¶ Fluxus qd fluit: uñ & uestes fluxas & ætatē fluxā senectutē dicimus. ¶ Iuratus: q iurauit. & iuraturus q nō iurauit. Iuuena. q̄uis iurato metuā tibi credere testi. Gel. li. vii. atq; iureiurando satisf̄cō iniurati abiissent. ¶ Ignotus: q ignouit. hoc est ignorauit. Quintilia. ne quis tñ erret. ignotus nō est filii mei nouerca. ¶ Profusus q p̄fudit. Salu. alieni appetens sui p̄fusus. ¶ Passus p patēs. siue qd patet. Verg. i. æne. crinibus iliades passis pepluq; ferebant. ¶ Placitus: qui placet. Idē. ii. geor. placitā paci nutritor oliuā. i. placentē. ¶ Pransus: qui prandit. Hora. in poetria. nec pranse lamie uiuum puerū extrahat aluo. ¶ Potus: qui potauit. i. bibit. Terē. in ecyra. cū uirgine una cubuerit plus potus. ¶ Scitus. a. um. i. qui scit & sapit. Ouid. ix. meta. nesus adit mēbrisq; ualens scitusq; uadorū. ¶ Sparsus. a. um. i. qui spargit. Verg. iiii. ge. prius haustus sparsus aquarū p spargens. ¶ Tacitus. a. um. qui tacet. Vergil. ii. æne. tacita per amica silentia lune. hoc tacentis. alias tacitus qd̄ tacet̄. Idē in. vi. quis te magne. Cato tacitū aut se cosse relinquat? ¶ Titubatus. i. qui titubat. Idē in. v. æne. uestigia p̄sso haud tenui titubata solo. p titubantia. ¶ Exosus: & perosus actionē semp significant: quēadmodū & suū simplex osus: itaq; cū actō cōstruuntur. Reperiunt̄ quoq;. Cū a uerbis actiuis participia præsentis tp̄is ex idiomate sermonis latini semp significēt actionē: aliqñ ad imitationē græcorꝝ reperiunt̄ significare passionē. ut uoluens pro eo qd̄ uoluit̄. Verg. i. ge. tardaq; eleusine matris uoluētia plaustra. i. q̄ uoluūt̄. Idē. i. æne. olī uoluētibus annis. ¶ Volutans. i. qd̄ uolutat̄. idē in. iii. genibusq; uolutans herebat. p uolutatus. ¶ Quassans: p q̄ssatus: idē. i. ge. siliq̄ q̄ssante legumē. & Apule. ii. meta. tūc illa capite q̄ssanti abi inquit fatue. Idē in. iii. q̄ssanti capite ac demussata cōtumelia. Plau. in asinaria. q̄ssanti capite incedit. Inuehens p inuectus. q̄drigarius apud Gel. li. ii. ei cōsuli pr̄ p̄consul obuiā in æquo uehēs uenit pro uectus. ¶ Inuehens quoq; p inuectus. Ci. in. ii. philippica in te iuehens q̄stus est. Idē in. iii. in me absentē inuehēs. Intolerans etiā p itolerabilis posuit. Neuius apud Gel. li. xviii. curis iquit itolerātibus. ¶ Præcipitās quoq; p p̄cipitatus. Verg. vi. æne. p̄cipitās. qd Diome. frustra dicit esse figuratū ut subintelligatur me. Nā si in carmine id poterat ex licētia poetica fieri. ut actūs ille in persona patienti subticeret̄: quo mō poterit excusari. Ci. qui l. iii. de oratore dixit. in amne p̄cipitāte nō possumus p p̄cipiti siue p̄cipitatio. Sed potius dicēdū est p̄cipito eē uerbū neutrū passiuū. q̄le ē exulo ut i sequēti li. dicet̄ cū de uerbis neutris q̄rte spēi agemus. atq; eodē mō de uibro dicēdū. ¶ Vibrās p uibratus. Ver. ii. æn. liguis uibrātibꝰ ora sibila lābebāt. ¶ Figuræ p̄ticipiorꝝ quot sūt? Duæ iquit auctoritate Donati. Siplex & cōposita: & si Prisci. cōtēdat nullū eē p̄ticipiū cōposite figure. qa p̄ticipiū p se nō cōponit̄ sed cōpositionē uerbi seq̄t̄. Nūeri p̄ticipiorū quot sūt. ¶ Numeri p̄ticipiorꝝ duo sūt quēadmodū i noie pronoie & uerbo. Casus uero septē. quēadmodū in noie & p̄noie. Declinatiōes uero ad nomē referūt̄ ut sint tres. qa nullū ē p̄ticipiū q̄rte & q̄nte declinatiōis noium. Cōposita uero abiēs quēadmodū & ip̄m mittit gt̄m i eūtis. ut rediēs redeūtis. p̄teriēs. ūtis. iniēs. ūtis. Sūt uero q̄dā noia p̄ticipiis silia. ut tūicatꝰ galeatꝰ. togatꝰ. q̄dā rursus sine uerbi origie ut inocēs idoctus.

D quæ pars orationis est? Postea quã de partibus orationis declinabilibus disseruit: accedit ad in ANTO.
declinabiles inter quas a præpositiõe incipit. Nam quẽadmodũ in partibus declinabilibus a nomine orsi sumus, ita in indeclinabilibus a præpositiõe propter eam affinitatẽ quã habet cum noĩe apposita ius sibi dictionis defendit deinde ponit diffinitionẽ præpositionis dicens ꝙ est pars orationis. i. una ex octo partibus orationis. indeclinabilis ad differentiã partiũ declinabiliũ: quæ aliis partibus orationis præponitur. aut per cõpositionem ut perduellis indoctus. aut per appositionẽ. per uicos in urbem.

De Erotymatis præpositionũ. Cap. ix.

D quæ pars orationis est? Præpositio.

Quid est ꝑpositio? Pars orationis indeclinabilis: q̃ aliis partibus orationis præponitur aut per compositionem: aut per appositionem.

Vnde dicit̃ præpositio? ab eo ꝙ aliis partibus orationis præponit̃. Nam cõtra naturã ꝑpositionis est ꝙ postponatur ut cum, tenus, uersus.

Præpositiõi quot accidũt? tria, figura, ordo, casus.

Figuræ ꝑpositionum quot sunt? Duæ, Simplex ut abs circũ. Cõposita ut circũcirca, absq;.

Ad igit̃ cuius figuræ ẽ? Simplicis figuræ, q̃a nõ potest diuidi in partes significatiuas.

Quotuplex est ordo præpositionũ? Triplex, præpositiuus, postpositiuus, communis.

Quis est ordo præpositiuus? qui præpositionem in constructione semper debere præponi ostendit, ut ad, ab.

Quis est ordo postpositiuus? qui præpositionem in constructione semper debere postponi ostendit, ut tenus, uersus.

Quis est ordo communis? qui præpositionẽ in cõstructione modo præponi, modo postponi debere ostendit, ut cum, per, propter.

Ad igitur cuius ordinis est? Præpositiui, quia semper in constructione præponitur.

Casus præpositionũ quot sunt? Tres, Genitiuus, Accusatiuus, & Ablatiuus.

Vnde dicitur præpositio? Suum atq; ꝓpriũ est præpositiõis præponi, atq; inde sibi nomen usurpauit nã contra naturã suam præpostere ponitur unde & accentũ mutat quẽadmodũ lib. v. dicturi sumus, ut in his dictionibus tecum pubetenus. Præpositiõi quot accidũt? tria inquit, figura, ordo, casus. Figuræ præpositionũ duæ sunt sicut in nomine. Simplex, ut ab abs, circum. Composita ut absq; ex abs & q; coniunctiõe, & circũcirca, ex circum & circa præpositiõibus. Considerandũ tñ esse præpositiones quæ nunq̃ reperiuntur nisi in compositione, & sunt sex, con, re, se, an, di, dis, ut cõduco, reduco, seduco, anquiro, diuido, distraho. Sunt quoq; quæ nunq̃ in compositione reperiuntur, ut apud, iuxta, pone, pœnes. Sunt quæ & componi & apponi possunt, ut ad, ante, per, in. Componuntur autem præpositiões cum nominibus, ut perbonus, iniustus, deformis, cum pronominibus, ut mecum, tecum, secum, nobiscũ uobiscum. Cum uerbis, ut adamo, deamo, dedoceo. Cum participiis, ut indoctus, perlectus. Cum aduerbiis, ut perpulchre, iniuste. Cũ coniunctionibus, ut absq;. cũ aliis præpositionibus, ut circũcirca. Illud quoque hoc loco est annotandũ: quod Quintili. lib. i. scribit quæri solere in scribendo præpositiones sonum quem iunctæ efficiunt, an quẽ separatæ obseruare cõueniat. Nam cum dico obtineo secũdã. b. litteram ratio poscit, aures magis audiunt. p. atq; hoc potissimum fuit ratio cur præpositiões in cõpositione corrumperentur. Quotuplex est ordo? Accidit etiam præpositioni ordo. & si quemadmodũ diximus: proprium illius sit semper debere præponi. Quæ ueniunt in compositiõem semper præponuntur illis dictionibus cum q̃bus cõponuntur, potest etiam præponi alteri præpositioni iam composite, ut perterritus imperterritus, extricabilis inextricabilis. Cum uero pronominibus postposita non est dicitur proprie cum illis componi: sicut nec tenus cum hac quãq̃ uidetur in unam dictionem utraq; particula coalescere, ut hactenus aruorum cultus & sydera cœli. Per appositionem accidit præpositioni ordo: quoniam sunt quæ semper præponuntur, ut ad, in, ut eo ad urbem, & perueni in urbem. Sunt quæ semper postponuntur, ut tenus, uersus, dicimus enim capulo tenus, & non tenus capulo, dicimus quoq; eo urbem uersus, & non uersus urbem. Sunt quæ præponi & postponi possunt, ut Cum, quæ semper præponitur ablatiuo nominũ pronominum & participiorum: præterq̃ ablatiuis trium pronominum & huius nominis quis uel qui, quod ipsum pleriq; pronominibus annumerant, dicimusq; mecum, tecum, secum, nobiscum, quo cum quacũ quicum, quibus cum, & non ecõtrario, sed hac præpositiõis inuersione necessario utimur in prosa oratione: nedum in carmine, in reliq̃s huius ordinis præpositiõibus hac præpostera immutatiõe uti non possumus: nisi tantũ in carmine, ut Ver. i. æne. Errabat acti fatis maria oĩa circũ. Idẽ in. v. Immissis Vulca. habenis trãstra p & remos, atq; iterũ in. iiii. Te ꝓpter libyce gẽtes numadũq; tirãni odere, infensi tyrii te propter eundem.

CHRI. Cõposita ut circũ circa. Aiaduertẽdũ tñ est nõ semp eẽ ꝑpositiões quotiẽs cõponunt̃: nã ide & desup absq; cũ cõponant̃: aduerbia tñ sũt Vendesup horrẽti atrũ nemus iminet umbra. Si tñ seorsũ accipiãtur ptes casũ poscũt Ver. li. vii. Siculo ꝓspexit absq; pachino. Laurẽ. in ærodoti trãslatiõe. paulo ante naualem pugnã tectũ corruit: in eo uero qđ plurima dicũt ecõtra, pro ecõtrario inauditũ est apud latinos.

CANTO. Cum præpositiones ponunť medie inter relatiuũ & antecedẽs:aut adiectiuũ & substãtiuũ:illis uti possumus ĩdifferẽter in prosa & in uersu ut quãobrẽ.quas obres queãdmodũ quẽ in modũ. bonas ad artes.multis in locis.quãq̃ illa queãdmodũ quãobrẽ cõiunctiões possunt uideri:sicut quapropter.eapropter. idcirco.Casus ꝓpositionũ quot sunt? Tres inqt.Nã cũ alii duos tm̃ posuerit casus ꝓpositiõi accidere:nos gtm̃ adiecimus ꝓpterea qd hæc ꝓpositio tenus repiť gtõ in nũero tm̃ pl̃i postposita. Verg.iii.geor. & crurũ tenus a mẽto palearia pendẽt.Idẽ in.x.exterrẽt freta cui laterũ tenus hispida nanti.Quinti. q hæc nõ uocibus sibi nota atq; noĩbus auriũ tenus in usum lingua ꝑcepit.Curtius.pauci hostiũ tenus exacti penetrauere ad portũ.Apuleius primo floridorũ aqla cũ se nubiũ tenus altissime sublimauit. Ouid.tm̃ cũ abl̃õ pl̃i iunxit in.xiiii.meta. atq; iterum in.xv.dieẽs pectoribusq; tenus. Pridie quoq; gtõ repiť cõiũctũ.ut pridie illius diei. Et in digestis titulo de testamẽtis.l.q̃ ætate.si testamentũ pridie calẽdaꝶ fecerit. repiť etiã pridie cũ actõ iunctũ.ut Cicer.ad atticũ.pridie cõpitalia.& in digestis titulo de diuortiis. l.fructus.Nã si mulier pridie uindemias doti dederit.põt tm̃ pridie aduerbiũ eẽ rõne q̃ Seruius dicit eẽ aduerbiũ.nos tm̃ recte ꝓpositionibus annumeramus:si qdẽ casibus apponunť. Queãdmodũ ecõtrario ꝓpositiões aduerbia fiunt si casualibus nõ sint apposite.qdq; de pridie diximus:de postridie quoq; dicẽdũ est.postridie iduũ.& postridie idus.postridie calẽdaꝶ & postridie calẽdas.Liui.li.vi.postridie idus rebus diuinis sup sederi iussu.

Præpositiones genitiuo deseruientes quot sunt? Tres.pridie.postridie.tenus.

Præpositiones accusatiuo deseruiẽtes quot sunt? xxxviii. Ad.apud.ante.aduersus.aduersũ. cis.citra.circiter.circũ.circa.cõtra.erga.extra.inter.intra.ĩfra.iuxta.ob.pone.p.ꝑpe.ꝑpius.ꝑxime.pridie.postridie.ꝓcul.post.pœnes.ꝑter.propter.supra.scdm.secus.trãs.usq;.ultra.uersus. uersum.

Præpositiões ablatiuo casui deseruiẽtes quot sunt? Quindecim A ab.abs.absq;.cũ.coram.clam de.e.ex.pro:pre.palam.sine tenus.

Præpositiões actõ deseruiẽtes. quot sunt? Cũ antiqores grãmatici oẽs dicãt eẽ trigita.nos octo adiecimus:q̃s illi iter aduerbia numerãt:nos iter ꝓpositiões posuimus: qm̃ casibus inueniunť apposite he sunt ꝓpius.ꝓximæ.pridie.postpridie.ꝓcul.uersus.uersum.& ab eo cõpositũ aduersum.de qbus suo loco dicemus.Ad ꝓpositio tã in cõpositiõe q̃ appositiõe repiť: significatq; ꝓpe semp ꝓximitatẽ.ut adsum ꝓpe sum ad urbẽ eo.i.accedo.Nã Diomede atq; Dõato testibus ad urbẽ uenire aut ire ẽ ad urbẽ accedere:ẽt si nõ ĩgrediaris in urbẽ.uenire ẽ ĩtrare.Ad uillã cõfero me recte dr̃ queãdmodũ & ĩ uillã cõfero me.sed nõ æq possumus dicere ĩcatonẽ cõfero me:queãdmodũ ad catonẽ cõfero me:nã cũ dicius cõtuli me.nõ licet p in.sed p ad.addere alterã psonã.Ad plerũq; gtõ noĩs alicuiꝰ dei iũgiť ubi tẽplũ uel edẽ subitelligimꝰ.Liui.li.i.ab urbe.ad murtie inqt date sedes latinis.subaudi ad edẽ ueneris.q̃ murtia dicta ẽ.Terẽ.ubi ad diane ueneris abito ad dexterã.Hora.ser.uẽtũ erat ad ueste.Cice in epi. ad atticũ.senatus ad apollinis datus ẽ.Porphyriõ in illud Hora.uẽtũ erat ad ueste subaudiẽdũ inqt edẽ uel aliqd tale.amãt.n.ecclipsim in relatiõe sui sacra loca.sic deniq; & Terẽ.ait ubi ad diane ueneris.sic deniq; nos hodie ĩ claudii uel telluris dicius:nec addimus tẽplũ aut edẽ.hæc porphyriõ cui acrõ astipulať.Apud nũq̃ nisi p appositionẽ repiť significatq; in loco siue psona auctore.Festo.ut apd forũ.i.in foro apd Platonẽ. i.in platõe.uel ĩ loco ubi ẽ plato.Ad uero sigñat ad locũ & ad psonã ut eo ad foꝶ eo ad Anto.Aliqñ etiã repiť ad pro apd.Ver.pria qd ad troiã ꝓ charis gesserat argis.& Cice.ad.M.leccã.Ante repiť in cõpositiõe.idemq; & utrobiq; sigñat.ut Ver.iiii.æne.q̃ qbus an ferãť Idẽ in.i.qs añ ora patrũ troie sub mẽibus altis.Repiť ẽt sine casu ꝓ aduerbio antea positũ.ut Ver.in buc.Ante leues ergo pascenť in ethere cerui.Aduersus. Aduersũ ꝓ eo qd ẽ cõtra:uel erga ut Terẽ.ĩ andria.Idq; aduersũ te gratũ fuisse habeo grãm.Cõponunť ex ad & uersus uť uersũ.qm̃ utrũq; repiť:ut suo loco dicemꝰ.Cõpositũ uero cũ ex aduerbio cedit.ut idẽ in Phormiõe.ei loco ex aduersũ tõstrina erat q̃dã.Cis.Citra.Inter cis & citra nulla pœnitꝰ dr̃ia est:nisi qd antiqores ut auctor est Gelliꝰ.li.xi.has tres pticulas citra.ĩtra.ultra.qbus certi locoꝶ fines demõstrãť singularibus apd ueteres syllabis appellabanť cis in uls.q̃ qm̃ puo exiguoq; sonitu obscuriꝰ ꝓmebanť:addita est his tribꝰ eadẽ syllaba & qd dicebať cis tiberim & uls tiberim.dici ceptũ ẽ.citra tiberim & ultra tiberim.hæc Gelliꝰ.Cõponiť hæc ꝓpositio cis:dicimusq; gallia cisalpia.i.q̃ citra alpes ẽ.citra nũq̃ cõponiť utraq; tm̃ sepata appõiť noĩbus fluuiiorũ aut mõtiũ aut deniq; alicuiꝰ rei cuiꝰ sit traiectio paulo difficilior.ut cis rhenũ.cis taurũ mõtẽ.citra tauꝶ mõtẽ.Extẽdiť eius sigñatio etiã ad tp̃s.ut citra calẽdas.cis natalẽ xp̃ianũ.Repiť etiã citra pro sine apud iurecõsultos.maxĩæ ut in.ff.titu.de diuortiis.l.quotiẽs.citra uolũtatẽ inqt filie stipulari.& in titu. de dõatiõibꝰ. l.in edibus.citra corpis dationẽ.Circiter ad tp̃s tm̃ ptinere.Prisc.dicit:ut apud Hora.i.episto.octauã e irciter horã dũ redit.põt etiã auctore Valla ad numerũ locũq; ptinere.ut circiter mille ægres. circiter decẽ mille hoiẽs.afferto; calsii hemine uerba dicẽtis.Lapidẽ q̃dratũ circiter in medio arce iunctũ candelis.ubi circiter aduerbiũ est locũq; sigñat.Circũcirca:pro eo qd est ĩ circuitu loci.Sed circũ repiť in cõpositiõe cũ noĩe. ut circũforanus.cũ uerbo ut circũfero.cũ pticipio ut circũcisus.cũ aduerbio ut circũscripte cõponiť etiã cũ circa teste Donato. dicimusq; ex circũ & circa circũcirca.Ipsum uero circa rursus cõponiť cũ quo: fitq; cõiunctio quo circa.Ver.i.æne.Quocirca cape ante dolis & cingere flãma.Cõponiť quoq; cũ id.a.finali mutata in o.dicimusq; idcirco. q̃ est cõiũctio æq causalis.Circũ repiť positũ aduerbialiter.ut apd Ver.iiii.ænei. Anna uides toto ꝓperari littore circũ.Cõtra & cõposita & apposita repiť.Cõponiť.n.cũ noĩe.ut cõtrouersia.cum uerbo ut cõtrouerto.cũ pticipio.ut cõtrouersus.cũ aduerbio ut cõtrouersim. Ver.i est & nõ fin cõtrouersim

contentio subiiciet non. Per appositionẽ cõstruitur cum accusatiuo. Verg. viii. æne. Cõtra neptunũ & venerẽ cõtraq; mineruã. Reperit̃ quoq; aduerbialiter positũ. Idem in. i. Sic uenus & ueneris cõtra sic filius orsus. pro e diuerso. Erga semp affectus proximitatẽ significat. ut Cice. in episto. Ego omni officio ac potius pietate erga te. Semel tñ reperi significare loci ꝓpinquitatẽ in. ff. titu. de uerbo. signi. l. Statue. Extra cõposita ab ex & tra syllaba quæ in alia℞ præpositionẽ cõpositionẽ quoq; uenit. Repitur in cõpositiõe ut extraordinarius. & in appositiõe. ut apud Terentius in phormiõe extra unam aniculam. & Iuue. extantẽ extra pocula capũ. & pro aduerbio posita ut apud Persiũ. Pinge duos angues. pueri locus est sacer. extra meite. Inter intra eodẽ modo fiunt ab in quo ꝓpter a pro subter a sub. extra ab ex. circa a cis. Inuenit̃ inter in cõpositiõe cũ noĩe. ut iternuntius. cũ uerbo. ut iterpono. cũ aduerbio. ut iterdiu: & significat tam in cõpositione q̃ in appositiõe duo extrema inter q̃ fit uel est aliqd. Ver. xi. cõuersiq; oculos iter se atq; ora ferebãt. hoc est qd alter alterũ intuebat̃ ut si dicas iter ꝓdigũ & auaꝝ media est liberalitas: dicis qd iter illa duo extrema certis itertuallis distãs media est liberalitas. Intra uera significat fere idem qd in aliq̃ re. ut itra domũ. i. in domo. itra calẽdas. i. in calendis. intra oppidũ. i. in oppido. sic. n. exponit. A. Gellius. xi. li. ubi multa de ui huius ꝑpositiõis intra differuit. Sed fortasse adhuc arctius significat itra in. ut Cice. pro. Festio. Antiochũ maiores nr̃i itra montem tauꝝ regnare iusserũt. i. in locis q̃ finibus mõtis tauri claudunt̃ & si nõ oĩbus certe qbusdã. ut ego sum intra domũ. i. in aliqua parte: q̃ claudit̃ terminis domus. Infra. ab in ꝑpositiõe quẽadmodũ inter & itra deriuat̃. Sed itra ad numerũ & spaciũ refert̃. ut itra uiginti dies. nõ ĩfra uiginti dies. itra cubiculũ. nõ infra cubiculũ. Infra ad locũ & dignitatẽ. ut infra tectũ. & qd Terẽ. in eunucho dixit. ego te eẽ infra oẽs ĩfimos puto. Deniq; infra habet relatiuũ supra. intra uero habet extra. Sed intra nõ põt esse aduerbiũ: pro quo utimur intro & intus. Infra uero aduerbiũ esse põt. ut ego sedeo infra. tu supra. Iuxta ꝑpositio est. & idem significat qd prope. Reperit̃ etiã aduerbiũ pro eo qd est similiter. ut Liuius ab urbe cõdita li. vi. parere atq; iperare iuxta paratos. Salustius in catilina. coꝝ ego uitã mortẽq; iuxta estimo: qm̃ de utraq; siletur. & alio loco. iuxta bonos & malos libidinose interficere. Ob repitur in cõpositiõe significatq; cõtra uel circa. ut obuius. obuio. obuiã. obãbulo. In appositione aliquãdo significat ꝓpter causale. Ver. i. æne. Cunctus ob italiã terraꝝ claudit̃ orbis. Aliquãdo pro eo qd est pro. Idem. iiii. geor. haud quãq̃ ob meritũ. Pone ab oĩbus grãmaticis. inter ꝑpositiões accusatiui numeratur: ego aũt nisi semel nõ memini me legere pone nisi pro aduerbio positũ. Ver. ii. æne. Pars cetera pontũ pone legit. Idẽ in eodẽ. pone subit cõiunx. & geor. iiii. Superas ueniebat ad auras pone sequẽs. Lucan. in. i. Patriaq; a sede reuulsos pone seq. i. retro. Pli. li. iiii. nat. his. pone eos mõtes ultraq; aqlonẽ gens fœlix. Per in cõpositiõe p ualde plerũq; accipit̃ cũ noĩb⁹ positiuis illorũq; aduerbiis. ut ppulcher ppulchre. pfacet ꝑfacete. pdoctus pdocte. Nõnũq̃ significat i malũ. ut piurus. pfidus. ptinax. puersus. pfuga. sepe accipit̃ q̃si p mediũ ut plucidus. pspicuus. pfluo. is. ppluo. is. Aliquãdo significat ad finẽ deducere. ut pficio. puigilo. plego. in appositiõe aliquãdo significat inter ut. Verg. in. i. geo. Circũ perq; duas in morẽ fluminis arctos. significat etiã p locũ & tẽpus. ut p forũ. p uiã. per noctẽ. p diẽ. significat etiã p causam. ut per uirtutẽ ño laudabilis. Est aliqñ obtestãti: ut Ver. in. iiii. æne. p ego has lachrymas dexterãq; tuã te oro. Prope ꝓpius ꝓximæ ꝑpositiões semp repiuntur apposite. Ver. in. vii. æne. Est ingens gelidũ locus ꝓpe cereris amnẽ. Cice. in philippicis. nec ꝓpius urbe milia passuũ ducẽta. Cæsar in cõmẽta. partẽ isule: q̃ ꝓpius solis occasum. nã cũ datiuo potius aduerbium esse putãdũ est. ut Sillius li. i. punicoꝝ ꝓpiusq; fuere periclo. & Ver. in. viii. ꝓpiusq; piclo it metus. Cice. pro milone ꝓximæ deos accessit clodius. Et in digestis titulo de ser. præ. ut. l. Si ꝓpius edes tuas. & in eodẽ. l. Seruitutes q̃ in cliuos ꝓpius ianuã meã facere possim. Salu. in iugurtha. Ea loca q̃ ꝓximæ carthaginẽ numidia appellat̃. & paulo post. ꝓximæ hispaniã mauri sunt. & Cic. ad atticũ. officiũ meũ putaui. exercitũ habere ꝓximæ hostẽ. Et Cæsar in cõmẽ. ꝓxime attegua ut flumen sit. & Gellius li. xiiii. quercũ uidit ꝓximæ uiam. Reperit̃ quoq; prope in eadẽ significatiõe aduerbiũ. Terẽ. in andria. prope adest: cũ alieno more uiuendum est mihi. reperit̃ & cõpositũ ex prope & modus ꝓpemodũ pro quasi. Cice. de pfecto oratore. de sylla bis ꝓpemodũ dinumerãdis & dimetiẽdis. Pridie & postridie diximus posse cõstrui cũ genitiuo. Cõstruunt̃ etiã cũ accusatiuo: ut paulo ante ꝓbauimus. Procul quoq; tum ꝑpositio reperit̃ huius ordinis. ut apud Pli. in fine libri noni historiæ naturalis. paulisippũ uilla est capaniæ haud procul neapolim. Curtius quoq; procul urbẽ dixit. Tum aduerbiũ ut Iuue. ꝓcul o ꝓcul este ꝓphane: clamat̃. Post in cõpositiõe repitur ut posthumus. postpono. postea. posthac. & in appositiõe. Ver. iii. geor. post mõtẽ oppositũ. Repitur quoq; pro aduerbio positũ. ut idẽ in primo post mihi nõ simili poena cõmissa luetis. Idẽ in buc. Prospexit in: & lõgo post tpe uenit. ubi Serui. dicit post antiqores etiã cũ ablatiuo iunxisse. Pœnes nõ repitur in cõpositiõe. in appositione significat dominiũ ac ptãtẽ. nã inter apud & pœnes auctore festo illa est dr̃ia: qd ut supra memorauimus: apud psonã & locũ. signat pœnes psonã & dominiũ. ut si dixerim pœnes me ẽ liber. significat qd & habeo in potestate librũ. & meus est. qd si dixero apud me est liber: est qd habeo illũ domi etiã si nõ sit meus. Præter in cõpositiõe reperit̃ ut ꝑterlabor. ꝑteruehor. ꝑterfluo. significatq; semp prope. in appositiõe uero magis significat extra accipe: ut si dicas oẽs sapiũt aut sapere uolũt: ꝑter hispãos. Propter eodẽ modo cõponit̃ a pro iterposita. p. quo ꝑter a præ. in cõpositiõe nusq̃ reperit̃. in appositiõe tum causalis est. ut Ver. iiii. æne. Te ꝓpter libyce gẽtes numadũq; tyrãni: Odere. infensi tyrii te ꝓpter eundẽ. tum pro eo qd est ꝓpe accipitur. ut Verg. in buco. ꝓpter aquæ riuum uiri ꝓcumbit in ulua. qd Seruius exponit pro iuxta. & iii. geo. ꝓpter aquã tardus ingens ubi flexibus errat mincius. & ix. æne. athesim seu ꝓpter amenũ. Reperit̃ quoq; ꝑterpropter ꝑpositio ex duabus ꝑpositiõibus cõposita. ut Ennius apud. A. Gelliũ. Imus. huc. hinc. illuc: cũ illuc uentũ est ire illinc libet. Incerte errat animus. ꝑterpropter uitã uiuitur. qd uero præter ꝓpter in eo loco significet. nec ipse Gellius ausus est exponere. præter pro ꝑte cum ablatiuo. Salustius in catilina. præter rerũ capitaliũ cõ-

demnatis. Priscianus lib. xviii. Supra in compositione nõ reperitur. in appositione significat in parte superiori. Verg. iiii. æne. Olli ceruleus supra caput astitit imber. In eadẽ quoq; significatiõe reperiť pro aduerbio positum. Salustius in iugurtha. Pauca supra repetã. Secundũ in appositiõe semper reperitur significátq; aliquãdo iuxta. Verg. iii. geor. Dulcibus illa qdem illecebris aut plena secundũ flumina. Et in digestis de uia pu. l. ediles. eas quæ secundũ ciuitates sunt uias. Aliquãdo significat post. Quinti. in gladiatore. Nam quod unum mihi fortuna secundũ patrẽ uidebať parasse præsidiũ. Cicero proximæ autẽ & secundũ deos hoies hoibus maximæ esse utiles possunt. Accipiť etiã pro eo quod est pro. ut Gellius lib. v. sin uero secundũ te iudicatũ erit. & lib. xiii. Tunc illi unde petitur crederet & secũdũ eum iudicare. In eo uero qđ dicimus secũdũ Thomam secũdũ Cice. secundũ pro iuxta accipiť. Secus ꝑpositio pro iuxta raro inueniť apud auctores in sacris litteris sepe quale est illud psalmi primi. Et erit tanq̃ lignũ qđ plantatũ est secus decursus aquaꝝ: aduerbialiter uero positũ secus significat aliter. Persius nõ secus ac si oculo rubricã dirigat uno. Verg. lib. xii. Haud secus accenso gliscit uiolẽtia turno. Trans repitur in cõpositiõe frequenter. ut trãstyberinus. trãsalpinus. transcribo. traduco. In appositiõe quoq; Verg. iii. geor. illas ducit amor trans gargara transq; sonantẽ ascaniũ. Vltra nõ reperiť in cõpositiõe in appositiõe uero significat contrariũ eius quod est citra. nam citra est ante locũ ultra est post locum: intra uero est in loco. Iuue. Vltra sauromatas. fugere hinc libet. Reperiť etiã pro aduerbio positũ. ut apud censoriũ. nil ultra facies. Vsq; præpositio non uidetur multis. quia sine alia præpositione nunq̃ reperiť. unde utriq; casui adiungiť pro qualitate præpositiõis illius cui fuerit copulata. unde Sergius ait nouo quodãmodo sibi semp adiũgere aliã ꝑpositionẽ. Verg. vi. protei Menelaus adusq; columnas exulat. nã si cõiuncta sit. iam nõ aduerbiũ erit: sed potius habet naturã suam. Versus & uersum solus Valla inter ꝑpositiões numerauit. semperq; cõtra naturã suã postponiť. Salustius in iugurtha. quẽ locũ egyptũ uersus imperii finem habuere Carthaginẽses. Cice. de diuinatiõe. qui cũ exercitu lustrato aretiũ uersus castra mouisset. dicimus quoq; deorsum uersus uel deorsum uersum. quoquo uersus & quoquo uersum. nã sic uersus & uersum dicimus. sicut aduersus & aduersum. Præpositiões ablatiuo deseruiẽtes quot sũt? Quindecim sunt præpositiões ablatiuo deseruiẽtes. quaꝝ. a. ab. abs. tam in cõpositiõe quã in appositione repiunť. ablationẽq; significãt. In appositiõe uero significãt tum ablationẽ. ut rapio a te libros. tum locũ. ut discedo a te. tum tẽpus ut a meridie te expecto. tum ordinẽ. ut tertius ab Hercolæ. tum uerbis passiuis iunguntť cũ ꝑsona agente uel faciẽte. ut a me amaris. Vtimur tñ ꝑpositiõe ab cũ dictiõibus incipiẽtibus a uocali exili uel aspirata ut ab Antonio ab hoie. Vtimur uero a cũ icipiẽtibus a cõsonante. ut a Bruto a Catone a Decio. Cũ icipiẽtibus tñ uel ab. i. cõsonãte. uel ab. l. uel. ab. r. plerũq; apponimus ab. ut Ver. in buc. ab Ioue principiũ musæ. Iouis oĩa plena. Et ibidẽ. hinc tibi q̃ semp uicino ab limite sepes. Idẽ. xi. pacẽ Troiano ab rege petendũ. Cũ icipiẽtibus ꝑterea a. q. t. nõnunq̃ apponimus abs. ut Terẽ. in adelphis. abs quis hoie beneficiũ accipere. & Hector ille neuii apud Cice. letus sum laudari me abs te pater laudato uiro. Absq; qđ abs & q̃ pticula cõponiť: significatq; idẽ quod ꝑter siue sine. ut absq; iniuria. absq; metu. Cũ nunquã nisi apposita reperiť: qa illius loco cõponiť. cõ. significat uero cũ ꝑpositio quandã ueluti comitantiã. ut ego cũ Antonio misimus tibi libros cũ pecuniis. neq; iungiť nomini significãti instrũm quo aliqd fit. ut nũc uulgo loquunť. ꝑcussit illum cũ gladio. scribit cũ calamo. in quo loquẽdi gñe nõ ablatiui sed effectiui natura utimur: quẽadmodũ cũ de septimo casu loqbamur explicitũ est. cõponitur aũt ut paulo ante dicebamus. cũ ablatiuis illis trium ꝓnominũ. ut ego tu sui. Corã nõ cõponitur. in appositiõe præsentiã ꝑsonarũ significat. ut corã iudice. corã testibus. Reperiť frequẽtius aduerbialiter positũ. ut Verg. i. æne. Corã quẽ quæritis adsum. & in eodẽ. Postq̃ itrogressi. & coram data copia fandi. Clam nõ uenit in cõpositionẽ. in appositiõe habet cõtrariam significationẽ ei quæ est corã. & ei quæ palam. Terẽ. in andria. Nec clam te est q̃ illi nunc utreq; res inutiles. Inueniť etiã pro aduerbio posita: ut Verg. i. æne. Clam ferro incautũ superat secutus amorũ. De plerumq; in cõpositionẽ uenit. atq; aliquãdo auget. ut deamo. demereor. i. ualde amo. ualde mereor. aliquãdo minuit. ut dedoceo. despero. significat aliqñ deorsum ut despicio. descendo. In appositiõe tum localis est. ut de uilla uenio. tum memoratiua. ut de re subtilissima disputo. tum ablatiua. ut Cato de re rustica. de dño bono colono bonoq; edificatore melius emeť. Cicero in epistolis. emi domũ de crasso. E. Ex tam in cõpositiõe q̃ appositiõe inueniunť: atq; aliqñ augent. ut eluceo. edoceo. i. ualde luceo ualde doceo. aliqñ minuũt. ut enodis sine nodo. exlex sine lege. aliqñ significãt extra. ut emitto extra mitto. effundo extra fundo. In appositiõe cũ dictiõibus a uocali icipientibus semp ponimus ex. Cum incipiẽtibus a cõsonante tum. ex. tum. e. apponimus. ut ex urbe ex domo. uel e domo. Cum incipiẽtibus tamẽ ab. r. semper ponimus. e. ut. e. regiõe. e. rep. e. re. mea. in cõpositione uero cum incipientibus a uocali dicimus ex. ut exaudio. exheredo. Cũ incipientibus a cõsonante partim cõponitur. e. ut ebulio. edico. egero. eludo. emano. enato. euito. partim ex. ut excindo. expromo. expiro. extimesco. partim. x. mutať in consonantẽ. ut effundo. efficio. In appositiõe tum localis est. ut uenio ex urbe. tum tẽporalis. ut ex anno superiori scribo. tum materiæ apponiť. ut anulus ex auro. domus ex latere. poniť enim teste Valla pro eo qđ est pro ut e republica. i. pro republica. Quinti. saluos esse eos magis e republica sit. q̃ puniri. i. pro reipu. utilitate. dicimus ꝑterea hic põt ex tpe orationẽ habere. i. impræmeditatus & ex iprouiso. sic Persius inqt. ex tpe uiuis: laborat e dolore uel ex dolore renũ. uel laborat e renibus. Dicimus quoq; ex sñia hoc mihi euenit. i. ut ego cupiebã. Præ in cõpositiõe & appositiõe accipiť pro ante. ut ꝑcedo. ꝑpono. præ oculis. præ cõspectu. Inuenitur quoq; in cõpositione pro ualde. ut ꝑdiues ꝑdulcis. prædurus. ꝑclarus. præpotens. præcelsus. inueniť & ꝓ ab. Terẽ. in eunucho. præ amore hũc exclusisti foras. id est ex parte amoris. Inueniť aliquãdo cõparatiue. ut idẽ in eodẽ. hic ego illum cõtempsi præ me: pro ad cõparationẽ mei. præ me fero. præ te fers. præ se fert: est ipsa statim fronte qualem opinionẽ de aliqua re habeas cõfiteri. Cicero in epistolis: præ te fers perspectũ mihi

quidem:sed tamen dulcem & optatum amorem. Quinti. fiduciam igitur præ se ferat orator. Pro in compositione & appositione cõplures habere significatiões Gellius lib.x.colligit. aliquádo namq; accipit pro ante. ut pro rostris.pro curia.prouideo.prospicio.Salustius.in catilina.quod ni maturasset pro curia signũ sociis dare. Teré.tibi.prospexi & stultitie tue. Aliquádo pro in.ut pro muro. Salustius in iugurtha. Pro muro dies noctesq; agitare.i.in muro aut pro defensiõe muri.dicimus quoq; pro patre habeo te.i.loco patris. pro cõsul loco cõsulis ꝓuinciæ præfectus. Palam semp apponit.differtq; a Coram:qđ hoc ad ꝑsonas.illud ad oia ptinet.uel potius ut dicit Vulpia.in lib.digestoꝝ titulo qui est de uerbo.signi.l.palam est corá pluribus. coram etiá uno præsente.unde Donatus pro exéplo posuit palá oibus.Reperit etiá aduerbialiter positũ Terent.in eunucho.Si falsum aut fictum.cõtinuo palá est. Sine nunq̃ in cõpositione.reperit. Nam qđ qdam dicũt syncerus dictus quasi sine cera:refellunt a Valla.cũ potius a syn ꝓpositiõe græca cõpositũ sit in appositiõe ualet quantũ absq; Verg.iii.geor.te sine nil altum mens inchoat. Tenus:quá post positiuá esse diximus cõtra naturam præpositionum.construiq; in plurali cum genitiuo:in singulari semper postponitur ablatiuo. Vergi.ii. æneid.capulo tenus abdidit ensem. Idem in.iii.pubetenus postrema in mani corpore pistrix.

Præpositiões accusatiuo uel ablatiuo deseruientes quot sunt. Quattuor.in.sub.super.subter.

Præpositiones inseparabiles.hoc est quæ nũq̃ nisi in compositione reperiunt: quot sunt? Sex. an. con.dis.di.re.se.

Ad igitur cui casui deseruit? Accusatiuo. quoniá tali casui apposita semper reperitur.

¶ De erotymatis aduerbiorum. Cap.x.

VBi quæ pars orationis est? Aduerbium. Quid est aduerbiũ. Pars orationis indeclinabilis:quæ addita uerbo significationem eius aut cõplet. aut mutat.aut minuit. ut iá faciam.non faciam.parum faciam.

¶ ANTO. Præpositiones utriq; casui deseruientes quot sunt? Quattuor sunt huius ordinis præpositiões. In.sub.super.subter. In cum significat ad locum uel contra locum accusatiuo apponitur.ut Verg.in.vi.Itur in antiquam siluam.Idem in.ix.Ibant in eurialum:& cum affectum significat.ut Cice. quæ fuit pietas in omnis suos:quando uero ponitur pro in loco fungitur ablatiuo.ut in domo:in urbe.In compositione præter significatiões superiores aliquando auget.ut in signis.aliquando minuit. ut infamis. Sub quoq; cum pro anteponitur. uel per accusatiuum sibi adiungi uult.ut Vergil.primo georgico.Sub ipsum arcturum tenui sat erit suspendere sulco.Idem in.iii. sub lucem exportant calathis.pro ante arcturum & ante lucem. Ablatiuum uero desiderat cũ pro in loco ponitur. Vergi.viii.æneid. Arma sub aduersa posuit radiantia quercu. & in.vi. ibant obscuri sola sub nocte per umbram. In compositione modo minuit:ut sublustris.subrideo.modo locum inferiorem designat. ut subeo. suburbanus. Super & subter componuntur.ut superpono.subterlabor. In appositione autem differunt tantum positione:nam super partem superiorem.subter inferiorem atq; utraq; sine iteruallo significat.ut super aquas natat.subtus aquas urinatur.super lapidem sedeo.subter terram iacet.econtrario differunt sub & supra.ut sub coelo est terra.supra terram ignis. Cum ablatiuo quoq; construuntur quando ponuntur pro ablatiui præpositione. Verg.primo æneid. Multa super priamo rogitans.super hectoræ multa pro de Priamo.de Hectore. Præpositiones inseparabiles.præpositiones quemadmodum supra diximus.aut separabiles sunt: aut inseparabiles.sed de separabilibus dictum est nunc incipit de inseparabilibus differere:dicitq; esse numero sex scilicet. Am.quæ ualet circum.ut amburo.is.ambio.is.ex am atq; uro & eo.amplector.eris.amputo amputas. anquiro.is.an sanctus.a.um. Cõ.quæ tantum ualet quãtum simul & cum aliis.ut concors.cõpono. conquiro. Dis.Di.quæ separationem significant:differunt tamen:quoniam dis componitur cum dictionibus quæ incipiunt a.c.ut discutio.is.uel.p.ut dispuro.as.uel.q. ut disquiro.is. uel.s. ut dissuo.is.uel.t. ut disturbo.as. uel ab.i. consonante.ut disiungo.is. Cum incipientibus ab.f.euphonie caosa.s. mutatur in.f. ut a dis & fundo fundis.diffundo diffundis.di uero componitur cum dictionibus incipientibus a quacumq; alia consonante. ut diduco diducis.digero digeris.diluo diluis.diminuo diminuis.dirimo dirimis.uel.u.consonante.ut diuello.is.Re aliquando significat retro.ut respicio respicis.reuertor reuerteris.aliquádo significat iterum. ut repeto repetis.requiro requiris.aliquando uertit significationem in contrariũ:ut recludo recludis: id quod est clausum aperio.regelo.as.quod est gelatum liquæfacio.recingo recingis.retego retegis.refero.as.Se quæ ualet seorsum.ut seduco seducis.separo separas.seiungo seiungis.secerno secernis.

¶ De Aduerbio. Caput decimum.

VBi quæ pars orationis est. Secunda pars ex indeclinabilibus est aduerbium:quæ sic desiderat uerbo subiungi:quemadmodum præpositio casualibus præponi. Diffinitur autem aduerbium est una ex octo partibus orationis:quæ addita uerbo:unde & adiectiuum uerbi dicitur. eius significationem complet. Nam cum dico Antonius legit:nondum satis plane dixit:nisi adiecero qualiter legit:hoc est bene uel male. Nam eo modo se habent aduerbia uerbis:quo adiectiua nominibus substantiuis adiuncta.ut prudens homo prudenter facit:bonus homo bene legit. Sed modus ille determinandi uerbum aut complet augetq; uerbi significationem.ut faciam satis.ualde.nimium. iam.aut mutat. idest in totum tollit.ut non faciam.nequaq̃ legam.minime audiam.aut minuit aliquidq; ex uerbi significatione remittit.ut parum facit.tepide legit.frigide audit.

Vnde dicitur aduerbium? Quasi aduerbum. quoniam uerbo semper fere adiungi desiderat.
Species aduerbiorum quot sunt? Duæ sicut in noie. Primitiua ut nuper. Deriuatiua. ut nupertime.
Vbi cuius speciei est? Primitiue. neq; enim habet aliquid unde deriuetur: quod sit antiquius
Figuræ aduerbiorũ quot sunt? Duæ. sicut in noie Simplex ut ecce. Composita ut eccum.
Vbi igitur cuius figuræ ẽ? Simplicis figuræ: neq; enim potest diuidi in partes significatiuas.
Significatiões aduerbiorum qd sunt? In nũeræ. Nũeralis. ut semel. bis. ter. quater. quinquies. sexies.
Temporalis. ut hodie. cras. perendie. heri. nuper.

CANTO. Vnde dr aduerbiũ? Rñdet aduerbiũ ab eo dici qđ in illius diffinitiõe. ẽ exp̃ssũ hoc ẽ qđ uerbo sp adiũgi desiderat. sed adiecit fere: qm̃ & noibus adiectiuis nõnũq̃ adiũgit atq; pticipiis adhuc frequẽtius. ipsaq; tãq̃ uerba modificat. ut ualde bõus. nimis doct9. satis facet9. ueheměter irat9. ⁋ Spẽs aduerbiorum quot sũt? Aduerbia aut a se nascunt. ut nup. sepe. aut aliũde deriuãt. Idq; fit uel a noie pprio. ut a Tullio tulliãe. uel ab appellatiuo. ut ab ostio ostiatim. uel a pnoie. ut meati uł tuatim a me9 & tu9. uł a uerbo. ut a curro cursum. uel a noie & uerbo. ut a pede & tento pedetẽtim. uel a pticipio. ut ab amans amãter. uel ab altero aduerbio. ut a nuper nuprime. a sepe sepius & sepissime. aut a p̃positiõe: ut ab inter iterim. Exeũt aũt aduerbia in uarias terminationes: quẽadmodũ iuestigare uolẽti facile apparebit. ⁋ Figuræ aduerbiorum quot sũt? Duæ inqt sicut in noie. Simplex ut diu. Cõposita ut iterdiu. Eccũ uero Valla cõtra Pris. Sergiũq; cõtẽdit nõ eẽ cõpositũ ex ecce & eũ ut sit Eccũ. i. ecce. eũ: uel potius ecce hũc. sed ex ecce & hic. ut sit eccũ. i. ecce. hic subaudi de quo loq̃bamur. Nã si eccũ in ecce eũ resolueret: cũ Terẽ. ait eccũ parmenonẽ: qd sibi uolebat? an quo isti dicũt ecce eũ: aut ecce eũ parmenonẽ: qđ purgata mẽte nemo auderet dicere. ⁋ Significationes aduerbiorum quot sũt? Cõplures sũt aduerbiorũ sig̃natiões. sed illas oẽs ad paucas species reduximus. Quarum prima est aduerbiorum: q ex noibus numeralibus deducunt. ut semel qđ una: ut sic dixerim. uice fit. bis duabus. eodẽ modo ter. q̃ter. qnqes. sexies. septies. octies. nouies. decies. undecies. duodecies. tredecies. q̃tuordecies. qndecies. sexdecies. septẽdecies. duodeuicies. undeuicies. uicies. uicies. semel. uel semel & uicies. uicies bis. uel bis. & uicies. uicies ter. uel ter. & uicies. uicies quatter uel q̃ter. & uicies. uicies qnqes. uel qnqes & uicies. uicies sexis. uel sexies & uicies. uicies septies. uel septies & uicies. uicies octies. uel octies & uicies. uel duode tricies. uicies nouies. uel nouies & uicies. uel undetricies. tricies q̃dragies. qnquagies. sexagies. septuagies. octogies. nonagies. cẽties. ducẽties. trecẽties. q̃dringẽties. qngẽties. sexcẽties. septingẽties. octingẽties. noningẽties. uel nongẽties. milies. bis milies. ter milies. q̃ter milies. qnqes milies. sexies milies septies milies. octies milies. nouies milies. decies milies. uicies milies. tricies milies. q̃dragies milies. qnq̃gies milies. & eadẽ rõne cõiũgẽdo aduerbia aduerbiis. quẽadmodũ nũeros nũeris adiũgere cõsueuim9. Pro eo qđ uulgo dr cuẽto: latinæ dicius centũ milia. p eo qđ dos cuẽtos. uicies centũ milia. pro tribus: tricies cẽtũ milia. pro q̃tuor: q̃dragies cẽtum milia. pro qnq;: qnquagies cẽtũ milia. pro sex. sexagies cẽtũ milia. pro septẽ: septuagies centũ milia. pro octo octogies centũ milia. pro nouẽ: nõagies cẽtũ milia. pro decẽ. cẽties cẽtũ milia. pro undecim. cẽties decies cẽtũ milia. p uiginti: ducẽties cẽtũ milia. p triginta. tricẽties centũ milia. p q̃dragita. q̃dringẽties cẽtũ milia. pro qnq̃ginta. qngẽties cẽtũ milia. pro sexaginta. sexcẽties cẽtũ milia. p septuaginta. septingẽties cẽtũ milia. pro octoginta. octingẽties cẽtũ milia. p nonagita. noningẽties uel nõgẽties cẽtũ milia. pro cẽtũ. milies cẽtũ milia. p ducẽtis. bis milies cẽtũ milia. p trecẽtis. ter milies cẽtũ milia. & eodẽ mõ de reliqs q sequunt. q nũerandi rõ ex eo puenit. qđ antiqores auctore Pli. xxxiii. natu. hist. nõ nũerabãt nisi ad cẽtũ milia. deinde nũerũ illũ p aduerbia repetebãt. ut supra docuimus. ⁋ Tpalis. aduerbia tpalia aut sũt tpis p̃ntis aut p̃teriti. aut futuri. p̃sentis siue instãtis est nũc. diei p̃ntis hodie. pximæ p̃teriti est heri. & deinceps nudius terti9. nudi9 q̃rtus. nec amplius hæc rõ pcedit quãq̃ Plau. poetica uel potius sua licẽtia dixit. nudius qntus. nudius sextus. nudi9 septimus. & deinceps Cice. quoq; in qnta philippica. Recordamini q dies nudius tertius decim9 fuerit. & paulo post iterum. Philelphus quoq; in q̃dã epistola dicere ausus ẽ nudi9 decius septius hæc. n. aut aduerbia sunt. aut aduerbialiter posita. De die pximæ futuro dicius cras. postea pendie. die q̃rti. die qnti. die sexti. die septimi. & deinceps. Nã & hæc aduerbia eẽ. A. Gelli9 auctor ẽ. q scribit die q̃rti. die qnti. die sexti. & silia p aduerbiis copulate poni. & subdit hoc igit itererit. qđ die. iiii. de ptõ dicius. die q̃rte uł q̃rti de futuro. eodẽ quoq; mõ dicẽdũ eẽ putat die pristini p pridie. die crastini p cras. die pendini p pendie. De tpe uero p̃nti pximo siue illđ sit p̃teritũ siue futurum. mõ. iã. dudũ. ut mõ feci. mõ faciã. iã feci. iã faciã. dudũ feci. dudũ faciã. Ver. ii. æne. Iã dudũ sumite poenas. Iuue. i. iii. dudũ uigilãtib9 orbis. hoc de ptõ. illđ de futuro. sig̃natq; auctor Valla spaciũ hore uni9 aut paulo plus minus ue p q̃litate rei de q̃ loqmur. de futuro quoq; p̃nti pximo dicius statim. mox. cõtiuo. ilico. Nup uero paucis diebus añ. pridẽ & iã pridẽ paucis mẽsib9. Olim & quõdã de tpe a p̃nti remoto siue illđ sit p̃ns siue futurum. aliqñ de tpe idifferẽti. De ptõ Hora. Olim trũcus erã ficulnus iutile lignũ. Cice. in catilinã. fuit ista quõdã in hac rep. uirtus. De futuro. Verg. i. æne. Certe hinc Romanos olim uoluẽtibus annis. & si dicas. ueniet ueniet quõdã illa dies. De tpe idifferenti. Ver. v. æne. qđ tumidis summersum tundit olim. Idem. ii. æne. Quondã etiã uictis redit in præcordia uirtus. Eodem quoq; modo aliqñ. ut aliquãdo factum fuit. aliquãdo fiet. Sunt & alia cõplura aduerbia tpis. ut semper. nunq̃. sepe. raro.

CHRI. Vnde dicitur aduerbium. hoc erotymate finito erotyma quoddam auctori deest. Quo quæratur. Aduerbio quot accidunt? tria species figura & significatio respondeatur.

Localis, ut hic isthic, illic, huc, istuc, illuc.

CANTO. Localis. Aduerbia quoq; loci cõplura sunt sed nunc tantũ de discretis dicendũ est: cũ communia passim reperiant̃. Itaq; aduerbia localia in quadruplici sunt differẽtia. nã aut sunt in loco. aut de loco aut ad locũ. aut p locũ. Vbi & ubi nã quærit de loco ĩ quo. ut ubi ẽ Anto. Vnde q̃rit de loco a quo. ut unde uenisti? Quo & quorsum q̃rit de loco ad quẽ ut quo is? Qua q̃rit de loco p quẽ. ut qua iturus es. Significãtia locũ in quo. hic. ubi ego sum ponit̃ etiã pro illic. Verg. i. æne. hic illius arma. hic currus fuit. pro illic. ponit̃ etiã pro tũc aduerbio tp̃is. Iuue. hic tũc umbricius: q̃n artibus inq̃t honestis. Isthic hoc est ubi tu es. Verg. ii. æne. Pater isthic ianua leto. Illic ubi aliq̃s est. Iuue. Viuat arturius illic & Catullus. Vbi q̃n grauat̃ significat in quo loco relatiue. Verg. in. i. æne. Seuus ubi eacide telo iacet hector. Respõsiue quoq; grauat̃. ut ubi est Cæsar iterroganti si dixeris ubi Põpe. in primo syllaba finalis acuit̃. in secũdo grauat̃. Eodẽ modo dicimus sicubi pro si in aliquo loco. Necubi p ne in aliquo loco. alicubi pro in aliquo loco. ubiuis. ubiq;. ubilibet. ubiubi. ubicũq;. pro in quocũq; loco. Ibi p in eo loco. ibidẽ pro in eo ipso loco. Alibi pro in alio loco. Inibi pro in eodẽ loco. Vsquã pro aliquo in loco. Nusquã pro nullo in loco. Intus pro in pte ĩteriori. Foris pro in parte exteriori. Supra pro in parte superiori. Infra pro in parte ĩferiori. Nomina urbiũ & oppidoꝝ ꝓpria si sunt primæ & secũdæ declinatiõis singularia ponunt̃ in genitiuo aduerbialiter. ut Romæ. pro in urbe Roma. tarenti pro in oppido tarento. Si uero sũt tertiæ declinatiõis aut pluralia: ponunt̃ in datiuo. ut Carthagini pro in urbe Carthagiæ. Plautus in ꝓlogo casine. ego aio hoc fieri in græcia & carthagini. Idẽ in cistella. fuere sicyoni iamdiu dionysia. Verg. iiii. æne. Tyra carthagie q nũc expectat. Quãq̃ Seruius ĩ locũ illũ Vergilii dicit noĩa huiusmodi locoꝝ cũ aduerbialiter ponunt̃ nõ in ablatiuo. sed in dtõ debere poni. Ait. n. his uerbis. Tyria carthaginæ pro carthagini. & pro aduerbio in loco de loco posuit. Apuleius in libris floridoꝝ: semp carthagini. nunq̃ carthaginæ põit aduerbialiter. sic Hora. Romæ tybur amẽ uẽtosus tybure Romã. Idẽ quoq; dicẽdũ est de pluraliter declinatiõis. ut pisis. fundis. trallibus. hoc est in illis urbibus. Sed in his nihil refert cũ datiuus in terminatiõe similis ablatiuo sit. Ad similitudinẽ superioꝝ ponunt̃ aduerbialiter illa toge. i. in pace. militie. i. in bello. domi. i. in domo. ruri. i. in rure. uesperi. i. in uespe. luci pro in die. qđ si hæc in ablatiuo reperiant̃. aut aduerbia nõ sũt. aut ablatiuus pro datiuo ponit̃ ut Hora. i. episto. Quinq; dies tibi pollicitus me rure futuꝝ. Significãtia locũ ad quẽ. huc. i. ad hũc locũ. in quo ego sum. isthuc. id est ad istũ locũ. in quo tu es. illuc. i. ad locũ. in quo aliquis est. Si quo. i. si ad aliquẽ locũ. Nequo. i. ne ad aliquẽ locũ. Alio. i. ad aliũ locũ. Vtroq;. i. ad utrũq; locũ. Quoquo. quocũq;. quolibet. quouis. i. ad quẽcũq; locũ. Eo. i. ad eũ locũ. Eodẽ. i. ad ipsũ eũ dẽ locũ. Intro. i. ad ptẽ alicuiꝰ loci interiorẽ. Foras. i. ad p̃tẽ loci exteriorẽ. Sursum. i. ad ptẽ loci superiorẽ. Deorsum. i. ad partẽ inferiorẽ. Sinistrorsũ. i. ad sinistrã partẽ. Dextrorsum. i. ad dextrã. horsum. i. ad. aliquẽ locũ. Noĩa quoq; urbium & oppidorũ ꝓpria ponunt̃ aduerbialiter in accusatiuo. ut Romã. id est ad urbẽ Romã. tarẽtũ. hispalim pisas. fundos. hoc est ad illas urbes. Significãtia locũ p quem. Hac. i. per locũ: ubi ego sum. istac. i. per locum: ubi tu es. illac. i. per locum: ubi aliquis est. Siqua. i. per aliquem locũ. Nequa. i. ne per aliquem locum. Alia. i. per alium locum. Quauis. qualibet. quacunq;. id est perquamcunq; partem. utraq;. i. p utrãq; partẽ. Ea. i. per eum locũ. Eadẽ. i. per eundẽ locũ. Intus. i. per locum interiorẽ. Foris. i. per locum exteriorẽ. Nomina quoq; urbium & oppidoꝝ propria ponunt̃ in ablatiuo. ut Roma. i. per urbem Romam. tarento. hispali. pisis. fundis. trallibus. i. per illas urbes. Significãtia locum a quo. Hinc. i. ab eo loco: ubi ego sum. Isthinc. i. ab eo loco: ubi tu es. Illinc. i. ab eo loco: ubi aliquis est. Sicunde. i. si ab aliquo loco. Necunde. i. ne ab aliquo loco. Aliunde. i. ab alio loco: Vtrinq;. i. ab utroq; loco. Vndiq;. undelibet. undeuis. undeunde. undecunq;. pro ex quacũq; parte siue loco. Inde. i. ab eo loco. Idem. i. ab eodem ipso loco. Intus. i. a loco interiori. Foris. i. a loco exteriori. Superne. id est a loco superiori. Inferne. i. a loco inferiori. Coelitus. i. a coelo. Nomina quoq; urbium & oppidorum ponuntur in ablatiuo aduerbialiter. ut Roma id est ab urbe Roma. Eodem modo tarento. hispali. pisis. fundis trallibus id est ab illis urbibus. Reperitur tamen sepe apud auctores huiusmodi nominibus urbium propriis adiuncta præpositio. ut Cicero in uerrem. Ea die uerres ad messanam uenit. Salustius in iugurtha. ad cirthã oppidum iter construunt. Idem in catilina. nam brutus ab Roma aberat. Liuius octauo. ab urbe condita: & ab lauinio uenerãt antiqua auxilia. Econtrario cum noĩbus regionum & prouinciarũ præpositiones addi debeant. aliquãdo ab auctoribus detrahuntur. Vergilius primo æneid. Italiam fato profugus lauinaq; uenit idest ad italiam. Et in eodem. Si datur italiam sociis & rege recepto tendere.

CHRI. Localis ut hic. nomina propria urbium & oppidorum aduerbialiter tametsi reperiãtur nihil obstat tamen quominus sæpissime a præpositione regant̃. Cice. li. xi. ad atticũ de illius ab Alexãdria discessu nihil rumoris est. idem pro Gneo Pompeio ipse aũt a brũdusio ꝓfectus est. etiã quũ appellatiuo adiũgant̃ idem in uerrẽ ex oppido thermis discessit. Quũ autẽ deest. In secũda p̃sertim declinatiõe magis a loco quã in loco significat̃. Cice. lib. vii. epistolarũ ad trebatiũ eũ in ibi librũ nisi Rhegio scriptũ. nam scriptũ rehegii diceremus. Cæsar in cõmentariis coactum fugere: atq; ad illerdã reuerti. idem Cæsar agadibus ad hispalim recurrit urbẽ Romã nõ autẽ urbẽ Romæ. prosa oratiõe dicimus Salustius. urbẽ Romã sicuti ego accepi & in diuersis numeris. Quintus Curtius lib. i. ad urbẽ Celenas exercitũ admouit. poetæ etiã ad locũ datiuo utuntur p̃sertim si receperint adiectiuũ. Iuue. Quoties te Roma tuo refici ꝓperantẽ reddet aquino. si ab illo uerbo reddet regat̃. nã si pendeat ab infinitiuo refici genitiuus eẽ debuit in loco. Sed poetæ in ablatiuo scribunt̃ Martia. lib. ii. Corneli referas: me licet esse foro: non autem dixit fori: & ut Valla colligit grammatici domi dicunt. Latini uero & emendatiores in domo dicerent. Terentius in Adelphis. & mater familias una erit in domo. Quintilianus in domo furtum factum dixit.

Negatiua.ut non.haud.minime.nullatenus?
Affirmatiua ut etiam.profecto.nimirum.
Demonstratiua.ut en.ecce.
Optatiua.ut.o.si.ut.utinam.
Ordinatiua.ut continuo.deinde.deinceps.
Interrogatiua.ut cur?quare?q̄obrem?:nūquid?
Dubitatiua.ut fors.forte.fortasse.forsan.forsitā.
Vocatiua.ut.o.heus.oho.
Discretiua.ut seorsum.diuisim.bifariam.
Congregatiua.ut simul.una pariter.
Iuratiua.ut ædepol.mehercule.mecastor.
Hortatiua.ut.eia.age.agendum.agite.
Intensiua.ut ualde.pœnitus.uehementer.
Remissiua.ut sensim.paulatim.pedetentim.
Diminutiua.ut belle.argutule.clanculum.
Comparatiua.ut magis.melius.fortius.
Superlatiua.ut maximæ.optimæ.fortissimæ.
Similitudinis.ut ceu.sicut.tanquam.
Quantitatis.ut multum.parum.nimium.
Qualitatis.ut bene.docte.sapienter.
Vbi igitur cuius significationis est? Localis.

CANTO. Negatiua. Sunt aduerbia etiā negādi.p quæ aliqd negamus ut nō.qd impatiuo iungi nō pōt:sed aliis modis.ut nō lego.haud amo.minime doceo.nullatenus audio.Ne particula potius est de hortatiua. ut Verg.iii.æne. Tu ne cede malis:sed cōtra audētior ito.Sed in carmine iungit̄ hæc pticula impatiuo & optatiuo.In prosa oratiōe aut optatiuo.ut Terē.in Phormiōe.Quod utinā ne phormioni id suadere in mente incidisset.aut subiūctiuo.ut si dixeris oro te ne facias.sed tūc cōiunctio est:& accipit̄ pro eo qd est ut nō. ☞ Affirmatiua. Aduerbia affirmādi sunt.p quæ aliqd affirmamus.ut etiā cū pro aduerbio cōsentiētis accipit̄.ut est in digestis in titulo de uerbo.obli.& rñderit etiā.qd ni?Nam & qd īterrogatiue ꝓlatū aduerbiū est affirmādi:expōiturq;.i. cur nō? Profecto nimirū nempe. certe. & iis similia. ☞ Demōstratiua.Demōstrandi aduerbia sūt: qbus aliqd quasi digito indicamus.ut en. ecce.quæ ntō & actō iungi possunt. Verg.i.æne. En Priamus sunt hic etiā sua præmia laudi. Idem in buccol. En quattuor aras. Ecce duas tibi daphni duoq; altaria Phebo. Terē. in eunucho.ecce aūt alter:q si occeperit amare. nā alter nō alterū eo loco esse legendū donatus præcipit.Plautus in bacchidibus.opus ne erit tibi aduocato tristi iracūdo.ecce me. hem magis est poeticū affectui deseruiens atq; admirationi. ☞ Optatiua. optandi aduerbia sūt quæ optatiuo modo iūgi possunt. ut o Ver.in bucco.o tantū libeat mecū tibi sordida rura. Si. Idem.vi.æne.Si nūc se nobis ille aureus arbore ramus.ut Horati.ii.ser. Iuppiter ut pereat positū rubigine telum Vitā.Vergi.i.æneī.atq; utinā rex ipse notho cōpulsus eodē. Iungimus etiā hæc.ut o si.o utinā Ouid.in epistola Penelopes.O utinā tunc cū lacedemona classe petebat.Persius.O si ebuliat patrui præclarū funus & o si argēti crēpet mihi seria. ☞ Ordinatiua.ordinādi aduerbia sunt qbus mediis plura ordinamus.ut cōtinuo.Verg.vi.æne. Continuo audite uoces uagitus.Deinde.Idem in eodē.prima deinde tenēt mesti loca. Deinceps. Cicero.iiii.thus.quæ ut deinceps q accubarent canerent ad tibiā. ☞ Interrogatiua.qbus interrogamus. ut cur Iuue. Cur desiderio bibule sertorius ardet?quare.Martialis.nec possum dicere quare.i.quamobrem & quapropter?Nunqd & num. Ouid.in epistola Sapphus.Nunqd ubi aspecta est studiose littera dextre. ☞ Dubitatiua.quibus significamus nos dubitare.ut fors.Verg.xi.æneid.fors uota facit:cumulatq; altaria donis. pro forte.fortasse.forsan.forsitan forsit Hora.i.ser.Quia nō ut forsit honorē iure mihi inuideat. ☞ Vocatiua: qbus aliquem uocamus.ut o regina nouā cui cōdere iuppiter urbem.neq; enim articulus est quoniā sexū non demōstrat.heus qd uocantis simul & hortātis est.ut idē in eodē.ac prior heus inquit iuuenes mōstrate. oho uocantis quoq; est:sed magis poeticū. ☞ Discretiua.qbus discernimus & separamus.ut seorsum:seorsis.Ver. in.Est & nō.pariter nōnunq̄.sepe seorsis.diuisim.separatim.sigillatim.distincte.bifariam.trifariam.multifariam. ☞ Congregatiua:quibus multa in unum congregamus.ut simul.una pariter quæ temporis & loci sunt. ☞ Iuratiua sunt & aduerbia iurandi.ut hercule.hercle.mehercle.mehercule.i.per herculem.uel ita mehercules amet.castor.mecastor.id est per castorem.uel ita me castor amet.& sic medius fidius.id est per iouis filium. ☞ Hortatiua.exhortandi aduerbia sunt eia.Hora.i.ser.Eia quid estatis.Age agite.agedum.sed per age unum exhortamur.per agite plures.p agedū unū & plures.Quinti.agedē si uidet̄ extra portas ꝓspicite.dicimus quoq; cōiunctim.eia age.Verg.in.iiii.Eia age rumpe moras. ☞ Intensiua.intensiua sunt qbus intense ac nimiū aliqd fieri aut esse significamus.ut ualde.pœnitus.omnino.uehemēter.funditus. ☞ Remissiua sūt his cōtraria:p quæ aliquid fieri remisse & frigide dr̄.ut sensim.paulatim.pedetētim.frigide.tepide. ☞ Diminutiua:ut clam clanculū.& q̄ ab adiectiuis diminutiuis fiunt.ut a bellus belle.ab argutulus argutule. a molliculus mollicule.Cōparatiua:quæ a cōparatiuis deriuātur.ut a maior magis.a melior meliꝰ.a fortis fortius. ☞ Superlatiua.quæ a superlatiuis deriuantur.ut ab optimus optimæ.a maximus maximæ. a fortissimus fortissime. ☞ Similitudinis aduerbia sunt quasi.ceu.uelut.ueluti.sicut sicuti.ut uti.hæc etiā cōiunctionum uim habent causalium.ut postea dicemus suo loco. ☞ Quātitatis aduerbia sūt.multū.nimiū.parū nimis. ☞ Qualitatis aduerbia latissime patent.nā & ab oībus fere noībus adiectiuis ducunt̄:ut a bonus bene.a malus male.& a pticipiis.ut a docto docte.ab amāte amāter.Sūt multe alie aduerbioꝝ significationes:ut quæ dicit̄ attractiua:quæ ut supra memorauimus.auctore Quintilia qbusdā pars oratiōis distincta ab aliis ptibus ponit̄ ut uiritim per singulos uiros.oppidatim p singula oppida.municipatim per singula municipia.

CANTO. De interiectione. Cap. xi. Interiectioné quemadmodū supra memorauimus: græci inter aduerbii significationes annumerant: quia hæc quoq; sicut & aduerbium uerbo adiungitur aut expræsso aut sub intellecto. ut si dicam pape quid uideo: uel si per se dicas pape subauditur miror: uel aliud uerbum: qđ admirationem significet. Latini uero interiectioné ab aduerbio separarunt: aut quia uidetur in sese affectū habere uerbi: & plenam motus animi significationem etiam si non addatur uerbum. uel quia cum articulis careant: uoluerunt æquare cum græcis partes orationis: ut hac una ratione octo essent apud nros: quéadmodū & apud illos. Dicit igitur partes diffinitionis explicans interiectioné esse unam ex octo partibus orationis: sed qa ex illis qttuor sunt declinabiles & qttuor indeclinabiles: dicit uná eé ex qttuor indeclinabilibus significanté affectū. i. passioné: in quo ut diximus latini eá ab aduerbio differre uoluerunt: qđ uero additur uoce icondita: hoc etiá illam ab aduerbio se iungit: qm̄ per exclamationé quandá & uocem inconditá. i. prope inarticulatá profertur. Interiectio auté ideo dicta est: qđ seriem oronis rumpens interiicitur & cū aliquo mentis affectu profertur. ut Vergi. i. æne. Nauibus infandum amissis unius ob irá prodimur. Ordo enim erat nos prodimur nauibus amissis ob iram unius iunonis: sed cum exclamatiőe interiecit. Infandum: quasi dicat pro scelus idignū. Habet igitur interiectio uarias significationes. ¶ Lugētis: Teren. in eunu. cū inducit dolorū lugentem. hei. hoi. dicit. heu qooq; & hei. quæ dolentis diximus etiam lugentis sūt dolentis. Verg. in. i. hei mihi qualis erat. Idem in. x. o dolor atq; decus magnū. Idem in buco. ah silice in noda connixa reliquit. ¶ Timētis: Terentius in andria. Hei oereor ne quid andria apportet mali. Idem in eadem. hei metui a chrisside. Vergilius in bucolicis. Ah ne te frigora ledant. ah tibi ne teneras glacies secet aspera plantas. ¶ Exulantis. Terentius in heauton. uah ergo mea antiphila. Idem i adelphis. oh lachrymo prægaudio. ¶ Admirantis: Terentius in eunucho. pape facie honesta. & iterum. pape noua figura oris. Idem in andria. uah consilium callidum. ¶ Exclamantis: Lucanus pro si remeasse in urbem. Terentius in andria. uah perii. hoc malum integrascit. & illud ex euangelio. uah qui destruis templum dei. ¶ Ridentis: Terētius in andria. ah. ah. he. mirum uero. Idem in eunucho. ah. ah. ah. defessa iam misera sum te ridendo. ¶ Deridentis: Terentius in andria. hui tam cito? ridiculum. Idem in eunucho. hoi mihi illam tu lauda? ¶ Silentis: Terentius in eunucho. au me cōparandus hic quidem ad illum est. Idem in eadem au obsecro mea pythias. ¶ Laudantis: Martialis effecte. grauiter. cito. nequiter. euge beate. & illud ex psalmo. Qui dicunt mihi euge euge. ¶ Vitantis: Terentius in eunucho. apagesis. egon formidolosus? Idem in eadem. apagete. ¶ Vocantis: Ouidius. ecquis io silue crudelius inquit amauit? Terentius in adelphis. ho qui uocare. ¶ Depræhendentis: Terentius in andria. at. hoc illud est? hinc ille lachryme. Idem in eunucho. at. at. data hercle uerba. ¶ De coniunctione: Caput duodecimum. Vltima ex quattuor indeclinabilibus orationis partibus est coniunctio. cuius propriū est diuersas orationis partes coniungere. Itaq; diffinitur coniunctio est pars orationis indeclinabilis connectens ordinansq; sententiam. connectens inquá: quando simul res aliquas inesse significat. Vt æneas pios & fortis. uel connectens oerba & disiungens sententiam. ut æneas bonus uel malus. Ordinans quando alterum sequitur ad alterum. ut si currit mouetur. Ex his manifestū est unde coniunctio dicitur. ¶ Coniunctioni quot accidunt: Prisciano dicit tria figura. ordo. species. quá alii potestatem. alii significationem appellant. ¶ Figuræ coniunctionis: quot sunt. due respondet sicut in nomine.

¶ De erotymatis interiectionum. Cap. xi.

HEu quæ pars orationis est? Interiectio.
Quid est interiectio? pars orationis indeclinabilis affectum mentis incondita uoce significans.
Vnde dicitur interiectio? Ab interiiciendo: eo q̄ aliis partibus orationis interiicitur.
Interiectioni quot accidunt? Sola significatio.
Significationes interiectionis quot sunt? Plures.
Lugentis ut heu. hoi. hei. Dolentis. ut hei. o. ah.
Timentis. ut hei. ah. Exulātis. ut euax. uah. oh.
Admirantis. ut papæ. uah.
Exclamantis. ut pro uah.
Ridentis. ut. ah. ah. he.
Deridentis. ut hui.
Silentis. ut au. st.
Laudantis. ut euge.
Vitantis. ut apage. apagesis. apagete.
Vocantis. ut io. oh.
Depræhendentis. ut. at. at.
Heu cuius significationis est? Lugentis.

¶ De erotymatis coniunctionū. Cap. xii.

ET quæ pars orationis est? Coniunctio.
Quid est coniunctio? pars orōnis indeclinabilis cōnectens ordinansq; sententiā.
Vnde dicitur coniunctio? Ab eo quod cōiungat: & orationi pro uinculo interponatur.
Coniunctioni quot accidunt? Tria. Figura. ordo. potestas. siue species. siue significatio.
Figuræ coniunctionis quot sunt? Duæ. sicut in nomine simplex. ut. at. et. Composita ut atq; enim.
Et cuius figuræ est? Simplicis figuræ.

CANTO. Ordo coniunctionis quotuplex est. Triplex inquit. deinde membrá diuisionis explicat. Potestates coniunctionis quot sunt: & qa non hñt certú numeꝝ dicit rem cõplures: & enumerat q̃sdá ex iis q̃ sút magis notæ. hoc est copulatiuá. disiũctiuá. subdisiunctiuá cálé collectiuá. dubitatiuá. aduersatiuá. approbatiuá. Cális rursus diuidiť in cõtinuatiuá. subcõtinuatiuá. adiunctiuá. & effectiuá. De qbus singulis oñdit & q̃ sint: subiungens exéplú cuiusq;. Sed qa cõiunctiões sub eadé uoce ueniunť diuersarú ptátú siue significationú uisum est de singulis aliqd dicere: idq; scdm ordiné alphabetarium: quo facilius uoléti inquirere occurrant.

Ordo cõiunctiõis quotuplex é? Triplex. quædá. n. sp p̃ponunť. ut. et. ac. at. ast. aut. uel. nec. ne. neq;. Quædá sp postponúť. ut. q;. ne. ue. qdé. quoq;. át uero. n. q̃dá mó p̃ponúť. mó postponúť. ut. atq;. igiť. itaq;. qm̃. qa. etsi. Et cuiꝰ ordis é? p̃positiui.

Potestates coniunctionis quot sunt? Complures.

Copulatiua quæ sensum & uerba coniungit. ut. et. q;. atq;. quoq;. autem. uero. quidem.

Disiunctiua: quæ q̃uis dictiones cõiungit: sensum tñ disiunctú habet. ut. aut. uel. ue. siue. seu.

Subdisiunctiua est: quæ uoce disiunctiua utrunq; adesse significat uel simul uel discrete. ut alexander siue paris. dormit uel legit tota die.

Causalis: quæ causam continuationis explanat. ut quoniam. nam. namq;. enim. ut.

Collectiua: siue illatiua quæ supiora colligit. ut igitur. ego. itaq;. quare. quapropter. q̃obrem.

Dubitatiua: quæ dubitationé aliquá cum iterrogatione significat. ut. an. ne. necne.

Aduersatiua quæ aduersam sñiam sequéti aut præcedenti mõstrat. ut licet. q̃q̃. q̃uis. & si saltem.

Approbatiua quæ rem aliquam approbat. ut. si. si quidem. quando. quando quidem. quidem.

Cõpletiua: quæ ornatus causa aut metri necessitate ponitur. ut quidé. enim. nam. nãq; uero.

Causalis rursus diuiditur in continuatiuá. sub continuatiuá. adiunctiuam. effectiuam.

Continuatiua est: quæ continuationé & consequétiam rerum significat. ut si. cum. dum. ubi.

Subcontinuatiua est: quæ causam continuationis ostendit cum essentia rerum. ut quoniam quia.

Adiunctiua est: quæ uerbis subiunctiuis adiungitur ut si. ut cum. ubi. quando.

Effectiua est. quæ reddit cãm effectus. ut eni igiť.

Et cuius potestatis est? copulatiuæ.

Ac igitur reperiť copulatiua. ut bonus ac sapiens. reperiť etiá posita pro qua. ut Verg. haud secus ac iussi faciunt. Salu. in iugurtha. Castra mouebát iuxta ac si hostis adesset. At pro saltem: aduersatiua est. Verg. vi. æne. at ramum húc agnoscas. est etiá exclamátis aduerbium. ut Hora. in epodo. at o deoꝝ quisqs registeras. Vergi. ii. æne. At tibi p scelere exclamat p talibus ausis. Ast e diuerso copulatiua Verg. i. æne. Ast ego quæ diuú incedo regina iouisq;. sed tátú poeticæ. qm̃. s. recipit at: ut cú breuis esset: pro duceret. Atq; copulatiua est. Verg. i. æne. Atq; æquidé memini teucrú sidona uenire. reperiť ét posita p qua. Teré. in phor. ne sifi ut amur fortuna: atq; usi sumus. Atq inter collectiuas poniť a Prisci. Teré. in eunu. Atq ita opus est. An dubitatiua simul est & iterrogatiua. Verg. i. æne. an phebi soror. an nympharú sanguinis una. Idé in. iii. eloquar an sileá. Inter an & aut. Quintil. hoc distare putat: qd p aut nõ possumus iterrogare. p an possumus. Aut disiunctiua est. Iuue. aut dic. aut accipe calcé. Verg. ii. æne. aut terebrare cauas uteri & tentare latebras. reperiť ét copulatiua p &. Aút reperiť copulatiua ut abrahá genuit isaac. isaac. aút genuit iacob. iacob aút genuit iudá. repiť etiá cõpletiua. Cú reperiť cális sił & adiunctiua. Verg. in buc. Cú faciá uitulá pro frugibus ipse uenito. Dú quoq; cális siue adiunctiua reperiť. Verg. Multa quoq; & bello passus dum conderet urbem. Ergo collectiua siue illatiua siue rõnalis. Luca. ergo pari uoto gessisti bella iuuentus. reperiť etiá cõpletiua. Teren. mihi ne. tibi ergo. Enim causalis reperiť frequéter sed & cõpletiua. Verg. i. æne. progenié sed eni troiano a sanguine duci audierat. Idé in eodé hic tibi fabor eni: qñ hæc te cura remordet. sed cú est causalis sp postponiť. p̃posita uero sp poniť cõpletiue sequente uero uel non sequéte. Teren. in adelphis. eni non siná. Idé in andria. eni uero daue nihil loci est segniciem. Equidé reperiť approbatiua. Verg. non equidem inuidio miror magis undiq; totis. Idem xii. æne. Equidé merui nec depræcor inquit. põt etiam poni complectiue. Et ponitur copulatiue. ut æneas pius & fortis. poniť ét causalis pro qa. Quintil. lib. i. harum uerba effingere imitando conabitur puer & natura tenacissimi sumus eoꝝ: quæ rudibus aís percepimus. Repiť ét cõpletiua cú p̃poniť sibiipsi. ut æne. & pius & fortis fuit. primú. n. & abúdat: sed poniť ornatus causa. qđ & dereliqs copulatiuis & disiunctiuis dici potest. Et si aduersatiua est: cui rñdet tamen. Ci. in oratione pro milione. & si uereor iudices ne turpe sit: & sequiť tñ hæc noui iudicii noua forma. Etiá si aduersatiua é. quéadmodú tá etsi: qbus æq rñdet tñ. Igiť itaq; idcirco collectiuæ siue illatiuæ siue rõnales sút. Ci. p ligario. hés igiť qđ é accusatori maxie optádú cõfitété reú. Idé i eodé. itaq; quo me uertá nescio. ex supius náq; dictis hæc iseruť. aľs cõpletiua sút. imo illatiua quoq; é: sed e diuerso ut Teré. dictú puta. imo aliđ. Nec dubitatiua sił & iterrogatiua é. ut Ver. i. æn. q teneát: ná iculta uidet: hoies ne fere ne. idé in. xi. iustitie ne prius mirer

belli ne labor. Dicimus etiam nõne pro annon. Verg. in buc. Nõne fuit satis tristes amaryllidis iras atq; superba pati fastidia: nõne menalcam. Iungitur etiã abcissa per compositionẽ cũ aliis partibus orationis. Verg. ii. æne. pyrrhin connubia seruas pro pyrrhine seruas cõnubia. Idẽ in. x. Oĩpotens genitor tanto me crimine dignũ duxisti: pro tanto ne. Inuenitur etiã ne approbatiua, quod est qñ nec dubitatiue, nec interrogatiue ponit̃ ut Hora. ii. ser. clarus erit. fortis. iustus. sapiens. ne etiã rex. Idẽ in eodẽ o seri studiorũ qui ne puteris. Reperit̃ quoq; ne causalis. & neu a ne & ue. cõposita. Verg. ii. æne. ne recipi portis aut duci in menia posset: neu populũ antiq̃ sub religione tueri. Necne quoq; pro an nõ: dubitatiue simul. & interrogatiue ponit̃. Ci. p flacco. utrũ uultis p̃tori flacco licuisse nec ne. Nec neq; copulatiue sũt p abnegationẽ: ut si dixeris. Antonius nõ legit: neq; lecturus est: aut nec lecturus est. Nã & neq; causales sũt. Verg. eole nãq; tibi diuũ pater atq; hoĩum rex. repetiunt̃ etiã cõplectiue. ut idẽ in. v. heu q̃ nam tanti cinxerunt ethera nymbi. Quã reperit̃ electiue posita. Teren. in andria. Quæ inhoneste hic uoluit diuitias parare: q̃q̃ honeste in patria pauper uiuere. Quãuis & q̃q̃ aduersatiue sũt: q̃bus respondet tñ: quod aliq̃n subintelligitur. ut Verg. ii. æne. Quanq̃ aĩus meminisse horret luctuq; refugit: incipiã subaudi tñ. Quæ copulatiua est ponitur etiã nõnunq̃ cõplectiuæ. Verg. v. æne. Dixitq; & prælia uoce diremit. Quia sub cõtinuatiua est: reperit̃ aũt in sacris lr̃is frequenter p ut adiunctiua siue causali. Quidẽ a Prisciano inter cõpletiuas ponitur: qđ multis testimoniis confirmat ita quæ miror tantã auiditatẽ fuisse Hieronymo Paulũ apostolũ rep̃hendendi. Tractans. n. uerba illius quæ sunt scripta ad collosenses: nemo uos superet in humilitate mẽtis: illud inq̃t qđ crebro diximus & si iperitus sermone: non tñ scientia: nequaq̃ Paulũ de humilitate sed de cõscientie ueritate dixisse: ẽt nũc approbamus. Et qđ apl̃s in eadem ep̃la subdit: quæ sunt rõnẽ q̃dẽ habẽtia sapientiæ. hoc ait loco q̃dẽ coniunctio superflua est: qđ in plerisq; locis ppter imperitiã artis grãmaticæ apl̃m fecisse reperimus. Neq;. n. sequit̃ sed uel alia cõiunctio: quæ solet ubi quidẽ positũ fuerat r̃ndere. nam q̃dẽ plerunq; aduersatiua reperit̃ hæc Hiero. Quin teste Priscia. ponit̃ collectiue siue illatiue. Verg. x. æne. Quin occidit una sarpedon mea progenies. ponit̃ etiã pro cur non p̃senti indicatiui iuncta: & sp interrogatiue. ut Persius. q̃n damus id superius de magna qđ dare lance. Verg. in buco. Quin aliq̃d saltẽ uiminibus molliq; paras detexere iunco: uterq; pro cur non ponit̃. & pro qđ nõ cũ subiunctiuo. Idẽ in. iii. æne. Hic tibi ne qua mori fuerint dispendia tanti: q̃n adeas uatem. Si adiunctiua est cũ uero subiunctiuo adiuncta. ut si leges: eris doctus. Etiã si causalis siue cõtinuatiua. ut si stertit dormit. si ambulat mouet̃. Est quoq; approbatiua cũ ĩdicatiuo iuncta. Verg. i. æne. Si q̃d usq̃ iustitiæ ẽ: & mens sibi cõscia recti. Idẽ i. ii. dii si q̃ ẽ cœlo pietas: q̃ talia curet. Reperit̃ ẽt abnegatiua. Verg. xi. æne. Tu nũc stares imanis truncus ĩ armis: eẽt par ætas: & idẽ si robur ab annis. Est ãt cõiũctio abnegatiua. q̃ uerbis cõiuncta posse fieri rem oñdit: sed pp cãm aliq̃ ne fiat ĩpediri. ut fecissem si potuissem. Saltẽ aduersatiua ẽ. Verg. iiii. æne. Saltẽ si qua mihi de te suscepta fuisset. Sed & sedeni copulatiue sũt ex aduerso. Verg. i. æne. p̃geniẽ sedeni troiano a sanguine duci. Seu & siue disiũctiue sũt. Verg. vii. æne. Siue errore uie. seu tẽpestatibus acti. Reperiũt̃ ẽt sub disiũctiue. ut si dixeris: Alex. siue paris. atride seu agamẽnõ. Tñ aduersatiua ẽ r̃ndẽs illis. & si tã & si quis q̃q̃. Ci. p milone. Et si uereor iudices. deĩde sequit̃: tũ hæc noui iudici noua forma &c. Reperit̃ ẽt cõpletiua cũ sup̃iori aduersatiue nõ r̃ndet. ut apđ Papi. xi. theba. me miserã uices: tñ hæc prius arma necesse ẽ experiare domi. Tãetsi aduersatiua ẽ quẽadmodũ eius simplex etsi. Tũ copulatiua ẽ iũgitq; res pares cũ succedit alteri tũ cũ uero succedit cõiunctiõi cũ: iũgit aliq̃d qđ maius ẽ. ut Laurẽ. diligẽtissime colligit. Ve & uel. disiũctiuæ sũt repit̃ ẽt uel subdisiũctiua sit. ut Terẽ. i eu. uel rex sp maxias mihi gr̃as agere p ẽt posuit. Repit̃ & sub disiũctiua discrete si dixeris toto die uel dormit uel legit. Vero copulatiua siue distributiua ẽ: q̃a distribuit diuersas res diuersis p̃sonis. ut æne. fuit pius. ulyxes uero calidus. Repit̃ ẽt cõpletiua. Vt cãlis ẽ: ut si dixeris: uenio ut legã. exerceo te ut sis sanus. Repit̃ & adiũctiua. ut Terẽ. si ẽ inq̃t patrue ut ãtipho culpã ĩ se admiserit.

CHRI. Dubitatiua quæ dubitationẽ. Qđ si præcesserit nunq̃d aut forsan aut aliq̃d sic recte p disiunctiuã siue iterroges siue dubites. Pli. ad uoconium lib. i. nunq̃d ego crasso aut camerino molestus sum.

De partibus orationis: quæ aliæ pro aliis & pro se inuicem ponuntur. Cap. xiii.

Quæ partes orationis aliæ pro aliis ponuntur? Omnes fere quemadmodum.
Nomen pro participio. ut sibilus p sibilãs
Nomen pro aduerbio. ut recens pro recenter.
Nomẽ pro interiectiõe. ut infandũ uoce icondita.

ANTO. De partibus orõnis: quæ aliæ p aliis. & p se inuicẽ ponunt̃. Cap. xiii. Solet turbare hoc plerunq; grãmaticæ artis ignaros: q eandẽ particulam sub diuersis partibus orationis reperiũtur. Itaq; cũ singulatim de octo partibus orationis disputatum sit. hoc in loco inducit caput: in quo õstẽdit quemadmodũ particule quædã orationis ponunt̃ pro aliis q̃ in prima positione fuerant. atq; rursus quædã ponuntur p seipsis inuicẽ. ut nomen pro noie pronomen pro pronoie &c. Nomẽ igitur pro participio positũ reperitur. ut apud Verg. ii. æne. sibila lambebant linguis uibrantibus ora. ubi Seruius dicit sibila pro sibilantia. nam participiũ est. Idẽ. i. geor. Corusca fulmina molit̃ dextra: quod eodem modo pro coruscantia exponit. Nomen pro aduerbio: ut recens pro recenter. Verg. iii. geor. Sole recens orto: aut noctẽ ducentibus astris. Salu. Coria recens detracta ueluti glutino adherebant. Gellius lib. xi. Recens natis notum & familiarẽ uictum offert. Verg. ii. geor. Flos apprima tenax pro apprime. & in eodem. densa fere pro dense & in. iii. asper acerba sonans p acerbe. Nomen p interiectione: Verg. i. æne. Nauibus infandũ amissis unius ob irã: neq;. n. aduerbiũ tantũ est hoc in loco infandũ pro infande: sed q̃a cũ affectu mẽtis profert̃ incondita uoce: interiectio est. hoc enim tantũ interiectio ab aduerbio distat quẽadmodũ suis locis diximus.

Nomen pro coniunctione:ut quare quãobrem.
Pronomen pro noie proprio: ut ego ꝑ Antonius.
Pronomen pro aduerbio.ut ego pro huc.
Pronomen pro cõiunctione.ut iõ pro ꝑpterea.
Verbũ pro noie.ut amare pro amor.uiuere pro uita. Verbum pro aduerbio.ut amabo sodes.
Verbum pro interiectione. ut age agite.
Verbum pro coniunctione. ut licet licebit.
Participium pro nomine.ut sapiens diligens.
Participiũ ꝑ aduerbio.ut horrẽdũ pro horrende.
Præpositio pro aduerbio.ut coram.palam.
Præpositio pro interiectione.ut pro.a.
Præpositio ꝑ cõiunctione.ut ꝑpterea q̃propter.
Aduerbium pro noie.ut satis est.abunde est.
Aduerbiũ pro coniunctione.ut qñ pro quoniã.
Coniunctio pro aduerbio.ut cum pro quando.
Coniunctio pro interiectione.ut ut.
Quæ partes orationis ponũtur inuicẽ pro seipsis?
Oẽs fere.Nomen ꝑ noie.ut dardanus pro dardanius. Verbũ pro uerbo.ut populo pro populor.
Participiũ pro participio.ut ꝓfusus ꝑ ꝓfundens.
Præpositio pro præpositione. ut in pro contra.
Aduerbiũ ꝑ aduerbio.ut hic loci ꝑ tunc tẽpus.
Coniunctio pro coniunctione.ut uel pro &.

CANTO. Nomen pro coniunctione:ut quare:quæ ex quis & res componit̃.quãobrem. q̃propter.ex noie & ꝑpositione.¶ Pronomen ꝑ noie ꝓprio:sp.n. ꝓnomen sic ponit̃:ut ex illius diffinitione manifestum est.sed suus sua suũ plerũq; ꝑ ꝓprius ꝓpria ꝓpriũ reperit̃.ut suũ est hois ridere.i.ꝓpriũ.¶ Pronomẽ ꝑ aduerbio. Verg.viii.æne.Hoc tunc ignipotẽs cœlo descẽdit ab alto.ubi Serui.inq̃t hoc ꝑ huc posuit scd̃m antiquũ morem.Nã antea hoc aduerbiũ loci fuit.nũc aboleuit.sicut illo ꝑ illuc.¶ Pronomen ꝑ coniunctione:ut iõ:q̃ ab id & eo cõponit̃.Propterea:quæ ex pp & ea.q̃ pp:q̃ ex q̃ & pp.¶ Verbũ ꝑ noie.Terẽ.in eunu.Extrema linea amare nõ nihil est.ꝑ amoris.Persi.nr̃m istud uiuere triste.pro uita tristis.¶ Verbũ pro aduerbio.Martia.dic inq̃s rogo.Marce.dic amabo.nam aduerbiũ blandientis est:quẽadmodũ & sodes.quo frequenter utuntur poetæ comici.¶ Verbũ pro iteriectione:ut age pro eia Verg.iiii.æne.utrunq; cõiunxit dicens eia age rumpe moras.Idem i.i.quare agite o iuuenes.¶ Verbum pro cõiunctione: Luca.in.vii.Oia maiorum uertamus busta licebit.pro quãuis. Martialis.Laxior hexaphoro tua sit lectica licebit.Ouid.i.meta.placeat sibi quisq; licebit. Hora.i.sermo.Licebit ille repotia natales alios ue dierũ.de licet pro q̃uis ubiq; se offerunt exempla.¶ Participiũ pro noie.de hoc abunde sumus dicturi libro in sequenti cũ disputabimus quot modis participiũ transit in uim nois.¶ Participium pro aduerbio: Vergil.vi. æne.Ac bellua lerne horrendũ stridens: pro horrende.¶ Præpositio pro aduerbio. Verg. .i.æne. Postq̃ introgressi & coram data copia fandi.Iuue.fient fient.ista palam.imo quẽadmodũ sæpe diximus:quotiens præpositio nõ iungitur casibus.aduerbiũ est.¶ Præpositio ꝑ interiectione:ut pro cũ circũflectitur.quæ ut ait Priscia.interiectionis loco ponitur.Salu.in catilinari.pro deũ atq; hominũ fidem. Verg. iiii.æne.pro iuppiter ibit hic ait.Idem in buc. a silice in nuda connixa reliquit.ubi Serui.inquit ad hoc pertinet ꝓmissa dolentis interiectio.sunt qui aspirationẽ in fine addant differentiæ causa.¶ Præpositio pro coniunctione: ut propterea:q̃propter. Aduerbium pro noie ut Martia.lusistis satis est & si dixeris satis est mihi diuitiarum. Vergilius.vii.æneidos.terrorum & fraudis abunde est.¶ Aduerbium pro coniunctione: Idem primo æneidos hic tibi sabor enim:quando hæc te cura remordet.¶ Cõiunctio pro aduerbio:ut cum pro quando:immo frequenter aduerbium & coniunctio sibi cedunt:ita ut non facile quibusdam in locis discernere possis coniunctio an aduerbium sit aliqua particula orationis.¶ Coniunctio pro interiectione:Horatius secundo sermo. Vt pereat positum rubigine telum nisi enim interiectiue proferas:ut frigidiuscule dixeris.quod alias erit concitatissimum.¶ Quæ partes orationis:Nomẽ ponitur pro nomine:ut dardanus pro dardanius.hoc est primitiuum pro deriuatiuo. Vergilius.iiii.æneidos.Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto dardanus.i.æneas.dardanius.& eodem modo per reliqua nominis accidẽtia.¶ Verbum pro uerbo: ut populo pro populor. Vergilius.iiii.æneidos.Ac uelut ingentem formicæ farris aceruum cum populant. Propertius libro tertio.Hic olim ignaros luctus populauit achiuos.pro eo quod est populantur & populati sunt nam populo in sermonis latini usu frequenti non est:sed populor.multa quoq; alia uerba huiusmodi reperiuntur.quæ Nonius ex antiquorum usu diligentissimæ collegit.¶ Participium pro participio: ut Salustius alieni appetens:sui profusus:pro profundens:nam participium est loco nominis positum.¶ Præpositio pro præpositione:ut Vergilius nono æneidos.ibat in eurialum:pro contra idem primo georgicorum. Sub ipsum arcturum tenui sat erit suspendere sulco quod Seruius exponit pro circa.¶ Aduerbium pro aduerbio. Vergilius primo æneidos.Hic illius arma.hic currus fuit.pro illic.& hic aduerbium loci.pro aduerbio temporis.Idem in eodem.constitit hic:arcumq; manu celeresq; sagittas.hic posuit pro tunc & notandum aduerbia loci plerunq; poni pro aduerbiis temporis: sed non econtra aduerbia temporis pro aduerbiis loci. ¶ Coniunctio pro coniunctione:ut Terentius in phormione:ne simili utamur fortuna atq; usu summus.atq; posuit pro quam.

CHRI. Verbum pro aduerbio:Cicero ad atticum pronomen aduerbio uel potius interiectioni adiecit. amabo te ait perscribe mihi totum negocium.

De syntaxi & orōnis cōstructiōe. Cap. xiiii.

Quid est syntaxis? Scientia qua bona constructio a mala dignoscitur.

Vñ dicit syntaxis? A syn qd est cō & tato ordino. a quo est taxis: quasi coordinatio.

Quid est cōstructio? Congrua dictionū ordinatio cōgruā perfectāq; sententiam demonstrans.

Quid est oratio? ut scaurus diffinit: ore missa & p dictiones ordinata pronunciatio.

Quotuplex ē orō? qdruplex. pfecta q̄ pfectum sensum ī aīo auditoris gnāt. ut ego amo deū. Impfcā q̄ ipfectū sensum in aīo auditoris gnāt. ut si deū amaueris. Finita ī qua uerbū finitū ponit. ut ego amo. Infinita ī q̄ uerbū īfinitū pōit. ut me amare.

Quid est figura constructionis? Est aliqua ratione nouatus dicendi modus: qui circa grammaticas constructiones uersatur.

Euocatio est reductio tertiæ psonæ ad primā uel secundā. ut ego Antonius lego. tu Ioannes audis.

Et requirunt quattuor in euocatione. psona euocans. psona euocata. remotio copule. & uerbū cōueniens cum persona euocante.

Appositio est imediata duoꝝ substātiuorū cōiunctio: quoꝝ alterū exponit alterū. ut miraf molem æneas magalia quondā. & reqrunt duo in appositione. dictio apponens. & dictio apposita.

Prolepsis est attributio pprietas toti in suas partes diuisio. ut interea reges ingenti mole latinus. &c. & reqrunt quinq; in prolepsi. hoc est totū. partes distributio partiū. proprietas. & ordo.

CANTO. De syntaxi. Ca. xiiii. cū tres libri supiores circa singulas orōnis ptes uersati sint. liber sequens cū breui comate huius lib. iiii. totus est de cōstructione. q̄ græcæ syntaxis dr. Ita q̄ primo dicit qd sit syntaxis. & uñ dr. qd cōstructio. qd orō. Deinde orōnē diuidit in q̄ttuor formas. hoc est pfectā. iperfectā. finitā. infinitā. q̄ oia qm plana sūt: ad difficiliora pperemus. Quid est figura cōstructiōis: quēadmodū inquit. Serui. in. v. æne. iter barbarismū & lexin: hoc est latinū elocutionē & pfectā metaplasmus est: q uno sermone fit rōne uitiosus. Itē inter soloecismū & schema. i. pfectā sermonū cōnexionē figura est: q fit cōtextu sermonū rōne uitiosa. Ergo metaplasmus inquit & figura media sunt: & discernunt peritia & iperitia. Sed de barbarismo & soloecismo. de lexi & schematis atq; metaplasmo suo loco dicet: nūc de figura: qūo a seruio accipit figura. hoc est cōstructionis agendum est. Dicit igitur figuram constructionis esse modū dicendi nouatum. hoc est a naturali & consueto sermone mutatum: ac perinde uitiosum: nisi aliqua ratione excuset qui quidē modus uersatur circa grāmaticas constructiones. hoc est in cōtextu partiū orationis. ¶ Quotuplex est figura constructionis: multo plures sunt figuræ constructionis quā octo: sed reliquis in alium locum relictis: de his quæ frequentius in usu reperiunt differit: quas enumerat. ¶ Euocatio: quæ græcæ eclesis uocatur: fit quotiens nomen tertiæ personæ reducitur ad primā uel ad secundā. Improprietas autem in hoc est: qd cum dico ego Antonius lego. Antonius qd alias est nomen tertiæ personæ sic cedit pronoi primæ personæ: quod uerbū huic non illi redditur. Excusatur āt hic īproprietas: qm̄ uerbū semper digniori respondere debet. Prima nāq; psona ordine naturæ dignior est secunda. & secunda tertia. ¶ Appositio quæ prothesis græcæ dr: est imediata duorum substantiuorum coniunctio. & ponit exemplū ex primo æne. Miraf molē æneas magalia quondā. Improprietas autē in hoc est: quod duo substantiua sine coniunctione esse non possint in oratione sed excusatur uitiū: quod dictio apposita sic iungitur apponenti. quasi adiectiuum quod aliqd in substantiuo determinat & exponit. ¶ Prolepsis: quæ latinæ interpratatur psumptio: est ut a Donato atq; Diomede diffinitur. præsumptio rerum ordine secutarꝫ. & uterq; ponit exemplum ex Vergilio in. xii. æneid. Interea reges ingenti mole latinus. Quadriiugo inuehitur curru. & sequitur. Bigis it turnus in albis. hinc pater æneas romane stirpis origo. & iuxta Ascanius magne spes altera romæ. procedunt castris. Sed quēadmodū Priscia. lib. xvii. qui est de constructione dicit: si in constructione diuiduorum per prolepsim præponitur uerbum plurale ad utrunq; sequens licet nominatiuum anteferre. ut aquilæ euolauerunt. hæc ab oriente. illa ab occidente. Sin ad ea quæ diuiduntur uerba singulariter consequantur: genitiuo oportebit præponi plurale diuidendo. ut aquilarum altera uolauit ab oriente. altera ab occidente. Excusatur autem: quia uerbum siue præpositum siue consequens iure exigit sibi nominatiuum. Est & prolepsis implicita. quale est illud apostoli. Alter alterius onera portate. intelligitur enim quod alter portet onus alterus. & alter alterius. Simile est illud. Vergilii. ii. æneidos. Alterum in alterius mactatos sanguine cernam. hoc est anchisen in ascanii & ascanii in anchisen: & creusam in ascanii & ascaniū in creuse & cætera. Est quoq; aliud prolepsis genus: cum id quod posterius accipit: ante tempus ascribitur: quale est illud. Vergilius. Lauinaq; uenit littora. Lauinum enim quemadmodum Diomedes & Seruius dicunt nondum erat: quo tempore æneas ad italiam uenit. & apud Salustium. Montem sacrum & auentinum insedit: qui mons ob hoc qd illum plebs insederat: postea sacer dictus est.

CHRI. Aliqua rōne nouatus dicendi modus: Qd modis uitiosa excuset cōstructio mōstrat Quintil. his uerbis interim excusant uitia aut consuetudine aut auctoritate aut uetustate aut deniq; uicinitate uirtutū.

Sillepsis est diuersarū dictionū sub plurali proprietate cōceptio, ut ego & tu docti legimus. & requirunt quinq; in syllepsi. hoc est dictio concipiens. dictio cōcepta copulatiua cōiunctio. uel ꝓpositio cum. uerbū uel nomē adiectiuū numeri pluralis. proprietas concordans cum dictione concipiēte.

Zeugma ē unius ꝓprietatis ad diuersas clausulas facta redditio. ut ego & tu & Cicero scribit & requnt tria. hoc est plura substātiua. copula. ꝓprietas quæ cōueniat cū propiore substantiuo.

Antiptosis est casus pro caso positio sub aliqua ꝓprietate. ut urbem quā statuo uestra est. & requiruntur tria. hoc est unum subiectum una proprietas. & ꝙ casus ponatur pro casu.

¶ ANTO. Syllepsis: quæ latinæ interpraetatur conceptio: a Donato & Diomede diffinitur sic. Syllepsis est dissimiliū ac diuersaꝝ clausulaꝝ per unū uerbū conglutinata cōceptio. ut Vergil. i. æne. Hic illius arma. hic currus fuit. Idē in buc. Sūt nobis mitia poma: castanee molles: & ꝓssi copia lactis. Est ēt syllepsis quotiens fit adductio īdignioris ad dignius. qđ tribus modis cōtingit. gñe. numero. & ꝑsona. gñe. ut masculinū concipiat fœmininū & neutrū fœmininū cōcipiat neutrū. Numero: ut pluralis concipiat singularē. Persona: ut prima cōcipiat secundā & tertiā. scđa uero tertiā. Qđ uero dicit in cōceptione reqri copulatiuā coniunctionē uel cū ꝓpositionē: intelligendū est cū ꝓpositio: quēadmodū ait iuriscōsultus: ponitur pro &. ut si dicas tu cum Antonio legitis. pro eo qđ tu & Antonius. Tale est illud. Verg. i. æne. remo cū fratre quirinus iura dabūt. ꝑ eo qđ remus & frater. In illo uero qđ Hora. dixit. tu qđ eo & populus mecū desideret audi: nulla est figura: nedū personaꝝ cōceptio. Quēadmodū e diuerso nimis licēter. atq; haud scio an tolerabiliter dictum sit: quod legimus in euangelio Hiero. interpte. pr̄ tuus & ego dolentes quærebamus te. Nam & si numeroꝝ & personaꝝ cōceptio recte facta est ordo tñ illarū est inuersus. qui debuit esse ego & pater tuus dolentes qrebamus te. Qđ si hebraici sermonis idioma illud tolerare pōt græcus tamen atq; latinus reformidat: de quo in prologo huius operis plura diximus. ¶ Zeugma: q̄ latinæ interpraetatur iugatio. siue iunctura: siue adiūctio est quēadmodū Donatus atq; Diomedes diffiniunt: unius uerbi conclusio diuersis clausulis apte cōiuncta. addit Diome. cū duo aut cōplura ad unā partē orōnis iungēda referunt. Fit aūt ꝑ zeugma uariatio ꝑsonaꝝ. ut ego lego & tu & Ci. numeroꝝ. ut romani pugnāt & hānibal. ꝑsonaꝝ. ut illud apl̄i. hebrei sūt & ego. Huius āt figuræ cōuersio tribus locis poni pōt. aut. n. ponit unū uerbū: ad qđ sequētes sensus cōferant ut ē: uicit pudorē libido. timorē audatia. rōnē amentia aut cū ī medio sensuū loco positū repit. ut apđ Verg. iii. æn. troiugena interꝑs diuū: q numina phœbi. q tripodas clari lauros. q sydera sentis & uolucrū linguas & ꝑpetis oia pēne. sentis. n. uerbū tā primis q̄ ultimis iungit. ob id mesozeugma. i. zeugma a medio noiatur aut cū uno uerbo sensus claudūt: q̄le ē illud Ci. ī catilinā. nihil te nocturnū ꝓsidiū palatii. nihil urbis uigilie nihil timor ppl̄i. nihil cōcursus bonoꝝ oium: nihil hic munitissimus senatus hñdi locus: nihil hoꝝ ora uultusq; mouerūt. oēs sensus supiores cōclusit uno uerbo mouerūt: & ide hypozeugma dr̄: hoc ē zeugma ī feriori. ¶ Antiptosis: dr̄ ab anti qđ ē ꝓ & ptosis casus. un̄ & Diome. atq; donatus dicūt soloecismū eē ꝑ casuū īmutationē: cū uero subest rō aliq̄ figura ē: q̄ latissime patet. Atq; omissis q̄ Marcel. colligit. ex uario auctorū usu noiatiuus ponit ꝓ gtō. Ver. v. æn. cressa genus pholoe gemini circū huberat nati. i. gnis cretēsis. Gel. lib. xviii. Arist. l. sūt oē genus elegātie referti. i. ois gñis. & i. ff. ti. de fundo istructo eadē rōnē ponit actūs ꝓ gtō. nisi forte & noiatiuus ē: in. l. cuius initiū ē. q̄situ suppellecticarios inqt & cæteros id genus seruos. pro eius gñis. Liui. quoq; apud Prisc. qñ duo inqt cōsules eius anni alter morbo. alter ferro pisset: suffectū cōsulē negabāt comitia hēre posse. duo ordinarii cōsules dixit ꝓ duoꝝ cōsulū ordinarioꝝ. Nā quēadmodū diximus in ꝓlepsi: si ad ea q̄ diuidunt: uerba singulariter cōsequāt: gtīn oportet ꝓponi pluralē diuidēdo. Ntūs quoq; ponit pro utō. Verg. i. æne. gnate mee uires. mea magna potētia solus. Pli. vii. na. hist. Salue primus oium parens primæ appellatæ. Ntūs pro ablrō. Cic. in Lelio. Quid. n. indigens aphricanus mei. ꝑ in quo. & illud ex euangelio. si quid aliquem defraudo: reddo quadruplū pro in aliquo. Gtūs pro nominatiuo. Ci. in. i. de diuinatione. cum illius diei mihi ueni in mentē. pro ille dies. quod exemplū iter idiomata sermonis latini Diome. posuit. Idem quoq; Cic. in uerrem. Ita uelim mihi deos propitios: ut cū illius mihi tēporis uenit in mentem. pro illud tempus. Valla aliquod substantiuū in his clausulis subintelligendū esse opinatur. puta conditio. aut status. aut fortuna. Genitiuus pro nominatiuo uel accusatiuo ex figura græca. Terētius. quot illic hoīum litigāt. pro quot homines. Idem dii boni boni quid porto. pro quod bonum. Hora. i. sermo. ille repotia. natales aliosue dierum. pro alios dies. Genitiuus pro ablatiuo. Cicero ad Herennium. oratoris officium est iis de rebus posse dicere: quo ad eius fieri poterit. i. ab eo. Datiuus pro accusatiuo & præpositiōe. Vergilius primo æneidos. inferretq; deos latio. i. in latium. & in eodē. uentuꝝ excidio. libye. i. in excidiū. Actūs pro ntō. Verg. i. æneidos. Verbum quem statuo uestra est. pro urbs. Vocatiuus pro nominatiuo. Septimus casus pro genitiuo. Vergilius. i. æneidos. Sunt mihi bis septem præstanti corpore nymphe. pro præstantis corporis. Plinius lib. vii. natura. historiæ. Gentem syluestrem stridoris horrendi hirtis corporibus: oculis glaucis. dentibus caninis. Alia ratione. Plautus in cassina posuit septimum casum pro genitiuo. habet inquit gladium: sed duos: q̄bus altero te occisurum ait. altero uilicum quibus dixit pro quorum.

¶ CHRI. Ego & tu: aliquando poetæ ordinem peruertunt personarum. Teren. in adelphis: hæc sineq; tu fecimus neq; ego non sunt egestas.

CANTO. Synthesis græcæ: latinæ interpræetatur compositio.quæ quotiés fit soloecismus est:nisi aliqua ratione excusetur.ut Verg.i.æne.pars in frustra secant uerubusq; trementia figunt.pars posuit pro alii.Horati. Iactamus iampridem oiste Roma beatum.omnis Roma posuit pro omnes romani.Terentius in adelphis. aperite aliquis actutum ostium.pro aliqui ex uobis aperiant.Apule.iii.floridorum ingens frequentia conuenere pro homine frequentes.¶ Synecdoche:græcæ iterpræetatur compræhensio.& est quotiens id quod est partis datur toti.ut niger capillos.pro eo quod est habens capillos nigros dicit autem posse fieri per uerbum subaudi neutrum.Vergi.iii.geor.Micat auribus & tremit artus.Idem.i.æne.Expleri mentem nequit.i.non habet menté expletá. Idé.v. Flauaq; caput nectentur oliua.per participiú Verg.i.æne.Nodoq; sinus collecta fluétes.hoc est habens sinus fluentes collectos. Per nomé adiectiuum.ut idem in eodem nuda genu.i. habens genu nudum. Hora. carmi.quá notá duxit uiuens uideri.cætera fuluus.Hæc figura quanq̃ poetis tantum sit permissa: utuntur aliquando illa & historici qui nónunq̃ in genere dicendi poetas imitantur.Liuius.xxii.ab urbe.at uero hannibal ipse dum murum incautus subit:aduersum femur tragula. ictus cecidit.Pompo.mella de britannis.ultro inqt corpora infecti. Idem alio loco: sarmate totum brachati corpus. & nisi qua uident. ora tecti.Apuleius primo metamorpho.Tremor inquit uiscera quatior.

Synthesis est attributio proprietatis uni uel pluribus copulatis: quod fit non gratia uocis sed significati.ut pars in frustra secant.& requiruntur tria hoc est unum subiectum uel plura copulata.proprietas.& attributio proprietatis cócordans cum significato & non cum uoce.

Synecdoche est attributio partis ad totú sub proprietate uerbi uel pticipii. uel nominis adiectiui ut expleri mentem nequit.nuda genu.nodoq; sinus collecta fluentes.& requirunt tria.hoc est totum.proprietas.& pars in accusatiuo posita.

CHRI. Synthesis est:Fit etiam synthesis per primam personam.Plinius in prologo. Magna pars studiorum ameniratem quærimus.¶ Synecdoche: cura grammaticen etiam apud rhetores fit.quando res partem pro toto accipimus.Verg.Talia uociferans tectum omne replebat.i.domú:domus enim tectum paries & cementum partes sunt:historici uero partem:quá poetæ in accusatiuo ponunt:in effectiuo collocant. Salusti. C.Antonius pedibus eger in prælio adesse nequibat:pro quo oratores pedibus ægris:poetæ uero pedes eger dixissent:sed de his latius scripsimus in opere illo quod de causis integre & corrupte locutionis emisimus. Sed grámatica synecdoche aliqñ fit in extrapositis.Hora.i.lib.ser.pueri magnis e centurionibus orti leuo suspensi loculos:tabulamq; lacerto.i.habentes loculos suspensos & tabulam.

Libri Tertii Finis.

Liber quartus.Quemadmodum libro superiori dictum est:præceptiue grammaticæ partes sunt quattuor.Orthographia:quæ de littera.Prosodia:quæ de syllaba:Ethymologia:quæ de dictione.Sintaxis:quæ de octo partium orationis constructione disputat.De littera pauca in eodem libro tetigimus;quia eius consideratio per singulas fere dictiões spargitur.atq; ex libris quos de uocabulorum significatione partim edidimus;partim edituri sumus petenda est.quandoquidé singularia sub generalibus præceptis compræhendi non possunt.De syllaba copiosius libro in sequenti differetur.De ethymologia parte illa quæ circa singularum dictionum accidentia uersatur tribus libris superioribus per oia fere disputatum est.Nam deriuationes significationesq; ad memoratos uocabulorú libros referetur.De quarta grámatices parte quam græci syntaxin.nos partium orationis ordiné siue constructioné uocamus: in hoc quarto libro disputabimus.Resumentes in primis quæ de combinatione adiectiui cum substantiuo.relatiui cum antecedente.nominatiui cum uerbo primo libro scriptum est.quodq; in fine libri superioris de figura constructionis diximus.Igitur primum præceptum constructionis id quod lib.primo diximus:prope modum naturale est.quod adiectiuum & substantiuum in tribus conueniunt in genere.numero.& casu.Quod si adiectiuum cum substantiuo in illis tribus non conueniret:soloecismus esset manifestarius:nisi aliqua ratione uitium illud excusaretur.ut Cicero ad atticum.Solius enim meum peccatum corrigi nó potest. Idem pro murena.ex tuo ipsius animo coniecturam aperis.Idem in pisonem.Dico mea unius opera rempublicam liberatam.Et illud ex euangelio Lucæ.Tuam ipsius animam pertransibit gladius.Excusatur autem hoc uitium quod genitiui illi solius ipsius unius.ad genitiuos substantiuos referunt:qui recesserunt ab usu in quorum locum substituta sunt pronomina possessiua:quemadmodum libro primo diximus.& infra cú de constructione uerborum impersonalium interest & refert dicturi sumus:agetur.Nam quod Cic.in.iii.de oratore dixit.uoluntati uestre omnium parui:non potest eadem necessitate excusari.cú potuisset dicere uoluntati uestrum omnium parui.Illud uix tolerabile.quod Ouid.i epistola enones scripsit.& flesti:& nostros uidisti flentis ocellos.Nam & nostros posuit pro meos.& meos pro mis.flentis uero quem genitiuum eé ex syllabe quantitate depræhenditur:non ad uocem:sed ad significationem retulit.Quod si post illa pronomina possessiua quæ pro substantiuorú genitiuis ponuntur.alterum substantiuú sequatur in genitiuo.intolerabilis erit constructio.quale est illud Boetii in prima de consolatione.Solantur mesti nunc mea fata senis.Et illud ex tertio libro regum.tulit filium meum de latere meo ancille tuæ.Et illud quoq; Pauli apost.in prima

epistula ad corinthios. Salutatio manu mea pauli. nisi forte sit appositio duorum substantiuorum pro mis senis. mis ancille. mis pauli. Neq; enim potuit dici mis senis. mee ancille. mei pauli. quia error esset similis illi. cuius merito ualla priscianum refellit dicētem. mei prisciani eges. tui prisciani egeo. significabat enim idē quod meo prisciano eges. tuo prisciano egeo. non me prisciano eges. te prisciano egeo. Ablatiui praeterea numeri singularis horum nominum siue participiorum praesens. absens iunguntur cum ablatiuis pluralibus quorundam substantiuorum. ut apud Terentium in eunucho. Nescio quid profecto absente nobis turbatū est domi pro absentibus nobis. Plautus in amphytrione. Neq; nobis praesente aliquis quisq̄ nisi seruus. Pomponius attelanarum scriptor. quid enim apud furum praesente testibus mihi uendidit. pro praesentibus testibus. Neuius. Volumus dona dare praesente omnibus. pro praesentibus omnibus. Actius. ē res aliqua quae praesente his prius matura institit. pro praesentibus his. Praeterq̄ auctoritate potest excusari hoc uitium illa ratione Marcelli qui putat has dictiones absente praesente formae esse monaptote. Genera quoq; & numeri cōfunduntur cum non ad uocem: sed ad rem adiectiuum refertur. ut Verg. vii. aene. Pars arduus altis puluerulentus aequis furit. Idem in. iiii. Pars grandia trudunt obnixe frumenta humeris. Et Horati. m. i. ser. Legati missi magnis de rebus uterq;. & Ouid. de remedio. utraq; formose me iudice sunt uenerandae. Idem in episto. enones. Miscuimus lachrymas mestus uterq; suas. Huc etiam pertinet illud Verg. xii. aene. Dant sonitum spumosi amnes & in aequora currunt quisq; suum populatus iter. Idem in eodem. pro se quisq; uiri summa nitunt̄ opum ui. Et illud Liuii. Ausi sumus cum parentibus certare quaeq; ciuitas suis. Gerundium quoq; adiectiuū genitiui singularis posse iungi cum substantiuo plurali suo loco dicemus. Construuntur etiam inter se genera diuersa. ut Verg. Dulce satis humor ē depulsis arbutus hedis. & quod sequitur. Triste lupus stabulis maturis frugibus imbres: ubi dulce & triste diuersis generibus copulantur. Illud quoq; Lucani in primo. hinc leges blepiscita coacte. Relatiuum. duplex est relatiuum. alterum substantiae. alterum accidentis. Relatiuum substantiae est quod refert antecedens substantiuum. qualia sunt qui. quae. quod. suus. sua. suum. & alia pronomina relatiua: quae dicuntur identitatis. Sunt alia relatiua quae dicunt̄ diuersitatis. ut alius. alter. reliquus. caeter. caetera. caeterum. si caeter uspiam reperitur. Relatiuum accidētis est: quod refert antecedēs adiectiuū. cuiusmodi sunt qualis. quantus. quotus. cuias. Relatiuum accidentis cū antecedente debet conuenire. si non sequatur alterum substantiuum cum quo iungi possit. ut si dicas misi tibi libros mendosos. quales mihi dederas. Quod si alterum substantiuum sequatur cum illo debet conuenire. ut est aial uarium qualis est mulier. est templum magnum: quantus est mons. Horatius tamen in epodo singulari exemplo relatiuum accidentis antecedenti retulit dicens. Sed incitat me pectus & māme putres: aequina quales ubera. Relatiuum uero substantiuum cum antecedente debet in genere & in numero conuenire. ut ego amo: qui doceo. Si tamen quis uel qui inter duo ponatur substātiua. utriq; illorum referri potest. ut si dixeris: est animal: quod appellant orygem. uel quem appellant orygem. si tamen substantiuum quod sequitur nomen est proprium: relatiuum illi debet respondere. ut Salustius in catilina. Est locus in carcere quod tulianum appellatur. & Liui. anxur fuit: quae nunc sunt terracine. Et Paulus in epistula ad galathas Hieronymo īterpraete. Semini tuo: qui est Christus. Verg. i. aene. est locus hesperiam graii cognomine dicunt. ubi Seruius notat debere subintelligi quā: & nullo modo quem: Soloecismum tamen fecit. Ennius apud Diomedem. cum inquit. Quis tu es mulier qui me insueto nuncupasti noie: qui dixit pro quae. Sed quemadmodum hoc uitium intolerabile est: ita illud excusari potest. quod Boetius de consulatione scribit. nihil imbecillius homine: quos morsus musculorum necat. nam cum homo indiffinite significet: rettulit ad singulos qui sub specie humana continentur. Illud quoq; Salustii in catilina. Interea seruitia repudiabat: cuius initio ad eum magna copia concurrebat. cuius dixit pro quorum. excusari potest. quod seruitia pro seruis singulari numero caret. qd̄ si haberet. ita dixisset seruitium pro seruis. sicut iuuentutem pro iuuenibus. sed hoc in singulari dicimus. illud tantum in plurali. uel potius dixit cuius substantiue in genere neutro: pro cuius rei quale est illud Terentii in eunucho. qui habet salem: quod in te est. i. quae res. Ad rem quoq; non ad uocē refertur quandoq; relatiuum. ut apud Teren. in andria. Laudare omnes fortunas meas: qui haberem gnatum tali īgenio praeditum. meas dixit pro mis ea ratione qua supra diximus in pronominibus possessiuis subintelligi genituos illos quorum in locum successerant. Ergo laudare pro laudabāt omnes fortunas meas. i. mis qui haberem gnatum & caetera. Econtrario. Idem in eodem. Si quisquam est qui placere se studeat bonis q̄ plurimis: in his poeta nomen profitetur suum. excusatur uitium. qd̄ quisq̄ ad plures ptinet. Noiatiuus & uerbū. Soloecismi quoq; fiunt contra hoc pceptum: sed excusant̄ aliq̄ una ex figuris: de qbus in fine libri superioris dictū ē.

Iber quartus de cõstructiõe. Quemadmodũ omne uerbũ personale ante se cũ nominatiuo ANTO.
construit ita post se uarios casus recipit. quã rem nunc aggredimur ab illo potissimũ facientes initium. qđ uerba partim sunt psonalia. partim impsonalia. Itaq; personale & impsonale. duo prima genera sunt uerborũ. cum Diomedes atq; Donatus partim ad significationẽ uerborũ. partim ad modos uerbũ impsonale referãt. Illi nãq; ad quinq; genera uerborũ siue significatiões addunt sextũ qđ appellãt impsonale. & ad quinq; modos sextũ quẽ æque uocãt impersonalẽ. Nos tamen qui significationẽ in quinq; genera & modos in numerũ quinariũ diuidimus. Prima diuisiõe uerbũ in personale & in impsonale partimur. ut sit illud personale: cuius tẽpora p numeros & psonas explicant. impsonale: cuius tpa numeris & psonis carẽt. Differt aũt ab infinitiuo modo: q æque numeris & psonis caret: qđ infinitiuus uerbũ alterius modi desiderat. impsonale nõ idiget uerbũ alterius modi. quin potius ipsum libere per oẽs modos spargit. Sed uerbi impsonalis cõsideratione in alium locũ reiecta uerbũ psonale in quinq; genera ut dialectici dicunt sub alterna diuidimus. actiuũ. passiuum. neutrum. deponẽs. cõmune. de qbus singulatim differẽtes dicimus. ¶ Actiuũ uerbũ esse illđ: qđ in. o. desinit habetq; passiuũ i. or. Hæc diffinitio nõ oĩa: sed pleraq; huius generis uerba cõplectitur. Nã audeo. es. uolo uis. facio. is. & do das actiua esse nemo dubitat. quæ tamen in uoce passiua nõ habẽt audeor. uolor. facior. & dor. illa quoq; defectiua odi odisti. noui nouisti. memini meministi. coepi coepisti. inter actiua proprie numerãda sunt quãdoquidẽ cũ accusatiuo cõstruunt: quæ tñ neq; uocẽ actiuã in. o. neq; passiuã in. or. habent. Et exigit ante se ntm̃. hoc cõe est oĩbus uerbis psonalibus. pro psona agenti uel facienti. hoc ppriũ est uerbi actiui uel neutri actionem significantis. Nã reliqua uerborũ genera possunt etiam passionẽ significare: exiguntq; ante se ntm̃ pro persona patienti. ut exulo exulas. letor letaris. criminor criminaris. Accusatiuũ in psona patienti. hoc etiã cõi & deponẽti cõe est. nisi quod oĩa actiua possunt cõstrui cũ accusatiuo. nõ tñ omnia sed quædã cõmunia & deponentia. Quod uero dixit in persona agenti uel facienti non ociose dictũ est. Nam differentia illa inter agere & facere: qua utitur Aristoteles sexto ethicorũ & nono methaphisicorũ: nõ solum a philosophis; uerum etiã a studiosis linguæ latinæ obseruatur ut facere sit rerum in materiã exteriorẽ transeuntiũ. ut feci domũ. feci librum. feci opus. agere uero est rerum immanentiũ. ut ago fortiter. ago prudenter. ago orationẽ. Ego hoc loco nõ possum satis mirari quæ dementia grãmaticos ceperit partim iuniores. partim etiã quosdam ex antiquioribus: ut uerbum actiuũ diffiniant. qđ potest cõstrui cũ accusatiuo solum significantiũ animal rationale. Neq; enim aliã ob causam illos hoc scripsisse arbitror nisi ut difficultatem agerent iis in rebus in quibus nulla erat difficultas. Nam quid per deum immortalẽ obsecro te ad grãmaticum rei litterarie præsertim adhuc rudem scire attinet. quid sit transire in animal rationale: quid in animal irrationale? Aut si dicere possumus ego exerceo terrã tu seminas agrum. ille comedit panẽ: cur etiã si rerum natura non patiatur non possumus dicere; ego aro mulierẽ. tu seminas filios. ille comedit puerum. atq; in uoce passiua. ego aror. quẽadmodũ apud Oui. ii. meta. tellus dicit totoq; exerceor anno. pro aror. sicut Verg. i. geor. Exercetq; frequens tellurem atq; imperat aruis. E quod Paulus ad Timotheum. ca. iiii. scribit ego enim iam delibor. Quod si seminor a patre. comedor a lamia. & similia dicere nõ possumus quoniã illud dici posse rerum natura nõ patitur. at licebit dicere ego nõ aror non seminor. nõ comedor: sed nec arari neq; seminari neq; comedi possum. Neq; illud dici posset asinus centipes uolat. bos alatus disputat. uulpes arguta cauillatur. Et nõ itelligunt hoĩes perditi aliud eẽ grãmaticæ loqui. aliud uerum a falso distinguere qđ propriũ est dialecticę? Pari stultitia sunt qui rem neq; philosophis quidẽ oĩbus pspectã conant ad grãmaticẽ transferre: quo miserorũ simpliciumq; puerorũ ingenia uexent torqueãt in re: quæ nihil ad illos pertineat. Aiunt nãq; uerba illa metuo. timeo. formido & quæ ad sensus exteriores interioresq; pertineãt. qualia sunt. uideo. audio. tango. intelligo. sentio. cõstrui cũ ntõ in persona patiẽti. & cũ actõ in psona agenti uel faciente. ut si dixeris ego uideo lapidẽ. quia lapis sensum uidendi moueat. id circo agere putãdus sit. Hoc est simplicitatẽ puerilem erudire: an nugis uel potius nebulis quibusdã inuoluere? aut cum dicitur ego uideo lapidem: quomodo puer intelliget lapidis speciem oculos meos mouere. cũ etiam inter philosophos sint qui dicant uisionẽ per radiorũ ex oculis emissionẽ fieri. Eadem ratione pauca ad modũ uerba essent. quæ nõ haberẽt significationẽ inuersam. ut in uoce actiua psona agens uel faciens sit in actõ at e diuerso patiens in ntõ cũ præsertim philosophi dicant. quod omne agens agendo repatitur. hoc enim modo qui aliquid amat: ab illo patitur. cum amor ut physici dicunt affectus uel ut iuniores dicunt; passio sit. Sed hoc nõ magis ad grãmaticũ pertinet: q uerũ a falso distinguere: cũ hoc ad dia-

¶ Liber quartus de constructione octo partium orationis. Caput primum de constructione uerborum actiuorum post se.

Erba partim sunt psonalia: ptim impsonalia. Personalia sũt q̃ habẽt numeros & psonas. Impsonalia: q̃ carẽt nũeris & psonis: de quibus postea dicemus. Personalia rursus in qnq; genera diuidunt. actiuum. passiuũ. neutrum. deponẽs. cõmune. Actiuũ uerbũ est illud quod desinit in. o. & habet passiuũ in. or. & exigit ante se nõatiuũ in psona agenti uel facienti. & accusatiuum in persona patienti. Eius complures sunt species.

lecticum ut diximus:illud ad philosophum pertineat. Eius hoc est uerbi actiui complures sunt species. siue gradus. siue ordines. sunt enim sex. Nam cum sit uerbi actiui proprium posse cum accusatiuo construi:aut construitur tantum cum accusatiuo. aut cum accusatiuo & genitiuo. uel datiuo. uel altero accusatiuo. uel septimo casu. uel ablatiuo cum præpositione. a. uel. ab. ex quo fit. ut uerbi actiui sex sunt species. Species aūt nō eo modo accipimus quo grammatici:qui in singulis partibus orationis ponunt spēm pro illa forma:qua primitiuum a deriuatiuo distinguit: sed quo dialectici:qui generi supponūt species. ut cum sint quinq; genera uerbo℞ quodlibet genus rursum diuidatur in species.

CHRI.

Liber quartus. constructionem quam nouissimum libri superioris inceperat caput. liber hic quartus cæterorum librorum potissimus absoluit. Quippe libri reliqui uocem tantum. at hic quartus sermonē constructū cōtinet. est enim sua cuiusq; orationis partis cōstructio. Sed omnium partium solius uerbi constructio est facile princeps. pendent enim partes singulæ a uerbo ut eo tandem ueluti nexu ferruminentur. & sibi constent. nam auctore Quintiliano in uerbo uis sermonis est. ⁋ Verba partim: hac uerbi cuiusq; diductione usus uidet̄ Quintilianus institutionum libro primo. Quum ait. Accipimus aliter. panditur interea domus. aliter totis turbatur agris. nunc uero turbatur impersonale panditur quidem personale dignoscitur. nullum itaq; uerbum siue finitum ut amo & pudet. siue infinitum ut amare pudere. non uel personale uel impersonale est. eo uero quod quidam dicunt uerbum personale & impersonale esse simul. cuiusmodi foret placet:constat dicimus enim personaliter placet mihi lectio & impersonaliter placet mihi legere. Vnde colligunt uerbum debere diuidi per personale tantum. atq; impersonale tantum. ac demum per personale & impsonale simul facile huic cauillo responderi potest hanc præceptionem exegeticam esse:non autem horisticam. itaq; nusquā apud latinos auctores idem uerbum simul & personale & impersonale reperiri licet. methodicus uero præceptor tradere possit aliquod uerbum posse & personale & impersonale præcipiendo declarari. Animaduertendum est plurimas uerbi apud neotericos præceptores diuisiones inueniri tum ratione significationis:tum uero ratione uocis. Significationis autem:ut uerba partim sunt substantiua ut sum es partim uero adiectiua ut amo. as. uerba partim sunt propria ut dolet mihi caput. partim uero figurata. ut doleo caput. uerba partim singularia ut habeo gratiā. partim uero pluralia ut ago gratias. uerba partim reciproca. ut capit me dolor. uel capio dolorem. partim uero nō reciproca ut lectio fastidit me. nō aūt ego fastidio lectionē nisi tropicos dicatur uerba partim sunt corporis. ut cōsternor. eris. partim uero animi. ut cōsternor. aris. Vocis aūt respectu. uerba partim sunt primitiua. ut uideo. es. partim deriuatiua. ut uiso. is. uerba partim sūt simplicia ut uideo uides. partim uero cōposita ut prouideo. es. Verba partim sunt integra: ut doceo. es. partim uero defectiua ut quæso quæsumus. Verba quædā sunt cōgressiua ut mando. as. mādo. is. quædā sunt nō cōgressiua ut doceo. es. Verba quædā sunt trāsgressiua. ut mereor. merui. Soleo. solitus. quædā uero nō trāsgrediunt̄. ut doceo. es. nō igitur uerbi una dūtaxat datur diuisio. Sed auctor illā omniū supremā delegit:ut cuius partitor est Quinti. ⁋ Actiuū uerbū est illud. Hæc definitio omnia uerba cōplectit̄ actiua tam integra q̃ defectiua. nullum. n. uerbum est actiuū. Quod nunc uel aliquādo nō finitum fuit eius passiuū in or & actiuum in. o. ut facior & cepio. Nigidius apud Marcellū. Quod dico huiusmodi facitur Tintinius apud eundem. petunt cōsiliū bona gratia:ut parui faciatur. Plautus in Menechinis pugnas uelitis cœpio. Cato. Cœpiā seditiosa uerba facere. Quod uerba hæc defectiua olim uocē passiuā habuerint:nullū maius signū esse pōt. Quā quod audeo potius ausus sum in præterito format quam audiri. pariter ab odi odisti osus sum uenit. Gellius eum sum osus mo℞ causa Tertulianus oditur ergo in hoibus. idem uincimus:cū odimur. Quāquā quis nō uidet uerba ho℞ composita in utraq; uoce uariari ut trador:inficior quo ado & facio sunt cōposita. quin etiā dicimus uersificor & reminiscor a facio & memini deducta ea lege:ut nemo unquā legerit uel uersifico. uel reminisco. nisi repræhēsum:quale eēt. Illud Ausonii in epigrāmate. Qui reminisco putat se dicere posse latina. hic ubi cōscriptū est. faceret cor. sicor haberet. ⁋ Exigit ante cōstrui uerba actiua cū accusatiuo post se pœne propriū eis est. Quoniā si cōmunibus & deponētibus euenit cōstrui sepe cū accusatiuo hoc eo cōtigit. Quod olim actiua fuere. Ennius apud Noniū. nō tibi bene uult q te criminat falso Plautus in asinaria. Meum caput cōtemples dixit. Quod siquis legat Noniū atq; Priscianū inueniet: nihil me fuisse mentitum. Colligat̄ igit̄ hoc uerbo℞ actiuorū diffinitio ita sæpire facio & facior. Contēplo & cōtemplor:ut amo & amor:tametsi differāt tēpore atq; ego meo auctori nihil inficias eo:nā perinde illæ de usitatis uerbis tantū. atq; ego de usitatis oblitteratisq; simul intelligo. optimi tñ auctores psona hac agenti usi sunt in accusatiuo propter cōuenientiā relatiui & antecedētis subsequēte tñ relatiuo. Ouid. cecidere manu quas legerat herbas idest herbe cecidere. nam si præcederet antecedēs. Ellipsis dicenda esset siue antiptosis. ut Verg. urbē quam statuo uestra est. ⁋ Impersona multis hæc dictio hoc in loco scripta risui est. ne dicam derisui ut. Quos non iuuet suppositum semper esse personæ tertiæ ut si dicas:fama loquatur opus. ubi fama si quis dixerit:habere personam:ei proculdubio insultabitur. Quos non possum plurimum non mirari:qui non nouerint pueros latinæ proprietatis nudissimos paulo ante. In præexercitamentis tres sensisse personas rebus uniuersis accomodandas. ut ego sit primæ:tu uero secundæ cætera uero quorum orbis est capax uniuerso tertiæ tātum. Appellat igitur methodicus præceptor quicquid uerbo suppositum dare potest personam. & quidem improprie:quam dictionum improprietatem plurimis usurpat in locis:ut unitatem appellet numerum. actū in tempore tempus. atq; cætera id genus. ⁋ Agenti uel facienti. Cicero libro secundo academicarum quæstionum. omne opus. In agendo uel faciendo:nam ego suo togam. ego persona faciens est:at si dicas ego uideo togam. idem ego agens est. Quod licet experiri ferme per singula uerba.

¶ Prima spẽs uerborꝝ actiuorꝝ est q̃ post se cõstruuntur cũ accusatiuo tantũ. qualia sunt.

Amo.as.aui.por amar con passion y afficion.
Redamo.as.aui.por amar al que nos ama assi.
Deamo.as.aui. por mucho y con afficiõ amar.
Adamo.as.aui.por amar como enamorado.
Diligo.is.xi.por amar con razon y elecion.
Colo.is.lui.por amar al mayor en dignidad.
Colo.is.por labrar.afeytar o morar.

¶ANTO. Prima igitur uerborꝝ actiuorũ species est q̃ post se cõstruunt cũ actõ tantũ.ut amo uxorem.doceo filios.nõ qd ullum sit uerbũ qd præter actm̃ nõ possit alios quoq; casus recipere:sed qd plerũq; actõ cõtentũ sit.ut ego amo uxorẽ uoluptati amore quodã singulari.doceo tibi filios grammaticã tanti: quãti alius dialecticã.Atq; ecõtrario nullũ uerbũ est qd nõ possit absolutũ repiri.ut Ouid.prima mihi nutrix coli dixit amas:neq;.n.expræssit quẽ amaret.Posuimus aũt in qualibet specie pauca uerba illa pcipue:in q̃bus aliqua dr̃ia est nã reliqua alexico illo nostro diffusiori repetẽda sunt.¶ Amo amas.inter amo amas.redamo.as. deamo.as.adamo.as.diligo.gis.colo . is . hoc inter est qd amare est uehemẽter atq; affectu quodã ceco & imoderato aliqd amore prosequi.Redamare uero est repensionẽ in amore facere.ut Apuleius in lib.de phia. nec reciprocari q̃ant ut amẽt:q̃ redamanť.Deamare ẽ adhuc uehemẽtius & plusq̃ amare.ut Terẽti.in heautõ.Deamo te inq̃t syre.Adamare est idipsum facere.sed lasciuiori quodã atq; amatorio modo.q̃ dr̃ia uel Quint.uerbis ostẽdiť in declamatiõe pro uxore.Matres inquit liberos suos tanq̃ adamarint.amãt. & q̃uo id fiat. subiũgit. Videbis oculos nũq̃ a facie uultuq; deflectere.comere caput . habitũq; cõponere & quæ sequunť.Cice.tñ in epistola ad curionẽ pro amare tñ posuisse uideť:cũ scribit:quarũ laudũ gloriã adamaris.Diligere uero rõnẽ quãdã atq; electionẽ præ se fert ut diligere sit opus rõnis.Amare uero eius partis irratiõalis:qua cõcupiscimus.uñ & in sacris litteris frequẽtior est usus dilectiõis q̃ amoris:qd huic passio illi uero rõ subest.Cice.in ep̃la ad Brutũ.L.Clodius ualde me diligit:uel emphaticoterũ.i.expræssius ualde me amat.idẽ alio loco.Dolobellã antea diligebã.nũc etiã amo.Atq; adhuc alio loco. sic igiť facies : & me amabis:aut quo sum cõtẽtus diliges.Colere est supiores gradu ac dignitate cũ obseruãtia quadam amare q̃ dr̃iam disticho illo.Martia.oñdit.Vis te sexte coli.uolebã amare.Sed si te colo sexte:nõ amabo. Nã omisso sensu turpiori in quo pleriq; uolunt uideri ingeniosi.hoc uult poeta significare:cũ amicitia teste Aristo.non possit esse nisi inter equales:o sexte tu uis coli tanq̃ ab amico inferiori: ego uolebam amare te tanq̃ equalẽ. Sed si colo te quasi maiorẽ amicũ nõ amabo te:quia iam nõ es equalis ea ratiõe qua uis a me coli & obseruari.¶ Colo.is.colui . p̃ter eã significationẽ quã supra memorauimus significat etiã exercere uel adornare . unde & agricolas & colonos dicimus:qui colũt agros.& faciẽ colere fœmine dicunť.Est etiã colere habitare.ut apud Verg.in bucco.pallas quas cõdidit arces:ipsa colat.& Iuue.nos colimus urbẽ tenui tibiicine fultam.

¶CHRI. Prima species:accusatiuus ille:quem singulæ species capiunt alteri casui adiiunctum : huic speciei solus accidit ut nos patriam fugimus ceterũ regimine Varro huius speciei uerba cõplures casus asciscũt ut si dicas.Ego quãticunq; hos tris annos summo discam studio.Latinitatẽ meæ solius iucũditati.¶ Amo.as.ui.Quid sit amare ex Ciceronis libro de amicitia plane colligiť.Amare enim:iquit ille:nihil aliud est: quã eum ipsum diligere:quẽ ames nulla indigẽtia:nulla utilitate quæsita.Quod uero amare maioris sit momẽti quam diligere manifestissime Cicero ad Dolobellã scribens demõstrat.ait enim Cicero.Quis erat qui putaret:ad eum amorẽ quẽ erga te habeam:posse aliquid accidere:tãtũ tamẽ accessit.ut mihi deniq; nũc amare uidear ante dilexisse.Poetæ uero aliq̃n rem inuertunt Terẽti.Non pol quo plus quẽquã amen : aut plus diligam:habeo.Si tñ amo absolute ponať pro captus sum amore accipiť.Plau.Amat filius:certũ est.¶ Diligo.is.xi .apud poetas etiam ad amare est.Iuue.hunc diligit Aelia pauper Oui . aut amãtiades turpi dilectus amore nec semper diligo remissius se gerit ut pleriq; dicunt Plin.ad Mauricũ diligo quidem adolescẽtem ardentissime:Sicut meretur.erat etiam apud ueteres diuidere.Plautus in curgu.Clypeatus Elephas ubi materia diligit.animaduertendũ est in hoc potissimũ loco quod Laurẽt . tradit in hoc uerbo amo & similibus sequente præpositiõe cum reciprocatiõe personæ agẽtis:esse uerbũ amo absolutũ.nõ enim diciť satis latinæ nos amamus nos inter nos.Sed nos amamus inter nos.Vos amatis inter uos.pueri amãt inter se.Cicero ad fratrem.pueri amãt inter se.Terẽ.quasi nõ norimus inter nos participia tñ in rus id patiunť.res publica nos ĩter nos cõciliatura cõiunctura q; sit.Cice.ad Põpe.¶ Redamo.as.hoc uerbo Cice.cũ tẽperamẽto siue correctionis stygmate in libro de amicitia usus est dicens.Qui uel amare:uel:ut ita dicã.redamari possit . ¶ Deamo.as.de nunc auget ut in demereor.deiiero.deposco.Plautus in neruo.ualde uterq; deamat.¶ Adamo.as. Qd lasciuie est.Quin.lib.ii.institutionũ prædulce illud lasciuie genus adament. Quod interdũ pro de amare capitur.Cice.pro flacco.Laudem patriæ in libertatẽ uendicãdæ adamauit.Nam cum aspiratione adamare ueluti pro amo capene accipiť Cice.apud Noniũ.qui honores adamauerũt uix admictũtur ad eos.his tandem cõpositis potuit adiiungi pamo.as.pro perfecte amare. Cice.lib.i.de legibus.ubi illa sancta amicitia:si non ipse amicus peramať toto corpore:¶ Colo.is.Quattuor huius uerbi significatiões scribit auctor de prima.Luca.v.Quiq; colit primus ducentẽ tẽpora Ianum.¶ Colo.is.est terras quo quo modo aptare.Quintili. lib.i.Quur nõ idem persuademus.agricolis:ne arua simul & uineta.& oleas.& arbustum colant.Colo.i.orno & apparo.Plautus quin tu te colis:antequã exeas domũ.Colo.i.habito.Iuue.nos urbem colimus tenui tibiicine fultã.est etiã colere exercere.Liuius lib.i.proinde rem militarẽ colant.Cicero lib.i.officiorum.fit ut neq; amicitiã colere possit.Colo.as.nõ datur usui.Sed sub collo & decollo . de quibus diximus in uersiculo

illo quæ te sub collent excipientq; sinu.nã colare lac:& serum per.l.unicũ scribit. Admonendi sunt scholastici hoc in loco documentũ illud.Cuius Seruius æne.pri.est memor ex Plinio excerpens.Nec uos:inqt Seruius:decipiat.Quod Pli. dicit ut eloquutiones ex similibus formemus.Nã ecce dicimus comedo illã rem: nec tñ dicimus uescor illã rem.Sed illa re.ipse etiã Pli.alibi dicit nõ usq; hoc faciẽdũ esse.hoc Seruius. hinc colligas oportet amare & bene uelle siue bene cupere.licet poene sint eiusdẽ significatiõis.diuersum tamẽ casum exigũt.Ecce dicimus amo te & bene cupio tibi.decipis me:& imponis mihi.adiuuo hoiem & faueo homini.sub uerbis tamen diuersi regiminis iam notissimum est eundem casum esse nõ posse.ut si dicas ego nõ oppugnaui fratrem tuum sed expugnaui.ego non offici.nec adiuui te. Melius Cicero ad Metellum quare non ego oppugnaui fratrem tuum sed fratri tuo repugnaui.

Traho trahis traxi. por leuar o traer arrastrando.y por fuerza.

Duco.is.xi.por leuar o traer guiando.

Deduco.is.por acõpañar a otro desde su casa.

Reduco.is.por acompañar a otro hasta su casa.

Deduco.is.por echar las naues al agua.

Subduco.is.por sacar las naues del agua.

Ago.agis.por lleuar delante de si como ganado antecogido.

Ago. is.por leuar la bestia caualgãdo encia della.

Veho.is.uexi.por lleuar o traer encima de si.

Porto.as.aui.por leuar o traer en su cuerpo.

Fero fers.gero.is.baiulo.as. por aquello mesmo.

¶ANTO. Traho.is.traxi.est uiolẽter raptare.ducere uero est iis q̃ spõte sequunt̃ q̃si ductũ exhibere.quã dram Sene.in epi.cviii. ad Lucillũ oñdit dicẽs.Fata uolẽtẽ ducũt:nolẽtẽ trahunt.A duco p̄terea cõposita deduco & reduco. p̄ter gñalẽ significationẽ significãt & spãliter comitatus officiũ alicui p̄stare.Ho.i.ser.occurrã in triuiis deducã.Mar.dũ te ꝓsequor & domũ reduco.Inter deducere quoq; nauẽ & subducere nauẽ est dfia:qd deducere est ex nauali in aquã imittere.Ver.iii.æneí. Deducũt socii naues.Idẽ in.iiii.Et littore celsas deducũt toto naues.Liui.xxiii. ab urbe cõdita.nauibus lõgis ad caralis subductis & paulo post.nauibus lõgis deductis.Ver.i.æne.Vrbẽ quã statuo uestra est:subducite naues.Agere quoq; oues.boues capras est q̃si ante se cogẽdo ipellere.Oui.i.meta. Hac agit ut pastor p deuia rura capellas.Ver.in buc.En ipse capellas ꝓtinus eger ago.hãc etiã uix tityre duco.Nã caprã illã q̃ ptu soluta erat:deducebat.i. se illi ducẽ exhibebat uixq; seq poterat:reliq̃s agebat.Est etiã agere equũ asinũ mulã.illos tergo isidẽdo moderari.ut i epigrãmate illo.Marti.quo plerasq; huius uerbi signatiões cõplexus est poeta.Semp agis cãs.& res agis attale semp. Est nõ est qd agas:attale semp agis.Si res & causæ desunt:agis attale mulas.Attale ne qd agas desit: agas animã.Sed quẽadmodũ ducere & trahere & agere dicimur illa q nõ sustinemus nro corpore:illa portare.ferre.baiulare.gerere dicimur q nobiscũ & in aliq̃ corporis pte habemus.Vehere aũt ea tm̃ q̃ humeris aut capite portamus.sic æquus uehit sessorẽ.nauis nautã & illud Ouidii.i.met.Fuluos uehit unda leones & Verg. vi.æne.Hi quos uehit unda:sepulti.Quæ uehuntur dicunt̃ etiam portari.ferri.baiulari.Vergi. primo æne. Portantur auari pygmalionis opes pelago.sed quod manu portatur.non recte dicetur uehi.

¶CHRI. Traho.is.xi.p uim & raptãdo portare est trahere.depriore.Hor.ser.li.i.Nã exẽplo magni est formica laboris:ore trahit quodcũq; põt:atq; addit aceruo.de ulteriore.Ver.altaria ad ipsa tremẽtẽ traxit.trahere.i.habere.Iuue.sensũ a cælesti demissũ traximus arce.trahere.i.remouere Salu.nisi ea res lõgius nos ab incepto traheret.¶ Trahere.i.cõsumere Ver.uario noctẽ fermõe trahebãt.trahere.i.amplexacere. idẽ latãq; trahẽs iglorius aluũ.¶ Duco.is.xi.Iuue.Sed reliquos sugiẽda patrũ uestigia ducũt.Plurimas sortit̃ hoc uerbũ signatiões.ẽ.n.¶ Ducere erigere. Ver.pars ducere muros:arcẽq; moliri.¶ Ducere uultũ.i.auersari. Mar. q ducis uultus:& nõ legis ista libẽter.¶ Ducere somnos.i.dormire. Ver.Nate dea potes hoc sub casu ducere somnos.¶ Ducere bellũ.i.dimicare uel pugnare.idẽ hi bellũ assidue ducũt cũ gẽte latina.¶ Ducere.i.capere.idẽ duceret apricis in collibus una colorẽ.¶ Ducere existimare.Cice.Ver.Sic eqdẽ ducebã aio rebarq; futurũ.Cice.in uerrẽ.Clarissimi uiri nræ ciuitatis tpibus optimis hoc sibi amplissimũ pulcherrimũq; dixerũt.¶ Ducere.i.allicere.idẽ in ibi.Siqs honore aut glia ducit̃.¶ Ducere.i.æuaginare.Ver.Auxiliũ ducto mucrone petebat.& in re obscena Plau.si teneris ducite ne disrũpamini.¶ Ducere classẽ est ei p̄ferri.Quinti.ducere uero classem multo pulcherrimũ.¶ Ducere uxorẽ.siue ducere in uxorẽ dicimus.i.maritũ fieri. Terẽt. in adelphis ducit Eschinus a se uitiatã atticã uirginẽ uxorẽ.idẽ inibi.ut liceret sibi hãc i uxorẽ ducere.nam apud Persiũ.Qd legimus.Nerio iam tertia ducit̃ uxor.i.ad sepulchrũ elata est & sepulta exponit̃. Diuus etiã Hyer.minare ꝓdutere utit̃ in Hyeremia.me minauit & adduxit:ait i tenebris.idẽ inibi.Minauit gregẽ in interiora deserti.i.egit.unde festus agasones equos agẽtes.i.bene minãtes exponit.¶ Deduco.is. Terẽ.in eunucho.Abi dorias cito.hũc deduc ad militẽ.¶ Deducere.i.deriuare Lactãtius li.iiii.diximus nomẽ religionis a uinculo pietatis eẽ deductũ.¶ Deducere.i.pterrefacere.Cice.ad Terẽtiã. Neq; legis iprobissima pœna deductus est.¶ Deducere.i.diuertere. Ver.Riuos deducere nulla religio uetuit.¶ Deducere.i.attenuare. Hora.Tenui deducta poemata filo.¶ Deducere auferre.Salu.arma deponere.p̄sidia de locis deducere. Sed maximæ ꝓpria huius uerbi significatio est deorsũ ducere.Ver.Carmina de cœlo possũt deducere lunã.¶ Reduco.is.xi.Vale.max.li.ii.Senectuti iuuẽtus ita cumulatissimũ & circũspectissimũ honorẽ reddebat ut Iuuenes affixi ualuis expectabãt:donec redeũdi officio fungeret̃.Gellius li.xiii.Metellus i capitoliũ uenit cũ multis mortalibus.inde quũ domũ ꝓficisceret̃ tota ciuitas eũ reduxit.¶ Reducere uero ꝓprie est retro du

cere. Iustinus li. ii. Reliq̃s copias rex ipse reducere ĩ regnũ parat. ¶ Reducere. i. recipe se & liberare. Apuleius. Meq; oppido in arcẽ reduco. hinc reduces sospites & in patriã reductos appellamus. Ver. Nãq; tibi reduces socios: classemq; relatã nũcio. atq; ĩ tertia a fine hẽt accẽtũ accutũ. ¶ Reducere. i. replicare. Ver. inq; sinus scindit sese unda reductos. ¶ Reducere. i. recõciliare. Ver. numẽq; reducãt. ¶ Subduco. is. xi. Ver. Quassatã uẽtis liceat subducere classẽ. Plau. in cassina. ibo ĩtro. ut subducã nauim. Cice. li. iii. offi. Classẽ lacedemonioꝝ q̃ subducta erat ĩcẽdi posse. ¶ Subducere. i. surripe. Ver. & succus pecori & lac subducit̃ agnis. ¶ Subducere. i. sursũ ducere. Idẽ. Qua se subducere colles ĩcipiũt. ¶ Subducere rõnẽ. i. cõputare. Cice. ad lẽtulũ rõnibusq; subductis summã feci cogitationũ meaꝝ. Plau. Incap. Subducã ratiũculã dixit Terẽ. nũq̃ ita q̃sq̃ bene subducta rõne ad uitã fuit. ¶ Subducere. est subtrahere. idẽ in curgu. dormiscit ego ei subduco annulũ. Salusti. ex gregariis militibus queq; armatũ in prĩa acie subducit. Iuue. & nos ergo manũ ferule subduximus. i. subtraximus exponũt plurimi ac p hoc tãq̃ eruditi. Iã a grãmaticis recessimus. Diuus tñ Hiero. ad pãmachiũ scribẽs in ope illo de optimo gñe ĩterp̃tãdi. manũ subduxius ferulæ. i. supposuimus uẽ ĩterp̃tari. Ait. n. ergo frustra tãto ipe studuimus & sepe manũ ferulæ subduximus. ¶ Ago. is. egi. Qđ mere græcũ est p̃ter has duas significatiões plurimas alias ascisc̃it. Sed de haꝝ duaꝝ priore dicimus agere pecus. boues. agmẽ. captiuos. & reliq̃. ueluti p̃euntia agitare Hor. oẽ cũ ꝓtheus egit pecus. Apuleius li. viii. illi pastores q nos agebãt. Ver. Camilla agmẽ agẽs. æq̃tũ. Agere æquũ currũ: tygridẽ & similia est ea resĩdẽs loris regere. Hora. Diespiter egit equos: uolucrẽq; currũ. Ver. Liber agẽs celse de nise uertice tygres. Lucan. luctificus titan nũq̃ magis æthera cõtra egit equos. ¶ Agere regẽ. fabulã. mulierẽ. mimũ ẽ eos ipsos rep̃sentare. Iuue. uxorẽ comedus agit. idẽ. mimũ agit ille. ¶ Agere tẽpus ætatẽ uitã. i. uiuere. Cice. ad trebatiũ multi q domi ætatẽ agerẽt ꝓpterea sũt ĩprobati. Iuue. Nona ætas agit̃. Solinus. Missimissa rex mathynaꝝ filiũ sextũ &. lxx. annũ agẽs genuit. ¶ Agere sese ẽ q̃si cura negocia in cedere. Ver. Ecce gubernator se se palinurus agebat. idẽ æneas se matutinus agebat. Terenti. Quo te hinc agis daue. ¶ Agere cãm est patrocinari. Cice. palã in senatu sic egit cãm tuã. Dicimus agere rem agere dere. Cice. te aũt cõtẽplãs nõ ædepol quãtã rẽ egeris. idẽ. Quũ de actis Cæsa. egisset. idem de pãtheris agit̃ uehemẽter. idẽ. Res agit̃ p eosdẽ creditores. ¶ Agere noctẽ p noctare ẽ. Mella. li. i. ubi dies deficit: ibi noctẽ agũt. ¶ Agere nugas. Plau. in mene. magis maiores nugas egerit. ¶ Agere aĩam mori est Sene. episto. xxvi. Quid egeris tũc apparebit quũ animã ages. ¶ Agere. i. ĩpellere. Lactãt. li. vi. tres sũt affectus q hoĩes in oĩa facinora p̃cipites agãt. ira cupiditas. & libido. ¶ Agere. i. attẽdere. Terẽ. hocine agis an nõ? ¶ Agere actũ est nihil agere. Terẽ. actũ agã ubi illinc rediero. Nã actũ est sp in malã p̃tẽ capit̃. Plin. Iunior loquens de Asdrubale. actũq; erat de Ro. impio si sese Hãnibali iũgere potuisset. ¶ Agere gratias & grates est aĩ gratitudinẽ uerbis exprimere. Sed habere gratiã est in aĩo illã eẽ gratitudinẽ: referre uero est re ipsa bñficiũ dissoluere. Sed dicimus agere grĩas p litteras & nõ lr̃is. Queadmodũ e diuerso agere grĩas uerbis & nõ p uerba. Cic. lẽtulo nostro egi p lr̃as tuo noĩe grĩas. idẽ. Itaq; pluribus uerbis egi Cæsari grĩas. Nã qđ legimus apud Cicer. ad trebatiũ & lr̃is tuis & . Q. fratris grĩas egi. rem tanq̃ p̃sonã accipit. Q. Curtius li. iii. dextrã eius amplexi grates agebãt. Mar. ergo agimus læti p tãto munere grates. Sed hoc apud oratores p quã rarũ est. ¶ Agit̃ p̃clare uel pessime imp̃sonale accipit̃. Cice. In uerrẽ. ut secũ agi p̃clare diceret. Serui. Sulpitius ad Cicer. nõ pessime cũ his eẽ actũ. Quibus licitũ est sine dolore: mortẽ cũ uita cõmutare. ¶ Agere cũ aliquo: ẽ cũ eo deliberare. Terẽ. ait se rẽ seriã uelle agere mecũ. ¶ Fero. i. porto. Ver. Vix illã famuli phegeus fagaq; ferebant. ¶ Fero. i. cupio. Ouid. Iã noua fert aĩus mutatas dicere formas ĩcorpora. Luca. i. fert aĩus cãs tãtaꝝ expromere reꝝ. Qđ suspicor eẽ poeticũ. & id q̃dẽ ĩ tertiis tm̃ p̃sonis singularis numeri atq; semp adiiunctũ ĩfinitiuo. ¶ Fero. i. extollo. Salustius uirtutẽ animi eius ad cœlum ferũt. ¶ Fero. i. patior Terentius in heau. Nam quem feret si parentẽ suum non feret. ¶ Fero. i. aufero. Vergilius. postquam te fata tulerunt. ¶ Fero. i. dirigo. idem. Hinc uia carta rei quæ fert Acherontis ad undas. ¶ Fero. i. Accipio. Terentius. hoc si effeceris quod uis donum ame optatũ feres. fero. i. dest dico. Vergilius. Quam Iuno fertur terris magis omnibus unam posthabita coluisse samo. fero. i. do. ut iudex sententiam. Nam dicere sententiam consiliatii est. Lactantius libro tertio. aliquis eccelo qui desingulorum opinionibus sententiam ferat. ¶ Fero. i. gigno. Vergilius si duo præterea tales ydea tulisset terra uiros. ¶ Fero. i. affero. Idem legati responsa ferunt. ¶ Fero. i. confero idem. Erix in prælia suetus ferre manum. Quod si pronominibus illis me. te. se. cum præpositione præ adiiungatur: significat uelut ipsa fronte atq; aspectu aliquam rem indicare. Quintilianus fiduciam igitur præse ferat orator. Cicero. Nam ille qui accipit iniuriam meminit: & præse fert. eiusdem sensus sunt. præse ducit. præse gerit. ¶ Gero. i. porto. Vergilius. Leuaq; ancile gerebat. Sunt huius uerbi significationes alie. ¶ Gero. i. guberno. Cicero in Catone. Qui amplissimũ magistratum gerunt: & habere Vergilius. Et nos aliquod nomenq; decusq; gessimus. ¶ Baiulo baiulas. Plautus in asinaria. Ego id baiulo. tu ante me ito in anis.

Inchoo. as. aui. por comenzar alguna cosa.

¶ANTO. Inchoo inchoas semper cum accusatiuo construitur. unde Diomedes inter idiomata incusatiui illud posuit. Vergili. iii. georgicorum. Te sine nil altum mens inchoat. Idem sexto ænedi. Nocturnas inchoat aras. Hinc Georgius Merula iure galeotum martium præceptorẽ meum refellit. quod in titulo cuiusdam operis sui scripsit: liber inchoat primus.

¶CHRI. Inchoo. as. ui. & incipere & finire significat prioris. Martia. Claudere q̃ cœnas lactuca solebat auorum: dic mihi cur nostras inchoat illa dapes. ulterioris. Ver. Tunc stygio regi nocturnas inchoat aras. Iulius modestus sic hoc uerbũ inchoo scribendũ putat: ut sit. h. adiiuncta cum. c. nã achao reꝝ initio deriuatũ esse uult. Varro tamẽ inchoo scribit ut aspiratio cadat iter utrãq. o. nã achoo. i. mũdo deduci contendit.

CANTO. Incipio & si cũ actõ cõstrui põt:recte forsitá possis dicere liber pri.icipit. sed rectius ꝑfecto.liber prius icipit. ¶ Ineo mis auctore Valla cũ i hac significatiõe accipit.nũq̃ nisi de rebus maximi momẽti dici solet.ut ineo pacẽ.ineo societatẽ.sed nõ ita possis dicere ineo prãdiũ.ineo cõuiuiũ. Hui9 quoq; uerbi.ꝑticipiũ p̃ntis positũ absolute sine actĩ cõstructiõe maiorib9 reb9 adhibet.ut ieũte uere. ieũte puericia.nõ aũt recte possis dicer ieũte die.ieũte dormitiõe:sed potı9 icipiẽte. ¶ Disco.is.discere ẽ eoꝝ q̃ ignoram9 cognitionẽ asseq.Mar.disce qđ ignoras:marsi: doctiq; pedõis. Ediscere ẽ illa q̃ dicius memoriæ mãdare. Cic.i.de oratore. Exercẽda ẽ mẽoria ediscẽdis ad uerbũ q̃plurimis. Dediscere ẽ illa q̃ edidiscim9 obliuisci. Idẽ.i.iii.eiusdẽ.ob eãq; cãm dedisceret edi scẽdo iuuẽtus nr̃a. ¶ Oppugno.as.oppugnar & ipugnare est pugnãdo aliquẽ locũ aggredi. Ver.v.æn. Ille uelut celsã oppugnat q molib9 urbẽ. Propugnare ẽ oppugnãtib9 repugnare. uñ & turriũ ꝑpognacula dicta sũt. Expugnar est oppugnãdo cape. Ex quo iterp̃tis error uel potius librarioꝝ cõuincit: q i psalmo ꝑ sepe expugnauerũt uel oppugnauerũt me a iuuẽtute mea scripserũt sepe expugnauerũt me a iuuẽtute mea. Nã si expugnauerũt id ẽ pugnãdo ceperũt ꝑphetã: quõ nõ potuerũt illi p̄ualere. Esse aũt librarioꝝ nõ interp̃tis errorẽ ex eo suspicare possum9.qđ in psalmo. xxxiiii. d ñiá obseruauit dicẽs. Iudica dñe nocẽtes me expugna ipugnãtes me. ¶ Capio.is.cœpi.cape uel accipe spõte uel nõ spõte ut magnã cœpi molestiã.magnũ cœpi dolorẽ. accepi uulnus in p̄lio.accepi pecũias i bello. Sũere est tm̃ spõte. Vale.max.nõ coactus ẽnsem accipe sed sua spõte sũere uideret. Dicimus p̄terea reciproce capio uoluptatẽ.& uoloptas capit me. Cice. i epi.magnã cœpi ex tuis l̃ris uoluptatẽ.idẽ.me sũma cœpit uoluptas. ¶ Paco pacas pacare ẽ pacẽ uictis iponere:atq; leges illis dare. Verg.in bucco.pacatũq; reget patriis uirtutibus orbẽ. Placare est ab idignatiõe ad lenitatem reducere. Verg.ii.æne. Sanguine placastis uentos & uirgine cesa. Pacificare tum placare tum pacem facere significat. Catullus.hostia celestes pacificasset heres. Sillius lib.xv.pacificans diuos. Salustius in iugurtha. Metellos initio iugurtha pacificante præsidium imposuerat. Iustinus libro sexto.pacificari cum altero statuit.

Incipio.is.incepi.por comenzar como quiera.
Ineo.is.iniui.por comenzar alguna cosa notable
Disco.is.ici.por deprender algo de nueuo.
Edisco.is.ici.por deprender algo de coro.
Dedisco.is.ici.por oluidar lo deprendido.
Oppugno.as.aui.por combatir algun lugar.
Impugno.as.aui.por aquello mesmo.
Propugno.as.aui.por defender lo cõbatido.
Expugno.as.aui.por tomar por combate.
Capio capis.cœpi.por tomar por nuestra o contra nuestra uoluntad.
Sumo.is.sumpsi.por tomar por nuestra uolũtad.
Paco.as.aui.por apaziguar alos uencidos.
Placo.as.aui.por amansar al ayrado.
Pacifico.as.por aquello mesmo o hazer paz.

CHRI. Incipio.is. Terẽ.i andria.imo etiã narratiõis incipit initiũ. Idẽ i heau.neq; qđ pricipiũ incipiã ad placãdũ scio. Victru.li.viii.ante quã icipiant aspiciant.ẽ ẽt neutrũ absolotũ. Quit.li.i. ideo optiæ istitutũ est: ut ab Hom.atq; Vir.lectio icipet. Iuue.& ab illis icipit uxor. Adiũgit ẽt frequẽter ĩfinitiuo. Quit. Studia eius formare icipiã. ¶ In eo.es. Trãqllus in Iulio.ante paucos dies:quã edilitatẽ iniret. Lucas i euãg. cap.xxii. Hiero.iterp̃te. Mane aũt facto cõciliũ inierũt oẽs pricipes. poetæ uero & de rebus nõ strẽuis dñt Verg. Sæpe leui sõnũ suadebit inire susurro.i.cape accipit & ꝑ coire. Trãqllus i augusto. Qđ reginã i eo. uxor mea est. Pli. Sed asini:q æq̃s i eant.legẽdi sũt. Aoson. Me taurus init. Oui.in eã quãlibet ante uelim inire uero gratiã: Amorẽ cõciliare ẽ. Terẽ.ut gratiã i eã sine dispẽdio. ¶ Disco.is. Hora.elemẽta ut uelint discere p̃ria. Qui.ne oĩa quæ scripserit ediscant & cætera.ut moris est: dediscãt dicimus etiã ꝑ ediscere mãdare memoriæ. Cice. lib.iii.de natura deoꝝ. Mãdaui aũt memoriæ nõ numerũ solũ sed etiã ordinẽ argumẽtoꝝ dicimus etiã per disco.is. Quinti.li.i.atq; eorũ archana ꝑdidicit. ¶ Impugno & reliqua. Gellius li.xiiii. Quũ oppugnaret. L. Sylla Pyrrũ & cõtra Archelaus ex oppido ꝑpugnaret. Terẽ.primũ domos expugnabo. ¶ Capio.is.cœpi spõte. Ver. Cape sacra manu.cape robora pastor: nõ spõte Terẽ. Ex eo nũc misera quẽ capit dolorẽ. Reciprocat tm̃ sæpe nã ita dicimos.capio dolorẽ ut dolor capit me. Sed hoc tm̃ in affectibus.nã q̃s diceret. capio ensem & ensis capit me in eodẽ sensu? Est etiã cape occupare & cõtinere:atq; hẽt uim in uersã ad maternũ idioma.qñ pro eo qđ dicimus.en la mano cabe en el guãte:nõ dices:mãus capit in mãica.nec mãus capit manicã. Sed manũ capit mãica. Hora.nõ tuus hoc capit uẽter.& illud sacrũ. Quẽ totus nõ capit orbis.licet Diuus Hiero. Ioãnis.viii. dixerit sermo meus nõ capit in uobis:pro sermonẽ meũ nõ capitis uos:græca figura ductus. Cape.i. delectare. Hora.te cõiunx aliena capit. Cice.in epist. Quibus rebus gaudeat. Quibus capiat Cæsar.tenes.capere.i.eligere. Terẽ.cũ illũ gnatũ cepimus. Signat etiã plurima hoc uerbũ iuxta uarietatẽ dictionũ: qbus adheret.ut cape dolo.decipe.cape oculis.auribus.mẽte.cõsilio.uoluptate.est uidere.audire.itelligere.eligere. delectare.nã cape cõsiliũ:rõne:illud ẽ deliberare:hoc aũt modũ iuenire. Cice.cũ aũt cõsiliũ hoc princeps cepisset. Plau.rõnẽ cœpi.ut amãri obsequerer. ¶ Sumo.is.tm̃ spõte est. Martia.si sine carne uoles ientacula sumere frugi. Aliqñ sumere est sibi nimiũ tribuere. Cice.pro placo.quãq̃ nõ mihi tm̃ sumo iudices:neq; arrogo.sumere.i.eligere. Plau.sumat aliquẽ ex populo monitorẽ officii sui.nã sumo.as.ui. Sũmã facere est. ¶ Placo paco pacifico. Hora.carminæ dii soperi placantur.carminæ manes. Cicero pro Gneo. Vestigium cuiquã pacato nocuisse uideatur. Syllius libro quinto pacificãs diuos fraternum lena nitebat.dicimus etiam pacem facere. Cicero Philipp.xii. Quid est aliud quam non facere pacem.

¶ANTO. Lasso.as.lassare est ꝓpemodū fatigare.& ptinet tātū ad aīata.Iuue.& lassata uiris nōdū satiata recessit.Laxare uero est qđ erat cōtractū explicare:& ptinet ad aīata.Luca.in.v.totosq; rudentes laxauere si-mus.Eadē dfia est iter lassus & laxus.qm̄ lassus est labore fatigatus.laxus uero fluxus atq; solutus.Terēti.las-sus sum sed nō defatigatus.Ver.i.æne.Et præmere & laxas sciret dare iussus habenas.¶ Abdico.as.Abdicare est expellere filiū a bonis dum uiuit pr̄:aut qūolibet aliqd alienare.Terē.gene℞ abdicat. Exheredare uero est post mortē illud idē facere.Martia.exheredauit te Philomusæ pr̄.dicimus quoq; abdicauit se cōsulatu.

Lasso.as.aui.por fatigar lo que tieue anima.
Laxo.as.aui.por afloxar lo apretado.
Abdico.as.aui. por desheredar al fiio en uida.
Exhæredo.as.aui.por deseredarlo enla muerte.
¶Secūda uerbo℞ actiuo℞ spēs est.q̄ pter accusatiuum cōstruunt̄ etiā cū genitiuo uel abltō:ut impleo granariū frumēti uel frumēto. q̄lia sūt hæc.
Impleo.es.repleo.cōpleo.es.por hinchir.
Accuso.as.por accusar en iuyzio o fuera.
Incuso.as.por rephendiēdo quexar se de alguno.
Postulo.as.por demandar en iuyzio.
Damno.as.por condenar o obligar.
Emo.redimo.paro.comparo.por comprar.
Vendo.uenundo.distraho.por uender.
Aestimo.taxo.apprecio.as.por appreciar.

abdicauit se magistratu: pro eo qđ uulgo dr̄ resignauit cōsulatū & magistratū. ¶ Secunda uerbo℞ actiuo℞ spēs.¶ Impleo.es.Ver.i.æne. Implent̄ ueteris bacchi pinguisq; ferine.Luc. in.i.iplent̄ ualido tyrone cohortes.¶ Accuso.as.uerba q̄ ad accusationē ptinent huius ordinis sūt.ut accusauit Appiū dolobella repetunda℞ uel criminæ repetūdarū. uel repetūdis. postulauit etiā illū repetūdarū.uel repetūdarū criminæ & de repetundis. & cōuincit illū ambitus uł de ambitu.& dānatus utriusq; criminis uel utroq; criminæ.¶ Incuso.as. ad hūc ordinē nō ptinebat sed interpositū est: ut dr̄ia inter illud & accuso denotet̄: ne putet q̄squā idē utrūq; uerbū significare.sed neq; cū eisdē casibus cōstrui debet̄.Insimulo quoq; accuso. Plau.in amphi.atq; isimulabit eā ꝓbri.Idē in eadē.neq; me ꝑpetiar ꝓbri falso isimulatam. ¶ Emo.is.uerba p̄ciū significātia nō cōstruūt̄ passim cū gtō & abltō:sed quēadmodum statim dicturus est cū gtō quorūdā noim & cū aliorū ablatiuo.ut Plau.quāti eā emit? respōdetq; alter uili.Hora.quāti empte? paruo.quāti ergo? octussibus.Leuitici.xxvii.quāto ualere pōt tāto estimabitur. Ex quo regula illa grāmatico℞ exceptionē habet.aiūt nāq; eodē casu r̄ndendū nobis eē:quo iterrogamur.Nā iterrogamur p gtīn̄.& r̄ndemus p abltīn̄. Terē.qd agas nisi te ut redimas quā q̄d queas minimo. & si neq̄s paulo: at quanti queas.Iuue.balnea sexcētis & pluris porticus empta.¶ Paro.as.pro cōparo.as. Luca.in.i.magnoq; eterna paranſ regna deis.Iuue.flos Asie ante ipsum p̄cio maiore paratus. ¶ Sto.as. pro cōsto.as. Verg.li.x.haud illi stabūt æneia paruo hospitia.Martia.Cōstatura fuit megalēsis purpura centū. Iuue.tanti ptes æque quāti uenefica.cōstat.Cice.i uerrē. Tātidē estimasse:quāti sacerdotē.Iuue. q̄ticūq; domus cōstet.
¶CHRI. Lasso.as.Sed dicimus etiā lasseo.es.unde lassesco.is.laxo.as.Luca.vii.lib.populis frenosq; furētibus ira laxat.¶ Abdico.as.Quintæ etiā speciei Diomede præcipiēte esse pōt.Cice.in Catilinā.ut se abdicaret prætura coegistis:& cū p̄positiōe idem inibi.P.Lentulus tūc a magistratu se abdicauit.Resignare etiā latinū est.Hora.lib.i.episto.Hac ego si cōpellor imagine cuncta resigno.¶ Exhæredo.as.Cice.pro roscio. nā istum exhæredare pater inanimo habebat.¶ Impleo.es. Cicer.lib.ix.episto. nec potes ollam denariorū implere. Martia.Quū meus hispano si metagus ipleat auro.Poetæ etiā admittūt præpositionē.idē.hoc nisi de flaua loculos implere moneta.genitiuus tn̄ aliq̄n̄ nō natura uerbi sed possessiōis est.Ouid.lib.i.de ponto.Maximæ qui tanti mēsurā nois implet. Animaduertendū est oratores p̄positionē huic uerbo adiiecisse.sub hac loquēdi forma.ipleui deomni genere frumēti horreū.pro frumēto omnis generis.de qua re meminit Valla li.iii. ¶ Copleo.es.Ver.& late milite complent.¶ Repleo.es.Cice.ne mente qdē recte uti possumus multo cibo & potiōe repleti.¶ Accuso.as.ex ad & causor cōpositū est.nō aūt frequētatiuū.acudo.as.sum.ut putāt Bartholomeus atq; Prisc.nā tūc accuso.as.ꝑ duplex ſſ diceremus.qd in auditū est.Cice.ꝑ Sylla.q alterū cōiuratiōis accuset.sed cū abltō frequētius utimur p̄positiōe Cice.ad acti.ut me de epistola℞ negligētia possis accusare idem.in epis.p̄sertim qđ i quo accusabat culpa uacarē. Seneca i declama.Accusare deui dixit. Cice. ꝑ domo sua ad pōtifices.Neq; citatus neq; accusatus de eius capite.& qđ p̄cipit Valla accusare hūc potes uel furti uel sacrilegii uel de utroq; uel de ambobus:nō aūt utriusq; aut ambo℞.¶ Incuso.as.Ver.xii.multa se incuset cū nō receperit ante.idē inibi.disce ne me icuses tuū iuturna dolorē.Pli.ad Tacitū icusatq; se. Qđ me moret̄. Terē.pater incusat.Bachidis amorē.i.rephēdit.¶ Postulo.as.Trāquillus in Iulio.Dolobellā cōsularē uirū & triūphalē repetūda℞ postulauit.Idē in Augusto.q postulabaſ iniuriarū.¶ Damno.as.Tacitus li.xvii. Vibius secūdus accusantibus mauris repetūda℞ dānat̄ Trāquillus in caligula a senatu capitis dānatus est.Cice.pri.tuscu.capite dānatos morte multauit:dāno.i.obligo.Hora.li.ii.ser.Hæredes dānati dare centū.Terē.tuus est dānatus gnatus.¶ Emo.is.Cice.li.iii.officio℞.emo homo cupidus tāti quāti uoluit pythius.Martia: togulā posthume.pluris emis.idē bis q̄nquagenis domus est tibi milibus empta Gelli.libros plurimos emi ære paruo.¶ Redimo.is.Mart.uēdidit Ancillā nūc redemit dominā.Idē totis pilea sarcinis redemi.¶ Paro.as.Mar.tibi dote quos parasti.i.emisti.Syllius li.i.fœminea fabricata manu p̄cioue parata.Q.Curti9 primus omniū satietate parasti famē.¶ Cōparo.as.Diuus Hier.cōtra ruffinū negat.Cōparo pro emo accipi. cōtingere:Cæte℞ multo℞ auctoritate latino℞ oppositū patet.Cato de re rustica p̄dium cū cōparare cogitabis sic in

animo habeto. Titus Liuius libro secundo annone in primis habita cura & ad frumentum comparandum missi alii in uolscos. alii cumas. & quod apud litteras sacras legimus. Iuuenta bona margarita dedit oĩa sua & comparauit eam. ¶ Vendo uendis. Iuuenalis. Quod uendere possis pluris dimidio. Diuus Hieronymus. etiam praepositionem ablatiuo adiiecit. Ioelis capitulo tertio puellam uendiderunt pro uino: ut biberent. ¶ Venundo uenundas. Idem. Mathei uigesimosexto capitulo poterat uenundari multo: & dari pauperibus. ¶ Distraho distrahis. Tranquillus in Vespasiano. tantum ut postea pluris distraheret. Apuleius libro septimo asini aurei. Neq; enim leui precio distrahi poterit. ¶ Aestimo aestimas. apprecio apprecias. taxo taxas. Sulpitio ad Ciceronem. omnia minoris aestimare. Cicero libro primo. academicorum. Alia pluris esse existimanda. Plinius libro decimooctauo. illos qui frugiferas. tanti taxauerunt. Suetonius. In Augusto. ut numularii nepotem sic taxat Augustum.

Animaduertẽdũ est ꝙ uerba preciũ significãtia cõstruunt̃ cũ ablatiuo p̃ciũ denotante. praeter q̃ cũ his genitiuis: tãti quãti. pluris. maioris. minoris: tantidem. quantidem. quãtiuis. quãtilibet. & qđ Vergilius dixit nõ assis faciunt. & Catullus Veronensis. omnes unius aestimemus assis.

¶ANTO. Animaduertendũ est haec annotatio. ex li. iii. elegantiaꝝ Laurẽtii Vallẽsi trãslata est. q hoc p̃ceptũ a se primũ fuisse excogitatũ gloriat̃. Scribit enim hos duos genitiuos tanti & quãti substãtiuos in neutro genere cũ illorũ cõpositis tantidẽ. quantidẽ. quãtilibet. quãticũq;. & duos genitiuos cõparatiuoꝝ pluris & minoris adiũgi his uerbis emo. uendo. estimo. & reliquis p̃cium aut estimationẽ significãtibus cũ reliquis uero noĩbus nõ posse cõstrui. neq; enim possis recte dicere. uẽdidit hic auri patriã. sed cũ Ver. vi. aene. auro. & in. i. eiusdẽ. exanimũq; auro corpus uẽdebat Achilles. recte tamẽ dixeris emi librũ tanti quãti tu. & minoris q̃ Anto. & pluris q̃ Caesar. Neq; licet his genitiuis adiũgere substãtiuũ nisi in ablatiuũ cõuerteris. ut tanto p̃cio emi. quanto tu uẽdidisti. & minori p̃cio emi q̃ Caesar. & maiori p̃cio q̃ Anto. & quãtolibet p̃cio. uel quãtouis p̃cio emeris librũ numerabo pecũias bibliopole. Iuue. quãto metiris p̃cio ꝙ ni tibi ditius essem Vale. maxi. magno ubiq; p̃cio uirtus estimat̃. tantodẽ tamẽ p̃cio nõ dicimus: qa datiuo & ablatiuo caret tantundẽ. Itaq; nõ licet exponere quãti emisti subaudi p̃cii sed quãti. i. quãto. p̃cio. tanti. i. tanto p̃cio. fallit. n. hoc etiã in loco regula grammaticoꝝ. qđ oportet exponẽs & expositũ eiusdẽ eẽ casus. Neq; solũ in uerbis huius speciei seruit haec regula sed en aliis oĩbus p̃cium quocũq; modo significãtibus. ut ueneo. is. qđ est neutrũ passiuũ. & mercor. aris. qđ est deponẽs. Liuius. xlviii. ab urbe mãcipia minora annis uiginti q̃ post p̃mũ lustrũ decẽ milibus eris aut pluris uenissent. ea quoq; decẽ tanto pluris: quãti eẽnt estimarent̃. Cice. in ep̃la in licitatiõe prius ponã q̃ illud minoris ueneat. Ver. ii. aene. magno mercent̃ atride. Alia quoq; uerba quoꝝ actus mercede fiunt etiã eodẽ modo cõstruunt̃ ut doceo. es. Iuue. Chrysogonus quãti doceat: uel pollio quãti. Pli. xxxv. natu. histo. nemine iqt minoris docuit. Ago. is. Iuue. atq; iõ pluris q̃ cossus agebat. Licẽtius dixit. Pli. li. viii. natu. his. tãti perire potuisti: atq; etiã hodie minoris pro tanto p̃iculo & minori p̃iculo. Cõtra hãc tñ Laurẽtii p̃ceptionẽ stat quorũdã scriptoꝝ auctoritas: sed Valla de usu frequẽtiori semp loqtur. Verg. in priapeia. nõ assis faciunt euntq; recta. & Catullus omnes unius estimemus assis. facio enim & estimo p̃cium significant quae tamen genitiuo assis iunguntur. Illa quoq; paruifacio. paruipendo. floccifacio. floccipendo. nihilifacio. nihilipendo. naucifacio. naucipendo. & quod Apuleius primo metha. scribit. istud quidem quod polliceris aequi boniq; facio: contra ualle praeceptionem dicta esse uidentur.

¶CHRI. Verba precium significantia. Haec autem uerba omniũ & generũ & ordinũ esse possunt Iuuenalis tanti uocat ille pudicã Suetonius in Vespasiano interrogauit quanti calceasset. Plautus in sticho. Sunt tanto pluris qui defendant. Cicero ad Trebatium iocosa congressio pluris erit. ¶ Cum a datiuo. Cicero in Verrem actione. v. excogitare non poterat quemadmodum quam plurimo uenderet. Idem inibi. magno tu decumas uendidisti. Plinius ad maximum hoc precio quandolibet numerosa subsellia implentur. Seneca. In libris de ira. magno estimata ira proiiecit. & in plurali Columella. pulli exiguis preciis ueneunt. ¶ Denotante. Nam si non denotauerit precium sed potius erit res precii: neuter erit neq; ablatiuus: neq; genitiuus. Sed accusatiuus: uel casus uerbi ut si uelis dicere. eu accactay chui: tu mãcu dicas oportet. ego emi plus. tu minus. Cicero in uerrem actione. iiii. ego nihil uolui plus ualere quam pacem. Tertulianus in apologia: nihilo plus accipies non dixerunt pluris. ¶ Genitiuis sub audi tu numeri singularis. Quos genitiuos subdit tanti quanti &c. non enim liceret dicere emi tanto: emisti quanto: & reliqua nisi adhibito alio nomine siue substantiuo siue adiiectiuo. Gellius libro primo. tris reliquos mercatur nihilo minore precio. Plautus in Menech. multo tanto illum accusabo. Quod si adiiunctum nomen defuerit. tunc his genitiuis utemur. Cicero in libro de amicitia. Quanti. quisq; se faciat ipse. ut tanti fiat ab amicis. Tertulianus in Apologia. plane non emimus pluris. Martialis. Nemo domum pluris sosibiane locat aliquando tamen datur adiiunctum his genitiuis. Salustius. Nunc uos existimate facta an dicta pluris sint precii. Liuius libro nono. octo millia hominum esse maioris precii. & illud iuris pontificii rubrica. de re iudicata. equum tuum non esse minoris precii q̃ capillos. In plurali uero nunq̃ liceret hunc genitiuum promi. nemo enim dicit domum emi tantorum quantorum maiorum & reliqua. neq; cum auctario domos emi maiorum minorumue preciorum. Sed domos emi maioribus minoribus ue preciis. Ablatiuum tamen si preciorum uarietatem significare uoluerimus dabimus. Tertulianus in apologia. Quantiscunq; constet sumptibus. neq; dicemus tantis preciis. Sed tot preciis. Plautus tot summis perii cum disiunctionẽ significare uolumus. Est praeterea animaduertendũ. Quod quando ista

nomina unde sumuntur genitiui illi ad inuicem congrediunt:alterum in genitiuo alterum in ablatiuo tanq̃ aduerbium ponimus. Vt si uelles dicere latine:tanto cui accattiro lo libro.dicas oportet Librum.tanto pluris emã:non tanti pluris. Plautus in mene.Redimã bis tanto pluris pallã.Liui.decem tanto pluris:quã quanti essent aestimarent.Similiter in reliquis adiectiuis: proportionẽ retinentibus.Cice.actione.v.in uerrẽ: multo minoris uendidit:non mõ q̃ tu:sed etiã q ante te uendiderunt.Si uero tantũ plane aduerbiũ:praecisiuũ capiatur nihil est.Quo minus dicere possimus.tantũ emi domũ:non aũt uineam.i.solũ accipitur etiam ut diximus transitiue.ut si dicas:tantũ emi uini quantũ tu olei:ubi quantitas rei empte:non autẽ preciũ significatur.Colligamus igitur hunc siue ablatiuum siue genitiuũ preciũ significantẽ nihil hẽre cũ regimine genitiui huic regulae ratione uerbi concessi.Quippe dicere possumus hic baiulus nauem impleuit regis frumẽti pluris q̃ caeteri.ubi primus genitiuus possessionis ratione:alter uero uerbi natura:postremus autem ut precii manent. Non assis faciunt:reperit etiã in ablatiuo.Martia.Asse duos calices emit & ipse tulit.idẽ asse cicer tepidũ constat:asse uenus praeter hoc nomen.as.assis.Inuenimus in Columella singulari exẽplo. Aeris in genitiuo cuius haec in lib.iiii.uerba legunt:quae uulgus quidẽ parui erisuel de lapide noxium posse cõparari putant.Elicuit auctor in his uerbis regulã illã grãmaticoꝝ habere exceptionẽ: eodẽ casu esse rñdendũ quo iterrogamur.Quã exceptionẽ uerba illa ĩpersonalia itere

st & refert hñt:et si rñsio fit alio regimĩe.Quã quo iterrogamur:atq; i pnoibus possessiuis.Terẽ.i phor.Quid tua refert chre.magni demipho.idẽ i andria.qs heri hũit chrysidem:phedriam aut cliniã dicebãt.Et si pcõtaberis.cuiusẽ istd opus rñdebo:meũ nõ ãt mei.

Tertia uerborum actiuorũ species est:quae praeter accusatiuum construuntur etiam cum datiuo.ut do tibi pecunias.qualia sũt quae sequunt.

Do das dedi.por dar como quiera.

Dono.as.aui.por dar gratioso y debalde.

ANTO. Tertia uerborum actiuorũ species est:eorum quae dicunt acquisitiua. Do das.etiã accusatiuo & duobus datiuis cõstrui põt.ut do tibi pecunias dono tibi uestẽ pignori.exempla sunt Diome.in idiomate constructionis huius uerbi.Dicimus pterea do tibi fidem:sicut habeo tibi fidẽ sed dare fidẽ est fidem obligare.habere fidem est credere. Dicimus quoq; do tibi penas.i.persoluo:sicut pen do tibi penas & do tibi uerba.i.decipio te.Dicimus etiã do tibi litteras:significatq; dare non ut illas legas:sed ut ad alium perferas qui legat.unde & accusatiuũ cum praepositione adiungimus:ut do tibi litteras ad Antonium.tibi ut perferas:ad Antoniũ ut legat.Salu.uulturno litteras ad catilinã dat.Sed dare ut dicit:est quomodocunq;.donare uero est dare gratis cum huius ordinis est.ut dono tibi coronam.Si uero est quinte speciei significat ut ait Valla:facere id praemii:aut beniuolentiae gratia.Cice.pro archia poeta:sylla cum gallos & hispanus ciuitate donasset:uidelicet in praemiũ meritoꝝ.Plautus.in aulularia.dii imortales quot & quãtis me donatis gaudiis qd est magis beniuolentiae q̃ meriti.Verg.v.aene.sergestum aeneas pmisso munere donat.& in eodẽ.hoc iuuenẽ aegregiũ pstanti munere donat.hic quoq; in meriti praemiũ munus donatur.

CHRI. Tertia uerborum actiuorum.Iuuenalis. His furor ipse dat ueniam.Sed aliquando cum praepositione & accusatiuo.Cice.lib.i.officio.Multi dant ad studia redditus.idem philippi.ii.ad sepulturã corpus sui uictrici negat a me datũ.idem ad terentiam.In uiam qd te des hoc tempore nihil est.Sene.in troade confudit imã pondus ad terrã datum.Aliquando cum duplici datiuo.Cice.lib.ii.offici.Marco quidem scio uicio datũ. Aliquando cum ꝑpositione & ablatiuo. Plau.in cap.sequere me uiaticum ut dem a trapezita tibi. Idem ibi da sodes a te.i.de tuo.Aliquando praeter datiuũ cum effectiuo ex ui instrumenti idem in mercatore me toxico morti dabo.habet etiam hoc uerbum do uarias significationes a dictionibus: quibus adiungitur dare terga.idest fugere.Lucanus libro sexto.Si tibi durus iber terga dedisset.dare staticulos.i.saltare.Cato apud Macrobium descendit de cãtherio inde staticulos dare.dare ocia ut facere ocia dicimus. Martialis plura legant uacul:quibus ocia tuta dedisti.Syllius libro primo dedit ocia mundo. Vergilius autem: nobis ocia fecit dixit:dare mamam.idest lactare.Terentius primam mamam dedit haec:dare inferias.idest sacrificare mortuis tranquillus in caligula.Inferias manibus dabat.dare uella.idest nauigare.Vergilius dũ uella dabant si forte dedissent dare ruinam.idest in ferre.Vergilius.Magnam dabit ille ruinam arboribus: dare fidem.idest promittere uel iurare.Terentius dat fidem uxorem sibi fore dare herbam.idest se uictum fateri auctore festo nam pastores.Quum cursu certabant uicti uictoribus herbam:a loco ubi uincebantur: tradebant dare uerba.idest decipere.Terentius cui dare uerba difficile est.est etiam loqui.Statius libro tertio. achilleidos.dat uerba nouissima uoto.dare poenas est eas pati.Vergilius.viii.Quas poenas tu me mihi dabis. Cicero libro primo de diuinatione.Cauponem re patefacta poenas dedisse dare iusiurandum.idest iurare Terentius dabo iusiurandum nihil esse istorum:est etiam dare dicere.Vergilius.Da tytire nobis. Terẽtius Quamobrem has partes didicerim paucis dabo dare.idest futui.Martialis.Quid ergo casta facit:non dat: dare operam est incumbere.Terentius.Nos ergo operam dabamus phedrie.dare ueniam.idest concedere: idem da ueniam quaeso filio tuo.dare potestatem est in alterius potestate & arbitrio committi. Plinius suarum omnium rerum potestatem a uinculo dederat.dare litteras alicui est siue quod eas deferat: siue quod eas legat:sed dumtaxat passiue dare tamen litteras ad aliquem est quod eas tantum legat.Non autem quod eas alicui deferat.Cicero ad trebatium.Valde iam lautus es:qui grauere litteras ad me dare homini praesertim prope domestico:idem ad Caesarem domi mee litterae dantur mihi a te.Cicero curioni libro septimo attilio non fuisse necesse meas dari litteras facile patior. Dono.as.Vergilius.Quod siculus phrigibus donauerat urnas.Iuuena.Qui bona donauit praesepibus.

¶ANTO. Dedo.is.est seipsum alicuius fidei atq; auctoritati tradere.unde & obsides dicũtur dedere se ui ctori.& inde deditio.& serui deditii.i.qui se misericordiæ uictoris dediderunt.¶ Præpono.is.ot ego præpo no.Ciceroni demosthenem.præfero Homero Vergilium. antepono callimacho Ouidium.¶ Cõmodo.as. inter cõmodo.as.& mutuo.as.hoc interesse constat.quod accõmodamus res quæ æedem numero reddendæ sunt.ut libros uestes:argenti phialas.gẽmas.mutuamus uero res q̃ æedẽ numero reddende non sunt.sed tñ in speciæ ut frumentũ uinũ.pecũnias.nemo enim hæc acciperet mutuo ea lege ut illa ipsa reddere.Sed quẽ admodum dicimus ego mutuo tibi pecunias ita etiam tu mutuaris a me pecunías.Reperit̃ quoq; cõmodo tantum pro do.ut apud Luca num in primo. Reperitur & neutrũ secunde speciei pro eo quod est prosum . Apuleius in secundo floridoꝝ:beneficio moltis cõmoda sti:& exemplo oĩbus profuisti.sic e diuerso i cõmodo.as.pro noceo.Idem pro magia.ne qd eo noĩe suis incõmodaret. Terenti.in andria. magis ut incõmodet mihi:qua ut obsequatur gnato.¶ Loco.as. inter loco.as. & conduco.is. hoc distat quod locare est mercede aliqd ali cui otendum tradere.ot domũ.seruum.iu mentũ.agrum conducere est illa eadem mer cede accipere.¶ Suadeo.es.intersoadere & p suadere illa est differentia quod suadere est rõnibus & auctoritate aliquẽ exhortari ut ali quid faciat:quẽadmodũ dissuadere ẽ ne ali quid faciat.Persuadere urro est impetrare ut illod ipsum qd suadebamus efficiatur.¶ Di co.is.inter dicere & loqui illam differentiam nonnulli esse uoluerũt.ut dicamus ea quæ ex arte proferimus loquamur uero natura.Edico tamen quod a dico est compositum ad magistratus pertinet unde dicuntur edicta prætorum.& illud ex euangelio.Exiit edictum a Cæsare Augusto . Indicere uero est cum quadam solẽnitate denunciando imperare.Horatius.i.sermo.uentri indico bellum.¶ Credo.is.est cõ modare alicui uel mutuare non positis.pignoribus.sed tantum fide obligata.cuius contrarium est debeo.es. unde ab hoc debitores ab illo creditores sunt appellati.Credo uero neutrum secundi ordinis est alicui fidẽ habere.nam credo in deum & similia inusitatum est in sermone latino.¶ Cõmendo.as.note significationis uerbum actiuum est huius speciei.ut Martialis peccat qui cõmendandum se putat esse suis.at uero cõmen dare apud aliquem est illum laudare.ot ego te apud principes nostros cõmendaui.Ouidius qointo fastorũ illa datos fasces cõmendat.idest cõmendabiles facit.In eadem prope significatione reperitur cõmitto.is.cũ duobus urrbis suprrioribus hoc est credo & commendo.ut apud Vergili.primo georgicorum debita q̃ sul cis committas semina.Reperitur qooq; pro eo quod in pugnam inducere.Martialis.Victores cõmitte uenus. Locanus in primo.Exiguum dominos commisit asylum.

Dedo.is.dedidi.por darse assi mesmo.
Præpono.is. præfero. antepono.por preferir.
Commodo commodas.por prestar lo mesmo que se torna.
Mutuo mutuas mutuaui.por prestar lo que se torna en especie.
Loco.as.aui.por dar algo por alquile.
Conduco.is.xi.por romar algo por alquile.
Suadeo.is.si.por induzir & traer por razones.
Persuadeo.es.si.por induzir con effecto.
Dico.is.xi.por dezir o hablar artificiosamente.
Edico.is.xi.por mãdar como iuez o principe.
Indico.is.xi.por denunciar con solennidad.
Credo.is.credidi.por prestar o confiar.
Commendo.as.aui.por encomendar.

¶CHRI. Dedo.is.dedidi.Qd est ualde & in ppetuũ dare.Terẽ.tibi me dedo pf:aliqñ ẽ diuulgare.Verg. dedit̃ hic subito troiana p agmina rumor.¶ Præpono.is.Lactã.li.vi.Quisqs ãt pñtia bona p̃posoerit iustitie. ¶ Præfero.is.Iuue.hoc p̃tulit illa sorori.¶ Cõmodo.as.Plau.cũ edes paupi cõmodasset.¶ Mutuo tibi & mu tuor abs te.Illic do hic aut accipio.Sene.q̃to hilarior ẽ q̃ soluit:q̃ q mutuat.Quitil.li.xii.Quas mutuari sole mus lras.¶ Cõduco.is.Iuue.Vt spectet ludos:cõducit oculnia ueste.¶ Loco.as.Ci.i uerrẽ:fũdus erat colono locatus ẽ ẽt i sede ponere.Verg.& sacro lõgeuũ i sede locauit.¶ Suadeo.es.psua.es.Terẽ.mihi psuadet nupti as.Apul.li.ix.Vxorẽ ei tacite suasi.¶ Dico.is.xi.qd fit dicere apd oratores plane.Quĩtili.demõstrat.Nã mihi ait:ne dicere qdẽ oidet:nisi q dispoſite ornate copiose dicit dicere.i.dedicare.Verg.Iunoni iferne dictus.Sa cer.dicere.i.appellare.idẽ hesperiã grai cognomie dicũt:dicere.i.declarare:aut r̃ndere:idẽ dic mihi dame tas coiũ pecus an melibei:dicere.i.significare aut uelle.Terenti.At nesciebã id dicere ista:dicere.i.affirmare Marti.cũ uerus pfiæ diceris eẽ pf:dicere.i.defendere:ut Ci.dixit cãm põpei:dicere.i.denũciare.Teren. Sed dico ne temere facias:dicere.i.pmittere Põpo.apud Marcel.Numos certos dico qnq̃ginta mil.qbus potuit pecunias dictas coegit:dicere.i.cõstituere.Terẽ.hic dies dictus ẽ nuptiis.¶ Edico.is.Terẽ.edixi tibi i terminã tus sum.¶ Indico.is.Mart.idixit coenã diues amica tibi:hẽt ãt hoc uerbũ dico.is.obseruationẽ apud latinos nã p eo q uulgo dicius.Plato dicit nõ eẽ tm̃ oirtutẽ unã.Latini dicerẽt Pla.negat onã tm̃ esse uirtutẽ: & p eo qd dicius Ci.dicit amicitiã turpẽ eẽ nullã.Latini dicerẽt.Cic.negat amicitiã turpẽ esse ullã:idẽ ad trebatiũ q isthinc ueniunt supbiã tuã accusam:qd negẽt te pcõtantibus r̃ndere.Itaq; aosert negatio:& uerbũ dico.is. imotatur.In hoc oerbũ nego.as.Qd ex exẽplis satis liquet.Vtimor p̃terea correctiõe illa uulgari ne dicã in ter substantiuũ & adiectiuũ citra casus cõuenientiã.Ci.p deiotaro.Crudelis castor:ne dicã sceleratũ & ipiũ: & hoc p̃cedẽte substãtiuo:secus ãt sequẽte:qle eẽt.Crudelis:ne dicã:sceleratus:& impius castor.¶ Credo.is. Teren.cuius tu fidẽ in pecunia pspexeris:uerere ei uerba credere.Plau.ubi obit mortẽ:aurũ mihi credidit. ¶ Cõmendo.as.Teren.cui cõmendaui filiũ hinc abiens.Iuuena.Nos ueneris cõmendet epist.marti.

Committo cõmittis.si.por cometer o emcomẽdar o confiar.

Consulo.is.consului.por a cõsejar algo a alguno.

Facio facis feci.por hazer lo que passa en materia de fuera.

¶ Quarta uerboꝝ actiuoꝝ spẽs est:quæ præter accusatiuũ principalẽ construunť cum altero accusatiuo.ut doceo te grãmaticã.qualia sunt.

Doceo.es.docui. por.enseñar.

Dedoceo.es.por demostrar ser falso lo enseñado.

Moneo.es.por amonestar aconsejando.

Admoneo.es.por traer algo ala memoria de otro.

Oro.as.aui.por rogar al mayor.

¶ ANTO. Cõmitto uero absolutum:sequente clausula cum ut coniunctione:peccare significat. Cicero secundo de oratore:neq; cõmittam ut ineptum me esse iudices.¶ Consulo.is.consului: huius speciei esse potest.ut ego consului tibi utilitatem.idest utile consilium tibi dedi. Consulere uero aliquem hoc est prime speciei est consilium ab illo petere.ut Vergilius.vii.æneidos.Lucosq; sub alta consulit albunea. Consulo tibi.i.cum est neutrum secundi ordinis:accipitur pro eo quod est prouideo.Ouid.in epist.pene.sed bene consuluit casto deus æquus amori. Consulo boni neutrum est secundi speciei.Quintil.institutionũ oratoriaꝝ lib.i.consul inquit a consulendo dicitur uel a iudicando.nã hoc consulere ueteres uocarũt. unde adhuc manet illud:rogat boni cõsulas. i.bonũ iudices.Pli.lib.viii.quæso ut legentes boni consulant.Plautus in trucu.quicqd autẽ erit:boni cõsulas.Verg. in.priape. q̃uis pauca damus consule poma boni.Ouid.i.de ponto. ad me peruenit:cõsuluitq; boni.idẽ in.v.eiusdem.tu tñ hæc quæso consule missa boni. Cato apd̃ Gelliũ li.ix.noct.at.ea fieri bonis bono genere natis boni consulitis. Seneca in epi. hãc coqui ac pistoris morã boni consulo. Apuleius.vii.meta.ꝙ a me retenta custoditaq; non fueris:optimi consule.¶ Facio.is.huius ordinis uerbũ notã habet significationẽ.& quo ab ago agis differat: supra memorauimus.dicimus quoq; facio te certiorem & nõ certũ: pro eo qđ in libris digestorũ certioro & certifico legimus.Nam quod Verg.iii.æne.dixit anchisen facio certũ:necessitate carminis excusari põt:qñ si diceret certiorẽ:fuisset syllaba breuis inter duas longas:facio præterea ꝑ estimo:qđ cũ gtõ possit construi.paulo ante diximus.Reperiť ẽt neutꝛ secũdi ordinis. ut bene facio tibi male facis mihi:nisi mauis male & bene aduerbia esse pro noĩbus posita.uñ est bene fit male fit.Reperitur & absolutũ pro eo qđ est cõuenio.Ouid.in epi.hisyphiles.mede faciũt ad scelus oẽ manus. & in epist.sapphus nõ facit ad lachrymas barbitos ulla meas.& Hora.mecũ faciẽtia iura. ¶ Quarta uerboꝝ actiuoꝝ species est.doceo dedoceo.Hora.ii.car.populũq; falsis dedocet uti.Ci.i.de finibus.geometriã discere maluisset q̃ illam dedocere.¶ Moneo.es.Teren.in andria.Habeo pro illa re qđ illũ moneã probe. Admoneo qđ ab illo componiť.cum gtõ potius post acťm principalẽ construitur.Tibullus lib.ii.admonuit dñe deseruitq; uenus. Ouid.iii.de ponto.ecquid ab iis ipsis admonere mei.idem.xv.meta.quod possit æquorum admonuisse.¶ Ora.as.ut oro te rem honestam.dicimus quoq; oro a te rem honestam.Vergil.xi.æne. Ipsum obtestemur.ueniamq; oremus ab ipso.Gellius lib.xvi.Orauit a suis amicissimis impense.

¶ CHRI. Cõmitto.is.cõmisisti ouem lupo.¶ Facio.is.de hoc uerbo legito opusculum. Quod edidimus: idq; certifacio appellatur.¶ Quarta species:casus post accusatiuũ principalem in hac regula ueniens: in ordinis tertii uerbis est persona patiens in hac uero speciæ persona patiens in ordinis tertii uerbis est casus qui præter accusatiuum euenit.Quod exemplis intelligas oportet.Ecce cõmitto uestem tibi:uestis cõmittitur tibi a me;induo uestem te:non uestis induitur te a me sed tu uestiris a me uestem ac similiter in reliqs. ¶ Doceo.es. At me litterulas stulti docuere parentes.Cicero in uerrem. Agrigentini ad istum legatos mittũt:qui eum leges doceant est præterea docere non modo:aliquem erudire.Sed etiam facere ut doceatur. Quintili. libro primo:nec tamen hi:quibus discere ipsis non contingit:minorem curam docendi liberos habeant.Horatius lib.ii.sermo.artes quas doceat quiuis æques:atq; senator.i.docere faciat.Recipit istud uerbũ effectiuũ exui instrumenti atq; genitiuum aut ablatiuum ratione prætii etiam admittit propositionem.Salustius in iugurta litteris latinis & græcis docta sempronia.Cicero.Socratem fidibus docuit nobilissimus fidicen. Idem philippi.secundo.Iam inuideo magistro tuo qui te tanta mercede:quanta iam proferam:nihil sapere docuit.Iuuenalis.Grisogomus quanti doceat uel pollio quanti.Salustius in iugurta legatos miserant: qui senatũ decede fratris de fortunis edocerent.Nam quod Paulus orosius scripsit libro septimo capitu.iiii. Petrus apostolus romam uenit & salutarem cunctis reddentibus fidem fideli uerbo docuit:datiuus ille cunctis credẽtibus ab illo nomine salutarem regitur.non autem a uerbo docuit. Cuiusmodi illud. Ouidii libro tertio de ponto potest etiam intelligi.Quem fuit utilius non docuisse mihi.Erudire etiam ad hunc ordinem pertinere uidetur.Gellius libro secundo capitulo.xx.qui eodem Innumero græcas res eruditi erant.¶ Moneo.es. Quintilianus discipulos id unum interim moneo etiam cum ablatiuo. Terentius habeo pro illa re: illum quo moneam probe.Quoniam genitiuus ille Valerii maximi.Legis suæ monitus:potuit regi a participio in uim nominis transeunti.¶ Admoneo:Salustius in iugurta.Eam rem locus nos admonuit. Plinius iunior libro secundo admones me codicillos.Et cum genitiuo Salustius tanti uiri tempus admonuit: etiam cum ablatiuo.Cicero in epistolis libro quarto putaui ea de re te esse admonendum.¶ Oro.as. Terentius. Vnum etiã uos oro.Quodq; ablatiuum admittit. Vergilius. Veniamq; oremus ab ipso:ueteres uero etiam datiuum exhibebant. Terentius qui mihi sit oret dixit.Nam quando agere causam significat:uno tantũ accusatiuo contentum est. Terentius.Seruum hominem causam orare leges non sinunt.

Rogo.as.aui.por rogar al ygual.

Interrogo.as.aui.por preguntar.

Flagito flagitas flagitaui.por demandar con importuni dad.

Posco.is.poposci.por demandar lo honesto.

Postulo postulas postulaui.por demandar requirẽdo en iuyzio.

Peto.is petiui.por demandar rogando.

Induo.is.indui.uestio.is.uestiui.por uestir.

Exuo.is.exui.spolio.as.spoliaui.por despoiar.

Cingo cingis cinxi.accingo.is.accinxi.succigo succingis.por ceñir.

Calceo.as.excalceo.as.por calzar o descalzar.

¶ANTO. Rogo.as.Hora.ii.car.Otium diuos rogat in patienti prensus egeo.Vergil.lib.viii.Sanctum mihi numen.arma rogo genitrix nato.possumus etiam dicere rogo a te.Plautus qua confidentia rogare tu a me argentum audes?Interrogo quoq; eodem modu posse construi quo suum simplex dubium non est.¶ Flagito.as.Horatius.ii.car.Nec potentem amicum largiora flagito.Ouidius.i.de amatoribus.quod det amatorẽ flagitet ante suum.¶ Posco.is.Vergilius.iiii.æneidos.Tu modo posce deos ueniam.Idem in.xi. Pacem te poscimus omnes.¶ Postulo.as.quod propriæ est pro tribunali & non alibi petere.ut inquit iureconsultus in titulo de dãno infecto.l.cuius initium est dies.Cum ablatiuo & præpositione a iungit psalmographus dicens.Interpræte Hieronymo . Postulat a me & dabo tibi gẽtes.¶ Peto.is.apud Ciceronem fere semper hoc modu construitur. ¶ Induo.is.Vergilius.ii.æneidos.Androgei galeam clypeiq; insigne decorum induitur.construitur etiam cum datiuo.Idem.xi.æneidos. Harum unam inueni supræmũ mestus honorem induit & cum septimo casu.ut idẽ in eodem.idutusq; iubet trũcos hostilibus armis. Eodem modu uestio.Vergilius.ii.georgicorũ. Quæq; suo uiridi:semper se gramine uestit. Exuo quoq; eodem modu cõstruitur : & quæ sunt similis significationis.Exigo te pecuniam & a te dici põt.Cecilius apud Gelliũ li.xiiii. Ego illud munus nihilo exigor portorium. Metellus numidicus apud eundem.socios ad senatum quæstum flentes uenisse sese maximas pecunias exactos esse.sed ex figura græca dictum esse . Gel.affirmat.illi enim exigo te argentum dicunt.Hieronymus in iouinianum.idest noli mirari:si inter titillationes carnis & incentiua uitiorum angelorũ uitam non exigimur:sed docemur. & paulo infra.maioris gratiæ offerre quod non debeas:q̃ reddere quod exigeris.

¶CHRI. Rogo.as.Ouidius.Multa rogatus abit.Plautus in mene.rogas me hominis impudenter audaciã & cũ ablatiuo.Cicero ad Memium nũc a te illud primum rogabo.Rogare etiam est constituere.Gellius li.i. Lex deinde licinia rogata est. ¶ Interrogo.as. Diuus Hieronymus ad paulinum : dominus interrogauit sacerdotes legem.¶ Flagito.as.Syllius libro primo.Ipse flagitat piacula turmas.Cicero pro domo.Me frumentum flagitabant.Recipit interdum ablatiuum.Cicero pro sylla:hanc a me orationem flagitasset.¶ Posco.is. Cicero in uerrem actione.iiii.Milesios nauem poposcit.¶ Postulo.as.Diuus Hieronymus in genesi:dedit mihi dominus petitionem quam postulaui dominum:idest oraui.Cicero de responsis haruspicum:nisi a senatu præsidium postulassent.Suetonius in Cæsare.triumphalem uirum repetundarum postulauit.¶ Peto.is. Hieronymus in euangeliorum translatione.Si quid petieritis patrem in nomine meo.Quod etiam construitur cum accusatiuo & ablatiuo.Suetonius in cæsare nisi ab exercitu auxilium petiissem:petere etiam ire est: idem in uespasiano:reatina rura:ubi estiuare quot annis solebat:petit . Cuius passiuum licet in nostrati uernacula lingua nullum fit.Latini tamen eo plerunq; sunt usi.Lucanus libro secundo.Seu leua petatur.Illyris. ¶ Induo.is.Persi.quẽ trepida ante boues dictaturã induit uxor.¶ Exuo.is.Iuuenalis.Paulatim uitia:atq; errores exuit omnes.¶ Cingo.is. Vergilius inutile ferrum cingitur . Quintilianus ad uilem usum & sordidum lucrum accingimur.Iuuenalis.Crure tenus medio. Succingere debet.¶ Calcio.as. Plinius libro.xxxvi. Alii calcearent soccos omnes ex uno lapide.Suetonius in uitel.pedes præberet sibi excalciandos. Sunt præterea plura alia uerba quæ præter accusatiuum principalem etiam construuntur cum altero accusatiuo longe secus quam quæ uidimus uerba.dicimus.n.traiicio exercitum montem.Liuius.Traiecit copias iberum.Plautus traieci exercitum isaram.Plancus ad Ciceronem exercitum ad kalendas Maias Rhodanum traieci. Aliquando præter accusatiuum cum effectiuo:ut Liuius de secũdo bello punico:amnem uado traiecit.Sed huius significationis a superiore longe alia ratio est.ubi aduertendum est alterum accusatiuum a præpositione trans:alterum uero a uerbo iacio regi oportere:ut sit traiicio exercitum montem:idest transmontẽ iacio exercitum. Cuius passiua uox erit:exercitus est traiectus per montem.Cuius naturæ multa sunt uerba similia ut transmitto : transfio:transpicio:transigo. Si eius faueret consuetudo. Constituuntur etiam uerba uocatiua cum duplici accusatiuo.Sed huius constructionis alia & ratio:quæ licet non sit uera appositio ; est tamen appositioni simillima.ut si dixeris.Egyptii uocant belluas deos.Foeneratores dicunt lucrum uirtutem:religiosi nuncupant calamitatem uoluptatem:& ita in reliquis.Martialis.Potes insidias dona uocare tuas.Lactãtius libro tertio.Quod si deum naturam uocant.ubi etiam pleriq; sub intelligunt esse:ut ægyptii uocant belluas deos esse.idest belluas esse deos:& deum esse naturã.Sed mihi aliud apparet uocare belluas deos:aliud uero uocare belluas esse deos.Sunt quædam dictata uulgaria.In his uerbis gerundii genitiui : quæ non facile ad latinitatem transferas.ut si uelis latinitate donare. La rhetorica e difficili dinsignari : non recte dicas. Rhetorica est difficilis docendi:non difficilis doctu:non ad docendum:non ut doceatur.Sed per infinitiuũ difficile est docere Rhetoricam.Cicero libro sexto epistolarum.Illud cui uis facile est docere.

¶ANTO. Quinta uerborum actiuoꝝ species est: Dono.as.aui. de constructione huius uerbi in.iii. speciæ uerboꝝ actiuorum diximus. ¶ Spolio.as. Verg. vi. æne. Postq̄ illum uita uictor spoliauit achilles. ¶ Satio.as. & saturo.as. differunt teste Valla: qđ satiare ad oés sensus ptinet. saturare ad solum gustum. ut ego satiabo te spectaculis. & saturabo te pane. ¶ Onero.as.aui. Ci. in epi. homines nequissimi te onerarunt mendatiis. ¶ Exonero.as. Ouid. iii. tristiũ. attam est hanc odiis exonerare fugá. ¶ Peto.is. pro eo qđ est percutio. Verg. in buc. Malo me galathea petit lasciua puella. ¶ Afficio.is. Verbũ est in hac constructione frequentissimũ oratores. ut Cice. in epistola: magno me dolore affecissent litteræ tuæ. i. magnũ mihi doloré fecissent litteræ tuæ. ¶ Muto.as.aui. pro eo qđ aliá rem alia permutare. Verg. i. geor. chaoniá pingui glandé mutauit arista. Hora. diruit. edificat. mutat quadrata rotundis. Persi. mercibus hic italis mutat sub sole cadenti rugosum piper: & pallentis grana cymini. ¶ Priuo.as. Ci. in epi. graui teste priuatus sum patre tuo uiro clarissimo. ¶ Leuo.as. p eo qđ subleuo siue alleuo. Verg. Ego hoc te fasce leuabo. Sexta species uerborum actiuorum est. ¶ Audio.is. audiui. actiuũ huius spéi est sermoné alterius itelligédi gřa pcipere. ut audiui ex te uel a te uel de te. Audio prime speciei est uocem tantum audire siue animalis siue alterius rei sonum. ¶ Exaudio. eiusdé ordinis est. quod audio facere. Audio uel inaudio tibi neutrũ secundi ordinis pro eo quod est obedio: qđ ex ob & audio componit. Plau. in captiuis duobus. cum dicto haud audiebat: facto nunc ledat licet. frequentius tamé in hac significatione reperitur ab illo participiũ præsentis temporis. Plautus in amphi. ego sum iouis dicto audiens. Cice. in philippicis. ut audiens esset huius ordini. Idem pro deiotaro rege aut qui dicto audientes in tanta re nõ fuissent. & in lege illa uulgata duodecim tabularum filium minus dicto audientem liceat abdicare. Inaudio quoq; pro obedio huius ordinis reperitur. Affranius apud Marcellum. nouis dictis quæso me ille inaudiat. Male audio cum est absolutum hoc est neutrum quinti ordinis significat infamari. Cicero. ii. de oratore. optimus consularis: qui adolescentulus male audisset idem pro. M. Celio. uicinum eius mulieris miraris male audisse? Idem. v. tuscu. sed aliud molestius: quod male audiebat. Teren. Vulgus mulierum: quod male audit. Ouidius. v. tristium. indolui. nec tam mea quod fortuna male audit. Martialis gentibus in lybicis uxor tua galle male audit.

¶ Quinta species uerborum actiuorum est: quæ præter accusatiuum construuntur cum ablatiuo sine præpositione uel potius cum effectiuo. ut dono te corona.

Dono.as.aui. por dar insignias de onrra.
Spolio.as. por despoiar de alguna cosa.
Satio.as.aui. saturo.as. aui. por hartar.
Onero.as.aui.p. cargar. exonero.as.p. descargar
Peto.is. por. percutio. is. por herir.
Afficio.is.eci. por hazer lo q̄ se Pone in ablatiuo.
Afficio te uoluptate. yo te hago plazer.
Afficio te molestia. yo te hago pesar.
Muto.as.aui. por trocar una cosa con otra.
Priuo.as.aui. por quitar o priuar de algo.
Leuo.as.aui. subleuo.as.aui. por aliuiar.

¶ Sexta uerborum actiuorum species est. quæ præter accusatiuum construuntur etiam cum ablatiuo & præpositione. a. uel ab. ut audio a te librum qualia sunt.

Audio audis audiui. por. oyr.

¶CHRI. Quinta species: Hæc uerba sæpissimæ construuntur cum altero effectiuo: præter effectiuũ principalem: ut si dixeris: summus pontifex tercẽtum aureis me sua manu donauit. Ego te hoc pugione uita priuabo. ¶ Dona.as. Gellius libro. v. Castrensis est corona qua donat eum imperator. ¶ Spolio.as. Martialis templa uel archano demens spoliauerat auro. ¶ Onero.as. Horatius libro. iii. carmi. me pater seuis oneret cathenis. ¶ Afficio.is. Cicero in epist. plurimis maximisq; muneribus & nos amicos tuos & ciues uniuersos & rempublicam afficies. Quod istud uerbum non pertineat modo ad animi affectus sed ad pleraq; alia. testis est. Cicero exemplo superiori & libro primo de diuinatione dicens ab eo. Quem affecerat sepultura. Idem pro Lucio Cornelio omitto quantis ornamentis populum istum. C. Cæsar cum esset in hispania prætor affecit: afficere uero sine septimo casu delectare est. Iuuenalis quem mira afficiunt inscripta ergastula. ¶ Peto.is. pro pertutio semper in malam capitur partem. Liuius libro. xxii. Hispano punctim magisquá cæsim assueto petere hostem. Suetonius in Tybe. Missum in arenam aprum iaculis desuper petit. Petere cursu assequi est. Vergilius quæ littora proxima cursu contendunt petere. petere blanditiis est blandiri. Quintilianus. Nouercam blandiciis petit: petere præcibus est præcari. Apuleius. Quum me lachrymis præcibusq; petisset. ¶ Muto.as. Horati. i. carmi. Soc[illegible]icam domum mutare loris iberis pollicitus. ¶ Primo.as. Terentius pamphilam me fines hac urbe priuari. ¶ Leuo.as. Vergilius. Ingrediens uarioq; uiam sermone leuabat. ¶ Sub leuo.as. Cicero actione. iii. In uerrem: tua ui & crudelitate istius hominis improbissimi pericula subleuabis. ¶ Sexta uerborum: hæc autem uerba separatiua dicuntur cuiusmodi est. ¶ Audio.is. Cicero primo de legibus. Me audire athenis ex phedro meo memini. Idem in hortensio. Tertullius rhodius: qui se illam audiuisse rationé de phylone. aliquando regitur ablatiuus non a uerbo ex natura uerbi sed ex natura præpositionis. Cice. ad trebatium: has litteras scripsi in pontino: quum ad uillam metrilii philomenis diuertissem ex qua iam audiueram fremitum clientum meorum; ubi ex qua locum significat non quidem personam.

¶ANTO. Abſtineo.es.& cõtineo.es.uerba ſũt huius ordinis.differũt tñ auctore Valla:qđ abſtinere eſt ab aliena uel exteriori re ut abſtineo me ab iniuria abſtineo me a muneribus. Continere uero eſt a ꝓpriis uoluptatibus,ut cõtineo me a libidine a coitu a cibo. Ci.qđ beneficiũ ẽ ſi te abſtinueris ab alieno ſcelere.& Lucil. manus abſtinere a muliere melius eſt. Cõſtruit̃ ẽt figurate cũ gtõ.uel potius ex idiomatis græci imitatiõe.ut Hora.mox ubi luſit ſatis abſtineto dixit irarũ. Verg.ꝑpoſitionẽ ab.ſuppſſit.vii.æne.dicẽs abſtinuit tactu pr̃ auerſuſq; refugit.¶ Accipio.is.quo differat a ſumo.is.diximus in prima ſpẽ actiuoꝝ.¶ Recipio.is.ꝑter alias ſignificatiões q̃s hẽt cũ eſt neutrũ ſecũdi ordinis ſignĩt promittere quo uerbo Ci.frequẽter utit̃ in epiſtolis maxie.¶ Suſcipio.is.ẽ aliqd i curã atq; fidẽ ſuã accipere.¶ Eripio.is.& reliq̃ uerba ſeparationẽ ſignificantia huius ordinis ſũt. Verg.ii.æne.teq; is ait.eripe flãmis.& in eo dẽ eripui fateor leto me & uincula rupi.nam utrobiq; ſubintelligit̃ ab.uel ex.q̃ eiuſdẽ eſt ſignificatiõis.¶ Amoueo.es.idẽ eſt qđ auſero auſers.atq; utrũq; huius ordinis admoueo ad moues tertiæ ẽ ſpẽi cõtrariæ ſignificatiõis.ut admoueo tibi manũ amoueo te manũ.¶ Auerto.is.eodem mõ differt ab aduerto.ut aduerte oculos ad me.i.conuerte ad me.auerte oculos a me.i.remoue.Eodem mõ differunt aduerſus & auerſus qđ aduerſus eſt faciẽ oſtẽdens ex oppoſito.auerſus terga uertens.ut oculos ab aliqua re declinans.ut Verg.i.æne.diua ſolo fixos oculos auerſa tenebat.

Abſtineo.es.por ſe refrenar delas iniuſtitias.
Contineo.es.por ſe refrenar delos deleytes.
Accipio.is.accepi.por recebir como quiera.
Suſcipio.is.ſuſcepi.por tomar a ſu cargo.
Recipio.is.recepi.por recebir o recobrar.
Eripio.is.eripui.por librar o arrebatar.
Amoueo.es.amoui.por quitar de alguna coſa.
Auſero auſers abſtuli.por a quello meſmo.
Auerto.is.auerti.por boluer de alguna coſa.

¶CHRI. Abſtineo.es.idẽ in epi.ego q me abſtinebã a murenis a beta & malua ſum deceptus.¶ Accipio.is. idẽ in uerrẽ li.i.Eteni ſi plurimas a tuo ꝑtore iniurias accepiſſes:accipe ẽ ẽt ſcire. Pli.iunior.Accepi.n.nõ minus eẽ oratoris tacere iterdũ:q̃ dicere.Nã accipe uel capite uel humeris uehere ẽ.Mella li.i.onera ille humeris:hi captitibus accipiũt.Accipe lr̃as dicimus:tã ab eo q mittit:q̃ ab eo q attulit.Ci.ad treb.Accepi a te aliqđ epi.uno tpe.Idẽ ad eundẽ epl̃am nr̃a q̃ accepi ab.l.aruntio cõcidi inocenter.¶ Suſcipio.is.Quĩtil.li.i.pluſq̃ iponebat̃ oneris ſpõte ſuſcepi.Suſcipe ẽt gignere ẽ.Plau.q geminos ex ancilla ſuſcepit liberos.nã ſuſcipe accipere eſt.Verg.Suſcipiant pateris tepidũq; cruorẽ.¶ Recipio.is.Ci.in uerrẽ actione.vii. Vulnus ille in capite ab hoſtiũ duce recepit.recipe.n.ſe reuertere ẽ.Ci.ad tre.Sinautẽ iſta ſũt inaniora recipe te ad nos.idẽ inibi. Sin aũt iſta frigebũt recipias te ad nos.Recipe ãt lr̃as uix dicas:ſed accipere.¶ Eripio.is.Cic.ꝓ milone.Qđ te aiunt eripuiſſe e domo e mediis armis.Luca.li.iiii.& miſeras bellis eripe terras:reperit̃ ẽt cũ dtõ cõſtructũ. Pli.ad tyronẽ.Quicqd eſt in cã eripe me huic tormento.Teren.eripuit fidicinã lenoni.¶ Amoueo es.idem iſtũ amorẽ ab aio amoueas tuo.¶ Auſero.es.Tertul.in apolo.hoiem a cogitatu uere diuinitatis auertat ꝑſtigiis falſis.¶ Auerto.is.Verg.nec poſſe italia teucroꝝ auertere regẽ:italia.ꝑ ab italia ſcriptũ eſt.

¶ANTO. De uerbis paſſiuis.Cap.ii. Quẽadmodũ uerbũ actiuũ diſſiniuimus paſſiuo dicẽtes.Actiuũ eſſe qđ in.o.deſinit & hẽt paſſiuũ in.or.ita nunc e diuerſo paſſiuũ diſſinimus qđ i.or.deſinit & hẽt actiuũ i.o.i quo differt a deponẽti & cõi:q̃ nõ hñt actiuũ in.o.& exigit añ ſe ntm̃ ꝓ pſona patiẽti : i quo differt ab actiuo:qđ exigit ntm̃ ꝓ pſona agẽti & faciẽti & abltm̃ cũ ꝑpone a uel ab.uel dtm̃ ꝓ pſona agẽti uel faciẽti:in quo differt a deponẽte: nã cõe eodẽ mõ cõſtruit̃ quo uerbũ paſſiuũ : ut deus amat̃ mihi uel a me. Eius hoc eſt uerbi paſſiui.tot ſũt ſpẽs qđ dixius eẽ in uerbo actiuo.ſunt.n.ſex quẽadmodũ ex ſupiori capite colligi põt.Sed eſt aiaduertẽdũ . Duo notãda eſſe dicit.Primũ qđ cũ uerbũ actiuũ paſſiuo mutare uolumus:actm̃ pſone patiẽtis in ntm̃ & ntm̃ pſone agẽtis uel faciẽtis i abltm̃ cũ ꝑpõne a uel ab.dtm uertere debemus.Caſus uero ille:cũ quo uerbũ actiuũ poſt actm̃ pricipalẽ conſtruit̃:mutari non debet.id qđ p oẽs ſpẽs obſeruandũ eſt.ut in ſecunda ĩpleo granariũ frumẽti uel frumẽto granariũ iplet̃ a me frumẽti uel frumẽto. Verg.i.æne. Implent̃ ueteris bacchi pinguiſq; ferine. Alterũ qđ notãdũ eẽ dicit:eſt qđ uerba reciproca & q̃ dñr uocatiua:in uoce paſſiua reciprocant̃:hoc eſt poſt

¶De uerbis paſſiuis. Cap. ii.

PAſſiuũ uerbũ eſt illud qđ deſinit in.or.& hẽt actiuũ in.o.& exigit ante ſe ntm̃ ꝓ pſona patiẽti & abltm̃ cũ ꝑpoſitione.a.uel ab.uel dtm̃ ꝓ pſona agẽti uel faciẽti ut deus amat̃ a me uel mihi.Eius tot ſũt ſpẽs quot diximus eẽ in uerbo actiuo.Sed aiaduertẽdũ eſt ꝙ cũ mutamus uerbũ actiũ i paſſiuũ:caſus cũ quo uerbũ cõſtruit̃ poſt actm̃ principalẽ : nõ mutat̃.ut ipleo granariũ frumẽti.uel frumẽto.granariũ iplet̃ a me frumenti uel frumẽto.do tibi pecunias.pecuniæ dant̃ tibi a me.doceo te grãmaticã tu doceris a me grãmaticã. dono te corona . tu donaris a me corona. audio a te grãmaticã.grãmatica audit̃ a me ex te.¶ Aiaduertẽdũ ẽ quoq; uerba reciproca & quæ dñr uocatiua: q̃lia ſunt.ſcribor.habeor.iudicor.ꝑdicor.agnoſcor. dicor.uocor.nominor.appellor.nũcupor.& ſimilia cõſtrui poſt ſe in eodem caſu:cũ quo ante ſe cõſtruuntur.ut ſcribor fortis.uocor Antonius.

se construuntur cũ eodem casu:cũ quo.ante se construebant̃.ut Hora.i.car.Scriberis uario fortis & hostium uictor.habeqr idoctus p̃dicor ignauus.iudicor sapiẽs.uocor Anto.nuncupor nebrissensis.dicor grãmaticus. Nõ est hoc in loco dissimulandũ qđ Seruius annotauit in illud Verg.vii.æne.optato cõdunt̃ tibridis alueo: esse qdã uerba:q̃ nulla rõne mutant̃ ex uoce passiua in actiuã.ut sacerdotes creari.uirgines capi.uñ & capte dicebant̃:qm̃ a põtifice de manu p̃ris nõ minores decẽ annis capiebant̃:neq̧.n.dici posset:qđ põtifex illas capiebat.Eodẽ mõ dicit Serui.cõdi ꝓprie illos q sibi statuũt ciuitatẽ.cõdunt̃ ergo tibridis alueo dixit.Vergi.i. sedẽ stabilẽ locãt.Pari rõne dicimus ego linquor aio:ꝓ exaio q loquẽdi modus frequẽs ẽ apud Pli.nõ tñ recte dixerimus.aius linquit me.Eodẽ mõ cõsternor aio:ꝓ eo qđ est terreor:ut apud Salustiũ:æq sine terroribus cõsternant̃.& Ouid.ii.meta.cõsternant̃ æq.non tñ dici posset qđ aliqs consternat æquos.Dicimus quoq; ex numero nostroꝝ militũ decem sunt desiderati in p̃lio.i.mortui sunt:& defuerunt.Cæsar in cõmentariis desiderati sunt eo die sagittarii circiter ducenti.non tñ recte diceret̃ nos desiderauimus ducẽtos sagittarios. Dicimus p̃terea interdico tibi aqua & igni:non aq̃ & ignẽ.at in uoce passiua dicimus aqua & ignis interdicit̃ tibi a me dicimus quoq; aq̃ & igni iterdicit̃ tibi a me ãt uix dici posset.qa iterdicit̃ ipersonale est ab hoc uerbo neutro iterdico.Ci.de sene.male rẽ gerentibus bona interdici solent.Apul.in.iiii.floridũ dtm̃ uoci actiue in ntrm̃ passiue conuertit:cum scribit.diues ille cibo interdicatur.& in digestis ti.de curatore furiosi.l.i.lege inquit duodecim tabularum prodigus interdicit̃.& ibidẽ.Mulier quæ luxuriosæ uiuit:bonis interdici põt. Datiuũ quoq; in noiatiuũ uertit.Hora.in poetria dicẽs.ego cur acqrere pauca si possum iuideor. Idẽ alio in loco hæc ego procurare & idoneus iperior.Eadẽ quoq; rõne dicimus in actiua ego iubeo tibi.& in passiua tu iuberis a me.& ego sum iussus a te.Dicimus p̃terea mutuo tibi pecunias fenero tibi nũmos. In uoce tñ passiua non dicimus pecuniæ mutuantur tibi a me.aut nũmi fenerantur tibi a me.sed tu mutuaris a me pecunias & feneraris a me nummos.Dicimus etiam ego delecto te.sed tu delectaris a me non dicitur:sed tantum delectaris.quia mutuo.fenero delecto actiua sunt.mutuor.feneror.delector.deponentia:multa namq; ut diximus supra:uerba sunt actiua desinentia in.o.quæ non habent passiuam in.or.

CCHRI. Passiuum uerbũ:ante se noiatiuum præterq̃ in infinitiuo ubi exigit̃ accusatiuus: licet etiã aliqñ reperiat̃ iteriecto uerbo finito accusatiuus.Locustas poenaꝝ:& foeminum attritu sonare credit̃.Gellius ad Cice.pro certo iã habet̃ regem alexandrinũ mortuũ.Quintil.li.ii.quẽ uteroq; certamine hisdẽ diebus coronabat̃ iuictũ.Statius sudũq; cruorẽ manibus aggerit̃.Hora.in epist.nunc satyꝝ cyclopa mouet̃. Sed in his accusatiuis diuersa rõ a superioribus est:illud rursus pueri sunt in hoc loco monẽdi:accusatiuũ pronois reciproci primitiui in uoce actiua nõ posse mutari in ntm ad uocẽ passiuam:quo casu ꝓnomẽ hmõi caret: sed mutari in ablatiuũ:atq; p̃sonæ agens uocis actiuæ relinq iugiter.In ntõ.ut si dixeris.mundus continet se passiuũ huius erit:mundus continet̃ a se.idem.n.p̃sona & agens & patiens est.Verg.Tertia iã lunæ se cornua lumine cõplent.℣ Et abltm̃:Iuuena.Nec amet quenq̃:nec amet̃ ab ullo.Sueto.ad curionẽ li.vii.uel re uincam uel uincar abs te.Aliqñ tamen abltũs cum uerbo passiuo nõ regit̃ uirtute uerbi passiui:sed rõne significationis talis uerbi:ut si dicas amoueor a l̃ris:eripior a patre:non qđ litteræ amoueant me uel p̃r eripiat me. Sed qđ aliquis illud faciat alius:intelligere possumus.Ci.ad trebatiũ:illud soleo mirari:nõ me totiens accipere tuas l̃ras quoties a Quinto fratre afferunt̃:ubi.Q.frater non afferebat:sed tabellarius a.Q.fratre l̃ras afferebat Cice.Aiaduertendũ est præpositiões a uel ab:plerũq; geminatas reperiri apud auctores:plerũq; uero nõ Colu.li.x.de qbus neq; diligentius quicq̃ præcipi põt.quã ab higinio.Iam dictũ est:neq; ornatius quã Verg. neq; ornatius quã Celso.Aliter Cic.ꝓ rabirio posse hoium memoriã:rem nullã maiorẽ:magis periculosam: magis a uobis oibus prouidendã:neq; a tribuno plebis susceptã:neq; a cõsule defensam:neq; a Populo Ro.p̃cognitã.Possumus uti triplici p̃positione regimine uario:ut si dixisses:ab anno ꝓximo amouemur a libertate ab iprobissimo tyranno:cuius exemplũ uide in sexta actiuoꝝ regula.℣ Vel datiuũ.Marti.diligeris populo non pp p̃mia Cæsar.Verg.i.æne.Hæc dũ dardanio æneæ miranda uident̃ de datiuo ãt euidẽtissima sũt exempla:ac potissimũ in hoc uerbo uideor ꝓ apparet.Ci.ad trebatiũ.Legi tuas l̃ras:ex qbus intellexi te Cæsari n̄ro ual de iurisconsultũ uideri.Idẽ ad terentiã.Satis mihi magnũ fructũ uidebor p̃cepisse:ubi non dicas satis a me:& q sequũt̃.Sub hac ãt forma huius uerbi.nulla uox actiua ẽ sed deponẽs.Nã ꝓ eo qđ dicimus uulgo.mi pare q ueo.uideor uidere dicius:ubi alteꝝ deponẽs:alteꝝ uero actiuũ ẽ.Terẽ.i adel.uideor uidere iã diẽ illũ.Hora.audire magnos iã uideor duces:ubi nõ recte dicemus:uidet̃ mihi itelligere lectionẽ:uidet̃ tibi iseruisse regi:uidet̃ nobis recte fecisse uidet̃ uobis optime scripsisse.Sed uideor mihi: uideris tibi. Videmur nobis:uidemini uobis & reliq̃ p̃terq̃ si eẽt rñsio a tertia ad tertiã:ut uidet̃ regi recte administrasse rẽpublicã.s.se.nã me.uel te dicere nõ poteris:imo dices uideor mihi:siue uideris tibi:& reliq̃.Ci.ad treb.Satis ne tibi uideor sine te ius ciuile didicisse.idẽ nimiũ cupidus discedẽdi uiderere.idẽ ad dolobellã. Mihi iã pridẽ eẽ cumulatũ uidebat̃.reperit̃ ẽt passiuũ a uideo.es.cuius exẽplũ supra accitauimus.Verg.Hæc dum dardanio æneæ mirãda uident̃:i hac significatiõe ubi dtũs ẽ:ibi & abltũs esse põt:hæc dũ a dardanio.ænea mirãda uident̃.Aiaduertẽdũ ẽ.Quđ dtũs & abltũs i eadẽ clausula uenerit.potius dtm̃ q̃ ablatiuũ eẽ agẽtẽ p̃sonã.Ci.i epi.oino mihi magis sũt expectãdæ l̃ræ a te:quã a me tibi:nihil.n.romæ gerit̃.Qđ putẽ te scire curare hic Ci.l̃ras expectat a dolobella:nõ aũt dolobella a Ci.In uerbis uero acqsitiuis oppositũ inuenit̃: nam abltũs potiusq̃ dtũs p̃sona ẽ agẽs.Quitil.mihi ille det̃ puer:quẽ laus excitet.Ci.i epi.Qđ si mihi efficiẽdũ fuisset.hic Cice.facit illic autem.Quintilia.non dat.Sed afferamus exempla clariora.Cicero.in episto.actis his litteræ a te mihi sunt reddite.Quibus a me consilium petis.Idem inibi:a me tibi omnia liberisq; tuis parata confidas uelim.idem.id ubi a me declarari uolo.idem in uerrem actione quarta:nũc quod mihi abs te datur:id accipio.Licet aliquando datiuus in eisdem uerbis præsertim sine ablatiuo persona sit plane agens.

Terentius in heauto.ei unam cœnam atq; eius comitibus dedi quæ si iterum mihi danda est:actum stet: hic aút mihi pro a me scriptum est:grũs etiam persona agens interim reperit.Iuuena.obtritũ uulgi perit oẽ cadauer.i.a uulgo.Sed hic põt excusari:nã potuit participiũ passiuũ transire in uim nois:de quo paulo post dicemus.Cũ accusatiuo uero mediante ppositione etiã persona agens reperit.Cic.in epi.per aduersarios tuos esse factũ.Quintilia.lib.iii.pleraq; non inuenta per me.Sed ab aliis tradita continebit.itaq; per me cã uidet instrumentalis & intermedia.a me uero psona agens uel potius efficiens.Ci.ad Volumnium lib.vii.Cætera quæ sunt a me.In secundo lib.de oratore p Antonii personã disputata de ridiculis:nam illud statii in syluis.Carpit eximiũ priscilla decorem:& illud eiusdẽ horrida labenti:perfundit arma cruore:& Lucan.lib.ix.pluribus ille notis uariatã pingit aluum:figurate per synecdochen dicunt.Septimus etiã casus uerbis passiuis sæpissimæ dat.Iuuena.planta undiq; magna calcor:idẽ quãto celebret sportula fumo.¶ Post accusatiuũ principalẽ non mutat:fallit aũt hoc documentũ in tertia & quarta regula plerunq.dicimus.n.psuadeo tibi aliqd & in passiua psuasus es a me.& atq; tibi aliqd est psuasum a me.Ci.actione.iiii.in uerrem.Quid uobis hoc magis persuadeã.Quũ iam persuasum esse confido:pro quo grãmatici dicerent.Quũ iam psuasos esse confido.Idem lib.ii.de legibus.Si hoc igit iam a principio psuasum ciuibus est grãmatici uero dicerent.Ciues sunt psuasi.ut Cecili.lib.vi.epist.Ciceronis.fœlix est si licit:& persuasus est.¶ Doceo:etiã aliqd tale habet.Licet sit speciei quartæ.Manilius li.iiii.magna est rõ breuiterq; docenda:pro aliquis docẽdus ẽã:ut Tertulianus in Apologia innocentiã adeo docti sumus Gel.lib.ii.qui in eodẽ numero res græcas eruditi erãt ut docti erant dixit.Plautus in trinumo illo priori mõ.Multa ego passum docta dicta loq. Pli.lib.xxxiii.tãtus erat docendæ oratoriæ quæstus.Quintilianus libro.xii.ut appareat posse oratorem non discẽdo tantum iuri uacare.Sed etiam docendo.ab hac constructione legimus in eodem.Sed libro primo. Cuius doctissimus sermo.In posteros quoq; est epistolis traditus:pariter inuoluimus aliquando istud uerbum flagito.as. Cice.libro primo de legibus.Iam diu flagitatur historia.Quintilianus ad Teyphonem.Sed si tantopere efflagitãtur quã tu affirmas:pro quo grammaticæ diceremus.Iam diu aliquis flagitaretur historiam atq; si tantopere efflagitor libros siue efflagitamur.ut Cicero i officiis.Sum multis efflagitatus. Plinius iunior ad lupercũ actionem frequenter & a te efflagitatam:& a me semper promissam exhibui tibi.In eo uero quod auctor in cõmento dicit.Dicimus linquor animo pro examinor:qui loquendi modus frequens est apud Plinium : nõ tamen recte dixerimus.Animus linquit me.Ego uero sic reperi apud eundem Plinium libro.xxx.capite.iii.Quos animus linquit:nisi textus sit mẽdosus:adiecit præterea in eodem cõmento desiderati sunt in prælio.idest mortui sunt etiam in actiua uoce idem significare uidetur.Cicero philippica.xiiii.ne unum quidẽ militem desiderauit.idest mortuus fuit.Sed neq; in passiua semper significat esse mortuũ.Sed cupitum & optatum.Cice.ad trebatium.Ruffius mediussfidius tuus ita desiderabatur:ut si eẽt unus ex nobis.i.optabatur & erat necessarius:non autem mortuus.Gellius libro.iiii.captiones Romæ nihil desiderabatur.Plinius iunior lib.iiii.nunc mihi tu maxime desideratus.idem ad uoconium nobis tamen quærendus est ac desiderandus:ut exemplar uitæ prioris.Quintil.li.i.Vtriusq;.n.rei aptus qdã modus desiderat:non qd sit mortuus sed qd optetur & desit.¶ Reciproca:Iuuena.uaricosus fiet aruspex.Horati.Scriberis uario fortis.¶ Vocatiua.Teren.Iam lepidus uocor.Hora.ego poeta salutor.Martia.Vna lucerna uocor. Apuleius fœlix ego uocabor auia.

¶ De verbis neutris. Cap. iii.

NEutrum uerbũ est illud quod desinit in o.& non habet passiuum in.or.ut seruio seruis.ambulo ambulas. Eius complures sunt species.

¶ Prima species uerborum neutrorum est : quæ post se construuntur cum genitiuo uel ablatiuo. ut careo pecuniarũ uel pecuniis. Cuiusmodi sunt quæ sequuntur.

Careo.es.carui.por no tener lo que desseamos.

¶ De uerbis neutris. Cap. iii.

ANTO. POnit in primis uerbi neutri diffinitionẽ dicens:quod uerbum neutrum est quod desinit in.o.ad differentiam passiui deponentis & cõmunis & non habet passiuũ in.or.ad differentiam uerbi actiui:quẽ tamen casum ante se & post se regat non dicit. sed adde tu qd uerba neutra significantia actionem exigunt ante se ntm̃ pro persona agente uel faciẽte.ut ego seruio.quæ uero passionẽ illatã:aut idiopathiã.i.passionẽ innatã:exigunt ante se ntm̃ pro persona patiente.ut ego uapulo.ego frigeo.post se uero cũ oibus obliquis potest construi: aut absolutum est.Hoc loco repetendũ est quod supra cum de uerbi actiui diffinitione agebatur diximus.proprium esse uerbi actiui cum accusatiuo construi:atq; habere passiuum in.or.esse tamẽ uerba quæ & si cum accusatiuo in uoce actiua construuntur.non tamen habent passiuam in.or.itaq; partim actiua partim neutra esse dicendum.¶ Careo.es.cum ablatiuo frequentius construitur.antiquiores etiam genitiuo iungebat.ut Teren.in heauton.omnes mihi labores fuere leues:præterq̃ tui carendum quod erat.& Neuius apud Gellium lib.xviii.noc.at.carendum tui est inquit:quod ipse exponit pro te.Accusatiuo quoq; iungebant.ut Turpilius apud Marcellũ:meos inquit careo.Sed abltõ ut diximus frequenter iungitur ut Iuuen.cariturus turture magno.Pli.in epist.Carent iure toge.quibus aqua & igni interdictum est.

¶ CHRI. Careo.es.Vergili.Cassum lumine lugent:nam pro carminare actiuum est. Plautus in Mene.Inter ancillas sedere iubeas lanam carere construitur etiam cũ duplici effectiuo quorum alterum instrumenti est.Marcellus ad Cice.Quibus ego facile equo a uinto carebam.

Egeo eges egui.indigeo indiges indigui. por hauer menester.

Abundo.as.redundo.as.aui.por abondar.

Sto.as.steti.consto.as.constiti.por costar.

Satago.is.sategi.por estar solicito y cõgoxoso.

Abstineo.es.abstinui.por se enfrenar.

¶ Secunda species uerborũ neutrorũ est: q̃ post se construuntur cum datiuo.ut cedo potentiori. qualia sunt.

Cedo.is.cessi.por dar a otro la uentaia y meioria.

Pareo.es.obedio.is.obtẽpero.as.por obedecer.

¶ ANTO. Egeo.es.indigeo.es.huius esse speciei:atq; cũ grõ etiã posse fungi cõtra Philalethen:immo uero cõtra Philapseudon dicimus.Ver.x.æne.Nec te rõnis egentẽ abstulit atra dies.Hora.mãcipiis locuples eget eris capadocũ rex.Idẽ.i.ser.At q tantulo eget:quãto est opus.Cice.pro roscio.nã p deum imortalẽ qd est in hac cã:qd defensiõis idigeat.& Lucillius apud Noniũ marcel.quarũ abũdemus rerũ:& quarũ indigeamus. de ablatiui cõstructiõe passim exẽpla repies.¶ Abundo.as.Cice.pro cluẽtio.Mulier inqt abundãs audacia. Verg.in buc.q̃ diues niuei pecoris.quã lactis abundãs.& illud qd de lucillio afferebamus:quarũ abũdemus rerũ:& quarũ idigeamus.¶ Sto stas.& cõsto cõstas.cũ aliqd precio eẽ emptũ significant huius ordinis sũt:sed de illorũ cõstructiõe plura diximus in secũda uerborũ actiuorũ specie. ¶ Satago.gis.pro eo qd est curiosũ atq; sollicitũ eẽ:absolutũ plerũq; reperit.quẽadmodũ & satis ago pro quo ponit. Cæsar in cõmentariis.q sat agẽtibus inqt celeriter occurrãt. Gellius lib.xviii.Plorãtibus oĩbus nostris.atq; in sentina satis agẽtibus. Terẽ.tñ in heautontimerumeno genitiuo iunxit dicens. & si iis quoq; suarũ rerũ satagit.Pendeo & fastidio Plau.in mercato.dissolue iã me nimis diu animi pendeo.Idẽ in aulu.fastidit mei.qa uidet me suã amicitiam.uelle. ¶ Secunda species uerborũ neutrorũ.¶ Cædo cædis cessi.Vergilius quinto æneido.cede deo. hoc est da locum & fatere te esse uictum.aliquãdo etiam exprimitur locus.& tũc est actiuum tertiæ speciei. Papinius in achilleide. hortant:cedũtq; locũ.unde & Cicero participiũ futuri uocis passiue protulit de claris oratoribus. gratiosi inqt scribe sint in dãdo & in cedẽdo loco.Cũ accusatiuo etiã iunxit Ver.li.xi.dicẽs cedat ius ꝓpriũ regi.in q̃ significatiõe sepe apud iurecõsultos repitur.ut in digestis delegatis.iiii.l.si mulier.si usum fructũ inqt mortis cã cessero.& in titulo de acqren.posses.cedere possessionẽ dixit.Nã & Diomedes grãmaticus in idiomatis annotauit recte posse dici:cedo possessionẽ & cedo possessiõe.¶ Pareo.es.obedio.is.obtẽpero.as.huius ordinis uerba idẽ ꝓpe significãt. sed cũ accusatiuo etiã iunxit.Papinius in Achilleide dicẽs.nõ adeo parebimus omnia matri & Gellius lib.ii.Quædã inquit nõ esse parendum.quædam non obsequendum.

¶ CHRI. Egeo.es.sepissime cũ genitiuo.Salustius in Iugur.nullius rei idonee egenti Iuue. Curatoris eget: qui nauem mercibus implet.idẽ.cuius egent prona & terra spectantia mundi.Plautus in asinaria.quia tui abeuntis egeo.Ausonius ad Paulum matre carens:nutricis egens Hieronymus in psalmorum translatiõe bonorum meorum non eges.etiam cum ablatiuo.Cicero in epis.tu quãquã consilio nõ eges: uel abundas potius. Quinti.libro.xii.& ipse litigantiũ auxiliator egebit cõsilio.cum accusatiuo etiam construebatur apud ueteres.Censorinus apud Gellium.uitio uertunt:qui multa egeo:adiiungitur etiam eleganter infinitiuo Mella. libro secundo de Italia magis quia ordo exigit:quam quia monstrari eget pauca dicẽtur. ¶ Indigeo.es. Terẽtius tu huius indigeas patris.Cicero primo lib.offi.ut quisq; maximæ operis indigeat.Idem in libro de amicitia erat Africanus indigens mei.Lucillius apud Marcellum.Quarum & abundamus rerum: quarũ & indigeamus.¶ Abundo.as.dicimus.n.ego abundo pecuniarũ:& pecuniæ mihi abundant. Teren. amore abundat Antipho.Augusti.lib.con.Nam id furatus sum:quod mihi abundat.Iam supra & rerum & cõsilio abundare posse dici uidimus cuiusmodi etiã offenditur defectio.is.Cice.ad Sulpitium.ea mihi solatia deficiũt. Plinius Iunior.hæc amenitas deficit aqua salienti.pro huic amenitati deficit aqua saliens.¶ Redundo.as. Cicero actione.iiii.in uerrem.Omnis hic locus aceruis corporum:& ciuium sanguine redundauit. idem libro primo de diuinatione tota domus sanguine redũdauit.Nam simplex horum actiuum est.Statius libro primo Achil.Eacides sanguine campos undauit dixit.Inundo uero neutrũ huius ordinis est Vergilius. Inundant sanguine fosse.¶ Consto.as.Cicero libro quarto.de finibus animo:inquit: constamus & corpore Lucanus libro quarto.Non ullo constet mihi sanguine bellum recipit etiam præpositionem Cicero libro quarto de finibus.Sumus enim homines ex animo constamus & corpore.Sed cum genitiuo.Gellius libro primo.nã quum fere cõstaret curriculum stadii.Quod est pisis apud Iouem.& quando significatur precium Plinius ad maximum.tanti constat ut sis disertus.nam quando est neutrum acquisitiuum . esse firmum significat & in eadem permanere sententia.Cicero primo thusculanarum.& si tibi quidem constare uis: omnes quicũq; nati sunt eruntue non solum miseri . Sed semper miseri.Si tamen infinitiuo adiiungitur impersonale est de quo suo loco explicabitur.¶ Satago satagis.Plautus in asinaria.Nunc satagit & adducit domum. ¶ Abstineo abstines.Iuuenalis lanatis animalibus abstinet omnis mensa.¶ Secunda species huius ordinis uerba licet acquisitiua sint cum accusatiuo etiam sæpe construuntur ut sua poene cuiusq; uerbi constructio declarabit. ¶ Cædo cædis.Martialis omnis Cæsareo cædat labor amphiteatro cædere cum accusatiuo cõstructum monstrat auctor.¶ Pareo pares.Vergilius cui sidera parent parere omnia adducit auctor.¶ Obedio obedis. Cicero pro Pompeio eius semper uoluptatibus hostes obediuerũ reperitur etiam obaudio cum accusatiuo Augustinus libro decimoseptimo de ciuitate dei obaudiuit Habraã pater uester uocem meam.idem alibi cum datiuo coniunxit.Et præcepto utriq; obaudire cupientis.¶ Obtempero obtemperas.

¶ ANTO. Consulo consulis. de hoc in secunda uerborum actiuorum specie diximus. ¶ Prouideo prouides. & prospicio prospicis. ut ego prouideo mihi. & prospicio tibi. Ver. i. æneid. grauiter con motus & alto prospiciens. reperiunt etiam actiua. ut Lucanus in. iii. hæc ubi sunt prouisa duci. & Ver. tris littore ceruos prospiciet errantes. Caueo pro eo quod est prouideo huius speciei uerbũ apud iureconsultus frequenter reperitur. Cicer. in epist. melius te ei cauere uolo q̃ ipse aliis solet. Cum accusatiuo uero significat fugere. Iuue. Cauet hunc: quem coccina lena uitari iubet. ¶ Placeo & displicio. occurro & obuio, eiusdem ordinis sunt fere semper. ¶ Seruio & inseruio eo differunt: qđ seruire ꝓprie seruorũ est: aut eorum qui sub tyranno uiuunt. In cuius uerbi significatione plurimum hispani labuntur sequẽtes linguæ suæ idioma. dicentes se esse seruitores & separatos esse seruire: cum serui nõ sint. pro eo qđ deberent dicere separatos esse inseruire: hoc est obsequi & morem gerere. ¶ Parco parcis. & ignosco. is. tum huius ordinis tum actiua reperiunt quartæ speciei. Verg. vi. æned. parcere subiectis: & debellare superbos. Idẽ in. x. Auri memoras: quæ multa talenta natis parce tuis. Gellius li. xv. Vitam modo sibi ut parcerent orauisse. sed his in locis pro seruo seruas. Plautus in amphitryone. uelatis manibus orant ignoscamus peccatũ suum. Eodem modo ignosco. is. Quintili. in declama. Ignoscite malorũ periculorũ metus. ignoscite humana discrimina. Piso frugi apud Priscia. quodcũq; deliquisset: ignosciturum affirmabat. Verg. iiii. georgicorum. Ignoscenda quidem scirent si ignoscere manes. quamq̃ Seruius in eo loco dicat: ignoscenda participium esse sine uerbi origine: perinde ac si ignosco non esset nisi neutrum huius speciei. ¶ Noceo noces. officio. cis. quæ etiam actiua reperiuntur. ut Apuleius. i. meta. cum multa inquit nocerentur: publicitus inquit indignatio percrebuit. & in psalmo. xxxiiii. Iudica domine nocentes me: expugna impugnãtes me. Lucretius quoq; quasi ab actiuo dixit. officiuntur: uti cognatur tardius ire. Et illud eccle. xxviii. relinque proximo tuo nocenti te: & tunc depræcanti tibi peccata soluentur. Trogus libro quadragesimo quarto. Itaq; cum non solum non noceretur uerum etiam quorundam huberibus alaretur subaudi puer. ¶ Doleo doles. huius quoq; est ordinis. nisi quod dolorem patitur. ponitur in datiuo. quod dolorem infert. in nominatiuo. Martialis si qua fides uulnus: quod feci: non dolet inquit. sed quod tu facies: hoc mihi poete dolet. Terẽtius in eunucho. dolet dictum imprudẽtia adolescenti & libero. Nam quod Hieronymo iterpræte dicitur caput meum doleo: poeticum est atq; figuratum ea figura: quæ orationi solute non est permissa. Licentius tamen alia figura dicitur uicem tuam doleo. Salustius in catilina. quasi dolens eius casum. Cum genitiuo etiam iunxit. Ouidius secundo methamorphoseos. dicens successorumq; mineruę indoluit.

Consulo consulis. prouideo. es. prospicio. is. caueo caues. por proueer.
Placeo places. por a plazer.
Displiceo displices. por desagradar.
Occurro occurris. obuio obuias. por salir al encuentro y arecebir.
Faueo. es. studeo. es. aspiro. as. por fauorecer.
Seruio. is. por seruir como sieruo.
Inseruio. is. por hazer lo que alguno quiere.
Parco. is. ignosco. is. por perdonar.
Noceo. es. officio. is. por empecer.
Doleo. es. dolui. por doler lo que trae dolor.

¶ CHRI. Consulo. is Cicero in uerrẽ actione. iiii. Non solum sociis consuluit in illo bello: uerũ etiam superatis hostibus obtẽperauit huius aũt simplex tẽpero. as. & cũ dtõ & cũ accusatiuo iungitur. Plinius in prologo. Non queo mihi temperare Plinius Iunior ad restitutum. Non possum mihi tẽperare quo minus apud te. Iuue. cuius dispenso & tempero filum. ¶ Prouideo. es. Cicero in episto. si rationibus meis a te prouisum esse intellexero & cum accusatiuo Quinti. libro primo. Non ne alia dicimus: alia prouidemus. ¶ Prospicio. is. Cicero in catilinã. P. C. consulite uobis: prospicite patriæ. ¶ Caueo. es. Cicero pro lege agraria. Sed nõ modo illis cauet: uerum etiam aliud genus donationis inducit. ¶ Placeo places. idem in uerrem acti. iiii. Placet mihi ista defensio. Iuuenalis. Si fur displiceat uerri homicida Miloni. ¶ Occurro. is. Ouidius in epis. occurrãq; oculis in tumu lata tuis. ¶ Faueo. es. Quinti. lib. primo. uix dici potest quanto libentius imitentur: quibus fauemus. Plinius in prologo. perinde occupationibus locũ foueo. ¶ Studeo. es. Cicero libro primo de legibus. Iuri te studere memini. etiam cum accusatiuo Cicero in salustium. itaq; nil aliud studet. idem ad torquatũ. Qui si nil aliud studeat. Idem lib. iiii. Inuectiuarum Coenosus nil aliud studes. ¶ Aspiro. as. Vergili. aspirat primo fortuna labori. est etiam ascendere. Sed neutrum absolutum. Cicero ad Trebatium. ad quem ceteri aspirare non possunt. ¶ Seruio. is. Terentius. Reus habitarũ abii cõcedens uobis & rei seruiens. ¶ Inseruio. is. Gellius lib. xii. Lucretius æque auribus inseruiens. deseruio & subseruio etiam huius ordinis sunt. Plinius Iunior lib. vii. epist. moleste fero: quod studiis deseruire nõ potest. Plautus in Mene. sub seruire sibi postulat. ¶ Parco. is. Gelli. li. iiii. ille atrocissimus leonũ uni parsisset. Iuue. piture ꝑcere charte. ¶ Ignosco. is. Iuue. Quid refert dictis agnoscat Mutius ignosco. pro ignoro. Gellius. hæc iquit nemo ignouit, cuius participiũ ignotus. pro non cognitus scripsit Virgilius. Ignotus agens libye deserta per agro. ¶ Noceo. es. Quinti. nec minus error eorum nocet moribus. Victruuius lib. ii. Larix aut acarie: aut atinea non nocetur. ¶ Officio. is. Horatius li. ii. ser. Multe tibi tunc nocebunt res. Lucretius officiunt uti cogantur tardius ire. ¶ Doleo. es. Celius lib. viii. epis. numquã tibi oculi doluissent. cũ accusatiuo proprie. idem lib. vi. epist. epistolã conscisam doles. Statius in theba. bellorũ extrema dolemus. Quãdo figurate capit satis multa in synechdoche diximus. Plautus uero cum ablatiuo usus est. In cistillaria. doleo ab animo. doleo ab oculis. doleo ab egritudine.

Indulgeo.es.indulsi.por dar obra o regalar.
Insto.as.institi.por dar priessa.
Supplico.as.aui.por rogar humilmente.
Hereo.es.hesi.adhereo.es.si.por se allegar.
Illudo.is.insulto.tas.por burlar escarnesciendo.
Inuideo.es.inuidi.por auer embidia.
Impono.is.imposui.por engñar.
Incesso.is.incessi.por.acometer.
Inuado.is.inuasi.por aquello mesmo.
Incumbo.is.bui.por poner las fuerzas en algo.
Volo uis uolui.cũ bene iũctũ.por q̃rer biẽ o amar
Cupio.is.iui cum bene iunctum.por lo mesmo.
Timeo.is.ui.por temer que no uenga mal a otro.
Metuo.is.metui.por aquello mesmo.

¶ANTO.Indulgeo.es.huius ordinis frequẽtius repitur.Ver.iiii.æne.idulge hospicio: causasq; innecte mo rãdi.Idẽ.ii.geor.idulge ordinibus.Terẽ.in heauton.nimiũ illi.Menedeme idulges.dicimus quoq; indulgeo operã Iris & Iuue.cũctis narraẽ ephebis mollior ardẽti sese idulsisse tribuno.Cum actõ tñ Lucillius apud Marcel.tu inqt qui irã idulges nimis.¶ Insto.as.istiti.Iuue.Instãtẽ regi armenio pthoq; cometẽ.Verg.i.ænei. instans operi regnisq; futuris.Idẽ in.viii.heu quãte miseris cedes Laurẽ.instãt.Idẽ in eodẽ.pte alia marti cur rũ rotasq; uolucres istabat:dtõ actm̃ iunxit:sed figurate:pro eo qđ est istanter faciebat.¶ Supplico.as. Terẽ. in andria.ipsum hũc orabo huic supplicabo. Prisc.dicit etiã actõ iungi posse: sed nõ pbat. ¶ Hereo.es.& adhereo.es.eiusdẽ significatio nis unius spẽi sũt Ver.ii.æn.Herẽt parietibus scale.cũ uero est absolutũ: ponit pro eo qđ ẽ dubito.Iuue.s.heres & dubitas alta chionẽ de ducere sella.Idẽ heremus.dicat ipsa ab hoc frequẽtatiuũ hesito hesitas semp in hac ulti ma significatiõe repitur.Cice.in academicis. dubitãt.hesitãt.reuocãt se interdũ.¶ Illudo illudis.& isulto isultas.Ver.iiii.geo.neq; oues hediq; petulci floribus isultẽt.Idẽ in.viii.æn. huic capiti isultãs tot ferro seua dedisset fu nera.Seruius dicit isultare esse aliquẽ iridere eiusdẽ significatiõis ẽ illud.is.Ver.ii.æne.cer tantq; illudere capto.Idẽ in.iiii.& nostris illu serit aduena regnis.Iungit etiã accusatiuo.Te rẽ.satin supbe illuditis me.¶ Inuideo.es.Iuue na.haud tñ iuideas uati:quẽ pulpita pascunt. apud antiqores actiuũ ordinis tertii reperit frequẽtius.Ver.in buc.libet Pãpineas inuidit collibus umbras.Idẽ.i.geor.iam pridẽ nobis celite regia Cæsar iuidet.& in.xi.æne.te ne inqt miserãde puer cum lecta ueniret iuidit fortũa mihi.¶ Impono iponis.huius ordinis uerbũ est decipere.Iuuena.Facile est barbaro iponere regi.Marti.callidus iposuit nup mihi caupo reuene.In libro quoq; genesços.xxix.Hiero.in terpte:q̃re inqt iposuisti mihi?Genesis.xxvi.Dixitq; ab melech.q̃re iposuisti nobis:Hinc ipostores dicti sũt & ipostura alias cũ actõ & datiuo iungit.Ver.iiii.æne.puppibus & leti naute:iposuere coronas.¶ Incesso.is. pro eo qđ est iuado.is.Ver.iiii.geo.Regibus icessit magno discordia motu.Vale.max.in pri.Nec mihi cũcta cõplectẽdi libido icessit.i.iuasit uel iuadit.Cũ actõ iũxit Sylli.italicus dicẽs tũc pceps ruit i mediũ teluq; fa tigat flaminiũ icessens.Dicimus p̃terea iunado tibi & iunado te.Varro apud Marcellũ.Tãta iuasit cupiditas bonoꝝ plerisq;:sed uidet in hac cõstructiõe pro icesso acceptũ.¶ Incũbo.is.auctore Quin.huius ordinis ẽ dicimusq; incũbo huic rei; antiqores tñ incũbo in hãc rẽ dicebãt:ut idẽ auctor ait.¶ Volo.is.ut uolo tibi be ne.sicut & cupio tibi bene.Ennius.nõ bene tibi uult.q te falso criminat.Catullus.cogor amare magis:sed be ne uelle minus.Terẽ.in andria.uel qđ ipsi bene cupio glycerio.Dicimus etiã uolo hãc rẽ.& cupio hãc rẽ.uo lo legere & cupio legere.¶ Timeo.es.& metuo.is.huius spẽi uerba sũt.& est timere ne qd mali alicui eueni at.Ver.i.geor.aut inopi metuẽs formica senecte.Hora.ii.car.te suis matres metuũt iuuẽcis.Ennius apđ Dio medẽ.metuo inqt legiõibus labẽ.& sic uidet eẽ actiuũ tertiæ spẽi.Quite quoq; spẽi repitur apud Terẽ. in andria.metui inqt a chrysides.Cice.ad Herẽniũ a quo sibi nõ iniuria summũ periculũ metuebat.Apuleius. vii.meta.Etiã cũ de p̃positione iunxit.de me inqt metuẽtes sibi.Idẽ de Timeo.es.dicendũ est.Verg.ii.ænei. Suspensum pariter comitiq; oneriq; timentẽ.aliqñ etiã actõ iungimus:idẽ in eodẽ.& q̃ sibi qnq; timebat.

¶CHRI. Indulgeo.es.Quin.lib.ix.Latinos magis idulsisse cõpositiõi quã atticos.apud ueteres uero:& ẽt apud sacros auctores cũ actõ cõstruit.Lucil.apđ Noniũ.Tu q irã idulges:nimis manus abstinere a muliere. melius est.Diuus Hiero.Misericordia inqt est.qa idulget nr̃a peccata.¶ Insto.as.Marti.li.i.bis pœne tibi con sul trigesimus istat.& cũ actõ p urgeo.Plau.in cur.Si magis me istabũt:ad p̃torẽ sufferã.& illđ Hymni. Sed p̃miũ mortis sacræ penis instat gloria.¶ Supplico.as.Cice.actione.iiii.in uerrẽ.nec arator p̃tori supplicaret. ¶ Hereo adhereo.Ver.iii.æne.Steterũtq; come & uox faucibus hæsit.Hiero.in Iob:trãslatiõe.pelli mee con sumptis carnibus adhæsit os meũ.¶ Illudo.is.Hiuus Hiero.cõtra pellagiũ.per esse & esse posse stultorũ il ludis auribus.¶ Insulto.as.Horatius.iiii.car.dum Priami paridisq; busto insultet armentum.¶ Inuideo.es. Idem.ii.car.Aulon fertilis baccho nimiũ falernis inuidet uuis.¶ Impono.is.Seneca ad Lucillum.oculis no stris imposuimus.Plinius ad proculũ.Si modo mihi nõ imposuisset recitatio tua.Cicero libro secundo ad atti.Cui tamen egregiæ imposuit nullo noster.Quinti.Spes tibi perpetue laudis imposuit.idem pro iuue ne amico meo mater imposuisti.unde impostura deceptio est.¶ Incesso.is.Q.Curtius lib.primo.Cupido in cessit animo fortis eius replende.¶ Inuado.is.Varro de uita patrum.tanta porro inuasit cupiditas bonorum plerisq; cum accusatiuo frequens est.Vergilius.nunc inuade uiam:uaginaq; eripe ferrum.¶ Incumbo.is.Iu uena.cogunt eidem.Incumbere sectæ.¶ Volo.is.Terentius neq; ei beneuolens:neq; notus:neq; uicimus.Plo cius apud Gellium:cui male uoluit maxime.¶ Timeo.es.¶ Metuo.is.Terẽ.Si eũ relinquo:eius uitæ timeo. Apuleius lib.i.asini aurei ipse trepidus & eximie metuens mihi.Cicero ad atti.pluuias me tuo ranis.

¶ANTO. Tertia uerborum neotrorum species est. ¶ Flagor.as.aui.quod est inflammari.ut Oui.secundo meta.Flagratq; cupidine currus.fragor.as.per.r.est odorem ex se emittere ut in canticis salomonis. Vbera tua fragantia.unguentis optimis.Verg.i.æne.thymo fragantia mella. ¶ Ardeo.es.arsi.nam quod Ver.in buc. dixit corydon ardebat alexin:figuratum est. ¶ Estuo.as.nam Hieronymus ut supra meminimus: noua quadam ratione dixit.in medio ignis.non sum estuatus. ¶ Caleo.es.calui.frigor.es.frixi.palleo.es.pallui.& reliqua omnia uerba significatiõis:quam græci idiopathiam.i.propriam passionem appellant:omnia sunt absoluta:nisi quod possunt construi cum septimo casu significanti instrumentum quo actus ille ex ingenitis principiis excitatur.ut domus flagrat igni.homo ardet ira mulier estuat calore.puer calet febri puella friget imbri animalia algẽt frigore.& eodem modo de reliquis similibus. ¶ Mano.as.& fluo.is.huius ordinis uerba possunt eẽ.dicimus namq; fons manat aqua.& fons fluit aqua.& rursus aqua manat ex fonte.aqua fluit ex fonte uel de fonte. Scateo & Scaturio. Plautus in alula. interbibere sola si uino scateat coinethiensem fontem pirenem potest. ¶ Quarta uerborũ neutrorum species est.hæc neutra passiua dicuntur a grãmaticis.neutra:quia non habent uocem passiuam in or.passiua quia passionem significant: atq; ad similitudinem uerborom passiuorũ construuntur:hoc est ante se cum nominatiuo pro persona patienti post se cum ablatiuo media præpositiõe.a uel ab.ut ego exulo a rege.Sunt aũt huius speciei pauca uerba. ¶ Exulo.as.a quo duo tantum reperiuntur participia exulans & exulaturus passionem quoq; significantia.Cicero tertio thuscul. thelamonẽ pulsum patriaq; exulantem.Iustinus lib.xxv. ille quasi in perpetuum cum uiris exulature. atq; eodem modo uapulans uapulaturus.Quintilianus libro primo.adde quod multa uapulantibus dictu deformia.

¶ Tertia uerboꝝ neutroꝝ species est:q̃ post se cõstruũtur cum abltõ sine præpositione uel potius cũ effectiuo. ut ego caleo igni.qualia sunt.

Flagro.as.aui.por encenderle.

Ardeo ardes.si.por arder.& exardeo.es.p.mucho arder.

Aestuo.as.estuaui.por auer.calor.

Caleo.es.calui.por escalentarse.

Frigeo.es.frixi.algeo.es.alsi.por enfriarse.

Fluo.is.fluxi,mano.as.por correr o manar.

¶ Quarta uerborũ neutroũ species est. q̃ post se cõstruunẽ cũ ablatiuo & p̃positione.a.uel.ab.ad similitudinẽ uerborũ passiuorũ in persona agente uel faciente.ante se uero exigũt ntm̃ p̄sonæ patientis.ut ego exulo a rege.qualia sunt.

Exulo.as.exulaui.por ser desterrado.

Vapulo.as.aui.por ser herido.

¶ CHRI. Tertia uerborum.Hæc autem uerba aneotericis grammaticis neutro passiua appellantur.Quæ Laurentius passionem innatam significare dicit.ut herbeo.cinereo.flaueo.uireo.tumeo.areo.egreo. gaudeo. & reliqua. ¶ Flagro flagras.Iuuenalis qui nunquã flagrabat amore puellæ. ¶ Ardeo.es.Martialis dicis amore tui bellas ardere puellas.aliquando præpositionem admittit.Verg. Namq; uolans liquidis in nubibus arsit arundo.Et etiam ardere cupere.Plinius Iunior:ardeo:inquit:te uidere construitur etiam cum datiuo.Cicero.ad Cælium.Nunc mihi animus ardet. ¶ Exardeo. es. Lucanus. libro septimo exarsit tunc omnis lancea saxo.admittit etiam præpositionem.Martialis o quã terribilis exarsit pronus in iras. ¶ Aestuo.as.Iuuena. æstuat infœlix angusto limite mundi.exestuo.as.etiam reperitur. Vergilius fundoq; exestuat imo. ¶ Caleo. es.Horatius.iii.car.terras alio calentes sole mutamus.Quoniam calleo.es.per duplex.ll.scriptum. Callosus sum.siue callum habeo:aut callum facio significat.Plautus in pseudolo.plagis costæ callent transfertur etiã ad habitum quẽdam.quo uidemur cuncta quasi per callum:& assiduitatem.prorsus intelligere. Horatius legitimumq; sonum digitis callemus & auræ.Persius dicenda tacendaq; calles. ¶ Frigeo friges. Mella libro primo quis ergo non stupeat fontem qui friget calore:& calet frigore. ¶ Fluo fluis.Vergilius atq; auro plurima fluxit. ¶ Mano.as.Idem tertio æneido.tum gelidus toto manabat corpore sudor. ubi potuit dici gelido totum manabat corpus sudore.Si uerba metri essent capacia.Titus Liuius libro primo. Cultrum ex uulnere Lucretiæ extractum & manantem cruore præ se tenens.recipit etiam præpositionem.Lactantius libro primo.abhac gente uniuersa flagitia manauerunt.hac etiam constructione inchoatiua uerba construuntur. Plinius libro uigesimotertio hominis facies lactæ asinæ miræ tenerescit.Gellius libro.undecimo.ipsa nix uetustate rubescit.Vergilius horrescit uisu subito.quæ etiam cum accusatiuo construuntur cum præsertim mutauerint significationem.Syllius libro secundo.Iam manes umbrasq; pauescat. Vergilius morsus horresce futuros.etiam per synechdochen.Lucanus libro quarto.Intumuere thori totosq; induruit artus idest habuit artus totos induratos animaduertendum est huius regulæ uerba.quæ etiam Diomedes & phocas absoluta appellantur.licet construantur cum re uerbi:quæ semper ponetur in septimo casu.dicimus frigeo uel frigesco frigore. Gellius ad Cicerorẽ.nos nihil frigore frigescimus. ¶ Quarta species.hæc uerba neoterici grãmatici neutra passiua appellant.quæ passionem illatam laurentius significare dicit. ¶ Exulo a rege usitatius loco quam personæ adiiũgitur exulo.Melius autem auctus in exilium a rege.Plinius iunior de iunio bruto. a quibus in exilium actus.dicimus igitur exulo ab urbe.Martialis exulat ausonia profugus delator ab urbe. ¶ Vapulo uapulas.Quintilianus libro nono an ab reo fustibus uapulasset dixit.Claudianus. fascibus & tandem uapulat ille suis.Martialis.Quum secta colcho luna uapulat rhombo.

ℂANTO. Veneo uenis huius ordinis uerbū est. qđ ab antiqs uencor. eris. declinabat̃. Plau. Ego ne illi ueneat. Tirianus apud Diomedē de agricultura. nā id melius emit̃ q̃ ueneat̃: ab hoc cū supinū sit uenū in participio p̃teriti nō dicimus uenus: nec uenitus: sed uēditus eodē Diomede auctore. neq; ullū aliud habet: p̃cipiū. ℣ Fio fis. & ab eo cōposita cōfio cōfis. defio defis. Columela lib. ii. Stercus inq̃t: qđ ex pecudibus cōfit. Macrobi. li. i. satur. diē qui ex q̃drātibus cōfit. Ver. in buc. lac mihi nō estate nouū. nō frigore defit. Terē. in eunucho. Nil cū est: nil defit tñ. Antiqores fior fieris declinabāt. Cato in thermū. Post inq̃t fitur diutius. Idē græ-

Veneo. is. ueniui. uel uenii. por ser uendido.
Fio. fis. factus sum. por ser hecho.
Liceo. es. cui. por ser puesto en precio en almōeda.
ℂQuinta uerborū neutrorū species est. quæ post se cū nullo casu construunt̃. nisi mediante p̄positiōe. ut ego uiuo in urbe. qualia sunt. Viuo uiuis uixi. por biuir. am. actu. con. cōtra. corā. in. iter. intro. p. p. pre. p̄tu. re. se. sub. sup. i. supbio. trāsuer.
Eo. is. iui. por ir. Adeo. is. por ir a lugar o a p̃sona.
Obeo. is. por morir. Exeo. is. por salir de lugar.

co ritu fiebant̃ saturnalia. hæc Pris. li. viii. Participia factus & faciēdus a facio mutat̃: fiens & fiendus nusq̃ legi. ℣ Liceo. es. inter supiora numerat̃. Sunt q huic uerborū ordini addant nubo nubis. sed ego nescio an satis latinæ dicatur uirgo nubit uiro a patre. apud antigores actiuū fuit. Vnde & in euāgelio Matthei legimus interp̄te Hieronymo: neq; nubēt neq; nubent̃: qđ idē exponēs ait nubūt uiri: nubunt̃ fortasse fœmine: q̃uis & mulieres nubere dicant̃: sed & uiri p abusionē nubere dñr. cū in cōiugiū sub minori cōditiōe ueniūt sic Mar. dixit. Vxori nubere nolo meæ. & Oui. ii. met. Tibi nubere nympha uolētis uotis cede Dei. ab hoc sūt tria p̃cipia nubēs nuptus. rus. Repiunt̃ quoq; uerba in uoce actiua passionē significātia. Præcipito. as. turbo. as. igemino. as. tōdeo. es. uerto. is. isinuo. as. accingo. is. Plau. in trinūmo. nā q in amore p̃cipitauit: peius pit q̃ si saxo saliat. Ver. ii. æne. Et iā nox humida cœlo p̃cipiat. p p̃cipitat̃. Idē in. iiii. Tum flumīnamēto p̃cipiant senis pro p̃cipiant̃. unde & p̃cipiū p̃tis passionē significare repitur: ut supra memorauimus. Ver. Tepidi turbāt septē ostia nili. pro turbant̃. & ab eo cōpositū cōturbo. as. p eo qđ ē decoquere. Mart. cōturbabit atlas & nō erit uncia toto. Iuue. Sic pedo cōturbat. mato deficit. & in lege qdā fundū. digestis de in rē uerso. Postea inq̃t cōturbauerat q boues uēdiderat. Ver. i. geor. igeminát austri & dēsissimus imber. pro igeminant̃. Idē in eodē. Ciniphii tōdēt hirci in canaq; mēta. pro tōdent̃. Idē in eodē & tote solidā in glaciē uerte lacune. pro uerse sūt. Idē. i. æne. Tū p̃ta auertit: & undis dat latus. qđ Serui. exponit p auertit̃ quēadmodū & illud Vergilii. tū uero tremefacta nouus p pectora cūctis isinuat pauor pro isinuat̃. Idē in eodē accingūt oēs operi. pro accingunt̃. ℣ Quinta uerborū neutrorū spēs est. hæc sūt: q a grāmaticis dicunt̃ absolutiua q in cōstructiōe casus nō admittūt nisi mediāte p̄positiōe. ut Iuue. uiuat gabiis uiuat fidenis ut dixit in urbe. ℣ Viuo. is. uixi qđ cū actō etiā pōt cōstrui. sed figurate: quēadmodū paulo post dicturi sumus. Eodē quoq; modo dego. is. ut apud Ver. iiii. æne. uitā degere more fere. ℣ Eo. is. iui. sed eo ificias dicitur pro ificior siue nego. ℣ Exeo. is. cū actō. cōstruit̃ rōne p̄positiōis extra. & cū abltō rōne p̄positiōis ex: cū qbus cōponit̃. Solinus. postq̃ tatius inq̃t hoiem exiuit. i. diē suū obiit. Ver. v. æne. Corpe tela mō atq; oculis uigilātibus exit: qđ Macrobi. in saturnalibus & Serui. exponūt pro uitat. Luca. exeat aula: q uult eē pius. ℣ Adeo. is. rōne p̄positiōis ad: cū qua cōponit̃: iungit sibi actū. Ver. adit oppida pastor: aliqñ p̄positio etiā actō iungit̃ ut Terē. i andr. adeo ne ad eū? Rōne p̄positiōis etiā dicimus obeo mortē. pro morior. & obeo. is. absolute ponitū. Sulpi. ad Cice. paulo inq̃t añ lucē. Marcel. diē suū obiisse. Nā cōposita ab eo. is. plerūq; actiua repiontur.

ℂCHRI. Veneo. is. Cicero in uerrem actione. vii. quanti hæc ipsa si palam libereq; uenirēt: uenire possent. Quinti. Fabritius respondit se actiue spoliari male. quā ab hoste uenire. ℣ Fio. is. Plautus in penulo fite saturi fabulis. significat interdū æstimari. Cicero in Lælio. quanti quisq; se ipse facit. tanti fiat ab amicis. fit in terriis tantum singularibus personis impersonaliter pro contingit accipitur. idem. offi. libro primo fit interdū ut nonnullis ommissa imitatione maiorum: suum quoddam institutum consequantur. dicimus etiam fieri potest pro eo quod minus latinæ dicunt possibile est. fior tamen ueteres dixerunt. Cato censorinus græco, ait ritu fiebantur saturnalia. ℣ Liceo lices. Plautus in menech. omnia uenibunt quæq; licebunt. nubo nubis. plurimi grammatici huic ordini ascribunt. qui plane falluntur. nam secundi ordinis est. Salustius in iugur. Iugurthe filia bocho nupserat. Terentius Aiebant hodie filiam meam nubere filio tuo. circūloquimur etiā per sum. es. fui. & participium præteriti nupta fuit. i. nupsit. Plautus in Menech. miserior mulier me nec fiet nec fuit tali uiro qui nupserim. Iuue. uidua est locuplex quæ nupsit auaro. Quod etiam cum ablatiuo constructum reperitur. Terentius aut se mecum nuptam uellet. & cum accusatiuo præpositione mediante Gellius libro primo. ut una apud duos nupta esset. Cicero pro celio. Quum ex amplissimo genere in familiam clarissimam nupsisse. Nam de datiuo notissimum Seruius Sulpitius ad Ciceronem adolescentibus: inquit: primariis nuptam fuisse. Quum tamen istud uerbum solum mulierum sit. transfertur sæpe ad uiros. Iuuenalis. Quid quæris nupsit auarus. ℣ Quinta uerborum. construuntur hæc uerba cum plurimis casibus: non solum natura rei uerbi. sed temporis: sed precii: sed instrumenti: sed acquisitionis & reciprocationis. ut uiuam uitam quanticumq; ætatem longam uobis o filii hoc aere fœlix. ℣ Viuo uiuis. Persius hæc fierent si testiculi uena ulla paterni uiueret in nobis. ℣ Eo is. Vergili. ibant obscuri sola sub nocte per umbras. ℣ Obeo. es. tranquillus in augusto. obiit in cubiculo eodem: in quo pater Octauius. ℣ Exeo exeis. Plinius in prologo. in quædam acta exeam.

¶ANTO. Nato.as.aui.quod uidetur eſſe frequentatiuum a no.nas.naui.natum ſed non ſeruauit ſimpli-cis quantitatem.enato.as.aui.eſt natando ad litus.ſiue ripam peruenire.Martialis ad uotum Diodorus ena-tauit.Vergilius ſexto æneí.gelidas enauit ad arctos.¶ Sto ſtas ſteti.eſt in hominibus pedibus inſiſtere.in qua-drupedibus a motu ceſſare cum gradiuntur:in his quæ fluunt non labi.in inanimatis erectum eſſe.¶ Sedeo.es.eſt contractis cruribus in nates deſidere.¶ Salio.is.eſt ſaltum facere.ſalto.as.eſt tripudio.as. ab hoc eſt ſal-tatio.ab illo ſaltus.Vergilius ſecundo georgicorum unctos ſalierem per utres.Horatius ſecundo ſer. ſaltat milonius.ut ſemel ictus acceſſit ſeruor capiti.

Reperitur ſalio actiuum pro eo quod eſt fœminam inire.Ouidius in ſecundo de arte.leta ſalitur ouis. hinc ſalaces dicuntur libidinoſi & ſalacitas ipſa libido.Salto quoq; accuſatiuo iungitur:ſed figurate:ſi modo ſaltationem ipſam quæ ſaltatur exprimat. Horatius primo ſermo.Paſtorem ſaltaret uti cyclopa rogabat. Iuuenalis chironomam ledam molli ſaltante bathyllo. ¶ Ambulo.as. eſt tantum pedibus ire.¶ Incedo.is.eſt cum faſtu & magno appa-ratu.Vergilius primo æneid.Aſt ego quæ di-uum incedo regina Iouiſq;. Idem in eodem. Regina ad templum forma pulcherrima di-do inceſſit magna iuuenum ſtipante caterua. Differentiam tamen horum uerborum. Sene-ca notauit dicens tenero ac molli paſſu gradū ſuſpendimus.nec ambulamus:ſed icedimus.

Nato.as.por nadar.Enato.as.por ſalir a nado.
Sto.as.ti.por eſtar en pie.Sedeo.es.por aſſentarſe.
Salio.is.por ſaltar.Salto.as.por bailar o danzar.
Ambulo.as.por andar.deābulo.as.por paſearſe.
Incedo.is.inceſſi.por andar. cō pompa y aparato.
Sapio.is.por ſaber.Deſipio.is.por enloqueſcer.
Reſipiſco.is.por tornar.a ſu ſeſo el q̄ enloquecio.
Contendo.cōtendis.certo.as.pugno pugnas.por pelear y contender.
Concurro.is.cōcurri.por encontrarſe con otro.
Conſtituo.is.conſtitui.por concertarſe con otro.
Attineo.es.pertineo.es.por per tenecer.

De ambulare eſt uoluptatis aut exercitii cauſa ambulare:quod & ſpaciari dicitur. Non poſſum diſſimula-re philalethe tarditatem:ne dicam ſtulticiam: qui putauit in illo Valerii maximi quod in principio ſui operis ſcripſit:nec mihi cuncta complectendi libido inceſſit:ab eo quod eſt incedo.is.eſſe præteritum: cum ſit ab inceſſo.is.quod uerbum ipſe non agnouit:neq; apud Saluſtium legit:quod in catilinario ſcripſit. tanta cupido gloriæ inceſſerat:quem locum. Valerius emulari uſus eſt.Inceſſere autem:ut ſupra diximus:eſt inuadere.Vergilius.regibus inceſſit magno diſcordia motu.Lucanus in octauo.gemitus tacitos inceſſere fata. Ouidius decimoquarto meta.Sęuiſq; parant inceſſere telis.¶ Sapio ſapis eſt ſapiens ſum.Martia. Quiſquis plus iuſto non ſapit:ille ſapit. ¶ Deſipio deſipis. eſt a communi ſenſu ſapientiaq; minus habeo: uel quod a meo ſenſu deſtituor.Reſipiſcere uel reſipere eſt ad priorem mentis ſtatum redire.Terentius.me fortiſſimū puto eſſe nate:cum te intelligo reſipiiſſe.¶ Sapio ſapis.cum accuſatiuo eſt ſaporem aliquē præ ſe ferre.Mar-tialis.quod ſapit hyblam atticoſq; flores etiam abſolutum huius ſignificati eſt.Idem ut ſapiant fatuæ fabro-rum prandia bete.¶ Contendo contendis.certo certas:pugno pugnas:concurro concurris. conſtituo conſti-tuis.huius ordinis uerba ſunt.ut ego contendo tecum pugno cum Cæſare certo. cum Pompeio. cōſtituo cū Antonio.Reperiuntur etiam apud poetas ſecundi ordinis.hoc eſt cum datiuis conſtructa. Vergilis ſecundo georgicorum. Nec cellis.ideo cōtende ſalernis.Idem in bucco.Montibus in noſtris ſolus tibi certat amyntas. quod ſeruius uſurpatum eſſe dicit pro eo quod eſt certat tecum.Idem in ſecundo geor.argytiſq; minor. cui non certauerit ulla.Idem in eodem. Laudibus italiæ certent non bactra neq; in di.Propertius.tu caue ne tri-ſti cupias pugnare puelle.Ouidius ſecundo methamor.Frigida pugnabant calidis humentia ſiccis. ſed ſta-tim iunxit ablatiuo media præpoſitione cum dicens:mollia cum duris ſine pondere habētia pondus.Idem. xii.methamor.Et quoniam concurrere con minus hoſti non datur.Iuuenalis.hic ubi nocturne numa conſti-tuebat amice.¶ Attineo attines.pertineo pertines.cum accuſatiuo media præpoſitione ad conſtruuntur. Te-rentius.Ad te attinere omnem hanc rem.Marti.hoc ad te pertinet ole:ſed qd agas ad me pertinet ole mihi.

¶CHRI. Nato.as.Ouidius ſeptimo faſto.Nox erat & uiuis oculi animiq; natabant.¶ Enato.as. Lucanus li-bro quarto.ueteoris patiens tumidum ſuper enatat agmen.¶ Sto ſtas. Terentius quid ſtamus cur non imus. ¶ Sedeo ſedes.Iuuenalis.at ille ſedet in ripa.¶ Salio.is.Horatius ultra limitem clientium ſalis auarus. ¶ Sal-to ſaltas.Cicero pro milone cum ipſe nudus in cōuiuio ſaltaret.¶ Deambulo deambulas.Suetonius in ueſpa-ſiano ad horam ſomnii nihil aliud:quā ſecreto ſolus deambulabat.¶ Incedo.is. Lucanus primo agmine nō uno denſiſq; incedere caſtris.¶ Sapio ſapis.Martialis.ſi ſapis adde piper.¶ Deſipio.is.Horatius dulce eſt de-ſipere in loco.¶ Contendo contendis.Cæſar in geſtis libro primo.Hi inter ſe contenderent.Vergili.Alii cur-ſum contendere iuſſi.¶ Certo.Ver.Tu dic mecum quo pignore certes.¶ Pugno pugnas.Lactantius libro ter-tio mutorum animalium quæ ob hoc uel acerrime pugnant.¶ Conſtituo.Cicero acti.iiii.conſtituo cum ho-minibus: quo die meſanæ eſſent præſto.reperitur etiam actiuum.idem ad trebatium. quid conſtitueris cu-pio ſcire.conſtituere etiam conſtruere eſt.Vergilius.Tunc ego met tumulum rhetro in littore inanem con-ſtitui.¶ Attineo pertineo.Cicero.Quod ad ſumptum attinet ſi me amas ualitudinē tuam noli uexare.Quin-tilianus.Quur autem non pertineat ad litteras quæ ad mores.Iam pertinet.abſolutorum uerborum compo-ſita interdum conſtruuntur cum caſu præpoſitionis compoſitæ.Plinius ad tyronem.iam enim dolor nō pe-dibus ſolum ut prius inſidebat.ſed omnia membra peruagabatur.idem ad Mauricum quiq; in maxima ue-recundia quæſturam:tribunatum:præturam hōneſtiſſimæ per cucurrit.

Aĩaduertendum eſt hoc uerbum ſum es fui. poſſe cõſtrui poſt ſe cum nominatiuo. ut ego ſum Antonius. cum genitiuo ut uirtus eſt hominis. cum datiuo. ut tu es mihi magiſter. cum ſeptimo caſu. ut eſt uir ſingulari eloquentia. cum hoc nomine opus omnibus fere caſibus iungi poteſt.

Sũt præterea quædã alia uerba q̃ dicunt̃ ſubſtãtiua deſiderantia poſt ſe caſum ſimilem præcedenti ut exiſtit inutilis. extat incorruptus. manet immortalis. uiuit fœlix. & ſimilia. Sũt & alia quæ cũ ſint intranſitiua: reciprocant̃ tamẽ ut incedo triſtis. ambulo lætus. euado doctus.

¶ANTO. Animaduertendum eſt. quoniam hoc uerbum ſum es. fui. per omnes uerborum neutrorũ ſpecies ſpargitur. uiſum eſt illud hoc in loco ponere. nam & poteſt eſſe abſolutum. ut eſt locus. heſperiam graii cognomine dicunt. poteſt & poſt ſe conſtrui cum caſu ſimili præcedenti. ut homo eſt animal. poteſt & cũ genitiuo. ut uirtus eſt hominis pecudis uero uoluptas. poteſt & cum duobus datiuis. unde & Diomedes inter idiomata latina hæc ponit exempla gloriæ mihi eſt patria. teſtimonio tibi ſum auxilio tibi ſum. gaudio mihi eſt aduerſarius bono mihi eſt ueritas. oneri mihi eſt hæc res. cordi mihi eſt amicitia. dolori mihi eſt iudicium: curæ mihi eſt doctor. miſeriæ mihi eſt labor infamiæ mihi eſt amor. Sic Teren. dixit in andria. Aut tibi hæc nuptiæ ſunt cordi. Cõſtruitur etiam cum ſeptimo caſu quando ponitur pro genitiuo Vergilius primo æneido. Sunt mihi bis ſeptem præſtanti corpore nymphæ. quarum quæ forma pulcherrima deiopeia. pro corporis præſtantis & formæ. Quod uero ſubiũgit cum hoc nomine opus. Diomedis eiuſdem eſt præceptu qui inter idiomata ſcribit uſitate dici opus eſt mihi monito apđ ueteres tamen inueniri per omnes caſus præter uocatiuum. atq; addit. pro eo quod græci dicunt habeo opus. habui opus: ex ratiõe idiomatis latini non poſſe dici niſi opus eſt mihi opus fuit mihi Hieronymus igitur ſermonis græci proprietatem ſecutus dixit in euangelio: Dominus opus habet his. ¶ Sum es fui. cũ re uerbi pro ipſo uerbo. ut Plautus in amphy. quid tibi hanc rem curatio eſt uerbero? procuras. Idem in aſinaria quid tibi huc receptio eſt meum uirum ideſt cur recipis. Idem in aularia. quid tibi nos mendice homo tactio eſt cur nos tangis. Sunt præterea. proprie uerbum ſubſtantiuum unum eſt tantum. ſum. es. fui qđ ſubſtantiam ſignificat: quodq; ob id ipſum dei proprium eſt qui mera eſt ſubſtantia: ipſo dicente in exodo. qui eſt miſit me ad uos. ſunt tamen & alia uerba: quæ poſſunt dici propemodum ſubſtãtiua. ut ſiſto exiſto. exto. fio. maneo. uiuo. quæ poſt ſe æque regunt caſum ſimilem præcedenti. Cicero in libro de amicitia. exiſtit hoc loco quæſtio ſub difficilis. idem de ſenectute. ipſius apii extat oratio: potes enim addere ad illud. diſputanda. diſſerenda. adhuc pulchra. elegantiſſima. artificioſa. Eodem modo dicimus fio ſenex. Horatius quarto car. fis anus. & uis formoſa uideri. Maneo immortalis Vergilius quarto georgicorũ at genus immortale manet. Idem in tertio æneid. uiuite fœlices: quibus eſt fortuna parata. Pari mon conſtruunt̃ uerba quæ cum ſint intranſitiua in obliquos caſus reciprocantur tamen. ut incedo triſtis. ſicut Vergilius quæ diuum incedo regina. ambulo letus ſicut Horatius nocturnus obambulat.

¶CHRI. Cum nominatiuo & hoc in utroq; numero atq; utrinq;. Indifferenter. Vergilius rex erat Aeneas nobis. idem ſunt mihi his ſeptem præſtanti corpore nymphæ. Terentius. dos eſt mihi decẽ talenta. Luca. lib. tertio. Omnia Cæſar erat. Ouidius. Tãtalides matres apta rapina ſumus. Varro. apud Gelliũ. Induciæ ſunt pax caſtrenſis. idem pax non eſt induciæ. ubi eſt aduertendum uerbum ſubſtantiuũ ſemper ſuppoſiti principalis numerum ſequi oportere: non autem ſuppoſiti. ut pax eſt ĩduciæ. Induciæ ſunt pax. ¶ Cum genitiuo & poſſeſſionis & precii & imperſonalis ratione contingit. Teren. ex probatio eſt immemoris beneficii. idem inibi. uide quanti apud me ſis. Columella. lib. v. prudentis agricole eſt: uitem quã præcipue probauerit ſerere ideſt prudentis agricole intereſt & reliqua. ¶ Cũ datiuo ſiue ſimplici ſiue duplici. Quintilianus. ſua ſunt cuiq; aſſignata nomina. Horati. Ne ſit ancillæ tibi pudori amor. ¶ Cum ſeptimo caſu. Cicero actione. vii. erat facie mira Cleomenis ſyracuſani uxor. aliquando geminatur effectiuus. idem pro Pompeio. fuit in his prouinciis ſingulari innocentia: grauitate uirtute. Vbi hiſtorici etiam fuit ſingularis innocentia. poetæ uerbi gratia ſingularis innocentiam dixiſſent. Adiiungitur autem uariis præpoſitionibus. Gellius li. iii. namq; homo ex anima eſt. Cicero in meis autem rebus. nihil eſt ſane noui. Quibus autẽ modis imperſonale fiat in opere illo. Quod de uerbis a proſopicis fecimus. late ſcripſimus. ¶ Nomine opus indeclinabiliter accepto. atq; ſignificat neceſſariũ eſſe Terentius ea quæ nihil opus ſunt ſciri. Iuuenalis. magnæ mentis opus eſt: nec delodite paranda. Cicero actione. vii. Nec cuiq; opus eſſet ſuſpicio ulla. Apuleius. eam rem factam opus fuerat. Plautus in ciſtillaria. bonam mihi opus eſt. Iuuenalis. O proceres cenſere opus eſt. an aruſpice nobis. adiiungitur etiam toti orationi. Cicero in epiſtolis. nunc eſt opus te animo ualere. idem actione. vii. Si quando opus eſt ut hac uidelicet teſtificatione uteretur. opera pro opus dixit. Plautus in Mercatore. ſimpliciter dicam opera eſt auribus. Sed in alia fortaſſe ſignificatione. ut labor eſt auribus. Accipitur etiã opus ideſt artificium. Martial. non fuit hoc artis ſed pietatis opus. unde ſi recipiat opus adiiectiuũ iam alterius erit ſignificatiõis & Martia. iam nullũ in monſtris orbe fuiſſet opus. ¶ Exiſtit inutilis. negat Valla exiſto. is. participio adiungi debere. Cuius inuento Ciceronis exempla plurimis in locis aduerſantur. In epiſto. Sed tempus exiſtit optatum mihi magis quã ſperatum. idem in gratiarum actiõe. Nulla decreta exiſtunt excogitata. idem in diuinatione. Sum merſus equus non exiſtit. ¶ Extat incorruptus. Iuuena. minor extat ſacrilegus Cicero. quæ ut ſcis extat oratio. ¶ Manet immortalis. Vergilius. Manet alta mente repoſtum iudicium paridis.

CANTO. Præterea uerba illa.de his multa diximus in principio huius libri.Illud tñ hoc in loco tñ repetimus nihil obstare quo min⁹ hæc uerba sint actiua:nisi qd putát aliq id circo dici nõ posse qa ueritati repugnat.Neq;.n.oino Pris.assẽtior.multis in locis dicẽti significatiõi cá aliqd nõ posse dici neq;.n.qa nõ est nisi unus mũdus.unus sol.una luna:id circo nõ possẽ dicere deũ momẽto posse creare inumerabiles mũdos.cõ plures soles.multas lunas.aut qa nõ possũ aratro arari.ligonibus pastinari:phibeor dicere ego nõ aror neq; pastinor:sed neq; possũ arari nec pastinari.Qd & de uerbis ad solá naturá ptinẽtib⁹ dici põt:sed illa fateor nõ oia posse ad usus nfos accomodari.ut ego nõ ferẽo.at posset dicere iuppiter:q uultu cœlũ tẽpestatesq; ferẽat.Præterea nullũ eẽ uerbũ actiuũ hinc multi agũt uerbũ ipsonale ab oib⁹ uerbis etiá actiuis posse puenire:qñqdẽ nullũ est uerbũ actiuũ:qd nõ possit esse neutrũ.sed nos de cuiusmodi uerbis loq̃remur:exposuimus.¶ Præterea uerba neutra posse cõstrui cũ actõ rẽ uerbi significante.ut ego uiuo uitá.& uita uiuiť a me.Oui.xii.meta.Vixi annos bis cẽtũ.iá tertia uiuiť ætas.Alia tñ figura Iuuena.dixit.q curios simulát & bachanalia uiuũt.i.more bacchantiũ.Eo iter siue uiá.Ambro.ad herẽtianũ.Iá.n.nõ uitá nostrá sed Christũ uiuimus.Cice.pro murẽa.hác uiá dico.ite uiá.Ver.iiii.æne.Sola icomitata uť ire uiá.Ambulo uiá in sacris lr̃is sepe legimus.ut i libro sapiẽtiæ ambulauimus uias difficiles.Seruio seruitutẽ.Gellius li.ii.Diogenes cynicus seruitutẽ seruiuit.furio furorẽ.Ver.ii.æn.fine me furere ante furorẽ.Plau.in trinũmo.tuis seruiui seruitutẽ ipiis & pceptis pr̃.Certo certamẽ Paulus in epla.ii.ad thimotheũ.Bonũ certamẽ certaui.Pugno pugná.Gellius li.iii.Qui uná atq; alterá pugná psp e pugnasset.Idẽ li.ix.aliqd pugnas ppls Ro.psp e pugnasset.Pecco pc̃m.Hiere.in threnis iterpte Hieronymo.Peccatũ peccauit Hierlm.ideo instabilis facta est.

Præterea uerba illa:q̃ dicunť neutra transitiua iudicio meo nihil habere:qd illis repugnet:cur nõ dicamus actiua:cũ etiá si natura repugnaret:sermo idcirco nõ deberet esse mancus. Nam si recte dicitur comederũt Iacob.& domus tuæ zelus comedit me:recte quoq; dicet Iacob ego sum comesus.sicut & Iuuenalis dixit & cito rapturus de nobilitate comesa quod superest.

Præterea uerba:q̃ dicunť ad solá naturá ptinere:ego nõ uideo cur nõ recipiát omnes numeros & personas.ut ego nõ seruo.ego non grandino.

Præterea nullum esse uerbum actiuum:quod nõ possit esse absolutum:si post se cum nullo casu cõstruatur.ut si dixeris:ego amo.

Præterea uerba neutra posse construi cũ accusatiuo rẽ uerbi significante.ut ego uiuo uitá.eo iter ambulo uiá seruio seruitutẽ.furio furiorẽ.certo certamen.pugno pugnam.pecco peccatum.

CHRI. Quæ dicunť neutra transitiua.ut planto.propino.bibo.libo.sero.sorbeo.uello.cæno.comedo.& reliqua id genus:quæ passiuá integrá habent.Plautus in epist.expectando exedor miser.Cicero lib.ii.de diuinatiõe.est ne quisquá ita desipiens:qui credat aratũ esse deũ.Ver.lib.vii.frontẽ obscená rugis arat aletho.quod fieri minime põt.idem uastũ maris equor.arandũ & alibi.nullũ maris equor arádũ.Martia.suũ alloquẽs librũ.uersa pueris arádé cartha.idẽ.Næuia sex cyathis septẽ iustina bibať.& illud Ezechielis Hiero.iterpte.Lapides uiui edificemur.Plocius apd gelliũ ego met uiuo mortuus.Qd si aro.cœno.edo.& similia ideo sũt neutra:qm̃ i primis & secũdis psonis passiuá significationẽ p naturá habeť nõ possũt.taliõe pars oia mũdi uerba q actiua sũt neutra fient.qm̃ ita p naturá fieri nõ põt:ut lapis uideat.Saxũ amet.Laurus ediscat.Nemus accuset.sicut p naturá fieri nõ põt ut ego arer.tu comedaris.filius seratur.& queádmodũ hæc uerba cum his suppositis fiunt neutra.Nisi figurate.trásferanť.ita illa superiora.cum illis suppositis fient neutra:nisi æque trasferanť.& tũc si pprie sumas neutra erũt oia.aut dicat mihi neoterici pceptores oẽs.Quur istis & nõ illis suppositis atq; uerbis iniuria magis fieri debeat.Quũ utrorũq; sit eadẽ ratio?Sed de hoc lege dialogum nr̃um.ubi latissime rem disseruimus.¶ Ad solá naturá ptinere.Pli.in prologo.Quanto tu ore patris tonas laudes.Papinius in syluis.q trino iuuẽis ore tonabas.Ennius toto simul tonauimus theatro.Oui.li.iiii.de tristibus.Hic ego finitimis quá uis circũsonor armis.Diuus Cypriáus cõtra Demetrianũ.pluá sup uná ciuitatẽ & sup aliá nõ pluá:& pars sup quá nõ pluero arefiet.Quid qd aliqñ deus ipse reg parẽs plus uť pluisquá pluere.Quale est illud Esaie.Hieronymo interpræte.nubes pluant iustũ.& similia.& illud Quint.li.ii.Quod peridi contingit.fulgurare ac tonare uidearis.Sed de hoc lege etiá dialogum nostrum:ubi plurima adduximus.dicimus.pluit sanguis & pluit sanguinẽ.atq; pluit sanguine.Tibulus.multus & in terris deplueretq; lapis.Diuus Augustinus lib.iiii.de ciuitate dei.Sed quũ pluit terra.Quũ pluit creta.Statius saxa pluũt dixit.Plinius relatũ est lacte & sanguine pluisse:& quod diximus nubes pluant iustum.¶ Actiuum quod nõ possit esse absolutũ.ne elicias igitur hinc impersonalia deduci posse a uerbis actiuis aliud autem est uerbũ actiuũ absolutũ:aliud uero uerbum neutrũ absolutum:unde impersonalia.deduci possunt.Qu id qd neq; ipsonalia uerba deducerenť a uerbis neutris ad hác formá absolutis nemo.n.diceret indigeť:caletur:uapulať:fitur licet dixerit egeo:caleo:uapulo:fio.¶ Si post se.cũ nullo casu cõstruať.Liui.affatim.edi.bibi.lusi.Cice.in epist.lr̃is me iuoluo:aut scribo.aut scribo:aut lego.Qd nõ actiuis modo sed etiá neutris & deponẽtibus cõtingit.idẽ actiõe.vii.i uerrẽ.Quare da te hoi.Ná cõplectiť.mihi crede.idẽ in epis.itaq; postridie placuit ut snias dicerem⁹breuiter.¶ Rẽ uerbi significáti.Suet.in Vespa.psessi iudaicá uiuerẽt uitá.Terẽ.omitto uitá:q̃ uixi usq; huc Mar.li.v.& capitolinas itq; reditq; uias.aliqñ cũ abltõ Luca.lib.ii.Cõcessa pudet ire uia.

Praeterea nullum esse uerbum:quod non cum accusatiuo uel ablatiuo significanti tempus indifferenter construi possit:ut docui te grammaticam tres annos:uel tribus annis.

Praeterea complura eẽ uerba neutra absoluta:quae figurate accusatiuo iungi possunt.ut depereo uirginem & quod Vergilius dixit.corydon ardebat alexim.

¶CANTO. Praeterea nullum esse uerbũ:Regula haec ab oĩa uerboꝝ genera ptinet.Neq; obseruanda est illa dfia:quã multi facere uoluerunt.ut per acm̃ tp̃s iuge atq; perpetuũ significemus:p ablm̃ uero aliqd fieri p tẽpoꝝ interualla intelligamus.Nã si per acm̃ tp̃is continuitas significaretur:frustra.Verg.i.aene.dixisset.hic iam tercentũ totos regnabitur annos.& in.iiii.geor.septem illũ totos perhibent ex ordine menses.Aut si dicis totos iõ adiecisse.Verg.ut tp̃is continuitatẽ:quae alias erat ĩplicita: exprimeret.cur e diuerso si ablrũs interualla ṫpoꝝ significat.Ouid.in.v.tristium dixit.poene decẽ totis aluit peantius annis.& Teren.in adel.sex totis mensibus olfecissem?Ergo quẽadmodum diximus:indifferenter tres annos & tribus annis docui te grãmaticã dici põt.ut Ci.in principio officioꝝ.q̃q̃ te.M.fili iam annũ audientem cratippũ.neq;.n.filius Cice.per totũ tempus annũ quo fuit athenis:cratippũ philosophum audiuit.Nam & obiter legit.aut cenauit.aut deniq; dormiuit.¶Praeterea cõplura esse uerba figurate:quia nullũ uerbũ cũ acto construi põt nisi sit actiuũ.Cũ igitur depereo absolutũ sit uerbũ figurate dixit. Gel.lib.vi. cũ eam poenitus deperiret.& Apule.iii.meta. quendã Boetiũ iuuenẽ afflictim deperiret.p eo qd esse deberet perdite amaret.Sic.Hor. iiii.car.non solo comptos arsit adulteri crines.& Verg.in bucco.¶Formosum pastor corydon ardebat alexim:pro ardenter amabat.Idẽ.i.aene.Nec uox hoĩem sonat:pro eo quod sonando reddit:sicut in eodem personat:aurata docuit quae maximus athlas.i.personãdo cecinit.& in bucolicis.Formosam resonare doces amaryllida syluas.i.resonãdo ex uocis repercussione reddere nomen amaryllidis.Eadẽ ratione accusatiuo iunguntur illa stupeo stupes.pauco.horreo.tremo.& similia.Verg.ii.aene.Pars stupet innupte donũ exitiale mineruę.pro admiratur cum stupore.Horati.ii.car.Nec muliebriter expauit ensem:pro eo qd cum pauore timuit.Ouid.ii.meta.ursaq; conspectos in montibus horruit ursos.i.cum horrore formidauit.Seneca in hercule furente.thalamos tremisco:capta nunc uideor mihi.i.cum tremore recuso.¶Illa quoq; gemo.lugeo.fleo.& similia.nisi figurate.accusatiuo iungi nequeunt.Iuuena.Tunc gemimus casus urbis & Liuius:matrone brutum anno luxerunt.Figurate quoq; dicuntur illa olet unguenta sapit thymbram.callet grãmaticã.Iuuena.affertur misero tibi caulis.olebit laternam.i.imitabitur talis olei odorem.Hora.pastillos ruffillus olet.gorgonius hircum.Idem.i.epist.uiua fere dulces oluerũt mane camene.Notat Ouidium Diomedes:quod dixerit:perq; locos sacros & olentia sulphure fertur.Nec Vergil.cum Ouid.facere cum in.i.aene.dixit.redolentq; thymo fragantia mella.nam thymo cum fragantia non cum redolent iungi debet.Ergo oleo aut absolutum est:significatq; odorem emittere:aut figurate cum accusatiuo construitur significante odorem illum:quem res illa quae olet euaporat.pro eo quoq; quod est olfacio.olfacis.hoc est odorem naribus capio:alio modo dicimus.olet mihi haec res per datiuum.Plautus in aulularia: aurum inquit huic olet.pro hic olfacit aurum.

¶CHRI. Significanti tempus indifferenter:Propertius lib.i.& mihi iam toto furor non deficit anno.Iuue. Facere hoc non possis quinq; diebus continuis.Cicero eo magis miror:triginta annis uixisse panetium.Plini.ad sosium toto mense Aprili nullus fere dies quo non recitauerit aliquis:& more graecoꝝ etiam per accusatiuum.Cicero pro lege Manilia aliquot annos continuos dixit. Terentius nesis operturus me unam horam. Sed tamen quum temporis partem disignamus dumtaxat utimur ablatiuo.hoc modo.hoc anno ueniam ad te.i.in aliqua particula huius anni:non autem hunc annum ueniam ad te nisi uelles significare per annũ uenire & aduentare.Cicero ad trebatium:neq; ego ad te his duobus mensibus scripseram. idem superioribus temporibus ad te litteras nisi nullas.Caue dixeris praeteritis tẽporibus sed proximis uel superioribus. Tranquillus in iulio confusum somno proxime noctis.Caelius tamẽ pro autem proximo uel superiori dixit praeterito anno ad Ciceronem libro.viii.hoc si praeterito anno curio tribunus & eadem actio de ꝓuinciis introiit utimur etiam praepositione per.Lucanus libro.i.horridaq; in diuinis multosq; in arata per annos.Quintilianus in prologo.post impetratam studiis meis quietem quã per uiginti annos erudiẽdis iuuenibus impenderam pro eo uero qd plurimi dicunt infra sex menses infra tres annos.Latini dicerent intra:non infra Sueto.in iulio.Quem rumorem auxit intra paucos rursus dies.Male etiam dicitur pro anno futuro deligitur pompeius dux.Sed in annum futurum.Quintilianus iam in sequentem annum famẽ timeo.non enim pro anno Sed pro populo eligitur dux.Praeterea nomina illa bienniũ triennium & reliqua cum hoc aduerbio abhinc frequentius in accusatiuo ponuntur.Terentius abhĩc triennium quaedam mulier cõmigrauit etiam in aliis numeralibus Cicero actione.iiii.horum pater abhinc duo & uiginti annos mortuus est. Quod etiam aliter dicitur idem in philippicis uigesimus annus est:cum omnes scelerati me unum petunt.idest abhinc uicesimũ annum.illud tamen aduertendũ est tercentũ quatercentũ & similia magis poetica esse tricenti.e.a.quatricenti.e.a.plus oratoria.Mella libro.i.trecentos & triginta reges ante amasim ferunt.Vergilius totos tercentum regnabitur annos.Licet etiam illa magis oratoria apud poetas inicium reperiri.Horat.in sermo.tercentos inseris ohe.¶Quae figurate accusatiuo iungi possunt. Vergilius libro.v.dii quibus imperium est quorum aequora curro.Sed Iuuenalis propriae omnes tanquam adiuuaria currunt.Vergilius.i.aene.Spumas ere ruebant.idem lib.ii.propriae ruit alto a culmine Troia.

¶ANTO. Omnia etiã neutra.qđ in prima speciæ uerbo℞ diximus:nullũ esse uerbũ:qđ non cũ dtõ possit construi idẽ quoq; nunc de uerbis neutris dicimus:& ponit exemplũ ex bucolicis Vergilii.Cui pendere sua pater eris in arbore poma.nam pendeo absolutum est.sed dixit cui.i.ad cuius usum atq; utilitatem aut uoluptatem.Idem.ii.geor.Tibi res antiquæ laudis & artis ingredior.i.ad tuã laudẽ. Idẽ in eodẽ. Nemorũq; ioui quæ maxĩa frondet esculus.i.in cuius iouis honorẽ.Idẽ.v.æne.quo tñ mihi dexter abis:hoc est in cuius pnitiem atq; damnũ.¶ De uerbis deponentibus:& ponit in primis uerbi deponẽtibus diffinitionẽ dicens:q̧ uerbum deponens est illud qđ desinit in.or.ad differentiã actiui & neutri.& nõ habet actiuũ in.o.ad differentiã uerbi passiui.& retinet tñ actiui significationẽ:ad dñiam cõis: qđ utrãq; hẽt.¶ Eius cõplures sunt spẽs:colligit aũt sex. Prima co℞:quæ construunť cum gtõ ut misereor innocẽtis. Verg. in buc.nil nĩi miserere. Idẽ.iii.æne.oro miserere labo℞ tanto℞. miserere aĩ nõ digna ferentis.cum dtõ constructũ hoc uerbũ nõ reperiť.cum actõ non misereor sed miseror.aris.iungitur. Idem.iiii.æne.Aut miseratus amantẽ est.¶ Obliuiscor.eris.recordor.aris.& reminiscor.eris.actõ ẽt iunguntur. Horati.in epodo. Quis malarũ q̃s amor hẽt curas hæc inter obliuiscit. Verg.ii.æne.Quisquis es amissos hinc iã obliuiscere graios.¶ Secunda uerbo℞ deponentiũ spẽs est.¶ Opitulor.aris.Ci.in epist.opitulare college.subueni patriæ.Salu.in catilina.inopie sue opitulati sũt. ¶ Auxilior.aris.qđ Priscia.actõ uel dtõ posse iungi dicit.Cũ gtõ etiã reperitur in sacris literis constructũ.Esaie.xlviii.Hierony.interp te in tpe inqt placito exaudiui te: & in die salutis auxiliatus sum tui.¶ Suffragor.aris.qđ est puncto atq; sñia alicui fauere.¶ Refragari uero iisdẽ modis alicui aduersari.Ci.i.i.de legibus:mihi enĩ uideris fratrẽ laudãdo suffragari tibi.Refrago in uoce actiua cum actõ.Sisena apud Marcellum protulit.dictaturã inquit oĩbus animis & studiis refragauere: pro eo quod est dictature refragati sunt.

¶ Omnia etiam uerba neutra posse iungi datiuo significante illum.cuius uoluptati: aut molestiæ: damno aut commodo: aut deniq; cuius gratia aliquid fit: Vergilius. Cui pendere sua pateretis in arbore poma.

¶ De uerbis deponentibus. Cap. iiii.

DEponens uerbũ est illud: quod in.or.desinit & non habet actiuum in.o.retinetq; tantum actiui significationem.ut ego loquor uerba.Eius plures sunt species.

¶ Prima species uerborum deponentium est: quæ post se construuntur cum genitiuo. ut misereor innocentis. qualia sunt.

Misercor.eris.misertus sum.p.auer misericordia.
Obliuiscor.eris.oblitus sum: por oluidarse.
Reminiscor.eris.recordor.aris.por recordarse.

¶ Secũda uerbo℞ deponẽtiũ spẽs est: q̃ post se cõstruunť cũ dtõ.ut opitulor clienti qualia sunt.

Opitulor.aris.auxilior.aris. por ayudar.
Suffragor.aris.por ayudar conel uoto.
Refragor.aris.por estoruar conel uoto.
Patrocinor.aris.por defender en iuyzio.

¶CHRI. Posse iungi datiuo:hoc cuicunq; uerborum generi cõmune est. Cicerone actione.i. Accusaui eũ cui.Iuuena.emit sibi dixit Teren.Non soli sibi postulat te uiuere.Iuue.Quis feret uxorem:cui constent oĩa. Teren.Qui mihi sit oret Cicerone actione.ii.ei gloriã gratulatur.Iuuena.prandebat sibi q̃sq; deus.Reperiť: ur annotat Valla:datiuus mihi ex idiomate sæpe numero:qui nõ magis ad me uel ad te:quã ad cæteros ptineat:ut hic mihi gloriatur.Ecce tibi pomponius nĩ. Tu mihi semp dormis:ille mihi assidue sedet. Quũ super coena essemus:ecce tibi hostium crepuit.¶ Misereor:hoc uerbo usus est Valla cum dtõ.In iliados trãslatione.Seruus tuus sum & cui miserearis dignus idem inibi.Nemo deorum mihi misereať.Qua constructione sacri auctores etiã sunt usi latini tamen id scripsisse non iueniuntur:actiuum apud ueteres fuisse. Ennius est testimonio.Miserete:manus date ferrũ.¶ Obliuiscor:Horatius oblitus meo℞:obliuiscẽdus & illis: cum accusatiuo etiam Diuus Hieronymus machabeorum libris dedit illis legem: ne obliuiscerentur præcepta dei.Plautus in cassina:non sum oblitus officium meum hoc autem participium oblitus apud poetas ẽt passiue significationis reperitur Vergilius nunc oblita mihi tot carmina. Ausonius in Cryppo. Quæ omisi non oblita mihi:sed præterita existimet.Quando uero a lino is deriuatur in tertia Syllaba a fine accutum habet accentum:nam penultima Syllaba breuis ẽ. Verg.In priapeis.Nigra formicis oblitus fauilla.¶ Reminiscor:is.Lactan.lib.iiii.Quum uero fuerint facta omnia:tunc autem reminiscentur mei:cum accusatiuo uero frequentius offenditur.Verg.Dulcis reminiscitur agros.Quintilianus lib.xii.Sed ea etiam:quæ fecimus reminiscimur.¶ Recordor.aris.Ci.pro.L.pisone cum aliquo dolore suorũ flagitiorum recordabitur: & cũ actõ idem philippica secunda.Recordare.M.Antoni diem illum idem cũ ablatiuo pro lege agraria. Nã ꝓfecto Si recordari uolueritis de nouis hoĩbus:idem pri.thus.te quid de te recordare:idem pro planco qm̃ istis uestris lachrymis:de illis recordor.¶ Opitulor:ab ope & tuli compositũ.Ci.pro milone. Mihi: qui toties me morti obtuli:nihil potes opitulari:actiuũ hoc uerbũ fuisse olim meminit.Nonius plauti exemplo in æquo troiano da mihi opes has:quas peto præcor:porrige:opitula.¶ Suffragor:refragor.Cicero actione pri.in uerrem.Amicus eius hortensius tibi suffragatur. Quintilianus lib.x.cui non suffragatur.Ingenium acri studio adiutus:horum autem simplex fragor aris usui non est.¶ Patrocinor:Tertullianus in apologia maiorũ instituta ceciderunt:quæ modestiæ:quæ sobrietati patrocinabantur.

¶ANTO. Adulor.aris. assentor.aris.palpor.aris.blandior.iris.cum ablatiuo construi nemini dubiũ est: reperitur tamen adulo.as.cum accusatiuo in uoce actiua.ut Valer.maxi.si Dionysiũ inqt non adulares:ista non esses.& Actius apud Marcel.pennata cauda nostrũ sanguinem adulat.Cic.i.officiorũ:cauendũ est ne assentatoribus patefaciamus aures neq; adulari nos sinamus.Eodẽ modo.¶ Palpor.aris.cũ dtõ reperitur. palpo.as.cũ actõ.Hora.ii.ser.Cui si palpere recalcitrat.Iuuena.quẽ munere palpat carus.¶ Blandior.iris.Quintilia.Blandiar paulisper iudices calamitatibus meis.¶ Gratulor.aris.est ut Valla inqt testari nos gaudere de foelicitate alterius apud eum ipm qui ea fortuna affectus est & construitur cũ datiuo.aliquando supprimitur datiuus:cum tamen intelligatur.Ouid.Gratulor echaliã titulis accedere nostris:subaudi tibi.Idem in.iii.de arte.Ego me nũc deniq; natũ gratulor subaudi mihi.Reperitur & gratulari pro gratias agere:sed tantum diis imortalibus: ut Affranius apud Priscianum.Sexte frater mi salue. cũ salus uenis:gratulor diis.Gratari idem prope ẽ quod gratulari:nisi quod magis est poeticũ. Vergilius.iiii.æne.inueni germana uiam gratare sorori.sed construitur etiam cum accusatiuo.Idem in.v.grataŕ reduces. ¶ Gratificor.aris.quod est gratum facere etiam datiuo iungitur.Cicero pro Cornelio.num alicui gratificabatur homini aut ordini.Salust.etiã accusatiuo iunxit in catilina. potentiæ paucorum decus atq; libertatem suam gratificare.Cicer. quoq; ad Valerium.Cur eni tibi hoc nõ gratificer.¶ Irascor.eris. Teren.tibi pol iratus sum philomena.¶ Assentior.iris.Cicero in episto. senatus mihi assensus est.Idem alio loco quibus assentior sollicitam & periculosam iustitiam non esse sapientis.Sisena assentio.is.putauit esse dicendum quem deinde multi sunt secuti:ut auctor est Quintilianus libro primo orator.& Gellius libro secũdo noc. at.Cicero tamen assentior semp fere dixit:atq; accusatiuo iunxit.ut in.i.de orato.cætera sequit assentior crasso.Idem in.ii.quare tibi Antoni utrunq; assentior.¶ Tertia uerborum deponẽtium species est. Solor.aris qd est rebus solatium afferre.¶ Cõsolor.aris.tantum uerbis aliqui consolationem abhibere.ab illo est solatium ab hoc consolatio.¶ Execror.aris.abominor.aris.detestor.aris.auersor.aris.idem prope significant:atq; huius ordinis uerba sunt:sed auersari est uultum ab ea re:quã detestamur: auertere. Vergilius.iiii.æneidos nõ auersata petentem.Ouid.i.fastorum.officioq; leuem non auersatus honorem.Plinius libro.xxx.Terram orbitis depræssam auersantur.hoc uerbo frequenter Hieronymus utitur in sacris litteris:sed fere semper legitur mendose aduersor pro auersor.¶ Sequor.eris.cum suis compositis huius ordinis est uerbum : præterq̃ obsequor.eris.quod ad superiorem speciem pertinet.Prosequor tamen elegantissime præter accusatiuũ etiã septimo casui iungitur ut prosequor te muneribus prosequor te lachrymis.Pli.in epi.prosecutus eram uiatico secedentem.Ci.in epist.quã tu ipse oibus lecticis ꝓsequeris.Conseq est rem quæ fugiebat assequi.

Adulor adularis.assentor assentaris.palpor parparis.por lisongear.
Blandior.iris.por aquello mesmo o halagar.
Gratulor.aris.por auer plazer del bien de otro.
Irascor.eris.por se enseñar de otro.
Assentior.iris.por sentir y consentir con otro.
Insidior.aris.por assechar a otro.
Obsequor.eris.por obedecer.
¶ Tertia uerborum deponentium species est: quæ post se construunt cum accusatiuo.qualia sunt.
Solor.aris.consolor.aris.por consolar.
Execror execraris.abominor.detestor.auersor.por mal dezir.
Sequor.eris.secutus sum.por seguir.
Consequor.eris.consecutus sum por alcanzar.

¶CHRI. Adulor.Quintilianus.Quod seruile & nõ liberale est postulet:adulatur mihi.¶ Blandior: Tertullianus in apologia infantibus blandiebantur:ne lachrymantes imolarentur.¶ Assentor:Cicero in episto. Si panse asentari comodũ est . Plautus in menc.assentabor quicquid dicet mulieri.Terentius etiam accusatiuũ subdulit in eunucho.postremo iperaui ego met mihi assentari omnia.¶ Gratulor: Quod Agretius dicit ad alienos tantũ pertinere.Cicero primũ tibi ut debeo:gratulor:idem cum accusatiuo appellat hominẽ: id ei uoce magna gratulatur.Apuleius libro nono asini aurei.Laboris libertatem gratulabar. Teren.meum aduentum gratulantur.¶ Irascor:turpe est uictori:uicto irasci. Ouid.irascor uotis heu leuis ipsa meis.¶ Assentior iris:Quintilianus:sed ut fugiendæ sint magnæ Scholæ:cui ne ipse quidem rei assentior.Cic.xii.philippi.Cui uos maximis de rebus assentiamini.Varro lib.viii.de lingua latina.Sentior nemo dicit:& id per se nihil est.assentior tamen omnes fere dicunt.¶ Insidior:Salustius in Iugur.Atherbalem uitæ suæ dolis isidiatum esse.¶ Obsequor:Teren.cogitat aut te amari aut potare:atq; aio obsequi.¶ Solor consolor: Verg. Quos bonus æneas dictis solatur amicis.Cicero.& si ego met qui te consolari cupio:consolandus ipse sim:olim uero actiuum fuit:cuius passiuum apud litteras sacras legimus beati qui lugent:quoniam ipsi consolabuntur. ¶ Execror:Ouidius in ibide:nec minus noceat fictum execrantia nomen.Apud ueteres tamen actiuum fuit Afranius apud Nonium:experiurabant & execrabant se ac suos.¶ Abominor:Rufinus lib.secundo qui abominaris idola.Sacrilegium periurii committis.¶ Auersor . Hieronymus in apologia miro ordine auersor concisionem:nam aduersor cum datiuo construitur.Cicero pro sylla. Ego uero ornamentis aduersor tuis. ¶ Sequor. Vergilius Torua leæna lupum sequitur:lupus ipse capellam:huius composita ita Agretius differre putat.Quod consequimur studio:obsequimur officio:persequimur iniuria:prosequimur honore.Subsequimur ordine assequimur uoto.

¶ANTO. Fateor.eris.& confiteor eo differunt:qđ fatemur sponte cõfitemur coacti.diffiteri uero est negare:aut nõ fateri qđ fatendũ erat.¶ Precor.aris.manifestã habet significationẽ.deprecor quoq; idẽ significat qđ præcor:habet tñ aliam recõditiorẽ significationẽ qđ est testari & abominari.Ouid.i.de ponto.sæpe pone mortẽ:mortẽ quoq; deprecor id ẽ.Luca.in.iii.non depcor hosti seruari. Salust.inimici imperiũ & cruciatus corporis deprecor.Quid aũt sit deprecari.Gel.copiose lib.vi.disputat.Impcari est malũ alicui pcari.¶ Demeror.eris.qđ est aliquẽ sibi beneficiis obnoxiũ facere.Quintil.li.i.simul ut demererer amãtissimos mei iu uenes. Sueto.in othone.nec minus alium alia uia demerebaẽ. Idem in uitellio.ne qua non arte demerereẽ claudium.Ouid.in epi.phyllidis.crimine te potui demeruisse meo.illete rati dicunt demereri pro nõ mereri.& demerita pro nõ merita.¶ Causor.aris.pro eo qđ ẽ cãm siue occasionẽ afferre.Hora.in epist.locũ imeritũ causatur inique. Ouidi.ix.meta.usaq; causatur.Apule.pro magia:uim meã qua uoluntatẽ suam causari maluisse.Causo causas quo imperiti utuntur pro officio:nõ dicitẽ latine.¶ Amulonaris.pro eo qđ imitor:in bonam partem accipiẽ:nã pro eo qđ est inuidere dtõ iunxit.Hierony.in psalmo. Noli emulari malignantibus.Ad hanc spẽm referenda sunt uerba quæ præter accusatiuũ construuntur ẽt cum dtõ.ut loquor tibi uerba. præcor tibi multa mala:& quæ p̃ter accusatiuũ desiderant etiã septimũ casum.ut muneror.aris. dignor.aris.Hora.in epo.certamen & unã pur pure q̃ munereẽ te priape. Verg.i.æne.haud æquidem tali me dignor honore.Apud antiquiores digno dignas fuit.Ci.apud Priscia.in economico.ex eo inquit numero hoiũm:qui apud nos hoc noie dignantur.i.digni habentur.hinc Verg.iii.æne.dixit cõiugio anchisa ueneris dignate superbo.¶ Quarta uerbo℞ deponentiũ species ẽ.Lætor letaris.Verg.vi.æne. Apud superos furto lætatus inani.Idem tñ.xi.lib.gtõ iunxit dicens.ueter℞ memini lætor ut malorum.¶ Vtor uteris. qđ antiquiores etiã accusatiuo iungebant.Varro apud Priscia.utile utamur potiusq̃ a rege abutamur.¶ Potior potiris:cum genitiuo & ablatiuo construi potest:sed & cum accusatiuo apud antiquiores iungebatur.Salustius in iugur.priusquã legatos conueniret:atherbalis potiretur:& infra si eius oppidi potius foret.& ibidem.Romani signorum & armorum potiti sunt.Cicero.ii.inuecti.rerum potiri uolunt.Vergilius.i.æneidos optata troes potiuntur arena.Terentius in adelphis.ille alter sine labore patria potitur cõmoda. Plautus in amphy.contigit ut salui potiremur domum.

Fateor.eris.por confessar por su uoluntad.
Confiteor.eris.por confessar sin su uoluntad.
Diffitior.eris.por.no confessar.o negar.
Precor.aris.precatus sum.por rogar.
Deprecor.aris.por rogar o abominar.
Demereor.eris.demerui.por obligar.p.bñficios.
Causor.aris.p.traer occasion o achaque.
Aemulor.aris.imitor.aris.por remedar.

¶Quarta uerborum deponentiũ species est: quæ post se construuntur cum ablatiuo.siue septimo casu.ut ego letor fœlicitate tua.qualia sunt.

Lætor.aris.delector.aris.por se alegrar.
Vtor uteris.por usar.
Potior.eris.por alcanzar lo desseado

¶CHRI. Fateor.Cicero pro Milone.Quod tormentis inuenire uis:id fatemur.¶ Confiteor.ris. idem pro eodem ne tormentis cogerẽtur confiteri.Clodium occisum esse a seruis.Ouidius in ibide.Hic tibi de furiis scindet latus una flagello:ut scelerus numeros confiteare tui.Sed quod ui & extorsione fiat:plurima sunt exempla.Tertullianus in apologia.Ne torti quidem facile aut semper cõfitentur:idem paulo post:negantibus adhibitis cæteris tormenta ad confitendũ.Solis christianis ad negandũ.Construitur etiã cum abltõ & præpositione de Cicero philippica secunda.Quum homines nefarii de patricidio confiterentur. idem.lib.viii. epistolarum pudet me tibi confiteri de Apii hominis ingratissimi iniuriis.In litteris uero sacris confiteri laudantis uel gratias agentis etiam libenter manifestantis est.Te deum laudamus:te dominum confitemur.Cõfitemini domino quoniam bonus.Confiteor deo peccata mea.¶ Diffiteor:Hieronymus in uigilantium. Nõ diffiteor omnes nos:qui Christo credimus:de idolatrie errore uenisse.¶ Præcor præcaris.Horatius iuppiter tandem ueniam præcamur.Si tamen bene admittat cum datiuo construitur.Quintilianus & orã soluentibus bene præcemur.¶ Depræcor.idest renuo recuso.Cicero thusculano.ii. Anaxarcus nullum genus supplicii depræcatus est:est etiam orare & cum duplici accusatiuo construitur.Cicero libro.iiii.epistola.hoc te unius.Sollicitudines depræcantur.¶ Demereor:Tertullianus in apologia.Quis nam deum demeruit unq̃.¶ Causor:Martia:Sed iam causaris barbamq; annosq; pilosq; causari inique accusare est.Horatius libro primo epistolarum stultus uterq; locum immeritum causatur inique.¶ Emulor: prouerbiis capitulo.iii.Hieronymo interpræte.Ne emuleris hominem iniustum:ne imiteris uias eius:pro inuidere cum datiuo.idem contra iouinianum libro primo emulabatur q̃ppe uxor eius ancillulæ pulchritudini.¶ Imitor:Iuuena. Spõte tamen iuuenes imitantur cætera imitari autem plus est quã emulari.Cice.pro Marcello emulo atq; imitatore studiorum meorum distracto:ubi uix dicas emulator sed emulus.¶ Lætor:Cicero in epistola.dupliciter lætatus sum tuis litteris & ipse risi:& quod intellexi te posse ridere.¶ Delector & oblector:non sunt composita a lætor.Sed deriuatiua a lacto.as.Quæ propter compositionem.a.in.e.mutarum. Quorum uox etiã actiua frequens est.Cicero ad ruffum itaq; me superiores litteræ tuæ ad modum delectauerũt. idem ad cælium.In communibus miseriis hæc tantum oblectant spectacula.¶ Vtor:si persone exhibeatur amare est.Cicero fabio uiro optimo & homine doctissimo familiarissimæ utor.

Vescor uesceris. por comer.
Fungor.eris.por usar de officio.
Fruor frueris.por gozar de algo.

¶Quinta uerborũ deponentiũ species est: quæ post se cum nullo casu construunt: nisi mediãte ꝑpositione.ut ego iocor in amicos.qualia sunt.

Iocor.aris.por burlar de palabra.
Grassor.aris.por saltear para robar.
Castrametor.aris.por poner y assentar real.
Labor.eris.p.caer.o.res balar deslizandose.
Rusticor.aris.prestar e nel campo o heredad.
Philosophor philosopharis.por estudiar en philosophia.
Tumultuor.aris.p.hazer bollicio.
Cachinor. aris. p.reyr demasiado.

¶Sexta uerboꝝ deponentiũ species est:quæ post se construuntur cum ablatiuo & præpositione:a uel ab.ut ego orior a patre.qualia sunt.

Orior.eris.uel.iris.por nacer.
Nascor.eris.por nacer.
Patior.eris.por padecer.

¶De uerbis cõmunibus. Cap. v.

Commune uerbũ est quod desinit in.or. & non habet actiuum in.o.& retinet actiui & passiui significationem.ut ego amplector te tu amplecteris a me. Pauca huius generis reperiuntur.hæc fere.

Complector complecteris amplector.eris.p.abrazar o ser abrazado.
Osculor.aris.por besar y ser besado.
Criminor.aris.por accusar y ser accusado.
Experior experiris.por experimentar y ser experimentado.
Veneror.aris.por honrrar y ser honrrado.
Interpretor.aris.por declarar y ser declarado.
Largior.iris.por dar y ser dado.

¶ANTO. Vescor uesceris:quod etiam accusatiuo iunxit Actius apud Marcellũ.Facinus inquit oculi uescuntur.& in leuitico Hieronymo interpræte:afferat pro se duos passeres:quos uesci licitum est.Idem numeri.xiii.erat autem tempus quomodo iam præco quæ uue uesci possunt.℞ Fungor fungeris:accusatiuo quoq; iungit Teren.in adelphis dicens.neq; boni.neq; liberalis functus est officium uiri.Plautus in menechmis:nã parasitus octo hominum munus facile fungitur.℞ Fruor.eris.quod ẽ finis:quẽadmodũ utor.eris.eoꝝ quæ sũt ad finem:unde utimur pecuniis.fruimur autem uirtute.℞ Quinta uerborum deponentium species est. Ad hanc speciem reduci possũt etiam quæ in sexta speciæ posita sũt.℞ De uerbis cõibus. In primis dicit uerbum cõmune eẽ illud qd desinit in or.& nõ habet actiuum in.o.qd etiam uerbum deponẽs.habet a quo differt:quoniã deponens actiuam tantũ habet significationẽ cõmune uero actiuam & passiuam. Apud antiquiores quẽadmodũ Priscia.& Marcel.colligunt:multa huius generis fuerunt uerba.ut auxilior.aris.adulor.aris. adminiclor.aris.augor.aris.adhortor.aris. auspicor.aris. abominor.aris. adorior. aris. abutor. eris. antestor. aris.aspernor. aris. architector. aris. affector. taris.assequior.eris.argumẽtor.taris.arbitor. aris.adipiscor.eris.blandior.iris.cõsolor.aris. cõpicor.aris.cõminiscor.eris.calumnior.aris. carnificor.aris.confector.aris.cõtestor.aris.detestor.aris.despicor.aris.demolior.iris.dominor.aris.depeculor.aris.dilargior.iris.dignor aris.exordior.iris.experior.iris.exequor. eris frustor.aris.for.faris.hortor.aris. metor.aris. morigeror.aris.miror.aris.machior. aris.mẽtior.iris.obliuiscor. eris. q̃ror.eris. solor. aris. Quæ oĩa tametsi inter deponentia numerantur tñ aliqñ passiue reperiuntur prolata & ab eis participia præteriti passionẽ significantia. Sed etiã ab his:nõnunq̃ uox actiua reperit̃ ut sit uero simillimũ fuisse hæc olim actiua. ¶CHRI. Iocor.Manlius libro quinto astronomicõ:pendens iocatur in hostem. Ausonius ludere me dixit salsoq; in amore iocari:admittit etiam accusatiuum.Cic.ad trebatium. Sed hæc iocati sumus tuo amore.℞ Grassor: Iuuenalis. Haud ferro grassatur ullum humane mentis uitium:est etiam grassor grassaris.agrasso.as.idest pinguefacio & pinguefio. Apuleius libro.iii.floridorum:pili mei grassantur isetas:& cutis tenera duratur in coriũ. ℞ Castrametor.aris.libro primo regum Hieronymo interpræte:& sicut castrametatus est iuxta lapidem adiutorii.℞ Labor.aris. Ouidius libro tertio de arte utendum est arte cito pede labitur ætas.℞ Rusticor. aris. Cicero pro archia.Studia pernoceant nobiscum peregrinantur rusticantur.℞ Philosophor philosopharis:ut te philosophando reuocare coner ad coenas.℞ Cachinnor cachinnaris:cuius uocem passiuam nondum legi sed actiuam. Lucretius famule longe fugitant furtimq; cachinnant.℞ Orior.eris. Ouidius libro.x.meta.tu quoties oreris:uiridiq; in cespite flores. ℞ Nascor. Iuuena.tibi filiolus uel filia nascitur ex me.patior.te & a te dicimus: Vergilius o passi grauiora.Ouidius.Heu patior telis uulnera facta meis. Apud ueteres uero actiuum fuit. Neuius populus patit:tu patias modo.℞ Commune:horum uerborum actiua significatio passim reperitur : passiuam uero nisi in præteritis uix offendas:quæ etiam deponentibus communis est:ut liceat in tueri: in oblitus : tu-

tus & similibus. Quod si mihi orbilii. Neuii: Lucillii: actii: turpilii: exempla adduxeris: dicam auctorem non nisi media latinorum ætate has præceptiones dare: ut ipsæ lib. primo pollicetur. ¶ Complector: Cicero actione. iiii. in uerrem hoc uno crimine complector omnia: idem lib. vi. epist. quos æque atq; te sũma beniuolentia. Complexus sum. i. amo. ¶ Amplector. Iuuena. Quis enim uirtutem amplectitur ipsam: præmia si tollas. Mella lib. i. uno ambitu se cũ ceaq; amplectif. Amplexo. as. etiam usus est Cicero pro cluentio: auctoritatem censorum amplexato. Plautus in cistillaria. Anus ei amplexa genua ¶ Criminor: Ci. pro Milone meã patientiam inuidiose criminabantur. ¶ Experior: idem in epist. eam fidem hominũ esse in tua dignitate: quã ego in mea dignitate expertus sum. ¶ Veneror: idem in catilinam. Veneramini illum iouem huius uerbis custodem. ¶ Interpretor: Quintilianus lib. ii. Horatium in quibusdam nolim interpretari: huius passiuã fortasse. Cicero protulit lib. iii. rhetoricoꝝ. Sũmam igitur amentiam putant esse: quod scriptum erat reipublicæ causa salutis: id non ex reipublicæ salute interpretari. ¶ Largior: Cicero in episto. Sunt in te quæ aut fortuna hoĩbus aut natura largitur: & cum præpositiõe ad idem primo de legibus. ad hoĩum cõmoditatem & usus tantam rerum hubertatem natura largita est. Plautus: In bacchi libertatẽ chrysalo largibere.

¶ De uerbis diuersorum generum: atq; sub eodem genere diuersarum formarum. Cap. vi.

Abstineo me ab iniuriis. no hago iniuria a otro.
Abstineo. manũ a muliere. p. no tocar muger.
Abstineo irarum. por no ensañarse.
Adeo domum uel domum. por yr a casa.
Adulor tibi. uel adulor te por lisongear te.
Admoueo tibi manum. yo llego la mano a ti.
Amoueo a te manũ. yo quito la mano de ti.
Aduersor tibi. yo te cõtradigo o soy te contrario.
Auersor te. yo huyo de ti y abomino.
Audio te. audio uocem. p. oyr el sonido tuyo.
Audio a te uel ex te. uel de te. p. oyr tu doctrina.
Audio tibi uel inaudio. por obedecerte.
Audio male absolutum por ser infamado.
Assentior tibi. uel assentior tibi hoc. por cõceder.
Assẽtio tibi. uĺ assentio tibi hoc. por aq̃llo mesmo
Caueo tibi. yo te ꝓueo. caueo te. yo huyo de ti.
Careo te. uel careo tui. por carecer de ti.

¶ ANTO. De uerbis diuersoꝝ generum.

¶ Sunt quædam uerba quæ reperiunf diuersis modis constructa: de q̃bus per singulas generũ species aliquid attigimus quæ nunc idcirco repetimus: ut sub una facie per ordinẽ alphabeti possint lectori occurrere. Abstineo es. de quo ĩ sexta actiuoꝝ uerboꝝ spẽ diximus. Adeo. is. in quinta uerborum speciæ. Adulor. aris. in secunda deponentiũ speciæ. Amoueo. es. in sexta actiuorum speciæ. Auersor. aris. in tertia deponentium speciæ. Audio audis in sexta actiuorum speciæ. Assentior. iris. in secunda deponentiũ speciæ. Caueo. es. in secunda speciæ neutrorum.

¶ CHRI. Diuersorum generũ: ut audio te actiuũ: audio tibi neutrũ. ¶ Diuersarum formarũ: non dixit specierum: nam quinte declinationis noĩa. cuiusmodi est species: genitiuo: datiuo: & ablatiuo pluralibus carent exceptis paucis igitur diuersarum formarum. i. regularum: nam audio te actiuum primæ est: audio ex te actiuum sexte: audio tibi neutrum. Secundæ est: audio male neutrũ quinte. ¶ Abstineo: est enim actiuũ sextæ: & neutrum primæ. Cicero contra Salustium. Se a uiris abstinuerunt. idem actione. vii. in Verrem. Manus ab alienis pecuniis abstinueris. Seneca episto. cxv. nam pepercit gladio & sanguine abstinuit. Gellius lib. iiii. Qui non abstinui erunt edundis animalibus. ¶ Adeo. est autem actiuũ primi ordinis: & neutrum quinti. Hora. Septimi gades aditure mecum: & barbaras syrtes. Gellius libro. iiii. de lubra adeunda & reformanda sunt. Teren. adeo ne ad eum. Cicero lib. quinto in uerrem adeunt ad ea loca. ¶ Adulor: est & deponens secundæ speciei & actiuum primæ. Valerius maximus si Dionysium non adulares. Quintilia. adulatur militi dixit. ¶ Admoueo: cũ scribitur cum. d. actiuum tertiæ. Quod si absq. d. scribatur actiuum sexte est. Diuus Hieronymus in ruffinum: meo tamẽ uulneri. admonui manum: etiam cum accusatiuo mediante præpositione. Q. Curtius libro quarto ad urbem. Celenas exercitum admouit. Terentius istum amorem ab animo amoueas tuo. ¶ Aduersor: deponens secundæ est. a quo si. d. litteram auferas depones tertiæ efficitur. Cicero pro Sylla ornamentis aduersor tuis. Curtius libro septimo sunt qui aduersentur imperium. ¶ Audio: cuius esset & generis & speciei iam diximus supra. Horatius. Supplices audi pueros apollo. Cicero primo de legibus. Qui me athenis audire ex phedro meo memini. Cicero actione. iii. In uerrem. Si potes tibi audiens esse. Cicero pro Cælio. Vicinum eius mirarís male audiuisse. Lactantius libro de opificio hominis quãuis male audiant. Castigenturq; uulgo. Nam bene audire quasi satis audire est. Ouidius uixq; bene audito nomine regna dedi. ¶ Assentior: trium generum uerbum est: nam deponens secundæ & tertiæ regulæ ẽ: atq; neutrum secũdæ & actiuum tertiæ. Cuius exempla satis patent per auctorem secunda speciæ deponentium. In eo uero ꝙ auctor dixit assentior semper apud Ciceronem reperiri. Quia secus constat exemplum id ipsum attuli. Cicero ad atticum libro nono assentio tibi ut formiana potissimum commorer. idem ꝑ pompeio eius semper uoluntatibus ciues assenserunt. Sed & alii auctores identidem sunt usi. Liuius libro tertio aut uerbo assentiebat: aut pedibus in sententiam ibat. Lactantius cui opinioni poeta noster assensit. ¶ Caueo: neutrum secundæ: atq; actiuum primæ speciei est. Cicero pro lege agraria hic cauet hos defendit. Plinius ad Pompeium. Comitem penitentiam caueremus. ¶ Careo: actiuum primum apud ueteres: frequens uero neutrum primæ est. Cuius exempla supra posuimus.

¶ANTO. Cõmitto.is.in tertia speciæ actiuo℞.¶ Credo.is.in tertia speciæ actiuorũ.¶ Consulo.is.in tertia speciæ actiuo℞.¶ Cõmendo.as.in tertia speciæ actiuo℞.¶ Certo.as.in quinta speciæ neutro℞.¶ Contẽdo.is. in quinta speciæ neutrorum.¶ Constituo.is.in quinta speciæ neutrorum.¶ Do das dedi in tertia speciæ actiuorum.¶ Dono.as.in tertia speciæ actiuorum.¶ Doleo.es.in.ii.speciæ neutrorum.¶ Dego.is.in quinta speciæ neutrorum.¶ Exigo.is.in quarta speciæ actiuorum.¶ Exeo.is.in quinta speciæ neutrorum.¶ Facio.is.in tertia speciæ actiuorum.¶ Induo.is.in quarta speciæ actiuorum.

Cõmitto tibi libros. por encõmeudarte los libros.
Cõmitto prælium; uel milites. por trauar pelea.
Cõmitto ut non colam parentes. por peccar.
Credo tibi. & credo tibi hoc. por creer.
Credo tibi pecunias. por præstarte los dineros.
Consulo tibi. por proueerte o darte conseio.
Consulo te. por demandarte conseio.
Cõsulo boni. p. echar lo o iuzgarlo a buena parte.
Cõmendo te regi. por encomendarte al rey.
Cõmẽdo te apud regẽ. por alabarte delãte el rey.
Certo tibi. uel certo tecũ. por cõtender contigo.
Contendo tibi uel tecum. por a quello mesmo.
Cõgredior tibi uel tecum. por encontrar contigo.
Constituo tibi uel tecũ. por concertar contigo.
Do tibi pecunias. por darte los dineros.
Do tibi litteras ad amicũ. para que gelas lleues.
Do ad te litteras. por que en absentia las leas.
Do tibi pecunias dono. p. darte los dineros gracio(sos.
Dono tibi pecunias. por a quello mesmo.
Dono te corona. p. darte corona en señal de hõra
Dolet mihi caput ꝓprie. doleo caput figurate.
Doleo uicẽ tuã. pesa me de tu fortuna y desdicha.
Dego. is. absolute. uel dego uitã por biuir.
Exigo te pecunias uel exigo a te pecunias. por demandarte las.
Exeo domũ. uel exeo domo. por salir de casa.
Facio tibi iniuriam. por hazer iniuria &c.
Facio te maximi. por estimarte en mucho.
Facio te cerciorem. por auisarte.
Facio tecum. por cõuenir y concertar contigo.
Induo te uestem. por uestirte la uestidura.

¶CHRI. Cõmitto diuerso℞ generũ est: nã actiuum & neutrũ est. Sed cũ est actiuũ spẽi primæ & tertiæ põt esse: neutraľr uero tm̃ qn tæ est. Iuuena. Cõmittit uates & comparat ide maronẽ. Ci. li.i. de diuina. ut peritis uidebaẽ cõmittere præliũ. Terẽ. Seruo fortunas meas me cõmisisse futili. Cice. li.i. de legibus. Quo circa uereor cõmittere ut non bñ ꝓuisa ponã tur. ¶ Credo: est actiuũ tertiæ & neutrũ secũ dæ. Ci. ꝓ Gneo: & mihi credite id: qđ ipsi ui detis. Martiali. istud crede mihi ligella belle. Ouidi. credidimus blandis quorũ tibi copia uerbis. Credere ẽt mutuare ẽ. Marti. & Caieta no milia crede tuo. ¶ Consulo: actiuũ primæ atq; scđæ & tertiæ ẽt q̃rtæ est: neutrũ uero tm̃ secundæ. Iuuena. Quæ nullã consulit & iã cõ sulitur. Sene. in epi. hunc coqui ac pistoris mo ram boni consulito. Apule. lib. viii. asini. boni ergo & optimi consulis. Est enim tertiæ regulæ. Quum dicimus. Consulo tibi cõmodum sed hoc per quã rarum est. Plautus in mene. Consulam hanc rem amicos. Luca. li.i. Tunc genus humanũ positis sibi cõsulat armis. differentiã uero inter consulere te. i. petere consilium: & inter cõsulere tibi. i. ꝓuidere satis apte ipse Ci. ostendit li. vii. epi. ad treb. Consuli quidẽ te a Cæsare scribis. Sed ego tibi ab illo consuli maluissem. Consulere aũt boni est in bonã partẽ accipere. Qđ etiã latinũ est. Ci. ad atticũ. Qđ rogas: ut in bonã accipiam partẽ. Si qua sunt in tuis lr̃is quæ me mordeãt. i. boni consulã. ¶ Cõmendo: Actiuũ tertiæ & primæ est. Qđ supra ostendimus: Sed etiã qñ est actiuum tertiæ laudare est. Pli. iunior ad arrianũ. Sed sane blandianẽ: dũ per hoc mẽdaciũ nobis studia nr̃a. Cõmendẽt. i. laudẽt a nobis. i. ad laudẽ nr̃i. ¶ Cõgredior: deponens secundæ & qntæ est. Verg. atq; impar cõgressus achilli. Ci. pro Milo. qui. n. si tecũ congrediaẽ. ¶ Constituo: neutrũ secundæ & qntæ est. Iuuena. hic ubi numa nocturnæ cõstituebat amicæ. Ci. actione. iiii. in uerrẽ. Constituo cũ hoibus quo die Mesanæ præsto eẽnt. ¶ Do. as. est actiuũ primæ & tertiæ spẽi. Qđ ex uarietate uel casus uel ꝓpositiõis mutat significationẽ. Marti. do tibi naumachia: tu das epigrãmata nobis. Terẽ. in eunu. hãc tibi dono do. Ci. in epi. ego minus sæpe ad uos do lr̃as: q̃ possum idẽ alibi. Cõmentariũ dedi ei: q has lr̃as tibi dedit: idẽ ad Cæsa. domi meæ lr̃æ danẽ mihi a te. ubi dare alicui lr̃as non solũ est ut ad aliquẽ deferat: sed ut eas legat absens. & hoc quidẽ passiue. Cuiusmodi est ſp dare ad aliquẽ: idẽ ad treba. Valde iã lautus est: q graue re lr̃as ad me dare. ¶ Dono: actiuũ qntæ & tertiæ est spẽi. Iuuena. Quot i. Siculis donauerat urnas. Hora. in epodo. Tellus spicea donet cererẽ corona. Terẽ. dolet dictũ ipudẽti adolescẽtulo. Sulpi. ad Ci. an illius uicẽ doles. Ci. in ep̃la te peto ut meas iniurias ꝓinde doleas. Hiero. in iouinia. figurate dixit. Timotheo dolẽti stomachũ uinũ suadet bibere. ¶ Dego. is. actiuũ primæ & neutrũ scđæ est. Plau. in aulu. ego istũ soror laborẽ degã. Lactã. lib. iii. Quid nobis afferãt: quo rectius uita degaẽ. Ci. lib. iii. de fini. In ea q̃ sæpe usurpes: tranqllitate degere. ¶ Facio. de hoc uerbo lege plurima in opere cui centifacio nomen indidimus nisi quod ita dicimus ego te maximi puto. Sint ego te maximi facio. Cice. ad atticum. Sunt omnes ita mihi familiares: ut se quisq; maximi putet. ¶ Induo: Cic. li. ii. de finibus sibi & cognomen & torquem induit ignosco: neutrũ secundæ atq; actiuũ tertiæ regulæ uerbum est.

ANTO: Ignofco.is.in fecunda fpeciæ neutrorum.
Inuideo.es.in fecunda fpeciæ neutrorum.

Illudo.is.in fecunda fpeciæ neutrorum.

Indulgeo.es.in fecunda fpeciæ neutrorum.

Impono.is.in fecunda fpeciæ neutrorum.
Inceffo.is.in fecunda fpeciæ neutrorum.
Inuado.is.in fecunda fpeciæ neutrorum.
Letor.aris.in quinta deponentium fpeciæ.
Mano.as.in tertia neutrorum fpeciæ.
Moneo.es.in quarta actiuorum fpeciæ.
Mifereor.eris.in prima deponentium fpeciæ.
Miferor.aris.in tertia deponentium fpeciæ.
Miferet in quarta imperfonalium fpeciæ.
Metuo.is.in fecunda neutrorum fpeciæ.
Noceo.es.in fecunda neutrorum fpeciæ.
Oro.as.in quarta actiuorum fpeciæ.
Oleo.es.in quinta neutrorum fpeciæ.
Obliuifcor.eris.in.i.deponentium fpeciæ.
Palpor.aris.in fecunda deponentium fpeciæ.
Pugno.as.in fecunda neutrorum fpeciæ.
Prouideo.es.in fecunda neutrorum fpeciæ.
Pareo.es.in fecunda neutrorum fpeciæ.
Poftulo.as.in.iiii.actiuorum fpeciæ.
Peto.is.in.iiii. actiuorum fpeciæ.
Potior.tiris in.iiii.deponentium fpeciæ.
Reminifcor.eris.in.i.deponentium fpeciæ.
Salio.is.in quinta neutrorum fpeciæ.
Timeo.es.in fecunda neutrorum fpeciæ.
Vefcor.eris.in quinta deponentium fpeciæ.
Vtor.eris.in quinta deponentium fpeciæ.

CHRI. Inuideo. Superiorũ formarũ etiá uerbũ eft. Pli. Iunior. Quoufq; miferę crucia tis? qd inuidetis boná morté. Idé ad Arrium neq; ego ut multi ĩuideo aliis bonũ quo ipfe careo. Plau. in ciftillaria ĩuidét oés inimicos mihi. ℣ Impono: actiuũ tertiæ & neutrũ fcdæ eft: de cuius cõftructiõe plura diximus. ℣ Inceffo. Verg. regibus inceffit magno difcordia motu. Quiti. li. vi. fi aut tote nationes icéffant aut ordines. ℣ Noceo: actiuũ primæ: & neutrę fcdæ fpéi é. Victru. li. v. larix aut a carie: aut a tinea nõ nocet. Hora. ii. car. nocété corporibus fruftra metuemus. ℣ Potior rerũ: Salu. i iugu. Romá fignorũ & armorũ fũt potiti. ℣ Vefcor: Pli. li. viii. caprinũ iecur fi uefcat: hoc in loco aduertédũ é unũ eundéq; cafum a uerbis diuerforũ generũ aut fub eodé gñe diuerfarũ formarũ diuerfi regiminis regi nõ poffe. ut fi uoles dicere ego tibi neq; parui neq; obferuaui. tu neq; me adiuuifti: neq; placuifti. Pli. ad tyroné: nũc fauent páno pánũ amát: licet iterpofitiõe aliq̃ fieri poffit: qle eft illud Ci. ad atticũ li. vi. eq dẽ nõ defino tñ per lras rogare fua dere accufare regé. idé li. i. ad herẽniũ demõftratũ eft q̃s cás oratoré recipe oporteat: q̃fq; res hére cõueniat. Pli. Iunior ad apollinarem. itaq; phéfo amicos. fupplico. ambio. domos.

Induo te uefte. por a quello mefmo.
Induo tibi ueftem: por a quello mefmo.
Ignofco tibi uel ignofco tibi pctm̃. por te pdonar.
Inuideo tibi uel ĩuideo tibi uefté. por auer te ĩuidia
Illudo tibi uel illudo te. por hazer de ti burla.
Indulgeo tibi. por te regalar y tratar delicadamẽte
Indulgeo operã litteris. por dar obra alas letras.
Impono tibi onus. por ponerte carga acuftas.
Impono tibi. por engañarte.
Inceffo tibi. & ĩuado tibi. por tẽtar o acometer.
Inceffo te. & ĩuuado te. por a quello mefmo.
Lætor malorũ uel malis. por alegrarfe con males.
Manat aq̃ ex fonte. uel fons manat aq̃. p. manar
Moneo te rẽ honeftã. por amoneftar te lo onẽfto.
Admoneo te honeftorũ. por traerte lo ala mẽoria
Miferor ĩnocẽtis. p. auer mifericordia del ĩnocente
Miferor innocentẽ. por a quello mefmo.
Miferet me innocentis. por aquello mefmo.
Metuo tibi. por auer miedo q̃ no te uenga mal.
Metuo te. por auer miedo de ti.
Noceo tibi. uel noceo te. por empecer te.
Oro te ul' a te rẽ honeftã. p. demãdarte lo honefto
Oleo unguentum. por oler a unguento.
Olet mihi unguentũ. por olerme el unguento.
Olfacio unguentũ. por oler yo el unguento.
Obliuifcor tui uel te. por oluidarte.
Palpor tibi. por lifongear te o halagar te.
Palpo te. por aquello mefmo.
Pugno tibi. uel pugno tecũ. por pelear contigo.
Prouideo tibi. por proueer te y mirar por ti.
Prouideo tè. por mirarte de lexos.
Parco tibi. por perdonarte los errores.
Parco tibi pecunias. por guardarte los dineros.
Pareo tibi uel pareo tibi omnia. por obedecer.
Poftulo te uel a te debitũ. por demãdarte la deuda
Poftulo te repetũdarũ. p. demãdarte los cohechos
Peto a te uel te libros. por demãdarte los libros.
Peto te lapide. por herirte con piedra.
Potior uirgine. yo alcãzo la dõzella que deffeaua
Potior rerũ por alcanzar el imperio delas cofas.
Reminifcor tui uel te. por recordarme de ti.
Salio falis. por faltar. Salto. as. por danzar.
Salit ouem aries. por faltar fobre ella.
Timeo tibi. por auer miedo q̃ te nẽga algun mal.
Timeo te por auer miedo de ti.
Vefcor panem uel pane. por comer pan.
Vtor panem uel pane. por ufar de pan.

¶ANTO. De uerbis imperſonalibus. Poſteaq̃ in ſuperioribus de uerborum perſonalium conſtructione diſſeruimus conſequens eſt ut de imperſonalibus diſputetur. Cumq; imperſonalium genera ſint duo. hoc eſt actiue uocis. & paſſiue uocis. primũ agit de uerbis imperſonalibus uocis actiue quæ rurſus in quinq; ſpecies diuidit. ¶ Prima uerborum imperſonalium. Si bene horum uerborum naturam conſtructionemq; excutias. perſonalia ſunt. quoniam ſuppoſitum habent aut expræſſum aut implicitum. Cicero pro plautio. ſi quid mea minus intereſt: id te forte magis delectat. Idem pro codẽ. non ſolum quid cuiq; debeam ſed quid cuiuſq; interſit. Idem pro ſylla. ueſtra enim hoc maximæ intereſt. Quod ſi cum infinitiuis hæc uerba cōſtruantur: quis non uidet infinitiuum qui pro nomine rem uerbi ſignificante plerumq; ponitur: poſſe illis dare ſuppoſitum. Tantum namq; ualet mea intereſt legere: quantum lectio ad me pertinet tua refert audire: quantum auditio eſt tua. uel ut paulo poſt ex uerbis ſipontini dicemus: in re tua eſt auditio. Hac quoq; ratione dicimus ſenatoris eſt uel intereſt rem publicam gubernare: pro eo quod gubernatio reipublicæ eſt ſenatoris uel eſt i re ſenatoris. uel pertinet ad ſenatorem. Itaq; quod diximus hæc uerba cōſtrui cum genitiuo ante ſe ſi clauſulam reſoluas: cum genitiuo poſt ſe conſtrui recte dixeris. Affert Laurentius rationem cur dicimus mea. tua. ſua. noſtra. ueſtra. cuia. refert uel intereſt. & non mei. tui. ſui. noſtri. ueſtri. cuius refert uel itereſt cum in reliquis omnibus genitiuo utamur. nam quemadmodum ex illius auctoritate libro primo. diximus: ego. tu. ſui. pronomina duplices apud antiquiſſimos habuere genitiuos. ego mei uel mis tui uel tis. ſui uel ſis. quorum priores genitiui ſignificãt paſſionem. poſteriores uero actionem: qui tamen cum ab uſu receſſiſſent in eorum locum ſubſtituta ſunt pronomina illa poſſeſſiua. meus. tuus. ſuus. quæ æque actionem ſignificant. Itaq; cum illa uerba intereſt & refert exigerẽt ut cum genitiuo ſignificationis actiuæ conſtruerentur: genitiui autem illorum pronominum qui extant paſſiuæ ſignificarent. recurrendum fuit ad pronomina poſſeſſiua. quæ ut diximus, actionem ſignificant quandoquidem in locum actiuæ ſignificationis genitiuorum: qui non extant: ſubſtituta ſunt: & pro quod eſſe debuit intereſt mea legere. refert tua audire. quia ut diximus: non potuimus dicere intereſt mei legere refert tui audire. Accepimus autem mea. tua. ſua. neceſſitate qua diximus coacti. noſtra. ueſtra. cuia. ad illorũ proportionem affinitatemq; quam inter ſe habebant. Potuimus namq; recte dicere intereſt noſtrum legere. refert ueſtrum audire cuius uel quorum intereſt docere. eius uel eorũ refert ſalarium accipere. uidelicet quia noſtrum ueſtrum cuius uel quorum actiuæ accipi poſſunt. Sed cur genitiuus in ablatiui terminationem fœmininam commutatus eſt. Valla putat eſſe hanc rationem: quod ablatiuus in ſignificatione proximus eſt genitiuo. & quod terminatio fœminina media eſt trium generum, uel ſuauitatis gratia ne durum uideretur dicere meo intereſt. ueſtro refert. Putat quoq; mea. tua. ſua. noſtra. ueſtra. cuia. ſubſtantiuæ eſſe accipienda. Huius commenti Valla ſe inuentorem eſſe gloriatur. Sed in hac poſteriori ratione ego magis Sipontino aſſentior dicenti. quod intereſt componitur ex in & re & eſt refert ex res & fert. nihil enim aliud eſt intereſt præceptoris legere: q̃ in re præceptoris eſt legere. hoc eſt lectio. & refert diſcipuli audire ideſt res diſcipuli fert audire. intereſt mea docere. hoc eſt in re mea eſt docere. refert tua mercedẽ ſoluere. hoc eſt res tua fert mercedem ſoluere. & pro eo quod eſſe debuit in re mis eſt docere. & res tis fert mercedem ſoluere. Sed ut ad Lau. inuentum redeamus quoniam ablatiui illi pronominum poſſeſſiuorum pro genitiuis primitiuorum qui non extant ſuppoſiti ſunt ſi adiectiuum ſuperuenerit: genitiuis potius qui ſubintelliguntur: q̃ ablatiuis qui explicantur iungendum eſt. ut mea ſolius intereſt legere. quaſi dicerem mis ſolius intereſt legere. tua unius intereſt audire. ac ſi diceretur. tis unius intereſt audire. Si uero ſubſtãtiuum fuerit illud quod additur: quia uix eſſet tolorabile ſi genitiuo iungeretur in aliam dicẽdi formam commutari debet. ita rectius dixerim mea: qui ſum Antonius: intereſt legere. q̃ mea Antonii. Sed de hoc ſatis multa in principio huius libri diximus.

¶De uerbis imperſonalibus. Caput Septimum.

Verbum imperſonale eſt duplex actiue uocis. quod eſt ſimile tertiis perſonis uerbi actiuæ uocis. ut miſeret. pudet. Paſſiuæ uocis. quod eſt ſimile tertiis perſonis paſſiuæ uocis. ut curritur. ſtatur de quo paulo poſt dicemus. Sed uerborum imperſonalium actiuæ uocis complures ſunt ſpecies.

¶Prima uerborum imperſonalium actiuæ uocis ſpecies eſt quæ ante ſe exigunt genitiuum & poſt ſe infinitiuum: & ſunt duo intereſt & refert: ut præceptoris intereſt docere. ſenatoris refert adminiſtrare rem publicam. Conſtruuntur uero cum ablatiuo generis fœminini nũeri ſingularis. mea. tua. ſua. noſtra. ueſtra. adde etiam ab hoc nomine quis uel qui cuia. ut mea intereſt legere. tua refert audire cuia intereſt profiteri: eius intereſt ſalarium percipere.

¶CHRI. Verbum imperſonale. Quia de hoc uerbo opus integrum fecimus. id oportet igitur legas: ubi latiſſime exercitabere.

¶ANTO. Secũda uerboꝝ impsonaliũ. & hæc in ĩfinitiuo qđ loco nois ponit̃ suppositũ hẽt. ut accidit mihi febrire. p febricitatio mihi accidit. cõtingit mihi ire. pro iter mihi cõtingit. euẽit mihi docere. pro doctrina mihi euẽit. cõuẽit mihi audire. p auditio mihi cõuẽit. placet mihi legere. p lectio mihi placet. licet mihi amare p amor mihi licet. expedit mihi ꝓficisci. p ꝓfectio expedit mihi. uacat mihi dormire. pro dormitio mihi uacat cõstat mihi te ĩsanire. pro ĩsania tua mihi cõstat. patet mihi te eẽ ignarũ. p ignorãtia tua mihi patet. liquet mihi te eẽ mendacẽ. pro mendaciũ tuum est mihi liquidũ. & eodẽmodo de similibus. hæc enim uerba alias psonalia sunt: ut quod apostolus. Hieronymo iterpræte dicit. omnia licent: sed non omnia expediunt. ¶ Tertia uerborũ impersonalium. hæc quoq; personalia sunt: habentq; æque suppositum in ĩfinitiuo: ut delectat me audire. pro auditio delectat me. nam delecto actiuum est. Iuuat me cãtare idest cãtus iuuat me. quoniam iuuo actiuum etiam est. Vergilius. in bucco. Nõ omnes arbusta iuuant humilesq; myrice. ¶ Decet me legere: hoc est lectio decet me. Nam & Ouidius. in primo de reme. dixit. Lude decent animos mollia regna tuos. ¶ Oportet etiã: quod impersonale uidetur esse: personale fuit aliquãdo. ut Cecilius apud Priscia. ut ea quæ oportuerint facta non sint. ¶ Quarta uerborum impsonaliũ huius ordinis uerba mãifestum est esse psonalia. q̃uis a nõnullis inter ipsonalia numerent̃. hñt aũt suppositũ in ĩfinitiuis. q ut diximus loco noium ponunt̃. ut incipit me tedere uitiorũ. hoc est tediũ uitiorũ incipit me iuadere. & eadẽ rõne de reliqs. ¶ Quinta uerborũ impsonaliũ. Poenitet. Ver. in buc. Nec te poeniteat calamo triuisse labellũ. apđ antiqores psonale fuit. actiuæ uocis. ut Actius nũc poenitebãt libẽter liberi. Sed Hiero. quasi actiuũ ꝓtulit in ecclesiastico. post factũ inquit nõ poenitebis. & quasi deponẽs in euãgelio Marci. poenitemini & credite euãgelio. & in actibus apostolorũ. poenitemini & cõuertimini. Participia quoq; repiuntur poenitens & poeniturus. Actius apud Marcellũ. neq; quẽquã arbitror poeniturum tuæ laudis. Piget. Plautus in pseudolo psonale protulit. qđ pudet inqt: facilius fertur q̃ id qđ piget. in p̃terito pigitũ est dicimus. Gelli. lib. xii. pigitũ est cunctos saltem esse poenulatos. Syllius libro septimo punicorum. nec pigitum paruosq; lares. Gerũdio quoq; usus est. Cicero. de claris oratoribus ad misericordiam inquit inducitur. ad pudendum ad pigendum. Participiũ quoq; futuri uocis passiuæ. Propertius posuit libro quarto. hostis ab inuita uerba pigenda lyra. Pudet quoq; actiuum etiã fuisse. Lucanus testatur cum dicit. semper metuit quem seua pudebunt. In præterito puduit & puditum est facit. Plautus in bacchidibus. neq; me neq; te tuis intus puditum est factis. Apuleius pro magia. nõne uos puditũ est hæc crimina tali uiro obiectare. Gerũdio usus ẽ. Cice. in. i. de oratore nõ inqt pudendo: sed non faciendo id quod non decet. Participia quoq; reperiuntur pudens pudíturus & pudendus & in præterito pudefactus. Plinius libro trigesimo sexto. Tanq̃ pudíturum esset extinctos. Gellius libro primo neq; pudenda dico aut poenitenda. Composita quoq; sunt ab eo dispudet pro ualde pudet. & depudet pro non pudet. Apuleius pro magia. non uos tot calumniarum tandem dispudet. Ouidius depuduit profugusq; pudor sua signa reliquit.

¶Secunda uerborum impersonalium actiuæ uocis species est: quæ ante se exigunt datiuũ. & post se infinitiuum. ut.

Accidit mihi febrire. a contece me tener fiebre.
Contigit mihi ire. acontece me yr.
Euenit mihi docere. a contece me enseñar.
Conuenit mihi audire. conuiene me oyr.
Placet mihi legere. plaze me leer.
Licet mihi amare. yo puedo amar.
Expedit mihi proficisci. es me utile partir.
Vacat mihi dormire. uaga me dormir.
Constat mihi te insanire. es me cierto q̃ eres loco.
Patet mihi te esse ignarũ. es claro q̃ eres nescio.

¶Tertia uerborũ impersonaliũ spẽs est: q̃ ante se cõstruunt̃ cũ actõ. & post se cũ infinitiuo. ut.

Delectat me audire. plaze me oyr.
Iuuat me cantare. plaze me cantar.
Oportet me docere. conuine me enseñar.
Decet me legere. es me honesto leer.

¶Quarta uerborum impersonalium species est: quæ cum iungũtur infinitiuis uerborum impersonalium proprie sic dictorũ: impersonalia sunt alias uero personalia. ut

Incipit me redere uiciorum. comienzo auer enoio delos uicios.
Desinit uos pudere. uos dexays de auer uerguẽza.
Nõ põt illos poenitere. no puoden auer pesar.
Solet bonos pigere. suelẽ los bonos auergõzarse.
Debet malos pudeẽ. deuẽ los malos auergõzarse.

¶Quinta uerborũ impersonaliũ species est: quæ ante se construuntur cũ accusatiuo: & post se cũ genitiuo uel infinitiuo. & hæc sunt proprie ipersonalia. si ulla sunt. ut.

Poenitet me uitæ. pesa me dela uida.
Piget me patris. uerguenza he de mi padre.
Pudet me peccati. uerguẽza he del pecado.

CANTO. Miseret. Verg. vii. æneí. o genitor nec te miseret nateq; tuiq. nec matris miseret. in præterito misertũ est facit. Miserescit quoq; impsonaliter repitur. Terẽti. atq; inopis inqt te miserescat mei. Tedet a quo est cõpositũ ptedio. qđ in pterito ptesum est facit. Cũ dtõ cõstruxit gracchus apud Diomedẽ usq; adeo inqt mihi ptesum esse. Gellius etiã psonale ptulit li. i. noct. uernis inqt eius defatigati preduissent. Pertesus ptici pium frequẽs est sed omissa sui uerbi originẽ cũ actõ cõstruit. Sueto. in iulio ptesus inqt ignauiã suã. Idẽ in tiberio. postremo semet ipse ptesus. idẽ in augusto. ptesus morũ puersitatẽ. Verba impsonalia. Nullus est in

Miseret me pauperis. misericordia he del pobre.
Tedet me ciborum. enoio he delos maniares.

VErba impersonalia passiuæ uocis semper significãt actionẽ cũ q̃dã gñalitate: sũtq; pprie a uerbis neutris absolutis. ut curritur. cõcurrit. statur. pugnat. itur. certat. Transfigurant tñ (ut dicit Diomedes) a uerbis neutris q̃ datiuũ casũ in seriẽ orõnis recipiũt. ut nihil mihi noceri potest. Cum actõ uero nullo modo cõstrui possunt. sed neq; cũ ablatiuo cũ præpositione a uel ab. nisi generalitatẽ illam explicet. ut ab omnibus reclamatur. hoc est quod reclamant.

arte mea locus: q tñ nouitatis uideat attulisse: tantũq; mihi ab obtrectatoribus meis inuidie cõflauerit. quãtũ hic in quo de secũdo impsonali uocis passiuæ cõtra oium fere pcepta differui. Nã cũ pleriq; oẽs grãmaticã ex ueteribus q̃ ex iunioribus scribãt uerbũ impsonale uocis passiuæ ab oĩbus uerbis actiuis posse deduci atq; ad imaginẽ passiuorũ admittere ablatiuũ cũ ppositiõe a uel ab. pro psona agẽte uel faciẽte q̃ in solẽtia: ne dicã ĩsperies fuit. ut cõtra cões aliorũ pceptiões a uerbis tantũ neutris absolutis originẽ habere. & cũ nullo cõstrui casu diceremus? Ego ut teste cõscientia mea uerũ fatear. antea q̃ hoc documentũ scriberẽ. diu multũq; cogitaui quos potissimũ auctores seqrer. cũ apud phocã & Diomedẽ grãmaticos nõ cõtẽnẽdos legissem uerbũ impsonale uocis passiuæ figurari tñ a uerbis neutris absolutis: uel q dtm̃ casum in seriẽ orõnis admittũt. apud reliquos uero oẽs grãmaticos posse etiã a uerbis actiuis deriuari. Sed cũ in ponẽdis exẽplis ui dissem utrosq; nũq̃ usos nisi uerbis impersonalibus. q̃ a neutris deriuant. cœpi mecũ acrius reputare: an uspiã apud auctores repiret uerbũ impsonale qđ a uerbo actiuo descẽderet. qđ cũ nõ facile occurrisset: atq; ecõtrario mille loci uẽissent in mẽtẽ. in qbus erat a uerbis neutris impsonale deductũ: cœpi pedibus mãibusq; in phoce atq; Diomedis ire sñiam secutusq; sum illud maxime pceptũ qđ multis aliis in locis usurpaui: & repetẽs iterũ iterũq; monebo. regulas artis grãmaticæ limitãdas eẽ potius q̃ ampliadas. Quẽadmodũ. n. ex pcepti cõtractiõe etiã citra terminos ab arte pmissos nihil piculi timet: ita ex laxitate illa nimia in multos errores & linguæ uitia ĩcurramus necesse est. Quare de nobis existimare nemo debet. qđ hãc pceptionẽ ex errore aut ignorãtia quadã scripserimus cũ ĩ explicandis quattuor cõiugationũ formis cõem fim doctrinã secutus. & in uerbis actiuis q declinãda pueris pposuimus ut ex illorũ pportiõe reliq̃ declinare possent. nos quoq; uerba ĩpsonalia uocis passiuæ adiecimus. amat. docet. legit. audit. Sed qm̃ illic pueros lrãrũ rudes erudiebamus. laxãde fuerũt habenæ. ut in una uerbi positione tres simul uoces agnoscerẽt. actiuã. impsonalẽ. passiuã. Nũc uero cũ incipiũt aliqd sapere: compescẽdi sunt atq; luxuries illa uerborũ q̃si. falce quadã coercenda est. Idq; fecimus psuasi eius ipsius: quẽ citauimus. Diomedis exẽplo: q in explicãda uerborũ cõiugatiõe scripsit uerba impsonalia amat. docet. legit. audit. postea uero cũ de illis cœpit differere inqt. Passiua impsonalis declinatio figurat ex uerbis. q̃ absolutiua sunt. idest neutralia. q̃ certas psonas nõ admittũt passiuæ declinatiõis. qm̃ sũt neutralia. nihilominus tñ tertiã psonã admittũt passiuã & declinant passiua declinatiõe more impsonali. ut pugnat. certat. uiuit. itur. & sequit. Sunt pterea uerba q cũ sint impsonalia ab actiua declinatiõe: in psona tñ patiẽti impsonali mõ figurant. ea sũt q̃ dtõ casui coherẽt. ut maledico tibi. iuideo tibi. cõsulo tibi. prouideo tibi. noceo tibi. Hæc oĩa in passiua declinatiõe nõ recte dicimus tu malediceris a me. sed maledicit tibi. iuidet tibi. cõsulit tibi. puidet tibi. nocet tibi. & similia: nõ. n. dicimus noceor noceris. hmõi. n. uerba passiuã naturã nõ habẽt. Hæc diomedes. Cui astipulat eadẽ ppe sentiẽs phocas. Sũt inqt uerba impsonalia q̃ a uerbis neutri generis trãsfigurant uel actiuis: q̃ datiuũ casum in seriẽ orõnis admittũt & q̃lia uerba sint exẽplis declarat. ut sedet. ambulat. statur. pugnat. itur. studet. nocet. suadet. Illud quoq; mirabile est. cur Pris. de uerbo impsonali differẽs scripsit posse illud deriuari ab oĩbus uerbis actiuis & neutris. sed nulla deinde alia subdit exẽpla. q̃ q̃ Diomedes & Phocas adiecerũt. Nimirũ qa apud auctores Idoneos illa repta sũt. Ergo tñ illud sentire uĩ cũ pcepta scribit. aliud cũ exẽpla subiũgit. Sed qd ĩmoramur in re: q̃ nõ argumẽtis atq; rõnibus sed usu & auctoritate clarissimorũ in sermõe latino uirorũ cõprobãda est atq; unius maxime. Vergilii extra omnẽ humãi ingenii sortẽ poete castigatissimi. apud quẽ nemo unquã legit uerbũ impsonale a uerbo actiuo sed passim a uerbis neutris & absolutis. ut in. i. æne. hic iam ter centũ totos regnabit annos. & in eodẽ. stratoq; sup discũbit ostro. Idẽ in quarto. Anna uides toto pperate littore circũ. Et in. vi. Itur in antiquã siluã stabula alta ferarũ. Et in. x. macte noua uirtute puer. sic itur ad astra. & in. xii. nũc totis in uulnera uiribus itur. Idẽ in. vii. Stant belli causæ. pugnatur cõminus armis. & in. x. certat limine in ipso ausonie & in eodẽ. ilicet in muros tota decurrit urbe. idẽ in. iii. geo. heu male tũc libie solis errat in agris. & in. iiii. eiusdẽ. post ubi iam thalamis se cõposuere: silet in nocte. Sed & alii auctores uno omniũ cõsensu idẽ obseruãt. Hora. i. ser. cõcurrit hore momẽto. Flaccus. viii. argonautice. gramineis ast inde toris discũbit olim. Iuue. currit ad uocẽ iucundã. idẽ. clamat. nullo gemit hic tibiscina cornu. & alio loco. surgit. & misso pceres exire iubent cõsilio. Ouid. in fasto. seu qd ad usq; decem

numero crescēte uenit. Flaccus.v.argonautice. Surgit in somnos seq; ad sua lumina flectūt.idē in.i.parcitur
molli iuuenes funduntur in alga. Papinius.ii.thebaidis.summisq; īsidit astris. Apuleius.iii.floridorū sed ubi
diutius equo sedet.& li.regū.iii.Hieronymo īterpræte.domūcula:in qua sedebat ad iudicādū.Terē.qd fit
quid agit?statur.Iuue.stat cōtra stariq; iubet.Ouid.i.met.uiuit ex rapto.& Persius.nec uoto uiuitur uno.Et
Claudius.uiuit exiguo melius.Cice.in epist.q d agas sic uiuit.& in alio loco.laborat uehemēter. Quint.li.
i.sed cōpositiōe peccat quæ iam sermōis est.nimis audacter.Apuleius.in.i.flori.spaciū ingt pluit & ningit.
&.iiii.me.idē meret.fletur.lamentat.qd a deponēti durū est quēadmodū & illud Plauti in captiuis duo-
bus rarū quasi cū calet cochleæ in occulto latent. Transfigurant tñ ut dicit Diomedes & cū illo phocas a uer
bis neutris q datiuū casum in seriem oratiōis recipiūt:quæq; illi neutralia actiua dicunt.ut Cice.nihil mihi
noceri pōt.Apuleius in lib.de phia.iis rebus nocet quæ sunt uiliores.& ibidē.cū noceri alteri malorū oīum
maximū sit.Martia.nō bene crede mihi seruo seruit amico.Oui.in epla didus.Si mihi nō parcis:puero par
catur iulo.Idē.i.meta.uix nūc obsistit illis.Papinius.iii.thebaidos.proficit bello:ni mauis effectiuū eē.Flac
cus in.ii.argonautice.uela legunt remis insurgit:pro in remos:sicut Verg.in uoce actiua dixit.v.æneid.nunc
nūc īsurgite remis hectorei socii.Sūt etiā uerba quædā ambigua quæ ut supra disseruimus in diuersis gene
ribus repiunt:quæ res poterit impitiores turbare.ut ecce timeo te actiuū est.timeo tibi neutrū. Ab hoc igit
posteriore dixit.Sene.in medea timet urbi.Dicimus etiā uindico te & uindico in te.sed illud actiuū hoc neu
trum a quo Salust.dixit.uindicatū fuit innoxios. & apule.in.i.meta.ut in eā die altero saxorū iaculatiōibus
uindicaret.& in.iii.dixit.quin etiā in uestrū ciuē uindicaretis.nā uindicare in aliquē auctore Diomede est
illū punire.Præterea credo tibi pecunias actiuū est:pro fide tuæ cōmitto credo tibi pro eo qd est fidē habeo
neutrū.sic Iuue.ab eo dixit.hæc eadē nobis licet & laudare:sed illis creditur. Cano quoq; actiuū est. ut arma
uirūq; cano.sed canere pgressui & receptui:quo sæpe utunt historici:neutrū est secūdi ordinis.ob hoc igit
dixit Macrobius li.ii.in somnū Scipiōis:ad bellū pgressui atq; etiā receptui canit. Ludo etiā tum actiuū tū
neutrū absolutū.tum etiā neutrū trāsitiuū repitur.unde & a Diomede inter ambigua numerat.hoc est q in
o.terminata & actiua possunt eē & neutra.Nā ut ille ait.pro irrideo actiuū est.ut apud Ver.i.æne. Quid na
tum totiēs crudelis tu quoq; falsis ludis imaginibus:sed ab absoluto pro eo qd est aliā exercere.Iuuen.dixit.
possit sed ludit arca.a neutro Persius tibi ludit. efflois amēs.nā pro illudit positū est:qd ut alio loco dixi-
mus.tum actiuū tum neutrū trāsitiuū repitur:ut apud Ver.iiii.æn.& nostris illuserit aduena regnis.Nā cū
uerbū pro alio uerbo ponit etiā illius cōstructiōnē cū significatione mutuat.ut coridon ardebat alexin pro
amabat & Papinius in achilleide:quo fugit per plana gradu.i.currit.neq;.n.fuga sed cursus significabatur.
Sunt tñ apud auctores plerūq; uerba passiua.quæ uident impsonalia cū suppositū in ntō nō habeāt:sed aut
uerbū īfinitū aut clausulā integrā. Vt apud Ver.i.æne.cur dextrā iungere dextra nō datur?ubi iungere no-
mē est infinitū:& pro cōiunctio dextraꝝ ponit.& in eodē si datur italiā sociis & rege recepto tendere.i. iter
ad italiā.& in.vi.sed nō ante datur telluris operta subire.i.descēsus ad opaca terræ & in eodē.nec ripas datur
horrēdas & rouca fluenta trāsportare prius.i.trāsportatio ripaꝝ.atq; iterū ibidē datur hora tueri nate tua.i.
īstuitus tui oris.idē in.vi.nō dabitur esto regnis phibere latinis.i.phibitio regnoꝝ.& i.ix.maria ante exurere
turno q sacras dabit pinus.i.exustio maris.& in.xi.coeāt in federa dextra:qua datur. subaudi coire.i. coitio
siue cōiunctio dextraꝝ.& in.i.geor.multa forēt q mox cœlo pperāda sereno maturare datur.i.maturatio p
perādoꝝ.Simile est illud Plinii iunioris in eplis.& quatinus denegat illis.diu uiuere.i.uita diuturna. nam
hoc loco diu uiuere tā nomē est q in illo Persii uersu.nostrū illud uiuere triste respexi. pro nostrā illā uitā
tristē.Eadē rōne efficiunt impsonalia qdā uerba uocis actiuæ.ut cōuenit mihi docere.i.doctrina expedit mi
hi legere.i.lectio.Sed & ofo integra pōt dare uerbo passiuo suppositū.ut apd Oui.xv.met. Quærit īterea qs
tantæ pōdera molis sustinere qat.nā pro supposito huius uerbi qrit totū illud positū est:qs queat sustinere
pōdera tātæ molis.Eodē mō dixit in secūdo eiusdē.ne ue pces aīos & uerba pcantia flectāt posse loqui eripi
tur.i.ptās loquēdi.Hora.i.epis.Quo mihi fortūa si nō cōcedit uti?subaudi fortūa.i.usus fortūæ.Macrobi.
in.i.saturna.eundē eē Iouē & solē claris docet īdiciis.& in eodē.qd in cōe seruilis fortūa pfuerit non paucis
docet.Neq; audiēdus est.Seruius grāmaticus q inani qdā rōne ductus in carmine illo primi bucolici. usq;
adeo turbamur agris:nā suo tpe ut ipse fatet illa fuit lectio & qdem meo iudicio uerissima:expūcto uerbo
turbamur:illius loco sustinuit turbat:qsi turbamur illo in loco nō aptius q turbat quadret. Quid quod si
turbat uerbū esset impsonale.cū semp actionē cū quadā generalitate significet:exponēdū erat oēs aut ple-
riq; turbāt siue expellūt:qd est cōtrariū sensui poetæ:qa nō oēs ciues expellūt a totis agris.sed potius expel-
lunt.Neq; sum ignarus Quinti.etiā hūc uersum ita legere usq; adeo turbat agris. sed ego plane iurarem
Verg.nō turbat.sed turbamur.scripsisse.Sūt pterea qdā uerba q sint actiua.rōne cōiunctionis quodāmodo
neutra efficiunt.ut si dicā disputat de re subtili.agit de re pclara.quærit de substātia elemētorū. docet de
natura deorū.Cice.in epist.de pātheris agit diligēter intelligit.n.res aut negociū de pātheris:qd in alia epi
stola expræssit dicēs.res agit per eosdē creditores.quēadmodū Verg.vii.æne.suppræssit dicēs.stipitibus du
ris agit sudibus ue præustis.Macrobius.i.saturna.inter illos de rebus arduis disputat.Idē.i. in somnū Sci-
pionis.in hac īterrogatiōe de aīæ imortalitate tractat.Cice.in topicis.diffinitio est oratio qua id de quo qrit
ostendit.Quinti.li.x.de psonis iudicat sed de rebus cōtendit.Quēadmodū igit ago de hac re in actiua uo
ce dicimus:pro ago hāc rē.ita agitur de hac re in uoce passiua : pro hæc res.ac si mauis dicere ago de hac re.
neutraliter dictū eē agit de hac re uerbū impsonale erit.Sed de his satis multa diximus: & q possint etiā p-
tinaces in nrām sniam adducere.In eo uero qd scripsi cū actō nullo mō cōstrui pōt : cū uno tñ Alexādro il-
lius sectatoribus mihi certamē est:q putauit latinæ posse dici Mattheū legit psalmos erat ante legēdū:q lo-

quendi modus inauditus est:atq; latino sermoni incognitus. Quod uero addidi sed neq; cum ablatiuo & præpositione a uel ab.nisi generalitatẽ illá explicet.cótra oẽs in cõe artis grãmaticæ præceptores me scripsisse fateor. Sed mea ratio fuit ab illorũ ratiõe diuersa.illi náq; nullis aut perq̃ raris exẽplis præcepta tradiderunt quibus dici posset.curritur a me.itur a te.pugnat̃ ab illo:qđ posse latinæ dici nõ ausim affirmare. Ego uero qui nihil asseuero nisi quod optimis auctoribus probare possum.nõ permisi ablatiuos cũ præpositiõe. a uel ab.nisi generalitatẽ illam uerbi impsonalis exprimerent.ut Cice.in episto.uehemẽter ab oibus reclamatũ est.& Luca.in.i.Tibi numine ab omni cedetur.Certas uero res pro psona agente uel faciente recipere nõ posse uel exemplis illis qbus superius usi sumus:facillime probare põt ne oporteat nos alia inquirere.Mirum enim est in tam frequenti usu uerbi impsonalis nũq̃ reperiri constructũ cũ ablatiuo qualẽ isti dicunt faciliusq; ego cõcederẽ uerbũ impersonale posse a uerbis actiuis deriuari q̃ huiusmodi ablatiuo coniungi. Quid qđ ex illorũ scriptis cogemus eos uera cõfiteri.quáq̃ suiipsorũ obliti aliud scripserint:oẽs enim fatẽtur uerbũ impsonale ad cunctos aut plerosq; pertinere queadmodũ Diomedes.curritur.hoc est oẽs currũt & Seruius cũ male Vergilianũ illud exponit usq; adeo turbat̃ agris.Quod si uerũ est.ego nõ uideo queadmodũ res quæ ad multos pertinet:ad unũ contrahi possit.ut dicatur curritur a me pro ego curro. itur a te pro tuis pugnatur ab illo pro ille pugnat.Quod si uspiam apud auctores repiatur exẽplũ: qđ huic nostræ præceptioni dissentire uideat̃:illud erit per quá rarũ:& qđ nõ possit usum & cõsuetudinẽ efficere.Quæ ut ait Quinti.est cõsensus eruditorũ.Imitanti uero qđ nõ ab uno atq; altero scriptore singulari exẽplo. atq; ex licentia dictum est.sed semp optima proponẽda sunt.& in quæ ex auctoribus pleriq; omnes consentiunt.

CHRI. Cum accusatiuo uero nullo modo cõstrui possunt.Nullo modo tu itellige rõne uerbi impsonalis:ná ratione siue tẽporis siue ꝑpositiõis cũ accusatiuo cõstrui possunt. Ver.totos ter centũ regnabitur annos idem itur in antiquá syluam stabula alta ferarũ.Iuue.neq; enim loculis comitãtibus itur ad casum tabule.

Infinitiuo. Caput. viii.

INfinitiuus dr:qa nõ habet determiatos nũeros & psonas & cõstruit̃ añ se cũ actõ psonæ agẽtis i actiua significatõe & i passiua psonæ patiẽtis.post se uero cõstruit̃ cũ casu uerbi a quo descẽdit ut me amare deũ piũ ẽ. me amari a deo fœlicissimũ ẽ.me carere uoluptatib⁹ & i seruire amicis & misereri inocẽtis iucũdũ est. Dicimus tñ uolo eẽ doctus. & natura btis oibus esse dedit. sed nõ dicimus uideor mihi eẽ docto sed doctus. & uolo me esse poetam & nõ poeta.

ANTO. De infinitiuo.Caput.viii. Infinitiuũ modũ qdá nomẽ infinitũ. alii uerbũ infinitũ.alii indefinitũ uocauerũt. quo ab impersonali distet alio in loco diximus. Cõstruitur aũt infinitiuus ante se cũ datiuo in actiua significatiõe personæ agentis.& in passiua personæ patientis.post se uero cõstruitur eo modo quo finiti modi cõstruuntur.ut me amare Deum.me amari a deo &c.Quotiẽs tamẽ infinitiuus actiuæ significationis cũ duobus actiuis construitur altero a parte ante altero a parte post:amphibologica ẽ cõstructio. quæ tanq̃ uiciosa fugienda est:nisi de industria uelis uti ut alium decipias.quale est oraculũ illud Apollinis. aio te eacida romanũ uincere posse.Ambiguum erat uter esset uicturus an pyrrhus rex epyrotarũ an populus Ro. Estq; illud aíaduersum qbus in locis huiusmodi cõstructio repitur.accusatiuum ꝑpositum infinitiuo significare personam patientem.postpositum uero poni pro persona agente.Cum infinitiuo tamen huius uerbi sum es fui uaria est constructio.aliquando namq; nomen quod sequitur respondet supposito uerbi: quod infinitiuum determinat:ut ego uolo esse doctus.tu cupis esse magister.Ouid.xiii.meta. sed enim quia retulit aiax esse Iouis pronepos.& Luca.in.x.tutumq; putauit iam bobus esse socer.aliquádo respõdet datiuo præcedenti.ut Claudianus.natura beatis omnibus esse dedit si quis cognouerit uti.ut Horati.i.sermo. atqui licet esse beatis subaudi nobis.& Marti.nobis non licet esse tam disertis:qui musas colimus seueriores. aliquando nõ respondet datiuo præcedenti sed accusatiuo implicito.ut Terentius in heauto.Nobis esse bonas non licet.& Ouidius in epistola hypermestre.quo mihi quo uato non licet esse piam.illic enim subintelligitur nos hic nos.Quod si accusatiuus præcedens fuerit expræssus:nihil dubium est sequentẽ illi debere respondere.

CHRISTO. Infinitiuus dicitur.Quem modum Diomedes perpetuum uocat. Non habet determinatos numeros.circumlocutione futuri per participium in rus & in dus: & præteriti passiuæ uocis excepta: ubi recte dicas amaturos uel amandos siue amatos esse:& in singulari amaturũ:amandá:amatá esse. Cum accusatiuo persone agentis.Quinti.lib.i.plerosq; uero laborem ac tempora tarditate ingenii perdere. Sed si intercesserit uerbum personale indifferenter reperitur & in accusatiuo & in nominatiuo.Quinti.lib.ii.Confirmatur autem eam esse artem.Plinius ad maximũ.Nunciatur mihi.c.fanium decessisse.Claudianus. Darium famuli manibus doluisse peremptum fertur.Cicero ad terrentiam.ex litteris multorũ & sermõe omnium perfertur ad me incredibilem tuam uirtutem & fortitudinem esse.aliquando intelligitur infinitiuus esse.Cælius ad Ciceronem.pro certo habetur regem Alexandrum mortuum.i.esse. Sed frequẽter cum nominatiuo.Quinti.libro primo.plato suppositos capiti libros habuisse traditur.Martia.dicitur & nostros cãtare britania uersus.Iuuena.Iuuenes inuicti auaritiam exercere iubentur.Hic autem uerbi finiti suppositum nominatiuus est:in superioribus uero exemplis tota infinitiui oratio.Quod in uerbo finito actiue uocis iam hoc non continget:semper enim nominatiuus uerbi suppositum est. Cicero libro secundo de diuinatione. Illa potuit:quæ docebat alios ipse. Dedicisse.non ipsum dedicisse potuit.idem libro septimo epist. quidq;

agatur certior fieri uolo. Martialis non aliter mitti debuit iste liber. idem possim sic ego habere bona. Nam Herculeas potuit qui decuisse manus. idem abnuit in liquidis ire pedester æquis. Mella dictum est atlanticum esse occeanum: qui terras ab occidente contingeret. Melius quã dictus est aclanticus esse occeanus: qui terras &c. Quintilianus libro tertio. Nempe certum est, esse legem quæ permittat. ¶ Et in passiua personæ patientis ut deum coli oportet exemplum singulare est apud Horatium libro primo sermo. ubi personam patientem in datiuo posuit. ut præcedenti datiuo cuidam respõderet. Quo tibi tulli sumere depositum clauum: fieriq; tribuno. Inuidia accreuit pro eo quod dicendum fuit fieriq; tribunum. Vnum tamen est hoc loco aduertendum in impersonalibus casum cæterorum modorum in infinitiuo non mutari. dicimus enim mea interest. regis refert. tibi expedit & mea interesse. regis referre: tibi expedire. Quintilianus negauit sua interesse occidere quẽquã. Suetonius dicere solitum non tam sua quam reipublicæ interesse. ¶ Dicimus tamen. excipitur a superiore præcepto hoc, uerbum esse: cuius quadruplicem constructionem scribit quod si præcesserit nominatiuus uel datiuus eumdem casum sequi oportere constat. Quodq; si præcesserint nominatiuus & datiuus nominatiuum tantum sequi oportere demonstrat. Sed si præcesserit accusatiuus: necessario sequitur accusatiuus. Ouidius primo de ponto. ille ego sum frustra qui lapis esse uelim. Martia. nõ edat hanc uolucrem: qui cupit esse salax. Quintilianus libro tertio. An illi accidat ui eo bono esse. Ouidius libro octauo meta. Nec fortibus illis profuit armentis: nec equis uelocibus esse ibidem. ut sit structura accidat uiro esse bono: & profuit armentis esse fortibus: nec equis esse uelocibus. ubi præcedentem datiuum sequitur post esse datiuus alter. Terentius ipse sibi esse iniurius uideatur. Horatius ego nam uideor mihi sanus subauditur esse. Terentius apparet hunc esse seruum domini pauperis: ubi etiam dici potuit apacet hic esse seruus & reliqua. Martialis o stulci febrem eredicis esse gulam? Quod si nullus casus præcesserit per accusatiuum quam per quem uis casum latinius loquimur. Ouidius quinto meta. Quantum est Iouis esse fratrem. idem libro nono. Verum nocet esse sororem. fallunt tamen hæc documenta. Fabius libro septimo. An huic esse procuratorem non licetur. idem libro quarto procuratorem tibi esse non licuit. Terentius non expedit bonas esse uobis. Cæsar in commentariis. Quibus iam licet. esse fortunatissimos. Infinitiuum uero hoc esse: fuisse: fore: inter cæteros casus a quibus diximus esse non potest. Inauditum est apud latinos. regis interest esse boni. Vrbis refert esse gubernate. Sed regis interest esse pium: urbis refert gubernari siue gubernatã esse. Nã illud Ouidii libro primo de ponto. Te docet exemplum coniugis esse boni. huiusmodi habet structurã docet esse exemplum boni coniugis.

Verba infinita uolunt determinari uerbis uoluntariis: quæ græci proæretica dicunt qualia sunt uolo. cupio. desidero. opto. debeo. habeo. & similia. Iunguntur tamen aliquando etiam aliis uerbis & nominibus adiectiuis: sed figurate: aut ad imitationem græcorum. ut uideo illum sapere: & iampridẽ a me illos abducere thestilis orat. illud quoq; & cantare pares & respondere parati.

CANTO. Verba infinitiua siue modus infinitiuus cum ab eo dicatur: quod infinitus & indeterminatus sit. uult determinari maximæ uerbis: quæ græce proæretica: latinæ uoluntaria dicuntur. aut si uerbum ex uerbo iterpretari uolumus. electiua dicenda sunt. nam æreticos græce latinæ est electiu9. & eresis electio interpretatur. ut uolo legere. cupio audire. desidero amari. opto doceri. debeo ire. habeo nauigare. Cicero in primo de diuinatiõe. Haberetq; in animo nauem conscendere. Nam quod idem ad uxorem scribit. cum in animo haberem nauigandi: subaudiendum est uoluntatem. nam gerundium genitiui ut statim dicemus a uerbo regi non potest. Determinatur aliquãdo etiã a uerbis alterius diuerseq; significationis. ut Terentius in adelphis. uideo illum sapere & intelligere in loco. & Verg. in bucco. Iam pridem a me illos abducere thestilis orat. Idem. xi. æne. cuncti se scire fatentur. quãq; & hæc electiua dici possunt quemadmodũ & illa doleo. letor. timeo. memini. quod cum præsenti infinitiui modi prope semper reperitur cõstructum aut frequentius q̃ cum præterito. Terentii. in andria memini me uidere: quo equior sum Pamphilo. Apuleius pro magia. memini me apud Varronem philosophũ hoc etiã legere. Verg. in bucco. de cœlo tactas memini prædicere quærcus. & in. i. æne. atq; equidem teucrum memini si dona uenire. Idem tamen. iiii. geor. etiam præterito iunxit. d. namq; sub ebaliæ memini me turribus altis corrictum uidisse senem. ubi Seruius notat utrumq; posse dici. memini me uidere & uidisse: sicut Macrobius lib. ii. satur. dixit hos Platonis uersiculos legisse me memini. sed quemadmodum diximus frequens usus hoc habet. ut cum præsenti construatur. Nam illa non ueni soluere legem: sed adimplere. & illud. Præibis ante faciem domini parare uias eius. Illud quoq; illuminare iis qui in tenebris & in umbra mortis sedent. ex figura græca dicta sunt. quia græci gerundia nõ habent & infinitiuis pro gerundiis nostris utuntur: quos in hoc si latinæ linguæ idioma sequi uolumus. imitari nõ debemus. Itaq; rectius atq; magis latinæ noster interpræs dixisset. ad soluendũ. ad implendũ. ad parandũ. ad illuminandũ. Verbis tamẽ præceptiuis quibus datiui iunguntur: possumus uel datiuos uel accusatiuos copulare infinitiuis sequentibus. ut præcipio tibi legere uel præcipio te legere. impero tibi uel impero te audire. iubeo tibi uel iubeo te ambulare. Determinatur etiam infinitiuus uerbis impersonalibus actiuæ uocis. ut conuenit mihi legere. pudet me audire sed de hoc cũ de impsonalibus agetur: disputabimus. Soleo. es. semper eũ accusatiuo cõstruitur: atq; ab eo uix separari potest: quẽadmodum spero. as. futuro eiusdẽ modi. Nam quod Martia. dixit. spero me secutũ in libellis meis tale temperamẽtum: spero pro credo positum est. sicut Cicero in episto. spero amicitiã nostrã nõ egere te-

ctibus. Adiectiua quoq; certe cuiusdam significatiõis & participia possunt infinitiuum determinare. ut letus dignus simplex. pax. paratus. ausus. Neuius apud Cice. letus sum laudari abs te. Oui. ii. meta. nec tu meus eẽ negari dignus. Verg. ii. geor. nec modus inserere aut oculos imponere simplex. Idem in buccolicis: & cantare pares & respõdere parati. Idem. i. æne. Ausus & afflictis melius cõfidere rebus. Sed pleraq; ex his figura græca magis dicta esse uidenť. nã quod Ver. dixit. modus iserere aut oculos iponere simplex: pro gerũdio genitiui positũ ẽ. at uero cãtare pares pro gerũdio acti. Sũt uero q̃dã adiectiua: q̃ cũ gerũdio gti atq; ĩfinitiuo cõstrui possunt ut certus ire & certus eundi. Vergilius. iiii. æneid. illa dolos dirumq; nefas in pectore uersat certa mori. Idem in quinto Aeneas celsa puppe iam certus eundi.

CHRI. Verbis uoluntariis. Cicero ad apium uellem potuisse obsequi uoluntati tuæ. Quod etiam subiunctiuo iungitur. idem ad eumdem: omnia uolo a me & postules & expectes. Terenti. memini me uidere: quo æquior sum Pamphilo. aliquando adhæret coniunctioni memini quod mihi desipere uidebat. Vbi est aduertendum hæc uerba non posse iungi cum præsenti indicatiui. Quod si opus est tunc adhærent infinitiuo. Nam præsenti subiunctiui quod iungatur: nemo dubitat: dicimus enim uolo quod scribas: siue uolo scribas. Sed non dicimus uolo quod scribis: at dicimus uolo te scribere. Apuleius libro nono quam fabulam uos etiam cognoscatis uolo. Macrobius libro quinto satur. istam necessitatem mihi remittas uolo. Cicero. ad Curionem libro septimo episto. Noli hanc epistolam attico ostendere. poetæ uero etiam per indicatiuum loquuntur. Martia. ebrius hæc fecit terris puto monstra prometheus. & Teren. in eunucho: nemo posset: sat scio hunc perpeti. i. sat scio neminem posse hunc perpeti. Congeruntur sæpe tria infinitiua in eadem clausula. ut si dicas existimo te oportere audere proficisci. Scio te cognoscere posse discedere me. & quando de hoc uerbo scio mentionem fecimus. Aduertendum est eque dici posse: certe scio ut certo scio & certum scio. Cicero libro septimo epistola. quibus ego certe scio non uideri satis. idem libro septimo idem te uidere certo scio. idem libro nono. Sed certum scio iam conualuisse eam. Admonendi sumus hoc in loco. hoc uerbum uideor uideris quum est deponens fere semper infinitiuo adiungi oportere. nam pro eo. Q̃d dicimus uideť mihi q̃d potui currere: latinæ diceremus uideor mihi potuisse currere. Cice. ad Fabiũ gallũ. Me fluxustm̃ arripoit: ut hodie primũ uidear cœpisse cõsistere. Annotat Laurẽti. cõiunctionẽ similitudinis diuersam facere sentẽtiã quã ipsa facit locatio. Audiui te ut cæteros affuisse in prœlio: & audiui te affuisse in prœlio: ut cæteri. hic aũt põt sub ĩtelligi affuerũt. illic uero nõ. Nisi uelis dicere: audiui te ut cæteri: affuisse in p̃lio sub audi aodiuerunt: cuius exempla legentibus late patescunt Cicero ad lentulum minime miramur: te tuis ut egregium artificem præclaris operibus letari. ⁊ Aliis uerbis. præceptiuis: ut iubeo: præcipio: mãdo & impsonalibus ut interest: accidit pœnitet. Iuue. iubet p̃cone uocari ipsos troiugẽas. idem quẽ iam pudet ubera matris ducere. ⁊ Ad imitationẽ græcorũ. Græci autem gerũdio carent: cuius in loco substituiť ĩfinitiuus. Latini uero græcos imitando id sæpe faciunt ut loco gerundii infinitiuum ponant. sed dumtaxat. poetæ. Vergilius quæ cura intentis pascere equos idest pascendi: Statius libro primo Achilleidos. nec modus aut arcus leuare aut fundere glandes. pro leuandi & fundendi.

Circũloquimur futurum ĩfinitiui modi uocis actiuæ per hoc uerbum ire: & primũ supinum. Verbi impersonalis uero & passiuæ per hoc uerbum iri & idem supinum. ut spero me amatum ire deũ uel deum amatum iri.

Alio modo circumloquimur idem futurũ per participium futuri in. rus. & hoc uerbum esse in actiua. & per participium futuri in. dus. & idem uerbum in passiua. ut spero me amaturum eẽ deum uel deum amandum esse a me.

Circumloquimur præterita idem tempus per participium futuri in. rus. cum pro uerbo infinitiuo ponitur in accusatiuo: iungiturq; omnibus generibus utriusq; numeri. ut spero uirginem nupturum tibi & uirgines nupturum uiris.

CANTO. Circumloquimur futurum. Latinus sermo futuro infinitiui caret: præterq̃ in hoc uerbo defectiuo forem fore. pro futurum esse. Itaq; tribus modis illud circumloquimur. Primo modo per supinum: q̃d quia ut paulo post dicturi sumus: nũq̃ potest iungi nisi uerbo significanti motum ad locũ: necessitate adducti accepit illud quod huiusmodi significationem magis habet in promptu. hoc est. eo. is. non q̃ in ea syntaxi quicq̃ significet: sed q̃ cum supino iunctum exhibet nobis futuri temporis infinitiui sensum. Nam cum dico spero me amatum ire uxorẽ: non intelligo me ire aut proficisci aliquo: ut uxorem amem sed tantum q̃ illam sum amaturus. Quod si constare uolumus in iis quæ de uerbo impersonali cum omnibus fere grãmaticis digladiati sumus cum circumloquimur futurum infinitiui uocis & significationis passiuæ nullo modo posset dici ego spero me amatum iri a deo. Nam amatum iri actionem non passionem significat: quandoquidẽ ut capite in sequenti dicturi sumus: primum supinum actionem significat: & iri quod est impersonale passiuam non habet. atq; actionem æque significat. quæ a plerisq; omnibus proficiscitur. Itaq; cum dico spero me amatum iri impersonale est: me autem a supino illo amatum regitur a parte post ex uerbi: unde deriuatur significatiõe. quare tantum ualet: ac si diceres spero quod omnes me amabunt. quare posses recte dicere. spero me amatum iri ab omnibus: non autem me amatum iri a deo. sed de hoc plura cum de uerbo impersonali disputabimus. illud tantum admonẽtes

propriæ nullum esse futurum infinitiui uocis passiuæ sed uerbi tñ actiui & impsonalis. Alio modo circũloquimur idem futurũ actiuæ uocis per participium futuri in rus. passiuæ per participiũ futuri in dus. ut spero me amaturũ esse Deum. & amandũ esse a Deo. Quo in loco nõ possemus dicere amaturum fore uel amandũ fore. si Laurẽ. credimus ne duo futura: ut ille dicit: inculcaremus. Martia. tñ mergite me fluctus cũ rr diturus ero: dixit. ¶ Circũloquimur præterea. Tertio modo circumloquimur idem tẽpus quẽadmodũ. Gellius primo libro noctium atti. scribit per uerbum infinitum simile participio futuri in rus. Nam huiusmodi locutiones amaturum. docturum. lecturum. auditurum. non participia esse putat sed uerba infinita: ait enim de illis neq; pro participio posita sunt. sed uerba sunt idefinita quæ græci aparemphata uocant neq; numeris neq; generibus præseruientia. ita non putat per illa & hoc uerbum esse circumloquia fieri futuri infinitiui. sed per se ipsa uerba esse libera & impromiscua. Nos uero participia esse diximus uel potius ad naturam participii reduximus propter a quod in tota coniugatione nullum tale uerbum infinitum posuimus & quod proximæ ad constructionem significationem participii accedebant. Cum itaq; complures huiusmodi constructiones reperirentur. ne pueri circa regulas grammatices trepidarẽt. & ne quid nouum atq; insuetum illis præciperemus: diximus participii accusatiuum in rus substantiuarum in genere neutro numeri singularis posse iungi utriusq; numeri generibus. Cicero in uerrẽ. sed quocunq; uenerint hanc sibi rem sperant præsidio futurum. Plautus in cassina cum de puella loqueretur altero te occisurum ait: altero uillicum. Laberius in gemellis. non putauit inquit hoc eam facturum. en tibi cum fœminino numeri singularis. Quadrigarius apud Gellium. dum. ii. conciderentur. hostium copias ibi occupatas futurum. Idem. quadrigarius est quod speremus Deos bonis benefacturum. Valerius antias apud eundem. aruspices dixerũt omnia ex sententia processurum. en tibi cum omnibus tribus generibus numeri pluralis.

¶ CHRI. Verbum ire & primum supinum. Verg. uenatum Aeneas unaq; miserrima dido innemus ire parant. Horatius. Sol acrior ire lauatum admonuit. Quintus Curtius lib. nono. Meleager temeritatem armis ultum ire decreuerat. Gellius libro septimo. Seruatum ire socios decreuerat. Mirandum est tamen cur grãmatici hanc loquendi formam futuro magis quam præsenti scripserint tempori. nam parant ire uenatum: decreuerat ultum iri & cætera id genus pronunciatum habent præsentis. ¶ Per hoc uerbum iri & primum supinum. Cicero ad Catonem. Cuius litteris omnia per latum iri ad senatum putabam. idem ad Metellum te a me ludibrio lesum iri. idem ad atticum libro septimo. has tibi reditum iri putabam prius. Celius ad Ciceronem puto ea dare idibus. sextilis factum iri. Teren. ait si fidem habeat se iri præpositum tibi. Cuius etiã significatio magis præsentis quam futuri esse uidetur. ¶ Participium futuri in rus. Cicero ad Appium. talia te cum uideam studia habiturum esse innumerabilia. idem ad eundem. Non eos ad me esse uenturos arbitrabare. unde est animaduertendum illam priorem supini primi circumlocutionem esse indeclinabilem: hanc uero declinabilem: ut quam participium pars declinabilis constituit participium hoc in rus finitum: non modo præsenti esse sed præterito fuisse: & futuro fore adiunctum offenditur. Cicero in topicis. Nam negantur sæpe ea futura: quæ ab aliquo in sententia dicta sunt fore. Cicero Seruio Sulpitio. Negauit se facturum fuisse. idem mario communem censemus in uictoria futurum fuisse. Quintilianus libro secundo. Sed adhuc præstãtiorem si didicisset: futurum fuisse: dicere licebat. ¶ Per participium futuri in dus. Cicero ad Appium. Si putabis me esse conueniendum constitues quo loco id commodissime fieri possit & quo die. idẽ ad Metellum. ut ea quæ statuisses tibi in senatu de mea laude esse dicenda reticeres. ubi etiam aduertas hãc participii in dus: circumlocutionem æque ut superiorem declinari. Cauendum tamen est ne circumloquaris huiusmodi futurum in uerbis neutris passiuis: non enim dicimus exulandum esse: sed exulaturum esse: uapulandum esse non dicimus sed uapulaturum esse. Non dicimus etiam uapulatum iri. sed ire. non exulatum iri sed ire. ne duo passiua frustra coniungamus. Martialis gaudes ducentas nuptum ire post mortes. pacuuius in antiopa. nonne uides te ire uapulatum miser. ¶ Et idem uerbum esse. Auctorum exempla non per esse modo sed etiam per fuisse & fore fieri hanc locutionem ostendunt. Cicero actiõe. vii. in uerrem. Ludos mineruæ fuisse faciendos. Idem ad Appium. Vides ex senatus consulto prouinciam esse habendam. idem libro quarto epistolarum. Quasi diuinarem tali iu officio mihi aliquãdo expetendum fore. tametsi Valla id dici repræliedat. ¶ Futuri in rus cum pro uerbo ponitur in accusatiuo. Cicero actione quinta. In uerrẽ. hoc tibi defensionis ad iudicium tuum comparabas habuisse recuperatores daturum octoplum. Admonendi sunt pueri hoc in loco illus præcepti: cuius auctor est Diomedes. Meminisse: ait: debemus futurum tempus non semper infinitiuis accidere nam egeo & studeo. egere & eguisse. studere & studuisse faciunt nec tamen studitum ire: aut egitum ire dicere possumus: ut lecture ire. Defuit hoc in loco alia circumlocutio præteriti perfecti & plusquamperfecti eiusdem infinitiui uocis passiuæ: quæ fit ex participio præteriti eiusdem uocis: & ex præsenti esse. Siue præteriti fuisse. quam circumlocutionem. pariter declinatam. reperias: ut duas superiores. Cicero ad plancum. Nam alteros placatos esse intelligo; alteros nunquam iratos fuisse. Infinitiuo autem modo multipliciter abutuntur auctores: nam non solum aliorum modorum loco. Sed alterius partis quam sit uerbum ratione usurpant pro indicatiuo Terentius. Demea obiurgare & grauiter ferre idest ferebat subiunctiui loco. Cicero. Iubeo te saluere idest ut sis saluus uolo. Loco gerundi. Vergilius donat habere uiro idest ad habendum uel ut habeat pro nomine. Seneca in epistola capitulo decimoseptimo. Inter sapientiam & sapere nescio quid intersit. Vergilius pulchrumq; mori succurrit in armis. & etiam cum sit uerbum uerbo tamen suppositum dat. idem stat casus renouare omnes. Vnum duntaxat fore futurum est. Infinitiui. Cicero ad Celium. spero fore iucundum generum nobis. idem ad Seruium Sulpitium. Animum tibi gratum fore putarem. & in suis compositis. profore. defore. affore. interfore.

¶De gerundiis. Cap. ix.

Gerundia sũt qui uerbis annumerẽt: qa regũt casus: sũt q noibus: qa habeant casus sũt q noia participialia eẽ dicãt qd̃ i qbusdã noi: in qbusdã participio sĩlia sint. Nobis tñ: ut captiones euadamus: dicendũ est eẽ aliã partẽ orõnis: quæ tñ maximã habet sĩlitudinẽ cũ noie. Neq; id mirũ uideri debet alicui: cum alii plures: alii pauciores q̃ octo partes orationis posuerint.

¶ANTO. Gerundia sunt. Cap. ix. qd̃ est de gerundiis. Diu grãmatici miserandũ in modũ se torsere in illa q̃one per quã inutili: sint ne gerundia noia an uerba. ꝑpterea qd̃ aliquid ab utrisq; acceperint. nos considerationẽ illam nihili fecimus. Et q̃q̃ potuissemus antiquoꝝ grãmaticoꝝ auctoritate gerundia ad uerboꝝ modos referre. ut ultra illos qnq; essent quoq; alii duo gerundiuus & supinus. ut tñ nos uno uerbo ab illoꝝ nodis euolueremus: diximus esse alias quasdã orõnis partes. quæ neq; sint noia neq; uerba neq; participia. Poni aũt a nobis plures aut pauciores q̃ octo orõnis partes nemo mirari debet. cũ de illarũ numero quẽadmodũ lib. i. atq; iterũ tertio diximus: inter auctores non couenia. Gerundia & supina. Diomedes & fere oẽs grãmatici antiquiores participialia uerba appellãt: qd̃ in terminatione participiis similia sũt gerũdia participio futuri tp̃is passiue uocis. supina participio p̃teriti tp̃is eiusdẽ uocis. Verba Diome. sunt. participialis uerboꝝ modus dictus est: quod eius modi uerba sunt participiis similia: nec tñ participia sunt. ut legẽdi. do. dũ. lectũ. lectu. hæc eadẽ sũt inquit. quæ probus supina appellat: & merito: qm̃ nec certũ hñt numeꝝ nec p̃sonã nec significatũ. Diomedes igit & ꝓbus cõfundunt uno appellãtes noie: quæ nos cũ posterioribus grãmaticis distinximus ut illa sint gerundia: hæc uero supina. Gerundia qd̃ ab eo dicant qd̃ gerant uerbi significationẽ nemini dubiũ est. at uero supina unde dicta sunt fateor me nescire. sed neq; memini me legere. nam qd̃ Probus atq; Diomedes aiunt supina appellari qd̃ neq; certũ numeꝝ habent nec p̃sonã nec significatũ: nõ plene mihi satisfacit: qm̃ nihil simile est inter uerbũ supinũ & rem supinam: nisi forte supinum aliã habuit reconditiorem significationem: q̃ sit illa quæ est in promptu a qua supina dicta sint.

¶CHRI. Gerundia sunt: de gerũdio expositurus istitui primũ gerundiũ definiri: ut inde facilior p̃beat pueris ad intelligendũ aditus. Est. n. gerundiũ pars orõnis declinabilis p casus sine tp̃e casum sui exigẽs uerbi: & rei administrationẽ significans: huius diffinitiõis genus pars est: cæteris ẽt formis cõueniens noi. ꝓnoi. uerbo. & reliqs. posita est hæc particula orõnis ad drĩani lr̃æ quæ est syllabæ pars: atq; syllabæ quæ æque dictionis pars est declinabillis. ad differentiam suppini & partium quæ non declinantur: per casus ad differentiam uerbi: quod sine casu declinari constat. Sine tempore ad differentiam participii. Quod cum tẽpore per casus declinat casum sui exigens uerbi: ad nois differentiam scriptum est. Quod nunq̃ casum uerbi. unde deducit asciseit. Cum enim dico recordator lectionis: abundator rerum: genitiui illi lectionis & rerum ex ui nominis non quidem uerbi reguntur rei administrationem ad euidentiorem explanationem & ut ꝓnomen fugiamus adiecimus. Gerundium a gero deduci constat. Sed non illa ratiõe: quã plurimi scripserũt: eo quod omne poene gerundium. Substantiuũ actiuam & passiuam gerat. Significationẽ ut cantando: dum cantat & incantatur: uescendũ. ut manducet uel ut edat. Nam si hoc esset omnia uerba cõia & plurima noia ut portitor penetrabile & participia ut oblitus. execratus. gerundia existimarentur. Sed dicitur gerundium quasi administratiuum: eo quod rei significet administrationem: ut suo loco explicabitur: modo gero. is. Sæpe numero pro administro. as. offenditur. Cicero in Catone: qui amplissimum magistratum gerunt. i. administrant gerundus. a. um. i. gerendus & administrandus nomen adiectiuum est a gero. ut Largiundus. a. um. a largior faciundus. a. um. a facio & quæ sunt similia. Cicero de finibus bonorum & malorũ. Si gerundis negociis possit orbatus paratissimis uesci uoluptatibus: hoc est inter administrandum negocia siue inter administranda negocia. gerundium uero ut fieret substantiuum admisit litterã. i. a gerundus. a. um. ut beneficiũ a beneficus. a. um. & sacrilegium a sacrilegus. a. um. qua differret. a gerundũ. Nam gerundiuum. Quod plures dicunt fornacem latinam nõdum sensit. & si dici posset latine eque diceremus faciundiuũ. largiundiuũ quando eadem eorum est omnium analogia: atq; proportio: hæc uero nomina in uus finita a genitiuo participii præteriti formantur: ut a nominati. nominatiuus. a. um. a passi passiuus. a. um. ab acti. actiuus. a. um. ☞Quia regunt casus: Hæc est prima opinio grammaticorum se ægre habentium. Vtri parti gerundiũ ascriberetur nomini an uerbo. Quod gerundium uerbum esset constructio transitiua acquisitiua: atq; possessiua plerisq; suasit. Videbant enim sic dici posse. amandi deum. ut amo deum. ad seruiendum regi. ut seruio regi ex egendo pecuniarum ut egeo pecuniarum. Sed hæc ratio magis debuisset suadere non esse nomẽ: quã quod esset uerbum. participium uero construitur atq; supinum cum casu uerbi. unde descẽdunt. Sed id circo uerba non putantur. Quanquã quis non uidet nomina etiam apud ueteres cum casu uerbi: a quo fluxerunt esse constructa. Plautus in asinaria. Quid tibi huc receptio est. ad te meum uirum. i. cur recepisti meũ uirum apud te. Idẽ in aulularia. Quid tibi nos mendice homo tactio est. idest cur taces nos: & quæ sequuntur. Sed hæ constructiones cum suo tempore interiore. Vnum dumtaxat debuisset quemcunq; inducere gerundiuum nõ esse uerbum. quia casum agnoscit. Quem uerbum protinus reformidat: uel saltem quod gerundium nullam habet temporis differentiam: sine qua uerbum esse nõ potest. ☞Sunt qui nominibus: hæc est altera opinio: ubi monstrabatur gerundium esse nomen. Quod casibus flecteretur dicimus autem genitiuo amandi. datiuo amando. accusatiuo amãdum. ablatiuo ab amando. nam gerundiũ adiectiuũ oẽs casus ut suo loco dicetur sortit. sed hæc ratio neminẽ mouere debuisset. Si quidẽ & ꝓnomẽ & participiũ casibus

declinantur:non tamen protinus noia iudicantur:quippe sua cuiusq; dria essentiam discernit. Satis autē fuit ad suadendū gerundiū nō esse nomē.eo qd nulli noi accidit:sui uerbi cōstructio.nisi uelis more uetustissimorū loq receptio meū uirū.tactio nos.ut paulo ante ondimus.gerundiū uero sui uerbi cōstructionē plane admittit. ¶ Sūt qui noia participialia:hæc fuit postrema opinio asserentiū gerūdiū nō esse plane nomē.sed nomē participiale.i.partim noi aseribendū gerundiū.qa caret tpe:partim participio:qa cōstruitur cū casu uerbi unde deriuatur. Sed hæc opinio uerbo nō quidē re differt ab eo qd auctor itendit. Si nomen participiale aliud est q̄ nudū nomē:nomē igitur participiale nos gerundiū nūcupemus.qnq dē nomen participiale aliud est q̄ plane nomē. Nisi uelis dicere participiale itra se nō hēre nomē sed tanq̄ nomē:ut phi q dicebant deos nō hēre sanguinē.sed tāq̄ sanguinē. Sed de loco satis. ¶ Aliā partē ofonis.i.diuersam a cæteris octo partibus ofonis. ¶ Maximā silitudinē cū noie. Nā nisi gerundiū construeretur post se cū casu uerbi:unde deducitur nihil hēret:quominus esset oino nomen. declinatur.n.casibus:& nō significat cū tpe:atq; regitur ut nomē ex ui siue possessionis:siue ppositionis:siue inlti rōne. Iuue.& fracta uoce loquēdi. Ci. de na. deo. li. ii. Sus erat ad uescēdū hoibus apta. Quintil. li. xi. memoria excolēdo augetur.addo ēt acqsitionis uirtute. Apule. lib. viii. asini aurei. Quū primū charite nubēdo maturuisset. Ci. in phi. nec soluēdo eras. ēt ex ui nois regitur:sed raro. Cæsar in cōmētar. hoīes bellandi cupidi magno honore afficiebantur. ¶ Alii plures alii pauciores: Quintil. li. i. Tū uidebit ad quē hoc ptinet:quæ & quot partes ofonis:q̄q̄ de numero parū cōuenit. Sergius grāmaticus in arte Aristo. ait: dicunt duas esse partes ofonis nomen & uerbū. Stoici qnq; grāmatici octo:pleriq; nouē:pleriq; decem.

Gerundia ante se casum non regunt. Nam inaudita est in sermone latino constructio illa. In conuertendo dominus captiuitatem syon.& illud:in deficiendo ex me spiritum meum.illud quoq;: in conueniendo populos in unum. post se uero regunt casum uerbi a quo descendunt. ut tempus est carendi uoluptatibus,inseruiendi amicis,amādi deum.

¶ CANTO. Gerundia ante se: quēadmodū lib. i. diximus gerundia post se regunt casum uerbi a quo descendunt.ut duxi uxorē causa illam amandi & illam amando delector. & ad illam amandum ducta est a me. Ante se uero casum non regunt:quin potius ipsa reguntur a noie uel uerbo. Quod uero in psalmo. cxxv. dictū est. ¶ In conuertendo dominus captiuitatem syon facti sumus sicut cōsolati.ex figura uel potius idiomate græco dictum est. Græci nāq; gerundia non habent sed illorū loco infinitiuo cum articulus & præpositioibus utuntur.nam pro eo quod nos dicimus amandi:illi dicunt huius amare pro eo quod nos amando: illi in hoc amare. pro eo quod nos amandum. illi ad hoc amare. Cum uero infinitiuus apud illos quemadmodū apud nos:a parte ante cum accusatiuo construatur interpræs figuram græcam secutus infinitiuum gerundio mutauit:accusatiuum uero non mutauit. Itaq; pro eo quod septuaginta interpraetes in psalmo. cxli. græcæ dixerunt in deficere ex me spiritum meum noster uertit in deficiendo ex me spiritum meum.& pro eo quod illi græcæ in conuenire populos in unum.noster in conueniendo populos in unum dixit in psalmo. Cicero illud audacius.quod pro eo quod septuaginta uerterunt in conuertere dominum captiuitatem syon:noster interpraetatus est. In conuertēdo dominus captiuitatem syon:ut quemadmodum isti dicunt amphibologiam infinitiui modi peculiarem fugeret. cum nusquā minus esse possit quā eo in loco. Neq; enim quisquā erat a deo stupidus:qui putaret a captiuitate syon dominum esse conuersum. At quanto melius dixisset conuertente domino captiuitatem syon & deficiente ex me spiritu meo.& conuenientibus populis in unum aut si hoc durum nimis cuiquā uidetur: quod est usitatius apud interpraetes per adiectiuum hoc modo. Cum cōuerteret dominus captiuitatem syon:& cum dificeret ex me spiritus meus.& cum cōuenirent populi in unum.quod etiam idem Hieronymus statim obseruauit. Nam pro eo quod septuaginta dixerunt:& reges inseruire domino.ipse ut seruiant domino interpraetatus est.& in euangelio pro eo quod græcæ scriptum est:nato Iesu in Bethleem: uertit cum natus esset Iesus in Bethleem. Sic Boetius pro eo quod porphirius in principio isagogon i Aristotilis categorias scripsit existente necessario:conuertit cum sit necessarium pro eo quod Aristotiles in principio secundi æthicorum libri scripsit:duplici uero existente uirtute. Leonardus aretinus cōuertit.cum uero duplex sit uirtus. Quod uero dixit:post se regunt casum uerbi a quo descendunt.de gerundio substantiuo actiue significationis itelligendum est. Nam passiuum siue illud sit substantiuum siue adiectiuum cum ablatiuo & præpositione.a. uel ab.construi non potest.ut si uelis dicere causa exulandi a rege uenisti ad curiam.

¶ CHRI. Ante se casum non regunt:Casus enim semp reguntur a parte anteriore:non quidem regunt. Cuiusmodi gerūdia sunt. ¶ Nam inaudita est in sermonæ latino: Inauditū dicimus apud latinos:cuius locutionis nullū extat exemplū. ¶ In sermone latino:nam in græco alia ratio est:græci uero gerundiū non habēt:interpraetes autē latini plerunq; græci infinitiui loco:gerundium latinū substituunt:atq; suppositum infinitiui græci nōnunq̄ in accusatiuo:nonnunq̄ uero in noiatiuo finunt.unde græcū idioma non in oibus sequitur latinitatē. Cuius rei apud Quintil. lib. ii. hæc uerba leguntur. Sed non oia nos ducentes ex græco sequuntur.sicut ne illos quidē quoties suis utiq; uerbis signare nostra uoluerunt. Dicet quispiam aliqua igitur dicta sunt latinæ quæ apud græcos nō sunt.unde nō recte uidentur a scita:huic recte. Diuus Hiero. respōdit in cano. i. q. i. nec putemus in uerbis scripturarū fore euangeliū sed in sensu. ¶ Post se uero.unū Cic. exēplū li. iii. de finibus mihi occurrit ubi gerundiū gti substantiui passionē significantis more passiuo construitur post se cū ablatiō & ppositione ab.fieri autē potest:aut Cice.ut non appeterent aliquid:nisi sensum haberent sui: eoq; se

&ſua diligerent.ex quo intelligi debet principiũ ductũ eẽ diligẽdi a ſe. Niſi ſtructurã feceris: principiũ diligẽdi ductũ eſſe a ſe. Cui ſniæ magis accederẽ. ¶ Amãdi deũ: differt aũt gtũs regaſ ne ex ui poſſeſſionis: an ex ui nominis.nam ex ui uerbi oĩno regi non põt. Non.n. dicimus recordor legendi: ſed recordor legere: non egeo declarandi: ſed egeo declarare. Ci. ad treb. Quod ſi ſcribere oblitus es. Mella li.ii. de italia magis qa ordo exigit. quã qa monſtrari eget pauca dicemus. Sed ut ad diuerticulũ redeamus. Qñ genitiuus regitur ex ui poſſeſſionis iungiſ rei non quidẽ perſonæ ex ui tamen nois etiã perſonæ. Nemo.n. diceret rex gubernandi ſed tp̃s libertus eundi. Sed libertas: diligens defendendi ſed diligentia. Ci. ad lentulũ. A me nullum tp̃s pter mittiſ de tuis rebus & agendi & cogitandi. Ecce tp̃s & agendi & cogitandi. afferamus igitur exemplũ de pſona: idẽ ad trebatiũ nimiũ cupidus decedendi uiderere. ſed rõne nois etiã rei adiungimus. Quintil. lib. i. ætas tunc uel maxime formanda. Quũ ſimulandi neſcia: itaq; & puer põt eſſe neſcius ſimulandi: ætas poteſt eſſe neſcia intelligendi: differunt ẽt in ſignificatione. Qd̃ exemplis quæ adduximus conſtat. Cum dicimus tẽpus diſcedendi tẽpus non diſcedit: ſed in tp̃e aliquis diſcedit. Cupidus deſcedendi ipſe cupidus decedit: nõ aũt in cupido aliquid diſcedit. Annotatione tñ̃ digniſſimũ eſt: qd̃ nulli caſuũ accidit ab una eadẽq; dictiõe poſſe regi duplicen genitiuũ ex ui poſſeſſionis citra cõiunctionẽ genitiuũ tñ̃ alteꝝ gerundiũ eſſe fatemur oportere. Qd̃ in aliã rõnẽ alibi iã annotauimus. Iuuena. uñ illa prioꝝ ſcribẽdi ſimplicitas & q̃ ſũt interpoſita.

Gerundia aut ſunt ſubſtãtiua. aut adiectiua. Gerũdia adiectiua oĩa genera & numeros & caſus hñt. & iungunſ ſubſtãtiuis. ſignificãtq; ſemp paſſionẽ ut uoluẽda dies en attulit ultro. i. uolubilis. hoc ẽ q̃ uoluiſ iuſiurãdũ hoc eſt qd̃ iuraſ: eſt mihi cura iuris dicũdi & do operã iuri dicũdo. & ueni ad ius dicundũ & delector iure dicũdo. Gerũdia ſubſtantiua tantummodo reperiuntur ſubſtãtiua in genitiuo accuſatiuo & ablatiuo generis neutri. ut eſt mihi cura ſoluendi pecunias. & ueni ad ſoluẽdum pecunias. & delector ſoluẽdo pecunias. Reperitur etiam gerundium datiui. neſcio tamen an poſt ſe cum actõ caſu poſſit conſtrui.

Gerundia ſubſtantiua a uerbis actiuis ſignificant actionem & paſſionem. prÆterquã q̃ gerundium genitiui ſemper ſignificat actionem.

¶ ANTO. Gerundia aut ſunt ſubſtãtiua: ante Laurentiũ uallã quẽ unũ in hac gerundiorum diſputatiõe nõ mõ ego. uerũ etiã oẽs poſt illũ grãmatici ſecuti ſunt. nullus fuit auctor qui gerundia noĩauerit: niſi tantũ illa ſubſtãtiua in di. do. dũ. terminata. Ille igiſ fuit primus neq; ſua gloria fraudãdus eſt qui gerundia adiectiua induxit: atq; per oĩa genera numeros & caſus uariauit. Verg. uoluẽda dies en attulit ultro. uoluenda adiectiuũ gerundiũ eſt: nõ participiũ futuri: neq;.n. ſignificat quæ uolueſ: ſed quæ aſſiduæ uertitur ſiue uolubilis eſt. aut uoluens. ſi mõ uoluens paſſionem ſignificaret more græcorũ. qui habent participium præſentis temporis quod ſignificat paſſionẽ etiam in uerbis actiuis. ad quorũ imitationem. Verg. ii. ge. dixit. Tardaq; eleuſine matris uoluentia plauſtra. i. uolubilia & quæ aſſidue uoluunſ. idẽ. i. æne. olim uoluẽtibus annis. i. uolubilibus: nõ qui uoluẽdi ſũt ſed qui uoluunſ aſſidue. Sic pterea diximus iuſiurandũ nõ qd̃ iurandũ eſt aut iurabiſ: ſed qd̃ iurabile eſt. iuratur: aut iurari conſueuit. Et eodem modo per alios caſus. ut ẽ mihi cura iuris dicundi. antiqui enim ſic dicebant pro eo quod eſt dicendi. nam & antiquorum more multa nunc dicimus. ut finium regundorum & de cõmuni diuidundo. ¶ Gerundia ſubſtantiua: quæ ut diximus antiquiores agnouerunt ſola: ſubſtantiue accepta inueniuntur tantum in genere neutro adiectiuorum more ſubſtantiuantur in genere neutro. ut hoc dictum. hoc factum. Sed in genitiuo accuſatiuo & in ablatiuo frequẽter reperiuntur. in datiuo raro. ut Cicero in philippicis. nec ſoluendo eras. hoc eſt unde ſolueres debitum non habeas. Quintilianus pater pauperi ſoluendo non ſumus. Cicero de perfecto oratore. cum eſt inficiando reus accuſatori duo primo ſunt. Apuleius ſeptimo meta. cum primum charitate nubendo maturuiſſet. Vergilius xii. æneidos ſimul aptat habendo enſemq;: clipeumq;: & rubre cornua Chriſtę. Plinius lib. xiii. æneidos poetica charta inutiles ſcribendo. ¶ Gerundia ſubſtantiua: Gerundia ſubſtantiua ſi deriuentur a uerbis actiuis & neutris actionem ſignificantibus: ſemper ſignificant actionem ut cauſa amandi deum & inſeruiendi uoluptatibus. A uerbis neutris paſſionem ſignificantibus paſſionem ſignificant. ut tempus exulandi. ratio excaleſcendi. A cõmunibus & deponentibus: quæ ſignificant actionem: gerundia quoq; actione ſignificant. quæ uero paſſionem. paſſionem ut uocãdi grã. philoſophãdi cauſa. lætandi ratio. triſtandi finis. & conſtruunſ ſemper fere cum nomine ſubſtantiuo aut adiectiuo certe cuiuſdam ſignificatiõis. Vergilius. iiii. georgicorum cecropias innatus apes amor urget ædendi. Idem. i. æneidos & coram data copia fandi. & iterum in eodem. ueniendi quærere cauſas. & alio loco. finem dedit ore loquendi. Gerundium ablatiui a uerbis actiuis deriuatũ actionem & paſſionem ſignificat: ut cantando. ideſt dum canto & dum cantatur. Vergilius in buccolicis. An mihi cantando uictus non redderet. ideſt dum cantamus certãtes inuicem. Idem in eodem opere. Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. idem. iii. georgicorum aliter uitium creſcitq; tegendo. ideſt dum tegiſ. & ibidem. utriq; uidendo fœmina. ideſt dum uidetur. Quintilianus memoria excolendo augetur. i. dum excolitur. ſed animaduertendum q̃ hæc gerundia quando paſſionem ſignificant ponuntur ſine præpoſitione & quaſi in ablatiuo abſolute. neq; regere poſſunt ablatiuum cum præpoſitione. a uel ab. ut ſi uelles dicere: fœmina uritur uidendo a maribus.

¶ANTO. A uerbis neutris actionem significantibus actionem significat.a passionem significantibus passio
nem.& eodē modo de cōibus & deponentibus. Plau. in aulula.pro uapulando hercle ego mercedē petam:
Verg.ii.æne.fando aliqd si forte tuas peruenit ad aures. Idē.xii.æne. Exuperat magis ægrescitq; medēdo.qđ
seruius exponit dū ei medetur a passiua significatione. Accusatiui quoq; gerundiū a uerbis actiuis actionem
passionemq; significat.ut tu es facilis ad discendū libros.& libri sunt faciles ad discendū. A uerbis actionem
significantibus significat actionē.a passionē significātibus passionē. Deponētiū uero & cōium eadē rō est.quā
de superioribus diximus. Neq; potest cōstrui
cum ablatiuo & præpositione a.uel ab.in per-
sona agēte cum passionē significat:quēadmo-
dum & de gerūdio ablatiui diximus. Quod
uero seruius in illud Verg.xi.æne.scribit alia
arma latinis quærenda aut pacē troiano ab re
ge petendum:petendum esse gerundium fa-
cile refellitur a Valla:quia petendum nomi-
natiuus est.gerundia autem substantiua nusq̄
in nominatiuo reperiuntur. Sed neq; est accu-
satiuus:quia gerundium in hoc casu nunquā
est sine præpositiōe:ut statim dicturi sumus.
Ex quibus necessario infertur petendum par
ticipium esse aut nomen. Quid si nihil illorū
est.sed potius uerbum īfinitum:qualia supra
diximus eē illā amaturū:docturum.lecturū.
auditurum? Aut quid si potius contra oēs grā
maticos antiquos & iuniores dixerimus gerū
dium substantiuum etiam in nominatiuo re-
periri? ¶ Inter gerundia:est tanta conueniētia
inter gerundium & participiū futuri tempo-
ris terminatum in dus.tum in uoce.tum etiā
in significatione:ut non possit quiuis facile di
scernere alterum ab altero. Itaq; inter utrunq;
ponit duas differētias. Prima est: quod gerun
dia significant rei administrationem. hoc est
per modum officii siue habitum illum quē
philosophi dicunt actum primum. Aristoti-
les uero appellat entelechiam. ut cum dico:
cura legendorum librorum tenet me:intelli-
go quod illud est meum officium.atq; habi-
tus non tamē in tempore determinato saltem
ad futuorum: sed quod illos lego & legere
consueui. ¶ Participia uero significant tempus futurum in actu subaudi secundo:quem græci uocant ener-
giam sine rei administratione.idest non per modum habitus siue officii.ut si dixero:libri legendi sunt a me
intelligo quod tempore futuro legentur a me:non quod per habitum siue administrationem siue officium
habeam quod illos legere consueui. Altera differētia est:quod gerundia adiectiua possunt resolui in gerun-
dia substantiua.ut ueni causa legendorum librorum.i.legendi libros & ueni ad legendos libros.i.ad legen-
dum libros. Cicero in.i.officiorum.orationem latinam legendis nostris efficies pleniorem.hoc est legendo
nostra. Itaq; ut in summa dicam:gerundium.a participio distat quod illud significat per modū officii & rei
administrationē sine tpe:hoc est tempus sine officio & rei administratione. Illud per modum habitus & en-
telechie.hoc est actus primi.hoc per modum actus & energie.hoc est actus secūdi & quod illud resolui po
test in gerundium substantiuum.hoc uero in tempus futurum. Idq; fieri quoniam gerundio tempus nō acci
dit:participio uero accidere manifestū est. ¶ Gerundia ablatiui:gerundia ablatiui ut paulo ante dicebamus
tum iuncta præpositionibus.tum separata reperiuntur.at uero gerundia accusatiui semper copulata præpo
sitionibus reperiuntur.non tamen oibus:sed his tantum.ad.ob.ꝑpter.inter.ante.ut homo debet esse uelox
ad audiendū.tardus autē ad loquendū & ego ueni ad legendos uel pp legendos libros. Verg.in buc.age tity
re & inter agendū occursare capro:cornu:ferit ille:caueto. Idē in.iii.ge.de æqs.nāq; ante domādū īgentes tol
lent aīos. Ablti gerundia his ꝑpositionibus iungunt.in.de.ex.e.ab.a.ut in nauigādo uenti posuerūt.i.flare de
sierunt.ut apud Verg.vii.æne. Tū uenti posuere uisq; repente resedit flatus & est libellus Hierony.ad custo
chium.de uiuendo deo.i.quēadmodū deo & nō mundo inseruire debeamus.& titulus ille q est in libris di
gestorū de edendo.& Ci.tu quod cogitas de transeundo in epirum.& illud quod oēs afferunt exemplū ex
defendendo q̄ ex accusando maior gloria comparatur. Nam & Cicero defendit multos accusauit neminem
propter unum uerrem:quod ipse in diuinatione fatetur. Pli.in epistolis sermonibus dies transigebat:cum a
scribendo uacaret. Ci.in quo nos isti iurisconsulti impediunt:a discendoq; deterrēt. Quinti.ēt ꝑpositioni cū
adiunxit oratoriū institutionū lib.i.sed ratio inquit recte scribendi iuncta cum loquendo est.

A uerbis neutris actionem significantibus gerun-
dia significant actionem tantum.a neutris passio
nem significantibus passionem tantum.a cōmu-
nibus & deponentibus actionem & passionem.
Inter gerundia adiectiua & participia hæc est diffe
rentia.qđ gerundia significant rei administratio-
nem siue habitum sine tempore saltem determi-
nato ad futurum.resoluunturq; in gerundia sub-
stantiua.ut est mihi cura iuris dicundi.i.ad dicen
dum ius.& delector iure dicundo.i.dicendo ius.
Participia uero significant tēpus futurū in actu si-
ne rei administratione.ut ius dicendū est a me.i.
dicetur.causa est a me oranda.i.orabitur.
Gerundia accusatiui iunguntur frequēter his ꝑpo-
sitionibus.ad.ob.ꝑpter.inter.ante.ut ad nume-
randum.uel propter numerandum pecunias.ue-
ui.propter orandum causas studeo.inter agendū
capras.ante domandum boues.
Gerundia uero ablatiui iunguntur cum his præpo
sitionibus.in.de.ex.ab.ut nauigando uenti po-
suerunt.& est libellus hieronymi de uiuēdo deo.
& ex defendendo quā ex accusando maior gloria
comparatur.

CANTO. Aduertendũ est: quia paulo ante dixerat gerundia actĩ substantiua semp asciscere sibi præpositionẽ: nunc ẽt dicit gerundia adiectiua in actõ eandẽ præpositionẽ desiderare: pterq̃ cũ paucis uerbis his fere. Loco.as.cõduco.is.mando.as.curo.as.habeo.es.pro eo qđ est debeo.es. Serui.sul.in epi.q̃dã ad Ci.ut faciendã inqt sepulturã locarẽt.i.darent certa mercede architecto faciendã. Ci.ii.de diuina. Redẽptores colũnã illã de cotta & torquato cõduxerãt faciendã. Sueto.in uita Cæsa.gladiatores inqt notos ui rapiẽdos reseruãdosq; mãdabat. & Pli.in epi.petis ut libellos meos emẽdandos recognoscẽdosq; curẽ. Idẽ in epi.ad satur. præsertim cũ enitendũ haberemus.i.deberemus eniti. Tranqllus in uita Cæsa.ut cõsolandos eos magis ĩperator: q̃ puniẽdos habuerit. Aĩ aduertendũ quoq; est cõtra præceptũ illud de conuenientia adiectiui cũ substantiuo hoc est obseruatũ. Plau.in captiuis duobus. noĩandi tibi istoꝝ magis erit q̃ ædundi copia. Teren. date crescendi copiã nouaꝝ: q spectandi faciunt copiã. Ci.ii.de diuina.dolebis tamẽ stoicos nr̃os epicureis irridẽdi sui facultatem dedisse. sui eni gr̃us est pluralis: qa ad stoicos referẽ. Liui.xxi.ab urbe. Non.n.uereor neqs hoc me usi adhortandi cã magnifice loq existimet. De uerbis supinis. Cap.x. Qđ in superiori capite disputatũ est: q̃ nos gerundia & supina dicimus: participialia uerba antiqores grãmatici uno noĩe appellabant: ppea qđ gerundia participio futuri, supina participio pteriti siĩa sunt. Quæ qm̃ a grãmaticis iunioribus distinguunẽ: qđ de gerũdiis diximus eẽ aliã ab octo partibus oronis: idẽ nũc de supinis dicimus: eẽ aliã ab illis nouẽ. ut sint in doctrina nostra sermonis latini partes oronis decẽ. Quod si in octanario partiũ orationis numero præstandũ est: ad nomẽ gerundia: ad uerbum supina reducẽda sunt. unde & Quintil. illa appellat uerba supina: quẽadmodum pleriq; omnes grãmatici nomina participialia.

Aduertendũ ẽt est q̃ gerundia adiectiua in actõ sp iungunẽ ppositionibus illis. ut ad numerandas: uel ob numerandas. uel pp numerãdas pecunias ueni. pterq̃ cũ his uerbis loco. cõduco. mando. curo. hẽo p debeo ut ego locaui faciẽdã sepulturã.

Aĩ aduertendũ quoq; est gerũdiũ gt̃i singularis recte iungi substantiuo plurali. ut plautus noĩandi tibi istorum magis erit q̃ ædundi copia.

De uerbis supinis. Cap. x.

Quod de gerundiis diximus: idem de supinis dici potest: esse aliã ab octo partibus orationis: nisi q̃ gerundia participiis. supina uerbis annumerari possunt.

CHRI. Recte iungi substãtiuo: ut cõueniant sicut adiectiuũ & substantiuũ. Gel.li.v. euathlus adolescens diues eloquẽtiæ discẽde causarũq; orãdi cupidus fuit. idẽ li.xv. fecisseq; uideẽ eũ libꝛ lælius sui magis admonẽdi: q̃ alioꝝ docẽdi cã. Sed nihil noceret qđ gt̃i illi plurales causaꝝ & alioꝝ regereẽ a gt̃is gerũdii singularis orãdi & docẽdi. ex q̃dã huius gerũdii spãli significatiõe: itaq; tres hẽret cõstructiões: tps ẽ declarãdi munera: tps est declarandoꝝ munerũ: & tps est declarãdi munerũ. Sed utrã malueris post hac sectari hẽbis cõstructiõis opinionẽ. Sunt pterea q̃dã locutiões uulgo gerũdii gt̃i quæ p̃ml latinæ non pñt: nisi reducanẽ ad infinitiuũ: idq; tm̃ in uerbis cũ duplici actõ cõstructis. ut doceo. moneo. uestio. rogo. oro. aut transfert mihi hoc dictatũ. li. Sciẽtiæ sonu traba iuse di isignare. Caue dixeris. Lr̃æ sũt molestæ docẽdi. pueri.i. sũt siue molesti siue difficiles docẽdi. oportet igiẽ dicas: difficile ẽ aut molestũ est lr̃as siue docere siue doceri. Subaudi tu queq̃. Ci.li.vi.epi.illud cui uis facile ẽ docere. Nõ.n. dixit illud facile docẽdi. Aĩ aduertẽdũ est rursus q̃sdã eẽ locutiones p gerundiũ actĩ nõ satis latinæ platas. q̃ si ad cõparatiuũ reducanẽ romano redolẽt idiomate. ut si transferas ad latinitatẽ: ascanio e multo iuueni arricomandarili la italia. Caue dicas. Ascani. est nimis iuuenis ad cõmittendũ ei italiã. Sed Asca. est iunior uel nimis iuuenis: q̃ cui cõmittatẽ italia: aut cui italia sit cõmittenda. Quintil. sed hoc aptius est q̃ ut probandũ sit. Nõ aũt dixit. hoc est ualde apertũ ad probandũ nisi in alia capiaẽ significatione. idẽ ideoq; ne suscipienda quidẽ sũt causæ plures: q̃ qbus suffecturũ se sciat. Quod de gerundiis diximus idem de supinis dici põt: definiamus igitur supinũ: ut superiore capite de gerundio fecimus: igiẽ supinũ est pars orationis indeclinabilis a uerbo deductũ uerbi nõnunq̃ constructionẽ admittens: admittens cõstructionẽ diximus ad differentiã nonnullaꝝ partiũ indeclinabiliũ: ut aduersus & aduersum. quæ sui uerbi passiui cõstructionẽ nõ admittũt. adiecimus nõ nunq̃ propter ultimũ supinũ qđ cũ nullo casu construiẽ. Vnde supinũ deducaẽ: uaria uarii tradunt auctores. nã aliqui supinũ quasi supræmũ: alii supinũ.i. superans: alii uero supinũ a sub & binũ deductũ dixerunt. Nos uero sestũ pompeiũ cõsulentes a supũ supi noĩe antiquo exortũ contendimus cõmentitias etymologias negligẽtes atq; supinus.a.um. nomen adiectiuũ profitemur. Siquidẽ comparatiuũ ab eo supinior reperiẽ. Martia. nusquã delitiæ supiniores. Quod aliqui grãmatici supini uerbi duos casus accusatiuũ & ablatiuũ posuerint ipse uiderint. Quũ si essent casus aliunde regerentur. Quod non pbant. Quod uero plurimi contendunt supinũ per duplex pp. Scribi debere. Hora. refutat hemisthico illo sterttq; supinus: nam syllaba su. breuis est: dactyliq; ultima. Mirandũ est pterea primũ & ultimũ supinũ appellari. Quũ iter duo sup latio nõ cadat: dicerẽ potius prius & posterius: aut citerius & ulterius supinũ. Sed de his uiderũt eruditiores. Gerundia participiis. nõ nocet qđ superius dixit auctor gerundia cum noĩe maximã similitudinẽ habere: & inde potius noĩbus quã participiis gerundia annumerari debere. Quoniã si gerundia cũ tpe significarent participia plane forent. at qui cũ noĩe quã cum uerbo maiorẽ habent similitudinẽ. Contulit igiẽ auctor illic participiũ inter nomen & uerbũ: hic uero inter uerbum & participium: nulla igitur erit repugnantia dictorum.

Primum supinum semper iungitur uerbo significanti motum ad locum. ut eo deambulatum. uado uenatum. significatq; semper actionẽ: nisi sit a uerbis neutris passionem significantibus. Nam illa do filiam nuptum uenundo seruos. spectatũ admissi risum teneatis amici: motum in se continent sicut & illa superiora.

Vltimum supinum semper iungitur nomini adiectiuo non tanquã substantiuum: sed tanquã uerbum: regiturq; ab eo & significat passionem. ut ẽ res horrẽda dictu. idest ut dicatur. miserabilis uisu. idest ut uideatur.

¶ANTO. Primum supinum: hæc de supinis præcepta cõtra uulgus fere omnium grãmaticorum Priscianumq; in primis excogitatum est. qui putabant supina significare actionem & passionem: cum primum ab actiuis & neutris uerbis actionem significantibus semper significet actionem. secundum semper passionem. Quod uero dicit primum semper iungi uerbis significantibus motum ad locum: ea sunt quæ non modo habent motum explicitum: sed etiam implicitum. ut eo. is. uado. is. proficiscor. proficisceris. uenio. is. ago. is. mitto. is. Terentius in andria. cur te is perditum? Vergilius in. iiii. Venatum æneas unaq; miserrima Dido in nemus ire parant. Idem in. iiii. georgicorum. Venimus huc lapsis quæsitũ oracula rebus. idẽ in buccoli. Huc ipsi potum uenient per prata iuuenci. idem ibidem. & potum pastas age tityre. Salustius in iugur. legatos inquit ad iugurtam de iniuriis quæstum misit. & iterum ibidem. Non mea culpa ad uos oratum mitto. Motum quoq; dicit continere in se illa do filiam nuptum apud Teren. i. ut eat nuptum. idest ad hoc ut nubat passiue. & uenundo seruos. idest ut uendantur etiam passiue & illud Horatius in poe. spectatum admissi risum teneatis amici. idest recepti in domum ut uenia tis spectatum. idest ad aspiciendum. Et significant semper actionem si ueniant ab actiuis aut neutris actionem significantibus. nã a passionem significantibus passionem significat ut eo exulatum. idest ut exulem. uenio uapulatum. idest ut uapulem. Plautus in aulula. coctum ego non uapulatum dudum conductus sum. idem in mercatore. si opprimit pater quod dixit exulatum abiit salus. Idem paulopost. certum est exulatum hinc ire me & illa quæ diximus do filiam nuptum. uenundo seruos. Post se uero construuntur cum casu: cum quo construitur uerbum a quo descendunt. de supino a uerbis actiuis & actionem significantibus intelligit. ut quod ex Terentio attulimus: cur te is perditum? & ex Vergil. lapsis quæsitum oracula rebus. Nam uenio exulatũ a rege: nescio an satis latine dici possit. ¶ Vltimum supinum: non minori in errore ante hanc Laurentii præceptionem uersati sunt grãmatici in ultimo supino: q̃ fuerant in primo: cum putabant ita posse iungi uerbo significanti motum: & significare actionem quẽadmodũ & primum. Itaq; reliqs ambagibus omissis: ostẽdit primo quomodo construatur: deinde qd significet. Nã construitur inquit non cum uerbo significanti motum. sed cum nomine adiectiuo: non tanquã substantiuum: quia cum eo non conuenit. neq; conuenire debet in genere numero & casu sed tanquã uerbum quod desiderat ab illo adiectiuo determinari: a quo etiam regitur. Et significat semper passionem non quemadmodum alii dicebant actionem & passionẽ. ut est res horrenda dictu. idest ut dicatur. miserabile uisu. idest ut uideatur mirabile dictu. idest ut dicatur. Vergilius secundo georgicorum. Nec uisu facilis nec dictu effabilis ulli. & in quarto eiusdẽ. subitum ac dictu mirabile monstrum. Idem in primo æneidos in breuia & syrtes urget miserabile uisu. Idem in septimo. id uero horrendum ac uisu mirabile ferri.

¶CHRI. Iungitur uerbo: Nullo tamen regimine constructum ex natura uerbi. ¶ Significanti motũ ad locum: Suetonius in augusto. Quod filiam suam baias salutatum uenisset. Horatius in sermoni. lusum it Mæcenas dormitum ego Vergilius quoq; uerba enim quæ significant motum a loco: ut proficiscor: discedo: decedo: atq; significan a motum per locum ut pertranseo: transeo: traiicio: traduco. Quodãmodo significant motum ad locum unde eis prius gerendium adiungi potest: dicimus enim proficiscor auditum per transibam lectum & etiam aliqua significantia motum in loco ut subdet Horatium auctor. Spectatum admissi risum teneatis amici. ¶ Nisi sit a uerbis neutris: nam tum hoc prius supinum passionem significat. Plautus in mercatore. Eum reduxi domum: nam ibat exulatum. Liuius libro septimo: primo pomeriam uenit exulatum. ¶ Motum in se continent ut illa superiora: hic uero motus occultior est motu illo quãdo dicebat eo uenatum uado deambulatum. Terentius in phormione nuptum uirginem collocaui huic adolescenti. ¶ Vltimum supinum: hoc apud grammaticos uoci passiuæ non quidem actiuæ ascribi debuisset. Significat enim semper passionem. ¶ Tanquam uerbum: & maxime infinitiuum: dicimus enim dignus amatu. Facilis declaratu: idoneus doctu ubi & dici potuisset dignus amari facilis declarari: idoneus doceri. Vergili. & puer ipse fuit cantari dignus. idest dignus cantatu uel dignus ut cantaretur. ¶ Iungitur nomini adiectiuo: Hæc nomina adiectiua cuius uis gradus esse possunt. Lactantius libro primo institutionum omnia dictu prona sunt auditu suauia: facilia intellectu: honesta susceptu. Cicero ad trebatium: ut non explicarem quod esset optimũ factu. Quintilianus libro primo. Nam maiora intellectu uelut parum aptos ad suscipiendum animos non subibunt. Ecce honesta susceptu: maiora intellectu: optimum factu. duo tamen inueniuntur nomina fas & nefas quæ substantiua sunt generis neutri. Quibus ultimum supinum solet adiungi. Cicero quinta thusculanorum. Sed hoc fas est dictu. Macrobius libro tertio & quod dictu nefas est. hæc tamen nomina licet uocẽ sint substantiua: in significatione uero omnino sunt adiectiua.

CANTO. Ex quo sequitur ex conditionibus:quas dixit ultimū hēre supinū:infert quas non hēt: & qbus distinguiť a noie:cū quo terminationē hēt cōem. Nā supina filia sunt noībus participialibus quarte declinationis in actō & abltō. Prima itaq; cōditio est qđ non iungiť uerbo:ut īperiti grāmatici ante hac dicebant:uenio lectu. p eo qđ est de legēdo:qa ut diximus:sp iungiť noīa adiectiuo. Hæc laurentii p̄ceptio cū mihi sederet in aīo:inueni apud Catonē in li. de re ru. clausulā quæ illā maxime labefactaret. Nā ubi de officio uillici scribit primus inqt cubitu surgat:ultimus cubitū eat. Quis hoc loco nō dicat cubitu surgat sic eē ultimū supinū:queadmodū cubitū eat primū? Sed cubitu tā nomen est pro cubatione: q̄ cubitū supinū:illud p̄terea miror:qđ Diomedes ait lectu pficit supinū esse:cum manifestū sit lectu pro lectione in eo exēplo esse positū. Altera igiť cōditio est qđ non ponať p noie:ut qđ Priscia. lib. viii. & post illū oēs grāmatici dixerunt:uenio uenatu. i. de uenatione. nā tunc nomen eēt. & sic illud Catonis exponēdū est cubitu surgat. i. de cubatione. & illud Diome. lectu pficit. i. lectione. Tertia cōditio est: qđ nō iungat sibi adiectiuū:neq;. n. dicere possumus est res horrēda humano uisu. Quarta qđ nō recipit p̄positionem:ut est res horrēda uisu a nobis. aut in nr̄o uisu. Quinta qđ nō regit nomen. ut est res horrēda uisu hoīum. Ex qbus ēt inferť ultimū supinū nō deriuari a uerbis uoce aut significatiōe passiua carentibus: qm̄ quidē in eā resoluēda sunt:cū passionē significent. ut si uelis dicere est res horrenda sonitu: & indigna locutu. Deinde dixit cū ultimū supinū simile fit in terminatione abltō noīs participialis si quispiā dixerit bonus ciues est dignus gubernatu:amphibologiā esse: q ex adiūctis debet tolli. ut ē dignus gubernatu reip. & est dignus magno gubernatu. & recessit ex gubernatu & gubernatu multū pfuit: qbus in locis manifestū est gubernatu p gubernatiōe poni:declinaturq; hic gubernatus gubernatus gubernatui. Participiū eodē mō: participiū dupliciter considerať:aut qua rōne est adiectiuū & sic debet cōuenire cū suo substātiuo in genere numero & casu. ut uir doctus. aut qua trahit originē significationēq; ab alio quo uerbo: & sic regit casum illius uerbi a quo descēdit. Nā qa doceo es. participia actiue uocis sunt docēs docturus:eadē rōne dicius sum docens te grāmaticā. & sum docturus te dialecticā. q̄ doceo te grāmaticā. doceo te dialecticā. & in uoce passiua eadē rōne dicimus. ego sum doctus a te grāmaticā: q̄ ego docebor a te grāmaticā. ego sum docēdus a te dialecticā. q̄ ego docebor a te dialecticā. & pari mō de reliqs uerbis: q uariis modis cōstruunť.

Ex quo sequiť q neq; pōt iungi uerbo: ut grāmatici indocti dicūt uenio lectu neq; poniť p noie. ut Priscia. dicit uenio uenatu p de uenatiōe. neq; iungit sibi adiectiuū neq; recipit p̄positionē. neq; regit nomē. Qđ si dixeris bonus ciuis est dignus gubernatu. dubitaueritq; aliqs gubernatu utrū sit nomen an uerbū supinū: ex adiunctis tolletur hæc ambiguitas. Nā cū est nomē: genitiuū regere pōt. ut est dignus gubernatu reipu. & iungit sibi nomen adiectiuū. ut est dignus magno gubernatu. & recipit præpositionē. ut recessit ex gubernatu. Cū uero est uerbū supinū queadmodū diximus: nihil tale habet: sed tantū a noie adiectiuo regitur. & in uerbū passiuum resoluitur.

De constructione participii. Cap. xi.

PArticipiū eodē mō iungiť noī & p̄noī & uerbo: quo nomē adiectiuū post se uero desiderat casum: cum quo construiť uerbum a quo descendit. ut amans filium amaturus deū. amatus a patre. amādus ab uxore. Inseruiēs amico. inseruiturus propinquis carens uoluptatibus. cariturus turture magno.

CHRI. Neq; potest iungi uerbo. Adde tu neq; participio: nā illud Statii pri. Achilleidos nomen est nō aucem supinum: & tunc uenatu rediturum in limine primo operiens: idem tamen auctor paulo post supinum protulit: cum dixit grauis amplexu. ¶ Nam cum est nomen igitur cum est supinum sibi adiectiuum iungere non potest. Quod est contrarium sententiæ illi superiori. Quando auctor dixit ultimum supinum semper iungitur nomini adiectiuo. Sed hoc cauillum facile refutabimus. Aliud enim est iungere sibi adiectiuū Quod supino accidere non potest tanquā substantiuo: aliud autem iungi alicui adiectiuo sicut dictioni unde regitur. Si tamen adiectiuum admiserit nomen est. Vergilius horrescit uisu subito inscius æneas. ¶ Et recipit præpositionem: tunc autem nomen est. Cicero pro Planco: ex complexu ut eriperet facile pateretur. In eo quod auctor in cōmento huius lectionis intulit hoc supinum ultimum deriuari non posse a uerbis uoce aut significatione passiua carentibus exceptione opus est. Quippe exempla extant opposita: sed ea quidē perquā rara. Cicero secundo tuscula. multa dictu grauia perpessuq; aspera. Gellius libro primo. c. xix. Sūt quædam difficilia scrutatu: & illud Ciceronis. Quod in alium usum iam accitauimus ut non explicarē. Quod esset optimum factu. præterq̄ quod olim ut supra ostendimus facior & scruto. ueteres dixere. & inde scrutatu & factu proficisci potuerunt. Pomponius mella libro primo. Nilus nec statim nauigari dignus nō dixit nauigatu dignus: nauigo enim passiuam non agnoscit. Quod si reperiatur ex ui instrumenti iam procul dubio nomen erit: non quidem supinum. Syllius li. secundo uenatu & Syllius primos defenderat annos. ¶ Participium eodem modo iungitur: non quod eodem modo participium adiungitur his tribus partibus nomini & pronomini & uerbo. Sed eodem modo ut nomen adiectiuum. ¶ Desiderat casum. Horatius lib. primo pist. te manet ut pueros elementa docentem.

ℭANTO. Sunt noia participia poni pro noibus posse lib.iii.dictũ est.nunc autẽ ut aliqd addat:illud ipsu repetit:ostenditq; in quo distingui possit a noie. Primo cõstructione:nã cũ participiũ ut paulo ante diximus regat casum uerbi a quo deriuat̃:mutata cõstructione ponit̃ loco nois:qd exẽplis demõstrat.de cõstructione tñ participii loco nois positi isra dicet̃.p̃ Sed cũ sint noia recipiunt cõparationẽ:hoc de participiis p̃sentis & p̃teriti intelligit̃.ut amans amantior amãtissimus.doctus doctior doctissimus. Participia futuri tp̃is loco nois posita comparationẽ non recipiunt.neq;.n.possemus dicere ab amaturus amaturior amaturissimus.ab amandus amãdior amandissimus. Nã qd tẽpestatis n̄re hoies curiales dicunt atq; scribũt. Reuerẽdissimus p̄r colendissimus dñs.obseruandissimus præsul:potius dicendũ eẽt per ipsum participiũ loco nois positũ:& aliqd ad uerbiũ.qd itẽsionẽ q̃dã significaret:augeretq; significationẽ.ut Boeti.in.i.de consolatiõe:cũ philosophiã describit:& uultus inquit admodũ reuerẽdi.Qd uero dixit participiũ futuri in rus.loco nois aliqñ poni oñdit Laurẽ.li.elegantiarũ.i.Nã cum dixit Quintil.Neq; eni huius rei meminit usq̃.poeta:p̃fecto non taciturus de tãta sua gloria pinde ẽ: ac si alio mõ dixisset rẽ sibi nõ tacendã:hoc est dignã taceri.Pli.quoq; iunior in ep̃lis:cõfero inq̃t q̃nq̃ginta milia nũmũ plus collaturus nisi a uerecundia tua &c.Collaturus dixit non tã significans tp̃s:q̃ uoluntatẽ & aium conferendi. Oĩa igitur q̃ttuor participia trãsire possũt in uim nois:sed qñ sunt participia.qñ noia qnq; modis dignoscimus.Primo cõstructiõe: ut amãs uxoris.pro amator uxoris.Secũdo tp̃is amissione.ut Ouid.militat ois amans & hẽt sua castra cupido.amans pro amator posuit. Tertio comparatione.ut amans.amantior.amantissimus.Quarto compositione ut innocens indoctus.neq; enim sunt uerba.innoceo innoces.indoceo indoces.a q̃bus deriuentur.Quinto significationis mutatione.ut diligens.non qui diligit:sed qui solers est.

Sunt noia participiis similia.'ut amãs doctus quæ:sola constructiõe discernunt̃. Nã cum dico amãs uxorẽ participiũ est.amans uxoris nomẽ est. Sed cum sunt noia recipiunt comparationẽ.ut amantior uxoris.amãtissimus uxoris.doctor Cicerone doctissimus oium.Tp̃e quoq; possũt discerni. nã cũ dico ẽ amãdus a me significat qd a me amabit̃ cũ uero tñ ẽ amãdus qd est dignus amari. Vix tñ sub hac forma recipit cõparationẽ.nã qd q̃dã dicũt reuerẽdissimus.collẽdissimus.obseruandissimus:ego dicerẽ potius admodũ reuerendus.p q̃ colẽdus plurimũ obseruãdus.& alia simili mõ.

ℭDe nois cõstructiõe cũ alio casuali. Cap. xii.

NOmina quoq; cũ casibus cõstruunt̃.q̃dã cũ gtõ.q̃lia sunt noia adiectiua certæ cuiusdã significationis.ut integer uitæ.sceleris purus.p̃ceps ai.prodigus uitæ.dubius itineris.tenax propositi.cupidus honoris.

ℭDe nois constructiõe cũ alio casuali. Cap. xii.

ANTO. POstea q̃ de cõstructione uerboꝝ participiũq; cũ aliis partibus orõnis dictum est:hoc loco de constructione nois cũ alio casu disputabimus:& in primo cũ gtõ.non de illa cõstructiõe quæ notissima est:cũ gtũs construit̃ cum noie substantiuo ex ui uel q̃si possessiõis.ut liber Vergilii. Verg.decẽ argentoꝝ. Sed cũ nomẽ adiectiuũ uel participiũ in uim nois transiẽs:aut nomen uerbale qd in or.uel in.ix.desinit:cõstruũt̃ cũ gtõ ex diomate hoc est p̃prietate sermonis;latini:quo in loco imitati sumus p̃cipue Diomedẽ grãmaticũ ne q̃s existimet hæc a nobis tumultuarie fuisse præcepta. Dicit igit̃ in primis q̃ noia adiectiua certe cuiusdã significationis ex rõne idiomatis latini gtõ iungunt̃. Sunt aũt illa potissimũ quæ habitũ siue priuationẽ alicuius rei significant ut integer uitæ.Hora.i.car.integer uitæ scelerisq; purus.Verg.ix.æne.atq; iteger eui ascanius. Præceps ai. Verg.ix.æne.Et p̃ceps ai tinarus & mauortius hemon.Prodigus uitæ.Hora.iii.car.aiæq; magne prodigũ paulũ superante peno.Dubius itineris.Diomedis exemplũ est in idiomate gtĩ.Verg.iii.ge.Nec sum ai dubius uerbis ea uincere q̃ sit.Tenax p̃positi. Hora.i.car. Iustũ & tenacẽ p̃positi uirũ.Cupidus honoris.Hoc quoq; Diomedis exẽplũ est.Atq; eadẽ rõne dicimus emulus laudis.amẽs ai.auidus pugne.certus experimẽti.icertus uiæ.conscius facti.inscius eui.p̃scius uenturi.nescius ueri.ignarus reꝝ. ingratus salutis. inops ai.letus laboꝝ.memor m̄ris.maturus eui. p̃sper frugũ.reus uoti.serus studioꝝ.securus amoꝝ.ueri uanus.ai uecors. Ouid.vi.meta.ut tñ exemplis intelligat emula laudis.Verg.iiii.æne.isq; amens ai & rumore.accensus amaro.Idẽ in.ix.ergo auidũ pugne dictis ac numine phœbi.Macrob.in somnũ Scipionis.Hippocrates experimẽti certus asseruit.Sene.in ædipo an latera cura serpit incertus uie. Verg.iiii.æne.testat̃ moritura deos & cõscia fati sydera.Idẽ in.vi.p̃scia uenturi da.nõ indebita posco. Idẽ.iii.geo.etiãq; tremens etiã iscius eui.Ouid.i.meta.Veri q̃si nescia q̃rit.Verg.x.æne.p̃spicit ignarus rerũ ingratusq; salutis.Idẽ.iiii.æne.Seuit inops ai;totãq; accensa per urbem bacchat̃.Idẽ in.xi.quas illi læta laboꝝ ipsa suis manibus idem.i.æne.At memor ille matris acidalie.Idem in.v.atq; eui maturus acestes.Hora.iiii.car.prosperã frugũ celerẽq; p̃nos uoluere mẽses.Verg.i.æne.securus amoꝝ germane. Idẽ in.v.cõltituã añ aras uoci reus.Ouid.xv.meta.Sp̃raetarũq; agit̃ legũ reus.Cõstantinus tñ in quadã sanctione.ne sumus inq̃t legibus rei:qui pugnãdo fideliter de oibus gentibus meruimus esse uictores.Hora.O seri studioꝝ qui ne putetis.Apule.iiii.meta.Iam uecors ai tectum scandulare conscendit.Verg.x.æne.Aut ego ueri uana feror.

ℭCHRI. Sol a constructione discernuntur.Ego uero potius dicerem sola tp̃is amissione. Quippe si participium tp̃e priues:nihil hẽt quominus sit nomen uel excute mẽbratim.Singulis eius diffinitionis differẽtias & inde satis liquebit citra tp̃s participiũ oino esse nomen.Addo ẽt participiũ nõ mutare unq̃ constructionẽ

sui uerbi:neq; cōpationē recipe:aut aliter cōponi quã uerbũ:aut significationē ꝑdere sui uerbi:nisi prius tps amiserit:itaq; hæc dũtaxat ē maxie sufficiēs cã.s.tpis amissio. Qua ꝑticipiũ trãsmutet̃ ĩ nomē. unde ego nescio an id circo ꝑticipiũ mutet̃ in nomē sp:qa cōponat̃ cōpositiōe. Qua nō suũ cōponat̃ uerbũ. Cice. in paradoxis. Quibus hac iaudita nō sũt. Statius.i.theba. In aspectos cœlo radiisq; ubi inaudita & inaspectos participia cōposita. Quorũ uerba simṗr cōposita nō ĩueniunt̃ qm̃ tēpus illic nō amittũt:ne ꝑticipia qdē esse desierũt. ☞ Amãs uxoris Iuue. Saty.iii. Viue bidētis amans. Cice. li.ii.de natu.deorũ. Canũ uero tam fida custodia tam amans dominorũ etiam. Si cōparetur. Quintilianus libro primo. Vergilius amantissimus antiquitatis. idem patientior laboris natura in pueris. Quod si quis dixerit. Quo distinguentur modo in his locutionibus egens pecuniarũ:recordans lectionis. egens atq; recordãs. sunt ne nomina:an participia. Suorũ quoq; uerborũ constructionē retinentia? huic uero dicendũ censeo si recordans lectionis aut egens pecuniarũ tempus actu induxerint participia plane sunt si uero habitũ sine tēpore nomina. ut recordator lectionis abundator pecuniarũ. ☞ Vix tamen sub hac forma. de hoc satis diximus libro tertio reuerentissimus a reuerens. tis. Nam a reuerēdus reuerēdissimus:nũquã apud idoneos legas auctores. Suetonius. In nerone. Iudices priusq̃ inciperet:reuerētissime alloquebat̃. Diuus Grego. in ꝓlogo moraliũ dño reuerētissimo & sanctissimo fratri Leandro salutē. ☞ Plurimũ obseruãdus. Quinti. li.i. tunc uel maxime formãda quũ simulãdi nescia est.

Noĩa ꝑterea formã ꝑticipioꝝ hñtia. ut patiēs laboris. negligēs amicoꝝ. fugitãs litiũ appetēs aliēi. ꝓfugus sui. doct⁹ grãmaticæ. uict⁹ aĩ. exptus libelli. Noĩa quoq; masculina terminata in or. q̃ formant̃ ab ultimo supino. u. mutata in. or. & fœminina terminata in trix. quæ formant̃ a masculinis. tor. mutata in trix. ut amator uxoris. amatrix. uiri. doctor gentium. expultrix uitiorum.

Et noĩa suplatiua cōstruunt̃ cũ gtō: sed tm̃ plĩ:nisi sint noĩa collectiua:ut doctissimus græcoꝝ. sapiētissim⁹ philosophoꝝ. fortissim⁹ gētis danaũ. Cōpatiuũ quoq; ĩter duo ut aiacũ fortior fuit telamōi⁹.

CANTO. Nomina ꝑterea formã ꝑticipioꝝ habētia.i. q̃ figurant̃ ex ꝑticipiis pñtis tpis & ꝑteriti:possunt cōstrui cũ gtō. ut Ver.ii.geor. Patiētes uomeris unci. & ab eo cōpositũ impatiēs. Iuue. Impatiēsq; more pauet:& præpucia ducit. Negligēs amicoꝝ Diomedis est in diomatis. fugitãs litiũ. Terē. in phormione herus meus liberalis est. fugitãs litiũ. Salu.i. catilina. ꝓfusus sui alieni appetēs. Participia namq; si eēnt actō iũgerent̃. diceremusq; patiēs laborē appetēs pecuniã. negligēs amicos. fugitãs lites. Eodē mō si dixeris. doctus grãmaticã. uictus animũ. exptus bellũ ꝑticipia sunt. doctus grãmaticæ. uictus animi. ꝓfusus sui. exptus belli noĩa. Ver.x.æne. expros belli iuuenes ast ilua trecētos. Idem. iiii.geor. imemor heu uictusq; animi. Horati.iii.car. docte sermonis utriusq; linguæ. Eadē quoq; rōne. Ver. dixit.i.æne. expediũt fessi rerũ. & Hora.i.car. ĩsaniētis dum sapiētiæ cōsultus erro. Idē in.i.ser. agricolã laudat iuris legũq; pitus. nã ꝑticipiũ est a perio:qđ in usu nō est in simplicitata. a quo ē expior. & Apuleius de repēte animi mutatus. ☞ Noĩa quoq; uerbalia. q̃ alii ꝑticipialia uocãt. formata ab ultimo supino. u. mutata in. or. cōstruunt̃ cũ gtō. ut amator uxoris. doctor gentiũ. & fœminina:q̃ formant̃ a masculinis. tor mutata in trix. cũ gtō etiã construunt̃. amatrix uiri. & q̃ etiã irregulariter formant̃ ut expultrix uitioꝝ:qđ ab expulsor fit. ☞ Et noĩa suplatiua. suplatiuũ cũ plurali tm̃ gtō cōstruit̃. ut Hor.i.ser. græcoꝝ lōge doctissimus. pōt etiã cũ gtō singulari cōstrui mō sit nomē collectiuũ hoc est in nũero singulari multitudinē significãs. ut ppls gens. Ver.i. æne. o danaũ fortissime gentis tidide. ☞ Cōparatiuũ quoq; quotiēs ĩter duos fit cōpatio:ad imitationē græcoꝝ pōt cũ gtō cōstrui:quotiēs pōit̃:ut iuniores grãmatici dicũt:pritiue. ut si dicas:aiacũ fortior fuit Telamōius. duo. n. tm̃ fuerũt aiaces alter telamōis alter oilei filius. nã si tres fuissent:nō focior:sed fortissimus dicēdũ erat. sicut dicimus digitoꝝ medius est lōgissimus. manuũ uero dextra est focior. loco etiã gtĩ nonnũq̃ pōit̃ abltũs cũ ꝑpositiōe de uel ex. Oui. in epl̃a mede. cũ minore pueris iussu studioq; uidēdi. duo. n. erãt medee filii. Cæsar in cōmētariis. hæres erãt scripti ex duobus filiis maior. Illud nimis licēter dictũ est:quo Paulus Hierōymo fterp̄te scribit epl̃a. Maior & minor nō ĩter tres:sed ĩter duos solēt ꝑbere distãtiã Hiero. in heluidũ. Spes inqt fides charitas tria hæc:hoꝝ maior est charitas pro maxĩa. aut si charitas fidei & spei simul cōparat̃:hoꝝ posuit ꝓ his ad imitationē græcoꝝ:q cũ abltm̃ nō hēant:cōpatiuũ cũ gtō cōstruũt. quēadmodũ & suplatiuũ. illa mō ĩter illos dñia est:qđ cōpatiuũ iũgit̃ cũ gtō significãte unũ aliqd sui gñis. suplatiuũ uero cũ gtō significãte plura sui gñis. Illud tñ hoc in loco nō est dissimulãdũ:qđ Valla notauit ꝙ cōpatio unũ gradũ siue primũ obtinet. suplatiuo uero ultimũ nã ubi ē suplatio necesse ē ut ibidē fit cōpatio. Si. n. plura sint uasa ad eãdē magnitudinē facta:& aliud sit lōge capacius:recte dixeris illud eē maius oĩbus illis:q̃ sũt ĩter se æq̃lia. qđ si aliqđ uas sit maius alio:aliđ maius illo:hoc cōpatũ illis duob⁹ nō dicet̃ maius illis:sed maximũ illoꝝ.

CHRI. Patiēs laboris. Luca. li.iii. Vestoris patiēs eũdũ supenatat amnē:ēt si cōpat̃. Quinti. li.i. patiētior laboris natura in pueris. ☞ Cōstruunt̃ cũ gtō. Plau.i mene. ut hã miseroꝝ miserrimus. Sed aliqñ cōstruit̃ cũ gtō positiui latētis in suplatiuo Cicer. pro. G. Pōpeio. an uero ignoratis portũ Caietæ celeberrimũ atq; plēissimũ nauicũ. aliqñ ex ui possessiōis. Quit. oium in lr̃is studioꝝ antiqssimã musicen extitisse. Aliqñ ex natura nois etiã isuplatiuo latētis & eo qdē singulari Iuue. gens adulãdi prudētissima. Pli. iunior ad arrianũ. uir monēdaꝝ lachrymaꝝ pitissimus cōstruit̃ ēt cũ duobus gēitiuis altero ex suplatiōis:altero nois positiui uirtute. Hora. saty. v. lib. i. Heliodorus linguæ græcoꝝ doctissimus. Cōstruitur etiã cum accusatiuo præpositionis latentis in superlatiuo. Gellius libro tertio. Qui proximus illam noctem illuscessit.

Sũt q̃dã: q̃ possunt iungi gtó uel datiuo. ut silis patris uel patri. fidus regis uel regi. proximus tullii uel tullio. propinquus Cæsaris uel Cæsari.

Q uædã sũt: q̃ possunt iũgi gtó uel abltõ. ut diues agrorũ uel agris. uacuus cerebri uel cerebro. plenus rimarũ uel rimis. dignus honoris uł honore.

Datiuo etiã complura iunguntur. ut facilis omnibus difficilis nemini. charus suis. iucũdus alienis. aptus bello. idoneus paci.

Verbalia quoq; in bilis. datiuo iungi possunt. ut amabilis cunctis. uisibilis nulli.

Accusatiuo etiã iungunť plura nomina adiectiua. sed (ut diximus) figurate. idq; apud poetas tãtũ. ut flauus capillos. niger oculos. horridus barbã.

CANTO. Sunt quæ possunt similis pris uel pri. sed est dria teste Diome. qm̃ similis pris est in moribus. similis pri in corpis figura atq; lineamẽtis. qđ Iuue. exp̃ssit dicẽs. q̃nquidẽ silem tibi se nõ corpe tm̃: nec uultu dederit morũ quoq; filius. Terẽ. in eunucho. dñi silis est. Nã qđ Ver. in. i. æne. dixit os humerosq; deo silis: ex opiniõe uulgi atq; epicureo₉ dictũ est: q putãt deos humanã effigiẽ hẽre. fidus regis uel regi. Ver. xii. æne. p̃terea regina tui fidissima. nã gtũs ille positiui est. Oui. ii. meta. tu tm̃ fida sorori eẽ uelis. Proximus siue ppinquus tullii uel tullio. uicinus Antonii uel Anto. Hora. i. ser. nisi nos uicina triuici uillula cepisset cãpano proxima ponti. Cice. pro milone. Eodẽ modo dicimus amicus Cæsaris uel Cæsari. par Pompeii uel Põpeio Ver. & amicũ cretea musis. Idẽ in. i. Gẽs inimica mihi tyrrhenũ nauigat equor Luca. in. i. quẽ metuis par huius erat. Idẽ i. ix. Par geminis chirõ. ¶ Quædã sũt q p̃nt. diues agrorũ uel agris. Verg. in buc. q̃ diues pecoris niuei. q̃ lactis abũdãs. Idẽ. i. æne. Diues opum studiisq; asprima belli. Idẽ in eodẽ. ditissim₉ agri phœnicũ. nã gtũs ille agri ad positiuum. phœnicũ ad suplatiuũ referť Hora. i. ser. Diues agris. diues positis in fenore nũmis. ¶ Vacuus cerebri uel cerebro. Salu. i iugur. ager aridus & frugũ uacuus. Iuue. uacuũq; cerebro iã pridẽ caput hoc uẽtosa curcubita q̃rat. ¶ Plenus rimarũ uel rimis. Terẽ. in eunucho plẽus rimarũ sum. hac illac pfluo. Ver. i. æne. q regio in terris nr̃i nõ plena laboris. Idẽ. iiii. geor. crura thymo plene. Quint. tñ li. ix. plenus inqt uini ueteres dixerunt. nos plenũ uino dicimus. ¶ Dignus honoris uel honore. Plautus i trinũmo nõ ego sum dignus salutis. Ver. xii. magno₉ haud unq̃ idignus auorũ. Iuue. is epulis & tali dignus amico. Dicimus etiã satur re₉ & rebus Terẽ. in adelphis. sed postq̃ in tus sum oĩum re₉ satur. Ouid. ii. met. ambrosieq; succo saturos p̃sepibus altis. Trũcus pedũ uel pedibus. Vergilius. iiii. georgi. trũca pedũ primo. Oui. xv. meta. & generat trũcas pedibus. Oneratus frugũ & frugibus. & refertus cibi uel cibo. pacuuius apud Noniũ Marcel. oneratus inqt frugũ & floris. Varro apud eũdẽ Marcellũ: ipsa Italiæ oppida sunt uastata. q ferũt prius hoĩum referta. Cice. p lege mãilia. referto p̃donũ mari. nã pĩcipia eẽ loco noĩm posita ex eo patet: qđ uerba a qbus deriuanť: cũ abltõ nõ cũ gtõ cõstrui solẽt. Ver. i. æne. oneráq; auro. Cice. ii. de oratore. p anguste refersit oĩone sua. ¶ Dtõ cõplura iũgunť sũt aũt ut Pris. ait: illa q ad gr̃am uel ad utilitatem alicuius uel cõtra referunť. ut facilis: difficilis. & similia. Ver. ii. geor. illã expiere colẽdo & facilẽ pecori. Marti. difficilis facilis. amicus acerbus eisdem. Cice. in uerrem. ita mihi uelim deos propitios. Vergi. secundo georgico₉ bis ponis utilis arbos. ¶ Verbalia quoq; in bilis illa. s. quæ passionẽ significãt. ut amabilis cunctis. Verg. iii. Georgicorũ nec uisu facilis: nec dictu effabilis ulli. ¶ Accusatiuo etiam. quẽadmodũ aliis in locis diximus nomina adiectiua cũ accusatiuo cõstrui possunt sed p figurã synecdochen tantũ poetis permissam. ut Vergi. i. æne. nuda genu. i. habẽs genu nudũ. Idẽ in eodẽ os humerosq; deo similis. i. hñs os & humeros similes deo.

CHRI. Similis patris uel patri. Cicero Philipp. v. interfectus est patris simillimus filius. Plinius effigie. ac lineamentis corporis patri similis. Sed differentiã illam Diomedis nõ usq; quaq; obseruant auctores: quã Antonius declarat in cõmento Cicero primo thuscu. Phidias sui similem speciem inclusit in clypeo Mineruę Teren. haud similis est uirgo uirginũ nostrarum. ¶ Plenus rimarũ. Cicero actione. vii. In uerrem. Erat ea nauis plena Iuuentutis formosissime. Iuue. Causidici noua quum ueniat lectica plena ipso. Sed de hoc nomine aduerte. Quid Quintilianus libro nono. scripserit. uerborum figure & mutate sunt semper & utcũq; ualuit consuetudo: mutantur: itaq; si antiquum sermonem comparemus: poene iam quicquid loquimur figura est. ut hanc rem inuidere non ut omnes ueteres. & Cicero præcipue. Sed huic rei: & incumbere illi: & plenum uino non uini dixerunt hoc ille. unde Laurentius in elegantiis. Quare: inquit: qui solo genitiuo contentus erit. Ciceronem imitabitur: qui utroq; casu utetur: Cæteros. ¶ Comparatiua quoq;. Cõparatiuorum multiplex est constructio. Sed cum ablatiuo frequentior est: aut cum aliis casibus interposito aduerbio quam: præterquam si sequatur relatiuo. Horatius. nil melius turdo; uulua nil dulcius ampla: cum genitiuo. Ouidius libro secundo de tristibus clara nec ullius nobilitate minor. Plinius animantium nullius prope partis cõtemplatione minor est Suetonius in augusto gratiam fecit eis qui maiores annorum quinq; & quadraginta. & cum præpositionibus. Vergilius. Pygmaleon scelere ante alios immanior omnes. hæc etiam dictio plus varias habet constructiones. Columella plus quattuor digitis ad obrutum est. Terentius plus quingentos colophos infregit mihi. Quintilianus. Itaq; & plus uirium afferunt. Sed de his lege opusculum quod fecimus in Laurentium pro Prisciano. ubi ampliorem constructionem scripsimus. Relatio uero tantum septimum exigit casum. dicimus enim Cicero fuit uir eloquentissimus. Quo nemo etiam fuit eruditior caue dixeris. Quam qui nemo etiam fuit eruditior. Poetæ uero etiam utuntur comparatiuo in nominibus collectiuis. Iuuenalis hedulus toto grege mollior. ubi orator. totius gregis mollissimus. dixisset.

Ablatiuo quoq; media præpositione siue septimo casui complura iunguntur, ut alienus a crimine oriuundus ex Aphrica, diuersus a uitiis, alius ab humanitate secundus ab Hercule, tertius ab Ioue, uir singulari ingenio, excellenti uirtute, in signi pietate.

Cõparatiua quoq; cum ablatiuo siue septimo casu construunt. ut nemo est eloquẽtior Cicerone.

Ablatiuus siue septimus casus plærunq; ponitur absolute aut per duo nomina. ut rege ferdinando munda in deditionem christianorũ uenit. aut per nomen & pronomen. ut me præceptore didicisti litteras. aut per nomen siue pronomẽ & participium. ut deo ducente ueniam ad te. me ueniente gaudebis.

De Constructione quarundam. partium orationis. Caput. xiii.

Quisq; semper iungit superlatiuo. ut optimus quisq;. sapiẽtissimus quisq;. Omnis & cunctus positiuo & cõparatiuo. ut oẽs boni. cũcti boni. oẽs sapiẽtiores. cũcti sapientiores. At uero usq; tunc positiuo iungitur: cũ non recipit cõparationẽ positiuus. ut strenuus quisq;. septimus quisq;. iungitur etiam quisq; cũ hoc nomine quotus: sed semper interrogatiue. ut Cicero. quotus enim quisq; istud fecisset?

CANTO. Ablatiuo quoq; media præpositione siue septimo casu. de quo Diomedes in idiomatis his uerbis scribit. Multa sunt quæ per ablatiuum casum Romani solent efferre. immensa est enim huius casus licentia: & utuntur eo sepissime pro duobus casibus genitiuo & datiuo. ut bellum uaria uictoria homo mira eloquẽtia. magnis uiribus adolescens. bona forma mulier: quod elegantius dicitur q̃ si diceres bellum uarium uictoria. homo mirus eloquentia. adolescens magnus uiribus. mulier bona forma. quem uero Diome. ablatiuum appellat nos si constare nobis uolumus: septimum siue effectiuum appellamus. Ablatiuus autem esset media præpositione ut alienus a crimine. diuersus a uiciis. longinquus ab achaia. Diomedis exempla sunt. Eodem modo dicimus. alius ab humanitate. pro diuersus. oriundus a Carthagine. pro originem trahens. tertius ab Ioue subaudi distans. ¶ Comparatiua quoq;. Diximus comparatiuum quotiens ponitur partitiue construi cum genitiuo. nũc uero dicit: q siue comparetur ad unum: siue ad plura sui uel diuersi generis: construitur cum ablatiuo siue septimo casu. nam ut alio etiam loco diximus: quotiens ablatiuus sine præpositione ponitur: antiquiores septimum casum appellabant. ut Achilles fuit fortior aiace. & Hectore. ac perinde reliquis omnibus Troianis. possumus etiam dicere. q aiax telamõius fortior fuit aiace oileo. ¶ Ablatiuus siue septimus casus. illorum stultitia hoc in loco ridenda est: qui pro eo quod ego dixeram: munda in deditionem christianorum uenit quoniã eo anno quo introductiões has edidimus ronda & munda & compluria alia castella maurorum expugnata sunt dictu atq; auspiciis ferdinandi omnium regum clarissimi: putantes munda adiectum esse nomẽ: deletis quibusdam litteris atq; aliis adiectis: librario imprimendum dedere: mũda in deditionem christianitatis uenit. ¶ De constructione quarundam partium orationis. puta quisq; particula quæ nunq̃ positiuo aut comparatiuo iungit. sed tantum superlatiuo. atq; ecõtrario omnis positiuo & comparatiuo: nunq̃ superlatiuo: quod cum apud castigatissimos auctores prope semper obseruatum reperiatur iure Priscianus in principio sui operis a Valla repræhenditur quod scripserit omnium iudicio comprobatur doctissimorum: pro eo quod esse debuit omnium sapientium aut sapientiorum Lactantius quoq; in libello de opificio hominis placidiora quæq; animalia uel nihil fellis omni. non uel minus habent. pro eo quod esse debuit omnia placidiora animalia. Macrob. etiam in. i. de somno. exteriori quaq; sphera. quas interius contenet ambiente: pro eo qd esse debuit extima quaq; sphera. Si uero positiuus comparationẽ non recipit: aut ppter asperum litterarũ cõcursum ut quia apius & strenuus non dicimus piior piissimus. strenuior strenuissimus possumus dicere pius quisq;. strenuus quisq; Salu. in iugurt. strenuus quisq; aut occiderat in prœlio: aut grauiter uulneratus. aut quia significatio positiui eiusmodi est: ut non possit gradus. comparatiõis recipere. qualia sunt nomina numerorũ ordinem significantia: ut primus. secũdus. tertius. possumus dicere primus quisq; secundus quisq;. tertius quisq;. Cicero in philippicis. primo quoq; die consules ad senatum referant tametsi primus superlatiuum sit. Idem pro Rabirio. tertio quoq; uerbo excitabatur. Tranquillus in uita Cæsaris. unus dies quarto quoq; anno intercalaretur. Iuuena. septima quæq; fuit lux ignaua. Cum uero huiusmodi nomina tum unumquemq; ex eo numero. tum ultimum significent iuncta cum hac particula quisq;. Idem quoq; significant. ut quartus quisq; fit. uel unus quilibet ex quattuor. uel ultimus in ordine quattuor. Nam cum dico. quarto quoq; anno est annus intercalaris: intelligo ultimum quemq; ex numero quattuor. & iude is septimus quisque dies est festus intelligo q ultimus ex numero septem. Quod uero Cæsar in commentariis dixit: cognoscit non decimum quemq; esse relictum militem sine uulnere non significat ultimum ex decem: sed unum quemlibet ex numero decem uel inter decem esse uulneratum. Iungitur præterea quisq; cũ hoc noĩe ordinali quotus quota quotũ: sed semper interrogatiue. Cice. pro ligario. quotus. n. quisq; istud?

CCHRI. Absolute aut per duo nomina. Iuue. Luna teste mouent. Per nomen & pronomen. Hora. tertio libro carminum coniuge me Iouis & sorore. Pronomen & participium. Ouidi. in paride. Sola te mihi dare te potest. Teren. bonas me obsente nuptias: hic confecisti. Animaduertendum est effectiuum hunc obsolutũ cum uerbo eiusdem personæ reperiri posse. Horatius libro secundo sermonum uides: ut nudus inopsq; re- deam domum te uate idest tu uates uides. Lucanus libro tertio. Excludiq; sinas. admisso Cæsare bellum. i. tu Cæsar admissus sinas. Claudianus illicitas consul poenas. Se consule soluit idest ipse consul: etiam muta- to numero Cicero in episto. Idemq; memineram nobis priuatis idest ego priuatus. idem inibi. Tenebam me- moria nobis consulibus idest ego consul tenebam. Admonendi sunt pueri in hoc loco comparatiua posse cõ- strui mediante hoc aduerbio quam: non solum cum nominatiuo: ut aliqui grãmatici præceperunt. Sed cũ omnibus casibus diuerso regimine constructis ut Cæsar est maior. quam cuius tu recordaris. Ego sum egen- tior pecuniarum. quam librorum. Tu es iocundior mihi: quã patri tuo. Tyrannus plus amat pecunias quam salutem auarus citius discederet a uita quam ab auro. Poetæ præterea in loco huius dictionis quam utũtur ut & qd & atq;. Lucanus lib. iii. Sed prius ut totam clauderet umbram idest quam clauderet. Horatius libro secundo sermonum. Quum tu sis quod ego fortassis nequior. idem inibi qui peccas minus atq; ego interpo- nitur non nunquam hæc dictio quam inter aduerbia quorum alterum est comparatiuum. ut si transferas. yo te incontrai chui ditri uolti. ouius tibi fui sæpius: quam ter melius quam sæpius tribus uicibus. & quod dicimus. Hector currebat pulchrius quam uelociter.

Tantum. quantum positiuo iungitur. ut tantum doctus quantum facetus. tanto & quanto super- latiuo ut tanto doctior quãto facetior. Idẽ quoq; dicimus de aliquantum & aliquanto: multum & multo. Paulum & Paulo.

Per semper iungitur positiuo. ut perbonus. perdo- ctus. q̃ superlatiuo. ut q̃ optimus. q̃ doctissimus. per q̃ positiuo. ut per q̃ bonus. per q̃ doctus.

Hei. & uæ. semper iunguntur datiuo. ut hei mihi. uæ tibi.

Hæu. & . o. accusatiuo. ut heu me miserum. o te fe- licem. En ecce & nominatiuo & accusatiuo. ut en Priamus. En ipse capellas. ecce homo. ecce ho- minem.

CANTO. Tantum & quãtum positiuo iun- gitur adde etiam tu & uerbo ut quantum po- tes: tantum elabora. tanto quãto superlatiuo. Cicero. quanto est maior. tanto te geras sum- missius. neq; enim latinæ posset dici quãtum est maior tantum te geras summissius. Super- latiuo etiam iunxit Catullus tanto pessimus omnium poeta: quanto tu optimus omnium patronus Vergilius duodecimo æneid. o præ- stans animi iuuenis quantum ipse feroci uir- tute exuperas: tanto me impensius equum est consulere. Quintilianus in primo quorũ con- centus tanto est uehementior: quantum Ro- mana in bellis gloria cæteris præstat. Ad uim quoq; comparatiuorum proximæ accedunt illa aduerbia ante & post. ut tanto ante ego ue- ni: quanto tu post uenisti. & illud nomen ali- us atq; suum aduerbium aliter. atq; eiusdem significationis secus. Quintilianus at quanto alius fuit ille infœlicissimi iuuenis affectus. Terẽtius in andria uerum aliter euenire mul- to intelligit. & Cicero multo secus euenit. Tam & quam eiusdem significationis positiuo & superlatiuo iun- gi potest: sed & cõparatiuo. Vergilius septimo æneid. tam magis illa fremens & tristibus effera flammis quã magis effuso crudescunt sanguine pugne. Salustius quam quisq; pessime fecit: tam maximæ tutus est: quod de tantum & quantum tanto & quanto diximus: idem de aliquantum & aliquanto. multum & multo. Pau- lum & Paulo dicendum est: nisi q aliquanto & paulo superlatiuo iungi recusant quemadmodum multo desiderat. Cicero pro lege Manilia. Quamq̃ mihi frequens conspectus uester multo iucundissimus. Hoc uerbum præstat quia uim comparatiui habet: multo iungitur. Salustius. multo præstat beneficii q̃ malefi- cii immemorem esse. Per semper iungitur positiuo. ut perbonus perfacetus. q̃ superlatiuo. ut q̃ optimus. q̃ facetissimus. q̃ uero cum pro quantum accipitur comparatiuo iungi uult. ut apud Teren. in andria reiecit se in eum flens q̃ familiariter. Quod uero idem in eunucho dixit: post illa tempora tu scis q̃ intimum & si superlatiuum est ab intra: tamen pro positiuo positum est. sicut proximus a prope: unde & comparationem iterum recipit proximior: ut suo loco diximus. Sed hæc ex elegantiis Valle petenda sunt. nos tantum admo- nuisse lectorem uoluimus. Hei. & ue semper iunguntur datiuo. Omnia sunt facilia.

CCHRI. Per semper iungitur positiuo etiam inuenitur cum superlatiuo non comparato sed per quam ra- ro Cicero nosti ut oblatrantis morsus inuidie quam facillime ferat. Plinius libro secundo capitulo quadra- gesimo sexto. Itaq; per plurimum refert: unde uenerum fulmina.

ANTO.

Iber quintus:qui est de secũda grãmatices parte.hoc est ꝓsodia:cui respõdit syllaba.Quod ad præsentẽ rõnẽ attinet:syllabæ cõsideratio quadripartita est.Primo nãq; de syllabaꝝ tpibus disseremus.Deinde de carminũ pedibus:qui ex syllabis cõstant.Tum de generibus carminũ:quæ ex pedibus cõponunt.Postremo de accentu cuiusq; syllabæ.Nã quẽadmodũ li.iii.diximus:quattuor accidũt syllabæ.tenor.tẽpus.spiritus.lrarũ numerus.de spũ & numero lrarũ suo loco dictũ est.nũc uero in hoc qnto lib.agit de tenore siue accentu & de cuiusq; syllabæ tpe siue q̃titate.

¶ Liber quintus de prosodia:hoc est.syllabarum quantitate.pedibus.carminibus.& accentu.

¶ Cap.primum de quibusdã regulis generalibus.

Yllaba longa est:q̃ duo tẽpora cõsumit in prolatione.Breuis uero syllaba est:quæ unũ tp̃s cõsumit.Oẽs uocales apd latinos mediæ sũt: hoc est quæ produci.& breuiari possunt.

V.uero post.q.semper liquæscit.post.g.&.s.plerũq;.

Syllaba nãq;:qđ ad p̃ntẽ rõnẽ attinet:duobus modis cõsideratur.aut quatenus hẽt lõgitudinẽ ul breuitatẽ.aut q̃tenus hẽt altitudinẽ uel ꝓfunditatẽ.Lõgitudo & breuitas attẽdit rõne tpis & duratiõis:quã syllaba in ꝓlatiõe cõsumit.altitudo uero & ꝓfunditas rõne accẽtus quo syllaba eleuat.aut deprimit.Sed qm̃ accẽtus p̃suppõit syllabarũ q̃titatẽ:idcirco prius differẽdũ ẽ de syllabaꝝ tpibus:hoc est de illaꝝ longitudine & breuitate cũ pedũ uersuũq; rõne: p quos potissimũ syllabæ q̃titas dephẽdit.Deinde i ultimo huius libri capite de accẽtu:hoc ẽ cũ de syllabaꝝ altitudine & ꝓfunditate disputabimus.Syllaba lõga.Incipit ꝓponere regulas:q̃bus possimus dignoscere syllabaꝝ q̃titatẽ.& primo p̃cepta q̃dã gñralia.Tũ decremẽto nominũ atq; uerboꝝ.Deinde de primis syllabis mediis & ultimis.Pricipio tñ p̃mittit q̃dã fundamẽta ad cognitionẽ eoꝝ:q̃ deinceps trahẽda sunt.Primũ est:quo syllaba longa siue ꝓducta:siue ut Quintilia.appellat:porrecta est illa.quæ duo tempora cõsumit in prolatiõe:hoc est dum pronunciatur.Breuis uero siue curta:siue correpta.quæ unum tempus tantum cõsumit : perinde ac si breuis syllaba : siue tẽpus illud unũ in quo ꝓfert : sit mẽsura tpis in ꝓlatiõe ex memorabili p̃cepto ille Aristo.methaphysicoꝝ.li.x.in quolibet gñe q̃titatis eẽ aliqđ unũ:qđ sit metrũ & mẽsura.& minimũ in illo gñe . Neq; ignoro fuisse nõnullos:q hæc scrupulosius iuestigauerint:atq; posuisse qncuplicẽ q̃titatis rõnẽ in syllaba:ut sit unũ tp̃s cũ syllaba natura breuis eius ẽ.ut uir unũ & semis:cũ syllaba natura breuis idifferẽs est ad breuẽ & lõgã.ut tenebre.cuius dictiõis media cõis est.Duo tpa:cũ syllaba natura lõga est.ut do. Duo & semis cum post uocalẽ natura lõgã seq̃t cõsonãs.ut dos.Tria tpa:cũ post uocalẽ natura lõgã sequunt duæ cõsonãtes.ut mons.Sed mihi i itroductiões p̃sertim latinas ꝓponẽtia satis fuit nũerosã illã ptitionẽ ad duo ĩtegra reducere ut q̃ syllaba unũ tp̃s & semis hẽret:natura breuis & positiõe lõga diceret:q̃ uero duo & semis:aut tria tpa lõga eẽt.Illud quoq; hoc loco addẽdũ est:qđ & alias sepius dicet.syllabã lõgã pro breui:& breuẽ pro lõga auctoritate poetica nõnũq̃ poni.Oẽs uocales.Alteꝝ fundamẽtũ est.qđ apud latinos oẽs uocales medie sũt:siue idifferẽtes:siue ancipites:siue liq̃de.hoc est qđ ꝓduci & breuiari pñt.apđ latinos uero dixit:qa græci duas hñt uocales eternũ lõgas.e.lõgũ.&.o.mega.duas quoq; semp breues.e.psilõ & o micrõ.tres medias.alpha.i.iota.y.psilõ.V uero post.q.semp liq̃scit.ut aq̃.liquor.Aduertẽdũ est hoc:& pro cognitione eoꝝ q̃ paulo post dicẽda sũt:qđ grãmatici dñt lram liq̃scere:cũ uim suã atq; rigorẽ amittit.& quodã mõ lãguescit.Quod tribus modis cõtingere põt.aut qa uocalis q̃ in aliq̃ dictiõe lõga est.põt eẽ breuis in alia.& hoc mõ Pris.dixit oẽs uocales apud latinos eẽ liq̃das.Aut qa lra siue illa sit uocalis siue cõsonãs.aliq̃d de sua ui atq; rigore amittit.nõ tñ poenitus in ꝓnunciatiõe exterit .quẽadmodũ cũ post.q.seq̃t.u.& post illã altera uocalis.hac.n.rõne ut dicit Quintiliu. eliquatur.Cõsonans quoq; liquæscit.cũ post syllabam natura breuẽ sequitur muta cũ liquida.& remanẽte in sua ui muta.liquida quodãmodo euanescit.Aut quia in pronunciatiõe littera poenitus expungitur.ueluti cum in carmine dictio finitur in.m.uel in uocali.sequiturq; altera dictio incipiẽs a uocali.abiicitur enim uocalis illa uel.m.cum sua uocali.Itaq; cum dixisset uocales esse medias & liq̃das primo liquescentie modo.subiungit q.u.post.q.semper est liquida secũdo liquescentie modo post.g.uero &.s.aliquando liquescit.aliquando uim suam retinet.Nam.u.littera triplici fungitur officio : quia aut est uocalis.aut consonans.aut liquida.Cum uero est liquida.neq; potest appellari uocalis.quia nõ retinet uim suã . neq; consonans.quia non ferit uocalem sequentẽ poterit tamen cum adiectiõe uocalis liquida appellari secundo liquescentie modo.sed post.q.semper post.g.uero.&.s.plerumq;.Nam cũ dicimus lingua.sanguis.restinguo.u.liquida est.Cum uero ambiguus ambigua ambiguum.irriguus irrigua irriguum. arguo arguis . uocalis est.Præterea cum dicimus suauis.suadeo.suesco.suetus.u.liquida est.Cum tamẽ dicimus suus sua suũ. suo suis sueuus.sueui.u.uocalis est Lucanus in.i.fundat ab extremo flauos aquilone sueuos.Potest etiã.u.liquida in uocalẽ mutari.Papinius primo thebaid.immo agite & positis quas nox in opina suasit.& Hora.in primo sermo.cum mihi nõ tantũ fures fereq; suete.V quoq; cõsonans aliquãdo in uocalem mutatur.Oui.in epistola medee.debuerãt susos euoluisse meos.euoluisse quinq; syllabarũ posuit:pro euoluisse quattuor syllabarum.Hora.quoq; in.i.car.syluæ trium syllabaꝝ pro syluæ duarũ posuit dicẽs:nũc mare nũc syluæ.Hoc

loco admonēdi sunt qui.u.liquidam perinde proferūt ac si esset uocalis.in quo nō minus itali errant proferentes aqua.lingua.suauis & similia.u.uocali.expressa.quā hispani.cū illā in ꝓnunciatiōe oīno expūgūt.cū illis in locis neq; exprimēda neq; suprimēda sit.sed quasi liqda languidori quodā sono raptim proferenda.

CHRI.

Liber quintus quæ duo tēpora cōsumit.hæc diuisio.Quinti.est lib.ix.ubi scribit.longā esse duorū tēporū breuē unius.est.n.tēpus ipsa mora ꝓnunciādi.¶ Omnes uocales.non catenus lōge eē possunt:qa tunc lr̄a esset uox quæ diuideret:ut sunt litteræ.Sed quatenus sunt syllabæ.¶ Produci.i.possunt extēdi:atq; lōge eē.Luca.li.iiii.Munitūq; latus leuo ꝓducere gyro.¶ Semp liquescit.& ideo syllabam efficiūt semp breuē:ut neq.loquor aqua equus.ꝑterquā si aliqua rōne iam eēt lōga.ut æquus tamq̄ & q̄ in mediis excipiunt:antiquus obliquus unde agnoscas licet liquidam litteram post mutam non semper liques.cere:quimpotius existit semiuocalis.tunc enim muta & liquida præcedentē longā efficere possunt.Iuue.Monstro uoluptatē egregiā.cui nulla theatra.nō igit exponas.¶ Liquescit.i.oīno aufert:ut Alexādrini iterꝑtant.¶ Sed liqscit.i.iminuit.& de ui atq; rigore amittit aliqd.Ver.li.vii.colūbæ liqdū paera lapsæ.Oui.li.i.meta.& liqdū spisso secreuit ab æthere cœlū.

Ex consonātibus liquescunt.l.m.n.r.s.Sed.l.r.frequenter.m.s.raro.

Si dictio finit in.m.aut i uocali:sequiturq; dictio incipiens ab altera uocali:uocalis illa priora[illegible] mine abiicitur.uel.m.cum sibi coniuncta uocali.

CANTO. Ex cōsonantibus.hoc est tertium fundamētū q ex numero cōsonantiū.l.m.n.r.s.liquescūt.sed.l.r.frequēter.nā passim exēpla reperies.m.n.s.raro.L.inquā &.r.frequenter liquescūt hoc est uim suā amittūt.neq; cū mutis syllabicate ꝓducūt uocalē q̄ præcedit:quā uim alias duæ cōsonātes habēt ī carmine quēadmodū paulo post dicturi sumus.nā in prosa orōne semp liquescūt.ut altas recludo.pharetra.tenebre.Ouid.in epist.deianire.Hercule supposito sydera fulsit altas.Ver.iiii.æne.ultimus hesperidū locus est:ubi maximus altas.Idē.i.æne.auxilioq; uie ueteres tellure recludit.Idē.ii.geor.igredior sanctos ausus recludere fontes.Idē.i.æne.succinctā pharetra maculose tegmine lyncis.Idē in eodem.uirginibus tyriis mos est gestare pharetrā.Idē in moreto.solicitaq; manu tenebras explorat in ertes.Idē in.v.æneī.& inhorruit unda tenebris.in prioribus.n.exēplis.l.&.r.liqde sunt.in posterioribus uero uim suā retinent.In diuersis quoq; dictiōibus eadē est obseruatio.Ver.i.æne.albaniq; pr̄es ubi.r.liqda est.Idē in.i.geo.tribulaq; trabeeq; & iniquo pōdere rastri.ubi.r.uim suā retinet.¶ Liquescit quoq;.m.tertio liquescētie modo:quēadmodū paulo ante diximus:atq; & uestigio dicemus.idq; frequēter.raro tn̄ secūdo liquescētie modo quēadmodū cū ponit ante.n.ut apud Sidoniū Georgio merula īterꝑtæte.dulcia mnemosyne demirās carmina sapphus.ubi.m.liquescit.Vim tn̄ suā apud Catullū retiet in hēdecasyllabo phaleutico.dulce muemosynō mei sodalis.Vim quoq; suā amittit in eadē dictiōe.Ouid.v.fasto.dissensere dee:quaꝝ polymneia cœpit.& Hora.in.i.car.eutorpe cohibet:neq; polymneia.ubi rōne carminis asclepiadei quinq; syllabarū est polymneia.sunt q dicāt polyhymnia illis in locis legendū eē;ut ratio carminis stare possit:sed hi nō uidēt:qd cū polymneia p ei.diphthōgon in penultima scribat,uterq; auctor diphthōgon soluit.qd pletūq; in huiusmodi dictiōibus fieri cōsueuit.ut calliopeia ꝓ calliopia.penelopeia pro penelopia.Vim quoq; suā retinet.t.lr̄æ subiecta apud Ouid.xi.meta.cūq; choro meliore sui uineta tmoli.Idē in.vi.deseruere sui nymphe uineta tmoli.ubi pleriq; legūt timoli sed mēdose.nisi forte eo mō dicamus pro tmolus timolus:quo pro mna mina dicūt latini.N.quoq; quāq̄ raro liqscit in eadē dictiōe apud Marcialē.delectat mariū si pnciosus ichneumō.Syllius quoq; italicus nonunq̄ affirmat terapneis iliō armis.In diuersis quoq; dictiōibus.ut Oui.x.meta.piscosamq; gnidō.grauidāq; ammathūta metallis.Apud eūdē tn̄ uim suā retinet in ep̄la paridis.rure terapneo nata puella phrygē.S.ꝑterea liqscit tertio liqscētie mō apud antiqores frequētius:ut apud Enniū egregie cordatus hō catus elius sextus.Idē alio loco.oua pire solet pēnis genus cōdecoratū.in elius.n.& genus.s.lr̄a expūgit.Seculū tn̄ erudicius nō utit hac licētia:nisi pauci admodū antiqtatis amatores.ut Lucre.arboribus ueteres decidere falcibus ramos.falcibus.n.dactilus est.s.lr̄a extrita hac eadē licētia.Cice.frequēter utit in arato.in quo ope maiorē in modū antiqtatis effectator dep̄hendit.Ver.adhuc audacius fecit in illo uersu inter se coiisse uiros:& decernere ferro:neq;.n.s.lr̄am extriuit tn̄:sed & uocalē illi adherentē.Idē in.ix.æne.& p̄ceps animi titarus & mauortius hemō.sūt q carmina illa aliter legāt:ne Vergiliū tāte nouitatis auctorē eē putēt.Liquescit quoq;.s.scdo liquescētie mō in principio dictionū sequēti muta uel muta cū liquida.Hora.i.ser.ignoscēt si qd peccauero stultus amici.Idē in eodē linqmus īsani ridētes p̄mia scribe.& alio i loco.si qd sit uiciū nō fastidire strabonē.Sequēti quoq;.m.Liquescit ut apud Luca.in.x.terga sedēt crebro maculis distincta smaragdo & Tibullus lib.ii.Opereat qcunq; legit uiridesq; smaragdos.¶ Si dictio finit in.m.hoc est quartū fundamētū:qd in ptes duas diuidit.Prima est q si in carmine dictio finit in.m.sequturq; altera dictio incipiēs a uocali:ne icurramus in metacismū q est barbarismi spēs:abiicimus.m.cū uocali illi adherēte.Verg.i.æne.uēturū excido libie.sic uoluere parcas.ubi.um.syllaba dispūcta scādimus.uent excido libie.q figura ecthlipsis dicit:estq; metaplasmi spēs.Altera pars fundamēti est q si dictio finit in uocali:sequturq; altera dictio īcipiēs itē a uocali.abiicit uocalis illa prior.ne ꝓnunciātionē.s.hiulcā faciamus.Ver.i.æne.Cū iuno eternū seruās sub pectore uulnus.ubi.o.uocali extrita dicimus.Cū ium.eternū seruās.hæc figura synalepha dr̄ q etiā est metaplasmi spēs.Fit quoq; eclipsis & siualepha ex fine uersus p̄cedētis & ex initio sequētis.Verg.ii.geor.aut dulcis musti Vulcāo decoquid humorē.& filiis undā tepidi despumat aheni.Idē in eodē.inserit uero ex fetu nucis arbutus horrida.& steriles platani malos gessere ualētes.Hora.quoq; in.i.carmi.cū in fine

uersus fecisset synalephã:ex sequenti uersu syllabam mutuatus est dicens:labitur ripa Ioue nõ ꝓbante uxorius amnis.est enim illud carmen saphicum.hoc uero adonicum.Apud antiquissimos auctores.m.sequenti uocali non abiiciebatur aliquando.Ennius insignita forent tum milia militum octo.& Priscianus in perihegesi ex Dionysio.& forma cõtra positarum imagine coni.Iuuenalis quoq; quod apud auctores adeo rarum est.etiam.m.produxit in fine dicens uiuendum est recte.tum propter plurima.tum ꝑ̃is praecipue causis.potest tamen excusari:quod aspiratio aliquando habet uim consonantis.ut apud Vergilius primo aeneid. post habita coluisse samo.hic illius arma.Est quãdo nõ fit synalepha.etiam si post dictionem in uocali finitam sequatur dictio incipiens ab altera uocali quod si uocalis,illa prior fuerit lõga. breuiatur ratione uocalis sequẽtis.Vergilius in bucco.& longũ formose uale uale inquit iolla.nã & si secundũ uale ultimã ꝓducat:ratione tñ sequẽtis uocalis illo in loco breuiat̃.Idẽ.v.aene.uictor apud rapidũ simoẽta sub ilio alto.& in buco.credimus.an q amãt ipsi sibi somnia fingũt.Idẽ in eodẽ ope te coryndõ o Alexi trahit sua queq; uoluptas. ubi o particula breuiat̃ rõne uocalis sequẽtis,cũ alias lõga repiat̃ uocali etiã sequẽte.Hora.i.car.O & praesidiũ & dulce decus meum.& Ouid.in epistola Penelopes.O utinã tunc cum lacedemona classe petebat.si uero uocalis syllabae praecedentis fuerit breuis.raro fit ut expungatur.ut apud Ouidi.secundo fastorum. thure uacent are:stent sine igne foci.nisi quispiam fortasse legat stentq; sine igne foci.

Syllaba:quae diphthongo scribitur:lõga est ut audio.praeterq̃ si uocalis sequatur. ut insulae ionio in mari.praeuro.is.praeeo.is.

Syllaba quae post uocalem duas habet consonantes.aut unam uim duarum habentem: longa est positione.ut gens.pax.Consonãtes uim duarum habentes sunt.X.pro.cs.aut.gs.Z.ꝓ duplici.s.

CANTO. Syllaba quae diphthõgo scribit̃. Prima regula de quãtitate syllabaꝶ est ꝙ syllaba q̃ scribit̃ diphthõgo est lõga.Meminisse aũt hic debes qd li.iii.scriptũ est.sex eẽ diphthõgos in usu apud latinos.ae.au.ei.eu.yi.oe. Animaduertẽdũ tñ est:nõ semp uocales illas ex qbus diphthõgus coalescit: diphthõgo cõglucinari.qn potius in multis dictiõibus solute repiunt̃.ae.ut in his dictionibus pasiphae. phaeton danae.aer.Nã pasiphae tetrasyllabũ esse tum ratio demõstrat:qm̃ a graecis ꝑ ae solutas scribit̃.tum poetarũ usus.Phaetõ quoq; & danae semp trysyllaba reperiunt̃.Marti.lib.v.deucaliõ.aut si nõ placet hic phaetõ.Idẽ alio in loco.qd tibi uis dipyron qui phaetõta facis.utroq; enim est pentametrũ elegiacũ carmẽ.Hora.iii.car. iclusam danaen turris.ahenea:qd est carmẽ asclepiadeũ.Iuue.tum fumus uertit̃ aer.Quod uero.M.Manilius in libris astronomicõ dixit.phaetõtẽ patrio curru ꝑ signa uolãtẽ.atq; ante illũ Varro.cũ te flagrãti deiectũ fulmine phaeton.ut Quinti.lib.i.scribit.uitiũ est qd graeci symeresim uocãt.Nã si esset prosa oratio: easdẽ inquit litteras enunciare ueris syllabis licere.sicut ecõtrario ꝑ dieresim.Hora.i.epistolarum dixit.si recte facies.hic murus aheneus esto.ubi ad soluendũ diphthõgõ.h.littera interiecta est.Au praeterea non semper in diphthongon coit.ut in his dictiõibus Menelaus.Protesilaus.Amphiaraus.Oe.quoq;:ut in his poeta.poema.Ei uero & eu. & yi.in dictiõibus graecis semper coeunt.Quod uero subiungit̃ praeterq̃ si uocalis sequat̃ nõ usquequaq; uerum est.sed quotiẽs dictio finitur in diphthõgon.sequiturq; altera dictio icipiens a uocali:aut in ipsa iunctura dictionis cõposite.ut praeuro praeeo.Verg.iii.aene.insule ionio in mari quas dira celeno. Idem in septimo stipidus duris agitur subidus ue praeustis.& in.v.nec tota tñ ille prior praeeũte carina.qbus in locis diphthõgus q alias erat lõga rõne sequẽtis uocalis breuiat̃.Est tamẽ ubi diphthõgus etiã uocali sequẽte producitur. ut apud Verg.vii.aenei.ardea crustumeriq;:& turrigere antenne. ¶ Syllaba quae post uocalẽ. Secunda regula est:ꝙ syllaba siue illa sit in principio siue in medio siue in fine dictiõis quae post uocalẽ duas habet cõsonantes aut plures.aut unã uim duarũ habentẽ:longa est positiõe.Positiõe propriae dicitũr syllaba produci:quae cum sit natura breuis:ratiõe tamẽ sequentiũ duarũ uel pluriũ cõsonantiũ producit̃.ut terra: qm̃ a tero dicta est primã debuit breuiare sed rõne duplicis.r.eandẽ produxit eodẽ modo gens.quoniã a genere deriuatur:in quo prima est breuis:primã quoq; debuit breuiare produxit tamẽ eandẽ rõne duplicis cõsonãtis hoc est.n.s.Sed qa nondũ scimus distinguere syllabã natura longã a syllaba natura breui:placuit interim utrũq; cõfundere.ut etiã quae longa est natura si sequãtur.duae cõsonantes positione longa dicat̃.Vim aũt duarum cõsonantium habent tres litterae.X.Z.&.I.in medio duarum uocalium posita.Nam ut dicunt omnes qui de ortographia scripserunt praecepta.X.littera in compendium.cs.aut.gs.successit:& pro eo quod antiquissimi scribebant pacs. legs. ceptum est scribi pax.lex.quorum genitiui pacis & legis idipsum arguunt. Praeterea. Z.qua tantum in dictionibus peregrinis utimur pro duplici.s. ponitur. unde & pro eo quod graeci dicunt patrizo pitizo.nos patrisso & pitisso dicimus.

CHRI. Si dictio finitur in.m.hoc etiam ex Quintiliani libro nono.accitũ est.ait.n.Atq; etiam.m.quoties ultima est & uocalem uerbi sequentis ita contigit.ut in eam transire possit:etiam si scribitur parum tamen. ¶ Exprimitur:ut multum ille:& quantum erat.hoc Quintilianus. ¶ Duas habet consonantes. Hoc autem quinq; modis contingere potest.Nam aut sunt in una eadẽq; dictione: aut in duabus dictionibus huiusmodi consonantes.Si in dictione tantum una hoc fiet tripliciter.nam utraq; consonans aut est eiusdem uocalis. ut plebs mens:aut suam utraq; uocalis asciscit consonantem.ut ante orbis.aut utramq; consonãtem unius syllabae uni uocali sequentis syllabae damus.ut aruspex.aut suam utraq; consonans dictionem tangit:ut sanguis meus aut quod duae consonantes dictionis sequentis praecedentem uocalem producant.Quod raro. ¶ Contingit.Iuuena.Vindicta grauior quam iniuria: dignum erit ergo.

I. in medio duarum uocalium posita pro duplici. i. consonante. Quod si post syllabam natura breuem sequatur muta cum liquida: in prosa oratione syllaba illa semper est breuis. in carmine uero indifferens est. ut tenebræ. pharetra.

Syllaba quæ post uocalem alteram habet uocalẽ breuis est. idq; in dictionibus latinis: nam in græcis & barbaris aliam. rationem sequimur. partim enim producunt. ut argous. argia. æneas. aer. spõdeus. dius. partim breuiant. ut tragœdia. comœdia. symphonia. sophia. elegia.

CANTO. I. quoq; in medio duarum uocalium posita pro duplici ponitur quam etiam uetustissimi usq; ad Ciceronis tẽpora duplicẽ scripserunt: quarũ prior ad uocalẽ præcedentẽ posterior ad sequẽtẽ ptinebat. ut maiia. Põpeiius. Quod si in principio dictionũ tres ille duplices litteræ ponanẽ: pro simplicibus habẽdæ sunt: neq; enim habẽt uim præcedentẽ uocalẽ producẽdi. Luca. in. ii. tumidũ sup equora xerxẽ cõstruxisse uias. Ver. iii. æne. iam medio apparet fluctu nemorosa zacynthus. In eo uero qđ Alexã. di[xit] simplex zeta ĩnrepitur. ut est perizoma: imperitiã suã testari uoluit. neq;. n. usq̃ lectũ est perizoma: sed pisoma ut geneseos .iii. capite. fecerunt sibi pisomata. i. inuolucra quædã pro uestibus: a peri circum: & soma. atos. qđ est corpus dicta. Tantũ tñ Alexandri error inualuit: ut sectatores illius pro pisomata qđ est in uetustissimis codicibus: pizomata scripserint nihili uerbũ: sed qđ ex eiusdẽ errore in lexicõ sit redactũ. Quod si perizoma uspiã reperireẽ. quia dictio est cõposita nihilominus. zeta simplex esset quemadmodũ in his dictiõibus biiugus. a. ũ. quadriiugus. a. ũ. in qbus queãdmodũ in simplici prima uim habet unius cõsonãtis. ita & in cõpositis. Verg. v. æne. nõ tam pcipites biiugo certamine campũ. Deinde regulã limitat dicẽs: q si post syllabã natura breuẽ & cætera breuis. n. syllaba diciẽ natura: quæ semp est breuis: nisi aliquãdo repiaẽ in carmine longa positiõe duarũ cõsonãtiũ. Naturale nãq; ut Aristo. li. ethicorũ ait est qđ semp & ubiq; eãdem uim habet. ut ignis q hic & in persis urit natura calidus est. Ergo cõtra naturã suam syllaba breuis produciẽ. quod uitiũ sola carminis licẽtia excusare potest. atq; ideo in prosa oratiõe semp breuis proferẽda est. Illud quoq; notandũ est q de duarũ consonantiũ sequella diximus nõ solũ in eadẽ dictione intelligendũ esse: uerũ etiã in diuersis. Verg. in buc. terrasq; tractusq; maris cœlũq; profundũ. Idem. i. geor. tribulaq; traheeq; & iniquo põdere rastri. Iuuena. occulta spolia & plures de pace triumphos. Quod si aliqua syllaba fuerit longa natura etiã si muta cũ liquida sequaẽ nõ põt esse breuis. ut saluber salubris. o[c]tober octobris. aratrũ aratri. ¶ Syllaba quæ post uocalẽ. Tertia regula est q uocalis ante uocalẽ in eadẽ dictiõe breuis est. ut deus. meus. traho. ueho. qđ in dictiõibus latinis itelligendũ esse dicit. Nã in græcis & barbaris hæc regula nondũ satis elucubrata est: tentandũ tñ est illã quo ad fieri põt explicare. obseruato inter se ordine uocaliũ latinarũ. Igitur. a. ante alterũ. a. qđ in dictiõibus græcis rarũ est: in barbaris frequẽtius: semper breuiaẽ. ut nausicaa alcinoi filia. phraates. Abraã Baal. Vergi. in priapeia. nausicaã pleno sæpe tulisse sinu. Martia. si mihi nausicaa patrios donauerit hortos. Hora. i. epist. ius imperiũq; phraates Cæsaris accepit. Sedulius in paschali. tũc coluere baal. nũc elegere Barabbã. ¶ A. ante. e. cũ in diphthõgon nõ coeunt aliquãdo breuis est. ut pasiphae phaeton. danae. de qbus supra diximus cum de diphthõgis differebamus aliqñ pducieẽ. ut aer laertes. Michael. Iuue. tunc summus uertiẽ aer. Ouidi. in episto. Penelopes. respice laertẽ ut iam sua lumina cõdas. Flaccus in argonautica. hic & odoratus flagrãti crine Michael. A. ante. i. plerumq; pducitur. ut thais. lais. nais. taigeta. Marti. thaida quintus amat: quã thaidaẽ thaida luscam. Propertius nõ ita cõplebãt ephiree laidos edos. Ver. in bucco. Ecce ferunt nymphe calathis tibi cãdida nais. Idem. ii. geor. sperchiusq; & uirginibus bacchata lacenis taygeta. & quotiẽs ai diphthõgus græca soluiẽ a nostris. ut achaia. panchaia. Ouid. in episto. paridis. ah. quotiẽs dices. q̃ pauper achaia nr̃a est. Ver. ii. geor. totaq; thuriferis panchaia pinguis arenis. In dictiõibus quoq; latinis. ante. i. producitur eadẽ ratione. quia. e. diphthõgus soluitur in. ai. diphthongõ græca. ut aulai. aurai. pictai. Ver. iii. æne. aulai in medio libabant pocula bacchi. Idẽ in. vi. ethereũ sensum atq; aurai simplicis ignẽ. Idem in. ix. diues equũ: diues pictai uestis & auri. Breuiant uero caicus. caistrus. calais. fais. Verg. primo georg. Dulcibus in stagnis rimanẽ parata caistri. Idem in. iiii. saxosumq; sonans hyppanis missusq; caicus. Ouidi. sexto metha. implumes pueri calais zetusq; fuerunt. Propertius lib. secundo Mercurioq; sais fertur bebeidos undis Barbara quoq; inuenio semper nostros breuiasse. ut Caiphas. Caim. Naim. A. ante. o. producitur. ut aon aonis. amithaon onis. machaon. chaon. didymaon. imaon. parthaon. lycaon. Verg. in bucco. aonas in montes ut duxerit una sororũ. Idem. iii. geor. phillirides chirõ amithaoniusq; melampus. Idem. ii. ænei. pelidesq; neoptolemus. primusq; machaon. Idem in. v. & clypeum efferri iussit didymaonis artes. Idẽ. xi. audiit illa deus: dum texit imaona alesus. Oui. ix. met. Accipe me generũ dixi p thaone nate. Idẽ in. i. eiusdem. struxerit insidias notus feritate lychaon. & a. laos. cõposita ut laocoõ. laodomia. laomedõ. Ver. ii. æne. laocoõ ardẽs sũma decurrit ab arce. Idẽ in. vi. euadnemq; & pasiphaẽ. his laodomia. Idẽ. in. iiii. laomedõtiade sentis piuria gentis. Pharaon quoq; nostri pduxerũt. ut arator. nec iam sua iura pharaõ egyptusq; tenet. E diuerso. Sedulius breuiauit gabaõ in paschali dicẽs. sol: stetit ad gabaon. Chaos quoq; phaon breuiat. Ver. iiii. geor. atq; chaodensos diuũ nũerabat amores. Oui. in epi. Sapphus. arua phaõ celebrat diuersa tiphoidos eme. A. ante. u. si nõ coeãt in diphthõgõ sp pduciẽ. ut amphiaraus. & a laus cõposita. ut pthesilaus. menelaus. archelaus. Ouid. iii. de põto. notus humo mersis amphiaraus erat. idẽ in epi. laodomie. bella gerãt alii ptesilaus amet. idẽ i epi. enones ardet amore tui. sic menelaõ amauit. E. ante. a. in dictiõibus græcis q̃ p ei diphthõgõ scribunẽ atq; apud nos mutãt. ei. in. e. longũ pdu-

citur semp ut aineias æneas.cythereia.cytherea.deiopeia deiopea.penelopeia penelopea.calliopeia calliopea medeia medra.galatheia galathea.amalthia amaltehea.alexandreia alexandrea.plateia platea. choreia chorea.maleia malea. Verg.primo ænei.At pius æneas per noctem plurima uoluens.idem in eodem.parce metu cytherea manent imuota tuorum.idem in eodem quarum quæ forma pulrherrima deiodea. Idem in priapeia.mens erat in cunno penelopea tuo.Idem in buccoli.orphei calliopeia lino formosus apollo. Idem in eodé opere.nerine galathea thymo mihi dulrior hible.Ouid.in epist.hisyphiles.medeæ medea foré: qđ si quis ab alto.Tibullus libro.iii.quicquid amalthea:quicquid marphesia dixit. Horatius.iiii. carmi.portus alexandrea supplex.platea chorea.malea.tam etsi apud græcos per ei diphtongon scribuntur aliquãdo breuiant.e.ante.a.Horatius secundo epistolarum pure sint plateæ.Vergilius sexto æneidos.pars pedibus plaudunt rhoreas & carmina dicunt.idem in.v.ionioq; mari maleæq; sequacibus undis. Longe etiam reperiunť ut apud.Ouidius.viii.meta.imemores nostri festas duxere rhoreas.Lucanus in.vi.& ratibus longe flexis donare maleæ.Quæ uero apud græcos per.e.psilon scribuntur breuiát.e.ante.a.theatrum.boreas.artocrea.baleares.Vergilius.i.æneidos.hir portus alii effodiunt hic alta theatri.idem in buccoli.hic tantum boreæ rura mus frigora quantum.Persius oleum artocreasq; popello.Vergilius.iii.georgicorum.stupea torquenté balearis uerbera funde.E.ante.e.breuiatur ut nemeæ es.leena.e.sed de nemees litterarura alio inquiremus loco.Vergilius in buccoli.torua leena lupum sequitur.Aeea circe & nesee nympha diphthongo producuntur.

E ante.i. in dictionibus quibus ei diphthongus græca soluitur a nostris semper est longa.ut baccheius.priameius.phineius.perseius.theseius.cybelleius.cythereius.pegaseius.& huiusmodi possessiua.Vergilius.ii.ge. quid memorandum æquæ.baccheia dona tulerunt.Idem in.iii.æneidos.o fœlix una ante alias priameia uirgo.idem in eodem.arpyreq; colunt aliæ phineia postquã.Ouidius.v.meta.sternitur & menaleus perseia castra secutus.idé.xv.flenti theseius heros siste modũ dixit.idé in.x.siquidé ribeleius atys.Idem in.iiii.tempestiuus erat rœlo rythereius heros.Persius.cantare credas pegascium melos.Idem quoq; de illis dicendũ deiopea.deiphobe.deiphobus.deidamia.deianira.Verg.i.æne.quarũ quæ forma pulrherrima deiopea.Idé in vi.deiphobe glauci fatue quæ talia regi.Idem in eodé.deiphobe armipotens genus alto a sanguine.Papini.in achillei.sæpe teucrum. Ouid.in epi.deianire.impia quid dubitas deianira mori?Eadé quoq; rõne echeneis pisciculus qui a latinis dr̃ remora.e.penultimá pducit.Luca.in.vi.In mediis echeneis aquis.Franciscus philel.putat legendum esse in mediis ellechinus aquis.E.ante.o.breuiatur in dictionibus quæ per.e.psilon scribuntur.ut theodorus.rleopatra.neoptolemus.Iuuena.lautoꝶ pueros artem scindens theodori.Marti.nec tibi regali placeas cleopatra sepulrhro.Quæ uero per.e.longũ scribunť producunt.ut eous.eoa eoũ. Verg.i.æne.eoasq; acies & nigri memnonis arma.E ante.u.breuiatur.ut creusa.tartareus.Verg.ii.æne.lachrymas dilecte pelle creuse.Idé in.vi.Hic uia:tartarei quæ fert acherontis ad undas.quæ uero apud græcos p.ei.diphthongon scribunť:quã nos in.e.uertimus pducunt.ut alpheus.spondeus.choreus.Papi.sicanius lõge relegés alpheus amores.Ruffinus.spondeusq; grauis numeroq; aptissime pœon.I.ante.a.uariã hẽt rationé.nam quæ a græcis per.i.iota scribuntur apud nos breuiát.ut sophia.philosophia.tragedia.comedia.elegeia.symphonia. Marti.Hic pius antistes sophie sua dona ministret.Idé alio loco.Cum tibi sit sophie par fama & cura deoꝶ. Verg.in ciri.florétis sophie uirides complectiť hortos.atq; eadé rõne cõtra multoꝶ usum phia penultimam breuiat.Hora.Effutire leues indigna tragedia uersus.Idem interdũ tamen & uoces comedia tollit.idem.Vt gratas inter mensas symphonia discors.Ouid.Flebilis indignos elegeia solue capillos.Maria quoq; nomen proprium diue Christi Iesu genitricis ex litteratura græca breuiat penultimá: qa per.i.iota scribiť.Claudianus de nuptiis honori p̄parat & pulrhros marie sed lucæ minores.Sedulius quoq; in pascali. quis fuit ille nitor Marie cum Christus ab aluo processit?Idem tñ aliis in locis pduxit.Cõposita quoq; ab archia.ut monarchia tetrarchia.toparchia.hierarrhia.& inde deriuatũ archias poeta qué Cicero defendit.& a machia.ut neumachia.uarhraconyomachia.gigãtomachia.& a graphia.ut orthographia.cosmographia.chorographia.pseudographia.& a logia.ut theologia.astrologia.etymologia.acyrologia.philologia.& a nomia.ut astronomia. antinomia.rhironomia.multa quoq; alia q̃ uulgo i penultia acuto accẽtu pferũť.ut melãcolia.agonia.chyrurgia.usia.Producũt uero q̃ apud græcos p.ei.diphthõgõ scribũť.ut argia.hippodamia.deidamia.laodomia.lãgia.lãpia.lebadia.thalia.Papi.xii.theba.q̃rit inops argia uias.Prop.q̃ si dotate regnũ uetus hippodamie.Papi.in achil.deidamia dolos.Verg.vi.æne.His laodamia it comes.Papi.ii.the.culta ferunt quos pigra uado langia tacẽti.idé in.iiii.pœne socer cadésq; uadis lãpia niuosis.idé in.vii.in ualles lebadia tuas.Verg.in buc.nr̃a neq; erubuit syluas habitare thalia.Eadem quoq; rõne dicimus magia.pedia.mechia.angaria.latria. idolatria.dulia.hiperdulia.eugenia.hermenia.I.ante.e.partim breuis é.ut hiera.hyena.Verg.ix.æne.Quos iouis eduxit luco syluestris hiera.Ouid.xv.me.passa marem non esse marem miremur hyenã.Partim pducunt ut piertus pierides.Ouid.v.me.pierus has genuit.Vrrg.in bur.pergite pirrides.I.ante.o.produciť in dictionibus quæ per.ei.diphthongon a græcis scribuntur.ut arion.amphion.clio.hipperion.xion.orion.pandion.echion.io.Verg.in bur.orpheus in syluis inter delphinas arion.idem in eodé opere.amphion dirceus in acteo aracintho.Ouid.i.de arte.Nec mihi sunt uisæ rlio cliusq; sorores.Idr̃.i.fasto.placet æquo pſis radiis hyperiona.cinctũ.idé.xii.meta.Duxerat hippodamé audaci ixione natus.Verg.i.æne.Cur subito assurgés flucto nybosus orion.aorion tñ p eodé breuiauit.Catul.dicés pximus hydrochoi fulgere aorion. Ouidi.vi. meta.Hic dolor ante diem pandiona misit ad umbras.Idem in.iii.eiusdé quinq; superstitibus:quorum fuit unus echion.idem in.i.constiterat quocunq; loco spectabat ad.io.Enyo quoq; martis soror producit. Martialis.Cum dubitaret adhuc belli ciuilis enyo.Quæ uero per.i.iota scribuntur breuiant.iollas dione.Verg.I.in buco.Phyllida mitte mihi:meus est natalis iolla.Idem in eodem opere.Ecce dionei processit cæsaris astrũ.

ANTO. ☞ I.ante.u.in dictionibus quæ apud græcos per ei diphthongon scribũtur lõga est.ut sphercius.lycius.arius.bacchius.Vergilius secundo georgicorum.sphercius& uirginibus bacchata lacenis.Papinius templa lyciꝫ ne dabis & ditia dona sacratis.Lucanus in.iii.hinc fortis arius.Rufinus.principium bachius erit concludit iã- bus atrophium quoq; & polium composita.ut peristereotrophiũ.orphanotrophium. miropoliũ. ichthiopolium.xenodochium quoq; pro hospitio.quia per.ei diphthongon apud græcos scribitur.hac eadem ratione dius dia dium.& dia insula producit.i.Breuiant uero quæ apud illos per.i.iota scribuntur:ut archadius.boetius.chius.insula. Luca.in.viii.q̃s asine cautes.& q̃s chius aspat undas.Hora.i.epi. Quid tibi uisa chius bullariq; notaq; lesbos. possessiuũ uero eandẽ ꝑducit. Idem in secundo sermonum.Cecuba uina ferens.alcon chium maris expers.Martialis.chia seni similis baccho: quã setia misit.Illa quoq; breuiant.in quibus supra dictum est.i.diphthongon aliquando solui:ut baccheius.priameius.æneius.theseius.epireius.quæ quidem diphthongus aliquando etiam in.e.diphthongõ uertitur:ut theseus.Ouidius septimo metamorpho.Soluere desierat thesea laude tributum.Propertius non ita complebãt ephyree laidos ædes.☞ O.ante.a.in dictionibus quæ a græcis per.o.micron scribuntur:breuiant.ut oaxes coaspes.coastre.thoas.Vergilius in buccoli.pars scythiam & rapidum crete ueniemus oaxem. Properti.in.iiii. uel regia lympha coaspes.Lucanus in.iii.æthera tangẽtes syluas liquere coastre.Quæ uero per.o.mega scribuntur:producunt.ut troas troadis.Vergilius in quinto æneidos.At procul in sola secrete troades acta.Ioannes hac ratione primam producit quemadmodum & iuuencus semper produxit.Sidonius tamẽ appollinaris breuiauit dicens.Qua nunc helias.nunc te iubet ire Ioannes.hymnographus quoq; solue polluti labii reatum sancte Ioannes.O.ante.e.si per.o.mega scribitur a græcis:longa est:ut typhoeus aloeus.neq; enim per.oe. diphthongon in penultima scribitur typhoeus:ut quidam putauerunt:sed per eus diphthongon in fine: & per.o.mega in penultima:quæ cum.e.non potest in diphthongon coalescere. Lucanus in quinto. Conditus inarimes æterna mole typhoeus.Neq; obstat cum Vergilio libro nono æneidos dixit.inarime iouis imperiis imposta typhoeo.Nam synerisis est frequenter in illo loco recepta. Quod si quis est qui græcæ litteraturæ non credit:saltem.Ouidii uersu illo conuincetur:qui in primo fastorum scribitur.quas quotiens perflat:spirare typhoea credas.Nullum enim nomen secundæ declinationis mittit accusatiuum in.a.nisi in eus.diphthongon terminetur.De aloeo nemo unquã dubitauit qn per.o.longum in penultima & per eus.diphthongon in ultima scribatur.Lucanus in sexto.impius hanc prolem superis immisit aloeus.Boetia quomodo a latinis scribi debeat:nostri seculi docti quidam homines dubitãt.nam cum a græcis per.oi.diphthongon scribatur quæ apud nos in oe diphthongon uerti consueuit.boetia post.oe.diphthongon.o.mega hoc est longa subiecta:non boetia.o.&.e.solutis proferenda est.Quod si quis dixerit diphthongon.oi.solui.in.oe.quod quidam etiam in euboia fecerunt.oi.diphthongon in.oe.solutas conuersa scribentes atq; proferentes euboea quatuor syllabarum.esto:concedamus illi hoc:sed qua licentia dispunxerunt alterum.o.per booetia boetia dicentes.Si uero.o.micron a græcis scribatur ante.e.breuiatur.ut simoentis & pyroentis obliqui ab eo quod simois & pyrois.Vergilius primo æneidos.Alma uenus phrygii genuit simoentis ad undam. Flaccus.quinto argonautice.& formidantem patrios pyroenta dolores.sed hæc ratio ad crementa non pertinet.O.ante.i.eãdem rationem sequitur:nam quæ per.o.mega scribuntur producunt:ut zoilus.troilus.stoicus.lagois. Martialis.zoilus egrotat faciunt hanc stragula febrem.Vergilius primæ æneidos.parte alia fugiens amissis troilus armis.Iuuenalis stoicus occidit baream delator amicum.Horatius secundo sermonum:nec scarus:aut poterit peregrina iuuare lagois.Quæ uero per.o.micron scribuntur breuiant.ut simois pyrois.Troia uero & euboia in quibus a latinis.oi.diphthongus soluitur.o.producunt ratione.i.quod habet uim duplicis consonantis quotiens inter duas uocales ponitur in dictionibus latinis: & in quibusdam græcis.ut Vergilius quarto æneidos.Troia per undosum peteretur classibus:æquor:ubi Troia duarum syllabarum est quia.i.idest consonans. Possessiuum uero troius troia troium tam etsi trissyllabarum sit.atq; per. i.uocalem scribatur. primam producit:quoniam a græcis per.o.mega scribitur.Vergil. primo æneidos.Armaq; fixit Troia nunc placida compostus pace quiescit.O.ante.o.breuis est ut laocoon.hippocoon.demophoon.bootes.Vergilius secundo æneidos.Laocoon ardens summa decurrit ab arce.Idem in quinto hirtacide primus locus exit hippocoontis.Idem primo georgicorum non obscura cadens mittet tibi signa bootes.Ouidius in epistola.phyllidis hospita demophoon tua te rhodopeia phyllis.O.ante.u.in dictionibus quæ per.o.mega scribuntur: qualia sunt possessiua in.ous.oa.oum.finita producitur.ut argous.a.um.cous.a.um.sardous.a.um.herous.a.um.eous.a.um.eadem quoq; ratione achelous penultimam produxit.Papinius libro septimo thebaido.inachus ante retro nosterq; achelous abibit.Quæ uero per.o.micron scribuntur breuiant.ut alcinous.antinous. V.ante reliquas uocales rara est apud græcos.si tamen uspiam reperiatur quia per diphthongon ab illis scribitur:longa est.☞ Fio ex dictionibus latinis cum est dissyllabum producit uocalem ante uocalẽ sequentem.nam cum plurimum syllabarum est:breuiat. Iuuenalis nam tuus endymion dilecte fiet adulter. Idem liceat modo uiuere fient:fient ista palam.

Fio cum est dissyllabum semper producitur:

CHRI. Quod si post syllabam natura breuem:etiam post syllabam natura longam reperitur muta cũ liquida efficiens præcedentem syllabam breuem sed per quã raro.a lateo.es.latebra.Lucanus lib.ii.Corpora nec populum latebræ cœpere ferarum.prudentius in psyconomachia.Tu nos corporei latebrosa pericula operti:& illud epigrãmatis auctoris.Et te iam grandem latebras exire paterni:ab scateo.es.scatebra.e.Prudentius in apostheosi.expectant scatebras:& sicco margine pendent.

CANTO. Genitiui quoq; & datiui numeri singularis quintæ declinationis.e.ante.i.finalem producunt:ut dies diei.progenies progeniei.Verg.i uiro bono oĩa q̃ secum reputauerit acta diei.Excipiunt̃ huius ordinis tria noia quæ iisdẽ in casibus.e.ante.i.breuiant.ea sunt res rei.spes spei.fides fidei.Octo quoq; noia primæ & secundæ declinationis noĩum cũ suis cõpositis quæ mittunt gtĩ in ius.& datiuum in.i.& tria pronoĩa secundæ pronoium declinatiõis hoc est.Iste ista istud istius isti.Ille illa illud illius illi.Ipse ipsa ipsum ipsius ipsi. in gtõ habent.i.ante.u.indifferentem.Præterq̃ alterius qd semp breuiat.quin & ipsum producere reperitur

Genitiuus quoq; & datiuus quintæ declinationis. e.ante.i.Producunt:ut dies diei.præterq̃ res rei. spes spei.fides fidei.Noĩa uero & pronoĩa mittentia genitiuum in.ius.penultimã habent indifferẽtem præterq̃ alterius quod semp breuiat. & alius quod semper producit.Diana quoq; primam habet mediam atq; cõmunem.

Pro præpositio latina in cõpositiõe plærunq; ꝓducitur.ut prodo.is.procumbo.is.Breuiant uero ꝓcello.æ.procuro.as.proficiscor.eris.profundo.is. profiteor. eris.profor.aris.profugio.is.profugus a.um.profundus.a.um.profestus.a.um.ꝓfanus. a.um.pronepos.otis.proneptis.is.propero.as.ꝓpertius.ii.propõtis.idis.ꝓpino.as.Breuiãt quoq; uocali subsequẽte.ut ꝓauus.ꝓhibeo.prohibes.

E.de.præ.se.di.præpositiones in cõpositione producuntur. ut eligo.is. deligo. is. prælígo.is. seligo.is.diligo diligis. Breuiant tamen si uocalis sequat̃:ut deorsum.seorsum.dehinc.dehisco p̃uro. Dirimo quoq; & disertus breuiant.

apud terentianum referẽte Prisciano qui ait: sescuplos uel unam uincet alterius singulum. Est enim uersus trochaicus septem continens pedes & syllabam i quo sextus pes necessario est spondeus.Diana quoq; primam habet indifferẽtem.Verg.i.æne.exercet diana choros quã mille secute . Luca.in.vi.parua micenææ quantum sacrata dianæ. Quod si quis ambigit an diana latinum sit nomen legat Macrobium in primo lib.saturnaliorum. Pro in cõpositione.Quarta regula est q̃ hæc præpositio ꝓ in cõpositione ꝓducitur.ut prodo is.&c. Breuiant uero quæ hic ponunt̃ ꝓcella.e.quæ a pro & cello.is.quod in usu non est: composita uidetur.Vergil.i.æne.talia iactanti stridens aquilone procella.Procuro.as.Ouid.iii.fasto. Risit & his inquit facito mea tela procures. Actius:exercent epulas leti famulosq; procurant.Verg.tamen.ix.æne.produxit quod superest læti bene gestis corpora rebus procurate uiri.Horati.hæc ego procurare & idoneus imperor:& non.ergo pro in hoc uerbo media est.¶ Proficiscor proficisceris:& si Gellius libro secũdo ex auctoritate Ciceronis primam dicit habere breuem:longa tamen aliquando etiam reperitur.Iuuenalis profectura domo sicula non mitior aula.Propertius libro secũdo hæc quoq; ꝓfecto ludebat iasone Varro. Vergilius septimo æneidos arcades his oris genus a pallante profectum. Papinius sexto theba.his ego te coniunx ad debita regna profectum.¶ Profundo quoq; primam indifferentem habet.& si Gellius eodem auctore dicat breuiare.Catul.has postq̃ mesto profudit pectore uoces.Syllius lib.xi.punicorum.impia dementis uulgi:& uix tota profudit.¶ Profiteor profiteris:Ouidius secundo de remedio:utilitas lateat : quod non ꝓfitebere fiet.Horatius in poetria.incæptis grauibus plerunq; & magna professis.¶ Profor profaris. Lucanus in nono.Hoc satis est dixisse iouem:sic ille profatur.Vergilius quarto æneidos & sic accensa profatur.¶ Profugio profugis:Flaccus septimo argonauticæ.contingit uix deinde mori:& sic fata profugit.Columella.sed trepidus profugit thelas & spicula phœbus.¶ Profugus profuga profugum. Vergilius Italiam fato profugus lauinaq; uenit.¶ Profundus profunda profundum:idem in buccolicis. terrasq; tractusq; maris cœlũq; profundum.¶ Profestus profesta profestum. Horatius secundo sermonum.non ego narrantem temere ædilucæ profesta.¶ Profanus profana profanum. Vergilius sexto æneidos procul:o procul esto profani.¶ Pronepos pronepotis:& proneptis.is.Ouidius.xi.methamorpho.est neptunus auus.pronepos ego regis aquarũ. Persius.iam reliqua ex amitis patruelis:nulla proneptis.¶ Propero properas:Vergilius.xi.æneidos.Ne properare meas teucri defendere naues.Propertius.Martialis.Accipe facundi carmen iuuenile properti.¶ Propontis propontidis.Lucanus in nono paruo ruat ore propontis.¶ Propino propinas. Iuuenalis . Hiscere tanquam habeas tria nomina quando propinat . Breuiant quoq; dictiones a pro compositæ si sequatur uocalis exilis uel aspirata.ut proauus.prohibeo.aliquando etiam fit synalepha.ut in hac dictione proinde . Vergilius nono æneidos.Proinde tona eloquio solitum tibi.¶ E.de.præ.se.di. Quinta regula est.q̃ he præpositiones cum ueniunt in compositionem producuntur.ut eligo eligis.edo edis.educo.is.deligo.is.dedo.is.deduco deducis.præpono præponis.præfero præfers.præbeo præbes.seligo seligis.seduco seducis.separo separas.diligo diligis.diluo.is.diiudico diiudicas.Quod si uocalis sequatur breuiant.ut deorsum quod ex de & orsum componitur.dehisco quod ex de & hisco.is.de hinc quod ex de & hinc.Vergilius.iiii.æne.sed mihi uel tellus optẽ prius ima dehiscat.Idẽ.iii.æne.dona de hinc auro grauia:sectoq; elephanto.¶ Præuro.is.idẽ vii.æne.stipitibus duris agit̃ sudibusue præustis seorsum.Idẽ inest nõ alterutrũ.pariter nonnunq̃:sæpe seorsum. A.di.quoq; composita duo breuiant.dirimo.is.Ouidius.i.meta.hanc deus & melior litem natura diremit.& Disertus.a.um.qd tam etsi a dissero.is.deriuat̃.altero.s.extrito primã breuiauit.Hora.in epi.fecundi calices quẽ nõ fecere disertũ?Illud quoq; hoc in loco notãdũ est q̃ si de ꝑpositio cõponat̃ cũ dictiõe icipiẽte a uocali:p̃terq̃ qd diximus breuiari.aliqñ etiã reperit̃ ꝓduci.Papi.xi.theba.Deest seruitio plebes : hoc ignis

egētes. Hora. in poe. cogitat ut dehinc speciosa miracula pmat. Aliqñ fit synerefis siue collisio. Verg. in buco. Incipe dameta: tu deinde sequere menalca. Idē in eodē ope uir gregis ipse cap deerrauerat: hic ego daphni. Idē. vii. æne. diuitis uber agri: troieue opulētia deerit. Iuue. dehinc clamore pari cōcurrit & uice teli. Horat. ii. ser. red de age quæ deinceps præmia risisti. Aliqñ expungit uocalis a qua dictio cum qua cōponit incipit. ut debeo qđ a de & habeo. debilis qđ a de & habilis. dego qđ a de & ago. demo quod a de & emo.

CHRI. In ius. penultimam habent indifferentem. In carmine tantum indifferens est. nā in prosa oratione semper est breuis. ut Quintilianus docet lib. i. & Serui. in illud Verg. unius ob noxam.

Re in cōpositione breuiatur. ut refero. producunt
uero quæ post se duplicem habent consonantem
ut resto. respondeo. reiicio. reffero.
Dictio cōposita terminās in. i. uel in. o. primā partē
cōpositionis breuiat illud. i. uel. o. ut oīpotens:
archigenes: carpophorus: democritus.
Excipitur ubiq. idem: tibiicen. meridies.

CANTO. Re. in cōpositiōe breuiat. ut refero refers: qñ non accipit pro eo qđ est distat. nā tunc p duplex. f. scribitur. ut primā pducat positione. Producunt uero dictiones in qbus post re succedūt due cōsonantes: aut una uim duarū habens. ut rñdeo rñdes: rescribo rescribis. reiicio reiicis reieci. Nā cum re ppositio natura breuis sit. si uspiā in cōpositione longa reperiatur: necesse est hoc fieri rōne duarū cōsonantiū: aut unius uim duarū habētis: sed cum supra dixerimus. i. cōsonātē in pricipio dictionū pro simplici poni: idq; ēt in cōpositis obseruari in hoc uerbo reiicio aliqñ hēt uī duplicis cōsonātis aliqñ simplicis. Duplicis: ut apđ Verg. iii. ge. Reiice ne maculis isuscet uellera pullis. Idē. v. æne. Hæc fatus duplicē ex humeris reiecit amictū. Papi. vi. the. & pria uigil arte lacon hos reiicit ictus. Simplicis. ut apđ Verg. i bu. Tityre pascētes a flumie reiice capellas. ubi teste seruio. reiice ca. pceleumaticus ē. Papi. li. iiii. the. Tela manu reiicitq; canes. uel potius dicēdū ē. i. cōsonātē expūgi: qđ & i hoc uerbo subiicio repit. ut apđ Papi. I achillei de subiicit gauisus ulysses. Luca. in. viii. crine iacet subiciq; faciē cōplexa maritū. Rettuli quoq; positū ab eo qđ reffero cū lōgū repit. p duplex. t. scribi debet. Hora. ii. epi. rettuli acceptos regale numisma philippos. Prop. Rettulit & qrulo iurgia nfa sono. Cū uero breuiat p simplex. t. scribēdū ē. ut apđ sueuiū i quodā edillio. fera plia bello i psas retulere. sūt quoq; q illud. Catulli. si reditū retulissetis: aut i tpe lōgo. retulisset legāt. Eadē quoq; rōne refferotcū p eo qđ est distat accipit p duplex. f. scribi debet. qm̄ pducit primā: sed quēadmodū alio i loco diximus nō a re ppōne. sed a res & fero cōpositū uidet. Relatū in supino ab eo qđ ē refero. reppe ri & reppuli pterita ab eo qđ ē reperio. is. & repello. is. cū hoc uerbo reduco. is. pria idifferēti reperiunt. qre tū simplici tū geminata cōsonāte post re scribi debēt. Iuuena. dixerit astrologos: credēt a fonte relatū hamonis. Luca. i. iiii. dēsaturq; globus. qtū pede prima relato. Lucre. li. iii. id rursum cœli relatū tēpla receptāt. Teren. i phor. qđ ab illo allatū ē: id sibi relatū putet. ubi rōne carminis. l. debet geminari. Donatus testat. Luca. reppulit a lybycis imensum syrtibus æquor. Tibul. nā ciconūq; manus aduersis reppulit undis. Ouid. i epi. medes qq; repuli doctis medicatibus ignes. Syl. xvi. pu. troiugēis repulit penos. Prop. Ah. pereat qcūq; meracas repperit uuas. Auso. at q cōdiderat postq nō reppit aurū: aptauit collo quē repit laqueū. Lucr. i. i reducit uenus: & reductā dedala tellus. Hor. ii. ser. dii tibi dēt capta classem reducere troia. Idē in epi. Palme negata macrū donata reducit opimū. Verg. iiii. eiectā classem socios a morte reduxi. Relique quoq; & religio quorū alterū a reliquēdo. alterū a religādo dr: I carmie sp pducta reperiūt. qre duplici. l. scribēda sūt. Ver. i. æn. troas reliqas danaū atq; Imittis achilli. idē i. iiii. reliqas colerē: priami tecta alta manerēt. idē i. ii. religiōe patrū multos sacrata p annos. idē i eodē. corpa pq; domus & religiosa deorū. Dictio cō. hæc regula duas continet ptes. Pria ē q dictiōes cōposite siue sint græcæ siue latiæ termināntes i. i. primā ptē cōpositiōis breuiāt illđ. i. ut oīpotēs: qđ ab ois & potēs cōponit: armiger qđ ab armis & gero. archigenes: qđ ab archō. i. priceps. & genes genus. antitethō: qđ ab anti cōtra & hetō positū. Ver. ii. æn. iuppiter oīpotēs pcibus si flecteris ullis. idē i eodē. armiger automedō una oīs scyria pubes. Iuue. aduocat archigenē: onerosaq; pallia iactat. Persi. librat in antithetis doctas posuisse figuras. Altera ps ē q dictiōes græcæ termināntes i. o. primā ptē cōpositiōis breuiāt illđ. o ut carpophorus. qđ ex carpos & phoros hoc ē ferēs fructū cōponit. xpophoros eodē mō ferēs xpm. democritus demophoō. Iuuena. qq & carpophoro facies tua cōputat annos. Idē ppetuo risu pulmonē agitare solebat demo. Oui. hospita demophoō tua te rodopeia syllis. A priori pte regule excipiūt. ubiq; & ibidē aduerbia: quorū prius ab ubi & q. posterius ab ibi & dē particula cōponit. Ver. ii. æne. horror ubiq; aīos simul ipa silētia terrēt. idē i. i. uoluit i caput. Ast illā ter fluctus ibidē. Tibiicē quoq; qđ ex tibiis & cano cōponit: duabus breuibus p synerefin coeūtibus penultimā pducit. Iuue. & liguā & mores & cū tibiicine chordas. Producūt quoq; cōposita q I priori pte cōpositiōis declināt ut pleriq. utriq. qticūq; qlicūq. Meridies ēt q a medio & dies cōponit. d. mutata i. r. nā penultimā pducit. Catul. iube ad te ueniā meridiatū. ē. n. carmē phaleuticū. Aduertēdū tñ ē q si dictio cū q cōponit semis a uocali icipiat: p synaloephā exterit. ut semūcia. qđ a semis & uncia. semiō. q a semis & hō semiust. qđ a semis & ustus. Per. hereat ut stultis. breuis ut semūcia recti. Ver. viii. æn. semihoīs caci facies: an potius semihoīs caci facies: qm̄ i cōpositiōe I fæ q nō pnūciāt iēt nec scribunt.

CHRI. Dictio cōposita. multas dictiōes q hic auferūt: i regulis pticularibus repies. ut qdrige october. nā dictiones cōpositæ reliqs uocalibus terminatā habentibus priorē partē cōpositionis etiā in regulis particularibus quæri debent. ut usucapio usucapionis. Quod si illa prior pars natura erit. longa semper existimabit longa. Iuuena. & scythice uolucres: & phœnicopterius ingens: ubi illud. i. in phœni longum est cremento. nā phœnix. cis. dicimus & inde phœnissus. a. um. Vergilius hunc phœnissa tenet dido.

CANTO. Præterita duarũ ſyllabarũ producunt ex illis priorẽ:ut feci a facio.is.legi a lego.is.moui a moueo.es.caui a caueo.es.quis.n.prima uerbi poſitio breuieẽ: nihilominus in ꝑterito ꝓducitur.ꝑterq̃ in uerbis ſex:q̃ hic explicanẽ cũ ſuis cõpoſitis.ea ſũt bibo.is.bibi.adbibo.is.adbibi.Marti.dixit & ardẽtes auido bibit ore fauillas.Scindo.is.ſcidi.abſcindo.is.abſcidi.reſcindo.is.reſcidi.Papi.viii.theba.oraq; pectoraq; & uiridẽ ſcidit horrida ueſtẽ.Luca.in.iii.Qua mare tellurẽ ſubitis aut obruit undis aut ſcidit.¶ Findo.is.fidi.diſfindo.is.diffidi.Verg.in.viii.Et media aduerſi liqueſacto tpa plõbo diſfidit ac multa porrectũ extẽdit arena:

Præterita duarꝫ ſyllabarꝫ ꝓducũt ex illis priorẽ: ut feci.legi. Breuiant tñ bibo bibis.bi.Scido.dis.di. findo.dis.di.do das.di.Sto ſtas.ti.Fero fers tuli.
Supina duarꝫ ſyllabarꝫ ꝓducũt ex illis priorẽ: ut lauo lotũ.moueo motũ.nuo nutũ.breuiãt uero do datũ.ſto ſtatũ.cieo citũ.ſero ſatũ.Sino ſitũ.Ruo rutũ.Lino litũ.Eo itũ. Queo qtũ.Reor ratum.
Supina pluriũ ſyllabarꝫ uenie͂tia a pt͂is uerborꝫ.ui.mutata ĩ tũ ꝓducũt penultimã:ut amo.as.amaui tũ.cupio.is.cupiui.pitũ.audio.audis.diui.ditũ.
Præterita geminãtia prias ſyllabas hñt illas utraſq; breues:niſi in ſcda ſequanẽ duæ cõſonãtes. Cedo tñ cecidi.& pepedi nihilominus eandẽ ꝓducunt.

Do.das.dedi.reddo.is.reddidi.trado.is.tradidi.Verg.ii.æne.inſidiæ iã deiphobi dedit ampla ruinã.¶ Sto ſtas ſteti.obſto.as.obſtiti.cõſto.as.cõſtiti.reſto.as.reſtiti.idẽ i.v.his magnũ accidẽ cõtra ſtetit his ego ſuetus.¶ Fero fers tuli circũfero.ers.circuntuli.confero.ers contuli.Ouid.i.meta.& tulit ad climenẽ epaphi cõuitia matrẽ.Iuui quoq; ꝑteritũ ab eo qđ ẽ iuuo iuuas.Catullus ad ortalũ breuiauit dicẽs.non ita me diui uera gemũt iuuerit.ſũt qui legant iuerint ꝓ iuuerint:ſed hmõi ſyncopes rõ inaudita ẽ.Habẽtia uero uocalẽ ante uocalẽ nihil dubiũ eſt breuiare.ut ruo.is.rui.nuo.is.nui.luo.is.lui.¶ Supina duarꝫ ſyllabarũ ꝓducunt ex illis priorẽ.ut lauo.as.lotũ.moueo.es.motũ.nuo.is.nutũ.Breuiãt uero eandẽ ſupina.q̃ hic explicãẽ cũ ſuis cõpoſitis.¶ Do das datũ:reddo.is.redditũ.trado.is.traditum.Vergi.i.æne.Poſtq̃ itrogreſſi & corã data copia fandi.
¶ Sto ſtas ſteti ſtatũ.Luca.in.x.his aſcripſit aqs quoꝝ ſtata tpa flatus.deriuata quoq; eãdẽ legẽ ſeruant.ut ſtatio.onis.ſtatus.us.ſtatura.e.Verg.ii.æne.nũc tñ ſinus:& ſtatio male fida carinis.Ouid.iiii.ſa.Hic ſtatus ĩ cœlo multos ꝑmãſit ĩ annos.ſtaturus tñ hoc ẽ pticipiũ ſuturi ĩ rus ſp ꝓducit primã.Luca.i.vi.Vnaq; ꝑcuſſit põtũ ſymplegas ianẽ & ſtatura redit.Cõpoſita uero q̃ mutãt a.i.i.ſp breuiãr.q̃ uero nõ mutãt: ꝓducũt.ut ꝑſto.as.ꝑſtitũ ꝑſtatũ ꝑſtatus ꝑſtaturus.cõſto.as.cõſtitũ cõſtatũ cõſtaturus.Luc.i.ii.Cõſtatura fides ſuperũ.¶ Cieo uel cio cis ciui citũ.Oui.ii.me.obuius ire polis nec te citus auferat axis.cõpoſita tũ uero breuia:tũ ꝓducta reperiũẽ:ut excio.is.exciui.citũ.uel excitũ.cõcio.is.ciui.citũ.uel cõcitũ.accio.is.ciui.citũ.uel accitum.Papi.iii.the.excitus & lõgã iãpridẽ idignãtia pacẽ.Ver.iii.æn.excitũ ruit ad portus & littora cõplẽt.Flaccus.v.arg.ipẽ ãt tãtis cõcita furoribus arma.Ver.i.æn.regius accitu chari genitoris ad urbẽ.¶ Sero.is.ſeui ſatũ & ab eo cõpoſita.ut cõſero.is.ſeui.ſitũ.aſſero.is.ſeui.ſitũ.Ver.i buc.Dulce ſatis humor.Oui.cõſitaq; arboribus licea relinquat arua.¶ Sino.is.ſiui.tũ.& ab eo cõpoſita.deſino.is.ſiui.tũ.Idẽ.ii.me.Hic ſitus ẽ phaetõ currus auriga ꝑni.Ci.ꝓ cornelio.cœptũ igiẽ ꝑ eos q uolebãt deſitũ:ꝑ hũc q diſceſſit.¶ Ruo.is.ui.tũ.facit ĩ ſupinis:ſed ab eo cõpoſita rutũ.q oĩa breuiãt:ut obruo.is.rui.tũ.diruo.is.rui.tũ.eruo.is.rui.tũ.Ouid.ĩ epi.penelo.obrutus inſanis eẽt adulter aqs.Idẽ ĩ eadẽ.Diruta ſũt aliis.uni mihi ꝑgama reſtãt.¶ Lino.is.lini uel leui.tũ.& ab eo cõpoſita:ut oblino.litũ.illino.tũ.relino.tũ.Verg.iiii.ge.ꝑibus lita corpa guttis.Ouid.ĩ epi.canaces.oblitus a dñe.cede libellus erit.Luca.ĩ.viii.illita tela dolis:nec marte cominus unq̃.Eo.is.iui.tũ.& ab eo cõpoſita ut ꝑtereo.is.ptm̃.obeo.is.tũ.Oui.i.me.Sed itũ ẽ ĩ uiſcera terræ.Ver.viii.æn.o mihi ptõs referat ſi iuppiter annos.Idẽ in x.morte obita q̃les fama ẽ uolitare figuras.Ambio ambis qđ ab am ꝑpõne ĩſeparabili &eo cõponiẽ.tũ breuiare tũ ꝓducere repiẽ.Nã ambitus.us.nomẽ breuiat.Luca.i.i.Letalis ambitus urbi.ambitus.ta.tũ.pticipiũ ꝓducit.ut Vale.v.argo.ambitũq; ſenẽ; ꝑmiſſaq; uellera puppi.Oui.i.me.iuſſit & ambite circũdare littora terræ.Queo qs.ui.tũ.&ab eo cõpoſitũ neqo.is.ui.tũ.Terẽ.i ecy.Nã cũ cõpꝑſſa ẽ nata:forma ĩ tenebris noſci nõ qta ẽ.Reor.ris.tũ.Ver.ii.æne.Nos abiiſſe rati & uẽto petiiſſe mycenas.& ab eo deriuatũ rõ breuiat.¶ Supina plu.ſyl.q ſupĩa pluriũ ſyllabarꝫ:nã de diſyllãbis paulo añ poſuit regulã ſi formãẽ aptõ pfecto ĩdicatiui modi terminato ĩ.ui.ui.mutata ĩ tũ.ĩ q̃cunq; cõiugatiõe ꝓducũt penultimã.ut amo amas.aui.tũ.Pecto.is.quẽadmodũ li.ii.diximus:q in ptõ pectiui fecit in ſupino pectitũ penultimã breuiauit. Colu.uerũ ubi iam puro diſcrimĩe pectita tellus.ſed ſuſpicamur ab alio ptõ hoc eẽ pectui qđ ĩ uſu nõ repimus.¶ Præterita ge.pri.ſy.de ptis pluriũ ſyllabarꝫ itelligit.nã de diſſyllabis ſupius regula tradita ẽ.fuerũt ãt duo tñ do dedi & ſto ſteti.oĩa inq̃ illa breuiant utraſq; ſyllabas.ut pario.is.pepi.diſco.is.didici.tũdo.is.tutudi.pãgo.is.pigi.pũgo.is.pupugi.tãgo.is.tetigi.pello.is.pepuli.tollo.is.tetuli.cano.is.cecini.Si uero poſt ſecũdã ſyllabã ſequãẽ due cõſonãtes ꝓducũt illã.ut mordeo.es.momordi.tõdeo.es.totõdi.ſpõdeo.es.ſpopõdi.pendeo.es.pepẽdi.poſco.is.popoſci.parco.is.peperci.pendo.is.pependi.tendo.is.tetendi.fallo.is.fefelli.curro.is.cucurri.Cedo quoq; & pedo tã etſi nõ ſequũẽ due cõſonãtes ẽt ꝓducũt:ut cecidi.pepedi.Iuue.ebrius & petulãs ſi queq̃ forte cecidit.Hora.ii.ſer.nã diſploſa ſonat q̃tũ ueſica pepedi.In cõpoſitiõe quoq; eadẽ rõ ſeruaẽ.nã illa quæ primã ſyllabam in cõpoſitione amittunt:alterã producunt aut breuiant ſecundũ ea quæ dixi.ut fallo fallis fefelli.refello refellis refelli.cedo cedis cecidi.abſcido.is.abſcidi.pello.is.pepuli.compello.is.cõpuli.tundo.is.tutudi contundo.is.contudi.Hora.ii.epiſtolarũ durã qui contudit hydram.antiquiores tamen eandẽ produxerũt ut Ennius.tiroſq; ualentes contudit crudelis hyems.

Dictio deriuata & cōposita æqualia retinet tpa suis primitiuis & simplicibus: ēt si uocalis in uocalē mutetᷓ dūmō eadē consonans maneat. Q đ si cōsonans mutetᷓ: ad regulas particulares recurrēdū est. Nihilominus tñ patitᷓ hæc regula exceptionē ut tego tegula. rego regula. sedeo sedes. lateo lates. latrina in primitiuis breuiat. in deriuatiuis ꝑducit. Ecōtrario est in dico dicax. Luceo lucerna. Areo arista. Offa ofella. Mamma mamilla.

¶ De crementis nominum. Cap. ii.

GEnitiuus singularis. crescens super nominatiuum. quādoq; breuiat quandoq; producit crementum.

In. a. breuiant: ut dogma. atis toreuma. atis.

In. o. exeuntia in. onis. uel in enis. ꝑducunt: ut cerdo cerdonis. anio anienis. In. inis. uero breuiant ut uirgo uirginis.

In. c. unum est quod producit: halec halecis.

¶ANTO. Dictio deriuata & cōposita: q; tanta est uocalis in dictione deriuatiua & cōposita quāta fuit in dictione primitiua & simplici. hæc regula patet latissimæ. Deinde regulā adhuc declarat dicens q; si uocalis in uocalē mutetᷓ: nihilominus eadē q̄titas manet. ut ab in & amicus cōponitᷓ inimicus. a. mutata in. i. manente eadē consonante hoc est. m. ergo utraq; uocalis hoc est. a. in simplici. & i. in cōposito breuiatᷓ. Rursus ab inimico deriuatᷓ inimicitia manente eadē syllabaꝶ q̄titate. Diphthongus quoq; eadē rōne in uocalē longā semp uertitur. sicut cedo occido. ledo. collido. plaudo explodo. claudo. includo. Q đ si cōsonans mutetᷓ: aliā rōnē seq debemus. nam eundū est ad primas atq; medias syllabas. Esto exēpli grã. iuuenis breuiat primā. iunior ꝑducit eandē & eodē mō iuuo. cauo. foueo. bis. nouē. decē. primas breuiāt. ab illis tamen deriuata iucundus. iumentum. casus. fomes. bini. noni. deni. quia mutant consonantes: producunt easdē. Habet tñ hæc regula exceptionē. nam a supinis uerborū primæ coniugationis in atum exeuntibus frequentatiua deriuantur uel formantur potius. a. lōga in. i. breuē mutata. ut ab īperatu imperito. as. a minatu. minitor. aris. a portatu portito. as. Præterea uerba quæ dicuntᷓ meditatiua uel potius desideratiua: formātur q; ab ultimo supino quod in. u. longum desinit: addita rio. ut ab esu esurio. a mictu micturio. a partu parturio. in q̄bus. u. breuiatur. Iuuen. esurit intactā paridi nisi uendat agauē. Idē noctibus hic ponunt lecticas. micturiūt hic. A no quoq; nas naui natū. prima longa dicimus nato natas eadē breui. Verg. in. v. æne. illū & labentē teucri & risere natantē. & a nosco noscis noui notū. prima longa deriuatur noto notas eadem breui. Verg. in bucc. parta meæ ueneri sunt munera namq; notaui. Agnitus quoq; & cognitus a notus cōposita breuiant. Iuuena. agnitus accipies iubet a præcone uocari. Luca. in. iii. calida mihi cognitus axis ægypto. Igitur ex breui syllaba plerunq; fit longa non modo manente eadem consonante. sed etiā eadem uocali. ut a rego regis. rex & regula. a lego legis. lex legis. a lateo lates. laterna. e. a sedeo. es. seges. is. a uomo. is. uomis. eris. a uoco. as. uox uocis. a uenio. is. uena. e. ab humeo. es. humor. humoris. a rapio. is. raptum. i. a ligo. as. ligula. e. a macro macero. as. a uicio uitupero. as. a iugo iugerum. idest ab italia italus. a. um. a sicilia sicilius. a. um. a cerere ceritus. a. um. a secus aduerbio secius & mutata uocali ab homine humanus. a. um. Econtrario ex syllaba longa fit breuis. ut a dico dicax dicacis. a luceo lucerna. e. ab areo arista. e. a mole molestus. a chio chius. ab asia asius. a sopio. sopor soporis. a frango fragor fragoris. & fragilis. a. sagio sagax sagacis. a uado uadis: uadum. idest a differo differis. differtus. a. um. a. iuro iuras. deiero deieras. peiero peieras. ab æquo. æquas. aqua. le. a fido fidis. fides fidei. ab odi odisti odium. secundo a titulo tutor tutaris. a quattuor quater. a farre farina. e. a tigno tigillus. a signo sigillum. ab offa ofella. ofelle. a mamma. mamilla mamille. a lotus lotium lotii. a fatu fatuus. a. um. ab acer acerbus acerba acerbum. a fœmine femur femoris. Sed de his in primis atq; mediis syllabis dicemus. ¶ De crementis nominum. Reliqui omnes artis grammaticæ præceptores quos ego unquā legi: quantitatem syllabarum nominis per declinationem primum: deinde per regulas particulares quas de primis mediis atq; ultimis syllabis scripserunt sparsisse uideo fecerunt illi fortasse hoc recte: sed ad puerorum eruditionem non satis commode. Nos tamen qui hanc curam suscepimus. ut nil illis ediscendum proponeremus: quod non illa ætas possit capere: separauimus a declinatione hanc syllabarum perplexitatem nec per numerosas illas regula sparsim diffudimus: sed in unum quasi conspectum in hoc secundo capite compegimus: quod est de crementis nominum. Crementum uero nominis dicitur: quotiens genitiuus singularis crescit super primam nominatiui positionem. idq; aut in singulari aut in plurali. Agit itaq; in primis de cremento singulari: sed potissimum tertiæ declinationis: quia prima non habet crementum nisi cum mittit genitiuum in. ai. secundæ tantum in r. desinentibus: quæ cum tertia declinatione confunduntur. quarte & quintæ ad generalem regulam de habentibus uocalem ante uocalem referenda sunt. ¶ In. a. igitur desinentia: quæ omnia græca sunt mittentia genitiuū in. atis. breuiant syllabam: quā superat crementū: ut dogma dogmatis. poema poematis. schema schematis. ¶ In. o. exeuntia in. onis. uel in. enis. producunt ut cerdo cerdonis. mango mangonis. anio anienis. nerio nerienis. Exeuntia uero in. inis. breuiant: ut uirgo uirginis. apollo apollinis. Nomina uero græca in. on. desinētia si ad declinationem latinam in. o. reducantur etiam breuiant si apud græcos breuiabāt: ut agamēnon. agamēno agamēnonis. Papinia. in achilleide. Stimulatq; agamēno uolentes. ¶ In. c. duo tantum sunt: lac lactis: quod positione producit. halec halecis. quod natura. Martialis capparis & putri cepas halece natantes quā quā pro pisce etiam possit accipi.

In.al.neutra producunt ut animal.alis.Masculina uero breuiant:ut sal salis.hannibal hannibalis.
In.el.barbara sunt quæ ꝑducunt ut michael.elis.
In.il.breuiant:ut uigil uigilis.pugil pugilis.
In.ol.unum est quod producit:sol solis.
In.ul.breuiant:ut consul.ulis. præsul præsulis.
In.an.producunt:ut acarnā acarnanis.pean.anis.
In.en.excuntia in enis. ꝑducunt : ut splen splenis.
In.inis.uero breuiant: ut numen numinis.
In.in.producunt:ut delphin delphinis.
In.on.partim breuiant:ut canon canonis.demon demonis.partim ꝑducūt:ut platanō platanonis.

CANTO. In al.neutra ꝑducunt:ut aial aialis.tribunal tribunalis.uectigal uectigalis.Masculina uero breuiant:ut hic sal salis.hannibal.balis.Verg.i.æne.uela dabant læti:& spumas salis ere ruebant.Iuuena.expēde hannibalē:qđ liberas in duce sūmo.Vale.probus grāmaticus ꝑstantissimus referente.Gellio li.iiii.hannibalis & hasdrubalis & hamilcaris & hmōi noia barbara ita ꝑnunciabat ut penultimā circūflecteret:qđ nisi longa esset fieri non poterat tū unū tantū.Ennii poetæ tetrametron attulit ex eo lib.qui Scipio iscribit̃.i.qui pp hānibalis copias cōsiderant ubi sexta syllaba necessario debet eē lōga qa tertius spes spōdeus ē.¶ In.el.desinētia:oia sunt barbara ꝑterq̄ duo monosyllaba mel & fel. Qđ si ad nostrā declinationem ut alio in loco diximus referant̃:adiectione syllabe id fieri debet ut michael michaelus. israel israelus penultima lōga:sed qanti sub terminatione barbara audent inflectere: merito debent ꝑduci qn̄quidē in.el.longa finiuntur qđ a græcis per.e.longū scribi cōsueuerunt ut michael michaelis.gabriel gabrielis. Mel uero mellis & fel fellis positione duplicis.l.producuntur.¶ In.il.breuiāt:ut uigil uigilis.tanaquil tanaqlis.¶ In.ol.unū reperit̃ tantū sol solis qđ ꝑducit.¶ In.ul.breuiant:ut cōsul cōsulis:præsul ꝑsulis.exul exulis.¶ In.an.producunt:ut acarnan acarnanis. Ouid.lib.viii.me. amnis acarnanū lætissimus.Peā peanis.Verg.vi.æne.lætū peana canentes.¶ In.en.quæ mittunt gtm̄ in.enis.ꝑducunt:ut ren renis. splen splenis.syren syrenis.Persi.quid faciā?sed sum petulāti splene cachinno.Hora.syrenū scopulos & circes pocula nosti.¶ In inis uero breuiant:ut numen numinis;uolumen uoluminis.¶ In.in.per.i. latinū uel.i.yn.p.y.græcū ducunt:ut delphin delphinis.salamin salaminis.phorcyn phorcynis. Vergilius in bucoli.orpheus in syluis inter delphinas arion.Hora.i.car.teucer salamina patremq;.Ouid.iiii.met.squallebant late phorcinidos ora medusæ.¶ In.on.partim breuiant partim producunt:nam quæ apud græcos mittunt genitiuum in onos.penultima per.o.micron breuiant ut demō.onis.canon canonis.lycaon.lycaonis.peon peonis.amithaon.amithaonis.agamēnon agamēnonis.eson.esonis.amphion.onis.ixion.onis.partaon.onis.sidon.onis.memnon.onis.emathion.onis.Ouid.i.meta.feda lycaoniæ referens conuiuia mēse.Idem in.v.uel nos emathiis ad peonas usq; niuosos.Vergil.iii.æne.phylliridis chirum:amitaoniusq; melampus.Idem.iii.æne.res agamēnonias uictriciaq; arma secutus.Ouid.vii.meta.& casu subito formosior esone natus.Idem.xii.meta.duxerat hippodamen audaci ixione natus.Papinius in achilleide.cunq; suo memorant amphione thebas.Ouidius.x.meta.accipe me generum dixi parthaone nate.Marti.quid torus anilo quid sindone tinctus olenti. Vergil.i.ænei.coalq; acies & nigri mēnonis arma.Quæ uero apud græcos mittunt genitiuū in.onos.per.o.mega penultimā producūt eandē:ut amydon.onis.ancon.onis.babylon.onis.citheron.onis.caulon.onis.colophpon.onis.creymon.onis.cydon onis.damon.onis.daphnon.onis.dolon.onis.emathion.onis.helicon.onis.lacon.onis.ladō.onis.nasamon.onis.orion.onis.platanon.onis.porphyrion.onis.peteon.onis.sason.onis.sinon.onis.sicyon.onis salomon.onis.triton.onis.trygon.onis.Iuuenalis.hic alta sicyone:ast hic amidone relicta.Catullus. quæq; ancona:gnidumq; arenosam colis.Martialis assiduus iactet nec babilona labon.Propertius saxa citheronis thebas agitata per artem.Verg.iii.æne.caulonisq; arces & naufragum scylaceum.Luca.i.viii.& placidi colophona maris spumantia parue.Ouid.vii.meta.quodq; suam securus arat Creymona colonus. Luca.in.vii.illuc & libye numidas & creta cydonas.Vergilius in bucco.pastoꝝ musam damonis & alphesibei.Martia.daphnonas platanonas & aerias cyparissos.Ouid.in epistola pœne.rettulit & ferro rhesum dolonaq; cæsos. Vergil.emathiona ligericorineum sternit asilas.Idem.vii.æne.pandite nunc helicona deæ cantusq; mouete.Papini.vii.thebai.tandem speratus nuda de plebe laconum.Ouidius.i.meta.donec arenosi placidū ladonis ad amnem.Syllius libro.vi.exanimum nasamona tyram super ipse iacebat.Verg.iii.æne.armatumq; auro circumspicit oriona.Martia.& nomen prasini porphirionis habet.Papinius.vii.theba.& sulco peteona domant refluumq; meatu.Syllius adriaci fugite infausti sasonis arenas.Verg.ii.æne.talibus insidiis periuriq; arte sinonis.Ouidius.ii.meta.ceruleos habet unda deos.tritona canorum.Martialis.Captabit tepidum dextra leuaq; trygona.Sunt quædam habentia indifferens crementum : ut sydon.onis.egeon.onis.edon.onis. Vergilius.i.ænei.atq; equidem teucrum memini sydona uenire.in deriuatis tum producta tum breuis reperitur: quod ipsum argumento fuerit in primigenio syllabam esse mediam quanquā apud Homerum semper producta legatur.Vergilius.i.æne.obstupuit primo aspectu sydonia dido.Idem in.iiii.sydoniam picto clamidē circūdata limbo.& iterum in eodem.& quos sydonia uix urbe reuelli.Aegeon quoq;.Ouid.ii.meta.produxit dicens.egeona suis imania terga lacertis.Claudianus uero breuiauit cū dixit.hæc cētū gemini strictos egeonis enses.Edon ꝑterea mons siue promontoriū thraciæ qđ mediā habet secundā ex deriuatis licet cognoscere: qn̄q; enim producitur.ut apud Verg.xii.ænei.ac uelut edoni boree cum spūs alto.Ouid.ꝑtinus in syluis matres edonidas oēs.qn̄q; breuiatur idem in.ii.de remedio:ibat ut edonio referens trieterica baccho.Luca.in.i.edonis.egigyo decurrit plena lyco.Syllius.iiii.punicoꝝ.edonis ut pangea sup trieteride motu.

In.ar.producunt: ut puluinar.aris.torcular.aris.
breuiãt uero cæsar cæsaris.arar.araris.iubar.aris
par paris.nectar.aris.bacchar.aris.& nomina ꝓ
pria barbarorum; ut hamilcar.aris.

In.er.breuiãt: ut puer pueri.mulier mulieris.anser
anseris. ꝓducunt uero.uer ueris.& noia græca.ut
iber iberi: celtiber celtiberi.bizer.zeris.crater cra
teris.halter halteris.physeter physeteris. clyster
clysteris.climater climateris.character.cteris.cre
master.steris.luter.teris.panther pãtheris.stater
stateris.soter soteris. præster.eris.ser.seris.

Iu.ir.breuiant: ut uir.uiri.martyr martyris.

In.or.producunt: ut amor.oris.dolor.oris. Breui
ant uero arbor arboris.æquor æquoris.marmor.
oris.memor.oris.& composita a puero.corpore.
& decore: ut publipor.oris. tricorpor.oris. inde
cor.oris. Et nomia græca: ut nestor.oris.hector.
oris.rhetor.oris.

In.ur.breuiant: ut satur saturi.uultur.uris.produ
cit uero fur furis.

In.as.producunt.ut æstas æstatis. pietas pietatis.
Breuiant uero mas maris.uas uadis.anas anatis.
Et nomina græca mittẽtia genitiuum in.adis.ut
pallas.adis.troas.adis.arcas arcadis.

CANTO. In ar.producunt: ut puluinar puluinaris.cochlear cochlearis.Breuiant uero Cæsar cæsaris.& q̃ sequunt. Verg.in buc.ecce dionei processit Cæsaris astrũ. idẽ in eodẽ li.aut ararim parthus bibet aut germania tigrim.Idẽ in.iiii.æne.it portis iubare exorto delecta iuuẽtus.Idẽ in buc.& cãtare pares & rñdere parati. idẽ in.i.æne.aut cũ liquentia mella stipant & dulci distendũt nectare cælas.idem.Verg.in buc.errãtes hederas passim cũ bacchare tellus.& noia ꝓpria barbaroꝶ.ut hamilcar.aris.aspar.aris.bostar.aris.gaspar.aris.balthasar.aris.sed hæc queadmodũ supra ex probi atq; gellii auctoritate diximus: possunt etiã ꝓducere sed frequentior usus habet ut breuientur.¶ In.er. siue sint secunde declinationis siue tertiæ breuiant crementum: ut puer pueri.socer soceri.passer passeris.mulier mulieris. Nemo enim unq̃ dixit ꝙ mulier in obliquis produceret ꝑter unũ Priscianũ: neq; in locis illis in quibus de hoc agebat.sed in libello de accẽtu: quem multi auctoris illius non esse putant. Alexandrum uero quanti faciamus aliis in locis testati sumus.Quod uero quidam afferunt illud Lucretii: ea est mulieris origo. Lucretius non mulieris.sed muliebris scripsit. Producũt uero ex latinis hoc uer ueris.Verg.i.ge.uero nouo gelidus canis cũ montibus humor.Et noia græca quæ per.e.longũ ab illis scribuntur.ut iber iberi uel iber iberis.celtiber celtiberi.Luca.in.iiii.gallorum celte miscentes nomen iberis.Marti.i.epigrã.uir celtiberis.non tacende gentibus est enim trimetrũ iambicum.¶ Byzer.eris.Flaccus qnto argonautice. byzeresq; uagi phyllereq; a nomine dicta littora populi sunt ponti.¶ Crater.eris.Verg.in bucco.craterasq; duos statuam tibi pinguis oliui.¶ Halter.eris.Martia.quid pereunt stulto fortes haltere lacerti.¶ Physeter.eris.Ruffus i arato delphines uirides & phiseteras anhelos. Et eodẽ modo clyster clysteris.climater.eris. brachionister.eris.character.eris.cremaster.eris.luter eris.panther.eris.stater. eris.soter. eris. ꝓster. eris.ser.seris.nam ab eo quod est seres singularis numerus effertur ser. Sidonius appollinaris. Assyrius gẽmas ser uellera thura sabeus. ¶ In.ir.tam secundæ q̃ tertiæ declinatiõis breuiant.ut uir uiri.treuir treuiri.gadir gadiris. martyr.yris.gadir.iris.quod breuiare diximus non potest probari nisi ex proportione: quanquã Dionysius poeta qui perihegesim orbis scripsit producte in accusatiuo dixit gadira per ei diphtongon in penultima. ¶ In.or.producunt.ut amor amoris.decor.oris.color.ris. Breuiant uero arbor.oris. qm̃ a robore deriuatur. æquor æquoris.marmor marmoris. Et nomina composita a puero.corpore & decore.ut publipor publiporis.marcipor.marciporis.quæ ratione originis breuiare.Priscianus est auctor tricorpor tricorporis. Vergilius sexto & forma tricorporis umbre.¶ Indecor indecoris: dedecor dedecoris. Vergilius lib.xii.æneidos. neq; me indecorem germana uidebis. Ador tum breuiare tum producere.Priscianus auctoritate probat. Annius.hic adoris dat primicias sibi sanguine libat.idem illam sponte satos adoris strauisse maniplos.idẽ produxit alio in loco.emicat in nubes nidoribus ador adoris. Ab eo quoq; deriuatum. Vergilius produxit septimo æneidos instituuntq; dapes & adorea liba per herbam.Nomina quoq; græca quoniam mittunt genitiuũ in.oris.penultima per.o.micron breuiant: ut nestor nestoris.Ouidius.xiii.metamor.qui licet eloquio fidum quoq; nestora uincat.hector hectoris.Vergilius.iii.æneidos hectoris andromache pyrrhin connubia seruas. Rhetor rhetoris.Iuuenalis.de conducendo loquitur iam rhetore thule.¶ In.ur.breuiant tam secundæ quã tertiæ declinatiõis: ut satur.ri.uultur uulturis.iecur.oris.fur furis producunt. Vergilius quid domini faciẽt audent cum talia fures.¶ In.as.producunt: ut bonitas bonitatis.pietas pietatis. estas estatis.societas societatis. ¶ Breuiant uero mas maris: Persius atq; marem strepitu fidis intendisse latinæ. Vas uadis. Horatius primo sermonum.Ille datis uadibus: qui rure extractus in urbem est.Anas anatis.Ruffus in arato.latipedemq; anatem cernes excedere ponto.Martialis.& anatis habeas uropygium macre.est enim trimetrum iambicum habens in primo loco tribrachum.Macer quoq; anseris aut anatis mixta pinguedine Tauri.Et nomina græca mittentia genitiuum in.adis.ut pallas palladis.Vergilius primo æneidos.interea ad templum non æque palladis ibant.troas troadis.idem in quinto.At procul in sola secrete troades acta.Arcas arcadis.idem in buccoli.ambo florentes ætatibus.arcades ambo.

CANTO. In es mittentia genitiuũ in. itis. uel in etis. uel in eris breuiant. ut stipes. itis. Verg. paruulus exusto remanebat stipite fumus. Abies abietis. idem. ii. ænide. edificãt sectaq; intexũt abiecte costas. Ceres. reris. idẽ in. i. tum cererẽ corruptã undis cerealiaq; arma. Producũt uero qes qetis & ab eo cõpositũ inqes. etis. locuples. etis. Per. in locuplete penu defensis pinguibus umbris. Magnes magnetis quãq̃ hoc græcum est. Luca. & magnetes æquis minye gens cognita frenis. Heres heredis. Martia. heredẽ Fabius labienũ ex asse reliquit. Merces mercedis. Vergili. ii. geor. cogẽde in sulcũ: ac multa mercede domãde. ❡ Et noĩa græca mittẽtia gtĩ

In. es. breuiant: ut stipes stipitis. miles militis. abies abietis producunt uero quies quietis. inquies inquietis. locuples locupletis. magnes magnetis. heres heredis. merces mercedis. & nomina græca exeuntia in etis. ut dares daretis. rhãnes rhãnetis. lebes lebetis.

In. is. mittẽtia genitiuũ. i. idis. uel. inis. uel in. etis. breuiãt: ut cuspis cuspidis. sanguis sanguinis. pul uis. eris. ꝑducũt uero q̃ mittũt gtĩ i. iris. uel in. itis. ut glis gliris. lis litis. Et noĩa græca i in. uel in is. finita: q̃ mittũt gtĩ in. inis. ut salamin uel salamis salaminis. delphin uel delphis delphinis.

In. os. mittẽtia gtĩ in. oris. uel. in. otis. uel i. odis. producunt: ut lepos. oris. rhinoceros rhinocerotis. Custos custodis. Breuiãt uero bos bouis. impos impotis. & compos compotis.

In. us. mittentia gtĩ in. oris. uel. eris. uel odis. breuiant: ut corpus. oris. uulnus. eris. tripus. odis. ꝑducunt uero mittentia gtĩ in. utis. uel. udis. uel uris. ut uirtus. utis. incus incudis. ius iuris. Breuiant uero ex exeuntibus in. utis. intercus. utis. ex exeuntibus in. udis. pecus udis.

In. s. præcedẽte cõsonãte breuiãt: ut arabs arabis. cælebs cælebis. hyems hyemis. inops inopis. lælaps lælapis. mũiceps. cipis. Producunt uero seps sepis: plebs plebis. Nomina uero græca partim breuiant: ut epops. pis. æthiops. pis. partim producunt: ut hydrops. pis.

In. t. breuiant. ut caput capitis. occiput. itis.

in etis. ut dares daretis. rhãnes. etis. lebes. etis. tapes. etis. Ver. v. æne. creber utraq; manu pulsat uersaq; dareta. Idẽ in. ix. curialus phaleras rhãnetis & aurea bullis. Ouid. in episto. briseidis. uiginti fuluos operoso ex ere lebetas. Syllius. iii. punicoꝝ. illũ sydonio fulgentẽ ex ere tapeta. ❡ In. is. mittẽtia gtĩ in. idis. breuiãt. ut cuspis cuspidis. thebais thebaidis. uel in inis. ut sanguis sanguinis. uel in eris. ut cucumis cucumeris. puluis. eris. cinis eris. uomis eris. Producũt uero mittẽtia gtĩ in. iris. ut glis gliris. uel in. itis. ut dis ditis. samnis samnitis. Ouidi. breuiauit dicẽs. & pulsata nigri ianua ceca ditis. Noia quoq; græca i in. uel in is. desinẽtia: q mittũt gtĩ i inis. ut delphin uel delphis delphinis. salami uł salamis salaminis. eleusin uł eleusis eleusinis. phorcyn uel phorcys phorcinis. ❡ In. os. ꝑducũt siue mittẽtia gtĩ i oris. siue in otis. siue in odis. ut ros roris. lepos leporis. rhinoceros rhinocerotis. monoceros monocerotis. nepos nepotis. custos custodis. nam mittẽtia gtĩ in ois. supra diximus producere cũ de uocali ante alterã uocalẽ agebamꝰ. Breuiãt uero bos bouis. & cõposita a potis & pote. cõpos cõpotis. impos impotis. ❡ In. us. mittẽtia genitiuũ in oris. uel in eris. uel in odis. breuiant. ut corpus corporis. tẽpus tpis. uulnus uulneris. sydus syderis tripus tripodis. edipꝰ edipodis. Producũt uero mittentia gtĩ in. utis. uel in udis. ut salus salutis. uirtus uirtutis. iuuentus iuuẽtutis senectus senectutis. seruitus seruitutis. incus incudis. subscus subscudis. palus paludis Breuiãt uero ex mittẽtibus genitiuum in utis. intercus intercutis. ex exeuntibus in udis. pecus pecudis. Monosyllaba uero q mittũt gtĩ in uris. producũt. ut ius iuris. thus thuris. crus cruris. rus ruris. ❡ In. s. præcedente aliqua cõsonãte breuiãt: nisi sequatur duæ cõsonãtes. ut arabs arabis. celebs celebis. chalybs chalybis. scobs scobis. scrobs scrobis. hyems hyemis. lelaps lelapis. daps dapis. princeps prĩcipis. particeps participis. inops inopis. a capite cõposita breuiant utrũq; crementũ. ut biceps bicipitis. anceps ancipitis. Producunt uero duo. plebs plebis qđ a quibusdã per. e: diphthõgõ scribitur: atq; ab antiquioribus hæc plebes plebis declinabaẽ. Verg. in bucco. Sepibus in nostris paruã te rosida mala. ❡ Et nomina græca in ops desinẽtia quæ per o. mega scribũtur. ut hydrops hydropis. cyclops cyclopis. conops conopis. europs europis: in quibus. o. produci tum ex obliquis: tum ex deriuatis licet intelligere. Hora. ii. episto. si nõ uis sanus: cures hydropicus & ni. Macer tamen breuiauit dicens. hydropicis sic humores desiccat acutos. Verg. iii. georgi. at genus e syluis cyclopũ & mõtibus altis. Conops interpretatur culex a quo Iuuen. fecit conopeũ. progñe quodã tentorii ad arcendos culites. ait enim ut testudineo tibi lentule conopeo: est nãq; spõdeus in quinto loco. Europos europis rex fuit sicyoniorum: a quo ut quidam putant. europa dicta est. ergo europa deriuatum ostendit in primigenio crementum produci. Vergilius primo æneidos europa atq; asia pulsus. Quæ uero per. o. micron scribuntur breuiant: ut cecrops cecropis. epops epopis. ethiops ethiopis. Ouidius secundo methamorphoseos uirginibusq; tribus gemino de cecrope natis. Vergilius quarto æneid. ultimus ethiopum locus est. Gryphs & cyniphs in cremento alterum producit. alterum breuiat. Vergilius in bucco. iungentur iam griphes æquis euoq; sequenti. Idem tertio georgicorum cinix hii tondent hirci: setasq; comantes. ❡ In. t. breuiant. ut caput capitis occiput occipitis.

In.ax.producunt ut pax pacis. Breuiant uero fax facis. Noia græca partim ꝑducunt: ut aiax aiacis siphax.acis. partim breuiant: ut abax.acis. dropax acis: smilax smilacis. storax storacis.

In.ex.breuiát: ut index iudicis. remex remigis. producunt uero ueruex ueruecis. halex halecis. mirmex mirmecis. uiruex.icis. rex regis. lex legis.

In.ix.producũt: ut lodix lodicis. fœlix fœlicis. breuiant uero bebrix bebricis. calix calicis. coxendix coxendicis. cilix cilicis. eryx erycis. filix filicis. fornix fornicis. hystrix hystricis. laryx larycis. natrix natricis. Pix picis. onix onychis. sardonyx sardonychis. salix salicis. uarix uaricis. Et mittentia genitiuum in.gis. ut oryx orygis. ambiorix ambiorigis. & nix niuis.

In.ox.producunt ut uelox uelocis. Breuiant uero cappadox cappadocis. præcox præcocis.

In.ux.ꝑducũt ut lux lucis. pollux pollucis. breuiát uero Crux crucis. dux ducis. Nux nucis. trux trucis. Volux uolucis. Cõiunx in cremento breuiat.

¶De Cremento nominum in plurali.

¶ANTO. In.ax.producunt ut pax pacis. audax audacis. Fax facis. breuiauit. Verg. in bucco. mopse nouas incide faces: tibi ducitur uxor. Ex græcis partim producũt, ut trax tracis. aiax aiacis. siphax siphacis. Vergi.iii.æne. thraces arant acri quõdã regnata Licurgo. Idẽ in.i.unius obnoxã & furias aiacis oilei. Iuue. tolle tuũ præcor Hãnibalẽ uictumq; siphacẽ. Ouid.vi.fastoꝝ. postera lux oritur: superat masinissa siphacẽ. Claudi. tamẽ breuiauit dicens. Cõpulimus durũ siphacẽ tractumq; metello. Partim breuiant. ut abax abacis. a quo est abacus. etax atacis. a quo atacinnus. atrax atracis. unde atracius.a.um. colax acis. dropax dropacis. pharnax pharnacis. smilax smilacis. storax storacis. uel styrax styracis. Iuue. ornamentũ abaci: necnon & paruulus infra. Hora.i.sermo. hoc erat experto frustra Varrone atacino Catullus smyrna cauas atracis poenitus mittetur ad undas. Colax colacis breuiare ex carmine Terentiano colligit. Martia. psilotro faciẽ lauas & dropace calua. Serenus. necnõ apposito curant dropace mẽbra. Lucan.in.ii. tigranẽq; meum nec pharnacis arma relinquas. Ouidi.iiii. meta. & crocũ in paruos uersum smilace flores. sunt qui apud. Plini. in lib.xvi. ubi illud Ouidii carmẽ tractat: nõ smilax sed similax legãt trisyllabũ: & apud Ouid. in.v. pede faciát proceleumaticũ. Sed ille pes nũq̃ fere recipitur nisi duæ uocales quodãmodo per synæresin coeãt Ver. in ciri. nõ storace ideo fragrátes picta capillos. Serenus. aut styracen torres: aut duri uulturis alam. ¶In.ex. breuiant ut index iudicis. pollex pollicis. index indicis. cortex corticis. Producũt uero ueruex ueruecis. Iuuen. sutor & elixi ueruecis labra comedit. Halex halecis ꝓpisciculo & pro garo Martia. halecẽ: sed q̃ protinus illa uoret. Idẽ alio loco. capparis & putri cepas halece natátes. uibex uibicis. Persi. Si puteal multa cautus uibice flagellas. Myrmex myrmecis. nomẽ serui apud Apuleium in.ix. lib. meta. ꝑducit ex pro porciõe illorũ halecis & uermecis. Rex & lex producũt tñ & si illud a rego regis: hoc a lego legis deriuet. ¶In.ix. ꝑducũt. ut ꝑdix ꝑdicis. lodix lodicis. fœlix fœlicis: uernix uernicis. Breuiát uero bebrix bebricis. Flaccus scdo argonautice. Bebricis & scythici procul in clementia saxi. Vergilius quinto æneid. bebrycia ueniens amici de gente ferebat. Syllius tamẽ tertio punicorum. produxit eandem dicens. possessus baccho seua bebrycis in aula. Calix calicis. Hora. Fecũdi calices quem non fecere disertum? Coxendix coxendicis. Serenus. Clausa acies inter gemine coxendicis umbras. Cilix cilicis. Iuuenalis. Sic pugnas cilicis laudabat & ictus. Erix ericis. Vergilius primo æneí. Siue ericis fines: regemq; optatis acesten. Filix filicis. Vergilius secundo georgicorum & filicẽ curuis inuisam pascit aratris. Fornix fornicis. Horatius primo sermo. contra alius nullam nisi olenti in fornice státem. Hystrix hystricis. Calphurnius in eglogis. uenit & hirsuta spinosior hystrice barba. Larix laricis. Lucáus in.ix. & larices funoq; grauem serpentibus urunt. Natrix natricis. Lucillius secundo satyrarum. si natibus natricem impræstit crassam & capitatam. Pix picis. Vergilius primo georgicorum atremassam picis urbe reportat. Onix onychis. & ab eo compositũ sardonyx sardonychis. Marbodeus. sardonychẽ faciunt duo nomina sardus onyxq;. Iuuenalis sardonyches denso numerantur pectine corde. Salicis. Vergilius in bucco. florentem cythysum & salices carperis amaras. Varix uaricis unde uaricosus. Persius. dixeris hæc inter uaricosos centuriones. Breuiant quoq; mittentia genitiuum in.gis. ut phryx phrygis. styx stygis. strix strigis. & hoc nomen nix niuis: quod nouo more in.ix. terminatorum misit genitiuum. ¶In.ox. producunt. ut atrox atrocis. ferox ferocis. Breuiát uero cappadox cappadocis Lucanus in secundo cappadoces mea signa tenent. Præcox præcocis. Calphurnius in eglo. insita præcocibus subrepere persica prunis. ¶In.ux. producunt. ut lux lucis. frux.gis. Breuiant uero crux crucis. Iuuena. iudice me dignus uera cruce. Dux ducis. Vergilius primo æneidos. regia portabat tyriis duce letus achate. Nux nucis. Idem in bucco. sparge marite nuces. Trux trucis unde est trucido trucidas. Horatius nec coram populo natos medea trucidet. Volux uolucis. nomen uiri proprium. Priscianus libro septimo breuiare dicit. Coniunx quoq; quod in genitiuo.n. litteram amisit: breuiat Vergilius in bucco. coniugis ut magis sanos auerte sacris. ¶De cremento nominum plurali. Crementum nominum plurale dicitur quotiens genitiuus & datiuus numeri pluralis crescunt super genitiuum singularis ut musa musæ musarũ. dñs dñi dñorũ. sacerdos sacerdotis sacerdotibus. Quod si genitiuus pluralis nõ crescit super gñm singularem non dicitur habere crementum plurale: ut Cæsar Cæsaris Cæsarum: rhetor rhetoris rhetorum.

CANTO. Dicit igiť qđ.a.e.o.in creméto noíum plurali ,pducunť ut musa musæ musaꝝ.dies diei dierũ. dñs dñi dñorũ.In illis uero q̃ nõ habẽt singularẽ seqmur ,pportionẽ alioꝝ.ut ambo amboꝝ. ambaꝝ amborũ.ambobus ambabus ambobus.duo duoꝝ duaꝝ duoꝝ:duobus duabus duobus.Illa quoq; q̃ irregulariter declinanť:sequunť ,pportionẽ regulariũ ut quis uel q.cuius quoꝝ quaꝝ quoꝝ.alter alterius alteroꝝ alterarũ alteroꝝ.& ita de reliqs noĩbus & ,pnoĩbus in hũc modũ declinatis.Bos bouis tam etsi cremẽtũ nõ habet: nihilominus.o ,pducit.Hora.in epodo.paterna rura bobus exercet suis.est.n.trimetrũ iambicũ.Illud quoq;

A.e.o.in creméto noíum plurali ,pducunť. ut musa musæ musaꝝ.dies diei dierũ.dñs dñi dñorum.

I.u.in creméto noíum i pl̃i breuiať ut pr̃ pr̃is pribus.portus port⁹ portub⁹.Irregulariter declinata sequunť ,pportionẽ regulariter declinatorũ.

De crementis uerborum.Caput.iii.

CRemẽtũ uerborũ fit:quotiẽs ratio declinãdi supat secũdã psonã singularis p̃sentis indicatiui modi uocis actiuæ.

A.igiť i cremẽtis uerboꝝ ,pduciť:ut amam⁹.amabamus.amaueramus.In primo tñ creméto huius uerbi do semper breuiať:ut damus dabã dabo.

E.i creméto uerboꝝ ,pduciť: ut amemus docem⁹.

Breuiãt tñ primũ cremẽtũ tertiæ cõiugatiõis in oi tpe p̃senti & in p̃terito impfecto subiũctiui: ut legerẽ legere legeris.Breuiat quoq;.e.ante.r.in p̃terito plusq̃perfecto idicatiui.& in p̃terito pfecto & futuro subiũctiui actiuæ uocis.& in futuro idicatiui passiuæ uocis primæ & secũdæ cõiugatiõis ut amauerã.docuerã.amaueri.docueri.amauero docuero.amaberis.doceberis.Breuiat ẽt p̃teritũ ipfectũ & futuꝝ idicatiui hui⁹ uerbi sũ.ut erã.ero.

I.i creméto uerboꝝ breuiať:ut legius legitis.amauimus.amabimus.Produciť tñ in prio cremento uerboꝝ q̃rtæ cõiugatiõis:ut audimus. auditis in p̃terito uero:nisi sequať.u.cõsonãs.nihilominus breuiať ut uenimus.repimus.Quod si.u.consonans sequať: i hac & i tertia cõiugatiõe ,pduciť. ut audiui cupiui.quæsiui.,pducũt quoq; uelimus uelitis.a uolo uis.nolite.nolito.nolimus nolitis: a nolo nonuis.simus sitis.a sum es.

O.i cremñto uerboꝝ ,pduciť:aut amatote.docetote

V.i creméto uerboꝝ breuiať.ut q̃sum⁹ uolumus.

hoc in loco repetendũ est: qđ ex auctoritate. Seruii diximus in gtõ singulari quartæ & qntæ declinationis noiatiuũ pluralẽ regere gtĩm & dtĩm singulares:itaq; genitiuus & dtĩs qntæ declinatiõis regularis nõ in ei.sed in.e.uel in es.uel in.ũ.terminať.¶ I.u.i creméto noium plurali breuiať sed aiaduertẽdũ q; in supiori regula diximus de irregulariter declinatis.

De crementis uerborum.

QVid sit uerbi cremẽtũ.ostẽdit dicens q; cũ prima uerbi positio q̃rũ ad hãc cremẽti rõnẽ attinet sit in secunda psona singulari p̃sentis indicatiui modi uocis actiuæ:quotiens illã uerbi declinatio supat:est cremẽtũ.Itaq; primũ crementũ est in syllaba:q̃ eqparat secundã illã psonã:& sic secũdũ & tertiũ deinceps.Dicit igitur q;.a.in primis & secũdis & tertiis uerborũ cremẽtis ,pduciť.ut amamus.amabaris.amaueratis.docebamus.docueramus.legamus.legebamus.audiamus.audiebamus. Excipitur primũ cremẽtũ huius uerbi do das.qm̃ semp in illo.abreuiať.ut damus.dabã dabo.date.darẽ dare.Persius.qn damus id supis de magna qđ dare lance.Ver.in.i.æneí.uela dabant leti.Idẽ in eodẽ.cũ dabit amplexus.Primum inq̃ cremẽtũ qm̃ scdm & tertiũ regulã p̃positã seqť.ut dabamus.atis.dederamus.atis.¶ E in creméto uerboꝝ ,pduciť.ut amemus.amauissemus.docemus.legemus.audiemus.amauerũt.docuerũt.Repiť tñ correpta in ptõ pfecto idicatiui modi.ut Ver.ii.ge.miscuerũtq; herbas & nõ in noxa uerba.idẽ in.iii.æne.obstupui steterũtq; comæ & uox faucibus hesit. sunt qdã q putẽt breuiari rõe encletice trahẽtis accẽtũ ad ultimã syllabã.sunt q legãt non miscuerũt & steterũt:sed miscuerant & steterãt.Sed Diome.auctor est:antiqores tertiã psonã numeri plis p̃teriti pfecti idicatiui modi breuiasse:idq; cõfirmat auctoritate Terẽtii in ,plogo eunuchi dicẽtis postq̃ ediles emerũt. sic.n.,pferẽdũ eẽ dicit:ut accentus sit in tertia a fine.Sed.e.in primo creméto tertiæ cõiugatiõis in oi tpe p̃nti atq; ptõ ipfecto subiũctiui mõi breuiať.ut legor.eris.uł legere legere in scđa psona ĩpatiui uocis passiuæ.utinã legerẽ uel legerer.cũ legerẽ uel legerer.legere i ifinitiuo uocis actiuæ.Breuiat quoq;.e.añ.r.i ptõ plusq̃pfecto &c.ut amauerã.docuerã.legerã.audiuerã. amauerim docueri.legeri.audiuerim.amauero.docuero.legero.audiuero.Breuiat etiã erã & ero hoc est p̃teritũ ipfectũ & futuꝝ idicatiui huius uerbi sum es fui.¶ I.in creméto uerboꝝ breuiať ut legimus in p̃nti & in ptõ idicatiui.ut amauimus.docuimus.amabimus.docebimus.Produciť tñ illđ.i.in prio creméto uerboꝝ q̃rtæ cõiugatiõis:qđ in ptõ breuiať:nisi sequať.u.cõsonãs &c.Nõ ẽ hoc in loco dissimulãdus error:i quo plerũq; oẽs grãmatici hodie uersanť:sed quẽ nõ sumus ausi in p̃ceptis q̃ multitudini ,pponunť annotare.Nam cũ in pria & scđa psona nũeri plis pti pfecti & futuri subiũctiui modi penultia sp apud auctores Idoneos lõga repiať ego nescio unñ tãtus sopoꝝ nr̃i sæculi hoĩes iuaserit ut eãdẽ breuiarẽt.Nã qđ Diome.dicit uocalẽ illã in ptõ pfecto subiũctiui debere ,pduci;in futuro breuiari;ego illi quẽadmodũ de ptõ facile astipulor:ita de fu

turo dissentio:aut ostẽdat mihi ubi eadẽ sit breuis:cũ apud auctores sp lõga repiat.Ennius nõ mi aurũ poſco;nec mi p̃ciũ dederitis.Ver.in priapeia.utilis hæc ará si dederitis erit.Ouid.v.met.accepisse simul uitam dederitis in undis.Idẽ in.iii.de põto.& amaris ionii cõtigeritis aquas.& iterũ in eodẽ cõsulis ut limẽ contigeritis ait.Quod uero in p̃terito.Verg.breuiauit cũ in.vi.lib.æne.dixit.egerimus nosti:& nimium meminisse necesse est:excusatur a Seruio his uerbis.Ri.syllabam præter naturá corripuit.Vergilius metri gratia: quia aliter non poterat stare uersus.¶ O in eremẽto producitur.& u.breuiatur.&c.facilia sunt.

¶CHRI. I.in eremento uerbo℞ breuiat.Ouid.li.iiii.de ponto.hæc ubi dixeritis seruet sua dona rogate.

¶De primis syllabis.Caput.iiii.

Ante.b.breuis ẽ:ut strabo.onis.labo.as.p̱ducũt uero.Crabo.onis.Flabrũ.i.Flabellum.i.Fabula.æ.Labicum.i.Labor laberis.Labes labis.Pabulum pabuli.Tabraca.æ.Tabes.bis.Tabi.bo.Et uerbalia in.abilis.p̃terq̃ stabilis & habilis.ut nabilis fabilis.

A.ante.c.breuis est.ut academia.æ.a canthis.idis.acer.eris.macer.a.um.producũt uero.Acer.cris.Acis.is.Brachium.ii.Brachæ,carum.Cacus.i.Caçabo.as.Dacus.i.Facundus.a.um.

¶De primis syllabis.

ANTO. PRopositis regulis gñalibus de syllaba℞ quantitate:p̱sequit regulas speciales:p quas qd in illis nõ potuit cõphẽdi supplebit:atq; nonnũq̃ regulæ ipse gñales magis explicabunt.& primo agit de primis syllabis.tum de mediis.postea de ultimis.Itaq; si dictio.cuius q̃titate syllaba℞ scire cupis:fuerit monosyllaba:in ultimis illá reqres.si de syllaba;primá in primis.ultimá in ultimis.si polisyllaba: primá in primis ultimá in ultimis.mediá siue illa sit una siue plures:in mediis repies.¶ A igit ante.b.in primis syllabis breuiat ut strabo.onis.Hora.i.ser.si qd sit uitiũ nõ fastidire strabonem.Verulanus dixit primá p̱ducere:sed nõ p̱bauit.Labo.as.ná labor eris p̱ducit:ut statim dicemus.Ver.ii.æne.custodes sufferre ualẽt.labat ariete crebro.& ab eo cõposita.ut labefacio.is.Producũt uero crabro.onis.qd ideo suspicamur primá p̱ducere natura:qa nunq̃ breuis repit.Ver.iiii.geor.aut asp crabro paribus se imiscuit armis.Oui.iii.fasto℞.milia crabro℞ coeũt & uertice nudo spicula desigunt.Idẽ.xi.meta.spicula crabrorũ spissa ceruice gerẽti.Idẽ in.xv.p̃ssus humo bellator equus crabrõis origo.est.i sacris lr̃is pro crabro corrupte legit scrabro.Põt tñ fieri ut syllaba illa natura sit breuis:sed tutius ut illá iterim p lõga relinquamus:quo.ad exẽplo alicuius auctoris p̱bet eẽ breuis:id qd in multis aliis dictiõibus est a nobis factũ.Flabrũ.i.pro spiritu siue uẽto. Ver.ii.geor.nõ flabra ne ignes cõuellũt.Idẽ in.iii.horrescat flabris sum meq; sororẽ dant silue.Seruius dicit tñ in plurali flabra.orũ declinari.Primá aũt natura lõgá eẽ p̱bat auctoritate Propti:cũ li.ii.inqt.& modo pauõis canda flebella supba.& Mar.iiii.epigra.supina prasio cõcubina flabello.qd est carmẽ trimetrũ hñs iambicũ in.v.loco.Oui.tñ.in.i.de arte breuiauit dicẽs.p̱fuit & tẽui uentos mouisse flabello:erit ergo i differẽs.Fabula fabulæ.Hora.i.ser.nõ lõga est.fabula diues.Idẽ.i.episto.fabula qua p̱pter paridis narrat amorẽ.Labicũ labici oppidũ prope Romá uetustissimũ fuit.a quo uia labicana dicta est.Mar.i.epigra.Labicana leue cespite uelat humus.Verg.tñ cũ de iisdẽ populis loqueret.vii.æne.dixit.& picti scuta labici.Labor.eris.Ver.v.æne.labit infœlix:cesis ut forte iuuencis.& ab eo deriuata.ut labes.Idẽ.ii.æne.hinc mihi prima mali labes.Pabulũ.Ver.i.æne.pabula gustassent troie.Tabraca.Iuuen.umbriferos pãdit ubi tabraca saltus.Syllius.tabraca tum tyrũ uulgis.Tabes & tabi.Lucretius imbribus ut tabe mẽbro℞ arbusta uacillent.Ver.iii.æne.& terrá tabo maculát.& Verbalia terminata in abilis.ut fabilis.nabilis.flabilis.Ver.iii.æne.nec uisu facilis;nec dictu affabilis ulli.Oui.i.met.sic erat istabilis tellus.fabilis unda.Ab habeo tñ habilis & a sto stabilis breuiát.Ver.i.æne.náq; habilẽ demore humeris suspẽderat arcũ.Luca.in.iii.cõserit stabilis naualibus area bellis.¶ A.ante.c.breuis est.ut academia.Hoc exẽplũ id circo posuimus:qa uerulanus dixit primá p̱ducere cũ Hora.ii.epl̃a.in primitiuo breuiauerit dicẽs:atq; iter siluas academi q̃rere uerũ.Ná qd Verulanus affert ex Pli.li.xxxiii.natu.hist.carmẽ lauree Tulii Cicerõis liberti:atq; academie celebratá noie uillá.Atq; rursus eiusdẽ Cice.inq; academia umbrifera uiridiq; lyceo nõ magis p il lo:quá p nobis facit.Tolerabiliusq; ẽ i dictiõe p̃ferti græca.i.añ.a.p̱duci q̃ duas syllabas natura breues facẽ lõgas.¶ A cáchis quoq; putauit primá p̱ducẽ:cũ sit breuis qm̃ ab a cátho.i.spina deriuet.Ver.i buc.& molli circũ ẽ ansas ampleus a cátho.& in eodẽ ope:mixtaq; ridẽti colocasia fũdet a cátho.Qd uero desẽsores uerulái asserũt illd.Ver.iii.ge.littoraq; alcyonẽ resonát.acáthida dumi:ego nescio cur uergiliáe codici táta iniuria debeat fieri:ut p defẽsiõe falsitatis detracta & p̃positiõe uelit illũ corrũpe.ná i oibꝰ libris legit.& acáthida dumi.Acer quoq; iõ posuimꝰ:qm̃ p arbore primá breuiat:facitq; i gtõ aceris.Oui.x.met.& platáus genialis acerq; coloribꝰ ipar & ab eo deriuatũ acernus.Ver.ii.æne.p̃cipue cũ iá hic trabibꝰ cõtextꝰ acernis.acer acris p̱ducit ut statim dicemꝰ.Macer quoq; p exẽplo ideo positũ ẽ qa ab illo deriuatũ.macero.as.p̱ducit.Ver.E heu q̃ pigui macer ẽ mihi taurꝰ i eruo.Producũt acer acris acre.Pro fortis & uehemẽs.Ver.v.æn.acer anhellãti fisis.Acis uir & fluuiꝰ.Oui.xiii.met.acis erat fauno nymphaq; simethide retus.Brachiũ.ii.Idẽ.xv.cõcaua littorei si demat brachia cácri.Brachea℞.Mar.q̃ ueteres brache britõis paupis & q̃.Cacꝰ.i.Oui.i.fast.cacꝰ auẽtie tior atq; ifamia silue.Ver.quoq.viii.æn.sp p̱duxit.Cacobo.as.Oui.d philomẽa cacabat hic pdix hic gracitat iprobus anser:Dacus.i.Luc.i.i.hic dacus p̃mat.ide getes.Ver.ii.geor.cõiurato.descẽdẽs dacꝰ ab istro.Daces uel daca iidẽ auctores aliis i locis breuiarũt.Ver.viii.æn.idomitiq; dace & põtẽ idignatꝰ araxes.& Luc.i.vii.& uetitos errare dacas i menia ducat.Facũdꝰ.a.ũ.& facũdia.Iuue.cuiꝰ erát mores:q̃lis facũdia.

CANTO. Gracito.as.Oui.de philoméa.hinc graciat īprobus anser.☞Machina.e.Ver.iiii.æne.mineq; muroꝝ īgētes:equataq; machina coelo.Macero.as.Locre.macerat iuidia.ante oculos illū eē potētē.Hor.i.car.quā lētis pœnitus macerer ignib⁹ est.n.carmē asclepiadeū.Prif.tm̄ in pihegesi breuiaoit dicēs frāgit hircio maceratus sanguie tm̄.Pacuoi⁹.ii.Persi⁹.sūt quos pacuui⁹ & uerrucosa moret antiope.Pachyn⁹.i.Oui.xiii.met.qbus ībriferos uersus pachyn⁹ ad austros.Ver.tm̄ breuiauit ī.iii.æne.pstat triacrii metas lustrare pachyni.Idē ī.vii.dardaniā siculo pspexit ab usq; pachyno.Placo.as.Idē ī.ii.æne.sāguie placastis uētos & uirgie cesa.Trachyn.inis.Ouid.xi.met.herculeā trachyna iube.Thraca.e.ut thrace.es.Hor.i.epis.thraca ne uos ebrusq; niuali cōpede uinctus.Vacia & uacien⁹.Ma.docti pfia narbo uaciēi.ē.n.carmē phaleuticū.Vaciniū.ii.Ver.ī buc.alba ligustra cadūt uacinia nigra legunt.☞A.añ.d.breuis est.ot oadū:qđ ē a uado.is.ī quo prima pducit.Ver.i.æne.illiditq; uadis: atq; aggere cīgit arene.pducūt uero Adā primus gnis hūani parēs.Sedulius ī paschali.gaudia lōma metā:nā q deflemus ī adā Clades.is.Ver.ii.æn.qs cladē illius noctis.qs fūera flēdo.Gades.iū.Luca.i.iii.oceanūq; negat solas amitteř gades.Ladō.onis.fl.arcadie.Oui.i.met.donec arenosi placidū ladōis ad amnē.Rabō.is.Ver.v.æne.radix iter.leuū īterior.atq; ab eo deriuatū radix radicis.Idē.ii.georg.trudit e sicco radix oleagina ligno.Spadix spadicis.Idē.iii.geor.honesti spadices.glaucīq; color deterrimus albo.Suadeo suades.Idē in bur.sepe leui somnū soadebit inire sosurro.Trado.is.Idē ī eodē ope.nō:uerū egonis.nup mihi tradidit egon.Traduro.ucis.Idē in.iii.geor:post partū cura in uitulos traduriř ois.Gradiuus.i.tum pria lōga repiř.Ver.iii.geor.grādiuūq; patrē

Gracito.as.Machina.æ.Macero.as.Pacuuius.ii.
Pachynnus.i.Placo.as.Trachyn.inis.Trache.
es.Vacia.æ.Vacienus.i.Vacinium uacinii.
A.ante.d.breuis est:ut uadū.i.pducūt uero adā.
Clades.is.Gades.iū.Ladon.onis.Rado.is.Radix.icis.Spadix.icis.Suadeo.des.Trado.is.Traduco.is.Gradiuus indifferentem habet.
A.añ.f.breuis est.ut uafer.a.ū.afer uero pducit.
A.ante.g.breuis est:ut ago.is.plagæ.arū.proret.i
& pro regiōe.plaga.æ.Producūt agæa.æ.fagus.i.
flagito.Flagitiū.Fragor aris.Lagus.i.Magalia.
ium.Pagus.i.Pagina.æ.Plaga plagæ.pro uulnere.Sagus.i.Saga.æ.Strages.gis.Stragulum.i.
Tragula.æ.Vagio.is.
A.ante.l.breuis ē.ut.malus.a.ū.alo.is.pducunt
uero.Ala.æ.Ales.itis.Alea.æ.Alecto.us.Alia.
æ.fl.Balena.æ.Balista.æ.Balo.as.calo.onis.

getiticis q psidet aruis.Iuue.Hæc tetigit gradiue tuos urtica nepotes.Loca.in.i.qd tm̄ gradiue paras.tū eādē breuiat.ut apud Oui.vi.meta.& genus a magno docētē forte gradiuo.& Vale.flaccus in.iiii.argonautice.magnoq; exorta gradiuo.☞A.añ.f.breuis est.ut uafer.a.um.Persius.oē uafer uitiū redēti flarcus amico.Afer.a.um.sūt q p.f.scribūt.& pducit primā Martia.rideris multoq; magis traduceris afer.nos uero p ph sp scribimus.☞A.añ.g.breuis est:ut ago agis.& plaga por reti.Ver.iiii.geor.retia rara plage.lato uenabula ferro.& plaga p regiōe.Idē in.i.etherea quos lapsa plaga Iouis ales apto.Pro uulnere uero ut statim dicēus primā pducit.Producūt uero agea agee.quāq̄ ab agēdo dicař.signatq; nauiū foros.Ennius.multa foro ponēs:ageaq; lōga repleř.Fagus.i.Ver.ī buc.Tityre tu patule recubās sub tegmine fagi.Flagito.gitas.Ver.ii.æne.q sūt ra numina diuū flagitat.& in.xii.notūq; efflagitat ensē.Flagitū.ii.Hora.ii.ser.cōsistit sūptus neglectis flagitiū ingens.Fragor.aris.qđ uerbū nō est in usu.sed ab eo cōposita suffragor.garis.& refragor.garis.Ver.in priapeia copia me pdit.tu suffragere rogatus.& ab eo deriuatū suffragiū.Ooid.ii.de pōto grata qdē hæc sūt aio suffragia nfo.Lag⁹.i.Iuue.ad pharō & nilū famosaq; mœia lagi.Magalia.liū.Ver.i.æn.mirař molē.æneas magalia quodā.Pag⁹.i.Hora.i.epist.qs circū pagos & circū cōpita pugnax.Pagīa.e.Mar.lasciua ē nobis pagīa.uita pba est.Plaga p uulnere siue ictu.Ver.iiii.geor.multa reluctāti obstruiř plagisq; pempto.Sagus.a.um.uñ est psagus.a.um.p eo qđ est diuinus.& psagire diuinare.Hora.ii.epsa.sōnia terrores magicos.miracula sagas Loca.in.ii.aut te psage maloꝝ Antoni.Sagana tm̄ qđ uř ab eo qđ est saga deriuari.Hora.i.ser.breuiauit dicēs cū sagana maiore ululātē:pallor utrāq;.Strages.is.Ver.vi.ænr.pcubuisse sup cōfuse stragis aceruū.Stragulū.i.Mar.zoilus egrotat.faciūt hāc stragula febrē.Tragula.e.Syllius.iii.pūico.cui tragula semp fulmineā armabat celebratū missile dextrā.Vagio.is.Oui.x.met.reddit onus uagitq; puer.Idē in epsa canaces.uagitus dedit ille miser:sensisse putares.est.n.uagire pueroꝝ cū uero lepoꝝ ē:primā breuiat.ut idē de philomēa.glaucitat & catulus:sed lepores uagiunt.Flagro flagras.& flagrantia.& flagrū natura breuiare inde intelligere licet quod flagellum breuiat.Horatius primo ser.nec scutica dignum horribili sectere flagello.☞A.ante.l.breuis est.ot malos.a.um.pro non bonus nam aliis significationibus prodocit.ut eue stigio dicemus.Producunt uero.Ala.æ.Vergilius quarto æneid.hic primom paribus nitens cyllenius alis.Ales itis.Idem in moreto.excubitorq; diem cantu prædixerat ales.Alea.e.Horatius tertio sermo.perraro hæc alia fallit.Alecto.us.Vergilius septimo æneid.luctificam alecto dirarum a sede sororum.Alia.e.flumen Italiæ.Idem quousq; secans in faustum interluit alia nomen.sunt qui per duplex.l.scribunt allia.Balena.e.Iuuenalis quantum delphinis balena britannica maior.Balista.e.Syllius primo punicorum.phocais effundit uastos balista molares sunt qui litteraturam græcam secuti balista per duplex.l.scribant.Balo balas.Vergilius primo georgicorū.balatumq; grægem fluuio mersare salobri.Ouidi.de philomena.at pia balat ouis ☞Calo calonis.Horatius primo sermonum hunc perminxerunt calones.

CANTO. Caligo.as.& ab eo deriuatū caligo.inis. Ver.ii.æne.caligat nubē eripiā.Iuuen.& genus humanū dānat caligo futuri.Halo.as.a quo est alitus.us.Mar.halat & imodico sexta Ne<del></del>rōe calet. Verg.in.vii.talis sese halitus atris faucibus effundēs.Halex.ecis.& halec halecis.Mar.capparis & putri cepas halece natātes.Hor. in.i.ser.fiser.halec fecula coa.Malus.i.pro arbore pomifera uel pro arbore nauis. Verg.ii.geor.fœlicis mali: quo nō pstātior alter.Idē in.v.æne.igēti manu malū de naue ferestī.Malū quoq; pro pomo.Idē in buc.Malo me galathea petit lasciua puella.Mala.e.pro mādibula.Idē.vii.æn.& uolare manu malisq; audacibus orbē.

Caligo.as.Halo.as.Halex.ecis.Malus arbor.Malū pomū.Mala mādibula.Palatiū.ii.Palus.i.Palor.aris.Qualus.i.Qualis.e.Talus.i.Talis.e.
A.añ.m̄.idissyllabis pducit.ut fama.æ. Breuiant uero.amo.as.Chlamis.idis.Fames.is.Samos.i.Tñ.Et polisyllaba.ut.mamilla.æ.amita.æ.pterq̄ Amētū.i.Damœtas.æ.Lamia.æ. Lamētor.aris.
A.ante.n.idissyllabis pducitur: ut Sanus.a.um. Plāus.a.um.Breuiāt uero.Anas.atis. Anus.us. Canis.is.Cano.is.Māus.us.Planus i. Et ab ano præpositione græca cōposita: ut analecta.orum. anaglyphum.i. Et polysyllaba.ut animus.i.anubis.idis.præterq̄ ganeo.onis.
A.ante.p.breuis ē.ut apis.is. Producūt uero apis bos.Apulus.a.um.Apulia.æ.Apœninus.i.Apidanus.i.Aphrica.æ.Crapula.æ.papilo.onis.Rapū.i.Sapo.nis.Sapis.is.fl.Sapda.æ. Vapulo.as.
A.ante.q.breuis est.ut aqua.æ.Laquæus laquæi.

Palaciū.ii.qd tum pria lōga.tū breui repit. Breui ut apud Ver.i.geo.q̄ thuscū tiberim & Rōana palatia seruas.Oui.i.meta.hac timeā magni dixisse palatia cœli.Lōga Paph.in.i.siluaꝝ.dū noua contēptis surgāt palatia flāmis. Mar.ide sacro ueneranda petes palatia cliuo. Sed hæc auctoꝝ dñia pōt eē exeo qd sūt q putēt palatiū a balatu ouiū eē dictū.sūt q a pallāte.q ergo pducūt p duplex.l.palatiū scribere debēt.Palus.i.Iuue.aut qs nō uidit uulnera pali.Palor.aris.Ver.v.æne.demoleus cursu palātes troas agebat.nā uerbū multis in locis. Liui.exp̄ssit ut li.v.ab urbe.uagiq; pagros palant.Qualus.i.Ver.ii.geo.tale dabit specimē tu spissos uimine q̄lus.& Columella. ipse ferēs holitor deductos pōdere q̄lus. Cuius diminutiuū ppertius breuiauit dicēs lib.iiii.& iniqs pēsa q̄sillis.Qualis.e.Ver.i.æne.q̄lis in eurote ripis:aut p iuga cynthi.Talus.i.Hor.i. ser.quaꝝ subsuta talos tegit instita ueste.Talis.e.Ver.i.æne.Talis erat dido:talē se leta ferebat.¶ A.añ.m.in disyllabis pducit.Breuiāt uero amo.as.& ab eo deriuata amor amicus. Clamis idis.Vergi.v.ænei.uictori chlamidē auratā:quā plurima circū.Fames.is.Idē i.vii. hæc erat illa fames.Hamus.i.apud Iuuenalē breuis repit cū apud reliquos auctores fit lōga.ait enim dispositis p̄diues hamis sunt q dicāt poetam fecisse ecthlypsim abiecta.s.cū uocali:qua rōne supra diximus.Samos.i.Idē in.i.post habita coluisse samo.& noīa polysyllaba.ut mamilla.Iuue.in meroe crassa maiorē īfante mamillā:nā māma a quo est diminutiuū p duplex.m.scribit.Amita.e.Persius iam reliq̄ ex amitis:patruelis nulla pneptis.Producūt uero Amētū.i.Sylli.us.ix.punicoꝝ.& uelut amēto cōtorta hastilia turbo.Lamina.e.Ver.i.geor.tum ferri rigor atq; argute lamina ferre.Lamētor.aris.idē.ii.æne.troianas ut opes & lamētabile regnū.¶ A.ante.n.in disyllabis pducitur.ut planus.a.um.Planus tñ nomē uiri ppriū breuiat:ut statim dicemus.Breuiāt quoq; Anas.atis.Martia.tota q̄dē ponat anas:sed pectore tm̄.Anus.us.Idē cū sit anus cōiunx:& sint tibi mortua mēbra.Canis.is.Ver.i buc. notior ut iam sit canibus nō delia nr̄is.Cano.is.Idē arma uirūq; cano.Manus.us.Idē in.ii.ecce manus iuuenē. Planꝰ.i.scurre nomē.Hora.i.eplaꝝ.nec semel irrisus triuiis atollere curat fracto crure planū.Breuiāt quoq; ab ano p̄positiōe græca cōposita.ut analecta.orū.Mar.ocia sed scopis nūc analecta dabunt.Anaglypha.orū. Idē & mēsis anaglypha de paternis.Et polysyllaba.ut aīus.i.anubis.idis.Producūt uero Anulus.i.Iuue.anulus.i.demēs:& seuas curre p alpes.Canabis.is.Persius tibi torta canabe fulta cena fit in transtro.Danubius.ii. Oui.iiii.de pōto.cedere danubius se tibi nile negat.Ganeo.onis.Iuue.sed laudē filiquas occultus ganeo pultes.Ianua ideo pducit:qa a iano deriuat.¶ A.ante.p.breuis est:ut apis pro uolucri ex īsectis.nā pro api boue ægyptio pducit:ut statim dicemus.Oui.xiiii.met.nō apis ide tulit collectos sedula flores.Producūt uero apis bos.Luca.in.ix.& sacer in cineres magni mactabit apis.Apulus.a.ū.Idē in.v.apulus adriacas exit garganus in undas.Hora.i.ser.Sequor hūc Luca.an apulus anceps.Apulia.e.Idē in eodē.icipit ex ilo mōtes apulia notos.Idē tñ.in.iii.car.breuiauit dicēs.nutricis.extra limē.apulie.est.n.carmē alcaicū cōstās expētimemeri iābica & duobus dactylis.Sūt q appulus & appulia cū pducit:puplici.p.scribāt.Apeninus.Ver.xii.ænei. uertice se attollēs pr̄ apeninus ad undas.Apidanus.i.Proptius:q̄lis in herboso cōcidit apidāo. Aphrica.e.qd uero primā natura lōgā hēat argumēto est.apher.a.um.Ver.iii.geor.armētarius apher agit tectumq; larēq;. Crapula.e.Serenus.at male digestis si crapula seuiet escis.Papilio.onis.Ouid.xv.meta.ferali mutat cū papilione figuram.Rapum.Martia.hæc tibi brumali gaudentia frigore rapa.Sapo saponis.Serenus atrito sapone genas purgare memento.Sapis.is.fl.Italiæ.Lucanus in secundo crustumiumq; rapax & iunctus sapis isauro. Saperda.e.Persius en saperdas aduehe ponto.nec obstat quod a sapore in quo prima breuis est auctore festo deriuatur.Vapulo uapulas.Iuuenalis si rixa est:ubi tu pulsas:ego uapulo tantum.Pappos.quod interpratatur auus.& papa.e.pro pontifice maximo:quod inde uidetur deriuatum.quod Iuuenalis ait.& timidus prægustet pocula pappas:per duplex.p.scribuntur.& quod Persius dixit aut pueris regum similis pappare minutum.¶ A.ante.q.breuis est.ut aqua.e.tam etsi ab æquus.a.um.deriuatur laquæus.laquæar.aquila.aquilo.

¶ANTO. A.ante.r.breuis est:ut arista.e.quā̄q̄ ab aredo deriuat̃.Ver.in buc.post aliquot mea regna uidēs mirabor aristas.Ares qd̃ iterp̃taf mars apud græcos īdifferētē habet.Mar.sed græci q̄bus ē nihil negatū & quos ares:ares decet sonare.Charites quoq; breuiat & charistia festa quā̄q̄ ide carus.a.um.ducat̃. Oui.ii.fasto.pxima cognati dixere charistia cari.¶ Aruspex quoq; & si ab ara & aspiciēdo cōponat̃.Iuue.Cōmēdare uolet:uaricosus fiat aruspex.¶ Producūt uero areo.es.Ver.aret ager uitio moriēs sitis aeris herba.& ab eo deriuatū area.e.ara.e.Ver.i.geor.areatū primū igēti est æquāda cilyndro.Idē.i.ænei. saxa uocāt itali mediis q̄

A.añ.r.breuis est:ut.Arista.æ.Aruspex.icis.pducūt uero.Areo.es.Area.æ.Bariū.ii.Baris.idis.caria.æ.Carica.cæ.Glarea.æ.Larius.ii.larissa.æ.naces.ium.Naricia.æ.Pareo.es. Et noia adiectiua Iarus.ara.arum.ut clarus clara clarum.

A.ante.s.breuis est.ut Asia.æ.Producūt uero asius.a.um.Asiacus.a.ū.Asis.idis.Asopus.i.Basiū.ii.Caseus.i.Nasus.i.Phasis.idis.Sason.onis.

A.ante.t.breuis est:ut quater & quaterni.Producunt uero.Atys atyos. Atella.æ. Atina atinæ. Ater atra.um.Catillus.i.Chratis.idis.Crates.is. Crater.teris.Clatrus.tri.Frater fratris. Fatum fati.Gratus grata.um.Latum lata latum. Laterna æ.Latone.æ. Mater.tris.Materia.æ.Maturus.a.um.Matutinus.a.um.Pratū.i.Patagia.æ.fl.Saturnus saturni.

īfluctibus aras.¶ Bariū.ii.Hor.i.ser.uia peior adusq; bari menia piscosi.¶ Baris.idis. Propertius.baridos & cōtis rostra liburna seq.¶ Caria.e.Māilius.iiii.astro.arcades antiq celebrataq; caria fama.¶ Carica.e.Oui.i.fast.qd uult palma sibi:rugosaq; carica dixi.¶ Glarea.e. Ver.ii.geo.nā ieiuna q dē cliuosi glarea ruris. ¶ Larius.ii.Idē in eodē:qd memorē lacus: te lari maxiæ teq;.¶ Larissa.e.Hora.i.car. nec tā larisse pculsit cāpus opime.¶ Nares.riū.Ver. vi.æne.auribus & trūcas īhonesto uulnere nares.¶ Naricia.e.Oui.Romechiūq; legit:caulonaq; nariciāq;.Ver.iii.æne.hic & naricii posuerūt mēia locri.¶ Pareo.es.Idē i.i. paret amor dictis care gēitricis.¶ Et noia adiectiua.ut clarus.a.um.gnarus.a.um.rarus.a.um. uarus.a.um.& ab eo deriuatū.uaricus.a.um. & diuarico.ricas.& p̄uarico.aris.nā uaricosus a uaricibus dictus est.Persi.fallit pede regula uaro Oui.de arte.ingētes uarica fertq; gradus.¶ A. ante.s.breuis est.ut asia.e.Verg.i.æne.europo atq; asia pulsus.Idē i.ii.postq̄ res asie priamiq; euertere gētē.¶ Producūt uero ab asia deriuata.ut asis.idis.asius.a.um.asiacus.a.um. Oui. v.me.iā sup europē sublimis & asida terrā.Idē i.ix.& i aside terra mēia cōstituis:& i.xii.asiacas casuras aspicis arces.Ver.i.geo.asia circū dulcib⁹ i stagnis rimant̃ prata caistri.Ego nescio an sit ulla palus:q̄ uocet̃ asia: ut uoluit Seruis ibidē.& rursus i.vii.æne.i illd Ver.dāt p colla modos:sonat āmis & asia lōge pulsa palus & post illū reliq oēs:hoc tñ cōptū habeo primitiuū asia primā breuiare.deriuata uero pducere.eē āt asius.a.um.possessiuū ab asia nemo ē q nō itelligat:uñ prata asia dixit.Ver.i geor.& palus asia i æneide.& i.iiii.geo. atq; ephyre:atq; opis & asia deiopeia.¶ Asop⁹.i.Luc.i.vi.accipit asopos cursus:phoenixq; melasq;.¶ Basiū.ii. Martial.eē qd hoc dicā qd olēt tua basia myrrhā.¶ Caseus.i.Ver.piguis & igrate p̄meret̃ caseus urbi.¶ Nasus.i.uñ Oui.naso cognominatus ē.Martial.& pueri nasū rhinocerotis hñt.Oui.q mō nasonis fueram⁹ qnq; libelli.¶ Phasis.dis.fluui⁹.Idē.vii.meta.cōtigerāt rapidas limosi phasidos undas.¶ Sason.onis.Luca.i.ii.pfundit̃ æquore sason.& itez i.v.nō hūilē sasōa uadis.¶ A.añ.t.breuis ē.ut q̄ter aduerbiū.qd̃ tāersi a q̄ttuor deriuat̃:extrita altera.t.ī sa primā breuiauit.Ver.ii.æne.substitit:atq; utero sonitū q̄ter arma dedet̃.Producūt uero atys.Oui.x.met.siq dē zibeleius atys.& Persi.berecynthius atys.¶ Atella.e.Syllī⁹ i.x.puni.iāq; atella suos.iāq; & galogræcia adegit.uñ atellāus.a.ū.Iuue.rustic⁹ exodio risū mouet atellāe.¶ Atina.e.Ver.vii.æne. tela nouāt atina potēs:tiburq; sup̄bū.¶ Ater.a.ū.Verg.i.æne.teucrorūq; alios:ater quos æquore turbo.¶ Catillus.i.uiri nomē Sylli⁹.viii.puni.hic tibur catille tuū.Chratis.idis.fl.calabrie.Oui.xv.meta.chratis & hinc sibaris nr̃is cōtermin⁹ oris.De alio eiusdē nois pria breui dixit i.iiii.de pōto hue lycus:huc sagaris.peneusq; hispāisq; chratisq;.¶ Crates.tis.Ver.i.geor.arbutee crates & mystica uānus iacchi.¶ Crater.eris.Idē i.i.æn.crateras magnos statuūt:& uina coronāt.¶ Clarus.i.Hora.i poetria.obiectos cauee ualuit si rūpe clatros.¶ Frater.is.Ver.i.æne.fr̃ ut æneas pelago tuus oia circū.¶ Fatū.i.qd iō.pducit:qa a pricipio hui⁹ uerbi faris uł fare deriuat̃.¶ Grat⁹.a.ū.a quo deriuat̃ gr̃ia gratulor & grator.Ver.ppīs alcide gratissima.uitis iaccho.¶ Latus.a.ū.qd uł eē pricipiū a fero:atq; iō pducere primā.Idē.i.æn.Littoraq; & late ppsos sic uertice coeli.¶ Laterna.e.qd licet a latēdo deriuat̃ nihilomin⁹ primā pducit.Mar.dux laterna uie nūqd sū fuscior.¶ Latōa. e.Ver.i.æn.latōe tacitū ptētāt gaudia pect⁹.¶ Mr̃.is.Idē i eodē cui mr̃ media sese tulit obuia silua.¶ Materia.e.Idē i.æne.iacet.oīs ad undā materies.¶ Matur⁹.a.ū.Idē i buc.mature uinitor uue.¶ Matutinus.a.ū.Idē.in viii.æn.& matutini uoluerū sub culmie cāt⁹.¶ Nat⁹.i.p filio & nata p filia.& natal & natura iō pducūt:qa a pricipio nat⁹.a.ū.drīuāt.¶ Pratū.i.Ver.i bu.hue ipsi potū uēiēt p prata iuuēci.¶ Patagia.e.fl.sicilie.Ver.iii. æn.uiuo p̄teruchor hostia saxo patagie ñ patagia:ut dicit Seru.& p⁹ illū set̃ oēs:s; patagie:ut Geor. merula. ¶ Saturn⁹.i.Idē.i.ge.frigida saturni quo sese stella receptet.¶ Statera.e.qd nomē Verulāus dicit primā pducere:nō psuadet mihi.cū Martia.lib.x.in carmine phaleutico scribat.non ergo est manus ista sed statera.

¶CHRISTO. A.ante.s.Huic excipi potuit.Colocasia.nam ca.Syllaba longa est.Licet in casia simplici breuis reperiatur.Vergilius.Mixtaq; ridenti colocasia fundet achanto.Idem. Tum casia atq; aliis intexens suauibus herbis.

Vates uatis. Vaticanus uaticani.

A.ante.u.consonantē.breuis ē:ut auis. producūt uero. Auius.a.ū. Claua.æ. Clauius.is. Clauus.i. Dauus.i. Flauus.a.um. Gnauus a.ū. Gauisus.a.um. Lauiniū.i. Mauors.ortis. Mauis.a malo. Nauis.is. Pauo.onis. Prauus.a.um.

E Ante.b.breuis ē:ut trebia. Producūt uero. Creber.a.um. Crebrenus.i.fl. Debeo es. debilis.e. Flebilis.e. Gleba.bæ. hebe.es. Rhebus. Sebethus sebethi. Trebula trebulæ. Thebæ.arum. Thebæ.es.

E.ante.c.breuis est:ut secus.pecus. Producūt uero. Echo.us. Lecythus.i. Secius.pro minus. Securus secura securum. Theca.æ.

E.ante.d.breuis est:ut sedeo. Producūt uero. Cædo.is.cessi. Medea.æ. Pedo pedis. Rheda. æ. Sedulus.a.um. Sedes.is. Seditio seditionis.

E.ante.f.breuis est;ut nefas.

E.ante.g.breuis est:ut Lego.is. Producunt uero lego.as. Pegasus.i. Regula.æ. Regulus.i. Regina.æ. Regium.ii. Tegula.æ.

CANTO. Vates.is.& ab eo deriuata uaticinor & uaticanus & uaticiniū. Ver.iiii.æne.heu uatū ignare mentes:qd uota furētē. Iuue.& uaticāo fragiles de mōte patellas. ¶ A.ante.u.cōsonātē breuis est.ut auis.tāetsi ab a & uia cōpositū uideaẽ:quēadmodū & auius.a.um.sed hoc ꝑducit:illud uero breuiat. Ver.ii.geor. auia tūc resonāt auibus uirgulta canoris. ¶ Claua.e. ¶ Clauis.is.atq; ab utroq; clauiger. tam is q clauā q̄ q clauē gerit. Oui.xv.met.clauiger alloqtur lapidosas.esaris undas. ¶ Clauus.i. Ver.v.æn. hortaturq; uiros clauūq; ad littora torqt.& Iuue.clauus mihi militis heret. ¶ Dauus.i. Hor.itererit multū dauus ne loquaẽ an heros. Dauid quoq; Sedulius in pascali ꝑduxit dicēs: cecatos clamare uiros fili iclyte Dauid. nos tñ li.ii.breuiauimus cū in tertia declinatiōe scripsimus.nři dixere dauidis. ¶ Flauus.a.ū. Ver.i.geor.flaua ceres alto ne q̄q̄ spectat olympo. ¶ Gnauus.a.um. Ouid.in.i.de pōto. det mihi formosa gnaua iuuēta manu. Inde ignauus.a.um. Ver.hyems ignaua colonis. ¶ Gauisus.a.um. ꝑpertius.nō ita dardanio gauisus atrida triūpho. ¶ Lauinia.e.& lauiniū.ii. Vergi.vii.æne.& iuxta genitorē astat lauinia uirgo. Idē in.i.italiā fato ꝑfugus lauinaq; uenit:idē tñ in eodē breuiauit dicēs. Impio explebit urbēq; a sede lauini transferet. ¶ Mauors.ortis. Oui.vii.met.cecropia pallas scopulū mauortis in urbe. ¶ Mauis secūda ꝑsona ab eo qđ ē malo.i.maguis uolo. Hor.i.ser.an tibi mauis isidias fieri.præcipiūq; auellier āte. Nauis atq; ab eo deriuata nauita & nauigo. Ver.i.æne. nauibus īfandū amissis unius ob irā. ¶ Pauo.nis. Claudiāus.pricius roseis pauonū uētilat alis. ¶ Prauus.a.um. Hora.in poet.nō magis eē uelim q̄ naso uiuere prauo. ¶ E.ante.b.breuis. ē ut trebia.e.nebula.e.ebulus.uli.lebes lebitis. ¶ Producūt uero. ¶ Creber.a.um. Verg.v.æne.creber utraq; manu pulsat uersaq; dareta. ¶ Crebenus.i.fl. Oui.xi.met.aspicit exerien pria crebenida ripa.hoc est crebei filiā. ¶ Debeo & debilis ideo ꝑducūt:qa a de ꝑpositiōe & habeo & habilis cōponunẽ:ut supra dixi. ¶ Flebilis quoq; qa seqtur ꝑportionē uerbaliū in ebilis desinētiū:ut delebilis explebilis:& qđ mō dixius debil. ¶ Gleba.e. Ver.i.æne.terra antiq̄ potēs armis.atq; ubere glebe. ¶ Hebe.es. Oui.ix.met.hoc illi dederat iunonia muneris hebe. ¶ Rhebus.i.n.p.eq.apud Ver.in.ix.æne.rhebe diu:res si qua diu mortalibus ulla est.sunt q p œ diphthōgō scribāt rhœbus. ¶ Sebethus.i.fl.Papi.i.silua.euboes & pulchra gaudēs sebethus alūna. Idē Ver.vii.æne.sebethis.idis.facit dicēs. Oebale quē generasse telō sebethide nympha. ¶ Tebula.e.opidū i agro reatino & eiusdē nois iuxta crustuminū colonia Romāoꝝ. Mar.v.epigra.hūida q̄ gelidas sūmittit trebula ualles.& iteꝝ in distichis. Trebula nos genuit.cōmēdāt gr̄a duplex. ¶ Tebe.aꝝ.ꝑ boetiæ urbe.uñ est Thebāus & thebe.es.urbs ægypti:& uñ thebeus. ¶ Ebrius.a.ū.febris.is.nebris.idis.iō suspicamur ꝑductā hr̄e primā:qa sp lōga repiunẽ. ¶ E.añ.c.breuis est.ut sec9 ꝑ asr.pec9.ris.uel pecudis.decet.iecur. ꝑducūt uero. ¶ Echo.us.Persi.repabilis assonat echu. Lecythus quoq; iō ꝑducit:qa p.e.lōgū a græcis scribiẽ. Secius quoq; ꝑducit. Ver.ii.geor.īdulge ordinib9:nec secis ois i unguē.sec9 tñ ut dixius breuiat. Idē.xii.æn. Haud sec9 accēso gliscit uiolētia turno. ¶ Secur9.a.ū.iō ꝑducit:qa a se & cura cōponiẽ ut sit secur9.q ē seorsū a cura. Mecū tecū.secū.qa cōponūẽ ex me.te.se.& atheca cōposita:ut bibliotheca.dactylotheca.pinacotheca. Mar.ruris bibliotheca delicati. ¶ E.añ.d.breuis ē.ut sedo.es.cedo ꝑ dic. ꝑducūt uero credo.is.qđ acretū & do cōponiẽ. Ver.v.æne.ꝑpetib9 pēnis ausus se credere cœlo. ¶ Cædo.is.cessi. Idē i buc.oia uicit amor & nos cedamus amori. ¶ Cædo.is.cecidi.p.æ.dyphthōgō scribiẽ. Cedo uero ꝑ dic:ut dixim9 primā breuiat. Iuue.post mior ē aliā credas.cedo si breue pui. ¶ Medea.e. Oui.i epl'a.hysiphyle medee medea forē quod si qs ab alto. ¶ Pedo.is. Mar.pedere te mali.nāq; hoc neq; iutile dicit. ¶ Rheda.e. Iuue.hic dū tota dom9 rheda cōponiẽ una. ¶ Sedulus.a.ū.sedo.as.seditio.onis.iō ꝑducūt:qđ a se & dolus primū.a se & do das sedm.a se & itio tertiū iterposita.d.euphōie cā cōponūẽ. ¶ Pedor uero pedia.e.& pedico.as.q a peus qđ ē puer græce deriuaẽ iō ꝑducūt:qa.e.diphthōgō hñt. ¶ E.añ.f.breuis ē.ut nefas:& īde nefast9.nefari9.& nefād9. ¶ E.añ.g.breuis ē.ut lego.is.rego.is.tego.is. ¶ Producūt uero lego.as. ꝑ eo qđ ē legatū aliquo mittere:& testō ꝑter solidā hr̄ditatē aliqd alicui relinq̄re. ¶ Pegasus.i.æquus alatus. Oui.iiii.meta.pegason & frēs mr̄is de sanguine natos. ¶ Regula.e.tāetsi a rego.is.deriuetẽ:i quo ut dixim9 ꝑria breuiaẽ. Ver.in moreto. Nec sūptus erat illud opus sed regula cure. Regulus & regina iō primā ꝑducūt:qđ a rege deriuaẽ:in quo pria lōga est cremēto. ¶ Rhegiū.ii. brutiorū ciuitas. Oui.iiii.met.liq̄rat & zāclē aduersaq; mœia rhegi. Tegula. Iuue.ultius ardebit.quē tegula sola tuetur.

E.añ.l.in dissyllabis lõga ẽ.ut chela.æ. Breuiãt uero Chelys.ys.Celer.is.e.Gela.æ. Gelu.indeclinabi.Lelex.gis.helex.icis.Et a meli hoc ẽ melle: & a mellas qđ est niger cõposita & deriuata.ut melilotos.i.Melãthiũ.ii.Scelus.eris.Telon.onis.uelis.it.uelut ueluti.Et noĩa polisyllaba.ut melior. Producũt uero belua.æ.Delubrũ.i.Elysiũ.ii.Electrũ.i.Peligni.orũ.Pelusiũ.ii.Pelion.ii.peleus.i.Pelamis.idis.Spelunca.æ.Speleũ.i.Telephus.i.Telegonus.i.telemachus.i.telemus.i.uelabrũ.i.
E.añ.m.breuis est.ut Emo.is.Producũt uero crementũ.i.Demũ aduer.Demo.is. Et a demos cõposita.ut demosthenes.Emathia.æ.Emolumentũ.ii.Eminus.aduer.Femẽ.inis.& ab Hemis qđ est semis cõposita.ut Hemia.æ.Hemus.i.Nemo inis.Phemonoe.es.Remus.i.Schema.atis.Et a semis composita.ut Semita.æ.Temo.onis.

CANTO. E.ante.l.in dissyllabis longa est.ut chela.e.Verg.i.geor.qua locus erigonẽ inter chelasq; sequentes.Breuiant uero chelys.ys.Ouid.in epi.sapphus.inde phœbo chelyn cõia munera mittã.¶ Celer.is.e.Verg.v.æne.potimus æneas celeri certare sagitta.¶ Gela.e.ciuitas & flumẽ siciliæ.Verg.iii.æne.imanisq; geli fluuii.cognomine dicta.¶ Gelu in declinabile siue gelũ geli.Lucre.lib.vi.demittit quasi sæpe gelũ qđ continet in se.¶ Lex.gis.Ouid.viii.me.illa trozenius heros parte lelex alia.¶ Helix.icis.hedre species:de qua Pli.lib.xvi.est candida & nigra hepera & tertia quæ uocaẽ helix:cuius prima syllaba breuis a theocrito poniẽ in primo ædyllio.¶ Et a meli:hoc est a melle cõposita & deriuata ut melimelũ.melilothos melos.Martia.isanti melimela dato satuasq; mariscas.Ouid.iiii.fasto.pars thyma pars rorem pars melilothon amat.Lactan.de Christi resurrectione.fitq;.repercusso dulcior aura melo.Homer.tamen in hymnis primã producit, ut illud persii cãtare credas pegaseium melos etiam defendi possit auctore Homero. Hermolaus in fine.xxxii.libri naturalis hystoriæ. Et a melas quod interpraetatur niger: ut melanthiõ.melampus.Columella.melãthia grata cymino.Vergilis tertio georgicorum. Philyrides chirõ amithaoniusq; melãpus.¶ Scelus.eris.Iuuenalis quod scelus admisiẽ quæ nam hic culpa pellæ est.¶ Teon.nis. Vergil. septimo æneidos oebale quem generasse thelon sebethide nympha fertur.¶ Velim.is.uelit.Lucanus in primo accipiam cyrrhea uelĩ secreta nouentem.¶ Velut & ueluti: Vergili. in primo ac ueluti magno in populo cum sæpe corta est.¶ Et nomina polysyllaba: ut melior siue sit comparatiuum siue proprium uiri.Martialis.en uocat ad cœnã melior te classice rectam.¶ Producunt uero belua.e.quanq̃ sunt qui per.e.diphthongon.sunt qui per duplex.l.scribant.Iuuenalis nimirum cõstat leuior belua sumptu.¶ Delubrum.i.Vergilius.secundo æneidos.hic primum ex alto delubri culmine telis.¶ Elysium.ii.Idem libro sexto.mittimur elysium & pauci læta arua tenemus.¶ Electrum:idem in buccoli.pinguia corticibus sudent electra myrice.¶ Peligni.orum.Martialis.non hæc pelignis agitur uindemia prælis.¶ Pelusium:unde pelusius.a.um.& pelusiacus.a.um.Idem in disti.accipe niliacam pelusia munera lentem.& Vergilius primo georgicorum.nec pelusiace curam aspernabere lentis.¶ Pelion.ii.Lucanus in sexto pelion opponit radiis nascentibus umbras.Syllius tamen.iii.punicorum breuiabit.d.Ossaq; cum pelio cumq; hemo cesserit othris. ¶ Pelias.adis.Ouidius de reme.uulneris auxilium pelias hasta tulit.¶ Peleus.i.Horatius in poetri.telephus & peleus cum pauper & exul uterq;.¶ Pelamys.idis.Iuuenalis.& uas pelamidum aphrorum.¶ Spelunca.e. quæ dicitur græcæ speleum.i.Vergilius sexto æneidos.spelunca alta fuit uastoq; immanis hiatu. Idẽ in buc. certum est in syluis inter spelea ferarum.¶ Telephus.i.Iuuenalis telephus aut summi plena iam margine libri.¶ Telegonus.i.Ouidius de ponto.telegoni ue parens uertendis flata figuris.¶ Telemachus.i. Horatius. Haud male telemachus proles patientis ulyxi.¶ Telemus.i.Ouidius.xiii.met.telemus eurimedes quẽ nulla fefellerat ales.¶ Velabrum.i.Hora.ii.sermo.com uelabro omne macellũ.¶ E.ante.m.breuis est.ut emo.is. gemo.is.fremo.is.femur.oris.nemus.oris.producunt uero Crementum.atq; ab eo compositum crementum. Verg.in bucco.chara deum suboles magnum iouis incrementũ.¶ Demum aduerbium: Idem.vi.ænr.sic demũ lucos stygios regna inuia uiuis.¶ Demo.is. ꝑpterea primã ꝑducit:ꝙ a de ꝑpositione & emo componitur. Cõposita quoq; a demos qđ interpraetatur populus:ut demosthenes. democritus.demophoõ.Iuue.eloquiũ & famã demosthenis aut Ciceronis.¶ Emathia.e.Verg.i.ge.emathiã & latos hemi pinguescere cãpos.¶ Emolumentũ.i.Iuue.nullus in urbe locus.nulla emolumẽta laborum.¶ Eminus aduerbium.Ouid.xiii.me.eminus igenti resupinũ uulnere fudi.¶ Femẽ.inis.nam quod seruius illud.Verg.x.æne.legit ocyus ensem eripit a fœmine magis placet ut cum Prisciano legamus.ocyus ense eripit femore:qm̃ hoc primã breuiat:illud uero ꝑducit eandẽ.¶ Ab hemis quoq; composita & a semis.qđ ab hemis interpraetaẽ aspiratione mutata in.s. ut hemia.e.hemitriteus.i.semideus.i.semiuir.i.Persi.fregerit heminas areti ædilis iniquas.Martia.uiri tongilius male diciẽ hemitriteo. Ouid.i.meta.sunt mihi semipei.sunt rustica.n.s.Verg.iiii.æne.& nunc ille paris cum semiuiro comitatu.¶ Hemus.i.Verg.i.georgico.emathiam & latos hemi pinguescere cãpos.¶ Nemo.inis.idẽ.ix.æne. Tu ne qđ optanti diuũ promittere nemo.¶ Phemoneo.es.Luca.in.v.phemonoẽ errore uagam curisq; uagantẽ.¶ Remus.i.quo nauis impellitur.Verg.i.æne.Franguntẽ remi.tũ prora auertit & undis. Nã promuli fratre primã breuiat.Idẽ ĩ eodẽ.Cana fides & uesta remo cũ fratre qrinus.¶ Schema.atis.qm̃ ꝑ e.longũ a græcis scribiẽ.Et a semis ut diximus:cõposita:ut semita. Verg.iiii.æne.castigatq; moras.opere ois semita feruet.¶ Temo.onis.Verg.i.ge.huic a stirpe pedes temo protentus in octo.

CANTO. E ante.n. longa est ut uena.e.uenor.aris. Breuiant uero bene:& benignus.a.um. Hora. si bñ te noui. Idem qppe benignus erat. ¶ Enyo.us. Martia. cũ dubitaret adhuc belli ciuilis enyo. ¶ Enipeus.i. Luca. in vi. sanguine romano q̃ turbidus ibit enipeus. ¶ Eni cõiunctio. Verg. hic tibi sabor eni qñ hæc te cura remordet. ¶ Fenestra.e. Iuue. cũ pateant alte caligãtesq; fenestræ. Et a genes siue geno genis composita & deriuata ut Genesis. archigenes. genius. genero. genus. ¶ Phrenesis.is. Iuue. Cũ furor haud dubius. cũ fit manifesta phrenesis. Pœnes ꝑpositio. Hora. Quẽ pœnes arbitrũ ius est & norma loquẽdi. Nã pœne aduerbiũ primã ꝓducit.

E.añ.n.lõga ẽ.ut Vena.æ.Breuiãt uero bñ aduer. Benignus.a.um.enyo.us.enipeus.i.Eni cõiũctio fenestra.æ.& a genes qđ iterꝑtat̃ genus & geno.is.deriuata & cõposita.ut genesis.eos.genus.ris. Phrenesis.is pœnes ꝑpositio. Pœnitus.aduer.penetro.as.penates.iũ.pœnus.us.uel.oris.senex.is seneca.æ.senõ.is.Steneleus.i.teneo.es.tenor.ris tenuis.e.tenus ꝑpõ.uenafrũ.i.uenilia.æ.uenetus a.ũ.uenia.e.uen⁹.is.uenenũ.i.uenio.is.xeniũ.ii. E.añ.p.breuis ẽ.ut lepus.ris.ꝓducũt uero cœpa.æ.cœphisus.i.epirus.i.repo.is.sepes.is.sepia.æ. E.ante.q.breuis est:ut Nequæo.is.Neq;.ꝓducũt uero neq̃.nequitia.æ.nequis.nequana.æ. E.añ.r.breuis.est ut Serum.i. Herus.i. Producũt uero Berillus.i. Beritus.i. Cerusa.æ. Cerinthe.es. Cera.æ. Clerus cleri. Eridanus.i. eretum.ereti. Eruca.æ. Feralis.æ. Veronia.æ. Geriones.is. Heres.edis. Heros.ois. Meriones.is. Neritos.i.

¶ Pœnitus. Verg. i. æne. pœnitusq; procacibus austris. ¶ Penetro.as. idẽ i. vii. Dardanus. ideas phrygiæ penetrauit ad arces. ¶ Pœnates. idẽ i. i. Iliũ in italiã portãs uictosq; pœnates. ¶ Pœnus.us. uel pœnoris. Idẽ in eodẽ. cura pœnũ struere. Hora. i. epi. portat frumẽta pœnusq;. ¶ Senex senis. uñ senior & senectus. idẽ i. vi. Iã senior sed cruda deo uiridisq; senectus. ¶ Seneca.e. Iuue. a seneca q̃ piso bonus q̃ cocta solebat. ¶ Senon. onis. Luca. i. i. nos primi senonũ motus cymbrũq; furentẽ. ¶ Stenelus.i. Verg. Tersandrus stenelusq; duces:& dirus ulyxes. ¶ Teneo.es. idẽ in. i. sed mihi sorte datũ: tenet ille imania saxa. ¶ Tenor.oris. Ver. aliũue habuisse tenorẽ. ¶ Tenuis.e. idẽ i. iiii. ge. in tenui labor: at tenuis non gl'ia: si quẽ. ¶ Tenus ꝑpositio: idẽ. ii. æne. capulu tenus abdidit ense. ¶ Venafrũ.i. Martia. hæc tibi cãpani sudauit bacca uenafrũ uenefranus. Iuuen. ipse uenafrano: pisce ꝑfundit oliuo. ¶ Venilia.e. Verg. i æn. Cui pilũnus auus. cui diua fœnilia mr. ¶ Venetus a.um. Iuue. Cõtẽtusq; illic Veneto crassoq; cucullo. ¶ Venus. eris. Verg. i. æne. sic uenus & ueneris contra sic filius orsus. Venia.e. idẽ in. iiii. Tu mõ posce deos ueniã sacrisq; litatis. ¶ Venenũ.i. idẽ in. i. occultũ ĩspires ignẽ fallasq; ueneno. ¶ Venio.is. idẽ I. iiii. audiã & hæc manes ueniet mihi fama sub imos. ¶ Xemus qđ interꝑtat̃ hospes: uñ xenium & proxeneta. Martia. ois in hoc gracili xeniorum turba libello. idẽ uatiniorũ ꝓxeneta sartorum. est enim trimetrum iambicum. inde quoq; axenos. i. in hospitalis. ¶ E. ante. p. breuis est: ut lepus. oris. epulum. i. producunt uero Cœpa.e. Verg. Cœpa rubens sectiq; famem domat area porri. ¶ Cœphisus. i. Luca. in. iii. Quos impiger ambit fatidica cephisus aqua. ¶ Epirus. i. Verg. iii. æne. Littoraq; epiri legimus. ¶ Repo.is. Horatius in poe. uerum opere in longo fas est irrepere somnum. Repens tamen & repentinus & repente quæ a pero uidentur deriuata: primam breuiant. Ouid. i. fastorum. Bina repens oculis obtulit ora meis. ¶ Sepes. is. Vergilius in buccoli. hinc tibi quæ semper uicinu ab limite sepes. ¶ Sepia.e. Persius. Nigra quod infusa uanescat sæpia limpha. ¶ E. ante. q. breuis est: ut æquus. i. sequor. eris. nequeo: neq;. Producunt uero neq̃ & ab eo deriuatum nequitia siue nequicies. Horatius secũdu sermonum. Illum aut nequicies aut uafri inscitia iuris. Nequicq̃. Vergilius secundu æneidos: sed quid ego aut hæc nequicquã ingrata reuoluo? Nequis nequã nequod uel nequid. idem in. iii. hic tibi nequa more fuerint dispendia tanti. Sequana & sequani populi belgarum illius fluminis accule. Luca. in. i. Optima gens flexis in gyrum sequana frenis. ¶ E. ante. r. breuis est: ut serum. i. Vergilius. iii. georgicorum. acremq; molossum pasce sero pingui. serus. a. um. producit: ut statim dicemus: eodem modo herus. i. primam breuiat. heros. ois. eandem producit. producunt uero Berillos. i. Iuuena. Heliadum crustas & inæquales berillos. est enim spondeus in quinto loco. Syllius secundu punicorum & solitum digito berillon adederat ignis. Prudentius tamen in psycomachia breuiauit dicens. hinc tibi saphirũ sociauerat inde berillum. ¶ Beritus. i. urbs phœniciæ uulpiani iure consulti patria. Priscianus in perihegesi. antiquaq; tyron: beriti & mœnia gratæ. ¶ Cerusa.e. unde cerusatus. a. um. Martialis & cerusata candidiora cute. idem alio loco. Cerusata timet labulla solem. ¶ Cerinthies. Vergilius tertio georgicorum. Trita melispylla & cerinthe ignobile gramẽ. ¶ Cæra.e. quod ideo producit quia per. e. longum scribitur a græcis: a plæuisq; tamen latinorum per. e. diphthongon. Cleros quoq; quod interprætatur sors a græcis per. e. longum scribitur. ¶ Eridanus. Vergilius. iiii. georgicorum. eridanus quo non alius per pinguia culta. ¶ Eretum. i. idem. vii. æneidos. Ereti manus omnis: oliui fereq; mutisce. ¶ Cruca.e. idem in moreto. Intibaq; & uenerẽ reuocans eruca morantem. ¶ Feralis.e. tam etsi a ferus fera ferum. deriuari uidetur. Ouidius. xv. meta. Ferali mutat cum papilione figuram. ¶ Feronia.e. Hora. i. ser. Ora manusq; tua lauimus feronia lympha. ¶ Geriones. is. Verg. vi. æne. Et forma tricorporis: umbræ geriones. ¶ Heres. edis. Marti. heredem fabius. labienũ ex asse reliquit. ¶ Heros. ois. Verg. i. æne. Littore trinacrio dederatq; abeuntibus heros. ¶ Meriones. is. Ouid. xiii. met. nec minus idomeneus: patriaq; creatus eandem meriones. ¶ Nereus: idem in bucco. tum durare solum & discludere nerea ponto. ¶ Neritos. i. Verg. iii. æne. & neritos ardua saxis. mons est ithace.

Neris.is.Nerio.enis.Pera.æ.Pero.onis.Serus.a.um. Seres.um. Spero.as. Seria. æ.Seria.orum. Thera. æ. Tereus.i. Verus.a.um. Veratrum.i. Verona.e.Et a xerus.hoc est siccus composita ut xerampelinus.

E.ante.s.lõga est:ut Theseus.i Beuiãt uero Sesostris.is.Vesulus.i. Vescus.i. Vesuuius.ii.

E.ante.t.producitur:ut meta.æ. Breuiãt uero etiã coniunctio. Fretum.i.Getes.æ. Hetruria.æ.Meto metis. Metuo metuis. Metallũ.i. Metaurus.& a metros siue meta composita & deriuata:ut Metreta. Metaphora. Retro aduerbium. Tetricus.a.um. Thetis.idis.& a tetra composita:ut tetrarcha Veto.as. Vetus.eris. Veternus.i.& habentia.p. ante.e.ut Petra.æ. Peto.is.

E.ante.u.consonantem.longa est:ut leuus.a.um. Leuis.leue pro tersus & planus. Breuiant uero. Breuis breue leuis & leue pro non grauis. Seuerus.a.um.

CANTO. Neris.is.mons est argiuorum.Papi.iiii.theba.Neris & ingenti turrite mole eleone.¶ Nerio.enis uxor martis.cuius primã multi produxerunt.Gellius tamen.xii.noctium at.dicit eos qui probe locuti sunt primã breuiasse.nam & nero cum quo symbolum habet primã breuiauit.¶ Pera.e.Marti.in disticho cuius titulus est pera.dormiat & tetrico cum cane pera rogat.¶ Pero.onis.Verg.vii.æne.instituere pedis crudus tegit altera pero.inde peronatus perone calceatus.¶ Serus.a.um.idem in.iiii.seraq; terrifici cecinerunt omnia uates.¶ Seres populi.unde sericus.a.um.idem.ii.geor.uelleraq; ut foliis depectãt tenuia seres.¶ Spero.as.idẽ i.æne.At sperate deos memores fandi atq; nefandi.¶ Seria.e.Persi.sub rastro crepet argẽti mihi seria dextro hercole.¶ Seria.orũ.& serio aduerbiũ.i.nõ iocose.Hora.i.ser.sed tñ amoto quæramus seria ludo.¶ Thera.e.urbs ppe syrtem minorẽ in aphrica.Callimachi poetæ patria:de qua dicit ipse. Noie calisto fuerat: sed post mõ thera dicta fuit tellus urbis origo meæ.¶ Tereus.i.Verg.in buc.aut ubi mutatos terei narrauerit artus.¶ Verus.a.um.idẽ in.iii.æne.uera ne te facies:uerus mihi nũcius affers.Veratrũ.Persius.Ebria ueratro non quid deniq; lectis.¶ Verona.e.Ouid. Mantua Vergilio gaudet: Verona catullo.¶ Et a xeros.quod interpretatur siccus.a.um.composita:ut xerolophum xerolibya.xerampelinus a.um.Iuuena.& xerampelinas uestes donauerit illi.¶ E.ante.s.lõga ẽ:ut theseus.i.rhesus.i. Breuiãt uero.¶ Sesostris.is.Luc.li.vii.uenit ad occasum:mundiq; extrema sesostris.¶ Vesulus.i.Verg.x.æne.Actus aper multos uesulus quem pinifer annos.¶ Vesuuus.i.ii.geor.Talẽ diues arat capua:& uicina uesuo dicit quoq; uesuuius & per abscissionem uesuius. Martia. Hic est pampineis uiridis modo uesuius umbris.¶ Ctesiphon primam producit:tum per regulam:tum quia apud græcos per.n.longũ scribitur.Sidonius tamen appollinaris.breuiauit dicens. Hæc tessera castris in ctesiphonta datur.¶ E.ante.t. producitur.ut betha.e.bethis.is.seta.e.meta.e Breuiant uero etiam coniunctio siue aduerbium affirmandi. Vergili.in bucco.Illum etiam lauriq; etiam fluere miryce.¶ Fretum.i.idem in eodem opere.in freta dum fluuii current dum montibus umbræ.¶ Getes.e. Lucanus in.i.Hic dacus: præmat inde getes.¶ Hetruria.e. Hetruria licet ab æthra uel ab ethria oppido duci uideatur:non tamen per.th.nec per.e.sed ad hunc modũ scribi solet etruria.& etruscus per.e.breue in principio.Martialis quantum sollicito fortuna parẽtis etrusce. Vergilius.ii.georgicorum.Hanc remus & frater:sic fortis etruria creuit.¶ Meto.is.idem in.iiii.purpureosq; metunt flores & flumina libant.¶ Metuo.is.atq; inde metus.Idem in bucco.nec seuos metuent armenta leones.¶ Metallum.i.Ouidius.x.meta grauidamq; a mathunta metallis.¶ Metaurus.i.Lucanus.ii.in leuum cecidere latus ueloxq; metaurus.Et composita siue deriuata a metros:ut metreta.e.geometra.e.dimeter.a.um. Martialis plurimus hispanas mittet mihi nauta metretas. Iuuenalis.grammaticus. rhetor.geometra. pictor aliphthes sunt qui alia ratione legant geometres.Composita quoq; a metha præpositione græca.ut metaplasmus.i.metaphora.e. metamorphosis.¶ Retro: Ouidius quinto metamorpho. Acta retro naris: medioq; est fixa palato.¶ Tetricus.a.um.a tetrico monte sabinorum. Vergilius septimo. Qui tetricæ horrentis rupes montemq; seuerum.Martialis.& quãuis tetrico tristior ipsa uiro.¶ Thetis.idis.pro matre achillis.Vergilius quinto æneidos.Leua tenet thetis & melite panopeaq; uirgo.scribiturq;.th.in principio.& per.i.iota in secũda.¶ Tethis uero per.t.subtile in principio &.th.aspiratum in secunda.&.y.psilon pro uxore oceani primã habet indifferentem.breuem apud Vergilium in buccoli.Quæ tentare tethyn ratibus: quæ cingere muris: longam apud Lucanum in primo tethyos unda uage lunaribus æstuat horis.Idem in secũdo.Oceanus mea signa tenet tethymq; fugacem.Et a tetra quod interpretatur quattuor composita:ut tetrarcha.e.tetrastictũ.i. Horatius primo sermo.modo reges atq; tetrarchas.¶ Veto.as. Vergili.iii.æneidos. fatiq; uetat saturnia iuno. ¶ Vetus.eris.idem in.iiii.agnosco ueteris uestigia flammæ.¶ Veternus.i.idem in primo georgicorũ.Nec torpere graui passus sua regna ueterno. Et habentia.p. ante.e.ut peto. is.petra.e. Petrus.i. petrinus. a. um. Sedulius in pascha.forte Petri ualide torrebat lampadis æstu febris anhella socrum.Horatius prima epistola. inter miturnas sinuensanumq; petrinum.¶ E.ante.u.consonantem longa est.ut leuus.a.um.leuis.e. quod a plerisq; per.e.diphthongon scribitur ad differentiam leuis quod significat non grauem:in quo prima syllaba breuiatur ut statim dicemus.¶ Breuiant uero:breuis & breue.Vergilius primo æneidos in breuia & syrtes urget:miserabile uisu.¶ Leuis non grauis:idem in buccoli.ante leues ergo pascentur in ethere cerui.¶ Seuerus.a.um.Vergilius.vii.æne.qui tetriæ horrentis rupes montemq; seuerum.

CANTO. I.ante.b.breuis est ut liber pro cortice siue libro scripto de aliqua re. Verg.in buc.nec fictũ mo-
riens alta liber aret in ulmo. Martia. Cũ tibi parue liber scrinia nsa uacent. ¶ Producunt uero fibula.e. Verg.
iiii.æne.aurea purpureã subnectit fibula uestẽ. ¶ Ibis.idis. Iuue.pars hæc illa pauet saturã serpentibus ibim.
¶ Hybernus.a.um. Verg.iiii.æne.qualis ubi hibernã lyciam xantiq; fluenta. ¶ Libanus.i. Sedulius in pascha
sp habens frondes:& tanq̃ libana cedrus. ¶ Liber.eri.pro baccho. Verg.i.ge.liber & alma ceres uestro si mu-
nera tellus. ¶ Liber.a.um.& liberi.oꝝ.pro filiis & libertas.atis.& reliq̃ symbolũ habẽna. ¶ Libo.as.& libum.

I Añ.b.breuis ẽ:ut liber.bri. Producũt uero.fibula.æ.hibernus.a.ũ.Ibis.idis liber.i.pro baccho.& hoie libertatẽ hñte. Libo.as. Libũ.i.scribo.is. Sibilo.as.scibilis.e. Tibia.æ. Tybur.uris. Tribulũ.i. Viburnum.i. Vibex.icis. I.añ.c.breuis ẽ:ut dicax.cacis. Siculus. ꝓducũt uero dico.is.ficus.i. Icarus.i. Icõ.onis. Ico.icis.lycas æ.liciũ.ii.mica.æ.nice.es.i.uictoria.pica.æ.picus.i.Picenũ.i.Sica.æ.Sicut cõiunctio. Sicilia.æ. Sichæus.i.Sicania.æ.Spica.æ.Spiculũ.i.Ticinus.i. Trica.æ.Triceni.æ.a. Viceni.æ.a.Vicus.i. I.ante.d.lõga est:ut idẽ in genere masculino. Breuiãt uero Cydon.onis. Dydimus.i. Dydime.es.

Verg.i.æne.oscula libauit gnate. Idem in.vii.
& adorea liba p herbã. ¶ Scribo.is. Hora.scri-
bimus indocti doctiq; poemata passim. ¶ Sibi
lo.as.& sibilus.i. Verg.in bucco.nam neq; me
tantum uenietis sibilus austri. ¶ Scibillis.e.ex
proportione uerbalium in ibilis desinentium
ut audibilis.uisibilis. ¶ Tybur.uris. Horatius.
Romæ tybur amen:uentosus tybure romam.
¶ Tibia.e. Papini.vii.thebai.tibia cui teneres
suetum prodocere manes. ¶ Tribuló.i. Verg.
i.geor. Tribulaq; traheæq; & iniquo pondere
rastri. ¶ Viburnum.i. Idem in buccoli.qoan-
tum lenta solent inter uiburna cupressi. ¶ Vi-
bex.icis. Persius.si puteal molta cautus uibice
flagellas. ¶ Fibra uero & hibris: idis. semper
producere repperi:cum forte natura breuiet
primam.quare ut alias dixi:quo ad nobis cõ-
stiterit esse breuem:in illis prima quasi longa
uremur. ¶ I.ante.c. breuis est: ut dicax. acis.
q̄q̄ a dico.is.deriuet in quo prima producit.& sicolus.a.um.cum a sicilia deriuet;in quo prima quoq; ꝓdu
cit:ut statim dicemus. ¶ Producunt uero dico.is. Verg.dicite q̃nquidẽ in molli consedimus herba. ¶ Ficus.i.
Martia.cum dixi ficos:rides quasi barbara uerba. ¶ Icarus.i. Verg.vii.ænei.partem opere in tanto sineret do-
lor icare haberes.hinc icarius.a.um.& icariuditis. ¶ Icon.onis.quod imago interpretatur:ideo primã produ
cit quoniam per ei diphthongon a græcis scribitur. ¶ Ico.is.pro serio.is. Lucre.ex hinc corpus ꝓpellit & icit.
Caper tamen putat breuiare & apud lucretium icit præteritum esse. Atq; ideo producere:q doarum sylla-
barum est. ¶ Licium.ii. Vergilius in buccoli.terna tibi primum triplici diuersa colore licia circundo. ¶ Mi-
ca.e. Martia.mica uocor:quid sim cernis cenatio parua. ¶ Nice quoq; quod interpretatur uictoria & ab eo cõ
posita:ut niceterium.ii.niceros.oris. Iuuenalis & ceromatico fert niceteria collo. Martia.nymbis ebria nicere-
tianis. ¶ Pica.e. Marti.in distichis.pica loquar certa dominum te uoce saluto. ¶ Picus.i.& pro uiro & pro aui.
Vergilius.vii.æneidos accipimus fauno picus pater isq; parentem. ¶ Picens.entis.picenum.i.picentinus.a.um.
Martia.picentina ceres niueo sic nectare crescit. Iuuena.tunc picens accipe dixit. ¶ Sica.e. Martia.qdq; tibi tri-
buit subula:sica rapit.inde est sicarius. Hora.i.sermo.si quis erat fur aut sicarius aut alioqui. Sicut. Iuue.sicut
in amplexu subitum & miserabile longum. ¶ Sicilia.e.a quo deriuata tum producere tũ breuiare reperiun-
tur. Nam sicelis.idis.semp ꝓducit. Verg.in buc.sicelides muse paulo maiora canamus. Ouid.in epi.saphus.
sicilides matres sicilidesq; nurus. ¶ Siculus.a.om.semp breuiat. Vergi.i.æne.uix e conspexu sicule telluris in
altum.idem in eodẽ. Sũt & siculis regionibus urbes. Sicania quoq; primã producit. Ouid.xiii.me. Sicania tri-
bus hæc excurrit in æquora linguis. Ex deriuatis tamen sicanius.a.um. producit. ¶ Sicanus.a.um. breuiauit.
Vergilius.iii.æneidos. Sicanio prætenta sinu iacet insula contra.idem in.v.fida reor fraterna erycis portusq;
sicanos. ¶ Sichius.primam habet mediam. Vergilius.i.æneidos.huic coniunx sicheus erat ditissimus agri.idẽ
in.iiii.haud grauiora timet,q̃ morte sichei. ¶ Spica.e.& spicus.i.& ab eis deriuata ut spiceus.a.um. Vergili.i.
geor.spicea iã campis cũ messis inhorruit.idem ĩ more.allia cũ fractis spicis. Ci.in arato.spicũ illustre ferẽs.
Spiculũ.i. Verg.iiii.ge.& spicula ceca relinquũt. ¶ Ticinus.i.fl. Syl.i.puni.dũ romana tue ticine cadauera tin-
pe. ¶ Trica.e. Mar.sot apine triceq; & si qd uilius istis. ¶ Triceni.e.a. Mar.bis triceni tibi fuimus macine uoca-
ti. ¶ Viceni.e.a.a qbus tricies & oicies aduerbia. Verg.in etna.uicenos per sæpe dies iacet obruta moles. Mart.
non plenum modo oicies habebas. ¶ Vicus.i.unde est uicinus.i.& uicina.e. Horatius.ii. sermonum.ungueta-
rius & thusci turba impia uici. Iuuenalis quã si me laudet tota uicinia pago. ¶ I.ante.d.longa est:ut idest in ge-
nere masculino. Vergilios.viii.æne.idem atlas generat cœli qui sydera torquet. Breuiant uero cydon.donis.
urbs crete.unde cidonius.a.um. Martialis si tibi cecropio saturata cydonia melle. Syllius secundo puni.cre-
bra cydonio fundebat spicula cornu. Vergilius in buccolicis.ire libet partho torquære cydonia cornu. Cy-
don tamen nomen oiri inde fictum.idem prima longa protulit.xi.æne.dum sequaris clycium infœlix noua
gaudia cydon. ¶ Cydonias.adis produxit etiam. Ouid.in.i.de arte. Illũ gnosiades cydoniadrsq; iuuence. ¶ Di-
dimus.i.quod interpretatur geminus siue sit propriũ uiri nomẽ siue appellatiuũ. Marti.quales nec dydimi
sciunt puelle:est enim carmen phaleuticum. Sedulius in paschali. Cui didimus cognomen erat. ¶ Dydime.
es.insula in mari siculo. Ouidius.viii.meta.olearos didymeq;.

CHRI. I.ante.l.huic debuit excipi hylas.n.p.uiri cuius prior syllaba breuis est; Iuuenalis aut multum
quæsitus hylas urnamq; secutus.

CANTO. Fidis.is.p chorda.Verg.vi.æn.thracia fretus cythara fidibusq; canoris.¶ Fides.ei.idē i.viii.accipe daq; fidē.sed fidus.a.um.& fido.is.primā pducūt.qq cū fide symbolū hr̄e uideāt.¶ Fidene.ar.Iuue.pduxit.uiuat fidenis & agello cedo pr̄no.Idē an fidenar gabiorūq; eē ptās.Verg.tñ.vi.æne.breuiauit dicēs:hi tibi nomētū & gabios urbēq; fidenā.¶ Gnidos.i.Ouid.x.me.piscosamq; gnidō:grauidāq; amatūta metallis.¶ Hydaspes.Verg.iiii.ge.Lydia nec ppl'i parthor aut medus hidaspes.idē in gn̄e neutro.nā ut paulo añ diximus in masculino pducit.Mar.& qreris qđ nō marce bibamus.idē.¶ Idume.es.Luc.i.iii.& arbusto palmar

Fidis chorda.Fides.ei.Fidene.ar. Gnidos.i.Hidaspes.is.Idē i gn̄e neutro.Idume.es.Idoneus.a.um.Ideo cōiunctio.Q uidē cōiunctio.Video.es.
I.ante.f.non reperitur.præterq̄ in compositis.
I.ante.g.breuis est.ut figulus.i. Producunt uero. Bigæ.arū.Figo.is.Fligo.is.Frigus.oris. Frigilla.æ. Gyges.æ.Pyda.æ.Pigardus. Strigilis. Stigo.as. Triginta. Viginti. Vigessis.
I.añ.l.lōga ē.ut ilissus.fl.hyle.es.pyleus.i.pila.æ.breuiāt uero ciliū.ii.cylidrus.i.cylydrus.i.Cilix.icis.filix.icis.hilaris.æ.ilerda.æ.lylea.æ.lilibæū.i.miliū.ii.milo.nis.pila.æ.pilus.i. pylos.i.philos.i.pylene.nes.Siler.eris.Silex.cis.Sileo.es.Siligo is.Siliqua.æ.Silurus.i.Stilus.i.Tilia.æ.

diues idume. Syl.iii.puni. palmiferaq; senex bello domitabat idumē.¶ Idoneus.a.um.Ho. Hæc ego pcurare & idoneus iperor.iō Verg. ii.geor.rhetica nec cœlis iō contende falernis. Quidē cōiunctio a quo sūt eqdē & q̄nqdē & siqdē.idē in bu.nō equidē iuideo:miror magis.Iuue.q̄nquidē iter nos scissima diuitiarū.¶ Video.es.Verg.ii.æne.q̄ sit rebus fortuna uidetis.¶ I.añ.f.nūq̄ fere nisi incōpositis reperitūc.n.quēadmodū supra diximus breuiatur ut bifer.a.um. bifidus. a. um. biformis. e. bifrons.ontis.¶ I.añ.g.breuis ē:ut figulus.i.rigeo es.pducūt uero bige.arū.Verg.vii.æne.aurora in roseis fulgebat lutea bigis.¶ Figo.is.idē in bu.atq; humiles habitare casas:& figere ceruos.¶ Fligo.is.qđ raro ē i usu:ab illo uero cōposita frequēter affligo.is.cōfligo.is.ifligo.is. Ouid.xiiii.meta.affligi sociorr corpora terræ Verg.ii.æne.confligunt zephyri.¶ Frigus.ris.idē iii buc.& fontes sacros frigus captabis opacū:& q̄ cū illo symbolū hn̄t ut frigidus.a.um frigeo.es.¶ Frigilla.e.frigutio.is.Mar.& sturnos inopes:frigillarūq; quærelas.¶ Gyges.e.rex lydie:a quo gygeus.a.um.Prop.lydia gygeo tincta puella lacu.¶ Piga.e.Hora.i.ser.ne nūmi pereat:aut piga:aut deniq; fama.& ibidē de pigis:nasuta & latere ac pede lōgo est.¶ Pigardus.i.Iuuen.lepus a caper & pigardus.Strigilis.idē strigilibus pleno cōponit linthea gutto.Hora.tñ breuiauit dicēs furtiua mutat strigili qui p̄lia uendit.& Persi.i.puer & strigiles crispini in balnea defer.¶ Stigo.as.a quo cōposita magis sūt in usu.instigo.as.uestigo.as.Verg.in etna.p̄ssosq; instigāt agmine uētos.idē in.vi.ergo alte uestiga oculis riteq; repertū. Triginta.idē.i.æne.triginta magnos uoluēdis mensibus orbes.Viginti quoq; eadē rōne & uigessis. Marti.amphora uigesses modius datur ere quaterno.¶ Migro.as.primā habet breuē:ne qs putet pducere natura. Manillius.iii.astronomicon.nascentem acciperet proprias signisq; migrarēt.¶ I.ante.l.lōga est:ut illissus fluuius attice cuius primā.pa.breuiauit dicens.anfractu riparum incuruus ilissos.feuus honos fluuio stygias instare seueris eumenides:alibi tamen produxit dicens cælauit geticos ripis illissus amores. Hyle quod sylua interpretatur primā per regulā produxit:hylei quoq; populi sarmatice producunt eandē.Val. flaccus.mouit & hylea supplex cū gente serenem.hyle quoq; oppidū est boetiæ cuius primā homerus pduxit.Papi.tamen eandē breuiauit dicens:qui breue littus hyles.¶ Pileus.i.qđ exemplū ideo quoq; posuimus:ne qs putet a pilo deriuari:ut quidam somniāt:in quo ut statim dicemus prima breuiat sed ab eo qđ græcæ dicit pileon.Persius. Hæc mera libertas.hāc nobis pilea.pyla quoq; per.y.psilon posuimus p lapidea colūna:qa pila per.i.latinū primā breuiat.Verg.viii.æne.saxea.pyla cadit.& Martia.noluerit dici quā prima pyla suā. Breuiant uero.¶ Cilium.ii.a quo superciliū componit.Iuuena.Ille superciliū madida fuligine tinctum.Cyliadrus.Verg.i.georgi.area tum primū ingenti est æquanda cylindro.¶ Cylidrus.i.Lucan.ix.Chersidrus tractuq; uia fumante cylidri.¶ Calix.icis.idē.o nunq̄ pacate cilix.¶ Filix.icis.Persi.sed tamē ista filix nullo mansuescit aratro.¶ Hilaris.e.& ab eo deriuatū hilaro.as.Verg.in buc.& multo in primis hilarans.cōuiuia baccho.¶ Ilerda.e.Luca.in.iiii.surgit ilerda manu:placidis p̄labitur undis.¶ Ilissus.fl.uide supra & pone hic.¶ Lilea.e.ciuitas boetiæ.Papi.vii.theba.coriciumq; nemus propellentēq; lileam.¶ Lilibeū.i.ciuitas.& promontoriū siciliæ. Verg.iii.æne.& uada dura lego saxis lilibeia cecis.¶ Miliū.ii.Vergil.i.ge.accipiūt sulci:& milio uenit annua cura.¶ Milo.onis.Luca.pōpeiana reū clauserunt signa milonē.¶ Pila.e.p sphærula qua ludimus.Hora.i.ser.nāq; pila lippis inimicū & ludere crudis.¶ Pilus.i.& ab eo deriuata:ut pilosus.a.um.pilo.as.Martia.nūc sunt crura pilis & sūt tibi pectora sætis horrida.¶ Pilū.i.p telo pducit.Luc.& pila minātia pilis.¶ Pilos.i.Ouid.in epist.penelopes.nos pilon antiquā neleia nestoris arua.¶ Phylos:qđ interptætat amicus:& ab eo cōposita:ut philippus pāphilus.Hora.i.epi.strenuus & fortis causisq; philippus agēdis.¶ Pilene.es.urbs ætolie.Papi.belli fama uiros misit copulosa pylene.¶ Siler.eris.uirgulti genus.Verg.ii.ge.molle siler lēteq; genistæ:& p fluuio.Luc.ii.radensq; salerni culta siler.¶ Silex.icis.Idem.i.æne.ac primum silicis scintillam excudit achates.¶ Sileo.es.Idem in buccoli.& nunc omne tibi stratum silet æquor & oēs.¶ Siligo.inis.Iuuen.sed tener & niueus:molliq; siligine factus.¶ Siliqua.e.idem sed laudem siliquas occultus ganeo pultes.¶ Silurus.i.idem uendere municipes:fracta de merce siluros.Stilus Hora.i.sermo.sæpe stilum uertas.idem in.ii.sed hic stilus haud petit ultro.¶ Tilia.e.Verg.i.geor.ceditur & tilia ante iugo leuis altaq; fagus.

¶ CANTO. I.ante.m.in dissyllabis longa est ut rima.e.limus.i.Breuiant uero fimus.i. Verg.i.ge.ne saturare fimo pingui pudeat sola neue. Hymen & hymeneus.i.idem.iiii.æne.hic emeneus erit:non auersata petenté. Catullus io hymé hymenee hymen ades o hymeneæ.¶ Mimas.antis.mons minoris asie.Ouid.ii.me.& tandem rhodope niuibus caritura mimasq;:a quo bachi sacerdotes dicta sunt mimalonides & mimaloneus.a.um.Persi.torua mimaloneis implerũt cornua bombis.Nimis aduerbiũ:& nimiũ qđ ab eo deriuatũ esse uidet.¶ Simul aduerbiũ.Verg.iiii.æne.quá simul ac tali psensit peste teneri.¶ Thymus.i.idẽ in.i.seruet opus: redolentq; thymo fragrãtia mella.Polysyllaba quoq;:ut similis.e.similia.e.Chimera.e.q̄q̄ apud græcos per.ei.diphthõ.in principio scribaẽ plerũq;:eandẽ primã breuiat.auctor hermo.in Pliniũ lib.v.producunt uero simius.ii. Marti.callidus emissas eludere simius hastas Simia.e.Iuue.cuius supplicio nõ debuit una parari simia.atq; pinde similis uiri nomé apđ Verg.in moreto.similis exigui cultor cũ rusticus horti.Himerus.e.fluuius q mediã siciliã diuidit:ut dicit Liui.xxiiii.ab urbe condita. Syllius.xiiii.pu.armauere suos:qua mergitur hymera põto. Chimerinos qđ interpræatur hyemalis.Mart.horrida si brume sydera chimerinos.¶ Timeus.i.uiri ppriũ nomen.Sedulius in paschali.dũ residens cecus timei filius illud.¶ I.ante.n.longa est:sit linum.i.finis.is. Signũ pro uase.Verg.in buc.sinũ lactis & hæc te liba priape quotannis.psinu uestis siue maris breuiat.ut statim dicemus.Breuiant uero. Cynapes.is.fl.Ouid.in.iii.de põto.ptheniusq; rapax: & uoluens saxa cynapes.¶ Cynedus.i. Iuuena.inter socraticos notissima fossa cynedos.¶ Cinis.eris.idẽ quoq; flamina.tegiẽ cinis atq; latina.¶ Cyniras.e.rex.fuir cypri.Ouid.x.me.iter fœlices cyniras potuisset héri.¶ Cinicus.a.um.qđ interptaẽ caninus:& reliq̄ a cynos qđ interptaẽ canis cõposita : ut cynoglossa herba.cynocephalus.i.cinorhodos.i.¶ Inula.e.Hora.atq; acidas mauult inulas.¶ Linus.i.Verg.in bu.ut linus hæc illi diuino carmine pastor.¶ Lino.is.uel linio.is.Iuue.Nã qui plura linit uicturo dolia musto.¶ Mine.arũ.Verg.iiii.æne.pendet opera interrupta mineq;.inde est minor.aris.¶ Minerua.e.Iuue.seruauit trepidá flagranti ex æde mineruá.Miniũ.ii.Verg.in bu.sanguineis ebuli baccis minioq; rubenté.& habẽtia cũ illo symbolũ.ut mininius.ii.fl.hispanie.Minionis.fluuius italiæ.Mynie populi thessaliæ.Vergi.x.æne. qui sũt minionis in aruis.Ouid.vii.me.iãq; fretũ minye pagasea puppe secabãt.¶ Mina.i.genus monete.Priscia.de ponderibus.Accipe p̄terea paruo quã noie graii minã uocitãt:nrĩq; minã dixere priores.¶ Minister.tri.ministro.as.& inde deriuata.Verg.i.æne.Totidẽq; pares ætate ministri.¶ Minor.oris.Iuuena.ad uos iam ueniet minor altilis.inde est minus & minuo.is.& minimus.¶ Miniscor.eris.a quo reperiẽ compositũ reminiscor.eris.Verg.dulces reminisciẽ argos:& eodẽ mõ cõminiscor.eris.¶ Ninus.i.rex fuit assiriorũ. Ouid.iiii.me.cõueniãt ad busta nini lateantq; sub umbra:pro urbe quoq; in sacris lr̃is dr̃ niniue.Luc.in.iii.Et fœlix sic fama ninus.uẽtosa damascus.¶ Sinapis.is.Colu.Seq; lacessenti fletũ factura sinapis.Sine p̄positio. Verg.in.v. Haud equidẽ sine mẽte reor sine numine diuũ.¶ Sinister.a.um.idẽ in buc.ante sinistra caua monuisset ab ilice cornix.¶ Sino.is.idẽ in eodẽ opere.Atq; hanc sine tpa circũ.¶ Sinon.onis.Verg.ii.æne. Talibus insidiis piuriq; arte sinonis.¶ Sinopis.is.urbs põti.uñ sinopeus sinopea sinopeũ & sinopeus.Ouid.i.de põto.nõ doluit patria cinycus pcul esse sinopeus.¶ Sinus.us.Verg.i.æne.inq; sinus scindit sese unda reductos.hic.p sinu maris:& p sinu uestis.idẽ in eodẽ.nuda genu.nodoq; sinus collecta fluẽtes.¶ Sinuessa.e.Hora.i.ser.plotius & uarius sinuesse Vergiliusq;.¶ Tinea.e.Iuue.Tinea prunde libellos.Ouid.xv.me.Agrestes tineæ res obseruata colonis.Serenus tñ pduxit dicens.Natura in terno cũ uiscere tinea serpens.Et a syn cõposita:ut synagoga.e. Sedulius in paschali.iãq; caphameæ synagogã intrauerat urbis.¶ Synhedra.e.qđ iterptaẽ cõsessus.Luca.i.viii. Ad pfundũ collecta ducẽ paruisq; synhedris.Niphates q̄q̄ apud græcos per ei diphthongõ scribaẽ:apud latinos breuiat primã.Iuue.Quosdã facit iste niphatẽ in populus.¶ I.ante.p.breuis est:ut stypes.is.p gñe quodã pecuniæ.Ouid.i.fasto.Dulcia cor denẽ uideo:stypis:adiice cãm stypendiũ uero qđ a stype uideẽ deriuatũ pducit.Catul.Indomito nec dura ferẽs stypẽdia tauro.Verg.in diris.aut iter uarios ueneris stipendia flores.¶ Tipoeus.i.Luca.in.iiii.Cõditus inarimes æterna mole typhœus.Tiphon uero pducit;ut apud eundẽ in.vii.Antraq; lætiferi rabiem typhonis anhelant.¶ Scyphus.i.qđ iõ posuimus:ne quis cũ Ioãne tortellio:decipiaẽ:q in uersu illo.Verg.vii.æne.hoc pr̃ anchises auro libabat ad aras:p auro legit scypho:pinde ac si primã producat.¶ Producũt uero Gryphus.i.quod a gryphe detracta aspiratione deriuatur:in quo prima crémento producitur.Vergilius in buccoli.iungentur iam gryphes æquis euoq; sequenti.¶ Pipo.as.& quod ab eo diminutiuum esse uidetur pipilo.as.Ouidius de philomena. Accipiter pipat miluus hiansq; lipit.Catullus de passere.Ad solam dominã usq; pipilabat:quod est carmen phaleuticum.

I.ante.m.in dissyllabis lõga ẽ:ut limus.i. Breuiãt uero fimus.i.Hymẽ.enis. Mimas.tis. Nimis aduerbiũ.Simul aduerbiũ. Thymus.i.Polysyllaba quoq; ut similis.e.producũt uero simius.ii.simia æ.hymera.æ.chymerinos.i. Timæus.i.

I.añ.n.lõga ẽ.ut linũ.i.sinũ.i.p uase.Breuiant uero cynapes.is.fl.Cynedus.i.Cinis.ris.ciniras.æ. cynicus.a um.Inula.æ.linus.i.n.p.lino.is.minæ arũ.minerua.æ.miniũ.ii.minius.fl.Minio.onis. miniæ ppli.mina.æ.minister.tri.minor.oris.minuo.is.miniscor.ninus.i.sinapis. Sine p̄positio. sinister.a.um.Sino.is.simon.onis.sinopis.is. Sinus.us.sinuessa.æ.Tinca.æ.& a syn præpositiõe græca cõposita : ut synagoga.æ. sinhedra.æ.

I.ante.p.breuis ẽ ut stypes.is.tiphœus.i.scyphus.i.Producunt uero Griphus.i.Pipo.as.Pipilo.as.

Ryphæi.orũ.Ripa.e. Sipo.onis. Stipo.as. Scrypulus.i.Sipharium.ii.Sipus.untis. Typhys.ys. Typhon.onis. Vipera.æ.

I.ante.q.breuis est:ut Liqueo.es.liquo.as. Siquidem. Producunt uero liquor.eris. liquor.oris.& liquidus.a.um.primam habent indifferentem.

I.añ.r.lõga ẽ:ut lyra ꝓ sulco. A chir.qđ est manus deducta parti breuiãt:ut chiragra.e.parti ꝓducũt ut chirurgus.i.chironomõ.ontis. Breuiãt uero dirimo.is.hyrie.es.hirudo.inis.hirũdo.inis. Lyra.æ.Miron.onis.n.p.uiri.Myrõ qđ iterp̃tať unguẽtũ.Nireus.i.a pyr qđ ẽ ignis deriuata p̃ti breuiãt ut pyra.& pyrus.i.Pyrũ.i.pyracmõ.nis.pyretrũ.i.pyropus.i.Partim ꝓducunt:ut pyramus.i.Pyramis.idis. Pyrene.es.pyrous.i. Quirinus.i.syrus.a.um.Syracusæ.arum. Tyrus.i. Tyrannus.i.Viridis. Vireo.es. Viriatus.i.

I.ante.s.longa est:ut nisus.i.Breuiãt uero bison.ontis.Isara.æ.Isaurus.i.Miser.a.um.Nisi contunctio.Prisana.æ.Ptysis.is.Syser. eris.

CANTO. Ryphei.orũ.montes scythiæ.uñ ripheus.a.um.Verg.i.ge.mundus ut ad scythiã rhypheasq; arduus arces.¶ Ripa.e.idẽ ĩ bu.Aut numerũ lupus aut torrẽtia flumina ripas.¶ Sipho.onis.Iuue.Effigieq; dee longis siphonibus iplent.¶ Stipo.as.Verg.i.æne.Stipãt & dulci distẽdũt nectare coelas.¶ Scrypulus.i. Ouid. de medicamine faciei.Quiq; parãt marathri scrypula myrrha nouẽ.¶ Symphariũ.ii.Iuue.Cõsumptis opibus uocẽ damasippe locasti sypharίo:sũt q nõ sypharίo:sed suppario legãt.¶ Sipus.tis.Luca.in.vii.Quas recipit salapina palus & subdita sipus.¶ Typhys.is.Verg.in buc.alter erit tũ typhys & altera q̃ uehat ergo. Typhon uero supra dixius ꝓducere.¶ Vipera.e. Iuue. Tu ne duos una seuissima uipera cena.¶ I.añ q.breuis ẽ ut liq̃sco.is.liquo.as.eliquo.as.Ver. in bu.Limus ut hic durescit:& hæc ut cera liq̃scit.idẽ ĩ moreto.subsidit sincera:foraminibusq; liquať.Persi.Eliquat & tenero supplantat uerba palato.producunt uero liquor eris. Verg.i.geo.liquiť:& zephyro putris se gleba resoluit.¶ Liquor.oris.Lucr.i.i.põdus uti saxis:calor ignis:liquor aq̃e:& ibidẽ:fiet uti cibus oĩs & aridus:& liquor ipse.¶ Liq̃dus.a.ũ. q̃m a liq̃o es uel a liquor.eris.põt deriuari:tũ prima breui tũ eadẽ lõga reperiť:qđ uno uersu.Lucre.li.iiii.oñdit dicẽs:crassaq; cõueniũt liq̃dis:& liq̃da crassis. Liq̃tius.ii.fluuius Venetiæ ẽ teste Seruio ĩ illud. Verg.ix.æne.q̃les aerie liq̃tia flumina circũ.sũt q legãt liquẽtia a liquor.eris.¶ I.añ r.lõga ẽ.ut lira ꝓ sulco.uñ ẽ lirare & delirare & delirus.nã pro istrõ musico lyra.e.primã breuiat.ut stati dicemus. A chir qđ interp̃tať manus cõposita parti breuiant ut chiragra.e.Hora.Postq̃ illi iusta chiragra.Persi.sed cũ lapidosa chiragra.Marti.sed nil patrono porrigit:hæc chiragra est.parti ꝓducũt ut chirurgus.i.Marti.chirurgus fuerat nũc est uespillo diaulus.Verg.in pria.chirurgiq; manũ miser timerẽ.¶ Chyronomõ.õtis. uel chironomos.i.Iuue.& chironomõta uolãti cultello.idẽ chironomõ ledã molli saltãte batyllo.Breuiãt uero dirimo.is.Ouid.i.me.hãc deus & melior litẽ natura diremit.¶ Hyrie.es.idẽ i.vii.Inde lacus hiries uidit.Hirudo.inis.Hora.i poe.nõ missura curẽ nisi plena cruoris hirudo.¶ Hirũdo.inis.Ouid. f.ii.fa.fallimur? an ueris ꝓnuncia uenit hirũdo.Lyra.e.ꝓ instrõ musico.¶ Miron.onis.qs labor ĩ phiala docti mios an ne mironis?¶ Mirõ.i.ꝓ unguẽto:uñ ẽ myropola.e.myropoliũ.ii.Myrobalanũ.i.& myristicus.a. um.¶ Nireus.i.Ouid.ii.de arte:sit licet antiquo nireus adamatus homero.Hora.iii.car.q̃lis aut nireus fuit: aut aquosa raptus ab ida.¶ A pyr.qđ interp̃tať ignis deriuata parti breuiãt:ut pyra.e.Verg.iiii.æne.At regina pyra penetrali ĩ sede sub auras.Pyrus.i.idẽ ĩ bu.Insere nũc melibee.pyros pone ordine uites.¶ Pyrũ.i.idẽ ĩ geor.Crustumiis syriisq; pyris grauibusq; uolemis.¶ Pyracmon.onis.idẽ in.viii.Brontesq; steropesq; & nudus mẽbra pyracmon.Pyretrũ.i.Ouid.ii.de arte.Tritaq; in amoso flaua pyretra mero.¶ Pyropus.i.idẽ.ii. meta.Clara micãte auro:flãmas imitãte pyropo.partim ꝓducũt ut pyramus.i.ꝓ uiro & ꝓ fluuio.Ouid.iiii. meta.Pyramus & thisbe iuuenũ pulcherrimus alter.¶ Pyramis.idis.Mar.barbara pyramidũ sileat miracula mẽphis.¶ Quirinus.i.Verg.i.æn.remo cũ fratre q̃rinos:uñ q̃rites dicti Ouid.Ansi pulsassem minima de plebe q̃ritẽ.¶ Syrus.a.um.Luca.i.vii.uiuãt galateq; syriq;:uñ ẽt syrii & assyrii dicti sunt. Syrus quoq; insula una ex cycladibus quæ p̃ria fuit pherecide syri primã ꝓducit apud humerũ q eius meminit. Scyros quoq; ꝓduxit.Verg.ii.æne.una oĩs scyria pubes.Et Pap.palladi littoree celebrabat scyros honorẽ.Sidonius appollinaris auctor nõ cõtẽnendus:sed græcæ lĩæ ignarus breuiauit dicẽs:uel scyrias uacuasse colos uel serica fila ꝑ cãnas torsisse leues.Syrius uero ꝓ stella ꝓducit primã.Verg.iii.æne.tũ steriles exurere syrius agros.¶ Syracuse.arũ:uñ syracusius.a.um.Idẽ in buc.prima syracusio dignata est ludere uersu. Tyrus.i.idẽ.i.æne. Sed regna.tyri germanus hẽbat.¶ Tyrãnus.i.idẽ in.vii.pars mihi pacis erit dexterã tetigisse tyranni.¶ Viridis.e. idẽ in.vi.iã senior sed cruda deo uiridisq; senectus.¶ Vireo.es.uiretũ.i.uiriditas.atis.eandẽ rationẽ sequunť. ¶ Viriatus.i.Syllius.iii.puni.Hos uiriatus agit.¶ I.ante.s.longa est:ut nisus.i.pro rege megarensi ũ in accipitrẽ uerso. Verg.i.geor.apparet liquido sublimis ĩ aere nisus.Breuiãt uero bison bisontis.Martia.illi cessit atrox bubalus atq; bison.¶ Isara.e.fl.gallie.Luc.in.i.Hi uada liquerunt isare qui gurgite ductus.¶ Isaurus.i.idẽ in ii.crustumiũq; rapax & iuncto sapis isauro.¶ Miser.a.um.Verg.i.æne.& magno misere dilectus amore.& q̃ cũ eo symbolũ hñt miseria.e.misereor.eris.Nisi cõiunctio.Ouid.v.meta.O nisi te uirtus opa ad maiora tulisset.¶ Ptisana.e.Marti.ptisanã sabãq; solebas.uñ ptisanariũ.ii.Hora.hoc ptisanariũ orizæ.¶ Ptisis.is.Iuuen. ptisis & nomice putres & dimidiũ crus.¶ Siser.eris. Columel.iam siser assyrio uenitq; semine radix.

CANTO. I.ante.t.breuis est:ut mitra:qd ideo primā breuiare dicimus:quia eius diminutiuū mitella breuiat. Verg.in copa.copa syrisca caput graia redimita mitella.¶ Vitrū.i.Mar.condant parco fusca falerna uitro.Britānia.e.uñ est britannus.a.um. Verg.in buc.& penitus toto diuisos orbe britannos.Lucre.tñ in.vi.pduxit dicens:nā quid britānus cœlū differre putamus.Vitiū.ii.Iuue.oē ai uitiū tanto cōspectius in se.pducunt uero bythinia.e.uñ bythinus.a.um.Manili.iiii.astrono.Cappadocū armenteq; iugis bytinia diues.Flaccus in iii.argona.bithyno phrygione satū sed quē sua uoto.Iuuena.tñ breuiauit dicens:q̃q̃ & cappadoces faciāt equitesq; bithyni.Brito.onis.idē qua nec terribiles cymbri nec britones unq̃.Martia.quā ueteres brache britonis pauperis & quā.¶ Clitella.e.Hora.i.sermo.hic muli capue clitellas tēpore ponunt.¶ Clitūnus.i. Verg.ii. geor.hinc albi clitūne greges & maxima taurus.¶ Clytorius.ii.fons est archadiæ.Ouid.xv.clytorio quicunq; sitim de fronte leuauit.¶ Clyton.onis.fl.arcadiæ.Papi.iiii.theba.& rapidus cliton & q te pithie.ladon.Dito.as.& ditesco.is.Horat.in poe.sermonē patrium ditauerit.idē.ii.ser.qua rōne possis ditescere.¶ Italia.e.Verg.i.æn.Italiam fato profugus lauinaq; uenit.idem in eodē.italiā dixisse ducis de noie gentem.Italicus quoq; & italis.idis. Ouid.i.xv.me.grata qs italicis auctor posuisset in oris.Verg.in.xii.italides quas ipsa decus sibi dia camilla.Italus.a.um.tum breuiare tū producere reperit̃.Idē in.iii.& sæpe hesperiā sæpe italia regna uocare.idem in.ix.coniecto sternit iaculo nolit italia cornus.Idem in.viii.hic augustus agens italos in prælia Cæsar.Hora.i.sermo.At græcus postq̃ est italo perfusus aceto.Mitis.e.Vergil.in bucc.fronde super uiridi:sunt nobis mitia poma.Mutilus.i.pisciculus.Martia.fugit̃ inciso mytilus ore mihi.Nitor.eris.Verg.iiii.æne.hic primū paribus nitens cillenius alis.Pythagoras.e.Iuuena.pythagoras cunctis aialibus abstinuit qui.¶ Pytheus.ei.Ouid.vi.me.nam me pelopeia pytheus.idē in epist.Phedre.hic tecum trezena colā pitheia regna.¶ Python.onis.idem.i.me.strauimus in numeris tumidū pythona sagittis.a quo pythius.a.um.Luca.in.vi.unde & thessalice ueniunt ad pythia laurus.¶ Pyteleon.ontis.Hora.rhodio qd pyteleonti.¶ Pytisma.atis. Iuuena.qui lacidemonium pytasmate lubricat orbē.Angelus tamen pollitianus pitilismate legendū esse contendit.¶ Pituita.e.indifferentem habet longam apud Catullum.mucusq; & mala pituita nasi.& apud Persium somnia pituita qui purgatissima mittunt.Breuem ut apud Hora.i.epist.præcipue sanus:nisi cum pituita molesta est.¶ Ritus.us.a quo est rite.Vergilius.vi.æneidos.Riteq; repertum carpe manu.namq; ipse uolēs facilisq; sequetur.¶ Rito.as.a quo reperiuntur composita irrito.as.& prorito.as.Ouid.i.me.tu fasce nescio quos esto contentus amores irritare tua.Columella.& pelusiaci proriter pocula zythi.¶ Scytor.aris.Verg.ii.æne.suspensi eurypilum scitatum oracula phœbi:& ibidē tum uero ardemus scitari & quærere causas.¶ Sithon.onis. mons thraciæ:uñ sithonius.a.um.& sithois.idis.Verg.i bu.sithoniasq; niues hyemis subeamus aquosæ.Ouid.i epi.phyllidis.nec uehit acteas sithois unda rates.Triticū.i.Verg.i.ge.At si triticeam in messem robustaq; ferra.¶ Triton.onis.deus marinus.idem.i.æne.cymothoce simul & triton annixus acuto.Triton quoq; pro lacu in aphrica:a quo pallas tritonia dicta est dicente.Luca.in.viiii.& se dilecta tritonida dixit ab unda.Verg.ii.æn.nec dubiis ea signa dedit tritonia mōstris.¶ Tytirus.i.idē in buc.Tityre tu patule recubans sub tegmine fagi.¶ Titan.anis.Ouid.nullus adhuc mūdo præbebat lumina titan.¶ Titillo.as.Hora.i.ser.pterea ne uos titillet gloria iure.¶ Vita.e.Verg.in.vi.nate mihi quondā uita dū uita manebat.¶ Vitis.is.idē in buc.uitis ut arboribus decori est ut uitibus uuæ.¶ Vito.as.Iuuena.illius occursus etiā uitare memēto.¶ Vitupero.as.tā etsi a uitio cōpositū esse uideat̃.¶ Zithū.i.ut qd paulo añ attulimus ex columella & Pelusiaci pritet pocula zithi.¶ I.ante.u.cōsonantē longa est:ut uiuus.a.um.uiuo.is.primus.a.um.priuo.as.¶ O.ante.b.lōga ē:ut gobius.ii.robigus.i.robur.oris.Breuiant uero globus.i.Verg.ix.æne.qs globus o ciues caligine uoluit̃ atra?¶ Obesus.a.um.qd ab ob & esus.a.um.cōponit̃.idē.iii.ge.breuis aluus obesaq; terga.¶ Obelus.i.qd iterprætãt ueru iō breuiat:qa p.o.micron a græcis scribit̃.ab eo per diminutionē fit obeliscus.i. Vergil.i.rosis.hæc aperit primi fastigia celsa obelisci.¶ Obolus.i.Priscia.de mensuris.semi oboli duplū est obulus:quē pondere duplo grāma uocant.¶ Obex.icis.si in recto reperiret̃ breuiaret primā:qa ab ob pposítione cōponit̃:& in obliqs si non hēt.i.consonantē etiā breuiat ut apud Sylliū.iiii.puni.& fidos certāt obices accersere sylua.¶ Probus.a.um.& pbitas.atis.& pbo.as.& ab eo cōposita ut iprobo.as.reprobo.as.approbo.as.pbū.i.a quo obprobriū cōponit̃ & exprobo.as.Hora.ii.ser.obprobriis dignū latrauerit iteger ipse.¶ Soboles.is.Verg.in bu.chara deū soboles:magnū iouis icremētū.¶ O añ.c.breuis ē:ut pceres.um.pcus.i.uoco.as.tā etsi uox uocis cremētū pducat ut suo loco diximus:pducunt uero cocytus.i.Verg.vi.æne.cocytusq; labens sinu circūuenit atro.

I.ante.t.breuis est:ut mitra.æ.uitrū.i.Britānia.æ.
Vitiū.ii.producūt uero Bythinia.æ.briton.onis.
clitella.æ.Clitūnus.i.Clytorius.ii. Cliton.onis.
dito.as.Ditesco.is.Fritinio.is.Italia.æ.Mitis.æ.
mitylus.i.Nitor.eris.Pithagoras.æ.Pytheus.ei.
Python.onis.Pythius.a.um.Pyteleō.ontis.Pytisma.atis.Pituita idifferentē hēt.Ritus.us.Rito.as.Scitor.aris.Sithon.onis.Triticū.i.Triton
onis.Tytirus.i.Titan.anis.Titillo.as.Vita.æ.
Vitis.is.Vito.as.Vitupero.as.Zythum.i.
I.añ.u.cōsonātē lōga ē:ut liuor.oris.Viuo uiuis.

Ante.b.longa est:ut gobius.ii.breuiant
uero Globus.i.Obesus.a.um.Obelus.i.
Obolus.i.Obex obicis.Probus.a.um.
Probo.as.Probrum.i.Soboles.is.
O.añ.c.breuis ē:ut pceres.um.uoco.as.pducūt.

CANTO. Crocalus.i.Oui.viii.met.& sũptis ꝓ supplice crocalꝰ armis.¶ Focale.is.illđ qđ collo circũducit.Ma.hoc focale tuas afferat auriculas:nã a faucibꝰ deriuat̃ au diphthõgõ i.o.lõgũ cõuersa Oceanꝰ.i.Ver.iiii.geo.Oceanũq; prẽs reges nymphasq; sorores.¶ Ociũ.ii.Idẽ i bu.o meliboee deꝰ nobis hꝯ ocia fecit.¶ Ocyor & ocyꝰ ab eo qđ ẽ ocys qđ iterp̃tat̃ uelox.Oui.i.met.fugit ocꝫ or aura illa leui.¶ Phoca.e.Ver.iiii.ge.sternũt se sõno.diuerso i littore phoce.¶ Phocos.i.Oui.vii.me.& ꝓles tertia phocꝰ.s.eaci filiꝰ.¶ Phocis.idis.Idẽ i.i.separat aonios diuersis phocis ab aruis.¶ Procerꝰ.a.ũ.Ver.i bu.corticis atq; solo ꝓceras erigit alnos.¶ Poculũ.i.idẽ i eodẽ.isanire libet:qm̃ tibi pocl̃a ponã.

uero.Cocytus.i.Crocalus.i.Focale.is.Oceanꝰ.i. Ociũ.ii.Ocyor & ocyus.Phoca.æ.Phocꝰ.i.phocis.idis.Procerus.a.um.Proculũ.i.Vocalis.e.

O.añ.d.lõga ẽ:ut rodo.is.breuiãt uero.Fodio.is. Modꝰ.i.Modo aduer.odor.odis.Et a pus podos hoc est pes.& a rhodos qđ ẽ rosa cõposita & deriuata.ut Podalyrius.ii.Rododaphne.es.Rhodus.i.Rodope.es.Rhodanus.i.Sodalis.is.

O.ante.f.breuis est.ut ofella.

O.ante.g.longa est.ut cogo.is.Breuiant uero logos & ab eo composita & deriuata.Rogus.i.rogo rogas.Toga.æ.

O.añ.l.breuis ẽ.ut colon mẽbrũ.Producũt uero.Boletꝰ.i.Bola.æ.Colũ.i.Colyphiũ.ii.Doliũ.ii. Dolõ.is.Moles.is.Molior.is.Moly.yos.Nola.æ.Nolo.nõuis.Olearꝰ.i.Olenos.i.Olim.aduer. Prolixꝰ.a.ũ.Proles.is.Polypꝰ.i.Polidamas.tis. Solꝰ.a.ũ.Solor.is.Solers.is.Solẽnis.e.Tmolꝰ.i.

¶ Vocalis.e.qd nõ a uoco.as.sꝫ a uoce driuat̃.Oui.vii.me.regia turris erat:uocalibꝫ addita muris.¶ O.añ.d.lõga ẽ:ut rodo.is.clodiꝰ.ii.lodix.cis.Sodes qđ ẽ blãdiẽtis.Hor.i.epi.roscia dic sodes melior lex:an puerorũ.breuiãt uero fodio.is.Ver.vi.æne.aut spumãtis eq̃ foderet calcaribus armos.¶ Modus.i.uñ est modestꝰ:& moderor & modulor:& modicꝰ Hora.est modus i rebus sũt certi dẽiq; fines.Modo aduer.Ver.iiii.æn.si mõ qd memoras factũ fortũa sequat̃.¶ Odor.oris.odorus.a.ũ.odoronaris.Idẽ.i.geor.nõne uides croceos ut tmolus odores.¶ Et a pus podos qđ iterp̃tat̃ pes cõposita & deriuata.ut podalyriꝰ.ii.podagra.Oui.de re.q̃tos apđ danaos podalyriꝰ arte medẽdi.Mar.litigat & podagra Diodo.flacce laborat.Cõposita quoq; & deriuata a rhodos;qđ iterp̃tat̃ rosa:ut rhododaphne.es.Ver.in culice.laurus.item phebi decus exurgẽs.rhododaphne.¶ Rhodꝰ isula.Hora.i.car.laudabũt alii claram rhodon aut mitylenẽ.¶ Rodope.es.Verg.i buc.nec tm̃ rodophe mirat̃ & ismarus orphea.¶ Rhodanus.i.Proper.in.ii.testis arar.rhodãusq; celer magnusq; garũna.¶ Sodalis.is.Ho.audieris heres:ergo nũc dama sodalis.¶ O.añ.f.breuis est:ut offella.e.diminutiuũ ab offa:sed in primogenito ꝓducit̃ atq; iõ p duplex.ff.scribit̃ in deriuato uero alterũ.f.extenit̃ ut fit breuis.Iuue.solueret & patruo sĩles effũderet offas.idẽ q̃ nõ egeãt ferro structoris offelle.Mar.me.meus ad subitas iuitet amicus offellas.¶ Tofus.i.sũt q p.ph.sũt q p.f.scribãt:sed sp ꝓducit̃ Ver.ii.geo.& tofus scaber:& nigris exesa chelydris.Iuue.herba nec igenuũ uiolarẽt marmora tofũ.¶ O.añ.g.lõga ẽ.ut cogo.is.Breuiãt logos qđ iterp̃tat̃ sermo & ab eo cõposita & deriuata.ut logicꝰ.dialogꝰ.arethalogus.Iuue.mouerat ut mẽdax arethalogꝰ i mare nemo.¶ Rogꝰ.i.idẽ & minor igne rogi.¶ Rogo.as.atq; ab eo cõposita ut iterrogo.as.arrogo.as.irrogo.as.¶ Toga.e.Iuue.qd faciãt comites;qbꝰ hic toga calceꝰ hic est.¶ O.añ.l.breuis ẽ:ut colõ qđ iterp̃tat̃ mẽbrũ.scribit̃.n.a græcis p.o.micrõ.uñ & ab eo cõposita & deriuata breuiãt.ut monocolõ.dicolõ.tetracolõ.ꝓducũt uero boletꝰ.i.Iuue.boletꝰ dño sed q̃lẽ claudiꝰ edit.¶ Bola.e.Ver.vi.æne.castrũq; iui.boláq; coráq;.uñ bolanus.a.ũ.& bolanꝰ nomẽ uiri ꝓpriũ.Hor.o te bolãe cerebri fœlicẽ aiebã.¶ Colũ.i.istrum quo aliqd colat̃.Ver.ii.ge.colaq; p̃lorũ fumosis deripe tectis hic ẽ colo.as.¶ Colyphiũ.ii.Iuu.luctãt̃ pauce comedũt colliphia pauce.Geor.merula p duplex.ll.scribi debere putat:qa deriuat̃ ab eo qđ ẽ collix:q est panis subcinericiꝰ.¶ Doliũ.ii.Iu.tãq̃ alta i dolia lõgꝰ deciderit serpẽs bibit & uomit.¶ Dolõ.onis.Dolõ quoq; p gñe teli:qm̃ a dolo deriuat̃ primã breuiat.Ver.vii.æn.Oui.i epi.penelopes.rettulit i bellẽ rhesũ dolonaq; cæsos.¶ Moles.is.Ver.i.æn.mirat̃ molẽ æneas magalia quõdã.idẽ ẽ molior.ris.& amolior.iris.Idẽ i eodẽ.molirique arcẽ & mãibꝰ subuoluere saxa.¶ Moly.yos.herba ab homero celebrata.Ver.in priape.quẽ cur moly uocat:mẽtula moly fuit.Oui.xiii.me.moly uocãt sup nigra radice tenet̃.¶ Nola.e.Sylli.xiiii.pũi.hic ad chalcidicã trãsfert citꝰ agmia nolã ¶ Nolo nõuis.Mar.splẽdida fit nimiũ sordida nolo cutis.Olearos.isula ꝓpe euboeã.Ver.iii.æn.olearõ niueãq; parõ:sparsasq; p æquor.¶ Olenos.i.oppidũ boeotie.Pa.iiii.the.olenos ioniis & fluctibꝰ hospita portu.uñ.Oui.iii.me.dixit olenie sidus pluuiale capelle.¶ Olim.aduer.Ver.i.æn.certe hic Romãos olĩ uoluẽtibꝰ annis.¶ Prolixꝰ.a.ũ.Idẽ i bu.hirsutũq; supciliũ ꝓlixaq; barba.¶ Proles.is.idẽ in.iiii.æn.nec ꝓlẽ ausoniã & lauinia respicit arua.¶ Polypꝰ.i.& polidamas.antis.primã ꝓducũt cũ reliq̃ a poly qđ iterp̃tat̃ multũ cõposita breuiẽt.uñ & a qbusdã p.l.duplex scribunt̃.Oui.iiii.me.utq; sub æquoribꝰ depresum polypꝰ hostẽ.& ꝓ morbo.Hor.i.ser.delectat ueluti babinũ polipagne.Persi.nec mihi polidamas & troades labeonẽ.& Oui.xii.me.sed neq; deiphobũ neq; polydamãta nec ipm.¶ Solꝰ.a.ũ.Ver.iiii.æn.sola domo meret uacua stratisq; relictis.¶ Solor.aris.idẽ in.i.solabar fatis cõtraria fata repẽdẽs.¶ Solers.tis.a quo est solertia.& solẽnis a plerisq; p duplex.l.scribũt̃.Tibullꝰ prius aratra mãu solerti fecit osyris.Oui.ix.me.huc licet ex toto solertia cõfluat orbe.Ver.iiii.æne.annua uota tñ.solẽnesq; ex ordine põpas.¶ Tmolus.i.idẽ primo geor.nõne uides croceos ut tmolus odores.Ouid.x.meta.indice sub tmolo certamẽ uenit ad impar.

O.ante.m.lõga ẽ:ut Doma.tis. Vomer ul'uomis. eris.Como.is.Comessor.aris Breuiãt uero.Bromius.ii.Coma.æ.Comes.tis.Chromis.is.Comedo.is.Dñs.i.Dom9.us.Domo.as. Glomero.as: Homo.nis.Homerus.i.Nomas.adis. Omasũ.i. Omitto.is.Stomachus.i.Tomos.i.Vomo.is.

O.ante.n.breuis:est ut bonus.a.ũ. ꝓducũt uero: Conor.aris.Cone.es.Conopæũ.i.Conus.i.Donũ.i.Monychus.i.Nonus.a.ũ.Nonæ.arũ. Pronus.a.um.Pono.is.Pone præpositio.& aduerbiũ. Zona.æ.& agonia cõposita, & deriuata:de quibus in mediis syllabis dicetur.

O.ante.p.breuis est:ut opis opem ab ope.& ĩ plurali opes.Sopor.oris.producunt uero copa.æ.n.p.fœminæ.Copia.æ.Copula.æ.Copo.onis.Cophos.i.surdus.Opis.is.nympha.Opilio.lionis. Populus.i.pro arbore. Popeanũ.i.Poples.itis. Propino propinas.indifferẽtẽ habet. Popysma .atis.Sopio.is.Stlopus.i.

O.ante.q.breuis est:ut loquor.eris.Coquo.is.

CANTO. O.ante.m.longa est.ut doma.atis.qđ iterpratat tectũ:q̃uis domus breuiet.¶ Vomer.ris.tã etsi a uomo.is.in quo pria breuis est:deriuet.¶ Como.is.qđ ideo posuimus:q coma.e.cũ quo simbolũ habere uidebat primã breuiat.¶ Comessor.aris.qđ græcũ ẽ:ne qs putet a comedo.is.deriuari. Breuiãt bromius.ii. Luca.in.i.mons phebo bromioq; sacer.Ver.i copa.est hic mũ da ceres.est amor & bromius.¶ Coma.e. Mar. tam lõge bromio q̃ tibi phebe come.¶ Comes.itis.Ver.ii.æn.sit comes & lõge seruet uestigia cõiunx.¶ Chromis.is.n.p.uiri.Ver.in buc.pgite pierides.chromis & mnasilus ĩ antro.¶ Comedo.is.Iuue.pclaris una comedũt patrimõia mẽsa.¶ Dñs.i.Ver.iiii.æne.repulit & dñm ænea in regna recepit.¶ Domo.as.idẽ i.vi.os rabidũ fera corda domãs.¶ Domus.us.idẽ in.viii.& domus Herculei custos pinaria sacri.¶ Glomero.as.Idẽ in.ii.sed glomerare manũ bello & cõcurrere ĩ arcẽ.¶ Homo.is.Idẽ in.i.mortalis:nec uox hoiem sonat odea certe.¶ Homerus.i.Iuue.rex pilius magno si qrq̃ credis homero.¶ Nomas.dis.Mar. cui diadema daret marmore picta nomas.ea dẽ est numidia.¶ Omasum.i.Hor. seu pigui tẽtus omaso.¶ Omitto.is.Idẽ.ii.ser.artẽue illusus omittas.¶ Stomachus.i.Iuue.ardẽti stomacho nã q̃ meritoria somnũ.¶ Tomos qđ iterpratat ĩcisio.Mar.scriptura quãti cõstet & tomos uilis.hic pro pte libri accipit.ẽ & tomus locus in põto.de quo Oui:in.iii.de tristibus. inde tomos dictus locus hic qa fert ĩ illo mẽbra soror fratris cõsecuisse sui.uñ. idẽ auctor secit tomites.e.& tomitãus.a.um. ¶ Vomo.is. Iuue.cõuomit hæc iter nautas & prãdet & errat.¶ O.ante.n.breuis est:ut conon.nonis.bonus.a.um. ꝓducũt conor.aris. uñ est conatus.us.Oui.de reme.sed qđ pcipue nřis conatib9 obstet.¶ Cone.es.isula istri.fl.Luc.in.iiii.barbara cone sarmaticas ubi pdit aquas.¶ Conopeũ.i.Iuue.ut testudineo tibi lẽtule conopeo. est.n.spõdeus in.v.loco.¶ Conus.i.Ouidi.iii. meta. tegmia mox capitũ picto nutãtia cono. & pro cyparissi si galla.unde comisere dicte sunt.a Verg.Donũ.Verg.in bucco.phystula dametas dono mihi quã dedit olim.Monychus.i.unus ex centauris.Iuue.quãtas iaculetur moychus ornos.¶ Nonus.a.um.& inde none.arum.Verg.v.ænei.præterea si nona diem mortalibus almũ.Ouid.i.fastoꝝ nonarũ tutela deo caret omnibus istis.¶ Pronus prona pronũ.Ouid.i.meta.me miserũ ne prona cadas.¶ Pono ponis. Vergili.in bucco.quoniã tibi pocula ponã.Pone præpositio & aduerbiũ.Idem.ii.æne.pone legunt sinuantq; imensa uolumine terga.¶ Zona.e.Hora.ibis eo quo uis qui zonã perdidit inquit.¶ Agonia.qđ interpratat angulus cõposita & deriuata ideo ꝓducunt:quia per.o.mega scribunt. nã agonus qđ est genus siue genu breuiant ut in mediis dicet:sed a phonos qđ iterpratat uox:ideo deducũt quia per.o.mega scribunt.ut phonascus.Sidonius appollinaris tamẽ breuiauit in morte claudiani dicẽs.Psalmorũ modulator & phonascus. quare Antiphona penultima lõga at in eodẽ accentu acuta ꝓferenda.Nã a phonos qđ est mors breuiauit.ut Ptisiphone persephone.¶ O.ante.p.breuis est:ut opis opem ab ope.opis uero pro nympha ꝓducit, ut paulo post dicemus.¶ Sopor.oris.& soporo.as.breuiant cũ sopio.is.producat ut statim dicet:producũt uero copa.e, nomẽ fœmine apud Verg.celebrate opere qđ illius noie inscribit.¶ Copia.e.Idem.i.ænei. postq̃ introgressi & coram data copia fandi.¶ Copula.e.Ouid.vii.met.copula detrahit canibus.¶ Copo.onis.Mar.callidus imposuit nup mihi copo rauene.¶ Cophos.qđ interpratat surbus.Idem quattuor & cophõ.paula ꝓsopon amat. Opys nympha.Ver.iiii.geor.atq; ephire atq; opis atq; asia deiopeia.¶ Opilio.onis.Ver.in buc.uenit & opilio tardi uenere subulci.dr etiã & upilio.onis.¶ Opperior.riris.& opportunus.a.um.p duplex.p.scribunt.¶ Populus.i.pro arbore.Ver.in buc.populus alcide gratissima uitis iaccho.¶ Popeanũ.i.fucus q dã.Iuue.pane tumet facies aut pinguia popeana.est.n.spõdeus in.v.loco.¶ Poples.itis qđ nusq̃ nisi prima lõga reperi:ꝓpino.as.tum breuis reperit.ut apud Iuue.qn ꝓpinat uiro tibi sumitq; tuis cõtacta labellis.tum lõga.ut apud Mar. cenat. ꝓpinat.poscit.negat.innuit.una est.¶ Popysma.atis.Idẽ.quis ridere põt satui popysmata cũni.& Iuue. præbebit uati crebrũ popysma roganti.sunt qui per duplex.p.scribant poppysma.¶ Sopio.is.Vergilius primo æneid.hunc ego sopitum sono super alta cythera.cuius compositum semisopitus.a.um. eandem breuiuiat.Ouidius lib.amorum.purpureo iacuit semisopita toro.Idẽ in epist. ariadnes.thessea præssuras semisopita manus ex quo suspicamur primam habere indifferentem.Itaq; de industria breuem posuimus quodã in loco:ubi patriam salutauimus:hic fuerant cune quæ me sopiere iacentem.¶ Sclopus.i.Persi.nec stlopo tumidas intendis rumpere bucas.¶ O.ante.q.breuis est:ut loquor.eris.coquo.is.

O.ante.r.breuis est:ut chorus.i.cora.æ.oppidum Italiæ.pducũt uero chorus.i.p uẽto argeste corã.præpo.& aduer.Corycus.i.Corytus.i.Corali um.ii.Doris.idis.Doricus.a.um.Doriõ.Doron. hoc est donũ siue palmus.Hora.æ.Morus.i.Morio.onis.Noricũ.i.Ora.æ.Oro.as. Orithiya.æ. Orion.onis.Oricos.op.Prora.æ.Sora.æ. Soracte.is.Sorex.icis.Thorax.acis.Et habentia.l.ante.o.ut.Lorum.i.Gloria.æ.Ploro.as.

O.ante.s.longa est:ut moses.is.Prosa.æ. Breuiãt uero.Cosæ.arum.Cosira.æ. Dosis hoc est datio. Osyris.ridis.Proseucha.æ. Prosyma.æ. Posui.a Pono ponis.Rosa.æ.

O.ante.t.breuis est:ut notus:uẽtus:nothus.i. spurius.Nota.æ.& noto.as.Botrus.i.Producunt uero.Clotho.us.Lothos.i.Proteˀ.i. & aprotos qd̃ interpraetat̃ primus cõposita:ut ꝓtogenes.is.

O.ante.u.consonantem breuis est:ut ouis.nouus .a.um.producit uero ouum.i.

¶ CANTO. O.ante.r.breuis est:ut chorus cũ significat multitudinẽ cõcuõtũ:qd̃ ideo posuimus:qa pro uẽto q spirat ab occidẽti estiuali:primã ꝓducit.ut statim dr̃.Cora quoq; antiqssimũ Italiæ oppidũ primã breuiat dicẽte.Ver.vi.æne.boláq; coráq;.nã corã ꝓpositio siue aduer.ꝓducit.idẽ.i.æne.postq̃ introgressi & corã data copia fandi.¶ Corus.i.ꝓ uẽto q etiã caurus dr̃.idẽ.v.æne.cõdũt ubi sydera chori.Columela. frigoribꝰ gelidis ireq; obnoxia cauri.¶ Corycus.i.op.& mõs sicilie.uñ est coricius.a.um.Lu.in.iii.coryciũq; patẽs excesis rupibus antrũ.¶ Corythus.i.pro pharetra.Ver.x.æne.corytiq; leues hũeris & letifer arcus.Syllius.vii.pu. paruulus ex hũero corythus & aureus arcus. ¶ Coraliũ.ii.Oui.iiii.met. nũc quoq; coraliis eadẽ natura remãsit.idẽ in.xv.sic & coralium quo primũ cõtigit aureas.¶ Doris.is. dea marina.Ver.i buc.doris amara suã nõ itermisceat undã.¶ Doricus.a.um.Idẽ.ii.pãdunt̃ porte iuuat ire & dorica castra.¶ Dorion.ii.oppidũ magnesie.Loc.in.vi.doriõ ira flebile pieridũ Papi.iiii.theb.getico quos flebile uati doriõ. Et a doron qd̃ iterꝓtat̃ donũ siue palmus.cõposita.nã dori qd̃ iterꝓtat̃ hasta a quo est doriphorus primã breuiat.¶ Hora.e.ps diei.xii. siue noctis.Ver.in more.iam nox hibernas bis qnq; ꝑgerat horas.¶ Morus.i.ꝓ arbore.Oui. iiii.me.ardua morus erat niueis ubertima pomis & pro pomo.Hora.q nigris prãdia moris finiet.¶ Morio.pro tardo & stolido natura. Martia.morio dictus erat uigiti millibꝰ emi. Morari quoq; pria lõga ẽ huiusmodi quẽpiã esse.Sueto.in nerone de claudio morari cũ inter hoies desisse ꝓducta pria syllaba iocabat̃ hoc est morio eẽ.¶ Noricũ.i.regio macedõie dalmatie cõtermina.Ver.iii.geor.rũ sciat aeri as alpes & norica sigs. Oui.xiiii.meta.durior & ferro qd̃ noricus excoqt ignis.¶ Ora.e.pro extremitate.Ver.troiæ q prius ab oris.¶ Oro .as.Idẽ in eodẽ.oramus.ꝓhibe ĩfandos a nauibus ignes.¶ Orithiya.e.erithei regis athenaꝝ filia.Vergilius.iiii.georgi.atq; gete atq; ebrus atq; actias orithiya.¶ Orion orionis.Lucanus in.i.armatũq; auro circumspicit oriona. Flaccus.i.argo.non meus orion:nec seuus pleiade taurus.Vergilius.vii.æneido. obi orion hibernis tunditur euris.Idem tamẽ breuiauit in primo di.cum subito assurgẽs fluctu nymbosus oriõ & in quarto dum pelago deseuit hyems & aquosus orion.¶ Oricon.Lucanos in.iii. tum qui dardaniã tenet oricon.¶ Prora.e.Vergilius in primo frangunt̃ remi.tum prora auertit ab undis ¶ Sorex.cis.Serenus.si prægnans artus captiui soricis edit.¶ Thorax.acis.Vergilius.vi.bis sex thoraca petitũ perfossumq; locis.Et habẽtia.l.ante.o.ut lorum &c.¶ O.ante.s.longa est:ut moses.Iuoena.tradidit arcano quodcũq; uolumine moses. ¶ Prosa.e.Ausonius.prosa asic in caosis numeros imitata chororum.Breuiant uero cosc. arum.urbs thuscie. Vergilius.iii.æneid.quiq; urbẽ liquære cosas.¶ Cosira.e.insula in mari siculo.Ouidius.iii.fastoꝝ. fertilis & melite sterili uicina cosire.Dosis quod interpraetatur datio:nã per.o.micron scribitur a græcis:unde est antidosis pro antidoto.¶ Osiris.idis.Tibullus primus aratra manu solerti fecit osiris.¶ Proseucha.e.Iuuen. ede ubi consistas.in qua te quæro proseucha.¶ Prosymna.e.orbs thessaliæ.Papinius lib.iiii.theba.hinc armat larissa uiros hic celsa prosymna.Posui præteritum a pono ponis cuius in præsenti prima soit longa. Vergilius tertio æneid.hinc & Naricii posoerunt menia locri.¶ Rosa.e. Idem in rosis. ambigeres raperet ne rosis tunc aura ruborem.¶ O.ante.t.breuis est:ut notus.i.oentus a meridie spirans:qui latinæ dicitur auster.Vergilius primo æneid.tris notus arreptas in saxa.latentia torquæt.¶ Nothus quoq; quod interpraetatur spurius.Ouidius in epist.phedre cur nisi ne caperes regna paterna nothus?¶ Noto notas notaui.Ver.in buc.parta mce ueneri sunt munera nãq; notaoi.quæ exempla ideo posita sunt:quia notus nota notum participium a nosco noscis primam producit ex regula generali supinorum duas syllabas habentiom.¶ Breuiant quoq; botrus.i.& botryo.onis.quia prima per.o.micron scribitur.¶ Gothus.i.Ausonius hic possem uictos idẽ referre gothos. producunt oero clotho.us.Iuuenalis.hæc exempla para fœlicibus.at mea clotho.¶ Cote siue cotes op.mauritaniæ prodocit primam quia per.o.longum.a.græcis scribitur.Plinius libro quinto & Strabo.¶ Lothos.i. arbor & nympha in illam uersa.Ouidius.ix.metamorphoseos florebat aquatica lothos.& ibidem.lothos in hanc nymphæ fugiens obscena priapi.¶ Proteus protei.Horatius.quo teneam oultus mutantem protea nodo.& a protos quod interpraetatur primus composita sit protogenes protomartyr.protoclitus.¶ O.ante.u.cõsonantem breuis est.ut ouis.nouus.a.um. ꝓducit oero ouũ.i.Hora. longa qbus saties est ouis illa memento.

¶ CHRISTO. O.ante.t.hinc auferatur totus tota totum.cuius prior syllaba longa est. Vergilius utitur infœlix dido totaq; uagatur.

VAnte.b.breuis ē:ut ruber a.ū.Producūt uero Buco.onis.Bubalus.i. Bubastus.i. Huber.eris.Iubilus.i.Lubric⁹.a.ū.Nubes.is.nubo.is.Pubes pubis.Rubigo.inis.Suber.eris.Subula.æ.Tuber tuberis.

V.ante.c.lóga est:ut duco.is.Luceo.es.Breuiāt uero.Cuculus.i.Cuculo.as.Cucull⁹.i.Cucuma.æ.Cucumis.eris.Cucurbita.æ.Ducenti.e.a.Duceni.æ.a.Lucerna.æ.Lucrum.i.Luceres.rum.

V.ante.d.lóga est:ut Rudo.is.Ludo.is.Breuiant uero.Pudor.oris.Pudet.pudebat.Rudis.e.Rudis.is.uirga ꝑtoris.Rudés.entis.Sudes.is.Studium.ii.Tuder.eris.& Tuders.ertis.

V.ante.f.longa est:ut usens.tis.Buso.onis.

V.ante.g.lóga est:ut iugerū.i.Breuiant.uero.Fugio.is.Fuga.æ.Iugum.i.Tugurium.ii.

V.ante.l.breuis est:ut Fulix.icis.Producunt uero Culus.i.Fuligo.ginis.Iulius.ii.Mula.æ.Pulex.icis.Thule.es.Vligo.inis.

CANTO. V.ante.b.breuis est:ut ruber.a.um.subeo.es.tuba.e.ꝑducūt uero bubo.onis.auis nocturna.Ver.iiii.æne.solaq; culminibus ferali carmie bubo.¶ Bubalus.i.aial.Mar.illi cessit atrox bubalus atq; bison.¶ Bubastus.i.oppidū ægypti.Oui.ix.met.idē fœmininū possessiuū formauit dicēs.sciq; bubastis uatiisq; coloribus apis.¶ Huber.is.Ver.i.æne.terra antiq̄ potēs armis.atq; hubere glebe.¶ Iubilus siue iubilū.Sylli.iiii.pu.& letus scopulis audiuit iubila cycos.¶ Lubricus.a.um.Hor.lubrica nascētes iplēt cōchilia.Iuue.¶ Nubes.is.& nubilus.a.um.Ver.i.æne.eripiūt subito nubes cœlūq; dieq;.Idē in.iiii.& turbida tranat nubila.¶ Nubo.is.Oui.si qua uoles apte nubere:nube peri.inde cōponit ob nubo.is.in alia significatiōe.Ver.xi.æne.arsurasq; comas obnubit amictu.Innuba tm̄ & ꝓnuba sp breuiāt:& si a nubo cōposita sint.Papi.iiii.the.in uultus cecidere grægestūc inuba mártho.Oui.xiiii.met.inuba ꝑmaneo.sed iam fœlicior ætas.Ver.iiii.æne.deueniūt prima tellus & ꝓnuba iuno.Idē in.vii.& bellōa manet te ꝓnuba.nec face tm̄.Cōnubiū uero tū breui tū lōga repit.Idē in.i.cōnubio iungā stabili ꝓpriāq; dicabo.Idē in.iiii.cuiqs loci leges dedim⁹ cōnubia nr̄a reppulit.¶ Pubes.is.Idē i.i.haud aliter pupesq; tuæ.pubesq; tuorū & deriuata cōposita ut pubertas.pubesco.ipubes.is.¶ Rubigo.inis.pro uitio frumēti & ferri.Verg.i.geor.hinc & frumētis labor additus:ut mala culmos esset rubigo.Hor.ii.ser.iupiter ut peat positū rubigine.ferrū.pro linguæ mordacitate.Mar.breuiauit dicēs.ute ris ore aliter:nimiaq; rubigie capt⁹.nisi forte debuit ꝓ rubigine eē eurigine.¶ Suber.eris.Ver.vii.æne.raptus de subere cortex.¶ Subula.e.Marti.qđq; tibi tribuit subula.sica rapit.¶ Tuber.eris.ꝓ callo terræ.Iuue.o lybiæ disiunge boues dū tubera mittas.ꝓ tumore quoque cutis.Horat.q ne tuberibus ꝓpriis offendat amicū.ꝓ arbore uero & pomo Mar.breuiauit dicēs:& uerne tuberes:qd tibi cū libicis?& ibidē.tuberes & apirina ramis.¶ V.ante.c.lōga ē:ut duco.is.& ab eo cōposita:ut deduco.is.iduco.is.sed educo.as.breuiat & si a duco.is.cōpositū uideat.Ver.in.ix.æne.q̄ttuor hic iuuenes totidē quos educat usens.Breuiāt uero cuculus.i.ꝓ aui.& cuculo.as.ꝓ eo qđ est ipsā auē canere.Oui.de philo.& cuculi cuculāt:fritinit rauca cicada.¶ Cuculus.i.& cula.e.ꝓ capitis tegmine.Mar.illic cucullo ꝓspicit caput tectus est.m.trimetrū iābicū.& alio loco i carmie phaleutico.& thuris piprisq; sis cucullus.¶ Cucuma.e.Idē ad q̄rtū cucumā fecit octacilius.¶ Cucumis.eris.Ver.in copa.& pēpet iunco cerulus cucumis.¶ Cucurbita.e.Iuue.iā pridē caput hoc uētosa curbita q̄rat.¶ Ducēti.e.a.& duceni.e.a.Hor.i.ser.hēbāt sepe ducētos sepe decē seruos.¶ Lucrū.i.natura primā breuiare ex diminutiuo cognoscim⁹.Hora.i.epi.qd pure trāqllet honos:an turpe lucellū.¶ Lucerna.e.tā et si a luceo.es.deriuet.Iuue.hæc ego nō credāt uenusina digna lucerna?Luceres romuli milites.Prop.li.iiii.hic tities rhānesq; uiri luceresq; colōi.¶ V.an̄.d.lōga ē:ut rudo.is.Persi.findor ut arcadie pecuaria rudere eredas.Ver.vii.æne.breuiauit dicēs.sera sub nocte rudētū ubi Serui.inq̄t.rudo naturalr lōgā hēt primā:fistolē ergo fecit.¶ Rudēs.tis.quoq; ꝓ fune.Idē breuiauit in.i.dicēs insequit clamorq; uirū:stridorq; rudētū.Breuiāt uero pudor oris.& pudet pudebat.Ver.iiii.æn.an̄ pudor q̄ te uiolē aut tua iura resoluā.¶ Rudis.e.ꝓ re noua.Oui.in epi.penelopes.q tm̄ lanas nō sinit eē rudes.hinc ē erudio.is.q̄si extra ruditatē pono.Rudis quoq; ꝓ uirga ꝑtoris breuiat.Hor.i.epi.spectatū satis & donatū iā rudi q̄ris.¶ Sudes.is.Ver.vii.æne.stipitibus duris agit sudibusue ꝑustis.¶ Studiū.ii.Oui.singla dū narrat cursu studioq; loq̄ndi.¶ Tuder.is.op.italiæ.¶ Tuders.tis.possessiuū ab eo.Sylli.iiii.pu.& gradi uicolā celso de colle tudertē.Idē i.vi.de uexū lateri pēdet tuder.¶ V.an̄.f.lōga ē:ut usēs.tis.fl.italiæ.Ver.vii.atq; i mare cōdit usēs.Idē quoq; alio in loco ꝓ noīe ꝓprio uiri posuit.¶ Buso.is.Idē.i.geor.inuētusq; cauis buso.& q̄ pluria terræ sūt q busso.onis.ꝑ duplex.f.scribāt.¶ V.ante.g.lōga ē.ut iugerū.i.nuge.arū.ruga.e.Breuiāt uero fugio.is.& fuga.e.Ver.in buc.quē fugis ac demēs?¶ Iugū.i.q boues iūgunt:& ꝓ mōtis sumitate & ꝓ nauiū trāstro.& ꝓ teleaxe.Ver.i buc.aspice aratra iugo referūt suspēsa iuuēci.¶ Tugurū.ii.Idē i eodē ope paupis & tuguri cōgestum cespite culmē.¶ A.an̄.l.breuis ē:ut fulix.cis.siue fulica.e.Auien⁹ i arato.& cū pua fulix trepido uolat arua uolatu.Ver.i.geor.i sicco ludūt fulice ꝓducūt uero cul⁹.i.Mar.nō culū neq.n.cul⁹ ē:q nō cacat oli.¶ Dulichiū.ii.Ver.iii.æn.dulichiūq; samosq; & neritos ardua saxis.¶ Fuligo.nis.Ver.i buc.sp & assidua postes fuligie nigri.¶ Iuli⁹.ii.idē.i.æn.Iuli⁹ a magno demissū nomē iulo.¶ Mul⁹.i.mula.e.Mar.gestari iūctis nisi desinis hedile mulis.¶ Pulex.icis.Idē i disti.mordētē molesto pulice:uel si qd pulice sordidius.¶ Thule.es.isula q ab aliis dr̄ thyle.Ver.i.geor.tibi seruiat ultima thule.¶ Vligo.inis.Ver.ii.geo.atq; pinguis humus dulciq; uligine leta.

¶ANTO. V.ante.m.lõga est:ut humor.oris.hũidus.a.um.q̃ ideo posuimus qa ab humo ĩ quo prima breuis est deriuata uidenť. Ver.i.geor.atq; exudat ĩutilis hũor. Idẽ in eodẽ.hũida solstiria atq; hyemes orate serenas agricole. Hũanus quoq; tã et si ab hoĩe deriuať in quo pria breuis ẽ primã ꝓducit. Breuiãt uero cumulus.i.Ver.in geo.cumulosq; ruit male piguis arane. ¶ Humus.i.idẽ in.ii.eiusdẽ.atq; piguis humus dulciq; uligine leta. ¶ Hũerus.i.Idẽ.i.æne.os hũerosq; deo silis. ¶ Numa.e.rex.Romanorũ.iuue.hic ubi nocturne numa cõstituebat amice. ¶ Nũanus.i.nomẽ uiri apď. Ver.ix.æne.celebratũ.sit satis enide telis ĩpune numanũ.

V.ante.m.lõga est:ut Humor.oris. Humidus.a.um.Hũanꝰ.a.ũ.Breuiãt uero.Cumulꝰ.i.Humꝰ.i.Homerꝰ.i.Numa.æ.Numãtia.æ.Humanus.i.n.p.uiri.Nũerus.i.Numisma.atis.Rumex.icis.Tumeo.es.Tumulus.i.Tumultus.us.

V.ante.n.longa est;ut munus.eris.Breuiant uero Cuneus.i.Cuniculus.i.Tunica.æ.

V.ante.p.breuis est:ut Lupis.i. Producunt uero Cupa.æ.Iupiter.Nuper aduerbiũ. Pupus pupi. Pupula.pupillus.i.Rupes.is.Suparus.Stuppa.æ.Scrupus.i.

V.ante.r.longa est:ut Curio.onis.Breuiant uero Curius.ii.Cures.iũ.op.Curetes.populi.Curulis.e.Durius.ii.flu.Furio.is. Muria.æ.Nurus.us.Nutrio.is.Spurius.ii.

V.ante.s.longa est:ut Pusio.onis. Breuiant uero Frusino.onis.Pusillus.a.um.Susurrus.i.

V.ante.t.longa est.ut Vtor.eris.Breuiãt uero cutis.is.Frutex.icis.Futuo.is.Futurꝰ.a.ũ. Lutũ.i.Murina.æ.Mutilus.a.ũ.Muto.onis. Nutrio.is.Puteus.i.Putris.e.Puto.as.Ruteni.po. Rutilꝰ rutila.tilũ. Rutuli.po.Rutuba rutubæ.fl. Rutupe.op.uter.a.ũ.uter.ris. Vtica.æ.uti.coniun.

¶ Nũerus.i.Ver.in buc.nũeros memini si uerba tenerẽ. ¶ Nũisma.atis.Horat. retulit acceptos regale numisma Philippos. ¶ Rumex.icis.Ver.in moreto.foecũdusq; rumex:malueq; uioleq; rubebãt. ¶ V.ante.n. longa est ut iuno.nis.funus.eris.munus.ris.Breuiant uero.Cuneus.i.Iuue.digna tuo cuneis an hñt spectacula totis.Ver.i.geor.nã primi cuneis scindebãt fissile lignũ. ¶ Cuniculus.i. tã pro lepusculo q̃ pro uia subterranea.Mar.gaudet in effossis habitare cuniculus antris. ¶ Tũica.e.Iuue.tunica mihi malo lupini. ¶ V.ante.p. breuis est.ut lupus.i. ¶ Cupio.is.ꝓducunt uero cupa.e.Iupiter Iouis siue iupitris.quãq̃ sunt q utrũq; p duplex.p.scribãt. ¶ Nup aduerbiũ. Ver.in buc.nõ uerũ egonis:nup mihi tradidit egon. ¶ Pupus.i.& pupa & pupula & pupillus & pupilla.Mar.dicit se uetulã cũ sit cerelia pupa. Persi.nẽpe hoc qđ ueneri donata a uirgie pupa. ¶ Pupula.e.ꝓ eo q̃ qdã dicũt pupilla.e.Oui.de amoribus.suspicor & fama est:oculis quoq; pupula duplex. ¶ Pupillos.i.iuue.pupilli ꝓstãtis:at hic dãnatus iani. ¶ Rupes.pis.Ver.in buc.nec tm̃ phebo gaudet parnasia rupes. ¶ Supparus.i.&. Stuppa a plerisq; per duplex.p.scribunť qa ꝓducũt primã: sed ideo posuimꝰ.qa de orthographia nõ satis cõstat. ¶ Scrupus.i.uñ scrupulus.i.& scrupeꝰ.a.um.Ver.vi.æn.scrupea tuta lacu. ¶ V.añ.r.lõga ẽ: ut curio.onis.nomen uiri.Luca.curio si canas trãscẽdere iussus in urbes. Breuiãt uero curius.ii.Iuue.q simulãt curios & bacchanalia uiuunt. ¶ Cures.iũ.oppi.sabinorũ.Verg.vi.æne.curibus puis & paupere terra. ¶ Curetes tamẽ populi sunt dalmatiæ.Luca.in.iiii.illic bellaci cõuisus gẽte curetum.Nã pro crete populis ꝓducit.Verg.iiii.geor.curetũ sonitus crepitãtiaq; era secute. ¶ Curulis.e.a.curru.Luca.l.i.uacueq; loco cessere curules.Iuue.sellas donare curules. ¶ Durius.ii.fl.hispãiæ.Syllius in.i. hinc certãt pactore tibi duriusq; tagusq; ¶ Furio.is.siue furo.is.& furor.Luca.quis furor o ciues. ¶ Muria.e.Hora.i.sermo.qđ pingui miscere mero muriaq; decebit. ¶ Nurus.us.Verg.ii.æne.dardanis & diue ueneris nurus. ¶ Spurius.ii.Ausonius.quiq; notas spuriis uersibus apposuit. ¶ V.ante.s.lõga est:ut pusio.onis. Breuiãt uero frusino.onis.oppi.italiæ.iuue.aut fabraterie domus.aut frusinõe pareť. ¶ Pusillus.a.ũ.ꝓ puus.Ho.dii.bene fecerũt inopẽ me qđq; pusilli. ¶ Susurrus.i.Ver.in buc.sepe leui sõnũ suadebit ĩ ire susurro. ¶ V.ante.t. lõga est:ut utor.breuiãt uero cutis.is.Mar.de cute qđ faciat ille uel ille sua. ¶ Frutex.icis.Oui.l.ii.de arte.hos ego q canẽt frutices uiolaria uidi. ¶ Futuo.is.augustus apď Mar.qđ futuit glaphyrã Anto.hãc mihi poenã fuluia cõstituit se quoq; uti futuã. ¶ Lutũ.i.Hor.i.epi.uixisset canis imũdis:uel amica lotosus. ¶ Mutina.e.Luc.i.i.his Cæsar pusina fames:mutieq; labores. ¶ Mutilus.a.ũ.Oui.in.iii.de arte turpe pecꝰ mutilũ:turpis sine gramine cãpꝰ. ¶ Muto.onis.a quo mutõiatꝰ.a.ũ.Mar.dormis cũ pueris mutõiatis ẽ.n.carmẽ phaleuticũ. Hor.tñ.i.ser.ꝓduxit.dicẽs.huic si mutõis uerbis mala tãta uidẽtis. ¶ Puteꝰ.i.Iuue.hortulꝰ hic puteusq; breuis nec reste mouẽdus. ¶ Putris.e.qđ primã hẽ breuẽ oñdit.Oui.i.i.de põto dicẽs.estur ut occulta uiciata putredine nauis.Idẽ.xv.me.putrefacta ẽ spia sepulcro. ¶ Puto.as.siue ꝓ eo qđ ẽ cogito.as.siue ꝓ eo qđ ẽ arbores purgo. ¶ Rutẽi.orũ.ppli germãie Luc.i.i.soluunť flaui lõga statiõe rutẽi. ¶ Rutilꝰ.a.ũ.& rutilo.as.Ver.hæc mõ q̃ toto rutilauerat igne comarũ.Rutuli ppli italiæ antiqssimi.Idẽ.i.æne.ternaq; trãsierint rutulis hiberna subactis. ¶ Rutuba.e.fl.italiæ.Luca.i.ii.unda facit rutubãq; cauũ dilabiť ĩde. ¶ Rutupe.oppidũ britãnie littorale.Idẽ rutupiaq; littora feruẽt.& Iu.rutupio ue edita fũdo. ¶ Vter.a.ũ.& ab eo cõpositũ uterq;:utraq;:utrũq;. ¶ Vter utris.qđ tã et si in declinatiõe prima lõga posui:idcirco suspicor primã hẽ natura breuem:qđ ab eo uterus deriuatũ breuiat. Vergilius.ii.æneí.ingemuit.stetit illa tremens:uteroq; recusso. ¶ Vtica.e. oppidum aphrice.Lucanus in sexto.non utice libye clades. ¶ Vti & ab eo composita:ut utiq;.utinam ueluti.

V.purum.ante.u.consonantem longũ est:ut uua. Quod si consonans præcedat breuiatur ut fluuius.ii.Pluuia.æ.

¶De mediis syllabis.Caput.v.

A ante.b.in mediis syllabis breuis ẽ:ut calabria.æ.Syllaba.æ.ꝓducunt uero.Atabulus.i.& uerbalia in abilis desinẽtia:ut amabilis.e.& inabundus.a.um.ut populabundus.a.um.& inabulum.ut Incunabulum.i.Venabulum.i.

A.ante.c.breuis est:ut alacer.cris. Producũt uero benac⁹.i.Cloaca.æ.Iracũdus.a.ũ.Meracus.a.ũ.Mustaciũ.ii.Opacus.a.ũ Pastiaca.æ.Pistacũ.ii.Portulaca.æ.Sarracũ.i.Et noĩa deriuata ĩ aculũ.ut gubernaculũ.i.& in aceus.a.ũ.uel aci⁹.a.ũ.ut ordeaceus.a.um.gallinacius.a.um.Vinaciũ.ii.

A.ante.d.breuis est:ut bragada fluuius.Producit uero cicada cicadæ.

A.ante.g.longa est:ut imago.inis.Breuiant uero Aruiragus.i.Asparagus.i.Chiragra.æ.Mandragora.æ.Pelagus.i.Podraga.æ.Vertagus.i.& nomina in agoras terminata:ut Anaxagoras.æ.

A.ante.l.breuis ẽ:ut menalus.i.Producũt uero canalis.& denoĩatiua.in alis desinẽtia:ut uocalis.e.

A.ante.m.breuis est.ut calamus.Producunt uero Dictamũ.i.& uerbalia in amẽ finita:ut certamẽ.Solamen.& hebrea ad declinationem nostrã reducta:ut adam adamus.i.

A.ante.n.lõga ẽ:ut inanis.Breuiãt uero apidam⁹.i.Balanus.i.Clibanus.i.Drepanũ.i.Dardanus.i.

¶ANTO. V.purum ante.u.consonantem longa est:ut uua:uuidus.a.um.Verg.in bucco.aut custos gregis aut maturæ uinitor uuæ.Idem in eodem uuidus hiberna uenit de glande menalcas.¶Quod si cõsonans præcedat.u.breuiatur.ut fluuius.ii.pluuia.e.¶A.ante.b.in mediis syllabis breuis est:ut calaber.a.um.alabande.arum.producunt uero atabulus.i.uentus apulie peculiaris.Hora.in.i.sermo.ostentare mihi:quos torret atabulus & quos.Barbara.Sedulius in paschali.tunc coluere baal.nunc elegere barabam.sed potius dicendum est per duplex.b.scribendum esse.interpretatur enim filius abba.i.patris.¶Et uerbalia in abilis.ut amabilis penetrabilis.& in abundus.ut populabũdus.amorabundus.& in abulum finita.ut uenabulum.i.incunabulum.i.acetabulũ.i.¶A.ante.c.breuis est:ut alacer.Producunt uero benacus:i.lacus Italiæ.Verg.ii.geor.fluctibus & fremitu assurgẽs.benace marino.¶Cloaca.e.Iuue.pinguis.torrente eloaca.¶Iracũdus.a.um.Hora.in poetria.impiger iracundus inexorabilis acer.¶Meracus.a.um.Idem.ii.episto.expulit helleboro morbum bileq; meraco.¶Mustacium.ii.Iuuena.cœnam & mustacia perdas labente officio crudis donandi.¶Opacus.a.um.Iuuena.tanti tibi non sit opaci.¶Pastinaca.e.& propisce & pro radice hortensi.¶Macer est pastinace uirtus in semine tãtum.¶Pasticium.ii.ex nucum genere arbor.¶Palladius de arborum in sitione:quin & amygdaleos subeunt pistacia ramos.¶Portulaca.e.Macer.andrachnes græce:quæ portulaca latiæ.¶Saracum.i.Iuue.frigida circũagunt pigri sarraca boote.& noĩa deriuata in aculum.ut rabernaculum.i.gubernaculum.i.crepitaculum.i.& in aceus.a.um.uel acius.a.um.ut ordeaceus.a.um.arundinaceus.a.um.gallinacius.a.um.uinacius.a.um.¶A.ante.d.breuis est:ut bragada.fl.aphricæ.Lucanus.in.iiii.bragada lẽtus agit sicce sulcator arene.producunt uero cicada.e.Verg.in bucco.sole sub ardenti resonant arbusta cicadis.¶A.ante.g.lõga est:ut imago.inis.carthago.inis.breuiant uero aruiragus.i.Iuue.& de temone britãno excidet aruiragus.rex fuit britannie.¶Asparagus.i.Idem asparagis qua despiciat conuiuia cauda.¶Chiraga.e.Martia.sed nil patrono porrigit hæc chiragra est.¶Mandragora.Columela.mandragore piat flores mestamq; cicutam.¶Pelagus.i.Vergi.non illi imperium pelagi seuumq; tridentem.¶Podagra.e.Mart.litigat & podagra Diodorus flacce laborat.¶Vertagus.i.Idem in distichis non sibi sed domino uenatur uertagus acer.& nomina in agoras desinentia.ut anaxagoras.pythagoras.aristagoras.hermagoras.¶A.ante.l.breuis est:ut menalus.i.producunt uero hæc canalis.Vergilius.iii.georgicorum currentem ilignis portare canalibus undam.Et denominatiua in alis ut uerbalis.e.uocalis.e.sacerdotalis.e.maialis.e.¶A.ante.m.breuis est:ut calamus.i.producũt uero dictamum.i.Vergilius duodecimo æneid.dictamum genitrix dictea carpit ab ida.¶Et nomina uerbalia in amen exeuntia:ut certamen.inis.& exeuntia in entum:ut armamentum.i.nucamentum.i.firmamentum.i.Et nomina hæbrea ad nostram declinationem extensione syllabarum reducta:quæ quia in fine acuũtur:in eadem syllaba retinent accentum:& ex consequenti ratione latina eandem perducunt.ut adam adamus.i.abraham abrahamus.i.roboam roboamus.i.¶A.ante.n.longa est:ut inanis.e.Romanus.a.um.garganus.i.neque enim usq̃ breuiatur:ut quidam delirant.Breuiant uero Apidamus.i.Lucanus in sexto apidamus nunq̃ celer nisi mixtus enipeus.¶Balanus.i.atq; inde halanatus.a.um.Horatius.iii.car.nec præssa tuis balanus capillis.Persi.balanatum gausape pectis.¶Clibanus.i.quod nomen græcum est:interpretaturq; fornax.¶Drepanum.i.Vergilius.iii.æne.hinc drepani me portus & illetabilis ora.¶Dardanus filius Iouis.Vergilius septimo æneid.dardanus ideas phrygie penetrauit ad urbes.

¶CHRI. V.ante.n.hic demat ocean⁹.cuius penultia breuis ẽ.Iuue.oceanũ quoties aliqd de moribꝰ audẽt.

Eridanus.i.Galuanum.i.Hypanis.is. Hippomanes.Laganum.i.Libanus.i.Raphanus.i.Rhodanus.i.Et nomina græca in phanos uel phanes desinentia:ut Stephanus.i Aristophanes.is. Sicanus.a.um.& cyane indifferentem habent.

A.ante.p.breuis est:ut terapna.æ. Producunt uero anapis.is. Mesapus.i.Priapus priapi.Serapis.is.Sinapis.is.

A.ante.q.breuis est:ut tanaquil.Producunt uero nequaq̃ & utraq; in ablatiuo.

A.ante.r.breuis est:ut Citra.Producũt uero amaracus.i.amarus.a.um.auarus.a.um. Cochleare.is.Denarius.ii.Tiaras.æ.Et denoĩatiua in.arius.a.um.ut antiq̃rius.a.um.sextarius.ii.sacrariũ.ii.

A.ante.s.breuis ẽ:ut Petaso.onis.Producũt uero agaso.onis.amasis.is.omasum.i.parnasus.i.

A.ante.t.breuis est:ut Cyathus.i.Producũt uero aratus.i.achates.æ.nomen uiri.& lapidis.aratrũ aratri.Egates.insulæ.

A.ante.u.consonantẽ longa est: ut Cadauer:eris. Breuiant uero Batauus.a.um.Patauium.ii.

E Ante.b.breuis ẽ:ut Erebus.i.Producũt uero Corebus corebi. Ephœbus ephœbi. Perrhebus.a.um.

CANTO. Eridanus.i.Verg.in.vi.plurimus eridani p terrã uoluit amnis.¶ Galbanũ.i.Iuue.cerulea indutus scutulata:aut galbana rasa.Ver.iii.geor.galbaneoq; agitare graues nidore chelydros.¶ Hypanis:hypanis.Ver.iiii.geo.saxosumq; sonãs hypanis:mysusq; caicus Hyppomães.Idẽ in.iii.geo.hyppomães lentũ distillat ab iguine uirus.& Iuue.hyppomães carmẽq; loquar:coctũq; uenenũ.¶ Laganũ.i.Hor.i.ser.refero lagãiq; catinũ.& ibidẽ.laganũ portãtes enophorũq;.¶ Libanus.Sedulius in paschali. semp habẽs frõdes:& tãq libana cedrus.¶ Raphanus.i.Catullus itrabũt rhaphaniq; mugilesq;.est.n.carmẽ phaleuticũ.¶ Rophanus.i. Oui.ii.meta.hespios amnes rhenũ rhodanũq; padumq;.Sathanas mediã pducit rõne superius dicta:qm̃ dicit sathan.¶ Et noia græca i phanos uel phanes desinẽtia.ut Stephanus stephani.diaphanus.a.um.epiphães.anis. Aristophanes.is.Hora.i.ser.eupolis atq; cratinus aristophãesq; poetæ.¶ Sicanus.a.um. mediã habet idifferẽtẽ lõgã ut apud Verg.v.æne. fida reor fraterna ericis portusq; sicanos.breuẽ : ut apd Ouid.in ibim.plurima q̃ flãmas sicanus etna uomit.¶ Cyane quoq; idifferẽtẽ habet breuẽ apud Ouid.in.ii.de ponto.q̃q; suis cyanẽ miscet anapis aqs.Mar.Sic minimas intrant cyaneasq; nates:lõgã apud Iuue. cyanes plenos & tẽpestatibus utres.Oui.ix.meta.cognita cyane præstãti corpe nympha.¶ A.añ.p. breuis ẽ:ut alapa.¶ Terapne.es.oppidũ lacõie.Nã breuiare Syllius italicus ostẽdit:ut diximus alias.cũ dixit.nõnunq̃ affirmat terapneis ilion armis. Oui.in eplã.paridis positione produxit dicẽs. Rure terapneo nata puella phrygẽ.Producũt uero anapis siciliæ fluuius.Oui.xiiii.me. & cyanes & anapis & ortygia aretusa.¶ Mesapus.i.nomẽ est uiri ppriũ a Vergili.in æne. celebrati.¶ Priapus.i.Idẽ i buc.sinũ lactis & hæc te liba priape quotãnis.¶ Serapis.is.deus egyptiorũ. Mar.uicebãt nec q̃ turba serapin amat.¶ Sinapis.is.Columela.seq; lacesseti fletũ factura sinapis.¶ A.ante.q.breuis est:ut tanaquil. Iuue. Ante tñ de te tanaquil tua qñ sororẽ. Nequaq̃ uero pducit.& utraq; in abltõ. nã in noĩatiuo & actõ breuiat.¶ A.ante.r.breuis est:ut cithara.e.Barbarus.a.ũ.ismarus.i.tartarus.i. ¶ Producũt uero amaracus.i.Ver.i.æn. idaliæ lucus ubi molis amaracus illũ.¶ Amarus.a.um.Idem.i.geor.Et amaris intiba fibris.¶ Auarus.a.um.Hora.Semper auarus eget.¶ Cochleare.is.Mar.Mittere cũ possis uel cochleare mihi.& in distichis.nũquid scis potius cue cochleare uocer.¶ Denarius.ii.Mar.Vnus sepe tibi tota denarius archa.Idẽ tñ alio loco breuiauit dicẽs. Denariis tñ hãc nõ amo basse tribus.¶ Tiaras.e.Verg.vii.æne.sceptrũ sacerq; tiaras.& Iuue.phrygia uestit bucca tiara.¶ Et denoĩatiua in Arius.a.um.atq; etiã substãtiue accepta in arius.& ariũ.ut sextarius.ii. sacrariũ.ii. amariũ.ii.uestiariũ.ii.rosariũ.ii.Iuue.De quo sextarius alter.Idẽ apud isiace pocius sacraria lene. ¶ A.ante.s.breuis est:ut petaso.onis.carbasus.i.pegasus.i.Producũt uero agaso.onis.Persius.Hic dama ẽ nõ tressis agaso.¶ Amasis.is.Lucanus in.ix.non mihi pyramidũ tumulis euulsus amasis.¶ Omasum.i.Hora. Ceu pingui tentus omaso.¶ Parnasus.i.Ouidius primo meta.nomine parnasus superaq; cacumine nubes. ¶ A.ante.t.breuis est:ut cyathus.i.lapatus.i.carpathius.a.um. Producunt uero aratus.i.poeta græcus.Germanicus in aratũ a ioue principiũ magno deduxit aratus.& Ouidius.cum sole & luna semper aratus erit.¶ Achates.e. nomen proprium uiri.Vergilius in æneĩ.celebrati.& lapidis:cuius meminerũt Plinius atq; solinus.Vergilius.i.æne. Ipse uno graditur comitatus achate.¶ Arathrum.i.cuius mediam natura esse longam uel ex eo colligimus: quod apud idoneos auctores semper longa reperitur:tam etsi a græcis aratron per.o.micron scribatur.& Petrus riga quodam in loco breuiauerit.¶ Egates insulæ in mari libyco Syllius libro.i.puni. Flore uirens auet egates abolere parentũ dedecus:& in eodem opere sepe.¶ A.ante.u.consonantem longa est:ut cadauer. eris. papauer.eris.¶ Batauus.a.um.Iuuen.Hic petit euphratem iuuenis domitiq; bataui.& Martia.in distichis.& mutat latias spuma bataua comas.Lucanus tamen in.i.breuiauit dicens. Vangiones batauiq; truces quos ere recuruo.¶ E.ante.b.breuis est.ut erebus.i.terebinthus.i.celebris.e.muliebris.e.¶ Producunt uero corebus.i. Vergilius secundo ænido.iuuenisq; corebus mygdonides.¶ Ephesus.i.Iuuenalis. Armenius zalates cunctis narratur ephesis.¶ Perrhebus.a.um.a perrhebe urbe thessaliæ:sed per.e.diphthongon scribitur. Ouidius duo decimo metamorphoseos corpore non leso perrhebum cenea uidi.cenea perrhebum.

E.ante.c.lóga est:ut Imbecillus.a.ũ.Cercopithecus.i.Breuiant uero Seneca.æ.Senecio.onis.

E.ante.d.longa est:ut Teredo.inis.Breuiát uero Andromeda.æ.Essedum.i.Macedo.onis.Tenedos.i.Vnedo.onis.Et ab hedra composita:ut cathedra.Synhedra.

E.ante.f.indifferẽs est:ut Tepefacio.is.Patefacio.is.Producunt uero.Veneficus.i.Venefica.æ.

E.ante.g.breuis est:ut Telegonus.i.Producũt uero Cethegus.i.

E.ante.l.breuis est:ut obelus.i.Sepelio.is.Producit uero Phaselus.i.Cybele indifferentẽ habet.

E.ante.m.longa est:ut Eremus.i.Breuiant uero Elementum.i.Ptolemeus.i.Tlepolemus.i.

E.añ.n.pducit:ut uerbẽa.æ.Breuiát uero Armenia.æ.Hebenꝰ.i.Helẽa.æ.Iuuenis.is.Ingẽiũ.ũ.Ingenuus.a.ũ.Olenus.i.Prosena.æ.Et cõposita a uenio.is.ut aduena.æ.Et agenes hoc ẽ genꝰ.us.archigenes.ãtigenes.diogenes.hermogenes.menogenes.origenes.Protogenes.Et a sthenos hoc est robur ut Antisthenes.Callisthenes.Demostenes.Et a parthenos qđ ẽ uirgo.ut pthenius.partenope.parthenopæus.Et in mene uel menes finita.ut climene.Periclimenes.Archemenes.

CANTO. E.ante.c.lóga est:ut ĩbecillus.a.um.qđ ex in & bacillus cõponit:in quo prima breuiat. Breuiant uero seneca.e.Iuue.A seneca:quæ piso bonus q̃ cotta solebat. Senecio.onis.eadẽ quoq; rõne breuiat. E ante.d.lóga est:ut teredo.inis.uredo.inis.albedo.inis. Breuiát uero andromeda.e.Oui.in epla.saphus.Andromede patriæ fusca colore suæ. Essedũ.i.Ver.iii.geor.belgica uel molli melius fere esseda collo. Macedo.onis.Luca.in.v.In macedũ terras miscẽs aduersa secũdis. Thenedos.i.Ver.ii.æne.est in cõspectu tenedos notissima fama. Et ab hedra hoc est sede cõposita ut cathedra.e.synhedra.e.exhedra.e.Mar.x.epigrã.cũ cathedralicos portet tibi rheda ministros. Vnedo.onis.ideo breuiat:qa ab unus & edo cõponit. E.ante.f.idifferẽs est:ut tepefacio.is.liqfacio.is.Hora.ii.ser.in matris iugulo ferrũ tepefecit acutũ.tepefecit seđa breui posuit lõgã Catullus posuit dicẽs. Alta tepefaciet pmixta flumina cede.Ver.ii.æne.Illos patefactus ad auras.& ppertius.Nec flenti dñe patefiant nocte fenestre. Veneficus sp pducere repit sed id forte efficit.qm si plures syllabæ breues cõcurrerẽt:uix posset recipi in hæc genera carminũ q̃ sunt magis in usu. E.ante.g.breuis ẽ.ut telegonus.i.elegus.i.ucalegõ.onis. Producũt uero cethegus.i.nomẽ ppriũ uiri Romãi.Iuue.Clodius accuset mechos.catilina cethegũ. E.ante.l.breuis est:ut obelus.i.qđ breuiare ex eo mãifestũ est:qđ a græcis p.epsilõ scribit.& qđ in diminutiuo illiꝰ a Vergilio in rosis breuiat cũ dicit. Hæc aperit sũmi fastigia eelsa obelisci. Sepelio.is.Persius.iam pridẽ hũc sepeli:tu restas perge tacebo. Producũt uero phalesus.i.Iuue.Paruula fictilibus solitũ dare uela phalesis. Cybele.tum breuiare.tum pducere repit.Vergi.iiii.æne.Hic mřis cultrix cybeles corybãtiaq; era. Cũ uero pducit p duplex.l.scribi cõsueuit.Luca.in.i.Et lotã puo reuocãt almone cybellen.Barbara uero in.el.finita q̃ ad nřam declinationẽ syllabæ extẽsiõe reducunt:pducũt.ut Michael'michaelus.i.israel israelus.i. E.ante.m.lõga est.ut eremus.i.nã p.e.lõgũ in secũda scribit a græcis:in quo peccauit hymnographus:cũ in carmine saphico scripsit.ppotẽs martyr eremiq; cultor. Racemus.i.uindemia.e.Breuiát uero elemẽtũ.i.Hor.i.ser.doctores elemẽta uelint ut discere pría. Ptolemus.i.Luc.i.ix.te ptolemee serã frustra ciuilibꝰ armis. Tlepolemꝰ.i.Oui.i epla penelopes.sãguinẽ tlepolemi lyciã tepefecerat hastã. E.añ.n.pducit.ut uerbẽa.e.murẽa.e.catẽa.e.alienꝰ.a.ũ. Breuiát uero armẽia.e.Ver.in buc.Daphnis & armẽias:curru sub ũgere tigres. Hebenꝰ.i.Ver.i.geo.Fert hebenũ solis ẽ thurea uirga sabæis. Helenꝰ.i.helẽa.e.Ver.iiii.æne.hos helenꝰ molitꝰ.Idẽ i.i.ornatꝰ argiue helene quos illa mycẽis.Iuuenis.is.Idẽ i.ii.iuuenes fortissima frustra. Ingeniũ.ii.Ho.igeniũ gratis musa dedit ore rotũdo. Ingenꝰ.a.ũ.Iuu.ĩgenui uultꝰ puer ĩgẽiũq; pudoris. Olenos.i.op.etolie.alterũ quoq; fuit boetie.Papi.iiii.theolenos ioniis & fluctibus hospita portu.Seneca i troade.olenos tectis hitata raris. Porsena.e.rex hetruscoꝝ.Mart.hãc spectare manũ porsẽa nõ potuit.Ver.tñ i.viii.æn.auctoritate sua pduxit dicẽs.nec nõ targnũ eiectũ porsẽa iubebat.atq; iõ p.n.duplex scribi cõsueuit.Breuiát quoq; a uenio.is.cõposita.ut aduẽa.e.cõuena.e. Et agenos qđ ĩterptat genꝰ ut archigeses.Iuue.aduocat archigenẽ onerosaq; pallia iactar. Antigenes.Ver.i buc.nõ tulit antigenes:& erat tum dignus amari.Diogenes.Ausonius.Diogenes obiit nõ obiit sed abiit.Hermogenes Hora.ii.ser.iuideat qđ hermogenes ego cãto.Menogenes.Martia.Menogenẽ omni tu licet arte uelis. Origenes.is.Hora.i.ser.Vt quõdã marseus amator origenis ille.Imperiti huius rõnis dicũt hermogenes & origenes penultima lõga.ptogenes.Iuue.Protogenes aliqs uel disphylus aut erimãthus Breuiát etiã a stenos hoc est robur & ualẽtia cõposita.ut Anthistenes.is.Calisthenes.is.Demosthenes.is.Idẽ eloquiũ & famã Demosthenis & Ciceronis. Et aperthenos qđ ĩterptat uirgo:cõposita & deriuata:ut pthenius mons arcadiæ.Ver.in buc.frigora pthenios canibus circũdare saltus. Parthenope.neapolis Italiæ ciuitas.Idẽ.iiii.geor.illo Vergiliũ me tpe dulcis alebat pthenope. Parthenopæus.i.rex arcadie.Idẽ.vi.æne.parthenopæus & adrasti pallẽtis imago. In mene quoq; siue menes finita ut climene.es.melpomene.es.periclimenes.is.archimenes.is.Oui.i.meta.& tulit ad climenẽ epaphi cõuicia car.Hora.iiii.quẽ tu melpomene semel.est enim carmẽ pherecratium.Idẽ.ii.car.hũc tu.q tenuit diues achemenes.Oui.xii.meta.Mira piclimenes.mors est:cui posse figuras.

¶CANTO. E.añ.p.breuis ẽ.ut thelephus.i.pducũt uero asepus.ii.fluuius.Prisc.in perihegesi ex Dionysio atq; malos lemures qđ pellit munus asepi.¶Asclepius.ii.medicus fuit pstãtissimus.scribiturq; a græcis p.e.lõgũ.Macer nõ modicũ sanos asclepiꝰ afferit illas.Iosephꝰ quoq; pducit rõne a nobis sæpiꝰdicta.¶Præsepis is.uł psepe.is.uel psepiũ.ii.Ver.i bu.cũ primũ pasti repetẽt psepia tauri.¶E.añ.q.breuis ẽ.ut dieq̃rte uel die q̃rti dieqnte uel dieqnti.q ut auctor ẽ.Gel.li.ix.no.aut aduerbia sũt significãtia diẽ q̃rtã & diẽ qntã futurã.ut cras.pendie:q etsi ex die & q̃rti & qnti cõposita sũt:eodẽ tñ auctore illud.e.breuiãt qđ erat alioqn longũ.

E.ante.p.breuis est:ut thelephus.i.Producunt uero Asepius.i.Asclepius.ii.Iosephus.i.Præsepe.is
E.ante.q.breuis est:ut Diequarti.Diequinti.
E.añ.r.breuis ẽ.ut cerberus.i.pducũt uero abderæ.austerus.a.ũ.cythera.orũ.cyperus.i.galerus.i.homerꝰ.i.hiera.æ.iberꝰ.i.misteriũ.ii.niceteriũ.ii.poderis.is.syncerꝰ.a.ũ.seuerus.a.ũ.trieteris.idis.
E.añ.s.breuis ẽ:ut æresis.pducũt uero carchesiũ.ii.diœcesis.eos.frenesis.is.galesus.i.haleus.i.lyrnesꝰ.i.mileꝰ.a.ũ.marpesus.i.magnesia.æ.mateſ.eos.Poeſ.is.synteresis.is.& abesus.a.ũ.cõposita.
E.añ.t.lõga ẽ:ut moretũ.i.breuiãt uero ametistꝰ.i.chrisendetũ.i.iapetus.i.macetes.æ.pharetra.æ.pheretrũ.i.pyretrũ.i.phaetõ.tis.phaetusa.æ.taygueta.æ.tayguetꝰ.i.triq̃tra.æ.triq̃trus.a.ũ.temetrũ.i.uenetꝰa.ũ.uictꝰ.a.ũ.& denoĩatiua i etas desinẽtia ut pietas.tis.uarietas.tis.Et ab arete hoc est uirtute deriuata.ut Panaretos.i.aretalogus.i.

¶E.añ.r.breuis ẽ.ut cerberus.i.uterus.i.patera.e.iterũ aduerbiũ.pducũt uero abdera.e.op.thraciæ.uñ ẽ abderitanus.a.um.Mar.abderitane pectora plebis hẽs.¶Austerus.a.ũ.Ho.ii.ſ.mollit austeꝝ studio fallẽte laborẽ.¶Cythera.orũ.uñ ẽ cythereus.a.um.& uenus.cythera dicta.Ver.i.æn.Hũc ego sopitũ sõno super alta cythera idẽ i eodẽ.pce metu citherea.manet imota tuoꝝ.¶Cypus.i.iũci odorati spẽs ẽ & uiri nomẽ pprĩũ apđ Mar.celebratũ.¶Galerus.i.Iuue.Sed nigrũ flauo crinẽ abscõdẽte galero.¶Hiera.e.Ver.ix.æn.Quos iouis eduxit luco syluestris hiera.¶Homerus.Hora.ennius & sapiẽs & fortis & alter homerus.¶Iberus.i.fl.hispãiæ.Luc.l.iiii.Qui pstat terris aufert tibi nomẽ iberus.¶Misteriũ.ii.Ouid.Pãdimꝰ īterdũ doctis mysteria reꝝ.¶Niceteriũ.ii.Iuue.Et ceromatito fer niceteria collo.¶Poderis genus uestis.talaris:cuiꝰ meminit diuus Ioã.in apoca.iõ pducere dicius:qa p.e.lõgũ a græcis scribiẽ.¶Syncerus.a.ũ.qđ a sin & cera cõponiẽ.Hor.Syncerũ ẽ nisi uas:qđcũq; isundus acescit.¶Seuerus.a.um.idẽ adimã cãtare seueris.¶Trieteris.idis.& trietericus.a.um.Papi.iiii.the.Ludus & atra sacrã recolet trieteris opheltẽ.Ver.iiii.æn.thybas ubi audito stimulã trieterica baccho.¶E.añ.s.breuis ẽ:ut eresis.is.athesis.is.fl.pducũt uero carchesiũ.Ver.iiii.ge.Et mẽ cape mœonii carchesia bacchi.Diocesis.ii.p.oe.diphtõ.qa p.oi.a græcis scribiẽ.& penultia p.e.lõgũ qa p e lõgũ ab illis scribiẽ.duplex igiẽ a iuniorib9 i hac dictiõe cõmittiẽ error:ĩfaturæ uidelicet & accẽtus.¶Frenesis.is.Iuue.cũ suror hađ dubiꝰ cũ sit manifesta frenesis.¶Galesus.i.Verg.iiii.ge.q̃ niger hũectat flauẽtia culta galesus.¶Halesus.ii.fl.siciliæ.Colu.& q sicani flores legistis halesi.¶Lymesus:oppidũ phrygiæ.Verg.xii.Lyrnesi domus alta solũ laurẽte sepulchrũ.¶Milesius.a.um.idẽ.iiii.ge.sensit eã circũ milesia uelera nymphe.¶Marpesus.i.mons pari:ur seruius inqt.Ver.vi.æne.q̃ si dura silex:aut stet marpesia cautes.¶Magnesia.e.& magnesius.a.um.regio thessaliæ.¶Matheus eos.qm̃ p.e.longũ in penultima scribiẽ.Poesis quoq; eadẽ rõne pduciẽ.Hora.in poe.ut pictura poesis erit.¶Synteresis.penultima lõga.qa per.e.longũ a græcis scribitur.& per.t.nõ per.d.in secũda.ergo duplex quoq; error a nřis cõmittiẽ in hac dictione alter ĩfaturæ.accentus alter.¶Et ab esus.a.um.cõposita.ut adesus.a.um.obesus.a.um.¶E.añ.t.longa est.ut moretũ.i.pinetũ.i.facetus a.um.Breuiant uero amethistus.i.Mar.Cũ potes amethistinos trietes.est.n.carmẽ phaleuticũ.¶Chrysendetũ.i.idẽ.Si reddere potes miseri chrysendeta cinne.¶Iapetus.i.Ouid.i.me.Quã satus iapeto mixtã fluuialibus undis.¶Macetes.e.Papi.in achilleide.quo macete sua signa citẽt.¶Pharetra.e.Ver.i.æne.succinctã pharetra:aut maculose tegmine lyncis.¶Pheretrũ.i.idẽ in.xi.Sed uenit i mediũ pheretro pallãte reposto.¶Pyretrũ.i.macer est pyretrũ calidũ.Nã positiõe pduxit.Ouid.in.ii.de arte dicẽs.Tiraq; annoso flaua pyretra mero.¶Phaeton.tis.Marti.qđ tibi uis depyrũ:q phaetonta facis:¶Phaetusa.e.Ouid.ii.meta.eqs phaetusa sororũ.nã p.e.diphthõgon nõ scribi alibi testati sumus.¶Taygeta.e.una expleiadibus.Ouid.iii.fa.maia & electrã taygetãq; ioui.¶Taygetus.i.mons laconiæ q & taygeta.Verg.ii.geo.uirginibus bacchata lacenis taygeta.¶Triq̃tra.e.p sicilia.& triq̃trus.a.um.nã positiõe.Hora.pduxit in.ii.ser.dicẽs.qđ militibus pmissa triq̃tra.¶Temetũ.i.Iuue.de corcyrea temetrũ deduxerat urna.¶Venetus.a.um.idẽ cõtẽtusq; illic Veneto duro cucullo.Mar.in uenetis sint lauta licet cõuiuia terris.¶Vietus.a.um.Hora.in epodo.qs sudor uietis & quã malus undiq; mẽbris.Lucre.tamen pportione secutus lib.iii.de rerũ natura produxit dicens.nec supra caput eiusdẽ cecidisse uietũ nam a uieo.es.uieui participiũ esse uideẽ.est autẽ uictus languidus.Breuiant quoq; denoĩatiua in etas exeuntia ut apius pietas.a uarius uarietas.a nimius nimietas.a satis facietas.Et ab arete qđ interpratatẽ uirtus deriuata & cõposita.ut panaretos qđ interpratatẽ oĩum uirtutũ plenus quo noĩe a qbusdam dictus est liber.qui ecclesiasticus appellaẽ.Est uiri nomẽ propriũ apud Mar.arguto madidus pollice panaretus.Aretalogus hoc est uirtutis sermo uel narrator.Iuue.mouerat ut mẽdax aretalogus ĩ mare nemo.

¶CHRI. E.ante.t.dematur arethusa:cuius ante penultima syllaba breuis est.Vergilius.Et tandem positis uelox arethusa sagittis.

Ante.b.breuis est: ut sensibilis.e.Alibi. I.ante.c.breuis est: ut Amicus.n.p.uiri. Producũt uero amicus.a.ũ.apricus.a.ũ. aricia.æ.caicus.i.canicula.æ.craticula.æ.cuticla. æ.cuniculis.i.cõuiciũ.ii.ceruical.lis.Equicolus.i. formica.æ.labicũ.i.lectica.æ. lorica.æ.lũbricus.i. myraca.æ.marica.æ.mẽdicus.a.um. multiciũ.ii. nasica.æ.nouicius.a.um. numicius.ii.periculũ.i. posticus.a.um.posticus.i.pudicus.a.um.Pædico. as.pediculus.i.redimiculũ.i.rubica.æ.triuicus.i. tibiicẽ.inis.tegeticula.æ.uesica.æ.umblicus.i.urtica.æ.ustica.æ.& a nice hoc est uictoria cõposita ut polynices.is.Olympionices.æ.Et noia barbara in icus:ut ala: icus alarici.theodoricus.i.

I.añ.d.breuis ẽ:ut liuidus.a.um. Producũt uero abydos.i.fastidio.is. formido.as. Et noia in ido exeũtia:ut formido.nis.libido.nis.Et noia patronimica masculina a noibus i cus dipthõgõ desinẽtibus:ut a ꝓmetheus.ei.ꝓmethides.nã reliq̃ fere oia breuiãt:ut a priamo.mides.a nestore.orides.

¶ANTO. I.añ.b.breuis est:ut sensibilis.e.credibilis.e.terribilis.e.¶ Alibi:aduerbiũ.¶ I.añ.c.breuis ẽ:ut Rusticus.a.um.urbicus.a.um.¶ Amicus.i.nomẽ uiri a Verg.celebratũ in.i.æne.nũc amyci casum gemit & crudelia fecũ.idẽ i.v.Bebrycia ueniẽs amici de gẽte ferebat ꝑducũt uero amicus.a.um.& amicitia.e.& amico.as. ¶ Aphricus.a.um.Verg.in buc.Duceret apricis i collibus una colorẽ.¶ Aricia.e.Hor.i.ser.ægressum magna me cœpit aricia roma.¶ Caicus.i.nomẽ uiri & fluminis phrygii.Verg.i.æne.aut capyn aut celsis i puppibus arma caici.idẽ.iiii.ge.Saxosumq; sonans: hypanis mysusq; caicus.¶ Canicula.e.Persi.Scire erat in uoto dãnosa canicula q̃rũ.¶ Craticula.e.Mar.parua tibi incurua craticula sudet osella.¶ Cuticula.e.Persi.Sp & assiduo curata cuticula sole.¶ Cuniculus.i.Mar.gaudet i effossis hitare cuniculus antris.¶ Cõuiciũ.ii.siue p.t.siue p.c.scribatur.Ouid.i.me.& tulit ad clymenẽ epaphi cõuicia matrẽ.¶ Ceruical.alis.Marti. Tingue caput nardi folio ceruical olebit.¶ Equicolus.i.ppli sũt italiæ.Verg.i.ix.æne.& pulcher eq̃colus.armis.¶ Formica.æ.idẽ i.iiii.ac uelut i gẽtẽ formicæ farris aceruũ.¶ Labicus.i.idẽ.vii.æne.& picti scuta labici.& Syll.xii.tãq; adeo ẽ agros igressus arua labici.¶ Lectica lect.Iuue.q̃ drãres lectica petit.seq̃turq; maritũ.¶ Lorica lorice.Ver.vii.æn.Luricã q̃ demoleo detraxerat ipe.¶ Lũbricus.i.Serenus lũbrici quoq; terrestres nascent oliuo.¶ Myraca myri.Ver.i bu.nõ oẽs arbusta iuuãt humilisq; myricæ. Marica.e.nympha & sylua eiusdẽ nois i italia. Ver.vii.æn.Hũc fauno & nympha genitũ laurẽte marica.¶ Mẽdicus.a.um.& mẽdico mendicas.Hor.i.ser.medici mimi baratrones:hoc genus oẽ.Iuuena.Dicto mẽdicat pollio nudo. ¶ Multiciũ.ii.idẽ cũ tu multicia sumas:& ibi dẽ.q̃ro an deceãt multica testẽ.¶ Nouicius.a.um.Idẽ terrũq; nouicius horret.¶ Numicius.ii.fl.italiæ.Ver.vii.æne.Tyrrhenũ ad tibri & fontis uada sacra numici.¶ Periculũ.i.Persi.nil ne pudet capiti nõ posse picula casto.¶ Posticus.a.um.idẽ occipiti ceco posticæ occurrite sanne.¶ Posticus.i.Hora.Atria seruantẽ postico falle clientẽ. ¶ Pudicus.a.um.& pupicitia pudicitiæ.Iuue.Credo pudicitiã saturno rege moratã.¶ Pedico pedicas:& pedico.onis.Marti.pedicat.oros.fellat linus.hole q̃d ad te:Idẽ.Confidis natibus:nõ est pedico maritus.¶ Pediculus.Marti.& mẽti dñs pediculosi.¶ Redimiculũ.i.Iuue.paulatim q lõga domi redimicula sumũt.¶ Rubrica.e.Persi.nõ secus ac si oculo rubricã dirigat uno.Hora.ii.ser.pl ia rubrica picta aut carbone.¶ Triuicus.i.uicus apuliæ.Hora.i.ser.nunq̃ erepsemus:nisi nos uicina triuici.¶ Tibiicen.inis.sed quẽadmodũ supra diximus duplex.ii.breue in unã syllabã longã p synerisym coit.Iuue.saltatus nigro tibiicine q̃liacũq;.¶ Tegeticula.e.Mar.dat tibi securos uilis tegeticula sonos.¶ Vesica.e.Iuue.nũc uia ꝓcessus uetulæ uesica beate.¶ Vrtica.e.idẽ hæc tetigit gradiue tuos urtica nepotes.¶ Vmbilicus.i.Verg.in pria.delphos pythius orbis umbilicus.est.n.carmen phaleuticũ.¶ Vstica.e.mons.Hor.i.car.ualles & usticæ cubãtis.Et a nice q̃d iterp̃tat uictoria composita.ut polynices.is.Papi.xii.theb.mihi num q̃sa dest chari polynicis ad ignes.¶ Beronice.es.Iuue.deinde adamas notissimus & beronices.Et noĩa barbara in.icus.ut rodericus.i.Enricus.i.Lodouicus.i.Theodoricus.i.alaricus.i.Claudianus de bello.in alaricũ:sed nunq̃ tantũ mauors contraxit in actum res alarice tuas.Barbara autem diximus:non ut quidã qui deo oĩbus propriis regulã tradiderunt.nã urbicus.rusticus.castricus.eutycus.pannichus:& reliqua noia quæ a græco siue latino sermone deducta:sunt:breuiant. Iuue.urbicus ex odio risum mouet attellanes.Martia.eutycus ille tuũ castrice dulce latus.Idẽ horrida sed mens est panniche uolsa tibi.¶ I.ante.d.breuis est:ut liuidus.a.um.uiuidus.a.um.feruidus.a.um.producunt uero abydus.i.Verg.i.geor.pontus & ostriferi fauces tentant abydi.¶ Fastidio.is.& fastidiũ.ii.Idẽ in buc.inuenies aliũ:si te hic fastidit alexis.Idem in codẽ matris:longa decẽ tulerint fastidia menses.¶ Formido.as. Iuuena.in gremio matris formidat rusticus infans.¶ Trucido.as.Verg.ii.æne.fit uia ui.rumpũt aditus:primosq; trucidant.¶ Infidus.a.um.ideo ꝓducit:q̃a a fido.is.deriuatur:in quo prima longa est nã pfidius.a.um.q̃a a fides ei.in quo prima breuis est componit:eandẽ:breuiat.Considero quoq; & desidero quia ex sydero.as.componuntur ꝓducunt.Et noĩa in ido exeuntia siue a noie siue a uerbo deriuentur.ut cupido.inis.formido.inis.libido.inis.Producunt præterea nomĩa patronymica masculina in ides.quæ formantur a nominibus in eus diphthongon desinentibus.ut a theseus thesei thesides.a peleus.ei.pelides.a tyrrheus.ei.tyrrhides tideus.tidides.atreus atrides.a coroneus.ei.coronides.ab aristeus.ei.aristides.a prometheus promethei.prometides. Vergilius.ii.georgico.præmiaq; ingentes pagos & compita circum theside posuere.Idem.ii.æne.pelide genitori-

tori.illi mea tristia facta. Idem in.vii.tyrrhide pueri quẽ matris ab urbe raptum nutribant tyrrheusq; pater. ANTO. Ouid.iiii.fast.nulla coronydes cã doloris erat. Idẽ.ii.de trist.iunxit aristides milesia carmina secũ. Idẽ.i.me. inde ꝓmetides placidis epimethida dictis. Ab ænea quoq; satis licẽter. Verg.ix.æne.finxit ænides dicẽs.sit satis ænide telis ĩpunæ numanũ. & a lycurgo. Ouid.in ibim lycurgides: utq; lycurgiden letaui ab arbore natũ. Euclides quoq; qđ formã habet patronymici ꝓducit ut apud Martia.li.v.epigrã.dũ sibi redire de patrensibus fundis ducẽta clamat coccinatus euclides.est.n.trimetrũ hipponacticũ habens in fine spondeũ. Nã reliqua fere oĩa patronymica in ides breuiant.ut priamides.eacides.hirtacides.nestorides.antenorides. In oides: quoq; græca quæ similitudinẽ significant: qm̃ per.ei.diphthongon in penultima scribuntur: eandem producũt: ut daphnoides. ¶ I.ante.g.breuis est: ut litigo.as. mitigo.as.remigo.as.ꝓducunt uero auriga.e. Ouid.ii.me.hic situs est phaeton currus auriga pt̃ni. ¶ Caligo.as.Verg.ii.æne.caligat nubẽ eripiã tu nequa parentis. ¶ Castigo.as.Iuue.tristibus obscenis castigas turpia cũ sis. ¶ Fatigo.as.Verg.ix.æne.terga fatigamus hasta. ¶ Fastigium.ii.Ouid.ii.me.cuius ebur nitidũ fastigia sũma tegebat. ¶ Et a fli.is.cõposita qđ uerbum nõ est in usu.ut affligo.is.cõfligo.is. ¶ Instigo.as.Verg.in ætna.præssoq; instigãt agmine uentos. ¶ Origanũ.i.ꝓducere dicimus: qa per ei diphthongũ a græcis scribit̃ & qđ nicãder in theriacis secundã in carmine longã posuit. Nam qđ apud Martia.legitur: iter lactucas origanũq; liber: potius oyxgarũ legendũ. ¶ Quadrige.arũ.Verg.i.geor.ut cum carceribus sese effudere q̃drige. ¶ Vestigo.as.& uestigiũ.ii.Vergil.in more.uestigatq; focũ: lesus quẽ deniq; sensit. ¶ Vectigal.alis.Horat.i.ser. iurgatur uerbis ego uectigalia magna. Producunt quoq; noĩa exeũtia in igo.ut caligo.inis.uertigo.inis.fuligo.inis.siligo.inis. ¶ I.añ.l.breuis est.ut massilia oppidũ galliæ narboñ.Luc.in.iii.Massilieq; sue donat̃ libera phocis. ¶ Nã massylus.a.um.ꝓducit ut statim dicemus.ꝓducunt uero asilus.i.Verg.iii.ge.plurimus alburnũ uolitans cui nomẽ asilo. ¶ Asylũ.i.Idẽ.ii.æne. & iã porticibus uacuis iunonis asylo. ¶ Asilas.e.nomẽ uiri a Ver.celebratũ.ut corineũ sternit asilas. ¶ Aprilis. Ouid.iiii.fasto.Cæsar in aprili qđ tuearis habes. ¶ Aedilis.is.Persius.Fregerit heminas areti ædilis iniquas. ¶ Crocodilus.i.Iuue.ægyptus portenta colat crocodilon adorat. ¶ Eriphile.es.Idẽ occurrent multe tibi belides atq; eriphyle. ¶ Exilis.e.Verg.in moreto. ¶ Cruribus exilis spaciosa ꝓdiga planta. ¶ Massylus.a.um.idẽ iiii.æne.massyliq; ruunt æquites & odora canũ uis. ¶ Quintilis.is.atq; eadẽ rõne sextilis.Horat.i.epi.Sextilẽ totũ mẽdax desideror. Quintilius & qntilia.& Sextilia breuiãt. ¶ Subtilis.e.ꝓ eo qđ ẽ tenuis. Nã subtilis.p re cõsuta breuiat.ut Verg.vi.æne.Genuit sub põdere cymba sutilis. Et noĩa neutra in ile.desinẽtia.ut cubile.sedile.monile.hastile.ancyle. Et adiectiua a noibus deriuata.ut a puero puerilis.a uiro.lis.a sene.lis.ab anu.lis. ab hoste.lis. Nã uerbalia in bilis breuiãt.ut amabilis.audibilis.& q̃ abscisa sũt ex his.ut docilis pro docibilis. nobilis ꝓ noscibilis.habilis.debilis.nubilis.& siĩa. Noĩa quoq; participialia ĩ silis.uel tilis.uel xilis.ut afusus fusilius.a sensus sensilis.a sutus sutilis.ab apertus aptilis.a torus tortilis.a nexus nexilis. ¶ I.añ.m.breuis est ut optimos.a.um.ssimus.a.um.Ver.i.æn.genitor tũc belus opimã. ¶ Quadrimus.a.um.Hor.i.car.deprome q̃drimũ sabina otaliarche meræ dyota. ¶ Sublimis.e.Verg.i.ge.Appet liqdo sublimis ĩ aere nisus.cõponit̃.n.ex sub & limus.i.quẽadmodũ & illimis ex i & limus: ĩ quo prima ꝓducit̃ & noĩa a uerbis q̃rte cõiugatiõis &c. ut munimẽ.atq; ĩde munimẽtũ.Verg.ii.ge.Vrgerẽt hoc effusos munimẽ ad ĩbres. ¶ Lenimẽ. Hora.car.dulce lenimẽ mihi cũq; salue. ¶ I.añ.n.lõga ẽ.ut pachynus.i.Verg.iii.æne.p̃stat trinacrii metas lustrare pachyni & in.vii.Siculo prospexit ab usq; pachyno. Priscia.tamen in ꝑhege.ex Dionysio breuiauit.d.qui procul effusis pachyni disceditur oris.breuiant uero acinus.i.Horati.ii.sermo.aridum ore ferens acinũ semesaq; lardi. Catullus acina genere fœminino dixit: ebriosaq; acinæ briosioris. ¶ Aprinũ.i.Marti.in disti.nõ tibi delibycis tuberes & apidina ramis. ¶ Ariminum.i.op.italiæ.Luc.li.i.uicinũq; minax inuadit ariminum & ignes. ¶ Asinus.i.& asina.e.& asine.es.op.arcadiæ. Lucanus in octauo quas asinæ cautes.& quas chios asperat undas. buccina.e. Iuuena.surda nihil gemeret graue buccina quærimus: ut sit.

I.añ.g.breuis ẽ: ut litigo.as.ꝓducũt uero Auriga.æ.caligo.as.castigo.as.fatigo.as.fastigiũ.ii. Et affligo.is.cõposita.ut afligo.is.ĩstigo.as.origanũ.i. quadrige.arũ. Vestigo.as.uectigal.alis. Et noĩa exeuntia in.igo: ut caligo.inis.uertigo.inis.

I.añ.l.breuis est: ut massilia.ꝓducũt uero asilus.i. asilũ.i.asylas.æ.n.p.uiri aprilis.is. Aedilis.is.crocodil's.i.eriphile.es.epilis.e.massilus.a.ũ.qntilis is.sextilis.is.subtilis.e. Et noĩa ĩ.ile.neutra desinẽtia: ut cubile.sedile. Et adiectiua a noibus deriuata.ut a puero.ilis.breuiãt tñ ab hũo.ilis.a pari.lis.

I.añ.m.breuis est: ut optimus.a.ũ. Producũt uero Ariminũ.discrimẽ.opimus.a.um.q̃drimus.a.um sublimis.e. Et noĩa a uerbis q̃rte cõiugationis in imẽ.exeuntia.ut a munio.is.munimẽ.inis.a Lenio lenimẽ.inis.a. Facio.is.facimen faciminis.

I.añ.n.lõga ẽ: ut pachynus.i.breuiãt uero acinus.i. Aprinũ.i.Ariminum.i.Asinus.i.Asine.es.op.

¶ CHRI. I.ante.n.huic exceptioni aliquot nomina desunt. Cophinus.i.dominus.i.facinus.oris.palinurus.i.terminus.i.Iuuena.iudeis quorum cophinus fœnumq; suppellex. Verg.impia nec ueriti dominorum fallere dextras.Iuue.gymnasia atq; audi facinus maioris abollæ. Verg.te palinure petens: nisi uelis esse compositum ex palin & urin.i.iterum meiens. Vergilius formam qui terminet astris: quanquã termen terminis apud Varronem breuiauit crementum: unde terminus.i.& termino.as.deriuantur.

CANTO. Catina.e.op.siciliæ.Syl.xiiii.pu.tum catine ardenti nimium uicina typheo.¶ Ciminus.i.lacus & mons hetruriæ.Verg.vii.æne.& cimini cũ monte lacũ lucosq; capenos.ná pro hærba p.y.psilon scribit & p ducit.Hora.pallerẽ casu.biberẽ exangue ciminũ siue cuminũ.¶ Cominus aduer.p eo qd ppe.Verg.vii.æn. pugnat cominus armis.¶ Eminus aduer.p a lõge.Ouid.iii.me.eminus nigenti resupinũ uel nere sudi. Euphrosine una fuit ex caritibus cuius penultimá orpheus in theogonia breuẽ pósuit.Elemosyna quoq; candẽ breuiat.¶ Fiscina.e.Verg.i.ge.nũc facilis rubea texat fiscina uirga.¶ Fuscina.e.Iuue.uicit & hoc mõstrũ tunicati fuscina gracchi.¶ Fuscinus.i.lacus italiæ.Marti.Fuscinus & pigri taceant stagna neronis.¶ Fœmina.e.Verg.i.æn.dux fœmina facti.¶ Frusino.onis.Iuuena.aut fabrateriæ domus aut frusinone peret.licinius.i.idẽ pallãte & licinis.expectẽt ergo tribuni.¶ Machina.e. Verg.muroꝝ igẽtes equataq; machina cœlo. ¶ Mutina.e.Luc.i.i.his Cæsar perusina fames mutineq; labores.¶ Morinus.a.um.ppli sunt galliæ.Verg.viii.æne.extremiq; hoium morini rhenusq; bicornis.¶ Nundine arum & nũdinor.aris.qd ab eo deriuat.¶ Pagina.e.Mar. sæpe duplex unũ pagina tractat opus.¶ Patina.e.Iuue.debet magnus patinæ.subitusq; prometheus.¶ Pãpinus.i.Verg.i.ge.heu male tũ mites defendit pãpinus uuas.¶ Proserpina.e. idẽ in.vi.hoc sibi pulchra suũ ferri pserpina munus.¶ Protinus adue.idẽ i bu.ptinus eger ago:hãc etiã uix tityre duco.¶ Ruspina.e.op. aphricæ.Syl.iii.pu.qq; pcul cernit non equos ruspina fluctus.¶ Sasina.e.op.italiæ.Mart.nec tua baianas sasina malit aq̃s.¶ Sarcina.e.Iuue. Specutũ ciuilis sarcina belli.¶ Sibina.e.genus teli ẽ.Ennius apud festũ illirici restãt siccis sibinisq;.¶ Statina.e.isula cãpaniæ.Pap.iii.syluarum enariæq; lacus medios statinasq; renatas. ¶ Sophrusyna.e.nomẽ ppriũ fœmine eadẽ rõne breuiat q̃ euphrosynæ.¶ Trutia.e.Persi. castiges trutina:nec te q̃siueris extra.¶ Et noĩa q̃dã adiectiua ab aduerbiis tpalibus deriuata ut cras.crastinus.a.um.a diu diutius.a.um.ab horno hornotinus.a.um.prindiæ pristinus.a. um.a perendie perẽdinus.a.um.a sero serotinus.a.um.Ab eo tñ qd est clam clãdestinus.a. um.pduxit.Syl.Ceu clãdestino traheret tpe bellũ.Mani.i.astro.& clandestinis surgẽtia fraudibus arma.qd iõ posui: q plerique penultima breui pferũt breuiãt quoq; noĩa q̃dã possessiua a noĩbus materiã significãtibus deriuata.ut uleaginus.a.um.faginus.a.um.Verg.ii.geo.trudit & sicco radix uleagina ligno. Idẽ in buco.Fagina cœlatũ diuini opus alcimedontis.Et a noĩbus colores quosdã aut lapillos siue odores & unguenta significantibus ut adamantinus.a.um.Propertius culchis flagrantes adamantina sub iuga tauros.¶ Amethistinus. a.um.Iuuena.causidicum uendunt amethistina.conuenit illis.¶ Amaracinus.a.um.& amaracinum unguentum ex amataco.Lucr.sicut amaracini blandum æstateq; liquorẽ.¶ Amygdalinus.a.um.Serenus fert amygdalinæ succus nucis esse bibendus.¶ Bombycinus.a.um.Iuuena.delicias & panniculus bõbicinus urit.¶ Bissinus.a.um.atq; eadem rationæ carbasinus.a.um.¶ Cristallinus.a.um.& myrrhinus.a.um.Iuue.grandia tolluntur crystallina:maxima rursus myrrhina.¶ Crocinus.a.um.Prop.& crocino nares murrheus ungat onyx. ¶ Cocynus.a.um.hyantinus.a.um.Mar.cocina famose donas & hiantina meche.¶ Glaucinus.a.um.idẽ pallia donabit glaucina cosme tibi.¶ Gausapinus.a.um.idem mense uel augusto sumere gausapinas.¶ Hyacintinus.a.um.Persi.hic aliquis cui circa humeros hyacinthina læna est.¶ Prasinus.a.um.Martia.si prasino Venetoue faues:qui coccina sumis.¶ Smaragdinus.a.um.Prudentius in psycomachia.has inter species smaragdina gramine uerno.¶ Sandicinus.a.um.¶ Tyriantinus.a.um.Martia.Vrbica lingonicus tyriãthina bardocucullus.Et quædã noĩa græca.ut Earinos oporinos. Terinos: Chimerinos.idem si daret autumnus mihi nomen:uporinos essem:horrida si brume sydera chymerinos.dictus ab æstiuu therinos tibi mense uocarer.tẽpora cui nomen uerna dedere:quid est:subaudi earinos : quod ipse in alio epigrammate expræssit dicens. dicunt earion tamen poetæ:sed græci quibus est nihil negatum.¶ I.ante.p.breuis est.ut Demopho.onis.Antipho.onis.antiphus.odis.producunt uero seriphos.i.insula una ex cycladibus.Iuue.inclusus tanq̃ gyaro.paruaq; seripho.¶ Calliphiũ.ii.idem.¶ Luctant paucæ:comedunt colliphia pauce.¶ Obstipus.a.um.pro obliquus.Hora.ii.ser.Stes capite obstipo multũ similis metuenti sũt qui per duplex.p.scribant.

Buccina.æ.catina.æ.ciminus.i.mons & lacus italiæ.cominus aduer.eminus aduer.euphrosyne es elemosyna.æ. fiscina.æ. fuscina.æ.fuscinus.i. fœmina.æ.frusino.onis.licinus.i.n.p.lamina.æ. machina.æ.mutina.æ.morinus.a.um.nundinæ.aꝝ. pagina.æ.patina.æ.pãpinus.i.pserpia.æ.ptinus aduer.ruspia.æ.sasina.æ.sarcia.æ.sibina.æ.statina.æ.sophrosyna.æ.trutina.æ.Et noĩa adiectiua ab aduerbiis tpalibus deriuata:ut crastinus.a.ũ. diutinus a.ũ.hornotinus.a.ũ.pristinus.a.ũ.perẽdinus.a.ũ.serotinus.a.ũ.Et a noĩbus materiã significãtibus deriuata:ut oleaginus.a.ũ.fagin⁹.a.ũ.Tiliaginus cerrinus.Et a noĩbus colores & lapillos siue odores & unguenta significantibus ut adamãtinus.a.ũ.ametistinus.a.ũ.amaracinus.a. um.amygdalynus.a.ũ.bõbicinus.a.ũ.bissinus. a.ũ.cristallinus.a.ũ.crocinus.a.um.coccinus.a. ũ.carbasinus.a.ũ.glaucinus.a.ũ.gausapinus.a.ũ. hiãtinus.a.ũ.hyacitinus.a.ũ.myrrhinus.a.um. prasinus.a.ũ.smaragdinus.a.ũ.sandicinus.a.ũ. Tyriãtinus.a.ũ Et q̃dã noĩa græca i inos.desinẽtia ut earinos.oporinos.therinos.chimerinos. I.añ.p.breuis ẽ:ut demipho.onis.antipho onis.pducũt uero seriphos.i.collophiũ.ũ.obstip⁹.a.ũ.

CANTO. I.ante.q.longa est ut antiquus.a.um.obliquus.a.um. Breuiãt uero aliquis aliq̃ aliqđ.qđ ex alius & qs componit. ¶ Reliquus.a.um. Persi.iam reliqua ex amitis patruculis: nulla ꝓneptis. ¶ Siliq.e. Verg.i.ge. Grandior ut fœtus siliquis fallacibus esset. Vndiq; & utiq; aduerbia ex regula generali breuiantur. ¶ I.ante r.breuis est.ut zephyrus.i.ephyro.es.producunt uero butyrum.i.Macer tamen breuiauit dicens.cum butyro modicoq; oleo decocta tumoré. ¶ Busiris.idis. Verg.ii.ge.aut quis illaudati nescit busiridis aras. ¶ Corcyra.e.insula dalmatiæ.Luc.in.ii.in portus corcyra tuos:seu leua petat. ¶ Cosira.e.insula in mari siculo.Ouid.

I.ante.q.longa est: ut antiquus.a.um.Breuiant uero aliquis aliqua aliquod uel aliquid. Reliquus a.um.Siliqua.æ. Vndiq;. Vtiq;.

I.ante.r. breuis est: ut zephyrus.i.prodũcũt uero Butyrum.i.Busiris.idis.Corcyra.æ.Cosira.æ.Collirium.ii.Cypirus.i.Delirus.a.um.Epirus.i.Magyros.i.Papirus. i. Sapphyrus.i.

I.añ.s.breuis ẽ.ut Cythisus.i.Producũt uero amphisa.æ.Amphrysus.i.aruisiũ.ii.anchises.æ.Cæphisus.i. cambyses.is. Donysa.æ. Dionysius.ii. Elysa.æ.gauisus.a.um paradisus.i.thytũ.i.irrito as.lecythus.i.lusitania.æ.margarita.æ.pituita.æ. parasitus.i.thersites.e.ualitudo.inis.Et noia græca a noibus ꝓpriis uiroꝝ siue locoꝝ deriuata in ites.uel ita.ꝓ masculinis ꝑ.itis.ꝓ fœmininis i.æ. desinẽtia:ut leuítes uel leuita.æ.moabites ul' moabita.æ.moabitis.itis.Et đnoiatiua ĩ itꝰ.a.ũ.execũtia ut auritꝰ.a.ũ.turritꝰ.a.ũ.uerba quoq; freq̃ntatiua & noia ꝑticipialia q̃ formãt a supis uerborũ q̃rte cõiugatiõis i.itũ.penultĩa lõga termĩatis: ut dormio.is.itũ.dormito. as.audio.is.itũ. auditus. us.seruitus tñ a seruio.is.penultimã breuiat.

I.ante.u.consonantem longa est: ut saliua.saliuæ.

iii.fasto.fertilis est melite sterili uicina cosire. ¶ Colliriũ.ii.Iuue.angulus Ispecta genesi collíria poscit. ¶ Cypirus.i.eadem rõne producit qua cyperus.ut diximus. ¶ Delirus.a.um.q̃si a sulco deuians.nam lira prima longa sulcus est transuersarius. ¶ Delyrus.a.um.per.y.psilon breuiat:qa a lyra instrumento musico cõponitur:ut sit delyrus q̃si dissonus.Lucr.in.i.quod facit hic idem per delyrus eẽ uidetur. ¶ Epirus.i.Verg.i.ge.eliadum palmas epiros aquarũ. ¶ Magiros.i.qd interpratat coquus. Iuue.finxerunt pariter librarius archimagiri. ¶ Papyrus.idem crescit multa dãnosa papyro. ¶ Sapphyrus.i.prudẽtius in psycomachia hinc tibi sappirum sociauerat inde berillon. ¶ I.ante.s.breuis est.ut cytisus.i.elisius.a.um. producũt uero amphisa.e.phocidis oppidũ. Lucre.in.iii.phocaicas amphisa manus scopulosaq; cyrra.amphrysus.i.fl.thessaliæ.idẽ in vi.irrigat amphrysos famulantis pascua phœbi. ¶ Aruisium.ii.promontoriũ chii. Vergi.i.buco.uina nouum fundã calathis aruista nectar. ¶ Anchises.e.idẽ.i.æne. Tu ne ille æneas quẽ dardanio anchise. ¶ Cephisus.i.fl.boetiæ Luca.in.iii.fatidica cephisos aqua. ¶ Cambyses.is.rex persarum.idem in.x.cambyses longi populos peruenit ad cui. ¶ Donysa:insula est una ex cycladibus.Verg.iii.æne.Baccatãq; iugis naxon uiridemq; donysam. Dionysius.ii. Hora.i.sermo.tu ne syridamoe aut Dionysii filius audes. ¶ Elisa.e.Verg.iiii.æne.promerita neq; meminisse pegebit elyse. ¶ Gauisus.a.ũm.Proper.non ita dardanio gauisus atrida triumpho. ¶ Paradisus.i.Sedu.in pas.In portus paradise tuos: ubi flore perenni. ¶ I.ante.t.breuis est ut digitus.i.dignitas.atis.producunt uero aconitum.i.Iuuena.sed nullis aconita bibuntur fictilibus. ¶ Architas.e.Hora.i.car.Mensorem cohibent archita. ¶ Beritos quoq; :ut diximus in primis syllabis cum de.e.ante.r.agebamus:auctoritate prisciani atq; etiam dionysii poetæ:unde opus illud interpratatum est:secundã quoq; producit:ait enim antiquãq; tyron beryti & mœnia grata. ¶ Cocytus ii.Verg.vi.æne.cocyti stagna alta uides stigiamq; paludem. ¶ Corytus.i.idem in.x.corytiq; leues humeris & lætifer arcus. ¶ Corythus uero penultima breui & per.th.op.fuit italiæ a rege sui nois cõditum.idem in.vii. hinc illum corythi tyrrhena a sede profectum.Hermaphoditus.i.Ouidius.iiii.meta.hermaphroditus ait: nato date munera uestro.Heraclytus penultimam ideo producit:quia per ei diphthongõ apud græcos scribitur.Sidonius tamen appollinaris breuiauit dicens.Quicquid pytagoras Democritus heraclitusq;. ¶ Idolothytum.i.quo uerbo usus est diuus Ioannes in apocali.significatq; diis imolatum. ¶ Irrito.as.quod in primis syllabis diximus quod a rito.as.compositum ẽ:nam irrito.as.ab in & ratus.a.um.componitur.significatq; inanio.is.& irritus.a.um.pro eo quod est inanis penultimã breuiat. ¶ Lecythus.i.cuius penultimã esse breuẽ ex carmine Homeri in.viii.odisseæ manifestum est. ¶ Lusitania:Syllius li.iii.pu. ¶ Margarita.e.ideo producit.quia ab eo quod est margaris.itis.deducitur:in quo crementum producit. ¶ Pituita.e.quod in primis syllabis probauimus penultimam producit. ¶ Parasitus.i.Iuuena.ad cœnam quotiens parasitus uenerit infans. ¶ Thersites.e.idem mallo pater tibi sit thersites:dum mõ tu sis. ¶ Valitudo.inis.Hora.ii.ser. Dura ualitudo inciderit.seu tarda senectus.Et noia græca &c.ut hic leuites uel leuita.leuitis.idis.hic tesbytes uel tesbyta.e. tesbytis.idis.hic israelites uel israelita.israelitidis.idis.sed de his in genere nominum plura diximus.Et denosatiua &c.ut auritus.a.um.Verg.i.georgi.auritosq; sequi lepores. ¶ Turritus.a.um.Idem in.vi.uehitur curru phrygias turrita per urbes. ¶ Crinitus.a.um.idẽ in prima cythara crinitus ioppas. ¶ Verba quoq; frequentatiua ut dormito.as.Hora.in poe.q̃ñq; bonus dormitat humerus. ¶ Noia participialia.i.quæ sũt similia parcicipiis ꝑteriti tpis uocis passiue.ut auditus.us.tinitus.us.mugitus.us.seruitus tñ q̃uis a seruio.is.seruitũ in supino penultima lõga ueniat breuiauit. ¶ I.añ.u.cõsonãtẽ lõga ẽ:ut saliua.e.oliua.e.rediuus.i.gradiuus.i.

Ante.b.breuis ẽ:ut Orobus.i.Producũt uero Iacobus.i.October octobris.
O.ante.c.breuis est:ut anthiochus.i.
O.añ.d.Breuis ẽ:ut Methodus.i.pducũt uero.erodius.ii.herodes.is.orodes. Et noĩa græca ĩ odes: finita:ut geodes.i.terrenus capnodes.i.fumosus.
O.ante.g.breuis est:ut theologus. Producũt uero ab ago qđ iterp̃tatᷣ duco cõposita: ut pedagogus i.Isagoga.æ.synagoga.æ.paragoga.æ.
O.añ.l.breuis ẽ:ut obolus.ii.pducũt uero ætolia.æ.capitoliũ.ii.cymolus.i.Idolũ.i.pactolus.i.& a poleo.hoc ẽ uẽdo cõposita ut pharmacopola.æ.
O.ante.m.longa est:ut Amomũ.i.Breuiant uero.Salomon.onis.salome.es.Et a stomos composita: ut Chrisostomus.i.
O.ante.n.lóga est:ut corona.æ.Breuiãt uero aponus.ausonius.a.um.coctonũ.i.Geriones.is.Mycone.es.Myconus.i.Et a.gonos.cõposita & deriuata:ut antigonus.erigone.nã a.gonia.hoc ẽ angulus.cõposita pducũt:ut diximus: & cõposita a phonos qđ ẽ mors ut ĩ primis syllabis diximus.
O.ante.p.breuis est:ut Esopum.i.pducunt uero asopus.i.Aesopus.i.Canopus.i.Conopeũ.i.Crotopus.i.Europa.æ.Hysopus.i.Metopon.i.Pyropus.i. Sinope. es.
O.ante.r.breuis ẽ:ut pythagoras.æ.Producũt uero aurora.æ.Anthores.is.Cytorus.i.Diores.is.Elorus.i.pelorus.i.Et deminatiua in.orus.ora.orum:ut docorus.a.um.odorus.a.um.

CANTO. O.añ.b.breuis ẽ.ut orobus.i.pducũt uero.¶ Iacobus.i.q̃ rõne sæpe a nobis dictũ ẽ. Clau.ĩ epig.qđ laceras uersus dux iacobe meos:Marti.octobres age sentiat kal.¶ O.añ.c.breuis ẽ.ut Archilochus.i.antilochus.i.¶ O añ.d.breuis ẽ.ut cõposita ab hodos qđ ẽ uia.nã p.o.micrõ a græcis scribitᷣ exhodus.sinhodus.methodos.pducũt uero erodius.ii.qđ in secũda p.o.mega scribitᷣ.apud illos.Herodes.is.Hora.pferat herodis palmetis ludere & ungi.¶ Orodes.is.Verg.Carmine celebratᷣ:ut iacet altus orodes.¶ Rodopis meretrix.Et noĩa græca denoiatiua ĩ.odes.desinẽtia.ut geodes hoc ẽ terrenus.thiodes.hoc ẽ sulphureus.¶ O añ.g.breuis ẽ:ut cõposita a.logos.q̃lia sũt astrologus.theologus.aretalogus.Sillogismus.Sidonius apollinaris produxit dicẽs argumentosis dat rhetia syllogismus.Cõposita uero ab ago qđ interprætatᷣ duco.pducunt ut pedagogus ductor puerorũ.isagoga.i.introductio synagoga.i.conuentus.peragoga.i.adductio.¶ O.ante.l.breuis ẽ.ut obolus.i.capriolus.i.cascolus.i.producunt uero ætolia.e.Ouid.iii.de amoribus.nec tam si calydon.nec tota ætolia tanti.Capitoliũ.ii.Vergil.in.viii.stabat pro tẽplo & capitolia alta tenebat.¶ Cymolus.i.insula in mari egeo.Ouid.vii.me.hinc humilẽ myconẽ cretosaq; rura cymoli.unde dicta est creta cymolia.Idolium.nã a græcis per.o.mega scribitur.Mirorq; sedeliũ uirum alioqn doctissimũ breuiasse.cũ in pascali suo dixit.Idola dilexit:simili nam more furentes.¶ Pactolus.i.fl.lydiæ.Iuue.qđ tagus & rutila uoluit pactolus arena.Et noia composita a poleo.qđ interprætatᷣ uendo.ut pharmacopula.e.bibliopola.e.myropola.e.Hora.i.ser.ambubaiarũ collegia pharmacopole.Martia.sed qui me uendit bibliopola putat.¶ O.ante.m.longa est:ut amomũ.i.cinamomũ.i.aroma.atis.idioma.tis.condisoma.tis.breuiant uero a.stomos qđ interp̃tatᷣ os cõposita.ut chrysostomus.i.pseudostomos.i.Salomon quoq; & salome a iunioribus breuiantᷣ.¶ O.ante.n.longa est.ut corona.e.obsoniũ.ii.Breuiãt uero aponus.i.locus iuxta Patauiũ.Luc.in.i.colle sedens:aponus terris ubi fumifer exit.Martia.censetᷣ aponi liuio suo tellus.¶ Ausonius.a.um.Verg.in æne.nec tecũ ausoniũ.qcunq; est quærere tibrim.¶ Coctonũ.i.Iuue.aduectus romã quo pruna & coctona uento.¶ Geryones.is.Vergili.viii.æne.geryone extincto tyrinthius attigit arua.¶ Mycone.es.uel myconos.Verg.iii.æne.errãtem mycone celsa gyaroq; reuinxit.Et a gonia qđ interprætatur angulus cõposita producũt ut trigon.onis.trigonus.terragonus.penthagonus.agonus.¶ O.ante.p.breuis est.ut esopum.i.Ouid.in.iii.de arte.esopa qđ redolent.q̃uis mittantᷣ athenis.producunt uero.asopus.i.fl.achaie.Luc.in.vi.accipit asopus cursus phœnixq; melasq;.¶ Aesopus.i.Horati.filius esopi detractam ex aure metelle.¶ Canopus.i.Iuuenalis prodigia & mores urbis: damnante canopo.¶ Conopeum.i.idem ut testudineo:tibi lentule conopeo.¶ Crotopus.i.nomen proprium uiri a papinio lib.primo theba.celebrati:perquirens nostri tecta aut opulenta crotopi.¶ Europa.e.Vergilius.i.æneidos europa atq; asia pulsus nec plura quærentem.¶ Hysopus.i.ideo producere dicimus:quia per.o.mega scribitur a græcis.¶ Metopon.i.quod interprætatur frons.Priscia.in perihegesi.Prominet europe hunc criu dixere.Metopon.¶ Pyropus.i.Ouidius primo me.clara micante auro:flãmas imitante pyropo.¶ Synope.es.Priscia.in perihegesi.alterius syriæ:quæ tendit ad usq; synopem.¶ O.ante.r.breuis est:ut pythagoras.diagoras.producunt uero aurora.Verg.iiii.æne.humentemq; aurora polo dimouerat umbram.¶ Anthores.is.nomen uiri a.Vergili.celebrati in.x.æneidos.herculis anthorem comitem:qui missus ab argis.¶ Cytorus.i.mons paphlagoniæ.Vergilius secundo georgicorum.& iuuat undantem buxo spectare cytorum.¶ Diores.is.Idem.v.æne.regius ægregia priami de stirpe diores.¶ Elorus.i.fluuius siciliæ.Idem.iii.æneidos.Exupero præpingue solum stagnãtis elori.¶ Pelorus.i.Idem in eodẽ.& angusti rarescent claustra pelori.¶ Et nomina in.orus.a.um.desinentia.ut decorus.a.um.canorus.a.um.odorus.a.um.

ℭANTO. Et a.doro.qđ interpratať palmus.ſiue donū cōpoſita.ut Polidorus.i.theodorus.i.heliodorus.i.appollodorus.i.arthemidorus.i Iſidorus.i.calliodorus.i. Verg.iii.æne.ná Polidorus ego:hic cōfixū ferrea texit. Iuue.lautoꝝ pueros arté ſcīdēs theodori.idē.tōſoris tm̄ dāno rapit heliodorus.Mar.appollodoro gaudet ibrifer nilus.Idē arthemidorus amat: calliadorus arat.ex quo manifeſtū eſt q̄ o in errore ſūt iuniores: q Iſidorus penultima breui pferūt.☞ O.añ.s.lōga ē.ut hircoſus.a.um.breuiāt uero ambroſius.i.& ambroſia e.Iuue.aut glaphirus ſiat pſ ambroſiuſq; choraules.Verg.i.æn.ambroſiæq; come diuinū uerticæ odoré.☞ O.

Et a doro.qđ iterꝑtať palmus.ſiue donū cōpoſita ut Polidorus.i.theodorus.i.iſidorus.i.

O.ante.s.longa eſt:ut metamorphoſis.eos.Breuiant uero Ambroſius.i.Ambroſia.æ.

O.añ.t.lōga eſt: ut ægrotus.a.um.Breuiāt uero a dotos qđ ē datus.& ptotos qđ ē caſus cōpoſita ut antidotū uel antidotus.monoptotos.diptotos.

V Ante.b.breuis ē:ut coluber.rutuba.e.ꝓducūt uero anubis.idis. Saluber.bris.

V.ante.c.longa eſt.ut eunuchus.i.Breuiant uero.Volucer.cris.e. Volucris.is.

V.ante.d.longa eſt:ut hirudo.inis.teſtudo.inis.

V.ante.g.longa eſt:ut ſalſugo.inis ærugo.inis.

V.añ.l.breuis eſt:ut anulus.i.æmulus.a.um.ꝓducūt uero.Adulor.aris.Amulius.ii. Apulia.e.getulia.æ.Peculiū.ii.Torcular.aris. Et a bule qđ ē cōſiliū cōpoſita.ut thraſibulus cleobulus.

V.ante.m.longa eſt: ut acumē inis. Breuiāt uero autumo.as.columen.inis.Documentum.i.Emolumentum.i.irrumo.as.monumentum.i.& a tumeo compoſita:ut contumax.acis.

V.añ.n.lōga eſt: ut fortuna.æ.Ieiunus.a.um Breuiant uero Albunea.æ.

V.ante.p. breuis:ut centurupe.es.upupa.æ.

V.añ.r.lōga ē:ut ligurio.is.breuiant uero bituri.oꝝ.camur⁹.a.ū.cēturio.nis.lemures.ū.luxuria.e mercuri⁹.ii.mamuri⁹.ii.purpura.æ.pænuria.æ.ſabura.æ.tuguriū.ii.& uerba deſideratiua: q̄ formātur a b ultio ſupio addita.rio.ut ab eſū eſu.rio.is.

añ.t.lōga ē.ut egrotus.a.um.aſarotū.i.Breuiāt uero a.dotos.cōpoſita.ut zenodotus.i.herodotus.i.antidotū.i.& a ptotos qđ iterꝑtať caſus: ut monoptotos unius caſus.diptotos duoꝝ caſuū &c.☞ V.añ.b.breuis ē.ut coluber.rutuba.e.fl.italiæ.ꝓducūt uero anubis deus ægyptiorū.Ver.viii.æne.oīgenūq; deū mōſtra & latrator anubis.☞ Saluber.bris.Oui.iiii.fa.phœbe ſaluber ades.☞ V.añ.c.lōga ē.ut eunuchus.i.curuca.a.ſambuca.e.breuiāt uero uolucer.ris.cre.& hæc uolucris.is.Verg.& matutini uolucrū ſub culmie cātus.☞ V.añ.d.lōga ē.ut hirudo.inis.teſtudo.inis. Hor.in poe.nō miſſura cutē niſi plena cruoris hirudo.Verg.i.æne.tū furoribus diue media teſtudine tēpli.☞ Erudo.is.qa a rudis cōponiť:breuiat.☞ V.añ.g.lōga ē.ut ſalſugo.inis. ferrugo.inis. Ver.i.ge.cū caput obſcura nitidū ferrugie texit.☞ V.añ.l.breuis ē ut anulus.i.hortulus.i.ꝓducūt uero adulor.aris.uñ & adulator.Iuue.cecus adulator diruſq; a pōte ſatelles.☞ Amulius.ii.Rex albunoꝝ.Oui.i.fa.cōtēptor amulius eq. Apulia e.Hor.i.ſer.icipit ex illo montes apulia notos.☞ Getulia.e.& getulus.a.um.Ver.iiii.æne.hic getule urbes genus in tractabile bello.☞ Peculiū.ii.idē i bu.nec ſpes libertatis erat:nec cura peculi.☞ Torcular.aris.Priſci.i.iii.li.i ar.inqt deſinētia deriuata ſi cōſonantē hēant añ.r.penultima ſyllaba ꝓducitť.ut a torqo torcular. Traſibulus.Auſonius arma ſupucheris q; traſibule tua.☞ V.añ.m.lōga ē.ut acumē.inis.breuiāt uero autumo.as.Hor.ii.ſer.autumat hæc ppls:hæc magnos formula reges.☞ Columen inis.ꝓ culmē.Sil.xv.pu.auſonii columē regni Inde icolumis.e.Iuue.icolumi troia priamus ueniſſet ad umbras.☞ Irrumo.as.Mar.q faciat duo ſūt:irrumat aut futuit.☞ Documentū.i.Oui.i.me.& documēta damus q̄ ſimus origie nati.☞ Emolumētū.i.Iuue.nullus in urbe locus:nulla emolumēta laboꝝ.☞ Monumētū.i.

Verg.vi.illa hæc monumenta relīqt. Et a tumeo cōpoſita.ut cōtumax.acis.cōtumelia.e.Marti.ſed tu ſyllaba cōtumax repugnas.Idē alio loco.nec te barbara cōtumelioſi.☞ V.añ.n.lōga ē.ut fortuna.e.lacuna.e.Breuiant uero albunea.e.ſylua i agro tiburtino.Verg.vii.æne.cōtulit albunea nemoꝝ q̄ maxia ſacro ☞ V.añ.p.breuis ē.ut cēturupe.oppi.ſiciliæ.Syll.xiiii.nec nō e uertice largo cēturupe.☞ V.añ.r.lōga ē:ut cēſura.e.uſura.e.ſcaturio.is.ligurio.is.☞ Prudētius:petra dei iuſſu porū largita ſcaturit.Hor.ii.ſer.tractauit calicē manibus dū ſurta ligurit.☞ Breuiāt uero bituri.oꝝ.ppſi galliæ.Luc.i.i.& bituri.lōgiſq; leues ſaxones in armis.☞ Camurus.a.um.Verg.iii.ge.pes & camuris hirte ſub cornibus aures.☞ Cēturio.onis.Marti.encolpus dñi cēturionis amor.☞ Lemures.um.Hora.ii.epi.nocturnos lemures portenta theſſala rides.uñ lemuria.Ouid.i fa.appellauit di cens:ritus erat ueteris nocturna lemuria ſacri.☞ Luxuria.e.Verg.i.ge.luxuriā ſegetū tenera depaſcit i herba.☞ Mercurius.ii.idē.iiii.æne.tūc ſic mercuriū alloquiť:ac talia mādat.☞ Mamurius.ii.Ouid.iii.fa.mamurius morū.fabre ne ex actior artis.☞ Purpura.e.Iuue.ſed tñ hoc ipſis eſt utile purpura uendit.☞ Penuria.e.Verg.vii.æne.in cererē penuria adegit ededi.☞ Sabbura.e.pfectus exercitus iube regis.Luc.in.iiii.ut ſibi cōmiſſi ſimulator ſabbura belli.ꝑ nauis libramento ꝓducit.☞ Tuguriū.i.idem in buc.pauperis & tuguri congeſtum ceſpite culmen.Et uerba deſideratiua quæ alii meditatiua appellant.ut eſurio.is.perturio.is. Iuue. noctibus hic ponunt lecticas.micturiunt hic.Verg.in bucco.nunc omnis perturit arbos.

ℭCHRI. V.añ.m.hic auferať cucumer uel cucumis.cuius media breuis ē.Verg.creſceret i uētrē cucumis.

V.ante.s.producit.ut Cerusa.æ. Creusa.e. V.ante.t.longa est.ut Cicuta.æ.Præputiũ.ii.Confuto.as.refuto.as.Breuiant uero.Arbutus.i.Et a quatio.is.composita.ut concutio.is.

CDe ultimis syllabis. Cap. vi.

A Terminalis longa est:ut ama.supra. Breuiãt uero ita.puta.aduerbi.Quia. postea Nomiatiuus quoq; accusatiuus & uocatiuus utriusq; numeri:præterq̃ noia numeralia in ginta desinẽtia:ut triginta quadraginta.Et a noibus græcis in.as.& in.es. productas desinentibus uocatiuus in.a.producitur.ut æneas o ænea. anchises o anchisa.pallas o palla.

E terminalis breuis est.ut hoc mare.lege.legete.pducunt uero acti triũ pnominũ.ego.me.tu.te.suise.& noia græca fœminina:q̃ ad primã declinationẽ nostrã referunt.ut penelope in ntõ.drõ.uocatiuo & abltõ. Et utũs ablatiuusq; a noibus græcis terminatis in.es.pductã quæ ad primã & tertiã declinationẽ latinã referunt:ut anchises o anchise ab anchise.ulysses o ulysse ab ulysse. Et ablatiu⁹ singularis a noib⁹ qnte declinatiõis:ut dies a die. Et secũda psona singularis p̃sentis iperatiui modi secũdæ coniugationis actiue uocis:ut doce mone aude. Et aduerbia illa fere.ferme.quare ne.pro.non.ne pro certe.ue.pro hei.Et a noibus adiectiuis deriuata.ut a pulchro pulchre.

Breuiant tamen a bono bone.a malo male.

CANTO. V.ante.s.pducit.ut cerusa.e.creusa.e.arethusa.e.telethusa.e.Ebusus.Prisc.ex Diony.ĩ pihegesi hinc frangitur.æquore ebusos.Syl.tñ lib.iii.pu.breuiauit dicẽs.iaq; ebusus:phœnissa mouet.atabrus arma. V.ante.t.longa est:ut cicuta.e.præputiũ.ii.Iuuena.nil p̃ter gelidas ausi cõferre cicutas. Idẽ ipatiensq; more pauet & p̃putia ducit. Cõsuto.as.& refuto.as.Verg.xii.æn.qd si fors dicta refutet. Breuiãt uero arbutus.i. Verg.in buc.& quæ uos rara uiridis tegit arbutus umbra.& a q̃tio.is.cõposita.ut concutio.is.discutio.is.pcutio.is. De ultimis syllabis.Cap.vi.A terminalis.q; dictiones in.a.terminate pducunt syllabã illã finalem:ut ama.narra. ultra. supra. Breuiant uero: ita Verg.ix.æne.nõ ita me genitor bellis assuetus opheltes. Puta:Per hoc:puta nõ iustũ illud male rectius illud. Quia:Hora.in ser.nõ qa mecenas lydo℞ qcqd hetruscos.Postea. Oui.i.fast.postea mirabar cur nõ sine litibus esset. Vltra quoq; seruius breuiauit dicẽs.curaq; nil prodest nec ducitur ultra cicatrix.Et frustra. Auienus ĩ arato.ima uehũt coeli luxit dũ frustra freq̃nter.Breuiãt quoq; ntũs.actũs.& utũs utriusq; numeri ut hæc musa o musa plurali hæc tpa tpa o tpa.qd ẽt in cõpositiõe seruat. ut utraq; & pleraq; & eadẽ in his casibus breuiant in abltõ pducũt.Luc.l.iii.utraq; frugiferis est sylua nobilis aruis. Vergi.v.æne.creber utraq; manu pulsat uersatq; dareta. Horati.in poe.pleraq; differat:& præsens in tp̃s omittat. Verg.ii.geor.nõ eadẽ arboribus pẽdet uindemia nr̃is.Ouid.iii.met.at nõ duricia iaculum quoq; uicit eadẽ.Reperit ẽt plerũq; in abltõ breuis.Verg.ix.æne.una eademq; uia sanguis aiusq; sequunt.Proper.in.iii.hac eadẽ rursus lygdame curre uia. Calphurnius ĩ eglogis rupe sub hac eadẽ quã plurima pinus obũbrat. Sed pducũt numeralia in.ginta.desinentia.ut trigĩta. q̃dragita.qnquagita.sexaginta.septuaginta.octoginta.nonaginta. Verg.i.æne.trigita magnos uoluẽdis mẽsibus orbes.Idẽ in.vii.triginta capitũ foetus enixa iacebit. Petronius arbiter.sanguine romano sexagintaq; triũphos. Qd uero apud.Marti.legit.sexagita teras cũ limina mane senator.& alio ĩ loco.mutua qd nobis ter qnq̃ginta dedisti.ego suspicor uicio scripto℞ eẽ factũ ut p sexagena sexaginta.pro qnq̃gena qnq̃ginta scriberet.quẽadmodũ p eo qd Iuue.scripsit q̃dringẽta dedit gracchus sestertia dotẽ:nõnulli asserũt ad huius reglæ euersionẽ q̃draginta dedit gracchus q̃si q̃dringenta milia sestertiũ nõ sit sũma:q̃ eqtes ex lege roscia cẽserent ut idẽ.Iuue.q̃dringẽta tibi si qs deus.aut similis diis & Martia.q̃dringenta tibi nõ sũt chestrate surge.& alio loco.q̃dringenta secat.q dicit sycamericæ.pducit p̃terea utũs a noibus græcis in.as.uel in es.desinẽtibus q̃ ad primã nois declinationẽ latinã referũt.ut æneas o ænea.anchises.o anchisa.& a noibus græcis in as.terminatis:q̃ ad tertiã declinationẽ nostrã reducũt.ut pallas.antis.o palla.calchas.antis.o calcha Verg.x.æne.ænea uigilia.&uelis imitte rudẽtes.Idẽ in.iii.cõiuperio anchisa ueneris dignate supbo.idẽ in.x. teq; iuuat palla sed bellis acer elesus.Qd si hmõi uti breues reperiant:a terminatiõe potius latina ueniũt.ut Hora.ii.ser.ne qs hũasse uelit aiacẽ atrida uetas.cur ntũs nõ atrides sed atrida fuit.Prop.nõ ita dardanio gauisus atrida triũpho. E terminalis breuis ẽ.ut hoc mare.lege.legite.legere.pducũt uero me ab eo qd ẽ ego mei.Verg.ix.æne.me me adsum q feci ĩ me cõuertite ferrũ.Te ab eo qd est tui.idẽ in.iiii.te pp libyce gentes. Te uero particula q̃ huic pnoĩ adiicit breuis ẽ.Lucre.in.i.accipe p̃terea q̃ corpora tute necesse ẽ.Se ab eo qd ẽ sui.Verg.i.vi.& magno se corpe miscet.& noia græca fœminina q̃ apud græcos i.e.longũ finiũt.ut penelope.es.neq; id solũ in recto sed ẽt in reliqs casibus illi cõterminabilibus.q̃ Iuue.auctoritate sua abltm̃ a calpe.es. breuiauit dicẽs.sed lõge calpe relicta.Et utũs abltũsq; a noibus græcis terminatis in.es.pducta siue sit prime declinatiõis ut anchises o anchise ab anchise:siue tertiæ eo℞ p̃sertim q̃ apud illos in eus diphthongon terminant ut achilleus.pseus ulysseus achilles o achille ab achille.pses.o pse.a.pse.ulysses.o ulysse.ab ulysse. E. abltũs a noibus qnte declinatiõis.ut dies a die.pgenies a pgeniæ.Fames quoq; q̃a teste Gellio li.viii.nocti.p qntã declinationẽ apud antiqores iflectebat:fecitq; in gtõ:ut ille ait:fami uel fames more qnte declinatiõis

I terminalis longa est: ut gũmi. amaui. Breuiat uero nisi quasi. Dtũs quoq; & utũs græcus in. i. desinentes. ut palladi phillidi. o priami. o pari. mihi uero Tibi. sibi. ibi. ubi. indifferentem habent.

O. terminalis indifferens est: ut Sermo sermonis. Amo amas.

Producunt uero datiui & ablatiui singulares secũdæ declinatiõis: ut dño a dño. & noia græca fœminina in. o. desinentia. ut sappho. allecto. clio. Et dictiones monosyllabæ. ut. o. do. pro Breuiãt tamen modo. & duo & ambo. Gerundia uero datiui & ablatiui indifferenter desinunt.

V. terminalis longa est. ut cornu gelu.

ablatiuum quoq; in. e. longum terminauit. Vergilius. vi. æneid. obiicit ille fame rabida tria guttura pãdens. ANTO. Aut quia ut Priscianus libro septimo scribit in quibusdam nominibus quæ ablatiuum in es productam terminantia. pares cum genitiuo habent syllabas: in tertia declinatione solebant antiquiores ꝑducere ablatiuũ more quintæ declinationis. ut hæc moles a mole. tabes a tabe. Lucre. imbribus & tabe membrorum arbusta uacillant. Et secunda persona &c. ut doce. mone. Vergilius septimo æneidos. tu uatem. tu diue mone. dicam horrida bella. Quod uero Proper. dixit. tu caue ne tristi cupias pugnare puellæ. & Horatius tu caue ne minuas tu ne maius facias id. non ab eo quod est caueo. es. sed ab eo quod est cauo. is. quemadmodũ in tertia cõiugatiõe diximus: cum de præteritis uerboꝝ in. uo. desinentibus agebamus. nã illd. Oui. i. i. de tristibus. idq; qd ignoti faciũt uale dicere saltẽ. aut q̃si nomen breuiauit aut morẽ egre discedentiũ ostendit. q uerba uix integra proferũt. Verg. uero in bucco. aut hac rõne. aut illa potius breuiauit qd uocalis sequæbať cũ dixit. & longũ formose uale. uale iquit iolla. Et aduerbia illa fere. ferme. quare. Iuue. nulla fere causa est: i qua nõ fœmina litẽ. idem mobilis & uaria est ferme natura malorũ. Martia. uxorẽ quare telesinã ducere nolo. Ne quoq; pro ut nõ siue nõ ꝑducitur. ut apud. Ver. ii. æne. ne recipi portis: aut duci in mœnia posset. Ne. uero. pro certe a plerisq; per. e. diphthongon scribitur quẽadmodum & ue dolentis interiectio. Et aduerbia a noibus adiectiuis. nõ qdem oibus: sed secundæ declinatiõis deriuata. ut a docto docte. a pio pie. a iusto iuste. A bono uero bene & a malo male breuiant. Ouid. in epla helenes nam male quod suades: utinam bene cogere posses. Quod uero quidam dicunt apprime quoq; breuiare idq; auctoritate. Verg. ii. geor. confirmant cum dicit flos apprime tenax. ea lectio mendosa est. nam. Verg. non apprime sed apprima scripsit. pro apprime. hoc est nomen pro aduerbio figura apud poetas usitatissima. ¶ I. terminalis longa est: ut gummi amaui. si. ni. ¶ Breuiant uero nisi. Verg. in bucco. quod nisi me quacunq; nouas incidere lites. Quasi. Ouid. & quasi discedens oscula nulla dedi. Auienus tñ in arato singulari exemplo longũ posuit. ¶ Dtũs quoq; & uocatiuus græcus breuiant. ut papias in achilleide palladi littore celebrabat scyros honorẽ. Catullus. morte feror thesei qualem minoidi luctum. Sabinus in epistola demophoõtis ad phyllida. Phillidi demophoon patria dimittit ab urbe. palladi nãq; minoidi phyllidi datiui sunt græci. nam latini ꝑducerẽtur. Ver. in bucco. mirabar quid mesta deos amarilli uocares. Oui. in epistola canaces. prima mihi nutrix eoli dixit amas. idẽ in epi. helenes bella gerãt alii tu pari semper ama. ¶ Nomina quoq; græca. ut meli quod interpratatur mel: quod apud nos tantũ in cõpositione reperiť. melimelũ melilothos melicratum. hydromeli oximeli. Moly quoq; radix ab homero celebrata: cuius inuentio ut inquit Plinius libro. xxv. naturalis historiæ Mercurius assignatur. Vergilius in priapeia. quem cur moly uocat mentula moly fuit. Ouidius. xiiii. metamorpho. moly uocant superi. nigra radice tenetur. ¶ Pronomina uero illa. mihi. tibi. sibi. finalem indifferentem habent. Vergilius primo æneid. tu mihi quodcunq; hoc regni: tu sceptra Iouemq;. idem in eodem. musa mihi causas memora. Ibi quoq; & ubi tum breuiare tum producere reperiuntur. ¶ O. terminalis indifferens est. ut ego ergo. Propertius in. ii. frater ego tibi sim filius unus ego. Hora. nil tanti est. ergo fungar uice cotis acutũ. Augustus. ergo ne supræmis potuit uox improba uerbis producunt uero datiui & ablatiui singulares secundæ declinationis. Eodem tamen quod ab eo & dem particula componitur: quemadmodum de eadem diximus. mediam habet indifferentem. Breuem. & apud Vergili. in bucco. uno eodemq; igni: sic nostro daphnis amore. idem. xii. æneid. uno eodemq; tulit partu. Proper. in. i. hoc eodem ferro stillet uterq; cruor. Longam. Iuuenalis posuit ne placeat: curru seruus portatur eodem. & Martialis cum steterit nullus uulto tibi talus eodem. ¶ Et nomina græca fœminina in. o. desinentia. ut allecto. us. clio. us. argo. us. Vergilius septimo æneido. alecto toruam faciem & furialia membra. Ouidius in primo de arte. nec mihi sunt uisæ clino cliusq; sorores. & dictiones monosyllabæ ut. o. do. pro. Vergilius. o regina nouam cui condere iuppiter urbem. Martialis do tibi naumachiam. tu das epigrammata nobis. Vergilius prima quod ad troiam pro charis gesserat argis. Modo aduerbiũ semper breuiatur. Vergilius quarto æneí. si modo quod memoras factum fortuna sequatur & duo ambo. Vergilius si duo præterita tales idea tulisset. Martialis elisium possident ambo nemus. Illa uero aduerbia sero cito indifferenter reperiuntur producere & breuiare. Tibul. heu sero reuocatur amor seroq; iuuentas. Papini. sero murmor thalami meste solatia matris. Iuuenalis & cito rapturus de nobilitate comesa. Gerundia quoq; substantiua in. do. indifferenter desinunt. Vergilius in bucco. frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. Idem in eodem. cantando tu illum? haud unq̃ tibi fistula cera. Iuuenalis pluribus. hic eger moritur uigilando: sed ipsum. Alphius apud Prisci. libro octauo. spaciãdo paulatim trahit. est enim dimetron iambicum habens necessario iambum in secundo loco. ¶ V. terminalis longa est. ut cornu gelu. a sensu. a manu.

B.terminalis breuis est:ut ab.ob.sub.Barbara uero producunt.ut iacob.aminadab.

C.terminalis longa est:ut dic.duc.sic.Breuiant uero fac.lac.nec.donec.hic ꝓnomē indifferens est.

D.terminalis breuis est:ut ad.apud.sed.

L.terminalis breuis est:ut tribunal.alis.Producūt uero nil indeclinabile.Sol.is.& nomina Barbara ut Michael.is.israel.is.

M.terminalis ab antiquioribus breuis ponebatur sed in usu auctorū aut abiicitur:aut cum sequēti cōsonante uocalem præcedentem producit.

N.terminalis longa est:ut pæā.is.non.quin.Breuiant uero.An.forsan.forsitan.tamen.in.& ex iis composita.ut attamen.exin.dein.proin.Et nomina græca in on.finita.quæ ad secundam nominis declinationem latinam referuntur:ut ilion.ilii.pelion.ii.Accusatiuus quoq; primæ declinationis a nominibus græcis in.a.breui terminatis & secundæ in.os.& tertiæ in.is.ut ægina æginā.menalaus menalaon.daphnis daphnin.Et nomina latina in.en.desinentia quæ mittunt genitiuū in.inis.ut nomen.inis.fulmen.inis.

R.terminalis breuis est:ut Cæsar.cæsaris.Producūt uero Far farris.Par paris.Nar naris.Ver ueris.Iber iberi.Cor cordis.Fur furis.Cur aduerbium.Et nomina græca in.er.mittētia genitiuum in.eris.ut.aer aeris.æther.eris.

¶ANTO. B.finalis breuis est:ut ab.ob.sub idq; non solum in appositione sed etiā in cōpositione cū dictionibus incipientibus a uocali.ut Verg.troie qui primus ab oris idem.cunctus ob italiā terrarū claudit orbis.idem quoq; fronte sub aduersa scopulis pendētibus antrū.¶ Barbara uero ideo ꝓducunt:quia ad nostrā declinationē reducta eandē syllabā longā retinent.ut Iacob Iacobus.aminadab aminadabus.¶ C.terminalis lōga est.ut dic.duc.huc.sic.¶ Breuiāt uero fac:& merito.quoniā abscissum est ab eo qd esse debuit face.Ouid.in.epi.phyllidis phyllis fac expectes demophoōta tuū:nisi forte.Ouid.synaloephā fecit scribēs phylli face expectes demophoōta tuū.Lac quoq; breuiare ab omnibus dicitur:& si nullum mihi succurrerit exemplū.¶ Nec.Oui.in epi.sapphus o.nec adhuc iuuenis neq; iam puer utilis etas.¶ Donec.Idē in amoribus.donec eras simplex animū cum corpore amaui.¶ Hic pronomen indifferenter reperitur.Verg.iiii.æneid.solus hic inflexit sensum animūq; labantē.Idem in sexto hic uir hic est:tibi quē promitti sæpius audis.Martia.hic est quē legis.ille quē requiris.idem hic est pāpineis uiridis modo uesuius umbris.¶ Hic aduerbiū semp ꝓducitur.Verg.i.æne.post habita coluisse samo.hic illius arma.¶ D.terminalis breuis est:ut ad.apd.sed.Verg.i.æne.alma uenus phrigii genuit simoentis ad undā?Iuue.aut apud isiace potius sacraria lene.¶ L.terminalis breuis est:ut tribunal.alis.uigil.ilis.ꝓducunt uero.nil idecli nabile.Hora.i.epsa.nil oriturū alias.ortū nil tale fatētes.nihil uero breuiat.¶ Sol solis.Ouidi.sol aditus qd quæris ait:ne uana labores.& noia barbara.ut Michael.Raphael.Nicol.Baal.¶ M.terminalis ab antiquissimis poetis.breuis aliquādo ponebat sequēti dictiōe quæ inciperet a uocali.ut Ennius.isignita forēt tum milia militū octo.ubi nō fecit ecthlipsim.Iuniores quoq; aliqādo sibi hanc licentiā usurparūt.Sed de hoc in principio huius libri diximus plura.¶ N.terminalis lōga est:ut peā.anis.syrē syrenis.delphin.inis.demon.monis.¶ Breuiant uero.An cōiunctio interrogatiua.Iuue.accipit & madide.facies dicetur:an hulcus?¶ Forsan.Ver.i.æn.mittite forsan & hæc olim meminisse iuuabit.¶ Forsitā.Iuue.forsitā expectes ut gaditana canoro.¶ In præpositio.& ab in cōposita ut proin.dein.exin.Ver.i.æne.socios partitur.in omnes.¶ Tamē & ab eo composita.ut attamen.uerūtamen.Ouid.Nil mihi rescribas.attamen ipse ueni.¶ Et nomina græca in.on.finita &c.ut ilion.ilii.pelion.pelii.Ver.ilion.& omnis fumat neptunia troia.Luca.pelion.opponit radiis nascentibus umbras.¶ Accusatiuus quoq; &c.ut ægina æginam.Papi.in the.quippe ferunt raptam patriis æginam ab undis.cilla cillam.Ouid.xiii.meta.me tenedon chryensq; & cillam appollinis urbes Menalaos.menalaon.Idem in epi.enones.ardet amore tui:sic & menalaon amauit.pylos pylum.idem in epi.penelopes.nos pilon antiquā geleia nestoris arua.¶ Daphnis daphnin.thyrsis thyrsim.Proptius.thyrsim & attritis daphnim arundibus.¶ Et nomina latina in.en.desinentia:quæ mittūt genitiuū in.inis.ut nomē.inis.nam græca ut syren syrenis.& latina mittentia genitiuum in.enis.ut ren renis producunt.¶ R.terminalis breuis est.ut Cæsar cæsaris amatur.legitur.per nuper igitur.producūt uero far farris.Ouidius in fastis.far erat & puri lucida mica salis.¶ Par paris.Horatius.Ludere parim par.equitare in arūdine longa.¶ Nar naris fluuius italiæ.Vergilius septimo æneid.¶ Sulphurea nar albus aqua fontesq; uelini.¶ Iber iberi.Lucanus in sexto.Si si durus iber:aut si tibi terga dedisset.¶ Ver.ueris.Ouidius primo metamor.Ver erat eternū placidiq; tepentibus auris.¶ Cor cordis.Ouid.in epi.sapphus.mille meum leuibus cor est uiolabile telis.Idē tñ breuiauit quinto meta.Inq; cor hamata percussit arundine ditem & Martia.dotate uxori cor arundine fixit acuta.¶ Fur furis.Persi.fures ait pedio pedius quid?crimina rasis.¶ Cur aduerbium.Oui.Cur opus affectas ambitiose nouum.¶ Et nomina græca in.er.desinentia quæ apud illos per.eta.longū scribuntur.ut aer aeris.ether etheris.Ouid.i.fasto.lucidus hic aer:& quæ duo corpora restant.Idem audiet hoc ether.& si deus ullus in illo est.& quæ in cremento diximus mittere gtñ in.eris.penultima lōga.ut crater.cris.stater.eris.

CANTO. As.terminalis producitur.ut æstas æstatis.amas amabas.¶ Breuiant uero nomina græca mittẽtia gtm̃ in adis uel ados.ut arcas arcadis.uel arcados.Pallas palladis uel pallados.Ouid.ii.meta. Arcas adeſt ter qnq; ferens natalibus annos.idẽ ut uidit uultus pallas in amne ſuos.¶ Et acĉũs &c. ut arcas acĉõ arcadas. menas.das.troas.adas.Mar.ad matrẽ fugiet pẽtheus ad menadas Orpheus Oui.in epi.troadas iuideo: q̃ ſic lachrymoſa ſuorũ.¶ In es ꝓducũt.ut ꝓles ꝓlis.dies diei ſpecies ſpeciei.ames.leges.¶ Breuiãt uero.es. ſcđa pſona a ſum es fui cũ ſuis cõpoſitis.ut Ver.ii.æne.Quiſquis es amiſſos hinc iá obliuiſcere graios.Idẽ in buc.

As.terminalis producitur.ut æſtas æſtatis.breuiãt uero græca mittẽtia genitiuum in adis.uel ados. ut arcas arcadis.uel arcados. Accuſatiuus quoq; pluralis a nominibus græcis quæ ad tertiam nominis declinationem referuntur. ut arcas arcadas.menas menadas.

Es.terminalis lõga eſt:ut proles prolis.leges. Breuiãt uero es. a ſum es fui.cum compoſitis.Pœnes ꝑpoſitio Seges ſegetis.Teges.etis. Indiges etis. perpes.etis.Interpres.etis. Teres.etis.Præpes. etis.Hebes.etis.Inquies.etis.

In.is.breuiãt.ut Panis.legis.Producũt uero. Dis ditis.lis litis.Samnis ſamnitis.Quiris.iris: Glis. iris.Pyrois.entis.Simois.entis.Et græca mittentia genitiuũ i.inis.ut ſalamis.inis.Delphin.inis. Datiuus quoq; & ablatiuus pluralis primæ & ſecũdæ declinationis:ut muſa muſis a muſis. Dñs dñis a dñis.Et accuſatiuus tertiæ declinationis: quando exit:in.is.ut omnis.Tris.Vis.etiã in nominatiuo & genitiuo. Vis quoq; ſecunda perſona a uolo & ſis. a ſum es fui.Et ſecũda pſona ſingularis pſentis indicatiui modi quartæ conugationis.ut Audio.is.Venio.is.Neſcio.is.

Os.terminalis producitur:ut ros roris. Sacerdos. otis.breuiãt uero.Os.oſſis.nã os oris ꝓducitur. Cõpos.otis.impos.otis. Et græca in.os. quæ ad ſecundam declinationem latinam referuntur.ut. Abydos.i.Chaos.i.& genitiuus græcus in.os.ut Tereus tereos.Arcas arcados.

buc ades o formoſe puer tibi lilia plenis.¶ Pœnes ꝑpoſitio.Hora.in poe.quẽ pœnes arbitriũ ius eſt & norma loquẽdi.¶ Seges ſegetis.qđ a ſeco ſecas.& teges tegetis.qđ a tego tegis deriuaſ.teſte Priſciāo ultimã breuiãt.¶ Inges quoque quáq̃ a qes qetis:cuius ultima lõga eſt cõponiſ.teſte m̃ probo finalẽ breuiat.¶ Indiges quoq; &c.q̃ ſequunſ breuiãt auctore Priſcia. ¶ Et noia mittẽtia gtm̃ in.itis.uel.i.idis. ut miles.itis.obſes.idis.Noiatiuus quoq; acĉũs & uocatiuus plurales a noibus græcis q̃ ad tertiam noĩs declinationẽ latinã referunſ. ut arcas arcades.uaſcõ uaſcões.Ver.in buc.Arcades.iuidia rũpanſ ut ilia codro.Iuue.uaſcones ut fama eſt alimẽtis talibus uſi.¶ Is terminalis breuiaſ.ut panis.legis.amatis.legitis.ꝓducũt uero dis ditis.lis litis.ſamnis ſãnitis.quiris.ritis. glis gliris.Oui.in epi.Paridis.lis eſt cũ forma magna pudicitie.¶ Pyrois quoq; & ſimois.quã a græcis per ei diphthõgon ſcribunſ producũt.Oui.ii.me.interea uolucres pyrois. eoos. & ethon.Idẽ in epi.penolopes.hac ibat ſimois hic eſt ſigeia tellus.¶ Et noia græca mittentia gtm̃ in.inis.ut ſalamis uel ſalamin ſalaminis. eleuſis uel eleuſin eleuſinis. delphis uel delphin delphinis.¶ Dtũs quoq; & abltũs pluralis primæ & ſcđæ declinatiõis.ut muſa muſis a muſis.Dñs dñis:adde etiã tu noia græca i.a. deſinẽtia: q̃ dtm̃ & ablm̃ numeri pluralis in.atis.mittũt.ut epigrãma epigrammatis.ab epigrãmatis.¶ Acĉũs quoq; pſaris tertiæ declinatiõis cũ in.is.exit.quẽadmodũ in tertia declinatiõe diximus.ut oĩs.tris.Verg.i.æne.Ois utrecũ meritis pro talibus annos.Idẽ in eodem. Dorſum imane mari ſũmo tris eurus ab alto. ¶ Vis quoq; nomẽ qđ in ntõ atq; etiã in genitiuo Priſciano teſte ꝓduciſ.¶ Vis præterea ſecunda pſona ab eo quod eſt uolo.& ſis ab hoc uerbo.¶ Sum es fui cũ cõpoſitis.Hora.ii. ſer. Cuilibet argilla quiduis imitabiſ uda.Verg. in.vi.Quãuis eliſios miretur græcia campos.

Ouidius.Sis argumentum maius.an auxilium.idem tu quoq; fac proſis intra tua clauſtra iacenti. Secunda quoq; perſona ſingularis præſentis indicatiui modi quartæ coniugationis.ut audio audis.uenio uenis.neſcio neſcis.Propertius:non audis & uerba ſinis mea ludere cum iam.Vergilius ſecundo æneidos. Expectate uenis.ut te poſt multa tuorum.Reperitur tamen breuis apud Sedulium in paſchali cũ dixit peruenis ad Chriſtum.non Chriſtus peruenit ad te:niſi forte eſt a ueno.is.tertiæ coniugationis quemadmodum ſupra in uerbis diuerſarum coniugationum diximus.¶ Os.terminalis producitur.ut ros.mos.dominos.¶ Breuiant uero.Os oſſis.ut auctor eſt Priſcianus.ſed auctoritate non probat.¶ Os.oris.producit. Vergilius primo æneidos.Virginis os habitumq; gerens & uirginis arma.Idem in eodẽ.Os humeroſq; deo ſimilis: namq; ipſa decoram.¶ Compos compotis.& impos impotis eodem auctore breuiant. ¶ Et nomina græca in os deſinentia ut abidos.chaos.i.ſamos leſbos.Ouidius in epiſtola.leandri ſolueret in ſpeculis omnis abydos erat. Vergilius ſexto æneidos.Et chaos & phlegeton.loca nocte ſilentia late.¶ Quæ uero ad tertiam nominum declinationem latinam referuntur.aut declinatione attica mittunt in.o.genitiuum:producunt ut egoceros.otis. thinoceros.otis.appollos appollo.athos athon.Iuuenalis uelificatus athos.& quicquid græcia mendax. Genitiuus quoq; græcus cum exit in os breuiatur.ut tereus tereos.Martialis.Flet philomena nephas inceſti tereos. & quæ arcas arcados. Ouidius primo meta.Arcados hinc ſedes & inhoſpita tecta tyranni.

Vs.terminalis breuis est:ut dñs amamus. Producũt uero. Tellus.uris. Incus.udis. Subscus.udis. Et noīa monosyllaba.ut Grus.uis. Thus.uris. & quæ mittũt genitiuũ in.utis.penultima lōga.ut uirtus.utis. Et noīa græca mittentia gtm̃ in untis uel.odis.uel ĩ.u.ut amathus.ũtis.melãpus odis.pāth'.u. Gtũs quoq; singularis.& ntũs actũs & utũs q̃rtæ declinationis.ut Manus sensus.

T.terminalis breuis est:ut Caput amat.

Ois syllaba in fine carminis aut ꝓsæ oratiōis clausula indifferens est.quia lōga pro breui.& breuis pro longa inuicem ponuntur.

Dictiones barbaræ quæ accentu acuto in fine proferunť in q̃cũq; lr̃am desinãt ultimas syllabas ꝓducũt.ut Iacob.Ioseph.Alaric.leonor.Enric.

ℭDe pedib' q̄ syllabis cōstãt.Cap.vii.

PEs est sublatio ac positio duarũ amplius ue syllabarum spacio compræhensa.

ℭANTO. Vs.terminalis breuis est:ut dominus.i.corpus.oris.producunt uero tellus.uris.Verg.iiii.aneī. Deueniunt prima & tellus & ꝓnuba iuno.¶ Incus udis finalē ꝓducere ex obliquis cõiectamus:tam etsi palus paludis in recto breuiet:& in obliquis ꝓducat.Hora.in poe.regis opus:sterilisq; diu palus aptaq; remis.¶ Et noīa monosyllaba ut grus.is.sus.is.thus.uris.ius.iuris.Mar.in ius.o fallax atq; inficiator eamus.¶ Et quæ mittunt gtm̃ in.utis.penultima lōga.ut uirtus.utis.nã intercus gtm̃ in obliquis breuiat:in recto quoq; breuiare suspicamur.¶ Et noīa græca mittẽtia gtm̃ in.utis.uel in.odis.uel in.u.qm̃ a græcis in oys diphthōgõ quæ apud nos uertiť in.u.terminanť ut amathus untis.Verg.x.æne.est amathus ē celsa mihi paphos atq; cythera.¶ Panthus.u.Idē in.ii.panthus o triades custos phœbiq; sacerdos.atq; eadē ratione Iesus ꝓducitur.¶ Gtũs quoq; singularis &c.ut gtõ sensus ntõ plurali sensus.actõ sensus.utõ o sensus.¶ T.terminalis breuis est:ut amat.caput.sicut.qđ intelligendũ est si nõ ꝓcedat alia cõsonans:aut diphthõgus ut amāt ast.aut.¶ In abscissis uero ꝓducitur.ut cũ dicit.Verg.iii.æne.fumat neptunia troia:prosumauit.ut exponit.Seruius positũ est:sed hic produciť positione Iuue.quis nescit.aut quis non uidit uulnera pali.sed dicet quispiã hoc loco semipenthemimeri esse.Quid qđ Martiani auctoritate dictiões in.t.desinẽtes idifferentes esse possunt q̃uis in usu auctorũ prope semper breuiať.¶ Omnis syllaba.huius regule auctores sunt Cicero & Quintili.Ruffinus quoq; de pedibus oratorum sic inquit.breuis ultima claudet lōga sit an breuis nullũ discrimen habeť:ut solet in metris doctus cõponere uates.Itaq; in fine carminis siue clausularũ quæ prosa oratione cõscribunť:syllabæ finales indifferenter poi possunt.hoc est longa ꝓ breui.& breuis pro longa.Hora.i.car.iam satis dire niuis atq; dure in fine spondeũ posuit pro trocheo.est enim carmē saphicũ.¶ E cõtrario.Ver.primo æne.Italiam fato ꝓfugus lauinaq; uenit trocheũ posuit pro spondeo.troheus enim nõ recipiť in uersu heroico ut putauit Alexã.¶ Dictiones barbaræ hæc regula colligiť ex iis quæ multis in locis a nobis sunt repetita.dicit igitur qđ dictiões barbaræ quale sunt hæbraice.ut Iacob Abraã Ioseph.& gotice:ut theodoric.alaric.roderic.frederic.& hispane:ut Isabel.leonor.guiomar.& teutonice.ut máric.enric.amalric.quæ accentu acuto proferunť in quãcũq; lr̃am desinant ultimas syllabas ꝓducunt.Cuius signũ est qđ cũ ex ratione declinationis latine syllabã adiicimus:accentus remanet in eadē.qđ nõ faceremus nisi syllaba illa esset lõga.ut Iacob Iacobus.Abrahã abrahamus.Ioseph iosephus.Theodoric theodoricus.Alaric alaricus.Roderic rodericus.Isabel isabela.Leonor leonora.Guiomar guiomara.Manric manricus.Enric enricus.Amalric amalricus.

ℭDe pedibus.Caput.vii.

PEs est sublatio.huc usq; disputatũ est a nobis de q̃titate syllabaꝝ:nũc uero cõsequēs est ut de pedibus dicamus:q eo mõ syllabis cõstãt:quo syllabæ ex lr̃is cõficiunť.Principio itaq; poniť pedis diffinitio ex Diomede sumpta.pes inqt est sublatio ac positio.i.cõstat ex sublatiõe ac positiõe cõpræhēsa spacio duaꝝ aut amplius hoc est pluriũ syllabarũ.qa ex una syllaba nõ pōt eē pes etiã si lõga sit.Sublatio nãq; & positio nõ in tpibus:sed ĩ syllabis debet fieri.Addit quoq; idē auctor aliã dfiaꝫ iisdē poene uerbis.pes inqt est poetice dictiõis duaꝝ amplius ue syllabaꝝ ex certa tēpoꝝ obseruatiõe modus:recipiēs arsin & thesin.i.q icipit ablatiõe & finiť positiõe.nã arsis græce interꝑtať eleuatio.thesis uero positio.Dicti sũt āt pedes qa quēadmõdũ nos pedib9 ãbulamus:ita & uersus pedibus icedũt:ad qđ uŕ respexisse.Ver.cũ in.i.geo.scripsit.ferte simul fauniq; pedē driadesq; puelle.Aut pedes dicti sũt:qa illis eo mõ uersus mensuraŕ:quo nos spacia pedibus metiri cõsueuimus.Nã Aristo.auctore.x.m.li.in quolibet gñe q̃titatis ē aliqd unũ:quo reliq̃ metimur & ē minimũ ĩ illo gñe quēadmodũ in numeris unitas.in uocibus diesis digitus:aut ulna.aut pes aut passus.aut aliqd simile in q̃titate cõtinua.Hinc igiť trãslatũ est ut uersũ ita pedibus metiremur:quēadmodũ arce cubiculi atrii.cenaculi.aut cuiuscũq; alterius spacii lõgitudinē latitudinēq;.Accidũt aũt pedi sex nũerus syllabaꝝ.tpa.sublatio.& positio.iter utrãq; ꝓportio.figura ordo.Syllabæ in pede ut parũ debēt eē duæ.ut paulo añ diximus.Itaq; pedis cuiusq; syllabæ aut sũt duæ.aut tres.aut q̃ttuor.aut qnq;.quãq̃ pedes q sũt pluriũ q̃ triũ syllabaꝝ:cõpositi sint.ut paulo post dicemus.Tēpora in pede aut sunt duo.ut in pirrhichio.aut tria ut in iãbo & trocheo:aut q̃ttuor.ut in spõdeo & dactilo.& eodē mõ de reliqs.Sublatio siue arsis est q̃ pedis tpa in priori sua pte eleuanť.positio siue thesis q̃ pedis tpa ĩ posteriori sua pte deponunť.Nã cũ pedis tpa in duas ptes diuidanť.prior arsi eleuať.posterior thesi deprimiť.Proportio quoq; accidit pedis ptibus illis iter se cõpatis.Est.n.ꝓportio.cũ duas q̃titates iter se cõpamus.ꝓportio itaq; inter cu-

Duarũ igitᷣ syllabarũ pedes quattuor tantũ sunt.
Pyrrhichius duabus syllabis breuibus constat:ut Deus.furor.amat.
Spondeus constat duabus syllabis longis.ut montes.gentes.audi.
Iambus constat ex longa & breui:ut dies.
Trocheus constat ex breui & longa:ut sanguis.
Trium syllabarum pedes sunt octo tantum.
Tribrachus ex tribus breuibus.ut dominus.
Dactylus ex lõga & duabus breuibus:ut tẽpora.
Anapestus ex duabus breuibus & longa.ut dños.

iusq; pedis partis aut est equa aut dupla.aut tripla.aut sesquialtera.aut sesquitertia.Equa diuisio est quotiẽs sublatio pedis in tẽporibus par est positiõi.ut in pirrhichio spõdeo dactilo anapesto.pceleumatico.dispondeo.coriãbo.horũ enim arsis tantũ in se habet quãtũ & thesis.Dupla uero est quotiens pedis sublatio duplo maior aut duplo minor q̃ positio.ut in trocheo iãbo & duobus ionicis.nã in trocheo arsis duo habet tẽpora: thesis uero unũ.Ecõtrario in iambo arsis unũ tẽpus habet.thesis duo.In ionico a maiori arsis duo habet tempora.thesis uero quattuor.Ecõtrario in ionico a minori arsis quattuor habet tẽpora thesis uero duo. Tripla uero est quotiens sublatio triplo maior est q̃ positio.qđ soli amphibracho cõtingit. Sesquialtera pportio est quotiẽs arsis continet tantũ tẽporis quantũ & thesis & ultra hoc illius dimidiũ:aut ecõtrario ut in bacchio & amphimacro & quattuor peonibus.q pedes cũ tẽporibus quinq; cõstent:si cõparent tria sublationis ad duo positiõis:aut ecõtrario sesquialtera pportio resultabit.Sesquitertia proportio est:quotiẽs arsis tot cõtinet tempora qđ thesis aut ecõtrario:& ultra hoc illius tertiã partem ut in epitritis:qui cũ sint tẽporũ sepẽ si cõparentur quattuor ad tria:fit pportio sesquitertia.quã graeci epitritã uocãt:a qua & quattuor pedes apitriti sunt appellati. Figura etiam in pedibus repitur:qm̃ alii sunt simplices:ut illi qui cõstant binis uel ternis syllabis:alii cõpositi:ut qui constant quaternis aut quinis aut pluribus syllabis:nã ex duobus simplicibus cõponuntur.ut proceleumaticus ex duobus pyrrhichiis.choriãbus ex choreo & iambo.pyrrhianapestus ex pyrrhichio & anapesto.Ordo praeterea accidit pedibus quoniam in uersu alii aliis in locis siue regionibus disponuntur: ut in saphico trocheus in primo loco.spondeus in secundo dactylus in tertio.trocheus in quarto.& iterum trocheus in quinto.& eodem modo de reliquis quemadmodum capite in sequenti differemus.¶ Duarũ igitur syllabarum.quoniam diximus numerum syllabarum pedi accidere.atq; esse duas aut tres aut quattuor aut deinceps.Primo ponit pedes qui duabus syllabis constant.& sunt tantum quattuor:qui numerus ex eo colligitur quod aut utraq; est breuis & est pyrrhichius.aut utraq; longa & est spondeus.aut prima breuis & altera longa:& est iãbus.aut e diuerso prima longa & altera breuis:& est trocheus.¶ Pyrrhichius itaq; constat duabus syllabis breuibus totidemq; temporibus:ut Deus:furor amat.docet.Hic a graecis dibrachus appellatur. quia duas syllabas habet breues:dicetur etiam periambus:& egeon.Pyrrhichius ut auctor est Diomedes dictus est a pyrrhicha saltatione:uel a pyrrho Achillis filio a quo metrum pyrrhichium est cognominatum. alii a concitatione quadam ignea qua mouetur pyrrhichium appellatum esse dicunt. ¶ Spondeus pyrrhichio contrarius constat ex duabus syllabis longis & quattuor temporibus.ut montes.heros.audis. dictus.ut auctor est Diomedes quod in templis hoc pede quaedam carmina spondentes hoc est libantes decantabant. sponde enim libamentum iterpraetatur numa Pompilius:ut idem auctor inquit:rei diuine deditus hunc pedem pontificium appellauit.¶ Iambus constat ex prima breui & secunda longa temporum trium. ut dies. amas.doces.dictus.ut Diomedes ait:a iambizim.hoc est a maledicendo.est enim pes uersibus maledicis aptissimus uel a iambe celei & menaline uxoris famula:quae cererem dum proserpinam quaereret ad eos delatam maledictis isectata est.Hunc pedem appuli a dauno duce suo daunium appellarunt.Alii gradalẽ martiq; gradiuo sacrum:qđ gradarie pugne huius effectu mouerentur.De quo inquit.Horatius in poe. syllaba longa breui subiecta uocatur iambus pes citus.unde etiam trimeris accedere iussit. ¶ Trocheus qui & choreus cognominatur.iambo contrarius cõstat ex prima longa & secunda breui trium tẽporum. ut sanguis tẽpus.audit.dictus est autem a trechin hoc est a currendo.uel a trocho.i.rota:quia in uersu rotatim ac uolubiliter fluit.Hunc a Mercurio repertum ferunt.Aurunci uero italiae populi hunc pedem rutulũ a rutulis italiae populis appellarũt.Trium syllabarũ pedes octo sunt aut enim omnes tres sunt breues:& appellatur tribrachus.aut prima est longa & duae breues:uocaturq; dactilus.aut primae duae breues & tertia longa & uocat anapestus.aut prima breuis & duae longae:& uocatur bachius:aut prima & secũda longe & tertia breuis. & uocatur Antibachius.aut prima lõga.secũda breuis.& tertia rursus lõga:& uocatur amphimacer. aut ecõtrario prima breuis & secũda longa & tertia iterũ breuis;& uocatur Amphibrachus aut oẽs tres sunt lõge & uocatᷣ Molossos.¶ Tribrachus igitur cõstat ex tribus syllabis breuibus totidẽq; tẽporibus. ut dominus. anima legimus.dictus est autem tribrachus quasi trisbreuis.quoniam tres syllabas habet breues.¶ Dactylus cõstat ex prima lõga & duabus breuibus quattuorq; tpibus.ut tẽpora corpora.audiat.Appellatus est aũt dactylus a tactu digitorũ qui praeter pollicem ternis internodiis siue articulis constant.graece namq; dactylus latinae digitus est. Vel dictus est:ut alii putant: ab ideis dactylis crete populis qui Iouem infantem in ida silua crete educarunt:atq; huius pedis rhithmica compositione & timpanorũ atq; eris tinnitu uagitum pueri occultauerunt.¶ Anapestus dactylo contrarius constat ex prima & secunda breuibus & tertia longa quattuorq; temporibus ut dominos.animos.docui dictus anapestus ab anapin.hoc est repercutiendo:quia sono reciproco recurrendo dactylum repercutit.unde a graecis antidactylus est cognominatus.

Bacchius ex breui & duabus longis.ut athenæ.
Antibacchius ex primis duabus lõgis & breui constat.ut natura.
Ampimacer ex prima & ultima longis media breui.ut aureos.
Amphibrachus ex prima & ultima breuib⁹ & media longa.ut amoris.
Molossus ex tribus longis.ut æneas.
Quattuor syllabarum pedes sunt sedecim.
Proceleumaticus:qui constat duobus pyrrichiis ut arietis.habiete.
Dispondeus ex duobus spondeis:ut oratores.
Dichoreus ex duobus choreis:ut cantilena.
Diiambus ex duobus iambis:ut propinquitas.
Coriambus ex choreo & iambo:ut nobilitas.
Antipastus ex iambo & trocheo:ut medulina.
Pæon prim⁹ ex choreo & pyrrhichio:ut temporib⁹.
Pæõ secũdus ex iambo & pirrhichio:ut colonia.
Pæon terti⁹ ex pyrrichio & troche.ut catamitus.
Pæon quartus ex pyrrhichio & iãbo:ut celeritas

¶ CANTO. Bacchius constat ex prima breui & reliquis duabus longis:tẽporibusq; quinq;.ut athene. sacerdos.amaui dictus bacchius:quia bacchãtibus dithyrrãbi hoc est uersus in laudes liberi pris hoc pede cõpositi cõueniebãt. ¶ Anthibachius bacchio cõtrarius cõstat primis duabus lõgis & tertiã breui:tpibusq; qnq;.ut natura fortũa audiret. dictus ab anti qđ est cõtra & bacchius:qa ut diximus bacchio est contrarius: unde ab aliis palibacchius est appellatus qa palin græce rursus siue ecõtrario iterpraetaẽ. Hũc pedẽ alii latinũ.alii saturniũ appellarũt. ¶ Amphimacer cõstat ex prima lõga.& secũda breui:& tertia iterũ lõga:tpibusq; quinq; ut aureos demones audiũt. appellatus est aũt ab amphi qđ est circũ & macros lõgos qa syllaba breuis utrinq; duabus lõgis claudiẽ. Hic quoq; pes creticus est appellatus qa cretes saltando eius rhithmica compositione utebanẽ. ¶ Amphibrachus syllabaꝝ ordine superiori cõtrarius cõstat prima breui.secũda longa. & tertia rursus breui quattuorq; tpibus. ut amoris carina amauit. dictus ab amphi circum & brachys breuis. qa syllaba lõga a duabus undiq; breuibus cõtineẽ. hũc alii scoliũ appellabant:qđ scolio q̃ erat cythare species couueniebat. ¶ Molossus cõstat ex tribus lõgis tpibusq; sex.ut Aeneas. Anchises. audiui. dictus qa molossi.hoc est epiroti ad bellũ pcedẽtes huius pedis modulata cõpositiõe utebanẽ. Hippius quoq; dictus est hic pes. qa æquestri pugne cõueniebat. hippos enim æquus interpraetatur. ¶ Quattuor syllabaꝝ pedes sũt sedecim. aut enim oẽs quattuor sunt breues:& uocaẽ pceleumaticus. aut oẽs quattuor sunt lõge: & uocatur dispõdeus &c. Sed quẽadmodũ supra diximus:quattuor atq; amplius syllabaꝝ pedes ex duarũ aut triũ syllabaꝝ pedibus componunẽ:itaq; maior illorũ pars ab illorũ coniugatiõe noia sortiunẽ. ¶ Proceleumaticus igitur pes ex duobus pyrrhichiis cõficitur. estq; tempoꝝ quattuor ut ariete. pariete. abiete. tenuia. Sed est aĩaduertendũ id qđ etiã Seruius notauit in illud Vergilii.i.geor. Tenuia nec lane.per coelũ uellera ferri. Proceleumaticus inquit est pro dactylo: q̃ rem quotiẽscunq; facit Verg. seruat locum synæresi.ut in buc. Tityre pascẽtes a flumine reiice capellas.& in.ii.æne. sectaq; intexũt abiete costas.& in eodẽ labat ariete crebro.& iterũ in eodem. uerẽt parietibus scale.& in.v.gẽna labant uastos q̃tit eger anhelitus art⁹ unde in reiice capellas ex duabus uocalib⁹.e.i.cõficiẽ lõga. itaq; erit dactylus.i abiete.ariete.pariete.quoniã.i.e.in unã syllabã lõgam coalescunt.cõficiturq; amphibrachus. q positiõe tantũ syllabarũ a dactylo differt. Dict⁹ est aũt proceleumaticus hic pes ut auctor est Valerius:a pceleuo hoc est horto.qa ii q se ad aliqđ opus faciendũ siue molem impellendã uel attolendã hortantur.hoc pede ob nimiã celeritatem syllabarũ utunẽ. unde Mart. lentos tingitis ad celeuma remos.& Hierony. in episto. quadã ad Heliodoꝝ. qm̃ escopulis enauigauit oratio:iam epilogi celeuma cantãdũ est. sic.n. appellaẽ cantus ille nauticus:quo pro reta remiges hortaẽ ut simul & quasi uno ictu siue impulsu remorũ incubentes nauẽ impellãt. ¶ Dispõdeus cõstat duobus spõdeis.hoc est quattuor syllabis longis temporibusq; octo.ut oratores.mecoenates.audiuisset. dictus est aũtẽ dispõdeus a dis qđ est bis & spõdeus:quia ex duobus spõdeis cõpositus est. ¶ Dichoreus cõstat ex duobus choreis siue trocheis.hoc est ex prima lõga. secunda breui.tertia longa.quarta breui.tẽporibusq; sex.ut cantilena.adiemus.dimicare.appellatusq; est dichoreus siue ditrocheus:quod ex duobus choreis siue trocheis cõponitur a quibusdã etiã catatrocheus dicitur. ¶ Diiambus superiori cõtrarius constat ex duobus iambis.hoc est prima breui.secunda longa tertia breui; quarta lõga.tẽporibusq; sex.ut propinquitas.propagines.amauerãt.dictus est aũt.qm̃ ex duobus iãbis cõponiẽ. ¶ Choriambus cõstat ex choreo hoc est trocheo & iãbo.i.prima lõga.secũda breui.tertia breui.& quarta lõga temporibusq; sex.ut nobilitas.armipotẽs.audierã. dictus qm̃ ex choreo & iãbo cõstat. ¶ Anapestus supiori cõtrarius cõstat ex iãbo & trocheo:hoc est ex prima breui. secũda longa.tertia lõga.& quarta breui. temporibusq; sex.ut medulina.saloninus.legebamus:dictus antipastus ab anti cõtra. ¶ Pæones quattuor sunt. cõstantq; singuli tẽporibus quinis.syllabis quattuor. sed tribus breuibus & una lõga.quæ si primo loco ponaẽ erit pæon primus qui cõponitur ex trocheo & pyrrhichio ut temporibus.corporibus.legeritis. Si syllaba longa secundo loco ponatur:erit pæon secundus qui constat ex iambo & pyrrhichio.ut colonia.amaueris. Si syllaba longa ponatur in tertio loco:erit pæon tertius.qui constat ex pyrrhichio & trocheo ut catamitus legeremus. Si syllaba longa ponatur in quarto loco erit pæon quartus:qui constat ex pyrrhichio & iambo.ut facilitas.docuerant. dicti sunt autem pæones a pæonibus populis:qui forte illis pedibus in carmine utebantur.

CANTO. Epitriti pedes q & hippii appellātur:q̄ttuor quoq; sūt:cōstātq; singuli tpibus septēis:syllabis q̄t tuor.sed trib9 lōgis & una breui.q si primo loco pōatur.erit epitritus prim9:q cōponit ex iambo & spōdeo. ut sacerdotes amauerūt.Si syllaba breuis pōant in scdo loco.erit epitritus scds: q cōponit ex trocheo & spō deo.ut cōditores audierūt.Si syllaba breuis ponat i tertio loco:erit epitritus tertius:q cōponit ex spōdeo & iambo ut discordie.audierant.Si syllaba breuis ponat in quarto loco:erit epitritus quartus qui componitur ex spōdeo & trocheo.ut oratores.audiuistis. Dicti sunt āt epitriti ut diximus quia arsis & thesis horū pedū in epitrita hoc est sesquitertia ꝓportione sūt. ☞ Ionici pedes duo sūt.cōstātq; singuli tpibus senis & quattuor syllabis duabus lōgis totidē que breuibus.qđ si duæ syllabæ breues præcedant totidēq; longe sequant. erit ionicus a maiori.qui cōponitur ex pyrrhichio & spondeo ut diomedes.docuissent.Si uero duæ syllabæ lōgæ præcedāt totidēq; breues sequātur erit ionicus a minori.q cōponitur ex spondeo & pyrrhichio.ut Demetrius audiuerat. dicti quod iones in carminibus eo pede utebantur. ☞ Sunt etiā quinq; syllabaꝝ pedes ex simplicibus quoq; cōpositi numero triginta duo ut orthius ex pyrrhichio & tribacho hoc est ex qnque syllabis breuis.Periambus ex trocheo & tribracho. hoc est ex lōga & quattuor breuibus.& reliqui de qbus Diomedes disseruit.q ad rōnem pedū simpliciū reducendi sunt & raro apud auctores noiatur. præterq̄ qđ dochini creba fit apud oratores mentio.Constat aūt dichinus ex bachio iambo.De quo Ruffinus rhethoricas pulcher structuras dochinus ornat pricipium bacchius erit:concludet iambus.Atq; idem iterū.Syllaba prima breuis cum syllaba longa secunda. tertia lōga.breuis quarta.productaq; quīta.Fit etiam hic pes ex iambo & cretico.siue amphimacro de quo idē Russinus primus iambus erit cum finem creticus explet.prima breuis.longeq; duæ.breuis ultima longa.exēplūque artia dabitur res publica nobis.quam Cicero casu genitiuo ponere gaudet.

Epitritus prim9 ex iābo & spōdeo:ut sacerdotes.
Epitrit9 secūd9 ex trocheo & spōdeo.ut cōditores.
Epitritus tertius ex spōdeo & iābo:ut discordiæ.
Epitrit9 quart9 ex spōdeo & trocheo ut audiuistis.
Ionicus a maiori ex pyrrhichio & spōdeo: ut Diomedes.
Ionic9 a mīori ex spōdeo & pirrhichio: ut demetri9

De metris. Cap. viii.

Metrū est pedū iunctura numero modoq; finita.Denoiat aūt aut ab auctorib9 ut alcaicū.archilochiū.hippōacticū. Aut a materia. ut heroicum.elegiacū.tragicū. Aut a pede frequentiori.ut iambicum.trochaicum.dactilicū.

De Metris. Caput. viii.

Metrum est pedū quēadmodū pedes ex syllabis cōstant:ita metra ex pedibus cōficiunt.Primo igitur ponit metri diffinitionē ex Diomede sumptā dicēs.ꝙ metrū est iunctura pedū finita numero & modo.Metrū græce dicit:qđ iterpratat mensura.Latinæ uero uersus siue carmē potius dicitur.Est aūt uersus.ut idem Diomedes finit.legitima partium dispositio & pedū apte copulatio consonāti specie metricā exhibēs regulā.ac si dicat.metrū cōstat partibus oratiōis legitime dispositis.quarū syllabas metiunt pedes.unde resultat cōsonantia & quædā carminis uolubilitas. Dictus est aūt uersus aut a uertēdo.qđ tam diu uerti debet quo ad recte cōstituat.dicente Horatio in poetria. & male tornatos incudi reddere uersus.uel ab eo potius qđ uno uersu finito ad principiū sequētis reuertimur.tractūq; uidet a sulco.qui ex eo uersus dicit.ut apud Verg.in.iiii.geor.ille etiā seras in uersum distulit ulmos. Versus etiā teste Varrone in primo de re rustica erat terre spaciū centū pedes quoquo uersus quadratū. Carmē dicit a canēdo.qđ tū unū tm̄ uersum significat.ut apud Ver.iii.æne.Rem carmine signo & subiecit unū tm̄ uersum æneas hæc de danais uictoribus arma subaudi posuit. aliquādo totū poema siue opus uersibus cōpositū carmē appellatur.ut tota æneis.Verg.metamorphosis Ouidii.pharsalia Lucani.Sed cū unicus uersus est.monostichum dicitur cū duo uersus distichū.cum quattuor tetrastichū. cū uero uersus dimidiū hemistichiū dicitur. ☞ Metra igit siue carmina siue uersus aut denoiat ab auctoribus. ut alcaicū ab alceo poeta mityleneo aut archilochiū ab archilocho.aut hippōacticū ab hippōacte.aut pīdaricū a pīdaro. aut anacreūtiū ab anacreōte.aut asclepiadeū ab asclepiade.aut bacchilidiū a bacchilide. aut alemāiū ab alemāe.aut stersichoriū ab stersichoro.aut ibiciū ab ibico.aut sapphicū a sappho.aut hōericū ab homero. ☞ Aut a materia ut heroicū:quo heroū res geste cū laude scribunt.tragicū:quo heroū fortuna in aduersis.Elegum: quo res flebiles quales sunt amatorū & mortuorū.Bucolicū quo res pastoricie.Georgicū:quo res rustice canuntur.Lyricū quod in materia diuersa ad lyram canebatur. ☞ Satyricum:quo uitia hominū taxantur:cui respondet apud græcos comedia Priscia. ☞ Iambicum quo maledicimus & inuehimur in aliquem. Nam comedia noua: est qua res atq; persone humiles compræhenduntur.Est autem & hæc multiplex. qui aut est togata: quæ habet argumentum latinum.aut palliata.quæ habet argumentum græcum.aut prætexata.in qua. eorum personæ qui prætexte toge usum habent inducuntur.aut attellane in qua introducte personæ iocis quibusdam lasciuis se lacessebant.Planipedes: in qua minimi inducebantur. Aut a pede frequentiori:a quo nouem metrorum genera denominantur. Iambicum.trochaicum.dactylicum.anapesticum.choriambicum. peonicū. ionicum a maiori.ionicum. a minori antipasticum. Sed nos illa tantum in quolibet genere degustabimus: quæ sunt magis in usu apud auctores.curiosos uero ad seruium Diomedem.theodosiumq; remittimus: & siqui sunt qui hac de re copiosius scripserunt.

Aut a numero pedum.ut hexametrū pentametrū terrametrum.Aut a numero ſyllabarum ut endecaſyllabum.duo decaſyllabum.

Præterea aut deficit una ſyllaba.& dicitur catalecticus.aut deficit duabus & dicitur brachicatalecticus.aut abondat una ſyllaba aut pluribus & dicitur hypercatalecticus:ſiue hypermeter aut neq; abondat neq; deficit & dicitur acatalecticus.

Conſtat præterea carmen unico genere uerſus:appellaturq; monocolō ut æneis. Vergilii. aut duplici genere uerſus appellaturq; dicolon.

Præterea carmē aut eſt diſtrophō.hoc eſt cum tertius uerſus primo ſilis eſt.q̃rtus ſcdo ut in carmine elego quod ex diſtichis cōſtat.aut terraſtrophō cū quintus primo.ſecundo ſextus tertio ſeptimus.q̃rto octauus ſiſes ſunt.ut in carmine ſaphico:quod per tetraſtica digeritur.

Hexametrum igitur carmen. quod etiam heroicū appellatur:conſtat dactylo & ſpondeo indifferenter niſi quod in quinta regione frequentior eſt dactylus.in ſexta ſpondeus: ut arma uirumq; cano: troiæ qui primus ab oris.

CANTO. Aut a numero pedum.ut hexametrum:quod ſex habet pedes dactylos ſiue ſpondeos indifferenter.pentametrum:quod quinq;.terrametrum quod quattuor.ut in iambico octonario:in quo duo pedes pro uno computantur.trimetrum.quod tres ut in iambico ſenario.dimetrum quod duos.ut in iambico quaternario. Aut a numero ſyllabarum ut endecaſſyllabum.quod ſyllabas undecim continet.quale eſt phaleuticum & ſapphicum . pentaſyllabum:quale eſt adonicum.aut heptaſyllabum:quale eſt glyconicum.¶ Præterea aut deficit.aliud præſupponit documentum:quod uerſus aut deficit una ſyllaba: & dicitur catalecticus.aut duabus &c. de quibus in quolibet genere ubi opus fuerit ſingulatim dicem9.¶ Cōſtat præterea carmen . dicit quemadmodum inter ſe ſuperiora uerſuum genera iungatur. Nam & ſi ex quolibet ſimplici genere uerſus poema confici poteſt : inueniuntur tñ apud auctores aliquando permixta. non quidē oia paſſim.ſed quædā cū aliquibus.¶ Itaq; carmē qđ unico genere uerſus cōponiſ : monocolon id eſt unimēbre diciſ:quale eſt heroicum.ut Ver.æneis.bucolica & georgica eiuſdē. Qui.meta.& phaleuticū.ut complura catulli atq; Martia.epigrāmata.Aut eſt dicolon id eſt bimembre:hoc eſt duplici genere uerſus cōſtās quale eſt carmē elegū:in quo uerſus pētameter hexametro ſubiciſ : & ſaphica permixta adonicis. Aut eſt tricolon id eſt trimēbre.hoc eſt triplici genere uerſus cōpoſitū qua figura ſunt cōplures ode apud Hora . qualis eſt illa apud eundē in.i.lib.car.cuius.initiū eſt . quis multa gracilis te puer in roſa.Perfuſus liquidis urget odoribus . grato pyrrha ſub antro. cui flauā religas comā.Cōſtat.n.duobus aſclepiadeis & tertio pherecratio & quarto glyconico.¶ Præterea carmē aut ē.diſtrophō. hoc eſt poſt duos pedes cōuerſionē habens ad primū.dis.n.bis īterpræta ſ:& ſtrophe cōuerſio. Aut tetraſtrophō hoc eſt cū poſt quattuor pedes in orbē fit reditus ad primū: qđ tetra q̃tuor īterprætaſ.& ſtrophe.es . ut diximus eſt cōuerſio.exēpla utriuſq; generis paſſim reperies.Hexametrum igiſ carmen.Principio igitur de uerſo hexametro diſſerit.hexameter dicitur:quia ſex pedibus conſtat.heroicus a materia quoniam ut diximus: hoc genere carminis res geſte heroum deſcribe maximæ conſueuerunt : ut a Vergilio æneid.a Lucano.Cæſaris & Pōpei.a Valerio flacco argonautarū.a Silio italico Romanoꝝ.dicente Horatio in poetria res geſte regumq; ducūq; & triſtia bella:carmine quo ſcribi poſſent mōſtrauit homerus. Homerus nāq; Iliada atq; odiſſeā hoc uerſu ſcripſi:unde & homericus a qbuſdā appellaſ . Sed deinde receptū ē ut aliæ quoq; res hoc genere carminis deſcriberentur:ut a Lucillio Hora.Perſio.& Iuue.ſatyre . a Lucretio natura rerū.a Mālio aſtronomica.a Vergilio buccolica & georgica.ab Ouidio metamorphoſis.Dicitur etiā hic uerſus pythius hoc eſt appollineus.qm̄ appollo pythius a pythōne ſagittis cōfecto ſic appellatus eo uerſus genere per ſyllabas reſponſa dare conſueuit atq; ut auctor eſt Euſebius Pamhilipomonoe prima ex numero ſyllabarū hexametris uerſibus futura cecinit. Appellatur & ſpōdaicus.quia in omnibus aut pleriſq; locis ſpōdeum habere poteſt.quin potius ut Diomedes auctor eſt.eius initium ſpondeis conſtitit.Nam ut ait:cum apollo in ultionem latone matris pythona ſerpentem necaſſet:incole carmen ſex ſpondeis fecerunt:quod deinde ſoluta ſpondei poſteriori ſyllaba manente eadem quantitate dactylum recepit.Priſcia.econtrario dactyli cum appellat quia dactylis aut ſpondeis qui in dactylos ſoluuntur conſtat.Epicus quoq; appellatur.atq; ipſum poema quod eo uerſu deſcribitur epos.Eſt autem epos carmen.quæ res diuine humane atq; heroice continentur.quod apud latinos primus omnium Liuius andronicus ſcripſit Hexameter itaq; uerſus . qui & ſenarius dici poteſt.conſtat dactylo uel ſpondeo indifferenter niſi quod in quinto loco frequentior eſt dactylus ubi etiam nonnunq̃ reperitur ſpondeus.ut apud Vergilius in bucco.cara deum ſoboles magnum Iouis incremētum.& in tertio æneidos cornua uelatarum obuertimus antennarum & alio loco.aut leues ocreas lento ducūt argēto.In ſexto quoq; loco ſp fere eſt ſpō deus niſi in qbuſdā uerſibus hiper metris hoc eſt ſupabūdātibus: quā redūdātiā excipiūt uerſus q ſequunſ a uocali īcipiētes:facta eclipſi aut ſynalepha.Itaq; uitiū qđ erat in fine uerſus:cōtinuatio ſequētis emēdat.Ver.ii.geo.Inſeriſ uero ex fetu nucis arbutus horrida.ubi in ſexto loco dactylus eſt:ſed exteriſ ultima ſyllaba.qa ſequiſ uerſus incipiēs a uocali.& ſteriles platani malos geſſere ualētes.Idē in eodem in ſexto loco antibacchiū ſiue moloſſum poſuit dicēs.aut dulcis muſti Vulcano deco-

quit humorem.ſed diſpungitur ſyllaba finalis:quia ſequit̃ uerſus a uocali icipiens:aut ſoliis undam tepidi deſpumat aheni.Deperit̃ ẽt dactylus in ſexto loco:ſed due ſyllabæ breues reſoluunt̃ in unã lõgã:efficiturq; ſpondeus.Verg.in buc.Nec tñ rhodope miraẽ & iſmarus orphea.Idẽ.i.æne.Atria dependent lychni laquearibus aureis.Itaq; uerſus hexametri ſũma cõſtat q̃ttuor & uiginti tp̃ibus.cũ dactyli & ſpondei q̃terna habeãt tp̃a.Nam qd̃ quidã dixerũt poſſe in fine recipere trocheũ:cũ de ultimis ſyllabis ageremus explोſum eſt:qa ut diximus apud poetas ultima ſyllaba uerſus:& apud oratores ultima clauſule idifferens eſt.atq; ut rõ carminis exigit:aut pro ſe:lõga ꝓ breui & breuis ꝓ longa ponit̃.Qd etiam in pentemimeri plerunq;.in heptemimeri nõnunq̃ in ſemipentemimeri ſed raro reperit̃:ut ſtatim dicemus.ſed excuſat̃ uitiũ qm̃ ſilentiũ illud qd̃ fit in cæſura ſupplet tp̃s quu ſyllaba breuis erat minor.Recipit quoq; uerſus hexameter alios pedes nõ earundẽ ſyllabaꝝ:ſed eorundẽ tp̃oꝝ.ut ꝓceleumaticũ:qui dactylu uel ſpondeo in tp̃ibus equalis ẽ de quo ſuo in loco diximus.Recipit ꝑterea anapeſtũ qui etiã dactylo uel ſpondeo ſpatio tp̃oꝝ equiparat̃ : ſed raro ut apud Vergil.i.georgi.fluuiorum rex eridanus campoſq; per omnes.ubi in prima regione anapeſtus collocatur.Põt aũt habere oĩbus in locis dactylos.ut apud Verg.pandit̃ iterea domus oĩpotentis olympi.& illud eiuſdẽ.q̃drupedante putreni ſonitu quatit ungula campũ.Põt hẽre & ſpondeos oẽs ꝑterq̃ in una regione.ut apud eundẽ.i.æne.tu ne ille æneas quẽ dardanio anchiſe.& in.iii.armatũq; auro circũſpicit oriona.nã carmẽ qd ſex ſpondeis conſtet nuſq̃ reperit̃:niſi qs de induſtria faciat.ut ſi qs uno uerbo mutato ex carmine Verg.dixerit aut leues peltas lento ducũt argento.Quare ut Priſcia.de duodecim carminibus ait:uerſus hexameter duas.&.xx.figuras hẽre põt:q colligunt̃ ex uarietate dactyli & ſpõdei in ſex regiõibus uario mõ poſitoꝝ.q̃ rẽ iõ i pñaꝝ omittamus:qa facilis ẽ.atq; ẽt inertiſſimo cuiq; obuia & expoſita.Illd tñ nõ ẽ omittẽdũ hoc eſt genus carminis tres poſſe recipe ceſuras:q græci cõmota uocãt.hoc ẽ pẽtemimeri heptemimeri hemipẽthemimeri.Nã trocaicã omittamus:q fit cũ i tertio pede dictio trocheo terminat̃ ut apd̃ Ver.i bu.nil nr̃i miſerere.mori me dẽiq; cogis.Igit̃ pẽtemimeris.hoc ẽ ſemiqnaria diuiſio ẽ.cũ poſt duos pedes iuẽit̃ ſyllaba partẽ o͞rõnis terminans.ut arma uirũq; cano.poſt duos nãq; dactylos nõ ſyllaba ceſurã uerſus fecit.dicta eſt ãt pẽtemimeris a pẽte qd iterp̃tat̃ qnq;:& hemis ſemis.& meri diuiſio:q̃ſi diuiſio ſemiqnaria nã duo pedes & ſemipes q una ſyllaba cõſtat:dimidiũ eſt qnq; pedũ.Dr̃ ãt pẽtemimeris heroica.qm̃ ex dimidio qnq; uerſuũ carminis heroici cõſtat.¶Heptemimeris.i.ſemiſeptenaria diuiſio ẽ cũ poſt tres pedes ſyllaba dictionẽ aliq̃ terminat.ut arma uirũq; cano troiæ.poſt duos nãq; dactylos & unũ ſpõdeũ i ſyllaba ceſurã fecit.Dr̃ ãt heptemimeris ab hepta ſeptẽ.& hemi ſemis.& meri diuiſio.q̃ſi diuiſio ſemiſeptenaria.qm̃ tres pedes & ſemis dimidiũ ſeptẽ pedũ ẽ.¶Hemi pẽtemimeris eſt:cũ poſt primũ pedẽ iuenit̃ ſyllaba dictione terminans.ut muſa mihi cãs memora.poſt dactylũ.n.hi ſyllaba ceſurã fecit.Dr̃ ãt hemipẽthemimeris ab hemi ſemis & penthemimeris q̃ſi ſemiqnaria diuiſio:qa ſyllaba illa in media regiõe duoꝝ pedũ & ſemis reperit̃.His in locis ſyllaba breuis ꝓ lõga nõnunq̃ ponit̃ ſed in pẽthemimeri raro.in heptemimeri rarius in hemiheptemimeri rariſſime.de.i.Verg.ii.æne.nr̃oꝝ obruimur.oriturq; miſerrima cedes.de.ii.Idẽ in.xii.cõgredior.fer ſacra pr̃.& cõcipe foedus.de.iii.Luca.in.ii.dũ ſanguis inerat dũ uis materna peregi.& illud Iuue.qs neſcit.aut qs non uidit uulnera pali.̃Sed quẽadmodum hoc metrũ oẽs tres ceſuras põt recipere:ita neceſſe eſt ut unã ex illis recipiat penthemimeri maxime.aut ſaltem heptemimerim.alioqn uerſus eſſet retorridus & inſulſus: Carmen igitur heroicum ſic examinabis.Arma uirũq; cano troiæ q primus ab oris.uerſus ẽ hexameter.i.ſex habens pedes.heroicus.ſiue pythius.ſiue homericus.ſiue epicus habenſq; duas ceſuras penthemimerim & heptemimerim:cõſtatq; tribus dactylis totidẽq; ſpondeis.ut Arma uirũq; cano:troiæ q primus ab oris.Itali.am ſa.to ꝓſu.gus la.uinaq;.uenit.oẽs tres ceſuras hẽt.& tres dactylos totidẽq; ſpõdeos.Pẽtametrũ elegiacũ.dr̃ ãt hic uerſus pẽtameter a numero pedũ quinq;:elegiacũ uero dictũ eſt ab eleos græcæ qd interpretat̃ miſeratio.qd̃ ueteres miſeriã & lamentationes ſuas elegis decantabant poſtea uero etiã res aliæ eo genere uerſus deſcribi cœpte ſunt dicente.Hora.in poe.uerſibus impariter iunctis quærimonia primum.poſt etiam incluſa eſt uoti ſententia compos.Pentametri uerſus inuentionem quidam in theoclem naxium referunt : qui cum per inſaniam uociferaretur:eum effecit.& elegiacus ut dicunt quidam uocatus ab eo quod elegino eſt inſanio.Conſtat itaq; uerſus pentameter elegiacus ex duplici penthemimeri heroica prior ex dactylo uel ſpondeo indifferenter & ſyllaba quæ ſemipedem facit.poſteriori uero ex duobus dactylis atq; iterum ſemipede: ut in ſumma ſint pedes quinq;.quattuor integri & ex duplici ſemipede unus:omnino temporum uiginti.ſcãditur quoq; hic uerſus aliter per pedes integros quinq; : ut duo primi pedes ſint dactyli.uel ſpondei indifferenter.deinde unus ſpondeus.tũ duo anapeſti.ſp tñ poſt duos primos pedes debet ſubiici ſyllaba quæ dictionem terminet:ut fiat penthemimeris heroica.quæ ſi breuis ſit.excuſatur uitium ea ratione quã diximus in hexametro.Appellatur autem pentametrum elegiacum:quoniam hexametro ſubiunctum conſtituit diſtichon.ex quo poema elegiacum ſcribi cõſueuit quo omnia.Ouidii opera præter methamorphoſin.tibuli propertii.atq; pleraq;.Martia.epigrãmata ſcripta ſunt.Scanditur autem ſic.nil mihi.reſcri.bas attamen.ipſe ue.ni.aut ſic.nil mihi.reſcri.bas.at.tamen ip.ſe ue.ni.

ANTO.

Pentametrũ elegiacũ.conſtat primis duobus pedibus uerſus heroici:hoc ẽ dactylo uel ſpõdeo idifferẽter & cæſura.tũ duob⁹ dactylis: atq; ſyllaba: ut nil mihi reſcribas attamẽ ipſe ueni. Eſt aũt cæſura ſyllaba terminans dictionẽ in medio carminis:quæ cũ poſt duos pedes carminis heroici uenit penthemimeris heroica dicitur.

¶ANTO. Phaleuticũ carmen dictũ auctore Diomede a phaleutico illius inuentore.pentametrũ a numero quinq; pedũ endecaſyllabũ a numero undeci ſyllabaꝝ conſtat ſpõdeo.dactylo & tribus trocheis.ut paſſer.delici.um me.cpu.elle.& carmẽ catulli poetæ ueronẽſis:qui eo gñe uerſus.cõplura epigrãmata ſcripſit. Martia.quoq;:auſonius.atq; Verg.in priape.Sapphicũ carmen a ſapho illius inuentricæ dictũ.penthametrũ a numero pedũ.endecaſyllabũ a numero ſyllabaꝝ.iiſdẽ pedibus conſtat quibus phaleuticum:ſed alio ordine diſpoſitis.hoc eſt trocheo.ſpondeo.dactylo.& duobus trocheis.ut nocte.ſurgentes uigi.lemus.omnes. Recipit autẽ hic uerſus ceſuram poſt duos pedes.quãdo Hora.ĩ odis ſere ſemper obſeruat Catullus non multũ id curat: nam ab utroq; hoc genus carminis celebratur. Alii hoc metrum aliter ſcandunt.hoc eſt p epitritũ ſecundũ choriambũ.& bachiũ ſic.nocte ſurgen.tes uigile.mus oẽs.nã ut diximus: finalis ſyllaba indifferens eſt.¶ Adonicũ carmen ab auctore quoq; appellatũ pentaſyllabũ eſt conſtatq; dactylo & ſpondeo.ut Boetius.nubibus atris condita nullũ.ſundere poſſũt.ſydera lumen.Cõſueuit hic uerſus poſt tres ſapphicos plerũq; poni:ut claudat thetraſtichon:qd tribus ſapphicis & adonico conſtat.Reperiunť & adonici ſine ſapphicis:& ſapphici ſine adonicis impermixti:ut apud Senecã in tragediis.¶ Aſclepiadeũ ab auctore aſclepeade cognominatũ duodecaſyllabũ hoc eſt duodecim ſyllabaꝝ eſt cõſtans ex penthemimeri ueroica quæ ex ſpondeo dactylo ſemipede conficitur.& deinde duobus dactylis.ut apud hymnographũ. ſanctoꝝ meritis.iclyta.gaudia.Alii aliter ſcandũt per ſpondeũ duos choriambos & pirrhichium ſic.Sancto.rum.meritis iclyta gaudia. ¶ Gliconicum ab auctore quoq; cognominatũ heptaſyllabũ eſt cõſtans ex ſpõdeo & duobus dactylis.ut auctor hymno.rum uicto.rũ genus.optimũ.¶ Pherecratiũ ab inuentore cognominatũ heptaſyllabũ quoq; eſt conſtans ſpondeo dactylo atq; iteꝝ ſpondeo.ut Hora. in.i.car.grato.pyrrha ſub antro. ſcandiť autẽ ſic.grato.pyrrha ſub antro.¶ Phaliſcũ phaliſcis italiæ ppls:q in cãtionibus utebanť:tetrametrũ eſt.conſtat eni q̃ttuor ultimis pedibus uerſus heroici.hoc eſt primo & ſecũdo dactylo uel ſpondeo indifferẽter. tertio dactylo & q̃rto ſpondeo.ut Horati.i.car.aut cephe.ſum bima.riſueco.rinthi.¶ Alcaicũ ab alceo poeta dictũ endecaſyllabũ cõſtans ex pẽthemimeri iãbica:q̃ cõficiť ex ſpõdeo.iãbo & ſemipede:ĩ quo fit uerſus.ceſura.deĩde duobus dactilis. idem.Hora.in.i.car.O ma.tre pul.chra filia. pulchrior.Alii ſcãdũt p hippiũ ſiue epitritũ tertiũ ſemipedẽ choriambũ & iãbũ ſic.¶ O matre pul.chra filia.pulchrior.¶ Alcaichum etiam:alterum:quo idem auctor uſus eſt:conſtat ex hippio ſiue epitrito ſecundo & duobus choriambis.& bacchio.ut Horati.in eodem.te deos oro ſybarim.cur properes amando.¶ Anacreuntium ab anacreonte dictum heptaſyllabum eſt conſtans ex choriambo & bacchio. ut Hora.ibidem.¶ Lydia dic.per omnes.¶ Sapphicum hexdecaſyllabum:quod Diomedes etiam archilochium appellat:cõſtat ſpondeo tribus choriambis & pyrrhichio.ut Horatius.In eodem.nullam.uare ſacra. uitæ prius.ſeueris ar.borem. Archilochium carmen ab archilocho denominatum conſtat parte carminis heroici quæ appellatur buccolicæ.hoc eſt dactylo uel ſpondeo in primis tribus pedibus.& dactylo in quarta regione.deĩde tribus trocheis.ut Hora.i.car.ſoluitur.acris hy.ems gra.tauice.ueris.& fa.uoni.Buccolicæ aũt appellať prior pars huius uerſus:qm̃ in carmine buccolico theocritus poeta ſp illud obſeruat:ut in q̃rto loco dactylũ collocet:qd Verg.illius alioq imitator negligit.Sup̃ioribus carminũ gñibus raro auctores utũť. Hor.ĩ odis.freq̃nter q̃re ſi plura exẽpla uoles:ĩde petẽda ſũt. dimetrũ iãbicũ.ĩ carmĩe iãbico illud ẽ cõe qđ duo pedes p uno cõputanť.unñ dimetrũ q̃ttuor hẽt pedes.trimetrũ ſex.tetrametrũ octo.hoc ãt fit qa in uno

Phaleuticũ conſtat ſpondeo dactylo & tribus trocheis:ut paſſer delicium meæ puellæ.

Saphicũ conſtat tropheo ſpondeo dactylo & duobus trocheis:ut nocte ſurgẽtes uigilemus oẽs.

Adonicũ cõſtat dactylo & ſpõdeo:ut nubibꝰ atris.

Aſclepiadeum conſtat ſpondeo.duobus choriambis & pyrrhichio.ut ſcõꝝ meritis inclyta gaudia.

Gliconicum conſtat ſpondeo & duobus dactylis ut uictorum genus optimum.

Pherecratium conſtat ſpondeo dactylo & iterum ſpondeo:ut Grato pyrrha ſub antro.

Paliſcum cõſtat quattuor ultimis pedibus uerſus. heroici:ut aut epheſum bimaris ue corinthi.

Alcaicũ cõſtat ſpõdeo.iãbo.cæſura & duobus dactylis:ut o matre Pulchra filia pulchrior.

Alcaicum alterum conſtat ex hippio ſecũdo.duobus choriãbis & bacchio:ut te deos oro ſybarim cur properes amando.

Anacreontium conſtat ex choriambo & bacchio: ut lidia dic per omnes.

Sapphicũ alterũ hexdecaſyllabũ cõſtat ſpõdeo tribus choriambis & pyrrichio : ut Horatius nullã uare ſacra uite prius ſeueris arborem.

Archilochiũ conſtat parte uerſus heroici:q̃ uocať bucolicæ hoc eſt primis tribus pedibus dactylo uel ſpondeo deinde dactylo.quæ bucolicæ clauditur.Poſtea uero tribus trocheis:ut ſoluiť acris hyems grata uice ueris & fauoni.

Dimetrũ iãbicũ cõſtat ſpondeo uel iãbo indifferẽter in primo & tertio loco & iambo neceſſario in ſecundo & quarto:ut Iam lucis orto ſydere.

quoq; metro ſiue pede ictus ſeu mora quædã fit. illud quoq; his uerſibus cõe eſt: qđ in locis paribus ſp ha- ANTO.
bẽt iãbum: in paribus uero indifferenter iambũ. ſiue ſpondeũ. uñ a iambi frequẽtia iãbici dicti ſunt. Verſus itaq; dimeter iambicus q a latinis quaternarius dr: conſtat duobus metris. uñ dimeter dr: & q̃ttuor pedibus uñ quaternarius. octo ſyllabis: uñ octo ſyllabis dici põt ut in hymno illo qui ad primã dei oram in re diuina canit. Iam lucis orto ſyderæ. Iã lu. ſpondeus eſt. cis or. iambus. to ſy. ſpondeus. de re iambus: qm̃ ut ſæpe diximus: finalis indifferens eſt. q̃re hoc in loco breuis pro longa poſita eſt. Hoc gñe carminis maior pars hymno-

Trimetrũ iãbicũ archillochiũ cõſtat ſpõdeo uel iã-
bo indifferẽter in primo & tertio & quinto loco
& iambo neceſſario in ſecũdo quarto & ſexto: ut
Martialis. uir celtiberis nõ tacende gentibus.
Trimetrũ iãbicũ hipponacticũ eadẽ lege currit q̃
archilochiũ: niſi qđ in ſexto loco ſp hẽt ſpondeũ
ut perſius. Nec fonte labra prolui caballino.
Tetrametrũ iambicũ cõſtat iãbo uel ſpondeo in lo-
cis imparibus. in locis uero paribus iambo q̃lia
ſunt multa apud Plautum & Terentium.
Dimetrũ anapeſticũ pindaricũ cõſtat q̃ttuor pedi-
bus q plerũq; ſunt anapeſti. recipit tñ & alios pe-
des: ut ſeneca. turbine magno ſpes ſollicitæ.

rũ cõpoſita eſt. apud reliquos auctores rerũ. ut apud Martialẽ & auſoniũ: quale eſt huius poetæ epigrãmata ad theonẽ grãmaticũ. Aut adſit ĩterpræs tuus. Aenigmatũ qui cognitor. Fuit meoꝝ: cũ tibi. Cadmi nigellas filias. Melonis albam paginã. Notaſq; furue ſepiæ. Gnidioſq; nodus ꝑdidit. Hi uerſus oẽs iãbici ſunt acatalectici qm̃ ĩ illis nihil deficit: nihilq; rurſus redundat. Eſt & dimiter iãbicus catalecticus: q una ſyllaba deficit: q̃lis eſt apud Senecã in tragedia q̃ medea ĩſcribit̃: qm̃ cruenta menas. & q ſequunt̃ ſcandit̃ aũt ſic qm̃. ſpõdeus eſt crue. iambus. tamẽ iãbus. nas ſyllaba. qđ ſi dixeris menades. integrũ & acatalecticũ erit dimetrũ iambicũ. Eſt & dimetrũ iambichũ brachycatalecticõ hoc eſt duabus ſyllabis deficiens: q̃le uoluit eſſe illud. Aue maris ſtella: ſed nõ cõſtitit niſi in principio ſcãdit̃ aũt ſic. aue iãbus eſt. maris. iterũ iambus ſtella. ſpondeus qa in fine breuis pro lõga põt poni. qđ ſi adiecciſſet placens fuiſſet dimetrũ acatalecticũ. ¶ Trimetrum iambicũ archilochiũ: quẽ Varro Tullius & Quintil. ſenariũ appellãt: conſtat tribus metris: uñ trimetrũ dictũ eſt & ſex pedibus unde ſenariũ. iãbo. ſ. in locis paribus hoc eſt ſecũda q̃rta & ſexta regione. & ſpõdeo uel iambo indifferenter in primo tertio & ſexto loco. ut apud Martialem in prima epigram. uir celtiberis non tacende gentibus. ſcanditur autem ſic. uir cel. ſpondeus. eſt tibe: iambus: ris non. ſpondeus tacen. iambus. de gẽ. iambus. tibus. iambus. nam finalis breuis pro longa ponitur. Eſt & aliud genus trimetri iambici: quod appellatur hipponacticum. differtq; ab archilochio: quod hipponaticum in fine habet ſpondeum. archilochium uero iambum. ut Perſius in prologo ſuarum ſatyrarum nec fonte labra prolui caballino. ſcanditur autem ſic. nec fon. ſpondeus eſt. te la. iambus bra. pro. iambus. lui. iambus. cabal iambus. lino. ſpondeus. huius repertor fuit hipponax poeta: qui loco iambi inducto ſpondeo contra legem trimetri iambici metrum inouauit. Itaq; archilochium rectum: hipponacticum claudum appellatur. a græcis uero tum cylliambos. tum choliambos. tum ſcazon appellatur. Martia. mollem debilitate choliambon. Idem alio in loco. appollinarem cõueni meum ſcazon. De quo Ruffinus ponitur aut ſcazon. ſpondeum finis habebit. Sed archilochio tragediæ maximæ ſcribuntur. hipponactico magis utuntur Catullus & Martia. Recipit tamen hic uerſus frequenter tribrachum pro iambo. & anapeſtum pro ſpondeo. quia & ſi non ſunt earundem ſyllabarum: ſunt tamen eorundem temporum. Perſius. nec in bicipiti ſomniaſſe parnaſo. Eſt enim tribrachus in ſecunda regione. Idem memini me ut ſic repente poeta prodirem. ubi anapeſtus eſt in primo loco. Apud eos quoq; qui hoc carmine licentius utuntur. in locis paribus recipit & anapeſtum. in imparibus uero trocheum & anapeſtum. Reperit̃ etiam trimetrum iambicum catalecticum. ut apud Hora. mea renidet in domo lacunar. quod ſi dixeris lacunare: erit trimetrum abſolutum. Reperitur quoq; iambicus ſeptenarius teſte Diomede. qui Varronem inducit. & fit quotiens ad trimetrum iambicum triſyllabus pes additur. ut apud Terentium. nam ſi remittant quipiam philomene dolores. ſcanditur autem ſic nam ſi. ſpondeus eſt. remit. iambus. tan. quip. ſpondeus. piam. iambus. philo. pyrrichius. pro iambo. mene. ſpondeus. dolores. tripes eſt. ¶ Tetrametrum iambicum octonarium conſtat metris quattuor: unde tetrametrum dictum eſt. octo pedibus unde octonarius. in locis imparibus ut de dimetron & trimetro diximus iambo uel ſpondeo. in paribus uero iambo. Sed hoc genere carminis poetæ tantum comici utuntur nimis tamen licenter. nam alios pedes ita crebro recipiunt ut multi putauerint non eſſe carmina. ut Plautus in amphytrione. qui me alter eſt audacior homo: aut qui cõfidentior. ſcanditur autem ſic. qui mal. ſpondeus eſt. ter eſt. iambus. auda. ſpondeus. cior. iambus. homaut. iambus. qui con. ſpondeus. fidem ſpondeus. tior. iambus. Teren. quoq; enim uero daue nihil loci eſt ſegniciæ. neq; ſocordiæ. ſcanditur autem ſic. Enim iambus eſt. uero. ſpondeus pro iambo. daue trocheus pro ſpondeo. nihil iambus. loceſt. iambus. ſegni. ſpondeus. cit. iambus. neq; pyrrichius pro iambo. ſocor. ſpondeus. die iambus. Sed quẽadmodum ait Quintil. latini in comedia claudicarunt: cum apud græcos comediæ certa legi ſcribitur. ¶ Dimetrum anapeſticum pindaricum conſtat duobus metris: q duo pedes pro uno computantur: quemadmodum in iambicis: conſtat autem plerunq; quattuor anapeſtis recipit tamen uel dactylum uel ſpondeũ in locis imparibus: in paribus uero ſpondeum. qualia ſunt multa in Senecæ tragediis. ut in herculis furentis primo choro. Turbine magno ſpes ſollicite. ſcanditur autem ſic. turbine. dactylus eſt. magno. ſpondeus. pes ſol. ſpondeus. licite anapeſtus. nam & anapeſticum dicitur: etiam ſi nullum anapeſtum recipiat.

ANTO. Tetrametrum trochaicum archilochiū: Carminis trochaici genera fūt complura: sed nō ex illis tantū archilochiū posuimus: qđ reliquis obsoletis. hoc solū: qđ ego sciam: apud auctores & qdē rarissime reperitur. constat aūt q̄ttuor metris. unde tetrametrū dicitur. & trocheis in locis īparibus. unde trochaicum appellaẛ. nā in paribus spondeū quoq; recipit. Est autē catalecticum: quoniā a tetrametro integro una sylla ba deficit. ut apud Martianū capellam. Scande cœli templa uirgo digna tanto fœdere. te socer subire celsa poscit astra iuppiter. scanditur āt sic. scande. trocheus est cœli. spondeus. uirgo. trocheus. digna. trocheus tāto. spōdeus. fede. trocheus. re syllaba. qđ si dixisset federata. fuisset ītegrū tetrametrū trochaicū. Sextus tn̄ pes ut ait Prisci. necessario debet eē spōdeus: adducitq; Terētiani carmē huius gn̄is ad probandū qđ alterius pōt penultimā ꝑducere: ut suo loco diximus. Carmen aūt ē. Sescuplos uel unā uincet alterius singulum. Hoc quoq; gn̄e uersus cōpositus est hymnus ille. Pange lingua gl̄iosi p̄liū certaminis. Ex q̄ ratione conuinciẛ mendum illud quod in recognitione hymnorum notauimus. ubi uulgo scriptum reperitur. agnus in cruce leuatur immolandus stipite. Nam pro cruce crucis reposuimus: quoniam in tertio loco necessario debet esse trocheus & contexus quoq; ratio exigit: ut crucis dicamus eritq; ordo. agnus leuatur immolandus in stipite crucis.

CHRI. Tum uoculatio: adhuc extāt alia accentus nomina de quibus meminit Diomedes: ait enim accentus quidam fastigia uocauerunt: alii tenores: nōnulli cacumina retinere maluerunt.

Tetrametrū trochaicum archilochiū catalecticum quattuor metris & octo pedibus minus una syllaba constat. habetq; in locis imparibus trochēū in p̄aribus uero etiā spondeū: ut scande cœli templa uirgo digna tanto fœdere.

De accentu. Cap. ix.

PRosodia grææ latinæ īterpraetatur tum accentus. tum accenticula. tum nota uocis. tū moderamentū. tum uoculatio.

Accentus igitur est certa lex uel regula ad eleuandam deprimendáue syllabam uniuscuiusq; particulæ orationis accōmodata.

Estq; accētus triplex. acutus: quo syllaba eleuatur grauis: quo syllaba deprimitur: circūflexus: quo syllaba eleuaẛ deprimiturq;: nam ex acuto & graui compositus est.

De Accentu. Cap. ix.

ANTO. Vm in reliqs grāmaticæ partibus nr̄i feculi hoīes multū aberrarint: tū maxīe circa uocū accētus ita turpiter lapsi fūt: ut quo minus uitiū latere pōt: eo magis culpādi eē uideanẛ. Quanq̄ fūt iudicio meo uenia dignissimi. qđ eius rei cōsideratio nō tā lectiōe: q̄ uiua: uti aiūt: ꝑceptoris uoce constare debet. Hoc igiẛ in loco nobis repetēdū est qđ in principio huius q̄rti libri annotauimus: syllabā q̄tū ad p̄sens negociū attinet: duplicē hēre cōsiderationē. aut. n. cōsideraẛ q̄tū ad ipīs longitudinē in q̄ ꝓferẛ: q̄ de re hactenus est a nobis disputatū. aut q̄tū ad illius altitudinē siue ꝓfunditatē: de q̄ in hoc capite qđ inscribiẛ de accentu: differemus. Principio itaq; dicit q̄ græci ꝓsodiā appellāt: latinæ interp̄tari tū accentū. tū accētiūculā. tū nota uocis. tū moderamētū. tū uoculationē. Totū hoc ex Agellio noctiū atticarū li. xiii. translatū ē. Sed & Quintil. auctor ē: ab eo qđ tonos græci dicūt antiquos nr̄os accentū ēt uocasse tenorē. Verba illius in li. i. fūt. Difficilior obseruatio est p tenores quos quidē ab antiqs dictos tonores cōperio uidelicet declinato uerbo a græcis q tonos dicunt. Sed si uerbū ex uerbo interp̄tari uelimus: q̄ græci ꝓsodiā dicūt: latinæ interpraetabimur accentū a pros quod est ad p̄positio: & ode cantus. Exit igitur accētus: quasi cantus: quē admodū lib. iii. diximus. Accentus igitur. Ponit diffinitionē accentus ab antiquis atq; etiam iunioribus grammaticis celebratam. dicens qđ accentus est certa lex siue regula siue præceptio accōmodata ad syllabam eleuandam. cum scilicet acuitur. uel deprimendam. cum grauatur. adde etiam tu ad eleuandā deprimendáq; cum scilicet circumflectitur: hoc est. eleuatur deprimiturq;. Estq; accentus triplex: Ex diffinitione superiori colligitur quod accentus est triplex. hoc est acutus. grauis. circumflexus. Nam omnis syllaba dictionis cum pronunciatur aut accuitur tantum. aut grauatur tantum. aut circunflectitur. i. partim acuitur. partim grauatur. Sed cum de accentu loquimur: per excellentiā de acuto uel circumflexo intelligimus: quem tum prædominantē. tum principalem appellamus. Itaq; tam apud latinos quā etiam apud græcos atq; reliqs nationes barbaras in qualibet dictione unus est tantū accentus prædominans: qui aut est acutus. aut circumflexus. neq; habere potest aut plures acutos. aut plures circumflexos: aut alterū acutum alterum circūflexū. Nā cum sit accentus ille prædominans ut ait Diomedes: uelut aīa uocis: non modo unus esse debet: immo etiam efficit: ut dictiones inter se distinguanẛ. Oīs enim res ut philosophi dicunt a forma habet qđ una sit. Cū uero accentus circūflexus in syllaba longa semper debeat collocari: quæ duo tēpora in prolatione cōsumit: primū tempus accentu acuto: alteꝝ graui profertur. & sic colligitur accentus circūflexus: qui compositus est ex acuto & graui. De quo qđ nos sentiamus: statim dicetur si prius illoꝝ stulticiā coarguerimus. qui accentū nescio quē moderatū finxere. Cuius iuenti artifex quantū ego suspicari possum: fuit in primis Alexāder a uilla dei: q nescio q̄bus laruis exagitatus sibi ꝑsuasit esse apud latinos q̄rtū illū accentū latinis inauditū. quē idcirco moderatū appellauit. qđ iter acutū & grauē quodāmō sit medius qđ nemo unq̄ an̄ illū: sed neq; post illū q̄sq̄ sane mentis non mō non dixit. sed neq; suspicatus qdē est. Iā intelligo qđ illū deceperit. Nā cū uideret hō natura musicus q̄ppe q gallus erat: dictiōes q̄sdā barbaras hebraicas maxīe uehemētiori quodā sono & plus q̄ latinæ linguæ rō patitur in fine acui: syllabas illaꝝ terminales accētu acuto debere ꝓferri putauit. q̄

uero secundū latini sermonis regulā accentu acuto ꝓferende erant:ipse noua quadā rōne & a se primū excogitata moderato accentu proferēdas esse dixit:qui quēadmodū ipse putat:tantū uincitur ab acuto: quantū grauis ab illo superat. Qd si tantopere Alexander dictionibus barbaris ꝑspicere uolebat:ut cum suo illo uehementi sono uel stridore potius latino sermoni miscendas esse putauerit:non ex antiquorum praeceptis: quae sunt de accentu tradita:quicq̄ imutare debuit:sed dictionibus barbaris accentū a se nuper inuentū accommodare illum appellans hyperoxyam.i.superacutum:aut hyperboliam.i.transcendentē:quandoquidē supra latinum accentum finales illarum dictionum syllabae proferuntur. Sed uide obsecro quā in perniciem alexandrina haec licentia euaserit:ut cum nos uoces barbaras accentu latino mollire debuerimus:imitatores isti uel potius Alexandri admiratores e diuerso conati sint accentu barbaro dictiones latinas efferare.

Circūflexus accētus ab hoībus tēpestatis nr̄ae neq; proferꝫ neq; percipiꝫ: qd ꝑp imperitiā fit: non ut qdā putāt: qd aliq̄ rōne ab usu recessit. Eo antiqores utebanꝫ in dictionibus monosyllabis natura lōgis: ut mos flos. Et in dictiōibus duarum aut pluriū syllabarum: quarum penultima est natura lōga. ultima uero breuis. penultima illa circūflectitur: ut finis romanus. Sed qa eius rei cōsideratio paulo est difficilior: nos qui introductiōes ꝑsertim scribimus: confundamus circūflexum cum acuto.

Omnis dictio monosyllaba accentu acuto ꝓferenda est: ut. id. mos. Omnis dictio dissyllaba priorem ex illis acuit: ut deus. roma.

CANTO. Circūflexos accentus: quēadmodum in eo sermone diximus: in quo est a nobis de ui atq; ptāte litterarum ꝓlixae satis disputatum multa fuerūt in usu apud maiores nostros quorum neq; uestigiū quidē ullū nostro seculo uidemus: cuiusmodi est qd de accentu circūflexo in ꝑsentiarum agitur qui cū antiquioribus aeque fuerit atq; acutus & grauis prolatus: nemo est hodiae qui illū aut enunciet aut si ab illo fuerit prolatus: qui illū auditu percipiat sensuq; diiudicet. Neq; id mirum cuiq̄ uideri debet: cum in re huic cognata germanissimaq; tale aliquid acciderit. Nam cum legamus tria musices genera fuisse apd̄ ueteres. chromaticum. est harmonicum. diatonicum. duo illa priora sic oblitterata sūt: ut nemo sit hodiae qui praeterq̄ in diatonico genere possit canere. sed neq; si alius caneret in chromatico uel enharmonico: posset consonantias perpendere: atq; de illis recte iudicare. Quemadmodum igitur non ratione aliqua: sed potius maiorū nostrorum negligentia duo illa musices genera funditus interierunt: fortasse quod in illis consonantiarum ratio erat aliquāto scrupulosior: idem quoq; ego suspicor accentui circūflexo accidisse: qui ex eo quod in syllaba per naturam longa sedere amat: neq; omnes quae ea sit facile intelligunt: ex incuria uel ignoratione potius nostri seculi coepit in desuetudine abire. Quod uero quidam existimant eundem esse circūflexum & quem ipsi moderatum appellant nimium in ea re falluntur. neq; enim quia alter ut ipsi dicunt: ab usu recessit: alter nuperrime inductus est eundem esse putare debemus: cum circūflexus in ultima & penultima tantū syllaba. moderatus uero suus in penultima & antepenultima tantum collocetur. Sed quanquā propter rei difficultatem a nobis praeceptum sit confundere circūflexum cum acuto: quippe qui iam inde ab operis initio testati sumus puerorum eruditioni tantum nos introductiones scribere: nihilominus tamen regulas huiusmodi ꝓponimus: quibus antiqui utebantur: & nos quo ad fieri potest: uti debemus. Prima igitur accentus circūflexi regula sit: quod dictiones monosyllabae quae sunt natura longe: circūflexo accentu proferuntur. ut mos flos quas dictiones quēadmodum constat natura esse longas: ita de illis quae post uocalem duplicem habent cōsonantem aut uim duarum habentem non facile liquet. Secunda regula sit qd dictiones dissyllabae aut polisyllabae: quarum ultima est breuis: penultima uero natura longa eandem circūflectunt ut finis primam habet natura longam: ultimam uero breuem: ergo prima circūflectitur: atq; eadem ratione in romanus penultima circūflectitur: quia natura longa est sequente breui. In dictionibus graecis ut paulopost dicturi sumus: & in abscisis hic accentus plerunq; in ultimis syllabis collocatur. Sed & lenas uiri proprium de quo Iuuena. dixit. Quod captator emat lenas aurelia uendat. Priscia. dicit ultimam habere circūflexam. Omnis dictio monosyllaba. Circa dictionum latinarum accentus tres ponit obseruationes: quarum prima est de monosyllabis. altera de syllabis. tertia de polysyllabis. Prima igitur regula est quod dictio unam tantum habent syllabam accentu acuto proferatur. ut id. mos. sed in priori exemplo accentus acutus est: in posteriori circūflexus. sed ut pauloante dicebamus cum constiterit dictionem monosyllabam esse natura longam: circūflectemus illam: cum non constiterit: acuemus omnis dictio dissyllaba. Secunda regula est quod dictio duas habens syllabas priorem ex illis acuit. posteriorem uero grauat. ut Deus Roma sed in priori exemplo prima acuitur. in posteriori eadem circumflectitur: quoniam Roma primam habet natura longam. dictiones in. a. desinentes in nominatiuo accusatiuo & uocatiuo breuiantur. Quare Roma in ablatiuo priori syllaba acuta proferenda est. Nam cum dissyllaba dictio quattuor tantum habere possit diuersitatis syllabarum: quia aut utraq; est breuis: aut utraq; longa: aut prior breuis & posterior longa. aut e diuerso prior longa & posterior breuis: in hac tantum ultima differentia circumflexus accentus locum habet.

CCHRI. Confundamus circumflexum: huic sententiae assentitur ualla dicens. multa quae tradūt Diomedes atq; Priscianus superflua sunt nunc in lingua latina: de accentibus in qua acutus circūflexo nō distat.

¶ANTO. Omnis dictio polysyllaba: Tertia regula duas habet partes. quoniam dictio plures habēs syllabas aut penultimā habet breuem: & tunc accentus ad antepenultimam transfertur. ut dominus. animus. legimus. aut penultimam habet longam. & tunc in eadem accentus prædominans collocatur. nam si finalis quæ sequitur breuis est accentus erit circumflexus. si longa. erit acutus. ut sacerdos. romanus. ex quibus prior acuitur. posterior circumflectitur. Superiores ut diximus regulæ ad dictionum latinarum accentus pertinent: de barbaris quemadmodum ut ait Diomedes: nulla certa regula dari potest. Nam quod Alexāder scripsit.

Omnis dictio polysyllaba penultimā habens breuem in tertia a fine habet accētum: ut dominus. Si uero penultimā habent longam: eandē acuit, ut sacerdos. romanus.

Præpositiones præpositæ atq; etiam coniunctiones omnibus syllabis grauantur.

Fallunt tamē regulæ superiores. Primo: distinctione. cum uidelicet accentu uolumus distinguere inter duas dictiones: ut Vna nomen ultimā habet grauem. Vna aduerbium eandem acuit.

Omnis barbara uox non declinata latinæ accentum super extremam seruauit accutū: nō est usquequaq; uerum: cum plæreq; apud hebreos pœnes aliasq; nationes etiam in fine grauentur. Sed de hebraicarum dictionū accentu alias pluribus disputabitur. Eidem quoq; Diomedi astipulantur Donatus atq; Priscia. qui ex eo putant interiectiones incertum habere accentum. quod incondita uoce. i. nō planæ expræssa proferantur: & pro commoti affectus qualitate confunduntur. ¶ Præpositiones præpositiuæ: hoc ideo cōtingit: quoniam præpositio cum suo casuali quodam modo coalescit. & coniunctio cum eo quod superioribus coniungit quasi unum corpus efficitur. Sed de hoc paulopost cum de transpositione præpositionum & coniunctionū agetur. ¶ Fallunt tamen regulæ superiores. primo distinctione. Cum sit proprium sermonis latini ultimas dictionum syllabas grauare differentiæ tñ causa placuit easdem acui. Vt una aduerbium pro eo quod est simul ultimam acuit. ne putetur esse nomen ab eo quod est unus una unum. Ergo pro causa ultima acuta profertur. ut apud Vergilium in sexto illius. ergo uenimus: ne putetur esse coniunctio. quæ præposita omnibus syllabis grauatur. Eodem modo puta pro eo quod est sicut. & pone pro eo quod est retro. ut Persius. hoc puta non iustum. illud male. & Vergil. in secundo æneidos. ponæ legunt sinuantq;. ne putentur esse secundæ personæ imperatiui modi. Palam pro eo quod publicæ: ne putetur esse accusatiuus ab eo quod est pala pale. Porro pro inde uel certe: ne putetur eē datiuus uel ablatiuus ab eo quod est porrum porri. Eo quoq; & illo aduerbia pro eo quod est ad eum locum & ad illum locum: ne putentur esse pronomina ab. is. ea. id. ille. illa. illud. Alias etiam pro alio tempore siue loco. cuius extrema syllaba teste prisciano circūflectitur: ne putetur eē accusatiuus pluralis ab eo quod est alius. alia. aliud. Quod si auctores in his uoluerunt facere distinctionem: cur non & in illis. falso. sedulo. modo. forte. repente. & similibus: ne putentur esse casus obliqui ab eo quod est falsus. sedulus. modus. fors. repens? Sed respondebunt opinor differentiam in illis tantum esse faciendam: in quibus auctores facere uoluerunt. Idem quoq; Priscia. lib. xv. scribit composita ab inde ut deinde. perinde subinde antepenultimam habere acutam. uel quia per adiectionem habēt de. uel quia præpositiones separate grauantur & ut coniuncte esse ostendantur: accentum in his assumpserunt acutum: quemadmodum & coniunctio si. & ne aduerbium & alius nomen cum præponuntur huic particulæ quando transferūt accentum in antepenultimam ut composita esse intelligantur. ut si quando. aliquando. Simile quidam in hoc aduerbio interea loci faciendum eē Priscianus putat. Sed esto assentiamur Prisciano atq; sui seculi grammaticis in. iis. quæ antiquiores syluerunt quid in illis a longe. delonge. deinceps. deorsum? etiam ne accentum corrupemus? facessat obsecro uos per deum immortalem tantum dedecus a sermone latino: & nisi ubi nos necessitas maiorum auctoritate diffinita coegerit: nunquā ab accentu regulari discedamus. atq; illam fœditatem in primis fugiemus: quam uoces latinæ reformidant: cum accentu illo super acuto proferuntur. Atq; ut semel dicam quod hac de re sentiam semper in accentu latina regula est obseruanda: præterquā ubi optimi auctores aliter esse faciendum censuere. Quos autem uelim optimos intelligi: iam in principio huius operis testati sumus. Quod cum auctoritate semper ut diximus: faciendum sit non tamen ita fieri debet: quemadmodum isti putant. ut accentus actus grauem superet sesquitono: sed semitono uel potius diesi: hoc est non suo illo acuto qui latinis inauditus est: sed clementi atq; modico accentu: & fere qualis ille est quem ipsi moderatum appellant.

¶CHRI. Omnis dictio polysyllaba. Hoc ex Quintilia. libro primo excerptum. est ait enim. Nam quia oī uoce acuta intra numerum trium syllabarum cōtinentur: siue ea sint in uerbo solæ: siue ultimæ & in his aut proxima extremæ: aut ab ea tertia. trium porro de quibus loquor media longa aut acuta aut flexa erit. eodē loco breuis utiq; grauem habebit sonum. ideoq; positam ante se. i. ab ultima tertiam acuet. est autem in omni uoce utiq; acuta. sed nunquā plus una. nec ultima unquā. Ideoq; in bissyllabis prior. ¶ Primo distinctione. Gellius libro. xvi. uoces huiusmodi cum ex cōmuni significatione in rei certæ proprietatem concedunt. diuersitate accentuum separantur.

Secũdo abscisione: hoc est cũ a fine dictionis syllabã abiicimus, manetq; accentus in eadẽ syllaba: in qua erat añ abscisionẽ: ut in noibus ꝓpriis secũdæ declinatiõis terminatis in ius. quæ abiecta. us. in utõ acuunt penultimã: q̃q̃ eadẽ sit breuis. ut hĩc Verg. o uergili. Noĩa quoq; gentilia in. as. ut arpinas. ꝓ quo antiquiores dicebãt arpinatis: acuunt uel potius circũflectunt ultimam.

Tertio transpositione. hoc est cũ ꝑpositio postponitur: qđ est contra naturã suã. Tunc eni quasi dictio per se regularẽ accentũ seruat: ut transtra per & remos. tepens imperium. Differentiæ tñ causa quandoq; acuit̃ in fine. ut maria oĩa circum.

CANTO. Secundo abscisione. Fallit præterea accentus latini regula in quibusdã dictionibus abscissis quæ in eadẽ syllaba retinent accentũ principalẽ in qua erat ante abscisionẽ queadmodũ in oĩbus ꝓpriis secundæ declinationis terminatis in. ius. q apud antiqores fecerũt uocatiuũ. us. mutata in. e. ut hic Verg. o uergilie. hic mercurius o mercurie antepenultima acuta. Abiecta uero. e. finali o Verg. o mercuri. penultima acuta q̃q̃ sit breuis: qđ est cõtra regulã latinã de dictionibus polysyllabis. Quanq̃. P. nigidius uir sui seculi ꝑter unũ Ciceronem eruditissimus putauerit in casu uocãdi huius noĩs. Valerius primã accentu acuto esse proferendã. Qđ & si Gel. lib. xii. noc. atti. scribit non defuisse q irriderent: ego tm̃ Nigidio tribuo: ut libẽtius uelim cũ eo errare. q̃ cũ oĩbus grãmaticis uerũ dicere. Et noĩa gentilia terminata in. as. ut hic hæc hoc arpinas. larinas. tolosas. Pro q̃bus antiqores dicebant arpinatis. te. larinatis. te. tolosatis. te. acuuntur in fine: uel potius auctore Prisciano circũflectunt̃: qđ etiã de duobus illis ꝓnoibus nostras & uestras intelligendum est: quæ & ĩpa quodãmodo gentilia sũt. ¶ Abscissa quoq; sunt illa donec. pro quo antiquiores dicebant donecũ: qđ apud Plautũ multis in locis legimus. huc. adhuc. istuc. illuc. ꝓ quibus hucce. istucce. illucce. illi dicebant. Et cõposita a dic. duc. fac. quæ uidẽt̃ abscisa a dice duce. face. ut bñdic. maledic. deduc. educ. benefac. q̃q̃ de cõpositis a facio nõ liquet quo accentu q̃busdã in locis proferri debeant. Nã latinarũ exigit ut benefac. malefac. & bñfacis benefacit: malefacis malefacit. & syllaba antepenultima acuta ꝓferamus. De illis eni quæ in cõpositione mutãt a. in. i. nihil est dubitandũ: quod accentũ regularẽ sequant̃. Sed nescio qua de cã iunioribus grãmaticis placuerit priuilegio quodã uti in cõpositis ab hoc uerbo facio facis. cum in cõpositione. a. non mutat̃ in. i. ut in secunda & in tertia ꝑsona ꝑ̃sentis indicatiui modi numeri singularis penultima accentu acuto ꝓferat̃. ut bñfacis. bñfacit tepefacis tepefacit: cũ penultima breuis sit. Pari licentia utunt̃ in cõpositis ab illis appendice fio fis cũ rõne declinationis monosyllabũ efficit̃ in fine. nãq; accentu acuto efferunt̃ ut tepefis tepefit. calefis calefit. Quid qđ uideo grãmaticis q̃busdã placuisse ut quotiens ꝑ̃sens idicatiui pro ꝑterito eiusdẽ ponitur: qa tertia ꝑsona singularis pauciores habet syllabas q̃si abscisa i fine circũflectet̃: ut audit ꝓ audiuit. fumat ꝓ fumauit. E diuerso barbara noĩa in fine acuta: quæ syllabæ extensiõe latina efficiunt̃: in eodẽ loco hñt accentũ. in quo erat cũ esset barbara ut iacobus. sathanas. iosephus. & ex hispanis isabel isabela. leonor leonora. ¶ Tertio transpositiõe. Fallit quoq; accẽtus regula cũ ꝑpositiones postponunt̃ suis casualibus qđ est cõtra illarũ naturam. Cũ eni ꝑpositiones oĩbus syllabis grauent̃: atq; ut auctor est Quintil. ita casui iungat̃. ut dissimulata dictione sub uno accẽtu cũ ea enuncient̃: ut ueluti in una dictiõe una tm̃ syllaba sit acuta uel circũflexa. si postponunt̃: aut per se & absolute ꝓnuncient̃: regularẽ seruant accentũ. hoc est qđ monosyllabæ accentu acuto. dissyllabe uero priore acuta ꝓferri debent ut Verg. v. æne. transtra per & remos. & in. vii. Decus imperiũq; latini te poenes. Aut si dixeris poenes quæ pars orationis est: aut ꝑpositiones acti sunt. ad. apud. añ. Differentiæ tamen cã præpositio postposita q̃nq; acuitur in fine. Verg. i. æne. Errabant acti fatis maria oĩa circũ. ubi Seruius inquit accentũ poni contra morẽ latinũ sed corrupte hoc fieri: qa præpositio postposita corrupta est. In quo ego Priscia. potius assentior q̃ Seruio: neq; eni ultima ob eã rõnem acuit debuit: qa postponit̃: nã ea rõne oẽs ꝑpositiones dissyllabe acuerent̃ in fine cũ postponunt̃: sed differẽtiæ cã. Qđ & Quintil. scribit nõnullis grãmaticis placuisse: ut dictiones quædã ꝓpter uocũ discrimina acuto sono in fine proferent̃. ut apud. Verg. in. iiii. æne. Quæ circũ littora circũ piscosos scopulos: ut si nõ acuerent: circus circi uideretur. Sed id sibi nõ placere ostendit: qm̃ ut diximus: ꝑpositio ꝑposita oĩbus syllabis grauat̃. Est tñ eodẽ prisciano auctore qñ ꝑpositio postposita grauat̃ oĩbus syllabis: hoc est si grũs sequat̃ redditus suprapositio casuali. ut si dixeris uirtutẽ ꝓpter ĩperatoris. aut si alterũ casuale sine cõiunctione sequatur. ut Verg. in. iiii. Te propter eundẽ extinctus pudor. Quod si media sit coniunctio: nihilominus seruit regula. ut qđ ex Verg. attulimus: transtra per & remos. At uero præpositio composita in unum corpus coalescit cum ea dictione: cui per compositionẽ adheret. itaq; cum ea unum habet accentum prædominantẽ. ut perficio. perficis. perfeci. In prima enim & ultima per grauatur. in media acuitur. Quod si postponatur: aut soluta est: & per se: ut diximus: accentum habet. aut composita. & tunc aduerbium ex utraq; dictione conficitur: ut hactenus. quatenus. Nam si tenus composita non esset: priorem syllabam acueret. Cum quoq; præpositio o postposita illis pronominibus me. te. se. nobis. uobis. composita esse intelligitur. itaq; semper cum illis grauatur. Sunt tamen qui dicant encleticæ particulæ uim tunc habere: at ideo attrahere accentum ad syllabam præcedentem. Quod de præpositione diximus: etiam de coniunctione dici potest: nam præpositiua uel communis si postponatur finalem syllabam acuit ut si dixeris currit: mouetur igitur alias omnibus syllabis grauatur.

CHRI. Tertio transpositione. Quintilianus primo nam cum dico circũ littora: tanq̃ unũ enuntio dissymulata distinctione: itaq; tanq̃ in una uoce una est acuta. Qđ idem accidit in illo troiæ qui primus ab oris.

Quarto attractione. hoc est cum particula encletica praecedentis syllabae accentum ad se attrahit: ut hominumq; deorumq;. Sunt autem particulae encletice. q;. ne. ue.

Quinto idiomate hoc est cum dictiones graecae cũ litteratura accentum apud nos graecum retinent ut periphas & simois penultimam habent breuẽ & in eadem accentum. Epiros penultimam longam & accentum in ante penultima.

Sexto interrogatione : quoniam in clausulis quas ĩterrogatiue proferimus: ultime dictionis postremã syllabam acuimus: ut quis furor o ciues?

FINIS.

CANTO. Quarto attractiõe: enclesis graecae latinae dicitur attractio: dicit igitur quod dictiones encletice. i. attractiue attrahunt ad se accentum syllabae praecedentis. hoc est attrahendo ad se eandem acuunt. Verg. i. aene. O qui rex hominumq; deorumq;. syllaba. um. utrobiq; acuitur: non quemadmodum imperita multitudo solet acuere: sed modicae atq; ut supra diximus: sono quodã moderato: Particulae uero encletice sunt tres. q;. ne. ue. & cum pronominibus quinq; post posita. ¶ Quinto idiomate: idioma ĩterpraetatur linguae proprietas. Nam unaquaeq; lingua habet aliquid proprium atq; suum, quemadmodum latinae propriũ est acuere accẽtum in antepenultima si penultima sit breuis. si uero est longa. in eadem accentũ collocare: quam rationem sermo graecus non sequitur. Antropos enim penultimã habet longam. tamen accentus apud illos in antepenultimam trãsfertur. atq; e diuerso theologia penultimã habet breuem. tamen illi accentum in eadem collocãt. Dicit igitur quod si dictiones graecae cum litteratura graeca sermoni latino misceantur: accentum quoq; graecum retinẽt: ut ecce simois penultimã breuiat ut apud Verg. i. aene. ubi tot simois correpta sub undis. ubi Seruius inquit hoc nomen integrum hoc est cum graeca litteratura ad nos transit: unde suo est accentu proferendum. Nam si esset latinum in antepenultima haberet accentũ : qa secunda a fine breuis est: hucusq; Seruius. Eodem modo periphas penultimam habet breuẽ. ut apud Verg. ii. aene. Vna ingens periphas & aequorũ agitator achilles: tñ accentũ hẽt in penultima. ait nãq; idem Seruius ibidẽ. Periphas in fine accentũ non habet ne foemininum sit, nec in tertia a fine: quia nouissima longa est ergo in. ri. hoc est in penultima habet accentum. Econtrario epiros penultimam habet longam. Vergilius primo georgicorum. Eliadũ palmas epiros equarum: accentum tamen habere in antepenultima. Seruius idẽ testatur his uerbis. Sane epiros graecae profertur: unde etiam. e. habet accentum nam si latinum esset. pi. haberet quia longa est. Sed quoniã accentus graeci non modo nobis ĩcogniti sunt. uerum etiam apud illos per singulas prope dictiones sparguntur: neq; in unam quandam obseruationem reduci possunt quotiens nobis accentus graeci ratio non constiterit: etiam si litteratura graeca sit: latinis illum regulis moderabimur hoc enim praeceptum multum cautius atq; prouidentius est: & minus errori obnoxium. Quod si litteratura & graeca simul & latina fuerit: quod in plerisq; dictionibus reperitur: accentu potius latino utemur: quotiens graeca latinis miscemus. Vt buccolica georgica teste Seruio in prohemio buccolicorum apud graecos in fine habent accentum. apud nos in tertia a fine. Nam ut in ultima sit latinitatis uitat ratio. ut in penultima non sit latinitatis effecit ratio. Iam de nominibus graecis in. ia. terminatis quaecunq; apud illos per. i. iota scribuntur: nemo sane mentis accentu nostro dicet esse proferenda hoc est antepenultima acuta: cum penultima sit breuis: cum praesertim nunquã fere nisi declinatione latina in illis utamur: ut phantasia. cirurgia. melancolia. sophia. philosophia. categoria. usia. Et composita ab archia. quod interpraetatur principatus. ut monarchia. hierarchia. tetrarchia. & a logia. ut theologia. astrologia. ethymologia. Et a graphia. ut orthographia. cosmographia. chronographia. Et a machia. ut gigãtomachia. naumachia. batracomyomachia. Et a nomia. ut astronomia. cironomia. antionomia. Et quae diximus habere. i. breuem ante. a. cum de uocali ante uocalem correptione & productione dicebamus superius in dictionibus graecis. Omnia inquam illa accentu acuto in penultima proferenda sunt: & si cuncta barbaries in me unum coniuret: impetumq; faciat: quandoquidem possum ego illos unico rationis clypeo facile refellere. Econtrario in illis quae per ei diphthongon scribuntur apud graecos: qualia sunt dulia. hyperdulia. latria. idolatria. hermania. non herminia ut isti dicunt perihermenias. sed perihermenias. pedia. mechia. xenodochium. orphanotrophium. peristerotrophium. ichthiotrophium. Omnia inquam haec in penultima accentum habent. In dictionibus quoq; graecis contra latinitatis rationem accentus circumflexus in fine plerunq; locatur quemadmodum in omnibus genitiuis pluralibus qui apud illos in. on. terminantur. ut epigramma. epigrammaton. & aduerbia quae in. os. ut sophos. amohibolus. sed quemadmodum supra diximus: quotiens huiusmodi sermoni latino miscentur : potius accentu latino modulanda sunt. ¶ Sexto interrogatione: Nam ultimae syllabae clausularum quae interrogatiue proferuntur quodammodo eleuande atq; suspendende sunt idcirco diximus eas accentu acuto esse proferendas. Lucanus in principio pharsaliae quis furor o ciues? quae tanta licentia ferri gentibus inuisis latium praebere cruorem? his ultima syllaba suspenditur: atq; accentu acuto profertur.

FINIS.

Vemadmodũ in sermonis ductu necesse est fieri quasdam silentii distinctiões: tum ut auditor intelligat clausularum diuersitatem: tum etiã ut is qui loquitur: captato spiritũ majori acrimonia pronunciet: idem quoq; faciamus oportet in scripto, ut per quædam signa confusionẽ illam distinguamus. Estq; illud in primis animaduertendum duas tantũ esse notas: quibus eruditi omnem contextus ambiguitatem distingunt: dicente Hieronymo in prologo Esaie. Sed quod in Demosthene & Tulio solet fieri: ut per Cola scribatur & cõmata. Nam qui quas appellãt periodos, uirgulas & parenteses addiderunt: nullos habent auctores: cum econtrario sacræ scripturæ libri colo & cõmate contenti sunt. Est igitur comma: quod per duo puncta designatur: quotiẽs orationis tractatus eo peruenit: ubi oratio cum uerbo: aut aliquo uim uerbi obtinente finitur: sed tamen aliã quãdam orationem sibi adiungi desiderat: ut cõuertente domino captiuitatem syon: uel cũ conuerteret dominus captiuitatẽ syon. Cõma autẽ dicitur a copto uerbo græco quod est incido. Vnde latinæ potest appellari incisio: quoniam suo loco inciditur oratio: Colum cuius nota pũctus est, ponitur ubi clausula finitur: atq; quiescit: ut cum conuerteret dominus captiuitatem syon: facti sumus sicut consolati. Sunt quoq; quædam loca: in quibus nescias an oratio quæ sequitur: ex superiori dependeat ut dixit dominus domino meo: sede a dextris meis, hoc loco cõma collum potuit esse. Colum quoq; ponimus inter singulas partes orationis quæ per articulum aut dissolutum sine coniunctione adnectunt. ut grammaticus. Rhetor. Geometres. Pictor. Aliptes. Cantat. Amat: laudat nostros mea roma libellus. Effecte, grauiter cito, nequiter. Euge, beate. Non tamen dissimulauerim opportunam esse notam interrogationis in fine clausularum: quas interrogatiue: aut cum interrogatiõe admiratiue proferimus, ut hic pietatis honos? Sic nos in sceptra repõis? Tu ille ne Aeneas: quem Dardanio Anchise alma. Venus phrygii genuit Simoentis ad undam? Prætermittere uero nullo modo possum: quod uideo. Quintilião exactissimo harũ rerũ iudici placuisse ut quotiens dictio esset ambigua uel significatione: uel declinatione: uel mutatione in aliam partem orationis: ambiguitas illa superimposito apice tolleretur esto exempli gratia occido si habet apicem in prima syllaba: significat in ea esse accentum prædominãtẽ: sequentemq; esse breuem proferriq; accentu graui, ualetq; tunc occido id est pereo, quod si super secundam ponatur apex: significat syllabam illam esse longam: in eaq; proferri accentum prædominantem: ut occido: ualetq; pro eo quod interficio. Præterea cum indifferenter dicamus musa nominatiuo, uocatiuo, & ablatiuo. Si ultimæ syllabæ apicem apponas significat tantum esse ablatiuum aut septimum casum. Si uero pone apicem habeat in finem appositum: signum est esse præpositiõem siue aduerbium: alias uero manifestum est esse uerbum.

FINIS.

S

¶ De dictionum peregrinarum & quarundam aliarum accentu opus utilissimum.

¶ Non omnia nomina hæbraica accẽtum in ultima syllaba habere contra Alexandrum.

Lexander dogmatistes: id est qui sibi ipsi atq; illis. qui modo in sua uerba iurarũt præcepta quædã reliquis omnibus inaodita ꝓposuit: illud in primis tradit: quod isti cãtant. amant. laodãt. & quasi oraculũ qooddã appollinis præ se ferunt. Omnis inqoiũt barbara uox nõ declinata latinæ accentũ super extremã seruabit acutum. Credas ex eadẽ officina hoc prodisse: unde alia huiusmodi præcepta. quæ sermonis latini reliquias sunditus euerterũt. Sed esto: nescierit latinæ: ꝙ sua ætate res litteraria dormiebat: quid? nonne cũ de barbaris hoc est hæbraicis dictiõibus ꝑcepta dabat: oportuit hæbreos cõsulere iis de rebus quarũ ignoratiõe tenebat᷑. Sed ꝙ in gallia res gesta est: nõ erat illi copia hæbrei coiosdã præceptoris: unde illa disceret: qd? reliqoarũ nationũ asellos bipedes ita ne oportuit ratiõis habenas alteri ꝑmittere: ut quacũq; duceret. sequeret᷑? Neq; enim ea fuit auctoritate Alexãder qua Pytagoras: cuius discipuli satis magnã in rebus dubils ꝓbationẽ afferre putabant᷑: si ab illo se audisse dicerent: unde emphaticon apud illos erat ipse dixit. Cũ igitur illud sit omniũ simul grãmaticorũ cõsensu receptũ dictiões peg͠rinas: nisi litteraturã mutauerint: cũ suo accẽtu ad nos migrare oportere. cõsulamus iã nõ hæbreos: quorũ genus iustissimo quodã dei iudicio nõ tñ sine magna litterarũ iactura extinctum est. sed unũ quẽpiã ex regeneratis nuꝑ ĩ Christo uel mediocritee hæbraice linguæ peritũ; & cõperiemus tertium quodq; uerbũ apud illos etiã ex iis: q̃ latinã declinationẽ admittere nõ possunt: accẽtu acuto in penultia atq; etiã nõ nõquã ĩ tertia a fine ꝓferri debere. Itaq; cũ dicius Abel accẽtu in fine acuto: nõ græce: ꝓferimus qa apud illos ĩ fine grauat᷑: nõ latinæ: qa nullum latinũ nomẽ: nisi corruptũ ultimã acuit: nõ hæbraica: qa illi primo accẽtu acuto ꝓferunt. Igit᷑ nullo harũ triũ linguarũ: q̃bus ecclesia utitur: sed suo hoc est ab ignorãtia nato accẽtu isti ꝓnunciãt. cũ ꝓferendũ sit Abel accẽtu in prima. atq; pari rõne nõ dicemus accẽtu acuto in fine abisai: sed abisai in penultima. nõ abimelech. sed abimelec. nõ bersabe: sed bersabe: nõ carnaim: sed carnaim. nõ coeleth: sꝫ coeleth. nõ casleu: sed casleu. nõ esau: sed esau. nõ ezel: sꝫ ezel. nõ engadi: sed engadi. nõ ephrata: sed ephrata. nõ gomee: sed gomer. nõ iezabel: sed iezabel. nõ isboseth: sed isboseth. nõ miphiboseth: sed miphiboseth. non lamech: sed lamech. nõ mathusalẽ: sed mathusalẽ. nõ ramatha: sed ramatha. nõ thãnatha: sed thãnatha nõ iared: sed iared. non heber: sed heber. nõ iaphet: sed iaphet. nõ luza: sꝫ luza. nõ tamathaim: sed tamathaim. nõ ephraim: sed ephraĩ. nõ berzellai: sed berzellai. nõ issai: sed issai. nõ madai: sꝫ madai. nõ edrai: sed edrai. nõ ulai: sed ulai. nõ sale: sꝫ sale. nõ eliezar: sed eliezar. nõ phares: sed phares. nõ zarã: sed zarã. nõ sophtim: sed sophtim. nõ ꝓpe alia ĩnumera q̃ ꝓperã ab ignaris huius linguæ atq; rõnis litterarie ꝓferũtur. In tertia quoq; a fine cõplura ex hæbreis nõ declinatis enunciant᷑ accentu acuto. ut ionathan. ionathã. osanna. nõ osanna. nabucdonosor: nõ nabucdonosor. mahalelel: nõ mahalelel. Atq; ex iis etiã q̃ declinãtur nõ urias in penultia: sed urias ĩ tertia a fine. nõ thobias. sed thobias. nõ gomorrha sed gomorrha. nõ togorma: sed togorma: sꝫ de his ĩfra. pluribꝰ disserẽdũ ẽ.

¶ Dictiones hæbraicas latinæ declinatas accentum habere latinum.

X superiori regula cõsequẽs illa est oẽs dictiões hæbraicas si latina declinatiõe inflectant᷑: etiã accẽtus latini rõnẽ sequi debere. Hæc ꝑceptio ab oibus in cõe grãmaticis recepta est: atq; cõfessa: sed neq; diffitent᷑ eam grãmatiste: quãdoquidẽ ipsi dicũt si latinæ nõ declinentur: accentũ habere acutũ in fine. igit᷑ e diuerso si latinæ declinent᷑. latinũ accentu habeant oportet. Atqui hæc ꝑceptio latissime patet. idq; nõ modo in hæbraicis dictiõibus: sed etiã in is q̃ in latinum sermonẽ ex græco uenerũt. Sed de græcis in latinũ cõuersis mox de hæbraicis quã rõnẽ apud nos obseruent pauca dicẽda sunt atq; illud in primis de quo iam pridẽ cum omni barbaria digladiati sumꝰ nulluꝫ uidelicet nomen barbarũ posse inflecti qd terminationẽ declinabilem atq; accentũ latinũ nõ habeat. atq; e cõtrario si declinent᷑: accentum quoq; habeãt latinũ necesse sit: Cum igit᷑ adam. abrahã: & huiusmodi neq; accentũ sed neq; latinã terminationẽ habẽt: q̃ declinari possit nulla ratiõe inflecti latine possunt: quod q̇dã ex nostris fecerũt. atq; ĩ obliquis ade. abrahe dicere nõ dubitarũt. Sed q̃ recte ipsi uiderint. Prisc. certe lib. v. de octo ꝑtibus oratiõis in hæc uerba ꝑcipit. Noĩa iquit barbara ĩdeclinabilia nõ solũ ĩ. am. sed in alias quoq; terminatiões nulla latina uel græca declinatiõe sunt moderãda nisi trãsferant᷑ in aliquã formã declinabilẽ. qd q̇dã historici fecerũt: ut Abraã inq̇t abraamus. .i. Idẽ qooq; refert flauius Iosephus in p̃rio hæbraicarũ antiq̇tatũ libro. Noĩa inq̇t ꝑp scripture decorem græci ad declinationẽ legẽtiũ mutauerũt. Neq;. n. gẽtis nr̃æ inq̇t est huiusmodi formis uti. sed licet unũ q̇dẽ schema & finis nominũ sit unus. ultimas tñ nominũ syllabas aliter illi declinãt. Noe itaq; apud eos noeus appellat᷑. & Abraã abraamus & sic hæc forma in omni schemate custodit᷑. Hæc Iosephi uerba quẽadmodũ & Prisciãi sũpiora mãifeste ostẽdũt sub illa terminatiõe nullo mõ posse declinari: tũ qd nulla dictio latina nisi corrupta accẽtũ habet in fine: tũ qd in. am. terminatũ unũ est tm̃ apud latinos idq; ĩdeclinabile nequã: qd ipsum argumẽto est illa quoq; ĩdeclinabilia eẽ. Qd si terminationẽ habẽt declinabilẽ accẽtũ uero barbarũ hoc ẽ in fine acutũ: nihilo plus declinari possunt ut. ioda. bala. dauid. ezras. Israel. Quod si uspiã declinata reꝑis: puta iude. bale. dauidis. ezre. israelis. tũ ipsos obliquos. tũ primã nominũ positionẽ accẽtu latino efferas oportet. ut bala bale. ezras ezre accẽtu in prima sicut musa musæ. lucas. e. dauid accẽtu in prima dauidis in eadẽ ad ꝓportionẽ bogud bogudis: qd solũ nomẽ ex terminatis ĩ. d. apud latinos declinat᷑. Israel quoq; accẽtu in penultima. sicut & Michael. dicente Valerio flacco in argonautica. hic & adoratus flagranti crine Michael. sed oĩa hmõi obliqoos ideo ꝓducũt. ꝙ a græcis p. e. longum scribunt᷑. Quare si uspiã abrae. ade. iude. daui

dis.& similia legis.necesse ẽ accẽtu latino efferas atq; in recto abraas adas.iudas.dauid accentu latino enũcies. aut nihil omnino est totum hoc negocium: qđ grammaticem appellamus.

¶Nomina hæbraica ex græco traducta accẽtum latinum habere.

Quæ uero noĩa ex hæbreo sermõe p græcũ forma declinabili in latinũ uenere si declinationẽ habẽt græcã.accentu quoq; græco moderãda sũt. Quod si latina declinatiõe inflectunt̃.accẽtus quoq; latini regulã sequant̃ oportet. Nã cũ latinæ linguæ illud sit ꝓpriũ. ut dictiones ĩtegras ĩ ultima syllaba nũquã acuat aut circũflectat sed in dictiõibus dissyllabis primã in polisyllabis q̃ penultimã habẽt longã.eandẽ acuat. q̃ uero breuẽ in tertiã a fine trãsferat accẽtũ:græci suã quãdã rõnẽ sequẽtes & ultimas dictionũ syllabas acuere uel circũflectere possunt.& penultima existẽte lõga accẽtũ in antepenultimã trãsferre.atq; ecõtrario existẽte breui in eadẽ accẽtũ collocare.Cũ itaq; noĩa in.a. uel in as terminata.i.iota ante.a.habẽtĩa q̃ apud illos breuis ẽ: in penultima ꝓferãt accẽtu acuto latini in antepenultimã trãsferũt:ꝓpterea qđ quẽadmodũ diximus:latini sermõis regula nõ patit̃ ut penultĩa existẽte breui.accẽtus in eadẽ.colloceť:sed in tertiã a fine accentus trãsferat̃.Itaq; nõ dicem9 cũ græcis abdias abdie penultima acuta qñ latinæ declinamus: sed abdias abdie accẽtu in antepenultimã trãslato.nõ azarias: sꝫ azarias.non ezechias:sꝫ ezechias.nõ esaias:sed esaias. nõ ieremias:sed ieremias.nõ ieconias:sed ieconias.nõ iosias:sed iosias.nõ matathias:sed matathias.nõ ozias:sed ozias.nõ onias:sed onias:nõ Zacharias:sed zacharias.nõ barachias:sed barachias.nõ thobias: sed thobias.nõ urias:sed urias. tã etsi hæc duo ultĩa etiã rõne hæbraice litteraturæ accẽtũ habeãt ĩ antepenultima.quẽadmodũ & maria qđ nomẽ apud hæbreos celebre doctissimus qsq; penultima breui posuit in carmine Claudiãus p̄parat & mariæ pulchros sed luce minores eligit ornatus.Sedulius quoq; in paschali qs fuit ille nitor mariæ cũ Xp̃s ab aluo ꝓcessit:Eadẽ quoq; rõ est nominũ græcoꝝ.i.iota in penultima habẽtiũ añ.a.finalẽ.ut sophia.philosophia. symphõia. phãtasia.chirurgia.melãcolia.cathegoria.usia.& ab ode.es cõposita qđ ĩterp̄tať cantus ut ꝓsodia.tragœdia.comœdia.psalmodia.melodia.& ab arche:qđ ẽ principatus.ut toparchia.monarchia.hierarchia:tetrarchia.& a logus qđ est sermo.ut theologia.astrologia.tropologia.etymologia.& a graphe qđ est scriptura.ut ortographia.cosmographia.chyrographia.topographia.& a mache.ches.qđ ẽ pugna.ut gigãthomachia.naumachia. batrocomymachia. & a nomos qđ est lex.ut astronõia.chironomia.ãtinomia. Quæ uero apud illos p ei diphthõgõ ante.a.scribuntur:in eadẽ hoc est penultima habẽt accentũ.Itaq; hac rõne dicemus dulia & hypdulia angaria.nõ ut isti ꝓferũt dulia & hypdulia angaria ĩ tertia a fine.latria & idolatria:nõ latria & idolatria herméia. nõ ut isti dicũt pihermenias.pepia nõ pepia.mechia nõ mechia.Eadem quoq; ratiõe dicimus xenodochiũ.non xenodochium.orphanotrophium:nõ ut iure cõsulti orphanotrophiũ.ichthiotrophium:nõ ichthiotrophium. & alia prope innumera quæ per regulã distinguunt̃.

¶De noĩbus possessiuis in.inus.a.um.terminatis.

Nomina possessiua in inus.a.um.exeũtia:q̃ a noĩbus græcis colores.gemmas.unguẽta materiãq; netilẽ significãtibus deriuãť penultimã breuiant:ac pinde in tertiã a fine accẽtũ reiiciũt.ut coccinus crocinus.iãthinus.hiacinthinus.glaucinus.prasinus.sadicinus. amethistinus. adamãthinus.chrystallin9.smaragdin9. saphirinus. onychin9:myrrhin9.amigdalin9.amaracin9. amarathinus.byssin9.bõbecin9.carbasin9.cilinus. gausapinus. Quæ oĩa & hmõi simĺr ĩclinata cõsitent isti apđ poetas penultimã breuiare.ĩ ꝓsa tñ ofone ĩ eadẽ accẽtũ hẽre.Sed ubi nã isti legerũt aliã eẽ rõnẽ syllabæ ĩ carmie:aliã ĩ ofone soluta p̄terq̃ cũ post uocalẽ natura breuẽ seqť muta cũ liqda:Id.n.priuilegio quodã singulari fit:ut uocalis illa ĩ ꝓsa sp breuis: ĩ carmine uero ĩdifferẽs & media fit. Quare omittam9 iã istas nugatoꝝ ĩeptias atq; regulã q̃ a nobis tradita ẽ de dictiõibus.i.añ.n.hñtibus:ĩ mediis syllabis obseruem9 quo in loco multa poetaꝝ exẽpla attulimus:q̃bus ꝓbatũ ẽ syllabã hãc breuiari:atq; ex cõsequẽti iuxta regulã grãmaticæ latinæ accẽtũ ĩ tertiã a fine trãsferre. Breuiãt p̄terea penultimã q̃dã noĩa adiectiua ab aduerbiis tpalib9 deriuata.ut a cras crastinus.a perẽdie pendin9.a sero serotin9.a pridẽ pristinus. ab horno hornoti9.& noĩa ab arborib9 materiã significãtibus: ut a cerro cerrinus. a tilia tiliaginus. ab olea oleaginus.a fago faginus.Illud tamẽ meminerimus a clam clandestinus penultima longa debere proferri.

¶De nominibus ex forma græca in tes masculini generis & tis fœminini desinentibus.

Et apud græcos noĩum gẽtiliũ & possessiuoꝝ q̃ a ꝓpriis hoĩum locorũq; nõnunq̃ deriuant̃ forma hmõi.ut masculĩa exeãt in tes.æqualiũ syllabaꝝ in gtõ.fœminina uero in tis mittentia gtĩ in idos.ut a scythia scythes scythu.scythis scythidos.a sarmatia sarmates sarmatu.sarmatis sarmatidos.phthia.phthiotes otu.phthiotis.otidos.Hæc latini q̃ masculĩa sũt ĩ.a. terminãtes p primã noĩs declinationẽ ĩflectũt. q̃ uero fœminĩa p tertiã mittẽtia gtĩ in idis.ut scytha.e.scythis. idis. Sarmata.e.sarmatis.idis.phthiota.e. phthiotis. idis. q̃ oĩa p̄terq̃ duo illa priora uocalẽ hñt ꝓductã ante. tes.uel.tis.Hãc formã ĩterp̄tes primũ græci atq; illos imitãtes latini ĩ plerisq; scripturæ sacræ locis obseruarunt. Vñ ab anathot:q̃ fuit ciuitas fortis beniamin tribus ab hierosolymis passuũ milibus: Ieremias ꝓpheta & unus de triginta fortissimis sub dauid rege anathotite sũt cognominati. A pharatõ oppido ĩ mõte amalech abdõ iudex ĩsrael & unus quoq; de triginta pricipibus uiris sub dauid rege banai pharatonite nũcupant̃.A morasti uico nõ lõge ab eleutheropoli ciuitate fuit.Micheas ꝓpheta morastites cognominatus.Sic a ruben.leui.gad.zabulon.aser.filiis Iacob:rubenitaꝝ.leuitaꝝ gaditaꝝ zabulonitaꝝ aseritaꝝ familie dñr.atq; pari mõ cõplures alie q̃s in libris numeroꝝ legimus fœminina uero tã etsi nõ ita frequẽter: plerũq; tñ sub hac forma scripta repias:ut ab ammõ & moab:quos loth ex duabus filiis genuit:uiri posteri ammonite & moabite sũt cognominati. fœminine ammonitides & moabitides sicut ĩ tertio regũ libro. adamauit inq̃t salomõ mulieres ammõitides & moa

bitides. Ruth quoq; moabitis & de regione moabiti-
de in historia sua narratur. A madian quoq; ciuitate
& regione illius ciuitatis ĩ deserto iuxta mare rubrũ
uiri madianitæ. & ezabi in libro numerorum madia
nitis dicit. Iob præterea usites cognominatur: & in re
gione usitide ortus traditur. ex hac regula cõstãtissi-
me a græcis atq; latinis obseruata depræhẽdũt. mul
ti errores in oĩbus pene latinis codicibus transcripti.
Nã a galaad monte arabiæ finitimo siue ab urbe ĩ mõ
te eodẽ sita recte galaadites. e. pro genere masculino:
& galaaditis. idis. pro feminino formatur. Vnde in se
cũdo libro regũ berzellai galaadites dicitur. & ĩ pri
mo machabeorũ frequenter regionẽ galaaditida le-
gimus. Qua igitur rõe defendi põt quod in tertio re
gũ libro legimus: sed & filiis berzellai galaditis red-
des gratiã cũ dicendũ sit galaadite. nisi malis dicere
galaaditidis subaudi regiõis: qd in codicibus antiqs
salmaticensis ecclesie atq; monasterii diui Stephani ĩ
eadẽ urbe scriptũ reperit. Cũq; frequenter legamus
thecua oppidũ & desertũ thecue. unde amos ꝓphe-
ta thecuites cognominat: quõ mulier illa quam ioab
suo cõmẽto subornauit: in secũdo regũ thecuites di
cit cũ thecuitis appellãda sit? Similis error in tertio
libro scriptus est de roboã filio salomonis nomẽ iqt
matris eius naama amanithes: quãq̃ & ĩ codicibus il
lis salmãticensibus amanitis legit. Sunã quoq; oppi-
dũ fuit palestine: iuxta quod Saul superãtibus phili
steis cecidit hinc mulier illa cuius filiũ heliseus pro-
pheta suscitauit: sanamitis cognomiat. Abisac quoq;
illa q̃ dauid senecta ætate cõfectũ refocillabat: suna-
mitis ab eodẽ oppido est appellata. Sed quõ Heliseꝰ
potuit dicere puero suo uoca sunamitẽ hãc: & iuene
rũt abisac sunamitẽ cũ utrobiq; dicẽdũ sit sunamiti
da. Nã error ille q in oĩbus libris recẽtioribus legit
cãticoꝝ cap. vi. Reuertere reuertere sunamitis reuer-
tere ut intueamur te. & qd seqt qd uidebis in sunami
te nisi chorus castrorum? nulla rõne defendi põt cũ
utrobiq; loco. n. poni debeat. l. sulamitis. qd & libri
salmãticẽses hñt & in posteriori sulamitide potiusq̃
sulamite legi oporteat. Atq; e diuerso ut aliqd ex no-
uo testõ degustemus: cũ ab scarioth iudas ille prodi
tor scariothes dici debeat: in omnibus prope libris
scariothis est scriptũ. & mille alia huiusmodi quæ
suis locis dirigentur.

De nominibus hæbraicis & barbaris unius sylla-
bæ adiectione declinatis.

NOmina hæbraica: q̃ extensiõe unius sylla-
bæ ad græcã ac pinde ad nostrã declina-
tionẽ trahunt: in eadẽ syllaba retinẽt ac-
centũ apud nos: in q̃ fuit apud hæbreos.
Nã quẽadmodũ in supioribꝰ ex auctoritate Prisciãi
& Iosephi dictũ est græci primũ atq; illos deide imi
tati latini uastitatẽ illã hæbraicarũ dictionũ iterptes
moderati sũt ad scripturæ decorẽ uoluptatẽq; legen
tiũ. Sic ex Adã. Abraã. Iacob. Ioseph. Phicol. Satan. q̃
apud illos i fine acuunt: nos forma declinabili unius
syllabæ extẽsiõe adamus. abraamus. iacobus. iosephꝰ
phicolus. satanas accẽtu in penultĩa acuto siue circũ-
flexo fecimus. Quãquã & alia potuit eẽ rõ cur Iaco-
bus & Iosephus penultimas ꝓducãt: qd uidelicet p o
mega & e. lõgũ a græcis scribunt. sed de his capite in
sequẽti plura. Pari quoq; rõne Daniel. Israel. Micha-
el. & similiter desinentia in danielũ israelũ michae-
lũq; uertimus & q apud græcos ultimas acuũt: q a
græcis p. e. lõgũ scribunt. Quæ pterea apud hæbre-
os accẽtu acuto in penultĩa enũciant: si noĩs extẽsiõe
fiant nra: accẽtũ in eadẽ hoc est in antepenultima ha
bebũt. ut ex iocabed. abed. noe prima acuta nos ioca-
beda abelus. noeus accẽtu in eadẽ hoc est ĩ tertia a fi-
ne fecimus. Eliezer quoq; penultĩa acuta & si noĩs ex
tẽsiõe declinet latinæ in eadẽ syllaba retinebit accẽ-
tũ. hoc est in tertia a fine. ut eliezerus. Eadẽ quoq; fu
it ratio cur q̃dã noĩa barbara in icus terminata penul
timã ꝓduxerũt qd uidelicet antea q̃ ad latinã decli-
nationẽ traherent finalẽ syllabã acuebant. sic a theo-
doric nos theodoricus. ab alaric nos alaricus. a rodo-
ric nos rodoricus. a frederic nos fredericus fecimus.
Nã qd Alexã. scripsit. In ꝓpriis icus. ꝓducit. ut frede
ricus. multos in errorẽ ĩduxit putãtes illud de oĩbus
hoc ẽ græcis & latinis dictũ quoq; eẽ. Itaq; penultima
acuta siue circũflexa ꝓferũt euthycus rusticus dñi-
cus cũ ꝓpria noĩa sunt quod omnino est absurdum.

De nominibus uocales longas siue breues in penul
tima syllaba habentibus.

CVm septẽ sunt uocales apud græcos tres
ex illis hoc est. a. i. iotha & y psilon medie
atq; ĩdifferẽtes id est q̃ ꝓduci & breuiari
possunt duæ æternũ breues. e. psilon & o.
micron: duæ quoq; semp longe. ita & o mega. huius
rei ignoratio plerosq; in accẽtus errorẽ ĩduxit in ple
risq; dictiõibus græcis. Nã q̃ p uocales lõgas in penul
tima scribunt aliqñ accẽtu acuto in tertia a fine ꝓfe-
runt. atq; ecõtrario q̃ p breues: in eisdẽ accẽtu quoq;
acuto cõtra artẽ atq; rõnẽ latinæ grãmaticæ: ut sæpe
diximus. Cũ itaq; apd græcos poderis. synteresis. die
cesis. eremus. paraclerus. & cõplura huius gñis p. e. lõ
gũ a græcis scribant: q̃ rõne defendi põt. poderis. syn
deresis. diocesis. eremus. paraclitus accẽtu acuto ĩ ter
tia a fine ꝓferant? Atq; in obliqs quorũdã noĩum in
er terminatoꝝ peccãt: iber iberi celtiber celtiberi. cha
racter characteris. luter luteris. soter soteris penulti
ma graui cũ acuta siue circũflexa sic ꝓferri debeat
iberi. celtiberi. characteris. luteris. soteris. Ecõtrario
q̃ p. e. scribũt correpta ĩ pẽultĩa accẽtu acuto ꝓferũt.
ut obelꝰ penultĩa circũflexa siue acuta: p obelus añ-
penultĩa acuta: & cõposita a genos qd ẽ genus. ut ori-
genes ꝓthogenes ꝓ origenes ꝓthogenes. & a telos qd
ẽ finis. ut praxiteles ꝓ praxiteles. Aristoteles ꝓ Arist.
& a sthenos qd ẽ potẽtia: ut Demostenes ꝓ demoste.
Callistenes ꝓ callistenes. & a theos qd est deus ut ti-
motheus ꝓ timotheus. dorotheus ꝓ dorotheus. de-
sitheus ꝓ desitheus. Similis error circa. o lĩam cõtin
git. Nã cũ idolũ antiphona sinopis. metamorphosis.
Aesopus p. o. mega hoc ẽ lõgũ a græcis scribant atq;
pinde accẽtu acuto siue circũflexo in penultĩa ꝓfer-
ri debeãt isti ex huius rõnis ignorãtia idolũ. antipho
na. sinophis. metamorphosis. Aesopus accentu acuto
ĩ tertia a fine ꝓferũt. Cũ pterea dorõ qd iterptat do
nũ p. o. mega scribat a græcis. atq; ex cõsequẽti noĩa
ꝓpria in dorus terminata: q̃ inde cõponunt penulti-
ma acuta siue circũflexa ꝓferri debeãt. ut Isidorus.
Heliodorus. Cassiodorus. & similiter desinẽtia. ipsi
perperã accentu in antepenultima relicto Isidorus.
Heliodorus. Cassiodorus enunciant cõtra rationem

artis latinæ grãmaticæ. Hac ratione agonia quod est angulus cõposita producant necesse est. ut agonus. trigonus. tetragonus nam agonos quod est genus breuiant. q per. o. micron scribunt. ut antigonus. erigone. Sed de his alio in loco plura diximus.

FINIS.

ℭ Antonio Nebrissensi Arius lusitanus.

Dyrceo quantum Thebæ memorantur alũnos
  Versus Palladia cuius in æde micant:
Aut quantum lesbos plectro spectabilis aureo
  Exultat numeris docta puella tuis:
Culta suo tantum fœlix Nebrissa poeta
  Bellorophonteis arua rigauit aquis.
Miscuit hic sacris Tormin Pemessidos undis.
  Barbaricum nostro reppulit orbe genus.
Primus & in patriam Phœbum doctasq; sorores
  Non ulli tacta detulit ante uia.
Pega fidumq; ausus puro de fonte sacerdos
  Nostra per Ausonios orgia ferre choros.
Ore potens uario est. seu condit amabile carmen:
  Dulcior Andino defluit ore liquor.
Seu uelit orator lingua dixisse soluta:
  Eloquium dices hic Ciceronis habet.
Ipse triumphali redimitus tempora lauro
  Viuus syderea incipit ire uias
Viuet in æternum: uiuet tua musa decusq;
  Antoni: æthereus dum uehet astra polus.
Hæc te fama leuat nullo interitura sub æuo.
  Hæc facit ut uolites docta per ora uirum.

ℭ Idem Arius ad lectorem.

Tempora Rhẽniacos contemnant nostra libellos
  Dictaq; Aristarchi iudiciumq; graue.
Priscorum quicquid dictarunt corda uirorum.
  Hæc breuis Antoni docta pagella docet.
Si uia longinqua est: hæc ars compendia mõstrat
  Si timor: hæc tuta per freta linthre uehit:
Carmine demulcet melius: quo feruet odorem
  Testa recens. paruo pondere gaudet Hylas.
Liuor edax maciem atq; atros rubigene dentes
  Tuq; tuum nasum comprime rhinoceros.
Inuidia rumpi: neq; quiq̃ liuor obesse:
  Nec poteris quicq̃ tu quoq; rhinoceros.

FINIS.

ℭ Aelii Antonii Nebrissensis grāmatici de ui ac potestate litterarū deq; illarū falsa prolatiōe: ad ꝑquā Reuereñ. in Christo Iesu patrē ac clementissimū dominū Do. Ioannem astuniga quondā cisterciensis militiæ magistrum dalcātara: nunc uero hispalensem archiepiscopum designatum.

Vllum est adhuc opus a me editum clemētissime pater: qđ nō ex ipsa rerū nouitate īuidiā atq; odiū ab īperita multitudine in auctorē suū cōflauerit: sed qđ non subinde fuerit etiā detractoꝝ meorū iudicio cōprobatū. Erat enim facile uulgus īcertū erroris cōuincere: cū haberē tot uiros græcos & latinos: quorū auctoritatē illorū deprauatæ opinioni opponerē. Haberem ex nostris cōplures studiorū meoꝝ studiosos: q ill ađ idē qđ ego de re litteraria sentirēt. Haberē codices peruetustos & litteraꝝ monumēta lapidibus ac numismatis īpressa: q meis obseruatiōibus astipularentur. Nūc uero ī hoc opere qđ de ui ac potestate lraꝝ tuo præclarissimo noīe publicamus: oīa mihi illa desunt adiumenta. Nā & græcos & latinos ex beniuolis alienos feci cū ostēdi illos in multis turpiter errare. Hispanos meos iampridē īfensos habeo: q facile paterēt me illis eē æqualē: superiorē certe ægre ferūt. Ipsa uero antiquorū uoluminū maiestas nulla ex parte auxilio nobis esse pōt: ꝑpterea qđ in hac uocū disputatiōe littera mortua est: quā spiritus debeat excitare. Quare sola eadēq; nuda ueritate cū tot uiris. tot linguis. tot natiōibus uni mihi certādū est: q tametsi numero plures erūt: rerū tm̄ pōdere supabimus. Sic licet exclament ut stentora uincere possint: & si me adeo oēs græci latini simul & barbari agmine facto lapidibus & gladiis īcessant: nihilominꝰ rei pulcherrimæ ac ꝑinde mortalibus necessariæ: antea q̄ poenitus intereat: patrociniū defensionēq; suscipiā. Quod si ꝑiudicata opinio apud illos tm̄ ualet: ut neq; euidētissimis rōnibus meis uelint cedere: illud reliquū ē. Pater optimæ atq; hūanissimæ: qđ antigenidas frigēti ad ppłm discipulo dixit: ut tibi canā & musis illud quoq; sub īcerto auctoīe uulgatū: q īterrogatus qđ tm̄ laboraret in arte ad paucos ꝑuētura: satis inqt mihi sūt pauci. satis unus. satis nullus. Itaq; licebit mihi uel cū Persio poeta locū īfoderet atq; eodē imurmurare: uidi uidi ipse libelle. cætera nosti. Sed dicet qsꝑiā: qđ tanto dignū feret hic ꝑmissor hiatu? aut qđ ita ītumescit q̄si disputaturus magnis de rebus? Ad lraꝝ sonos hoc est pueriles opas nos reuocat hoīes barbatos atq; in ꝑclarissimis artibus & disciplinis recoctos. Possem ego ex Quintiliāi uerbis ad ista rñdere: nō eē parua sine qbus magna cōstare nō possūt. & illud eiusdē. neqs igit̄ tanquā parua fastidiat grāmatices elemēta. Sed qa īteriora huius sacri adeuntibus apparebit multa rerū subtilitas: q nō mō acuere īgenia puerilia sed exercere altissimā quoq; eruditionē ac sciētiā possit. An cuiuslibet inqt auris est exigere litterarū sonos? nō magis hercle q̄ neruorū. Neq; ego is sum. qđ ad amusim hoc de me ꝑstaturū pollicear. Hoīes. n. sumus: q ut ait Quinti. labāt aliqn atq; onere cedūt: sed qđ speremus posse fieri ut his nr̄is admonitiōibus excitati ex tā lōgo ueterno tēpestatis nostræ hoīes resipiscāt: atq; ductu meo diligētius inquirāt: q uoces qbus lrarū figuris debeāt accōmodari & se hac uia ab illa barbariæ īfami appellatiōe defendāt. Nā barbarismus queādmodū grāmatici tradūt: ꝑtim scripto ꝑtim ꝑlatiōe cōmittit̄. atq; ut Fabius īqt: qđ male scribit̄ male etiā dici necesse est. q uitiose dixeris nō utiq; & scripto peccāt. Sed illa barbarismi ꝑte q scripto cōtingit ad orthographiā delegata: de reliqua q circa ꝑlationē uersat̄: quā q̄ uideo ab oībus ꝑpe grāmaticis desertā: pauca nobis īpræsentiaꝝ differēda sūt. Nec ītelligo nūc de lraꝝ ꝑlatiōe: q ex pseudographia in barbarismū īcurrit: sed de illa tm̄ q ꝑstāte recta scriptiōe a sæculi nr̄i hoībus cūctis fere ignorat̄. Cū. n. sint lræ accidētia qnq;. nom̄. figura. ꝑlatio siue potestas. ordo. cognatio. de noīe. de figura: de ordīe. de cognatiōe lrarū īter se multa uulgo scripta sūt: cotidieq; ī scholis differunt̄. de sola ui ac potestate cuius cā figuræ lrarū sūt īuentæ: quæq; inter alias potissima est: nulla a grāmaticis oīno mētio fit. Cūq; auctore Quītiliāo lrarū figuræ ad hoc sint excogitatæ ut custodiāt uoces: queādmodū uoces ipsæ ut significarēt res in aīo cōceptas: frustra uterq; labor fuisset adhibitus: atq; munus hoc lrarū: quo nullū maius ab hoīe uel potius diuīa q̄dā ꝑuidētia est inuētū: in cassū nulliusq; momenti negotiū recideret. In quā fortunā ne aliquādo ueniamus cūctis iuribus annitendū est: nos certe ꝑ uirili nr̄a q corrupta sūt atq; deprauata resarcire curabimus. Non quo speremus posse oīa restitui: quā q̄ eēt id nō ad modū difficile: nisi ea hoīum foret ꝑtinacia. ut qđ ait Hora. uelint citius aberrare: q̄ q īberbes dicere senes ꝑdēda fateri. Sed qđ credamus posse fieri: ut cū semel rō nr̄a fuerit uulgata & audita ueritatis adacti cōsciētia cogant̄ aliqn̄ cōfiteri q nūc tā ꝑtinaciter oppugnāt. Quod si semel ꝑsuasi dixerit uera eē nos asseueramꝰ: sed ꝑp auriū offensionē nō licere mutari: maior totius negotii pars erit cōfecta. Nā qđ rō ꝑsuaserit aliqn̄ fiet. neq; ueritas etsi diu cōcussa & exagitata patiet̄ se tādē cōuelli & erradicari. Illudq; saltē nr̄o hoc labore assequemur: ut qđ ante hac ꝑ ignorātiā faciebāt: scientes deīceps atq; prudētes faciāt. Nā queādmodū in ethicis Aristo. tradit in iis q ad mores ꝑtinēt: ꝑstat ꝑ ignorātiā q̄ sciētes errare. In iis uero q ad artes & scientias multo satius est sciētes errare q̄ ꝑ ignorātiā. Qui. n. se errare ignorat: nunq̄ emēdatior euadet. Qui uero sciens errat: cis qđ uerū rectūq; est: aliqn̄ assequetur. Sed iā de re ipsa te iudice disceptaturi cōgredimur.

ℭ Voces. res. conceptus & litteras quadrare debere.

Capitulum primum.

PRimū disputationis nr̄æ fundamētū ab eo ꝑficiscat̄: in quo plerīq; oēs facile consentiūt: lras ea potissimū de cā fuisse excogitatas: ut ꝑ illas q̄si ꝑ q̄dā signa tum absentes uiui cū posteros morituri certiores facere possemus iis de rebus q ad priuatā publicāue utilitatē ꝑtinerēt. Nā queādmodū Aristo. tradit eo modo lræ uerba humāis uocibus īformata designāt: quo uerba ipsa res mēte cōceptas q ꝑ ea significant̄. Qđ si nō q̄ttuor hæc ex ordine sibi inuicē cōsentirēt: dico res. cōceptus. uoces. lræ. interirēt utiq; cōmercia & publica fides: qua hoīum societas cōtinet̄. Interirēt oēs artes & sciētiæ q uitā humanā cultiorē reddūt. Interiret de-

niq; hic ipse sacrũ litterarũ splẽdor qbus ad christianã religionẽ istituimur & docemur. Cũ.n. bõitati diuinæ uisum est hoi a uera religiõe aberrãti ostẽdere q cultus sibi maxie placeret: certos quosdã suæ uolũtatis elegit iterptes: p quos instrũm uetus hæbraice: nouũ uero græce mortalibus obseruãdũ traderet. Sed qa futurũ erat ut sacra lex ex hæbreo græcoq; sermone qñq; in latinũ uerteref dicẽte dño p Esaiã pphetã: in loq̃la.n. labii & lingua altera loquar ad populũ istũ: factũ est ut christiana relligio tribus illis potissimũ linguis cõtineref: q̃ i titulo crucis hoc ẽ triũphi saluatoris nr̃i cõsecratæ sũt: qbusq; roma ecclia maxĩme utif. ut ab hæbraica in q̃ primũ nr̃a salus nũciata est: p græcã in q̃ sapiẽtia hũana est pscripta: ad latinã q̃ totius orbis dñationẽ tenuit: q̃si p quosdã gradus se ascẽdisse testef: simul etiã ut facile appareat: relligionẽ sapiẽtiã ac potentiã sic iter se q̃si in triũ uiratũ quẽdã cõiurasse: ut altera sine altera oĩes ppe hẽret inanes. Sed ut ad rem de q̃ agif redeamus: uoces illæ quas deus p mosem ĩprimis aliosq; pphetas & hagiographos auctores deinde p apostolos & euãgelistas ptulit: ne tpis diuturnitate oblitterarent: grãmaticæ hoc est rei litterariæ sũt creditæ atq; cõmẽdatæ. Neq; ex tãta disciplinarũ multitudine: q̃s ptim casus ptim sollertia hũana excogitauit: ulla magis: neq; dignior est iuẽta: cui depositũ tã grãde cõcrederef. Quo magis illos demiror q grãmaticẽ q̃si rẽ puã cõtẽnũt putantes se posse sine lr̃is fieri lr̃atos: cũ oĩs disputandi subtilitas in uerba. syllabas lr̃asq; q̃si in q̃dã elemẽta resolui debeat. Hæc oĩa eo ptinẽt ut oñdamus illos ĩgentẽ erroribus fenestrã patefacere: qcũq; putãt orthographiã nõ seuerissime i uerborũ scriptiõe obseruãdã: aut uoces alias posse lr̃arũ figuris accõmodari q̃ q̃ cũ primũ fuerũt iuentæ p illas repsentabantur. Neq;.n. res ulla est magis lubrica: neq; in q̃ hoĩes iperiti facilius dilabanf: & q̃ semel deprauata minus restitui possit: q̃ hæc lr̃arũ rõ: qppe q̃ mltipliciter barbarismo sit obnoxia. adiectiõe. detractiõe. iuersione. mutationeq; lr̃æ uel syllabæ. uel aspiratiõis: idq; dupliciter uel scripto. uel pnũciatiõe. res qdẽ pua: sed q̃ semel admissa qoasi p q̃dã graduũ p̃cipitia in maximã quãdã labyrinthi cõfusionẽ deducat.

Ita scribendum esse ut loquimur & loquendum ut scribimus. Cap. ii.

CONsequẽs est illa disputatio an ita scribẽdũ sit nobis: quẽadmodũ loq̃mur: & loquẽdũ ut scribimus: uel potius e diuerso qbusdã i locis aliæ scribẽdæ sũt lr̃æ aliæ pferẽdæ. Qđ si hoc admittimus ut aliud scribatur aliud enũcief: frustra ut añ dixius lr̃æ sũt iuentæ. cũ ad hoc tm̃ sint excogitatæ ut creditas uoces q̃si depositũ quoddã fidelissime custodiãt: & cũ fuerit opos nulla ex pte decoctũ reddãt. Atq uidemus iquiũt iod & uau apud hæbreos plærũq; otiose scriptas. & apices ipsos iterdũ aliter atq; afr pferri. Videmus quoq; apud græcos scribi gama lr̃am & enũciari ni quoties seqf alterũ gama siue capa. siue chi. ut aggelus. agcora. agchises. pro angelus ancora anchises. & rursus post lr̃am in sequẽti tau. p̃ferri. de. pro tau ut synderesis p synterẽsis. & in diphthõgis uocales alteras supprimi & alteras enũciari: id qđ apud latinos in æ & œ. fit ut priores uocales supprimanf. posteriores enũcientur.

Seruius quoq; grãmaticus in. i. geor. Vergilii lib. Caius inqt Cneius & amurca p.c. scribunf enũcianf tñ p.g. Gaius. Gneius & amurga. Difficile est usui tã inueterato atq; tot tantorũq; uirorũ nostri sæculi auctoritate approbato repugnare: sed illud multo difficilius rñdere iis q̃ de re litteraria sunt ab antiq̃s ac proinde melioribus auctoribus tradita. Nisi qs uelit dicere priscos illos scriptores aliter fuisse locutos q̃ p̃ceperũt? Quod si tã ptinaciter isti uolũt lr̃arũ uoces alienas atq; ab ignorãtia psectas defendere: cur se iactant græcos? cur latinos? Cũ neq; illos demosthenes græce: neq; hos Cicero latinæ isto mõ loquẽtes agnosceret. Quare illa potius orthographorũ sñia nobis tuenda est: q putãt ita scribẽdũ eẽ ac loquendũ: nisi quatenus ex certis qbusdã rõnibus paucas lr̃as ĩ aliarũ uoces antiq̃as cõmutauit: idq; solũ ppter oris ĩpedimẽtũ pferẽdiq; difficultatẽ. Quæ rõ fuit ut plerũq; p̃positiões in cõpositionẽ ueniẽtes corrũperentur.

Diuersitatem litterarum ex sono: non ex figura cõstare. Cap. iii.

ESt quoq; ad sequentẽ disputationẽ multasq; ambiguitates tollẽdas illa orthographorũ regula p̃mittẽda: lr̃as nõ ex diuersitate figurarũ: sed ex uarietate sonorũ iter se debere distingui. Si enim alpha græcum. & aleph hæbraicũ. & aliph punicũ. & a latinũ scripsisti. tãetsi quattuor sũt figuræ: unã tñ eandẽq; uocẽ designasti: quare una lr̃a censenda est. In alphabeto quoq; latino. c. k. q. qđ ad figurã attinet: diuersæ lr̃æ sunt. quia uero platio eadẽ est: unũ tm̃ esse elemẽtũ oẽs fatentur. Ecõtrario uero quia. i. & u. binas habent potestates: qđ tũ q̃si uocales: tũ q̃si cõsonãtes legunf: nemo est q neget illas duplici officio fungi: ut quãquã figuræ sint duæ: quattuor tñ elemẽta in nũero lr̃arũ sunt cõputanda. Itaq; ex hac rõne si qđ isti dicunt. c. & g. alias uoces exhibent. a. uel. o. uel. u. sequẽtibus: alias uero si sequanf. e. uel. i. iã. c. & g. nõ duæ litteræ sed qoattuor erũt: qđ nemo unquã dixit: sed neq; somniauit. Atq; e diuerso quẽadmodũ isti uolunt: si post. t. sequif. i. & post illam alia uocalis. t. transit in sonũ. c. iam. t. & c. nõ duæ lr̃æ: sed una tãtũ eadẽq; erit: qđ est p q̃ absurdũ. Præmittenda est p̃terea lr̃æ diffinitio: q̃ a grãmaticis tradif. Littera iquiũt est minima pars uocis cõpositæ. uel illa potius. littera est minima pars uocis: q̃ scribi põt ĩdiuidua. Ex hac lr̃æ diffinitiõe mãifestũ est. x. & z. & psi nõ esse lr̃as: sed potius litterarũ cõpendia. siquidẽ. x. ex. cs. uel. gs. z. ex. sd. uel. st. Psi ex. ps. cõponunf. Illud quoq; supponendũ est cõsonãtes uim suã æqualiter ad uocales quas frãgũt pferre: id qđ de. c. lr̃a in specie Quintili. testatur. Ex quo fit: ut quod paulo ante dicebamus eundẽ sonũ reddãt. c. & g. sequẽtibus. e. uel. i. quẽ exhibebãt cum a. uel. o. uel. u. sequebanf. Eundẽ p̃terea. t. sequẽte. i. & post illã altera uocali: quẽ reddebat nõ sequẽte altera uocali: uel cum seqtur quæcumq; alia uocalis.

De alphabetis hæbraico græco & latino. Capitulum quartum.

SVnt itaq; apud hæbreos litteræ quattuor & uiginti. Nam quod ad præsentem rationem attinet chaph. & pe. litteris annumeramus in hunc modum. aleph. beth. gimal. daleth. he. uau. zain. heth. teth. iod. caph.

chaph.lamed.mem. nun . sama . ain . pe.phe.sadic. coph.res.sin.tau. Pronunciatiões uero aliquãto plures sũt.hoc est uocaliũ quinq; quas apicibus designãt cũ nõ habeãt ꝓprie nisi unã tantũ uocalẽ aleph.& eã qdem cõfuso quodã modo uim omniũ habẽtẽ: sed quæ apicibus distinguaƭ aut ipsi aut cõsonãtibus subiectis:ut sint apud illos duodetriginta soni distincti. Græci quoq; lr̃as habẽt æque quattuor & uiginti.alpha.beta.gama.delta.epsilon.zeta.eta.theta.iota . capa.labda.mi.ni.xi.o micron.pi.ro.sigma.tau . ypsilõ. phi.chi.psi.omega.Soni tamẽ harũ pauciores sunt: quoniã:ut paulo ante diximus xi & psi binaꝶ sũt potius lr̃aꝶ cõpẽdia:q̃ p se lr̃æ. Eta quoq; & omega ad epsilõ & omicrũ referunƭ . Atq; ecõtrario cũ o micrõ & ypsilon in diphthõgũ coeuntia sonũ.u.uocalis latinæ repræsentẽt.ypsilon p̃terea subiectũ.a.uel.e . uocalibus cũ qbus diphthõgon facit eodẽ modo ab illis:quo a latinis.u.cõsonans ꝓferaƭ :erunt oĩno apud græcos lr̃aꝶ soni duo & uiginti. Apud latinos p̃terea lr̃arũ figuræ sunt tres & uiginti.a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l. m.n.o.p.q.r.s.t.u.x.y.z.sed duæ ultimæ in dictionibus tantũ pegrinis. Cũq; ex his duæ sint otiosæ. k.&. q.qd eundẽ sonũ exhibẽt:quẽ.c.littera exhibet:cum ix.quoq; quẽadmodũ paulo ante diximus potius cõpendiũ sit.cs.uel.gs.quã per se littera . Cũq; Plinius in lib.vii.natu.hist.scribat:latinos oĩum græcarũ litterarũ uim sentire:atq; ꝓinde in dictionibus græcis aut græcã lr̃arũ habẽtibus cõsonãtes quoq; aspiratas hoc est.ch.ph.th.rh.recipiãt. Cumq; ẽdiuerso latini duas habeãt uocales hæbreis atq; græcis incognitas: alterã quæ sonat iter.e.&.i.alterã q̃ inter.i.&.u. Duas quoq; cõsonãtes.i.&.u.qñ sequẽtes uocales frangunt. Colligiƭ ꝓnunciatiões eẽ apud latinos septẽ & uiginti q̃ p unde uiginti tantũ figuras lr̃arũ:& p.h ; q̃ non est littera sed aspiratiõis nota designanƭ :in hũc modũ.a.b.c.ch.d.e.f.g.h.i.cõsonãs.l.m.n.o.p.ph. r . rh.s. t.th.u.u.cõsonans.ypsilon.z . cũ duabus illis uocalibus quas q̃s diximus græcis aliisq; linguis icognitas.

¶ Quæ uoces cuiq; linguæ sint propriæ . quæ communes. Capitulum.v.

Ex iis q̃ in supiori capite sũt a nobis disputata:colligiƭ id qd aliubi copiosius deductũ ẽ:cuiusq; liguæ uoces alias ꝓprias:alias qbusdã.alias oĩbus esse cões. Atq; ut de aliaꝶ nationũ linguis interim sileamus:de tribus tantum illis superioribus id facillime demõstrare possumus. Igitur hæbreorum propriæ litteræ atq; ꝓinde græcis & latinis icognite sunt quinq; heth .he.ain. sadic.sin. Propria græcorum incognita hæbreis & latinis.ypsilon. Propria latinorum incognita hæbreis & græcis.f.littera . & duæ illæ uocales de quibus in alphabeto latino diximus. Communes hæbreorum & græcorum receptæ tamen a latinis in dictionibus græcis & barbaris consonantes quæ aspirari possunt hoc est.ch.ph.th. Communes hæbreorum & latinorum.i.&.u.consonantes : sed posterior græcis omnibus præter q̃ æolib . incognita . Communes hæbreis græcis pariter ac latinis reliquæ omnes : nisi quatenꝰ ex consonantibus quædam sunt apud hæbreos semper pressæ.quædam semper laxe.quædam mediæ: quæ ratio græcis & latinis inaudita est.

¶ De uocalibus hæbraicis græcis & latinis. Cap.vi.

Quemadmodũ in superioribus dictũ est: una tãtũ apud hæbreos figura litteræ habetur.quã ipsi aleph appellãt.a qua sui alphabeti auspicanƭ exordiũ: uis tamẽ atq; potestas illius miscella est: quã quidẽ confusaneam mixturã necesse fuit illos apicibus distinguere. Apices uero ipsos initio apud hæbreos nõ fuisse: ex monumẽtis hæbraicaꝶ litteraꝶ:quas uidemus in marmoribus atq; numismatis incussas depræhendi põt. Id qd etiã in suo pentateucho qd in abditis obseruãt pertinacissime ad hãc usq; ætatẽ hæbrei retinent:putantes opinor uel ex eo suæ religiõis antiquitatẽ ostẽdere. Adiecisse deinde apices primus omniũ dicitur ezras ille scriba legis nominatissimus . Hieronymus in prologo galeato nõ apices apposuisse : sed quasdã litterarũ figuras excogitasse tradit. Sed quicunq; tandem is fuerit huius inuẽti auctor: rem commodissimam ac propemodũ necessariam hæbreis atq; perinde hæbraice linguæ studiosis attulit : cum alioqui quasi per notas & cõpendia legendum scribẽdumq; esset:res quidem lubrica & multis erroribus obnoxia: si stante eadem scriptura sensus diuersi ac cõtrarii plærumq; possent intelligi . Sunt autẽ hæbreorũ apices qbus uocales quinq; designanƭ octo.patha.cames.seua.sere.segol.heri.holem.sure. Per aleph itaq; subiecto patha uel cames.a . designatur . Per aleph subiecto seua.siue sere.siue segol.e. Per aleph subiecto heri.i.per aleph imposito holem.o. Per aleph sequenti uau cum holem aut subiecto sure.u. Per eosdem apices consonantibus subiectos eædem uocales designãtur. Ex quo fit ut aleph per seipsam nunquã exhibeat sonum:quem ipso nomine profitetur . sed cum potestate uim omnium uocalium habeat : per appositos apices congeries illa determinaƭ . Tale aliquid & in lingua pũica uidemus quæ hæbraicæ atq; perinde arameæ & ægyptiæ finitima est : non modo in litterarũ uocibus uerumetiam in ordine litteras disponendi. Omnes enim hæ quattuor linguæ punicam dico hæbraicam.arameã siue chaldeam & ægyptiam a dextra sinistram uersus procedentes hoc est peruerse ut Herodotus & Mela aiunt litteris utuntur. Cumq; Hieronymo. Augustino. Remigio auctoribus instrumentũ uetus ex hæbraico aramæo ægyptioq; sermone constet : punicus uero siue arabicus non multum distet ab ægyptio.hæ quattuor linguæ in unam prope consundũtur. Habet inquam lingua punica siue illa sit ægyptia primam sui alphabeti litteram aliph.sic enim appellãt eodem fere sono quo hæbrei suum aleph:neq; habẽt aliam uocalem præter illam:quam tamen adiectis apicibus:apuclas ipsi uocant:omnes quinque latinas designant: quemadmodum de hæbraica circa suum aleph diximus. Quod si quispiam dixerit duas præterea reliquas esse apud hæbreos iod & uau:is profecto non intelligit.quas apud illos uires habeant . Sunt enim per se consonantes atq; consonantium funguntur officio: cum uocales undiq; feriant: & in illa oris parte formentur : ubi sine uocalibus enunciari nullo modo possint. Quod si uspiam reperiantur consonantium uim non habere:nec uocales quidem erunt: sed figuræ tantum apicibus deseruientes. Quare tunc ab hæbreis naha hoc est otiose ac superuacue dicũtur:neq;

alios usus habent:q̃ quos in logistice siue computato
ria arte quæ uocatur siphra:cum reliquis numeroꝝ
figuris exhibet. Græci uero uocales habẽt distinctas
septem. duas æternũ breues epsilon & omicron. du
as item semp longas eta & omega. Reliquas tres me
dias. hoc est quæ modo breues modo longe sunt:al
pha. iota. & ypsilon. Latini quoq; octo habent uoca
les explicitas. a. e. i. o. u. ypsilõ & duas illas nr̃o seculo
ĩcognitas:q̃ tñ a maioribus nr̃is percipiebantur.

ℭ De apicibus hebraicis per quos uocales designã tur. Cap. vii.

DE uocalibus hebraicis q̃s illi ut diximus
apicibus distingũt:nulla certarõ tradi po
test:cũ neq; ipsi hebræi in illis enunciãdis
inter se satis constent. Septuaginta nãq; illi
senes ĩprimis atq; deinceps illos secuti tanta licentia
hebraicos apices in uocales græcas uerterũt: ut nihil
inter hebræos & græcos in hac parte cõueniat. Iã lati
ni interp̃tes siue illi ex hebraico siue ex sermone græ
co sunt ĩterpraetati:neq; unguẽ transuersum a græcis
declinarunt:cũ p̃sertim latinæ lr̃æ ut ex auctoritate
Plinii supra diximus satis cõmode græcas oẽs expri
mant. Itaq; pro eo qđ hebræi dicunt aua auila. anoch
p heth in principio subiecto patha: nos duplici illa
aspiratiõe dispuncta. eua & euila & enoc cũ græcis p
e. interp̃tamur. Et rursus pro eo qđ illi dicunt gamo
ra. adulã. athniel. p eundẽ apicẽ in prima. nos & græ
ci gomora & odollã. & othonirl siue othoniel p. o. p
ferimus. Pro eo quoq; qđ illi dicunt iactã & amor p
apicẽ cames ĩ prima nos cũ græcis p. e. iectan & emor
enunciamus. Et itẽꝝ pro eo qđ illi dicunt a alibama.
basra. aphni p eundẽ apicẽ nos & græci p. o. b. o. oli
bama. bosra. & ophni dicimus. Pro eo quoq; qđ illi
dicũt:sechen. lebanon. pelestim p eundẽ apicẽ seua:
nos & græci p. i. dicimus sichem. libanus. philistim.
Atq; pro eo qđ illi dicunt ceni. lea. p sere. nos cũ græ
cis p. i. cinæi & lia p̃ferimus. Et qđ illi p eundẽ apicẽ
cedor & epher dicunt. nos cũ græcis codor & opher
enunciamus. Quodq; illi bera zera. cesed p segol scri
bunt nos & græci p. a. zara. bara. & cased interpræta
mur. Et qd per eũdẽ apicẽ gesem in prima & becher
in secunda:nos cũ græcis per. o. gosem & bechor di
cimus. Et pro eo qđ illi dicũt simson. gibaon. gilaad.
per heri. nos cũ græcis p. a. samson. gabaon. & galaad
p̃ferimus. Quodq; rursus per eundẽ apicẽ illi scri
bunt. silla. misraim. cetim. nos cum græcis per. e. sella
mesraim. cetim legimus. & qđ illi per holem in pri
ma obadias. & soar. & potiphar:nos & græci per. a. ab
dias. per. e. seor. & per. u. putiphar efferimus. Quodq;
illi per sure in secunda salumiel & zerubabel. nos cũ
græcis per. a. salamirl & p. e. & per. o. zorobabel enun
ciamus. Vides o lector quanta sit interpraetũ incon
stantiã transferendis apicibus hebraicis cũ nihil tale
ex græco in sermonẽ latinũ uertentibus nisi raro cõ
tingat. Itaq; de uocalium ratione nihil certi diffinire
possumus:cũ tã licenter ab auctoribus aliæ pro aliis
ponanť:nõ ob aliã opinor cãm q̃ ob affinitatẽ illarũ
ĩter se:cũ p̃sertim apud hebræos. arameos. ægyptios
& arabes tã sint finitimæ & affines:ut neq; distinctos
characteres dignati sint illis accõmodare.

ℭ De septem uocalibus latinis &. y. psilo. Capitulo. viii.

HOc in loco repetendũ est:quod aliis in lo
cis est a nobis copiosius disputatum fuisse
apud latinos præter sex illas uocales quæ
sunt uulgo receptæ reliquas uocales duas
q̃ tamen ignorantia temporũ intercidere. Verba sũt
Quintiliani oratoriarum institutionũ libro primo.
medius est. i. & u. litteræ sonus. neq; enim sic optimũ
dicimus ut opimũ. & here. neq; e. plane neq; i. audiť.
Diomedes quoq; grammaticus fabio his uerbis asti
pulatur. i. & u. mediæ dicuntur: quia in quibusdam
dictionibus expræssum sonũ non habent: ut uir opi
mus. Eadem prope utriq; sentit Priscianus: fuisse ui
delicet apđ antiquos uocales illas duas: quæ tametsi
non scriberentur: nihilominus proferebantur: & a
nobis quo ad fieri possit proferẽdæ sunt: si uolumus
esse ii quos profitemur. Et quanquã scriptum repe
rias optumus siue optimus: neq; efferas. i. neq; u. sed
medium quendam ex utraq; sonum: cui non placuit
figurã maioribus nr̃is assignare. Eodẽ modo de he
re am ue heri & uer siue uir dicẽdum. ubi neq; e. neq;
i. sed mixta quædam ex utroq; elemento uox enunci
anda est. Illud uero per quã ridiculum quod de uo
calibus grammatistæ soliti erant quærere: cur non
essent plures neq; pauciores q̃ quinq; cum ex supe
rioribus non modo sint apud græcos septem apud la
tinos octo: sed innumeræ quoq; esse possint: quem
admodum in commentariis artis grammaticæ per
scripsimus. Quid quod & apud græcos priscos uo
cales dumtaxat fuerunt quattuor. a. e. i. o. Adiecit po
stea ypsilon circa belli troiani tempora Palamedes:
non Pythagoras ut quidam putauerunt. Duas quoq;
superioribus adiunxit Simonides melicus eta longũ
& omega. Auctores sũt Plinius & Eustachius: q̃q̃ lo
cus ille apud Pliniũ incõstanter legiť. Apud latinos
ẽt priscos umbros maxime. o. uocalis non fuit: sed lo
co illius ponebant. u. acceperũt deinde illã alicunde:
sicut a græcis ypsilon cum illorũ dictionibus. Distin
xerunt præterea uocibus & non figuris duas de qui
bus tam multa diximus: atq; ita paulatim uocalium
numerus auctus est: ut a q̃ttuor peruenerit ad octo.
Inter ypsilon uero &. i. latinum tãta distantia est: q̃ta
potest esse inter quaslibet duas alias uocales. Neq;. n.
diuersitas figurarum facit illas esse diuersas: sed so
norum uarietas facit inter illas distinctionem: cũ au
ctore Quintiliano hæc sit tristis illa uero hilaris &
iucunda. Scribit enim libro duodecimo. his uerbis.
iucũdissimas ex græcis litteras non habemus: uocalẽ
alterã: alteram consonantẽ: quibus nullæ apud eos
dulcius spirant: quas mutuari solemus quoties illo
rum nominibus utimur: quod cum contingit: nescio
quomodo hilarior protinus renidet oratio. ut in Ze
phyris zopyrisq;. quæ si nostris litteris scribantur sur
dum quidem & barbarum efficient sonum: & uelut
in locum earum succedunt tristes & horridæ qui
bus græcia caret. Quod uero attinet ad prolationem
in quo ypsilon ab. i. iota distet: non est dictu facile.
Martianus tamen scribit. in. i. latino spiritum prope
dentibus p̃ssis in ypsilo app̃ssis labris pcedere. Ac si
dicat in illo diductis labris & dẽtibus fere præssis in
hoc cõtra p̃ssis labris & dentibus paulo diductis uo
cem eẽ formandã. De diphthongis uero q̃o debeãt
enunciari: & quod ex diphthongi diffinitione utraq;

uocalis ꝑferri debeat:satis multa in cōmētariis tertii
libri artis grāmaticæ scripsimus. Quare hic locus pe
tendus illinc est:ne incidamus in illud actū agis.hoc
ē frustra qđ scriptū scribis. Sed de uocalis hactenus:
nunc ad consonantiū disquisitionē ueniamus.

Ⅽ De.c.g.ch.litteris. Cap. ix.

OMnes q de ortographia unq̄ græcæ & lati
ne scripserunt:dicunt tres cōsonantes mu
tas in eadē oris parte hoc est faucibus cō
præssis formari.c.g.ch.nullaq; alia re īter
se distare q̄ aspiratione & exilitate. Itaq; cū ex hac rō
ne extremæ plurimū inter se distent.g.media est. Cō
parata nāq; ad.c.spissior aspiratiorq; est.cōparata rur
sus ad.ch.exilior subtiliorq;. Ex quo fit ut hæ tres lit
teræ eundē prope sonū habeāt:atq; in eadē specie re
ponant:quandoquidē spissitudo & exilitas atq; eius
cemodi affectus non uariant speciē. Quæ igit rō pōt
hispanos meos defendere:qui alio mō ꝑferunt.c.se
quentibus.e.uel.i.uocalibus:q̄ si sequant.a.o.u.cum
ꝑsertim auctore Quintilia.c.lr̄a sit quæ ex æquo ad
oēs uocales uim suā ꝑferat:id qđ cæteris quoq; cōso
nantibus accidit. Aut qđ ignorationis dedecus fuit so
num.s.lr̄æ propriū huic lr̄æ accōmodare? Quod si.
c.lr̄a cum aliis uocalibus aliter aliterq; sonat: iam nō
una lr̄a sed due erunt:si quidē ut diximus litterarū
diuersitas non ex figura sed ex uarietate soni ꝓuenit.
Neq; sunt italoꝝ quidā tolerabiliores q uoce adhuc
magis incondita eandē ꝑferunt:eo uidelicet mō:quo
hispani in lectione latina atq; uernacula che chi.q so
nus cum neq; sit hebraicæ neq; græcæ sed neq; latinæ
linguæ ꝓprius:de illo tn̄ Persius poeta mihi intelle
xisse uidet:cū in mollē ac parū uirilē uocē carmina
recitantiū inuectus scribit. Quæris ne un̄ hæc unde
hæc sartago loquendi uenerit in linguas? Neq;.n.est
sonus ullus q magis imitet stridorē illum sartaginis
cū in ea frigit aliqd:quā is quē itali in hac lr̄a profe
renda exprimunt. Neq; sunt ridendi minus fere oēs
galli qui huius lr̄æ sonū cum.s.lr̄a confundunt:quo
mō perperā nunc proferr.sed de hoc pluribus cum
de.s.lr̄a disputabit. Iam uero ille ꝓprius hispanorū
error est:q eodē sono enunciant.c.exile quo.ch.aspi
ratū.sequentibus.a.uel.o.uel.u.uocalibus.ut chorus
ꝓ hoīum eiusdē habitus & ætatis coetu & corus pro
uēto quē græci uocāt argesten:cū multo plus a se di
stent inuicē q̄ alterutrū.a.g.medio. Par quoq; uitiū
cōmittitur cū post.ch.sequentibus.e.uel.i.uocalibus
talis uox exprimit:q̄lis illa est quā itali ꝑferunt: cū
post.c.exile eædē uocales subsequunt. Cū itaq; tres
sint huius gn̄is lr̄æ sola aspiratiōe & exilitate distan
tes q̄ triplicē nobis sonū hebraicæ græcæ & latinæ ex
hibent:excludamus ab illis uoces partim īpertinen
tes partim græcis & latinis necnon hebræis oīno inco
gnitas. Circa.g.ꝑterea litterā non minus in ꝓlatione
peccat:cū post illā sequuntur.e.uel.i.uocales. Sonus
nāq; ille cū sit hebræis græcis & latinis incognitus:nō
aliunde mihi sumptus uidet q̄ a lingua punica: in q̄
lr̄a est ꝓpria quæ uocē illā repræsentet. Sed nobis qui
sacras maxime litteras profitemur: quæ cōicatio est
aut eē debet cū poenis christiani noīs hostibus? Quē
igitur sonū.g.littera sequentibus.a.uel.o.uel.u.hēt:
eundem sequentibus.e.uel.i.retinet:siquidem paulo
ante diximus consonantes æque uires suas ad sequen
tes uocales perferre. Quod si aliter cū his aliter cum
illis sonaret:iam nō una littera sed plures essent. De
adulterina uero illa uoce quā græci & itali huic litte
ræ attribuunt quoties cum.n.littera coagmentatur:
cum de.n.disputabitur agemus.

Ⅽ De.p.b.ph. litteris. Cap. x.

QVod de.c.g.ch.in capite supiori diximus
idē nunc de.p.b.ph.dicendū est: quæ cū
inter labra magis minusue cōpræssa for
ment:nullaq; alia re distent q̄ exilitate &
aspiratione:idq; oēs orthographiæ scriptores fatean
tur:oēs circa hanc litteraꝝ rationē non nihil peccant.
Ac primū hebræi qui beth litterā cum raphe tali so
no proferūt:qualē nos.u.consonanti accōmodamus.
Nam si.b.cū dages hoc est puncto medio scribatur:
tunc ipsi fatent cōpræssis labris debere formari: q̄si
uelint dicere.b.laxum ad.u.cōsonantē:præssum ue
ro ad.p.exilis uocem ꝓxime accedere. Pari in errore
mihi uident esse græci:qui eo mō beta ꝑferunt:quo
hebræi suū.b.cū raphe hoc est dentibus supernis īfe
riori labro admotis. Qđ si ita esset hæc tres lr̄æ alia
re magis distarent: q̄ eo qđ diximus:quodq; oēs grā
matici fatent:aspiratiōe uidelicet & exilitate. Quare
non eiusdem generis apud græcos erit:atq; apud he
breos nō una sed duæ erūt lr̄æ:siquidē inter.b.&.u.
consonantē multo maior est distantia: q̄ quæ possit ꝑ
aspirationē & exilitatē designari. Ex quo fit ut latini
multo melius.b.ꝑferant: q̄ hebræi & græci: cū.a.p.
lr̄a sola distet laboꝝ laxitate:id quod oēs orthogra
phi fatentur. Hinc est qđ Quintili.adnotauit in hoc
uerbo obtineo cū secunda lr̄a sit.b.aures magis audi
re.p.idq; ex hac litteraꝝ cognatione accidere. Latini
ꝑterea non minus q̄ hebræi & græci in hac parte pec
cant. Nā cum.ph.sola aspiratione distet.a.b.&.p.lr̄is:
utriq; eo mō proferunt quo.f.litterā:cum sit īter.f.&
ph.tanta distantia quanta pōt esse inter quaslibet du
as consonantes:cū.ph.quæ tantū in dictionibus græ
cis aut peregrinis græcā litteraturā habentibus repe
riatur dulce nescio qd solutis labris spirans.f.littera
quæ ut ait Quintilianus sexta nostrarū est poene nō
humana uoce uel omnino non uoce potius inter di
scrimina dentium efflanda est:quæ etiam cum uoca
lem primā accipit:cassa quodā modo:cū consonan
tem aliquā frangit:multo fit horridior. Cū igitur il
lud ab omnibus receptum sit:ut in dictionibus græ
cis hebraicis & punicis quæ apud illos ꝑ phi scribūt
a nobis quo ꝑ.ph.aspiratū debere scribi:nullus relin
quet in illis.f.lr̄æ usus. Illud uero nō possum hoc in
loco nō mirari:quæ rō potuit ꝑsuadere illis q dictio
nes hebraicas aramæas & ægyptias ꝑ ordinē alphebe
tariū in lexicon redegere:ut quæ illi ꝑ phe aspiratū
scriptitent:ipsis ꝑ latinū.f.scribere placuerit. Quēad
modū.n.phe aspiratū aut phi græcū latinis incogni
tum est:ita e diuerso.f.littera græcis & barbaris. Atq;
ut alios interim omittā:diuū Hieronymū imprimis
demiror tā cupide hūc lr̄aꝝ ordinē īuertisse:ut in ī
terꝑtatione opis eusebii cæsariēsis qđ est de topogra
phia locoꝝ sacræ scripturæ: q̄ ille per phi litterā in
principio dictionū scripserit.hic ꝑ.f.scribere malue
rit. Qđ etiā obseruatū est in altero suo ope:qđ est de
noīum hebraicorum interprætatiōe:ut quæ hebræi
per suum phe.ipse per.f.quoq; in pricipio dictionū

scripta reliquerit. Nisi forte qđ mihi fit uero simillimū atq; probabile: alius quispiam fuit: qui ut est nostri temporis hominum ignauia: ordinem illum immutauit. Quā tñ rationē scribendi nemo est qui hodie sequat: sed neq; secuturi sumus in lexico nřo: qđ de dictionibus hebraicis ꝓpediem publicabimus.

¶ De.t.d.th.litteris. Cap. xi.

CVm ꝑterea sint apud hebræos & græcos tres quoq; lřæ eiusdē ꝓpe generis quæ in primori lingua superioribus dētibus appulsa formenť.t.d.th.non alia rōne inter se distātes q̄ illa: qua supra diximus.c.g.ch.atq; iterū p.b.ph.differre: latini in eo plurimū peccant qđ eodem mō proferunt.th.aspiratū quo.t.exile.cū.th.tātū uincat aspiratione.d.mediū: q̄tū.d.ipsum exilitate uinciť.a.t.exili. Itaq; eodē mō proferunt thalamus quo talis priori syllaba. Iā uero error ille: qui apud oēs prope latinos increbuit: qq; Remigii cuiusdā ꝑceptiōe iductus est: qua rōne defendi pōt? Aiunt namq; qđ si post.t.sequať.i.atq; deinceps altera uocalis.t.migrare in sonū.c. Quare nemo fere iā est: q ex hac rōne non ꝓferat sapiētia.prudētia.quatio.partio.q̄ malicia.negcia.facio.iacio.q̄q̄ & in hoc quēadmodū superius dictū est alius sit error: qđ nec ipsum.c.eū sonum exhibet sequentibus.e.uel.i.quē uulgus putat. Ego qs iste sit. Remigius fateor me ignorare: ausim tñ asserere fuisse hoiem plane barbarū: & qui in sermonis latini perniciē sit ausus tam pestiferā ꝑceptionem per oēs nois latini mortales effundere: cum nullus unq̄ qui de affinitate litterarū inter se aut pmutatione scripserit: tale aliqd tradat. Ná qd obsecro hn̄t cōmune.t.&.c.siue recte siue perperam enuncientur? Qđ si quēadmodū supra diximus eundē sonū reddunt: & eandē esse litterā fatearis necesse est: q̄nquidē lřarū diuersitas non ex figura sed ex soni uarietate colligiť. Qđ si in dictionibus latinis id debere fieri tā asseuerate affirmāt: nō pmittēte hebræi sed neq; græci dictiōes suas tam aliena a suis lřis uoce proferri.

¶ De.i.consonante. Cap. xii.

DIsputaturo mihi in hoc loco de.i.consonāte libet ad uerbū transcribere: qđ alibi notauimus. Nemo inquā est qui nesciat.i.latinum mō uocalis mō consonantis loco poni. atq; tunc eē uocalē cum a reliqs uocalibus pura sonat. tunc cōsonantē cū uocalem aliquā ferit atq; illi coagmentať. Illud uero pauci intelligunt quo sono ꝓferenda sit: cū pro consonante accipiť. Sed qm̄ græci hanc litterā non habēt: atq; illius sonū pœnitus ignorant: nō possumus illorū testimonio qđ uolumus efficere. Fuit tēpus quo putabamus hebræos quoq;.i.consonantē non hēre: opinabamurq; quoties apud illos uocalibus per apices designatis iungereť in diphthōgon cū illis coire. Postea uero perpensa & examinata huius lřæ prolatiōe: & iis quæ ab hebræorū quibusdam doctissimis accœpi: facile in hanc sňiam deductus sum ut existimarē eundē aut certe persimilē eē sonū atq; germanū iod hebraici qđ.i.cōsonantis latinæ. Quare ab illis rō est accipienda qua ꝓferre hanc litterā debeamus. Est & illa rō quæ nobis persuadere pōt quo sono hæc littera enuncianda sit: qđ quoties in fine dictionis ponitur: etiā imperiti itelligunt non habere eū sonum quē isti in principio syllabarū aut in medio proferunt: sed eū potius quē italorū atq; hebræorū doctissimos diximus huic litteræ accōmodare. In his nāq; dictionibus cui & ei & hei & huic in q̄bus.i.finalis nō uocalis sed consonans est: eodē sono hæc lřa etiā ab ignaris proferť: quo ab hebræis issai. madai. ephraim. Quod si dictiones græcas aut græcam litteraturā habentes in latinū uertimus.i.iota fere semper in.i.latinū transferť: cū nostri hoies quoties in principio dictionū sequēte uocali ponitur nō mō ut consonantē: sed uti suam consonantē ꝓferant. qualia sunt iambus. iaspis. iason. in q̄bus.i.plane uocalis est. Quod si Iesus bisyllabū apud iuniores hymnographos & iudæa trisyllabū hoc est p.i.consonantem apud latinos poetas legitur: in eo illi nō sequuntur græcos qui.i.consonantē non habēt: sed hebræos apud quos eiusmodi uerba per.i.consonantē scribūtur. E diuerso Claudianus in epigrāmatis & iuuēcus in euangeliis relicta origene hebraica græcos secuti Iesus trisyllabū: hic ille Iacobus tetrasyllabū in carmine posuit. Qđ uero Troia. maia. aiax. soluta diphthongo per.i.consonantē a latinis profertur ex ignorantia originem habuit: cum a græcis Troia per oi. diphthongon. maea & æas per ai. diphthongō quoq; proferatur. Illi deteriores adhuc qui dictiones habētes.i.aspiratū in principio: qđ teste Prisciano uel ex ea cā non pōt esse consonans ipsi more suo uoce incognita neq; unq̄ latinis audita proferunt. q̄lia sunt hiacinthus. Hierosolymæ. Nam qđ græci hieremias. hieroboam. hierusalē. hierico & hmōi multa noia: quæ ab hebræis per.i.consonantē in principio scribuntur per.i.iota. hoc est per.i.uocalem scribunt necessitate excusantur: qđ.i.consonante carent. Cur uero aspirationē adiecerint: fateor me ignorare: nisi forte uoluerunt noibus hebraicis etymologiā græcā dare: quod hieros sacer interpretať. Nos uero in lexico nostro. Hieronymū. Remigiū codicesq; antiquos sequimur apud quos huiusmodi nomina per.i.siue illa sit uocalis siue consonans scribuntur: cum tamen ut diximus apud hebræos consonans sit.

¶ De.u.consonante & liquida. Cap. xiii.

QVod de.i.littera in capite superiori diximus: duplici apud latinos officio fungi: uocalis scilicet ac consonantis: idem nunc de.u.littera dicimus esse modo uocalem modo consonantem. Est tñ adhuc illius tertia quædam uis quoties post.q.litteram alia succedente uocali ponitur quem tamen sonum exhibeat magna inter nationes quæstio est. Ego uero tātum ab hispanis dissentio: qui litteram hanc omnino surdam esse putant: quantum ab italis qui illam proferunt perinde ac si esset uocalis. Nam si nullam uim ac potestatē in prolatione habet: nec scribenda quidem est. aut si uocalis est: sonum profecto plenum exhibebit. Quod utrunq; falsum esse. Quintilia. demonstrat: qui.q.adiuncta uidelicet.u.paululū a nostris eliquari scribit. Nō igitur cum hispanis dicemus aqua. quantū quoniam.u.pœnitus expuncta. neq; cum italis aqua. quātum. qm̄ ita ut.u.quasi uocalis proferatur: sed qđ oēs grāmatici scribunt aqua. quantū: qm̄.u.nō cassa neq; uocali plena sed quodā medio sono eliquata. Idem quoq; dicēdum cum eliquatur post.g.&.s. ut lingua. extinguo. suadeo. suauis. V. uero consonans in eadem

oris parte formaẛ qua.f.lr̃a: eundemq; propemodū sonum habēt. Nam cum utraq; dentibus supernis inferiori labro impressis effingaẛ.f.quemadmodū. Quintilia.ait inter discrimina dentiū efflanda ē.u. uero cōsonans intra oris inanitatē sonat. Est itaq; utriusq; lr̃æ similitudo tāta ut cū græci:æoles figura.F.p digama æolico uterenẛ hoc est p.u.cōsonante: latini non dubitauerint eandē sono illi suo ꝓprio accōmodare. Sed q̄q̄ supra diximus.u.cōsonantē hebræorū tm̄ & latinoꝝ esse: sentiunt tn̄ græci uim illius: cū.a.uel.e.p̄cedentibus ypsilon in diphthongon coit: quā nos nisi græcæ ꝓferre malumus in.u.consonantē uertimus. Itaq; p eo qđ græci dicūt euangeliū q̄si per.u.cōsonātē: nos dicimus euangeliū per.u.uocalē. Eodē mō pro eo qđ illi pentheus.tideus.euios dicunt: nos pentheus.tideus.euios dicimus. Pro eo quoq; hebræi dicunt tau.esau.casleu.p uau cōsonantē in fine græci p ypsilon tau.esau.casleu.eodē sono quo hebræi ꝓferunt, nos tau.eslau.casleu per.u.uocalē p̄cedēti.a.uel e.agglutinatā enunciamus. Ex duplici huius lr̃æ officio errandi occasio lectoꝝ ignorātiæ data est: cū stante eadē rectaq; scriptione: uocalis p cōsonante & cōsonans p uocali accipiẛ.ut qđ in libris regū & in paralipomenis sæpe scribiẛ saruia pro matre ioab eadēq; sorore dauid regis.& qđ in genesi mauiael pro filio irad. Qđq; iterū in secundo regū uolumine a re una iebuseus legiẛ qbus in locis.u.nō cōsonans est sed uocalis: quēadmodū ab iperitis huius rōnis ꝓferẛ. E cōtrario rursus qđ in libro ester & in daniele scribitur asuerus.qđq; in genesi p quodā filio aser iesua a quo in libro numeroꝝ est familia iesuitarū.& qđ in esaia & in quarto regū uolumine sepharuaim p.u.uocalē non quēadmodū indocti legunt ꝓferenda sunt p.u.consonantē. Sed de nouē mutis ad tria litteraꝝ genera redactis: deq;.f.littera &.i.&.u.consonantibus quæ ad mutas quoq; referri possunt: hactenus dictum sit nunc ad semiuocaliū disquisitionē accedamus.

¶De.l.littera. Cap. xiiii.

SEmiuocales oium grāmaticoꝝ consensu qnq; sunt.l.m.n.r.s. Nā Martianus q.f.litterā inter semiuocales cōnumerat: in hac parte nō recipiẛ. X.uero &.z.cū sint cōpositæ altera ex.cs.uel.gs.altera ex.sd.partim mutæ partim semiuocales erunt. Semiuocales aūt dictæ sūt nō ut quidā litteratores dixerunt: qđ ab.e.uocali icipe rent: & in seipsas desinerent: cū illud signū potius sit quo ab aliis lr̃is dignoscanẛ: q̄ rō cur ita sint appellatæ: sed qđ in ea oris parte formenẛ: in qua possint ēt sine uocaliū adiumento aliquatenus ꝓferri. Oēs eni lingua ad palatū illisa formantur p̄ter.m.quā ipsam Pli.ex hac forsan ratione mutis annumerauit. Mutæ nāq; oēs iterclusō uocis meatu uel fauciū uel labroꝝ uel dētiū liguæq; cōpressione effinguntur.

¶L igiẛ Plinio.Martiano.Prisciano auctoribus triplicē sonū reddit.exilem cū geminaẛ.ut ille. Salust. Metellus. Plenū quādo finit noia uel syllabas uel cū lr̃a muta illi præponiẛ.ut sal.sol.silua.clarus.flauus. glaber.mediū & lenē cum uocales anteuenit.ut lapis malus. Quod uero superius memorati auctores de hac littera scribūt facile dictu est: qd tn̄ uelint significare non facile. Ego uero dicā quod sentio. Habent hebræi ut supra diximus apices duos dages & raphe uocant: hoc est compressionē & exilitatē. Per priorē quem lr̃æ mediæ interserunt: ostēditur litterā debere præmi: hoc est exiliter & sine spiritu uel halitu ꝓferri. Per posteriorē quē linea transuersa lr̃æ imponūt: ostēditur litterā debere laxari: hoc est crassiori quodam spiritu efflari. Habent græci atq; agnoscunt has differētias sed in nouē tantū illis mutis: quas ad tria gn̄a reduximus. easdē & latini in dictionibus hebraicis græcis & peregrinis itelligūt: idq; per notas psilen & dasea hoc est exilitatē & spissitudinē significant. In semiuocalibus uero hoc neutri sentiunt. uñ & supra diximus hanc rōnem græcis & latinis ignotā. Quare necesse est in hac parte cōsulamus hebræos: qui oēs propemodū cōsonantes tū exiles tum plenas ꝓferūt. illas per dages has p raphe. Et q̄nquidem res nobis ignota est: qualē sonum illi talem & nos huic litteræ atq; aliis eiusdē gn̄is adhibebimus. Estq; illđ a nobis obseruatū quoties apud hebræos littera per dages in medio dictionis scribiẛ interpraetes græcos & latinos uertisse illā in duplicē q̄si geminatio illa posset p̄stare ex spissitudine exilitatē. Vt ecce abba.qđ ex lingua aramea iterpraetaẛ pater. apud illos hēt dages.q̄re a græcis primū deide a latinis per duplex.b.abba scribitur. proferẛ aūt pressis labris ac si pxime ad.p.lr̃æ sonū accederet. Eodē mō in elleabarim ellese moth. in qbus lamed apud hebræos habet dages.l.duplex significat debere litterā præmi: hoc ē quoad fieri potest nudā aspiratione ꝓferri. Sed hoc græci & latini nescio an satis cōmode per hāc lr̃æ geminationē exprimāt: i pricipio certe nō pōt: ppea qđ duæ cōsonātes eiusdē spēi nō pn̄t frangere litteram sequentē.

¶De.m.littera. Cap. xv.

MLittera quā diximus a Plinio iter mutas a reliquis oibus grāmaticis iter semiuocales numerari quēadmodū Priscianus ait apertū in principio dictionū sonat.ut magnus. obscurū in fine.ut templū. mediocre in mediis ut umbra.amor. Causa uero cur Plinius hanc litterā inter mutas cōnumerauit: illa nimirū est: qđ in eadē oris parte effingiẛ: in qua.b.p.ph.quæ sunt pcul dubio mutæ. Illa mō inter utrasq; differētia esse uideẛ: qđ per has spiritus labris erūpit: siue ille sit exilis & pressior siue crassior. M.uero q̄q̄ compressis labris & ipterclusa uoce formeẛ: tamē per nares nescio qđ ouium balatui simile audiẛ. Vnde Quintiliano auctore melius pceperunt græci ouium uoces: cū illas a sono.m.melas: q̄ latini qui illas a sono.b.dictas balantes interpraetanẛ. Quærebā ego aliquando ab hebræo quodā illius linguæ peritissimo: cur suū mem duplicem haberet figuram adapertilem alterā qua uterentur in principio & in medio dictionum: alteram a quattuor lateribus clausam: qua utuntur in fine. Qui cum nihil certi mihi responderet: hanc ego illi admirāti causam subieci: quod in principio & in medio dictionū cum sequenti littera ore aperto plurimū sonat. In fine uero dictionum propemodū nihil auditur quod ex labrorum compressione uoce interclusa spiritus per nares potius q̄ sonus efflatur. Qđ ut significaret lr̃æ illius iuentor: qcunq; tandem is fuerit: accomodā utriq; usui figuram excogitauit. Cur uero caph.nū.pe.sadic.i pricipio & i medio dictionū obliq̄s & i fine porrexerit: nullā potui rōnē

aliam inuenire.q̃ supponendi apices cõmoditatẽ.

De.n.littera. Cap. xvi.

N Littera semiuocaliũ tertia Prisciano & capella auctoribus in pricipio & ĩ fine syllabaꝝ plenior apparet.ut nestor.tibiicen.in medio exilior.ut oĩs.damnũ.hæc superiorũ dentiũ radici & primori palato appulsa tinnulũ nescio qd ac suaue sonat. Adulteraĩ tñ ac ꝓpemodũ emoriĩ.si.g.lr̃a uel.c.exile.uel.ch.aspiratũ sequatur. Verba sunt.A.Gellii in calce libri duodeuigesimi.P. Nigidius in cõmẽtariis quos iscripsit grãmaticos: cũ de natura ordineq; lr̃aꝝ dissereret:iter litterã.n.&.g. est inqt alia uis.ut in noĩe anguis.& angaria.& anchura.& increpare.& incurrit.& ingenuus.in oĩbus.n.his non uerũ.n.sed adulterinũ poniĩ. Nã.n.nõ eẽ lingua indiciũ ẽ:nã si ea esset lingua palatũ tangeret. Hæc nigidii uerba quætã & si pplexæ satis tñ ex exẽplis manifeste oñdũt:hũc lr̃æ sonũ quodã mõ extingui atq; inter nascẽdi auspicia emori.g.uel.c.uel.ch.lr̃is seqn̄tibus.Nunq̃ potui quenq̃ ex græcis reperire: q mihi afferret cãm:cur græci eĩsdẽ lr̃is sequẽtibus ꝓ.n.scribant.g.Sed illa nimirũ cã fuit:qđ uidelicet extincto ipsius.n.lr̃æ sono magis audiĩ littera sequens hoc est g.uel'illi cõterminæ & affines.c.ch.sed ne tãta eẽt scribendo uarietas:placuit ex tribus illis mediã eligere. Nam quẽadmodũ superius dictũ est inter.c.exile.& ch.aspiratũ.g.media interuenit.Eadẽ pterea rõ fuit: cur ppositiones corrumperenĩ: atq; ultima illaꝝ lr̃a in eiusdẽ speciei litterã cũ sequenti mutareĩ.Nam q̃ alia rõ esse potuit:ut quoties hæc ppositio inuenit in compositionẽ cũ dictiõe incipientia.b.uel.m.uel.p. ut in his.ĩbellis.ĩmunis.ĩplumis.n. corrũpereĩ in.m. nisi qđ interprimorẽ partẽ cœli & superioꝝ dentiũ radices.n.sonat.b. uero.m.&.p.labris pssis formãtur. Quæ loca cũ plurimũ inter se distent:nõ facile erat ab altero in alterũ transire.Itaq;.n.in sequentẽ.m.litteram:quæ ex rõne loci in quo effingiĩ.b.&.p.&.ph. affinis est:placuit cõmutari:cũ psertim eisdẽ litteris sequentibus nõ tã.n.q̃.m.audiaĩ.Magna mihi nũc ex eo qđ sum dicturus exoriĩ cõtẽtio:nõ cũ hoĩbus ĩdoctis & ĩperita multitudine:sed cũ doctissimis italoꝝ cũ grais:qbus ingeniũ ut ait Horati.musa dedit ore rotũdo posse loq.Res quidẽ dura tot tantorũq; uirorũ auctoritati repugnare:sed multo difficilius: quæ nos ipsi tã asseuerate quondã defendimus:qđq; p oẽs hispa disseminauimus:& p qđ q̃si per qđdã symbolũ a nobis traditũ discipuli nr̃i ab aliis dignoscebãĩ: nũc magna cũ nr̃a ĩconstãtia ne dicã turpitudine refellere.Nã quo ego piaculu pr̃iæ pietati læsæ satisfaciam:cũ in repetitiõe illa mea dixi.Nemo scit hodie quẽadmodũ ueteres illi nõ mõ.gn.sed alias quoq; litteras pferebãt.est tñ longe credibilius ueros lr̃aꝝ sonos in græcia & italia resedisse:q̃ in hispania q̃ toties barbaroꝝ dñatiõi manus ceruiceq; pbuit.Quare uel magno cũ pudore meo libet palinodiã recãtare: atq; audacter nr̃os siue in hoc rei militaris uictoriarumq; splẽdore:siue in oĩ genere doctrinæ oĩbus reliquarũ nationũ hoĩbus anteponere aut certe exæq̃re. Si.n.te ad dñandi fastigiũ cõuertas:plures ĩperatores dedimus q̃ accepimus.At q̃les p deũ ĩmortalẽ ĩperatores. An nõ ita licensem traianũ in ui uirtutis gñe nõ solũ priuatæ sed ẽt ĩperatoriæ tredecim illis supioribus pferas? Nõ eiusdẽ municipii ciuẽ atq; illius ex sorore nepotẽ Hadrianũ Cæsarẽ in utriusq; linguæ eruditione? Prætereu.Antonioꝝ modestiã:quẽ mihi ex oĩbus q postea secuti sũt:ppones Theodosiu atq; illius ꝓli geminæ Arcadio & Honorio in iis quæ ad xp̃ianã religionẽ ptinent? Longũ est enumerare quot uiros litteraꝝ sacris initiatos hispania utilitati publicæ genuerit.Sed de hoc alias pluribus. Nã ut ille ait nescio quis:pstat non laudare q̃ frigide laudare. Nunc ad rẽ.Dicu atq; eadẽ cõstantia qua prius cõtrariũ asserebã affirmu:in prolatiõe harũ litteraꝝ.gn.hispanos meos ueras retinere uoces: græcos uero & italos atq; illoꝝ imitatores aberrare.Nã si uerũ est qđ de sono harũ litteraꝝ.g.&.n.disputauimus:si ueꝝ qđ oẽs græci atq; latinoꝝ doctissimi de ui & ptãte illaꝝ fatẽtur:si deniq; ita ꝓnunciandũ est ut scribimus: qs est adeo sui oblitus & ĩmemor q dicat illas eũ sonũ reddere:quẽ antea q̃ iungerenĩ non hẽbant? Aut q̃ uox põt ab harũ litterarũ sono lõgius abesse:quã quæ ab istis accõmodatur? G.nãq; lr̃a ut supra ondimus cõpræssis faucibus enunciaĩ.N.ueru tota lingua dpssa primori tantũ parte erecta & ad mediã regionẽ palati superiorũq; dentiũ appulsa.At in uoce equã isti pferunt:neq; fauces cõprimunĩ: neq; cuspis erigiĩ: qn potius econtrariu prior linguæ pars dpprimiĩ tota reliqua latitudu palato admouetur. Qđ si uox illa ex.gn.cõponereĩ: quẽadmodũ.x.ex.cs.aut.z.ex.sd.necesse erat ut cõpositũ retineret naturã partiũ ex qbus cõponebaĩ.Sonus præterea quẽ isti.gn.lr̃is attribuũt simplex est;neq; in partes diuersoꝝ generũ põt diuidi:qre una lr̃æ figura signãdus:siquidẽ ut grãmatici dicunt lr̃a est minima pars uocis quæ scribi põt indiuidua.Sed hic nõ significaĩ p.g.non p.n.igiĩ per q̃dã aliã litterã signandus.Quæ aũt illa sit nemo unq̃ græcoꝝ sed neq; latinoꝝ dixit.ex quo fit ut neq; talis uox apud illos fuerit:aut si fuit nõ per.g.aut per.n.aut per utranq; potuit designari.Iã uero si hoc ita esset: q de cognatione inter se litteraꝝ scripsere nunq̃ hac de re tã noua tãq; inusitata siluissent.Facessat itaq; uox ista nõ mõ græcis & latinis priscis uerũ ẽt hebræis arameis.ægyptiis.reliqsq; barbaris nationibus inaudita: & quẽ sonũ quæq; haꝝ lr̃aꝝ seorsum p se exhibet: eundẽ coniunctæ nobis reddant.hoc est quẽadmodum ab hispanis hodiæ proferuntur.

De.s.littera. Cap. xvii.

S Lr̃a ex semiuocalibus ultia teste Martiano a qbusdã auctoribus iter lr̃as nõ ẽ connumerata.Et pfecto.M.Messala q ꝓpriũ uolumẽ huic lr̃æ dedicauit.sibilũ quẽdã potius q̃ uocẽ humanã reddere illã scripsit.Sed cum apud latinos hæc lr̃a sigma græco rñdeat.in eandem unam tres hebraicæ sama.sadic.& sin confunduntĩ. Quem uero sonũ apud græcos & latinos habeat.non est dictu facile.ego certe quantũ assequi possum coniectura in illius prolatiõe utrosq; aberrare puto.græcos dico & latinos sæculi nostri.nam cũ his mihi tantum concertatio est.Et enim quis audeat priscos illos dicere uel in minimis fuisse lapsos.quos poenes arbitrium.ius est.& norma loquendi? Sed cum hoc negotiũ uoce constet.q̃ ex negligẽtia uel ignoratiõe potius junioꝝ non semp suis litteris redditur.afferam rationes quæ me in eam opinionem adduxerunt. ut id

existimarem. Diuus Hierony. quo auctore in iis quæ ad rem liger ariā attinent: nullus est grauior: sed neq; certior: in ope illo in quo dictiones hebraicas ex etymologia latinæ interpratatus est: cū de dictionibus ab. s. littera incipiētibus ageret: in calce his uerbis scribit. Apud hebræos tres sunt lr̄æ una quæ dicit̄ sama & simpliciter legitur quasi per. s. nostrā scribat̄ litterā. Altera sin in qua stridor quidā nō nr̄i sermonis instrepit. Tertia sadic quā nr̄æ aures poenitus reformidant. Cū itaq; tres illæ litteræ ab īterpratibus primū græcis in sigma: deinde a latinis in. s. nostrū cōfusim uersæ sint. Cumq; sadic & sin litterarum sonus ut Hierony. tradit: utriq;: sermoni hoc est græco & latino sit incognitus: efficitur ut sigma græcū &. s. nostrū sama hebraico respondeat: illiusq; apud græcos & latinos sonū reddat: qui non est absimilis ei: quē nostri tēporis inscitia dat. c. litteræ. e. uel. i. sequentibus quēadmodū cū de. c. lr̄a agebatur: diximus. Idē auctor ꝑterea in libris hebraicarū quæstionū exponēs illud ex genesi uocata est ciuitas beer sabe hoc est puteus saturitatis. licet inquit supra ex uerbo iuramēti siue ex septenario numero quod sabe dr̄: asseueremus beersabe appellatā: tamen nunc ex eo: qd̄ aqua est inuenta ad nomen ciuitatis quæ ita uocabatur alludens declinauit paululū litterā: & pro stridulo hebræoꝝ sin: a quo sabe incipit̄: græcū sigma: idest hebraicū sama posuit. Ex quibus Hieronymi uerbis utrobiq; satis cōstat sigma græcū &. s. latinū talē sonū exhibere: qualem sama hebraicū apud illos reddit: non eū quē tēpestatis nostræ hoīes græci & latini hoc est sin hebraici poferunt. Quod si ad hæc Hierony. uerba dixerit quispiā latinos recte suū. s. & græcos suum sigma: hebræos perperā suū sama ꝓferre. Possem ego respōdere hanc litem iā non esse meā: sed inter græcos & latinos ex altera parte & hebræos ex altera debere uersari: nec minoris esse gloriæ alterutros erroris conuincere. Sed haberent hebræi rōnes alias cōplures: qbus cām suā facerent ꝓbabiliorē. Atq; illā imprimis qd̄ sama ad supernoꝝ dentiū radices lingua appulsa sonū reddit: sin uero ad mediū cœli palatū illisa format̄. Atqui Martianus capella ubi in philologiæ nuptiis īducit grāmaticen in qua oris parte lr̄æ forment̄: graphicæ describentē. s. inquit lr̄a sibilū facit dentibus uerberatis. Ex quo fit ut sigma græcū. &. s. latinum eo mō proferri debeat quo sama hebraicum hoc est lingua ad supernos dentes appulsa ut uult Martianus: nō eo mō quo sin hebraicū hoc est lingua ad mediū cælū illisa: quo mō huius rōnis ignari proferunt. Illud præterea qd̄ oēs fere qui de orthographia græcæ & latinæ unq̄ scripsere. Z. litterā duplicē esse tradunt: atq; ex. s. d. lr̄is constare. Nunc uero ex sono quē z. littera reddit apud hebræos. græcos. pœnos. atq; in dictionibus quoq; peregrinis apud latinos: nemo est qui nō intelligat: quē sonū debeat sigma græco. &. s. latino accōmodare: qppe qui non alia re distet a. z. littera: nisi qd̄. s. simplex est. z. ex. s. in. d. elabatur: siqdē compositū in ea resolui debet ex qbus cōponitur. Est & illa rō q̄q̄ a librarioꝝ errore profectas. s. litterā ex parte. z. sonū hēre: qd̄ cū apud hebræos scriba legis ille noiatissimus. Ezras p zain scribat̄: ipsius. z. loco. sd. substituerūt scribētes esdras: ꝑinde acsi. s. d. tantūdē polleāt. Qd̄ si ezras p. z. & esdras p. sd. eādē uocē reddūt: manifestū est si alterā partē cōpositiōis hoc ē d. excluseris: quē sonū. s. lr̄a exhibeat. Sed an licuerit librariis id facere: paulo post cū de. x. lr̄a disputabit̄ ostēdemus. Illud quoq; nō mediocrē extorquēdæ ueritati cōiecturā facit: qd̄ oēs grāmatici fatent̄ interiectionē si: aut quēadmodū apud Plautū legit̄. st. qua silentiū imperat̄ a sono uocis fictā esse. Sextus quoq; festus Pōpeius sileo inqt tacere significat ficto uerbo ab. s. lr̄a quæ nota silētii est. Cūq; interiectionū uoces naturales ꝓpe sint: qppe quæ neq; locoꝝ distātia neq; tp̄is diuturnitate mutent̄: cōsequēs est ut eo mō interiectio si & uerbū sileo tunc ꝓferret̄: quo nunc si cū silētiū īperamus hispanæ ꝓfert̄ hoc est quasi per. c. i. lr̄as sed male scriberet̄. Nā q̄s in huius lr̄æ ꝓlatione fieri delicias ꝓhibet. Quintil. ego nō intelligo. Ex oībus igit̄ his rōnibus satis cōstat. s. lr̄a quē sonū reddere debeat: hoc est non eū quē galli. c. e. uel. i. sequentibus attribuūt: cum. s. lr̄a confundentes: sed eū potius quē genus quoddā hoium: ceceosos hispani uocant: nō sine quadā offensiōis leuissimæ uenustate. Quēq; occupātibus galaaditis uada iordanis: ut in libro iudicū scribit̄: illi qui erant ex tribu ephraim in uerbo sibboleth iterrogati reddebāt: hoc est p sama: nō ualentes ēt p fidiculas & tormenta sin hebraici uocē exprimere. Dic sibboleth inqt scriptura: qd̄ interpraetatur spica: & respondebat siboleth. sed illud prius per sin: hoc posterius p sama: quā differētiā græci & latini neq; lr̄is neq; uoce possunt distinguere.

De. x. littera. Cap. xviii.

x Quemadmodū Martianus tradit: nemo litterā putat: qa duplex est constat eni ex cs. uel ex. gs. ut uox uocis. lex legis. Nam si qd̄ grāmatici ꝓfitent̄ littera est minima pars uocis quæ scribi pōt indiuidua. X. nō lr̄a: sed duaꝝ potius litteraꝝ compendiū est: & qua ut Quintilia. ait: carere potuissemus si nō fuisset inuenta. Quē uero sonū illi debeamus accōmodare: ꝑspicuum est ex iis quæ de sono litteraꝝ ex qbus componitur suis in locis disputauimus. Nā qua uoce hāc litterā hispani proferunt: non græcæ: nō latinæ: non hebraicæ: nō syriscæ: sed punicæ linguæ ꝓpria est: unquantū ego existimo ad hispanos: q̄si ex colluione q̄dam peruenit. Hac lr̄a soli græci utunt̄ in principio dictionum. atq; perinde in medio & in fine. ut xāthus lexis. hierax. latini in medio & in fine. ut lex dixi. Sed in utraq; lingua quoties media ē: ꝑter q̄ in dictiōibus cōpositis sp uocalē in sequentē ferit. Nā si dictio cōposita est: tunc illi particulæ est adiungēda: cuius fuerat añ cōpositionē ut exhodus qd̄ ex præpositiōe græca ex & hodos uia cōponit̄. & exhibeo qd̄ ex eadē ꝑpositiōe latina & habeo. Quod si in compositione. cs pertinet ad particulam præcedentē. s. uero ad sequētem: nulla rōne possis & si tantūdem polleat hac littera uti id quod librarii quidam huius rationis ignari fecerunt scribentes extasis perinde acsi dictio esset cōposita ab. ex. & tasis: cum ab ec ꝑpositione græca & stasis cōponat̄. Iā uero in dictiōibus hebraicis huius lr̄æ nullus est usus. nō quidē in principio: cum illud quēadmodū supra diximus propriū sit græcorū. nō in fine cū nulla dictio hebraica in. cs. sed neq; in duas quaslibet consonantes desinat. non in medio: quod quoties duæ consonantes apud illos mediæ sunt: pri

or ad præcedentem posterior ad sequenté pertinet. Ex quo manifestū est illos quoq; aberrare q.p arphachsad filio sem filii noe scribūt arphaxad & p acsa filia caleb: scribunt axa. utrobiq; p.x. cū illud scribaẽ apud hebræos p caph cū raphe. hoc per caph exile. quod otrunq; ex ratione hebraicæ litteraturæ pertinet ad syllabam præcedentem. s. uero ad sequentem quemadmodum diximus.

De. z. littera. Cap. xix.

Z Litteram: quæ peregrinarum dictionum causa in sermonem latinum ascita est: oēs grāmatici fatentur duplicem. atq; ex. sd. litteris compositam: uel. ex. st. quemadmodum Martianus tradit: si modo codex antiquā ueritaté retinet. Fuit tamen tempus quo pro alterutra poneretur. ut quod antiqui dicebant sethus pro zethus. & medentius pro mezentius. Quandoq; tamen a latinis in duplex. ss. uertitur: atq; pro eo qđ dicitur maza latini massam īterpraetati sunt. Quod si est composita iam non est littera: qoandoquidem litteræ diffinitio illi non conoenit: quemadmodum paulo superius de. x. littera dicebamus. Quem oero sonū. s. littera exhibeat: soo loco disputauimus. Qđ si. d. litteram illi adiunxeris: aut. t. ueluti Martiano placet: it aut ex. s. in. d. uel. d. fiat quidā lapsus: reddetur sonus ille ex utraq; littera compositus: quem zeta ipsum designat. iucūdus ille quidē & suauis atq; ut de ypsilo. Quītiliano auctore dicebamus: quo ex cōsonantiū numero nullus dulcior spirat. Nam qđ referente Capella idcirco Appius Claudius hanc litteram reformidat: qđ dum exprimitur mortui dētes imitatur: ego non intelligo quā dentium deformitatem morientes præse ferant. Iam uero si deformitas nulla est diductis labris primoriq; lingua dētibus p̄ssa uocem emittere: nulla est littera quæ non cū aliq̄ oris distorsione proferaẽ. Quod si quemadmodū ē ī fabulis mineruā propter oris deformitaté tibias abiecisse nobis quoq; uenustatis ratio habēda est: ualeat potius linguæ uolobilitas: q̄ ut aliqd turpitudinis admittamus. At si e diuerso post mentis agitationé nihil antiquius nihil prius ab īmortali deo concessum hoī est. quis fuerit tam demens tamq; a cōmuni sensu alienus: qui non præferat rem pulcherrimā leui uultus offensioni. Sed redeamus ad ré in enuncianda hac lr̃a non simpliciter uulgus incertū seq debemus sed antiquoꝝ potius auctoritate ducti cum talé sonū illi cœperimus dare: qualé diximus. s. litteram reddere: adiungemus illi. d. litteræ sonum: siquidem ex utraq; compositam esse monstrauimus.

De aspiratione. Cap. xx.

St apud latinos. h. non quidem littera sed aspirationis nota: quā tamen perinde ac si lr̃a esset: id qđ antiquiores græcoꝝ fecere in aliarum serie disposuerūt. Postea uero diuiserunt: & dextram eius partem sopra litterā ponentes psilen notā habebant. hanc Palæmon oicentinus exilem. Gryllus uero leuem noīauit. Idē & quæ aspirationis nota erat flatilem dixit. Hebræi autē inter litteras numerant he & heth: quaꝝ priorem Hieronymus simplicē posteriorē duplicē aspirationem appellat. Possūt uocales oēs quidē aspirari: sed ex cōsonantibus græci q̄ttuor tantū aspirāt. ch. ph. th. rh. & latini easdē in dictionibus tñ peregrinis. Hebræi non mō q̄ttuor illas: sed reliquas fere oēs q̄nq; premunt: q̄nq; laxant: qđ ipsum apud illos per dages & raphæ significatur hoc est p exilitatē & aspirationē siue spissitatē. Quē uero sonum aspiratæ cōsonantes exhibeant: non est difficile cognitu ex superius memoratis cum de. l. littera disputauimus. Circa uocales tamen aspiratas multo difficilior est ratio: ex quo factum est: ut in illis enunciandis non nihil a nostris peccetur: cum eo modo exiles: quo aspiratas proferunt. Neq; enim quod ad prolationem attinet quicq̄ differt apud istos inter hominis qui est genitious ab eo qđ est homo: quod per aspirationem in principio scribitur: & oīs ab eo quod est omen cuius prima exilis est. & inter habeo quod est teneo: & ab eo qđ est recedo. Sed illi adhuc rancidiores: qui aspirationē q̄si hebraicum he proferunt: cum apud hebræos ut diximos he littera sit cōsonans: cuius propriū est ut sequentem uocalem frangēs oocem potiusq̄ spiritum reddat. Eaq; mihi uidetur fuisse causa cur græci desierint ponere illam in ordine aliarum litterarum & uocalibus per apicem impendere fecerint ne extra illas sonum aliquē habere uideretur. Quis igitur dicet aliquid erit sonus uocalis aspiratæ: quādo neq; ut ab hebræis quasi littera proferēda est aspiratio: neq; rursus ut a nostris nunc male profertur: quasi aspiratio nulla sit. Ego ot tibi o lector ingenue uerumq; fatear: neq; monstrare ac sentio tantum cuiusmodi sit illa uox quā debeas uocali aspiratæ accōmodare: magisq; possum quid non sit: q̄ quid sit ostendere. Si tamen uerum est quod ait Martialis in aspirationis cōtractis paulum faucibus oentum exalare: fugies opinor hebraicam illam aspirationem com sit uox: quæ audiatur. Nec minus cassas aspiratione uocales: cum aspirari debeant: & in illis enunciandis flatū siue spiritum siue halitum quendam adhibebis.

FINIS.

¶ Aelii Antonii nebrissensis scda repetitio.

¶ M. Fabii Quintiliani oratoriarũ institutio. lib. i.

¶ An cuiusq; auris est exigere litterarum sonos? non hercle magis q̃ neruorum.

¶ Conclusio prima.

¶ Octo esse uocales apud latinos. & si pleriq; omnes grãmatici dicant esse tantum sex.

¶ Conclusio secunda.

¶ Ch. th. ph. gn. x. i. consonantem. u. liquidam & uocales aspiratas perperam a nostris pronunciari.

¶ Ad splendissimum cisterciensis militiæ præfectũ atq; equestris ordinis magistrum Dalc antra do: Ioánnem destuniga. nec non ad salmapticæ academiæ. P. C. & scolasticam iuuentutẽ. Aelii Antonii nebrissens. grãmatici. Repetitio secunda quá fecit anno xp̃ianæ salutis. Millesimo. cccclxxxxvi. de corruptis hispanorum ignorantia quarundam litterarũ uocibus.

NOn desunt illustrissime dominæ Patres obseruandi atq; spectatissima iuuentus. qui me pusilli aĩ ignauiæ potius accusent q̃ cum superesset mihi adhuc ætas. qua possem ingenii mei uires in iis artibus exercere. quæ ĩperitæ moltitudinis arbitrio eminentissimũ gradũ inter cæteras obtinere uident̃: malui non solũ demittere me ad artes infimas & pueriles disciplinas: uerum etiá intra sola grãmatices & poetriæ studia cõsistere. Quod si hæc ab illi parua esse putant̃ quid nunc dicturi sunt cũ adierit me non mõ iis de rebus quæ sũt illoꝝ iudicio infime: sed etiá de primis litteraꝝ elementis eo tpe atq; loco disputasse. quo præclarũ aliquid a me expectabat̃. Quos poterá ego facile placatos dimittere si. dicerem hác esse ꝓfessionis meæ subiectá materiam. uñ oés uitæ meæ rõnes fructus honoresq; ꝑueniunt malo tñ oẽm illoꝝ impetũ & rabiem in me cõsitare. An ego istos litteratos appellẽ. qui uix intelligũt quid a cõsonátibus uocales distent qui penitus ignorant litteraꝝ uoces: qui tribus lineis scribẽdis in orthographia qnquagies peccant: qoi cũ latina legunt. Hispanæ ꝓnunciant? Ego illos non litteratos sed litteratores: non grãmaticos sed pseudographos. non latinos sed latini sermonis euersores & quidẽ uerissime appellaoerim. Sed aliud tpis erit magis opportunũ quo illoꝝ nuptias & deliramenta magis ꝓferamus in lucem nũc ad illa ueniamus q̃ academiæ nr̃æ instituto ueteri atq; antiqua lege hodiemo die coactus sum in lucẽ afferrẽ. Locus igit̃ quẽ repetere institui hoc anno qui est magisterii mei secũdus: a salute uero xp̃iana millesimus q̃dringentesimus octogesimus sextus scribit̃. a. M. Fabio. Quintilia. oratoriarũ institutionũ lib. i. in hæc uerba. An cuiusq; auris est exigere litterarũ sonos: non hercle magis q̃ neruorũ. Cũ ei cœpisset auctor admonere p̃ceptores artis grãmaticæ quo pacto pueros litteraꝝ rudes in primis doctrinæ in cunabilis instituere deberent: dixissetq; nõ satis esse cõsonantes a uocalibus distinguere: ipsasq; eas in semiuocaliũ numerũ mutarũq; partiri & q̃ interiora huius sacri adeuntibus appareret ea rerũ subtilitas quæ non mõ acũere igenia puerilia. sed etiá exercere altissimá quoq; eruditionẽ ac scientiam posset subiunxit pauca illa uerba quæ hodiæ interpraetanda suscepimus. An cuiusq; auris est exigere litterarũ sonos nõ hercle magis q̃ neruoꝝ. Ac si aptius dicat: quemadmodũ quisq; non põt sensu diiudicare neruoꝝ subtilẽ harmoniá: neq; rõne perpẽdere illa septẽ discrimina uocum nisi qui sit in arte musica eruditissimus ita non qcunq; sed is tantũ qui rõnem litterariá callet. poterit exacte litterarũ sonos ꝓferre prolatosq; percipere. Atq; omissa cæteraꝝ linguarũ disquisitiõe. inuestigandũ primo nobis est desinit ne sermoni latino aliquæ figuræ litterarũ præter duas & uiginti illas quæ sunt in usu apud latinos. & an rursus aliquæ ex illo numero redundet. An præterea litteraꝝ sit ille sonus qui ab hispaniæ nostræ hoibus ꝓferri consueuit. Principio desunt sermoni latino uocales duæ altera quæ inter. e. & . i. altera quæ ĩter. i. & u. auditur. idq; probari põt cum alioꝝ testimonio. tũ maxime Quintiliani harũ rerum auctoris grauissimi ac perinde acerrimi. His enim paulo post illa uerba quæ explicanda suscepimus ait. Medius est quidá i. & . u. litteræ sonus neq; enim sic optimũ. dicimus ut opimũ: & heri neq;. e. plane neq;. i. auditur. Vult sibi Quinti. q̃ in hac particula optimus neq; sonat. i. neq; o. sed quædá inter has litteras uocalis media: quæ cũ non haberet nomen neq; figurá. alii ex auctoribus clarissimis optimus & maximus p. i. alii optimus & maximus per. u. scripserunt. Cæsar. n. primus oĩum dicitur optimus & maximus scripsisse cũ superiores optimus & maximus scriptitarint. Idq; ex eo accidit q̃ nõ erat in usu litteræ figura qua media uox illa scriberetur. Ná quemadmodũ. Aristo. ait. Quando medium innoiatum est: certát extrema de media rõne. In hoc p̃terea téporis aduerbio heri; neq;. e. neq;. i. sentitur in fine. Ex quo effectũ est ot hanc particulá usq; ad Augusti cæsaris tépora per. i. scripserint. ut Teren. in andria. Heri aliquot adolescẽtuli in pyreo coimus ut de symbolis essemus. Et Ci. in epist. Heri uesperi apud me hircius fuit. qua mente esset. Anto. demonstrauit. Deinceps per. e. ut Horati. in. ii. lib. ser. Conuiua dictus here illic de medio potare die & Iuuena. in iii. saty. Res hodie minor est here quá fuit atq; eadẽ cras deteret exiguis aliquid. Martia. quoq; epigrámaton lib. i. Bis tibi triceni fuimus mancine uocati & positum est nobis nil here p̃ter aprum. & li. iiii. Cur here qđ dederas hodie puer hyle negasti? Tam subito durus qui mõ mitis eras. Nr̃o seculo rursus heri per i. cũ antiquitate scribimus. Diomedes quoq; diligentissimus grámaticæ artis p̃ceptor idẽ cũ Fabio sentire uidet̃ his oerbis. i. & . u. mediæ dicunt̃. qa in qbusdam dictionibus expræssum sonũ nõ habent. ut uir optinius. Diceret oero quispiá quidná causę est cur tẽpestatis nostræ hoies non possunt mediũ illũ sonũ percipere. Aut si a priscis illis percipiebat̃: cur nõ excogitaoerunt figuras q̃bus medius ille sonus rep̃sentaretur? Sed anteq̃ huic q̃oni satisfaciamus simul ẽt ut ea quæ postea dicenda sunt: magis elucubrent̃. illa quæstio discutienda nobis est. qs ille sit auris tam emunctæ. cuius iudicio in hac sonoꝝ disputatione cõsentire debeamus. Ná si asciuero mihi testes iá inde ab antiquitate repetitos: quoꝝ testimonio cám ueri-

tatis confirmare uelim non deerunt quæ dicant se quoq; habere suos auctores Papiam. Hugutionem. Catholicon. & nescio quem Raymundum & Petrũ Heliam. Si præterea dixero m̃ nõ audiuisse in Italia summos quosdã uiros hoc uel illo modo proferentes rñdebunt opinor se quoq; audiuisse nescio quos sophistas. physiologos legoleos: & sacrificulos quosdam aliter illa eadẽ pronunciasse. Ne sit igitur opus totiens eadẽ de re aures obtũdere. uideamus q nam sint de hac lite futuri iudices idonei. Atq; in primis aut oẽs plane a cõmuni sensu deficimus aut tẽpestati nostræ antiquitas illa emẽdata hispãis itali & græci præferẽdi sũt. Nam quẽadmodũ de dulci & amaro nõ egroti sed bene ualẽtis lingua: de coloribus nõ cecus sed oculoꝝ acie instructus. de uirtute non malus sed studiosus sic de litteraꝝ uocibus nõ quicunq sed uir tantũ eruditus iudicare poterit. Quisq; enim ut ait Aristo. bene iudicat quæ cognoscit: eorũ quæ bonus est iudex. Quonã igitur pacto de litteris iudicare potest: q neq; latinos codices legit neq; pceptores græcos aut latinos unq̃ audiuit. Aut igitur summoꝝ uiroꝝ partim ueteꝝ partim junioꝝ iudicio acquiescendũ est. aut tota hæc de rõne litterarũ disputatio e medio tollenda. Sed inquiũt isti cur mediũ illum sonũ. e. & . i. atq; . i. & . u. litteraꝝ neq; sono sibi proprio proferimus? Aut unde tãtus studiosorũ conatus. aut unde isti tam acutos atq; emendatos sensus habuerunt? Iam hæc quæstio non solũ est in hac litterarũ cõsideratione de qua instituimus aliquid dicere sed p cæteras quoq; artes & scientias quæ de sono disputant: latius patet. Et qm̃ uideo eã similitudinẽ Quintilião placuisse. Quẽadmodũ in libris q de arte musica scripti sunt legimus tria melodiorũ genera fuerunt apud antiquos. Diatonicũ qd per tonũ tonum & semitoniũ procedebat. Chromaticũ qd per semitoniũ & semithoniũ & tria semitonia. Enharmonicũ quod per diesim diesim & ditoniũ pgrediebatur. In hoc genere triplici & cantabãt illi ueteres: & quod an aliis canebatur sentiebant: cũ tempestatis nostræ hoĩes uno tm̃ diatonico genere utentes ad cætera illa duo genera ita surdas aures atq; ĩterclusas arterias habeãt ut neq; quid sit diesis oĩno ĩtelligant: neq; ullo modo effingere possint cõtinua quinq; semitonia. Quid qd diatessaron cõsonãtia apud illos erat harmonica. cũ sit in pportione sesquitertia. apud musicos uero nostri tpis sit pœnitus ĩ cõsonãs nisi aliis uocalibus misceatur. Ecõtrario cum in pportiõe superpartiẽti nemo ex antiquis præter claudium Ptholomeũ posuerit cõsonantiã nostri musici harmoniã in ea & q dem perfectam posse esse dicunt perinde ac si alia fuerit apud illos sonoꝝ ratio atq; auriũ sensus q̃ apud nostros: Quod in saporibus & gustatu accidisse uideo. An nõ inter aues præcipui saporis erant turdus & ciconia. quemadmodũ inter quadrupes lepus & aper? cum Martialis dicat. inter aues turdus si quis me iudice certet. inter quadrupes gloria prima lepus: & apud Horatiũ in secũdo libro sermonũ epicureus ille Catius fœcundi leporis sapiens sectabitur armos. & alio loco. Tutus erat rhonbus tutoq; ciconia nido. & Iuuen. Quanta est gula quæ sibi totos ponit apros animal propter cõuiuia natum. Atqui nostrorũ hominũ gula turdis attagenas pauones phasianos. perdices. coturnicesq; anteponit. cum ciconiã pœnitus e mensa proiecerit. Quis hodie inter holera uesca numeret maluas: aut quis olitor inter hortenses atq; satinas habeas? Atqui illas cum lactucis antiqui hesitabant. Quod uel ex illo Martialis uersu manifestum est. Vtere lactucis & mollibus. utere maluis. Cui astipulatur in Moreto Virg. maluæ inquiẽs inulæq; rubebant. Atq; ut in re notiori & grãmaticis magis usitata uersemur tres apud antiquiores fuerũt accentus. Acutus quo syllaba eleuatur. Grauis quo syllaba deprimitur. Circũflexus quo syllaba eleuatur depriminturq; nam ex acuto & graui cõpositus est. Sed quis hodie profert. aut prolatũ percipit tenorẽ illum circunflexũ? At maiores nostri quoꝝ erant aures in sermone latino delicate magis. & pferebant absolutissime: & prolata sentiebãt acerrimus. Nõ morabor amplius in hac parte. Illud modo possum dicere aliter ueteres illos & qui se illorũ imitatores esse mallunt de qbusdã lsarũ sonis iudicare solitos. aliter hispanos: quorũ est iis de rebus iudicium adeo obtussum ut si coneris illorũ stulticiã rõnibus conuincere: nihilo plus agas q̃ si des operã ut cum rõne insanias. Neq; mirandũ est si medias illas uocales quæ ab antiquis intelligebantur. neq; sentire: neq; pferre possumus cũ iam inde ab infantia sic assuefacti simus uocales tantum quinq; pronunciare ut nullo modo facti duriores possimus aliud a q̃ q; nutrice audiuimus afferre. Hinc est memorabile illud. M. Fabii præceptũ. debere pueros cũ adhuc teneri sunt syllabas oẽs perdiscere. neq; difficillima quæq; earũ in aliud tẽpus differre. atq; ab eisdẽ ætatibus exigendũ esse ut noia qdam uersusq; effectate difficultatis ex plrimis asperrime coentibus inter se syllabis catenatos & ueluti confragosos quanticissime uoluant chalepi græce uocãtur res modica dictu qua tamẽ omissa multa linguæ uitia nisi primis eximuntur annis inemendabili in posterum prauitate durantur. Atq; illa nimirum causa est: cur grãdiores ætate non possunt alterius linguæ uoces propias atq; uernaculas exprimere: q; quemadmodum funambulorum & petaurinarum: corpore ad quosdam membrorum flexus nisi tenera formari non possunt. sic animos quoq; ad plæraq; duriores ætas ipsa rebustior facit. Sic græci latini & galli nunq̃ proferunt ea: quæ uox propria est hæbreæ & punicæ linguæ. A mauris etiam per fidiculas & tormenta non extorquebis. laquæ propria est hispanorum. Ego quoq; ut de me aliquid fatear. cum aliquando cœpissem litteris hæbraicis operam dare. nunq̃ potui satis hæbreorum exprimere. Hic præterea effectum ẽ ut paulo ante diximus quod tempestatis nostræ musici non possunt chromaticum illud & enharmonicum genus canere: quod cum primum nati sunt audierunt domi nutrices & puellas: deinde foris omnes in diatonico genere canentes. Omnes inq̃ iuuenes & senes pueri innupteq; puellæ. ciues & rustici sacri & psani per tonũ tonũ & semitoniũ cantilenas hodie componunt. Quod uero obiiciunt cur nõ antiquitas excogitauit notas quibus duæ uocales ille scriberẽtur. possum ego etiam quærere cur non dederunt figuras. i. & . u. consonantibus: aut quemadmodum græci & hæbrei & arabes. c. p. t. aspiratis? Aut cur ecõtrario eundem sonum tribus litterarum

figuris:hoc est.c.k.q. repræsentant . Nunc uero satis mihi fuerit ad id quod uolui comprobandum. Diomedis & Quintiliani auctoritas qui duas uocales illas nobis deesse testátur . ut sint omnino in usu apud latinos uocales octo.a.e.i.o.u.y.psilon . duæ illæ mediæ inter.e.&.i.atq; iter.i.&.u.Quod si dixerit quispiam in quo distat.y.græcum ab.i.latino . ut uocales diuersas esse putemus?Neq; enim diuersitas figurarum facit illas esse diuersas : aliquando aleph hæbraicum.alpha græcum.alipha punicum.&. a . latinum quattuor essent eleméta. Quemadmodum igitur quattuor figuræ diuersarum linguarum eádem habent uim & potestatem atq; pro eodem elemento censeri debét.eodem modo.y.græcum.&.i. latinum eandem esse litteram existimandum est . Ad quod breuiter illud ex.Marci Fabii Quintiliani sententia respondemus tantum inter.y.psilon. &.i . iota distare.quanta inter duas quascunq; uocales potest esse distantia maior.Libro namq; oratoriarum institutionum duodecimo inquit.Iucundissimas ex græcis litteras non habemus uocalem alteram:alteram consonantem.quibus nullæ apud eos dulcius spirant.quas mutuari solemus quotiens illorum nominibus utimur:quod cum contingit nesció quomodo hylarior protinus renidet oratio.ut í zephiris zephirisq. quæ si nostris litteris scribantur surdum quidem & barbarum efficient sonum:& uelut in locum earum succedút tristes & horridæ:quibus græcia caret.Quod si distantia illa uocis hodie non sentitur a nobis illa nimirum causa est : quam supra de hebeti & crasso aurium nostrarum iudicio retulimus.Sed de uocalibus hactenus dictum sit:de cõsonátibus adhuc difficilior ratio est . Omitto nunc ea quæ omnes fatentur deesse nobis duarum consonantium figuras pro quibus.i.&.u. posuimus. Omitto quod.k. est pœnitus ociosa.cum in eius locú.c. successerit . & quod.q. non est multum necessaria:cum.c.&.u.eo modo sonum illum prestare possint quem.q. adiúcta.u. osté dit quemadmodum.g.&.s.u.liquida sequéte. Omitto quod.x.carere potuimus.cum per.cs.aut.gs. scribi possit:quod nunc per illam scribimus. Alia súr quæ nostri homines magna cum sua turpitudine ignorát & ignorata turpius defendunt. Sed in primis illud quod.ch.sequente.e.uel.i.tali sono proferunt qualé græci quotiens eedem uocales sequútur.k.Itaq; pro eo quod est.Orchestra & achilles. græce dicunt orchestra pro eo quod cherubim & Ioachin hæbraicæ dicunt Cherubin & Ioachin pro eo deniq; q est pulcer & mihi latinæ dicunt pulcher & mihi . illud miror cur non eadem ratione.proferát charitas chorus.bacchus.pro eo qđ est charitas chorus bacchus. quandoquidem per.ch . particulæ illæ scribuntur. Quorum insciam refellere & si manifeste deméntiæ est.libet mihi tamen insanire quoniam cum insanis ago.Quos poteram ego pulchre tanq̃ homines ignaros & nullius momenti contemnere:si haberem amicos uiros doctos quibus cum illorum imperitiam ridere possem . Nunc uero in tanta stultorum hominum peruicacia.uolui saltem apud nos.P.C. testatú relinquære & quid ego de litteris sentiam.& in quanto illi q̃q; turpi errore uersentur. Ad refellendam ergo istorum ignorantiam consulendi nobis sunt græci.hæbrei.& arabes quorum hæc pronunciatio propria & peculiaris est:nam per.ch.aut nulla dictio latina scribitur . aut illa tantum duo quæ supra diximus pulcher & mihi scribenda sunt. Videamus quo sono illi suum.ch.proferunt. Neq; enim dubium est quin quotiens illorum distiones in latinum sermonem uertimus eadem litteratura scribere atq; eodẽ sono pronunciare debeamus . Duas litteras habent græci.k.&.x.subtilem alteram.alterá. spissam priorem in.c.sequentem in.ch. uertimus semper . Binas quoq; eiusdem generis habent hæbrei & arabes quarum priores eq̃uæ.in.c.sequentes in . ch . semper interpraetamur . Si igitur græci hæbrei & arabes atq; etiam doctissimi latinorum hodie uno consensu.c. aspiratum per.ch.non per.chi.pronunciant:quæ tanta ignorantia hispanos occupauit . ut in peregrinum atq; a latino sermone alienum sonum diuerterint. Aut cur non cum græcis dicamus orchestra & Achilles.cú hæbreis Cherubim & Ioachim:quas particulas illi per & aspiratas non per exiles scribunt.Nam de pulcher & mihi nõ ero tam pertinax ut affirmem per.ch.scribéda esse cum sint auctores qui dicant pulcer sine aspiratione posse scribi & quod michi.per. ch . scribatur apud neminem adhuc legi.Cuius particulæ orthographia cum temporibus mutata est antiquissimi una syllaba mi proferebant.ut Ennius non uos mi aurum dederitis . & Vergilius antiquitatis amator nimius lib. sexto æneidis.O uirgo noua mi facies inopina ue surgit. Deinde cœptum est mihi duabus syllabis interiecta aspiratione proferri.q aliis quoq; dictionibus euenit . ut inter uocales geminatas aspiratio scriberetur : ut uehemens nihil compræhendere . Atq; ut auctor est Quintilianus mehe interposita aspiratione. Prome:apud antiquos tragœdiarum scriptores præcipue inueniebatur. Vnde uero.C.hanc particulá subrepserit:ne suspicari quidem possum nisi forte quia ex geminata.i. reddebatur uox hiulca & deformis: quo dulcior esset pronunciatio íteriecta est.c.Quod græci q̃q̃ in diuersis dictionibus faciunt plærumq; ne duæ uocales cum nimia oris deformitate concurrant. Siue igitur . mi siue mihi siue michi dicamus: nihil non probabile dicimus : mihi uero quo more. Hispani proferunt omni pœnitus ratiõe caret. quod etiam de nihil dicendum est . Non in minori errore uersantur qui eo modo.th. aspiratum . pro . te exili proferunt . neq; aliter in prima syllaba thalamus & Thobias quam tantus & totus pronunciant : cum sit inter utramq; litteram distantia non minor: q̃ inter. p.&.ph.aut quod paulo ante diximus inter . c.&.ch. Nam propterea q tres illæ consonantes aliter aspiratæ q̃ subtiles proferebantur. Palamedes ille naupli filius dicitur excogitasse tres alias figuras quibus eedé scriberentur:quotiens essent aspiratæ hæbrei quoq; & arabes quemadmodum figuras litterarum ita etiá & uoces diuersas habét.Alio namq; modo theth hæbrei & arabes:alio tau.& ta.pronunciant.Cum igitur nulla dictio latina . t . aspiratum recipiat : atq; illius uox omnino sit nostris incognita.consulamus græcos consulamus hæbreos.consulamus arabes & pœnos: & quoniam cum illorum dictionibus orthographiam quoq; recepimus.quemadmodum illi proferút .

ita & nos proferamus. Neq; enim minus derridendi
sumus cum latina,male pronunciamus:q̃ rustici hi/
spane loquentes cum branca.tabra.fiio.fizo.& filia di
cunt. Atqui non modo uenia digni sunt . qui. pro.h.
f.pro.l.r.pro.i.consonante uocalem proferunt: uerũ
etiam pro antiquitatis magestate commendandi : cũ
tamen nostri sint poenitus inexcusabiles ꝙ eodem so
no duas litteras enunciant:quarum est tanta differẽ/
tia:quantum inter uitam distat & mortem. Thita
namq; indeclarandis iudicium sententiis nota erat
condemnationis ad mortem dicente. A persio in
satyra. Et potis est uitio nigrum præfigere thita. &
Martialis libro epigrammaton. Nosti morti/
ferum prætoris castrice signum : Est opere precium
discere thita nouum. Tau uero signum erat absolu/
tionis ad uitam. Ennius testimonio est Ezechiel Pro/
pheta capite uisionum suarum nono. Trãsi per medi
am ciuitatem in medio Hierusalem & signa. Tau. su
per frontes uirorum gementium & dolẽtium super
cunctis abhominationibus quæ fiunt in medio eius.
Quod uero dicitur a grammaticis nescio quem Re/
migium præcipisse:quodq; uideo a plærisq; homini
bus grammaticis obseruari quotiens post.t.non aspi/
ratam sequitur.i.& post.i.alia uocalis:quamq̃ scriba
tur.t.debere proferri.c.omni poenitus ratione caret:
quin potius illud suspicor maiores nostros quemad
modum scribebant.sic & pronunciare solitos. Neq;
enim uerisimile est si hoc ab illis fuit obseruatũ qd
de tanta re omnes qui unq̃ de orthographia scripse/
re siluissent. Cum præsertim auctor sit. Quintilia/
nus ita pronunciandum esse quemadmodum scribi
mus exceptis paucis dictionibus : quarum auctores
meminerunt. Sed quia uideo fere omnes uno consen
su in hanc pronunciationem conspirasse.ne simul cũ
ctis indicere bellum uidear:licet mihi paululũ dis/
simulare. Illd uero nullo modo patiemur: ꝙ dictio/
nes peregrinas nonnulli corrumpunt.c.pro.t. profe/
rentes quales sunt necromantia geomantia. nam etiã
& tiara eo modo quo græci enunciamus. Inter.p.aspi
ratum atq; subtile fateor me ignorare . an sit illa uo/
cis differentia.quam nostro tẽpore obseruamus quo
niam aspiratio addita.p.littere multo magis illam a
sono suo distare facit.q̃.c.aut.t.uideturq; aliq̃d plus
q̃ aspirationẽ addere.& in q̃busdã dictiõibus idiffe/
rẽter utraq; utimur.ut palarica phalaricha.olympo
olympho. Illud uero adhuc multo difficilius cogni
tu quid inter.ph.græcum &.f. latinum distet. Neq;
enim aliter nostro tempore phagus.sphera.philtrũ.
q̃ fames.femur.filius.pronunciãt quinimmo dictio/
nes quasdam modo per.ph.cum græcis modo per.f.
cum latinis scribimus:ut phama.phystula. phucus.
fama.fistula.fucus. Quintilianus tamẽ quem ego au
ctorem cunctis præfero.nimium inter utramq; dista
re putat. Nam quæ successerũt in græcarum locum
quibusq; græci carent.tristes & horridas appellat . &
de.f.libro.xii.inquit quæ sexta est nostrarum poene
non humana uoce uel omino non uoce potius inter
discrimiua dentium efflanda est:quæ etiam cum uo
calem proximam excipit:quassa quodamdodo.quo
tiens aliquam consonantem frangit multo fit horri/
dior. Ego cum a mauro quodam qui inter suos puni
cæ linguæ peritissimus habebatur.quæsissem cur.p.
aspirato semper exili numq̃ uterentur? respõdit hoc
ab illis fieri propter uocis suauitatem & linguæ suæ
ornamentum. Cunq; rursum ex Quintiliani uerbis
quæ de.f.littera diximus.instarem sonum illum eẽ
tristem & instomidum hoc ab eo responsum accepi
rursus suos non præssis ad inferiora labra dentibus
sed laxis atq; solutis suum phe pronunciare. Ex quo
fit ut suspicer.p.aspiratum nõ pressis dentibus ad in
ferius labrum.sed potius diductis esse proferendũ:
nemo est fere qui nesciat.i.latinũ modo uocalis mo/
do consonantis loco poni.atq; tunc esse uocalem . cũ
a reliquis uocalibus pura sonat : tunc consonantem
cum uocalem aliquam ferit. Illud uero pauci ex no/
stris intelligunt quo sono proferenda est.cum pro cõ
sonante accipitur.neq; enim eo modo ianua.ieiuniũ.
iocus proferri debet quo hispani proferunt.sed quẽ/
admodum italorum doctissimi pariter & indocti.
Sed quia græci.hæbrei.& arabes.i.consonantem non
habent.atq; illius sonum poenitus ignorant.non pos/
sumus illorum testimonio quod uolumus efficere:
tantum iuuare nos potest eorum qui latini sermonis
doctissimi habetur auctoritas. Est tamen aliqua ra/
tio quæ nobis suadere potest quo sono proferẽda sit
quotiens in fine dictionis ponitur hæc littera : etiam
imperiti intelligũt non habere sonum.quem in prin
cipio uel medio proferunt . ut in his dictionibus cui
ei:hei:huic in quibus.i.finalis non uocalis sed conso/
nans est.quem sonum habeat.omines intelligunt. Nã
ꝙ particulæ illæ unius tantum syllabæ sint facile car
minibus demonstratur . Vergilius primo æneidos.
Cur pater intactam dederat.primisq; iugarat omini
bus.& paulo ante. Huic coniunx ficheus erat ditissi/
mus agri phoenicum.& libro sebro secundo. Hei mi
hi qualis erat quantum mutatus ab illo Hectore. Re
periuntur tamen poetæ aliquando per dieresim dis/
syllabæ protulisse.ut albinus. Sponte deum patuere
cui freta nulla repostos.& Iuuenalis iuuenes hortan/
tur ut illam ire uiam pergant & eidem incumbere se
ctæ. Nisi forte uoluerit quispiam cum Francisco no/
lano sermõis latini uiro eruditissimo sentire:qui me
cum contendebat dictiones illas diphthongo profer
ri:quod est nouum atq; inter latinos inusitatum . ut.
e.&.i.uel.u.& . i . in diphthongon cocant . Priscianus
quoq; libro de octo partibus oratiõis septimo aucto/
ritate Horatii libro epistolarum primo confirmat.i.
finalem consonantem esse posse. Durus ait uultei ni/
mis attentusq; uideris. Quod uero uultei dissyllabũ
sit:satis ex ratione carminis apparet.ꝙ . i . consonans.
Priscianus testatur.qualem uero sonum habeat nul/
la mihi etiam cum latinæ linguæ hostibus contentio
est. Ex quo efficitur quod erat propositum.i . conso/
nantẽ nõ eum sonum habere quo hispani proferũt:
sed quo itali omnes atq; aliarum nationum doctissi/
mi. Iam uero si dictiones peregrinas in latinum ser/
monem uertimus raro.i. iota in consonantem . plæ/
rumq; in uocalem traducitur . cum nostri homines
fere quotiens in principio dictionis sequente uocali
ponitur non modo ut consonantem.sed uti suam cõ
sonãtem proferant . qualia sunt iaspis.iambus.iason.
Iesus. Iacobus.ubi.i.uocalem esse uel mediocriter do
cti intelligunt quod etiam carminibus facile demon
strari potest. Iuuẽalis. Præclaris illic laudatur iaspis.

Horatius. Archilocum primo rabies armauit iambo Iuuenalis. Mēse quidem brumæ cum iam mercator Iason. Quod si est qui dicat carmen heroicum posse recipere spōdeum in quinto loco. proferemus genus carminis in quo necessario. I. debeat esse uocalis. Martialis. Et precium magnis fecit iaspidibus qui est uersus pentameter elegiacus. Terentianus quoq; de metro iambico. Et rarus itrat ex iambis hominibus. ubi iambis trium syllabarum est. Conterraneus præterea noster Iuuencus qui quattuor euangelia hexametris uersibus composuit Iesum semper trisyllabum posuit. uersificator ille quidem: sed quē diuus Hieronymus adeo probauit. ut in libro uirorum illustrium dicat illius carmina cum carminibus antiquorū posse comparari. Quod ut necessario fieret: plærique librarii aspirationem inter. i. &. e. posuerunt: ne scilicet in unam syllabam utraq; uocalis coalesceret: sed per aspirationem altera ab altera disiungeretur. Aliquando tamē ut ego suspicor. i. uocalis per errorem in consonantem uersa est: idq; raro ut in his dictionibus troia. maia. aias. pro quibus latini dicunt. troia. maia. aiax. & q illi dicūt disiunctis uocalibus iudea. latini auctores. i. ad. u. collisa iudea proferunt. Lucanus in tertio pharsalie. Incerti iudea dei. & Iuuenalis in sexta satyra Archanam iudea tremens mēdicat ad aurem. Illi iam pœnitus intollerabiles qui dictiones habentes. i. aspiratum quod teste Prisciāo nullo modo potest esse consonans more suo atq; uoce incognita neq; unq̄ latinis audita proferre contendunt. quales sunt hiacinthus hierosolyme. Hieronymus: qui multo sunt ridiculi magis quam rustici quorum error ꝓbabilis est cum ad imitationē latinorum paia. meaia. baraia: & simēlia proferunt. Quod uero duplex sit ꝑtās. u. litteræ. atq; modo uocalem modo consonantem esse: nemo prope est: qui id non intelligat. Est tamen adhuc illius tertia quædam uis: quotiens post. q. litteram alia subeūte uocali sequitur. Idq; omnes antiqui simul & iuniores fatentur. Quæ tamē habeat sonum magna inter nationes diuersitas est. Ego tantum ab hispanis dissentio qui litteram hanc omnino surdam esse putant. quantum ab italis qui sic illam proferunt. perinde ac si uocalis esset. Nam si nullam potestatem & uim habet ut proferri debeat neq; scribenda est. aut si uocalis est. sonum profecto per se ipsam constituet. quod utrumq; falsum esse Quintilianus demonstrat. qui. q. adiuncta: secūdum. u. paululum a nostris eliqueri dicit. Non igitur dicendum est cum italis. a qua quamq̄ lingua suadeo. ita. ut. u. quasi uocalis proferatur neq; rursus cum hispanis. aqua. quamq̄ lingua suadeo. u. pœnitus explosa: sed quod ratio quædam exigit aqua quamq̄ lingua suadeo. u. non surda neq; uocali: sed quodam medio sono eliquata. Circa uocales quoq; aspiratas non nihil a nostris erant. qui illas non aliter q̄ exiles pronunciant. neq; differt apud illos. quod ad sonum attinet inter hominis qui est genitiuus ab omē & hominis qui est ab eo q est homo. atq; inter ab eo quod est discedo. & habeo quod est teneo. Illi adhuc ridiculi magis. qui aspirationem quasi consonantē. quæ uocalē ferit quemadmodum hæbrei pronunciāt. Quæ causa fuit græcis ut aspirationem uocalibus impendere fecerint. ne extra illas sonum aliquem habere uiderentur cum tamen latini illam in litterarum serie posuerint. X. littera ut īquit Fabius quem ego uehemēter auctorem sequor. tam carere potuissemus q̄ si nō a græcis essemus mutuati. Ea successit in scripturæ nostræ compendium loco. cs. &. gs. Itaq; quod nunc per. x. pax. apex. lex. remex. scribimus antiqui per. cs. pacs. apecs. per. gs. legs. remegs. scribebant. Sed cum hoc inter omnes constet. & quem sonum. x. in fine saltem habeat manifestum sit. illud ualde miror unde hæc sartago loquendi ut ait Persius in hispanorum linguas uenerit ut xamtippe tenophon dixi. traxi: & similia uoce quadam hæbreis græcis & latinis incognita & agresti proferant. & quam ut diui Hieronymi uerbis utar unius tantum linguæ punicæ stridorem suam agnoscat. Neq; ego suspicor aliunde hispanos hanc uocem sermoni Romano miscuisse quā a pœnis iam inde ab eo tempore quo pulsis fusis fugatisq; gothorum principibus hispaniæ possessionē inuaserunt. Illi namq; litteram habent propriam xim. appellant qua sonus ille satis exprimitur in cuius locū hispani. x. supposuerunt quotiens sonum quem ab illis acceperant. scribere uolebant ut in his dictiōibus xabondixo. relox. & cæteris huiusmodi. Quod si nō illa ratio nos mouet q. x. pro. cs. aut. gs. ponitur. atq; in earum locum successit. quodq; græcorum & latinorum doctissimi adhuc hodie quasi. cs. pronunciāt at illud saltem consideremus qualem sonum in fine dictionis habeat. atq; ad illius imaginem cæteris in locis proferamus. N. præcedente. g. quem sonum habeat magna totius hispaniæ cum hominibus doctis controuersia est. Omnes namq; hispani signū pignus agnosco & similia sic proferunt ac si. c. pro. g. poneretur. Viri tamen eruditi græci & latini dictiones huiusmodi sono quodam ex utraq; littera mixto lingua ad palatum tota molliter illisa pronunciant. Nemo scit hodie quemadmodum ueteres illi non modo. gn. sed alias quoq; litteras proferebant. Est tamē longe credibilius ueros litterarum sonos in Italia & græcia resedisse quam in hispania quæ totiens barbarorum dominationi manus ceruicemq; præbuit. Sūt tamen qui dant ex ista ratione dicendi nescio quam turpitudinem intelligi quæ in re præsertim diuina auditorum animos offendat. Nā si dixerimus inquiunt. cognomen. cognosco. cognitus & similia illico incidimus in absurdum quendam sensum quem primoribus syllabis ostendimus. O homines impudentes atq; petulcos: qui etiam ea quæ omni sermonis reique turpitudine carent: ex animi sui libidine interpretantur. Si enim dixerit quispiam illud ex euangelio Iohannis. Cognosco oues meas & cognoscunt me meæ. ego mihi sentio quod me pudoris rubor̄ sufundat. At uos homines nequissimi perinde ac si genitale fœmineum subintelligeretis hoc natat in labris & in udo est menas & atis. Quod si essetis mundi quemadmodum apostolus inquit omnia etiam immunda uobis essent munda. Nunc uero cum sitis immundi atq; etiam toti in libidinem pruritatis. ab his quæ munda sunt occasionē immundiciæ uestræ accipitis. Quid uero facietis cum illud ex euangelio auribus uestris insonuerit. Fodere non ualeo. mendicare erubesco. & illud. Foderunt manus meas & pedes meos. Oculus domini super iustos. Hæc requies

mea in sæculum. Socratem fidibus docuit nobilissimus fidicen Connus. Nunc id cum latinæ legimus quempiam offendit? Testes nomen honestissimum in iudicio. & alibi turpe. Cum legimus in sacris litteris. Surrexerunt in me testes iniqui. est ne quisq̃ adeo procax. qui illud in turpiorem partem accipere uelit. Quare? Sinite obsecro per deum ĩmortalem has ineptas seruorum uernilitates: quibus inter se ludere consueuerunt. Nobisqui sacris litterarum iniciati sumus liceat saluo pudore omnia proferre. Quamobrem ego uos adolescentes egregii in quibus iam latini sermonis recuperandi spes tantum est: nam cæteros quia sunt ĩcurabiles cum stultitia sua ualere sinamus: non solum hortor & moneo: uerum etiam obsecro. & obtestor. ut omni studio & uigilantia sermoni latino ĩcumbatis. atq; illorum uoces imitemini: quos pœnes ut poeta ĩquit. Arbitrium ius est & norma loquendi. Neq; patiamur nos ab exteris nationibus haberi ludibrio: quæ cum nos latinæ loquentes audiũt & si meram sapientiam crepemus ilico rhoncis risu & nasi aduncitate suspendunt. potiusq; corruptioris uicia Hispane loquentes excusemus: quam dum latinæ uolumus uideri sapere. cum magna gentis nostræ turpitudine & infamia in mille Barbarismos incidamus. An uero cum in sermone Hispano rusticos: atque incolas montium audimus perperá locutos. uix possumus nos a risu continere: nos cum aliena male pronũciamus: indignabimur si ab iis irridemur: quorum illa sunt propria? Nolite quæso per deum immortalem in re tam manifesta esse pernicaces. sed præcipue uos o patricius sanguis quos uiuere fas est occipiti ceco postice occurrite sannæ. Quod si forte in Romanorum reipublicæ. cõtemptum cui tam longo tempore seruistis latinam linguam uultis corrumpere: cur non ciuilis & pontificii iuris: cur non omnium bonarum artium atq; theologiæ ĩ primis cur nõ sacrarum litterarum quas in re diuina canimus uolumina abrogatis. cur non in demortui sermonis latini locum alium quendam barbarum sufficitis. Sed absit a christiana religiõe tantum dedecus ut hispanæ. gallicæ: aut germanicæ carmine composita in ecclesiis audiamus: aut cum latinæ diuinas: atq; diuorum laudes canimus: in peregrinum & barbarum aliquẽ sonum prorumpamus. Teq; orbis parens & mundi rector qui explosis aliarum nationum linguis dedisti ecclesiæ tuæ sermonem in ore labii id est uoces latinas. Teq; sanctissima Virgo eadem quæ intemerata mater Dei Maria: quæ secũdas cœli partes augustiori forma in numerum diuorum recepta possides: cuiusq; titulos quotidie latinis uocibus modulamur. Vosq; reliqui coelites qui in hoc sermõe firmissima Christi ecclesiæ fundamẽta iecistis. quæ litteratores isti antiquitatis ignorantia est prope euerterunt. obsecro prohibite hanc ignominiam a rep. christiana: neque solum ab incursu: sed etiam a barbarorum stridula atq; incõdita uoce defendere. Vos præterea clarissimi atq; inuictissimi principes quorum auspiciis & ductu hispaniæ totius membra dissipata in unum prope corpus iam rediere. curate ne fœlicitati quam nostro sæculo dedistis: hoc unum latini sermonis ornamentum desit amplissimum. Tu quoq; o & præsidium & dulce decus meum Cistercicosis militiæ primariæ antistes & magister altera spes illustrissime domus Destugniga Iohannes: in cuius absentis honorem has qualescunq; repetitionum mearum primicias dedicamus. faue præcor Antonii tui cœptis ingẽtibus: qui primus idemq; solus contra linguæ latinæ hostes signis illatis omnem illorum contra se impetum ausus est sustinere.

¶ Finis repetitionis Aelii Antonii Nebrissensis.

¶De ordine partium orationis.

Vm essem quotidiano prope cõuicio requisitus. tum ab amicis tum etiã ab alienoribus ut scriberem aliquid de constructione: quam ipsi appellãt. ego uero ordinem potius partium orationis dixerim non potui negocium recusare: quod tanto opere efflagitabatur. ¶Igitur posita ante oculos clausula principio uerbũ contẽplabimur. deinde uerbi suppositũ. cõsequenter casus. cum quibus uerbũ construitur. ordinamus uero sic. si fuerit uocatiuus ab eo faciemus initium. Quod si non fuerit a nominatiuo incipiemus. Deinde uerbum sequatur. cui adiungitur aduerbium: nam aduerbiũ quod uerbũ determinat: aut participium: aut nomẽ continuo post illas particulas poni debet. ¶Notandum tamen ꝙ si duo uerba aut plura fuerint in clausula: considerabimus quod est uerbum principale. Estq; illud quod facit orationem quiescere & per illud orationem icipiemus. ut liber quem emisti: erat meus. Verbum principale est erat. Et si ueneris cras dabo tibi librum. uerbum principale est dabo. Tunc apponemus datiuum aut accusatiuum. ut commodius erit. Tandem casum q̃ præpositionibus adiungitur: siue effectiuum ponemus genitiuum semper dictionem: a qua regitur construemus. dictiones quæ appositiuæ dicuntur. ordinantur simul cum eis quas determinant: ut fama malum: quo non uelocius ullum. exemplum in his ponemus. Patres conscripti in negocio petri omnes uerbo & opere frequenter cuncta illi ministremus.

¶Impedimenta constructionis.

Otandum tamen ꝙ omnia aduerbia monosyllaba. ut. o. non. ne: dum. cum temporale. demostratiua quoq; & interrogatiua præponuntur uerbis. ut ecce. cur. quare. quamobrem. ¶Similiter hortatiua & similitudinis & uocandi. & optandi. ut eia: age. quasi. seu. ueluti. heus. utinam: ut sic tua cymæas fugiant examina taxos. Etiam donec. quia & similia. Interiectiões etiam præponũtur uerbis. ut pape quid uideo. Vah qui destruis templum & in triduum reedificas illud. Proch. Deum atq; hominum fidem.

¶Nomina interrogatiua. ut quis uel qui. qualis quãtus. quot. quotus. cuias. & aduerbia quæ ab illis deriuantur: quando interrogatiue proferunt uerbis præponuntur atq; rectum ordinem impediunt maximæ si ponantur in obliquis casibus ut. Quem quæris mulier. Quem fugis ac demens. Qualem me esse putas. Quantum animi uigere. Quot oues possidere? Quo tum inter bonos uiros sedere.

¶Relatiua. ut. is. ea. id. suus. a. um. quis uel qui tãtus quantus. qualis. quotus. cum in obliquis casibus ponuntur ante uerbum ordinamus & sic rectum ordinem impediunt: ut regem cui omnia uiuunt: uenite adoremus. Vocatiuus tamen tam isignem habet uim incipiendi. ꝙ semper præponi debet. quem tu uides Hieremia? neminem ego uideo: quem antea cognoueram.

¶Nomina negatiua. ut nullus. nemo. neuter. nihil. nil. si in obliquis casibus ponantur. rectum ordinem impediunt. atq; uerbis cum quibus construũtur præponi debent. ut neminem uideo.

¶Si relatiuum & antecedens fuerint in contextu orationis: primum ordinabimus antecedens. deinde relatiuum q̃uis antecedẽs ponatur in obliquitate: quoniam præbet uiam ipsi relatiuo: in quo rectus impedit ordo: ut isti seruit soror sua: illi uero pater eius.

¶Relatiuum & antecedens aliquando inueniuntur posita atq; conuenire in eodem casu cõtra regulas artis grammaticæ. quod solet excusari per Antiptosim. Nam ponitur casus pro casu. ut urbem quam statuo uestra est. subducite naues. Et lapidem quem reprobauerunt edificantes: hic factus est in caput anguli. Theren. in andria. Populo ut placerent quas fecisset fabulas. Idem in eadẽ. Quas credis esse has non sunt ueræ nuptiæ.

¶Ablatiuus positus absolute: qui etiã effectiuus potest uocari. si fuerit in oratione. potest præponi uerbis aut postponi. ut Musis dictantibus poetæ scribũt. præceptore docente discipuli proficiunt.

¶Si uerbum in oratiõe desuerit per eclipsim: quod fieri solet propter nimiam iram aut gaudium ad extra subintelligere oportet necesse est Terentius in eunucho. Ego ne illam quæ illum quæ me. quæ nõ? & Vergilius hæc secum. subintelligitur locuta est.

¶Quotiens in antecedenti oratione ponuntur duo nomina diuersorum generum: deinde sequitur relatiuum. semper de nobiliori fit relatio: ut si dixerim Petrus & Maria iocantur: quos tu uides.

¶Quotiens duo nomina substãtiua ad plura diuersorum generum ordinantur sub aliquo adiectiuo: illud tale nomen adiectiuum conueniet cum genere nobiliori: & hæc est quam isti uocant conceptionem generum: itaq; masculinum concipit fœmininum & neutrum. ut tu & fœmina estis albi. bos & iumẽtum sunt ad præsepia ligati.

¶Quotiens quis uel qui ponitur relatiuæ inter duo nomina diuersorum generum: si illa ad eãdem rem pertineant: ordinari potest cum utroq;. ut O uere digna Hostia: per quam fracta sunt tartara. uel per quẽ ꝙ si alterum est proprium alterum appellatiuum semper debet proprio respondere. ut Salustius est locus in urbe quod Tullianum appellatur.

FINIS.

¶ De figuris.

Barbarismus est una pars orationis uiciosa in communi sermõe. in poemate uero methaplasmus. Itẽ barbarismus in nostra loquela: in peregrina barbaralexis dicitur. ut si quis dicat mastruca. cateia. magalia. acinacis. Barbarismus autem fit duobus modis scripto & pronunciatione. His bipartitis quattuor species supponuntur. additio. detractio. mutatio. transmutatio. litterae. syllabae. temporis. toni. aspiratiõis. Per additionem litterae fiunt barbarismi. ut relliquias danaum. cum reliquias per unum. l. dicere debemus. Syllabae ut nos abiisse rati: pro abiiisse Temporis. ut Italiam fato cum italiam correpta prima syllaba dicere debemus. Per detractionem litterae. ut infantibus paruis pro infantibus Syllabae. ut salmentum pro salmentũ Tẽporis. ut unus obnoxiam correpte pru unius productę. Per immutationem litterae: ut olli pro illi. Syllabae: ut pernuces pro pernices. Temporis. ut feruere leucatem. cum feruere sit secundae coniugationis: & productae dici debeant. ¶ Per transmutationem litterae: ut euandre pro euander. Syllabae: ut displicia pro discipplina. ¶ Temporis: ut si qnis deos producta prioris syllaba & correpta posteriori pronunciet. Toni quoq; similiter per has quattuor species cõmutantur. nam & ipsi adiiciuntur. detrahuntur. mutantur & transmutantur. quorum exempla ultro se offerant si quis inquirat. Totidem etiam modis per aspirationem deprahenditur barbarismus: quem quidam scripto: quidam pronunciatione iudicant ascribendum: propter. H. scilicet. quam alii litteram. alii aspirationis notam deputant. Fiunt autem barbarismi per hiatus & collisiones. Sunt etiam male compositiones cacosyntheton: quae uicia nonnulli barbarismum esse putant. in quibus sunt methacismi. labdacismi. iotacismi. hiatus. collisiões: & omnia quae plus aequo minusue sonantia ab eruditis auribus respuuntur. Nos cauenda haec omnia uitia praelocuti controuersiam de nomine pertinacibus relinquamus.

Solecismus est uitium in contextu partiũ orationis contra regulam ar grammaticae factum. inter solecismum & barbarismũ hoc interest q; solecismus discrepãtes aut in consequẽtes inter se dictiones habet. Barbarismus autem in singulis uerbis fit uel scriptis uel pronunciatis. q̃q̃ multi errant: qui putãt etiam in una parte orationis fieri solecismum: si aut demonstrantes uirum hanc: aut foeminam hunc dicamus. Aut interroganti quo pergamus? respondeamus Romae: aut unum salutantes saluete dicamus: cum praecedens demõstratio uel interrogatio: uel salutatio uim contextae orationis obtineat. Multi etiam dubitauerunt quadriga scopa. solaecismus an barbarismus esset cum. s. id genus dictionis barbarismum esse uel ex ipsius uitii finitiõe possit agnosci facile solaecismus fit duobus modis: aut per partes orationis. aut per accidentia partium orationis. per partes oratiõis fiunt cum una pars pro alia ponitur. ut toruumq; repente clamat pro torue nomen pro aduerbio ponitur. si etiam in eadẽ parte orationis hoc uitium cum ipsa prosae non in suo loco. neq; ut conuenit ponitur. ut cui tantum de te licuit? pro in te. Et eo apud amicum pro ad amicum: & intro sum pro intus & foris eo pro foras. ¶ Per accidentia partium orationis fiunt tot modis solecismi. quot sunt accidentia partium orationis. sed in his propter compendium exempli causa pauca monstrabimus: nam per qualitates nominum fiunt solecismi: ut hauriat hũc oculis ignem crudelis ab alto dardanus pro dardanius. proprium pro appellatiuo posuit. Per genera. ut ualidi siciles ꝑ ualide & amare cortices pro amari & collus collaria caret. Per numeros ut pars in frustra secant pro secat. Per comparationem ut respõdit Iuno saturnia sancta dearũ pro sanctissima. Per casus: ut urbem quam statuo uestra est pro urbs. Per modos uerborum: ut itis paratis arma quam primũ uiri pro ite parate arma. Indicatiuum pro imperatiuo posuit. per significationes uerborum ut expoliantur eos & corpora nuda relinquũt pro expoliant. Per tempora: ut ceciditq; superbum ilium & omnis humo fumat neptunia troia pro fumauit. Per personas ut danai qui parent atridis q̃primum arma sumite pro qui paretis. Per aduerbia ut intus eo pro intro: & Italia uenio pro de Italia: & ad Romam uado pro romam cum praepositio. seperatim nominibus addenda sit non aduerbio. Per praepositiones cum una pro alia ponitur: ut sub lucem ibant pro ante lucem: Aut necessario subtrahitur. ut siluis techyrrene feras agitare putasti pro in siluis. Per coniunctiones. ut subiectisq; urere flammis pro ue fit per ordinem coniunctiuum: ut autem fieri non debet: cum dicendum. fit fieri autem non debet. fiunt praeterea solecismi pluribus modis. quos reprahendo potius q̃ imitãdo possumus annotare. Solecismus est in prosa in poemate. schema dicetur.

¶ Sequitur de decem uitiis.

Cum barbarismo: & solecismo decem uitia nominantur hoc modo. acyrologia. cacemphaton. plaeonasmos. perisologia. macrologia. tantologia. eclypsis. tapinosis. cacosyntheton. amphibologia.

¶ Acyrologia est in propria dictionis positio: ut hũc ego si potui tantum sperare dolorem: pro timere.

¶ Cacemphaton est obsena pronunciatio uel incomposita dictione. uel in uno uerbo: ut numerum cum nauibus aequat. & arrige aures Pamphile.

¶ Pleonasmos est adiectio superuacua ad plenam significationem. ut sic ore locuta est.

¶ Perisologia est adiectio uerborum superuacua sine ulla ui rerum ut ibant qua poterant qua non poterant non ibant.

¶ Macrologia est longa sententia res non necessarias compraehendens. ut legati non interpraetata pace retro: unde uenerunt: reuersi sunt.

¶ Tantologia est eiusdem dictionis repetitio uiciosa. ut ego met ipse uenio.

¶ Eclipsis est defectus qdã necessariae dictiõis: q̃ desiderat ꝓciosa sñia ut haec secũ. deest loquebatur.

¶ Tapinosis est humilitas magne rei nõ id agẽte sñia quod demõstrat: ut poenitusq; cauernas igẽtes uterq; armato milite cõplent. i. multe legiões armatorũ militũ implerũt multas cauernas: & dulychias uexasse rates. Pelide stomachum cedere nescii.

¶Cacoſyntheton eſt uitioſa dictionũ cõpoſitio: ut uerſaq; iuuencum terga. ſatigamus haſta. Amphibologia eſt ambiguitas dictionis. quæ fit per accuſatiuum. ut ſi quis dicat. Audio ſecutorem retiarum occidiſſe: aut per uerbum. ut criminatur cato. uadatur tullius nec addatur quẽ uel a quo aut per participiũ ut uideo ſtatuam auream haſtam tenentem. fit etiam per ononyma. ut ſiquis dicat aciem nec addat oculorũ. aut exercitus: aut ferri. Fit præterea pluribus modis: quos recenſere omnes ne nimis longum eſſet nõ oportet.

¶Methaplaſmus eſt trãſſormatio quædam recti ſolitiq; ſermonis in alteram ſpeciem metri ornatus neceſſitati ſuæ cauſa. Huius ſũt ſpecies quattuordecim. Protheſis. Epentheſis. paragoge. epheresis. ſyncopa. apocopa. Ectaſis. Syſtole. Diereſis. Synereſis. Synalepha. Ecthlipſis. Antitheſis. metatheſis.

¶Protheſis eſt appoſitio qdã ad principiũ dictionis lrã uel ſyllabæ. ut gnatæ pro natæ. retulit pro tulit.

¶Epentheſis eſt poſitio quædam ad mediam dictionem litteræ uel ſyllabæ: ut relliquias pro reliquias. induperator pro imperator. Hanc autẽ alii epentheſim. alii parentheſim uocant.

¶Paragoge eſt appoſitio quædam ad finem dictionis littera uel ſyllabæ. ut magis pro mage. & poteſtur pro poteſt. hãc alii paralepſim alii prolepſim. i. præſumptionem uocant.

¶Aphereſis eſt ablatio de principio dictionis litteræ uel ſyllabæ contraria protheſi. ut mitte pro dimitte. & temmo pro contemno.

¶Syncopa eſt ablatio demedia dictione litteræ uel ſyllabæ contraria epentheſi: ut audacter pro audaciter & commorit pro commouerit.

¶Apocopa eſt ablatio de fine dictiõis litteræ uel ſyllabæ cõtraria paragoge. ut achilli pro achillis & poſſis pro poſſitis. & potes ꝑ poteſtis. & mutu ꝑ muto.

¶Ectaſis eſt extenſio ſyllabæ contra naturam uerbi ut Italiam fato proſugus: cum Italiam prima ſyllaba correpta dicere debeamus.

¶Syſtole eſt correptio ſyllabæ cõtra naturã uerbi facta cõtraria ectaſi. ut aquoſus orion ꝑ orion ꝑducte.

¶Diereſis eſt diuiſio unius ſyllabæ in duas: ut olli reſpondit rex albai longai pro albæ lõgæ. & aulai in medio libabant pocula bacchi. pro aulæ. & diues pictai ueſtis & auri. pro pictæ.

¶Synereſis eſt cõglutinatio duarum ſyllabarum in unam contraria diereſi. ut pheton pro phaeton & eripedem pro aeripedem.

¶Synalepha eſt per interemptionem concurrentiũ inter ſe uocalium lubrica quædam leuiſq; colliſio ut atq; ea diuerſa pœnitus dum parte geruntur hæc a quibuſdam ſyncreſis uel colliſio nuncupatur.

¶Ecthlipſis eſt conſonantium cum uocalibus aſpere concurrentibus difficilis ac dura colliſio: ut littora multum ille & terris iactatus & alto.

¶Anthiteſis eſt litteræ pro littera poſitio ut olli ſubridens pro illi.

¶Metatheſis eſt tranſſormatio litterarum in alium locum nulla tamen littera ex ea dictione ſublata ut euandre pro euander & tymbre pro tymber.

¶Schemata lexeos & dianeas ſunt quædam figuræ uerborum & ſententiarum. Sed ſcemeta dianeas ad oratores pertinẽt. Ad grammaticos uero lexeos quæ cum multa ſint ex omnibus fere neceſſaria ſunt ſedecim. ſ. prolepſis. zeugma. hypozeuxis. ſyllepſis. anadiploſis. anaphora. epinalepſis. epitheton. paranomaſia. ſcheſiſonomaton. paromeon. omeoteleuthon. polyptoton. hyrmos. polyſyntheton. dyaliton.

¶Prolepſis eſt præſumptio rerum ordine ſecutarũ ut interea reges ingenti mole latinus procedũt caſtris turnus. deinde æneas.

¶Zeugma eſt unius uerbi concluſio diuerſis clauſulis apte coniuncta. ut troiugena interpraes diuũ q̃ numina phœbi: q tripodas clarii lauros. q ſydera ſentis

¶Hypoſeuxis eſt figura ſuperior contraria: ubi diuerſa uerba ſingulis clauſulis redduntur. ut regem adiit regi memorat nomenq; genuſq;.

¶Syllepſis eſt diuerſarum clauſularum per unum uerbum conglutinata conceptio: ut hic illius arma hic currus fuit hoc ſchema late patet: & fieri ſolet nõ ſolum per partes orationis: ſed per accidentia partium orationis. Item ſylepſis eſt indiſſimilibus clauſulis. quando dictio ſingularis uerbo plurali adiungitur: ut ſũt nobis mitia poma. caſtãeæ molles & preſſi copia lactis.

¶Anadiploſis eſt geminatio dictionis: quæ ex ultimo loco pcedẽtis uerſus & principio ſequẽtis iteraſ: ut ſequiẽ pulcherrimus aſtur: aſtur equo fidens.

¶Anaphora eſt relatio eiuſdẽ uerbi p principiũ plurimoꝝ uerſuũ. ut natæ meæ uires. mea magna potentia ſolus nate patris ſummi: q tela typhea temnis.

¶Epanaleſis eſt uerbi in principio poſiti uerſus in eiuſdem fine repetitio: ut multa ſuper Priamo rogitans: ſuper Hectore multa: ante etiã ceptrum dictei regis & ante.

¶Epizeuxis eſt eiuſdem uerbi in eodem uerſu ſine aliqua dilatione geminatio: ut memo. adſum qui feci in me conuertite ferrum.

¶Paronomoſia ẽ ueluti quædam denominatio uel quotiens aliud nomen efficitur de alio. ut nam inceptio eſt amentium: haud amantium.

¶Scheſiſonamaton eſt multitudo nominum cõiunctorum. eodem habitu copulandi. ut marſa manus. peligna cohors. feſtina uirum uis.

¶Paronomeon eſt quando ab eiſdem litteris diuerſa nomina ſumuntur: ut tite tute tanti tibi tanta tyrãne tuliſti.

¶Omepteleuton eſt cum ſimili modo dictionis plurimæ finiuntur: ut eos reduci q̃ relinquit deuehi q̃ deſerri malui.

¶Omeoptoton eſt cum in cõſimiles exeunt diuerſa uerba: ut merẽtes. flentes. lachrymantes. comitantes.

¶Polyptoton eſt multitudo caſuũ uarietate diſtincta: ut littora littoribus contraria. fluctibus undas imprecor arma armis: pugnẽt ipſiq; ne potes.

¶Hyrmos eſt ſeries orationis continuæ tenorem ſuum uſq; ad ultimum ſeruans: ut principio cœlum ac terras camposq; linquentes.

¶Polyſintheton eſt dictio multis nexa coniunctionibus: ut athamaſq;. thoaſq;. pelideſq;. neoptolemus. primuſq; machaon.

¶Dyaliton ſiue aſyntheton eſt figura contraria ſuperiori carens coniunctiõibus: ut ite ſerte citi flammas date tela. impellite remos.

Tropus est dictio translata a ꝓpria significatione ad impropriã similitudinẽ ornatus necessitatisue cã. Sũt ãt duodeci. metaphora. catachresis. metalepsis. metonymia. antonomasia. epitheton. synechdoche. onomatopeia. periphrasis. hyperbaton. hyperbole. allegoria.

¶ Metaphora ẽ rerũ uerborũq; trãslatio haec fit q̃ttuor modis. ab aiali ad aiale. ab inaiali ad inaiale. Ab inaiali ad aiale. ab aiali ad aiale. Ab aiali ad aiale. ut tiphim aurigã celeres fecere carinae. nã auriga & gubernator nauis aiam hñt ab inaiali ad inaiale. ut pelagus tenuere rates. nã rates aiam nõ hñt neq; pelagus. Ab inaiali ad aiale. ut athlãtis cinctum assidue cui nubibus atris piniferũ caput & uento pulsat & ĩbrinã mons aiam nõ hẽt: cui mẽbra hoĩs attribuũt. Ab aiali ad inaiale: ut si tm̃ pectore robur cõcupis. nã robur aiam nõ hẽt: cũ turnus cui haec dicunt aiam hẽt. Scire debemus alias metaphoras esse reciprocas. Alias aũt esse partis unius. Reciprocas. ut altũ mare: & profundũ caelũ. possumus. n. cõuertere altum caelũ profundum mare. herbae florent iuuenes pubent. possumus eni cõuertere herbae pubẽt iuuenes florẽt. Alias partis unius: ut segetes fluctuant. uites germinant.

¶ Catachresis ẽ usurpatio nois alieni: ut paricidã dicimus q occidit patrẽ. & piscinã q pisces non hẽt: haec eni ubi extrinsecus sumerẽt suũ uocabulũ non haberent. Methalepsis est dictio ꝓgens gradatim ad id qđ ostẽdit: ut speluncis abdidit atris hoc metuẽs. & post aliquot mea regna uidens mirabor aristas.

¶ Metonomya est dictio q̃dã ueluti transnoiatio. huius ãt multae sũt spẽs: aut ꝑ id qđ cõtinet: id qđ continet oñdit. ut nũc pateras libare ioui. Aut cõtra crateras magnos statuũt & uina coronãt. Aut ꝑ iuẽtore qđ iuẽtũ ẽ: ut sine cerere & bacho friget uenus. Aut cõtra ut uinũq; ꝑcamur. nã hic deus adest pñs. haec exẽpli cã posita addiscẽtibus sũt. Reliq̃ demõstrauit lectio.

¶ Antonomasia est significatio uicae nois posita quae fit tribus modis. ab animo a corpore extrinsecus. ab animo: ut magnanimus anchises. A corpore. ut ĩpe arduus poliphemus. Extrinsecus. ut in foelix puer atq; impar congressus achilli.

¶ Epitheton ẽ suppositio dictionis cũ ꝓprio noie nã antonomasia uicẽ nois sustinet epitheton nunq̃ est sine ꝓprio noie: ut dira caeleno: & dia camilla. Fit etiã tribus modis. ab aio a corpore. extrĩsecus. bis duobus tropis uel uituperamus uel oñdimus uel laudamus.

¶ Sinecdoche ẽ significatio pleni itellectus capax cũ plus minusue ꝓnunciat. aut eni a parte totũ oñdit: ut pupesq; tuae pubesq; tuoꝝ. aut cõtra ptẽ a toto: ut ipsius añ oculos igẽs a uertice põtus ĩ puppim ferit: & alibi: fontẽq; ignẽq; ferebãt. Meminisse ãt debemus qñ fit a parte totũ: faciendũ esse ab insigniori parte.

¶ Onomatopeia est nomen de sono factum. ut clamorq; uirum. clangorq; tubarũ. tinnitus aeris atq; leuem stipulam crepitantibus urere flãmis.

¶ Periphrasis est circũlocutio q̃dã. q̃ fit aut ornãdae rei cã q̃ pulchra ẽ aut uituperãdae: q̃ turpis ẽ: ut iã prima nouo spargebat lumine terras tithoni croceũ linquẽs aurora cubile: & hoc faciũt: nimio ne luxu obtusior usus sit genitali aruo & sulcos oblimet inertes.

¶ Hyperbaton est transcensio: quaedã uerborũ ordinem ꝑturbans. cuius spẽs sunt quinq; hysteronproteron. anastrophe. parenthesis. synthesis. temesis.

¶ Hysterologia siue isteronproteron est sententia cũ uerbis ordo mutatus. ut & cererem torere parant flãmis & frangere saxo. Anastrophe est uerborum tantũ ordo praeposterus: ut italiã contra pro cõtra italiã.

¶ Parenthesis est interposita formatio diuersae sententiae: ut aeneas: neq; eni patrius cõsistere mentẽ passus amor: rapidũ ad naues praemittit achatem.

¶ Temesis est unius compositae uel simplicis sectio una dictiõe uel pluribus interiectis. ut septem subiecta trioni: & saxo cere cõminuit brum: & massili portãt iuuenes ad littora tanas. ꝓ cerebꝝ & massilitanas.

¶ Synthesis est hyperbaton obscurũ & ex omni parte confusum. ut tris notus abreptas in saxa latẽtia torquet: saxa uocant. itali mediisq; in fluctibus aras. Est autẽ hic ordo. tris naues abreptas notus torquet in saxa quae saxa in mediis fluctibus latentia itali uocant aras.

¶ Hyperbole est dictio fidem excedens augendi minuendiue causa. augendi: ut niue candidior. minuendi: ut tardior testudine.

¶ Allegoria est tropus: quo aliud significatur. aliud dicitur. ut & iam tempus aequum fumantia soluere colla: hoc est carmen finire. Huiusmodi species multae sunt ex quibus septem eminent. hyronia. antiphrasis. aenigma. charientismos. paronomia. sarcasmos. asteismos.

¶ Hyronia est tropus: qui per contrarium conatur ostendere quo dicit: ut aegregiam uero laudem & spolia ampla refertis tuq; puerq; tuus. haec ubi pq̃ rum grauitas pronunciantis adiuuerit: confiteri uidebitur: quo negare intendit.

¶ Antiphrasis est unius uerbi hironia: ut bellum qđ non bellum est: & lucum: quod non lucet.

¶ Aenigma est obscura sententia per obscuram similitudinem rerum. ut mater me genuit. eadẽ mox gignitur ex me significat enim aquam in niuem conuerti: & ex eadem rursus effluere.

¶ Charentismos. est quo dura dictu gratius ꝓferuntur: ut si interrogantibus nobis num quis nos quesierit: responsum detur bona fortuna. exinde intelligitur neminem nos quesisse.

¶ Paronomia est accommodatum rebus temporibusq; prouerbium. ut aduersus stimulũ calces & lupus est in fabula.

¶ Sarcasmos est plenam odio atq; hostilis derisio. ut enagros & quam bello troianae petisti hesperiam metire iacens.

¶ Asteismos est tropus multiplex numerosaeq; uirtutis: nam asteismos est quicquid rustica simplicitate caret & faceta satis urbanitate exponitur. ut qui bauium non odit: amet tua carmina meui: atq; idẽ iungat uulpes & mulgeat hircos.

¶ Homeosis est minus notae rei per similitudinem eius quae magis nota est demonstratio. Huius autem tres sunt species. hicon. parabola. paradigma.

¶ Hycon est personarum inter se uel eorum quae personis accidunt comparatio. ut os humerosq; deo similis.

¶ Parabola uero est rerum genere dissimilium comparatio: ut qualis mugitus fugit cũ saucius aram taurus & incertam excussit. seruicae securim.

¶ Paradigma est exempli hortantis uel deterrentis enarratio. hortantis ut antenor potuit mediis elapsus achiuis illyricos penetrare sinus: atq; intima tutus regna liburnorum & fontem superare timaui. Deterrentis utat non sic phrigius penetrat lacedemona pastor laedeamq; helenam troianas uexit ad urbes.

¶ Tractatus de orthographia.

Rthographia qui latinae interpraetantur recte scribendi scientiam appellant. Ea ut auctor ē Quintilianus cōsuetudini seruit. atq; idcirco saepe mutata est. consuetudo autem illa demū est intelligenda quae doctissimorum uirorum usu comprobatur. Igitur de recta scribendi ratione tractare uolentes a diffinitione litterae incipiemus.

¶ Littera est minima pars uocis cōpositae. i. quae constat ex compositione litterarum. Vel lra est uox quae scribi potest indiuidua. Dicitur autem littera quasi legitera. q legendi iter praebeat. uel a litturis q antiqores ceratis tabulis scribere solebāt & deide delere.

¶ Litteras ab elementis hoc distare putat. Priscianus q elementa prope dicuntur ipse pronunciationes. notae autem earum & lineamenta uoces repraesentantia litterae appellantur. Dicta sunt elementa ad similitudinem elementorum mundi. nam sicut illa coeuntia omne corpus perficiunt. sic litterae coniunctae litteralem uocem quasi corpus quoddam componunt.

¶ Vocis differentiae quattuor sūt. Articulata. quae ab aliquo sensu mentis proficiscitur ut dominus dixit. Inarticulata quae a nullo sensu mentis proficiscitur. ut strepitus. Quaedā articulatarum scribi possūt. ut arma. Quaedam scribi non possunt. ut hominum gemitus. Inarticulatarum quaedam scribi possūt ut ranarum coax & coruorum cra. quaedā scribi non possunt. ut philomenae atq; hirundinis cantus.

Rincipio graeci sedecim tantum habuere litteras. quas ex phoenicia cadmum agenoris filium cum sororem raptam inuestigaret. in graeciā aduexisse uolunt. Eas postea latini a nicostrata euādri matre eadem poene figura receperunt. quo tempore cum filio ex arcadia in italiam cōmigrauit. Haec fuerūt apud graecos hoc ordine: quae sunt apud nos. a. b. c. d. e. g. i. l. m. n. o. p. r. s. t. y. Sed graeci ad antiquas paulatim octo litteras addiderunt. nam cum prius habuissent uocales tantū qnq; dictonas. i. quae produci & breuiari possent: duas addi placuit quas fecere semper longas & ex prioribus • semp breues esse uoluerunt. Postea uero circa belli troiani tēpora palamedes ut auctor est. Seruius trium consonantium: quae propriae aspirari possunt: figuras adinuenit. Nam quia. r. litterae aspiratio non coheret: sed quiddam extrinsecum sonat cum illa nullam aspirationis figuram illi dederunt. Deinde Simonides poeta: litteram addidit ad linguae suae scripturaeq; ornamentū. Ex quibus sex nullam suscepimus nam pro. utimur e. longo. pro. mega. o. longo. pro. th. pro. ph. pro ch. pro. ps. At uero quemadmodum. quod erat dizama colicum: in nostrum usum asciuerimus: alias diseremus. Post hanc a nostris auctoribus. q. littera est excogitata quae tam etsi eiusdem uidetur eē soni cum. c. eam tamen nostri auctores in illis dictionibus optasse uisi sunt: in quibus pinguior sonus exigitur: q̄ per. c. litteram praestari possit. Post has nonnulli ex nostris in eadem forma qua est apud graecos superuacue assumpserūt: cum in eius locum c. successerit. Praeter has quoq; cum graeci • litteram ultimo adinuenerint: pro nostrarum dictionum maxima cōmoditate illam sub hac forma suscepimus. x. hoc solum differentes: quod illi appellant. xi. nos uero litteris inuersis. ix. nuncupamus. Postremo. y. psilon & z. assumpsimus quae nobis tantum in dictionibus graecis deseruirent. H. uero quanquā non est littera sed aspirationis signum. illam tamen nsi in ordine litterarum post. g. posuerunt.

¶ Claudius quoq; caesar superioribus antiquissima adiessit sub hac figura. uoluitq; illam eius litterae uim possidere. quae a graecis dicitur psi. Scribebantq; suo seculo hac litteratura: almus. itacus. Sed haec littera a posteris non est recepta.

Ggitur duae & uiginti litterae sunt in usu apud latinos. a. b. c. d. e. f. g. i. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. x. y. z. Quarum sex sunt uocales. a. e. i. o. u. y. psilon sedecim consonantes. b. c. d. f. g. k. l. m. n. p. q. r. s. t. x. z. Vocales dictae sunt. qa per se uoces perficiūt. & sine his uox litterata proferri nō potest. Consonantes uero dicuntur: quia nisi uocales feriant. per se nullum sonum habent.

¶ Consonantium rursus septem sunt semiuocales. l. m. n. r. s. x. z. Nouē mutae. b. c. d. f. g. k. p. q. t. Dictae sūt semiuocales. quia quantum in sonoritate uincuntur a uocalibus. tantum superant mutas. Vnde etiā mutae dicuntur. non q partes uocis non sint. sed q ad cōparationem uocalium & semiuocaliū ita sint nominatae. Obseruatum est enim a graecis: ut omnes dictiones aut in uocales aut in semiuocales desinant. apud nos ex maxima parte. non tamen omnes quoniam inueniuntur quaedam in mutas etiam desinentes. Semiuocales ab. e. incipiunt. & in seipsas desinunt praeter. x. quae sola ut diximus ab. i. incipit per apostropheam graeci nominis. xi. Mutae uero a seipsis incipientes in uocalem desinūt. praeter. f. quae ipsa a quibusdam inter semiuocales annumerata est. & quondam nobis pro digama aeolico deseruiebat.

¶ Ex his. quae sunt a nobis & de litteris & de litterarum figuris commemorata. oritur illa Quintiliani quaestio desintne aliquae litterae latinis. & an sint aliquae superfluae. Nam ut diximus. k. & q. poenitus ociosae sunt. & non omnino necessariae. y. & z. graecarum tantum dictionum causa nostris permixtae. Quaedam quoq; rursum deficiunt uel duae maximae figurae quae pro. i. & u. consonantibus poni deberent.

Raeter figuram & uim accidit litterae ordo. Nam in eadem syllaba. a. & o. semper praeponuntur. i. & u. semper postponuntur. E uero quandoq; praeponitur quan

doq; postponitur. ut.æ.œ.au.ei.eu. Vocalem plures q̃ tres consonantes in eadẽ syllaba non possunt praecedere.neq; rursus nisi tres succedere.ut strepo. stirps. Quod si tres consonantes uocalem praecedant. non possunt nisi duæ subsequi:ut monstrans. Et econtrario si consonantes tres uocalem sequuntur non possunt nisi duæ praecedere.ut stirps. At uero cum plures consonantes in eadem syllaba ordinamus.aliquæ semper aliis praeponuntur.ut.b.s.g.p.aliquæ semper subsequuntur.ut.l.n.r.x.quædam modo praeponuntur.modo postponuntur.ut.c.d.m.s.t.

¶B.ante.d.in eadem syllaba poni potest.ut abdera abdelium.Ante.l.ut blandior hybla.Ante.r.ut bromius umbra.

¶C.ante.l.in eadem syllaba poni potest. ut clarus. Ante.m.ut pyracmum.Añ.n.ut cnecus.Ante.r.ut crassus.Ante.t.ut cresiphon lectus.

¶D.ante.l.in eadem syllaba poni potest.ut abodlas Fluuius.Ante.m.ut admetus. Ante.n.ut cidnus. Ante r.ut draco.

¶F.ante.l.in eadem syllaba collocatur.ut fluuius.ante.r.ut frango.

¶G.ante.l.in eadem syllaba ponitur gladius.añ.m. ut agmen. Ante.n.ut gnatus.

¶L.ante nullam consonantem in eadem syllaba ponitur sed alias subsequitur.

¶M.raro ante consonantem in eadem syllaba poni potest reperitur tamen ante.n.ut amnis omnis.nã.m. praecedente.z.syllabam terminare non potest sequẽte.n.nec.t.nisi.p. interposita.

¶N.nunq̃ ante consonantem in eadem syllaba praeponitur.sed semper alias subsequitur.

¶P.ante.l.in eadem syllaba ponitur.ut planus.ante n.ut cerapne. ante.r.ut præda.ante.s.ut nupsi.ante.t. ut pthia.

¶Q.ante nullam consonantem ponitur quia ut diximus semper subsequitur.u.

¶R.ante nullã consonantem ponitur.sed ipsa alias subsequitur.

¶S.sequente.b.in eadem syllaba ponitur.ut asbotes. ante.c.ut scutum:ante.cl.ut asclepiades.añ.cr.ut scriba.ante.m.ut smaragdus.ante.q.ut squalor:ante.p.ut spes:ante.pl.ut splendidus:ante.pr.ut spretus:ante.t. ut castellum:ante.tl.ut stlopus ante.tr.ut stratus.

¶T.ante.l.in eadem syllaba ponitur ut tlepolemus: ante.m.ut tmolus.ante.r.ut stragulum.

¶X.ante nullam cõsonantẽ ponitur sed potest poni. l.n.r.ut falx.calx.lanx.phalanx.arx.merx.

¶Z.ante nullam consonantem ponitur.

¶Si in dictione simplici sequens syllaba a uocali incipiat.necesse est præcedentem in uocalem desinere: ut pietas tua.Verum in dictionibus compositis quandoq; subtrahitur consonans & tunc antecedens semper in uocalem terminatur:ut coco ex con & eo:quãdoq; non subtrahitur & tunc non est necesse sequentem syllabam a consonante incipere:ut exanguis exaudio.Quod si dictio simplex sit:& antecedẽs illius syllabæ in consonantem desinat:necesse est subsequẽtem quoq; a consonante incipere. ut arduus arbor. Non tamẽ si subsequens incipit a consonante: necesse est p̃cedentem in consonantẽ desinere,: ut faber ager.

Diphthongus est duarum uocalium uim suam in eadem syllaba seruantium complexio.Diciturq; a dis quod ẽ bis:& ptongos sonus.In dictionibus latinis tres tantũ habemus diphthongos au ut audio æ ut musæ œ ut foenum.In dictionibus uero græcis quæ sunt in usu apud latinos item tres.eu.ut pentheus.ei ut orphei.yi arpyia.Nunc uero de græcis diphthongis prosequemur quæ cum sint duodecim de octo tantum quæ in sermonem latinum traduntur differemus. Nam heæ solum orthographiæ deseruiunt.

¶Prima itaq; diphthongus fit ex.a.&.i.in qua utraq; uocalis suum sonum perdit.& per e profertur. Nos uero dictiones græcas traducentes in.æ.diphthongõ uertimus.ut aineias æneas megaira megæra. Nonnũquã etiam in.a.&.i.consonantem traducimus ut maia macia.æias aias.Quãdoq; in.a.&.i.uocalem ut nais nais.Diuidunt quoq; poetæ latini hãc diphthongon p.æ.diphthongo ai.solutas ponunt.ut aulai pro aulæ pictai pro pictæ.

¶Secunda diphthongus fit ex.a.&.y.psilon quã græci proferunt tali sono.ut si ab hac uoce aue auferatur e.quæ in latinum sermonem uersa in.au.diphthongon mutuatur ut ayra aura aygustinus Augustinus. aliquando tamen a nostris diuiditur in.a.uocalem & u.consonantem.ut nays nauis.

¶Tertia diphthongus apud illos fit ex.e.&.y.psilon p̃feruntur q; tali uoce ut si ab Eua auferas.a. trãsfertur uero in. eu. diphthongon. ut pentheys pentheus ey angelium euangelium.Et fere.y.psilon semper si mutatur non in aliam litteram q̃ in.u.mutatur quandoq; uero hanc diphthongon traducẽtes.y.psilon abiicimus.ut achilleys achilles.perseys perses.q̃quã nonnunq̃ perseus dicimus.Aliquãdo uero abiicimus.e.& retinemus.ut feuga fuga.

¶Quarta diphthongus fit ex.e.&.i.iota.proferturq; uoce.i.simplicis:non tamen in aliquã diphthongon nostram conuerti potest.sed aliquando in.i.simplex ut neilos nilus.pleiades pleides aliquando in.e.productã ut choreia chorea.spondeos spondeus.aliquãdo diuiditur.i.e.&.i.ut in caipsa dictiõe pleiades.aliqñ uero scribitur a nostris sed more græcorum sola. i.pronunciatur ut orphei.promethei quinimmo &

antiquiores pro.i.longo ei.scribebant.ut arimini celeberrime.is italiæ in eis.& quod ego nemaii uidi sibi & sue is.u.ſ.& Priscianus dicit antiquiores scripsisse uolo ueis pro uis.sed quoniam.i.littera media est.superuacue ita scribendum esse Quintilianus dicit.

¶Quinta diphthongus fit ex.o.&.i.in qua.i.sola profertur.quam latinæ in.æ.diphthongon conuertimus ut phoibos phoebus.distros destrus.aliquando eisdem litteris remanentibus in sua ui in.o.&.i.diuisas uertimus.ut Troia quod græcæ per.oi.diphthongon scribitur per.o.uocalem.&.i.consonanté diuisas scribitur.eiboia euboia.aliquando in simplex.o.traducimus.ut potema poema.aliquando in.u.ut phoinicos phunicus.

¶Sexta diphthongus fit ex.o.&.y.psilon.proferturq; sono solius.u.uocalis.itaq; illam in.u.latinum cõuertimus.antiquiores tamen in.œ.diphthongon transferebát.ut Vergilius in xagerebus merorum promurorum & poemo pro punio.nam a pœna uenit.& pœnica pro punica.

¶Septima diphthongus fit ex.y.psilon &.i.iota.quæ i.longo sono profertur.quæ apud latinos eodem modo & scribitur & pronunciatur.ut arpyia.orthyia.

¶Octaua diphthongus ex.o.mega.&.i.latino cõstat proferturq; sono tantum.o.in græco sermone.in latino uero in.œ.diphthongon conuertitur.ut tragoida tragœdia.comoidia comœdia.aliquando in.o.solũ mutatur ut prosodia psalmodia.

D præpositio composita cum dictionibus incipientibus, a.c.f.g.l.n.p.r.s.t.transit in ipsas.ut curro accurro.facio afficio grauo aggrauo.lædo allido.nuo annuo.pono appono.rapio arripio.sumo assumo.tango attingo. Sequenti uero.q.littera mutatur in.c.ut quiesco acquiesco.quæro acquiro. Scribimus quoq; antiquitaté sequuti adfui pro affui.Cum dictionibus uero incipientibus ab aliis litteris integra manet.ut amo adamo.eo.adeo.ago.adigo.oro.adoro.uro aduro.iuuo adiuuo.uoco aduoco.bibo adbibo.duco adduco.mitto admitto.Cũ incipientibus uero.a.gn.sc.sp.abiicimus.d.ut gnatus agnatus.scãdo.ascẽdo.spiro aspiro.

¶Ob præpositio cum dictionibus incipientibus.a.c.f.g.p.transit in ipsas.ut curro occurro.facio officio.gannio ogannio.pono oppono.Quandoq; tamen sequenti.c.interponimus.s.curus obscurus.oleo absoleo.cœnum obcœnus.Alias uero itegra manet.ut audio obedio eo obeo obitus obumbro obiicio obuerto duco obduco obligo ligo obligo nitor obnitor repo abrepo strepo obstrepo.teneo obtineo.Quanquã Quintilianus dicit.suauius sonare.p.ante.t.q̃.b.ut obtineo optuxo.Cũ incipientibus ab.m.omnino abiicitur.b.ut mitto omitto.

¶Per præpositio in compositione semper manet integra.nisi q antiquiores sequente.l.ipsam in.l.mutabant ut luceo pelluceo lego pellego.

¶Circum præpositio si componatur cum dictione incipiente a uocali.scribitur.m.sed non profertur.ut circũago circumeo.Cum incipienti uero.a.c.d.s.q.t.conuertitur.i.n.ut fero circumfero cædo circuncido do.circũdo.quæro circũquiro.

¶Trans præpositio cum dictione incipienti ab.i.consonante.d.n.abiiciuntur.ns.ut iacio traiicio.do trado no trano.quanq̃ Cicero secutus antiquitatem qui in compositione præpositiones integras ponebat trãsnumerari dixit.Alias uero integra manet.

¶Ab præpositio cum dictionibus incipientibus.a.c.t.semper recipit.s.ut abscondo abscido abstineo abstraho.Cum incipientibus ab.r.aliquando transit in ipsam.ut rapio arripio.quandoq; manet integra.ut rogo abrogo. Cum incipientibus.a.b.g.m.p.x.z.non componitur.Alias uero integra manet.ut duco abduco.sui absui lauo abluo nego abnego.sumo absumo Dicimus tamen ex ab & fugio ausugio & ex ab & fero ausero.

¶Ex præpositio cum dictione incipiente ab.f.transit in ipsam.ut facio efficio. Cum incipientibus uero a.b.d.g.l.m.n.r.u.consonante omnino abiicitur ut bibo ebibo.do.edo.gero egero.ledo elido.maneo emineo.nitor enitor.ruo eruo.uomo euomo.Alias uero integra manet.ut audio exaudio.edo exedo.existimo.exoletus.exuto.excelsus.expræssus.exquiro.

¶Sub præpositio cum dictionibus incipientibus.a.c.f.g.m.p.tunc.b.illius transit i ipsas.ut curro.succurro facio sufficio gero.suggero.mergo summergo.pono suppono.Cum incipientibus ab.r.quandoq; transit in ipsam ut rapio surrupio.quandoq; manet integra.ut ruo subruo.Alias uero integra manet ut agito subagito.eo.subeo.subigo suboleo.suburbium subiungo subuenio subbibo subduco sublimis subnitor subsideo subtraho.

¶In præpositio cum dictionibus incipientibus.a.b.m.p.transit in.m.ut bibo imbibo.mitto immitto.pono impono.nam.n.nunquam potest præcedere.b.m.p.sicut nec.m.potest esse ante.c.d.i.q.r.cum incipientibus.ab.l.r.transit in ipsas.ut lædo illido rideo irrideo. Alias uero itegra manet;ut in ameonus iners inimicus inops muro iniicio.inuado.incido.indignus.infirmus ingemisco innuo inquiro insideo intendo.

¶Con præpositio inseparabilis si componatur cum dictione incipiente a uocali aspirata: aut non aspirata semper abiicitur.n.a lo coalo:hereo cohereo.emo coemo.cohibeo coortus.Dicimus a con & edo comedo.Cum incipientibus.a.b.m.p.tunc.n.transit in.m.ut combibo committo compono.Cum incipientibus uero.ab.l.r.transit i ipsas.lædo collido rodo corrodo.Alias uero integra manet.ut concitus conduco cõficio congero connitor conquiro consentio contineo coniicio conuiuo.

¶Dis præpositio inseparabilis componitur cum dictionibus incipientibus.a.c.p.l.t.i.consonante: ut curro discurro.puto disputo.suadeo dissuadeo. Cum incipientibus ab.f.transit in ipsam ut fero differo. Cum aliis uero consonantibus di componitur. Vt diduco digero diluo diminuo dinumero diripio diuerto.

¶Re.in compositione cum dictionibus icipientibus a uocali recipit.d.ut amo redamo.eo redeo. Scribimus tamé retuli a refero.repuli a repello.reperi a reperio.Alias integra manet.Cæteræ præpositiones itegræ fere ueniunt ad compositioné.ut prædico pduco subterfugio præter eo præterlabor antepono.

Mnis dictio graeca in latinum sermonem traducta per.ph.nunq̃ per.f.scribenda ē. ut p̃ls physt͡ula quaedam tñ lõga usu p.f. iam scribuntur.ut fama fucus fero fur.

¶Y.psilon in nulla dictione latina scribitur.neq; dictiones graecas inchoare potest nisi praecedat aspiratio.ut hydra hymen.

¶Nulla dictio latina habet.consonantem aspiratam praeter sepulchrum pulcher inchoo.quidam scribitur inchoa.

¶Dictiones graecae semper aspirant.r.in principio dictiõis.ut rhetor rhadamãthus rhodope.Si uero ĩ medio dictiõis geminant.r.ultimũ aspirat.ut myrrha.

¶P.littera non potest collocari inter.m.r.n.ut quod quaedam scribunt sompnus pro somnus dampnum pro damnum.

¶Genitiuus & datiuus & nominatiuus & uocatiuus primae declinationis in.ae. diphthongon desinunt.

¶Prae praepositio in cõpositione & appositione semper p.ae.diphthongon scribitur.ut p̃timore p̃ficio.

¶T littera sequenti.i.cum altera uocali transit in sonum.c.id apud latinos.nam graeci hanc regulam nõ sequuntur.neq; nos sequimur in quibusdam propter ab sonoritatem.

¶Diminutiua in.ellus ella ellum.ut tenellus tenella tenellum:& in illus illa illum.ut tantillus tantilla tãtillum.l.geminant.

¶Diminutiua in.ullus.a.um. quaedam geminant.l. ut ritullus fabullus catullus nullus ullus quaedã non geminant.ut tantulus catulus.

¶In illimus & rimus superlatiua geminant.l.&.r.ut agillimus tenerrimus:

¶Syn praepositio graeca cũ.y.psilon scribitur.atq; oẽs dictiones quae cum ea componuntur.ut synodus syllaba symbolus.

¶Cata praepositio graeca sine.th.aspirato scribitur unde catalogus catarrus.At uero si sequatur dictio incipiens a uocali aspirata abiecta.a.finali aspiratur ipsum.t.ut catholicus.quod ex holo & cat componitur est autem holon.totum.

¶Meta praepositio graeca cum.t.exili scribitur.unde methaphora metaphysica.methodus uero p.th.scribitur.quia ex meta & hodos.i.uia componitur.

¶Epi.praepositio graeca cum compositis sine aspiratione scribitur:ut epithaphium episcopus epistola. Cum uero dictio sequens a uocali aspirata incipitur. tunc.p.aspiratur ut eophorus ephoebus.

¶Peri praepositio graeca sine aspiratione cum cõpositis scribitur.ut perisrasis periodus perides.

¶Apo praepositio graeca per unicum.p.sine aspiratione scribitur:ut apophorismus apotheca apodexis.

¶Hyper praepositio graeca cũ.y.graeco aspirato scribitur.ut hyperbole hyperborei hypermestra.

¶Hypo praepositio graeca cum.y.psilon aspirato.& p.unico scribit̃.ut hypothesis hypocrisis hypotheca.

¶Anti.cum.t.exili.i. latino scribitur. unde antidotum antithesis.

¶Dia p̃positio graeca per.i.latinum scribitur.ut diabolus dialectica.

¶Archos dictio graeca.i. princeps per.ch.scribitur. unde architectus archangelus.

¶Hypos dictio graeca.i.aequus per.i.latinum aspiratum & duplex.p.scribitur.unde dicitur hyppolitus hyppocrates.

¶Poly dictio graeca cum.y.psilon scribitur & designat apud nos multum unde dicitur polydorus polycrates.

¶Physis dictio graeca per.ph.&.y.psilon scribitur & significat apud nos naturã uñ phisica phisionomia.

¶Philos per.ph.&.i.latinum scribitur significat latine amorem. ut philippus.

¶Chir per.ch.scribitur significatq; apud nos manũ. unde chirurgus.

¶Theos per.th.significat apud nos deum.unde componitur theophrastus.

¶Theoro quoq; per.th.scribitur idem est quod speculor latine.unde est theorica.

¶Pyr per.y.psilon scribit̃.significatq; apud nos ignẽ unde est pyra.i.rogus pyramis pyrrhus.

¶Chrisos per.ch.&.y.psilon.i.aurum.unde est chrysostomus.i.os.aureum. chrysippus.

¶Argyros per.y.psilon apud nos est argentum.unde dicimus philargiros.i.argenti cupidus litargiron.

¶Sthenos.per.th.apud nos significat ualentiam.unde fit demosthenes antisthenes.

¶Cleos graecae latinae gloria.ut Aristotiles.

¶Cratos graecae apud nos est robur:unde est hyppocrates melicratum.

¶Aristos latinae est optimus unde Aristoteles.

¶Mache per.ch.significat latinae pugnam.ut machera andromache.

¶Nichos est uictoria ut Nicolaus.

¶Lycos per.y.graecum latinae est lupus.unde lycista lycaon lycomedes.

¶Agathos per.th.latinae est bonum ut agatha.

¶Protos sine aspiratione ut protegenes.

FINIS.

¶Differentiæ excerptæ ex Laurentio Valla: Nonio marcello & Seruio honorato ab Anto. Nebrissensi.

¶De littera. A.

Bstinentia est a rebus alienis cohibitio.
Cõtinētia est tm̄ a ppriis uoluptatibus.
Abdico filiū.i.uiuens a bonis expello.
Exheredo filium.i.testā bonis phibeo.
Acos ē qua sarcinatores uestes sarciūt.
Acicula uero quæ mulieres utunt ad ornatum.
Abhorreo ab omni humanitate.i.alienus sum.
Exhorreo inimicos.i.illos pertimesco.
Accessus est additio siue appropinquatio.
Accessio est adiectio siue crementum.
Actio causarum recte dicitur & non actus.
Actus comediarum recte dicitur & non actio.
Acta & actus sunt rerum priuatarum & familiarum.
Gesta sunt rerum publicarum & magistratuum.
Actor est causidicus & alicuius rei repræsentator.
auctor Auctor est.ut ita loquar alicuius rei factor.
Acini sunt grana in unom racemum coeuntia.
Baccæ uero cū sint parua poma dispersius nascunt
Aceruus est minotarum rerum congeries.ut salis.
Strues est propriæ lignorum compositorum.
Strages est cadauerum iacentium multitudo.
Sarcina est utensilium:quæ ad cultum pertinent.
Accola est qui iuxta locum habitat.ut accola ponti.
Incola est qui in loco habitat.ut incola montis.
Inquillinus est qui in aliena domo uel agro habitat.
Accusare est ostendere aliquem peccauisse.
Incusare uero est mores alicuius repræhendere.
Excusare excusationem accusanti facere.
Adeo.pro in tantum sequenti particula.ut.
Adeo pro ualde non sequenti particula.ut.
Aduocatus est.alteri qui adest ut cuncp illi faueat.
Patronus est.qui agit causam maxime accusanti.
Cliens uero est.cuius causa a patrono defenditur.
Adorare fit etiam sine uerbis cum genuū plicatione.
Supplicare fit sine genuum plicatione sola uoce.
Addicere est in auctione aliquid uendere.
Liceri & licitari est præcium in auctione facere.
Adsum idest præsens uel prope sum.
Adsum tibi.i.studeo & patrocinor tibi.
Aduersor tibi idest contrarius tibi sum.
Auersor te.i.uultum auerto a te quem detestor.
Aduerto oculos.i.aliquo oculos conuerto.
Auerto oculos.i.alicunde oculos conuerto.
Admoueo manum uulneri.i.appono & applico.
Amoueo manum a uulnere.i.remoueo.
Ad uotum mihi euenit.i.ut ego optabam.
Ex sententia mihi euenit.i.ut ego intelligebam.
Adulterum est:quod innuptam committitut.
Stuprum est coitus contra legem uiolentus.
Aedes i singulari & plorali ē tēplū & sp addit cuius
Aedes in plurali domom profanam significat.
Aestimare est taxare.quod dicunt apræciare
Extimare est considerare.Existimare iudicare.
Aequalis est æquus & coætaneus.
Aequalis est æqualis in priori significatione.
Aedilis est.qui ædilitatem administrat.
Aedilitius uero:qui ædilitate perfunctus est.
Affectus est siue affectio in animo.quod mens nō est.
Mens uero siue rō in aīo est:qd affectus non est.
Afficio te iniuria.idest facio tibi iniuriam.
Afficio te beneficio.i.facio tibi beneficium.
Agitur mecum præclare.i.bona conditione sum.
Agitur mecum male.i.malo statu sum.
Actum est:semper in malam partem accipitur.
Agere gratias est uerbis gratitudinem ostendere.
Habere gratiam uel gratias: est in animo.
Referre gratiam:est re ipsa beneficium dissoluere.
Aguntur animalia a sessoribus & instigatoribus.
Ducuntur illa:quæ sponte ducem sequuntur.
Trahuntur quæ per uim & raptando portantur.
Portare est ferre & suo corpore baiulare.
Vehi est æquo.naui.curro. & similibus
Agere præter alias significationes est rerū īmanentiū.
Facere est rerum in materiam exteriorem exeuntiū.
Age aduerbium cum singulari iungitur.
Agite cum plurali. Agendū cum singulari & pluralis
Ager modo est territorium urbi circūiectum.
Ager etiam est locus quem ruri colimus.
Aruum est.quod frumento seritur ab arando.
Fundus est agri pars:ut uinea.oliuetum.pratum.
Prædium est possessio rustica siue urbana.
Campus est planicies terræ ampla & grandis.
Area est planicies angustior in agro uel urbe.
Aliquantisper.& paulisper ad breue tēpus pertinet.
Tantisp pro intm̄ postulat adiungi.dum pro donec.
Alter de duobus dicitur.aut de secundo loco.
Alius de pluribus dicitur & quandocp pro diuersis.
Albani ex oppido Alba in latio dicuntur.
Albanenses ex oppido alba ad fosciniū lacum.
Alumnus non qui alit.sed tantum qui alitur.
Ambitio in animo est eius:qui cupit honores.
Ambitus in actu eius.qui pecuniis honorem habuit.
Amor ad omnes res pertinet:ut amor uini & uxoris.
Charitas ad homines tantum pertinet.
Caritas est penuria:quam indocti caristiam dicūt.
Amare est cum affectu & uehementissime.
Diligere est cum ratione & remissius.
Adamare est amatoriæ aliquid amare.
Amicus honesta res est.unde est amica.
Amica si ad uirum referatur:inhonesta res est.
Amator.qui modo amatorio amat.
An.particula coniunctio est per quā interrogamus.
Aut cōiunctio quocp est:sed per eā nō iterrogamus.
Annuum tempus:est quod per anni spacium durat.
Annuum festum est:qd semel in anno contingit.
Ante hac legi.i.ante hoc tempus legi.
Post hac legam.i.post hoc tempus legam.
Antiqui dicuntur & senes & ueteres.
Senes dicuntur quantum ad ipsoꝝ uitam priuatā.
Veteres dicuntur ꝙ alia ætate uixerunt.
Appeto cum affectu qualiacuncp illa sint.
Expeto tantum honesta.ut uirtutes.
Apparere ad pompam tantum pertinet.
Præparare uero est aliquid ante parare.
Apud me est liber personam & locum significat.
Pœnes me est liber personarum & dominum.
Argutus est:qui est acuta quadam solertia.
Argutus est sonorus. Argutus quocp breuis.
Armiger est qui domino arma in prælio ministrat.
Armatus:qui armis ad pugnam instructus est.

Arcere eſt prohibere ac uetare: unde Arx dicitur.
Abigere eſt a loco fugare: unde abactores & abagei.
Aſſurgere alicui ẽ in honorem illius ſurgere.
Surgere eſt quocunq; modo ſe erigere.
Aſſentari eſt falſo laudare utilitatis gratia
Adulari uero ẽ inſeruire. ut honorem mereamur.
Blandiri q̃q̃ eſt tactus. ad animum transfertur.
Aſciſcere eſt remotum aliquid capere
Conſciſcere ſemper fere mortem deſiderat.
Deſciſcere eſt ab imperio alterius ſe ſubtrahere
Aſſerere eſt affirmare & in libertatem uendicare.
Aſſeuerare eſt uim atq; animi motum addere.
Autem coniunctio poſtponitur huic negationi Non.
Sed uero poſtponitur neq. tum. ſane. iam. enim. at.
Aſculto te dicimus ſicut & audio te.
Aſculto tibi eſt obtempero tibi.
Audiens ſum te tantum ualet quantum audio te.
Audiens ſum tibi non audio tibi. i. audiens ſum.
Auis eſt quæ parit oua penniſq; prædita eſt.
Volucris eſt quæcunq; uolat. ut apis. culex.

¶ De littera. B.

Barba: ut inquit ſeruius hominum eſt:
Barbæ uero i numero plurali q̃drupedũ
Mentũ uero eſt ipſa barbæ pilorũq; ſedes
Benefactor eſt qui cuipiam benefacit.
Beneficiarius: in quem beneficium collocatur.
Bene aliquando accipitur pro ualde. ut bene doctus.
Male aliquando accipitur pro nõ. ut male ſanus.
Bellum eſt totum tempus quo in militia ſumus.
Prælium ipſum tantum armorum certamen.
Pugna etiam citra arma fit ſolis uerbis.
Beatus eſt: q oĩbus rebus ad uitæ uſum abundat.
Fœlix qui omnium bonorum eſt compos.
Bonum genus eſt ad: utile: iocũdum: & honeſtum.
Bonitas uero idem eſt quod benignitas.
Brachtea tenuis eſt & ſua ſponte plicatilis.
Lamina uero craſſior: ut ex qua arma fiunt.
Bucca pars illa eſt quæ inflatur ut in cornicine.
Mala eſt rotundum illud quod eſt ſupra buccam:
Gena tum oculorum tegmen eſt: tũ malã ſignificat
Cilium eſt ambitus genarum: unde ſupercilium.

¶ De littera. C.

Caedo ceſſi tibi: concedo nõ repugno tibi.
Cedo cecidi te. i. percutio & occido.
Catuli ſũt ferarũ: q fere ex raptu uiuunt.
Pulli uero ſunt cicurrũ. ut aſini & equi.
Fœtus generalius eſt: unde fœtificare & fœtura.
Capitale odium. quod & caput & uitã alterius petit.
Capitale uitium propter quod peccans puniatur.
Capere eſt ſponte uel non ſponte accipere.
Sumere eſt ultro & non ſponte aliorum capere.
Captare eſt uelle capere & inſidias parere.
Candet dicit marcellus: quod ignitum eſt:
Candet etiam quod candidum & album eſt.
Cauſari eſt cauſam rei geſtæ afferre.
Cauſare nunq̃ apud idoneos inuenitur.
Caupona eſt taberna ubi uinum uenditur.
Caupona quoq; mulier quæ uinum uendit.
Calumniari. d. Martianus eſt falſa crimina itendere.
Præuaricari. d. Vulpianus cauſas aduerſariis dare.
Ceruix in ſingulari eſt poſterior colli pars.
Ceruices in plurali pro ſuperbia ponuntur.
Iugulus eſt anterior colli pars.
Collum omnes partes inſolidum complectitur.
Celebris paſſiue ponitur. ut locus & homo celebris.
Frequens actiue & paſſiue. ut urbs & ſenatus.
Celebs eſt. qui non duxit uxorem legitimam.
Maritus eſt: qui uxorem per leges accepit.
Certum eſt modo accipitur pro manifeſtum eſt.
Certum eſt pro deliberatum eſt iungitur iſinitiuo.
Cenſor eſt: qui in adminiſtratione cenſuræ eſt.
Cenſorius eſt: qui perſunctus eſt cenſura.
Circũſtare pro eo quod eſt circundare.
Circũſiſtere eſt inuadere & circumuenire.
Circiter frequentiſſime ad numerum refertur.
Refertur quandoq; ad tempus & ad locum.
Continuo. Protinus. Statim: notum eſt quid ſint
Quod ſi additur negatio ualet pro non ideo.
Commeatus in ſingulari eſt licentia ad tempus.
Commeatus in utroq; numero la prouiſio.
Commendo te regi. id eſt committo te.
Comendo te apud regem. id eſt laudo te.
Commentarius eſt. in quo res nudæ ſcribuntur.
Libri ſunt. in quos auctorum opera diuiduntur.
Volumen minus q̃ liber.
Concilio amorem dicimus: ſed non gratiam.
Inimus gratiam: ſed non ſed inimus amorem.
Reconſiliare: & in gratiam redire idem.
Conciliamus nouos amicos. Reconciliamus ueteres.
Comitari eſt minorum ad maiores.
Aſſectari eſt comitatum alicui præſtare.
Deducere eſt aliquem de illius domo comitari.
Reducere eſt illum uſq; in domum comitari.
Cenaculum eſt pars domus ſuperior ad cenandum.
Cenatio eſt locus inferior domus ad cenandum.
Comes: eſt qui alterius ductũ ſequit' utcunq; ſocius
eſt in negociis ſeriiſq; rebus.
Sodalis eſt in leuioribus & iocoſis
Comis eſt benignus & qui aliis inſeruit.
Collis eſt monticulus ſeparatus ſiue pars montis.
Iugum eſt: ut ſic dicam. ipſa montis arduitas.
Cliuus eſt ipſa eadem arduitas ſed clemens.
Promontorium: eſt mons in mare prominens.
Coxa eſt pars ſupra femora uertebrumq; ipſum.
Femora partem crucis exteriorem ſignificant.
Fœmina partem interiorem mollioremq;.
Copia in ſingulari eſt facultas & iungit' do. & facio.
Copia quoq; in ſingulari eſt abundantia.
Copiæ in numero plurali eſt exercitus.
Condictio eſt denunciatio ſiue actio in perſonam.
Conditio uero fortunam & ſtatum dicit.
Corpus in nobis uiuentibus eſt unde corpulentus.
Caro eſt cadaueris. quæ & pulpa dicitur.
Conſulor & conſulatio uerbis fit.
Solor & ſolatium rebus ipſis fit.
Solamen magis eſt poeticum q̃ oratorium.
Conciuis eſt: qui eſt eiuſdem ciuitatis cum alio.
Conterraneus eſt: qui eſt eiuſdem territorii.
Corporeum eſt exiſtẽs in materia corporea. ut lapis.
Corporale exiſtens in materia corporea: ut domus
Complodere eſt manus inuicem collidere:
Explodere eſt cum ſonitu manibus eiicere.
Supplodere eſt pedem terræ incutere.
Cordi eſt mihi ire. i. placet mihi ire.

In animo eſt mihi ire.i.conſtituo ire.
Compertum eſt & exploratum eſt mihi.i.ſcio.
Conſtitutum & deliberatum eſt mihi.i.decreui.
Conſulo te.i.conſilium peto a te.unde eſt conſultor.
Conſulo tibi.i.conſilium do.a quo eſt conſultus.
Conuenit mihi.i.decens & conueniens eſt.
Conuenit inter nos.i.controuerſia caret.
Conflaui eſt alienum.i.factus ſum debitor.
Diſſolui es alienum.i.quod contraxi ſoluo.
Conſternere ad corpus tantum pertinet.
Conſternari ad animum quum mens turbata eſt
Conſul eſt qui in adminiſtratione conſulatus eſt.
Conſulatus.qui iam perſunctus eſt conſulatu.
Crimen modo pro delicto modo pro criminatione.
Flagitiũ propriæ eſt in libidine quaſi flagis dignũ.
Crudus eſt:qui ægre difficulterq; concoquit.
Crudus etiam eſt:qui habet aſpectum trucem.
Crudum etiam eſt uulnus quod eſt recens.
Crudum etiam dicitur non coctum & imaturum.
Crepitus eſt ſonitus uiolentus ex aeris impulſu.
Crepitus etiam eſt uentris uentus excluſus.
Strepitus fit ex corporum & uocum colliſione.
Fremitus eſt ſtrepitus uehementior.
Stridor eſt actior & quaſi ſibilans colliſio.
Confero me ad catonem.non in catonem.i.eo.
Confero beneficia in catonem:nõ ad catonẽ.i.do.
Cũ primũ coniunctio eſt.ut cũ primũ ueneris dabo
Quã primũ.aduerbiũ eſt ꝓ cito.ut ꝗprimũ dabo
Cumani dicuntur a cumis oppido campaniæ.
Comenſes.a como oppido galliæ ciſalpinæ.
Culpa medici perit.qui moriturus non erat.
Defectu medici perit.cui medicus non affuit.
Cum ꝓpoſitio nunꝗ iungitur rei notanti inſtrumẽtũ
Cũ coniunctio ſi refertur at tum.rei minori iungiẜ
Tum uero rei maiori:ut cum pecunias.tum uitam.
Tum & tum.inter æqualia.tum pecunias.tũ libros.
Coloriæ ueſtes ſunt.quæ natiuo ſunt colore.
Verſicoloriæ.quæ natiuum colorẽ mutarunt.

¶De littera.D.

Debellare eſt bello uincere & bello capere.
Expugnare expugnãdo uincere & capere.
Propugnare eſt pugnando defendere.
Impugnare & oppugnare eſt pugnando laceſſere.
Decus eſt honorificentia ex rebus geſtis.
Decor eſt pulchritudo ex decentia reꝶ & pſonaꝶ.
Deſipio & deſipiſco eſt aliquid a ſenſu deficio.
Reſipiſco eſt ad meliorem mentem redeo.
Deſcendo de monte.i.de alto loco ad imum.
Deſcendo in certamen.i.de tutto ad periculoſum.
Deuenimus in planum in uallem a loco altiori.
Deuenimus in paupertatem a maiori fortuna.
Deſpicio inferiores me loco & fortuna.
Suſpitio ſuperiores.i.admiror uel aſpicio.
Deſpicere eſt circumſpicere & prouidere.
Deligere eſt magis idoneũ ad res gerendas cernere.
Eligere uero eſt ex multis ad noſtram utilitatem.
Cohoptare eſt eligere inter collegas & pares.
Declamator eſt:qui ſtudet apud rhetorem.
Orator eſt.qui ueras cauſas in iudicio agit.
Defunctus officio eſt qui ſuo officio eſt perſunctus.
Defunctus quoq; uita.qui uita infiniuit.
Deturbare eſt uiolenter & deorſum deiicere.
Exturbare eſt eodem modo & loco deiicere.
Diſturbare eſt diſſipando diruendoq; deiicere.
Deprecor ſupplicum.i.deteſtor & execror.
Deprecor ueniam.i.præcipus ueniam precor.
Imprecor eſt alicui malum & infortunium precor.
Decuriones ſũt:q denis eqtibus ex nobilioribus.
Centuriones.qui centum ex inferioribus præſunt.
Depectus dicit uulpianus.qui mrpiter pactus.
Pactus eſt:quomodocunq; pepigit.
Decedere eſt ex officio:unde dicitur deceſſor.
Succedere eſt officium.unde dicitur ſucceſſor.
Decedere uita.eſt ex officio uitæ excedere.
Depoſitor eſt qui depoſitum alicui credit.
Depoſitarius uero.cui depoſitum creditur.
Diſcere eſt ut aliquid intelligas quod ignoras.
Ediſcere uero.eſt ut memoria complectaris.
Dediſcere eſt.quod didiſceris obliuiſci.
Dicere proprie eſt oratorum & eleganter loqui.
Dictare eſt frequenti loco & tempore dicere.
Dictare eſt alio uerba excipiente dicere.
Docere diſcipulos notum eſt quid ſignificet
Dedocere eſt quod alter docuit.falſum oſtendere.
Dico ſententiam in ſenatu quaſi conſiliarius.
Fero ſententiam in foro quaſi iudex.
Diſcere leges eſt ad eos qui bello ſuperati ſunt.
Ferre leges eſt ad ſuos.unde legum latores
Dies pro certo die generis & maſculini.
Dies pro tempore fœmininum & caret plurali
Domus quando facit domi locum ſignificat
Domus cum facit domus edificium & familiam
Do litteras tabellario ad aliquem perferendas
Do litteras ad amicum ut eas legat
Dono tibi coronam notum eſt quid ſignificet
Dono te corona eſt præmii & honoris gratia
Do tibi fidem.i.per ſancte tibi iuro
Habeo tibi fidem.hoc eſt credo tibi.
Dudum.& iamdudum de breui tempore dicitur.
Nuper.Pridem.& iampridem de longiori.
Diu & iamdiu eſt per longum tempus.

¶De littera.E.

Epulæ ſũt cibi miniſterio hoĩum cõparati.
Epulum ſunt cibi ſoléniores & conuiuiũ
Edicere ẽ magiſtratuũ regũq;.uñ edictũ
Indicere eſt denunciare ut indico bellum
Elogium eſt teſtificatio laudis uel infamiæ.
En nominatiuo & accuſatiuo iungitur
Apud oratores exprobando cum nominatiuo
Ecce apud Vergilium ſemper de re improuiſa
E rep.eſt idem pro rep & utilitate reip.eſt.
E regione domus meæ pro ex oppoſito domus
Extemplo dixit pro ex improuiſo dixi
Ergo.& igiẜ breuioribus adhibenẜ concluſionibus.
Quare quapropter quãobrem maioribus
Et ſi quanꝗ in principiis poſcunt indicatiuum
Quãuis.Licet.Tametſi in aliis locis ſubiunctiuum
Euentus Iuſſus.Permiſſus in ſingulari quartæ decli.
Euenta.Iuſſa.Permiſſa in plurali ſecundæ decli.
Excubiæ tam diurnæ ꝗ nocturnæ.
Vigiliæ ſunt tantum modo nocturnæ
Exemplum eſt.quod ſequimur aut uitamus
Exemplar.ex quo ſimile aliquid facimus
Exiſtit.quod eminet & exurgit cum motu

Extat.quod eminet & superstat sine motu.
Exprobare est immemorem beneficii culpare.
In putare est citra repræhensionem id facere.
Esse præsens infiniti est fore futuri.
Eodem modo differunt Adesse.Adfore.Profore.

¶De littera.F.

Acio te certiorem nō facio certū neq; ago.
Facio gratū rem diuinā damnum nō ago.
Facies magis ad corpus ptiet ut facies lōga
Vultus ad aīum refertur.ut uultus tristis.
Factio est diuisio ciuium in diuersa studia.
Seditio qoū populo discorde res ad manū uenit.
Fama græce idem est quod rumor latinæ.sed.
Rumor est tantum de re quæ recens est.
Fama uero etiam de antiqua dicitur.
Fama quoq; significat hominis celebritatem.
Fatuus est incipiens tractum a sapore ciborum.
Stolidus qui proxime ad naturam pecorum accedit.
Stultus est qui improuidens est & imprudens.
Facile scribit pro eo quod est liniter scribit.
Facile princeps oratorum est.i.non dubie.
Fero auxilium Do auxilium recte dicitur.
Do opem nō dicitur.sed Fero opem.unde opitulor.
Festus dies recte dicitur.& non festiuus. unde festū.
Festiuus homo.i.iocundus.unde festiuitas.
Ferus homo qui animum ferinum obtinet.
Ferox homo.qui animosus est ad certandum.
Fessus est fatigatus siue animo siue corpore.
Defessus & defatigatus qui amplius fatigari non potest.
Ficus fici uel ficus pro fructu & pro arbore.ge.fe.
Ficus fici genere masculino pro morbo accipitur.
Filius.Pater.Mater magis ab oratoribus dicitur.
Gnatus Genitus Genitrix magis sunt poetarum.
Fingere dicitur.qui formas ducit ex luto.
Effingere.qui ad alterius formam aliquid fingit.
Flere est lachrymas effundere in dolore.
Gemere est pre angustia in sonum erumpere.
Plorare est uoce flebili dolorem suum aperire.
Plangere est percussione membrorum se affligere.
Eiulare est alta uoce flere.quod est mulierum.
Vociferari est non modo dolorem sed indignationem ostendere.
Lamentari est oratione tristi cladem testari.
Fœlix est qui prosperitatem recipit.ut homo fœlix.
Prosperum est.quod fœlicitatē affert ut sydus.
Fœlix etiam aliquando ab effectu dicitur.
Fœnero tibi dicitur sicut Mutuo tibi & ,pmitto tibi.
Fœneror abs te sicut mutuor abste & stipulor abs te.
Fœnus est prouentus ex ipso solo.quod est naturale.
Fœnus.quod est usura a priori significato desturit.
Vectigal ex omni prædio ē uel publicū uel priuatū.
Flux est quicquid ex terræ fructu in cibū uertimus.
Seges est ex qua conficitur panis non demissia.
Seges etiā est terra sem̄ti excipiēdæ subacta.
Frondes sunt tantum arborum.
Folia sunt etiam aliarū rerū.ut florum.herbarum.
Frui est potiri aliqua re propter se ipsam.
Fungi est officium munusq; agere.
Potior cum hoc nomine res genitiuo plurali iungit.
Potior alias cum ablatiuo & significat obtinere.

¶De Littera.G.

Estus est actio quædam & corporis pronunciatio.
Gestio est administratio quædā & actio.
Geminæ sunt lapilli omnes præciosi præter margaritam.
Margarita est quæ in concha nascitur.
Vnio uero est quum magnitudinē solitā excedit.
Gratus est in aduersis:Iocundus in prosperis.
Iocundus nō est letus.sed qui letitiam affert.
Gratulari alicui.est uerbo testari se gaudere de illius fœlicitate.
Gratari idem est.nisi quod magis est poeticum q̄ oratorium.
Gratificari est beneficium minori conferre.
Gratum facere est maioribus inseruire.
Graue est quod suapte natura est ponderosum.
Grauem etiam uirum per translationem dicimus.
Gremium est intra cōplexū fœminū in fœminis.
Sinus est intra pectoris brachiorumq; complexum.
Sinus etiam est uestis fluxus & litorum curuitas.

¶De Littera.H.

Abeo rōnē salutis.i.habeo respectū cōstat
ratio.i.ratione legitimam esse ostendo.
Habeo orationē dicimus nō facio orōnē.
Facio sermonē dicim9 nō habeo sermonē.
Hei semp iungitur datiuo.ut hei mihi qualis erat.
Heu.accusatiuo:& non nolatiuo nonnunquam.
Ve:semper datiuo iungitur.ut ue tibi causidice.
Histrio est qui personatus fabulas in cœna agit.
Mimus qui quouis in loco gesticulatiōes exercet.
Hiare est aliquid sponte uel extrema ui.
Hicere est tantum oris & quidem humani.
Hortus est ubi sunt holera quibus uescimur.
Horti sunt arboribus consiti uoloptatis gratia.
Hospes est qui in aliena ciuitate est.
Peregrinus est qui in propria ciuitate non est.
Hic ad primā p̄sonā uel res primæ personæ ptinet.
Iste ad secundā p̄sonā uel ad res secundæ personæ.
Ille ad tertiam personam uel res tertiæ personæ.
Eodem modo differunt aduerbia ab eis tracta.

¶De Littera.I.

Am notū est q̄d significet ut iā uēit.Vsurpatur quoq; pro tūc ut si sedet iā nō stat.
Interdico tibi aq̄ & igni nō aquā & ignē.
Interdicitur tibi a me aqua & igni &
Interdicitur tibi a me aqua & ignis.
Incumbo studiis uel in studia uel ad studia.
Incumbo remis.non in remos.uel ad remos.
Intercedit mihi tecum amor.i.inter nos.
Intercesserunt tribuni hoc est se opposuerunt.
Instituta sunt boni mores ratione sumpti.
Institutiōes sunt præceptiōes.quibus docemur.
Indulgentia est mollis & delicata educatio.
Venia etiam quandoq; indulgentiam significat.

Infidus est:cui non est fidendum a fido.is.
Perfidus est:qui fidem uiolat a fides fidei.
Infensus est uehementer iratus & odium gerens.
Infestus uehementer molestus & nocens.
Indiem uiuo tantū.i.diei præsentis rationem habeo.
Indies senesco.i.quotidie magis efficior senex.
Inhibemus rem inceptam.ut tela inhibire latini
Prohibemus ante rem inceptam ut hospicio prohibemur.
Inuertere est rem aliquam in contrariam uertere
Peruertere est rem aliquam in malum uertere.
In manu mea est negocium.i.in potestate mea est
In manibus est liber.i.inter manus meas.
Ingredior forum.i.intro in forum
Ingredior.i.ambulo.ut si stas ingredere
Interrogamus causa aliquid intelligendi.
Præcontamur uero gratia argumentandi
Sciscitamur.ut uox indicat sciendi gratia
Introcludo te.i.interioribus claudo
Intercludo te.i.iter tuum claudo & impedio
Incedere est ambulare cum fastu & pompa.
Ambulare simpliciter pedibus ingredi
Impendere est quasi supra capue in ruinā imminere.
Impendere penultima breui est quasi dare.
Perpendere est exacte ponderare & examinare
Appendere est suspendere & ad lancem ponderare.
Intercenandum uenit.i.dum essem in cena.
Inter agendum dormio.i.dum sum in actione.
Impono tibi onus.i.iniungo tibi onus
Impono tibi.i.decipio te.unde imposteres dicti.
Inficiari & inficias ire.i.negare:sic dicitur ut
Opem ferre & suppecias ferre.pro auxiliari.
Indoles in pueris est signum futuræ uirtutis.
Indoles etiam in malum accipitur.sed raro
Iocus & iocari proprie ad uerba tantum pertinet.
Ludus & ludere ad facta.ut ludere pila
Iter facere est.quod imperiti dicunt itinerare.
Viam facere est ubi uia non erat aperire
Munire uiam est reiicere & repurgare
Iter habere est iter aliquem esse facturum.

De Littera.L.

LAbare aliquid: est ruere & repēte cadere.
Labi uero est leuiter sensumq; descēdere
Lacesso prouoco.quod est in certamen uocare.
Plærumq; in bonum nōnunq̃ in malum accipiunt.
Latebræ hominum proprie dicuntur.
Latibula uero sunt ferarum.sed quandoq; confundantur.
Legere litteras.legere libros notū est quid significet.
Perlegere litteras est usq; ad finem legere.
Eodem modo differunt Vigilare.Peruigilare.
Negare.Pernegare.Agere.Peragere & similia
Leges sunt aut principis.aut populi alicuius liberi
Rogationes dicebantur.quia populus rogabatur
Leuo & aleuo est molestiam laboremq; extenuo.
Subleuo est auxilium defensionemq; præsto
Littera in singulari est unum elementum.ut.a.b.
Litteræ in plurali est epistola quæ mittitur
Libertus es qui de seruo liber factus est.semperq; habet relationem ad eum.cuius est libertus.
Libertinus idem significat.nisi quod est absolutum.
Libertas in loquendo in bonum accipitur.
Licentia uero est.cum quis libertate abutitur.
Libri sunt.in quos auctorum opera diuiduntur
Volumina uero sunt minora q̃ libri.
Ludicræ substātiue est quodcūq; lusoriū opus unde.
Ludicrus.cra.crum.non dicit Priscianus ludicre.
Lucus est silua non cedua deo uel homini cōsecrata.
Saltus est silua ubi pecudes hyemare aut estiuare.solent.
Nemora uoluptatis causa constat arte siue natura.
Silua est ubicunq; sunt arbores ceduæ uel incedue
Lues est morbus in hoīes sæuiens & pecora & agros.
Pestis est pestilentia.q̃ aut cito occidit.aut cito abiit.
Lubricus locus est.in quo nequeas insistere.
Lucrica est anguilia quia non potest retinere facile.
Lubrica etas.in qua qui sunt.facile labuntur.
Luce & tenebris pro die ac nocte accipimus. Sed prima luce & primis tenebris est.principio diei & noctis prima die prima nocte respectu secūdæ dicit;
Reperitur uero luci pro luce.uesperi.& uespere.& ruri pro rure.carthagini pro carthagine.Sed Seruius uult hæc noīa ꝓprie debere poni in datiuo.

De Littera.M.

MAle de te sentio existimo iudico non errore sentientis.sed eius de quo sentimus uitium designat.
Male audio ē malā famā habeo.i.infamor
Magni parui.tantiquāti.in gtō solum iungūtur cū illis uerbis interest & refert.ut magni interest.
Cætera in ntō uel aduerbialiter.ut plurimū interest
Sex ꝓnoīa in abltō.mea.tua.nrā.uestra.sua cuia
Maleolus ē i modū malei rastra hn̄s aptus plātatiōi.
Sarmentum est arefactum quod igni reseruatur.
Palmes est cum in uitæ frondes uuasq; habet.
Marinum est.quod in mari est.ut piscis marinus.
Maritimum est. qd̄ iuxta mare ē ut urbs maritima.
Trāsmaritū est.qd̄ trāsmare ē: ut bellū trāsmarinū.
Meditari præter eā significationē quā habet in promptu.est etiā ad aliquid se exercere Apud Vergiliū quoq; meditari est suauiter & dulce cantare.
Memoria teneo recte dicitur.non memoriter teneo.
Memoriter recito memoriter ꝓnuncio.nō memoria
Memoria & memoriter complector.repeto recolo.
Memini pro recordor genitiuo & accusatiuo iungit
Memini pro mentionē facio gtō & ablatiuo cum de
Messis tum ipsa messio est tum seges iam matura.
Sementis est satio siue ut ita dicam.seminatio.
Semen est quod in terram subactam iacitur.
Merere est mercede opari & i militia exerceri unde meritoria taberna quo sine mercede nō est additus & meritorius puer.q mercede prostat libidini.
Meritoria puella nō dicit.sed meretrix.quia meret.
Mereor de te bene.i.beneficium in te confero.
Mereor de te male.i.mala in te contuli.
Demereor amicos.i.bn̄ficiis illos mihi obnoxios facio.
Emereor unde est emeritus.a labore cessare.
Ministerium in singulari est minuiri opera.
Ministeria in plurali pro ministris accipiuntur.

Eodem modo differunt seruitium & seruicia.
Mille in singulari substãtiuũ est. ut Cicero mille hominum uersabatur & mille numum expensum.
Milia uero in plurali est ab eo quod est mille.
Mille in plurali adiectiuum est ut mille uiri.
Moratus ille dicif. qui bonis moribus est præditus.
Morigeratus est obsequens & obediens a uerbo morigeror.
Mollis homo in uituperationẽ dicitur. i. effeminatus
Molle opus in laudem. id est trabrefactum.
Moror te & maneo te. pro expecto te. sed poetice.
Moror te. i. detineo te magis oratorium est.
Maneo pro eo qđ futuꝝ est. ut qs te manet exitus?
Munimẽta sunt munitiões castrorũ. ut uallũ. fossa.
Monumenta sunt sepulchra. statuæ tituli litteræ.
Murus est ambitus urbis aut etiam castrorum.
Paries est ambitus ille domorũ: quo tecta fulciunf.
Mænia & muros: significant & urbis edificia.
Mulier ea dicitur: quæ corrupta est. Virgo q̃ integra patitur tamen utrũq; aliquando exceptionem.
Munus teste paulo dicitur: quod dono mittitur.
Alio modo munus est onus. unde immunitas dicif.
Munus præterea est officium. ut militare munus.

De Littera. N.

NAtalis & natale substantiue est dies natalicius. Natales uero in plurali sanguinis conditione significant.
Ne dicam substantiuo præcedente uult post se accusatiuum ut.
Cicero crudelis castor. ne dicam sceleratũ & impiũ.
Secus autem sequente substantiuo. ut si dicamus.
Crudelis. ne dicam sceleratus & impius castor.
Necatus generalem habet significationem.
Nectus non dicitur sine certo genere mortis.
Nedum uno modo utimur cum utrãq; sententiã uno claudimus uerbo ut funderem pro te sanguinem. nedum pecuniam. Altero cum suum utriq; sententiæ uerbum damus ut funderem pro te sanguinẽ. nedum pecuniam crederem sed affirmando quod est maioris momenti præponimus.
Negando uero contra quod est maius postponimus.
Ne cum diphthongo pro ualde accipitur.
Ne producte accepta pro non. Ne correpte pro an.
Nisi quotiens ponif in principio: idicatiuũ postulat.
Alias uero etiam subiunctiuo iungi potest.
Nihil ad Cæsaris equitatum. i. nihil ad comparationem Cæsaris equitatus.
Terentius. nihil ad nostram. id est nihil ad comparationem huius nostræ.
Non me fallit. non me præterit. non me fugit. nõ me capit. est non ignoro teste Quintiliano.
Noualis iquit paulus est terra præcisa anno cessans.
Ager restibilis inquit Varro quod restituitur.
Nunc aduerbium tempus instans significat.
Nunc etiam sine temporis significatione usurpatur.
Cicero. Plura euenirent si ad quietẽ integri iremus.
Nũc onusti cibo & uino cõfusa & pturbata cernimus.
Nutare est male solidate molis ruinam minari.
Titubare est pedibus non ualentis insistere.
Vacillare est alterno motu in constantem esse.

Nuncius est qui nũciat & qđ nunciaf. Quod. n. dicit Seruius nunciũ esse qđ nunciatur. nõ est uerum.

De Littera. O.

O Vocatiuo & accusatiuo iungi potest. ut o me miserum. o te foelicem. Aliquãdo supprimitur. sed in re leuiori ut hominẽ indoctum. qui hæc ignoret.
Obseruo. i. custodio a quo uerbo est obseruatio.
Obseruo. i. colo & ueneror a quo est obseruantia.
Obeo legationẽ. i. exequor munus & officiũ legatiõis
Sic obeo mortẽ exequor officium mortis & obeo nõ addendo mortem. sicut oppeto mortem & oppeto defunctus uita & defunctus.
Obuio tibi & obuius tibi fio. obuium me tibi fero obuius tibi sum obuiam tibi processi idem significat.
Obses est qui tradif imperio alterius quasi pignus.
Vas est: qui est sponsor alterius in capitis periculo.
Fideiussor est: qui spondet in causis leuioribus.
Ocium est uocatio a labore. cuius cõtrariũ ẽ negociũ
Ocium quoq; pro studeo litterario accipitur.
Occupare est locum tenere & ui capere. & etiam.
Occupare. quod dicunt præoccupare.
Odor notum est quid significet in utroq; numero.
Odores in plurali numero sunt odoramenta.
Officium est uirtutis actio pro loco & tempore.
Officium est beneficium & obsequium in amicos.
Officium quoq; est magistratuũ & aliarum rerum.
Officina est ubi opera fiunt. unde sunt opifices.
Taberna est ubi opera uendunf unde tabernarii.
Opera. ut dicit Vulpianus est diurnum officium.
Opus est finis fructusq; operæ. ut opus Ouidii.
Opere precium est fructuosum & ad rẽ pertinens.
Orare est uerbis aliquam rem petere.
Exorare est orando & præcibus aliquid ĩpetrare.
Oriundus a Roma. i. cuius maiores fuerũt Romani.
Ortus Romæ. i. qui in urbe Roma natus est.
Ordo est digestio & suo cuiusq; rei loco dispositio.
Series rerum quædã continuata progressio.
Orphanus est: q caret patre. præsidioq; paterno.
Pupillus: est qui caret patre: sed tantisper dum est in ea etate. cui dari consueuerunt tutores.
Orbus est. qui aliqua re chara priuatos est. ut filiis.

De Littera. P.

PArasitus est. qui uentris gratia nihil recusat ferre. & omnia loquitur ad uoluptatẽ inuitantis eum.
Scurra est. qui risum ab audientibus captar sine differentia.
Pascio est ipsa pascẽdi actio. quæ ad pecudes ptinet.
Pastus homini cõpetit. & potius ad animũ pertinet.
Pabulũ ẽ cibus pecorũ qui sine semine est. ut palea.
Esca. & hoium est & qđ captandis piscibus subditur.
Pasci pecudũ est. & cõstruitur cum accusatiuo.
Vesci hominum est. construiturq; cum ablatiuo.
Patior idem est quod partes facio & distribuo.
Partio raro reperitur: sed impertio frequenter.
Pacificatus sum. i. pacem feci.
Pacatus sum in pace sum uel ab armis secessi.

Placatus sum ab indignatione ad lenitatem redii.
Parem esse idem est quod sufficere alicui operi.
Par esse idem est quod esse conueniens & decens.
Paria facere est q̄ alibi omissum est compensare.
Patres inquit paulus usq; ad tritauos proprie dici.
Qua supra tritauos sunt maiores debere appellari.
Minores dicit Seruius nuncupari quotiens deficit nomen in posteris. Sed potius dicendum est esse maiores qui nos praecesserūt. minores uero q̄ sequunt.
Pœnu continentur quæ ad uictum priuatū ptinent.
Pœnariū est locus teste Varrone. ubi pœnu reponit.
Cōmeatus dicit: qui ad uictum publicū pertinet.
Pecus significat omne animal: quod sub homine ex pabulo terræ pascitur.
Significat etiam multitudinem pecudum.
Pergamrni ab oppido asiæ quod est pergamus.
Bergomenses a Bergomo galliæ cisalpinæ oppido.
Per in compositione cum noīe positiuo iungitur.
Quā uero superlatiuo ut perdoctus q̄ doctissimus.
Perquam uero positiuo. ut per q̄ doctus homo.
Quam pro quantum semper positiuo adiungitur.
Per aliquādo in malum accipit. ut periurus. phdus.
Aliquādo accipit quasi per medium ut perspicuus.
Præ idem significat. sed cum aliis dictionibus iungitur quam per ut præclarus: prædulcis prædiues.
Perinde uult post se ac si. uel atq;. ut fac perinde ac si tua res esset uel atq; tua res esset.
Proinde idem est quod ideo uel ideoq;.
Subinde accipitur pro deinde statim uel identidem.
Peter & in bonum & in malum accipitur.
Posco est proprie rem debitam & honestam peto.
Postulo est quodammodo requiro. ut res postulat.
Expostulo est cum querela amici officiū desidero.
Flagito est uehementer & importune postulo.
Persequor & in bonā partem & in malam accipitur.
Prosequor ablatiuo iungit. ut ꝓsequor te oculis.
Peculum est quicquid labore nostro comparatur.
Peculatus est furtum rerum ad rempublicam pertinentium.
Sacrilegium est furtum rerum sacrarum.
Pelex est quæ cum eo. cui est uxor miscetur.
Palaca est concubina rius qui non habet uxorem.
Pluit caret supposito & construitur cum ablatiuo.
Ningit. tonat. serenat. & similia utrumq; respuunt.
Plura possunt esse duo: & non est nomen comparatiuum.
Complura duo esse non possunt & non est comparatiuum.
Plæriq; modo maximam partem significat modo nonnulli.
Porro licet eiusdem significationis sit cuius uero & autem hæc semper postponuntur illud poteſt etiam præponi.
Pondo teste Phoca singulari numero caret dicimus tamen duo tria pondo non bina terna pondo.
Posior cum hoc nomine res in plurali genitiuo iungitur. cum aliis uero nominibus frequentius ablatiuo copulatur.
Potus uini. aquæ lactis & similium recte dicitur.
Potio datur ęgrotanti qđ græce pharmacū dicitur.
Pompa est spectaculū in prosperis rebus & aduersis.
Spectaculū uero est quod especta & ipsa spectatio.
Locus etiam unde spectamus spectaculum dicitur.
Proteruus procax & petulans aliud alio magis increscit iam in factis q̄ in dictis significantq; quandam lasciuiam libidinemq; & impudentiam.
Præsens non modo quod est huius temporis sed alterius ut Horatius.
Præsens in tempus omittat.
Præsens quoq; subditus est & non dilatus in tempus. unde præsentissimū piculū & pſentaneū remediū.
Præesse est rei administrādę præpositum eē. ab hoc fit præsens. qđ a uerbi significatiōe recessit.
Præsidere est ad opem præstandam præesse a quo fit præsens sicut a Desideo deses. a resideo reses.
Præsidium est præcipium auxilium.
Subsidium est quod in auxilium succedit.
Præstare præter eā significationē quā præsefert significat etiā prohibere ne alicui fiat incōmodum.
Priidie & postridie genitiuo seruiunt & accusatiuo ut pridie nonarum decembrium & pridie nonas.
Procul apud quosdā auctores accusatiuo seruit ut.
Curcius procul urbem & cætera.
Prius uocaui te. ad tempus referri debet.
Prior uocaui te ad personam potius refert: estq;. inter duo sicut primus inter plura: ut ego prior q̄ tu ueni domum. & ego primus omnium ueni.
Eadem ratio ē de posterior posterius & postremus.
Præ me fero est dicto uel facto qualē opinionē habeam quasi ipsa fronte confiteri. In eadem significatione sunt præ me duco præ me gero.
Prisca sunt quæ superioribus sæculis fuerunt.
Pristina quæ fuerunt prioribus annis.
Probrum idem est quod dedecus & ignominia.
Obprobriū est aliqñ facto sed frequētius dicto.
Pulsare est graui & uehementi ic u sedere.
Verberare est cedere instrumēto longo & exili.
Præuaricatores sunt. q̄ causam aduersariis donant.
Tergiuersatores qui in totū accusatione desistunt.

De Littera. Q.

Vando & quādoquidē idē est qđ quoniā Quatenus idē significabat: Quintiliāi secūdo Cice. tū q̄tenus pro inquātū utitur. Quæstus in plurali pro q̄rela q̄ror q̄reris
Quæstus etiam in singulari significat lucrum nummarium. deriuaturq; a uerbo quæro quæris.
Quidē uno mō accipit ad distinguēdū res: qđ græci nimiū faciūt. ut alius quidē bonus: alius uero nō
Altero modo per exceptionē illius quod affirmes. ut Quintilianus torquæbis qdē filiū: sed fatebit mater
Tertio modo ponitur complectiue non frequente eius aduersatiua.
Quin modo pro quinetiā siue atq; etiam accipitur.
Quin pro ut nō desiderat subiūctiuū. ut quin adeas.
Quin pro cur non semper interrogat per indicatiuū
Quid substantiuum est. ut quid negocium est tibi.
Quod adiectiuum. ut quod negocium est tibi.
Quisq; cū superlatiuo cōstruitur. ut optimus quisq;.
Cunctus. & ōis positiuo iungitur. ut cuncti sapientes.
Omnes docti. At uero omnis comparatiuo additur.
Quæ uero superlatiuo carēt. etiā cū quisq; iungunt.
Quotus quisq; semper interrogatiue accipitur.

De Littera.R.

Egini ex oppido calabriæ regio dicũtur.
Regiẽles ex regio galliæ cisalpinæ regio.
Retulit Pompeius ad senatum.i.consulationem posuit.
Refero tibi beneficium.i.confiteor me accepisse:
Rixa.ut dicit Vulpia.potest esse inter duos.
Turba uero in multitudine & cetu hominũ tantũ.

De Littera.S.

Aluber cibo.Saluber aer ẽ sanitatẽ cõferẽs.
Sanus homo. Sanum caput est sanitatem habens.
Satiare ad omnes sensus pertinet: atq; etiã ad animum.
Saturare ad unum gustum pertinet tantum:
Salio unde saltus deducitur:est saltum facere.
Salto unde saltatio fit.est tripudium facere.
Sicilcet & uidelicet idem significare uidet̃ qđ certe.
Sed per amaritudinẽ quãdã cum de risu mixtam.
Recentiores utunt̃ expositiuæ his part[illegible]lis.
Sciens feci ignorãs feci.i.cũ faciebã sciu[illegible] facere & cũ ignorabã sciui me ignorare. Scienter feci ignorãter feci.i.cum scientia uel ignorantia feci.
Secundum particula notum est quid significet.
Secundum præterea accipitur pro iuxta & post
Secundum etiam pro eo quod est pro. ut secundum me iudicatum est.i.pro me sententia est lata.
Senecta & senectus utraq; est senilis etas.
Iuuentus nõ modo etas.sed multitudo iuuenum est.
Sin pro si nunq̃ in prima parte collocat̃. sed in secunda cum præcessit si.igitur.sin:sed si.
Syncerus.ut.d.Donatus est sine cera.ut mel simplex.
Sed potius dicendũ est syncerus.i. īteger & incorruptus quasi cũ cera & nulla parte fraudatum.
Situs dicit Priscia.est negligẽtia.sed potius est sordes illa & illuuies domus diu non repurgatæ.
Solus & unus inter oĩa adiectiua quæ sunt superlatiua genitiuo plurali iungunt̃ .ut solus omnium.
Stare ẽ nõ ire in iis quæ eunt sine pedibus.ut nauis.
Stãt quæ recta sunt q̃diu nõ cadunt.ut stat turris.
Stant q̃dã si nõ eunt cũ ire possint .ut equus homo.
Sedere in hominibus notum est quomodo fit.
Sidere est præsumire deorsumq; descendere.
Sto uerbum absolutũ est.Sisto actiuũ ut Vergilius.
Siste gradum utrumq; habet supinum statum.
Stellæ inquit Macrobius sunt singulares.ut erraticæ.
Sydera constat multarum compositione.ut aries.
Astrum est signũ ex estellis coactũ. qđ nos diximus sydus.quæ differentia non obseruatur.
Super cõtiguitatẽ significat.ut sedeo super lapidem.
Supra spacii ĩterpositionẽ.ut nubes pẽdẽt supra nos.
Suffragia sunt uoces.quæ dantur in electione.
Vnde suffragari pro auxiliari plærumq; inuenitur.

De Littera.T.

Antũ abest post se habet ut aut semel : ut Cicero tantũ abest ab officio.ut nihil officio possit magis esse cõtrarium.aut his ut idem tantum abest. ut aliquam bonam gratiam quæsisse uideas.ut multas etiã simultates subeundas intelligam.
Tanti & quanti & ab eis composita tantidem & quantilibet quanticunq;.totidem pluris & minoris iunguntur his uerbis.emo.uenundo.ueneo.mercor. cõparo.æstimo.raro.liceor.addico.distraho. metior. conduco.loco.fenero.paciscor. pango . condemno. postulo & similibus uerbis.
Tenus semper postpõitur atq; in singulari cum ablatiuo tantum.in plurali etiam cum genitiuo. ut Vergilius.
Crurum tenus a mento palearia pendent.
Thebani a thebis.quæ est urbs in boetia insignis.
Thebeus a thebe urbe antiquissima in egypto.
Timeo te.i.tanq̃ inimicum metuo te.
Timeo tibi.metuo tibi tanq̃ amico.
Traiicio exercitur:idest trans mere.trans mõtes. trãs flumen duco.
Traiicio mare.i.transeo.
Triclinium a tribus toris mensisue appellatum est.
Aula est græce:quam latini atrium appellant.
Tollo aliquan[illegible]o capio.ut substuli filium.
Toll[illegible]liquand[illegible]o educo accipi solet.

De Littera.V.

Alde positiuo & uerbo iungitur . sed non longe .ut ualde doctus.ualde legit, non longe doctus.
Longe legit nec ualde ditior.ualde ditissimus.
Venio in suspitionem semper accipitur passiue . ut ueni in obliuionem ueni in uituperationem etiam passiue.
Veni in opinionem actiue & passiue solet accipi.
Vector unum ex uerbalibus in or.passionem significat id est eum.qui uehitur.aliquãdo qui uehit.
Venale significat rem uenditioni expositam.
Vendibile.quod cito uendi potest.
Vendico.ut sic dicam.est approprio & meum dico.
Vindico est ulciscor.aliquando ab iniuria defendo.
Ventitare est frequenter uenire.
Aduentare est proximum esse.ut ueniat.
Versicolaria dicuntur.quæ natiuum colorẽ mutant.
Coloria quæ colorem habent datiuum.
Vicus urbis est pars.
Vicus paganus muris caret.
Castellum est.quod muris cinctum est.
Oppidum est omnis urbs præter Romam.
Victus appellatione continentur homini necessaria ad uitam.
Pœnus est quo homines uescuntur.
Vltro citroq; ad dicta & facta refertur.
Vsurpare est uti tum dicto tum facto.
Vt pro utpote siue quippe sequenti relatiuo.
Quintilianus non damno.ut qui dixerim esse in omnibus utilitatis aliquid.

FINIS.

¶ Ex Nonio Marcello.

Perire leuius est & habet inuentionis spem.
Interire est funditus & siue spe perire
Alere est uictu temporali uitam sustinere.
Educare autem ad satietatem perpetuam educere.
Horrendum est. quod est tetrum atq; euitabile.
Horridum est plærumq; extans & prominens.
Meretrix honestioris loci est & quæstus.
Prostibula quod prostat omnibus die noctuq;.
Genitrix. quæ semper genuit nuncupatur.
Mater uero aliquando pro nutrice ponitur.
Pudet ad uerecundiam pertinere uidetur.
Piget uero ad pœnitentiam potius refertur.
Osculum ab ore dicitur & honesta res esse potest.
Suauium a suauitate & est uoluptatis.
Sacrificare est sacrificio ueniam petere.
Litare est propriciare & uotum impetrare.
Expleri est tantum modo plenum esse.
Satiari uero est supra modum saturum esse.
Arcus per. c. suspensus appellatur fornix.
Arquus per. q. non nisi in cœlo. quē irim dixerunt.
Fors est casus temporalis. Fortun[illegible] ipsa est.
Ferus est seuus. Ferox. uero for[illegible].
Faustum a fauendo dictum est prosperũ & ꝓpitiũ.
Festum uero solēniter letum & feriatum.
Animus est. quo sapimus. Anima uero qua uiuimus.
Vultus est uoluntas; quæ pro motu animi in facile ostenditur. Feta est oris species.
Mussare hosum ē occulte & pressa uoce loquēriũ.
Murmurare maioris soni est & ꝓximi ad tumultũ.
Fora genere neutro iudiciorũ & litium sedes est.
Fori in genere masculino spacia in nauibus aperta.
Peritum esse plus est q̄ doctum esse.
Vrbis appellatione edificia continentur.
Ciuitatis nomine incolæ solum intelliguntur.
Portentum. quod portendat & aliquid iam apporet.
Prodigium semper pessimum est quasi porro adigendum.
Iniuria. leuior est res. Contumelia uero grauior.
Fulmen est telum ipsum quod iacitur.
Fulgur ignis. qui coruscat e fulmine.
Vnde fulgetra etiam dicitur fulgor.
Iurgium est dissensio inter beniuolos & ꝓpinquos.
Lis appellatur dissensio inter inimicos.
Audacia temeritas est. Audentia fortitudinis.
Merx & mercatura hoc distāt. q; merx est spēs ista.
Mercatura actus. Mercatus locus ipse.
Peius est a malo. Deterius uero a bono.
Circus est planicies rotunda. ut circuitus.
Globus soliditas undecunq; rotunda. ut spera.
Præda est corpora ipsarũ reꝝ. quæ capiuntur.
Manubiæ uero pecuniæ ex præda uendita.
Præuicacia est interdũ bonaꝝ reꝝ perseuerantia.
Pertinatia uere semper in malum accipitur.
Morosi dicuntur qui sunt peruersis moribus.
Morati bonis moribus præditi.
Vegetum est incolume. Vegens uero forte.
Profiteri uoluntatis est confiteri necessitatis est.
Vlcus est tecta & clausa malignitas. Vulnus hians.
Turpe leuior res est. Fedum uero grauior.
Dignitas propriæ uirorum est. Venustas fœminarũ.

Despicere grauius est q̄ contemnere
Cupiditas leuior quædam res est q̄ cupido.
Aemulatio leuiorem admittit. Imitatio simplex est
Meminisse oium est aiantium. ut dicit Aristoteles
In memoria reducere solius hominis est.
Auarus nõ caret repræhensione. Auidus carere põt
¶ Ex seruio in buccolica Vergilii.
Patulũ est: quod semper apertum est: ut aures.
Patens. qđ uicissim aperitur clauditurq; ut oculi
Aeger & corpore & animo recte dicitur.
Aegrotus & egrotare ad corpus tantum pertinet.
Septa locus erat comitiorum in campo martio.
Ouilia sunt ubi oues stabulantur sed Vergli. septum pro ouili.
Lucanus ouile pro septo posuit.
Labra uiroꝝ sunt. Labia fœminarũ. Labella deliciarum. quæ differentia. Seruio non placet.
Nuces sunt foetus arborũ cortices duros habentes.
Poma sunt foetus habentes cutem molliorem.
De incõpositione aliquando auget. ut Deamo te.
Aliquando uero minuit ut Demens Desipio.
Mulctra est tempus: quo pecudes mulgeri debent.
Mulctrarium est uas ipsum: in quo lac excipitur.
Fronder[illegible] arbores steriles pertinet ut alnos.
Parturire ad feraces. ut piros. prunos. cerasos.
Amamus pares amicos atq; etiam inferiores.
Colimus aũt & obseruamus amicos potentiores
Timidus est: qui semper & quasi natura timet
Timens: qui ad tempus & ex causa formidat
Sinus prima breui est gremium. & maris ambitus
Sinum prima longa genus quoddam est uasis.
Quiesco uerbum absolutum est a labore cesso.
Quiesco uerbum actiuum est quiescere facio.
Humidum est. quod extrinsecus habet humorem.
Vuidum est quod intra habet humorem.
Dryades nymphæ sunt quæ inter arbores habitant
Hamadryades: quæ cũ arboribus oriuntur & peunt
Oreades. quæ in montibus agunt ab oros mons.
¶ Ex seruio in georgica Vergilii.
Frumenta sunt omnia: quæ ex se mittunt aristas.
Far est species frumenti: quod scandia dicitur.
Legumina sunt quæ radicitus a terra euelluntur
Rastra sunt quibus terra erraditur ab agricolis.
Marre quibus glebe grandiores occantur.
Sarculi Bidentes. Ligones quibus terra pastinatur
Cominus dicitur aliquid fieri: quasi cum manibus.
Eminus a longe: quasi extra manus.
Medico te. & medicor te cum accusatiuo iungitur.
Medico tibi cum datiuo construitur.
Deducere riuos. est ex agro per emissarium siccare
Inducere riuos in agrum: est irrigare.
Asia prima breui est tertia pars orbis terræ.
Asia prima longa est palus minoris asiæ.
Cerasus est arbor. quam Lucullus ex ponto uexit.
Cornus eiusdē speciei est. nisi q; habet poma dura.
Plantæ sunt surculi & taleæ rapti de arboribus.
Plantaria. q̄ ex seminibus nata cũ terrã transferũt.
Generatim differendum est. i. per singula genera.
Generaliter differemus. i. stimus omnia.
Sulcus est tenuis & non multum in terra impressus.
Scrobs est fossa terræ profundum dimissa
Botrys uua est significatq; latine uuam.

Racemus est pars botrionis uulgo dicitur gaio.
Olea est arbor ipsa unde oleum deducitur.
Oliua uaro fructus:a quo trahitur oleum.
Carcer numero singulari est ubi noxii custodiũtur.
Carceres sunt repagula equorum:dicti ab arcendo.
Pernix modo uelocem significat. ut pernicibus alis.
Modo perseuerans ut pernicis uxor apuli.
Barba in singulari hominum est.
Barbæ in plurali quadrupedum ut hircorum.

¶ De nominibus magistratũ Romanorũ.

Rex romulus omnium primus a regendo dictus senatores a senectute appellari uel a sinendo: qa magistratibus non plus licebat q̃ senatus sinebat.
Tribunus scelerum regi proximus erat & trecẽtis militibus ad regis continuam custodiam præerat.
Celeres autem a celeritate dicti sunt.
Præfectus urbis qui custodiæ urbis præpositus erat.
Quæstores:q erãt erario p̃lecti erãt & sumptibus publicis. Interrex:qui q̃diu resp. regi aut consule carebat uicem regis uel consulis gerebat.
Consules annuum magistratuũ habebat. Sed ne duplicata regia potestas uideretur:in cuius locũ cõsules successerant. alterius uicibus imperabant.
Dictato extraordinariũ magistratũ habebat nec ultra sex mẽses extẽdi poterat:nec appellari ab eo poterat & omnibus magistratibus præerat.
Magister equitum dictatori proximus: & æquitibus regendis præferebatur.
Tribunus plebis defensor plebis erat cõtra senatum & cõsules ne uis aliqua in plebem aut uis afferretur & equa in ciuitate. aut maior libertas esset.
Decẽ uiri oĩbus urbis magistratibus p annũ sublatis legũ cõdendaꝵ causa & iudicioꝵ ferendoꝵ decem numero cõstituti senatuscõsulto & ppli cõsensu fuerũt & pro cæteris magistratibus officia oĩa obibãt.
Censores duo tm̃ moribus ciuitatis p̃erãt & lustris cõdẽdis q totã ciuitatẽ sequẽte populo cũ publica p̃catiõe ãbibãt scriba cẽsoris p̃unte & carmẽ cãtante. ut dii rẽ pub. meliorẽ ampliorẽq; redderẽt. Cẽsebãt etiã:quot milia ciuiũ Romanorũ essent illo lustro.
Prætores. urbani q legibus moderãdis & iudiciũ sentẽtiis corrigẽdis in urbe p̃erant. Sex lictores eos p̃cedebãt:& erant cõsulibus dignitate proximi.
Prætores peregrini in urbe ideo constituti erãt:ut peregrinis inter se disceptantibus ius redderẽt. quod prætor urbanus non poterat sufficere.
Prætores prouinciales cum imperio in prouincias regendas conseruandasq; mittebantur.
Imperatores exercitui præerãt & singuli aliquare gesta uel ab exercitu uel a senatu hoc nomine appellati Tribuni militum exercitus patroni erant: quales Tribuni plebis in urbe pro plebe.
Legati erãt:q ducib9 exercitus a sẽatu dabãt nõ solũ adiutores s3 custodes ẽt & aĩaduersores reꝵ a duce gerendarũ. ita ut nihil ipsis ignaris a duce gereret.
Aediles curules erant:qui edibus publicis ac templis præerant ac ludis.
Aediles ab ædibus. Curules a sella curuli. qua uehebantur dicti.
Triumuiri præerant incendiis nocturnis & excubiis.
Item reis puniendis & carceribus.
Proconsules cum imperio consulari loco consulum prouinciam mittebantur.
Præsides. qui cæteris magistratibus præerant. & erat commune magistratus nomen:qui cæteris præerat.
Præfecti uigilum publicis incendiis præerant.
Sed præfecti urbis potestate interiores.
Præfecti prætorio. qui legum condẽdarum potestatem habebant. dum modo generalibus non contrariæ essent nec ab eis appellari licebat. Pontifices maximi non ad publicos magistratus sed ad regionem pertinebant & cæteris p̃erant. nec poterat nisi unus esse qui templo ueste custodie palladii una cum sacerdote mexio præerat Pater patratus sacerdotibus fecialibus. præpositus erat. Sacerdotes faciales federibus faciendis præerant.
Rex sacramentorum pontifici maximo subiiciebatur:cum enim a regibus sacra constituta essent. ne omnino religio illa extincta uideretur. delectus est unus qui rex sacramentorum diceretur. sed ne regiam dignitatem usurparet appellatione regis pontifici maiori subiectus erat.
Sacerdotes salii a saltando dicti cõstituti a Numa põpilio duodecim numero fuerunt.
Magister saliorũ erat. qui sacerdotibus saliis p̃erat.
Sacerdotes flamines a flosculo lanæ dicti. quem præeminentiæ causa super apicem ferebant.

¶ Collegium augurum ordo hominum prudentium erat qui præerant prodigiis publicis.

A. aulus.	F. filius.
Ap. apius	Fla. flamen.
Augustus.	Impe. imperator.
B. brutus.	Impp. imperatores.
C. caius.	k. kalendæ.
Ces. cæsar.	L. lucius.
Gn. gneus.	Lis. sestertium.
Cor. cornelius.	L. f. lucii filius.
Cos. consul.	P. publius.
Cous. consules.	Præ. prætor.
Cl. claudius.	Præ. prætores.
Quæ. quæstor.	P. Ro. populus Romanus.
D. decius.	Procos. proconsul.
Dru. drusus.	Procos. f. proconsules.
Aedil. ædilis.	Põ. max. põtifex maximus.
Ple. plebs.	T. titus.
Pp. populus.	Ti. tiberius.
P. p. pater patriæ.	Tri. tribunus.
Præf. præfectus.	Tri. pl. tribuni plebis.
Quæst. quæstores.	Tribuni.
R. Roma.	Tri. mil. tribunus militum.
Q. quintus.	D. m. S. diis manibus sacrũ.
Ro. Romanus.	B. m. f. bene merenti fecit.
R. p. res. publica:	V. f. p. uiu9 sepulchrũ posuit
Sul. sulpitius.	V. f. uiuus fecit.
Sp. spurius.	H. m. n. t. h. hoc monumẽtũ
Se. senatus.	nõ transibit hæredes.
S. c. senatus consultũ.	In. fr. p. xx. in fronte pedes.
Ser. seruius.	xx.
S. d. salutem dicit.	In ag. p. xx. in agro. pedes xx.
Sex. sextus.	F. d. m. q. flamendialis mar-
S. p. q. r. sẽat9 po. q; Ro.	cialis quirialis.

FINIS.

C Aelii Antonii nebrissensis grammatici introductionum latinarum in secundã editionẽ : ad præclarum adolescentem. Gutterrium a Toleto Salmanticensis academiæ præsulem. B.M. Præfacio incipit fœliciter.

Pelles cous a quo uno Alexander ille magnus pingi se curauit alios edicto prohibens qui plura solus in arte pingendi q̃ reliqui oẽs cõtulisse dicit' qui deniq; pictores cunctos ante se genitos & si dicẽdum est futuros superauit solitus erat academiæ nostræ præsul nobilissime antea q̃ tabulas a se perfectas diuenderet aut donaret: captans: ex occulto uulgi sermonẽ illas in pergula ranseunti populo iudicãdas proponere: ut si quid uicii eẽt in pictura iuste repræhẽsum emẽdaret. Cunq; a sutore culparet' q; in calseis nescio quid cõtra rõnem artis sutrinæ pinxisset postridieq; sutor circa alias picturæ partes cauillaretur. ferunt Appellem ex latebris idignatum prodisse: monuisseq; sutorem ne ultra calceos iudicaret. quod ipsum deinde in prouerbium uenit. Quorsum tam multa de appelle. ut ostenderem me in prima inrroductionum mearum editione fecisse tale quiddam. quale Apelles in pictura. Nam cum & ratione professionis & officii mihi publice delegati non alienum ducerem in tanta scriptorum uarietate opus illud qualecunq; fuerit componere. fateor me non satis prudenter fecisse quod opus præmaturũ emisi. neclecto Horatii consilio: qui in arte poetica iubet, ne præcipitet' editio, nonumq; primatur in annum. Sed cum me contentio quædam incredibilis atq; amicorum efflagitatio cõpelleret. quicquid illud erat quod genuissem in lucem edere. edidi tandem illa potissimum fretus spe ut cum inter manus doctorum simul & indoctorum diu circũlatum esset captato illorũ iuditio. qd Apelles faciebat si qd esset uicii recognoscerẽ emendarẽq;. In quo fateor euenisse mihi nõnũq̃ quod Apelli cum sutore illo ut quibusdã de rebus ab indoctissimis sæpe hominibus admonerer. & ex eorum sententia non nihil operi meo adderem. Caueant tamen moneo imputare mihi quod ab eis accepi : ne usurpem ego in illos. Apellis illud. Sutor ultra calceum non iudicet.

ANTO.

Elii Antonii. Nomẽ auctoris & materiam libri & is cui opus dedicat' in hoc titulo continetur. De auctore tamen & materia aliis in locis plura diximus. Is uero cuius noĩe editiões nostras primum emisimus est. Guterius a toleto præclari ducis albani filius illo tẽpore scolaæ p̃fectus nũc episcopus placẽtinus. (Guteriũ) quo noie patruũ magnũ hoc ẽ aui paterni fratrem refert. (A toleto) non toletano. nam toletetanus est toleti natus. a toleto quorum maiores inde cognominati sunt (Academiæ) trãslatio est ab academia. Platõis prope Athenas (Salmanticensis) Non sala mãtinus ut idioti nũc loquuntur (B.M) in compendium sic scribebant antiqui pro bene merẽti (Apelles) hæc præfatio duas partes cõtinet. Prima narrat causas cur secundã editionẽ fecerit. deinde cur illi potissimum opus dedicauerit. Sed quia signũ leuitatis cuiusdã uidebat' bis idẽ opus edere Apellis exemplo se excusat. Ordo est o p̃sul nobilissime academiæ nostræ Apelles cous solitus erat proponere tabulas iudicãdas populo transeunti &c. (Apelles cous) ex coo insula non longe a rhodo quæ patria quoque fuit hippocratis medici. neq; enim fuit iudeus ut quidã delirauit ductus illa ratione quod Horat. iudeus apellas dixit. quasi circũcisos & recutitos. (Alexan. magnus) rex macedonũ (Pingi se) Ex Plinio lib. xxxv. Natu. histo. tota hæc historia est accepta Hor. Quoq; libro. ii. epistolaæ. Neqs se p̃ter appellẽ pingeret aut alius lycippo duceret acra. In gemmis quoq; uetuit se ab alio sculpi q̃ a pyrgotele. (Cõtulisse) i. addidisse uoluminibus et editis q̃ eã artẽ cõtinerẽt (Captans) quasi ex insidiis aucupari uolens (Ex occulto) loco ubi latebat (In pgula) i. in mẽsa. Est etiã pgula pulpitũ unde cõcionant' & fulcimentũ p qd uites ptẽdũt ramos (Iudicãdas) Pli. Post ipsam inquit tabulã latens uitia q̃ notarent' auscultabat. uulgũ diligentiorẽ iudicẽ q̃ se præferens (A sutore) Pli. ferũt inqt a sutore repræhensum qd in crepidis una intus pauciores fecisset ansas. Eodẽ postero die supbe cauillante circa crus indignatũ pduisse denunciantẽ supra crepidã sutor iudicaret qd & ipsum in puerbiũ uenit (Sutrinæ) Sic appellat' ars sutorũ sicut textorũ textria (Alias partes) s. circa crus (Vltra calceos) Pli. crepidas dicit (Quorsum tã multa) q a nimis euagatus est reddit ad ppositũ. Tã multa. s. dicta sũt. Vt ostẽderẽ rñdent iterrogatiõi Ratiõe pfessiõis Artis grammaticæ officii delegati. i. cathedræ mihi & salario decrete. Nõ alienũ initio ppriũ Ducerẽ. i. cogitarẽ. Præmaturũ ante maturitatẽ Emisi publicaui. Præcipitet' acceleret'. In nonũ ãnũ alii codices hñt decimũ cõtẽtio & efflagitatio sponte ĩ pceps. Genuissem scripsissem & cõcepissẽ fretus spe. i. cõfisus circũ latũ huc illuc defert quibusdam de rebus & quod articulos obliquis detraximus imitati sumus Ioannem pastranam Imputare exprobare. Ne usurpem. i. in usum meum assumam quod Appelles dixit.

CANTO. Huius itaq; cur hoc opus Gutterio a toleto dicauerit tres causas enumerat. prima est q̄ intellexit semper res suas ab illo plurimi fieri. Multis argumentis .i. signis. Ab ineunte .i. incipiente. Deinde secunda ratio q̄ ex escolasticarum rerum iudex ordinarius. Labores nostri .i. opera & est metonymia. In censuram .i. q̄ iudicandum esset. Huc accessit. Tertia ratio est q̄ uult haberi gratus & accepti beneficii memor. Suppetat facultas .i. subministretur. Gratiam referre .i. debitum persoluere. Expectes .s. a me gratiam referri. Habēda ratio .i. respectus est alienum .i. debitū. Si non re .i. effectu. accipies igitur. Hæc est operis dicatura. Elucubratū .i. uigilatum & per uigilias elaboratum ad lucernam .i. ¶ Infantia studia .i. grammaticā. In uulgus exeat .i. publicetur. Illud uero præceptum quoddam utilissimū addit in calce huius præfationis. ¶ Aditus .i. accessus. Qui cum protogenis. hic pictor quoq; erat: ad quē cum ad pelles uidendi illum gratia negauisset: celebris illa contentio de lineis secandis inter illos fuit. quod uero hic dicit de pictura protogenis ex Plinio pope ad uerbum sumptū est: Curranxie .i. laboriose. ¶ Cum illo .s. protogene. Nocere nimiam diligentiam in omnibus: hoc contingit fere. Vnde est illud sapientis ne quid nimis. In illa doctrina .s. grāmatica.

ESt locus describit originem atq; antiquitatē patriæ suæ. Nebrissæ. dicitq; fuisse conditam a libero patre inter estuaria bethis: quo tēpore uictor hispaniam peragrabat. Deīde dicit inde habuisse parentes mediocris conditionis. Est locus hemistichium est. Vergilii primo æne. Est inquid locus hesperiam graii cognitione dicunt: sed Verg. hesperiam uocauit. Italiam. hic uero hispaniam. Nam qua ratione græci appellauerunt italiam hesperiam, eadem latini hispaniam hesperiam dixere bethis arundine cinctus atqui oliua potius diceretur coronatus: ut Martialis. xii. lib. epigrā. Bethis oliui fera crinem redimite corona. sed arundine cinctus dixit. uel quia poetæ fluminibus coronas arūdineceas dant. uel quia prope Nebrissam estuarium a nomine dictus arundinum estero decanans appellant. In leuam quoniam per stuaria bethis in campos refonditur a parte sinistra. Atq; tenet possidet occupatq;. Dixerat hūc .s. locum. ¶ Estus .i. estuaria. est autem estus ipsum maris crementum ex ratione cursus lunaris. ¶ Fluuio stagnante: stagna autem illa non tam ex fluminis refusione q̄ ex colluuie imbrum colligitur. Albinam sic hodie dicitur. fuit autem aliquando estuarium. sed limo confusum est. sicut alia multa. ¶ Sæcula nostra .i. homines nostri sæculi. Genus uolucrum uarium .i. diuersorum colorum. Nam propriæ uarius de colore dicitur auctor est. Tullius de finibus. Maris & palludis .i. marinum & pallustræ siue lacustre. ¶ Excludit foetus: propriæ excludere oua est auium cū foetus ex oui testa educūt. Incubituq; fouet nam icubare est ouis eum crociunt incidere est autem isteronproteron. quia prius incubant postea excludunt. Haud procul atqui nebrissa inter stuaria bethis condita. fuit auctore strabone Plinio. Ptolomeo sed quo tēpore alter alneus qui oblimatus est in mari prorumpebat non lōge a turre capionis.

¶ Huius itaq; secundæ editionis meæ opus partim alieno iudicio. partim meo recognitum atq; emendatū cui dedicarē potius quā amplitudini tuæ non habebā. Primū q̄ multis argumentis intellexi q̄ti meæ q̄ti studia mea iā inde ab ineunte pueritia tua faceres. Deinde qd̄ nulli iustius consecrandi erant labores nostri: quā florentissimæ huius academiæ præsuli a quo potissimum castigaretur si quid esset quod in censurum caderet. Huc accessit quod cum non camichi suppetat facultas: qua possim tuis in me beneficiis gratiā referre sed neq; id tu expectes habenda fuit a me ratio quemadmodum tantum es alienum si non rē certe uoluntate atq; animi ingratitudine dissoluere inciperem. Accipies igitur opus tuo præclarissimo nomine elucubratum. non q̄ existimē te ita abundare ocio: ut uacet ea repetere: quæ fuerunt in infantiæ tuæ studia: sed q̄ uideor michi quodāmodo tuæ in me liberati profusæ iniuriam facere: si nō quicquid illud est quod elaboramus tuo potissimum nomine in uulgus exeat. Illud uero in præfationem hac lectorem admonemus nos in toto opere illa tantum præcepta secutos: quæ sūt in arte grāmatica uulgata magis & quibus ad sermonis latini facultatē aditus facillime parari potest. idq; fecimus ducti ipsius in primis de quo tā multa diximus. Apellis consilio: qui cum protogenis picturam opus īmensi laboris accure supra modum anxiæ miraretur: dixit omnia sibi cum illo patria esse aut illi meliora: nisi q̄ manū ille de tabula nesciret tollere: memorabili præcepto nocere sæpe nimiam diligentiam in illa maxima doctrina quæ cum pueris litterarum rudibus præpōnatur debet esse q̄ simplissima. Vale.

¶ Elegia de patriæ antiquitate: & parentibus auctoris.

ESt locus hespiæ q̄ bethis arūdine cinct⁹
In leuam campos influit atq; tenet.
¶ Dixerat hunc æstus fluuio stagnante uetustas.
At uero albinam sæcula nostra uocant.

CANTO. ¶ Littus ad oceani.i.non longe ab occeano. ¶ Namq; ferunt: poetæ narrant. ¶ Semele gentium: bacchum filium Iouis ex semele cadini filia. ¶ Gangetide: subaudi terra sic dicta est india a gãge fluuio qui illam diuidit mediã ut sit india intra gangen & extra gangen. Ouid.in amoribus gangetide terra dixit. ¶ Hesperiæ populos: hispanos populos feroces. Venisse autem bacchum in hispaniam post mediam deuictã uulgatum est apud poetas & historicos. ¶ Socio amisso: lysia a quo dicta est lysitania deinde & psilon uerso in.u. sicut.u.in multis aliis lusitania.ut in lib.dige.ti.de censibus licitania inquit emerita &c. ¶ In calpes littora.i. ad hispaniæ promontorium qua occianus terras irrumpit.i.gibraltar.& est dispositio.ut sit uerisimile quod de fundatione nebrissæ dicitur.nam cum constet bacchum a lusitania ad calpem uenisse atq; nebrissam satyros qui in illius comitatu fuerunt: incoluisse credibile ẽ ab illo fuisse conditã. ¶ Per inhospita tesqua. i.deserta loca & aspera.in quibus nõ est hospitium.nam illud est tesqua apud Horatiũ in epistolis. Marisime sic uulgo appellatur hispaniæ ab indigenis.quasi marinæ.uel potius maritimæ. ¶ Tigris: aial familiare baccho.atq; in illius cõitatu frequens.atq; illi dedicatũ. ¶ Deficit & sitit.i.ex siti lãguescit. ¶ Silenus: Hic satyrus fuit bacchi pedagogus & eões. ¶ Asello pando.i. cuius spina est in uentrem demissa. Ouid.pri.fasto. Venerat & senior: pando silenus asello. ¶ Variæ lynces maculosæ. Ver.pri. æne.Maculosæ tegmine lyncis sunt autem lynces quoq; in comitatu.& tutela bacchi sicut tygres.Verg.idẽ in georgicis.quid uarias bacchi lynces. ¶ Menades: bacchi sacerdotes quæ illum in bello quoq; sequebantur. Satyri in comitatu quoq; bacchi fuerũt. ¶ Ad speculam: tumulus ẽ mille pacibus a nebrissa distãs unde campos latissimæ patẽtes speculari possis: qui ex eo specula dici potest ad huius radices fontes sunt quæ indigene uocant fontinalia sacra quoq; fontium apud Ouidiũ in fastis fontinalia dicuntur diuus. Benedictus qui in ipo monticuli uertice sacellũ habet. ¶ Tigris prior. Omnium prima ut sit comparatiuus gradus pro superlatiuo. Arrit aures quasi præsentiens. ¶ Cauda ludens.i. Caudam motitans. Verg. pri.geor.colludere plumas. ¶ Præuia: pcedens & dux uia monstrans. Latices aquas quas diximus ex fontibus fluere. Frondibus umbram quia illic sũt arbores multæ. ¶ Fontes sacros: quia nymphis sacros. Vergil.in bu. Hic inter flumina nota & fontes sacros. ¶ Arida turba.i. sitiens. Cohors bacchi exercitus. ¶ Vndis salientibus: Vergil.in buccoli.Dulcis aqua salientẽ sitim restinguere riuo. ¶ Pater liber: pater sic enim cognominatus est. ¶ Consilio habito: est concilium autem ubi omnes ordines cõueniunt plebei.s.& senatus & milites. ¶ Satyris:& mimaloneis comitibus utriusq; sexus sunt autem mimalonei siue menades siue thyades: siue bassarides bacchi sacerdotissæ: dictæ sunt autem mimallonez siue mimallonides ab imitando q bacchum imitentur. Ouidius de arte. Ecce mimallonides fusis in terga capillis & Persius. Torua mimalloneis implerunt cornua bombis. ¶ Accipite: oratio est bacchi ad comites attẽtosq; illos in primis facit. ¶ Hic collis: sacra bacchi in agris prope urbem per noctem fiebant.cum itaq; bacchus oppidum fundare decreuisset.hunc collem proximum sacris faciendis elegit. ¶ Nyssa: urbs arabiæ ubi bacchus a nymphis fuit educatus. ¶ Citheron: mõs boetiæ prope thebas baccho atq; illius sacris dedicatus. Verg.iiii.æne. ¶ Orgia nocturnusq; uocat clamore. Citharon est autem Ouidii hemistichium ex secundo meta.natusq; ad sacra citheron. A nebride sunt autem nebrides dammarum

Hic uariũ genus & uolucrum maris atq; paludis
 Excludit fœtus: incubituq; fouet.
Haud pcul hinc colitur muro nebrissa uetusto:
 Quam bacchus posuit littus ad occeani.
Namq; fuerunt semele gentium gangetide uicta:
 Inuasisse feros hesperiæ populos:
Et socio amisso: a quo lusitania nomen.
 Duxerat: in calpes littora uertit iter.
Dũ uehitur curru per in hospita tesqua marisme.
 Quæ sequitur. tigris: deficit: atq; sitit.
Et curuus pando residens silenus asello:
 Et uariæ linces. & menades & satyri.
Ventum erat ad speculam: quæ fontinalia dicũt.
 Indigene diuus nunc Benedictus habet.
Ad strepitum lymphæ tigris prior arrigit aures.
 Et cauda ludens: præuia monstrat iter
In gelidos latices: & amenã frondibus umbram
 Et fontes sacros: arida turba ruit.
Cunq; refecta cohors undis salientibus esset.
 Captus amore loci dicitur esse pater.
Consilioq; habito: satiris dixisse uocatis.
 Atq; mimalloneis: cætera turba silet:
Accipite o comites: lætasq; aduertite mentes.
 Hic mihi collis erit religione sacer.
Nec tam nyssa mihi; natusq; ad sacra citheron.
 Gratus erit. quantum a nebride dictus ager.
Nec qui plus baccho: qui se plus iactat oliuo.
 Et cæteris flaue messibus. atq; fauis.
Quare agite o satyri. nocturna reposcite sacra:
 Et uos bassarides hunc celebrate locum:
Iam tarthesiacas titan descendit in undas.
 Et fessos curuo littore soluit equos.
Inuadunt thyrsos. resonant ululatibus agri.
 Et te bacche uocant: & tua sacra canunt.
Insonesq; trahunt bacchantes orgia: donec

pelles quibus sacerdotes bacchi amictæ utebantur in sacris ad quod allusisse uidetur. Syllius italicus cũ lib. iiii. punicorum dixit. Ad nebrissa dionisceis cõscientia thirsis quã satyri coluere leues redituq; sacra nebridæ minas. Ne qui plus quattuor in rebus dicit agrum nebrissensem præstaturum omnibus aliis uino. olio. frumento. melle. quarum duæ. s. Vinum & mel bacchi inuentori attributæ sunt. Oleum autem & frumentum coniuncta sunt iis duobus. ꝑ lactet se. i. glorietur. Baccho uino & est metonymia. Flaue quoniã quo tempore frumenta sunt matura flauescunt. Vergilius in bucc. Molli paulatim flauescet campus arista: & primo georg. Flaua ceres alto nequicq̃ spectat olympo. Sacra nocturna quia ut diximus sacea bacchi per noctem fiebant. Bassarides bacchi sacerdotes ab eo ꝙ bacchus a uestis genere bassareus dicit̃. Persius. Et raptum uitulo caput ablatura superbo bassaris. Iã tarthesiacas. Dicit ꝙ sub primã noctem cœperunt sacra pagere. (ꝑ Vndas tarthesicas). i. sol occidit, in oceano. Nã tartessos est quæ postea. Crateia est appellata: nunc est Carthagena non longe a Calpe. Syllius in libro punicorum. Tarthessos stabulari conscia phœbo. i. ubi sol æquos disiungit confecto itinere diei. (Curuo littore) epitheton littoris. (Thyrsos) ramos quos circũferebant & uibrabãt in illis sacris. (Resonãt ululatibus) & id quoq; faciebant bacchãtes. (Tua sacra). i. hymnos sacros bacchi. i. (Insomnes) i. peruigiles (Trahunt orgia). i. differunt per totam noctem: sunt autem oegia propria bacchi sacra. quoniam orgi est furor. Vergil. iiii. æne. Trieterica bacchi orgia.

Cedere luciferum cogeret orta dies.
Est prope mõticulus surgẽs clemẽter in haustros.
Parte tamen reliqua præcipitante latus.
Hic promissa pater fundauit mœnia bacchus.
Nebrissamq; uocat: nebridis auspicio.
Quæ cum polleret Roderico rege: furores.
Diruerant libyci. nunc renouata uiget.
Hic domus. hæc patria est. hic me genuere parẽtes
Ingenui; & media conditione pares:
Nam mihi Ioannes pater est Catharinaq; mater.
Debemus patriæ. plus tamen illa mihi.
Illa mihi dedit hunc uitæ mortalis honorem.
Sed studiis nostris illa perennis erit.

(Donec orta dies:) Seneca tragicus dum matutinos prædicit lucifer ortus candida formosi uenerabimur ora liei. (Est prope) describit locum: ubi Nebrissa posita est. (Surgens clementer) i. paulati & modice. Syl. li. i. punicorum. Clementer surgente iugo. (In austros). i. a parte meridionali. (Parte reliqua). i. reliquis tribus lateribus. (Præcipitate latus). i. habente latera in principio. (Promissa mœnia) subintelligendum est in concione illa superiori: quia oportebat prope esse aliquã urbẽ ut diximus. (Auspicio) sumpto ex nomine augurio: ut sit a Nebride nebrissa auctoritate Syllii. Mendum namq; est in strabone Ptolomeo & Plinio Nabrissa pro nebrissa. (Polleret) satis potens esset: ut ex hystoria. Gothica apparet. & monumentis litterarum in marmoribus. (Roderico rege.) Qui fuit gotthorum ultimus rex. (Furores libyci). i. libyes furibundi. (Diruerant) euerterant. (Viget) frequentatur. (Hic domus) Vergilii in æneide (Ingenui). i. quorum maiores non seruierunt. i. & pares) coequales. (Ex media conditione. i. nec plebei neq; patricii sed ex medio ordine. Ioannes pater est. Quia adhuc uiuit agens ætatis annum nonagesimum. (Catherina) per w h. sequenti a non catherina interpræetatur namq; pura siue purgata. (Debemus patriæ quia sunt uitæ principiũ sed illa plus debet mihi) cuius subdit causam ne uideatur impietate reus quia tribuit mihi uitam mortalem ego illi nomen eternum. (Hunc honorem uitæ mortalis ex Vergilii quarto georgicorum. En etiã hunc ipsum uitæ mortalis honorem.

FINIS

℄ Aelii Antonii nebrissensis grammatici & poetæ ua fre dicta philosophorum ex diogene laertio potissimum collecta incipiuntur. Liber primus de undecim sapientibus.

PYthagoras ille sanius cuius fuit magnū in studio sapientiæ nomen.cū philumpta uenisset interrogatus a leonte philiasiorum tyranno quē se esse profiteretur:philosophus iquit sum. Is enim cū uideret alios eiusdem rei studiosos maxima quadam arrogantia sapientes appellari.qđ intelligebat solū deum eonoīe censeri debere.senon sophon.i.sapientē:sed philosophum hoc est amatorē sapientiæ honestiori uocabulo prædicauit. Oēs igiť qui ante illum sapientiæ studio incubuerunt sophi: & post illum philosophi appellati sunt fuerunt autē ante Pythagoram complures & habiti sunt sapiētes. sed quos græcia iactat prope oīum consensu fuerūt septem. Thales milesius. Solon salaminius. Chilo lacedæmonius. Pyttacus mittyleneus. Bias prienæus: Cleobolus lyndius. Periāder corinthius. Cœpti sūt autem appellari sapientes.qđ cum adolescentes ionii iactum ratis a piscatoribus emissent:essetq; inter illos de tripode aureo cū piscibus educto exorta cōtētio.nō añ sedať quā delphos missum est rñsumq; ab apolline. De tripode ex phœbo q̄ris milesia pubes? Huic tripodē addico cuius sapiētia prima dať ergo thaleti. Thales illū alii dat & rursus alius alii donec ad Solonē uētū ē: q deū p̄mū eē sapiētiā asserēs illū delphos misit. Sūt q anacharsim scytā misonē chenū Epimenidē cretāsem pherecidē syrū iter septē superiores annumerare uelint & hi q̄dē oēs appellati in primis sapiētes floruerūt circa olympiada q̄nquagesimā.hoc est añ natalē xp̄ianū anno circiter sexcētesimo. Philosophiæ uero duo principia fuere alterū q̄ ab Anaximādro alterū q̄ a Pythagora fluxit. Anaximādri Thales milesius p̄ceptor fuit. Pythagore uero Pherecides syrus.appellatūq; est illud philosophiæ genus ionicū q̄ Thales fuerit ex ionia. hoc aūt italicum qđ illius auctor pythagoras in italia plurimū sit philosophatus. Erit igiť operis nr̄i.liber primus de his q p̄priæ sapiētes appellanť. Secūdus de p̄his ionicæ philosophiæ. Tertius de italicæ philosophiæ auctoribus.

℄ De Thalete milesior.

THales primus ex numero septem sapientum:patre. Examio & matre. Cleobulina genitus.patriā habuit fœniciā: postea uero ciuis mileti ascriptus est. Vixitq; annos nonaginta. Et cū p̄seuerasset cælebs nepotē ex sorore filium sibi adoptauit. ℄ Eius sententiæ sunt.

Duceret uxorem mater suadebat ephœbo.
  Nondum est tempus ait:postmodo tempus erit
Instabat rursus cum iam foret acta iuuentus.
  Iam mihi non opus est esse maritus ait.
Scitanti quur non gnatos generauerit?inquit
  Me nunq̄ potuit flectere talis amor.
Quod uir non mulier.q̄ hō belua quid stirps
  Græca foret quod non barbara lætus erat
Cunctarum rerum deus antiquissima res est.
  Ingenitus quia sit omnia cum generet
Omnibus in rebus res est pulcherrima mundus
  Hunc sibi quod summa fecerit arte deus:
Maxima res locus est q̄m capit omnia solus
  Velocissima mens:omnia cum penetret
Omnia quæ superat uis est fortissima rerum.
  Et sapiens tempus cuncta quod inueniat:
Sermones raros eius qui pauca loquatur.
  Esse bonæ mentis significabat opus:
A uita mortem parui referre putabat.
  Cum male compacto corpore abit.
Quæsiuit quisquā quur non moreretur & ipse
  Si mors ipsa nihil.nil.quia distat ait.
Alma dies an nox prior esset facta roganti:
  Ille refert:facta est nox prior una die.
An ne deum fallat peccans aliquando rogatus.
  Nec tunc iste latet cum meditatur ait.
Deprehenso in mœcha quærenti an peieret: inquit
  Lasa fides non est peior adulterio?
Quæ res in uita foret ardua difficilisq;:
  Cum peteret quisquam.nose se auton ait.
Quæ facilis contra rursus quærebat: & inquit.
  Ille.pericula cum nos aliena monent.
Quærenti quæ res esset suauissima rerum.
  Quæsitis tandem si potiare libens.
Cumq; rogaretur quid sit deus?intulit ille.
  Cui neq; principium sed neq; finis adest.
Quam rem uidisset per raram difficilemq;
  Cum periit sicca morte tyrannus ait.
Quo miser aduersos fortunæ perferat ictus?
  Si peiore loco forte inimicus erit.
Tunc bene uiuemus fœliciter atq; beate
  Si quæ insectamur non faciemus ait.
Quisnam sit fœlix:inquit qui corpore sanus.
  Fortuna locuples.qui bonus & sapiens.
Absentis memorem tanq̄ præsentis amici
  Esse iubebat eum.quisquis amicus erat.
Non faciem colito fucis.non corpus amictu
  Sed mentem uirtus imbuat.arsq; colat
Qua pietate patrem fueris matremq; secutus.
  Illa etiam gnati te sequentur ait

℄ De Solone salaminio.

℄ Solon ex Ecestidæ filius patriā habuit Salamina insulā cōtra Athenas positā. Postea uero legislator atheniēsiū factus Pisistrati tyrāni dñationē fugiēs in ægyptū nauigauit:atq; deide in cyprū:ubi diē suū obiit anno ætatis octogesimo mādās ut in patriā Salamina sua ossa reportarenť. ℄ Eius sn̄iæ sunt.

Quærebat crœsus quis fœlix esset?& inquit.
  Expectanda dies ultima semper erit.
Ornatus gemmis ostroq; insignis & auro.
  Crœsus ait.num res pulchrior ulla foret?
Quas ait ille auium ludens natura creauit.
  Pauones:galli:phasides:atq; merops
Humanæ uitæ spacium digesserat annos.
  In decies septem dehinc labor atq; dolor
Impius obscurus malus atq; ignobilis esto
  A quo non fuerit pastus uterq; parens.
Et qui uersuram patrimoni fecerit olim
  Accusatori cuilibet esto reus
Et qui nequitia famosus & indecor esset
  Ille tribunali reiiciendus erat
Sermones operis quædam simulachra putabat
  Et qui polleret uiribus esse ducem

Et legem tæle similem dicebat arachnes
Quod cœdit magnis inferiora capit.
Cur non scita tulit de consectore parentis.
Quod desperasset hoc fore crimen ait:
Tunc ius humanum minime uiolabere: si qui
Leditur & qui non leditur: æqua dolet
Diuitiæ gignunt satiem satiesq; superbum.
Hic spernit leges iuditiumq; simul.
Virtus ac probitas iuramento potior sit
Mentiri noli. fac meditare bona.
Non inconsulto fiat delectus amici.
Nec cum lectus erit: reiiciendus erit.
Consulæ quæ optima sunt nõ quæ suauissima factu
Tunc rege: cum primum sciueris ipse regi.
Dux animus uitæ tibi sit. fortuna sequatur
Hæc animo semper pareat. ille regat:
In primis uenerare deum. reuerere parentes.
Si potis es: nunquam congrediare malis
Eius præcipue celebris sententia fertur
Seu chilonis ea est: nil nimis ut cupias
Lugenti gnatum quidam nil proficis inquit
Ille refert lachrymor: nil quia proficio
Ne forte qui tegant quod intus habebunt
Odium memento singulos probe serues
Dum uoce te alloquuntur ac tenent blanda
Ne lingua duplex ex atra sonet mente:

De chilone lacedæmonio.

CHilo patre Damageto lacedæmonius fuit primusq; nõ mõ ephorus q̃ dignitas lacedæmone ea ẽ q̃ apud romanos tribunatus sed ẽt q primus istituit ut ephori regibus adiũgerẽt ad illoꝝ iniuriã in plebẽ tẽperãdas. Obiit pisæ senex cõplexus filium q̃ in olympia fuisset coronatus.

Eius sniæ sunt.

Iratus frater quur non foret ipse tribimus.
Percontabatur: quod tamen ille fuit.
Cuiusquã fastus tua fere superbia frater
Quod nunquã potuit: quos ego sæpe tuli
Sciranti æsopo faceret quid iuppiter inquit
Extollit mites: atq; superba premit
In quo præstarent sapientes insipienti
Ille refert: distant spe meliore sui
Quæ res difficilis: reticere arcana. parere
Ocia si possis. atq; superba pati
Compescenda tibi semper plectoria linguæ
Præcipue quando mensa parata tibi est
Nec carpas alios: sed nec sermone lacessas
Accipies aliter plura dolenda tibi
Intentare minas noli: namq; esse minuti.
Atq; pusilli animi: nec muliebre magis
Promptius ad tristem casum ueniemus amici.
Ex uoto quam si res aget ille suas
Est humilis coniunx modico ducenda paratus
Nec maledicendum quos libitinia sacrat
Præcipue te ipsum catus obseruare memento
Non contemnendos dein uenerare senes
Detrimenta feras potius quã turpe lucellum.
Hoc etenim semper lædere. at illa semel
Arridere uiro quem res fecere secundæ
Elatum noli. crescat ut inde tumor.
Fortis mansuetus sic esto: proximus ut te
Non tam formidet. quam uereatur ait.
Exuperanda tibi propria est iracundia semper
Discedumq; domi ritæ præsse tuæ
Cum mens depromat sensus interprææ lingua
Fac cures semper præmeditata loqui
Execranda tibi sit diuinatio. siue.
Vaticinantis erit: siue sit artis opus
Difficiles factu res nunquã poscere debes
Nec festinandum est: cum tibi fiet iter
In medio sermone manus non est agitanda:
Non bene censati nam quæ putabat opus
Iam promulgatis parendum legibus esse.
Atq; bono ciui semper amanda quies:
Aurifices lidis explorant cotibus aurum
Auro mens hominum sæpe probatur ait.
Iacturam semper comitatur sponsio. sed qui
Litigat & debet creditur. esse miser:

De Pittaco mitylenæo.

PIttacus patre Hyrradio mitylenen habuit patriã q̃ urbs ẽ lesbi isulæ: cuius tyrannũ melanchꝛe pfligauit: phrinonẽ p̃terea ducẽ atheniẽsiũ cũ de achilitidis agri possessione certaret in singulari certamine iplicuũ reti superauit agrũq; suis restituit. Cũq; post uictoriã. x. annos mitylenæoꝝ rẽp̃. tenuisset se magr̃atu abdicauit decẽq; alios isup ãnos uixit. De quo callimac9 poeta.

Hospes accamites rogitauit pittacon olim
Sic mitylenæum hyrradioq; satum:
Magne senex: gemine cupiũt mihi nubere. quarum:
Et genere atq; opibus conuenit una mihi.
Altera præcellit. quid præstat. consule. dicq;
Vtra ex his potius sit capienda mihi
Hic baculum tollens sic tæla senilia dixit
Consilium pueri quod petis expedient
Quis celer in gyrum iactatus uerbere turbo
Assiduo latus uertitur in triuiis.
I. sequere illorum monitus. sic fiatur. at ille
Scitatur. referunt. tu tibi sume parem.
Quæ postq̃ audiuit: monitis puerilibus haerens
A magnis hospes abstinuit thalamis.
Adq; parem paruas lætus traduxit in ædes
Sic dionæ qualem si sapis ipse cape.

Eius sententiæ sunt.

Ebrius & petulans si quenquã forte cecidit.
Is duplici pœna turpiter acta luat
Signati argenti mittebat numera crœsus
Is tamen argentum noluit accipere
Addidit & casus. duplo quia plura teneret
Quam capit: extincto fratre quod auctus erat
Est uirtutis opus res ardua difficilisq;
Non facile est igitur cuilibet esse bono
Omnia posse deum iussis quodcunq; uoluntas
Sed cursum fati non retinere solet
Et qui priuatus potuisset forte latere
Clara magistratus dat documenta sui
Quæsitus quondam quæ res foret optima: dixit
Quod nunc occurrit uita beata puto
Tunc non immeritas quærit. uictoria laudes
Cum tua funesto sanguine bella carent
Quiq; uirum frugi quærendum dixerat. inquit
Si nimium quæras non tamen inuenies
Ecquid gratificum quærenti: tempora dixit
Quid foret obscurum: quod dea cæca paret

Quidq; fidele foret? quæ sustinet omnia tellus
Quid contra infidum? quæ fluit unda maris.
Est prudentis opus: casus uitare futuros.
Fortis: cum feriant tristia posse pati.
Cum sis facturus quicquam. prædicere noli
Quod si non facias: mox habeare leuis
Ærumnas aliis non exprobraueris unquam
Ne te consimilis forte querela præmat.
Depositum potius. quã mutua reddere debes
Nec alium ledas. & si inimicus erit.
Esto bonæ frugi. uerax. pius. atq; pudicus
Et solers. fidus. dexter. amicus ait
Illius in primis celebrauit græcia dictum.
In quo mortales tempora nosse iubet.

¶ De Biante prięnæo.

Bianti pr̃ fuit Teutamus. patria uero priene. egitq; causas mortuus est cum cãm pro amico dixisset iam uetulus. Nam cum adicendi labore quieuisset. caputq; in sinu ex filiæ nepotis reclinasset: audiuissetq; secundum eum cuius patronus erat iudicatum. animam efflauit.

¶ Eius sententiæ sunt.

Aduersus nulli. cunctis affabilis esto.
Nam sic multorum est conciliandus amor.
Esualidum corpus naturæ munus amicæ
Si patriam serues. id rationis opus
Ne mireris opes aliorum. pluribus illas
Fortunam constat sæpe dedisse malis
Infœlix ait est hominumq; miserrimus ille
Fortunam aduersam qui tollerare nequit
Quod fieri nõ posse putas: neq; amaueris unq̃
Alteriusq; malum fac meminisse uelis
Ecquid difficile est quærenti: fortiter inquit
Rerum motus in deteriora pati:
Dum uehitur pelago nauem iactantibus austris:
Clamabat faciles impia turba deos
Pectore fædato cum sic ait ille: silete
Obsecro: ne uos hic uelsificare sciant
Contemptor diuum quærebat & impius olim
Ecquid sit pietas? retulit ille nihil
Miranti causam cur nam sic ille taceret
Quæ nihil ad te rem pertinet inquit agis
Ecquid dulce foret scitandi: spes ait ille
Hæc recreat uires. fessaq; membra leuat
Se quoq; malle duos inter censere inimicos.
Dicebat. quam si charus uterq; foret
Alter enim mihi sit inimicus forte paretur.
At uero ex illis alter amicus erit.
Ecquid homo faciat gaudẽs aliquãdo rogatus
Si quocunq; modo forte lucretur ait
Fac ut sic miseræ disponas tempora uitæ
Ac si uicturus sis nimis: atq; parum
Sic & amandus erit: quem designabis amicum
Ac si post odio sis habiturus eum
Quod facturus eris: cunctanter præmeditare.
Et decreuisti quod semel: arripies.
Deq; deis ut sunt: sic te sentire decebit
Et bene sensa bonis esse loquenda tibi
Indignum quia sit diues: laudare caueto
Et cape non uiolens: si quid habere cupis
Ascribenda tibi sunt: quæ male feceris unq̃.
Quæ bona fecisti. sunt referenda deo

Disce bonas artes miserisq; uiatica canis
Dicebat: firmas si tibi quæris opes
Cum patria capta uictor permitteret: aurum
Pro se quisq; ueheat: solus inanis abit
Huic aliquis dixit: quur exoneratus abiret?
Cum sic ille refert: omnia porto mea
Nobilis illius fertur sententia. plures
Ex hominum numero quæ putat esse malos.

¶ De Cleobulo lyndio.

Cleobulus Euagoræ filius ex lyndo rhodi urbe fuit: siue ut alii tradunt ex caria insigni corporis speciæ atq; uiribus. Scripsit autem ænigmata atq; sententias obscuras ad tria milia uersuum. quale illud est.

Est unus genitor. gnati bona pignora his sex.
Triginta cuiuis gnatæ sed dispare forma.
Hæ niuæ aspectu nigræq; coloribus illæ.
Atq; immortales omnes mouentur ad unam
Obiit senex annos natus sexaginta.

¶ Eius sententiæ sunt.

Copia uerborum rerumq; inscicia uersat
Mortales tempus perficit atq; sapit.
Est mulier sensu. uirgo est ætate locanda
Filia moratam quod prius esse decet
Officio charum magis efficiemus amicum.
Munere non charos demeruisse potes
Egressure domo tecum prius ipse uoluta
Quid facturus eris. quid quoq; non facies
Rettuleris cum forte pedem. tecum acta recense
Quid recti: quid non feceris ipse boni.
Corporis est moles multa mercede domanda
Quod sibi. q; menti commoda multa parit
Nil audire nocet. nocuit semp erq; nocebit
Cum sine delectu uerba loquentis euot
Blandiciis non est nisi desipis uxor agenda
Obiurgare tamen hanc sine teste licet
Atq; hylarem uino seruum punire caueto.
Cum serui merces sit cibus atq; merum
Quæ tibi sit dispar. uxorem ducere noli
Affines dominos namq; habiturus eris
Extollat nec te rebus fortuna secundis
Sed nec aduersis deprimat illa caue
Fortunæ motus patienter ferre memento
Præsertim si non culpa sit ulla tua:

¶ De Periandro corinthio.

Periander Cypseli corinthiorũ tyranni filius & ipse quoq; eiusdem urbis dominationẽ exercuit annis quadraginta. Obiit ãt octogenarius. Hic primus satellitio stipatus ad corporis custodiã incessit: sũt qui dicãt alium fuisse Periandrũ sapientẽ patria ambratiotã. alrũ uero corinthiorũ tyrannum. Itaq; ex cognomine ortum errorem ut tyrannus sapiens putaretur.

¶ Eius sententiæ sunt.

Nummorum causa studiosus nil facit unq̃
Cum sit turpe lucrum. nilq; decoris habet
Qui tuto regnare uoles. annitere. ne tam.
Armatus miles: quam tueatur amor
Forte rogabatur quur pergeret esse tyrannus
Quando tyrannis erat sic odiosa sibi
Respondit. quia non possum non esse tyrannus
Quod cui me credam. nullus amicus erit

Dulce quies homini.temeraria uita periclis
Obuia.sed domini pessima conditio est
Esse īmortales idem dicebat honores
Nare uoluptates.atq; perire breui
Nec te dissimilem dulci præbebis amico
Siue sit is foelix.siue sit ille miser
Redde fide summa:quicquid promiseris ulli
Nec secretum animi prodere uerba sinas
Non modo qui peccat:uerum peccare uolentem
Puniat is.iudex qui bonus esse uolet

¶De Anacharsis scytha.

ANacharsis scyta Gnuri filius ex matre græca quibusdā inter septem sapientes numeratus est. Is cum Athenas uenisset:factusq; esset. Soloni familiarissimus in Scythiam rediit:ubi cū patrias leges græcis mutare uellet:a fratre Caduido qui apud Scythas regnabat per speciem uenationis sagitta confixus interiit.

¶Eius sententiæ sunt.

Tres uuas uitis fert:quarum prima uoluptas
Ebrietas post hanc.tertia mœstitia est.
Est mirum fertur dixisse:quod inter achiuos
Artifices certant:iudicat artis inops.
Et quod lex qui se maledictis forte lacessunt.
Punit:& athletas censet honore deum.
Quo pacto quisquā posset non ebrius esse.
Forte rogabatur:consiliumq; dedit.
Quinimo uino titubantia uerba notabit
Et turpes motus:hic erit abstemius.
An ne forent plures extincti quam perituri
Ex hominum numero forte rogatus erat.
Cum sic ille refert scitanti:dic mihi quæso
Inter quos nautas annumerare uelis.
Cumq; insultaret iuuenis non sobrius illi.
Sedato uultu talia uerba refert.
Si tenetū iuuenis non fers.dic pocula lymphæ
Confectus senio qua ratione feres.
Scitanti quæ nam est nauis securior inquit.
Venerit in portus quæ sine labe suos
Ecque res hoi foret obtima quæ mala rursus
Quæ nocet aut prodest garrula lingua refert
Ex multis unum tibi delige cautus amicum
Ne tuus in plures languidus erret amor
Iuditiale forum res est fallentibus apta
Hinc & auaritiæ maxima causa subest
Cuidam exprobrandi scynthisis qd̄ natus in oris
Esset:respondit talia uerba senex
Nunq̄ est aut dabitur probro sua patria cuiq̄
Attice tu probro semper eris patriæ
Fac tribus abstineas his lingua uentre pudendis
Ipsius inscribunt semper imaginibus
Dicenti nauem tenui constare tabella.
Id spacium nautis est mora mortis ait

¶De Misone cheneo.

MIson Strimonis filius.patria cheneus & ipse a nōnullis inter septem numeratus. Nam & Plato in protagora illū properiandro constituit.& apollinis oraculo sapientissimus est iudicatus fuit autē ꝙ & ipsum innuit nomen mortalium osor. Vixitq; annos septē & septuaginta.

¶Eius sententiæ sunt.

Ille per æstatis mediæ graue tempus aratro
Aptabat stiuam cui anacharsis ait
Ante diem properas o mison munus aratri
Ille refert properat munera nemo satis

¶De Epimenide cretensi

EPimenides phesti filius patria cretensis ex uico gnosio pro cleobulo inter septē a quibusdam numeratur sunt qui dicant hunc in antro obdormiuisse annos septē & quinquaginta atq; experectū cum rerum oium faciē miratus esset a iuniore fratre iam uetulo agnitus est. Sūt qui dicant illum non obdormisse sed ad tempus secessisse. Vixit annos centum quinquaginta septem.

¶Scripsitq; in carmine opera complura:sed quod legerim nullum extat dictum : nisi quod Paulus apostolus in epistola ad Titum huius implorat testimonium illum appellans prophetam.

¶Cretes ai pseustæ cacathiria gasteres argi. Quod carmen heroicum diuus hieronymus sic interprætatur. Cretensis semper mēdaces : malæ bestiæ uentres pigri. Nos uero addita metri necessitate in hunc modum uertimus. Cres semp mendax mala bestia. uenter obesus.

¶De Pherecyde syro.

PHerecydes.Badis filius:syrus natione a nō nullus inter sapientes numeratus est. Primusq; omnium de natura rerū drq; diis scripsit:atq; ut Cicero thusculanaꝝ quæstionum libro primo scribit primus dixit animos hominum esse immortales. Extat adhuc thalr tis epistola:in qua ostendit se uelle ad illum nauigare ut disserentem de rebus diuinis audiat. Periit consumptus phithiriasi hoc est morbo pediculari. cuius tumulo huiusmodi epigrāma scriptum est.

¶In me finitur sapientia tota.quid autem.
Si plus pythagoræ nostro dicas: quia primus.
Græcorum in populis non mentior ista locutus.

FINIS.

EPIGRAMMA

Ntonii nebrissensis salutatio ad patriam suam multis annis non uisam. Et memorata infantia sua facta quoq; excusatione tam longe more: pollicetur se post emeritos suæ professionis annos in patriam rediturum.

Salue parua domus pariter salute pœnates.
Atq; lateres ortus conscia uerba mei.
Hic primum rosei uitales luminis auras:
Carpsimus: hic nutrix ubera prima dedit.
Hic mihi nascenti primum risere parentes:
Vagitusq; meos audijt iste locus.
Hic fuerant cunæ quæ me mulsere iacentē.
Hic cecinit mater carmina: dum uigilo.
Ex collo patris onus hic prædulce pependi.
Et matris gremio sarcina grata fui.
Repsim⁹ hic pueri: breuis hæc tulit area prímū
Quadrupedē: teneras sustinuit que manus.
Hic primū steterā bipes: & crepitācla q̄ssans
Blanditias matri blesaq; uerba tuli.
Hic locus infantem paribus colludere uidit:
Perdere & ancipiti uincere sorte nuces:
Hic ferta ludens æquaui in arundinē longa:
Atq; trochisbus erat maxima cura mihi.
Accipe me reducē per tanta pericula uectū.
Postq; annos multos accipe me reducem.
Accipe me reducem: nec dignetis alumnū.
Qui tibi magnus honos gloria magna fuit.
Nec mihi succēsæ pietas patriæq; patriiq;.
Quod genitale solum uisere lentus eram.
Quodq; tuo carui tam longo tēpore uultu.
Qui mihi debuerat numinis esse loco.
Nam si complexu me detenuisset inertem.
Dulcis amor patriæ, dic quid uterq; foret:
Illa quidē multos latuisset forte per annos.
Obscurumq; esset nomen in orbe meum.
Litterulis uero nostris nunc uiuit uterq;.
Et famam nobis sæcula multa dabunt.
Idq; peragrato tantum sumus orbe secuti.
Dum ꝓfugi sequitur quod didicisse iuuat:
Sed si frigida mors mihi nō irruperit annos.
Climaticam legem si superare datur.
Si datur emerito musis tranquilla senectus.
Nec properat lachesis frangere sæua colos.
Quæ genuit tellus. q̄ me tulit ubere largo.
Componet cineres excipietq; meos.
Hic uitæ portus requies hic serta bonorum:
Hic mihi defuncto dulce leuamen erit.
Hic ubi casta iacet mater pariterq; sorores.
Quas immaturo funere mors rapuit.
Nā quid ego de te frater charissime dicam:
Qui bene pro christi religione iaces.
Qui bñ pro patria cecidisti informe cadauer
Vulturibus sæuis dans animumq; deo:
Hic ubi cum proauis & auis pr̄ ipse iacebit.
Hic ubi permixto puluere tota domus.
Vt quoniam uobis carui dū uita manebat.
Orbatus saltem lumine morte fruar.

Cuiusdam scolaris carmen in laudem Antonii nebrissen.

Vt patriā quōdā senonū subduxit ab armis:
Cum tibi p̄stiterit Roma camillus opem.
Vt toga facundi seruauit consulis urbem.
Struxerat ardentes cum catilina faces.
Restituit linguam sic nostro Antonius æuo
Et pepulit galli balbucientis opus.
Furius imperium: latiū hic idioma recepit:
Et tamen a gallo clarus uterq; uiro.
Hoc duce barbaries pulsa ē: hispania gaudet
Cultaq; castaliis tota rigatur aquis.
Iam nouus aggredit̄ nō nota uolumia tyro.
Intrepidusq; audet uerba latina loqui.
Hic prior arpinas cœpit diffundere chartas:
Hic prior hic uatem mantua parua tuum.
Hunc lege: castalidum qcunq; uireta sororꝫ.
Vel pede: uel pedibus liber adire uoles.

Eidem tetrasthicon de eodem.

Vt quondā tacuit latiæ facundia linguæ:
Cum fuit Antoni cæsa manus gladiis.
Sic scelus hoc solers Antoni cura piauit.
Quam q̄ prior uitam sustulit: iste dedit.

Accipe lector peritissimæ Antonii Nebrissensis diuina pene uolumina: quæ antehac non tam diligenter castigata: atq; recognita circūferebantur. Quæ quantæ utilitatis studiosis futura sint: abunde ex ipsoꝝ lectionæ omnibus patebit.

ℂ.L.Chriſtophori Scobaris Bæthici: Ad melite præclariſſimum Principem .D.Ioannem Baptiſtã Barreſium de cauſis corruptæ locutionis opus uariæ eruditiõis pleniſſimum incipit fœliciter.

Vctus tuæ amore patriæ ac magnitudine tuoꝝ erga me meritoꝝ princeps ampliſſime. Quibus abſenté me perinde ac ſi quicquã tibi ꝓſiterer ſemper accumulaſti: inſtitui aliquid tuo noie inſignitũ rudere qd ſi ad tantũ uirũ minus foret muneri conſentaneũ: ac certe quãta ſit ad gratiã referendã animi uoluntas hoc indire opuſculo mõſtrabitur. Accipies igiſ Princeps humaniſſimæ integræ & corruptæ locutionis ex idiomate latino erutas cauſas nitentiſſimũ plauſum tuo ſolius fauore ad epturas: & decus eximiũ. tãetſi te ſciam parũ admodũ expeditũ: ut has linguæ latinæ minucies quibus me ꝑceptore icubuiſti: euoluere ualeas. Sed qd uidebar tuæ in me profuſiſſime liberalitati neſcio qd obliuiõis agere ſi nõ aliqd coꝝ. Quibus tẽpus indulgemus tuo exiret lẽmate nũcupatũ inde id ipſum tuo noĩ dedicauimus. Vale pĩceps optime atq; uiue diutiſſime.

ℂLiber primus.

ℂDe cauſis corruptæ locutionis idiomatis latini inter adiectiuum & ſubſtantiuum.

INter tres naturales idiomatis quũ cuius uis: tum etiã latini cõuenientias adiectiui & ſubſtãtiui prima eſt. ut quá omniũ partiũ prima id eſt nomẽ ipſum cõſtituit. Nam relatiua atq; antecedẽtia nõ minus pronoia quã noia eſſe ſolẽt. Vltimã uero cõuenientiã nomẽ & uerbũ æque cõficiũt de quarũ utraq; ſeorſum ſuo loco uerba facturi nũc adiectiui & ſubſtãtiui cõuenictiã aggredimur. Sed quia uix ſedulo eã agnoſcamus: niſi ꝑſciuerimus eoꝝ differentiã: ideo quot qbus modis iter adiectiuũ & ſubſtantiuum non conueniat differamus: & id ipſum quidem ſecundum genus diuerſum.

ℂQuod adiectiuo non conueniat cum ſubſtantiuo diuerſi generis. Cauſa prima.

PLærumq; apud latinos præcedit ꝓnomẽ alicuius generis ſubintellecti: cuius etiã datur adiectiuum: licet alieni generis illic pateat ſubſtãtiuũ. Sed tanta eſt ꝓnois uirtus aliquod ſubſtãtiuum ſubintellectũ exprimẽtis. Quod adiectiuũ pronois nũquã retũdi queat ad ſubſtãtiuũ generis alieni expreſſum. ut ſi dicas. ego uiſo Platone effectus ſum prorſus beſtia: nõ aũt effecta ſum ꝓrſus beſtia. Tu Cæſare reꝑ ponto creatus fuiſti urbis poteſtas: nõ creata fuiſti urbis poteſtas. Auſonius in quodam epigrãmate. Ego ſum factus fœmina de puero. nõ aũt facta. Quod etiã euidentius erit; ſi ſubſtãtiuum præcedẽs explicabiſ. ut ſi dicas Theſeus uiſo Plutone factus eſt ſaxũ. Hãnibal inter orandũ factus fuit fabula. ꝑcedẽs uero ſubſtãtiuũ neſcio qd retinet eminẽtiæ: quã ſibi ſequẽs ſubſtãtiuũ aſciſcere nõ põt. Quũ igiſ in clauſula unũ ſit tantũ ſubſtãtiuũ. ſ. fœmina: nã ego cõe triũ generũ ꝓnomẽ eſt. Quod niſi illic ꝓnomine ꝓprio ponereſ debuiſſet adiectiuũ illud factus cõuenire potius cũ expræſſo ſubſtãtiuo. ſ. fœmina. Quã cũ ſubaudito ſubſtãtiuo in pronoĩe ego. quod cũ nõ fuit: cauſa hæc prima habuit differẽtiæ locũ. Eſt etiam in hoc loco annotatione digniſſimũ: adiectiuũ. Interdũ magis reſpicere genus obliqui quã recti. ut ſcarabeus eſt uiliſſima uolucrũ: Pyro opus eſt ſplẽdidiſſima gẽmarũ. Acarus eſt minutiſſimũ animaliũ. A. Gellius li. xii. Læena eſt acerrimũ animaliũ. Admoneor ꝑterea plerũq; adiectiuũ magis adhærere ſubſtãtiuo appellatiuo ꝑcedenti quã ſubſequẽti ꝓprio. Plin. Iunior ad ariũ. Multa claraq; exẽpla ſunt ſuffecerit nobis unũ Euphrates philoſophus. unum. ſ. exemplũ ubi potuit dici unus. ſ. Euphrates philoſophus.

ℂAltera cauſa.

EX idiomatis latini ꝓprietate dicimus ad quartũ calẽdas Februarias. ad ſextũ idus Maias. ad tertium nonas martias pro eo qđ grãmaticoꝝ uulgus forte diceret: ſextas idus. quartas calẽdas. tertias nonas. Cice. li. vii. epiſto. ad tertiũ idus Maii Lentulo & Marcello præſto fui. idẽ ad Gneũ Põpeiũ. litteras a Lucio Domitio ad terdecimũ calẽdas Martii allatas eẽ. Idẽ ad Atticũ. lib. iiii. litteras habebã Epheſo ad qntũ nonas ſextiles datas. Quũ igiſ calẽdas nonas idus noia ſũt gñris fœminini ſubſtãtiua: quoꝝ adiectiua generis alieni uidenſ. quartũ. tertiũ. ſextũ. & reliqua corruptiõis habuit idioma locũ. Niſi uelis. tertiũ. quartũ. & cætera aduerbialiter ſcribi. ut pridie nonas. poſtridie calẽdas. tertio nonas. quinto calendas. aut appoſitionem quandam eſſe ſubintelligendo diem ideſt: ad tertium diem: appoſiture calẽdas & reliqua utram malueris ſequi expoſitionem. ſubinde cauſam habebis.

ℂTertia cauſa.

NOn cõueniũt ꝑterea genere adiectiuũ & ſubſtãtiuũ: eo qđ genus neutrũ reliqua concipit genera a qbus differt plurimũ. Qđ ut facilius pateſcat exẽplo cõprobemus: & eo qđ ẽ Quintiliani libri inſti. xi. ubi inqt. Nã & toga: & calceus: & capillus tam nimia cura: quã neglĩgẽtia rep̃hẽdẽda ſunt præcedit aliquãdo genus neutrũ. Cice. i. thuſ. dic quæſo nũ te illa terrẽt triceps apud iferos Cerberus. Cocythi fremitus. Taiiectio Acherõtis. idẽ ad gallũ terra nata: quæ lege excepta ſunt in honorẽ addu cere fungos: helluclas. exqbus exẽplis liquet ſubſtãtiua uel maſculina uel fœminina eẽ: adiectiua uero neutra prædicta genera complexentia. unde hæc tertia cauſa locũ habuit differentiæ.

ℂQuarta cauſa.

SVbit neutrũ genus adiectiuũ facile apud latinos ſignificationẽ ſubſtãtiuã qđ cũ ita ſit: frequenter adiectiuũ & ſubſtãtiuũ uidenſ genere differre. qppe ſubſtãtiua noia generis diuerſi interiecto uerbo cũ neutro illo genere uñr recte eẽ cõſtructa. Cice. thuſ. li. i. Malũ mihi uideſ eẽ mors idem imbi. Mortẽ cenſes ſempiternũ eẽ malũ. Plin. ad tacitũ. Aliud eſt actio bona: aliud oratio.

Cice.ad treba. Verũ ſuperbiorẽ te pecunia fecit? Pro utra. Pli. Iunior ad arrianũ. Stabat mõ cõſularis.mõ ſeptemuir. Iam neutrũ.non dixit neuter.cuius ſubſtantiuũ fuerat Marius priſcus. Apud poetas uſitatius repias Verg. Dulce ſatis humor ẽ depulſis arbutus hædis:idẽ triſtæ lupus ſtabulis maturis frugibus imber.

¶ Quinta cauſa.

DIfferunt etiam genere adiiectiuũ & ſubſtantiuũ. Quotiens caſus deficit ad explicandã ſignificationem actiuã uel poſſeſſiuã.unde adiiectiuũ generis unius conuenit cũ ſubſtantiuo ſecundũ ſignificationẽ generis eiuſdẽ uoce tñ generis alieni. Nam pro eo qđ dicendũ eſt diligẽtia mei uel potius mis unius conſeruata eſt reſpub.illud mei generis maſculini paſſionẽ ſignificantis tranſmigrat in fœmininũ poſſeſſionis ſignificatiuũ. Dicimus.n.mea unius diligentia & quæ ſequunẽ. Cic.in piſonem. Dico mea unius opera rẽpublicã liberatã:etiã cum noĩe adiiectiuo.ut Hora.ſaty.iii. Quum mea nemo ſcripta legat uulgi recitare timentis. Ecce mea timentis.i.mei igiẽ paſſio fugiẽda genitiui mei cauſata ẽ locũ driæ.

¶ Sexta cauſa.

NOn aſſentitur adiiectiuũ ſubſtantiui uoci ſed ſignificationi. Cuidã alieni noĩs.unde adiiectiuũ & ſubſtantiuũ uidenẽ planæ differre genere. Verg. Pars arduus altis puluerulentus equis. pars.i.milites uel exercitus. Salu. Pars in carcerẽ acti:pars beſtiis abiecti ſunt. Sed huius differentiæ cauſam magis ſubſtantiuum quã adiiectiuum uidetur attuliſſe.

¶ Septima cauſa.

EX oppoſito reperiẽ interim adiiectiuũ magis uocẽ quã ſignificationẽ ſui ſubſtantiui ſequi.uñ fit, Quod genere differant adiiectiuũ & ſubſtãtiuũ. Noĩa autẽ uerbalia intor ut doctor:auctor: quẽdam habitũ ſignificantia. Licet terminatiõe uideanẽ planæ ſubſtantiua ſignificatione tñ rẽ adiectiuã ſapiunt:ſunt ẽt in plurali eorũdẽ fœmmina:dicimus aũt adulter uxoris alienæ corruptor. Adulterũ corruptor coniugii adultera uiri alieni corruptrix:& ſubinde uinũ luctator aurũ conſolator. Ingeniũ inuentor. Quale eſt illud tẽpus olum rerũ repertor:adiutorq; probus eſt:ut Plautus in aulula.uinũ luctator eſt doloſus:& Iuuena. Mullorũq; iubis & captatore macello. Martia.tamen cũ fœminino cõiunxit: at tu perſacinus baſſa ſutor eras. Erat aũt baſſa fœmina tribas. Aliqñ adiiectiui ſubſtãtiuũ latet:licet pateſcat illic aliud ſubſtantiuum. Teren. Solus mearum miſeriarum eſt remedium. Subaudi eſchinus:non autem ſolus remedium ſed ſolus eſchinus diceretur.

¶ Quod inter adiiectiuum & ſubſtantiuum non conueniat ſecundũ numerũ.

¶ Cauſa prima.

QVod adiiectiuum & ſubſtantiuum differant genere diximus:nunc aũt qđ plerunq; etiã differunt numero oſtendamus:cuius prima cã eſt. Quoniã adiiectiuũ ſignificationẽ ſubſtãtiui:non quidẽ uocẽ reſpicit:atq; uidetur aliqñ prolepſis ĩplicita. Verg. Alterũ in alterius mactatos ſanguine cernã:& ſub alia forma. Legati miſſi magnis de rebus uterq;:& qđ in alium uſum iam accitauimus pars in carcerem acti:pars beſtiis abiecti ſunt:ubi non mõ numero ſed ẽt genere differre uidentur.

¶ Altera cauſa.

NVmero præterea differunt in his dũtaxat participiis abſenti & p̃ſenti. Quibus datur ſubſtantiuũ plurale. Teren. Neſcio qđ profecto nobis abſente turbaꝝ eſt domi. Pompo.attelanarũ ſcriptor. Quid.n.apud forum p̃ſente teſtibus mihi uendidit. p nobis abſentibus p̃ſentibus teſtibus. Niſi magis aſſentiaris. Nonio Marcel.dicenti p̃ſente & abſente dictiones eſſe monoptotas.i.per ſingulos caſus illa terminatione uariari.

¶ Tertia cauſa.

DIſcordant rurſus adiiectiuũ & ſubſtantiuũ numero. Qñ accipitur participiũ futuri in rus in genere neutro ad circũlocutionẽ futuri ĩfinitiui modi. Quadrigarius apud gelliũ. Aruſpices dixerũt oĩa ex ſnĩa proceſſurũ quæ etiã diſconuenientia in genere eſt. Valerius antias apud eundẽ gelliũ. Eſt quod ſperemus deos bene facturũ. Cice.in uerrem. Sed quocunq; uenerint hanc ſibi rem ſperant præſidio futurum. Niſi malueris participium illud in rus inflexibiliter capi.

¶ Quarta cauſa.

NOn aſſentitur ſecundũ numerũ adiectiuũ ſubſtantiuo.qñ adiungiẽ gerundiũ genitiui ſingularis cũ ſubſtantiuo plurali. Plau.in captiuis duobus. Noĩandi tibi iſtoꝝ magis erit:quã edundi copia. A. Gellius lib.xv. feciſſeq; uideẽ eũ librũ Lælius ſui magis admonendi quã alioꝝ docendi cauſa. Niſi uelis genitiuum illum pluralẽ regi a genitiuo gerũdii ſingularis certa quadã natura de qua diximus in cõmentariis ſup Antoniũ Nebriſſenſem.

¶ Quinta cauſa.

HAbent neſcio quid uenuſtatis & elegantiæ ſuus.a.um.& qſq;:quæq;:qđq;:quidq;:qñ in clauſula cadunt:p̃ſertim ſi qſq; cũ ſuo ſubſtantiuo nõ concordat in numero. Quã cãm potuiſſem ad primã referre:ut ſi dicas ſcholaſtici ſuũ quiſq; rei litterariæ librũ legentes incũbunt. Si uero fuerint duo tũc utimur uterq;.atq;.umq;.ut ſi dicas. Oculi ſuã uterq; pupillã habent. Ci. hirũdines uere in eunte redeunt in ſuũ priſtinũ unaquæq; nidũ migrantes. Verg. pro ſe quiſq; uiri ſummã nituñ opum ui. Etiam habet uſum in ſingulari. Quintil.lib.i.tamen unus quiſq; totũ feret. Sed hic non ĩteruenit. ſuus.a.um.

¶ De cauſis corruptæ locutionis inter adiiectiuum & ſubſtantiuum ſecundũ caſum.

¶ Prima cauſa.

DIſtulerum etiam caſu & id quidẽ plurifariã adiiectiuũ & ſubſtantiuũ atq; potiſſimũ propter regimen abſconditũ. Qđ facile exemplis patebit. Quinti.lib.vii. An huic procuratorẽ eſſe non liceat? Idem procuratorẽ tibi eſſe nõ licuit.i.nõ licuit tibi:te eſſe procuratorẽ. Vñ accuſatiuũ a uerbo eẽ: datiuũ ab ĩperſonali licuit cõſtat regi. Ita pœne Plau.in militæ. Quin tu huic rñdes:aut facturũ: aut non facturũ:ſupple te eſſe. Vocatiuus etiã cũ ſubſtantiuis p uarios caſus adiiectiuoꝝ inueniẽ adiunctus. Cum noĩatiuo. Martia. ſecretuſq; tua cunæ lauaris aqua. Cũ datiuo. Ci.lib.vi.de re publica.grates inqt: tibi

ago fumme fol:uobifq; reliquis cœlites. Cũ accufatiuo. Martialis. Clamabũt oẽs te liber effe meũ. Vergi. iiii. geor. te dulcis cõiunx te folo in littore fecũ: te ueniẽte die: te decedẽte canebat. cũ ablatiuo Syllius li. i. te furgente puer matres recufent ꝓducere ptus. uocatiui aũt. Illi cune fol coelites liber: cõiunx: puer: a fecũda pfona uerbi ĩperatiui modi fubintellecti attẽtionẽ faciẽtis regunt. Quoꝝ adiiectiua a uariis uerbis expraeffis ordinant. Nã illud Horatii poetis tñ cõceffum eft. Quis nõ malaꝝ: quas amor curas habet. hæc iter obliuifcit & illud Catulli fafellus ille: quẽ uidetis hofpites aiunt nauiũ effe celerrimũ. & illud Ouidii in opere fine titulo. Et uacuus fomno noctem: quam longa peregi: quã longa. i. quantum longa fuit nox illa. quod cum admiratione legendum eft.

℃ Altera caufa.

PEccatoꝝ noia cũ uerbis accufationẽ fignificãtibus a fuo cafu fæpe numero deturbãt adiectiua: cuius repugnãtiæ hæc affert Laurẽtius exẽpla. Siqs furet rem facrã de ꝓfano: tenet ne facrilegii: an furti: an utroq;. nõ aũt utriufq;. qui fubftulerit rem fuã de facro furti ne tenet an facrilegii: an neutro: nõ aũt neutrius. Accufare hũc potes uel furti: uel facrilegii: uel de utroq;: uel de ambobus: nõ aũt utriufq;: aut amboꝝ. huius aũt cõftructiõis caufa eft: qd noia peccatoꝝ cũ huiufmodi uerbis idẽ ualent in genitiuo quod in ablatiuo præpofitionem habente: uel non habente.

℃ Tertia caufa.

DIfferunt fimiliter cafu adiectiuũ & fubftãtiuũ ꝓpter defectũ uocis actiue ufui nõ accomodatæ certis qbufdã ꝓnoibus primitiuis in fingulari gtõ frequẽter. de quo fupra iã diximus etiã in plurali fed raro. Nõ. n. dicimus mei ipfius diligẽtia: fed mea ipfius diligẽtia adminiftraui rẽpub. Illud aũt mei paffionẽ fignificat: quã claufula illa nõ patit. Mis uero iam diu exoleuit: unde eius loco fucceffit deriuatiuũ meus. a. um. identidẽ ꝑcipiendũ eft. de tui & tis: fui & fis. fi modo fis ufpiã repiat. Cicero pro murena. Ex tuo ipfius aio cõiecturã aperis. Idẽ in pifonẽ. dico mea unius opera rem publicã liberatã. In plurali uero numero iam illa fupior neceffitas neminẽ cogit: quũ duplex extat genitiuus. f. noftrũ uel noftri: ueftrũ uel ueftri. Sed ut fingularis numeri ꝓportionẽ obferuaret numerus pluralis. Aliquando etiã diftulerũt ꝓnomẽ & eius futuꝝ fubftãtiuũ. Cicero li. vi. epift. itaq; cõtentus ero nfa ipfoꝝ amicitia. idẽ li. iii. de oratore. Volũtati ueftræ oium parui ubi dici potuit. noftrum ipforum amicitia & uoluntati ueftrũ omnium parui.

℃ Quarta caufa.

ESt quædã poffeffio latinis ꝑmiffa: cuius ftructura inter adiectiuũ & fubftãtiuũ nõ cõuenit fecundũ cafum regime uario id faciente. Verg. tu mihi quodcũq; hoc regni cõcilias. i. hoc regnũ. Iuue. plus hominũ eft iam in pelago. i. plures homines.

℃ Adiectiuorum diuifio.

VIfis caufis corruptæ & integræ locutiõis fecundũ genus: numeꝝ & cafum: nũc uifum nobis eft: ut tam adiectiuoꝝ: quã fubftãtiuoꝝ accedãt nõnullæ diuifiões & annotamenta. unde rei latinæ accrefcet cõmoditas nõ exigua hinc fumẽtes initiũ. Adiectiuoꝝ qdã funt ꝑpetuo adiectiua ut bonus. a. um. hic hæc hoc fœlix. Quædã uero ita fe gerunt: ut neq; plane fubftãtiua: neq; plane adiectiua cenfeant. Cuiufmodi funt noia numeralia: atq; ꝓnoia: de quibus ita fcribit Valla. Dicimus hoc mille quia ut maxime reor nec adiectiuũ plane: neq; fubftãtiuũ eft. Sũt hic hæc hoc. ifte ifta iftud. & nõ nulla alia pronoia. Nã cætera adiectiua nõ patiunt fibi ita adherere ut pronoia. Dicimus. n. hic robuftus. meffor. ifta robufta mulier. nec dicimus antiquus robuftus meffor. Antiqua robufta mulier. & nomina numeroꝝ funt his pronominibus fimilia. ut centum aureæ pateræ: millæ armatæ naues hucufq; Valla.

℃ Subftantiuorum diuifio.

SVbftantiuoꝝ qdã funt ꝑpetuo fubftãtiua. ut coelũ. æftas: qdã partim fubftantiua: ut ea quæ funt fubftãtiua in recto nõ aũt in obliquis: & quæ funt partim adiectiua. f. fignificatiõe: nõ qdẽ uoce. de quoꝝ utrifq; cape auctoritates. dicimus hic hæc teftis: fed in obliquis adiectiuũ eft. Tefte tulit coelo dixit Luca. hic & hæc habes. Iuue. tamẽ hebeti lautiffima ferro. fcripfit. Reperiunt etiã in recto huiufmodi noia neutra fed rarius: quũ fint duoꝝ generũ cõmunia. Luca. fequit ĩperiũq; comes. Iuuena. Depofitũ tibi fofpes erit. Solinus qbus fontibus præful eft Mineruæ numẽ. Quod uoce fint fubftãtiua fignificatiõe uero adiectiua noia uerbalia terminata in tor. ut inuentor. amator. deftructor. Iam fupra oftendimus. dicimus enim uinũ luctator. tẽpus corũ repertor ꝓbus. Lumẽ caliginis expulfor. mare pifciũ cõferuator. Horũ aũt fœminina plane & uoce & fignificatiõe neutra fiunt. Verg. uictricia arma fecutus. Mapheus Vegius in. xiii. æne. Numina iuftas miferũt ultricia poenas. Hoc nomen anus adiectiuã uidet habere fignificationem ficut fas & nefas. Martialis & quicquid uoluit tefta uocatur anus.

℃ Quæ adiectiua magis præponantur: quæ uero magis poftponantur: fubftantiuis.

SVnt quædã adiectiua quæ magis præponi quã poft poni qdã ex oppofito pofcũt. Quædã uero fe habẽt indifferenter. ℃ Adiectiua tunc fuis poene præfunt fubftãtiuis: quũ uel ꝑpofitio itercidit uel cõiunctio: ut mea qdẽ opinione tua aũt dignitate. Sua enim cuiufq; fnia frequentius quã opinione qdẽ mea dignitate aũt tua. fnia. n. cuiufq; fua & in ꝑpofitiõibus nullo in tpe. Lõgo poft ftudio honeftiffimo cũ honore. Cice. i. offi. Hæc qdẽ quæ fcio omniũ philofophoꝝ cõis eft. Idem inibi mea qdem fnia nefcio aut ulla beatior. Quinti. li. i. nã id mea quidẽ opinione fatis nõ eft. Cicero ad cæliũ: mea uero officia ei nõ defuiffe. Idem ad eundẽ. ois. n. peregrinatio & quæ fequunt. idem ad Sulpiciũ. oẽs. n. caufæ quas cõmemoras. Iuftiffime funt. Sed de ꝑpofitionibus accipe exẽpla Brutus ad Caffiũ. Quo in ftatu fimus cognofcite. Cice. i. offi. quã qdem ad rem ut uidemur magnũ attulimus adiumentũ. idem inibi. ut utroq; in genere laboraret. Plin. ad. Voconiũ paucos poft dies me regulus cõuenit Verg. longo poft tẽpore uenit. fallit

tamen nõnunquã præcedẽs obseruatio. Sed raro. Quinti. lib. v. itaq; hoiem quidẽ malum occupatum hanc conditionẽ fuisse. quãtus. a. um. frequẽtissime substãtiuis præponiť. Cicero in episto. nõ Aedepol quantam egeris rem: nec quantũ facimus feceris. Idẽ pro Põpeio quãta deinde cæteris in rebus tẽperãtia: quãta fide: quãta facil itate: quãto ingenio: quãta humãitate & in cõpositis. Quinti. li. i. quibus quãtuscũq; numerus adhibeať. poetæ uero aliqñ post ponunt. Iuue. præmia quãta bonos maneãt. ℂ Sunt pterea cõstructiões in quibus substãtiua adiectiuis frequẽtius pponunť: cuiusmodi est ullus. a. um. Cicero li. vii. epist. Neq;. n. fructũ ullũ ex his peto. Quinti. li. ii. Siccũ & sine humore ullo. Solũ quod aliqñ fallit: Cicero ad Lentulũ. Quod sine ulla dubitatiõe si Põpeius Paulũ modo ostẽderit sibi placere: faciet: similiter q̃sq; fere semp postponiť suplatiuo cui adiungiť. Cice. ad uolũniũ litteras lõgissimas quasq; fore. Quinti. lib. i. optimus quisq; præceptor frequentia gaudet.

ℂ De multis adiectiuis cũ uno substantiuo.

COngerunť plura adiectiua uni dũtaxat substãtiuo: quoq; interim aliud alio magis increscit: aliquãdo uero dispaira sunt ut pteruus procax: petulans: festiuus: uenustus: facetus: attenuatus: imunitus: sublatus. Cice. pro Põpeio. Quod bellũ expectatiõe. Põpeii attenuatũ: atq; imunitũ est aduentu sublatũ atq; sepultũ. Idẽ li. i. epist. neq; ullũ officiũ erga te hoĩs amãtissimi: prudentissimi: diligẽtissimi ptermisit. faciũt sæpe ueluti periphrasim alicuius rei uaria adiectiua. Cice. li. vi. epi. exteros multos claros uiros noĩare: Plautus in Bacchidibus ducẽtos nũmos aureos Philippos probos dabis: & illud Horatii. forũ api differtũ nautis: Cauponibus atq; malignis. ut sit structura nautis malignis: atq; cauponibus malignis.

ℂ De multis substantiuis cum uno adiectiuo.

PRæcipit Valla pluribus substãtiuis adiectiuũ nõ debere pferri cõiunctiõe præsertim media. nõ itaq; diceť: neuter oculus cernit Læsa pupulla uel albugine. sed pupulla Læsa uel albugine: siue pupulla uel albugine læsa. Cicero ad Lentulũ Luciũ Racilũ & fide & animo singulari. Quod obiter fallit. idem ad Lentul ũ. ut uides in cõiuncta causa & dignitate. Q. Curtius li. iii. piectisq; anniculo & litteris. ouidi. xv. ambitæ fuerũt Antisa pharosq;. Reperiũť similiter plura substãtiua uno præcedente adiectiuo & id qdem sine cõpula. Cicero ad Lentulũ. Nos cũ maximo consilio: studio: labore gratia de causa regia niteremur idem omnia mea cura: opera diligentia: gratia prouidebo.

ℂ De multis adiectiuis sine substantiuo: atq; multis substantiuis sine adiectiuo.

NOn apud poetas modo: uerũ etiã apud oratores cõplura licet inuenire adiectiua citra substantiuum. Cice. pro lege agraria. quod necesse fuit perculsa: ac pstrata plura uidere etiã plura substãtiua sine adiectiuo ullo. quẽ rhetores articulũ appellãt. Cicero ubi supra id sine sollicitudine cura: labora: tandiu pstiterim quãdiu de illius salute est deliberatũ. etiã iteriectis cõiunctionibus Quinti. li. i. Sed præstet alicui uel gratia: uel amicitia: uel pecunia: nã quãdo substãtiuũ alterius substantiui est expositiuũ appositio est figura. cuius ideo mentiõe feci: quoniã tam oratoribus quã poetis est cõis. Plin. ad caniniũ. quid agit comũ tuæ: meæq; dilitiæ. Vergi. Corydon ardebat alexim delicias dñi offendunť etiã duo substãtiua. Quoq; alteq; expõit alteq; noĩe alicuius rei pprio Cice. in Verrẽ puinciã Siciliã uirtute eius eẽ seruatã. Qu. Curtius ad urbẽ celenas exercitũ admouit. Cæsar in cõmẽtariis erat ĩ oppido ilerda pximo colle.

ℂ Sub qua forma substãtiuũ sine adiectiuo nõ posse reperiri constat.

ADmonendi etiã sumus in hoc præsertim loco apud oratores cõstructiõnẽ reperiri: ubi nequæas substãtiuũ sine adiectiuo offendere. dicimus. n. sũma æquitate iperator: claro genere dux. pulcherrima indole puer: magna uir auctoritatæ: quæ exẽpla crebra sunt apud auctores: neq;. n. dici mus. Imperator æquitate: dux genere: puer indolæ: uir auctoritate historici uero utunť hac forma. Ad aliud substantiuũ quã cuius sit septimus casus sũmus æquitate iperator. Dux genere clarus. pulcherrimus indole puer. Auctoritate uir magnus & reliqua. Salustius. C. Antonius pedibus eger Verg. Insignẽ pietate uirũ tot adire labores. Luca. li. i. Imago clara per obscurã uultu mestissima. idẽ inibi. effundens uirtute Crines cæsarie. Quẽ casum poetæ frequẽtius in accusatiuũ uertũt per synechdochen. Iuue. saty. viii. tenerũ attritus catinẽsi pumice lumbũ. Vbi orator dixisset: tener attrito lũbo. & historicus tener attritus lũbo. grãmaticus uero attritus lumbi dixisset: ut Seruius septimo æne. licia fertilis frugum scripsit:

ℂ De causis corruptæ locutionis inter relatiua & antecedentia.

ℂ Liber secundus.

ℂ Relatiua & antecedentia genere interim differre.

ℂ Causa prima.

NOn capit idem genus sæpe relatiuum & antecedens: quũ præsertim subaudiť substantia rei quã locutionem latini præcedente uel masculino uel foeminino: per neutrũ genus referre cõsueuerũt. Persius nõ ego curo esse qd Archisilas. i. id ipsum qd fuit Archisilas. Martia. non est mentula quod digitus. i. eadem res Teren. qui habet salem: quod in re est. i. quæ res.

Secunda causa.

PRæcedentibus masculinis & foemininis interdũ relatio exhibeť neutra. Plinius Iunior ad iuniũ. fanes liberalis multo sanguine: multo robore suffusa est: ingenua totius corporis pulchritudo: & qdã senatorius decor. quæ ego nequaquã arbitror negligẽda. q. i. quã faciẽ pulchritudinẽ: decorẽ quẽdã. ℂ Aliquãdo etiã pcedente masculino & foeminino refert ipsum masculinũ: nõ nũquã & foemininũ Verg. li. viii. Quattuor a stabulis pstanti corpore tauros auertit. Totidẽ forma superãte iuuencas. atq; hos & q secunť Pli. ad mauricũ. quũ publicos mores: atq; etiã leges ciuitatis intueor: quæ uel in primis

census hominũ spectandos arbitrant᷑.quæ.i.quæ leges:siue quæ.i.mores & leges sub genere neutro masculinũ & fœmininũ concipiente.

¶ Tertia causa.

REfertur plerũq; antecedẽs secũdũ rem nõ qdẽ secũdũ uocẽ.unde relatiuũ & antecedens genere differũt.uno aũt modo qñ subintelligit᷑ primitiuũ prænomẽ itra antecedẽs deriuatiuũ.Cice.ad lentulũ.Ad arbitriũ tuũ q hæc amasti semp conferemus.tuũ pro tis.scriptũ est. Si usus id pateret᷑.Teren.in andria.Laudare oẽs fortũas meas qui haberẽ gnatũ tali ingenio p̄ditũ.meas ꝓ mis scripsit.Cui dictiõi optima nõ assentit᷑ cõsuetudo.Alio rursus modo.qñ relatiuũ citra ꝓnomẽ illud deriuatiuũ refert genus alienũ.Quale eẽt illud Terẽtii.Vbi est scelus:q me pdidit:& illud sacrum.O.uere digna Hostia p quẽ fracta sunt tartara.Nã illud Cicerõis li.vi.epist.& quẽ illi appellãt tubã belli ciuilis.diuersam habuit rõnẽ de qua re in cõmẽtatiõibus regulæ actiuoꝝ quartæ iã diximus.

¶ Quarta causa.

DIfferunt etiã genere relatiuũ & antecedẽs:quũ qs uel qui iter duo appellatiua cadit noĩa : quorũ utrũq; referri põt.ut est supellex:pulchra:qđ speculũ uel quã speculũ dicimus.est bestia ferox: quẽ uel quã leonẽ appellamus.Quinti.omissa re:qui nerui sunt in causis diligẽtia idem uteret᷑ & certe entymemathe:qui rhetoricus est Syllogismus.Pli.in coitu uero lunæ:qđ iterluniũ appellat᷑.Quod si duoꝝ substãtiuoꝝ sequẽs est ꝓpriũ p̄cedẽs uero cõe:frequẽtius ꝓpriũ referas.Salustius est locus in carcere:qđ Tulianũ appellat᷑.Quod documẽtũ aliqñ fallit Cæsar li.iii.de bello ciuili. Vsus est consilio edito loco:qui appellat᷑ petra.Mella li.iii.ab eo flumine:qđ saliã uocãt.Nam si proprium præcedat: sequaturq; commune ad appellatiuum fit relatio frequentius.Gellius lib.xii.Quũ libadiã uenissemus:quod est oppidum atticum.

¶ Quinta causa.

NOn cõueniet relatiuũ cũ antecedẽti:qñ antecedẽs nullius generis est determinati.antecessit.n.tota oratio.quæ ad genus neutrũ retundi solet. Terẽ.in adelphis.Vxorẽ nũquã habui ; qđ fortunatũ isti putãt.quod.i.uxorẽ habere nã in illo uersiculo Horatii in sermõibus.Hic ego ꝓpter aquã: quod erat deterrima illud qđ nõ refert sed causat᷑.itaq; exponendũ est qđ.i.quia:uel nam.

¶ Relatiua & antecedentia numero plerumq; differre.

¶ Prima causa.

REfertur sæpe antecedẽs ad singula idiuidua respiciẽs nõ qdẽ ad speciẽ ipsam: quã referri oportuisset.ut si dicas.Rotundũ est cœlũ;quos septẽ tantũ planetis assignãt.Boetius nil ibecillius homine quos morsus muscarum necat.a quo parum differt illud Persii patricius sanguis . quos uiuere fas est.

¶ Secunda causa.

RElatiuum præterea nõ antecedentis quidem uocem:sed significationem refert . unde diuersi numeri referuntur.Salustius in catilina. Seruicia repudiabat.cuius in initio ad eum magna copia cõcurrebat.cuius.i.seruitiorum siue seruorum.Nam seruitium ii. pro seruo uix unquam legas.

¶ Tertia causa.

PRæcedente numeri pluralis antecedenti:& sequente altero nũmeri singularis antecedenti interdum idonei auctores relatiuum exhibuerunt plurale.Quintilianus libro tertio.Neq; sunt audiendi quidam:quorum est albutius:qui tris modo partes esse primas uolunt.

¶ Quarta causa.

RElatiuũ differt numero ab antecedente:quando quædã intercidit diuersitas: quã melius exẽplo quã narratiõe appræhẽdes Cice.li.vii.episto.ad acticũ. Venio ad epistolas tuas:quas ego sexcẽtas uno tempore accepi.aliam alia iucundiorem.pro alias aliis iucundiores.Plinius ad gallum : atq; ita diuersissimos uentos alium alio latere frangit.

¶ Relatiua & antecedentia impersona etiam non conuenire.

¶ Vnica causa.

NEscio an alibi præter quam in reciprocatione inter relatiuum & antecedens non conuenire.Secundum personam:cuiusmodi est illud Vergilii. Viuite fœlices: quibus est fortuna p acta iam sua: modo fœlices secundæ personæ est.sua uero tertiam refert personam.

¶ Relatiuum & antecedens per quãdã licentiã aliquãdo casu cõueniunt.

COnueniũt relatiuũ & antecedẽs casu:nõ qđ diuersoꝝ uerboꝝ.idem regimẽ coegerit:qđ frequẽs est.ut uideo hoĩem:quẽ diligo.Sed qđ relatiuũ tamq̃ adiiectiuũ & antecedẽs tãquã substantiuũ suo officio fungunt᷑.Quã figurã Antithesim grãmatici dñt.Licet Valla ꝓpriã nõ figuratã qdem syntaxim existimet Verg.urbẽ quã statuo usa est.Ouid.cecidere manu quas legerat herbas . Cicero ad Lẽtulũ.Hac a me sñia dicta magnus animoꝝ motus est factus:tum coꝝ quoꝝ oportuit: tũ illorũ ẽt quoꝝ nũquã putarã.Nisi uelis subintelligere quoꝝ.s.motũ animoꝝ.sicut alibi satis explicuimus Quinti.timeo:ne quos porrexerim cibos uenena fiãt.Pli.ad tacitũ p̄suasum habeo posse fieri:ut sit actio bona:q nõ sit bona oratio.pro cuius nõ sit bona oratio Cice.pro Gneo.Causa q̃ sit uideris Quinti.li.ii. Sed narrãdi qdem quæ nobis optima ratio uideat᷑ demõstrabimus pro eo qđ neoterici grãmatici dicerẽt . demõstrabimus rõnẽ:quæ uidebit᷑ nobis optima.In quibus singulis casum relatiui sequit᷑ antecedẽs.Sed apud oratores frequẽtius relatiuũ p̄fert᷑:apud poetas uero post ponit᷑.ut quos porrexerim cibos:urbẽ quã statuo.Præterea est q̃dam latina locutio p participiũ p̄teriti tpis:quæ reducit᷑ latinæ ad uerbũ ipersonale dũmodo attrahat᷑ antecedẽs ad relatiuũ pcedẽs sub eodẽ casu.Cice.ad Herẽniũ li.i.Qm̃ igit᷑ demõstratũ est:quas causas oratorẽ suscipere oporteat.Nollẽ cõstruas demõstratũ est causas quas oratorẽ suscipere oporteat.Nã hmõi ipersonale accusatiuũ nõ admittit.Sed neq; demõstrate sũt causæ:quas oratorẽ suscipe oporteat.aliud est.n.demonstrare causas.Quas oratorẽ suscipere oporteat:aliud autẽ demõstrare:quas causas oratorem suscipere oporteat.hic autem uidetur iam eas sciuisse:illic uero ignorasse.

Relatiua aut sunt substantiæ aut accidentis: substantiæ aut identitatis aut diuersitatis: identitatis aut reciproca: aut nõ reciproca: nõ reciproca: uel cuiusq; p̃sonæ: uel certæ cuiusdã p̃sonæ: cuiusq; personæ: aut noiatiuũ: aut p̃noiatiuũ: noiatiuũ: ut qui: p̃noiatiuũ: aut demõstratiuũ: aut lõgitudinariũ: demõstratiuũ: ut ipse: lõgitudinariũ: ut is: certæ cuiusdã p̃sonæ: aut primæ: ut hic: aut secũdæ: ut iste: aut tertiæ: ille: diuersitatis relatiua: aut sunt duoꝝ: aut idifferẽtiũ: aut pluriũ: duoꝝ: ut alter: indifferentiũ: ut reliquũ & exterũ: pluriũ: ut alius. Accidẽtis relatiua: uel sunt qualitatis: ut qualis: uel quãtitatis: uel relatiõis: quãtitatis: aut discretæ aut cõtinuæ: discretæ: aut numeroꝝ: ut quot: aut numeraliũ: item nũeraliũ: aut ordinabiliũ: aut diuiduorũ: aut duplicabiliũ: ordinabiliũ ut quotus: diuiduoꝝ ut quotenus: duplicabiliũ: aut simpliciter: aut ad mensurã: simpliciter ut quotuplex: ad mẽsurã ut quotuplus: Relatiua quantitatis continuæ: aut solidi: aut temporis: solidi ut quantus: temporis ut quotennis. Relationis uero uel possessionis: ut cuius: uel patriæ aut gentis ut cuias.

¶ De quis uel qui.

Inter oĩa relatiua quis uel qui potissimũ obtinet locũ: est.n. quis uel qui relatiuũ substãtiæ identitatis nõ reciprocũ cuius uis p̃sonæ noiatiuũ. Relatiuũ uero eo dicit̃: q̃m rem antecedẽtem refert. Quod oĩbus quiddẽ cõe est. substãtiæ aũt. quod antecedẽs substãtiuũ referat. Identitatis adiecimus. nã idem ipsum antecedẽs suppõit qđ refert: ut Plato legit q docet. Ego uero potius dicerem relatiuũ imaginis: quã idẽtitatis: quæ dictio nõ est latina: nisi qđ aliquãdo est assentiẽdũ uulgo. Inter imaginẽ & similitudinẽ tetigit Valla dr̃iam capi. de uelut & tãquã. subdidimus nõ reciprocũ ad dr̃iam duoꝝ pronominũ. sui & suus: quæ dũtaxat relatiua sunt reciproca. Scripsimus tandẽ noiatiuum q̃m inter oĩa relatiua imaginis solũ quis uel q est nomẽ: reliqua uero oĩa ad unũ p̃noĩa sunt: qđ maxime liquet ĩtuenti q̃n loquor de quis uel qui nollem intelligi quis esse relatiuũ: qđ minime est. sed dictionẽ illam quæ relationem facere potest: ut qui quæ quod: cuius cui & reliqua.

¶ De quis & quid.

Græcanicũ originationẽ hæc dictio quis habet: ut Seruius in arte testat̃: nã a græco tis descẽdit fuit aũt quis apud ueterẽs duoꝝ geneꝝ nomẽ cõe. Plautus in aulu. dic mihi quis ea est: quãuis ducere uxorẽ. utimur tripartito hac dictiõe interrogatiue: indefinite: admiratiue: nũquã aũt relatiue. Sed cũ per eã iterrogamus aliq̃n expromimus eius substãtiuũ in recto. ut Lucan. quis furor o ciues? aliq̃n subaudit̃: quũ p̃sertim p̃sonã nõ qdẽ rem significamus. Iuue. Quis numerare queat fœlicis præmia gallæ militiæ. Martia. nã tantos quis ferat labores: qđ si quis adiungat̃ obliquo fere semp genitiuũ exigit pluralẽ. ut quis hoĩum. quis militũ. Iuue. quis nã hoĩum est. quẽ tu cõtentus uideris uno flagitio. Cũ nominibus uero collectiuis nõ formidarẽ eo uti in singulari. ut quis populi. quis totius cohortis. Accipit̃ etiam quis indefinite: quũ p̃sertim negatio p̃cedit Persius neuquis callidior buxũ torquere flagello. Aduertendũ est hãc dictionẽ quis potius regi ab altero uerbo si forte iteruenit iõne suppositi: quã ab hoc uerbo nescio nescis. extra trãsitiõis. Plautum mihi nescio quis in aurẽ insusurrauit. Iuue. ausus habere nescio quis titulos ægiptius. Idẽ Iuue. nescio quis pugnos uidit Quinti. tñ aliter dixit lib. i. nihil p̃hibet istũ nescio quẽ. qđ si dixisset iste: tũc subdidisset nescio quis. Qđ eẽt nihil p̃hibet iste nescio quis. Sumit̃ deniq; admiratiue: sed tunc pro qualis accipi uidet̃. ut si dicas. quis globus o ciues. i. qualis. In obliquo uero quis iam poterit relatiuũ reperiri. ut in datiuo plurali & in ablatiuo. Verg. o terq; quaterq; beati: quis ante ora patrũ contingit oppetere. Sed nũc quis syllaba lõga est. ut uiris: musis. quũ aũt quis casus est rectus syllaba breuis est: ut sanguis uomis Iuue. Si quis in ædicula deus. Est p̃terea quis freques dictio ad reperẽdũ Cicero quis eos postulauit: quis p̃duxit nisi qđ quis unus multoꝝ ẽ: uter uero duoꝝ. ut quis digitoꝝ tibi debet? Quis cui p̃ferat̃: uter oculoꝝ lachrymat? uter pede est uelocior? Cice. tñ li. ii. offi. quis cũ cõparatiuo adiunxit ait. n. Quo. n. quis uersutior & callidior: quã dictionẽ quis eleganter refert qui. idẽ. iii. li. offi. Nã quis est qui utilia fugiat: aut quis potius est: qui ea nõ studiosissime p̃sequat̃. Ab hac dictiõe quis cõponunt̃ quisq̃s: quisnã: quisq; quisputas: quisquiliæ. arũ. cuius singularẽ extulit Nenius. deturbate inq̃t saxo: homo quisquilia est. quisquiliũ uero frutex est. unde granula coccina decerpunt̃. ¶ Quid eiusdẽ prope rõnis est. cuius fuit quis: nisi qđ sæpe subintelligit̃ uerbũ unde regat̃. Cice. ad mariũ. Quid ne id qdẽ leporis habuerũt. qđ solent mediocres ludi: unde fit. qđ frequẽter adiungit̃ uerbis absolutis. ut quid iocaris. qd uenisti. quid tãdiu studui. qd attinet ista uerba. quid refert & similia. Cice. ad Cæliũ ego nisi qd me ethesiæ morabunt̃: celeriter ut spero uos uidebo. Accipit̃ ẽt qd pro in quo teste Valla. qd tibi iñ mali feci qd offendi. i. in quo. Adiũgit̃ qd genitiuis substãtiuis. Terẽ. in ecyra. Sed quid mulieris nomẽ habes. Est etiam apta dictio ut repetat̃. Cice. ad figulum quid sit forti & sapienti homine dignum: quid grauitas: quid altitudo animi: quid acta uita: quid studia: quid artes.

¶ Qui: quæ: quod.

Hæc etia relatiuæ: indefinite: atq; interrogatiue accipi solent. Iuue. datur custos affixus ibidẽ: q numeret gemmas aliquãdo relatiuũ & antecedens cadunt sub eiusdẽ uerbi regimine. Cicer. i. offici. quæ cura exsuscitat animos & illud eiusdẽ. causa quæ sit uideris. Aliquando subaudit̃ antecedẽs. dum tamen relatiuũ potius a sequente: quã a præcedente uerbo regat̃. Persius sunt: quos pacuuiusq; & uerucosa moret̃ Antiopa. Iuue. sunt qui infortune iam casibus omnia ponãt. Accipit̃ etiã qui pro qualis Cicero ad Lentulũ. ostendam equidem paulo post qui sit meus sensus & status. Habet autẽ qui apud auctores alias aliasq; significationes. nam qui aliquãdo sumit̃ pro utinam. Terẽ. in phormi. Qui dii illum omnes perdant. Aliquãdo pro cur aut quã ob rem. Cicero. quinta thus. qui enim beatior epicurus: quod in patria uiuebat quam Metrodus quod athenis. Aliquãdo est idem quod quẽadmodũ Terẽ. Nunc siquid potes aut tu aut hic Byrthia facite: fingite: inuenite: efficite: qui detur tibi: sumit̃ etiã pro ut Terẽti. in andria. Nõ

qui argumentũ narret. Sed qui ueteris poetæ maledictis respõdeat. Aliquãdo pro unde. idem in etyra. Nec qui hoc mihi eueniat scio accipit etiam pro quo. Cicero qui fieri põt ut eius dolore nõ augeret: qui mecum semp familiarissima uixit inuenit qui iterrogatiuũ sed raro Apuleius qui nã hic nouus est hospes. Accipit etiã idifinite negatiõe psertim pcedẽte. Plin. Morbus nescio qui ante eã ætatẽ icognitus nostris. ¶ Aqui quattuor tantũ cõponunt noia qdam: quicũq: quiuis: quilibet, quoq nullũ relatiuũ est. Vnũ in hoc loco prætermitti nõ debet qd annotat Valla: quũ pcedit ut qui idẽ esse qd quippe. Cice. ad Torquatũ. Neq: erat ea mea causa: atq: fortuna. ut cui ipsi oia deessent. Aliqñ uero aliter. Quinti. li. i. oia noua offendũt: ut qui solus didicerit; qd inter multos faciẽdũ est. ¶ Quæ & qd etiã plærũq: iterrogatiua sunt Gellius quæ nã malũ est ista tẽperies. Cice. pro cluẽtio. qd aũt tẽpus ueneni dandi illo die? Vbi nõ diceret: qd aũt tẽpus ne duo substantiua iungerent. Nisi quũ hoc noie opus est & sum est fui. ue qd opus est uerbis. Cice. ad Seruiũ Sulpiciũ. Libenter a te petere soleo: sed qd opus est. Persius. Et qd opus cratero magnos pmittere mõtes. ¶ Geminat sæpenumero relatiuũ sine copula ab uno tñ uerbo cõstructũ Tertulianus. Maioq istituta ceciderũt quæ modestix: quæ sobrietati patrocinabant Luca. li. i. Quæ mare: quæ terras: quæ totũ possidet orbẽ nõ cepit fortuna duos. Aliqñ a diuersis uerbis etiã citra copulã. Plin. ad sosium. Nã quæ audiui: quæ legi spõte succurrũt. ¶ Vtunt optimi auctores hoc relatiuo pro tãtus. a. um. & id qdẽ elegãtissime. Quinti. Si potuisset redimere oculos matris qua pietate fuit. i. fuit enim tãtæ pietatis. Cice. li. vii. epis. Quod si mihi pmisisses: q meus in te amor est. v. tãtus aũt amor est in te meus. ¶ Hæc dictio qd accepi solet indefinite: qd faciat uult scire Lyris quod sobria fellat. ¶ Aduertendũ est qd qñ ponit inter duo uerba potius q dquã qd reperias. Plin. ad uoconium. Respõdebo inquã qd sentiã. Martia. Nõ sum diuinus sed scio qd facias. Sed si subaudiat illud: uel ipsum: uel aliqd simile poterit itercidere qd. Cicero ad torquatũ. Moderate feramus: qd euenit. ¶ Sumit qd pro qa frequẽtissime apud auctores. Cice. quinta thusc. Beatior epicurus: qd in patria uiuebat. idẽ p Gneo. Veruntamẽ illis iperatoribus laus est tribuẽda qd egerunt: uenia dãda qd reliquerunt cuiusmodi est illud Horatii in sermõibus ut diximus ubi uidet relatiuũ foemininũ qd minime est. hic ego pper aquã qd erat deterrima qd. i. nã uel quia. Sub hac aũt significatiõe adiungit peculiarite qbusdã uerbis ut credo: opinor: puto: Lætor & similibus: & hoc siue per idicatiuũ siue per subiũctiuũ modũ: ut qd Vales: uel qd ualeas Lætor. Qd pficis: uel qd pficias credo. cũ aliis certis qbusdã uerbis cuiusmodi sunt. Volo: mãdo: iubeo: exigo: postulo: & similia cũ subiũctiuo tantũ cõstruunt: ut qd scribas uolo. Nõ qd scribis uolo. Nisi in alia significatiõe illic uolo te scribere: hic uero illud ipsum qd scribit pariter in similibus locutionibus qd soluas precor nõ qd soluis. Differũt rursus qd & quia a quo & ut. Nã hæc instrumentũ illa efficiẽtẽ causam significare uident: ut nõ emo equũ: qd nõ ambulẽ: uel quia nõ ambulẽ: sed quo citius: uel ut citius eam. Studeo historiis: qd uel quia sciã: nõ quo uel ut Lucrũ faciã. Quũ & qd sæpe se mutuo substituũt in oratiõe. Cice. in bruto. Augebat etiã molestiã: qd magna sapiẽtiũ: ciuiũq: bonoq penuria iam in ciuitate esset. uel quũ magna sapiẽtiũ &c. ¶ Est etiã quod aliquãdo dictio aduersatiua Cice. qd siquis a me huius cõsilii mei causam querat ita respõdeo pro sed siquis a me: & quæ sequut. ¶ Supplodẽdi sunt grãmaticoq pleriq: recentiũ: qui percipiunt qd qñ est relatiuũ per litteras illas quattuor scribi oportere. Quãdo cõiunctio per q & apicem quẽdã sub hac forma ꝗ quasi uelint profiteri syllabam sine uocali posse fieri plautino more nedum apex & q. poterunt syllabã conflare. ¶ Per elegãter auctores hac dictione qd utunt: quũ sum est sui impersonale præcedit: ut si dicas. nõ est quod timeas. nil fuit quod caderes. est qd diligamur mutuo. Cice. ad trebatiũ. Neq: est. quod illam exceptionẽ interdicto pertimescas. idem ad eundẽ. quod huc properes nihil est. idem sed tamẽ est: quod gaudeas. ¶ Vnũ tandẽ est hoc loco minime prætermittendũ aduerbia localia posse etiam capi relatiue. Cicero pro Gneo. fratris sui membra in his locis: qua se parens persequeretur. dissipauisse Medæa dicitur: qua idest per qua loca. ubi relatiuum cũ antecedente in nullo conueniunt: neq: genere: neq: numero: neq: persona.

¶ Ipse. ipsa. ipsum.

IPse. a. um. est relatiuũ substantiæ identitatis cuiusq: personæ demonstratiuũ pnomen. Reliquas particulas ex initio relatiui præcedentis facile appræhendes præter duas has ultimas scilicet pronomen & demonstratiuũ adiecimus ergo pronomen quoniam quis uel qui singulas capit differentias: nisi quod nomen: non quidem pronomen est. præterea addidimus demonstratũ. quoniã non modo omnes indifferenter refert personas: sed easdem etiã nobis facile demõstrat: ut ipse dicã. i. ego ipse dicas. i. tu. Ipse dicat. i. Tullius: uel Cicero. unde fit quod ab aliis differat pronominibus. quod quũ refert frequenter pro sui tanquã reciprocũ ponitur. Quintilianus. Circa quem in expugnabilis & grammaticis inter ipsos: & philosophis pugna est idest inter se: quod uero omniũ personarũ sit expræssiuũ multis comprobatur exemplis Vergi. quæq: ipse miserrima uidi idest ego. idem ipse canas oro idest tu. de tertia modo persona crebriora sunt exempla quã quæ afferre debeamus. ¶ Habet rursus alicuius speciminis & excellentiæ emphasim: idest expressionem ut de Pythagora decebant olim ipse dixit quasi quo nemo: neq: sapientior: neq: Veratior esset. Veteres tamen ipsius. a. um. declinabant ut bonus bona bonum. Vnde nõ dicimus ipsud. ut illud neq: in istud ut ipsum. Admittebat etiam comparationem & superlationem ipsior & ipsissimus sed eleganter hanc dictionem refert qui. Cicero li. ix. epist. ego tibi ea narro: quæ tu melius scis: quam ipse qui narro. Latinius quam qui narro.

¶ Is. ea. id.

IS. ea. id. Relatiuum est substãtiæ identitatis non reciprocũ personæ cuiusq: pronominatiuũ longitudinariũ. hanc differentiam longitudinariũ apppsuimus: quoniam ut adducit Valla hic de spacio propinquiore: is uero de longiore intelliguntur. Cæteras uero particulas ex superioribus

diffinitionibus facile unusquisq; cognoscet. Priuilegium non exigui momenti hoc pronomen is inter cætera pronomina sortiť quod nũquã fere sine relatione reperiri constet præter quã in genere neutro Quinti. lib. ii. nõ dissenšit Theodectes: siue ipsius id opus est, constat aũt id operis dici potuisse. Accipiť is pro talis Cicero ad cecinnã ex natura rerũ est & is cursus temporũ: ut nõ possit ista aut tibi aut cæteris esse diuturna. Mirũ est: neq; in promptu ratio danda. quemadmodũ hæc dictio is. ea. id. post se postulet quis uel qui. Quod in Cicerone plus sexcentis locis reperias. cuiusmodi est illud ad cæliũ quare scito me sperare ea quæ sequunť idem nã ea quæ speras idem. cõtra eũ: cui spero me satis fecisse etiam eleganter præponiť ei quis uel qui. ut si dicas. qui uirtutẽ amplectiť: is cũcta possidet Cicero ad celiũ. Tulliani meã faciam: quæ ea me cura uehementer sollicitat. ℂ Idem is & demum constituunt quod compositũ pro etiam poniť Quinti. lib. i. quare in his quoq; libris erunt eadem aliqua multa mutata plurima adiectiua: omnia uero compositiora: & quam nos poterimus elaborata. ℂ Animaduertendũ est eadem in nominatiuo accentũ habere in tertia syllaba a fine in quo pleriq; errant eadem in ablatiuo in penultima, in quo errant nemo. ℂ Solet hæc dictio repeti apud idoneos auctores Pli. ad Erutiũ eundem antequã scribam: eundem quũ scripsi: eũdem etiam cũ remittor: non tanquã eũdem lego. ℂ Adiungiť etiam cũ ipse. a. um. atq; dicimus id ipsum certo quodam loquẽdi modo per ornato ut si dicas assecutus fuisti in bello summã uictoriam: atq; id ipsum summo cũ honore Cicero ad Lentulũ. multi rogabanť: atq; id ipsum consulibus inuictis etiam in alio genere idem ad Torquatũ nec tñ is ipse a quo salus petiť. habet explicatã aut exploratã rationẽ salutis tuæ. ℂ De hic: iste: ille.

Hic & iste & ille relatiua sunt substantiæ identitatis non reciproca suæ unũquodq; deseruiẽtia personæ: hac aũt ultima particula differũt a cæteris substantiæ relatiuis: quæ nullius sunt certæ personæ. hic uero ad primã personã uel ad res primæ personæ. iste ad secundam personã uel ad res secũdæ personæ. ille ad tertiã personã uel ad res tertiæ personæ attinet. Cice. pro Gneo huius autem orationis difficilius est exitum quam principium inuenire. i. meæ idem forti animo istam militiam tollera. i. tuam. de ille frequentissima sunt exempla: sed aliquando confunduntur. Cicero ad Trebatium. Et si salui redierimus & salua ista offenderimus. i. nostras res Romanas. idem Philippica secunda. quid ego illas istius minas contumeliasq; commemorem. Accipiuntur ista relatiua dupliciter relatiuæ & demonstratiuæ. Plinius ad Arrium uirtutibus suis addit. At ego nunc illas magis miror. Teren. uiden tu illũ: Adiungiť hæc dictio pulcherrime certis quibusdam dictionibus. ut illud ipsum. hoc illud. illud unum & reliqua. Cælius ad Ciceronẽ. illud unũ monere te possum. Cicero in Verrem actione prima. illud unũ credo omnes aduertere. idem in prologo ad Herenniũ. Sed si te illud unũ monuerimus. Cui dictioni peculiaris est. emphasis. Teren. hic ille est. Verg. Ille ego qui quondam gracili modulatus auena. ℂ In eo uero quod Valla scribit. ille. illa. illud. referri oportere longius hic. hæc. hoc. propius exceptionem patitur. Nam si antea ille & hic alterum altero prius præcesserũt. post uero eumdẽ obseruabunt ordinẽ. Cicero ad Mariũ. Postremo quod uix uerisimile uidetur fortasse oderam multo peius hũc: quam illum ipsum clodiũ. Illum. n. oppugnarã. hunc defenderam illũ. s. clodiũ: hũc. s. bursam. Clodius aũt proprior fuit. Bursa uero remotior. ℂ Hucusq; igiť de relatiuis substãtiæ nõ reciprocis dictũ est. post hac uero de relatiuis substantiæ reciprocis dicendũ erit. quæ relatiua quantũ secũ afferant difficultatis & laboris: iam ipse Valla opere illo de reciprocatione satis explicuit. unde siquid hoc in loco defuerim. illinc queras rogo. Nam nos tantũ ea fere scribimus quæ ad ordinem pertinent. Valla uero quæ latinitatis obseruatio perstringit meminit. ℂ De sui & suus.

Relatiuum reciprocum: aut est in una tantũ oratione aut in duplici oratione: in una tantũ aut trãsitiue: aut præter transitionẽ: transitiue: aut primitiue: aut deriuatiue: aut mixte: primitiue ut cato defendit se: deriuatiue: uel appositiue: uel suppositiue: appositiue: aut actiue: ut cato defendit suum filiũ: aut passiue: ut cato defendiť a suo filio: suppositiue aũt: aut actiue: ut suus filius defendit catonẽ: aut passiue: ut suus filius defendiť a catone: mixte sic: cato defendit se suo ore: & cato defendiť a se suo ore. præter trãsitionẽ: aut primitiue: aut deriuatiue: primitiue sic: cato cupit me amicũ sibi & a Catõe cupior amicus sibi: deriuatiue aũt sic: Cato cupit me amicũ suũ: & cupior a Catone amicus suis filiis: in duplici ãt oratiõe: aut trãsitiue: aut præter trãsionẽ: trãsitiue: aut primitiue: ut cato rogat me ut defendã se: aut deriuatiue: aut mixte: deriuatiue: aut appositiue: aut suppositiue: appositiue: aut actiue: ut Cato orat me: ut defendã suũ filiũ: aut passiue: ut Cato orat me: ut defendat a suo filio suppositiue: aut actiue: ut cato defideraт: ut suus filius defendat me: aut passiue: ut cato orat me: ut suus filius defẽdať a me: mixte: aut actiue: aut passiue: actiue: ut cato ꝑstat se: ut defendat filiũ suũ: uel cato orat filiũ suũ: ut defendat se. passiue: ut cato ꝑstat: ut a se suus filius defendať: uel a catone rogať suus filius: ut defendať a se: ꝑter trãsitionẽ uero: aut primitiue: aut deriuatiue: aut mixte: primitiue: ut cato orat me: ut defendã rẽpub. se tribuno: deriuatiue: ut cato. orat me: ut deffendã rẽpub. sui uel sue amore: mixte: ut cato erat me: ut defendam se causa sui amoris: uel propter suũ in me amorẽ: & cato orat me: ut defendam suũ filiũ amore suo uel amore sui.

Non sum ego ignarus hãc esse materiã illam quæ nũc mihi offertur. quam Laurentius Plutonico labyrintho simillimã scripsit. ubi etiã principes in loquẽdo falluntť. ac Theseo pares. sed fauẽtibus superis nõ est ab re aliqd alienis addere iuentis. dũ tñ nostram aperuerimus arborẽ. cuius ablaquearis ramis fructus affert uberiores. atq; illinc aliqd palato: aliqdq; sterqlinio deseruiet. sui & suus duo sũt dũtaxat substãtiæ idẽtitatis ꝓprie reciproca relatiua primitiuũ alterũ: itẽ alterũ deriuatiuũ. quorũ utrũq; aut ĩ una aut i duplici repiunť ofone. Reiiciamus tãtisp reciprocationẽ duplici ofoni herẽtẽ q̃ Prisc. retrãsitiuã appellat: dum eam: quã una tantũ oratio capit aperimus. Quã etiã transitiuã libuit appellari dico aũt trãsitiuã amplo captã mõ. i. quocũq; regimine transuerbũ fuerit: hæc ãt reciprocatio tripartito

ꝓcedit. Nā per ꝓnomen: primitiuū fit tantū: aut per ꝓnomen deriuatiuū: aut mixtæ. Sed primi modi sunt hæc exempla. Cato defendit se: cato recordaƭ sui: cato fauet sibi: cato nō discedit a se. In q̄bus locutionibus nec ui licuisset siue p primā siue p secundā ꝑsonā loq: ot si uelles dicere. Ego defendo se: tu recordaris sui & quæ sequunƭ. Ci. ad Sulp. Quū Marcellus se ad pedes Cæsa. abiecisset: & p infinitiuū idē negaoit se factuꝝ fuisse. Deriuatiuū aūt reciprocū suus. a. um. est. Qood appositæ e suppositæ licet reperiri: atq; utrūq; actiuæ & passiue. Cuius hæc sunt exēpla. Cato tueƭ s̄niam suā. Cato recordaƭ suæ s̄niæ. Cato fauet sue rōni. Cato nō discessit a s̄nia sua. Martia. recitat sua carmina Paulus & passiuæ. Cato defendiƭ a s̄nia sua: & hoc p appositionē: sed afferamus exēpla ubi reciprocū deriuatiuū regaƭ rōne suppositi: & hoc etiā actiuæ & passiuæ: ut sua s̄nia defendit catonē. Sua s̄nia defendiƭ a catone: hæc aūt exēpla apud oratores per quā rara sūt: poetis tn̄ sæpe ꝓmissa. Plau. in sticho: suus rex regi nō placet. Teren. iubet saluere sous uir uxorē suam. Verg. sequiƭ sua quēq; uoluntas. Luca. lib. i. matrēq; suus cōterruit infans. Martia. sua riserunt secula. Moeonidē. p sum. es. fui oībus hæc locutio cōis est. Quintil. li. i. q̄q̄ sous cuiq; dignus est. Terē. est suus cuiq; mos. Exēpla passiua uix reperias. Relatiui reciproci oltra transitionē exēpla partim primitiui: partim deriuatiui sūt. Appello aūt reciprocationē ultra trāsitionē quotienscūq; euenit reciprocatio: postea quā suppositū & appositū oronis transierunt: num rōne transitiōis: nū uirtute. Cuiusois alterius regiminis: ut cato rupit me amicū sibi: cato cognoscit se amantē se. Cato elegit me defensorē sui. Cato defendit me se tribuno. Cato locutus fuit mecū ante domū suā: & p deriuatiuū. Cato cupit me desensurū suā dignitatē. Cato optat me defensorē suæ cāæ aut in sua cā. Cato cupioerat me consulē florent suo magistratu. Sed huius reciprocatiōis oltra transitionē nō oīa exempla sunt crebra. Admonēdus sum in hoc loco. Qđ scribit ualla. Qđ ad suppositū melius loqmur p suus. a. um. q̄ p eius: ut deus tueƭ nos pp suā clementiā. Tueƭ nos deus sua bonitate: meliusq̄ pp eius clementiā eius bonitate. Cato eiecit me a domo sua. Cato alloq̄baƭ me an̄ domū suā: meliusq̄ a domo eius an̄ domū eius. Ad appositū uero melius loqmur p eius quā p sui uel suū: ut amamus deū pp bonitatē eius. Allocutus sum hoiem an̄ domū eius. itē expugnaui Hānibalē cū militibus eius. Inuenisti pastorē in eius caula. Eiieci taurū ab agro eius: licet aliqn̄ hæc fallat obseruatio. Teren. suo sibi hūc gladio iugulo. Qđ si appositū sit aliqđ pronomen relatiuū cuiusmodi ē is. ille. ipse. melius p suus q̄ p eius fit relatio. Cice. li. i. academicoꝝ. Eū lōgo interuallo ad suā uillā reduximus. Præterea qn̄ apposito adiungiƭ sioe nomen adiiectiuū: siue participiū frequētius p reciprocationē quā citra eā loquunƭ auctores: ut uidimus Platonē differentē: & hilarē intra suum gymnasiū. Legimus tantalū famelicū in exuberantia suoꝝ ferculoꝝ. Credimus xp̄m nō sua sed peccatorum hoium culpa mortuū fuisse. Mirū est illud qđ ualla scribit de hac ꝓpositione inter ꝓcedēte gt̄o aut dt̄o aut abltō melius ipse. a. um. ꝓcedente uero ntō aut actō melius suus. a. um. aut sui cadere. Exēpla ciceronis ipse ualla adducit. Ci. ipsoꝝ inter ipsos cōcessu ita tributū fuisse idē. In explicabilis grāmaticis inter ipsos & ph̄is pugna est: idē a doctis inter ipsos mutuo rep̄hendunƭ. idē oēs partes inter se quodā lepore cōsentiunt. idē Pythagoreos ferunt hoc aio iter se fuisse: huius rōnis poene sunt oīa uerboꝝ substātiuoꝝ exēpla: ut quisq; lætatus est gloria sua. Mausolū p se stat. Quia phus maior emente se fuit. Licet in hoc ultimo exemplo aliqd dubium est. Mixtam aūt reciprocationē dicimus cū primitiuū & deriuatiuū in eandē ueniūt clausulā. Cic. in opere de uniuersitate: ipse sua culpa sibi aliqd miseriæ q̄reret: idē ad curionē: p eleganter. Me hercule rēpu. lugebā: quæ non solū suis erga me: sed meis erga se b̄n̄ficiis erat mihi carior. Teren. suo sibi hūc gladio iugulo. Plau. in trinu. Ille huc saluus reuenit: redđā suū sibi. Accedat nūc reciprocatio duplicē orationē complectens. Cuius cōstructio altera transitiua: altera rursus ultra transitionē est. Transitiuæ aūt reciprocationis intra duplicē orationē tres sunt spēs: primitiua: deriuatiua: & mixta. Primitiuæ uero usus latinis frequens est: ut cato rogat me: ut defendā se. Terē. tūc hoc timet ne deseras. idē orare iussit si se amas. Hora. Iam ut ad sese uenias uidere te ait cupere se. Cic. ad treb. familiaris meus ad me scripsit te ex se quæsisse. Altera spēs est deriuatiui pronois: & hoc appositiuæ & suppositiuæ: atq; utrunq; & actiuæ & passiuæ: ut Cato orat me ut defendam suū filiū. Cato orat me: ut a suo defendar filio. Cato cupit plurimū ut suus me defendat filius. Cato præcaƭ ut suus filios defendatur a me. & qđ Valla adducit. Puer castigatur a me: sed suis non placet. Castigo puerū & suis nō placet. Quod si duæ tertiæ adsunt ꝑsonæ: tunc dubia uertiƭ s̄nia. Quale est illud Quinti. Itaq; accedā in plerisq; Ciceroni atq; in his ero: quæ idubitata sunt: breuior: in quibusdā Paulū fortasse dissentiā. Nā cum etiā iudiciō meū ostendere suū tamen legentibus relinquā illud aūt suū ad legentes non quidem ad Ciceronē refertur. Cui iam diu uita defunctus fuerat. Sunt præterea quædā locutiones quas indifferenter siue p sui siue p is: aut ipse: aut ille ꝓnunciari oidemus: ut ille petit qđ suū ē oel qđ ipsius ē. Quisq; cupit qđ ei: uel qđ sibi ꝓdest. Ci. p Marcel. Multi dubitāt qd optimū ēēt: multi qd sibi expediret: idē p ligario legatus in pace ꝑfectus in ꝓuincia pacatissima ita se gessit: ut ei pacē esse expediret. Quæ exēpla & crebra sūt & apud laurentiū legas. Qđ si ex determinata ꝑsona tertia: ad eandē fiat reciprocatio: tūc tertia erit spēs quā mixtam appellamus: ut Cato ꝓstet se: ut defendat filiū souū. Vel cato docet filium soum ut defendat se & passiue. Cato præstat se: ut a se suus filius defendaƭ. A catone suus filius erudieƭ ut defendaƭ a se: ubi nō ē illa superior uehemens ambiguitas: licet hæc exempla aliq̄ ambiguitate nō careant: q̄ ēt p q̄ rara sūt. Ad hūc locum reliqmus explorandum alterum reciprocationis membrum duplicem orationem complectens. Sed præter transitionem. Cuius etiam tres sunt species: primitiua: deriuatiua: imixta. Quarū exēpla & quare in arbore patent: & omnibus sunt fere nota: prætermisi. Causas uero quibus reciprocatione oel minus utamur: uel plus iusto sint usui scribit ualla. Quo neq; luculētius: neq; approbatius scribet quisquā igitur eas illic petendas subiciuimus. ¶ Annotat seruius in arte inter se & sese differentiam ot se dicamus quū aliquid in aliū fecisse ostendimus: ut Cæsar fatetur se nocuisse Pompeio. Quū autem in scipsum aliquid diciƭ fecisse tūc

sese utimur. Cicero ad leptam: præter operam in qua ille se beneficium dedisse putabit: idem ad Lentulum uultus est ipse sese. Sed nescio an hæc obseruatio sic usq; qoaq; uera.

℄De alius & alter.

ALius & alter relatioa sũt substantiæ diuersitatis ut alius sit multorum: alter uero duorum: diuersitatis autem relatiua dicuntur. Quum referant aliquid sed pro alio supponunt: ut si dicas quendam hominem uideo eũtem: & alium oenientem: modo alium. idest hominem intelligo non tamen eum qui ibat unde hæc dictio alium rettulit hominem: sed supposuit pro ueniente non quidem eunte sunt & alia duo relatiua diuersitatis reliquus.a.um. Cæter cætera cæterum: de quibus etiã dicendum est. Alius.a.od. de ploribus quã duobus aut de duobus pro diuersis dicit Teren. dat fidem uxorem sibi hanc fore: nam ei aliam pater desponderat. Plinius ad tacitum. Aliud est enim epistolam. Aliud enim historiam: aliud amico. Aliud omnibus scribere refert: etiam ut diximus pluralem singularis numerus. Cicer. ad atticum lib. vii. Venio ad epistolas tuas ego sexcentas uno tempore accoepi aliam alia iucundiorem: sed de duobus Cicero lib. iii. officio. Itaq; maiores nostri aliud ius gentium: aliud ius cioile esse uoluere. Plinius ad tacitum. Aliud est actio bona: aliud oratio. ℄Reperitur in hac significatione hæc dictio pulcherrimæ. Mella lib. pri. alia aliis locis cognomina acceptat. Plinius ad tacitum aliud alios monet. alter & de duobus dicitur & de pluribus loco tamen secundo. Cice. ad marium quũ habeam duas res quarum altera mihi uiuo nunq̃ eripietur: altera ne mortuo quidem. Idem ĩ philippi. quũ duos secum hẽret anagninos: Mostellã & leonem quoꝝ alter gladiatoꝝ est princeps: alter poculoꝝ. Sed in priori loco ẽt ponit' unus ꝑ alter. Ci. ꝑ lege agraria: Duæ sunt huius obscuritatis causæ qrites una pudoris. Altera sceleris atq; iter plura alter ponit' loco secũdo Cæs. li. iiii. de bello Alexãdrino. Tribus aũt lateribus tegebat' unũ latus erat adiectũ. flumini. Alteꝝ editissimo loco eductũ. Tertiũ palo de cingebat' geminat' hæc dictio pulcherrimæ. Plau. in amphi. alter puer alterũ altera appræhendit manu pertinaciter. Cæsar lib. vi. Cõme alteri alteris non solũ mortibus mortes exaggerabant. Sed tumulis tumulos exequebant: hinc altero. as. deriuat'. Ouid. in fastis ille suam faciem transformat & alterat alte: ℄Fit præterea in hoc relatiuo prolepsis sæpe implicita de qua alibi mentionem fecimus. Verg. Alterũ in alterius mactatos sanguine cernam. Nam alter. ris. pro eo quod uulgo dicimus cõtrapeso nomen græcũ est Martia. Quid pereunt stulto fortes altare lacerti. Cæter. a. um. atq; reliquus. a. um. relatiua & sunt diuersitatis. Quanq̃ cæter in masculino uix liceat reperiri in aliis generibus crebro reperias. Plinius ad arriũ. Iulianus cũ Cætera uita tũ uel hoc magnus & clarus. Lucreti. lib. pri. Læticiaq; neget quũ cætera pars animi. Plinius ad octauiũ. Nam cætera fragilia & caduca non minus quã ipsi homines occidunt: & in genere masculino præterq̃ in nominatiuo singulari. Lẽtulus ad Ciceronem. Maiore cũ auctoritate apud cæteros erimus. Leges etiã frequenter. Cætera aduerbialiter. Verg. Cætera parce puer bello: est etiam cæterũ dictio aduersatiua perelegans ad capita ineunda. Tranqoillus. Caput deuitiis tyberii ita incoepit. Cæterũ secreti licentiam nactus & quasi ciuitatis oculis remotus. Reliquus. a. um. pariter ut cæter. a. um. relatiuũ substantiæ diuersitatis est. Qd per singula conspersum genera comperimus. Cæsar lib. iiii. de bello Alexãdrino magnũ numerum interfecisset nisi locorum notitia reliq se texissent. Sueto. in Iolii uita reliqoa militia secundiore fama fuit. Lucre. lib. pri. Reliquo id nunq̃ reparari tempore posset. Reliquum quoq; cõnexionis est incoeptiua dictio: ut reliquũ est: quod ualeas: quod reliquũ est. Vale.

Qoalis talis.

ACcedant igitur accidentis relatiua: cũ exposuerimus qd de relatiois sobstantiæ. Sentiamus. Relatiua accidentis quiddam habent cõmune: quod semp referunt aliquid adiiectiuũ: ut Iulius est pulcher: qualis est hastianax qualis. i. pulcher. procerosus fuit anchises: quantus athlas. quãtus. i. altus uel procerosus. Plato fuit atheniensis: cuia fuit hysocrates. Cuia. i. atheniensis. Accidentis relatiua tripartito sunt usui: qoippe aot qualitatem: aut quantitatem: aut relationem significant: quorũ soum cuiq; pœne est correlatiuũ de quibus suo loco dicemus. Qualis dictio relatioa secundissima est: nam oium formatũ qualitatis est capax. Interim & quantitatis & relationis: quod libros latinos legẽti exploratũ est. Est enim qualis dictio relatiua: & indefinita: atq; interrogatiua. Cuius antecedentia omnes species qualitatis esse possunt ut doctus: eruditus: clemens: uelox: rubicundus: pallidus: uastus: minor: obliquus: sphericus. Quintilia. nec moribus modo perfectus: qualis adhuc nemo fuerit. Cicero lib. vi. epist. in Cæsare mitis clemensq; natura: qualis exprimitur præclare. Quintil. lib. vii. quis enim non faber uastulũ aliquid: quale uiderit unq̃ facit. Colu. lib. x. de minoribus aũt animalibus: qualis est lepus hic præcipiemus. Aliquando subaudit'. aĩus Martialis ocia da nobis sed qualia fecerat olim mecenas flacco Vergilioq; suo qualia. i. optima. Sequitur iterdum substantiuũ subsequens magis quã præcedens: qd omnibus accidentis relatiuis cõmune est. Cice. li. vi. epist. accidit qd mirificæ ingeniis excellentibus quale tuũ est: delectat': & illud columellæ: qd in aliũ usum iam accitauimus. De minoribus animalibus: qualis est lepus: singulari tamen exemplo Horatius aliter scripsit in epodo. Mamæ putres equina quales ubera. Adiungitur sæpe cum suo correlatiuo. Cico. lib. vi. epilto. qoi si est talis: qoalis tibi uideri scribis: ego quoq; aliquid sum & cum sobstantiuo idem in opere de uniuersitate; oratio talis sit: qualis sit illa: quæ neq; redargui: neq; conuinci potest. Quintil. Sit igit' orator uir talis: q̃lis uere sapiens appellari possit. Accipit' etiam interrogatiue. Iuuena. saty. x. q̃lis rediit salamine relicta?

℄Quot & tot.

QVantitatis plurima sunt relatiua futura: sed ab eorum exillissimo. Quod ad discretam pertinet quantitatem quot: atq; ab eius correlatiuo tot initum faciamus. Nam discretam quantitatem partim ad numeros: partim ad numeralia reiiecimus. Quot igitur tripliciter accipitur: relatiue indiffinite: atq; interrogatiue sed de primo modo sit exemplum. Septem sunt planetæ: quot etiam

orbis clymata. Interrogatiuæ. Plautus in cystellaria perge dicere quot annos dicitur nata? idem qđ illi blanditias: quod admonui fabricas indefinitæ idem in sticho tot quot digiti. Sunt tibi in manu: huius autem relatiui omnes numeri sunt antecedentia ut duo: tres: quattuor: quinq; & reliqua.

¶Quotus.a.um.

QVotus.a.um. relatiuum est accidentis discretæ quantitatis ordinabilis. Accipitur identidem tripliciter. Relatiuæ interrogatiuæ: & indifinitæ: Cicero ad atticum. Scribam enim de quoto anno: idem ad herenium qua die: quota hora noctis factum esse dicatur. Interrogatiuæ: ut si quæras. Musa.e. quotæ est declinationis? Respondendo primæ. Accipitur multiplicter hæc dictio pro relatiuo numeri: & non pro ordinabili. Martialis. Scis quota de lybico littoræ puppis eat: idest quot naues: & quomodo subauditur minimum: aut nullum. Iuuenalis quota portio fecis? idest parua uel minima. Cicero quotus quisq; istud fecisset: idest nullus huius correlatiuum est totidem. Plinius lib. undecimo ca. cxxxvii. Murium ieculis fibræ ad numerum dierum in mense congruere dicuntur: totidemq; inueniri. Quotũ eius lumen sit. Licet lucretius dixerit in æthna: nec tota pars homo terra: quota totius unus: huius autem relatiui antecedentia sunt propriæ nomina ordinatiua: ut primus: secundus: tertius &c.

¶Quotenus.a.um.

QVotenus.a.um. diuiduorum nominum: cuiusmodi sunt bini: terni: quaterni: quini &c. Relatiuũ cẽsetur a plerisq;. Columella libro sexto quotena semina iugerum in ternos pedes. Cicero ad Atticum libro.xii. in ripa quotenorum iugerum ut cætera prætia constituerunt: in quibus exemplis per quod scriptum esse uidetur.

¶Quotuplex & quotuplum.

QVotuplex & quotuplum relatiua sũt quãtitatis quorum unum uarietatem & materiam: alterum pondus & mensuram referre uidentur. Quorum antecedẽtia crebro reperias: ut duplex: triplex: multiplex: duplum: triplum: octuplum &c. Illa trium generum magis sunt communia: hæc autẽ frequentius neutra: ut si dixeris duplex est uiuendi uia: quotuplex finis est: & si dederis mihi triplum: quotuplum permittis quadruplum reddam.

¶Quantus tantus.

QVantus.a.um. relatiuum accidentis est continuæ quantitatis. Quod ipsam simpliciter refert magnitudinem. Cuius correlatiuũ tantus.a.um. est: atq; antecedentia omnia nomina adiectiua quantitatem continuam significantia: ut magnus: paruus: longus: altus: amplus: protensus: exiguus: arctus: refert etiam aliquando numerum: pondus: & mensuram: quod relatiuæ: iterrogatiuæ: & indefinitæ accipitur. Plautus in Mæne. Quanta est hominum summa? Septem milia: ubi quanta numerum retulit. Plinius iunior libro primo non quia tibi places: sed quia tantum: quantum ego sapis. Cicero in arato. Tantus quantus erit collucens lacteus orbis: idem libro.vi. episto. Sed tantas spes quantas nunc non haberet. hæc exempla attuli ut huius relatiui cum suo correlatiuo frequens cognoscatur repetitio. Adiungitur etiam cum quale uel tot: idem.ii. philippicorum: tantam esset gloriam consecuti: quale autem beneficium est: idẽ pro Pompeio: tot loca adire: tantos cursus conficere potuit. Dicimus præterea tantũdem: tantidem: non quidem quantũdem: quantidem: sed dũtaxat quantum. Cicero libro.vi. episto. quantum de illo libro tantũdẽ de mei iudicii fama detrahatur. Mela lib.iii. tantũdem pœne in pelagus excedens: quantum retro hispania abcesserat. Plautus in persa. Ego tantundem scio: quantum tu.

¶Quotennis.e.

QVotennis & quotenne complures uolunt: relatiuum esse temporis: ut quod componãt quot & annus. Ego uero frequentius lego quot annis & quot annos. Quale est illud Plauti in epidico. Quot annis nomina inueniunt noua. idem inibi perge dicere quot annos nata dicatur: huius nominis antecedentia sunt. Septennis uel septuennis, triennis. quinquẽnis & reliqua. Plinius lib. viii. ca. xxxvi. primus diebus bis septennis tam graui somno præmuntur. Plautus in penulo: puer septuennis surripitur carthagine: idem in mercatore: uides puer sum septuennis: idem in penulo. Altera quinquennis: altera q̃drimũla.

¶Cuius.a.um. Cuias.tis.

CVius & cuias relatiua sunt accidentis sed ad aliquid dicta.i. relationis. Quorum alterum possessiuũ: alterũ patriũ est. Plau. Eum ducam: cuia est fidicina: idem in cistillaria. Cuiatem esse oportet te? idem in trinummo. Cuia uox ꝑpe me sonat. Me tui bene uolentis. Ci. pro murena: nõ ei cuia est fidicina. Verg. Cuiũ pecus an melibei. Accedat nũc cuias.tis. Quod etiam cuiatis & te: inflectitur. Plautus. in penulo: post ubi sit: & unde cuiatis capta ne: an surrepta. Actius apud Marcellum. Qui neq; cuiatis esset unquam potuimus scire. Cicero quinto thuscula. Socrates quidem quum rogaretur: Cuiatem se esse diceret: mundanum inquit Laurentius tamen ualla hoc relatiuum cuias uult significare non modo patriam uel nationem: sed etiam sectam atq; professionem.

¶De causis corruptæ locutionis inter nominatiuum & uerbum. Liber tertius.

NOminatiuum & uerbum in numero & persona conuenire oportere euidentius est pueris: quam quos id admonere debeamus: ut ego amo: tu doces. Vergilius scribit. Cæterum quod differant inter se plærunq; extant causæ tam numeri quã personæ.

¶ Nominatiuum & uerbū numero non conuenire. ¶ Causa prima.

SVppositi numerus ab uerbo abhorret interdū. Quoties synthesis euenit:nā attributio proprietatis cū significato:non quidē cum uoce concordat. Apule.iii.floridorꝝ. Ingens hoīum frequētia cōuenere.i.hoīes frequentes. Verg. Pars in frustra secant.i.aliqui illorum. Horatius. Maxima pars uatum decipimur speciæ recti.i.plurimi uates. ¶ Altera causa.

SVnt quædam noīa uoce quidē singularia. Significatione uero pluralia ut oīs quisq; uterq; & similia qbus potior fauet ratio:quā quorū meminimus supra:ut pluraliter adiungant̄. Horati. Iactamus iam pridē oīs te Roma beatū. Quintus Curtius lib.iii. pro se quisq; grates agebant:idem ditissimus quisq; humilitatē inopiāq; eius criminabant̄. & Hierony. interpræte machabeorum lib. pri.cap.pri. planxerunt eum omnis israel. idem inibi & dixerunt unusquisq; ad proximum suum. Teren. In adelphis uerum de mea curemus equam uterq; partem. ¶ Tertia causa.

INcidimus sæpe numero in hanc ipsam discordiam per syllepsim.i.conceptionem:ubi proprietas concordat cū dictione concipiente mediante siue coniunctione copulatiua:siue præpositiōe cum. Verg.lib.i. Remo cum fratre quirinus iura dabant. Cicero ad Cæsarem. Substulimus manus ego & balbus.idem ad Lentulum:non obscura concursatio & contentio oīumq; Pompei familiarium studium. in eam opinionem rem adduxerunt. Teren. hæc sineq; tu facimus neq; ego:non fuit egestas. Quæ etiam locutiones singulari passim efferuntur numero. Horatius tu:quid ego & populus desideret:audi. Cic. lib.vi.episto. Supplicare una cum fratribus tuis non destiti. Plinius ad Ictianum. Est adhuc cure hominibus fides & officium:pro eo quod quis diceret desideremus. destitimus sunt.

¶ Quarta causa.

IVbet Seruius honoratus librū super æne. primū uersu illo:hic illius arma.hic currus fuit. Quoties sunt diuersorum numerorum nomina uerbum uitinlori respondere debere:ergo si esset. hic illius currus:hic arma dixisset. Fuerunt non fuit:hæc seruius:cuiusmodi illud Horatii est. *Si modo* ego & uos scimus & illud Ciceronis li.*vi*.fami. Licet sub alia forma ut arbitror prius hic te nos quā isthic tu nos uidebis. Quod præceptum frangi apud solutam orationem scribentes uidemus. Quintili. lib.pri. Sed alii quoq; auctores inter quos eratosthenes idem præceperunt & poetæ:ut Hora.lib.ii.sermonū Quibus ipse:meiq; uescor.i.mei familiares & ego uescimur. Verg.lib.viii. Colles inclusere caui:& nigra nemus abiete cingunt. ¶ Quinta causa.

DIscordāt igitur sæpe nominatiuus & uerbum propter prolepsim implicitam. Quale est illud Diui Pauli Hieronymo interpræte. Alter alterius honera portate:intelligitur enim quod alter alterius onus portet. Salustius in iugurta. Alius alium in domos suas inuitant.

¶ Sexta causa.

PRopter prolepsim explicitam nemini. Iam erit ambiguum hanc discordiam accidere posse. Vergilius secundo æneidos. Venti confligunt zephyrusq; notusq; & eurus eois. Persius scribimus inclusi:numeros ille:hic pede liber.

¶ Noīatiuo cum uerbo nō conuenire secundū personam. ¶ Causa prior.

REliquū est:ut quēadmodū noīatiuus & uerbū in p̄sona non conueniant aperiamus. Cuius potissimū Eclesis figura.i.euocatio causa est. Tunc enim tertiæ personæ nomen p̄nomini siue primæ siue secundæ p̄sonæ patimur adherere. Verg. Ast ego quæ diuū in cedo regina. Horati. Cur ego poeta salutor. Non aūt regina incedit poeta salutatur:ubi semper euocans ascitit sibi personā euocatam ut sed dicere uelis:tu nunqd ego fuisti?nos fuimus uos aliquando?Non autem dicas:tu nunquid ego fui?nos fuisti uos aliquando?Nisi in alia significatione. ¶ Causa posterior.

FLectitur interdum persona uerbi ad suppositum excellentius neglecto supposito magis proximo. Ci.lib.iiii.epist. Quid est quod tu aut illa cum fortuna quæri possis:& illud horatii qd in alium sensum iā accitauimus. Quibus ipse meiq; uescor:p̄ mei uescunt̄:uel potius ipse.i.ego & mei uescimur. Nā illud Laurentii in herodoti trāslatiōe nimiæ licentiæ dabit̄:neq; ego neq; tu piclitabor.

¶ De Verbi finiti supposito obliquo.

ESt præterea aduertendum interdum casum obliquū:interdum uerbum infinitū. Interdū orationem ipsam uerbo finito & personali dare suppositum. Quod genitiuus det uerbo suppositum. Cicero in uerrem. Quum illius temporis uenit in mentem:pro illud tempus siue ut ualla uult subaudi:substantiuum nomen in huiusmodi clausulis:puta cōditio:aut status:aut fortuna illius diei uel temporis. Aliquando accusatiuus dat suppositum aut cum præpositione aut sine ea. Cicero. Quum & per me ipsum egissem & per drusum sæpe tentassem.i.ego ipse egissem & tentassem & sine præpositione. Verg. Vrbem quā statuo uestra est. de qua constructione alibi satis multa diximus:quando intercidit aliud uerbū a uerbo principali. Cicero ad herennium obfuit plurimū eo tp̄e reipublicæ consulū siue stulticiā siue maliciā dicere oportet:siue potius utrunq;:ubi stulticiam & malitiā non reguntur a uerbo illo obfuit sed ab impersonali oportet. Aliqn̄ uocatiuus est suppositū indicatiui. Persius. Censoreq; tuū qd trabeate salutas per trabeatus nisi subaudiatur imperatiuus audi:uel attende uel aliquid simile. Aliqn̄ effectiuus. Cic. ad Tyronē nō potes effugere huius culpæ poenā te patrono.i.tu patronus. Idē ad Lētulū:idq; meminerā nobis priuatis.i.ego priuatus. idē inibi:tenebā memoria nobis cōsulibus.i.ego cōsul. Aliqn̄ uerbū īfinitiuū. Pli. Iunior q̄renus denegat̄ illi diu uiuere. Aliqn̄ tota oratio. Ouid. Quærit̄ interea qs tātæ pōdera modis sustinere qa ubi suppositū illius uerbi quærit̄ tonū illud est:quis quæat substinere tante pondera molis.

L. Christophori Scobaris Bethici. Ad praeclarissimum. D. Petrum acardona comitem golisanensem uirum omnigena eruditione praeditissimũ Dialogus incipitur foeliciter.

OPinor: nec me circũuenit opinio Illustrissimae princeps: dialogicas nugas has imortalitatem adepturas. Quum in mortalium iudicium prodierint tuo dumtaxat nomine insignitas: insolentissimam sed recẽtem senties meam & calabri cuiusdam peruicatiam cuius nomini parcendum fuit quorundam uerborum priuilegia propugnantis. Quae nos rupimus iure quodam ducti laxiore profiteor enim sic dici posse: ego aror ut amor tu pluris : ut fluis : cuius professionis calaber est refractarius aegregius hanc philosophandi nos ideo coepimus prouinciam quoniam tuus callimachus ipm destituit philosophari: ut tanta iactura nostro saltem auctario resarciaẽ: atq; ab hoc dialogo rei cementum sumus auspicati. Vale: & faue: uiueq; diutissime.

Dialogus.

COLONVS. CALABER. BETHICVS.

O Dii boni deaeq; oẽs atq; singuli cur non pluitis? tantumq; compescitis aestum? Este igitur idcirco uel infoelicissimi miserrimiq. Siquidem mortalium cura tam uos urget parum. CALA. Audis haeus: an non audis Bethicae: q colono similis fatuissimo secundã naturae uerbis personã citra grãmaticorũ regulas elargiris. COLONVS. Arabor: Tellus inqt nunc mihi p omnẽ cõtumeliã. Saeue direq; colone: totoq; exercebor anno? Cui pter mei cruciatus: sarritiones: occatiões: runcationes: stercorationes: pustiones placet nihil. At arabere araberis. Tellus ppetuo mihi obnoxia araberis: inq̃: imo ablaqueabere: pastinabere: occaberis: & pustitabere. CALA. Heus heus audis an prorsus non audis Bethicae. En tua unius praecepta rusticanorum orẽ aptissima arabor araberis: sic obsecro: te dii boni secundent omnes: siculis hinc abigere: iam urbibus: quibus tua undiq; praecepta displicent: liceatq; per te colonos erudiri bellutissimos: tuiq; simillimos. BETHICVS. Ne tam i urbanae cõuiciere praecor. tantam ne uerborum contumeliam mea meretur ignoratio. Quin potius istis operosissimis cõuiciis parcito modestius: cur enim tam spurce prope semper loqueris. Ego uero lõgos logos: ut plautinae loquar: & illotos ueluti in auditos facile respuo: imo istud ipsum mecum indignabar modo. Cur te potius physicae: qui grãmaticus es: loqui iuuet: quã exegeticae? Nam grammatici: qui plus rebus: quã uerbis cauẽt: & rationi plus naturae quã idiomatis indulgent: bene amplam: ut mea fert opinio: errandi uiam capiunt: atqui ego non minus aror & pluo profiteor: quã & aro & pluit: aut mihi pro de: qua tu meliore ratione ducaris quo sit minus dicendum siue aror siue grandino. CALABER. Nescio quae logicalia prae te semper fers mucida: rancidaq; quibus & facta & infecta: refellis & asseris: annuis & renuis: ad eamus iudicem quemuis potius: qui nos hac lite subleuet. Et qui istas tuas nugas cauillosissimas ita pessu dederit: ut eas non patiatur emergi: in grammaticalibus enim parum laboro: quin te uictum & uinctum dedam facile. BETHI. & logicalibus & grammaticalibus culinaria & popinaria sunt uocabula: atq; adeo nota parum: praeterquã apud quosdam physiologos & illos quidem munitissimos. Cicero autem topica scripsit dialectica siue logica : non quidem dialecticalia non logicalia. Quintilianus uero grammaticam artem meminit atq; grammatica tradit praecepta: nõ grammaticalem non grammaticalia. Sed donemus hoc: dixeris liceat. Susq; deq; feram citra testes : utro posthac sermone magis utaris latino aut barbaro: dummodo sis sententiam mutaturus & ut aror & pluo dici posse sis professus: de iudice uero: quod dixisti placet ad modum: proinde quem malis pronuncia. Sed si uirum nosse latinum: ut nosse uideri uis: qui uniuersam Siciliam peragasti: nostrum uinutũ diligeres. Quo nemo neq; eruditius: neq; magis prudenter ferat inter nos sententiam. Tametsi ego quã iudicem causam uellẽ meliorem: in ea praesertim re quã magis multorum auctoritas: quã paucorum inepta praeceptio est defensura. CALA. An plures auctores aror & pluo: quã aro & pluit dici oportere praeceptorũ. BETHI. Isthuc enim post uidero. itaq; non continuo habenda est fides famae sic uel sic praecipientium magis uulgatae. Sed magis probabili. CALABER. Per placet iudex: sed ut aequa sorte procedamus: posteaquam tu iudicem pronunciasti: & liceat per me locum differedi decernere. Quem si admittis forum edico : ubi populo festiuissimum praebebimus spectaculum. BETHICVS. Agedum nunc more calabro institores enim : & olitores atq; pistores intra uestras scholas de suis oblatrant mergitibus: & cum pueris obiter lusitant. Litterarum uero professores de suis quisq; dogmatis intra fora boaria seu olitaria confusaneas sententias promunt. Sed nihil mihi ab re erit. Quo minus id qd sentio ubi uis expectorauerim dictũ ueterrimũ est conscientia mille testes.

VINVTVS. SALONIA.

DVo nunc me abs te. SALONIA. Admonuerunt scholastici disertionis illius: cuius ut scis : futurus iudex sum apud forum inter calabrum bethicumq; tuum horam circiter uespertinam. Quã tñ uellẽ: ut potius inter conueniret utrunq. SALONIA. Atq istud ipm tam eẽt mihi iucundũ: quã quo iucundũ nihil eẽt magis: si p eos sinere liceret agiẽ.n. de re nõ minus triuiali: quã inani: ne talibus quidẽ uiris digna: mihi tñ exploratissimum est. Bethicũ nostrum : qui haec semper ueluti subacida deliria fecit nihili: & supra quam dici potest: has friuolae iactantiae minutias spernit: ad certamẽ nõ descensurũ unq̃ nisi ipensae lacessitũ: utpote quẽ honor priuatus magis mouerit : q̃ palmae cupido. Sed qd agas cũ sint ad hunc morẽ hoium plaeriq: quos nulla ratio mansuefaciat: neq; deleniat: muribus: atq; hirundinibus

Simillimi mures mõ & hirundines cædo quas unquã uidisti mansuetas? At ego Bethico nõ adesse non possum: nec si possem uolo: tum quia olim præceptor: tum quia semper amicus eximius: & in re quam tuetur calabro rectius sentiat. magisq; latinæ præcipiat. VINVTVS. Non possum me Herculæ illorũ utriusq; stulticiam satis mirari: ueluti quos apud cæcũ arbitrũ de nigro: cãdidoq; certare delectet. nã quæ ad alterutrius tranqllitatẽ pertinerẽt: darem operã uel præcipuã: & si non q̃to oporteret: at certe q̃to ualerẽ studio uigilandaq;: quæ uero ad uellitationẽ attinet: uiderint alii. Vñ mi. SALONIA. Officii studiiq; mei eẽ putato eos pacificare. Quo quo possim mõ. Qđ si minus succedat. Statuo ab eis prorsus eẽ demigrãdũ. At at ecce apud Angeli tonstrinã calabrũ meditabundũ & cũ codicibus ẽt. Scilicet me ueluti sese cõmissurũ iã expectat. SALONIA. Heus ne nfm sprævueris bethicũ: seorsum ego uehemẽter p̃cor. VINVTVS. Caue dixeris. Iuppiter ero: ut aiunt: oĩbus idẽ uel potius Mercurius. nã ecce caduceũ: caduceatorq; incedo. Quo si fungi non ualebo tu fæcialis esto: & fædus ipse percute. VINVTVS CALABER SALONIA.

Is maximæ fœlix: ne dũ saluus calaber quã doctissimæ: licet añ hanc diẽ iusseris nihil. Quo me allexisses amplius: non tñ secus atq; p̃ uiro & erudito & probo me. quicqd decuerit: elaboraturũ suspiceris. CALA. Bñ profecto res se hẽt: atq; ago gratias plusq̃ ingẽtes. Etenim Siciliæ uniuersæ nemo est. Quã perreptaui oẽm: qui te semel nouerit: cui per officiũ & sapientiã oẽm summæ placitus non sis. unde fit. Quod te mihi non displiciturũ confidam: in ea maximæ re: quã cum semel intellexeris: non mihi inficias ibis: ne dum aduersabere unq̃. VINVTVS. Esto tuã sententiã mortaliũ nemo disturbare possit: qđ facile reor. Mallem tñ uos tantas cõponere lites. atq; æquatis uexillis receptui canere: quã siue tuã siue Bethici sñiam trutinare. Quorũ admiratorẽ potiusq̃ arbitrum me semp gessi. Vnde quãto præcium aceruo rogare te possum rogo. & si passus eis: humillime oro. ut cũ Bethico a uelitando discedas. qui iam & ueteranus & emeritus est. cui & discipuli & amici suppetunt plurimi: a qbus uehementer uereor: ne sis explodendus: qñ notus minus es. Si p̃sertim in cõtumelias erumpetis. Quos ne Bethicus quidẽ ipse ferula: qua plurimũ ualet: tanq̃ Hercules claua: cõpescet. Quo circa ne sit incœpti pigendũ cuperẽ te prius inhiberi: & id ipsum eo me demereberis obsequio cuius gratiã uix me unq̃ celaturũ sperem. CALA. Oia pro te agerem uinutæ: hoc tamen agerem nunquã. Tantum enim abest ab eo quod iam Stabiliui: ut potius mortalium libenter omnium simultates & odia subirem: ut etiam uitam ipsam: qua homini carius esse nihil debet: perderem: quã a disputando cum Bethico tergiuersarer proinde ne de hac re post hac sæpius efflagites abs te: ut ne præceris: uehementer iterum atq; iterum posco. VINVTVS. Ne unũ quidẽ uerbum iam igitur faciam: quãdo adeo tibi exanimi sententia hæc disputatio constituta est: rei tamen euentum ipse uideris. CALA. Et hunc ipsum rei uidere uolo euentum. SALONIA. Nimium pertinaciter calaber rigescis: quẽ tanti uſri preces nihil mouerint honesta enim honestis persuadere facillimum est. Etenim refert plurimũ quæ sit suadentis persona: nam quibusdam ip̃a abunde sufficit auctoritas: quosdam etiam ratio ipsa tuetur. Quorum hic cum utrunq; sit: nihil uideo: quo minus uinuto non assentiendum sit. CALA. Nihil agis SALONIA. tuis perphaleratis uerbis: nihil agis: nunquã enim persuadebis mihi honori proprio alicuius auctoritatem esse præferendam. Villissimum nempe est: honorem exui ipsum: ut alteri obsequaris. unde uelit nolit Bethicus disputaturus est: quando iam omnia sunt perscripta: quippe ut ipse iudicem: ita ego palestram declaraui aut se non audere: atq; dare herbas se confiteatur suitus. SALONIA. Et in urbanæ & proterue loqueris: qui homini te longæ eruditiori atq; absenti ita detrahas: nos autem te monitum atq; rogatum isthuc concessimus: quod boni consuleres uellem: non autem auditum in Bethicum conuicia atq; tibi herbam daturũ. VINVTVS. Caue mi. SALONIA. Ne succensos extero & tu doctæ calaber: quando nihil ex te: quod nobis placeat: extorquendum uideo. Vale auspicatissimæ.

¶BETHICVS. ANTONINELLVS. VINVTVS. SALONIA.

ADesdum Antoninellæ cum Quintiliano: & dum exieris: feram obdito: meq; ad forum usq; deducas uolo. ANTO. Fiat mi præceptor optimæ. BETHI. quo magis magisq; discordias fugito eo me proni res circundant: atq; circumueniunt. Verumtamen cum hanc generis grammatici causam: actionemq; considero: nihil uideo: quo quicquã possit fieri imprudentius: nihilq; belluinosius. Hoc tamen me consolator alacriter quã suscœpi: non me esse exorsum controuersiam. Sed uerba p̃dere non nimius sumptus est dum decoris: & honoris atteratur nihilum: liceat per me clamitet: inclamitet: ganiat: frendat: dentitonet: hinnisremat: arcadorcet: rixetur: furiat: dum tamen ne eo res deueniat: ut iaculemur: titionemur: candelabremur: & si quando hæc fierent: quis nescit iter hispanos digitos capronas calabras: atq; manubias Lucanas facile posse reperiri: genus octingenties ab hispanis superatum. Sed eccum uinutum cũ meo. SALONIA. Me: si non opinio fallit: pacificatum accinctus uenit uterq;: omnium qui uiuunt charissimæ saluissimus Sis Vinutæ: & tu dilectissimæ. SALONIA.

¶VINVTVS.

Turpiter ad palum media ueteranus arena.
Ludit: habet metas stulta Iuuenta suas.

¶BETHI.

Nos tamen inuiti saphicos urgemur ad ignes.
Vt tuear partes iam satis ipse meas.

¶SALONIA.

Vade igitur: te non usus deterreat asper.
Ante pedes calaber concidet ipse tuos.

VINVTVS. Iam de cantilenis satis multa.ná post cœná plura canemus. Pietatem in te meam : atq;
amoré summũ Bethicæ præstantissimæ iampridé agnoscis. Quæ faciunt:ut quæ tibi utilia & ho
nesta esse senserim:detegam nunc aoté ne a te discidas oportet & ut sũmatim dicá: abiectæ fortis
laboré repue. BETHI. Rupit modestiæ claustra prudétissimæ Ioannes furor incussus:atq; deli
rii magnitudo quæ me adigunt pee uiolentiá summá:ut ad uirulentas grámaticæ decertatiões:mihiq; maxi
mæ odiosas descendam. Noui enim consilia tua:eximiasq; uirtutes:doctrinam:mores:& prudentiam sum
mam cum in cæteros amicos tum etiam in me debeo igitur tibi supra quá uel ego possim soluere:uel tu faci
le credere:nec est:quicquá tam arduũ:tam difficile:qd non æque pro tuo unius iussu sim facturus: atq; pro
mea dignitate. Vnde quod me diu roges. Locus non est:qui tua nunq̃ sum fugiturus auctoritaté:malo enim
imprudentiá requisiueris meá:quá uoluntaté accusaueris. Fac igit̃ me iam inhibueris. Vide me lupum una
teneas aure:ná de calabro qd fiet. Si quidẽ inhibitioné istá ueluti irritá nõ patietur calaber mala gramina pa
stus:nois hoiem cerebrosum & neq̃:tu tamen interim iube:castiga:mone fœlix sum atq; beatissimus. Si quo
quo mõ tibi emuncto:perpolitoq; iprimis uiro prudentissimo grauissimo saplétissimo potuero satisfecisse.
Quod auté dixisti tam abiectæ sortis uesaná disertioné esse futurá animo. Sed spero nobis deos non defutu
rum. extat.n. Heracli flentissimi illius nobilis snía cuius mihi in menté frequentissimæ uenit. Deos sæpe ne
in loca quidé uilissima ingredi pudere:& in calcariá atq; carbonariá descendere. quáto plus ubi agit̃ pro ue
ris contra falsa pro uernaculis cõtra nouitia pro natiuis:contra ascita pro lepidis:contra polluta ꝑ tersis:con
tra incrustata eos interesse necesse erit ná rei minutias iudicis auctoritas illustrabit. ego uero ut aliqd pro me
dicam ouem ferá nunq̃ timui. Sed neq; cané lucernariũ:neq; hoiem:quod malus est:nugiuendũ:contuma
cem:atq; refractariũ. VINVTVS. Perenni teneo memoria dulcissimæ christophoræ quáta me & huma
nitatæ & beniuolentia semper tanq̃ ad opiparũ adiietialeq; epulũ accipias. Si quid ad te petendũ. Quod sæ
pissimæ fit:accesserim nihil eni est apud te tam populare:tamq; ex re publica quá bonitas comitasq; facilli
ma. Cæterũ disputandũ sit nec ne : Quod cum summo fiat utriusq; honoræ. Quodq; maximæ reor:animo
feram indifferenti. Ná calabee ille ægregius:rupe caucasia durior neq; digiti trásuersi rimulá ad præces ape
ruit. Hois igitur peruicatiá demiratus ad te. Accurrebá. Veluti ad hoiem e uestigio cessurũ. Quem cũ intel
lexerim per me liceat negociũ summas integrum:& me siue iudicem siue assessorem malueris:alterum uel
utrunq; subeá. dum mõ tu iubeas:tametsi constituerá huic grámatico spectaculo nullo me accessurũ pacto.
BETICVS. tanq̃ diuinará:deum iuro:mea iam mens præsagiuerat idipsum prorsus qd est. Vos a calabro
ad me curriculũ agitare. Ne tamen compescam ipsum ad nullas iniurias euasurũ:nisi calaber oleũ camino
adiiecerit sed audi:obsecro:præconiũ:hoc audiamus:& præconem cõtemplare:qui tam arrectas populi ad
se auriculas faciat:reginale scilicet edictũ est:atqui nunq̃ uidi turgidiores buccas:neq; inflatiora guttura:ue
reor ne in testino disploso crepitanté iclusam aiam expedat:polimentis & ferméto ut suspicor uultuosus hõ
uescitur. Quid ne dixerit? mi. SALONIA. Si rectius calles:exponito. SALONIA. indixit. Quibus poly
pyra plurima fuerint:quá polypyra plura tedia passuros:tametsi cũ lucro exiguo. trium uiris.n. nupsit quæ
strix dulcedo frumentaria. BETICHVS. Fœlices qui te genuere talẽ:parentes:cuius dentes ita amussim
græcum frangunt. Sed bene habet. Iam passim ad calabrum appullimus.

¶BETICVS CALABER VINVTVS SALONIA.

ANtoninellus. Esto fœlix eruditæ calaber. Sunt nc maxime res hæ nostræ:quas tam ostentanter:ne
dicam:improdéter astruimus:& in nostrá ætatem oém & in posteros memoria futuræ sempiter
na. an potius dimidiũ pollicem meremur:& ut in utraq; nostrum fronte uessica crepitet uentosis
sima omni plebi risum factura. CALA. Teneo ego:quá optabá ad disputádũ:occasioné:quá mul
tiplicibus in susurrationibus pœne ereptam amiserá:sed nunc iam mei uoti compos ero. Licet & me iterpel
laueris ad te salutandũ. Salue tandem. unũ abs te dumtaxat in primis posco:hanc litem tuis argumentis ne
longioré facias. nam qd ad me attinet duobus ferme uerbis cám agá meá. & in simul perdes tuá. BETICVS.
pepigi tecum aliquádo:nisi tibi exciderit memoria. Sine testibus nihil te ire emendatũ:at si testes affuerint:
iam parces ueluti planæ emendaturo. Dixisti insimul:qd apud latinos inauditum est. CALA. Vnde hæc
inania scias. & ego scio:quibus tibi nimiũ places:ná altissimũ uolumen de his insaniis composuisti. BETHI.
Et nunc inclaua una bis peccasti. Volumen.n. in significatione hac nemo dixit:atqui insania pluralẽ numerũ
non agnoscit:præter tuas unius insanias. CALA. Facile cõmoues hominé ad turpiter stomachandũ : irri
tandumq;. BETHI. audi audi mi calaber:& si ego tibi assentiar esse dicendũ in simul. altissimũ uolumé:
& insanias carebis ne stomacho. CALA. Insultando disputas. BETHI. At dicam post hac. Cõsimul. Vo
luminissimũ. Insaniarum:& si quid uetatius est:dũ tamé tu & stomacho:& liene:& iecore:& si uolueris cor
de cuius parum habes:careas. VINVTVS. Hic erudite calaber nisi tu patrocinium tui nemo suscepturus
est. Vnde nulla ratio est:quod non te defendas:auctores accita. rationes enuclea. atq; te suggillatum medica.
Tu tamen Bethice caue. ne tua lenitas iocosa calabrũ lædat. qppe stomacháti:quá infesti lepiditas: infestius
est nihil. & tu calaber q nos isthuc adegisti sustine emédari:taxari:redargui:q̃ etiá & tuæ sunt ptes. Rerũ.n.
ignorátia litigiosa est:nõ qdé sciẽtia. BETHI. accipio.n. cõditioné æquissimá:ut cũ labar abs te eméder cala
ber:& tu si qd peccaueris:ut corrigaris sustine. CALA. erra tu atq; pecca quátũ uis Bethice. ná si qd ego essu
tiuero:nec ne:parũ curato:nulli.n. cedá emédári. nisi prius de aro:& pluit iter me atq; te cõuenerit. Cõseque
ter.n. in reliqua tua deueniemus errata. BETHI. bene admones:ná si pro peccatoꝝ q̃titate rep̄hédé dus es ta
bellióe uelociore quá sit ipse boreas opus erit cuius copia nũc nõ est. Sed heus antoninelle:tu hác ꝑuinciam
calabri emédádi subeas uolo. ANTO. Et in uotis hoc ipsum. Iá mi p̄ceptor erat. atq; nihil mihi magis cordi

futurū.& hoc q̄dē nūc mirabar qūo nec ne usus eēt calaber sine & dubitatiōe & iterrogatione ulla. VINVTVS.eia age docte calaber.nā tuæ causæ iam planū facias oportet:ad quā disturbādā huc cōcessit Bethicus tuū uero est.id ꝓmulgare:qđ & tu ꝓpugnaturus:& Bethicus oppugnaturus est.idq; ipsum ego cēsorie existimaturus sum.CALABER.Profiteor irrefragabiliter.hoc uerbū aro.as.cū cæteris uerbis eiusdē naturæ:ut suo.edo.ceno & reliqua nō posse iungi actō significāti animal rōnale in uoce actiua:neq; ntō in uoce passiua.ut si uelles dicere.ego aro hoīem filius seminatū a me.Tu cœnaris ab illo.Etiā ꝓfiteor uerba illa ad solā naturā ptinētia:ut pluit:ningit:serenat:glaciat:tonat.fulgurat & cætera similia.p̄ter tertiā singularis psonā:aliā habere nullā.quoꝝ utrūq; me habebis acerrimū defensorē.Tenes ne qđ sentiā ego Bethice:an potius resumā id ipsum iterū:atq; millies.ANTO.an irrefragor:uspiā lectū est:cuius originatiōe irrefragabiliter dici possit?BETI.sicut i puerorū lusibus heus Antonelle ex more delicto oīum primo parcit̄ ita uellē calabro in primo statim errore ignosceres.Sed ad rē.Erudite Calaber teneo sniam tuā miro ordine & perspicuitate sūma plenissimā:atq; sniæ meæ oīno discordē.cōstat aūt quēadmodū in hoc uiridāte cāpo nostræ expeditæ sint acies cornu uocat ad pugnā.Venere feciales:idictū est certamē:hostis hastā cōiiecit in agrū.Sed aīal est nullū tam iualidū:qđ irritatū nō ex candescat:nec qsquā ferit̄ audatius:quā q nō ferit.Sed adeūdū Calaber igeniosissime antequā manus cōferamus uerbosas:qūo iā mihi tecū nullo fœdere cōueniendū uideas ad q̄dā supponēda necessario rn̄deas uellē.sine qbus p ancipitia q̄dā ut dilabamur necesse est:atq; illis suppositis:tuæ quā poposcisti breuitati cōsulemus.CALA.Hoc quā libētissime q̄dē.BETHI.Vtra malis tuum aro & pluit grāmatica tueri methodica ne:an historica?CALA.nōne dixi:mihi ab hoīe dialectico īsidias fieri:& nebulas obiici ad decipiēdū:ego uero semp & ubiq; dici audio Alexādri:Rhodolphi:Huguicii:Ebrardi:Orbothi:Carchallii:Pastrani:Capuani:Grāmaticā:Historici istius tui:& Methodici grāmaticā dici nō audio:uel q̄ tua hæc iterrogatio est?BETHI.O lepidissimā ignorātiā:mellifluissimāq; grāmaticorū nūcupationē.an ita dici putas grāmaticā:ut Quintiliani utar uerbis:Methodicā & historicā:siue ut Diomedes appellat horisticā & exegeticā.sicut pastranā & capuanā?CALA.Quidni.BETHI.tota nēpe erras uia.Illas uero itroductiōes:quas tu iduxisti mōdo q̄dā ueluti istrumēta sunt ad grāmaticā illā capescēdā:quā Quintil.methodicā Diomedes uero horisticā dicit.Itaq; ille sūt in libris scriptæ.Hæc uero inaia ut in subiecto eruderatæ.Sed Quintiliāi textū audias oportet:ut nullus sit adābigēdū tibi locus relictus.& finite inqt.sūt partes duæ:quas hæc ꝓfessio pollicet̄:id est ratio loquēdi:& enarratio auctorū quarū illā methodicen.hāc historicen.uocāt.Ex qbus iam tibi satis liquæbit:nō me ullas isidias facere uelle:sed frōte certare serena.CALA.Inuestigemus igit̄ qđ sibi uult Cātaber iste tuus in illa grāmatices fractiōe.In cuius ꝑatria nihil eruditū nihilq; politū aliqn̄ fuit p̄ter quā qđ iudeos atq; marranos hispāia plurimos gignere solita est.ANTO.heus heus p̄ceptor:dicet̄ ne latinæ iuestigemus ꝑuestigemus?An potius suspicat̄ sibi.Qđ uix poetaꝝ est:in oratione soluta cōcedi.BETHI.Bone Calaber.Quod Quinti.cantabrū appelles placet ipense.Quod id nomē tanto latinitatis lumini p cōtumeliā idideris uehemēter doleo.Nā qđ hispaniā semp ieruditā fuisse:atq; & hæbreoꝝ & Neophitoꝝ genitricē extitisse p furorē uesanissimū de baccharis facilius paterer:nisi qđ prius demostrari falsum eē sine posteriore nō pōt.nā utrobiq; utriusq; rōnibus me uti oportet.Sed de tua calabria pauca subiiciā:qua in orbe toto simplicius:delatius:isamius nihil est:p̄ter quā qđ olim græca fuit.Hispaniā ais:hoīes nequā solitā parere:atqui tellus ipsa aconiti genitrix:ad ueneficia in culpa nō est.Sed philtroꝝ uenefica.modo uero quos hispania uomuit nūc iudeos Calabria comest.CALA.nimiū pplexe loqueris:uix te itelligo.BETHI.uis ne me aperte obloqui:nullaq; circuitiōe neq; ænigmate uti?CALA.Cupio plurimum.BETHI.audi.Quos hispania p omnē diritatē cōtumeliā & odiū iudeos pepulit.Calabria omni studeo.cura & amore cōplexa est:atq; nūc eos dulcissimo fouet gremio.Rursus in eruditā hispaniā semp fuisse testaris.quasi & eloquētiores & sapiētiores:quā q ex hispania asciti sunt:Calabria sit elargita.Cognoscas licet in quauis latinitatis ætate:& plures & præstātiores Calabris:Lucanis apulis brutiis hispanos fuisse:atq; in dies futuros expectādū est.an nō tibi in mentē poetaꝝ Sylua illa uenire potuit.quoꝝ partē aliquā urbanissimus poeta epigrāmate quoddā illustrauit.nā & amicos tm̄:& suæ tēpestatis poetas recēsuit epigrāma.n.hoc est.

Duosq; senecas:unicumq; Lucanum.
Facunda loquitur corduba.
Gaudent Iocose canio suo gades.
Emerita deciano meo.
Te Lyciniane gloriabitur nostra.
Nec me tacebit bilbilis.

❡Quid Martialē ipsum noīem cuius epigrāma illud est:partē cuius nūc asciui.Quo ī stylo illo:nemo neq; urbanius neq; mordacius scripsit.Quid trogū Pōpeiū:cui historici oēs igenue cedūt.Quid Iustinū.qđ Pōponiū Mellā cōterraneū meū:qđ columellā memorē.qđ iā de sūmis illis poetis:qbus uix itali poetæ ancelluerū:Lucano & Syllio in genere illo altisono dicā?An Cice.ipse:q latinoꝝ oīum specimē eximiū extat:non de poetis cordubēsibus in oratiōe illa pro Aulo Licinio Archia uerba facit:q iam in illa florētissima latinitatis ætate resonabāt:Ecquis uero est tā a sensu cōi alienus:a quo Quinti.sūme eruditus nō cēseat̄:quē a Cicerone ipso uix differentē pensitarū plurimi:inter quos est campanus:cuius hæc leguntur uerba. Quintili.m quibus armis pugnandū sit docuit.Cice.uero qūo uincamus ostendit.Magnificus & plenus Cice.Quintilia.Sumptuosus & locuples:hic sententiis præmit & pondere:ille uiribus & sublimitate.Amplissimus laudator Cice.Iudex æquissimus Quintil.hic in p̄cipiendo sūmus est habitus:ille in dicendo eminentissimus.Quintiliā.acumine capit lectorē.Cice.candore delectat:deniq; tanta inter eos uicinitas est:quanta uideri inter eū potest:qui primus sit oīum in cursu:& eum qui nisi hic antecederet:ipe iam præuenisset:proinde de Quintiliano sic hābe.Si iudiciū poscas meū:ut campanus scripsit:deesse eloquentiæ quicquid a Quintiliano non discas & ibi artem desinere dicēdi:ubi ultimum eius fuit præceptū:quē per opprobriū cantabꝝ appellasti.

Quem ut diuus Hieronymus testatur: Imperator ille Galba ab oppido callagurritano Romam aduexit. ex quo etiã loco diuus Dominicus concionatorũ antistes & ortus & oriundus fuit. Hispaniã etiã nõ perpetuo in eruditã fuisse Strabo ille Cretẽsis qui Augusti Octauii floruit ætate in Iberica geographia plane demõstrat. Scribit.n. hispanos maxime Bethicos sua ætate fuisse eruditos. Nam leges: & carmina: propriasq; litteras sex milibus annorũ eos ante habuisse testat. Iã in ultima latinitatis ætate nemo usq; eo pertinax erit: qui nõ intelligat hispanos nõ latino sermõe modo: qui per totũ orbẽ cõsenuerat: sed etiã pœnico: qui apud hispaniã florebat: quãtũ illa uandalorũ & gottorũ procella pmisit: fuisse eruditos. Tulit.n. ætas illa Higiniũ: Iuuẽcũ: prudentiũ: Isidorũ: Orosiũ: Domasum: cui plurima opera diuus Hier. nũcupat: Leãdrũ. cũ aliis multis: quos breuitatis causa subticeo punicos uero qui nõ cognoscat est nullus Aueroẽ: Auicenã: Allagazellũ meũq; conciuẽ sarrasim. qbus oĩbus præceptorẽ meũ Antoniũ Nebrissensem annumerare nõ formidabo: qui quẽadmodũ omniũ illorũ postremissimus est: ita nostræ ætatis omniũ primus & facile princeps. cuius ĩstitutiones grãmaticas si æquo existimes iudicio: quicquid tibi ad cumulũ grãmatici deerit futuri id a natura desiderabis: nõ ab arte deposces. VINVTVS. Dii te secũdẽt pspferrime uir erudite Bethice: qui ita patriã tuã ab iniuria liberas: atq; nos rerũ nouitate tantarũ accumulas. Quintiliani igit diuisiõe ĩtellecta heus docte Calaber: utra mauis parte tuã defendi causam pro me. CALA. ego uero Quinti. neq; soculos uidi unquã. Quominus eius diuisionẽ ĩtelligere queã. VINVTVS. Age heus mi Bethice pro tua animi benignitate. Quinti. sensum excute: ut facilior ad disputandũ sit Calabro additus: nã quis de re: quã ignorat grauiter differat. BETHI. imo abste uehemẽter peto: ut hãc auctorũ exponẽdi puinciã saloniæ uiro & ĩterpretatiõe & lectione multa uersato ĩponamus: quẽ nõ ita truculẽtis toruisq; oculis cõspicat Calaber: quẽadmodũ me pauco.n. ab hoie ita limiter ĩtuẽti fascinari. VINVTVS. oẽs abste hoc exorari facile putamus pro illa tua q̃ cũctos psequeris comitate bõitateq; o mi salonia. SALO. hoc uero plibẽter. dũ tñ aures magis quã linguã Calaber accomodet. CALA. Quasi aures meas alicui comodare sim solitus ergo aũt meorũ artuũ nemini copiã facio unquã præterquã medico qñ sum corpore eger. ANTO. corpore sum eger dicis Calaber: tãquã historiã texueris: parũ abfuit quin poetice dixeris eger sum corpus: atqui oratores: quorũ officio nũc te functũ geris ægro sum corpore dicũt & cõsimilia uir summa sapiẽtia: fœmina ĩtegerrima pudicitia. VINV. adeo ne ĩpudenter cũ eruditis uiris agendũ est Antonine. Iam uideo frenulo tibi opus est capis telloq. & caue posthac ita loquacitaueris. salonia secuit enim Quinti. grãmaticã in Methodicã: quæ ad præceptionẽ & analogiã attinet idest secundũ grãmaticorũ loqui regulas: & in historicã quæ ad auctorũ cõsuetudinẽ imitationẽq; præcipuã spectat. id est ad imaginẽ optimorũ loqui auctorũ: nõ uero iuxta id tantũ qd præceptorũ norma dictauerit ut ergo Methodice dicit difficiliter: audaciter: & scio qd tu uis pecũias: historice uero dicet: dificile: audacter: & scio te pecunias uelle. Itaq; ut Quinti. idẽ eodẽ capite tradit aliud est grãmaticæ. i. methodice: aliud latinæ loqui. i. historice modo uero tuũ est Calaber pronũciare: utrã partẽ ad tuam causam agendã maius sequi auctorũ cõsuetudinẽ: an documẽtorũ præceptionẽ. CALA. Iam scribo utroq; enim utar mẽbro: nã ut uideo methodica grãmatica ratiõis est: historica uero auctoritatis magis est consequar igitur facillime propositũ meũ nã rõne & auctoritate processurus sum. Sed ratiõe ita prius ducor. qd fieri per naturã non põt: id utiq; dici non potest: me uero arari: aut me pluere fieri non põt per naturam igitur ne dici quidẽ poterit. Auctoritatẽ autẽ citius eruã quippe quod ego aro & ego pluo dici non possit. Alexãder. & Huguicius auctores sunt. BETHI. satis tibi ut placeas: deret: Calaber & ratione & auctoritate ista si modo ratio & auctoritas est: quas ueluti e philosophiæ penu eruis: sed assero neutrã neq; rationẽ neq; auctoritatẽ istam esse tuam in lite: quã agitamus nam ut persuasum iam tibi esse deberet ex Quintiliani sentẽtia. Rationẽ præstat præcipue analogia. Tua autem ratio nõ analogica. Sed uel dialogica uel physiologica est ad artem grãmaticam nihil omnino pertinens non.n. quoniã res sic uel sic se habeant: sermo latinus aliquid habet. quo magis minus ue enũciari debeat. nõ nũquã uero etiam rõnem ut idem Quintilia. auctor est: & etymologia præstat. Si ratione igit tuam causam probatũ iri uis: uel analogia uel etymologia in re dumtaxat latina procedendũ est. CALA. nollem Bethice istis uocabulis tuis inusitatis decipi analogia & etymologia: quæ neq; in doctrinali meo: neq; in hugurtio reperta sunt: quæ tum cepisti eis uti: statim uehementer abhorrui. ANTO. Iam mi pater optime nihil uerborum præter rẽsurã ipsam fariam. prospire tu melius: qui maxime potes dixit.n. quæ abhorrui: pro eo quod dicimus a quibus abhorrui. VINVTVS. Fac dixerit ita: in uno uerbo quis nõ facile labitur & uni dictioni: ut Quintili. ait: potius uitiũ quã uirtus inest. Sed heus salonia: dic calabro quãdo hũc subiisti: laborẽ. quid analogia & ethymologia sibi uelint. SALONIA. atq; hæc quam priora abste iussa nõ minus placent. quo libentius rem facesso. Aduerte animũ erudite Calaber. quẽadmodũ Cice. & Quintil. auctores sunt: hic uero in institutiõibus: ille quidẽ in opere de uniuersitate analogia dictionũ flectẽdarũ quædã certa proportio est. Sed melius fecero si memoriter utriusq; enunciauero uerba. Quintiliani: Analogia præcipue quã proxime ex græco transferẽtes in latinũ proportionẽ uocauerũt: eius hæc uis est: ut id quod dubiũ est: ad aliqd simile de quo nõ quærit referat: ut in certa certis probet. quod efficit in extremis maxime syllabis hæc Quinti. Addamus Ciceronis etiã uerba loco actitato quæ hæc sunt. Quod græce analogia latinæ. audendũ est enim quoniã nostri hæc primum a nobis nouant. comparatio proportioue dici potest. quãdo enim trium uel numerorũ uel figurarũ uel quorũcũq; generũ contigit: ut quod sit uti primũ postremo proportiõe: ita postremum primo comparet. uicissimq; ut extremũ cum medio sic mediũ cum primo conferat. hæc Cicero. Sed ut faciliora cuncta fiant subdamus exempla. dicimus aũt amo amat amant. amor amatur amant. eadem obseruata proportiõe dicendũ est aro arat arant: & aror aratur arant. Sed natura an cõsuetudo huic obstiterit analogiæ: uel Bethicus defensurus est: uel Calaber obiecturus. VINVTVS. mira uir memoria & pronũcia-

tione saloniа es. Quo audacius rogare te ausim: nõ minus etymologiam detegas: quã analogia abste refera
ta fuit. SALONIA. & hoc summe placet: tametsi nihil pcepisses mea iam sponte dicearẽ. etymologia. Quin
tiliano auctore: uerborũ originẽ inquirit. Hæc habet aliquãdo usum necessariũ: quoties interpraetatiõe res de
qua quærit̃ eget: ideoq; indiffinitionibus asignat̃ etymologiæ locus. Sed audiamus Ciceronem in topicis di
centem. quã græci etymologiã uocant id est uerbũ ex uerbo ueriloquiũ. Multa igitur in disputãdo notatio
ne eliciunt̃ ex uerbo. hæc Cicero. tametsi in hac disertiõe parũ uideamini directe etymologiæ ratiõe egere.
Sed cõferamus singula. Ecce aro. as. ui. eiusdem analogiæ atq; proportiõis est cũ curo. as. curaui. nam similes
sunt utrobiq; ultime syllabæ ueluti appendices. at nõ utriusq; eadẽ ratio etymologiæ est. Si quidẽ Varrone
teste. curo. as. aui. uerbũ a nomine cura. e. originẽ traxit. Cura uero auctore eodẽ a corde nomine & uro. ris.
uerbo constitit: ut sit cura acor & uro: ut potæ quæ cor urat. Colligo Demũ curo uerbum cruta stirpitus ori
ginatione atq; etymologia & cõpositũ & deriuatũ esse. Aro uero quantũ ueriloquio suspicari licet nihil tale
habet: neq;. n. deriuat̃ aliunde neq; partibus constat: quippe primigenitũ uerbũ est. nunc erudite Calaber q
in latinitate differenda aliis se accingunt ratiõibus præter quã quas modo diximus nugones & nugiuendi ap
pellari solent. VINV. nõ possum tibi per erudite saionia nõ nimiũ debere. cuius memoria ita latinitis archa
nis redundet: apud quẽ ut uetus dictũ est nemo oscedinẽ patitur. CALA. & mea uinute nihil omnino ratio
erit? quã dudum a meo doctissimo præceptore girguillo excepi & quã omnes latini præceptores non quos
nominaui paulo ante modo. sed etiã Bartholomeus Verulanus cantalicius: serpusniger: fliscus. Sipontinus:
præter unũ nebrissensem: qui deo duceo præsto a nostris reicietur oris. ANTO. Iam tu o mi dulcissime pa
ter: atq; heus tu præceptor optime nõ mihi iure succensebitis calabrũ castiganti quando mihi hanc imposui
stis curã qui singulis clausis terna incipit insuere errata. VINV. Quid ne dixit: quod obelisco cẽsorio ege
re uideatur? nã heus salonia me tua analogia & etymologia ita rapuerũt ut magis apud eas quã apud me ui
dear esse constitutus. quo fit. ut quod Calaber dicat aduertam minus. ANTO. quid ne dixit? quod si quis in
tra Bethicas scholas peccasset: plane eques iam incessisset equo: in quã: ferulatio. quando aliud nomen non
succurrit mihi ullum: ita fari liceat. VINV. ex pro me iam si uis: & itelligamus quod dixerit. ANTO. dixit
aũt dudum excepi pro nuper aut pridẽ excepi. paulo ante modo quorũ alterũ sufficiebat. præsto reicietur.
pro siue cito siue quã primũ reicit̃. VINV. petis igitur erudite Calaber rationẽ tuam admitti eiq; satisfieri
oportere. quã auctores tam summi ostentarũt. Hoc aũt Bethici referet: nõ mea. nescio tamẽ: an permittet ipse
ut gymnasiũ grãmaticũ physiologas rõnes asciscat. Quod si fiat. exploratũ mihi est. Ante diem clauso com
ponet uesper olimpo: quã ego de ista lite sententiã feram. BETHI. pro me egit ratio tua docte Calaber: quã
do uerũ respuit omne: & ueritate ex hausta ad me defecit. Sed ad pauca aduertas rogo prius quã tuam exe
tiam rationẽ ut ex Quintiliani. Verbis elicit̃. duplex ratio extat: naturæ altera: item altera idiomatis. hãc au
tem emendatã: cui aduersat̃ barbara: illam uero propriã: aqua abhorret translata: ipse Quinti. appellat. Ra
tioni autẽ naturæ repugnare possumus: idiomatis qdem nõ possumus. Nam ecce dicere possumus mortus
uiuit. uiuens pereo. eloquentiæ flumẽ. & ferrũ armare ueneno. idiomatis uero rationi obsistere nemo potest.
ut si uelles dicere. ego amas. tu lego. ille docemus. de quorũ utroq; Quinti. audi. Translata alium natura in
tellectũ: alium loco præbent & hoc lib. i. sed euidentius libro. viii. Tunc est translatio cum res ipsa de qua lo
quendũ est naturalem modũ excessit. & hoc de ratione siue ut tu dicis: ueritate naturali. Sed addamus de
idiomate quod emendate loqui appellat Quinti. his uerbis lib. i. Emendate loqui regula: quæ grãmatices
prior est pars: examinet. cuius contrariũ in emendate loqui est. de quo ipse auctor ita intulit: prima barba
rismi & soloecismi foeditas ab sit. quæ singula si tẽpus pateret̃. ipse nobis expõeret Varro. Sed sufficiat Quin
tilia. Respõde obsecro erudite Calaber. uter sermo est foedior: ego aror: an ego aras? CALA. Omne est ma
lum. ANTO. atqui uterq; est foedus uel mallus hoc est sermo. respondendũ fuit: nã malũ sermonẽ quis di
xit. In hac significatiõe? pape duorũ uitiorũ unum dumtaxa uerbum illud omne capax est. BETHI. Castiga
mitiusne nos interpelles. esto erudite Calaber utrũq; aliquid claudicet utrũ utri tamẽ: præferendũ arbitra
cis? nam prioris Quinti. & Cicero Laudatores sunt: posterius uero abiectissime explodunt. Translatum pro
prio melius est Quinti. inquit. Cicero uero in oratore. Illustrant quasi stellæ quædã trãslata uerba. CALA.
Nemo transtulit per hoc uerbũ aro: aut fulminat unquã? BETHI. Cades ne lite: si tibi aro & fulminat tran
slata monstrauero? CALA. eatenus tibi cedam: quatenus ad rationẽ attinet: nõ aũt quatenus ad auctoritatẽ
spectat. BETHI. atqui rectius nunc mihi sentire uideris indistinguendo & longe te ipsum præstas in eloquẽ
do. quod est multo dignius te: quã emendari: & tibi: quando cadendũ est constare. Ecce Vergilium li. vii. Et
frontẽ obscenã rugis arat alecto. & Quintilianũ li. ii. Nõ ne pulchrũ uel hoc ipsum est ex cõmuni intellectu
uerbis quæ qbus utantur oẽs tantũ assequi laudis & gloriæ ut nõ loqui & orare sed quod pericli contigit ful
gurare ac tonare uidearis. CALA. moriar millies si tale esse in libris scriptum non modo non audiui: sed ne
suspicatus quidẽ sum. quo fit ut iam ab auctoritate metuere incipiam ne in ea etiã actum agã. Sed priusquã
ad auctoritatis pugnã descendamus uellem planũ faceres an exploratissimum sit rationem ab analogia pro
ficisci: atq; apud latinos. an pro comperto habeatur rationẽ ab auctoritate distingui oportere. BETHI. Hoc
autem munus salonie est: non meum: qui nisi te docuerit: tu apte eruditione respondendũ est. nõ enim spe
res meo ipsius præsidio causam meã factum ire iacturam. SALONIA. Tam facile Bethico assentirere Ca
laber: quã hoc tibi faciam maxime palam. Rationẽ autẽ ab Analogia erui. Quinti. auctor est rationem inquit
præcipue analogia præstat: nõnunquã & etymologia cuius ui cum nõ in probando sis usus: opus fuit te a ra
tione misere destitui. rationem præterea ab auctoritate discerni idem auctor Quinti. est cuius hæc uerba le
guntur institutionũ lib. i. Nam id quidem dixisse summos auctores confitebantur rationem tamen negabãt

permittere.idem paulo post nos præter auctoritatem oratorum atq; historicorum : analogia hoc quoq; dictum tuebamur.quo patescit ad desperandum nullum tibi locum esse relictum:si defensu dignã ab origine certaminis causam suscepisses.CALA.congere obsecro Bethice:quas potissimũ meministi auctoritates.quibus monstres.id plane dici oportere:licet id ipsum per naturã esse non possit.quod si astruxeris firmissime nihil reliquũ mihi est:quo tibi minus nõ assentiar.BETHI.hominẽ natum ad decipiendũ me opinaris qui si transferri posse aro & pluo probassem:te mihi cedere annuisti nunc denuo signũ quæris : nõ satis illa probatiõe cõtentus id qdẽ nõ faciam prorsus.SALONIA.quasi difficile sit tibi mi Bethice quod tantopere orat labascit.Iam Calaber:sis hoiem miseratus inermẽ.BETHI.Prudenter mones.nã ut in ipso statim certaminis initio dixi futurũ:nunc iam in manibus est.hoc est uerba per dere nõ nimius sumptus est . Arrige igitur auriculas Calaber:& percipe id quod per naturã fieri nõ põt:nihil habere quominus dici queat.CALA.hoc dumtaxat scire aueo.BETHI.possunt ne quæ anima carent:& ea quæ muta sunt per naturã loqui? CALA.meo qdem iudicio nõ possunt.BETHI.atqui latini plurimi ea loqui scripserũt Verg.in bucco. Montesq; fere syluecq; loquunt.idẽ in eodem opere.Nemus pinosq; loquent.& illud ipsi te fontes ipsa hæc arbusta uocabant Iuue.Iumenta loquenter & canis & postes & marmora.Luca.lib.v.æquoraq; & campi: rhodopeiaq; saxa loquẽtur & cõplura alia.quæ longe minus p naturã fieri:nedũ esse umquã possunt.Menander apud Gellium:egomet uiuo mortuus & illa:quibus poetaꝝ libri sunt refertissimi.Ioué in imbrẽ:& taurũ : Daphnen in laurũ:byblida in fontẽ:Galantim in Mustellã:Terea in upupẽ.Hecubã in canem:& sexcenta huiusmodi alia.Sed totam hanc litem urbanissimus poeta extinxit:quãdo cecinit.istud quod non est dicere bassa solet. CALA.Lite cecidi:fateor libenter in eo tantũ quod ad rationẽ attinebat:nõ enim opinio mea probari potuit:ea analogia:atq; etymologia:qua debuerat:nunc aũt reliquũ est:ut pœnes auctoritatẽ rigidius me habeã. ANTO.dicetur ne latinæ pœnes auctoritatẽ an potius circa auctoritatẽ?nã pœnes personã dumtaxat:& dominiũ significare palam est.BETHI.apagesis antonine.malo enim Calabrũ centies prolabi:quam nos uel semel interpellari impediriq;.quæso Calaber erudite:qui sunt isti auctores:quorũ cõsuetudine & imitatione ad hoc profitendũ ducaris?CALA.ad unum oẽs præter Antoniũ istum nebrissensem.BETHI.Qui omnes quasi uero difficile sit unum aut alterũ multoꝝ præsertim enunciare.CALA.Alexãder & Huguitius oium primi hoc subtiliter inuenerũt.quibus tu refragari nõ dignus eris.BETHI.an refragari eis nõ possim intelligas licet.Sed esto uterq; id dixerit & Huguitius & Alexãder:& an sit inter auctores numerandi post uidero. cur tamẽ eos omniũ primos fecisti?quia omniũ latinoꝝ facile principes sint:an quia ætate cæteris omnibus. Id præcipiẽtibus antecelluerũt?CALA. eos aliquo modo omniũ pricipes esse adhuc probare possum;nam de ætate parũ laboro.quos etiã credo fuisse priores.BETHI.parũ ne differre putas inter primos omniũ & priores.Quos ita cõfundis ut si præter Antoninellũ:nullus relictus esset tibi corrector.addis præterea te de tempore parũ laborare o tergiuersatio ægregia:quasi Alexãdrũ omniũ id præcepisse primũ cõfitearis : sed primũ fuisse in tẽpore sis diffessus.parũ historiis te fuisse exercitatũ facile prodis.hoc scias licet: omniũ primum quos euolueris præceptores:Seruiũ honoratũ hoc documentũ scripsisse exponẽdo carmẽ illud æneidos Vergilii lib.iiii.nix humeros infusa tegit.ninguit : ait Seruius:prima & secũda psona caret.nã non est in nostro arbitrio:sed ad deum pertinet hæc Seruius qui ante Alexandrum scripsit annos circiter octingentas: quẽ cæteri grãmatici fere sunt imitati:qui post eum scripserũt:quorũ unus Priscia.est qui in lib.viii . idem prope sentiẽs scripsit pluit & tonat & fulminat & multa similia:quæ ad hoies nõ pertinẽt proprie qdem ad tertiã dicuntur psonã hæc Priscia.ex qbus iam liquet nõ Alexandrũ id omniũ primũ præcepisse.In eo uero quod dixisti huguitiũ & Alexandrũ aliquo modo te probari posse omniũ principes fuisse : quid uelis elicere ingenue fateor me nõ omnino intelligere nisi oium principes uel in popina uel in sua utriusq; cellula fuisse reare.quippe & galli & diui Frãcisci fratres fuerũt.CALA.In aliorũ uitis tempus ego meũ nõ perdo:ut tu.Sed in grãmatica dũtaxat:unde uitio mihi dari põ põt:si me isthæc inania latuerint.ego tamẽ uirũ præstanti ingenio utrũq; fuisse plus millies a meo quodã pceptore magistro Randulpho cercheph audiui. BETHI.heus uos per eruditũ uirũ hunc existimate posthac iubeo qui cercheph & magistro & pceptore usus est.tãquã illorũ alterũ nõ suffecisset.an potius noinum cumulo aceruatiorẽ scientiã se hausisse ostentat. CALA.probaui tandẽ per horũ duoꝝ uiroꝝ summoꝝ auctoritatẽ:quos cæteri imitati sunt aro & pluit cũ similibus dumtaxat dici posse.Nã quod ad Seruiũ & Priscianũ attinet iam mecũ cõsentiunt:& oẽs pœne habeo coequales.ANTO.heus bene habet optime pceptor dicet ne latinæ coequalis quod tu frequẽs repræhẽdis. BETHI.ita enim latini coequalis ut coetalis admittũt:quorũ funditus neutrũ est . collexisti tãdem erudite Calaber.duorũ summa auctoritate uirorũ quicquid ab initio differendũ suscepisti:esse cõfectũ. hós enim auctores quos tu parũ erudite appellas:quos uix præceptores dixerim:eorũq; admirator omniũ unus tu solus es:qui litterario ludo fungunt tanti facio:quantũ attinet ad rem latinã:optimãq; obseruationem quanti triton ille marinus quis quillias:ut ait Varro algaceas:lepidasq; mortuas.Bone deus:quãtũ mihi semp hũc finẽ:oculis eum iam pœne uidentibus:atq; adeo ab ipso statim initio persuasi.idest Alexandrina praceptione nostrũ esse finiendũ certamẽ:nisi dii bene uerterint.VINVTVS.liceat iam per me ad diuerticulũ bone Calaber redire neotericos uero istos:quos tu accitas:pceptores grãmatice:addo etiã:& theologie:siue ut dicunt sacræ paginæ fuisse pfessores:nemo est qui nõ affirmet.scelus enim esset atrocissimũ:& quod non honorem modo:dignitatẽq; maiorũ offenderet:sed ipsam pœnitus humanitatẽ extingueret : eos male sentire per nos in ea re de qua optimi meriti sua fuerint tẽpestate nec obstat:illos pro trita rudia & salebrosa præcepta tradidisse.quibus sua ætas nihil desecatũ:nihil politũ:nihilq; cõcinũ suppeditauit . quod aũt potuerũt maxime:id nobis sunt elargiti:quod & nobis iucundissimũ & gratissimũ fuit.Sed nollẽ latinoꝝ auctoritati

tantum fieri iniuriæ mi Calaber: quod inde nõ assumatur auctoritas: unde secundũ suam dignitatẽ debeat assumi. CALA. Unde igiť auctoritas est summẽda in cõtrouersia latina est. VINV. Tuũ est scite hoc q te disputatorẽ latinitatis geris. aut saloniã consule: si homini libuerit: q te de hac re erudiat: nã in his tui suscepit patrociniũ. CALA. Expone mihi salonia quæso: unde auctoritas petiť in re latina? nõne a grãmatica ꝓfessoribus? SALO. minime docte Calaber. CALA. unde igiť. SALO. ab oratoribus & historicis: uerba sũt Quintiliani peti solet. nã poetas metri necessitas excusat. CALA. nulla mihi succurrit ipsoꝝ auctoritas ad meã cãm: agendã. SALO. qd igiť moraris: qñ tibi lite cadẽdũ uides. CALA. heus Bethice si duas dũtaxat cuiussuis auctoris mihi ostenderis siue aror siue pluo aut uerboꝝ his similiũ auctoritates polliceor me tibi herbã dare & te in hac lite fuisse uictorẽ igenue cõfiteri. BETHI. hoc nẽpe sũme placet: Sed pro duobꝰ: q solũ petis: exemplis: sex tibi ecce exẽpla: libẽter elargiar in his uerbis quoꝝ similis natura est. tono. as. edifico. as. delibo. as. diuello. is. occidis. is. suo. is. Enius. toto simul tonuimus theatro. Pli. in natu. hist. ꝓlogo q̃to tu ore patris tonas laudes papinius in syluis q trino iuuenis foro tonabas & illud Ezechielis Hieronymo iterpte lapides uiui ædificemur diuus Pau. ad timotheũ ego. n. iã delibor Plau. in epi. expectãdo exedor miser. Ver. diuellimur inde hyphitus & pelias. Donatus in eunuchũ. ut itelligamus occidor & uiuus q̃si sapiẽs Apuleius in meta. puellæ illi assuebar. sed si exẽpla te delectãt: iape adhuc plura: q mihi succurrũt Iuue. saty. iii. planta undiq; magna calcor. diuus Bernar. in ꝑsona Xpi aspice clauos qbus cõfodior Tertulia. in apologia catervatim xpi paupos uẽdimiamur ad racemationẽ ultimã. & i his uerbis obruo & uerso. q de re rustica scribẽtibus sũt ꝓpria utriusq; passiua frequẽs est Columella li. iiii. & se foris tñ terra uerseť. idẽ lib. i. medica obruiť aratro: sed ecce primas utriusq; ꝑsonas. Cice. in uerrẽ actiõe. iiii. ego q sicut oẽs sciũt: in foro in iudiciis ita uersor. Verg. lib. ii. æne. telis nforũ obruimur. CALA. Vah imortalẽ deũ: qs unquã suspicareť: hoc dici posse ꝑge obsecro te bethice: & ad uiuũ usq; reseca. BETHI. Accipe ꝑterea hoc uerbũ aro. as. necessario dici de his q ꝑ naturã arari nõ possũt. Cice. li. ii. de diuinatiõe est ne qsquã ita desipiẽs q credat aratũ eẽ deũ. Ver. in li. ii. & iii. æn. Vastũ maris æquor arãdũ uobis ꝑta qes. nullũ maris æquor arãdũ. Mar. li. iiii. alloquẽs librũ suũ. Inuersa pueris arãde charta. diuus Cypria. cõtra Demetrianũ ex ore ꝓphetæ loquẽs ait. pluã sup unã ciuitatẽ: & sup aliam nõ pluã. pars una cõplectiť: & pars sup quã nõ pluero: arefiet. si uero citra trãslationẽ loq ꝑ hæc uerba uoluerimus negatiue enũciabimus: ut si dixeris nõ aror nõ cænor: nõ pluo: nõ tonas. qd qd aliqñ deus ipse plus uť plui: quã pluere quale est illud Esaiæ Hieronymo iterpte. Nubes pluãt iustũ nã qd pluo sit actiuũ multoꝝ testimõio patet. prudẽtius q̃ symmachũ. Nubes uerna pluit zephyro ipellẽte & similia. CALA. execror post hac atq; detestor Alexãdrũ ipm atq; Huguitiũ: q ita me tãdiu deceperũt usq;. n. ad ꝑsentẽ diẽ. BETHI. caue dixeris: ne adeo acerbe ipræceris: inq; maiores nr̃os iuehare nã si qd illi delilarũt: ueluti posteritati ꝓfuturi cõscripserũt. quoꝝ ꝓfessionẽ qsq; suã maximis atq; eruditissimis: q̃tũ illa ualuit ætas: documẽtis ꝓsecuti sũt atq; in eã augẽdã: amplificãdã: illustrãdã omnẽ uim: omnẽq; igenii magnitudinẽ cõtulerũt. CALA. de sine q so de hoibus nihili tor uerba facere: atq; ad rẽ redi. BETHI. miror. n. uehemẽter illos: q his uerbis pluit tonat: ningit cõsuluerũt: cur uerba illa creo. as. beo. as. santifico. as. sum est itra illoꝝ numerũ nõ. sepserint q dei ꝓpria uerba uidenť. quale est illud ego sum: q sum tãquã solus deus eẽ dicať. unde apud Abacuc legimus. ipsi quoq: erũt: q̃si nõ sint. Sed & dicãt mihi isti. cur pluuiã e media aeris regiõe i terrã: aut e nubibus fractis erũpere & fulmina & fulgura: tonitrua atq; fulgetra efficiat plus deus: quã mẽtẽ itelligere: oculos cõspicari: linguã loq corpora moueri? Sine quo actũ est nihil: & ꝑ quẽ oia facta sũt. a deo ille reꝝ oium parẽs deus optimus maximus facit oia: ut sine eo nũquã factũ sit qcquã: si mõ uel factũ uel actũ dici queat. qd pulcherrime Critobolus explicuit ille Hierony. dicẽs & calamũ tẽperare adscribẽdũ: pumice terere: mãumq; aptare litteris: tacere: loq: sedere: stare: ambulare: currere: comedere: ieiunare: flere: ridere: nisi deus fecerit. nõ non ualebimus hoc ille. qd cũ uerũ est: nulla uerba: qbus reꝝ actiões ꝓminus illas primas & secũdas ꝑsonas rõne admittere poterũt: fas cessat obsecro nos tñ delirare: & nullã potius moliamur difficultatẽ: ubi nulla est difficultas in latinoꝝ ꝑsertim idiomate: cuius minimũ rõne: & plurimũ cõstat auctoritate. Nã in his q rõne cõstãt: põt antiqtatẽ supare posteritas: ut in dialectica: utraq; philosophia: & i mathematicis. In noticia uero idiomatis alicuius antiq: quo pacto possumus nos antiqs & maioribus nr̃is: si mõ sic locuti sũt: repugnare: & antecellere. CALA. nullo nãq; modo. Sed age mi Bethice: tantũdẽ me uelis erudire in aro: cæno & cõsimilibus: qñ iã tibi addictus sum: & sub tuis stipẽdis mereo. BETHI. tãetsi nihil iusseris: faciã. si annuẽdũ aũt eẽt id circo uerba illa aro: edo: suo & similia: neutra eẽ: qñ nõ nisi figurate prĩas & secũdas uocis passiuæ ꝑsonas admittere possũt cũ suppositis illis aĩatis: ut ego aror: tu mãducaris: taliõe pari oia mũdi uerba: q actiua sũt fierẽt neutra. CALA. cedo quonãmõ. BETHI. qñ ita ꝑ naturã fieri nõ põt: ut lapis uideat: saxũ amet: fontes nocẽt laurus ediscat: nemus canat. Sicut ꝑ naturã fieri nõ põt: ut ego arer: tu comedaris filius ferať: & quẽadmodũ hæc cũ his suppositis fiũt neutra: nisi figurate trãsferanť: ita illa cũ illis suppositis fiũt neutra nisi æq trãsferanť. & tũc illa si ꝓprie sumas: neutra erũt oia aut dicãt mihi nẽoterici ꝑceptores: cur istis & nõ illis iniuria magis debeat fieri: cũ utrorũq; eadẽ sit rõ? CALA. O sũme deus: hoi hõ q̃tũ ꝑstat: & uera rimãti inerudito qd iterest. Parcas mihi Chrystophore Bethice: si ad normã remuli tecũ loquar sum. n. igẽtissima lætitia delibutus sũt ne aliq̃ tibi in mãibus exẽpla illoꝝ: q sint admitẽdi auctorũ qbus patere possit uerba quæ ꝓrsus actiua sũt: posse trãsferri. BETHI. nisi memoria mihi exciderint: sũt. Sed iã memini Verg. mille in locis in bucco. Te nemus omne canet. iussitq; ediscere lauros. nũc ois parturit arbos. Hora. in episto. optat ephippia bos piger: optat arare cabullus. VINV. Vir erudite Bethice: quando tibi cũ Calabro cõuentũ est paciscẽdo. me iam sententiã laturo opus non est. Sed carmine prælia claudo.

¶ Grammaticis igitur cum tam sis utilis: annos. Eripiant aliis sydera: dentq; tibi. Finis.

¶L. Christophori Scobaris Bethici ad præclarum eundemq; per eruditum uirum. D. Ioannem Thomam paternionium, Iuris utriusq; doctorem præstantissimum de uerbis aprosopicis. i. impersonalibus enarratio incipitur fœliciter.

Ltro citroq; aduersis: atq; stirpitus euulsis eruditissime Paterniõie qñ latinitatis mõumẽtis & faueas & delecteris Sipõtini atq; Laurẽtii rõnibus: eorũ uter utro melius de ipsonali senserit uerbo uix sedulo existimes. est. n. q̃stio multo iuolucior: quá cuius ꝓfunda nos urinari possimus: at ne id ꝑrsus nescire uideremur tuo ꝓferti annutu suffulti: de cuiꝰ disparilitate quũ qc quá adhuc pœne scripserit nemo. Nos tñ aliqd nouũ fecimus uerbũ qđ q̃tũ cõiectura licet arbitrari: tibi oĩgena uiro plane eruditissimo disciplia nõ i iucũdũ apparebit. Quo circa aliqd sub tuo noĩe eadere scribendũ duxi. Non qđ rear tanto esse dignum uiro, sed ut tuo quũ adhæserit nomini decus subeat immortale. Vale diutissime utriuslibet iuris antistes urbanissime: modestissime.

Mpersonale uerbũ quod græci aprosopon dicunt: nõ qđ ꝑsonis oĩno careat nuncupať: sed qđ in uoce siue actiua siue passiua ꝑter tertiá singularẽ habeat nullam; sue cõpositionis utpote significationẽ nõ fugiens: ná in formis: insons: innocẽs: inscius: iners: iermis nõ qđ oĩno citra formã: sonum: nocumentũ: scientiá: artẽ: arma: atq; cætera id genus sint; ꝓnunciari uidenť. Sed qđ illoꝝ aliquid in singulis illis defuisse putemus. Dicimus náq; informe cadauer: nõ prorsus absq; forma sit: quod fieri neqt sed qđ formã se exuit rationalẽ ubi & corporalis forma ꝑmansit. ¶ Est aũt ipersonali uerbo ꝓpriũ qddam quod nullá: quoad fieri põt. Sub oleat ꝑsonarũ: ut Quinti. lib. istitutionũ. i. auctor est. Sed actiue generalitatis cuiusdá significationẽ præstet. ut Iuue. curriť ad uocẽ iucundá. i. oẽs currũt. Verg. Itur in antiquá syluá. i. oẽs eunt. habet tñ aliqñ ꝑsonas indice supposito imixtas; quá rem Georgius Valla his uerbis demõstrat. Nos aũt hác rem ita definimus. ipersonalia nõ id circo dici: qđ ꝑsonis careát: sed ꝑsonaꝝ uoce indiscrete siquidẽ una uoce tres ꝑsonas ꝓnũciamus a nobis: uobis: illis seruiť regime: te: illũ tellet. cui etiá sniæ assentiť Diomedes dicẽs. Impsonalis uerboꝝ modus sine ꝓnois ꝑsona itelligi nõ põt. A quo snia Prisciái nihil abhorret. Impsonalia: inqt uerba cũ ꝑ se finita sint ꝑsonaꝝ & nũeroꝝ additiõe ꝓnoium definiũť. Vñ satis erudite dixisse Martianus capella uidebiť li. iii. Est impsonale: qđ cum oẽs ꝑsonas cõtineat: nullá habet certam. Potiore tñ modo illa: q̃ nihil ꝑsonale inuerint. ipersonalia noiabunť: quá quoꝝ est auctor Diome. atq; Prisc. Sed utriq; impsonali cõsulẽtes bipartito ꝓcedemus actiue & passiue. Atq; ab actiuoꝝ regula pría fundaméta iaciamus.

¶ Interest & refert noiatiuũ uel ifinitiuũ antrorsum: genitiuũ uero & ablm retrorsum exigere uidenť. dicimus. n. qd refer cuius refert: cuia refert: scribere refert: aliqñ oratio finita siue cũ cõiunctiõe siue extra cõiunctionẽ ad rõnẽ suppositi admittiť ut refert utrũ diligá uxorẽ. & refert ut itelligas de quorũ singulis dicẽdũ est. Ecce deqd cũ qbusdá eius cõpositis. Cice. pro lege agraria qd iterest sua: aut qd expediat. Idẽ contra Catiliná ego mea qd itersit uideo Pli. iunior qd magis iterest ufa & aliqñ ꝑ qd. Cice. lib. iiii. de finibus. fieri aũt põt qd nõ sit magnũ qđ potissimũ iterest. Idẽ ad rufum nõ scripsi id qđ tua nihil referebat. Plau. In rudenti. ecqd est qđ mea referat. Sed & in cõpositis exẽpla põamus. Cice. li. v. epist. ad expectationẽ meá qddá interest. Idẽ pro Plautio. Siqd mea minus iterest. Reperiunť etiá in ntõ id: hoc: illud: & siqua sũt his similia Cice. pro lege manilia illud primũ Pauli refert. Terẽ. in phormiõe: qd tua malũ id refert? Cicer. pro Sylla. uestra. n. hoc maxime iterest. Vnde donatus illud Terẽtii exponẽs. stulto itelligẽs qd interest: testať Veteres suppositũ impsonalibus uerbis subdidisse. ¶ Infinitiuũ uero impsonali uerbo supponi notius ẽ: quá quod ꝓbari egeat. Quinti. in declamatiõibus. negát sua interesse occidere quẽquá. ¶ Addamus etiá exẽpla de illius & cuius atq; eius q̃ frequẽtatissima sũt Pli. ad uerũ. nõ illius magis iterest q̃ accepit: quá mea q dedi. Quinti. in declamatiõibus. ne putet illius iteresse: ubi habitare iubeať. idẽ in eodẽ opere nõ odit me Tyrãnus: cuius nõ iterest: an aliud occidit. Cice. Philippica prima. qs. n. est hodie: cuius itersit hác legẽ manuere Pli. iunior. l. v. Cuius interest quá maturissime inexplicabili morbo liberari. & digestis rubrica de uerbo. obli. l. cuius initiũ ẽ. Idẽ iuris. cohæres emit: cuius nihil itersit: nisi pœna sit subiecta. Gellius li. xiiii. etiá si cuius ea di ci quæriq; iterest: neq; dicet: neq; postulet. idẽ li. iiii. Quid. n. refert mea: cuiusq; q cũ loquor. Laurẽti. lib. iiii. iliados trãslatiõis cuius urbis itersuisset scripsit: cuia iterest: aut cuia refert rarius apparet. Cice. pro murena ea cædes potissimũ ei crimini datur: cuia itersuit. Differt aut cuius refert: aut qd refert qm̃ illud plus relatiuũ est: hoc aũt idefinitũ. quo etiá modo illud refert: & illius refert distant. Plau. in asinaria. Quidnũ? Si illud maxime referat. & qđ de Quintiliano iá diximus. ut putet illius iteresse. Aliqñ cuius cũ suo reppiť substantiuo. Cice. id publiũ Seruilium. cuius cõsilii magni referebat. Caue dixeris cuia cõsilii referebat. de quo paulo post dicemus. Iá in cõpositis istud cuia nusquá erit. nõ. n. dicimus cuiaq;: cuiadá: cuiacũq;. Sed semp cuiusq;: cuiusdá: cuiuscũq;. & ita in reliqs. Cice. pro plautio. nõ solũ qd cuiq; debeá: sed qd cuiusq; itersit. Istud tñ cuia tm̃ apud quosdá ualuit: ut eo pluralẽ numeꝝ efferre sint ausi qđ ꝑrsus inauditũ est: sed semp ꝑ quorũ Cice. li. ii. academicoꝝ itaq; medici quoꝝ itererat id noscere aperuerint. idẽ. iii. thuscu. hoibus inqt quoꝝ maxime itersuisset Tertulianus in apologia. nihilominus tñ primiores: quoꝝ itererat scelus diuulgare: surreptũ a discipulis iattitauerũt. ¶ Possumus etiá dicere: qd mea: qd tua: qd ura: qd nra referť. non tñ dicere possumus: qd cuia refert. ꝑ gtm̃ tñ dicẽdũ uť. qd cuius refert a quo parũ differt. illud Cicerõis qđ paulo ante accitauimus: qd cuiusq; itersit: & i gẽitiuis substátiuis cæteris ut Cice. pro lege mãilia. illud primũ Pauli refert. ¶ Recipiũt ad huc hæc uerba genitiuũ alterũ aduerbialiť siue estimationis rõne ut regis magni refert. ducis ꝑui iterest ut multũ refert parũ iterest: & q genitiui sint dũtaxat hmõi paucis sepsero. magni par-

& quẽadmodũ lucri:belli:agri:omni:dictiões ĩ cõpositiõe:uel ut uerius loq̃mur dictionũ ptes casũ asciscere ĩ appositiõe nõ potuerũt piter re illd:qđ ps illi9 uerbi refert ẽ:adiectiuũ siue mea:siue tuũ:ad se atrahere nõ ualebit. ⁋ Præterea analogiæ rõne sicut dicius mea refert:tua ĩterest:qm̃ re ẽ nomẽ ĩ cõpositiõe ueluti adiectiuũ aliqđ admittẽs.ita ẽt diceremq̃:q̃ refert:ea ĩterest:& sĩa. Cui9 oppositũ uaria auctoꝝ paulo añ exẽpla ondeꝛũt:dicim9.n.qđ refert:id ĩterest & reliq̃ id genus. Quo circa sipõtini rõ ꝑcedere nõ satis cõstat. ⁋ Ẽẽt postremo manifestarius elenchus:& id qđẽ manifestissimũ sæpe numero:si in mea re fert:mea refert exponeret:qđ q̃ sit nugax & fallax:uel Arist. in suis elenchis plane declarat:quẽ elenchũ sic colligo. Sueto. ĩ iulio ut ꝑdixi:scipsit dicere solitũ nõ tã sua:quã reipu. ĩteresse. Si igiť in ĩteresse iã p siponĩinũ extat re:& ĩ ꝑcedẽti gtõ q fuit reipu,est rei exponendũ abitegro erit ergo reipu. ĩteresse.i.eẽ in re reipu. Qđ inauditũ qddã sapit. Aut transfer mihi hoc dictatũ:ut magis elenchũ capias. La nr̃a ropa deue esseri augmẽtata. Qđ his uerbis latinitate donabo nr̃æ rei refert augeri expone tu Sipõtino ĩterpræte.i.in nr̃æ rei refert augeri : ubi qđ significeť uideo ita loquentẽ neminẽ audio. ⁋ Atq per scẽ iurarẽ Sipontinũ ĩpm nunq̃ ita exotice fuisse locuturũ ut cæteros uoluisse demostrat:melius aũt Plau. in psa.cũ dixit ad meã rẽ refert:pro mea refert:uñ refert & rẽ cõiuncta sunt:idẽ in aulularia in rẽ hoc tuã est:qđ qđ illa dictio mea aliqñ recipit substãtiuũ ut Plau. in sticho:siq dẽ mea refert opa. ⁋ Potuissemus hoc in loco imani rõnũ strepẽtiũ ĩpetu tumultuari:si uel res ipsa p se nõ loqueret:uel si grãmaticã acerbitatẽ nr̃is tribus illis rõnibus deliniri nõ arbitraremur. Melius nẽpe ualla & magis erudite rei cauerit necesse est:q li. elegantiaꝝ.ii.c.i. Suauitatis gr̃a:& ne nimis duꝝ uidereť si meo refert tuo ĩterest diceremus:arbitratus ẽ. Quãq quorsum oẽs Sipontinoꝝ refutatiões: euasionesq; tenderũt ꝑterq̃ horsum! dicũt.n.nõ dicimus:q̃ refert:sed qđ refert. Qm̃ minus durũ ẽ illud:hoc ãt lenius: suauius:usitatius & dicamus oportet:mea refert:nõ in eo refert. Qñ illđ cõsonãtius est:hoc ãt multo salebrosius:Quintil. auctoritatẽ secuti:q istitutionũ ii.i. ita ꝑcepit. inter duo quæ idẽ significãt : ac tantũdẽ ualent. Qđ melius sonet malis. Placebit fortasse ad hũc locũ congessisse:q̃s & cõstructiones & significatiões sibi uerba illa refert & ĩterest uendicauerint:sed prius de refert agamus & hoc ĩpm tã psonale quã ĩpersonale excutiamus. Refert aũt in uoce ĩpersonali tria significare constat:nam pro expedit:officit & æstimať accipi solet. Pli.li.xvi.nec terræ circa has tantũ refert.i.expedit. Salu. in iugur. magis refert:me mihi atq; uobis timere.i. expedit. Colu.lib.viii.ubi de canibus loquiť:non multũ refert:an uillatici canes corporibus graues : & parũ ueloces sint.i.obest & ꝑiudicat. Plau. in rudenti. Quõ habeas id refert iure an iniuria.i.æstimãdũ est. Liuius lib.ii. adeo ne est fundata leuiter fides:ut ubi sim:quã q sim:magis referat.i.plus æstimari debeat:in his fere significatiõibus duplici.ff.scribiť reffert:qm̃ re syllaba in talibus ꝑduciť positiõe atq; in supino p duplex.rr. rettuli. Verg.lib.ii.ge. numero cõpræhẽdere reffert. Hora. rettulit acceptos regale numisma philippos : & in suppino rellatũ. Lucre.lib.iii. id rursum cœli rellatũ tẽpla receptant. Sed adiiciamus iterim eiusdem uerbi qñ est psonale significatiões:quæ plurimæ sũt:est aũt refero:porto:reddo:exprimo:dico:oñdo:ꝑduco: renouo:cõuerto:ascribo:recẽseo:reuoco:in consultationẽ pono:assimilor:fateri accepisse:rationẽ dare de quorũ singulis exemplũ cape. Cornelius Taci. cũ ex agris segetes domũ referrent.i.portarent. Quintil. in declamationibus ad patrẽ arma nõ rettulit.i.reddidit. Verg.lib.ix.o mihi ꝑteritos referat si iuppiter annos.i.reddat:& qñ ab ago agis & habeo es differt:Qđ pro beneficio reddẽdo accipiť. Ci. contra Catilinã debeo sperare deos mihi gratiã relaturos:etiã passiuæ cũ gr̃a sed sp singulari. idẽ pri. de legibus referende gr̃æ uoluptas poterit existere:& in malã partẽ. Teren. in eunu. Inueniã poi ego parẽ ubi referã gratiã.i.reddã. Iuuen. saty.i. & multũ referens de mæcenate supino exprimens & imitans. Lucil.lib.i.q̃s possit ordiri:q̃s nequeat : referat uñ dicat uel ostẽdat. Pli.xxi. diximus & terrã referre multũ.i.ꝑducere. Verg.v. hunc morẽ:hos cursus: atq; hæc certamina primus, Ascanius longã muris cũ cingeret albã rettulit.i.innouauit. idem.ii.æne. referes ergo hæc:& nuncius ibis pelidæ genitori.i.narrabis:siue dices. Idẽ.xi. multa dies uariusq; labor mutabilis eui rettulit in melius.i.cõuertit. Tranqllus & in deoꝝ numerũ rettulit.i.ascripsit. Verg. in bucc. Cogere donec oues stabulis numerũq; referre iussit.i.recẽsere. Ci. in epi. referebã me ad illud ĩcredibile.i.reuocabã. Quintilia. in decla. nõ rettulit ad matrẽ:nõ ꝑpinquos cõsuluit:nõ amicos.i.ĩconsultationẽ posuit. Verg.iiii.æne. q te tpore referret.i.repsentaret:& sĩs eẽt:dicimus ẽt refero acceptũ.i.fateor me accepisse:nã fero acceptũ habeo ẽ dicimus tãdẽ refero ĩpensum.i.de ĩpẽsis rõnẽ facio. Reliquũ igiť extat ut de ĩterest pauca annotemus:significat ãt ĩterest expedire:differre pñs eẽ ĩterpositũ eẽ atq; distare. Ci. ad atticũ q̃tũ in ea intersit existimare te certe scio.i.expediat. Vale.maxi. nihil ĩterest an humi uel sublimi putrescã.i.differt:idẽ quo facilius laboribus & piculis ĩteresset.i.pñs eẽt. Colu. arbores q̃ ĩtererũt ablaqueanť.i.ĩterpositæ erũt:& cũ ꝑpositiõe ĩter Ci. ĩ Catilinã. Tybris & ponæ ĩter eos ĩteresset.i.ĩterponereť:& qđ dicimus ab specula ad lacũ ĩtersũt iuga.i.ĩter speculã & lacũ sũt iuga:aut de numeris. Cẽtũ ꝑedes ĩtersunt ab urbe ad balnea.i.ĩter urbẽ & balnea sũt cẽtũ pedes:aliqñ ĩterest cum ꝑpositiõe alia ĩter ut Cic. ad Torq̃.li.vi. ĩter cãs amicoꝝ aliq̃tũ ĩtersit.i.dñæ sit. Grãmatici ꝑterea nõ defuerũt q sum es huieꝝ pœnæ regulæ ascriberẽt. Quibus eatenus fidẽ hẽo:q̃tũ ad gti casus cõstructionẽ:qm̃ mea ẽ:tua ẽ nemo unq̃ dixit:sed meũ ẽ:tuũ est:ut Ci.li.vi.epi. ad torq̃tũ:de te ãt ĩpso torq̃te tuũ est sic agitare aio. Idẽ ĩ eodẽ ope ad cecinã puto eẽ meũ qđ sentiã exponere.i.ĩteresse mea:sed si ibi fuerit adiectiuũ nomẽ illius ĩfinitiui melius loquemur p dtm̃ primitiui. Pli. ad Põpe. erit.n.& post emẽdationẽ libeꝝ nobis uel publicare:uel cõtinere:nõ ãt dixit erit nr̃m publicare &c. Fit ẽt sum ẽ fui ĩpersonalæ cũ significat nõ ẽ rõ sed sp seqť qđ Ci. ad tre. neq; ẽ qđ illã exceptionẽ ĩterdicto primescas:idẽ sed m̃ est:qđ gaudeas. Pli. ad tacitũ nõ est qđ cõtẽnas hoc studẽdi genus:q loquẽdi modus tm̃ in tertia singulari psona fit:significat aliqñ sum ẽ:idẽ qđ attinet:ubi uerbi ĩpersonalis rõnẽ occupasse putamus. Colu.li.v. prudẽtis agricole est uitẽ quã ꝑcipuæ ꝑbauerit:cõserere:& ẽt cũ laus uel uituperatio significať:sed tũc psonalr efferť ut tu es magne aucto

ritatis uir cũ uero significat uale tantũ tertias psonas recipit:sed numeri utriusq; reperit. Teren. in adelphis: argenti quanti est sumiro.i.quanti ualet. Cic.lib.ii.offi.ut cõmodius putarent numerari sibi. Qd tanti esset: quã suũ recuperare.i.q̃ti ualeret aut æstimaretur. Significat q̃nq; per est in tertia tantũ persona conuenit aut licet:quoq; naturã & ipsum est uidet inductũ. Valerius maxi.li.i.nõ est inter patrẽ & filiũ ullius rei. Comparationẽ fieri.i.cõuenit. Verg. Nec nõ & tytium terræ oipotentis alumnũ cernere erat.i.licebat. Ex qbus facile cõstat sum es fui. Illius uerbi plærunq; constructionẽ admittere. Cuius significationẽ asiscat. Ordinis rõ exigit ut ad alterã impersonaliũ actiuoq; regulam accedamus:quã si diligenter euoluas. Inuenies nihil obstare quominus psonalia existimari debeant:utpote qbus infinitiui res suppositũ fit.dicimus.n.cõuenit mihi amare.i.amor cõuenit mihi:aut ipsum gubernare expedit regi:uñ elicuit Priscia. Quoties per datiuũ tantũ loqmur eclypsim manifestã fieri:ut placet mihi legere.i.placet mihi me legere. Sed auctores utraq; indifferẽter sunt usi cõstructione. Ci.pro prouinciis. Quid sentire me cõueniat. Quintilia.li.i.optimũ hunc esse cõuenit. Iuuena. Sæuis inter se cõuenit ursis. Plau.in captiuis. Dic patri:quo pacto mihi cõuenit de huius filio. Aliqñ cum supposito in noiatiuo. Ci.lib.v.de fini. Hoc mihi cum tuo fratre cõuenit.i.sine cõtrouersia est & in plurali. Teren.nõ conueniunt hæc fratri mecũ:atqui si præpositio inter eueniat. Semp fere sine supposito loquimur. Quod in ablatiuũ uertunt auctores. Columel.lib.vi.de pampinatione talis uineæ parũ inter auctores conuenit. Plautus in capti.nũc ita conuenit inter me & hunc. Tyndare dicimus itaq; cõuenit mihi tecũ:& cõuenit iter me & te pro eo qd concordes sumus. Addo etiã si per infinitiuũ cum hoc uerbo cõuenit loquamur accusatiuũ magis:quã datiuũ poni oportere. Cice.pro Gneo Pompeo quanto uos studio cõuenit:sacroq; salutem defendere. Idẽ ad herenniũ lib.i.tres res cõuenit habere narrationẽ. Teren.imperatorem una ire cum amica per uiã nõ cõuenit. Gel.lib.ii. Vtrum cõueniat te prius sedere. Quod si ifinitiui loco substituat noiatiuus:magis datiuo:quã accusatiuo utunt auctores. Ci.quid uererisne nõ cõueniat nostris ætatibus ista oro. Hora.lib.i.episto.paruo nescit uti:cui non cõuenit sua res:conuenimus rursus quẽ in iudicium uocamus. Ci.actione.ii.in uerrem. Non dubitauit:qn si ipse uerrem cõueniat æquitate causæ cõmouere hoiem possit.est etiã conuenire alloqui : cuius & constructionẽ retinet. Teren. Conueni hodiæ aduenienis quendam mei loci hinc atq; ordinis hoiem. Cum tamen absolutum est. Simul uenire significat. Salu.postq̃ unum in locum oẽs conuenere. Verg. Conueniunt quibus aut odium crudele tyranni. Vnde fit:ut suspicor:& huius simplex uerbum per eleganter sæpe numero ad impersonale imutetur:sicut cum noiatiuus suppositi in genitiuũ uertit ut si latine dicere tentaueris. Sempre mi allegro quãdo mi arrecordo de a quillo iorno che comenzai la grãmatica dicas oportet. Sũma sum semper lætitia delinitus cũ illius diei mihi in mentẽ uenit:quando latinitatem cœpi profiteri. Ci.in uerrem:ita mihi deos uelim propitios:ut cũ illius mihi temporis uenit in mentẽ: quo die citato reo mihi dicendũ sit nõ solum cõmoueor animo sed etiam corpore per horresco:idẽ ibidem cum mihi tyndari illius uenit in mentẽ aliquãdo huic uerbo uenit tota oratio suppositum dat Cice.actione vii.in uerrem uenit enim mihi in mentẽ in iudicio. M. Aquilii quantũ auctoritatis quantũ momenti: oratio. M. Antonii habuisse existimata sit. Accidit huius ordinis etiam ipersonalæ frequenter est. Quod præter spẽ euenit. Terentius in andria. Interea aliquid acciderit boni. Cicero nihil mali accidisse Scipioni putandũ est. Iurisconsulti tamen pro mori accipiunt:ut si quid filio meo acciderit Seruus esto.i.si mortuus fuerit. Contingit plus de timendis:sicut obtingit magis de optatis dicitur. Terentius hanc mihi expetiui:contigit conueniunt mores. Quintilia.lib.i.nec tamen.ii.quibus dicere non contingit:minorẽ curã docendi liberos habeãt: reperitis quoq; personalæ:quod quasi per sortem euenire est. Hierony.ad Damasum. Pater da mihi portionem substantiæ:quæ mihi contingit & actiuum primi ordinis. Verg. Funemq; contingere gaudent.i.tangere. Seneca in Herculæ furenti antea quã domum contingit.i.introeat uel appellat. Euenit uerbum ad magistratus ineundos magis aptum est. Salustius in iugurta. Metellus & Syllanus coss. designati:prouinciam in se partiuerant:metelloq; numidia euenerat. Aliquando idem est:quod accidit. Terent.in andria. Si quid præter spem euenit:ignosce mihi. Placet Quintilia.libro.i.pueros adolescentibus sedere permixtos non placet mihi:sed euidentius in uoce passiua. Cyprianus si hominibus placetur:dominus offenditur:fit aliquando p singulas personas in hoc uerbo sed personali reciprocatio:ut placeo mihi:places tibi:sibi placet. Qd est summa gloria efferri. Quintilianus placeas:licet tibi opum diuitiarũ diues tuarum fiducia:si mihi non inuidere expedit:pares sumus. Licet & datiuo & accusatiuo adiunctum reperio. Cicero pri.thus. Licuit enim esse occioso Themistocli:licuit epaminũdæ. Luca.lib.vi.ut certum liceat mihi noscere finẽ. Verg.in bucco.neq; seruitio me exire licebat:aliquando sine datiuo. Lactan.lib.iii. Licet ex illa sententia prouidere:reperit etiã cum accusatiuo & præpositiõe ur. Q. Curtius lib.iii.ma interest quantũ in nos licuerit : eleganter hoc uerbum construitur cum accusatiuo & præpositione per ut si transferas hoc uernaculum: tu non me permitte che eu leya:per te mihi legere non licet:asciscit aliquando ablatiuum cum præpositione de. Quod quiddã tragicũ:acerbissimũq; signat:ut si latinæ cõuertas:cui te a poduto fare pero male:cui tñ de te licuit p cõtra te qd tñ licere sit ppriæ. Ci.philip.xiii.his exposuit uerbis:licere id dicimus qd legibus:qd morũ istitutisq; cõcedit:neq; n.qd qsq; põt id ei licet:nec si nõ obstat ppea ẽt pmittitis hæc Ci. Expedit.i.utile ẽ. Hora.li.ii.car. expedit matri cineres oppertos fallere. Quintil.lib.vii.iterrogatus cuius ueneno moreret:rñdit nõ expedit tibi scire:cui uerbo & accusatiuus & dtũs simul adherẽt. Terẽ.nõ expedit uobis eẽ bonas. Quintil.li.iii.pcuratorẽ tibi nõ licuit.idẽ li.vii.an huic pcuratorẽ eẽ liceat. Vacat.i.ociũ est. Iuue.si uacat & placidi rõnẽ admittis edam. Verg. Et uacat annales nfoq; audire laboq;. Quinti.& cui eẽ diserto uacet. Cõstat.i.manifestũ ẽ. Ci.cũ cõstet lupercis id uectigal dedisse. Qd sicũ uerbo uolo adiungant idẽ est qd pmanere:idẽ Cice.in thus.& si tibi cõstare uis.idem alibi qua in snia si constare uoluissent:suam auctoritatẽ cum salute recuperassent

constat præterea:idem est quod emptum est.Ci.qđ mihi constat carius quã si in foro emissem.cõstruitur & eadem constructione constat:qua & cõuenit construebatur:nam ita dr̃:constat mihi tecũ:ut cõuenit mihi tecum.Cicero ad herennium:adhuc quæ dicta sunt arbitror mihi constare cum cæteris artis scriptoribus.i.cõuenire cõstat.i.suppeditat aliqñ est.Iuue.quis ferat cui constent oĩa.Quarti uero ordinis oĩa prope uerba personaliter efferuntur.Martialis.Hanc matrem cybelles esse decebat auem.Plautus in sticho.Secũdas formas decent superbiæ.Quod uerbum obiter datiuum exigit.Terentius in adelphis:me Herculæ uobis decet.Gellius libro.xi.præfatur elatius quã eius ætati decebat:quid autem decere sit Cice.ipse in libro de optimo genere dicendi demonstrat.decere inquit:quasi aptum esse consentaneumq; tempori:ac personæ.Oportet cum accusatiuo perpetuo construitur:neq; nocet illud Ciceronis ad Lentulum:hac a me sententia dicta magnus animorum motus est factus:tum eorum quorum oportuit:tum illorum etiam:quorum nunq̃ putaram:ubi intelligitur quorum.s.motum oportuit:uel antecedens asciuit sibi relatiuũ:latinis frequens est. Sũt autẽ quædam uerba quæ propius ad rationem impersonalium accessisse uident̃.Cuiusmodi sunt tedet:pudet:miseret:& his similia:quorum constructio & significatio plerunq; inuertitur:nam si infinitiuum admittũt accusatiuus transitiuus efficitur:ut reddet me proficisci.i.tedium profectionis tenet me. Si tamẽ genitiuum receperint accusatiuus ratione suppositi agere uisus est:ut Terentius fratris me quidem piget ac pudet.i.doleo & erubesco ob fratrem:unde intulit Priscianus pudet me tui.i.pudor me habet tui.Quod & exponi potest:habeo pudorem tui:ut Iuuenalis habeat iam Roma pudorem:reperitur etiã infinitiuus in clausula ubi genitiuus & accusatiuus existunt.ut si uelis dicere:reipublicæ Platonem suæ miseret de bacchari.Terentius in ecyra:non penitet me famæ solam fecisse.Quod frequentius dicitur hoc modo.Platonem miseret suam rempublicam de bacchari.Iuuenalis:quem iam pudet dicere ubera matris:non autem dixit.quem iam pudet uberum matris ducere.Magis tamen impersonalia existimant̃ si absq; casu enuncientur.Quintilia.pudet dicere inquæ probra nefandi hoĩes:isto cedendi iure ab uruntur.genitiuũ uero nusq̃ agentem inuenies:sed patientẽ ubiq;.Teren.nostri met nos penitet.Verg.in bucco.Nostri nec penitet illas:ubi uterq; nostri:non nostrũ dixit:nostrũ modo:& nostri hoc differũt ut ualla colligit.Quod hoc passiuæ illud actiuæ accipi debet.¶ Penitet hoc uerbum prominus cũ quæ ipsi fecimus:nobis incipiunt displicere.unde penitet:uix dixerim:quasi penitentia tenet & quæ nobis pudori aut tedio sunt:pœna quadam uidentur unde fit.Qđ penitere & pro pudere & pro tedere interim accipiatur.Verg.in bucco.Nec te peniteat calamo triuisse labellum.i.pudeat.Idem officio nec te certasse priorem peniteat.i.tedeat.Cicero in Catone.Num igitur si ad centesimũ uixisset annũ senectutis eum suæ pæniteret.i.te deret.Iuniores uero tanquã personale hoc uerbum declinarunt.Hierony.in ecclesiastico.Fili sine consilio nihil facias:& post factum non penitebis.Rufinus cõtra Hieronymũ.Ille qui ante pro his pœnituit ueniã non meretur.& illud euangelii marci:pœnitemini & conuertimini.Georgius aũt ualla Ciceronis exemplo ductus existimat pœnitet utrinq; cum accusatiuo cõstrui posse:ut me pœnitet cõtumeliam.Sed Ciceronis hæc uerba leguntur:unum id facimus fit. Quod pœnitere fit necesse quã sñiam Priscia.ante tenuit:quibus Paulũ assentiret:nisi Laurentii auctoritas me cogisset in uerbo huic simillimo.s.pudet.Quod duplicẽ accusatiuũ admisit.Laurentii uerba hæc sunt in apologia.Quid maledictorum audieris cum recordor:pudet me uicem tuã.ab hoc autẽ uerbo tria deducunt̃ participia:penitens:penitu rus:& penitendus.Ruffinus contra Hierony.tibi dabit̃ uenia penitens.Columel.lib.ii.itaq; hic ager:siue exerceatur siue cesset colono esto penitẽdus.Actius apud Marcel.neq; te neq; quenq̃ tuæ laudis arbitror pœniturũ:ponitur aliquando præpositio de cum ablatiuo pro genitiuo:nescio tamen an satis cũ imitatione.Ruffinus contra Hierony.licet quidem de errare pœnitere.¶ Piget in his quæ cum damno sunt dici uidetur.Quoniã piget tantum nos eius:quod dolet & molestũ est.Plau.in trinu.pol pudere quã pigere pstat totidẽ litteris:licet Plauti auctoritate uideatur pigere ad futura.Pudere uero ad præterita referri oportere.Verba Plauti hæc sunt:non o dedisse te pudet:me:quia non accœpi:piget.Sed quando de piget & pudet sermo incidit:admoneor esse præcipiendum hæc uerba & præponi posse.& postponi indifferenter.Teren.in Adel.Fratris me quidem piget & pudet.Tertullianus in apologia. In nobis solis aut pudet:aut piget.Quorum differẽtiam sed personaliter ex Plauti uerbis erui possumus in pseudolo dicentis.Id quod pudet facilius fertur:quam id quod piget:unde colligitur pigere dolorem pudere autem tantum pudorem inferre.Terentius etiam personale illud posuit in phormione:quod postea nos pigeat geta.Reperitur etiam cum datiuo.Ouid.ii.meta.Pigetq; actorum sine fine mihi sine honore laborum:duo ab hoc uerbo participia formari uidentur:pigitus & pigendus.Syllius lib.vii.ne pigitum paruosq; lares.Propertius lib.iiii.postis ab in uita uerba pigenda lyra.Cicero uero in libro de claris oratoribus gerundie usus est ad misericordiam inquit:inducitur ad pudendum ad pigendum.¶ Pudet duo significata admittit:nam siue ille peccauerit:quẽ pudet:siue aliquis alius cuius pudeat.pudere dicũtur de hoc posteriore.Quintilianus pudet dicere inquæ probra nefandi homines isto cædendi iure abutant̃.de priore.Iuuenalis.Sit ppositi non pudet:atq; eadem est mens Plautus in mene.nam prodire pudet in conspectum tuum.Lucanus tamen personale illud scripsit. Semper ait:metuit:quem sæua pudebunt.Cuius præteritum & puduit:& puditum est comperio.Cicero ad atticum me decesisse ab armis non puduit.Apuleius lib.ii.floridorum.Eum non puditum est ostentare.Cõstruitur etiam utrinq; cum accusatiuo:ut Priscia.uult.Teren.in adel.Hei mihi non te hoc pudet.Qđ & personale & hoc in noĩatiuo intelligi potuit:ut idẽ mihi:quẽ neq; pudet quicq̃:nec metuit quenq̃ nisi Lauren.ut dixi.Ita eo uerbo usus esset in apologia.pudet me uicem tuam.Cum datiuo apud poetas inuenitur.Syllius libro.vii.Resides ad bella uocantur:quis pudeat certare senes:quis pro quibus scripsit.Plautus uero cum ablatiuo sine præpositione hoc uerbum adiunxit in bacchidibus.Neq; me:ait:neq; te tuis intus puditum est factis.

Tria ab hoc uerbo inueniuntur participia:pudens: puditurus: pudendus. Martialis in xeniis: mauult hæc domino innittere dona pudens. Plinius libro.xxxvi.tanquã puditurus esset extinctos. Ouidius.in deianira huic uictor uicto nempe pudendus eras. Gerundium Cicero scripsit in libro de claris oratoribus:ut dixi in uerbo piget:& in libro de oratore cuius hæc uerba leguntur non pudendo sed nõ faciendo id quod non decet. Seruius auté iubet dicere piget me illud facere & pudet me illud fecisse sed de hoc satis multa diximus. Miseret me tui.i.angorem ex tua miseria capio. Cicero miseret me infoelicis familiæ. Cuius deriuatiuo. Terentius utitur atq; inopis te misereſcat mei. Plautus in trinu. Ita te aliorum misereat. Caue tui alius misereat idem in rudenti unum te obsecro ut te huius cõmisereſcat mulieris alias personale offenditur. Verg.& miseresscimus ultro. Tedet eiusdem naturæ cum superioribus est: præterquã. Quod frequentius personale inuenitur. Gellius libro primo. Verbisq; eius fatigari perteduissent: sed impersonale. Hieronymus in ecclesiastico. Idcirco teduit me uitæ meæ. In præterito tamen non modo teduit. Sed & pertesum est: facit: ut me pertesum est coniugii:& ego sum pertesus coniugium. Gellius: sed ubi me uitæ illius ferme iã ptesum ẽ. Verg. libro quarto. Si non pertesum talami: tedæq; fuisset. Suetonius in Iulio: quasi pertesus ignauiam suã scripsit. Campanus uero in uita pii pertesus rerum domesticarum scripsit: memoriæ proditum est Scipioné aphricanũ non tedeo. Sed tideo enunciasse: cuius & Lucillius meminit cũ ait. Quo facetior uidetur:& scire plusq̃ cæteri pertisum hoiem: nõ pertesum dicere ferunt te. Admonendum est hoc in loco: hoc uerbum tedet ad reuerentiã honestæ psonæ ne dũ ad pudoré psonæ uel rei turpis deduci posse: ut tedet me parentũ & tedet me scelerũ.i.erubesco pp parentes:& pp scelera erubesco: quorũ exẽpla frequentiora sunt: quã egeant demonstrari. Sunt quædã uerba psonalia: ut incipit: desinit põt. solet: debet: quæ si p̃dictorũ impersonaliũ ĩfinitiuis adiungant̃ ipersonalia fiunt: sed si aliis uerbis adhereãt sp psonalia manent. Ci. de petendo consulatu: si hic eius liber est. Cuius auctoritatis neminé posset penitere. idẽ in uerrẽ. Iamiã dolobella me neq; tui: neq; tuorũ liberorũ: quos tu miseros in egestate reliqsti miserere põt. Q. Curtius mulieris cõsilii & p̃ceps magisq̃ necessariũ esse credebat: penitere eũ cœpit. Diuus tñ Hierony. in uita melchi. cœpi captiuitatis tedere scripsit. Repetunt̃ & alia uerba ad hunc moré sed ipersonalia. Ouid. in helena.& iuuené facti penituisse putet. Cũ aliis uero infinitiuis psonalia manere multa exẽpla declarant. Quintil. p ceco. Incipit apud te gladius hẽre. Qd agat Ci. ad atticũ: ne incipit quidẽ illam consolari ut solebat. Cũ ipersonalibus aũt passiuis etiã adiungunt̃. Ci. in paradoxis ei generi possessionũ nemini noceri põt de qbus continuo dicemus: cũ quõ solet per parenthesim fiat ipersonale absoluerimus: fit aũt solet ipersonale generalitaté illã: quæ oibus ipersonalibus uerbis ppria est significans. Ci. in Lelio. Cũ in hortos decii bruti cõmentandi cã: ut assolet uenimus: tu nõ affuisti.i. pleriq; oés solemus. Passiuũ impersonale adeo ab Antonio excussum est uerbũ ut ampliori expositiõe nulla exponi possit. hoc est a uerbis tantũ neutris deriuari absolutis: q̃damq; generalitaté semp significare. Iuuena. Si nihil est seruis incurrit̃. Luca. Hoc ordine belli itur. Sed istant plurimi pro Prisciano p̃cipiente a uerbis etiã actiuis posse deduci: qbus non mõ assentior si uerborũ mutauerint significationẽ: uel cõstructionem ut Anto. adducit: uerũ etiã assentiando fidẽ habeo: si inter neutra absoluta, inserueris aliqd actiuũ ut si uelles dicere latinæ. Li philosophi obedeteno: credino: adiuuano: pfidano: dilametu segondo diuersi snie; a philosophis de uirtute certatur: obeditur: differit̃.& creditur iuxta snias uarias. Ecce differitur inter reliq uerba: quæ neutra sunt: obeditur: certatur: credit̃. Ci. li. ix. epi. Sic agitur uiuit̃: legit̃ & scribit̃. Quintil. li. ix. de psonis iudicat̃ de rebus contendit̃. Teren. in Adel. ignotũ est: tacitũ est: creditũ est: Cyprianus contra demetrianũ passim discurrit̃: rapitur: occupat̃:& illud Plauti in pseudolo. Quid agitur callidore: ipse amat̃: atq; egetur acriter. Nam si constructioné aut significationé mutauerint uerba actiua: multis exemplis patet ipersonalia passiua fieri posse. Ecce fugio te actiuũ est: fugio a te absolutũ: hinc Luca. dixit in bellũ fugitur. Vindico dicimus.i. ulciscor.& primo illud actiuæ hoc neutraliter ab hoc aũt Salust. dixit: uindicatũ fuit in noxios. Cũ accusatiuo uero nullo mõ construi possunt: ait Anto. hoc aũt intelligi oportet ex rõne uerbi ipersonalis: ut impersonale est. Qm̃ si ad alias constructiones respicias: nihil obest quominus cum accusatiuo cõstrui possint: quale esset. Si modus infinitiuus uerbo passiuo suppositũ daret: ut Verg. Cur dextram iungere dextræ non datur. Pli. Locustas pennarũ & fœminũ attritu sonare creditur. Idem lib. viii. qualem fuisse traditur sertorii ceruam. Quintil. lib. ii. efficietq; illud in utroq; certamine coronabat̃ muitũ. ¶ Nisi quod hic. Quintilia. antiptosim uidet̃ effecisse: ut urbem quã statuo: uestra est. Idem in. v. lib. scientiã in testibus & religioné ingenia esse in argumentis dicit̃. Nam quod Plautus in aulularia scripsit. Si opulento sit petitũ pauperioris gratiã æque dictũ est: atq; quod Verg. in. xi. lib. scripsit. Pacem troiano ab rege petẽdũ. Vbi gratiam & petendum ex uerbi speciali constructione dicuntur. Quippe peto. tis. accusatiuũ duplicem sæpe numero sibi ascisscit. Quorum alter accusatiuus perpetuo uerbũ sequit̃: ut petor libros petitum libros. ¶ Compertus est & accusatiuus tẽporis ratione: uel potius aduerbialiter constructus: ut Plau. in cassina ab hinc factum est annos sexdecim. Cui simile est illud Vergilianũ primo æneidos. Tercentũ totos regnabitur annos. In eo uero qd Antonius præcepit: sed neq; cum ablatiuo & præpositione ab uel. a. nisi generalitaté illam explicet: ut Cice. actione sexta in uerrẽ: res agitur in senatu uehementer ab hoibus reclamatur arbitror ut censeo de frequentiore usu intelligi oportere: quoniã apud idoneos auctores obiter sine generalitate huiusmodi offenditur constructio. Cice. lib. vi. episto. nihil est inseruitũ a me tẽporis causa. Idem lib. iii. eisdem operis si rationibus meis a te prouisum esse intellexero: idem ad trebatium lib. vii. ego tibi ab illo consuli mallem. Ad cauillationes tamen propellendas securius per datiuũ loquendũ esse arbitror: ut cum tu appellabas. Iam mihi ibatur. Plinius libro sexto incredibilia haud multis uisum iri dubito. Cicero actione. vii. in uerrem. Multo mihi ante est iudices prouidendum.

¶L. Christophorus Scobar Bethicus suo magnificentissimo. D. Nicholao Canarella utriusq; iuris antistiti integerrimo. S. D. Friuolissimā: & nauci præcii ficulū: dicet quispiam: mitis christophore: & quā nec labor excussit: nec cura limauit ad uirū plusq̄ circūspectissimū atqui & hoc ipsum quæro expoliri. n. & dolabrari aueo. Nā qđ ad ficuli minutiem attinet: illud in promptu est: qđ laboris non minus natura ad cotona: quā ad biferas gignendas: & non minus siue ad pyropū & culicem: quā ad caucasum siue elephanta gignendum p̄stat. Ineptum est. n. chirurgicū ossicula quæq; p̄termittere: quæ sæpe numero non minus toto fœnore doloris afferunt lesa. Tu uero melius mi Nicolaæ: q stoico more uitia oīa æqualia duces: æqualesq; uirtutes. Sed hoc agas uelim: qūo nihil ages: & ne nihil agas: ficum lege: nā eos qui in meā ficū post tuū asteriscon: si id tñ meruerim: acutis naribus & caperata fronte excandescēt: iam p̄scripsi. Vale Panhormi idibus saturnaliciis.

¶L. Christophori Scobaris Bethici. In Laurentii uallensis caput de fico expositio ad optimū eundemq; eruditissimum atq; undecunq; consultissimum uirum. D. Nicolaum Cannarellam. Incipitur fœliciter.

Cribit Valla differentiā īter ficum & ficulneam: quoꝝ alteꝝ siue pro arbore & fructu: siue pro morbo est substantiuū: alteꝝ uero pro quocunq; ex illa arbore materiato adiectiuū: & qđ potius ficulnus. a. um. quā ficulneus. a. um. reperiri cōstet: ubi ualla bifariā procedit: nā prius de fico: consequēter de ficulnea agit: quoꝝ aūt in parte priore Priscianū: ī posteriore uero ecclesiasticos quosdam suggillare uisus est. Priscianus duplici errore cōuincit̄ lapsus. Tum q̄a ficus in genere masculino declinationis quartæ posuit. Tum quia perperā collegit Martialē inter fructum & morbū generis differentiam posuisse: cū hoc Martia. unq̄ ne suspicatus quidem sit prius illud pee locū ab auctoꝝ optimoꝝ cōsuetudine monstrat: apud quos inauditū est ficus in genere masculino quartæ reperici declinationis: secundū rursus monstrat īterprætis. Elenchoꝝ Aristotelis testimonio cecilianum non de morbo sed de fico fructu contentionē habuisse. Indicantis sed uideor meo iure facturus si ipsius & Aristotelis & interprætis uerba huc induxero a capitis initio ad illā usq; partē: qua monstrat ualla priscianū defecisse: quæ uerba sūt scripta elenchoꝝ Aristo. lib. i. ca. xi. & sunt hæc soloecismus aūt quale quid est: dictū est prius: est aūt hoc facere & non facientem uideri: & facientē non uideri. Queādmodū cecilianus dicit si ficus sit secūdæ declinationis: nā qui dicit ficus maturas soloecismū qdē facit secundū illū: non uidetis aūt pluribus. Qui uero ficos: uidetis quidē: sed non facit eodē mō fit finis solū masculini gñis sine quosdā: nā qui dicit certā: soloecismū facit sine eos: hæc apud Aristo. legunt̄: ex quibus eruit planæ ualla cecilianū de fico pro morbo nullū uerbū fecisse: neq; de genere eius eē contentionē: se de declamatione: nos tñ ut uallæ caput magis p̄spicue liquescat: mentē & Arist. & interprætis excutiemus: & id quidē ipsum quā ualuerimus breuissimæ: & per quædā ueluti nos manu ducentia exempla alterutrūq; soloecismi postem reseruabimus: unde facile possimus itrospicere quid sibi uoluit apud Laurentiū interprætis textus ille. ꝶ Nam qui dicit ficus maturas soloecismū quidē facit & reliqua. ꝶ Supponendū est qđ cecilianus aliqñ Martiali. repræhenderit hac dictione ficus indeclinatione quarta usum: q̄le potuit esse illud. Res mira est: ficus non hēt unus ager: nam Martia. ceciliano uel infœstissimus erat: ut pote quē sæpissimæ Marti. suis epigrāmatis incesserat: & tanq̄ edacē quale est illud: ullus si pudor est: repone cœnā: cras te cecilianæ nō uocabo: & tanq̄ plagiatiū: quale est illud. Malo tñ recites cecilianæ tua. Et tanq̄ stultū quale est illud. Mille tibi nūmos hesterna nocte roganti. In sex aut septē cecilianæ dies non habeo dixi: sed tu causatus amici aduētum lancē paucaq; uasa rogas? stultus es: & tanq̄ auarū q̄le est illud. Dii reddant sellā cecilianæ tibi. Et tanq̄ ineptus causidicū quale est illud iā de clepsydra cecilianæ bibas. Et tanq̄ impudicū q̄le est illud: bellū conuiuā cecilianus hēt. Et in aliis sexcentis epigrāmatis quæ pp breuitatē p̄termitto atq; in nr̄o epigrāmate tanq̄ in eruditū: qui ficus in quarta dici declinatiōe ignorabat cū dixi ficus rides quasi barbarā uerba & reliq̄: un si qs ficus maturas: fac dixisset: ceciliano barbarismus uidebatis: tñ & si cæteris q eruditiores erant exploratū fuisset ficus maturas p quartā declinationē dici posse. Arist. uero mōstrat soloecismū quē & neoterici dialectici frequentius dictionis figuram appellant duplici fieri modo: & quando aliquid facimus: atq; facere non uidemur: & quando aliquid non facimus: idq; facere uidemur: hoc aūt est quod Aristo. dicit facere: & non facientē uideri: & facientē non uideri. Quā sententiā ipse idem Aristo. in eius libri primi capite secundo eisdem pœne uerbis explicuit dicens. Dum de soloecismo præcipit. Est enim subaudi soloecismus qd non est eorum quæ sunt: facere uel coꝝ quæ nō sunt: facere quod est. Sed facilius exposuero: si exempla subnectam. Soloecistes: fac: has tēdiculas obiciat: & argumētetis. Si uideo qcq̄: id ipm iā uidi. Igit̄ si facio domū eā ipam feci. uel aliter si uigeo: iā uigui. Igit̄ si fio iā sum factus: soloecismus āt utrobiq; ē manifestatarius: nā nō faciētē colligit sophista facere: loquor facere & faciēs more. Arist. p q̄cūq; cuiusuis q̄ sit uerbi sign̄atiōe: uideor āt domū fecisse: quū eā facio pp illius p̄nūciati silitudinē: si uideo iā uidi: nā utrūq; ab istāti ad ptm̄ enunciat̄. Sed q̄tū soloecistes oberret: aduerte agit̄. n. uisus citra ullū tpis momentū: un̄ qđ q̄spiā uidet: id ipm quodāmodo iam uidit: atqui fecere & fecisse longe aliter se habent: nā eis esse simul idem quale fuit inuidere & in uidisse non contingit: actus enim illi in momētulo uno esse uidentur: isti uero actus aliquando ēt in diutina mora. Est igitur hic soloecismus. Quoniam est non facere & facientē uideri. Afferamus p̄terea alterius soloecismi partis exēplū: quæ fuit facere & non uideri facientē. Sed ab exēplo iam pcpto nō recedamus. argumētabitis soloecistes captiūculis atq; præstigiis semp usus. ego facio domū. sed eam adhuc non feci: igit̄ cū ego uideo cœlum. sed adhuc illud non uidi sophismatis enim similitudo mentē disturbat humanā atq; multi-

plex phantasticũ:ut fit mihi psuasum me coelũ uidere:& illud ipm cũ uideo:nõ uidisse:qđ est uidere & ui
deri nõ uidentẽ:siue ut Arist.dicit facere & nõ uideri faciẽtẽ:q̃ altera soloecismi fuit ps colligo ut i ipso stati
soloecismi exponẽdi initio ptuli.Soloecismi ptes duas eẽ:hoc ẽ facere & nõ faciẽtẽ uideri:siue nõ facere & fa
ciẽtẽ uideri:atq; hoc fm Arist.sniam.Sed dicet quispiã quorsum hæc ad ficũ:in fico uero tale aliqd est : q̃le
iã facio & audio uerbis accidisse cognouimus:& hũc multiplex phãtasticũ declinationũ soloecismũ faciens
nescio tñ an latini auctores oĩno soloecismũ dixerint declinationũ uitium:præterq̃ si casuum imutationem
ad declinatiões adduxerint.In casibus autem:ut Diomedes auctor est:sæpe numero fit soloecismus:sed dia
lecticorum ratio in his citra grãmaticorũ institutiones profundius serpit.Monstrat igitur Aristoteles soloe
cismũ & per declinationes & per genera posse fieri.Sed prius id per declinationes ostendit:quo fit ut eius in
terpræs ceciliani ficos induxerit uel quia eo exẽplo euidentius aliud adduci non potuit:uel quod in illa in
terprætis tẽpestatæ ficos adeo latini ignorabant:ut etiam in nostra ætate ignorabant exceptis paucis:& ut hoc
exemplo:quam ficus dura esset:degustassent.Sed ad soloecismũ.¶ Qui dicit inquit interpræs : ficus matu
ras:soloecismũ quidem facit sine illum:subaudi tu cecilianum.Sed non uidetur pluribus : & hoc est facere
& non uideri:quod iam in uerbis uideo & facio ostensum est supra:Ex quibus ceciliani inscitia: facile appa
ret:nam Aristo.sententia de pluribus in eodem capite hæc est:ut lex loquendi sit plurium opinio non unius
qualis cecilianus erat:& hoc est quod interpræs sensit quomodo dixit.¶ Quemadmodum cecilianus dicit:
si ficus sit secundæ declinationis:quasi ad unum dixerit nemo præter cecilianum:unde subdidit secundum
illum qui dicit ficus maturas soloecismũ facit ueluti interpræs cognouisset φ præter cecilianũ:uel duo uel
nemo esset:qui hoc affirmaret & hanc suspicor esse causam cur interpræs per cõditionem id exposuerit:cũ
dixit.¶ Si ficus sit secundæ declinationis:subaudi tu tantum:idest non quartæ quod manifestatur quomodo
dixit ficus maturas fuisse soloecismum.Quibus adiecit illud uerbum.¶ Quemadmodum cecilianus dicit:
idest homo nihili:qui a plurimorum consensu discessit contra Aristotelis loquendi legem: nollem quẽquã
decipi in eo quod dicitis ficus maturas ut intelligat hanc contentionem generis esse:quod adiectiuum illud
maturas indicare uideatur:potiusq̃ declinationum:nam illam dictionem maturas eo adiecit interpræs : ne
dictio illa ficus in singulari numero atq; materialiter in nominatiuo accipi posset:quod apud Aristotelẽ fre
quentissimum est.Experiamur præterea alterum soloecismi membrum in fico:quod est non facere & uide
ri:quodq; eliciendum est ex sequentibus uerbis quomodo dicitur.Qui uero ficos uidetur quidem sed non
facit:idest qui dicit ficos uidetur quidem supple tu soloecismum facere:dixit autem.¶ Videtur: & nõ addi
dit sine plures quasi dicat uideris alicui uni:qui per inscitiam ficos indeclinatione dici negaret:queadmodũ
cecilianus ficus maturas negabat in quarta:sed esto uni ei uideatis.¶ Non facit:subaudi tu sine plures:nõ poe
tas modo:sed oratores approbatissimos:quorum exempla adducit ualla in textu . Si quis ergo ficos dixerit
putabitis:inquit interpræs soloecismus sine partem illam:quæ est non facere & uideri & hoc sine aliquẽ ui
deri:sed sine plures non facere:quemadmodum illud superius e diuerso erat:idest sine cecilianum facere:
sed secundum plures non uideri.¶ Fasciculum igitur facimus colligendo ficus maturas : & ficos dici posse:
& hoc sine plures:quorum opinio:ut Aristoteles in hoc capite dicit loquendi lex est: nam ut Quintilia.lib.
institutionum primo inquit interim excusantur hæc uitia aut consuetudine:aut auctoritate : & idem paulo
post siue amare corticis:siue medio cortice facit soloecismum:quorum neutrum quidem repræhẽdo:cum
sit utriusq; Vergilius auctor:hæc Quintilianus.¶ Duplex mendum arripuerunt omnes uallæ codices:alte
rum aut expunctionis:alterum uero additionis.Vbi enim legitur.¶ Qui uero ficos sine plures quidẽ expun
gito hinc secundum plures:quæ uerba apud Aristotelem non sunt:& etiam uallæ sententiæ aduersantur:nã
si quis dicet ficos:non uidetur soloecismus sine plures:quod si uideret᷑ sine plures:non modo uallæ:sed ipsi
etiam Aristoteli sensus repugnaret:qui dixit plurium opinionem loquendi esse legẽ.¶ Est præterea adden
dum uerbum substantiuum sit:ubi legitur quemadmodum cecilianus dicit:si ficus sit secundæ declinatio
nis:quod uerbum apud Aristotelem legitur.¶ Post declinationum soloecismum:inducit Aristoteles gene
ris soloecismum per hanc dictionem finis:quem consulto prætermisi:tum quia mediocriter intuenti facilis
est:tum quia ad ficum nihil attinet finis.¶ Sed dicet quisquiam quis ne hic Aristotelis iterpræs an ne potius
ipse idem est Aristotelis?Ergo uero teste conscientia mea diu multumq; cogitaui:uter esset eorum?Sed nul
la ratione adduci potui:ut hæc dumtaxat exempla ficus & finis Aristotelis esse possent:nam apud græcos ad
quos Aristoteles opera sua scripsit hæc controuersia in fico non est quemadmodum apud latinos. Græci.n.
sycen arborem:sycon fructum sycosin morbũ uocant:unde græco sermone latinus pauperior est. Suspican
dum igitur est boetium seuerinum:qui ut ipse testatur in opere de scholarium disciplina:opera hæc Aristo
telis latinitate donauit e græco transferens:aliquam dictionem quæ apud græcos similem uarietatem facie
bat:ut apud latinos ficus facit:expunxisse:atq; eius in loco substituisse ficum:cuius cũ siciliano contentio ue
luti apud latinos notior esset:aut dicant mihi Aristotelis cõmentatores isti omnes & albertus & reliqui singu
li.Tradebat ne græcis Aristoteles præcepta græca subdẽdo exempla latina?Nil agit exemplum litem quod
litæ resoluit:ut ait lepidissimus poeta:addo etiam Laurẽtium uallensem uirum per quã eruditissimum &
quẽ litteræ græcæ non latebant:utpote qui Homerum Erodotum Thucididem loqui latinæ fecit non inter
præterm indefensionem sui accœpisse:si Aristotelem ipsum accitare potuisset non in probationẽ modo.Sed
in gloriam sed in summũ decus.Sed de hoc eruditiores melius uiderint:uixit autem Martialis cum Secilia
no inter Aristótelem & Boetium:quippe Aristotelem ante natalem christianũ annis trecentis & quadragin
ta tribus fuisse constat.Martialem uero post natalem christianum annis undecentum boetiũ deniq; post eun
dem natalem christianum annis quingentis:nemo itaq; illorum alium nouit si ab Aristotele icipias : nedum

eius scripta sibi ascisce re potuit. Nõ tamẽ ignoro præter hũc Cecilianũ alios etiã Cecilianos fuisse: qualis est
ille: quẽ Cice. in orõne pro Marco celio noiat cũ inqt. sed dubito quẽ p̃rem potissimũ summã. Cecilianũ ne
aliquẽ uehementẽ atq; durũ & q̃ sequunt. ¶ Sed ego uerisimiliori assentior determiatiõi. aut dicãt mihi illi
qbus magis satisfacit totũ illud caput esse Aristo. solius q̃ meliore: q̃ mea fit: rõne ducantis: nolluit fortasse
Valla boetiũ sed iterp̃tẽ noiare. uel qa nõ satis pro cõperto hẽret trãslationẽ Elenchorũ boetii: aut qa sibi pa
rũ fauoris aucupetis si ab hoie tñ etsi Romão: q barbare nos docuit loq: & q Romãæ loq nesciret sñiam mu
tuaretis. Sed de hoc satis multa. ¶ Cũ dixi ficus rides q̃si barbara uerba: barbare. n. loq tã q Soloecismũ: q̃ q
barbarismũ facit dicimus. prĩa barbarismi ac soloecismi fœditas absit. Quinti. inqt. Dicemus ficus quas sci-
mus in arbore nasci & hoc scdm plurimorũ cõsensum: quis tibi soloecismus uideat. Plau. ficus nobis attulit
duriorias p̃cores. Sueto. in augusto. caseũ bubulũ mãu p̃sum & biferas ficus petebat. Pli. li. xv. Cũ & obsomi
uicẽ habeat recẽtes ficus. Iuue. si aliã uis decerpe ficũ palladius li. iiii. ficus uirides seruari possũt singule in-
tra uiridẽ cucurbitã diuus Hiero. in Hieremia. Calathus itus ficus bonas nimis ut solẽt ficus esse primi t̃pis
& illud qd accitauimus Mar. Res mira est ficus nõ habet unus ager. In oĩbus aũt his ficus fructũ significat nõ
q dẽ arborẽ. dicemus ficos Ceciliãe tuos: idest scdm id qd tu sentis: ut ficus gñris sit masculini & declinatiõis
scdæ. neq. n. erat Mar. cõtentio cũ Ceciliano nisi de nois declinatiõe. sed obiciet aliqs. in quo igit Cecilianus
errabat si ficũ in scda declinatiõe declinari asserebat: cui & Mar. assentit errabat aũt: ut diximus in eo quod
ignorabat in q̃rta etiã declinari oportere. sed afferamus nos aliq̃ etiã exẽpla p̃ter illa q Valla adducit. in scda
declinatiõe gñris & masculini & fœminini. Varro in li. i. de re rustica fici inqt: quẽ edimus. Lucillius apud
Noniũ Marcel. ficuti cũ ficos primos pro palã recẽtes p̃tulit. & in fœminino gñre Columella li. xi. Tũc præ
cox bifera descẽdit ab arbore ficus. Idẽ li. xiii. tãtã massã cõminute fici p̃miscuerint. Idẽ pinguissimã quanq;
ficorũ q auctor pro fructu nũq̃ aliter quã secũdæ declinatiõis & gñris fœminini scribit. Corne. celsus lib. v.
Est etiã uulnus qd a fici similitudine & paulo post. itulit aũt ficũ in aq̃ decoctã. Sed utrobiq; de fructu con-
stat Corne. loq. ideo hæc adiecimus exẽpla qm ex illis exẽplis: q Valla iduxit in scda declinatiõe: genus erui
nõ põt ex quo ondit supple tu Prisci. in opis maioris li. vi. uitiũ & fructũ q̃si diceret qd minime ondit de ge
neris Anto. Nebrissensis p̃ceptor meus putat oino hãc dictionẽ gñris expũgendã esse id ip̃m qd nos. in textu
fecimus: atq; substituendã esse aliã id est declinatiõis. qñ eorũ cõtentio: ut ondit iterp̃s tñ de nois declinatiõe
nõ q dẽ de gñre erat. posset tñ dictio illa gñris ut a uerulano acri igenio uiro Romæ p̃cepi defendi ueluti p-
mãsura & in eius loco declinatiõis substitui nõ oportere. qd ita deducebat. Ego magis sentio subaudi tu: quã
Prisci. sentit Martialẽ de gñris drĩa sentire: nã Prisc. solũ sentit uitiũ & fructũ gñe differre. Ego uero: ut si di
cat Valla: id ip̃m iã sentio qd uitiũ & fructus possint obiter gñe differre: sed magis ad huc sentio ego. hoc ẽ
ficũ pro fructu cũ est gñris masculini tñ esse declinatiõis scdæ qd Prisc. ignorauit existimãs gñris mascul-
ni ficũ simul & declinatiõis q̃rte repiri posse. qd inauditũ est. Nã illud aiebat Verulãus: qd Valla ĩfra adie-
cit nec drĩam posuisset gñris iter morbũ & fructũ cũ hoc ab illo dicatis. i. Mar. nõ nocet qm illa dictio magis
tñ est iter Vallã & Prisci. itelligenda nõ aũt iter Mar. & Cecilianũ: q nõ de gñre sed de declinatiõe certabãt
uterq. n. placet. Sed securior Antonii uia: & pluribus cõprobata tu uero utrũ malueris seq: hinc habebis au-
ctorem pro arbore sit sæpius quartæ nõ possum in hoc loco Vallã nõ nimiũ mirari: q sæpius dixerit arborẽ
quartæ declinatiõis: quã secũdæ reperiri: cuius cõtrariũ apud oẽs pœne uideo q de arbore. fico unquã scri-
pserũt. excepta unius illa Ciceronis auctoritate atq; alia palladii in titulo illo quẽ de ficubus ĩscripsit. quem
adhuc locũ ego magis de fructu quã de arbore. itelligo. Pli. li. xv. cato de ficis serẽdis ita memorat. Palladi9
li. vii. caprificãdæ sunt aubores fici Columella li. iii. ficorũ gñra dispari drĩam pari loco serunt. Cato in lib.
de re rustica ficos plurimũ generũ quo loco serere oporteat. Ego uero arborem seri magis quã fructũ ubiq;
uideo. pro fructu & morbo mira res est: nusquã apud auctores ficũ istũ pro morbo legi neq; quartæ neq; se-
cundæ declinatiõis. cuius iuenti Prisc. fuit opifex nulla ductus auctoritate p̃ter hãc Mar. unã: q quã sit nulla
iã licet oĩbus cognoscere. nã qd celsus li. v. scripsit: nõ declarat ficũ apud latinos accipi pro morbo: sed tñ qd
est ulcus: qd & a fici similitudine Sycosis a græcis noiatis: neq; Valla alicubi dicit ficũ morbũ eẽ sed per cõdi
ctionẽ affirmat. si ficus pro morbo gñris accipitis aliqñ masculini declinatiõis secũdæ est nõ q̃rtæ: ut sit eadẽ
ratio & fructus & morbi ad cuius fructus similitudinẽ morbus appellat. & quẽadmodũ latini ficũ p̃ mor-
bo nõ receperũt ita eius deriuatiuũ ficosus. a. um. admiserũt: Verg. in priapeis. iter eruditos ficosissimus an-
nubulet poetas. Idẽ in eodẽ opere. ficosissima me puella ludit recitat Prisci. dicemus ficus ceciliane tuos quẽ
Prisci. & Sipõtinus & Domitius imitant. nã ita uersum hũc scribi debere cõfirmãt Sipõtini uero uerba hæc
sunt eãdẽ esse huius uocabuli ficus declinationẽ siue fructũ seu morbũ significet gñe aũe differre: cũ fœmi
nini gñris sit qñ fructũ significat. qñ uero morbũ masculini. hæc Sipõtinus. Domitius uero cominiscẽs tex-
tum illũ dicemus ficus Ceciliane tuos hoc inqt epigrãmate utit testimonio Prisc. licet a nr̃is redarguatis ue
luti Domitius doleat Prisciani in hoc loco reprensionem. Sed id magis ioco unde Martialis imperitie accu-
sationem cum flagitii crimine coniunxit per iocum & dicacitatẽ: ut moris sui est: quod Cecilianus adeo es-
set ineruditus non solum: sed & flagitiosus ut negaret ficus reperiri: quos semper secum & quidem cum do
lore gestaret & hoc est quod Valla dicit illius & nequitiam & imperitiã repræhendere uoluit & paulo post
Cecilianum nescio quẽ ut flagitiosum hoiem sic in eruditũ. ¶ Georgius uero Merula nõ putat Martialẽ in
hoc epigrãmate de morbo sensisse: sed de ipso tñ arboris pomo: ut iam secundũ interpratis sñiam, exposui
mus: nec putat. Idẽ Georgius merula Martialẽ adeo fuisse ipudentem ut tã illoto atq; illiberali ioco uteret.
Ego uero nõ itelligo cur tã bene de Mart. sentiat merula: cũ sint huius porte alii aliiq; ioci multo turpiores.
Galeotus aũt Martius uir aliogn nõ idoctus in illo ope quẽ hospitẽ appellat: exposuit ficos tuos. i. seruos &

¶L. Christophorus Bethicus Reuerẽdissimo. P. D. Rynaldo a Moncoro præsuli Cephaleditano. S. P. D.

FOrmidabat mea Capella humanissime præsul: profecto formidabat ad te mitti: mirũq; in modũ reluctabat: me etiã quod sic imprudẽter se extruderẽ: neq; quãtũ uirũ petitura esset: satis animo cõplecterer: quærebat: quid agis: inqt: Christophore: quũ me per omne tuũ decus: atq; discrimẽ: tum incultã tum ineptã: imo rudẽ prorsus ad uirũ tantũ: oĩsq; eruditionis fastigiũ deturbate emiseris uide qd nam egeris: neme cõuitio & opprobrio abiiciat: & te litteraꝝ exptissimũ pœnitus retineat. Cui ita ægre e nostro gremio discẽdẽti ꝑsuasi. O mee delitiolæ: o mea uiscula ita ne mihi nequissime cõsuluissem: ita ne de me ipse essem pessimemeritus: ut cõmitterẽ apud tantũ uiꝝ uel te male audire: uel de me nõ bene sentiri: abi bono sydere: nã susq; deq; ferã qd alii senserint: dum tamẽ cui mitteris siue ad thus siue ad scõbros inseruiueris. Perfricuit igit frontẽ: nam ecce ad te incessit. Nostra capella: eam ista clemẽtia tua singulari suspicias oro. Quæ nisi cilicia hispida suffecerit: Clitellaꝝ tomento cudat. castigareq; ne pigeat: id. n. erit liberalitatis tuæ agere: qui & potes & soles. Si tamen opperculũ ortã capit. Iam nõ erit immodestũ pastori capellam pascere: si nõ fuit imodestius eius posse uellus detonderi. Vale. Clementissime Pater & uiue diutissime: ex regia Panhormitana eidibus Ianuarii.

CApella Homeri candida hoc tumulũ indicat: quod ariete mortuo faciũt sacra. Hi duo uersiculi apud Gelliũ ex Varrone quũ legunt pleriq; allucinant siue structura. siue cõtinuatiõe. Astronomica tamẽ eruditio pensi inopilsimũ quẽq; sedabit facile. duo sunt dũtaxat uerba: qbus mens linquit ad percipiendũ capella: atq; ariete: quæ cũ perstrinxerimus & structurã & cõtinuationẽ consequemur: ut cleonides & firmicus auctores sunt hic in Matheseis: ille aũt insignoꝝ momẽtis aries iter signa cæcus est: tãetsi signoꝝ omniũ sit directissimus dux. de quo Mãilius li. ii. astronomicõ ita scribit aries caput est ante oĩa princeps. Cice. in arato arietẽ cæcũ ostendit ait enim quis comes est aries obscuro lumine labẽs: cui assentit. Auienus in phenomenꝭ de ariete loquens: intulit semper ꝑpriis caret ignibus. Germanicus in fragmẽtis tantũ dẽ scripsit: claraue nõ illi est facies: nec sydera possunt: officiat si luna. sua uirtute intere: cui arieti Homeꝝ simillimũ fuisse omnis antiquitas narrat legas licet Plutarchũ: legas Martianũ. legas Petrarcham. semp te effendet cæcus Homerus. Plutarchus oculis captũ: Martianus cecutientẽ meonũ. Petrarcha cæcũq; senem sed cuncta uidentẽ: scribũt. Homerus aut apud cumeos cæcũ significat. nã poetæ illi clarissimo Melesigenes nomẽ fuit. Capella rursus inter astra locata est siue ega siue Amalthea fuerit. parũ nunc refert. nisi quod ega solis filia pulchro candore legit cõspicua. quaꝝ utraq; Iouis nutrix fuit capellã uero cælesti Aeternitate donatã sic meminit Manilius li. i. astronomicõ. Mundi nutrito rege capella cuius ab uberibus magnũ ille ascendit olympũ lacte fero crescens ad fulmina uimq; tonãdi. hucusq; Manilius hãc Cleonides & firmicus in trigesimo arietis gradu locarũt mortalibus ĩfluẽtẽ mẽtis cõcussionẽ animiq; uertiginem. quo circa quos horoscopo ĩuadit: reꝝ facile satagũt: atq; machinãdo sollicitant: quis modo nesciat Homeꝝ enigmate a piscatoribus opposita adeo fuisse percitũ: ut sua ipsius capella uitã finiret. Itaq; ut aries cæcus Homero cæco cõgruit: ita capella cõcutiẽs Homeꝝ cõcussum abstulit. Metasthene ꝓterea auctore: atq; pedião suũ quẽq; priscoꝝ sacrificiũ oblectabat uel cõsentaneũ uel infestũ. hinc diane canem ut cõstruã: hinc Baccho caprũ ut infestũ antiqui mactarũt. qd apud poetas freqũẽs legas Vergi. ense ferit sterilẽq; tibi ꝓserpina uaccã. Vbi Seruius sterilẽ uaccã ꝓserpine similẽ & cõgruentẽ expõit. Mactat baccho caper tanquã uitibus infestus atq; nocuus. Vnde Verg. Baccho dicemus honorẽ: & ductus cornu stabit sacer hircus ad arã: & reliqua faciunt igit Homero apud tumulũ sacra siue re congrua. i. ariete nã uterq; ut diximus: cæcus fuit. siue re infesta idest: capella cuius uertigine periit Homerus. In eo uero & mortuo adiecit Varro ad sacrificii mactationem respexit. Sit ergo structura hoc indicat tumulũ Homeri. qd faciũt sacra capella cãdida: ariete mortuo. est aũt dialictõ figura & Oratio cõiũctiõe priuata. Sed dices tu pr amplissime eruditissimeq;: quorsum ista mi Christophore: tãetsi pœne oĩa cõmẽticia ad Homeri stirpẽ. atq; uerboꝝ cõtinuationẽ: reꝝq; seriẽ dicã & breui qdẽ. Scribit berosus li. viii. antiqtatũ & uni cadaueri uno holocausto sacrificabat antiqtas. Modo ãt rei dubie. i. Homero: cuiꝰ stirpẽ eẽ dubiã plurimoꝝ testimõĩa declarãt. re dubia. i. ariete: & capella qd sacrificia fiãt scribit Varro. nã ꝑticula illa qd. ꝓbatiua ẽ. cũ dicit qd ariete mortuo faciũt sacra ut sit sensus hoc ĩdicat tumulũ eẽ Homeri: cuius stirpẽ dubitãt ꝑrimi: qd. i. nã faciũt ei sacra sacrificio ancipite. s. capella & ariete. Tu uero melius antistes dignissime: q cũ tãtã ꝓuinciã hoĩ ignauissimo & bõæ frugis expti ĩposuisti q ab errauerint: ut canit lepidissimus poeta: una liturã poteris emẽdare. Vale.

¶Ad Capellam auctor.

¶Terris pagina cultior locellis.
Quam pumex leuiusculus poliuit.
Et clio breuibus remissa sertis.
Ad calcem endecasyllibis decorat.
Amplas præsulis incitato cursu.
Aedes pergito cephaleditani.
Cuius candida cum uidebis ora.
Demissis oculis genuq; flexo.
Narrato hæc mea pauca uerba: quæso.
O sacrum siculæ decus camenæ.
Phœbi perspicuum iubar nitentis.
Vultu me lege te precor benigno.
Tunc nostra ocia comprobabis ipse.
Quo fient mihi litteræ beatæ.
Vt fœlicior unus orbe toto.
Appeller: uociterq; pro coronis.
Si in unum omnia congeras aceruum.
Nulla unquam mihi contigisse tanta.
Quam quæ gaudia dulciora cernes.
Hic: quæ nunc mihi afferet December.
Perquiras igitur citato cursu.
Montauri rogo cephaleditani.
Aedes: hic tibi mens catoniana.
Et sacri tacii: Numæq; mores.
Sunt splendent Sophiæ probata dicta.
Præsul tu sane Cephaleditane.

¶ L. Christophori Scobaris Bethici de Digitorũ gestu ad priscorũ cõputationẽ super diui Hieronymi satyrã in Iouinianũ ad uirũ præclarꝶ eundẽq; eruditũ. D. Matheũ Barresium.

Vur nondũ satisfecerim erudite Mathee multiplex causa extat: tum quia barbarus difficile latinũ erudiet: ut uernã nouitius: ut tyro ueteranũ. tum pterea q̃ uaria negocia in ipsis Christi nascẽtis saturnalibus me syracusas usq; detruserũt. In quibus eadẽ de re scribere istituerã. digna illa qdẽ res atq; longe eminẽtior quã cuius Bethicus aut possit aut debeat esse scriptor: qd fieri tam põt: quã cælũ ruere. To igit̃ neutrius me accusabis: nec de elatiõe: nec de negligẽtia: q̃rũ hãc semp fugi. Illi uero inimicus sum ĩfestissim⁹ si tardius quã aut tu uoluisses: aut ego debuissẽ scribere cœpi. Sed agedũ iterim. qd tibi uis cũ istis ad me litteris meaꝶ laudũ pleĩssimis: qbus caucasum motares: ne dum Bethicũ cieres late diffunderis: late accrescis: ubiq; spaciaris: ubiq; cõsistis: explicaris: & pstringeris: toti singula: atq; singulis totus hæres. accrescit meaꝶ laudũ ĩgens uarietas p singulos oratorie ppe articulos perq; gradus singulos ĩcedis. Iã uagaris ad ægyptũ: Iã assurgis ad Platonẽ: Iam arctaris ad Cataneos: totus exultas: totus hilarescis succo plenus & nitore. & qd pulcherrimũ est tollutim: nõ qdẽ subsoltim puagaris. Quo magis anceps sum: tuis ne litteris an tibi potior debitor factus sim. sed homo ineptus pedetẽtim in mea errata delabor: q dum tibi placere festinatiõe debuissem: uerbositate displiceo prorsus. atq actũ ago. litteris tris pones exigis a me: atqui nimiũ supq; nimiũ est hoc sed dices duos saltẽ: & hoc qdẽ p nimis est habẽri dũtaxat unũ & hũc qdẽ rancidulũ. Sed dũ illi pinsant̃: hoc uescaris uolo licet nõ artocopo: ne ad fabre elaborato. i. q̃ fit ista p Bethicũ Diui Hiero. digitoꝶ similitudo. Diuus Hieron. in Iouinianũ scribẽs Christi redẽptoris nñi parabolã illã: q̃ apud Matheũ. xiii. capite legit̃ de fructu agri. xxx. lx. c. expõit cõsuetudinẽ antiquã p digitoꝶ gestũ numerãdi asciscẽs. cuius rei auctores sunt Pli. li. xxxiiii. ca. vi. Macrob. In saturnalibus li. i. Iuue. saty. x. Apuleius apologia secũda ubi aduertẽdũ est ueteres ĩ sinistra manu ab uno ad nonaginta: in dextra uero a centũ in reliqua dinumerasse unde Iuue. de Nestore loquẽs fœlix nimirũ q̃ p tot sæcula mortẽ distulit: atq; suos iã dextra cõputat annos. Trigesimus molli digitoꝶ flexiõe demostrabatur: cuius Apuleius auctor ẽ: q ait si. xxx. annos pro decẽ dixisses: posses uideri pro cõputatiõis gestu errasse: quos circulare molliter debueras nõ qdẽ apire. sexagesimus uero nũerus denotabat̃: si supiori digitoꝶ gestu supponeret̃ pollex: uelut deprimẽdo cuius auctor Macro. est: qd in sinistra disponeret̃: sed qd ita disponeret̃. Prosp in arte his demõstrat uerbis. Circũductis digitis pollex istat supne: ut sexagesimũ eliciat numerũ. cẽtesimus tãdẽ nũerus: ut uenerabilis Beda apud Mãcinel. auctor est: demõstrabat̃ in dextra. Ita qd medio pollicis articulo unguis ĩdicis circũducti hæreret ex q̃ cõpositiõe q̃dã q̃si Corola resultabat. unde diuus Hiero. ait. Cẽtesimus nũerus exprimit uirginitatis coronam quos digitorum gestus hic sic dipingere feci.

¶ Sed ad rẽ. cõiugiũ: uiduitas: & uirginitas ita se habẽt: qd alio alid ĩcrescit magis: & q̃dã ueluti laboris amaritudine magis excellit: & ĩde eminẽtiore pmio: qd est amarius: donãdũ est. atq; ei cũ quo actius agit̃: & perstrinctius maior palma parat̃ modo q̃to sit laboriosius uoluptatis illecebris cõtinere quã eisdẽ potiri nemo est q nõ uideat: & q̃to sit manus dextræ. quã sinistræ onustior sartina: atq; cõpressio ridigior facile agnoscas. uñ uirginitas in dextra est: & eã qdẽ p pollicis & ĩdicis corolã designãt: sed q̃to sit depssior digitoꝶ strues dicta: si eis pollex supponat̃ in sinistra: q̃ si molli osculo im̃ digiti sese cõplectant̃: oẽs sentiũt. itaq; diuus Hier. pmioꝶ nũeros. i. xxx. lx. c. p erũnaꝶ afflictiões q̃ eosdẽ nũeros apud ueteres ĩdicabãt exposuit habes igit̃ qd ĩtra tm̃ ænigma sentiamus. Tu uero melius: q hæc duriora nostratia & delinies & cicurabis. atq; si qd erratũ erit: nemo est te ipso patior ad emẽdãdũ. uñ ostendes te nõ tã laudẽ Bethici q̃rere: ut ais: quã ab eo cauilla refellere posse. Accipias hæc uelim quo sint scripta aio: nõ qdẽ q̃ eruditiõe. Malui. n. ĩprudẽtiã reqsisses meã: q̃a qd uolũtatẽ accusasses. Nã nihil põt nec amplius ex petere: nec maius expectare q̃ hois beneuolã uoluntatẽ. Cæteꝶ ut rideas: nescio quo uobiscũ agat̃ modo: ut quos undiq; sepserit nix: hyems: & uẽtus. Nõ etiã & illud durissimũ apud nos deterrimũq; erit: nõ posse sine lachrymis bibere? Nã aquã quoq; siqs biberit nostrũ: tormen patiemur pinde alter alterius misereamur. Vale & rescribe catine. Cal. Ianuarii.

¶ L. Christophorus Scobar Bethicus suo Ioanni a Ryo Auriculario regio atq; beneficentissimo uiro Salutem plurimam dicit.

On erã ego nescius mi amãtissime Ioãnes atq; oĩs officii ĩtegerrime ptector quũ te semel fuerim cõspicatus q̃tũ mihi eẽs optiaꝶ auiũ allaturus. Nã ĩpa te natura ad alĩd pepit nihil: pterq̃ qd de illis: quos semel eẽs amicitia cõplexus: ppetuo mereeris optie. q̃ti pterea has litterulas: q̃tũcũq; sint p exigue: feceris. q̃ti ẽt cõsuetudinẽ amicitiãq; nostrã. Noui optime ut qm̃ nõ conqeuisti unq̃ quoad in ordinẽ me redigeres oĩtæ aulicæ: atq; in honorẽ p̃stãtissimũ: tãq̃ nihil nec nocte: nec ĩterdiu cogitares: nisi ut potuisses tuũ Christophoꝶ ab humo tollere. extulisti ne p̃pe multo plus quã aut ego fuerim suspicatus: aut tu obligatus: nisi qd tu cuiuis nescis nõ eẽ obnoxius: & ĩterdũ additus & obæratus. nam principi utriusq; nrum̃ p regi Siciliæ heroi clemẽtissimo clarissimo: optimo: oĩumq; quos unq̃ mr̃es sustuleꝶ æqssimo: ut me gererẽ pceptorẽ & sacrificulũ effecisti. Quũ igit̃ nullo monere tot ĩ me cõgestis officiis sigillatim ne dũ solide: satisfieri p me posse cognoscerẽ. Institui aliqd cudere: qd si nõ reꝶ molis: at certe animi demõstratiõi p̃desset: Accipe igit̃ qd senserim⁹ nos iter Prisc. & Laurẽ. de suplatiuo & cõparatiuo. exponẽdo plurimũ dissentiẽtes plura atq; recoctiora daturus si nr̃as has uigilias te ĩtellexerim aut ingenue emẽdare: aut libenter eis ĩdulgerẽ. Vale & uiue diutissime ex ædicula regia panhormi postridie Calendas Martii anno a mundi opifice nato. 1508.

FINIS

¶ L. Christophori Bethici Scobaris in Laurentiū Vallensem pro Prisciano disc̄tio incipitur fœliciter superlatiui & comparatiui.

Riscianus Bipartito superlatiuū exposuit Plato doctissimus.i.ualde doctus & Achil.fortissi-
mus græcoꝝ.i.super oēs græcos fortis.Quarū utriq; expositionū refragat̃ Valla:sed an recte
dissentiat & refragat̃ aduertamus.Adducit Valla rōnem:q̄re neutrū alteri cōstet. Sed prioris
hanc qd eni absurdius:quā cū exponamus cōparatiuū per comparatiuū:superlatiuū per posi
tiuū exponere?Vtamur nos Arithmetico exēplo:ut si in ꝓportiōe æq̄litatis:cū cōferas qnq; ad
qnq;:in eadē ꝓportione cōferre coneris decē ad unū.Qđ fieri prorsus non pōt.Posterioris etiā
hanc.Si Achil.esset sup oēs græcos fortis:cū idē græcus sit:eēt pariter fortior se. Qđ neq; dici: neq; intelligi
ullo mō pōt.ut si uelles dicere mūdus cōplectit̃ oia:intra oia est mundus:sese igit̃ cōplectit̃ mūdus:qđ mi
nus pōt esse:quā qđ de numeris paulo dixius ante:qppe respectu eiusdē idē & cōtinens & contentū esse non
pōt:his tandē rōnibus mōstrat Valla grāmaticis nr̄is Priscianū deficisse in suplatiua expositiōe:sed nō forte
est cōspicatus uir planæ eruditissimus:siue qa tunc dialectica exciderit memoria:siue qa cū grāmaticis age
bat:utpote nihil cauillationū sentiētibus:& ide fidē facile habituris abdicā captiūculā:quā referabo breuis-
sime.Est aūt duplex superlatiuū cōparatū alteꝝ:itē alteꝝ absolutū.Quotuplex est ēt cōparatiuū nomē: ut
auctor est Quintil.q ait:utimur uulgo cōparatiuis pro absolutis.Qđ apud Ci.frequens est:atq; est tale ali-
qd in cā:quo minus esse nō pōt:quā retaxationē ipse Valla cōscripsit cōparatiuū ait ille:ut in sūma colligā:
iter duo eē:superlatiuū uero iter plura:quæ numeroꝝ tō quotiēs deficit:nihil nec cōparatiuū nec superla-
tiuū cēseri pōt:qđ cū ita sit miror Vallā Plato doctissimus iter suplatiuas locutiōes numerasse.Nā cū Prisc.
exponit Plato doctissimus.i.ualde doctus.Dictio illa doctissimus absolutū suplatiuū ē.i.nō suplatiuū: uix
dixerī:leo pictus:nō leo equocatiōe igit̃ ualla deceptus fortasse ē.A cōparatiuo cōparato ad suplatiuū abso-
lutū argumētatus:quoꝝ rō tā opposita ē:q̄ qđ oppositissimū:cōparatiuū qdē cōparatū liceat exponi p cōpa
ratiuū ut leo fortior.i.magis fortis.Nā cōparatiuū absolutū ꝑ positiuo plane accipit̃:ut Valla ipsa colligit di
cēs tristior ꝑ plane tristis scriptū ē:qđ si suplatiuo cōparatiuū cōferas suplatiui ui plane ēt positiui hēt.i.a cō
paratiuo æq̄ deuicit̃ ac si eēt positiuū suplatiuū ipm.dicius.n.sum miserior te miserrimo & sum miserior
te misero.Ci.ad Terē.ego āt miserior sum q̄ tu q̄ es miserrima.Ouid.i ibide q mala cū tuleris plurima plu-
ra feras:uñ fit qđ nemo mirabit̃ si in una eadēq; clausula cōparatiuū cōparatū cū suplatiuo absoluto:aut su
platiuū cōparatū cū cōparatiuo absoluto ceciderit.Mella li.iii.idia alit formicas nō minus maxias canibus
idē i eo.li.gāges fit oium maxius alicubi latior.Nisi uelis subaudiēdo suplatiuū absolutū cōparare maxias
formicaꝝ aliaꝝ regionū & cōparatiuū absolutū itē cōparare alicubi latior q̄ illic. Sed aiaduertas rogo q̄tā
cū positiuo suplatiuū hēat affinitatē.Qđ ex eo uel facile agnoscas:qđ suplatiuū ab altero suplatiuo idonei
auctores deducere nō formidaꝝ.Nā ab extra extremū & ab extremū extremissimū & a post postremū & i-
de postremissimū extulerūt.Tertul.i apolo.Extremissimi tñ coꝝ nō rephēdūt̃.Gel.li.xi.oium nationū po
stremissimū dixit.Vox uero illa:q̄ effert̃ in imus.a.um.siue significatiōe suplationē causari non pōt:ut clau-
stritimus finimus legitimus.¶ Seruius honoratus idem ipm sentit suplatiuū ꝑ positiuo accipi sæpe numero
oportere:exponēs illud Verg.Quo primū iactari undis & turbine peni : primū.i.simul exponit: nā secūdo
ad africā nō uenerū:nō tertio:sed fac supradicta ualuisse nihil:quo ꝓbat mō ualla:qđ uel potissimū erat ꝓ-
baturus:ut ad eius īuentū redeamus:ualde aduerbiū suplationē nō significare?Quū sint multa noia positi-
ua & cōstructiōe & significatiōe suplatiua;ut sūmus:imus:unus:solus.Luca.li.iiii.& sūmus olympi cardo te
net thethym.i.ultimus.Pli.li.ii.sūmū ē:qđ uocāt Saturni sydus.i.ultimū.Quītil.li.i.altius tñ ībūt q ad sū-
ma nitēt:plus.n.signāt sūma q̄ altius:sed euidētius.Ci.li.ii.thus.ē sūmū:quo nihil ē supius. Pli.Iunior li.ii.
q cū magna & maior ꝑdixisset:tādē suplatiui loco sūma adiecit.Magna inqt isæum fama ꝑcesserat: maior i
uētus ē:sūma ē facultas.a sūmus.a.um.sume aduerbiū noscit̃ ut a ualidus.a.um.ualde:qđ nō minus q̄ sum-
me suplatiuū aduerbiū eē potuit.Ci.lib.xiii.epi.famili fabio romano utor ualde familiariter.i.familiarissi-
me nā illđ ualde aliqd adiecit aduerbio illi familiariter qm̄ si secus eēt supuacaneū adiecisset ualde: sed nō
cōparationē adiecit:igit̃ suplationē absolutā:nō.n.alii gradus ꝑter tres apud latinos īueniunt̃:ꝑferti qđ ipe
Ci.ad paucas lineas:sed epi.alio se exposuisse uisus ē.Quū dixit Gneo octacilio utor familiarissime ad si di
xisset ualde familiariter. Quid quod & ipse Valla nobis assentitur cap.de superlatiuo:ubi monstrat supla-
tiuū per positiuū & ualde exponi posse.ait eni ueluti si in duas partes diuisa ciuitas sit ut bello ciuili Pōpeii
& Cæsaris.Recte dicas maior pars quiritū sequebat̃ Pompeiū:minor Cæsarē non aūt maxima aut minima
nisi accipias pro Valle magna maximā,& pro ualde parua minimā hæc Valla.¶ Videamus uicissim iterim,
an illa ualle expositio Plato doctissimus.i.maxime doctus satis sibi constet. Mihi aūt satis liquet elenchum
per eam effici oportere;quod quā sit fœdissimū Aristoteles in elenchis plane demonstrat: quod sic colliga-
mus:scribit Ci.epist.lib.x.ad Macium duo illa uerba maximæ maxima expone tu maxima.i.maxie magna
collige:maxie maxia.i.maxie:maxie magna:q elenchus eēt manifestarius:qđ licet experiri in illđ Quintil.
in extremis maxiæ syllabis.Et illud īterptis æthice magnæ.Arist.Nō qn ēt sit optie optimus:& quæ sequunt̃
optime optimus.i.optime optime bonus.Cape iteꝝ exponēdo illud prius optime.i.plurimum bene,collige
optime optimus.idest plurimum bene optime bonus:atq; expone denuo illud siue plurimum:siue optime
quæ æque superlatiua sunt exponenda:quæ cum exponas simili expositione in iocos exibis:& grāmaticorū
cœtui uisum facies:etiam processum prolatabis ad infinitum : quem eruditissimus quisq; semper effugit.

sed de his spinosiores phisiologi uiderit uestigatius:hoc tñ hẽo cõpertissimũ latinoꝝ neminẽ sic ne loq:nec
iterp̃tari unq̃.Hactenus de priore illa suplatiui absoluti expositiõe:accedat igit̃ & altera:q̃ cõparati ẽ supla-
tiui i q̃ nõ minus discriminis latere uidet̃:græcoꝝ fortissimus.Achil.negat Valla exponi debere sup oẽs græ
cos fortis Achil.ná tũc sese fortior foret Achil.Qñ Achil.græcus sit.Talione poene pari pstigiabor & ego Ci.
át ductus illa.P.Nigi.oĩum doctissimo igit̃.Nigidius sese doctior erit:nõ illd̃ oĩum excipit neminẽ:quo cir
ca nõ uideo q̃re tñ iniuriæ Prisci.debeat fieri.Si eadẽ ratiõe cæteris auctoribus fieri nõ constet.Quũ pserti
Prisci.defensionẽ ex suplatiui diffinitiõe eruere potissimus.Scribit át uterq̃ suplatiuũ esse qd̃ ad plures sui
gñis cõparat̃.gtũs mõ ille sui litẽ dirimit:q nõ a primitiuo sed a deriuatiuo ̗pnoie nascit̃.Itaq; Achil.fortissi
mus nõ sui:sed sui gñis.i.suoꝝ:& nõ ad se sed ad suos cõparari cõstat:uñ seq̃t̃ male exponi:igit̃ fortior se:qd̃
erat icõuenìens:qũo ad se cõparari nõ cõstet.Nõ igit̃ magis illd̃ sup oẽs capiet Achil.Quá oĩum doctissimo
Nigi.cœpit liceat igit̃ Prisc.eadẽ rõne euadere:q̃ Ci.oĩum eloquẽtissimus ẽ usus:hic arbitror & hoc qdem
piculo meo maxie eẽ aiaduersum i oi suplatiuo cõparato aliqd̃ relatiuũ diuersitatis sp uel latuisse uel exp̃s
sum fuisse:quo diuersitas illa sup latæ rei:& eoꝝ ad quæ cõparatio fit:explicat̃:ut hic Achil.græcoꝝ fortis-
simus:subaudi cæteroꝝ ab Achil.Qd̃ etiá relatiuũ ab idoneis freq̃ẽter auctoribus exprimit̃.Verg.Ipse añ
alios pulcherrimus oẽs isert se sociũ æneas.Cæsar i cõmẽtariis dissimillimus reliquoꝝ ducũ.Lauren.in ilia.
iterpr̃tatiõe:fortissimus ingt:præ cæteris oĩbus est.Vñ hác suspicádũ est:esse cám:quur Lauren.posse dici
negat:hæc est pulcherrima suaꝝ soroꝝ.Ná soroꝝ una est:suaꝝ nõ est qm̃ suaꝝ idẽtitatis:nõ aũt diuersitatis
relatiuũ reciprocũ est.Qd̃ suplatiui locutio plurimũ reformidat:hic elici põt oẽs has locutiones nullius eẽ
latinitatis.Multæ sũt isulæ.Sed illaꝝ Sicilia feracissima est.Ná Sicilia isulaꝝ est.Sed illaꝝ nõ est : tunc.n.eẽt
feracior se.Hoꝝ q̃nq; digitoꝝ lõgissimus est medicus.Qm̃ si lõgissimus esset hoꝝ & hi sunt q̃nq; : tunc esset
plus lõgus:quá q̃nq; digiti:aut medius esset longior se.Identidẽ Terẽtii comodiæ sunt sex quaꝝ. Andria est
prima:ná Andria est comedia:sed quaꝝ non est.Ná quaꝝ quũ sit relatiuũ idẽtitatis refert sex comedias:qd̃
fuit antecedens.Tunc aũt Andria eẽt magis prima quá sex.Quo fieret aut qd̃ comediæ eẽnt septẽ aut qd̃ An
dria eẽt prior quá sit.i.prior sese.Quæ oĩa sensum fugiũt cõem.¶ At si genitiui illi suaꝝ:illaꝝ:hoꝝ.Quaꝝ
ex ui possessiõis:nõ aũt ex ui nois suplatiui regant̃ & grãmaticæ & latinæ dici possunt: ná qñ dr̃.Quaꝝ An-
dria est prima:si illa dictio prima nõ dicat excessum superlatũ:sed esse tñ uná comediá illaꝝ possessionis
quidẽ est regimen:nõ aũt suplationis:quo regimine.Mella scripsit li.iii.grádia flumina emanant.Quoꝝ tu-
beronẽ & araũsarẽ notissima accepimus:idẽ ̗ppe fieret si aliqs numerus suplationi cõtingeret:ut si dicere ue-
lis.Quinq; digitoꝝ medius est lõgissimus illa dictio digitoꝝ possessiõe:nõ aũt superlatiõe constat regi:qd̃ si
secus foret:digiti necessario eẽnt sex:colligamus deniq; incõparatiuis cõparatis uim q̃dam diuersitatis semp
inesse:quá si negligas sæpe numero suplatiua se stirpitus pessundabunt.Sueto.in Iulio Cæsar primus oĩum
istituit:subintellige alioꝝ a Cæsare genitiuus ille oĩum superlatæ rei exceptionẽ patit̃.¶ In noĩbus tñ collec-
tiuis:in q̃bus aliqñ superlatio fit:hmõi diuersitatẽ relatiui nõ exigimus.Ná tunc duoꝝ generũ prope semp
euidens diuersitas est Seruius Sulpi.ad Cice.Nos in nobilissimo orbis terraꝝ gymnasio locũ academiæ de le-
gimus.Nolim orbis subintelligi alterius.Ná græcia orbis est:alterius nõ est.Qd̃ aũt mella scripsit lib.iii. Ta-
probanæ prima pars alterius orbis est:nõ nocet ubi cũ superlatiuo prima alterius relatiuũ diuersitatis adie-
cit.Qd̃ non ex natura suplationis sed possessiõis regit̃.Si ergo superlatiui táta ptinẽtia est.Qd̃ ad sese nunq̃
referri & retundi queat.Quo peterit mõ fieri:ut licet Achilles sit græcoꝝ fortissimus oĩum:inde etiá sit for-
tior se:aut super se:qd qd̃ illa ualle expositio suiipsius disturbaret̃ rõnibus Achilles fortissimus græcoꝝ.i.
maxime fortis græcoꝝ:qui cum sit græcus putabit̃ magis maxime fortis:quá sit & ipse fortis:qd̃ non minus
mihi deliꝝ apparet:quá qd̃ in Prisci.uitio dat̃:siue exponas.Achil.fortissimus græcoꝝ.i.iter græcos maxiæ
fortis.ná tunc quũ sit græcus Achil.esset etiá fortis inter se.Quæ locutio adhuc nescio: qd caudæ secũ por-
tat.Quo circa si diuersitatẽ relatiui illá:de qua tam multa fecimus uerba:itelligemus:neutri cauillatiões i-
tercedẽt.Iá igit̃ illud sup oẽs nihil nocere põt:uelutì illud oẽs demat nullũ:uñ Achil.qdẽ excipit̃.Ex idio-
mate.n.sic latini loquebant̃:ut iá ostendi.Ci.Nigi.oĩum doctissimo.Sueto.oĩum primus.Mella oĩum maxi
mus:in q̃bus gtũs ille oĩum cætera distribuit atq; capit p̃ter illud:qd̃ sup fert̃:pariter igitur accusatiuus ille
oẽs græcos capit atq; distribuit p̃ter Achillẽ.Quid qd̃ hæc dicto oẽ apud sũmos latinos frequenter exceptio
nem patit̃:sed breuitati consulens unũ Cice.exemplũ dũtaxat afferam:quo res liquescat:& est ad Marcellũ
epist.lib.iiii.ut me non solũ oĩa debere tua cá:sed ea quæ non possum:idẽ inibi ad oĩa quæ tui uelint:ita ad-
sim præsto:hic uero oĩa utilia:honesta:iucunda itelligit non aũt his contraria quáuis oĩa oĩum sint capatias
hæc illi Prisciani fortasse afferrent eruditissime mi Ioannes in defensionẽ sui:aut q̃ sunt eruditione rimatio-
res fortasse multo p̃stantiora:quoꝝ sñiæ an planæ accedá:post uidero.Ego mediusfidius potius Vallæ:quá
Prisciano operá nauo:atq; dũ uixero nauabo.Malléq; cum Valla milies mendacio dicere:quá cum Priscia.
nunq̃ errare:sed ut diximus:exercendi mei rationẽ habui:nõ q̃dẽ sectá profitẽdi.Donemus interi in huius
q̃stiuncule suplatiui exponẽdi calce latinitate uulgaria q̃dá:quæ nõ oĩbus sũt in ̗ppatulo cuiusmõi est:paris
es piu grá de de Roma que nõ Milano:Parisius est maior Roma supra quá Mediolaniũ.Aut Mediolaniũ est
maius Roma p̃terq̃ Parisius:aut Parisius est maior Roma quá Mediolaniũ:sed q̃a ultimus hic loq̃ẽdi mo
dus p quá raro appet:exẽplo ̗pbádũ ẽ.Mella li.iii.Spaciũ dimidio minus fit:quá ubi ad latus se extendit.Itẽ
yo receti treinta girlande piu de tregiẽtas:sum sortitus serta plura trecenis tricenis siue sum sortitus coronas
plures trecẽtis triginta.Colu.li.iiii.qd̃ ẽ fermẽtatũ plus dipõdio semisse.Rursus yo posseo dos casas menus
de deziseis:possideo binis minus senis denĩ. uel denissenis & des:siue possideo duabus minus domos sedecis
q̃bus:qd̃ facere poteris:si inueneris addes.qd̃ mihi tá erit iucũdũ:q̃ quo nihil eẽ põt iucũdius. Vale.

¶ L. Christophori Bethici Scobaris. Ad eruditum eundemq; amicum eximium Marianũ Acardũ. Reuerẽdissimi. D. Raynerii Amontoro episcopi cephaluditani Auricularium in Laurentii Vallensis. Caput de facio ut expositio.

EGo uero mi Acarde: siquid unq̃ mihi fuit negocii cum re difficili: erit autẽ: ut opinor: frequenter difficilius nunq̃ elaborabo aliquid: sed quo nihil quidẽ magis putem elaborasse: uersatumq; fuisse: q̃ quãdiu me in hoc uallæ capite exponendo de facio ut exercui: cuius sensum cũ uiderer planæ iam percepisse: atq; e uestigio animum alio diuerterem: redeundo exhaustus eodem sensu uidebar: hac tamen nostra expositione uel mediocriter intuenti speramus cuncta magis fore perspicua. Expositionem igitur faustiter aggrediamur & tu bene. Vale.

INuitus feci: & q̃ sequunt. Scribit dr̃ia iter facio ut qũo rei alicuius sit principiũ & finẽ inducit ab eo qũo idẽ uerbũ facio ut hoꝝ alteꝝ uel utrũq; distictæ articulatiq; signat. Appellat ãt ualla pricipiũ cãm istrumentalr efficientẽ: q̃ alicuius finis asseq̃ndi pricipiũ est. Appellatq; finẽ: cãm aliq̃ finalẽ pp q̃ pricipiũ. i. cã efficiẽter istralis adducit. Nã cũ dico: cato fecit ut caiũ eiiceret: & cato fecit mercaturã: ut suus filius honeste uiueret in illa priore locutiõe pricipiũ & finis i. cã istralis & finalis cõfũdunt i ulteriore uero late patet cã utraq;: atq; seorsum distigunt finiæ. qd. n. cato fecit: ut caium eiiceret. i. pp quẽ finẽ: nẽpe pp id ipm: ut caiũ eiiceret. Et qd cato fecit: ut caiũ eiiceret. i. & q̃ cã istrali usus est: ut caiũ eiiceret. i. ea ipsa: hoc est caiũ eiici. Qd ut euidẽtius cõstet: aperiamus liqdius exẽplũ: cato fecit mercaturã. i. cãm istralẽ ad uidendũ honeste. Et cato fecit ut suus filius honeste uiueret. i. cãm finalẽ pp q̃ iã mercaturã fecerat: uñ mercaturã facere principiũ est illius finis. i. honeste uiuẽdi. Quẽ finẽ atq; pricipiũ idẽ ualla aliis noibus affectũ & opus nũcupat uoce q̃ dẽ: sed nõ re a prioribus dissimilibus: pris desideriũ atq; affectus sũmus est: ut filius ditescat: & cũ eo agat honeste ad quẽ finẽ cõsequẽdũ & desideriũ: atq; affectũ explendũ siue uineã i suburbano: siue i pomerio hortos: aut diuersoriũ apud foꝝ: siue in flumine pistrinũ facit. uñ in facio ut finis & principiũ cõfuse aliqñ latent siue affectus & opus. Aliqñ uero plane distingunt: sed afferamus nos aliud insup exemplũ æque simillimũ. Ego faciã ut cognoscar. i. faciã me cognosci & faciã id ipm ut cognoscar ubi principiũ & opus. i. me cognosci liquet. Sed cũ eo confundit id ipm ut cognoscar. i. finis & affectus: qd est me ẽt cognosci in q̃ clausula sit ingessi principiũ. i. cãm instralem: siue opus & finẽ. i. cãm finalẽ: siue affectũ: & hoc cõfuse: & hoc est qd ualla significauit qñ dixit. ⁋ Idẽ est igit ingerere hmõi finẽ siue opera & affectus. At si dicã ego faciã editionem: ut cognoscar iã principiũ. i. editio & opus: quæ cã est instralis satis distinguit a fine: cuius cã illa editio fiat: qd est: ut cognoscar atq; digito dicar. Quæ cum sit cã finalis: & affectus optatissimus est: & hoc est qd ualla dixit. ⁋ Aliud est ergo qd ipse facit. i. editionẽ. ⁋ Aliud pp qd illud ipsum facit. i. ut cognoscat. ⁋ Admonendus præterea sum illud in hoc loco: cuius uallam: tametsi id in p̃senti capite nõ scripserit: oportuit tñ alibi meminisse. Qd hoc uerbum facio ut duplicẽ significationẽ apud latinos capit. Est autẽ altera: qñ facio suã quandã: liceat mihi noua fari: facilem præ se fert significationẽ ut qñ dicimus facio rem diuinam: ut filii mei sospitent faciam pediculos parasito: ut ab oĩbus illudat: facit p̃tor carcerẽ insonti ut sontes emendent: facit solitaurilia colonus: ut segetes fecundent: in qbus singulis satis liquet utraq; cã & instralis: & finalis. Altera huius uerbi facio significatio ẽ. Quæ supiori aduersat: qũo facio pati: nõ qdẽ facere repsentat ut si dicas: facio damnũ: iacturã: naufragiũ: ubi facio nõ est qd alicui aliq̃d infero: sed potius qd aliqd patior. In his ãt locutionibus nõ est ille causaꝝ pcessus operis & affectus: q̃lis superioribus accidebat. Nemo. n. dãnũ facit aut iacturã alicuius finis cã: sed eo qd aliqs ipulit casus cã mõ & casus plurimũ differunt Arist. auctore physicoꝝ li. ii. nã siue casus siue fortuna p accidens: his qbus accidunt: contigunt atq; sp præ se qddã posterius ferunt: cã uero ppetuo p se dirigit cuius sp est qdã prius: ad cuius eẽ sequit aliud. Sed scribamus interi dr̃iam iter casum: atq; fortunã: ut magis liquescat id qd adducimus: casus ãr quã fortuna cõmunior est. q eodẽ Arist. auctore: & rõnalibus accidit: & rõne exptibus. Quippe nautæ & rati submergi: eqti & equo plabi æque contingit q̃ oia casualia dñr fortunã qdẽ in illis tñ dicimus esse: in qbus rõnis actio sed p accidẽs sit: ut si qs arator auri releuit uomere ollã: qua se ditissimũ fecit: hũc uero recte fortunatũ appellaueris eiusq; fortunã. Quã ollã auro plenissimã si siue canis unguibus: siue sus rostro releret: qñ & canis & sus rõnis sunt exptes: fortunati non recte dicent: minus minusq; eoꝝ fortunã nũcupabis nisi uolueris fortunã per translationẽ similitudinis accipi ut si dicas Taurum quem Pasiphae adamauit fortunatũ: & lapides: ut idem ipse Aristo. scribit. Quibus aræ cõstruunt fortunatos. Cã uero: ut diximus longe a casu & a fortuna se iuncta est: ad cuius esse secundũ naturã semp aliqd sequit: ut, colonus facit sementẽ: ut segetes flauescant: & pastor admissuram facit: ut equæ possint foecundari: at quis dicet. Nauta facit naufragium: ut sui inimici letentur. Mercator facit iacturam: ut respublica fame periret: ubi utrobiq; causaꝝ nullus est nexus: nam & nautã naufragiũ: & mercatorem iacturã facere: non aliquis finis & affectus: sed casus miserandus coegit. Quod si qs dicat. Aliqs fecit naufragium: ut a liberoꝝ oculis eriperetur qbus odio erat. Hinc uero facile respondere potero & hmõi naufragiũ fieri: non est aliqd pati p̃ter uoluntatẽ quæ est ppria: ut diximus: talis constructionis significatio: sed est uerũ facere per rationẽ: cuius euidẽns fuit electio qualia erant illa superiora fecit cato mercaturã: ut sui filii honeste uiuerent: opus feci: ut cognoscerer: in qbus & rõnis & causæ electio cõstat. Est p̃terea aĩaduertendũ. Qd aliqñ facere ut non cãꝝ seriẽ illã: sed reꝝ silitudinẽ q̃dã significare uidit: ut si qs dicat faciã mercaturã: ut tu soles & feci iacturã: ut cæteri iam fecerant: & sexcenta huiusmodi. Quibus illud sacrũ simillimũ est sicut ego facio: ita & uos faciatis: ubi

potuit dici:uos facite:ut ego facio. Poetis tñ & cũ ut & sine ut pmissum ẽ loq dicũt.n.ut exẽplis utar faciã itelligas:& faciã ut itelligas. Ouid. li. viii. meta. facias:ut syluas amem:idẽ eodẽ li. Dii facerẽt:sine patre forẽ. Qđ passiue uix dixeri sine ut:ut si ueli dicere fiat itelligaris fiet docearis:quoꝵ utriq: si addas:ut melius sonat:ut fiat ut itelligaris:fiet ut docearis:sed qũo de facio & fio loqmur:illud iter utrũq: sensit Dona. i eu. expositiõe & facio suoꝵ ẽ:fio uero liberoꝵ.ut suus dicat faciã. liber uero fiat:an tñ latini id freqnter dixerint. Dona. uiderit facio uero olĩ passiuã i hũc uocẽ. Titinius apđ Noniũ. petũt cõsiliũ bona gfa:ut pui faciat. Nigi. lib. xxx. id qđ dico:hmõi facit. Sed iterrogabis forsitan mi arcade:quæ sunt illa:q Laurẽ. tanq̃ de re manifesta subticuit. li. iii. ca. clxxiiii. eiusdẽ operis:qũo dixit facio solẽnitatẽ:facio sacrificiũ nunq̃ ago & multa hmõi:q igit sunt hæc multa hmõi? Sunt qdẽ plurima:sed qbus plura esse adhuc possũt:utpote quoꝵ nullũ nec primũ neq: nouissimũ exploratũ sit mortaliũ ulli. Dicimus ãt facere acrorẽ:agrũ:actionẽ:beatũ: bellũ:carcerẽ:cadauer:cædẽ:coniecturã:copiã:certiorẽ:clam: castra:conuitiũ:cõuiuiũ:factũ:fidẽ:facinus:fumus:ferias:flagitiũ:fallaciã:finẽ:furtũ:deuotionẽ:deditionẽ:diẽ:dãnũ:delitias:desidiosum:disertum:dubiũ:difficile:gaudiũ:gratũ:gratiã:gregẽ:iter:ipetũ:iudicẽ:incendiũ:ingeniũ:iacturã:iussa:hiperbaton: solocismũ:barbarismũ:ludos:litẽ:lenociniũ:libeꝵ:martyriũ:missum:ministeriũ:miꝵ:mẽtionẽ:modũ:munus:manes:mortẽ:nefas:nuptias:nomẽ:nugas:nasum:ociũ:os:offm̃:expositionẽ:expeditionẽ:ptãtẽ:pacẽ: ꝑlium:pecuniã:plebẽ:palã:pediculos:puentũ:partes:pfectũ:pedẽ:parẽ:qõnẽ:risum:rẽp. rẽ magnã:stercus: sumptũ:somniũ:sedulo:semen:sementẽ:stomacũ:sũmã:temerariũ:tauꝵ:uiã:uxorem:uitiũ:uerbũ:uestigiũ:uitem:uim:uellaturã:unũ:uersum:uotũ:uiꝵ:uiridẽ:umbrã:uocem:assullas:mille:bienniũ:admissuram:pensum:miseꝵ:optimũ:odiũ:opus:reliquũ:locũ:periculũ:exuuias:exẽplũ:uersurã:opus:& cõplura hmõi. ¶ Facerẽ acrorẽ:algorẽ:pallorẽ:putorẽ:crebra sunt apud de re rustica auctores. Colu. de re ru. li. iiii. q res mox acrorẽ facit. ¶ Facere aruũ:campũ:nemus:prædiũ:oliuetũ:& q sunt hmõi multa reperias apud eosdẽ de re ru. auctores idẽ Col. li. i. ea inqt q faciũt honestiorẽ agrũ. ¶ Facere auctionẽ:æstimationẽ:potionẽ & plurima hmõi dñr:at actionẽ facere est aliqd in auctiõe uidere. Ci. phi. v. fœliciter uir auctionẽ faciebat. Dicimus ẽt. ¶ Facere beatũ aliqd. i. ditare illud catulli in epigrãmatis unũ me facerẽ beatiorẽ. i. ditiorẽ facere haruspicinã. i. sacrificiũ illud facere. Ci. li. vi. epi. q hodie haruspicinã facerẽt i senatu. ¶ Facere bellũ & ꝑliũ. Soli. secũ plerunq: bellũ faciunt. Ci. li. xiiii. epi. hircius scđm præliũ fecit. ¶ Facere carcerẽ. i. alicui carcerẽ causari. Quintil. ille carcerẽ facit:q inde pcedit. ¶ Facere cadauer & manes. i. occidere. Apul. li. viii. Cadauer qđ ipse fecerat auide cõplexus est. Luca. li. vi. Ipsa facit manes holum mors ois i Iesu est. ¶ Et facere cædẽ. Ci. li. iuectiuaꝵ i Cati. cædẽq: ifinitã faceret. ¶ Facere cõiecturã. Cic. pro Aulo cecina. Oẽs hii quoꝵ tu ex ætate cõiecturã facere põt. ¶ Facere copiã: Teren. I phor. obsecrat ut sibi eius faciã copiã. i. pbeã facultatẽ. ¶ Facere certiorẽ: Ci. i epi. Veli facias eos p lr̃as certiores. Verg. tñ. iii. æne. Anchisen facio certũ dixit:quẽ rõ carminis excusat. Si n. diceret certiorẽ iter duas syllabas lõgas breuis una caderet. Quã heroicũ carmen nõ admittit. Quo magis mirandũ est. P. Candidũ uiꝵ ipensæ emendatũ i li. lybico illo quẽ ex appiano Alexãdrino traduxit i latinũ. Masinissa a qbusdã e doctus Scipionẽ rei certũ facit:scripsisse. p eo qđ dicendũ fuit certiorẽ:dicimus ẽt i passiua significatiõe:certior fio. Ci. li. i. epi. Crebro certior p me fias de oĩbus rebus. Qđ nomen si sum es:sui uerbo adhæreat positiuũ magis cupit:dicimus ãt sum certus:nõ qdem certior. A. Gel. certi ingt: sumus uir bone nõ ignorare te:qd uena appellat. ¶ Facere clam & palã. Plau. i mæne. q me clam ratus facere:ea oia fecit palã:est ãt facere palã patefacere:sicut facere clam occultare. ¶ Facere castra. i. castrametari. Ci. li. vi. i Verrẽ. iperator syracusaꝵ loco statiua sibi castra faciebat. Idẽ inibi bellũ facere i Sicilia cognoueras. ¶ Facere conuitiũ:Plau. in mercato. Male mihi pcat:& facit mihi conuitiũ. i. conuitiat ¶ Facere factũ: Ouid. lib. iii. meta. Nec n. licet irrita cuiq̃ facta fecisse deorũ agere actũ:operã pdere est. Teren. actum agã ubi illinc rediero. ¶ Facere fidẽ. Luca. li. v. Fecitq: negatis numinibus metus ipse fidẽ. i. fidẽ idicauit. ¶ Facere facinus:Cic. li. ii. de fi. Vide ne facinus facias. Catullus in epig. Sæpe facis facinus. ¶ Facere funus. Ci. pro cluẽtio funus iã sepulto filio fecit. i. dedit iferias. ¶ Facere somnũ. i. sopire. Iuuena. saty. iii. Quibusdã rixa somnũ facit. idẽ nunq̃ facit somnũ claustra lectica fenestra. ¶ Facere fferias. i. esse feriatos. Apul. li. ix. attentus nobis ferias fecit. ¶ Flagitiũ facere. Plau. in mene. isthæc flagitia facere cẽsebas. ¶ Facere fallaciã. Teren. neq̃ fallaciã faciã. i. fallã. ¶ Facere finẽ. Pli. Iunior li. v. finẽ epi. faciã ut facere possim. i. finiã. ¶ Facere furtũ. Hora. li. i. epi. nec furtũ feci nec fugi. i. furatus sum. ¶ Facere deuotionẽ:uotũ soluere est. Mella li. ii. uelut deuotionẽ fecisse p futura uictoria. ¶ Facere deditionẽ. i. dedere se:idẽ tãdẽ uictus deditionẽ nicomediæ fecit ¶ Facere diẽ. Apul. li. ii. Asini aurei sol nouus diẽ fecit. ¶ Facere dãnũ. i. idipm recipe. Plau. i mer. Et dãnũ fecisse haud mediocriter. ¶ Facere delitias:idẽ i mene. delitias mihi facis. i. blãdiris. ¶ Facere aliqd desidiosum. Colu. li. xii. Nimia eius spes desidiosum faciet cõtubernalẽ. ¶ Facere disertũ:Hor. fœcũdi calices quẽ nõ fecere disertũ. ¶ Facere aliqd dubiũ:Ouid. lib. viii. meta. Toxea qd facit dubiũ. i. dubitare. ¶ Facere difficile:idẽ. viii. quã mihi difficilẽ iunonis gfa fecit. ¶ Facere gaudiũ:Luca. li. vi. gaudia nõ faceret cõspectũ i cæsare uulnus. ¶ Facere rẽ gratã: si hãc iuueris:gratissimũ mihi feceris. ¶ Facere gratiã:apud ueteres p eo qđ nũc dicimus ago gratiã. Plau. i mene. de cæna facio gratiã. ¶ Facere gregẽ. Var. i li. iiii. de re ru. Asinoꝵ gregẽ qui facere uules ¶ Facere iter. i. ire. Prop. li. ii. noctibus his uacui:ter faciamus iter:tãetsi hic trãstulit poeta p coire:dicimus p agere iter p absoluere pfectionẽ. Hora. li. ii. ser. ambo ppositũ pagunt iter. nã facere uiã est ubi non est uia:eã aperire:dicimus tñ cõficere uiã pire. Apul. lib. ix. tota uia quã nocte conficeramus. ¶ Facere ipetũ. i. ipetere. Plau. i mene. me iubes facere ipetũ I eũ. ¶ Facere iudicẽ: Quintil. li. vii. q tracta faciliorẽ nobis iudicẽ faciẽt. ¶ Facere icendiũ. Plau. in merca. I corde facit amor icendiũ ¶ Ingeniũ facere:idẽ feci ego igẽniũ meũ:reueni ut illũ psequar. ¶ Facere iacturã. i. eã cape. Pli. Iunior li. i. epi. Iacturã grauissimã feci:si iactura dicẽda est tãti uiri amissio. ¶ Facere iussa:Ouid. lib. ix. facienda strenua iussa. ¶ Facere hypbaton:solœcismũ: barbaris-

mū & filia:& ea q̄ grāmatici dicūt alba facit albēsis:p̄ facit p̄ris.i.format.Pli.iunior li.ix.epi.nō potui lōgius hypbaton facere.Quintil.li.i.nā duos i uno noīe faciebat barbarismos:idē amare corticis siue medio cortice p genus facit soloecismū.idē & p̄ p̄ris faciat:& paulo post:faciat tm̄ uenus ueneris.¶ Facere ludos.Plau.in mene.amabo desine ludos facere.¶ Facere litē.Quintil.li.vii.pp uerba q̄ litē faciūt.¶ Facere uitiū.i.ruinam minari Ci.i topicis.Si ædes execsse corruerūt uitiūue fecerūt.¶ Facere lenociniū.i.lenonis offō fungi.Plau.i merca.hoies uxori meæ:mihiq; obiectenc lenocinium facere.¶ Facere caput liberum.i.manumittere idem inibi liberū tibi caput faciā.¶ Facere martyriū.i.occidi Euseb.de tempo.xp̄ianos plurimos fecisse martyriū.¶ Facere missum.i.p̄termittere:& pa℞ curare.Terē.Missa facio:effūdite Plau.i mer.amorē missum facere me dū illi obseq̄r.¶ Facere ministeriū.Apule.li.iiii.tūc forte ducti ministeriū faciūt.¶ Facere mi℞.Terē.in ecy.nō mi℞ fecit uxoc mea:si hoc ægre tulit.¶ Facere mētionē.i.meminisse.Ci.p lege agraria:neq; illius tp̄is feci mētionē.¶ Facere modū.i.finē idē li.xi.quapp modū faciā:nūc tm̄ significādū putari.¶ Facere munus Verg.iiii.æne.diues q̄ munera Dido fecerat.¶ Facere mortē.i.mortificare Colu.li.ii.nā ille ager mortē facit hic teterrimā comitē mortis famē.¶ Facere nefas:Ci.phi.v.sed facit sibi q̄sq; nefas.Ouid.lib.ix.me.ulciscor facioq; nefas.¶ Facere nuptias.Terē.dū nimis nuptias fcās studēt facere.¶ Nomē facere.Plau.i mene.qd̄ tibi nomē ē:fecit mihi.i.ididit:idē iuuētus fecit mihi nomē periculo.¶ Facere nugas.Apule.i apolo.faciēdo nugas pderat.dicius ēt ago nugas.Plau.i mer.nugas ago:q̄ resisto tā maxie res.i.nihil ago reperit̄ ēt dare nugas idē i mene.nugas nunq̄ ædepol mihi dabit.i.decipiet.¶ Facere nasum.Catul.i epi.totū ut te faciāt fabule nasū.i.ut si totus nasus.¶ Facere ociū.i.id pmittere.Ver.i bu.Deus hæc nobis ocia fecit:nā agere ocia ē ociosari.Luca.li.ii.ocia solus agā:sed dare ocia facere ocia ē.Syl.li.xiiii.q nūc dedit ocia mūdo.Ci.p lege agra.istos:q bus ociū ociosi fecimus:ociosissimos reddā.Quiti.li.x.aut ociū studio℞ faciār.¶ Facere offm̄:Plau.i epi.fecisti iā offm̄ tuū.¶ Facere os.Oui.li.viii.met.cornea ora facit.i.cōuertit os i rostrū corneū.¶ Facere expositionē.Quintil.li.iiii.ea q̄ credibilē faciūt expositionē.¶ Facere expeditionē.Q.Cur.expeditionē:quā sine fecisset ipse.¶ Facere p̄coniū.i.p̄coniari.Ci.li.viii.epi.rescripsit eos q facerēt p̄coniū.¶ Facere ptātē.Ci.li.i.iuectiua℞ si q̄s de his rebus dicere uellet:feci ptātē.¶ Facere pacē.i.pacificare.idē li.xii.ph.qd̄ ē alid:q̄ nō pacē facere.¶ Facere pecuniā.i.lucrari.Gel.sūmā pecuniā cū faceret.¶ Facere plebē.Terē.paulatī plebē primulū facio meā.¶ Facere pediculos ē illos alicui imittere ut oēs fere dicūt qd̄ adhuc nō legi unq̄.¶ Facere puentū.Colu.li.i.ea res maiorē faciet puētū.¶ Facere ptes:Quintil.li.vii.testi q̄ttuor ptes fecit.¶ Facere pfectū.i.pficere.Q.Curtius.nec minor ē sub eo p̄ceptore pfectū fecit.¶ Facere pedē.Verg.li.v.una oēs fecere pedē.i.gnauiter substinuerūt.¶ Facere parē.Ouid.ix.meta.Testa parē fecit.i.adequit.¶ Facere q̄ōnē.Quinti.li.vii.cōtrouersia q̄ primā q̄ōnē facit ēt dicius.¶ Facere cōtrouersiā:idē li.i.iōq; iecur ēt & femur cōtrouersiā fecerūt ¶ Facere risum:idē li.v.si risum fecerit orator.¶ Facere rēp.Salu.i Cati.nolite existimare maiores nr̄os rēp. ex pua armis magnā fecisse.¶ Facere rē magnā.Ouid.li.ii.meta.cunctaq; magna facit.¶ Facere stercus.festus Pōpe.cunire ē stercus facere.¶ Facere sūptū.Plau.i mene.si hūc pudet fecisse sumptū.¶ Facere sementē.i.seminare.Plau.i mene.ego iā sementē i ore faciā.¶ Facere stomachū.i.idignationē igerere.Ci.li.i.epi.ut mihi stomachū facerēt:facere sūmā.i.cōputationē collegi:idē inibi sūmā feci cogitationū mea℞ oium.¶ Facere temerariū.Pli.li.viii.epi.ut ego temerariū faciā.¶ Facere tau℞.Ouid.li.ix.meta.te faciebāt cornua tau℞.¶ Facere uiā de q̄ iā dixius.Quod aliq̄n nō est uiā apire.Prop.fecerunt tepidas pallia nr̄a uias.i.tepefecerūt.¶ Facere uxorē.Apule.li.v.uxorē sibi fecerat pfichen.i.duxerat.¶ Facere uerbū:uēdico & attribuo.Teren.illud meū nō facio uerbū.¶ Facere uestigiū.Colu.li.iiii.q̄ uestigiū fecit acies.¶ Facere uitē:idē nā ex res unicā uitē faciūt.¶ Facere uim:Ouid.li.viii.faciente cupidie uires.¶ Facere uellaturā.i.uecturis uiuere.Est eni uellatura præciū qd̄ naur℞ dat̄.Colu.li.i.dn̄r q uecturis uiuunt uelaturā facere.¶ Facere semē.Ouid.lib.v.meta.uiciaraq; semina fecit.¶ Facere uinū.Col.li.i.minus bonū faciat uinū.¶ Facere uersus.Catul.in epist.idēq; lōge plurimos faciat uersus.¶ Facere uotū.i.uouere.Prop.li.iiii.iunonis uotū facite impenetrabile di xi.¶ Facere ui℞.Ouid.li.ix.facietq; uiros ipubibus annis.¶ Facere umbrā.Quintil.li.v.nā corpus in lumine umbrā:facit.Ouid.li.iii.meta.fecerat exiguas iā sol altissimus umbras.¶ Facere uocē.Cato siq̄s ad nemus uocē faciat.¶ Facere assulas.i.minutatī frāgere.Plau.i merca.at ēt cesso foribus his facere assulas.¶ Facere nulle.Catul.i epist.dein cū multa millia fecerimus.i.numerauerimus.¶ Facere bienniū.Plau.In merca.biēniū iā factū est.¶ Facere cōuiuiū:Catul.i epi.Vos cōuiuia lauta facitis.¶ Facere admissurā.M.Var.recte cū admissuras faciūt.¶ Facere pēsum.Plau.i merca.pēsum faciat:ædes uerrat.¶ Facere reliquū.i.relinq̄re.Ci.p Marcel.ut q̄cq̄d fortuna belli reliquū reipu.fecerit:id uelit eē saluū.i.reliq̄rit.¶ Facere opus:Terē.opus faciā:ut defatiger.¶ Facere offm̄.li.i.epi.Hora.offm̄ facio:tu poscis uilia.¶ Facere exēplū.Plau.i mene.exēpla ædepol faciā ego.¶ Facere periculū.Apule.de socratis deo bono piculo periculū faciā ad quo℞ imaginē innumera extāt exēpla:q̄ recenseri supuacaneū duxi:ad illud tm̄ recurrens qd̄ Papini.de uerbo℞ significatiōe rubrica scripsit facio:inq̄t oēm cōplect̄ cām.Vellē tm̄ latinitatis pfessores discreuerit:uel ubi facio ab ago se iungit̄:uel ubi utrūq; admitti nā pōt.Quis.n.pateret̄ dicentē facio cām:p defendo:facio aiam p morior:facio æquū mulā currū p moderor:qd̄ latinis inauditū ē?Dicimus āt agere cām aiam:equū:mulā:currū:nō facere:& illud ubi neutrū locū hēt:ut p eo qd̄ dicēdū ē:hiemat:pluit:glaciat.Imperiti dicūt agit uel facit frigus:pluuia:glacies.Est ēt aduertēdū latinos absolute interrogasse pfacere:rn̄disseq; p agere.Teren.in adel.Syre:p(r)essas ire:ac facere:Syrus:q̄d agā.Recipit rursus facio uarias significatiōes a cōstructiōe:quā sortit̄ multiplicē ut facio q̄n absolutū est:idē est qd̄ cōuenio.Martia.nō facit ad sæuos ceruix nisi p̄ria leonēs.Oui.in Pari.ad talē formā nō facit iste locus.Hora.li.ii.epi.sapit & mecū facit & ioue iudicat æquo.idē mecū faciētiā iura dixit.Reperit̄ ēt neutrū ordinis secūdi:cū his particulis bn̄ & male.Terē.i phor.dii tibi male faciant:& illud psalmographiæ.Diuo Hierony.iterpræte bn̄ fac dn̄e bonis & rectis corde:& i hac syntaxi etiā

DESVPER LAVRENTII VALLENSIS CAPVT DE FACIO

pro ꝓdesse. Pli. hoc & tussi facit & p coire. Plau. i rudēte. Mauult ancillæ facere: quā liberæ in q̄ ēt significatiõe ꝑpe est facturio. i. coire cupio. Plau. facturit postq̄ ancillā respexit est ēt facio actiuū ordinis scđi. Teren. in andria. siue te hæc sp solū fecit maximi. Dicimus ēt: fac si facis. i. exple si potes: & hoc maxie in ludo ueneris. Elegāter ēt dicius tñ i pñti ĩpatiui modi fac p eo qđ uulgo dr̄ pone p caso: ut si dicas pone p caso cli yo le stacha: nolo uoglo diri: fac sciā: ꝓmere tñ id nolo. Verg. iiii. æne. Quis me āt fac uelle: finet ratibusq; irrisam accipiet. ☞ Cōponit̃ facio multipliciter cū ꝑpositiōibus ut afficio: cōficio: deficio: efficio: ĩficio: officio: ꝑficio ꝓficio: ꝑficio: reficio: sufficio: cōponit̃ & cū aduerbiis & uerbis atq; noībus: ut bñfacio: malefacio: fabrefacio madefacio: pīguefacio: assuefacio: calefacio: cādefacio: excādefacio: cōdocefacio: cōmōefacio: frigefacio: feruefacio: cōsuefacio: tepefacio: dissuefacio: māsuefacio: orbefacio: stupefacio: ignefacio: umbrefacio: cōgelefacio: putrefacio: pudefacio: labefacio: expgifacio: terrefacio: pterrefacio: & plurĩa his sĩlia: & ea q̄ ad pmā efferūt̃ cōiugationē ut sacrifico: magnifico: deifico: clarifico: ædifico: uiuifico: mortifico: iustifico: falsifico: & illa q̄ tñ i passiua uoce legūt̃: ut uersificor: gratificor: modificor: testificor: ludificor: carnificor: & q̄ sūt huiꝰ plasmatis q̄ desideratiuā: atq; freq̄ntatiuā habuerūt significationē: ut facesso. is. factito. as. illud tñ ē aduertēdū hoc nomē factiōis pter id qđ signāt. Ciuiū diuersa studia ad seditionē: & q hoc faciūt factiosi appellāt̃. Tertulia. i apolo. cū boni cōgregāt̃: nō est factio dicēda sed curia: significat ēt faciēdi ptāte. Ci. ad treb. q factionē testi nō habuerit: sed i his pcīm igēs faciā si ad ultimū pellexero chartā. Satis. n. mihi ē: locū: ut fabius isti tuit. cæteris assignasse lōge meliora repturis. quoꝝ tu unus mihi & dilectissimus: & pspectimꝰ q dē es. Vale.

¶ L. Christophorus Scobar Bethicus Aelio Antonio Nebrissensi præceptori suo. S. D.

NEscio an qcq̄: dū uixi: iucūdiꝰ accœperi cōsūmatis si me p̄ceptor: q̄ q̄s lr̃as Joānes fluuial' uir uere ĩgenuus abste attulit mihi & pietatis & eruditiōis plēissimas q̄s nō solū sū ueneratꝰ sed deosculatꝰ sed demiratus: ac nō fecꝰ q̄ dē. Quā qbꝰ mihi maxio splēdore uiuere cōtigeret dignitatis tuæ uel tuēdæ: uel augēdæ accinctissimo. Inspexi i illis: q̄ta me cōplectere pietate: & q̄to conatu ꝓ te: cui oīa debeo: i dies sit enitēdū. Suscepi igit̃ ꝑpetuā ꝓpugnationē ꝓ editiōe latina tua: atq; ꝓ ornamētis tuis. uereor tñ ne uidear tibi meas. Thrasonico more cicatrices enarrare. Dicā tñ rē quā uerissimā: plus q̄n q̄gies cū uariis latinitatis p̄ceptoribus & apud siculos & alibi decertaui ubi nullū fanū: nullū foꝝ: nulla pulpita tuū xp̄ophoꝝ nō uiderunt tāetsi pria barbaꝝ: qđ mihi sp p̄claro assumpsi honori: iugiter uictorē: quo ad facere deditionē igenue fatētes tuas latinitatis ĩtroductiōes ordine breuitate ꝓbatiōe: & pspicuitate Cæteris ĉībus anteire addo ēt: p̄ceptionū capacitate ĩtegerrima. Persuasi inuictissimus: sum ꝓfessus maxie auctoratus eas ĩpressi uel attrectatoribus cōpulsissimus: ac tādē sum cōmētus ociosissimus: ut quē ociū ipm ad negociū sĩngi amoris uis dixeri: philtratū detruserit. Adieci nōnulla opuscula: sed q̄ sint ea cape. Laurē. uallen. ficus eius dē Laurē. caput de facio ut. In eundē Laurē. ꝓ Priscia. suplatiui expositio in Alexā. ꝓ tuo noīe uirgo pulcherrima. Dialogus de excepte actiōis uerbis: de uerbis a ꝓsopicis lōga desertio & alia minutiora q̄ oīa ad te ĩtra paucos ad modū dies euolabūt tanq̄ numē suū adoratura tuāq; limā subitura opusculū tuum de ui ac ꝑtāte lr̃aꝝ: qđ ad me misisti nō siculi mō: sed & itali tāti faciūt: q̄ti rei latiæ añ hac de istiusmōi rōne opusculū aliud nō fecerūt magis unq̄: nisi qđ latiū apud hispanos renasci: cū id uidēt: ꝑ fcē testant̃: uale & rescribe eruditissime p̄ceptor. Nā qđ ad me attinet efficiā plane splēdidissimū nomē tuū in dies magis magisq; sobolescere: qđ & uenerabor & obseruabo ꝑpetuo. Vale ex episcopio catinēsi Idibus Iulii.

¶ Aelius Antonius Nebrissen. grāmaticus xp̄ophori scobari p quā doctissimo uiro atq; iucū do amico. S. D.

IOannes fluuiatilis (Libet nāq; mihi more hispano fingere noīe) uir ꝓbus & q̄tū ex eius uerbis atq; diligētia potui cognoscere ꝓbitatis tuæ studiosissimus: Narrauit mihi sæpissime: quāta igenuoꝝ adolescētiū freq̄ntia litterulas nr̃as i ista totiꝰ orbis terraꝝ ĩsula ꝓpagaueris: atq; ut tibi amice: igenueq; fatear: fuit id mihi p iucūdū: cū uideā nomē meū: tāetsi i re tenui crescere tñ i dies: qđ si mihi p rei familiaris rōnē me i secessum quēdā: iāpridē destinatū recipe liceret: id qđ nūc i hac curia regia molior: efficerē ꝓfecto: ut nō mō siculi: sed & uniuersa italia me ex igenii mei operibus cognosceret: te p̄sertim uindice atq; p̄cone. Reqris q̄ ea sūt: lōgū ē enumerare. Nā eodē labore multa faciēda erāt. Qm̄ eodē oīa quodā mō ptinebāt: unū opus ē in sacris lr̃is cōtinēs rōnē noium hebraicoꝝ: siue illa sint ꝓpria uiroꝝ & foeminarū siue locoꝝ. syluā multis annis i tactā: ubi dep̄hensi sūt i numeri errores i curia librarioꝝ i recētiores codices trāscripti uulgoq; recepti. Adiecimusq; artificiū: qđ septuaginta primū; deīde reliq iterp̄tes tā græci q̄ latini secuti sūt. un̄ facile dignosci pōt: q̄ dictio recte: q̄ ꝑperā scripta sit. Alteꝝ opus ptinet ad cosmographiā i quo redigunt̃ i lexicon ex ordīe alphabetario oīa q̄ ad illā artē ptinēt. Tertiū opus ē de noībus ꝓpriis uiroꝝ & foeminaꝝ siue illi sint clari siue obscuri narrās sūmatī q̄d ægregiū cuiq; acciderit. Quartū ē uocabulariū collectū ex noībus appellatiuis reliqsq; partibus orōnis opus imensi laboris: qppe qđ in septingentas duplices chartas sit explicitū. Absolui p̄terea superioribus diebus glossemata in xp̄ianos poetas sedulium: Inuētum: Aratorē: prudētium aliaq; minutiora opuscula: quoꝝ non potui facere tibi copiā: qm̄ manent apud me unico exēplari signata ĩprimenda tñ ante kal. Decēbres superiori anno edidi opusculū de ui atq; ꝑtāte litterarum contra cōem litteras proferendi usum: eum libellum ad te mitto: tu quid de illo: quidq; alii sentiant: quā primum nactus eris tabellarios rescribito: atq; tibi persuadeto [illegible] esse charissimum iocundissimum. Vale & ignosce imbecillitati meæ. Ex methymna. vi. kal. Octobris.

¶ Habes humanissime lector omnia. L. Christophori Bethici Scobaris diuina uolumina: nunc primum in lucem edita: quæ qualia sint: ex ipsius lectione abunde cognosces.

¶ANTONIVS MANCINELLVS GENEROSISSIMO ADOLESCENTI MICHAELI PANNONIO.

T si Fabius Quintilianus Diomedes etiã & Donatus nõ pauca de figuris dixere. Michael inclyte. attamen ego id oneris sumpsi triplici qdẽ rõne ipulsus. Primũ ut tuæ & alioꝝ memoriæ cõsulerer̃. facilius. n. pcipiunt̃ & fidelius cõtinent̃ q̃cũq; carmine patefiũt. Deinde ut diuersoꝝ dicta breui colligerent̃. Postremo ut figuræ cuiusq; Ethymologia id est originatio uno libello haberer̃. Ad quas qdẽ sciẽdas te omnisq; alios hortor. eis. n. nõ poema modo: sed etiã oratio ornatur: ut inqt. Fabius & Cicero de claris oratoribus etiã ait: q ornari orationẽ græci putãt: si uerboꝝ imutatiõibus utant̃: quos appellãt Tropos & sniarũ oratiõisq; formisq; uocãt schemata. Ceteꝝ quia ipsarum nomina figurarum asperrima sunt. aliqua enim tris breues syllabas: quædam quattuor aut quinq; tenent: quod Manilius tertio libro refert. Ornari res ipsa negat contenta doceri. Vale dulcissime: Nonis Sextilibus Millesimo quadringentesimo octogesimo nono. Romæ.

¶FIGVRARVM INDEX.

FINIS.

VI.

Quippe superuacuæ debet dici Pleonasmos:
Additio uocis: ceu sic est ore locuta.

VII.

Additio uocum est dicenda perissologia.
Exuberans: sine ui rerum quæ significantur.
Qua poterant ibant: sed non qua non potuerunt.

℃ Pleonasmos dici põt a nr̃is supabũdantia. pleonazo aũt plusq̃ oportet facio uel dico supabũdo pleonasmus ut nouo Fabi. edocet est abundãs supra necessitatẽ orõ sicut illa uidi oculis ante ipse meis: in illo.n. uidi inest ipse. dicit etiã ꝙ & gemiatio & repetitio & qualiscũq; adiectio pleonasmos uideri põt.

℃ Perissologia dici põt supflua locutio. nam pissos est supflua & logia locutio ut uiuat Augustus & nõ moriať. dũmodo nõ sit aliud uiuere q̃ nõ mori. Et ibi. ibãt q̃ poterãt sed nõ q̃ nõ potuerũt. hic.n. excepto ibãt oĩa supuacua sũt. Tꝑo ãt pisseuma. a tos: abũdãtia dr̃: a pisseuo abũdo supo.

VIII.

Si sermo fuerit nimium q̃ longus oportet.
Macrologia quidem nobis dicetur inesse.

℃ Macrologia ex macros qđ est lõgus & logia sermo quasi lõgus sermo. q sæpe res nõ necessarias cõpræhẽdit. ut apud Liuiũ teste Fabio in. viii. legati nõ ĩpetrata pace: retro domũ unde uenerãt abierũt & apđ poetã. Postera lux summo spargebat lumine terras. Orta dies: quum primũ alto se gurgite tollũt Solis equi lucẽq; elatis naribus efflant. Cum sit satis dixisse orto sole.

IX.

Ambiguum dictum dicas amphibologiam.
Aio te æacida Romanos uincere posse.

℃ Amphibologia cõponiť ex amphi ꝙ est undiq; & logia q̃ est sermocinatio. Amphibolia uero dr̃ ambiguitas. amphibolos ambiguus. Amphibologia ẽ uitio cõpositiõis ĩ ambiguo posita sentẽtia: q̃ fit p acťm. ut ibi: Aio te eacida romãos uincere posse. item certũ est enim Antoniũ p̃cedere eloquẽtia Crassum. duo enim sensus uitio ambiguitatis. carent ꝓprietate cũ sit incertũ ab eacide Romãos uinci posse: an a Romãis eacidẽ: Similiter ab Antonio uinci Crassum eloquẽtia: an a Crasso Antoniũ. Fit p uerbũ: ut Cato criminať: incertũ est an ipsæ aliũ crimineť an ipse ab alio. Fit & p participiũ: ut uidi statuã aureã hastã tenentẽ. Fit etiã per homonyma: ut si quis dicat aciem nec addat oculorũ aut exercitus aut ferri. Fit præterea modis pluribus ut inter legendum occurret.

X.

Signat idem uerbis diuersis Tautologia.
Exultans redeo: rursus gaudensq; reuertor.
Ipse egomet dicas: facies quoq; tautologiam.

℃ Tautologia. ẽ eiusdẽ uerbi aut sermõis iteratio ut Fabius inq̃t oct. græce enim Tautotes latinæ idemptitas. Verg. i. æneï. Quẽ si fata uirũ seruãt: si uescitur aura Aetherea. neq; adhuc crudelibus occubat umbris nam totũ quod repetitur unum est.

XI.

Dicitur unius uerbi defectus ecťlipsis.
Hæc secum loquitur supplendũ deest quia uerbũ.

℃ Ecťlipsis ẽ defectus qdã necessarie dictiõis quã desiderat p̃cisa sñia. ut terris iactatus & alto cũ desit ꝑpositio in italiã fato pfugus. id est ad italiam Ecťlipticos aũt dicitur defectiuus. Ecťlipsis defectio. Ecťlipo deficio.

XII.

Deficiens sermo certe aposiopisis extat.
Quos ego sed motos præstat cõponere fluctus.

℃ Aposiopisim Cice. reticẽtiã Celsus obticentiã: nõnulli ĩterruptionẽ appellãt. ut Fabi. ix. scrib. Cõponiť aũt ex apo ꝑpositione: & siopo qđ est sileo uel taceo. nã est q̃si ĩterceptũ silentium ut Terentius. Si sensero. & poeta. Quos ego deest enim puniã uel qđ simile. Id autẽ fit quũ quis irascit aut perturbať. ut Me me ad sum q feci in me cõuertite ferrũ. Item incipit effari mediaq; in uoce resistit. His enim affectibus tantũ sermonis defectio cõgruit. ut Seruius. i. æneidos inquit. De eadẽ uero in figura Synechdoche etiam legito. Siope autem silentium dicitur. Siopelos taciturnus.

XIII.

Obscurus sermo cunctis Aenigma uocatur.
Mater me genuit eadem mox gignitur ex me.

℃ Aenigma dicitur ab aliquibus uelata quæstio ut mater mẽ genuit. eadem mox gignitur ex me significat enim ex aqua glaciẽ cõcrescere & rursus in aquã resolui. Item mare cõcretum in creta ligneo in campo ubi caro humana ossibus ludebat cũ significare uelit Salẽ in salino fictili quod super mensa esset: in quam anus talos iactabat ut scrib. Diome. Aenigma est perincredibilia confusa sententia. ut auia filiorum est quæ mater mariti. cum iocasta significetur: quæ laii uxor edipum filium mortuo laio uirum accepit. ex quo genuit Etheoclẽ & Polynicẽ.

XIIII.

Esto tapinosis fertur: si de mare gurges.

℃ Tapinosis diciť cũ rei magne fit ħũilis expositio: nã tapinos græce apđ nos dr̃ humilis. ut Vergi. Multam malus simulans. pro scelestus. Item uterumq; armato milite complent

id est multe legiões armatoꝝ militū ipleuerūt multas cauernas.& apud flaccū Pelide stomachū.pro uile & iracūdia.tapinosis aūt ꝓprie humiliatio dicit.tapinos humilis.tapino phrosine humilitas.tapinoo humilo.

℄ Cacephaton græce cacophaton dici pt mala locutio uel cōsonātia. nā cacon est malū & phaton dictū ut arectis auribus asto. O fortunatā natā me cōsule Romā.fit aūt si cū particulā.n.littera sequat. Vergi.Ernumeꝝ cū nauibus equet.item qn̄ seques dictio.duas habet syllabas pcedētibus duabus cōsimilibus.ut in pdicto Ciceronis carmine deprehendit & in somnio Scipionis luce lucebat aliena.Ei contraria est Euphonia.

XV.

Dictio turpe sonans tibi nēpe Cacephaton esto.
Detur in exemplum:uel tu cum compatre ludis.

Metaplasmus dici pōt a nrīs transfiguratio meta.enim.trās & psalmatos figmētū dicit.tn̄ teste Diome. metaplasmus est trāsformatio q̄dā recti sollitiq; sermōis i alterā speciē metri aut decoris cā figurata.Huius spēs ut aiūt he sunt.Prosthesis.Epēthesis. Proparalepsis uel Paragoge.Apheresis.Syncope.Apocope.Ectasis.Systole.Dyeresis.Synaliphe seu Synerelis.Episynaliphe.Ecthlipsis.Antithesis.Metathesis.

XVI.

Cōpositura mala est nocum Cacosyntheton ulla.
Nam syn con:positū thethon apte significabit.
Exemplum teneas illud:uersaq; iuuencum.
Terga fatigamus hasta:nono ut maro dixit.

XVII.

℄ Prothesis dici pōt appositio ul additio.Cōponit.n.ex Pros qd ē ad.& Thesis positio: ut gnate ꝓ nate.rettulit.ꝓ tulit.astat ꝓ stat.Prosthetos aūt appositus dr̄.Apheresis dici pt ablatio ul ascissio.nā ab aphero uerbo q ē abscido descendit.ut temnitis pro contemnitis.

XVIII.

Prosthesis apponit caput:id sed apheresis aufert.
Arduus alcydes mediis in mœnibus astat.
Leges cælicolum:& mortalia temnitis arma.

℄ Syncopa pt latinæ dici cōscisio.cōpōit.n.ex syn q est cō.& copto incido.ut glutisse ꝓ glutiuisse.Epenthesis dici pōt interpositio.nā cōponit ex epi & en q̄ dicunt inter & thesis.positio ut induperatorē pro imperatorē. hāc alii parēthesim uocāt ut ait Dona. qdā uero pleonasmū appellāt ut Diome. edocuit Epectasis dici pōt porrectio.nā epi dicit sup & ecteno uel ectino media lōga ꝓduco extēdo ut iduperator ꝓ iperator.

XIX.

Syncopa de medio tollit:quod e penthesis auget.
Quales tunc epulas ipsum glutisse putamus.
Induperatorem:sed epectasis hæc quoq; fertur.

℄ Apocope.i.abscisio uel amputatio. nam cōponitur ex apo præpositione quæ in compositione dicit ab uel re & copto scindo ut peculi pro peculii apocopto autem amputo significat.Paragoge potest dici deductio ut dominaries pro dominari.Proparalepsis compōitur ex pro quod est ante & para iuxta & lepsis acceptio. quasi iuxta ante acceptio. ut amarier pro amari.

XX.

Aufert Apocope finem:quem dat paragoge.
Proparalepsis item.
Nec spes libertatis erat:nec cura peculi.
Partibus ex iisdem:& summa dominarier arce.

℄ Systole dici potest correptio:ut in steterūt e breuiatur quæ naturaliter longa est. & seruio teste in septimo.Systole.sine exemplis fieri non debet Systello autem corripio uel contraho dicit.Diastole potest dici latinæ dilatatio.& fit quum breuis syllaba producitur. ut in sanguis is.breuis producitur. Diastello autem distinguo dicit. Diastole distinctio fertur.Ectasis interpretatur productio.nam ab Ecteno quod est ꝓduco deriuatur.& fit quādo breuis syllaba producitur.ut exercet diana choros.nam di breue productum est.

XXI.

Systole productam breuiare:Diastole fertur.
Ducere coreptam:sic ectasis efficit ipsa.
Obstupui steterūtq; comæ:& uox faucibus hæsit:
Dum sanguis inerat:Lucani continet alter.

XXII.

Ecthlipsis necat.m.uocalem aufert Synalœpha.
Hæc etiam fertur mihi nempe Synæresis esse.
Multum ille & terris fuerat iactatus & alto.

℄ Ecthlipsis dici potest expræssio siue elisio. Ecthlibo enim exprimo elido excludo significat.fit autem quando sequente uocali consonans præcedentis dictionis exprimitur cum sua uocali.ut multum ille.ubi.u.cum.m.exprimitur.eadem figura uocatur Ellipsis uel Ellepsis & transfertur a Quintiliano detractio.nam componitur ex ec & lipo uel lepo quod est desero deficio linquo. Synalepha uel Synalipha interpretatur coniunctio.Synalipho enim coniungo:uel dicitur compressio.nam componitur ex Syn quod est con:& alloephe pressio.Fabius tamen in pri.dicit quod interpretatur complexio.& est cum uocalis aliqua in fine dictionis per subsequentem uocalem abiicitur in metro.ut multum ille & terris.hic enim unum .e.præcedens excluditur.

XXIII.

Pyllaba de binis facta extat episynalipha:
Ecce autem telis panthus elapsis achiuum.
Hæc eadem fertur mihi nempe Synæresis esse:

¶Episynalipha est conglutinatio duarũ syllabarũ in unã syllabã facta. ut pãthus pro panthous. Episynapto aũt coapto uel cõiungo dicit. ¶Synæresis teste Fabio in primo interptat cõplexio. ut aliis placet cõtractio: q̃lis est apud P. Varronẽ. Tum te flagrati deiectũ fulmine phaeton. nam si esset prosa oratio. easdẽ lr̃as enunciare ueris syllabis licebat. Cõponit autẽ a Syn qđ cõiunctionẽ indicat & Aeresis diuisio. quasi diuisoꝝ cõiunctio. ut alcinous pro alcinous. bini pro biuni & similia. Sinereo autem & Synero contraho uel congrego notat.

XXIIII.

Dicitur in binas separare. Diæresis unam:
Aulai in medio libabant pocula bacchi.

¶Dieræsis interpretatur diuisio. nam diæro diuido signat est autem figura unius syllabæ in duas. ut aulai pro aule.

XXV.

Dicitur antithesis si littera ponitur una:
Ponere quum debes aliam: sic dicimus Olli.
Hæc Antistœchon poterit quoq; dicier apte:

¶Antithesis ẽ lr̃æ pro lr̃a positio: ut olli subridens pro illi. cõponit aũt ab anti qđ est pro & Thesis positio: quasi pro altero positio. dr̃ itẽ oppositio Antithetos uero cõtrarius. Antistœchon dici põt pro lr̃a nã Anti dicit pro. & stœchion lr̃a ut Verg. Mirat molẽ æneas magalia quõdã. ubi magalia pro magaria dixit. ponens. l. pro. r. Nã magar non magal pœnorum lingua uillam designat: auctore Seruio primo æneid. Item sella pro sedda Antistœcheo autem oppono dicit.

XXVI.

Est transpositio mihi nempe Metathesis ipsa:
Littera nam fiet transposita quando manebit.
Tymbreq; sic dicis: cum Tymber dicere debes.

¶Metathesis dr̃ trãspositio. Nã Meta trans & thesis positio. Est ãt lr̃arũ ordo mutatus. Verg. x. At tibi Tymbre caput Euandrius abstulit ensis. Nam dicitur teste Seruio Tymbre pro tymber etsi etiam tymbrus ut Euandrus dicatur. Metero autem transfero. Metatheo transcurro.

XXVII

Esto prothesеon mihi siue Parallage: quando est
Præpositura quidem non propria: littera siue.
Cui tantum de te licuit. pro in te Maro dixit.
Asuenio sic pro aduenio. scribit Diomedes.

¶Protesmia autem dicitur præpositio, propositio. propositum. Parallage mutatio dicitur. Parallax uicissim. Parallattos mutabilis. Parallatto differo.

XXVIII.

Schema accipit auctore Fabio lib. ix. id quod fit a simplici atq; in promptu posito dicendi modo. poetice uel oratorie mutatũ. Duas autẽ eius esse partes idem ait. Dianoeas. i. mẽtis uel sensus uel sniaꝝ. & Lexeos. i. uerboꝝ uel dictionis uel sermõis uel oratiõis. Donatus ait q̃ schemata dianoeas ad oratores pertinent ad grãmaticos uero lexeos. Huius species sunt multæ. sed necessariæ tradunt ut scribit Diomedes per quas similes colligent. Prolepsis. Zeugma. Hypozeusis. Syllepsis. Asyntheton seu Dialyton. Anadiplosis. Anaphora. Epanalepsis. Epizeusis. Paranomasia. Schesisonomaton. Paromœon. Homœoteleuton. Homœoptoton. Polyptoton. Hyrmos. Polisyndeton. Climax. Schema potest dici latinæ figura siue cultus. Cicero de claris oratoribus appellat schemata sententiarũ orationisq; formas. Dianoea dianoeas dicitur sententia intelligentia cogitatio. Dianoeo animaduerto delibero cogito. Lexis autem lexeos dicitur dictio: & lexicon uocabularium.

XXIX.

Nempe prolepsis erit præsumptio tunc etenim fit.
Quum quod posterius ueniet describitur ante.
Vergilius sexto portusq; require Velinos.
Vel totum capitur: post partes accipiuntur.
Discipuli discunt: hic pindaron ille catullum:

¶Prolepsis compõitur ex pro quod est ante & lepsis acceptio. quasi præ acceptio seu præsumptio. Cicero primo de natura deorum anticipationem interprætatur. ubi etiã dicit Epicurum primum appellasse prolepsin. quã antea nemo eo uerbo nominarat. Prolãbano anticipo nobis significat. Lãbano enim capio uel accipio. Fit autẽ Diomede teste quum id qđ posterius accedit ante tempus ascribitur. ut portusq; require uelinos. Velia enim nõdum erat quum ad italiam uenit Aeneas ut ait Seruius sed Helia dicebatur. Prolepsin. Fabius. ix. præsumptionẽ appellat quum id quod obiici potest occupamus & præcipue prohemio conuenit. Priscianus præterea libro decimoseptimo inquit. Et sciendum q̃ in constructione diuiduorum si per præsumptionem. i. Prolepsim præponitur plurale uerbum ad utrunq; sequens licet nominatiuum ante ferre ut aquile deuolarunt hæc ab oriente illa ab occidente. Sin ad ea quæ diuiduntur singulariter uerba consequãtur genitiuũ oportebit præponi pluralem diuidendo. ut aquilarum altera deuolauit ab oriente altera ab occidente.

xxx.

Q uum plures sensus uerbo concludimus uno.
Fit zeugma a nobis adiunctio dicitur esse.
Troiugena interpres diuum qui numina phœbi.
Q ui tripodas:clari lauros:qui sydera sentis.
Et uolucrum pennas.& præpetis omnia penne.

¶Zeugma dici potest latinæ secundum Priscianum lib.xvii.adiunctio.nã figura est quæ tunc fit cũ plures sensus uno uerbo claudunt. Eandẽ Fabius.ix.appellat Enezeugmenon in qua ut ait unũ ad uerbum plures sentẽtiæ referuntur:quarũ unaquæq; desiderarẽt illud si sole ponerent. Id tribus accidit modis. Aut præposito uerbo ad qđ reliqua respiciãt.uicit pudorem libido:timorem audãtia rationem amentia.Et tunc dicitur Protozeugma.Aut uerbo postposito neq; enim is es Catilina ut te aut pudor a turpitudine:aut metus a picůlo:aut ratio a furore reuocarit.Et tunc Hysterozeugma uel Hypozeugma dicitur. Aut in medio sensuum posito uerbo.& tunc Mesozeugma nominatur:ut Troiugena: interpres diuum &c. zeugma dicitur iugatio uel coniunctio.& zeugnyo iunge zeusis iugatio.zeuteria iunctura.

xxxi.

Fertur Hypozeusis.uerbo res singula iuncta.
Incedit Paulus:Marcus sedet:ille quiescit.

¶Hypozeusis dici potest subcõiunctio. nam cõponitur ex hypo qđ est sub.& zeusis cõiunctio seu iugatio.& est figura superiori contraria:ubi diuersa uerba singulis rebus iungunt ut quidue petat:quidue ipse ferat.Mezentius arma quæ sibi concilict.uiolẽtaq; pectora turni.Edocet humanis quæ sit fiducia rebus Admonet.immiscetq; præces.

xxxii.

Primi uox numeri plurali reddita uerbo.
Aut primi numeri uerbo pluralis inhærens.
Dissimili in sensu.Syllepsis dicitur esse.
Vergilius dixit.Sunt nobis mitia poma.
Castaneæ molles:& pressi copia lactis.
Hic illius arma:hic currus fuit.

¶Syllepsis dici potest latinæ conceptio. teste Priscia.in.xvii.Cõponit aũt ex Syn qđ est cõ. & lepsis acceptio.dicit itẽ cõpræhẽsio. Syllepsis aũt compilatio Syllego colligo. Syllepsis ait Diomedes est dissimiliũ clausularum per unũ uerbũ cõglutinata cõceptio.fit aũt quando singularis dictio.plurali uerbo redditur. aut pluralis dictio singulari uerbo adiungit. ut sunt nobis mitia poma . castanee molles & pressi copia lactis.Itẽ hic illius arma hic currus fuit.hoc autem Schema late patet ut Donatus ait.unde aliqui dicũt Syllepsim fieri etiã quũ pro multis ponitur unus.ut hostis habet muros pro hostes.Item & pro uno multi.ut.ix æne.Vos o Calliope præcor aspirate canenti.est enim Syllepsis . per numeros.ut ait Seruius.Erat namq; rectum uos o musæ & tu Calliope.

xxxiii.

Q uum sine iunctura uoces uariæ socientur.
Dyaliton certe uel a syndeton efficiemus.
Exemplum capies:rex miles plæbs negat illud.

xxxiiii.

Diuersas uoces coniunctio plurima si fert.
Nempe figura datur Polysyndeton eẽ pelasgum.
Detur in exemplum.materq; paterq; neposq;.

¶Dyalyton dici põt dissolutũ . nã descendit a uerbo. Dialyo qđ est dissoluo Dialytos uero dissolutus. Dialysis dissolutio. Dialyton uel Asyndeton est oratio sine cõiunctionibus ut alii naualibus ite:ferte citi ferrum:date tela:impellite remos. Item ueni:uidi:uici.Item iusticia:prudentia:fortitudine me superasti. Hæc etiam Brachylogia nominatur . ut Diomedes ait.& Fabius lib.ix. Asyndetos disiunctus dicitur. Asynthetos incompositus.

¶Polysyndeton dici potest multipliciter cõiunctũ poly.n.multũ dicit:& polys multus. Syndesmos uero nodus cõiunctio.Synthethõ aũt cõpositũ dicit.Est aũt oratio multis nexa cõiũctiõibꝰ.ut Athamasq; Thoasq; Pelidesq; Neoptolemus primusq; Machaon.

xxxv.

Vox duplicatur enim quotiens Anadiplosis extat.
Principium & uersus fit idem cum fine prioris.
Vrbs hetrusca solo sequitur pulcherrimus astur.
Astur equo fidens:& uersicoloribus armis.

¶Anadiplosis dici põt anfis reduplicatio : nã cõponitur ex ana.i.re . & diplosis duplicatio. Diplazo.n.uel diploo nobis duplico dicitur. Diplasios duplus.Diploos duplex.

xxxvi.

Incipit & finit uerbo Epanalepsis eodem.
Pauper amet cautẽ:timeat maledicere pauper.

¶Epanalepsis dici põt replicatio uel repetitio:ut pauper &c.Epanalambano aũt repeto. Et aliter Epanalepsis ut ait Diome.fit quũ eadẽ dictio & principiũ uersus & clausulã tenet:ut tenemagnitie uitrea te fucius unda. Te liqdi fluere lacus.Itẽ pr inq̃ me lumie urbauit pr. Añ ẽt sceptrũ dictel regis & añ.& afr Epanalepsis ẽ cũ maiore significato facta repetitio.ut i Ofo:heuheu fugaces posthũc posthũc labũt ãni.

xxxvii.

Est & Epizeuxis.similis geminatio uerbi.

¶Epizeuxis dici põt cõbinatio ,Id.n. zeuxis i portat.Hæc eadẽ Epimone dr.qđ nomẽ pseuerãtia isistentia uel assiduitas interpꝛeat.Ep-

Significantis idem: meme petit hectore dignam.

aeuxis ait Diomedes est eiusdem dictionis in eodem uersu sine aliqua dilatione geminatio cum impetu pronunciationis. ut meme assum qui feci in me conuertite ferrum.

xxxviii.

Dictio si similis fuerit repetita duorum.
Versum principiis: tunc Anaphoram faciemus.
Nate meae uires: mea magna potentia solus.
Nate patris summi qui tela typhoca temnis.

xxxix.

Non te praetorem praedonem dicimus esse?
Dic paronomasiam: fugit ilie fugam similem dic.

Anaphora dicit repetitio uel relatio. Ana enim re & phora latio. Anaphoricos uero relatiuus Anaphero refero. Anaphora e ut Diomedes ait relatio uerbi eiusdem aut similis per principia uersuum plurimorum: ut nate meae uires &c. Item Spes tu nunc una senecte. tu requies misere, decus imperiumq; latini. Te penes. in te omnis domus iclinata recubit.

Paranomasia ut ait Diomedes dicitur denominatio. Nam tuc fit quum dictio iteratur mutata tamen aut littera aut syllaba in significatione diuersa. ut abire an obire te conuenit. Et non praetorem te sed praedonem dicimus. Fit quoq; quum praecedenti nomini aut nomen aut uerbum annectitur ex eodem figuratum, ut fugam fugit. factum facit. pugna pugnata est. Paronomasia est inquit. Fabius. ix. quando eodé uerbo quasi falsum augetur quae lex priuatis nominibus esse lex non uidebatur. Cui confinis est quae Antanaclasis eiusdem uerbi contraria significatio quum proculeius quaereret de filio q; is mortem suam expectareter & ille dixisset se uero non expecta immo inquit rogo expectes.

xl.

Nominibus cunctis si iungis Epitheton unq.
Tunc Schesisonomaton dixerunt esse figuram.
Marsa manus: peligna cohors: festina uirum uis.

Schesisonomaton Diomedes ait est quum singulis nominibus Epitheta coniuncta sunt. ut marsa manus. peligna cohors &c. Et aliter Schesisonomaton ait esse: quando in cõnexu sententiarum plures Antonomasie ponuntur ut armipotens tritonia uirgo. Schesis dici potest habitudo uel habitus. Onomaton uero nominum.

xli.

At Paromoeon erit: similis si littera multis.
Vocibus inicium praebet: sic ennius inquit.
O tite tute tati tibi tanta tyranne tulisti.
Machina multa minax minatur maxima muris.

xlii.

Vno uerba modo finita aut nomina multa.
Homoteleuton faciunt: petit eripit ambit.
Vergilius sexto dixit: bella horrida bella.

xliii.

Si similes casus uel fines clausula sumit.
Vt iustis ducibus sapientibus atq; benignis.
Moerentes flentes lachrymantes ac miserantes.
Fertur Homoptoton tunc esse figura pelasgum.

xliiii.

Datq; Polyptoton uarios casus retinendo
Clausula: littoribus contraria littora fluctus.
Fluctibus esse precor: populis populos inimicos.

xlv.

Longa quidem series constructus hyrmos habet
Est in secessu longo locus &c.

Paromoeon dici potest simile. Paromoeos uero similis.

Homoteleuton uel Homoeoteleuton dicitur a Cicerone in dignitatibus similiter desinens. nam componitur ex homos quod est similiter: & teleuton finitum. Telos uero finis. Teleo finio perficio. Teleute finis. Est autem oratio similibus uerbis aut uocibus terminata. ut apud. Enniũ Eos reduci q̃ relinqui temni quá deseri malui. Vergilius. bella horrida bella huic autem contraria est Homoptoton. quia solum modo est nominum.

Homoptoton dicitur similiũ casuum. uel similiter cadens. homos enim similiter. & ptosis casus est. Dicitur etiam homoeoptoton. homoeos namq; similis est. Homoptoton est oratio uno similiq; casu compacta. ut apud Salusti. teste Diomede. Maximis ducibus fortibus strennuisq; ministris. & aliter fit quum oratio excurrit in eosdem & similes casus ut Ennius. Moerentes flentes lachrymantes ac miserátes.

Polyptoton. id est quod multiplicem habet casum. poly enim multus est. ptosis casus. Polyptoton ait Diomedes est oratio casuum uarietate distincta ut in Terent. te solum habemus: tu es patrouus. tu pater. Ille tibi moriens nos commendauit senex. si deseris tu nos perimus. ita littora littoribus contraria. &c.

Hyrmos dicitur quasi firmos quod est tractus nam series est orationis. uel constructio continue tenorem suum in multos uersus protendens. unde teste Serui. Hyrmos longissimum est Hyperbaton. Vergilius sexto. Principio coelum ac terras camposq; liquentes Lucentemq; globum lunae titaniaq; astra &c. Syrma etiam tractus dicitur. & syro traho.

XLVI.

Esto climax proprie subscrita gradatio lector:
Torua laena lupum sequitur lupus ipse capellam.

¶ Climax dicitur latinae gradatio teste Fab. libro nono & ē figura quum de uerbo in uerbum fit gradatio. repetit enim quae dicta sūt & priusq̄ ad aliud descendat in prioribus resistit ut īdustria parit uirtutē uirtus glīa glīa inimicitias inimicitiae pīcula. Clima climatos regio dr̄ Climax uero cumacos scala uel gradatio.

XLVII.

TRopus est uerbi uel sermōis a ppria significatiōe in aliā cū uirtute mutatio Fab. viii. Tropos item sermo est a principali significatiōe trāslatus ad aliā ornādē ōronis grā. uel tropos dictio est ab eo loco in quo ppria est trāslata in eū in quo ppria nō est. Fab. ix. Tropi dicti ex eo q̄ uertāt ōronē. unde & motus dn̄r auctor est idē Fab. Tropeo aūt uerto significat. Trope uero mutatio seu cōuersio. Tropi sunt ut asserit Diome. Metaphora. Metalepsis. Antonomasia. Onomatopeia. Hyperbatō. Allegoria. Catachresis. Metonymia. Synecdoche. Periphrasis. Hyperbole. Homeosis. Horum autem omnium generalis est metaphora. ceteri omnes huius species uidentur.

XLVIII.

Quum res est alíii similis pro nomine nomen
Ponitur. hinc iuuenis simplex hic dicitur agnus
Id sic translatum tibi rite metaphora fertur:

¶ Metaphora ex meta cōponit̄ qd̄ est trans & phora ratio. unde metaphora dr̄ latinae translatio. qd̄ etiā Fab. scrib. viii. q̄ q̄dē ut ait copiam auget sermōis pmittēdo mutuari quae nō habet. quodq; est difficilimū pstat ne ulli rei nomē deesse uideat̄. transfert̄ ergo nomē aut uerbū ex eo loco in quo ppriū erat in eum in quo aut ppriū deest: aut translatū pprio melius est. Id facimus aut q̄a necesse est aut q̄a significātius est. aut quia decentius. unde necessitate rustici dicūt gēmam in uitibus qd̄ enim dicerent aliud & sitire segetes. Item illa ad ornatum lumē orationis generis claritatē. & cōtionum procellas & eloquētie flumina. sic Maro dixit. classiq; immittit habenas. Item argectisq; auribus asto ferrumq; armare ueneno. nam & uenenum armare & ferrum armari translatio est. ut idem Fabius octauo scribit. Et Metaphora aut necesse locum occupare debet: aut si in alienum uenit plus ualere eo quem expellit. metaphero autem transfero dicit.

XLIX.

Nempe catachresis dicetur abusio nobis
Hinc parricidam matris fratris quoq; dicunt
Cum proprie patris sit parricida uocandus.

¶ Catachresis dici pōt a nobis abusio uel usurpatio. Cata nāq; cōtradicit. & chresis usus quasi fit cōtrā usum. Haec aūt ut Fab. scrib. viii. nō habētibus nomē suū accōmodat. q̄a in proximo est. sic dicunt̄ pyxides cuiuscūq; materie sunt. & parricida matris quoq; aut fratris interfector. unde oportune ait idem in datiuo li. Multa sunt graece & latinae nō denoīata: nā & qui iaculū emittit iaculari dicit̄: qui pilā aut sudē appellatiōe priuati sibi assignata caret. & ut lapidare qd̄ sit māifestū est: ita glebarū testarūq; iactus nō habet nomē. unde abusio quae Catachresis dicit̄ necessaria. Haec ille.

L.

Fertur abusiuus nobis catachresticos illis.
Fertur abusiue tantum sperare dolorem.

¶ Catachresticos dici pt̄ abusiue Ver. x. an se se mucrone ob tm̄ dedecꝰ amēs īduat pferiat abusiue dixit. catachresticos nom̄ abusiuꝰ dr̄ aduerbiū uero abusiue. catachraōe āt abutor.

LI.

Fit metalepsis enim cum dictio forte gradatim.
Ad quod demonstrat pergit tibi testificatur
Post aliquod mea regna uidens mirabor aristas:

¶ Metalepsis figura est quā nos uarie trāslatiuā trāsumptiuā trāspositiuā uocamꝰ. ut Fabi. ait in. iii. cōponit̄ aūt ex meta & lepsis q̄ est acceptio. hinc trāsumptio dicit̄. Metallābano āt trāsumo ac muto: fitq; quū aliqua dictio alid a sua ppria signātiōe ex his q̄ pcesserūt denotat. ut ibi pꝰ aliquot mea rgna uidēs mirabor aristas hoc ē segetes. & sic estates. & ob id ānos.

LII.

Pone tenens lector pro contento: aut uice uersa
Nunc pateras libate ioui. uel uina coronant.
Nempe metonymiam conceditur esse figuram.

¶ Metonymia dr̄ a Diomede trāsmutatio. fit āt mltis modis. p id qd̄ cōtinet̄. id qd̄ cōtinet. Sic crateras magnꝰ statuūt & uina coronāt nō enim uina sed crateras in q̄bus uina. p id qd̄ cōtinet id qd̄ cōtinet̄. Sic coelo gratissimus amnis pro diis q̄ coelo cōtinent̄: p inuētorē qd̄ inuētū ē. aut p dominātē subiectū. sic. Sine cerere & bacho friget uenꝰ. s. uult. n. p cererē panē itelligi. p bachū uinū. p uenerē cōcubitū. p iuentū inuentorē aut p subiectū dominātē. sic. ut unū pcernur. nā hic pns deus est. ab eo qd̄ fit id qd̄ facit. sic frigus pigrū mestū q̄ timorē. i. q̄ mestos facit. metonomazo autē transnomino dicit. metonymia transnominatio fertur a Diomede uero trāsmutatio ut diximus.

LIII.

Antonomasia est pro nomine sumpta loquela
Sic proprium nomen retices ponens generale
Sic quoq; Vergilium nomen dicendo poetae.

¶ Antonomasia dici pōt pro noie. i. uice nominis positio. ut magnanimus Anchisiades. p Aenea. & saturnia. pro Iunone Fabius octauo. Antonomasia ut Diome. ait est uocabulū qd̄ sine noie positū loco eius fungit̄ ut est. Arma uirumq; cano ubi intelligit̄ Aeneas. Itē domitor maris dicitur & intelligitur neptunus: fit aūt modis tribus: ab aīo ut magnanimus anchisiades. i. aeneas a

corpore ut ipse arduus.i.polyphemus:extrinsecus:ut infœlix poer atq; ipar cōgressus achilli.hoc ē troilus.

LIIII.

Appositum proprio mihi fertur epitheton esse.
Alma ceres & pulchra uenus uel tristia bella.

Epithetō recte dicimus appositum uel adiectiuū a nōnullis sequēs dicit̃ ut dulce mustum:eo poete & frequentius & liberius utuntur.Itaq; & dentes albi & homida uina in his non reprahendimus.apud oratorem nisi aliquid efficitur redundat.tunc autem efficitur si sine illo quod dicitur minus est qualia sunt o scelus abhominandum.o deformem libidinem.Fabius.viii. componitur autem ex epi quod hic dicit in:& theton positum.sūmunt̃ autem epitheta modis tribus ab animo.ut iustus imperator.contemptor diuum mezentius.a corpore ut pulcher iulus:extrinsecus uero quæ sumuntur in plures species diuidunt.sunt enim ab loco ab actu ab euentu.ab loco ut Vlyxes ithacus. ab actu ut æneia nutrix caieta.ab euentu:ut insula diues opum tenedos.Epithetum ab antonomasia differt.hæc eni uicem nominis substinet.epithetum uero nunquā est sine proprio noīe ut donatus edocuit.

LV.

Pro numero numerū si pono synecdoche habetur
Exemplum naues armato milite complent.
Si partem sumes pro toto uel uice uersa:
Da requiem puppi ueniet cum frigidus annus.
Nuda genu tectusq; oculos eadem quoq; fiet.

Synecdoche dici pōt cōceptio: uel cōprehēsio.A Cice.uero indignitatibus dr̃ intellectio. Synecdochios aūt aduerbiū cōpræhēsim denotat.est aūt figura quū a parte totū uel a toto pars intelligit̃.ut puppi.i.naui frigidus annus.i.frigida hyems meminisse aūt debemus ait Donatus qn̄ fit a parte totū faciendū eē ab insigniori parte.synecdoche est etiā ibi.Nuda genu:nodoq; sinus collecta fluentes.i.habens nudū genu.& habēs collectos sinus. Fit enim quotiens participio præteriti tēporis a passiuo iungimus casum actm̄.ut deiectus animū:mestq̄ uultū.Seru. i.æne.sed in carmine potiusq̄ in prosa utemur.Synecdoche item est ut Fab.ait.ix.cum subtractum uerbum aliquod satis ex cæteris intelligitur.ut Celius in Antoniū.Stupere gaudio:simul enim auditur cœpit.Cui similia sunt illa meo quidem iudicio in quibus uerba decenter pudoris gratia subtrahuntur.Nouimus & qui te transuersa tuentibus hircis.& quo sed faciles nymphe risere sacello:hanc quidam aposyopisim putāt frustra.nam illa quid taceat incertum est:aut certe longiore sermone explicandum hic unum uerbū & manifestum quidem desideratur:quæ si aposiopisis est nihil non in quo deest aliquid idem appellabitur hæc ille.

LVI.

Finge nouas uoces onomatopœia fiet
De sonitu factas:sus scropha hic dicitur esse.

Onomatopeia ē onomatos.i.nois peia fictio hinc ēt Fabi.in.viii.ait onomatopeia est fictio nois a græcis inter maxias hita uirtutes:nobis uix pmittit̃.ide tn̄ mugitus & sibilus & murmur uenerūt. Fit āt qn̄ uocis cōfuse nomē ad imitādū sonū affingimus:ut ouiū dicius balatū:boū mugitū:æquorū hinitū.terribil̃ buccine sonitū. Taratāta.Enn.At tuba terribili sonitu taratāta dixit.

LVII.

Circuitus romanæ periphrasis esto loquendi
Et iam prima nouo spargebat lumine terras.
Tithonicroceum liquens aurora cubile.
Iam lucescebat.uel lux erat orta notatur.

Periphrasin uocāt circuitū eloqndi ut docet Fab.li.viii.Fitq; quū id qd uno aut paucioribus uerbis dici pōt pluribus explicat̃:ut tps erat quo pria qes mortalibus ægris. Incipit & dono diuū gratissima serpit.itē ouiū teneros depellere fœtus.i.agnos.Periphrasis demum circūlocutio dr̃.Peri.n.circum uel circa dicit phrasis locutio fert̃.& phrazo dico ul̃ dissero

LVIII.

Transcensus ueri manifestus hyperbola fiet.
Astra ferit sonus armorum clangorq; tubarum.

Hyperbole dici pōt eminētia uel ut ait Ci. suplatio.a Fab.li.viii.supiectio interptat̃ a quibusdā uero excelsus dr̃. Cōponit̃.n.ex hiper qd est sup:& bole qd est iactus. un̄ figura dr̃ quū dictio excedēs fidē ponitur augendi minuendiue gratia augendi ut niue candidiores & fulminis ocios alis.Minuendi:ut uolantis te folii sonitus te terreret & uix ossibus herent.

LIX.

Vocum turbatus formabit hyperbaton ordo.
Longius est uerbum quotiēs fit hyperbaton illic.

Hyperbaton uerbi transgressio iterpratat̃ sm Fab viii.li.q̄ freqnter rō cōparatiōis & decor poscit fit.n.frequētissime aspera & dura & dissoluta & hians oro:si ad necessitatē ordinis sui uerba redigāt̃ lōgius ergo uerbū pprie hypbaton est ut animaduerti iudices oēm accusationis orationē in duas diuisam esse partes:nā in duas partes diuisam esse rectū erat sed durū & incomptū. Huius uero Tropi species sunt quinq; ut asserit Diome. Anastrophe.Diacope.uel Tmesis.Dialysis.uel parēthesis.Synchesis.Hysterologia.siue Hysteron protheron.Hyperbeno autem transcendo dicit uel transgredior.Hyperballo extendo supero.Hyperbasia uel hyperbasis transgressio.

Gellio referente lib.iii.Nascentibus enim hoībus bonum & malum conferunt ut Hesiodus edocet. Qua etiam figura nōnunq̄ quos nanos cōspicimus athlantes uocamus æthiopes argenteos. Hæc ab Ironia differt. q̧ Ironia pronunciando mutat affectum & significationem. antiphrasis uero diuersitatem rei notat ut Diomedes ait Antiphaticos præterea contradictorius dicitur.

LXVIII.

Obscurus sermo cunctis Aenigma uocatur
Mater me genuit eadem mox gignitur ex me.

lxix.

Sit Charientismos tibi gratificatio dicta:
Aspera qua dictu promuntur gratius: ut si
Interrogando nunquis me quæsierit: mox
Prospera dicatur fortuna: salus bona siue.
Per quod signatur nullos de me petisse.

lxx.

Si dices lupus est in fabula amice: figura
Scribitur a cunctis tunc rite Paroemia dici.
Interpratatur prouerbion hanc tamen omnes.

lxxi.

Sarcasmos plena est odio derisio ab oste:
En agros: & quam bello troianæ petisti
Hesperiam metire iacens. Maro fert duodeno:

lxxii.

Effertur quicquid sine rusticitate facete
Ipsa figura quidem asteismos dicitur esse.
Qui bauium non odit: amet tua carmina Meui
Atq; idem iungat uulpes & mulgeat hircos.

℄Charientismos dici pōt gratificatio. Nam a chariem qd̄ est gratū uel gratiosum deriuat. ab aliquibus dicitur urbanitas Charientizome autem iocor, urbanus sum alludo significat Charizome uero dono gratificor.

℄Est autē tropus ut Diomedes ait. quo dura dictu gratius pferunt. uel dictio p ea q̄ grata sūt auribus aliud significās: ut quū interrogamus nūqs nos q̄sierit & rn̄deat bona salus uel fortuna: ex īde itelligit neminé nos q̄siuisse.

℄Paroemia dr̄ a nr̄is puerbiū: ut Verg. ī meri. Lupi inoerim uidere priores: nā ēt physici cōfirmār: q̧ uoce deserat is quē prior uiderit lupus. Vn̄ ēt puerbiū natū est apud Teren. in adel. Lupus ē in fabula quotiēs supuenit ille de quo loqmur & nobis sui p̄sentia amputat facultatē loquēdi. Pli. ēt li.viii. sic. Sed ī italia quoq; credit lupoꝝ uisus eē noxius: uocemq; hoi quē priores contēplent adimere ad p̄ns. Paroemiacos aūt prouerbialis dicitur.

℄Sarcasmos ē plena odio atq; hostilis irrisio, ut pyrrhus ad priamū. Referes ergo hæc: & nūcius ibis pelide gēitori: illi mea tristia fcā.

℄Asteismos: idest urbanitas: est tropus multiplex numerosq; uirtutis. Nam asteismos putatur quicquid rustica simplicitate caret. & faceta satis urbanitate exponitur ut apud Verg. in bucco. Qui bauium non odit amet tua carmina Meui. idest pro pœna ei contingat ut diligat Meuiū peiorem poetam. Nam meuius & bauius pessimi fuerunt poetæ inimici tam Horatio q̄ Vergilio. unde Horatius. Mala soluta nauis exit alite: ferens olentem Meuium. Atq; idem iungat uulpes & uulgeat hircos: idest facit quæ contra naturam sunt. Asteizo autem iocor dicit. Asteios urbanus. Asteizome urbanus sum.

lxxiii.

Fertur Homœosis quotiens fit similitudo
Sunt spēs iconue Parabola cum paradigma.

lxxiiii.

Ad formam formæ collatio dicitur Icon.
Omnia mercurio similis uocemq; coloremq;.

lxxv.

Ponitur exemplum uel comparatio quando
Illa figura uenit quæ nempe Parabola fertur.

℄Homœosis dicitur a nr̄is similitudo. Nam tropus est quū ex similitudine alicuius cogniti in similitudinem deuenimus incogniti.

℄Icon est quum forme ad formam cū quadam similitudine fit collatio uel comparatio aut laudis aut uituperationis causa: ut ibat in prælium corpore tauri ualidissimi: impetu leonis accerrimi. Similiter iste quottidie per forum tanquā iubatus draco serpit dentibus aduncis. Item os humerosq; deo similis.

℄Parabola comparatio dicitur. nam ualet dicit iuxta sententiam. Fit enim ex para quod indicat iuxta: & bulē consiliū uel sententia: quasi rerum dissimilum comparatio. Verg. in secundo. Qualis mugitus fugit cum saucius aram. Taurus & incertam excussit ceruice securim. Item qualis in eurote ripis &c. Fabius lib.v. Parabolam appellat exemplum Diomedes similitudinem: alii comparationē.

lxxvi.

Dicti uel facti exemplum fertur paradigma
Anthenor potuit mediis &c.

℄Paradigma dicitur a Fabio in quinto exēplum: est enim exempli hortantis uel dehortantis enarratio. Hortantis. ut antenor potuit. & cætera. Item pallas ne exurere classem argiuum &c. Dehortantis. ut At nō sic phrygius penetrat lacedæmona pastor. ledeamq; helenam troianas uexit ad urbes. Paradicnuo autem exemplifico dicit.

LXXVII.

Sæpe relata quidem sententia Epimone habetur
Inter calares uersus illud manifestant.
Incipe menalios mecum mea tibia uersus.

Epimone dici potest perseuerãtia.ut superius in Epizeusi dictũ ẽ numero. xxxvii.

LXXVIII.

Si ponatur agens patiens res:uel uice uersa
Siue modo simili tibi fit conuersio facta
Trade rati uentos dicatur.Hypallage habetur.

℄Hypallage dicit̃ submutatio.nã componit̃ ex hypo qđ est sub.& allage mutatio dr̃ autẽ figura quũ uerba per aduersum ĩtelliguntur ut trade rati uentos pro ratem uentis. Ab aliquibus uero Hypallage dicitur subalternatio & Hypallato subalterno.

LXXIX.

Vrbẽm quã statuo est uestra.Antiptosis habetur.

℄Antiptosis dici põt latine p̃ casu.figura est qñ casus p altero casu ponit̃.ut urbẽ p urbs. Fit.n.ex anti qđ est pro & ptosis casus.pro aũt producitur quia per.o.magnum scribitur.

LXXX.

Quando adiectiuũ in substantiuũ resolutũ est
Endiadys fiet. Calybem frenosq; momordit.
Vteris Endiady pateris libamus & auro.

℄Endiadys figura est quũ resoluitur substãtiuũ in adiectiuũ:ut calybẽ frenosq; momordit.pro calybeos frenos.Et pateris libamus & auro.i.pateris aureis p endiadym ut Seruius docet li.ii.geor.Endiadys aũt componitur ab hen quod est unũ.dia per & dyo duo.i.quando unum per duo dicit̃.sed cum hen hẽat.h. potius hendiadys cum.h.scribi deberet.

LXXXI.

Si dicas minus:& plus signes:liptote habetur
Munera nec sperno ducis amice tua.

℄Liptote dici põt defectiua.Nam a lypo qđ est deficio uel linquo deriuatur. Fit autẽ quũ minus dicitur & plus intelligitur.ut munera nec sperno.i. libenter accipio.

LXXXII.

Temporis esse solet descriptio Chronographia.
Vertitur interea cælum:& ruit oceano nox.

℄Chronographia dici põt tẽpori descriptio chronos enim tẽpus est:& graphia scriptura. Chronicos uero tẽporalis dicitur. Chronizo autem tardo moror perseuero.

LXXXIII.

Topographia loci sed mundi Cosmographia
Lucus in urbe fuit media lætissimus umbra.

℄Topographia loci descriptio.Nã Topos locus & graphia scriptura dr̃.Hæc eadẽ. Topothesiã dici potest. Topos enim locus. & Thesis positio dr̃.Est autẽ Topographia ueri loci descriptio. Topothesia.ficti auctor.Lactan.ii.the.& Ser.i.æne.

℄Cosmographia dr̃ mundi descriptio. Cõponitur aũt ex Cosmos qđ est mundus.& graphia scriptura picturaue.Cosmeo aũt orno significat.Cosmicos mũdanus dr̃.Cosmios ornatus honestus. Cosmos ornamentum quem & latini mundũ uocãt.& mundus orbis ẽt dr̃.

LXXXIIII.

Respondens ad quæ sunt forsitan obiicienda
Das Antypophoram.cum nil tamen obiiciatur
Sum pius heu doleo nam mihi sæpe nocet.

℄Antipophora fit quum tacite obiectioni respondetur:posset me quisq̃ interrogare: quum dico sunt pius:heu doleo:cur doles: idcirco respondi:nam mihi sepe nocet. Anti contra dicit hypophero subduco uel suffero:quasi cõtraria subductio.

LXXXV.

Antitheton græcæ: contra positumq; latinæ.
Frigida pugnabant calidis:humentia siccis:
Mollia cum duris:sine pondere habentia pondus.

℄Antitheton dici potest a nostris contrariũ uel compositũ:nam figura est quũ contraria cõtrariis opponuntur:ut patuit per exempla. Anthiteton contrapositũ uel cõtentio dicitur ut Fabius.ix.docet. Sed non uno fit modo nã & fit si singula singulis opponũtur ut uicit pudorem libido.timorem audacia.& bina binis non nostri ingenii est.uestri auxilii est.& sententia e sententiis.dominetur in concionibus iaceat in iudiciis.Cui cõmodissime subiungitur ea species quæ distinctio dicitur.Odit populus romanus priuatam luxuriam.publicam magnificentiam diligit.

LXxxvi.

Diligo me:tu te:solet idiophasis esse.
Allophilis tu me.me uel te diligit ille.

℄Idiophasis ucit ab idios græcæ.latie ꝓpris & phasis.i.fama uel dictio. Allophilos dicit põt alienigena:nã cõponit̃ ex Allo qđ ẽ aliud & philon qđ est genus:gens natio.

Lxxxvii.

Brachilogia refert quã plurima sub breuitate
Ferte citi ferrum:date tela: impellite remos.

℄Brachilogia dr̃ a nr̃is breuiloquiũ:nã a brachy qđ ẽ breue cõponit̃ & logia locutio. Brachylogus aũt breuiloquus. Fit autẽ Fabio teste lib.viii.quũ plura paucis complectimur. ut Ci.contra concionẽ Metelli teste eodẽ lib. ix.qui indicabantur eos uocari:custodiri: ad senatum adduci iussit. Idem uero genus dicitur etiam. Asyntheton eodem auctore.

lxxxviii.

Fertur erotema at quotiens interrogat ullus
Quid melius turdo? uulua quid dulcius ampla.

lxxxix.

Fertur ephexegesis quae explanat prius acta.
Tolle fuga Turnum: atq; instantibus eripe fatis.

XC.

Absenti sermo directus: Apostrophe habetur:
Sic loquor absenti scriptam dum mitto salutem.
Hanc tibi priamides mitto ledaea salutem.

XCI.

Pars in frustra secant dic Synthesin esse figuram.

XCII.

Personamq; nouam formans das Prosopopoeiam.
Qui modo nasonis fueramus quinq; libelli.

XCIII.

Euphonia bonus sonus est: ut dictio pulchra.
Tydides pro tydides sic aptius aiunt.

XCIIII.

Confundit numerum casus: genus : alleotheta
Siue Alloeosis: quae permutatio fertur.

¶ Erotema uel Erotima iterrogatio dicitur. Erotao interrogo.
¶ Epexegesis uel Epexegesis iterpraetatur expositio: ab Epi praepositione: & exegesis interpraetatio expositio. Exegeome aût expono.
¶ Apostrophe dicitur a Fabio lib.ix. auersus sermo siue auersio. Est autem figura locutionis: quum ad aliquem per secundam personã fit conuersio. ut te nunc alloquor Aphricane. Apostropho autem auerto significat.
¶ Synthesis dici potest compositio. Fit autem quû singulare nomê collectiuû uerbo plurali componitur: ut populus clamant.
¶ Prosopopeia dicitur personae fictio. ut Fabius in.ix. scribit. Componit autê a Prosopon qđ est psona: & Pico facio uel fingo. Figura ê: uel qñ inaiatû ad aiatum loquit : ut patuit in exemplo. uel aiatum ad inanimatû. ut Hora. Quid amplius o mare & o terra ardeo. Vel quando etiam ad inanimatû ipsum quoq; inanimatû loquitur. ut apud Meta. lib. ii. Terra ad maria loquitur & flumina.
¶ Euphonia transfertur a Prisciano bona sonoritas. a Quintiliano autem uocalitas. ab aliquibus bona uox.
¶ Alleotheta dici põt latiae aliter posita alios enim est aliter. & Theta posita Priscianus uero lib. xvii. interpraetatur Alleotheram uariationem. Alloeos enim diuersus ac uarius dicitur. Alloeo permuto. Alleosis permutatio. Confundit autem numerum ut pars in frustra secant. Casus ut tu mihi quodcunq; hoc regni: pro hoc regnum. Item urbem quá statuo uestra est. pro urbs. Genus. Vergilius in bucco. Dulce satis humor depulsis arbutus hedis. Lenta salix foeto pecori: mihi solus Amynthas. Ad dulce enim quod est neutrum tam foeminina q̃ masculina reddidit.

XCV.

Altior est sensus quotiens quã buem tibi uerba
Declarant: uel quam dicis plus significatur.
Aut etiam quod non dicis: scito Emphasin esse.

¶ Amplior uirtus ê Emphasis. ait octauo Fabius. altiorê praebens intellectû q̃ quae uerba per seipsa declarant. Eius due sunt species. Altera quae plus significat q̃ dicit. Altera quae êt id quod non dicit. Prior est & apud Homerũ quû Menelaus graios in aequû descêdisse ait. Nã uerbo uno magnitudinê eius ostendit. Et apud Verg. Demissum lapsi per funem: nam sic quoq; magnitudo demõstrata est. Idem Cyclopa quum iacuisse dicit per antrum prodigiosum illud corpus spatio loci mensus est. Sequens positum est in uoce aut omnino suppraessa aut etiam abscissa. supprimitur uox ut fecit proligario. Cice. Quod si in tanta fortuna bonitas tanta nõ est. quá tu per te. per te inquá obtines. itellecto quid loquor. Tacuit enim illud quod nihilominus accipimus nõ deesse homines qui ad crudelitatem eum impellerent. Verg. item. i. geo. Emphasim fecit auctore Seruio. Dixit enim. Quum iam glandes atq; arbuta sacre deficerêt sylue. & uictum dodona negaret. significatur. n. etiam id quod non dicit hoc est nõ solû aliae sed etiá sacre: naq; harum sterilitas aliaę denotat in foecunditatem. Emphasis aût dicitur significatio demonstratio effigies. Emphено manifesto. Emphanizo declaro demonstro.

XCVI.

Quum plures uoces uno accentum legis. esto
Lector hyphen etenim uel qñ quidem manifestãt

XCVII.

Epanodos graecae est: regressio quippe latine:
Hic par est uobis: non par mihi Iulius arte.

¶ Hyphen dici põt sub uno hypo eni sub. & hen unum significat. Et tunc fit quû plures dictiones sub uno accentu legunt ut qñquidê & similia. Est autê accentus. i. uirgula ab ultima littera prime dictionis ad primam sequentis subducta: ut theologos.
¶ Epanodos graecae dicit. nfi regressionê dicunt. ut Fabius ait lib. ix. Nec solû in eodê sensu. sed etiá in diuerso eadê uerba: ut principû dignitas est poene par: non par fortasse eo q sequebantur. Item magnus est labor dicêdi. magna est res. Epanodos fit ex Epi & Ana: quae duo simul etiam & iterum siue retro indicant: & Hodos uia: quasi retro uiam. idest regressionem indicet. ut principatus bonus est non bonus autem qui in tyrannidem commutatur.

XCVIII.

Alterius iuxta formas aliquid reperitur:
Descriptum quotiens catatyposis uocitatur:
Omnia mercurio similis uocemq; coloremq;
Et crines flauos.& membra decora iuuentæ.

XCIX.

Si qua per excellens posuere catexoche habetur.

C.

Pro astuto sapiens fit paradiastole dictus

CI.

Dic ego paulus amo euocatio dicitur esse &
Tu Cicero curris.

CII.

Est appositio coniunctio quippe duorum
Substantiuorum declarant se quæ uicissim
Miratur molem æneas magalia quondam.

CIII.

Sylepsis siue & conceptio tripliciter fit
Et genere & numero & persona. indignius autem
Hic deducendum est ad dignius optimæ lector.

¶ Catatyposis dici põt secundum uel iuxta figurã. Cata ẽñi secundũ. & typos figura dr̃. Typosis formatio ĩpræssio. dr̃ aũt tropus quũ aliqd iuxta alterius formã describit̃. ut Verg. iiii. Omnia mercurio similis &c.

¶ Catexoche dici põt p excellentiã. ut Verg. in ge. boues p excellentiã noĩauit. quũ dixit q̃ cura boum qs cultus habendo ſi pecori. ibidẽ & uictum dodona negaret. Cata hic per significat: exoche eminẽtia uel excellentia dicitur. exochos ægregius excellens.

¶ Paradiastole fit teste Fabio lib. ix. quũ te p austo sapientẽ appellas: pro confidente fortẽ componit̃ autẽ ex para. i. iuxta: & diastole dilatatio. nã tũc quoq; fieri dicitur quũ rẽ in sam iterpraetatiõe dilatamus: sic prodigũ dicimus liberalem temerarium fortem & similia.

¶ Euocatio est imediata reductio tertiæ psonæ ad primã uel secundã personã. ut ego Antonius scribo. tu Socrates curris.

¶ Appositio est continua cõiunctio duoɋ substantiuorũ quorum alterum declarat alterũ: ut proximus ille procas troianæ gloria gentis. Requiruntur autem in appositione duo substantiua in eodem casu.

¶ Conceptio seu syllepsis est adductio indignioris ad dignius. Fit autem tribus modis. genere numero & psona: gñe ut masculinũ concipiat fœmininũ & neutrũ. fœmininum uero concipiat neutrũ. ut Quintus & Martha sunt mei. Pyrrhus & hoc animal sunt tui. Martha & hoc animal sunt nostræ. Luca. i. Vis erat hinc leges & plebiscita coacte. Masculinũ genus dignius est fœminino & neutro. & fœmininũ neutro. Numero ut pluralis numerus concipiat singularem uel singularis dictio plurali uerbo redditur. hoc enim schema late patet ut Donatus ait. ut discipuli & pceptor legunt uel discipuli cũ pceptore legũt: iste & ille gaudent. Persona ut prima cõcipiat secũdã & tertiã: secũda cõcipiat tertiã. Priscia. auctore lib. xii. & . xvii. pria. n. dignior est secũda & tertia. secũda uero dignior ẽ tertia. dic ergo ego & tu legimus: ego & ille scribimus: ego & uos & illi fecimus: tu & ille scribitis.

Idem Mancinella ad lectorem.

¶ Appollodorus ut tradit Celius auctore Fabio incompræhensibilia partis huius præcepta existimauit. Itaq; si omnia minime prosecutus fuerim quid mirum: cum res sit quodammodo infinita. Illud tamen prætereat neminem de figuris extare hodiæ nullum opusculum: quod quidem ita plene dilucideq; præcipiat uti hoc nostrum. Conferentibus res ipsa ostendet.

Finit carmen de figuris.

REGISTRVM HVIVS OPERIS.

aa A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z AA BB

Omnes sunt quaterni præter aa qui est duernus: & Y Z q̃ est ternus: & AA q̃ ẽ quinternus. ɋ 10 ca.

¶ Aelii Antonii Nebrissensis: grãmatici doctissimi latinæ introductiones: cum eiusdem cõmentariis. & aliis ipsius quibuscũq; opusculis. Necnon. L. Christophori Bethici Scobaris: in eisdem introductionibus expositiones: una etiam cum quibuscunq; ipsius opusculis fœlici sydere expliciunt. Impræssæ nunc primũ Venetiis accuratissime: sũmaq; diligẽtiã: per Augustinum de Zannis de Portesio: Anno dominicæ natiuitatis. M.D.XII. Die. xxviii. Iulii.

